

0.3.5/-

183/5

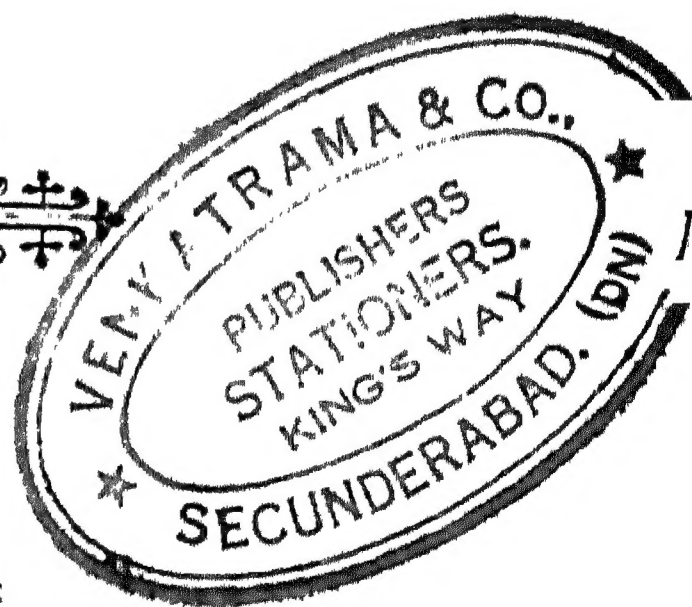
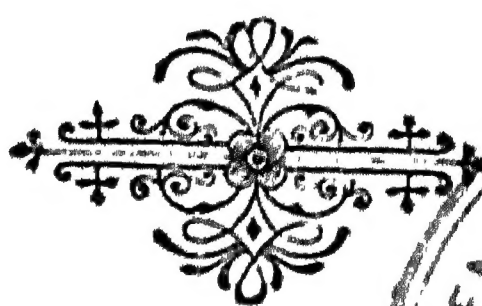
శ్రీకృష్ణ ద్వైపాయనముహర్షి ప్రణేహముగను
 శ్రీమద్భాగవతమునకు సరియగు తెలుగుపురాణము

తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశ మ స్కంధ ము

“వందే నమోస్తుతే” హైహ్యులు ప్రభాగాంధ్రపాద్యయుండగు
 విశ్వేశ్వర తీర్థ

జనమంచి శేషాద్రిశర్మవరచితము.

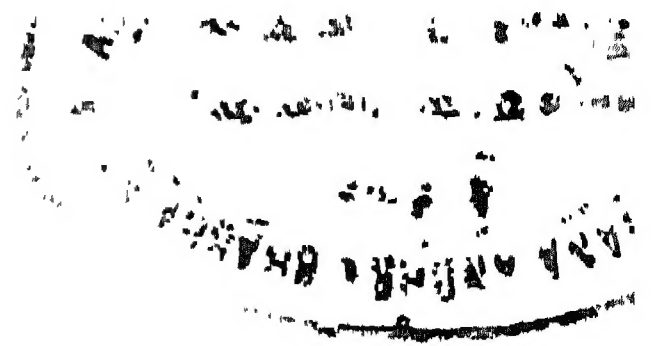
చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలుఅండ్సన్స్వారి

వావిళ్ల ముద్రణాలయమున
 ముద్రితము.

1936

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తగృధీనములు.

శ్రీ రస్తు.

కృతిత్రయావిష్కరణమహోత్సవచరిత్రము.

ఉ. నిర్మలమై దురూహమయి స నిత్యము నై భజించువారికి
శర్మదమై యజాదిదివిజప్రవరేశ్వరసంఘసేవ్యమై
ధర్మమయాంగమై తనకుఁ స దానె సమానము నొచు వెల్లు స
త్కర్మము బ్రహ్మరూపము నికామము భక్తి సమాశ్రయించెదన్.

చ. తెలియఁగరాక యెల్లర నతిస్థిరశక్తిని వశ్యులొచు వ
ర్తిలఁగ నొనర్చుచున్ దనమఁలిం గననేరక బ్రహ్మ విష్ణు శం
భులు జగదీశ్వరీ యనుచు స మ్రొక్కఁగ బ్రహ్మమునం దభేదతన్
వేలయుచు నుండు నాప్రకృతి స వేదసుతన్ భజియింతు నెప్పుడున్.

మహాత్ములారా! పరశ్రేయస్సహనగుణమణిభూషితులారా! సూచకజనాశయ
విముఖులారా! కర్మము దురూహమనియు నదియే భగవత్స్వరూపమనియు
సృష్టిపాలనసంహారాదికార్యములు తదాధారములనియు మీరెఱుంగనిదికాదు.
ఆమహాప్రకృతి యనఁగా భగవదిచ్ఛాశక్తిరూపమును భరించి లోకనిర్మాణాది
కార్యములొనరించుచుఁ గర్మము బలవత్తరమని చాటుచుండును. స్వతంత్రించి
యేకార్యమును జేయక కర్మము ననుసరించి సదసత్ఫలముల నొసంగుచుండుననియు
మీరెఱుంగుదురు. కావుననే పరాత్పరుఁడు కృష్ణావతారమునందు,

శ్లో. “కర్మణో హ్యపి బోధవ్యం బోధవ్యం చ వికర్మణః,
అకర్మణశ్చ బోధవ్యం గమానా కర్మణోగతిః.”

అని నక్కాణించెను. అట్లే శంకరాచార్యరూపము నవధరించి

శ్లో. “శివశ్చక్త్యాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం
నచే దేవం దేవో న ఖిలు కుశల స్సందితు మపి,
అత స్త్వా మారాధ్యాం హరిహరవిరించాదిభి రపి
ప్రణంతుం స్తోతుం వా కథ మకృతపుణ్యః ప్రభవతి.”

అనియుఁ దేటపఱచెను.

ఆప్రకృతియూహలు. ఆకర్మములగుతులు మహాద్భుతములు. హరిహర బ్రహ్మ
లకే నెఱుంగరాని వనఁగాఁ దక్కినవారిమాట యిట నేటికి? ప్రకృతితలంపులకుఁ గర్మ
ములకు భేదమిట్టిదని వివరింప శక్యముగానిపనియే యనవచ్చును. ఆకర్మము త్రిషూ

లకు లోఁబడి దేవతలు తికమకపడుచుందు రనఁగా నిక మానవులఁ బేర్కొనఁ బనియేయుండదు. కాని దేవానాంప్రియులు కొందఱు కార్యనిర్వహణశక్తి తమయందు దారోపించుకొందురు. పూనినపని నెఱవేఱనిచో దైవమును చూయుచును. పూని చుచో నాత్మస్తుతిపరాయణత్వమును వెల్లడింతురు. ప్రజ్ఞ లట్లుగాక “గహవా కర్తృణోగతిః” అనుసూత్రమును నమ్మి యథాశక్తిన్యాయము ననుసరించి ప్రయత్నము చేసి సిద్ధ్యసిద్ధులయందు సమభావము గలిగియుందురు. కావున వారికి విచారము గలుగదు.

కర్తృము నతిక్రమించి జ్ఞానమున ముక్తి నొందవచ్చునని కొందఱుండను. కాని కర్తృసిద్ధాంతతత్త్వ మిట్టిదని వారెఱుంగఁజాల రనవచ్చును. అది బ్రహ్మస్వరూప మగునపుడు దాని నాశ్రయింప కుండుటెట్లు? జ్ఞానప్రాప్తికి మార్గమే? కర్తృత్వమునము కర్తాచరణమునకుఁ దోడుపడునుగాని కర్తృమును మించి ముక్తికి బేర్పఁజాలు జ్ఞానము నీయఁజాలదు. మంచిత్రోవ యనఁగాఁ గర్తృమార్గమే. ఏకకర్తృముల నాచరించు కొందఱు జ్ఞానులగుట కనుచున్నారముకదా యందు రేమో. వారు జన్మాంతరముల యందు సత్కర్తృములను ఫలాభిసంధిరహితములుగ నొనరించి తత్ఫలముల నీజన్మమున ననుభవించువారే యని యెఱుంగందగు. కర్తృమార్గము సంస్కారములు టయే యిందలిసారము.

ఈసిద్ధాంతము ననుసరించియే యీశ్వరసమర్పణోత్సవము సాగినదని విశ్వాసము. దానినే యిందుఁ దెలుపుచున్నాఁడను. అందవకృష్ణభాగవతమున దశమస్కంధము పూర్తినొందింప నున్న సమయముననే తటాలున బల్లారిమండఁ మునఁ గల కణేకల్లుగ్రామమునుండి మ-రా-రా-శ్రీ అయ్యగారి బుస్సెట్టిగా రంజెదాటి బంచిన యిరువదియైదురజతముద్రికలు చేరెను. మణికొలఁదిరసములకే మేకటగిరి శ్రీరాజుగారియాంగ్లోన్న తపాతశాలాధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథ శాస్త్రిలు బి, ఏ., ఎల్. టి., గారు పదిరూప్యములు పంపించిరి. మణికొలఁదిరసములకే నేనున్న యున్న తపాతశాలయం దుపాధ్యాయులగు బ్రహ్మశ్రీ జంగా లక్ష్మీనరసింహ శాస్త్రిగారు భగవదర్పణము చేయఁదగుధనము (ముడుపు)నఁ గొంతభాగ మొసంగిన మీతాండవకృష్ణభాగవతముద్రణమున కుపయోగింప నంగీకరింతురా యని ప్రస్తావించిరి. కర్తృముగతి గహనమని నమ్మినవాడఁగాన దానిం దలంచుకొని భగవద్గీర్వాణ యనుగ్రహమును సంస్మరించి యంగీకరింతునని విన్నవించితిని. పాట నున్నకంఠణ చతుష్క మొసంగిరి. అంకిత మొనర్చుకార్యమున కించుక నిల్చి తక్కువదాని నమ్మితిని. ఎనుబదిమూఁడురూప్యములు మణియు నాల్గుకలలు లభించెను. సంతసమున యిక ముద్రణమునకుఁ బూనఁ దలంపవచ్చునని విశ్వసించితి. 1934సం॥ 5 వ నెలలో విక్రమసింహపురము(నెల్లూరు)న కరిగితిని. మండలపరిపాలకసంఘసభ (డి.సి.గుడ్డోగు మీటింగు) సాగనుండెను. అధ్యక్షమహాశయులు శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ కుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరువారిని, ఉపాధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ పాణిశా

గోవిందశాస్త్రిగారిని దర్శించి సాగ్రంథముల వారిపాతశాలలయందుఁగల పుస్తక భాగములను గ్రహించినందునని పేడితి. వారందుల కంగీకరించిరి. కొలఁది జనముల కాజ్ఞాపత్రము వచ్చెను. తత్ఫలమున మూడువందలపందెండురూప్యములు లభించెను. అన్నియూరంగలసి నాలుగువందలకు నిండుక మించెను. ఇఁకఁ బ్రాంతభాగవతమునకుఁ దా యన్నయశాస్త్రిహమున శిష్టభాగమును బూర్తి నొందించి యన్నపుటకరిగి మ-ర-ం-ం-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారి నాశ్రయించితి. అశ్వాసాంస్యక కీచలినభృతలొక గొంతతగ్గింపుడనియే యద్దానిసారము. వారం దుల కూడక తప్పకపోయెను. చిరకాలసమాశ్రయము రిత్తపోదుగదా? వారు సంతసిమున కంగీకరించిరి. మంచిసమయములోఁచించి యచ్చున కారంభించితిని.

స్వయంగాఁ జరిగిన మును వ్రాయుచు నిలపియుంటిని. దానిం బూర్తి చేయు మహా కలిగెను. తద్దలచుకొని శ్రీ వావే నాచే నాపనిని జేయించెను. తొలుత నుద్దేశించినవిధమున నాలుగుదలునృపధర్మ రెండువేలపద్యములగునట్టులయ్యెను. తొందర వృష్టిగాఁగలతము నుద్దేశము పూర్తియగునప్పటి కిదియుఁ బూర్తి యయ్యెను. 25-5-1935 మఱల నల్లుంగున కరిగితిని. పూర్వపురీతిగాఁ దన్తహాసభ సాగఁగుండఁను. నాలుగుదలినములు పేచియొండి యధ్యక్షమహాశయులు శ్రీ వేంకట గిరియనరాజులు వారిని మఱల దర్శించితి. జనపదములఁ గలపాతశాలలయం దునుపఁ దగుగ్రంథములనుగూర్చి విన్నవించితిని. నాఁ డేకాదశి. శ్రీవా రుపవాసవ్రత నియంత్రులై యుండిరి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహాశయునియాతపమునఁ బయనము చేయుటంబట్టి కడుంగడియై బడలయొండిరి. సాప్తాహికము మెట్టిదో వారంగీకరించి మఱుదినమే యద్దాని నుద్దేశించితిని. తొలఁదినముల కాజ్ఞాపత్ర ముదెంచి రెండువందల యేబదిరూప్యముల నొప్పించెను. ఆయుశాస్త్రిహము మఱింత నన్నుఁ బరవశు నిఁగా నొనరించెను. “అర్థాగమీ నిశ్యమరోగతా చ” అన్నసూక్తి సార్థకమే కదా. తద్దలమున శ్రీపద్మమంగళాపరిణయ మచ్చుఁగూర్చినచ్చునని నిశ్చయించు కొంటిని.

శ్రీ తి స మ ర్ప ణో త్స వ వ్ర య త్న ము.

భావ సం|| మాధవ శుక్ల సప్తమీ స్థిరవారము (9-2-35) కడపనగరమునఁ దొంగిలినకృష్ణభాగవతశ్రీరామావతారశతతత్త్వములు, భగవంతున కర్పించువిషయమున నుద్దేశమునూర్చుటకు నొప్పించికోలునఁ గొందలు మహాశయులు సభచేసిరి. అదిర కొలఁదిన నాదేశము జరప నిశ్చయింపఁబడి యాహ్వానసంఘము నెల కొలువఁబడియె. అధ్యక్షులు బ్రాంతమునత్రీకలు వ్రాయుట లోనగుకార్యములు కొంతకాలము సాగెను. భారతలో పేదవికాల ముదెంచెను. మంచిసీగదొడ్డుకు యించిగ కష్టమయ్యెను. కావున నుత్సవకాలము పొడిగింపఁబడియె. నామేలు తమవిగా భావించుచు బ్రహ్మాండపురాణమునకు నాంధ్రశ్రీమద్రామాయణమునకు బ్రహ్మపురాణశ్రీకృష్ణావతారతత్త్వములకుఁ గృతినమర్పణోత్సవములు సాగించు

మహాశయులు కష్టములకు లోబడవలసినవారైరి. అందుఁ గొందఱు చెన్నవగఁ
ముననే యుండవలసినవారైరి. తక్కినవారు కడునిడువలసివచ్చిరి. కాన నా
రిక్కార్యము నిర్వహింప నవకాశము కల్గకపోయెను.

“శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని” అన్నప్రాక్తనసూక్తి యందఁగొలిపింపఁబడి
కాని క్రొత్తదికాదుగదా? దీనితత్త్వ విదియని నాగుం దోచినదానిని ప్రాశం
చున్నాను.

శ్లో. “మృగమీనసజ్జనానాం తృణజలసంతోషవిహితవృత్తీణాం,
లుబ్ధకధీవరపిశునా నిష్కారణవైరిణో జగతః.

ఏతే సత్పురుషాః పరార్థఘటకా సాస్విత్థం కరిత్యజ్యః క్షయః
సామాన్యాస్తు పరార్థ ముద్యమభృత సాస్విత్థావిరోధః క్షయః,
తేఽమీ మానవరాక్షసాః పరహితం సాస్విత్థం య నిఘ్నంతి క్షయః
యే నిఘ్నంతి నిరర్థకం పరహితం తే కే న జానీమహే.”

అని భర్తృహరి నీతిశతకమునఁ దేటపఱచెను. దీనిసారమువలన నేరూ
హించు నలవాటుగలవాఁడను. కర్తమే యొకరిమూలమునఁ గొర్రెమువలన విఘ్నము
గలుగఁజేయును. అయ్యది వారి కష్టముగ నుండఁజేయునదియను. గొర్రెమే, కర్తము
బలవత్తమము గావున నెవరిమూలముననో విఘ్న మావహిల్లఁజేయవచ్చును. అవిఘ్న
మెఱుంగక నావంటిపామరలోకము వారిని చూచును. స్వీయవిఘ్నార్థము మే
యిది యని మాత్ర మాలోచించువా రగుదు.

ఈనియమము ననుసరించి యాయుత్సవ కార్యమున కనేకవిఘ్నములు కట్టినవి.
పట్టుదలనూని పనిచేయ నడుముకట్టుకొన్న వారియత్నము సాగిరివిఘ్నములు
నుత్సాహవంతులు నిరుత్సాహులగుటయుఁ దటస్థించెను. అంతఁగాని మహామహిమ
హచ్చాయల విశ్రమింపఁగోరుచు నద్దాని పెనుఁగొమ్మల నవలంబించి యుద్యోగ
ఖాశ్రయులనఁదగు కొందఱు దారమతు లిది యేకమని, యంతకంటఁ మరదియను
లున్నవి, వానిం జేయరాదా యని పురికొలుప సాధుమతులుఁడ నది ముక్తి
బురస్కరించుకొన్నమాటలే యని నన్ని తద్వాక్సర్పహతులై నిరుత్సాహు
లగుటయు నొకకర్తప్రాతాహమే యనక వదల వలసివడునా? ఇట్లు లీకార్యము
తలక్రిందులగుచు నపుడపుడు తలసూపి యాశను గల్పించుచు నాటుమానుములు
వెల్లింపఁగల్గెను. 21-8-35 దినము రేయి యింక నీకార్యము సాగింప మానితమను
లేఖము నాగరకతమయ్యెను; కాని నిరుత్సాహము మాత్ర ముదయింపకపోయెను.

భావిక ర్తవ్య మెద్దియని యాలోచించుచు సర్వమంగళకరియ మహి
త్తింప నారంభించితిని. ప్రొద్దుటూరునం దార్యవైశ్యకులశ్రేష్ఠులు, సుగుణమణిగణ
ఖనులు, నుదారచిత్తులు, యశఃకీర్తిధురంధరులు, పరహితాచరణైకనిరతులు నగు

[illegible][illegible]

హింతుమని తెలిపిరి. ప్రధానాంగముగా దానిం బరిగణించియున్న నాకుంగల్గిన
యప్పటియానంద మపారమయ్యెను. భగవంతుడు సంతృప్తి నొందుననియే విశ్వ
సించితిని.

లే 22-2-36 ది శనివారము సాయంకాలమున వేంకటగిరినుండి శ్రీశ్రీశ్రీ
ప్రభుశిరోమణులు బొబ్బిలియందుండి రావలనుపడనికార్యములు పొసఁగినవసు
తంత్రివార్త వచ్చెను. విషాదమును గల్గించెను. అంతకుం గొంతముందే రాజ
మహేంద్రవరమునుండి కవిసార్వభౌము లరుదెంచియుండిరి. కార్యంతరము
లలముకొనఁగా నెంతటివారును రాజాలరుకదా యని యింఁచుక విషాదమును
దగ్గించుకొంటిని. కడపపురమున నున్న తన్వాయస్థానమున రెండవన్వాయాధీశ్వ
రులై (సబ్ జడ్జి) పరమభాగవతోత్తములై గీర్వాణభాషాభిజ్ఞులై సంగీతశాస్త్ర
పండితులై యపుడపుడు భగవత్కథాసారముల నెల్లరకుం దెల్పుచు భక్తి నుద్దీ
పింపఁజేయుచు ద్రావిడులైనను దెనుంగు మాటలాడ నేర్చియుండు బ్రహ్మశ్రీ
మ-రా-రా-శ్రీ కే. ఎస్. గణపతిఅయ్యర్ బి. ఏ., బి. యల్., గారి నభ్యర్థింప శ్రీశ్రీ
ప్రభుశిరోమణులకార్యము నిర్వహింప నంగీకరించిరి. ఇంఁచుక యూరిడిల్లెతిని.
ఆరేయిపలుతావులనుండి పండితకవితల్లజు లరుదెంచిరి. కణేకల్లునుండి మ-రా-రా-శ్రీ
అయ్యగారి బుస్సెట్టిగారును, వేంకటగిరినుండి మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథ
శాస్త్రులు బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు, నెల్లూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కనుపర్తి వేంకట
సుబ్బయ్యగారును దయచేసిరి. బ్రహ్మశ్రీ కోట నరసింహమువంతులుగారు బాష్ప
శకటమూలమున భానువారము దశఘంటాతాడనసమయమున కరుదెంచిరి.

కృ తి స మ ర్ప ణో త్స వ ము.

యువసం|| ఫాల్గుణ శుక్ల ప్రతిపద్భానువారము నుదయమున మంగళ
వాద్యపురస్సరముగాఁ బండితకవివర్యులు వేదనాదములతో గ్రంథశ్రయమును
గొని శ్రీరామకృష్ణసమాజభవనమును జేరిరి. దాని కధ్యక్షులు మ-రా-రా-శ్రీ
కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు, బి. ఏ., బి. యల్. గారు, వీరు న్యాయవాదులు.
నాప్రార్థన నంగీకరించి భవనమును జక్కఁగా నలంకరింపజేసిరి. మహోత్సవ
సూచకముగా ముందు పండిరివేయఁబడి కదలీస్తంభచిత్రపటవరిశోభితమై కన్నుల
పండువుగా నుండెను. సభాధ్యక్షమహాశయు లిరువురు పండితసత్కవివివేక్షితులై
సభాభవనముం బ్రవేశించిరి. అందు వేంచేసియున్న మహాత్ములు పండితకవులు:—

బ్రహ్మశ్రీ పండిత అవధానము శంకరశాస్త్రులుగారు, వేంకటగిరి.

„ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులుగారు, అష్టావధానులు, బి.ఎ., ఎల్. టి.,

వేంకటగిరి.

„ ఆయుర్వేదవిశారద పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రులుగారు,

సంస్కృతకళాశాల, నెల్లూరు.

- బ్రహ్మశ్రీ కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యునిసిపల్ హైస్కూలు తెలుగుపండితులు, బళ్లారి.
- „ వేదాంతశిరోమణి విద్వాన్ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిలుగారు,
 పాఠశాలపండితులు, కమలాపురము.
- „ వేదాంతశిరోమణి తిమ్మావఝల సీతారామశాస్త్రిలుగారు, తిరుపతి.
- „ విద్వాన్ రూపాకుల వేంకటరత్న శర్మ గారు,
 పాఠశాలపండితులు, రాయచోటి.
- „ విద్వాన్ అభినవభట్టనారాయణ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 తిరుపతిహైస్కూలు పండితులు.
- „ కావ్యతీర్థ విద్వాన్ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు,
 మ్యునిసిపల్ హైస్కూలు పండితుల, నంద్యాల.
- „ పండిత నారు నాగనార్యుడుగారు, కోడూరు, కడపజిల్లా.
- „ పండిత బాడాల అనంతరామశాస్త్రిలుగారు,
 దొరతనపుబాలికాపాఠశాలాంధ్రపండితులు, కడప.
- „ పండిత సాహిత్యవిశారద కవితార్కికసింహ వరదాచార్యులుగారు,
 కడప డి|| కోర్టు.
- „ విద్వాన్ మేడవరము సత్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు.
 పోలేపల్లి, కందనూలు జిల్లా.
- „ జ్యోతిషవిద్యాశేఖర పండిత తెలకపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతిగారు,
 సరిపల్లి సంస్కృతపాఠశాలపండితులు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.
- „ కార్తాంతికశేఖర గౌరిపెద్ది రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 గుడిపాడు, కడపజిల్లా.
- „ జ్యోతిషవిద్వాన్ వట్టిపల్లి రామేశ్వరసిద్ధాంతిగారు,
 సీతారామపురము, నెల్లూరుజిల్లా.
- „ పండిత సాహిత్యశిరోమణి కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు,
 రంగనాయకస్వామిసంస్కృతపాఠశాలపండితులు, నెల్లూరు.
- „ పండిత విద్వాన్ చోరగుడి సుబ్రహ్మణ్యముగారు, జిల్లాకోర్టు, కడప.

వీరు సభాభవనము నలంకరించిరి. కార్యాంతరప్రసక్తిని రాజాలనందులకు విచారముం దెలుపుచు, చిత్తూరునుండి మ-రా-రా-శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, ఎమ్. ఏ., గారును, అనంతపురమునుండి కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారును, ఆదవానినుండి విద్వాన్ తొగర్చేటి భాస్కరశాస్త్రిలుగారును, మదరాసునుండి పచ్చయప్ప కళాశాలపండితులు బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్

తూళా విశ్వనాథశాస్త్రులుగారును, విద్వాన్ వంగీపురము కృష్ణమాచార్యులు గారును, మదరాసునుండియే మ-రా-రా-శ్రీ వి. పిచ్చయ్య, బి. ఏ., గారును, విశాఖపట్టణముజిల్లా ఎలమంచిలినుండి మ-రా-రా-శ్రీ మారేపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రులుగారును, బెంగుళూరునుండి కళాశాలపండితులు విద్వాన్ పల్లెలూరు వేంకటాద్రిశర్మగారును బత్రికల వ్రాసిరి.

సుముహూర్తమున సభ యారంభింపఁబడియె. శ్రీరామ శ్రీకృష్ణ శ్రీమీ నాక్షీసోమసుందరవివాహచిత్రపటములకు సమాజపురోహితులు పూజ జరపిరి. ఘనపాతి బ్రహ్మశ్రీ వంగీపురము గోపాలాచార్యులుగారు వేదమును బఠించిరి. వేదపురుషుఁడు మూర్తిభవించినట్లుండెను. పిదపఁగవితార్కికసింహ పండిత బ్రహ్మశ్రీ వరదాచార్యులు (డిస్ట్రిక్టుకోర్టులో నుద్యోగమున నుండువారు) మంగళశ్లోకముల ననురాగయుతములుగాఁ బాడిరి. భక్తిరస ముట్టిపడుచుండెను. తరువాత బ్రహ్మశ్రీ చిక్కేరు జయరామాచార్యులు, బి. ఏ., ఎల్. టి., హైస్కూలునం దుపాధ్యాయులు) భాగవతాద్యశ్లోకమును బఠించి హయగ్రీవచూర్ణికం జదివి శ్రోతల నానందపరవశులనుగాఁ జేసిరి. భక్తి యీరూపమున నరుదెంచెనా యనునూహ యెల్లరకుం గల్గెను.

కవిసార్వభౌములు లేచి కృత్యముం దెలిపి గ్రంథత్రయము సమర్పించు విధానము ననుసరింప హెచ్చరించిరి. అట్లే ప్రథమపద్యములం బఠించి తరువాత షష్ఠ్యంతములదనుకఁ బఠింప విద్వాన్ అభినవభట్టనారాయణబిరుదాంచితులు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగారి నభ్యర్థించితి. వారు సరంగముగఁ బఠింప శక్తిగలవారు. నావేడికోలు నంగీకరించి యర్థము చెప్పనక్కఱలేక యుండఁ జదువసాగిరి. ఆయాభాగముల భాషాంతరీకరణ మెట్టులున్నదని విమర్శింపఁబడియె. పిదప నధ్యక్షు లుపన్యసింప నారంభించి తెలుఁగున నతిరమ్యముగ భాగవతతత్త్వము నుపన్యసించుచు భగవత్కృతులఁ దదనుగుణముగాఁ బాడుచు రెండుగంటలు సభ్యులనెల్ల భక్తిరసాంబుధి నిమగ్నులఁగావించిరి. పదునొకండు గంటలు గడచెను. సభ నిలుపఁబడి మరల రెండున్నఱగంటల కారంభింపఁబడునని యధ్యక్షులచే నిర్ణయింపఁబడియె. అంతకుం గొంతముందే కడపనగరమునఁ గల యార్యవైశ్యశ్రేష్ఠులు కాశేయద్వయము నొసంగిరి. అందు మ-రా-రా-శ్రీ మేడా ఈశ్వరయ్యశ్రేష్ఠిగారు రత్నాంగుళీయక మొసంగిరి. అంత వేంకటగిరి రాజా వారిహైస్కూలు హెడ్ మాష్టరుగారు మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులు బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు శ్రీశ్రీశ్రీ రాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయాచార్యుల బహదూరువారు రాజాలనందులకుంగల కారణములం దెల్పి శ్రీవారసుగ్రహించిన నూటపదాలు లధ్యక్షులమూలమున నొసంగిరి. అట్లే మ-రా-రా-శ్రీ అయ్య గారిబుస్సెట్టిగారు దశరూప్యములు, పత్తి రాఘవులు శ్రేష్ఠిగారు దశరూప్యములు,

నెల్లూరునుండివచ్చిన ఆయుర్వేదవిశారద బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలు గారు రూప్యదశకము, బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు సుబ్బరామశాస్త్రిలుగారు పంచరజత ముద్రికలు, మ-రా-రా-శ్రీ కనుపర్తి వేంకటసుబ్బయ్య బి. ఏ. గారు దశరూప్య ములు, కడపవాస్తవ్యులు హైస్కూలునందుపాఠ్యాయులు మ-రా-రా-శ్రీ వి. చిదంబరరావుగారు పంచరజతముద్రికలు, బ్రహ్మశ్రీ పండిత బి. అనంతరామ శాస్త్రిలుగారు రూప్యపంచకము, బ్రహ్మశ్రీ మాడుగుల సుబ్బయ్యగారు పంచ రూప్యములు, గం. వాడాల అన్నపూర్ణమ్మగా రైదురూప్యములు, శ్రీమతి కృష్ణ వేణమ్మగారు పంచరూప్యములు భగవదర్పణమునేయఁ జదివించి యధ్యక్షులమూ లమున నిచ్చిరి. ప్రొద్దుటూరునుండి యరుదెంచిన యార్యవైశ్యశిరోమణులు మ-రా-రా-శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠిగారు దీనాంధబధిరకుబ్జులకు సంతృప్తిగా నెందఱువచ్చిన నందఱకు నన్నదానము చేయుచుండి సభ కరుదెంచి సభమూగియు నదనున చాగలమఱ్ఱి యార్యవైశ్యవర్కులు తమమూలమునఁ బంపిరనితెల్పి రాంక వము (సాలువు) నొసంగిరి. సభ నిలుపఁబడి మాధ్యాహ్నికకృత్యములు సాగి విశ్రాంతిగైకొనినపిదప నుర్వారుకఫలభక్షణపూర్వకతిక్తకషాయాస్వాదనానంత రము మంగళవాద్యపురస్సరముగ సభాభవనప్రవేశము జరగెను. ఇంచుమించుగా మూఁడుగంటలయ్యెను. సభ్యులంతకుముందే దయచేసియుండిరి.

స భా ప్రా రం భ ము.

వేదపాఠపురస్సరముగా సభ యారంభింపఁబడియె. కావ్యపురాణతీర్థ విద్వాన్ జనమంచి. వేంకటసుబ్బాణ్యశర్మ స్వాగతోపన్యాసము, అధ్యక్షులఁ బ్రార్థించుటయు, వారు స్వకీయపీఠముల నలంకరించుటయు సాగెను. శ్రీసర్వమం గళాపరిణయముంగూర్చి కవి సార్వభౌములు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారు లేచి యొకగంటకాలము గంభీరోపన్యాసము గావించిరి. సభ్యు లచ్చెరువందిరి. పిదప శ్రీరామావతారతత్త్వముంగూర్చి బ్రహ్మశ్రీ మ-రా-రా-శ్రీ కోట నరసింహము పంతులుగారు తమకుంగలవేదాంతశాస్త్రపాండిత్యము తేటపడఁ బాశ్చాత్యులయాశయములు నద్వైతమతసంబంధములే యని తేటపఱచుచు ననర్గళ ధారతో నుపన్యసించిరి. తెలుఁగున నిట్లుమాటలాడ నితరులకు శక్యమా యని పించిరి. సాయంసమయమయ్యెను. విద్యుద్దీపము లాప్రదోషమును విస్తరింపఁ జేసెను.

పం డి తో ప న్యా స ము లు.

మ-రా-రా-శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రిలుగారు రుపన్యసించుచుఁ దామొన రించిన పద్యరత్న పంచకసంభృతరాజతపేటిక నొసంగిరి. ఆయుర్వేదవిశారదులు బ్రహ్మశ్రీ పులుగుండ్ల నరసింహశాస్త్రిలుగారు మితహితోపన్యాసముగావించి భాగవ తార్థముం దెల్పిరి. డిస్ట్రిబ్యూట్టు ఇంజనీయరుగారు మ-రా-రా-శ్రీ అక్కెనప్రగడ

లక్ష్మీనారాయణరావు, బి. ఏ., బి. ఇ., గారు లేచి శ్రీ రామావతారతత్త్వమును జదివి చేసిన తమకృషిని వెల్లడించుచు దేవాలయోత్సవములు మతచిహ్నములు ప్రధానములు కావనియు నవి తొలుత మహాభక్తకారమొనర్చినను నీవల భాగవత యోగము నభ్యసించవలయు నను నీ మొదలగువిషయములుగూర్చి చక్కనిశ్చేతనముపన్నుకొనిరి. వేదాంతశిరోమణి విద్వాన్ బ్రహ్మశ్రీ కోడూరు వాసుదేవశాస్త్రిగారు పన్నుకొని కవులపరిశ్రమములంగుఱించియు భగవత్తత్త్వముగఱచించియు శ్రీ భాగవతమహాత్త్వము నుద్దేశించియు బ్రకృతాంధీకరణముగూర్చినందు జక్కనియుపన్యాస మొసంగి శ్రోతల నెంతయు నలరించిరి. ఇంకను మాటలాడదలంచిన పండితకవులం బ్రార్థించుచు నభ్యక్షులు శ్రీ సాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారి కాలముం దెలుపుచు నాశీషద్యములం జనువ నభ్యర్థించిరి. పక్కనిత్రువద్యములం జదివిరి. వానినెల్లఁ దదాజ్ఞంగొని యిందే పొందుపఱచుచున్నామను.

అభినవభట్టనారాయణబిరుదించినారు

విద్వాన్ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యముగారు, తిరువతి.

- క. శేషాద్రిశర్మయన నర, వేషంబున నేడు వాడిఁ జెలుంగొందఁడు ను
తోషంబున మనసీమను, భూషితఁగాఁ జేయ నిట్లుఁ జూపుడు నన నొ. 1
- ఉ. మున్నటఁ బోతరాజు తనఁబుద్ధికిఁ దోచినయట్లు భక్తియే
సన్నతరీతి నెల్లరకుఁ జాటఁగఁ భాగవతం బొనర్చె నే
డెన్నఁగ వ్యాసమూలమునఁ కీయెడఁ దాండవకృష్ణశాస్త్రి వి
ద్యన్నతభంగిఁ దెల్లు నను భాగవతంబు రచించి మించెఁగా. 2
- చ. పలుకఁగవచ్చుఁగాక మఱిఁ వాఁడిటు వీఁడిటు లందు కోర్కెకు
దలుపులు వాకిభుల్ గలవెఁ తార్కొని మూఁతలు మూఁడు గలవె
దలఁచిన భాలనేత్రునకుఁ దాఁ దలపై నొకనంకలేడె యీ
పలుకుల కేమి లెండు గుణపాళియెగా వెలయించు నెవ్వరని. 3
- క. రామావతారతత్త్వము, ప్రేమంబున భక్తతత్వికిఁ జెలయింగొ
నీమహనీయుం డిప్పుడు, శ్రీమీఱఁగఁజేసి యిచ్చెఁ శ్రీరామునను. 4
- తే. సర్వమంగళాపరిణయఁచతుర కావ్య, ముర్విఁ దెలుగున రచియించిఁ బర్యవసంగ
ళాధినాథునకును ప్రేమఁ నమలభక్తి, నిచ్చె శేషాద్రిశర్మ నాఁ జెలువ జేడి. 5
- క. వలికపురపుఁబలుకులు బలె, దెలిముత్తెపుఁజాలుపోలెఁ దెనియబోలె
జలువలుఁ దెలుపులుఁ జవులున్, వెలయించు న్నివలుకులు విమలశీమన్త్ర. 6
- ఆ. ఎల్లరకును దక్కునే యిట్టియద్భుత, శక్తి వాణికరుణఁ జరగదుచ్చ
జెలఁగె నద్ది నేడుఁ శేషాద్రిశర్మకు, లలితపాదయుగళిఁ గొలుచు నాచ. 7

తే. సతతమును నిష్ఠాకావ్యాళిసరవిఁ గూర్చి, రసినకులదెందములకు ర నసదుగానీ
సతతమును గూర్చి శేషాద్రిశత్రుతన, మాన్యమునుధన్యమునుమనఁమండలాళి
క. శేషాద్రినిలఁగఁ జిచ్చుత, శేషాద్రినుధీవిభునకుఁ ర జంటిత కాంక్ష
శేషజయమును నపుడు వి, శేషశుభంబులును ప్రీతిఁ ర జిత్తమిగుర్పన్. 9

విద్యార్థ కావ్యశీర్షః మధ్యః క్షే పంకటసుబ్రహ్మణ్యభాస్త్రులుగాను, సంద్యాళ.

మ. మును హలంసు ధరించి చేసి లలితక ర బూజించి తద్దత్తనృ
స్థితి బ్రహ్మాండము నాకిలించి యచలక ర శ్రీ వ ముగి త్తించి బ్ర
హ్మను వర్ణించి యులంగ భాగవతతత్త్వాన్నియు మాంగల్యముక
గనియక మునిపితానుమాని గుటులక ర ధన్యాత్మ పో దేశికా. 1

మ. రచనాశాస్త్రము లోముగాఁ గడఁపఁగల్గె తత్తదవిష్కీయా
రచనల గా నిలువఁ గల్గె నీలచి కర ద్విర్యంబు సాగించి నే
లచరిత్రంబునఁ జేయు ముగి యుకకరక నిర్మి యద్వైతముల
యచలకత్తనట యాత్మతత్త్వముని నరహర్ష! చాటినాట గురూ. 2

మ. గురూనాథ! కరుణార్థతత్త్వవిడు లుద్ధోషించుచుక నాన్యపిః
గురుతే కావ్యవటంబు రఘునాథ మునియక జక్కఁగఁ జెల్లెడిక
బరదేవీనరమోత్ర యుగులరు గోనక గావ్యనిర్మాణముల
నరదేవీయంబుల భాషికావ్యరచనాకావ్యంబు తేనాటవో. 3

పండిత వి. అనంతరామభాస్త్రులుగాను, నడవ.

కా. శ్రీ దేవీగుణాత్మవిద్యకవిలాసినిధియగు బ్రహ్మాండబ్ర
హ్మద్రుప్తాధమపాపురాణాచనాశవాసర నానాగమ
ప్రాచుర్యగణిధానిధానమధునానావార్తాని నీవేరుగదై
ప్రకార గాంధుడు శేషాపాపములు మూపుణ్యాస్థి దేహాశీ. 1

సీ. విశాఖాకావ్యసంహితాఖండితనాటకప్రకృత ప్రాతకలము
నానాపురాణవిశానప్రవక్తయా బొదరాయణుకేల ర నూదకలము
అనులత శ్రవ్యదృశ్యగ్రంథకర్త యా కాళిదాసునికేల ర గ్రూకలము
భాషాంతర్యంబు ర బ్రహ్మలఁగించిపరిపిత్ర తమంబుకేల హాస్యనకలంబు
తే. తమతమవలంబుల శ్రుతభాగవతము, మట్టిఁ డడవోలు మీచేత ర గర్భకలము
కాకలల్లనృశగ్రంథకాండ మొట్టు, పరిశరింతువు శేషాద్రిశత్రు సుకవి. 2

మ. బకవద్యంబు పురాపురీషినిచ నెలమా పెద్దబ్రహ్మాండమ
ట్లకటా! మింటికి మంటరూపాలవృథాసంబుగాఁ జొన్ని చొ
న్ని నడందేలముగంబు కై నగునులక ర పీఠించుచున్నారమా
కువివ్రాతము గుండె వ్రక్కలగు సుకతోచాకృతిక మిక్యతిన్. 3

మ. తరుణంబెల్లఁ బురాణవృత్తిని విలుక వుంబయ్యె నీనాఁడు సు
స్థిరభక్తి భవదీయహస్తము తగున్ శ్రీరామకృష్ణావతా
రరహస్యంబులొ లేక భాగవతసాశరస్యంబులొ వ్రాయ న
త్తటి శృంగారరసప్రబంధ మెటు దిద్దంజాలే? విద్వత్కవీ.

4

శా. హాలా న్యేషపురాణకర్త లలితోపాఖ్యానసద్వక్త బ్ర
హ్మలోకం బొనరించినట్టికవి బ్రహ్మాండోక్తిచాతుర్యుఁ డీ
లీలాకృష్ణకథాప్రణేతను దయాశలేశప్రసారంబునన్
బాలింపన్ వలెఁ దెల్లుబాస కిటు నేవల్ సల్పఁగా నీశ్వరా.

5

కావ్యతీర్థ రావాడ వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు, బళ్లారి.

శా. శ్రీనగవైరిముఖ్య సురసేవితపాదుఁడు భక్తిభావసం
దానితచిద్దుహంతరనితాంతనివాసకుతూహలాధ్యపం
చాననమూర్తి నమ్రజనశతార్తిహరుండగు సర్వమంగళో
జాని శుభంబు లిచ్చి కవితచంద్రమ! శేషనగాఖ్య! ప్రోచు నిన్.

1

క. పలువురు బిడ్డలపెండిలి, తలఁగక యొకమాటొనర్చు శ తండ్రివలె బల్లి
లలితకృతిత్రయమణి సం,వలితసమర్పణమహోత్సవం బొనరింతే.

2

చ. అరయఁగ నాంధ్రమాతకు నశహా! ప్రియపుత్రుఁడ వీవె యాదు వౌ
నరుదగు కావ్యపుష్పముల శ నాయమపూజ లొనర్చి నెమ్మదిన్
దిరమగుప్రేమ నించితివి శ తీర్చితి తల్లియుణంబు నెంతయున్
దొరఁకొనునయ్య! యిట్టి గుణభార్యత యందట కీధరిత్రిలోన్.

3

సీ. భారతి నీదురూపముఁ దాల్చి పేపేగ గ్రంథము లీరితి శ ప్రాయునొక్కొ
అలవిరించియె కావ్యముల నల్ల యంత్రంబు నీహృదయంబున శ నిల్పెనొక్కొ
నీదుహస్తంబున శ నెలకొనియుండుటఁ గలమున కీశక్తిగలిగె నొక్కొ
రాయలసీమవాసరలభాగ్యసస్యముల్ పండి నీయాకృతిఁ శ బరఁగెనొక్కొ

తే. ఇట్లుగాకున్నఁ బరతంత్రవృత్తియేడ, మానసంబున నిలుకడ శ మాటయేడ
సరసకృతులను బెక్కింటిసలుపు లేడ, భవ్యగుణసాంద్ర శేషాద్రిపండితేంద్ర.

తే. బ్రహ్మమోమున నెందాఁక శ వాణి వెలయు
హరియురంబున నెందాఁక శ సిరి వసించు
హరునిసామేన నెందాఁక శ గిరిజ చెలఁగు
నంతదనుకను నీకృతు శ లవనిఁ గ్రాలు.

5

అవధానము శంకరశాస్త్రిలుగారు, వేంకటగిరిహైస్కూలు తెలుఁగుపండితులు.

ఉ. శ్రీజనమంచి వంశఘనసంధుసుధాకర శేషగోత్ర! వి
భ్రాజదఖండపండితసభాజనరంజక సర్వభూమిభృ

ద్రాజవిశేషమాన్య కవిరాజవిరాజ యశేషశేముషీ

తేజ! యుమాధవ్రండు నిను శ దివ్యశుభంబు లొసంగి కావుతన్.

1

ఉ. పోతన మున్ను భక్తిపరిపూర్ణమనఃప్రమదాతిరేకస

చ్చేతనుడై ధరిత్రిని రశచించెను భాగవతంబు సత్కవి

వ్రాతము మెచ్చ నీవిపుడు శ భాగవతంబు మఱొండువ్రాయవే

యాతతపద్యపాదగతులందు మనోజ్ఞత వెల్లడించుచున్.

2

సీ. అరవిరికెందమ్మి శ విరితావులను గుప్పి యుల్లాస మొదవించు శ నొక్కచోట

గంగాతరంగిణీకల్లోలసంరభ మొనర ననుకరించు శ నొక్కచోట

మంజులమకరందమాధుర్యధుర్యమై యొప్పారురసముల శ నొక్కచోట

లలితరసాలపల్లవమార్దవసురుచిరోక్తులఁ గడునొప్పు శ నొక్కచోట

తే. బళిర! నీసర్వమంగళాపరిణయంబు, సారసారస్వతప్రపంచంబులోన
సుస్థిరస్థానమున నెంతో శ శోభ గాంచు, నమలగుణ! జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

ఉ. ఏతటి భావసౌరభము శ లిమ్ముగ గమ్మన సొంపు నింపుకై

నేతలఁ బల్కుటెంతి కయి శ నేసిన నిద్దపుముద్దుసొమ్మనన్

గైతకు వన్నెఁగూర్చుచుఁ బొ శ గడ్డకు మీఁతెడురామ తత్త్వమున్

ఖ్యాతి రచించి గ్రోలితివి శ గౌరిపదాబ్జమరంద మెంతయున్.

4

తే. పరమపావనగంగాస్రవంతిలోన

రేకువిప్పినకెందమ్మి శ పోక నెసఁగి

దత్తమండలగర్భరత్నంబ వైతి

వినుత జనమంచి శేషాద్రి శ విబుధవర్య.

5

మ॥ రా॥ శ్రీ అల్లాడి జగన్నాథశాస్త్రులు, బి.ఏ, ఎల్.టి., గారు,

హెడ్ మాస్టరు, రాజావారిహైస్కూలు, వేంకటగిరి.

శా. శ్రీ రామావనధర్మపాలనకళా శ దృగ్రూపతత్త్వంబు ర

తూరమ్యాస్పదసద్గతిప్రదశివా శ కల్యాణవతత్త్వంబు శి

తూరాజేశ్వరకల్పతాండవనిరీ శ తూభాగవత్త్వంబు సు

శ్రీ రాజు ల్దయచేయుచున్ గనుత శ్రీశేషాద్రి భూదేవునిన్.

1

ఉ. క్లిష్టముగాక వ్యర్థపద శ కీలితదీర్ఘసమాసఘోషలన్

దుష్టముగాక గ్రామ్యగుణ శ దూషితలౌకికనిష్ఠురోక్తులన్

దుష్టియుఁ బుష్టి గూర్చెడు నశతుల్యవిలాసవిశేషశైలులన్

సృష్టి యొనర్పఁజాలితివి శ శిష్టులు మెచ్చఁగ సృష్టరీతులన్.

2

- సీ. ఆంధ్రీకృతద్రుహిణాండపురాణార్జితాభినవవ్యాసశోభకంఠ
గీర్వాణపాండిత్యరీతితస్మాత్కావ్యతీర్థాదిబిరుదసంధిప్రకంఠ
జ్యోతిమానందసంశోధితసిద్ధాంతప్రత్యబ్జపంచాంగశుభసుకంఠ
మంత్రతంత్రావళీమహితశక్తాగమసంపూర్ణవీక్షాప్రశస్తికంఠ
- తే. నీదు సద్వర్తనంబునునీమనంబు, సాధుగతియును ప్రకరణసత్యరతయుఁ
జాలదే కీర్తి గల్పింపఁ శాశ్వతముగ, నమలగుణధర్మవినుత శ్రీమాద్విశిష్ట.
- చ. ప్రభువులవిత్త మాసఁగొనిగ్రంథము వారికిఁ గల్గిక్రియకే
యభయత నూత్న రీతుల జననౌఘము పల్కులనుతఁ బూని మీ
రభినవగ్రంథరాజి నభరవార్పణచేసి చెలంగు లించ నా
హా! భువిని ఘోషచెందెను వినాశ్రయ యంచు వినాశ్రయోక్తియున్. 4
- క. భూసురవర! శ్రీగురువర!, మీసారసచరణసీమఁ మేటిసవర్యల్
చేసెద భక్తి బ్రయాంతే, వాసి జగన్నాథశాస్త్రిపద్యసుమములన్. 5

బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్: మేడవరము సత్యనారాయణ
శాస్త్రులుగారు, పోలేపల్లి, కర్నూలుజిల్లా.

- మ. ఒకయుద్ధగ్రంథము వ్రాసి పేర్వడయువా రున్నార లందందు స
న్నకసన్నంజిలుఁబొత్తముల్ గిలుకుఁడఁన్నం గొందలున్నారలి
ట్లకలంకంబుగ దొడ్డగ్రంథము లసంఖ్యాతంబుగా వ్రాయ నిం
కొకరున్నారలొ లేరొ సందియము నా యుల్లంబునన్ దేశికా. 1
- మ. ఎపుడుద్యోగము నిర్వహించెదరొ మీర రెప్పట్టునన్ గ్రంథముల్
విపులప్రజ్ఞనిరీక్షఁ జేయుదురొ పోపె యిట్టి యుద్ధగ్రంథముల్
నిపుణత్వంబున వ్రాయఁగల్గితరొ మీర నేర్పేము యాజించినన్
ద్రవయేలా మముబోంట్లగుండె పగులున్ దత్తత్కృతుల్ చూచినను. 2
- మ. అవధానంబు లొనర్చినారు బహుదేశశావాసులె పండిత
ప్రవరుల్ మెచ్చఁగ గ్రంథరాజముల నుత్పాదించినా రింతక
వ్యవధానంబుగఁ గోటవిస్త్రుతుల వ్రాయంజాలియున్నార లు
త్సవ మేపార భవద్యశం బిల జగదవ్యాప్తంబు వేయేటికన్. 3

కవిశేఖర యల్. వేంకటరమణయ్యగారు, పులివెందుల, కడపజిల్లా.

- ఉ. శ్రీజనమంచి వంశశశిశేఖర కావ్యపురాణశ్రీ యో
భూజనవందితా! సుగుణభూషణ! నీతియశోవిశాల! యు
త్తేజముతోడ నొప్పు ఘనతేజుఁడు శౌరి యనంతమూర్తి మీ
కోజను సంతసం బొసఁగు నుద్భృతశక్తియు భక్తియుక్తులున్ 1

సీ. బ్రహ్మబ్రహ్మాండాదిః బహుపురాణంబుల భాసిల్లఁజేసినఁ భక్తుఁడీవె
రామాయణంబును శ రాణదలెర్పఁగా రచియించినట్టి యాశరసికుఁ డీవె
కలకత్తకుంబోయి శ కావ్యతీర్థాదికఘనబిరుదము లొందుఁగునుండ వీవె
సంస్కృతాంధ్రంబుల శ సాహిత్యమును నేర్చి సారంబుగన్నట్టిసరసుఁ డీవె
తే. కవులలోపల నుత్తమ శ కవివి నీవె, పండితులలోన నెంతయుఁ శ బ్రౌఢుఁ డీవె
సుగుణగణముల నుత్తమ శ సుగుణుఁ డీవె, శాంతగుణధామ శేషాద్రిశర్తనామ.

తే. తినిన నతిరసంబుల వేడ్కఁ శ దినఁగవలయు
వినినఁ గృష్ణభాగవతంబు శ పినఁగవలయు
ననెడినడువున రచియించి శ యలరితౌర
గరిమఁ దాండవకృష్ణభాగవత మెలమి.

3

ఉ. దాని సుపాత్రతౌచిత్యము శ దానివియైనవిలాసరేఖలు
దాని పదార్థగుంభనము శ దానినవోజ్జ్వల శైలిపోషణల్
దానిసానుపోషణము శ దానియకుంతితనీతిసారము
మానకమానసంబులకు శ మాటికి మాటికి మోదమబ్బెడిన్.

4

ఉ. తాండవకృష్ణభాగవత శ ధాటిని సొంపును జూడఁజూడఁగాఁ
దాండవమాడునందు సువీర తానవినుత్పరసోన్నతోన్నతుల్
మెండుగఁ జెప్పనేల నిక శ మేదిని గాచెడి శాంతమూర్తి యా
తాండవకృష్ణుఁ డోముత సదా మిము గౌరవసంపదాళిచే.

5

కవిభూషణ నారు నాగనార్యుఁడుగారు, కోడూరు.

క. జనమంచ్యన్వయఘనవా,ర్ధినిశాకర! విమలతేజ! శ దేవీకరుణా
జనితమృదుమధురకవితా, ప్రణిధానా! శేషశైలవరవిజ్ఞానా!

1

క. లలితానిరవధికకృపా, విలసితసంలబ్ధమధురవిశ్వజనీనో
జ్వలలలితాలంకృతపరి, కలితసుకలితానుభూతికలితుండ వనఘా!.

2

ఉ. పోతనయోగి భాగవతమున్ భవదీయకృతిన్ విమర్శనా
తీతవచోవిశేషములఁ శ దెల్పఁగఁబోలదు మా క దెట్లనన్
పూతచరిత్రు లిర్వూరును శ బూరితభక్తిసుధాస్రవంతి నిన్
జేతములందుఁ దన్తయత శ జిల్లునఁ జల్లఁగఁ బాఱఁజేయుటన్.

3

తే. సంస్కృతనిగూఢభావముల్ శ సరసరీతి
తెలుఁగు దెలుఁగునఁ గడుతేట శ తెల్లముగను
బామరులకైనఁ దెలియంగఁ శ బలికె నెవఁడు
నీవగాక! నిజమ్ముగా శ భావపరిధి.

4

క. సమధికశతసుకృతులునున్, సుమధురమంజులరపై కళశోభితకవిగా
ప్రమితులరచించుశక్తిన్, గ్రమమునఁ బరచేవి గూర్పఁగాఁ ర దలయు నెదన్.

బాలకవి ఎం. ఎస్. నంజుండకవిగారు, కడప.

సీ. కవిసార్వభౌము లీకడపపట్టణమందు విచ్చేసియుండుట ర వింతగాదె
పండితోత్తములెల్లఁ బ్రభుని గానకయుండు వివరించి చూడంగ ర వింతగాదె
నరసింహపంతులు ర న్యాయాధిపతు లిట్లు విచ్చేసియుండుట ర వింతగాదె
కవిజనానందమై ర కమలకల్వారమై వికసించుసభచూడ ర వింతగాదె

తే. వింత యన నేల శ్రీలక్ష్మీవిభునిపేరఁ
గృతుల మూడింటిఁ దా వ్రాసి ర కృతి యొసంగి
కావ్యస్మృతితీర్థ జనమంచి ర కవివరుండు (?)
నెగడె ననియన్న వింతగా ర నెగడకున్నె.

1

క. సతతముఁ గృతిపతి యగుశ్రీ, పతి యని ప్రార్థింతు గురని ర పాదాబ్జములన్
హితమున శిష్యునికోర్కెల, క్షితిపతి మెచ్చంగ గురఁడు ర చోకొనఁగఁ దగుట.

చ. సతతము గ్రంథరాజములసత్కవివర్యలు నహ్వరే యనన్
జతనము లేక పెక్కులుగఁ ర జయ్యన వ్రాయుచుఁ జంద్రశేఖరున్
కృతిపతిఁ జేసి యిజ్జగతిఁ ర గృష్ణునికైనడి శిష్యబృందమున్
హితమున నేలుకొండిఁక మహిపతులందలు మెచ్చునట్లుగాన్.

3

చ. ప్రభువును బండితోత్తములు ర పల్వరుఁ జేరి కృతిత్రయంబునున్
విభవముతోడ సల్ప నిటు ర వీలగునో మఱి కాదటంచు నే
ప్రభువును గాంచి పద్యములఁ ర బల్కఁగ నేజీచి వచ్చినాడ నా
ప్రభువరుఁ డేలరాఁడో ర యిది భాగ్యముగాదో యిఁకేమి నేరూదెన్.

4

క. మంగళమగు సత్సభలకు, మంగళమా మాతృభాష ర మలుపకగలున్నన్
మంగళమగు సత్కవులకు, మంగళమా రామకృష్ణమందిరమునకున్.

5

శ్రీయుతులు ఏచూరి వేంకటరంగయ్యగారు, ఉపాధ్యాయులు, కడప.

శా. ఉన్నే శారద పక్షపాత మిదిసీకోహోహా నిన్నింతగా
నెన్నోభంగుల నేల నేర్పుగల మహిమిరి నేమాన్చి క
స్సన్నల్ చేతనె ప్రాద్దుబుచ్చి యిటునిన్ ర సాధింపఁ బ్రార్థించు మా
కన్నన్ వృద్ధులఁ జెట్టఁబట్టెదవు నీ ర కొటిల్యముల్ చాలునే.

1

సీ. గంటంబుచే నిన్ను ర నంటుచుండినవారె కవిబ్రహ్మలగాగ్ని ర్భుఁగ గాంచి రభ్యుప.
బకచెంపఁ గనుపింప ర లుంచి నిన్ మెప్పించు వారలే కవిసార్వభౌములగు
మేకతోడల నిన్ను ర మెలఁబెట్టువారలే కవిరాజులగాగ్ని ర్భుఁగ గాంచి రభ్యుప.
భంధమందికి నీదురవలపుఁజూపినవారె యవధానులనుగ్ని ర్భుఁగ నాని గని

తే నారికేళంబు ద్రాక్షయ శ్చ న్నామ మిడిన, వారలే విమర్శకులని శ్చ వాసిఁగనిరి
పసిడిముక్కన నినుఁగూర్చుపండితునకు, శారదాబిద్ధు లేవె నీరపేరుదక్క.

తే. వ్రాయ నేరనిమాబోంట్లు శ్చ 'వ్రాసినారు
బెడదగోళ్ల చేద్రాడు లశబ్దే' యటందు
రంతియేకాని తమకీర్తి శ్చ కింతయైన
లోటుగల్గునె బహుళాంధ్ర శ్చ లోకమునను
సదయ గురువర్య శేషాద్రిశర్మసుకవి.

పిదప అధ్యక్షకమహాశయులు గ్రంథములనుగుఱించియు, గవిత్యము
భాషాంతరీకరణమునుగుఱించియు, భగవత్తత్త్వమునుగుఱించియు నుపన్యసించు
చుండ, వారివాగమృతముం గ్రోలుటకై రాత్రి 9-30 గంటలయినను విసుఁగు
జెందక తదేకధ్యానతత్పరులయి యుండిరి.

రాత్రి 9-30 గంటలకు శ్రీభగవానునిపూజాదికము మంగళముతో జయ
ప్రదముగా సభ సంపూర్ణమయ్యె. ఎల్లరును దమతమభవనంబులకుఁ జనిరి.

కృతజ్ఞత

ఈకృతీసమర్పణమహోత్సవకార్యంబునకు సర్వవిధములఁ దోడుపడిన
మహానుభావులగు పండితప్రకాండీపలకును, శ్రీరామకృష్ణసమాజాధ్యక్షులును,
బరోపకారతత్పరులును నగు మ-రా-రా-శ్రీ కస్తూరి పట్టాభిరామచంద్రరావు,
బి. ఏ., బి. ఎల్., గారికిని, మరియుఁ దత్సమాజకార్యదర్శిప్రభృతులకును, నాకా
ర్యముఁ దమకార్యముగా భావించి సభను జయప్రదముగా సాగింపఁజేసిన న్యాయ
వాది మహాశయులకును, సుదారులగు పౌరప్రముఖులకును, ఈకార్యమునకు సకల
విధముల బాష్పశకటాదిదానాదులచేఁ దోడ్పడిన మ-రా-రా-శ్రీ అక్కెనప్రగడ
లక్ష్మీనారాయణరావుపంతులు, బి. ఏ., బి. ఇ., డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ఇంజనీయరుగారికిని,
దూరదేశంబనక వ్యయప్రయాసంబుల లెక్కపెట్టక సభకు విజయంచేసిన సభ్యుల
కెల్లరకును బ్రీతిపూర్వకముగాఁ గృతజ్ఞతఁ దెలుపుచున్నాఁడను.

కడప.
25-2-1936 }

ఇట్లు, విధేయుఁడు
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

విషయ సూచిక

విషయము.	పుట.
పీఠిక దేవతాస్తుతి	1
కృతికర్తృవంశచరిత్రము	5
కథారంభము	10
నారదుండు కంసున కుపదేశించుట	21
రెండవ అధ్యాయము.	
బ్రహ్మదేవతలు దేవకీగర్భస్థుండగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	26
మూడవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము	31
వసుదేవుండు శ్రీహరిని వినుతించుట	33
దేవకీదేవి భగవంతుని వినుతించుట	35
వసుదేవుండు శ్రీకృష్ణుని ప్రేమల్లియకుం గొనిపోవుట	39
నాల్గవ అధ్యాయము.	
కంసుండు దేవకి ప్రసవించుట విని త్వరపడి వచ్చుట	40
ఐదవ అధ్యాయము.	
నందుండు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట	48
నందుండు మధురానగరంబున కరిగి వసుదేవుం గాంచుట	51
ఆఱవ అధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణుండు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట	53
ఏడవ అధ్యాయము.	
శకటాసురసంహారము	60
తృణావర్తుని శ్రీకృష్ణుండు సంహరించుట	63
శ్రీకృష్ణుండు డావులింప నాతనినోర యశోద విశ్వంబుఁ జూచుట	65
ఎనిమిదవ అధ్యాయము.	
గర్గముని రామకృష్ణులకు నామకరణము చేయుట	66
శ్రీరామకృష్ణుల బాలక్రీడలు	69
గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుండగముల యశోదకుఁ జెప్పట	70
శ్రీకృష్ణుండు యశోదకు విశ్వరూపముం జూపుట	72
తొమ్మిదవ అధ్యాయము.	
ఉలూఖలబంధనము	75
పదియవ అధ్యాయము.	
నలకూబరమణిగ్రీవులకాపమోక్షణము	79
నలకూబరమణిగ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట	84

విషయము.

పదునొకండవఅధ్యాయము.

ఉల్కాఖిలబంధ మోక్షణము

...

నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట

...

వత్సాసురవధ

...

పంద్రైండవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణఁ డఘాసురుఁ బొలియించుట

...

పదుమూడవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణఁడు పనంబున బాలురంగూడి చల్లు లారగించుట

...

బ్రహ్మ తనమాయచే వత్స బాలురను దాఁచుట

...

పదునాల్గవఅధ్యాయము.

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట

...

పదునైదవఅధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణఁడు రామాదులతో వనమున విహరించుట

...

ధేనుకాసురుని రాముఁడు పధించుట

...

పదునాఱవఅధ్యాయము.

కాశీయమర్దనము

...

కాశీయునిభార్యలు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట

...

కాశీయుఁడు హరిని వినుతించుట

...

పదునేడవఅధ్యాయము.

యమునాప్రదచరిత్రము

...

శ్రీకృష్ణఁడు కార్పిచ్చునుండి గోవులం గావుట

...

పదునెనిమిదవఅధ్యాయము.

శ్రీహరి గ్రీష్మర్తువునందు విహరించుట

...

బలరాముఁడు ప్రలంబాసురుం బొలియించుట

...

పందొమ్మిదవఅధ్యాయము.

హరి దావాన్నిం ద్రావి గోగోపకులఁ గాచుట

...

ఇరువదవఅధ్యాయము.

వర్షర్తువర్ణనము

...

వర్షాకాలమున హరి విహరించుట

...

శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట

...

ఇరువదియొకటవఅధ్యాయము.

హరి వేణుగానమును గోపిక లాకర్ణించుట

...

ఇరువదిరెండవఅధ్యాయము.

గోపికావస్త్రాప్రహరణము

...

వీషయము.

పుట.

ఇరువదిమూడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి బాలకుల యజ్ఞశాలకు నన్న మడుగఁబుట	...	168
విప్రపత్నులు హరి కన్నమును గొనిపోవుట	...	170

ఇరువదినాల్గవ అధ్యాయము.

కృష్ణుఁ డింద్రయాగము వలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమును జేయుట	...	175
---	-----	-----

ఇరువదియైదవ అధ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు పృష్ఠిని గురియింప శ్రీకృష్ణుఁడు గోకులమును గాపాడుట	...	181
గోవర్ధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధరించుట	...	183

ఇరువదియాఱవ అధ్యాయము.

గోపాలకులు శ్రీకృష్ణనిమహిమముల కచ్చెరువందుట	...	185
---	-----	-----

ఇరువదియేడవ అధ్యాయము.

ఇంద్రుఁడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు నభిషేకము చేయుట	...	188
--	-----	-----

ఇరువదియేనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి వరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట	...	192
---	-----	-----

ఇరువదితొమ్మిదవ అధ్యాయము.

రాసక్రీడామహిమము	...	194
-----------------	-----	-----

ముప్పదియవ అధ్యాయము

శ్రీకృష్ణుని గోపికలు వెదకుట	...	204
-----------------------------	-----	-----

ముప్పదియొకటవ అధ్యాయము.

గోపికాగీతలు	...	210
-------------	-----	-----

ముప్పదిరెండవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపికలకు దర్శన మిచ్చుట	...	214
--------------------------------------	-----	-----

ముప్పదిమూడవ అధ్యాయము

రాసక్రీడ	...	218
----------	-----	-----

జలక్రీడలు	...	222
-----------	-----	-----

ముప్పదినాలుగవ అధ్యాయము.

సుదర్శనగంధర్వశాపమోక్షణము	...	225
--------------------------	-----	-----

శంఖచూడుని హరి వధించుట	...	227
-----------------------	-----	-----

ముప్పదియైదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి పగ లడవుల కరుగ గోపికలు చింతించుట	...	229
---	-----	-----

ముప్పదియాఱవ అధ్యాయము.

వృషభాసురసంహారము	...	233
-----------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

ముప్పది యేడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి కేశిదానవుని సంహరించుట ... 241

నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణుకడకు వచ్చుట ... 243

శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమాసురునిఁ బొలియించుట ... ,

ముప్పదెనిమిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరుఁడు గోకులమును జేరుట ... 246

ముప్పదితొమ్మిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట ... 252

నలువదవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి నశ్రూరుఁడు పొగడుట ... 260

నలువదియొకఁడవ అధ్యాయము.

రామకృష్ణులు నశ్రూరుఁడు మధురం జేరుట ... 264

శ్రీకృష్ణుఁడు రజకు వధించి వస్త్రముల గ్రహించుట ... 269

శ్రీకృష్ణుఁడు తంతువాయుని మాలాకారుని వధించుట ... 270

నలువది రెండవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబ్జ ననుగ్రహించుట ... 272

కంసుఁడు దుర్నిమిత్తములం గనుట ... 276

నలువదిమూడవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కువలయాపీడమనుగజమును వధించుట ... 277

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికాదులఁ జంపుట ... 281

నలువదినాల్గవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కంసునిఁ బొలియించుట ... 287

నలువదేనవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి దేవకీవసుదేవుల నూఱడించుట ... 290

ఉపనీతులై రామకృష్ణులు విద్య నభ్యసించుట ... 293

రామకృష్ణులు మృతులగు గురుపుత్రులం బెచ్చుట ... 295

నలువదాటవ అధ్యాయము.

ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రేవల్లియకుం బనుచుట ... 297

నలువదియేడవ అధ్యాయము.

గోపిక లుద్ధవునిం గాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట ... 304

భ్రమరగీతలు ... 305

నలువదియెనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుఁడు కుబ్జాగ్రహమున కరుగుట ... 315

నలువదితొమ్మిదవ అధ్యాయము.

అశ్రూరుఁడు హస్తినగరమునకుం బోవుట ... 320

విషయము.

పుట.

ఉత్తరభాగము.

ఏబదియవలభ్యాయము.

జరాసంధుఁడు మధురాపురము నరికట్టుట ... 325

ఏబదియొకటవలభ్యాయము.

కాలయవనుఁడు ముచుకుందునిచేఁ బోలియుట ... 334

ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట ... 336

ఏబదిరెండవలభ్యాయము.

జరాసంధుఁడు ప్రవర్షణిగిరిని గాల్చుట ... 344

రుక్మిణీకల్యాణము ... 346

ఏబదిమూడవలభ్యాయము.

శ్రీహరి రుక్మిణిం బెండ్లియాడఁ బ్రయాణమగుట ... 352

రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట ... 357

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణిఁ దనరథంబుపై నెక్కించుకొని ప్రయాణము సాగించుట ... 360

ఏబది నాల్గవలభ్యాయము.

శ్రీకృష్ణ నడ్డగించి రాజు లోడుట ... 361

ఏబదియైదవలభ్యాయము.

రుక్మిణీకుమారోదయము ... 369

ప్రద్యుమ్నుఁడు శంబరాసురుం జంపుట ... 371

ఏబదియాఱవలభ్యాయము.

స్వమంతకరతోపాఖ్యానము ... 374

స్వమంతకమణికోటకు హరి వనమున కరుగుట ... 376

జాంబవంతుఁడు స్వమంతకమును బుత్రికను హరి కొనంగుట ... 378

సత్యభామాపరిణయము ... 379

ఏబదియేడవలభ్యాయము.

శతధన్వుని శ్రీహరి వధియించుట ... 380

ఏబదియొనిమిదవలభ్యాయము.

కాళిందీకల్యాణము ... 385

మిత్రవిందాదులవివాహము ... 389

ఏబదితొమ్మిదవలభ్యాయము.

నరకాసురసంహారము ... 393

భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నులించుట ... 397

పదాఱువేలరాజకన్యకల శ్రీహరి పరిగ్రహించుట ... 398

రాజకన్యకల బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట ... 399

అఱువదియవలభ్యాయము.

రుక్మిణితోఁ గృష్ణుఁడు సరసములాడుట ... 400

విషయము.

పుట.

అటువదియొకటవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి పదాఱువేలభార్యల నానందింపఁజేయుట	...	411
ప్రద్యుమ్నాదికుమారులవివాహము	...	414
బలభద్రుఁడు రుక్మిణి వధించుట	...	415

అటువది రెండవ అధ్యాయము.

ఉషాకల్యాణము	...	417
-------------	-----	-----

అటువది మూడవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి బాణాసురునిపై కరుగుట	...	423
-----------------------------	-----	-----

అటువది నాల్గవ అధ్యాయము.

నృగమహారాజుచరిత్రము	...	429
--------------------	-----	-----

అటువది యైదవ అధ్యాయము.

బలభద్రుఁడు గోకులమున కరుగుట	...	435
----------------------------	-----	-----

అటువది యాఱవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాశీరాజును వధించుట	...	440
--	-----	-----

శ్రీహరిచక్రము కాశీపురిం గాల్చుట	...	443
---------------------------------	-----	-----

అటువది యేడవ అధ్యాయము.

ద్వివిదుండను వానరుని రాముఁడు వధించుట	...	444
--------------------------------------	-----	-----

అటువది యెనిమిదవ అధ్యాయము.

రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁజూనుట	...	448
---	-----	-----

అటువది తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణమహిమము నెఱుంగ నారదుఁ డరుదెంచుట	...	451
---	-----	-----

దెబ్బదియవ అధ్యాయము.

శ్రీహరి సభామండపము నలంకరించుట	...	462
------------------------------	-----	-----

నారదాగమనము	...	467
------------	-----	-----

దెబ్బదియొకఁడవ అధ్యాయము.

ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱిగించుట	...	470
---	-----	-----

దెబ్బది రెండవ అధ్యాయము.

ధర్మరాజు హరికి రాజసూయయాగము నేయుశలంపుఁ దెలుపుట	...	477
---	-----	-----

దెబ్బది మూడవ అధ్యాయము.

రాజులు శ్రీహరిని స్తుతించుట	...	483
-----------------------------	-----	-----

దెబ్బది నాల్గవ అధ్యాయము.

రాజసూయప్రవృత్తి	...	487
-----------------	-----	-----

శిశుపాలవధము	...	490
-------------	-----	-----

దెబ్బది యైదవ అధ్యాయము.

సభలో దుర్యోధనుఁడు భ్రమమొందుట	...	493
------------------------------	-----	-----

విషయము.	పుట.
దెబ్బది యాటవల ధ్యాయము	
సాల్వకథారంభము	... 498
దెబ్బది యేడవల ధ్యాయము.	
సాల్వని గృష్ణమూర్తి వధించుట	... 502
దెబ్బదియెనిమిదవల ధ్యాయము.	
దంతవక్త్రుని హరి వధించుట	... 507
దెబ్బది తొమ్మిదవల ధ్యాయము.	
రాముఁడు పల్వలుం జంపి తీర్థయాత్రఁ జేయుట	... 511
ఎనుబదియవల ధ్యాయము.	
కుచేలునిచరిత్రము	... 515
ఎనుబదియొకఁడవల ధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణుఁడు కుచేలునియడుకులు భక్షించుట	... 534
ఎనుబది రెండవల ధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణులు కురుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణనిమిత్త మరుగుట	... 540
శ్రీహరి గోపికలకు జ్ఞానోపదేశముచేయుట	... 545
ఎనుబదిమూడవల ధ్యాయము.	
హరిపత్నులు పాంచాలికిఁ దమపెండ్లివార్తలఁ జెలుపుట	... 547
ఎనుబదినాల్గవల ధ్యాయము.	
మునులు హరిం జూడ నరుదెంచుట	... 553
మునులను వసుదేవుఁడు జ్ఞానము నడుగుట	... 557
వసుదేవుఁడు జన్మము లొనర్చుట	... 559
ఎనుబదియైదవల ధ్యాయము.	
రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపుత్రులను జూపుట	... 565
ఎనుబదియాటవల ధ్యాయము.	
సుభద్రాకల్యాణము	... 568
శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట	... 571
ఎనుబదియేడవల ధ్యాయము.	
శ్రుతిగీతలు	... 577
ఎనుబదియెనిమిదవల ధ్యాయము.	
విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము	... 588
వృకాసురునకు వరమిచ్చి శివుఁడు కష్టముం గనుట	... 590
ఎనుబది తొమ్మిదవల ధ్యాయము.	
త్రిమూర్తులలో హరి యుత్కృష్టఁ డనుట	... 593
శ్రీకృష్ణార్జునులు చచ్చిన విప్రపుత్రులఁ జెచ్చియిచ్చుట	... 595
తొంబదియవల ధ్యాయము.	
శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము	... 601

భూ మి క.

శ్లో. నిగమకల్పతరోర్గళితం ఫలం, శుకముఖా దమృతద్రవసంయుతం
పిబత భాగవతం రస మాలయం, ముహూ రహో రసికా భువి భావుకాః.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణ సుమనస్సుజ్జేయమున్ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుర్విక్ సద్విజశ్రేయమై.

వ్యా సు ని వి ష య ము.

శ్రీమన్నారాయణావతారంబని ప్రసిద్ధిం గాంచిన వేదవ్యాసభగవానుడు
మొన్నటి ద్వాపరంబున సత్యవతీపరాశరులకు సద్యోగర్భంబునం బుట్టి పుట్టినంతన
తండ్రియాజ్ఞం గొని దండకమండలుపులన్ ధరించి తపోవనంబునకు నరిగి బ్రహ్మ
ర్షియై బ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలిగించుకొని శ్వేతద్వీపంబున శ్రీమన్నారాయణ
దర్శనంబు గావించి కృతకృత్యుండై శుకునివంటి పరతత్త్వజ్ఞునకుం దండ్రియై
లోకోపకారార్థ మేకీభూతంబులైన వేదంబుల విభజించి తత్త్వావబోధకంబులగు
బ్రహ్మసూత్రముల వినిర్మించి యంతంబోక యష్టాదశమహాపురాణంబులును, అష్టా
దశోపపురాణంబులును రచియించి లోకంబుల నుద్ధరించె. మఱియు శ్రీమహాభార
తము కురుపాండవదాయభాగమున్ బీజముగాఁ గొని గణపతి వ్రాయసకాడుగా
హిమవత్పర్వతకందరంబునందుండి మూడుసంవత్సరములలో నలువదిలక్షలగ్రంథ
ముగా నిర్మించి తనశిష్యులగు పైలజైమినిసుమంతుప్రభృతులచే దేవపితృది
లోకంబులం దానిఁ బ్రచురించి మనభూలోకంబున వైశంపాయనునిచే నొకలక్ష
గ్రంథము ప్రకాశింపజేసె.

అందు దేవదానవాదిలోకవిషయంబులును, భూగోళఖగోళవిషయంబు
లును, మన్వాదిసృష్టిక్రమంబులును, శబ్దవేదాంతాదిశాస్త్రమర్యాదలును, వంశావ
తారపూర్వరాజచరిత్రంబులును, రాజధర్మ-మనుష్యధర్మాపధర్మ మోక్షధర్మప్రభృతి
నానావిధధర్మంబులును, వృక్షశాస్త్ర - మనుష్యశాస్త్ర - భూగర్భశాస్త్రాదిప్రకృతి
శాస్త్రంబులును, విద్యుచ్ఛక్తివిశేషంబులును, 'బాంబు సర్పిలైట్లు' శతఘ్నులు
లోనగునద్భుతవిషయంబులును, వేయేల మనుష్యలోకమున కావశ్యకములై
సర్వాధ్యాత్మికాధిభౌతికంబు లైనవిషయంబులును గ్రోడీకరించి వివరించె.
శాంత్యానుశాసనాదిపర్వములలో సర్వవేదాంతచర్చలు గావించి లోకంబు సముద్ధ

రించి సర్వలోకవిశ్రాంతకీర్తివిశాలుండై కీర్తనీయుండయ్యె ననుట కావంతయు సందియంపడ నక్కఱలేదు.

అట్టి వ్యాసభట్టారకుఁ డొక్కనాఁడు సరస్వతీతీరంబున నేకాకిన్లు గూఁడు చుండి తనలో “నేను వేదవేదార్థధర్మంబులెల్లం దేటకడ భారతాదిగ్రంథములు రచించితిఁగాని”

శ్లో. అసంపన్నమివాభాతి బ్రహ్మనర్చస్య సత్తమః,
కిం వా భాగవతాధర్తా న ప్రాయే న నిరూపితాః,
ప్రియాః పరమహంసానాం తదేవేవహ్యచ్యుతప్రియాః
తస్యైవం ఖిల మాత్మానం మన్యమానస్వఖద్యతః.

పరమహంసప్రియంబులు నచ్యుతప్రియంబులు నగుభాగవతధర్మంబులు విపులీకరింప నైతినిగదా? యని విచారించుచున్న సమయంబున నారదమహర్షి యటకుం జనుదెంచి నీదు మనోరథం బెఱిఁగితి. ఆధ్యాత్మికాదితాపత్రయ మ్మడఁ గింపఁజాలి శ్రీమహావిష్ణుమూర్తివిలసితంబగు భాగవతపురాణంబు రచియించి కృతార్థుడవగుమని బోధించిన నతఁడు భక్తిరసప్రధానభగవత్కథాకలికల్పమౌ హంబు నైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు నగునమ్మహాపురాణము రచించి జన్మంబు సార్థకంబుగావించుకొనియె. అది గీర్వాణభాషం బ్రతిపాదింపంబడుటంజేసి తద్భాషాప్రవీణులకుఁదక్కఁ దక్కినవారికి సుబోధంబుగామి ముముక్షువులగు నాంధ్రమహాజనులకెల్ల నందుబాటులో నుండునట్లు బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు మృదుమధురంబుగా నద్దాని నాంధ్రీకరించె.

అది యాంధ్రమహాగ్రంథములలో నగ్రస్థాన మలంకరించుచున్నదన్న నతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

పోతనవిషయము.

*బమ్మెరపోతరాజు నిజామురాష్ట్రములో నోరుగల్లు (వరంగల్లు) లకు నేక

* పోతనామాత్యుఁడు కడపమండలములోనున్న యొంటిమిట్ట యను గ్రామమున నుండిన వాఁడని చెప్పుచు నందుల కేదియో (ఎన్నియో) కల్పనలు చేసియున్నారు. పోతన తన గ్రంథముల నేకశిలానగరమని వ్రాసికొనెంగాని యొంటిమిట్ట యని వ్రాసికొనలేడు. ఏకశిలానగర మిప్పటికి నొంటిమిట్టకాదు. శిల యన తాయిగాని మెట్టగాదు. ఏకశిలానగరము ప్రతాపరుద్రదేవుని ప్రధాన పట్టణమగు నోరుగల్లేగాని మఱియొకటికాదు. అతఁ డొకసోమోదరాగ్రమున నధ్రంగవశుభ్రపము తుంగభంగయగు గంగకుం జనియె నని వ్రాయఁబడియున్నది. ఒంటిమిట్టసమీపమున నట్టి గంగానది లేదు. పోతనచెప్పిన గంగానది గోదావరియే. గోదావరికి గంగ యని నామాంతరము గౌతమీ మాహాత్మ్యమున వ్రాయఁబడియున్నది. ఇదిగాక నైకామురాష్ట్రవాసులందఱును గోదావరిని గంగ యనియే వాడుదురు. పుణ్యదివసములయం దాయాప్రాంతములనుండి జను లాగోదావరిగంగకుం భోవునాచార మిప్పటికిని గలదు.

శీలానగరమునకు సమీపమందుండు నొకచిన్న గ్రామమున నుండినవాఁడు. నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు, కౌండిన్యగోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు. కేతనమంత్రికి లక్క మాంబకుం బుత్రుఁడు. అన్న తిప్పన, కొడుకు మల్లన. పరమభక్తుం డగునాతం డొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమోపరాగంబురాకం దెలిసి తనగ్రామమున కుత్త రముగాఁ గొన్ని మైళ్ళదూరములోనున్న గోదావరినదికిం జని జలంబాడి తత్పు లినతలంబున నాసీనుండై శ్రీరామమంత్రానుష్ఠానంబు గావించుచుండునంత శ్రీరామచంద్రుండు ప్రత్యక్షుండై మదంకితంబుగా భాగవతం బాంధ్రీకరింపుమని యానతిచ్చి తిరోహితుండయ్యెననియు, దానంజేసి సహజపాండిత్యము గలవాఁ డయి యతఁడు భాగవతంబు శ్రీరామాంకితంబుగా రచించెననియుం జెప్పుదురు.

పోతన “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్రసహజపాండిత్య” అని గద్య ములో వ్రాసికొనినను, వానికవిత్యమందలి వ్యాకరణాదిసందర్భములంబట్టియు వ్యాఖ్యానములలోగూడ నన్వయింపనివిశేషార్థములు తాను గ్రహించి వివరిం చుటంజేసియు, అతఁడు గురుకులక్లిష్టుడై యిష్టదేవతానుగ్రహంబున ననవద్య విద్యావైశద్యంబున విరాజిల్లె ననియే మనమూహించుట సమంజసము. మఱియు నతనింగూర్చి యనేకాద్భుతకథలు మనవారు చెప్పుచుందురు. అవి యెట్టివియైన నతఁడుమాత్రము పరమభక్తుండనియు, రసవత్కవియనియుఁ జెప్పక తప్పదు.

అమృహాకవి శ్రీమద్భాగవతము పదిరెండుస్కంధములను రచించి దాని నొకపెట్టెలోఁ బెట్టి ప్రకటింప కుంచెననియు ననంతరకాలమున నందు గొంత కొంతభాగము ఖలీభూతంబగుటంజేసి వెలిగందుల నారయాదు లాయాభాగ ములు పూరించిరనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ప్రతిస్కంధమందును బోతన పద్యముల నారయాదులపద్యము లక్కడక్కడఁ బడియున్నవనియే నాయభిప్రాయము. దశమస్కంధములోఁగూడఁ బెక్కులు పద్యములు నారయసింగనాదుల వున్నవని మన మూహించుట తప్పుకానేరదు.

అట్టి నారయాదులపద్యములందే దోషములు చూపట్టుచున్నవిగాని మహాకవియగు పోతనపద్యములలో లక్షణాదిదోషములు చూపట్టవు సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమందు గూచిమంచి తిమ్మకవి

సీ. ఘనుఁడు పోతనమంత్రి.....గంగఁ

తే. రాజు మొదలగుకవివరుల్ శ తేజ మెసఁగఁ

జెప్పి రాగ్రంధములయందె శ తప్పు లొదవె

గాని పోతకవీంద్రుని శ కవితయందు

లక్షణం బెందఁ దప్పునా శ దక్షహరణ.

అని చెప్పినపద్యము నారచనమును సమర్థించుచున్నది. పోతనపద్యము లలో నెటనే నట్టిదోషము చూపట్టిన నది సంస్కర్తదోషమే యని త్రికరణ శుద్ధిగాఁ జెప్పఁగలను.

తాండవకృష్ణభాగవతము.

అట్టి పోతనామాత్యునిభాగవత మన్నితీయమై యిండుమిఁచుగ నైదు వందలసంవత్సరములనుండి మనయాంధ్రసోదరులహస్తము లలంకరించి పూజింపఁ బడుచున్నది. పోతనభాగవతము ఖ్యాతిం గాంచుచుండఁ దానికై వేటొకభాగవతము నెట్టి మహాకవివ్రాసినను ఖ్యాతిం గాంచు టరిదియే. కాని, సింగన, గంగన, యెఱ్ఱన, మల్లనాదులకవిత్వ మాకవిత్వములోఁ గలిసి వలసినపట్ల నీరసముం దోపించుచుండుటంజేసియు, మూలానుసారముగా నొక్కచక్కనిభాగవతము మృదుమధురశైలితో నెవరేనొక్కమహాకవి సర్వసుబోధకముగా రచించు టొప్పునని నే నెన్నియోనాశ్చనుండి తలంచుచుండువాఁడ.

ఇంతలో రామాయణాదిమహాకావ్యములు రచించి ఆంధ్రవాల్మీక్యాది బిరుదవిభ్రాజమానులగు కావ్యస్మృతితీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు భాగవత మాండ్రీకరింపఁబూనినట్లు వినియుంటి. వినిన కొంతకాలమునకే దశమస్కంధము మొదట రచించి ముద్రించుటయును దానికిఁ గృతినమర్పణమహోత్సవము జరుగుటయును, ఆయుత్సవమునకు నేను గడపపురంబునకుఁ బోవుటయును దట్టఁగిచినది. ఆసందర్భమునఁ దిరుపతిపురవాస్తవ్యులును నాకు మిత్రులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పాతాళభేది సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు మూలముతో సరిచేయుచు నీగ్రంథమును బోతనగ్రంథమును గొంతకొంత పఠించి సభ్యుల నానందవార్ధి నోలలాడించిత. కాని యందు నావేరు పరికించుట తులసీవనములో గంజాయి మొక్కనాటినట్లయిన నాకానందము కలిగింపలేదు.

లేదని నేను శర్మగారినిఁ జెందనాడియు శ్రీగుండూరాపు ప్రభృతులకుఁబును లంజేసి యెట్టెట్టులో సమాధానపడితిని. అప్పటికి దీనికిఁ బీఠిక వ్రాసి ముద్రింపఁబడకుండుటచే నేను దీని కవతారిక వ్రాసియున్నానని చెప్ప నంతలో శర్మగారు రానంద భరితాంతరంగులై నాకుఁ బుస్తక మిచ్చి పదిపదునైదుదినములలో నుపొద్దొలము వ్రాసిపంపుఁడని కోరిరి. నేను నాయసమర్థతను వితర్కించుకొనక మీసెలపు ప్రకార మట్లే వ్రాసిపంపుదునని బాసయిచ్చితిని. కాని కడపనుండి వచ్చినది మొదలుకొని కూర్చుండుటకును లేచుటకును శక్తిలేనట్లు వ్యాధి నన్ను బాధించునదైనది. దానంజేసి వాగ్దానప్రకారము వ్రాయఁజాలనైతిని. ఇప్పటికి నట్టసితి యందేయున్నను గవిగారు నన్ను వేగిరించుటంజేసి యెంతో వ్రాయఁజేయిన నాసంకల్పమునకు వికల్పముగావించుకొని యొక్కింతగానే వ్రాయఁబూనితి. ఇందలి నాయసమర్థతకుఁ బండితులు నన్ను మన్నింతురుగాక.

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారి చరిత్రము

శ్రీ శేషాద్రి శర్మ గారు బ్రహ్మాండాద్యనేకమహాగ్రంథము లొనరించినవారు. వారి నెఱుంగనియాంధ్రుఁ డుండఁడని నేనెఱుఁగుదు. అయినను బీతికలు వ్రాయు నప్పు డించుక కవి నెఱింగించుట యాచారముగానం జెప్పుచున్నాఁడ.

శర్మ గారు నెల్లూరుమండలంబునఁ బినాకినీరంబునఁ బురాణప్రసిద్ధమైన కలువాయ యనుపురంబున జన్మించినవారు. తెలగాణ్యపు(తెలుఁగునాఁటి)వైదిక బ్రాహ్మణులు. వారిపూర్వు లెల్ల జనులకు మంచివారుగా నుండుట చే జనమంచివారని పేరుపొందియున్నవారు. వేదశాస్త్రశ్రౌతము లెఱింగినవారు. కాశ్యపగోత్రులు. తండ్రి సుబ్రహ్మణ్యము. తల్లి కామాక్షీదేవి. శర్మగా రాజవయేట నుపనీతులై విద్యాభ్యాసమునకై కడపపురంబునకువచ్చి పదునొకండవయేటఁ గావ్యములు చదువుచుఁ గొందఱు బై రాగులు దోడుపాటుచూపఁగా వారింగూడి కాలినడకతో నాలుగుసంవత్సరములకుఁ గాశీపురిం జేరి యటఁ గొన్ని సంవత్సరములు విద్యాభ్యాసమొనర్చి పిదప విజయనగరమందును, కసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రము (జ్యోతిషము) యోగసాంఖ్యాదివేదాంతవిషయములును గ్రహించి స్వపురంబునకు వచ్చి పెండ్లి చేసికొని యొరుల నాశ్రయించి ధనార్జనముచేసి సంసృతిసాగింప నిచ్చలేనివారై కడపపురంబు నందలి యాంగ్లపాఠశాలం దెనుఁగుపండితులై కాలక్షేపముచేయుచు స్కందపురాణాంతర్గతంబైన మధురచరిత్రముం దెలుపుహా లాస్యమాహాత్మ్యమును, బిమ్మట లలితోపాఖ్యానంబును, బ్రహ్మాండపురాణంబును, శ్రీమద్రామాయణంబును, శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వంబును, బ్రహ్మపురాణంబును, సర్వమంగళాపరిణయంబును, విహంగవిజయంబును, విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేక, పాండవాజ్ఞాతవాస, రామవనవాసంబు లనునాటకంబులును, స్వప్నయాత్ర, నీతి సింధువు, నీతిరత్నాకరము లోనగువచనప్రబంధములును క్రమముగా వ్రాసి తాండవకృష్ణుఁడను తమ మొదటిపేరుతో శ్రీమద్భాగవతమునంతయు సాంధ్రీకరింప నెంచి మునుమున్న యీదశమస్కంధము 610 రాయల్ పుటలుగలిగి 5200 వేల పద్యములతో విరాజిల్లునట్లు మహాగ్రంథముగ రచించినారు.

శర్మ గారు శ్రీవిద్యోపాసకులు. వారికిని నాకును నావిషయమున నొక్కొంత సతీర్థ్యత్వము కలదు. ఇది మాకుఁ గలసంబంధము. మాకు సమక్షమునఁ దాత మనుమలవరుసలు చెల్లుచుండును. పరోక్షమున మాకుఁగల యనుబంధ మపారమై యుండుననుట సత్యదూరముకాదు. ఆధునికకవులలో బహుగ్రంథములు నిర్మించిన యుత్తమకవులలో పీఠగ్రస్థానము నలంకరింతురని చెప్పుటకు సంశయింప నక్కఱ లేదు. సనాతనధర్మతత్పరులగు శర్మ గారు స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానము లొనర్చు టెప్పుడో నియమాతిక్రమణముగాకుండఁ బ్రత్యహమును బాఠశాలకుం బోయి వచ్చుట యెప్పుడో యిన్ని గ్రంథములు వ్రాయుట కవకాశము గలిగించుకొనుట

యెప్పుడో యని విచారించినవారికి వీరి గ్రంథరచన విస్తయముతోఁపింపకమానదు. కావుననే వీరు పరదేవతోపాసనాసక్తచిత్తులుతత్కృతాకటాక్షపాత్రులు సని సర్వమంగళాపరిణయపీఠికలో బ్రహ్మశ్రీ నాగపూడి కుప్పస్వామయ్యగారు వ్రాసిన వాక్యము సమర్థించుచు వారియభిప్రాయముతో నే నేకీభవించుచున్నాను. వీరి కిప్పటికి సుమారు రేబది నాలుగు సంవత్సరముల నయస్సుండినను ముప్పది సంవత్సరములవయస్సుగలవానివలె సద్యశ్శత గ్రంథకల్పను లగుదురని చెప్పుట తిశయూక్తి కాదు. తొల్లి పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవికిఁ జేదోడువాఁదోడై సరస్వతియేనచ్చి గ్రంథములు వ్రాసెనని వినుచున్నారము. అట్లే వీరికిని పరదేవత సాహాయ్యము చేయుచున్న దేమో యనుతలంపు కలుగుచున్నది.

మఱియు నిక్కవిచంద్రు లింక నెన్ని మహా గ్రంథములు రచించి యెన్ని కృతి సమర్పణోత్సవములు సలిపి మముబోంట్ల నట కాహ్వనించి యెంత శ్రమపెట్టు నున్నారో తెలియదుగాని, మాకుఁ గడపపురంబునకు “సీజసుటిక్కట్టు” పుచ్చుకొనుటయే మంచిదని తోచుచున్నది. వీరి గ్రంథరచనాపాటవముంజూడ నేనింతవాఁడ నంతవాఁడ ననుగరువంబుగల పరులకుఁగాదుకాదు నాకుఁ గన్ను కుట్టినట్లుగానే యుండును. కాని నిజము చెప్పవలసివచ్చినప్పుడు ఇన్నే సివేలపద్యములుగల యిన్ని మహా గ్రంథములు వ్రాయుట సామాన్యకవికి సులభసాధ్యముకాదు గావున వీరిని శేషామరావతారమనియే చెప్పవచ్చును. శేషుఁ డొరులకు హానిచేయునేమో యని సంశయంపడ నక్కఱలేదు వీరు శేషాద్వైత కవీశ్వరుల శీర్షంబునం బెట్టి కొని భక్తాభీష్టప్రదులగుచు సర్వజనస్తోత్రపాత్రులగుచున్నారనుట స్వభావోక్తియే.

ఆంధ్రీకరణకారణము.

వీరు భాగవతోత్తములు గావున భగవద్భక్తిని బ్రతిపాదించు సీభాగవతమును వ్యాసభగవానులు బహుగ్రంథములు రచించినపిమ్మట రచించినట్లే రచించుటకుఁ దొరంగిరిగాని, పోతనామాత్యునికన్న మిన్నగా రచించి లోకంబును మెప్పింపఁగల మనుగరువంబునం గాదని వీరిపీఠికలోని:—

ఉ. బమ్మెరపోతనార్యుఁ డొగి శ భాగవతమ్మును దెన్గొనరెచ్చి; మో
దమ్మలరార దానిఁ గవిరతల్లజు లెల్లరు సంతసంబు శీ
ర్షమ్ముల దాల్తు; రట్టి కృతీసత్తమముం దెనిగించు తేల గ
ర్విమ్మునఁ గాక యంచుఁ దెగిపల్కుకుఁడి బుధులార! మ్రొక్కెదన్.

ఉ. రాముచరిత్రమెల్లఁ గవిరఁజులు మెచ్చఁగఁ దెన్గొనరచ్చి శ్రీ
ధాముఁడు ముక్తినాథుఁడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నొ
తామరసాక్షుదివ్యచరితంబును వ్రాసితే; వాంఛితం బిదే;
నామదిఁ గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁదగున్.

చ. పలువురు పండితోత్తములు శ భాగవతార్థము లిట్లు లంచు ని
 స్తుల మగుపాండితీమహిమ శ తోషంగ వ్యాఖ్య లొనర్చి రం దొగిం
 చెలిపినయర్థభేదములు శ తెస్తునఁ దేటపడంగఁ గూర్పఁగాఁ
 దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పుల దిద్ది కృతార్థుఁజేయుఁడి.

ఈపద్యములవలనఁ దెలియుచునేయున్నది. ఇందలికడపటిపద్యమునఁ దెల్పి
 నట్లు భాగవతార్థప్రభావము లిట్టివని పండితులు వ్రాసినవ్యాఖ్యానార్థభేదములను
 దెనుఁగువారికిఁ దేట తెల్లంబుగావించుటకే వీరిసంకల్పమని తెలియుచున్నది. ఇంతి
 యకాని. పోతనకవీంద్రునితోఁ బోటీచేయుటకని పొరపాటునకైన నేవాచాలుఁ
 డును బలుక సాహసింపఁడని నానమ్మకము.

మఱియు ననేకస్థలములయందుఁ బోతనాదులు మూలము నతిక్రమించిరని
 మన మెఱుంగుదుము. యథామూలార్థ మెఱింగించుటయు నిక్కవియాశయమే.
 ఇట్లు చెప్పుటచేతఁ గవితయందే బంధారము నుండఁబోదని పాఠకమహాశయు
 లూహింపరాదు. వీరికవితాకన్య పోతనపైఁ బోటీచేయ లేదేమోకాని, నారయా
 దులపైఁ బోటీచేసి మేటి యనిపించుకొనక మానదని ముమ్మాటికిం జెప్పుచు
 న్నాను. బయ్యెరపోతనామాత్యుఁడు.

ఉ. బాలరసాలసాలనవశపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం
 గూళల కిచ్చి యప్పడుపుకూడుభుజించుటకంటె సత్కవుల్
 హాలికు లైననేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ
 ద్దాలికు లైననేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై.

అని చెప్పుకొన్నవాడయినను భోగినీదండకమును (ఇది యొకవేశ్యం
 గూర్చి వ్రాయఁబడియున్న యసత్కావ్య మనంబడుగ్రంథము) సర్వజ్ఞసింగమహీ
 పాలునకుఁ గృతియిచ్చినట్లును విందుముగాని మనశేషాద్రిశర్మగారు తాము
 వ్రాసినయేచిన్నగ్రంథమైన ధనాశంజేసి నరులకుఁ గృతియిచ్చినట్లు వినము.
 పరమేశ్వరభక్తి తత్పరుండగుశర్మగా రీదశమస్కంధము:—

క. ఓంకారరూపునకు నిర,హంకారజనాంతికస్థితాత్తునకుం గృ
 ష్టాంకితవరనామునకున్, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాసునకున్.

అని శ్రీకృష్ణాంకితముగావించి ధన్యులై తనజన్మము సార్థకముచేసికొనిరని
 చెప్పనొప్పు. వీరికిఁ గృష్ణుఁ డనిన, రాముఁ డనిన, విష్ణు వనిన, శివుఁ డనిన, శక్తి
 యనిన నొక్కటియేకాని భేదాభిప్రాయము లేదని వారియాశ్వాసాంతపద్యముల
 వలనను, నితరగ్రంథములవలనను దెలియవచ్చుచున్నది.

గ్రంథ శైలి

ఇంక శైలిగూర్చి యించుక ప్రశంసించెద. శర్మగారికవిత్వము నాతనికిన మృదుమధురమై శబ్దాలంకారశోభాయమానమై పండితపామరజనహృదయంగ మంబై చదువరుల కానంద మాపాదించుచుండును. పదలాటత్వంబును, ధారా శుద్ధియు, శయ్యాపాకవృత్త్యాదులును సముచితంబులు. సీజప్రసాదమాధుర్యాని కావ్యగుణంబు లిందు మెండుగాఁ గానంబడుచుండు. వీరికవిత్వము ద్రాక్షపాకము గాక నారికేళపాకముగాక రెండింటికి మధ్యమమనందగు కదళీపాక మనందగు. వీరికవిత్వమం దొకవంతు తెనుఁగుపదములును రెండువంతులు సంస్కృతపదములు నుండును. వీరు శృంగారాదిరసములకన్న భక్తిరసము చక్కఁగాఁ బ్రదర్శించి యున్నవారు. ఈదశమస్కంధమునందు శృంగారవీరాదిరసము లక్కడక్కడ మనోజ్ఞములుగ వర్ణింపఁబడియున్నవి.

శృంగారరసము

చ. కలువలవాసనల్ మిగుల శ గందపుఁబూతల చెల్వమించు దో
ర్జలజముఁ గృష్ణుఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్ర భుజంబుఁ జేర్పఁగా
నెలమిని మూసుకొంచుఁ దగ శ నింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దుపెట్టుకొనె శ వెన్నుఁడు దన్ను బహూకరింపఁగన్.

వీరరసము

చ. హరియును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టు పట్టి పే
ధరణిఁబడంగఁ ద్రోచి సురతల్లజు లభ్రమునుండి, చూడ నా
శరుని వధించె నెప్పగిదిఁ శ జంపుదురో పశువుజనంబు ల
క్కరణినె యంతద్వారమును శ గప్పినతాతిని జిమ్మి బాలుగన్.

కరుణరసము

ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున శ సుగ్రతరంబుగఁ జుట్టముట్ట నిం
కెక్కడిజీవితం బనుచు శ నెంచుచు గోధనగోపకార్భకుల్
దిక్కటి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణుఁ జేరి నీ
వాక్కఁడవే మహార్తి గను చున్నమముం దయఁ గావఁజాలుదో. ౧౨౪౧ ద.

అద్భుతరసము

సీ. కనులు విప్పఁగలేని శ కనుగందుగా నున్నయప్పుడే గురుబలం శ బొప్ప మించు
నట్టి పూతన యంకశమందుండి చనుఁబాలుప్రాణాళితో శరీరంబు వయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగ దామూఁడుమాసంబుల శ యాడునాఁడ
శకటంబుక్రిందను శ శయనించి తానుండ పయిఁబడవచ్చినబగడి నట్టి

తే. యేడ్చుచుం గాలఁదన్నంగ శ నిధపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు శ లగుచుగ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను వత్సరప్రాయ మలరు
తఱిని గ్రిందను గూర్చుండ శ దనుజుఁ డొకఁడు.

హా స్య ర స ము

శా. నీపత్నౌరుహ మిద్ది పూజ్యతమమై శ నిత్యంబు వైమానిక
స్త్రీ పూజ్యంబయి యొప్పు మీర లబలల్ శ చిత్తంబునం దించుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్త్యుద్ధతివచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచి శ మేలొందు మీ కెంతయున్.

భ యా న క ర స ము

నీ. స్తనయిత్నుసంతతి శ దారుణధృతిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీవితతి మెఱయఁ
దీప్తమారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కట శ సలిలశర్క
రావళిఁ గురియంగ శ నామందఁ బీడించె స్తంభంబులనుబోలు శ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగఁధాత్రియంతయు జలమయముగాఁ గన్పడెఁమఱియునతము
తే. నున్నతంబును గనరాకయుండె నొక్కవిధముగా వృష్టిధారలువెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబుమించుచుంట,పశువు లెల్లను వడవడవడఁకఁదొడఁగె.

భీ భ త్స ర స ము

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావికలై చన నాతురంబు పై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడి చనఁ శ గోరికయంతయు వమ్ముగాఁగ నా
నన మొగి నెండిపోవఁగ మనంబునఁ గుందుచు నున్నచైద్యునిం
తని వచియింపరాని బహుళార్థార్థిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్.

రా ద్ర ర స ము

ఉ. వంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవుసింగమ
ఘ్రేంచక రాజలోకము నశహీనపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
గాంచనచేలుఁ డాబలముఖప్రకటాహవశూరులెల్లఁ బొ
మ్మంచొగిఁ బ్రోత్సహింపఁగ నృపాత్మజఁ గైకొనిపోయె మెల్లనన్.

భ క్తి ర స ము

నీ. హైరణ్యగర్భాదు శ లగుయోగులాధ్యాత్మికాధిభూతములకు శ నాధిదైవ
తమునకు సాక్షివై శ తగవానికెల్ల నం తర్యామివై నియంతవు నగు నినుఁ
గొలుతురు! కర్తయోగులు కొందఱింద్రాది బహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
నిన్నై శ్రయీవిద్యనియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతు శ సర్వరూపుఁ
* *

తే. డవుగ వెలయుదుగానఁ గరడంగి జ్ఞాను, లైనకొందఱు బహురూపమైన కర్త
వితతి నీయందె యర్పించివిమలమైన, యుపశమముఁ గొని సత్సమార్థినిఁగిరితని.

ర స ని రూ ప ణ ము

మఱియు నిం దుపమానోత్ప్రేక్షాద్యలంకారములు నిండియున్నవి. గ్రంథ
విస్తరభయంబున వాని నుదాహరింప మాని రుక్మిణీకళ్యాణములోని కొన్నివద్య
ములు చూపుచున్నాను. చిత్తగింపుఁడు.

చ. గలగల మ్రోగు నందియలకాంతుల నగ్రతలంబు గ్రమ్ముచున్
వెలికిని బాటుచుండ నొకవింతగఁ బాదము లుర్విమోపుచున్
లలితమ రాశ రాజగతులన్ మఱపించుగతుల్ చెలంగ నా
లలనయు శ్యామనాఁదగి విలాసము మూర్తిధరించినట్లుగన్.

చ. కనఁబడి దేవమాయ యొకొ శ కానియెడన్ ధర నిట్టి రూప మొ
ప్పనె యని గుంపుకూడి యశశముల్ దిశలం దగువీరులెల్ల మో
హినియె యటన్నయూహ తము శ నెంతయు నేఁచఁగ జూచి చూచి నె
మ్మనముల మోహమంది రభిమానము వీడి తదేకనిష్ఠులై.

మ. కులదై వంబును బ్రాక్తనాచరణభంగుల్ పూన్కిఁ బాటించు నా
చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గ్రృష్ణస్వామి కర్పించుచున్
గలహంసైకగతుల్ చెలంగఁ జను నాకంజాక్షి వీక్షించి రా
జిలుతత్తాపముచేఁ ద్రపామిళితమై శ చెల్వారు వాలుచ్చులన్.

మ. తమచి త్తంబులదైర్యము న్నదలి వింతం బూనియుండంగ భూ
రమణుల్ కేల ధరించియున్న గురుశశస్త్రప్రాతముల్ జూకి పే
గ మహిం బర్వఁగ దంతిఘోటకశతాంగశ్రేణిపై నుండి మో
హము ముంపన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళి నిద్దంబించుచున్.

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభపాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
ధరణిన్ సోకఁగఁ జేయుచున్ మనమునం శ దైత్యారి రాకన్ నిరం
తరమున్ గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్యపద్మంబునఁ
బరఁగన్ డాపలిచేతిగోళ్య తుదలం శ బల్తారు పోద్రోయుచున్.

(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

మ అలినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖి నేణాక్షిం బ్రవాలాధరిం
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళిం శ గంధేభకుంభస్తనిన్
బులినశ్రోణి నిభేంద్రయాన నరుణాంభోజాతహస్తన్ మహా
త్ఫలగంధిన్ మృగరాజమధ్యఁ గని విభ్రాంతాత్మ తై రందఱున్.

వ. మఱియు నయ్యింతి దరహాసలజ్జావలోకనంబులం జిత్తంబు లేమఱి, ధైర్యంబు
దిగనాడి, గాంభీర్యంబులు విడిచి, గౌరవంబులు మఱచి, చేష్టలు మాని, యెఱుక
లుడిగి, యాయుధంబులు వైచి, గజతురగరథారోహణంబులు సేయనేరక రాజు
లెల్ల నేలకువ్రాలి రాయేణలోచన తననామకరనఖంబుల నలకలు దలఁగఁ
ద్రోయుచు నుత్తరీయంబు చక్కనొత్తుచుఁ గడకంటిచూపులం గ్రమంబున రాజు
లోకంబు నాలోకించుచు. (పోతనభాగవతము)

ఇట్లు స్వభావోక్తులతోఁ దాండవకృష్ణభాగవతము విరాజిల్లుచున్నది. ఇంక
మూలానుసరణములంగూర్చి

శ్లో. ఏకాయనోసౌ ద్విఫలస్త్రిమూలశ్చతురసః పంచశిఫః షడాత్మా,
సప్తత్వగప్తవిటపోనవాక్షోదశచ్ఛదో ద్విఖగో హ్యదివృక్షః. ఆ. ౨ శ్లో. ౨౪
దీనికి వివరణముగ నున్న భాగముఁ గనుఁడు శ్రీశర్మగారిరచనము—

సీ ఈప్రపంచమె యాదివృక్షమై యొప్పారువృష్టిసమప్తిదేహమగు నది
ప్రకృతియే దానికిఁ శ బాదగుసుఖదుఃఖములను పండ్లవి రెండుఁగలిగియుండు
సత్వరజస్తమస్సంజ్ఞకగుణములు మూఁడును దానికి శ మూలములగు
ధర్మార్థకామముల్ శ తగుమోక్ష మన నాల్గురసములౌ భూరుహారాజమునకు

తే. నింద్రియము లైదు శబ్దాదు శ లెఱుఁగఁజాలు
విధము లగుఱుత్తు దప్పియు శ విఫలశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ శ బొలుచు నాఱు
నూర్పు లనెడుస్వభావంబు శ లొప్పు మఱియు. ౨౬

సీ. త్వజ్ఞాంసరుధిరమేదస్సులు మజ్జయు నస్థులు శుక్లంబు శ ననెడు నేడు
ధాతువుల్ పైపొరల్ శ భూతపంచకమనోబుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
దియు విటములు మఱియు నవరంధ్రముల్ నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
మును వ్యానముసమానమును దానమునుగృకరమునాగదేవదత్తములుకూర్చు

తే. మును ధనంజయమును నాఁగఁ శ జనునివి పది
పత్రములు జీవుఁ డీశుండు శ పక్షులగును
నీప్రపంచాఖ్యభూరి మహీరుహమున
కిట్టిదానికి నీశుండ శ వీవెకావె. ౨౭

గో పి కా వ స్త్రా ప హ ర ణ ఘ ట్ట ము.

అత్రాగత్యాబలాః కామం స్వస్వం వాసః ప్రగృహ్యతాం,
సత్యం బ్రవాణి నోనర్త యద్యాయం వ్రతకర్మితాః. ౧౧

న మయోదితపూర్వంవా హ్యనృతం తదిమే విదుః,
ఏకైకశః ప్రతీచ్ఛధ్వం సహవా తనుమధ్యమాః. ౧౨

తస్య తత్త్వేభితం దృష్ట్వా గోప్యః ప్రేమపరిష్టుతాః,
ప్రీడితాః ప్రేక్ష్య చాన్యోన్యం జాతహాసా న నిర్వహం.

౧౩

చ. అన్యతము నే వచింప నని యందలు వీర తెలుంగుదన ధ్వజము
గొనుఁడు సుమధ్యలార ! యివి య గోపననంబు లొక్కొక్కరే జరం
బున నలుదెంచి కైకొనఁగఁగబోలును గుంపుగఁ గూడి యునఁ జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మదిఁ య గోరుదురో యటు చేయఁగాఁదగున. 1363 ౧౧

చ. అని యిటు లాపరాత్పరుఁడు య హర్ష మునకొ బరిహాసవాక్కులకొ
వనితలు చక్కఁగా వినఁగఁ య బల్కిన గోప్య లక్ష్మప్రేమవా
హినిని మునింగి యొండొరుల య నెంతయుఁ గాంచుచు లక్ష్మసంపునకొ
మనములనుండి ప్రీతి యొకకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడఁ గఁపను. 1364 ౧౨

చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁ జాలకఁగయం నె పసించియుండి
జలరుహనాభుఁ డిప్పగిది య సంతస మొప్పుఁగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచి త్తములఁ య బల్విడి లొంగఁగఁ గంతదఘ్న
తలసలిలాంతరాళమునఁ య దద్దయు మేనులు కంప మొందఁగన్. 1365 ౧౩

శృ మ త కో పా ఖ్యా న ము

క్షీణసత్త్వః స్విన్న గాత్రస్తమాహతీప విస్థితః ౨౬.
జానే త్వాం సర్వభూతానాం ప్రాణ ఓజస్సహోబలం,
విష్ణుం పురాణపురుషం ప్రభవిష్ణుమధీశ్వరం.

౨౭ సం. భాగ. అ. ౫౬

.....స త్వంబు క్షీణింపఁ గాయమెల్ల
స్వేదబిందుయుతంబయిఁచేప్ట లుడుగ, విస్తయం బంతొ గదల సర్వభునిఁ జూచి.

చ. పలికె మహాత్మా ! భూతములరపంక్తికిఁ బ్రాణము నీహ, ప్రాణం
క్తులకుఁ బ్రవృత్తిసత్త్వమును య దోరపువేగము ధారణాఖ్యమా
బలమును నీవె యం చెలుఁగువాఁడ సనాతనపూరుషుండవై
చెలఁగి యధీశ్వరుండవయి య జిష్ణుడవై తగుదీప సశ్చరభూ!

459

సు భ ద్రా క ల్యాణ ము

సోఽపశ్యత్తత్ర తాం తన్వీం యతిః కన్యాం మనోహరాం,
ప్రీత్యుత్ఫుల్లేక్షణాత్తస్యాం భావతుభ్ధం మనో దధే

౬

స్థాపితం చకమే వీక్ష్య నారీణాం హృదయంగమం,
హసంతీ ప్రీడితాపాంగా తన్న్యస్తహృదయేక్షణా.

౭

తాం పరం సమభిధ్యాయ న్నంతరంప్రేచ్ఛ రఙ్మనః,
నలేభే శం భ్రమచ్ఛిత్తః కామేనాతిబలీయసా.

౮

- ఉ. వీరవతంసచిత్తముల శ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
జారుతరాంగసంగతిని శ జాణతనంబునఁ జేయుకన్యకా
కారమహార్హరత్నము నెఁగాదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
భూరితరంపుఁ బ్రీతిమెయిఁ శ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037
- ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగుఁజ్ఞాస్థలి నూతనసృష్టియా నిదే
యివ్వనితావతంస మొకఁ శ డే లభియించినఁజాలదే సుఖం
బవ్వల వేఱొకండు గలదంచుఁ దలంపఁగఁనొనె యంచు లో
జవ్వనిపై విరాళిఁగొని శ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038
- ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననఁబోడుల మెత్తనిమానసంబులం
దద్దిర! సమ్మదాన్యతము శ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
ముద్దుఁడువోలె సున్నయల శ మోసపుసంయమిఁ గుంతిసూను న
ట్లొద్దికఁ గాంచి కస్తూనల నొప్పెడుసిగ్గున సుంత నవ్వుచున్. ౭ 2039
- ఉ. ఆనవమోహనాంగుపయి శ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్తమున్
బూనికమీఱ నిల్పి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
మానిని మోహనాంగుఁడును శ మాననికోర్కులనుండి రా పృథా
సూనుఁడు నన్ను మిన్నయయి శ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౮ 2040
- చ. మదినిదలంచుకొంచు నొకమాడ్కి మరల్పఁగ రాక యెప్పుడున్
గదురునితాంతకామమున శ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
మదవతిసంగ్రహించి చనుమాఱగ మదెయ్యదో యంచు నెంచుచుం
టఁ దనకు రామముఖ్యులు కడంగి యొనర్చెడు నట్టిపూజలన్. ౯ 2041

భ మ ర గీ త లు

- శ్లో. మధుస! కితవబంధో! మాస్పృశాంస్త్రిం సపత్నాః
కుచవిలులితమాలా కుంకుమశ్శశ్రుభిర్నః,
వహతు మధుపతిస్త న్దానినీనాం ప్రసాదం
యదుసదసి విడంబం యస్య దూతస్త్వ మీదృక్. ౧౨ శ్లో. 47వఅధ్యాయము.
- చ. ఓమధుసా! తలంపఁగితవో శ త్తమబంధువ వీవు మానవ
త్నీ మదిరేక్షణాకుచయుతిస్ఫుటపీడితపుష్పహారస
క్తామిత కుంకుమాంకితములై తగుమీసల నస్తదంఘ్రులన్
గోముగ ముట్టకుండు మిఁకఁ శ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. 2042
- చ. విసు మొకమాట యమ్మధుసవీరుఁడు శ్రీమధురాపురిస్థ మా
నిసులప్రసాదమే సతము శ నెమ్మి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ శ గల్గును యాదవులున్న యొలగం
బునఁ బరిహాసపాత్రమగుఁ శ బో హరి నెయ్యము మాట లేటికిన్. ౧౩ 2043

శ్లో. యదనుచరితలీలా కర్ణ పీయూషవిప్రు
టస్కృదదనవిధూతద్వంద్వధర్తావినష్టాః,
సపది గృహకుటుంబం దీనముత్సృజ్య దీనా
బహవ ఇవ విహంగా భిక్షుచర్యాం చరంతి.

౧౮ శ్లో. ౬౭ అథ్యా.

సీ. ఆమహాపూరుషు శ నమలచరిత్ర లీలాహ్వయ కర్ణామృతైకటందు
మాత్ర మే యొకసారి శ మమతద్రావినయంత ద్వంద్వధర్తంబులఁ శ బాసి లోక
సంసక్తి వదలి యాక్షణమ దీనం బగుగృహకుటుంబము వీడి శ యొల్లభోగ
ములఁ బాసి హంసపక్షులరీతి భిక్షుచర్య జరపుచుండును శ భ్రమచర్య!
తే. హరిణవధువులు మృగయుని శ దగునెలుంగు, మగనికంకరంబనిగమించి దలంచి
విశ్వసించి తదంబక శ వేదనలఁబ, డెడు తెఱంగునఁ గుటలాత్తు నుడులను విని. ౧౯

రు క్తి ణి తో న ర్తో క్తు లా దు ట

శ్లో. రాజపుత్రీప్సితాభూపై ర్లోకపాలవిభూతిభిః,
మహానుభావైః శ్రీమద్భీ రూపాదార్యబలోర్జితైః.
తాన్ప్రాప్తానర్థినో హిత్వా చైద్యాదీన్ స్తరదుర్మదాన్,
దత్తా భ్రాత్ర స్వపిత్రా చ కన్తాన్నోవవృషేఽసమాన్.

౧౦

౧౧

క. ఓరాజపుత్రీ! మును నినుఁ, జారుతమం బైన రూపసంపదబలమున్
బొరుషము దిగధిపాలక, సారైశ్వర్యంబు గలుగు శ జనపతులు తమిని. ౧౪. 685
అ. ౬౦

క. కోరిరిగద? వారలు సు, శ్రీరంజితులాభ్యులందు శ శిశుపాలాదుల్
భూరమణేంద్రులుగద? య, వార్షలు నినుఁ బండ్లియాడుక వాంఛలు పొందును.
౧౦. 686 అ. ౬౦

క స్తరమదము పొంగఁగా వ, చ్చిరిగాదే? మఱియు నీడు శ జ్యేష్ఠప్రయనో
దరుఁ డగు రుక్మియుఁ దండ్రియు, ధరణీశుల కీయ మదిని శ దలఁచిరి శాదే.
౧౦౪ 687. అ. ౬౦

చ. సములగువారిభూమిపతిశస్త్రములన్ విడనాడి వారితో
సములముగాని మమ్ముఁ దమి శ సంధిలఁగా వరియించితేలోకో?
ప్రమదలయందు మేటివయి శ భాసిలు సుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
రమణులకున్ భయంపడుచు శ రత్ననిధిన్ శరణంబు పేడదను. ౧౦౪. 688

మఱియు నీగ్రంథమున ననేకవర్ణనములు మనోహరములుగాను, కోన్ని
గీర్వాణభూయిష్ఠములుగాను, కోన్నియాంధ్రభూయిష్ఠములుగాను పొడవెట్టు
చున్నవి. శ్రీకృష్ణుని శైశవక్రిడాభివర్ణనములయందును గొన్నియితరభుట్టముల
యందును దీనికిని బోతనభాగవతమునకును గొంతవ్యత్యాసము కోన్నికోన్నిచోట్లఁ

గానిపించును. అది శర్త గారిలోపమని యెంచుటకు వలనుపడదు. వీరు మూలము ననుసరించినారు. పోతన మూలము ననుసరింపలేదు.

అ మూ ల క ము

ఆ. అలసితివి గదన్న యాకొంటివి గదన్న, మంచియన్న యేడ్పుమాను మన్న
చన్నగుడుపుమన్న శ సంతసపడుమన్న, యనుచుఁ జన్న గుడిపె శ నర్భకునకు.
(పోతనభాగవతము)

శ్లో. రుదంతం సుతమాదాయ యశోదా గ్రహశంకితా,
కృత్వా స్వస్త్వయనం విప్రైః సూక్తైః స్తనమపాయయత్. అ. ౭ శ్లో. ౧౧

ఉ. అంత యశోద చన్లుడువ శ కర్భకుఁ డేడ్చు పెటింగి పుత్రు న
త్యంతముదంబునం గొనుచు శ నాతనికిఁ గ్రహ మేదొ సోకె నక
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శ జెచ్చెఱఁ బిల్వఁగఁ బంచి పీడ యా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శ లర్భకుఁ గావుఁ డటంచు వేడినన్.

(తాండవకృష్ణభాగవతము.)

ఇట్లమూలకములఁ బోతనకృత్యయందుఁ బెక్కుతావులఁ గనుఁగొననగు.

ఇట్లేదశమస్కంధమంతయు నాంధ్రీకరింపఁబడినది. మఱియు ననేకవిషయము లీ గ్రంథమునుండి వ్రాయఁబడినవియున్నను నాకుంగలయనారోగ్యముంబట్టియు, శర్తగారు కచ్చలోఁ గంతులువేయించుటంజేసియు, దిక్షాత్రసూచకంబుగావించుచు స్థాలీపులీకన్యాయమున నిట్లు సంగ్రహించి విషయము సూచించినాఁడ. మహాకవియగు శేషాద్రిశర్తగారు పరమభాగవతోత్తములు గావున నీదశమ స్కంధముతోఁ దృప్తిపొందక భాగవతమంతయు నామూలాగ్రముగ మూలానుసరణముగా నాంధ్రీకరించి యాంధ్రసోదరులయాదరణమునకుఁ బాత్రులై లోకాతీతయశోవిశాలురగుదురు గాకయనియు, వారి కాయురారోగ్యైశ్వర్యములు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగావుతమనియుఁ గోరుచు నిందలినాలోపములు మన్నింపుఁడని పండితప్రకాండులం బ్రార్థించుచు నింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్రవరము }
25-3-36.

ఇట్లు,
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీః.

శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణప్రయత్నము

శ్లో. కారుణ్యకర్బురకటాక్షనిరీక్షణేన తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన,
ఆపుష్ణతా భువనమద్భుతవిభ్రమేణ శ్రీకృష్ణచంద్ర శిశిరీకురు లోచనంమే.
పరమభాగవతోత్తములారా!

చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాధి బలవద్బ్రహ్మం,
తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరపి సుదుష్కరం.

38

అనునర్జునునిప్రశ్నమునకు

అసంశయం మహాబాహూ మనో దుర్నిగ్రహం చలం,
అభ్యాసేన తు కాంతేయ వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే.
అసంశయాత్తనా యోగో దుష్ప్రాప్త ఇతి మే మతిః,
వశ్యాత్తనా తు యతతా శక్యోఽవాప్తుముపాయతః.

39

3౬

అను శ్రీకృష్ణపరమేశ్వరు నుత్తరము గీతోపనిషత్తునందుఁ గనంబడుచున్నది.
భగవద్వాక్య మేకాలమునందును వ్యర్థముకాదుకదా. ఈభగవదుక్తి ననుస
రించి మానవులసంకల్పములు క్షణక్షణవిలక్షణములనియు మనశ్చాంచల్యమే
యందులకుఁ గారణమనియు యోజింపవచ్చును. ఒకప్పుడు మనస్సు నిలుకడగా
నుండుటకు వేటొకతటి నిలుకడగాంచమికిఁ గారణము ప్రాగ్జన్మకృతకర్మ మే కార
ణమనవలయు. ఏదియుఁ గర్త సిద్ధాంతమునకు లొంగకతప్పదు. ఒకప్పు డాకర్మము
మానవున కొక్కవిషయమున మితిమీరినయుత్సాహమును గల్పించుచు, నాకా
ర్యమే పరమపురుషార్థమని తోఁపఁజేయును. ఇతరు లద్దానిని నిస్సారమని
యాక్షేపించినను ఆతఁ డద్దాని వదలక సాగించుచుండు. ఎల్లరు చేయుకార్యము
లిట్లే యని యెఱుంగవలయు. దీనింబట్టియే లోకమున ననేకవిధాభిప్రాయములు
కలుగుటయు, నొకరికార్యము నింకొకరు మెచ్చుకొనక దూషించుచుండుటయు
నాచారముగా సాగుచుండును. కర్త సిద్ధాంతతత్త్వ మెద్దియని యాలోచించువార
లొకరికార్యముల నాక్షేపింపరని నావిశ్వాసము.

సత్కార్యము లనేకవిధములు. అందొక్కటి యొకనికి నుత్తమముగాఁ
దోచును. వేటొకని కది విరుద్ధముగాఁ దోచును. ఉత్తమమని యంగీకరించు
వారు నుందురు. కావుననే మహాత్ములు

యే నామ కేచిదిహ నః ప్రథయంత్యనజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ ప్రతి నైష యత్నః,
ఉత్పత్స్యతే హి మమ కోఽపి సమానధర్తా
కాలో హ్యయం నిరవధిర్విపులా చ పృథ్వీ.

అని వక్కాణించిరి. అనఁగా నితరు లంగీకరింపరని జంకి సత్కార్యమును మాన రాదనియు శాస్త్రము శిష్టులు నంగీకరించినఁ జాలుననియు నిందలి సారము. నే నీ సిద్ధాంతమునే యాశ్రయించువాఁడనని విన్నవించుచున్నాఁడను.

శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రీకరించినపిదప శ్రీకృష్ణచరిత్రమును వ్రాయఁ దగు ననుసంకల్ప ముదయించెను. బ్రహ్మపురాణముఁ దెనిఁగించినఁ జాలదా యని యడుగువా రుందురు. శ్రీమద్భాగవతమునఁ దశమస్కంధమునఁగల శ్రీకృష్ణ చరిత్రమున విశేషవిషయములు గలవని పెద్దలందఱు. దానంజేసి దశమ స్కంధము నాంధ్రీకరింపఁబూనితి. అనంతపురమునందు దొరతనముపాటికళా శాలయం దాంధ్రపండితులగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిలు గారు మిక్కిలి ప్రోత్సహించిరి. నాశక్తికొలఁది వ్యాఖ్యానముల నన్వయించు కొని వానిసారమును గ్రహించి తెనిఁగించితిని. అనేకార్థములుగా వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసినతావులఁ బ్రకృతకథ కేది చక్కగా సంబంధించునని నాకుం దోఁచునో దానినే వ్రాసితిని. నాశక్తి కనురూపముగా మూలమును వదలక వ్రాసినని నా విశ్వాసము. ఏపద్యమునఁగాని బాగుండిన నది వ్యాసమహర్షి దే యనియుఁ దక్కి- నది నాదే యనియుఁ బెద్దలు గ్రహింతురని వేడువాఁడను. భాగవతమును యథా మూలముగాఁ దెనిఁగించి పోతనమహాకవివిఖ్యాతి గణింప నెంచితిని కొందఱు హింపవచ్చును. అట్టి యభిప్రాయమే నాకు లేదనియు, నున్న నయ్యది యశక్య మని నేనెఱుంగుదుననియు సాధుమతులు విశ్వసించుటగాక.

తెనిఁగించుతఱి మూలమున గూఢముగా నున్నయర్థమును విస్తరించి పాఠ కులకుఁ దెలుపుట కవిలక్షణము. మక్కికిమక్కియన్నట్లు, ముక్కస్య ముక్కస్థ అన్నట్లు తెలిఁగింపరాదు. తనకుఁ దెలిసినయంతయర్థమును లోకుల కెఱింగింప వలయు. రహస్యములు రహస్యములుగనే యుంచవలయు ననుట మంచిదిగాదు. మూలార్థ మెఱుంగఁజాలనివారలకే యాంధ్రీకరణ ముపయోగించును. తెని యని మూలమునకంటెఁ గఠినముగనున్న లోకుల కెట్లుపయోగింపదు? మూలమున నున్న కొన్ని పదములు తెనుఁగునవ్రాసిన శ్రుతి కటువుగా నుండును. పరాటహ, రంభోరువు లోనగునవి. అట్టివిశేష్యములకుఁ బదులు మఱొకపద ముపయోగింప వచ్చు. దాన నాగ్రంథమునకుఁ గొంత రాఁబోదు.

ఉ. ఒక్కెడఁ జక్కనౌ పదము శనొక్కటి యుంచిన ముచ్చటౌ మఱిం
కొక్కెడ నున్న దానసగ శ ముంచి రచించిన ముచ్చటౌ మఱిం

కోక్కెడ నున్నదాని నటు రుంచి రచించిన ముచ్చటోనుగా

మక్కికి మక్కి యన్నటులు రు మార్చిన కావ్యము శ్రావ్య మెట్లగున్.

అని యిక్కాలముననుండుమహాశయులే తెల్పియున్నారు. అయ్యది న్యాయ్యమే యని యంగీకరించువారిలో నే నొక్కడను.

శ్రీకృష్ణచరిత్రముగల దశమస్కంధము వ్రాసినపిదప నేకాదశస్కంధము కూడఁ దెనిగించిన మేలనునాశయము కలిగె. పెక్కండ్రు నన్నిక్కార్యమునకుం బురికొలిపిరి. శిష్యకూటముంజేర్చుకొని తెలియనిధర్మముల నుపదేశించుచు మతాంతరద్వేషముఁ బుట్టించి వారిని గుమార్తమున నడువఁజేయు కపటయోగులు శ్రీభక్తులు పాపండులు నగుమహానీయులదారి నాశ్రయింపక తెలిసినవియో తెలియనివియో సద్విషయములు మునికల్పితగాథలు తెనిగింఁగుకార్యమునఁ బ్రవర్తించుట మేలని యూహించువాడను. సర్వమతములు మంచియుద్దేశముగలవనియే నాసంపూర్ణ విశ్వాసము. కాన మతాంతరధర్మములఁ దూషింపక యిక్కార్యమున దేహయాత్రగడపు టుత్తమమని తలంచి పెద్దలయాశయము నవలంబించి యాకార్యమునకుం బూనితిని. ఇంతకుముందే ప్రారంభించి పూర్తియొందించిన విచిత్రరామాయణము, కలీవిలాసము పూర్తియొందింపనున్న హృదయానందము ముద్రించు ప్రయత్నము పయకముందే ఏకాదశస్కంధ మారంభించితిని. భగవదనుగ్రహమునఁ బెద్దలయాశీర్వాదబలమున నెఱవేఱునేని ధన్యుడను. కర్మగతుల నరయ నర్హులెవరు? 'గహనా కర్తణో గతిః' అని భగవంతుడే తెల్పినపు డద్దాని నెఱుంగఁ దివురుట పెట్టితనముగాక మఱేమగును? అట్టి భగవత్స్వరూపమగుకర్మము నాచే నిక్కార్యమును జేయించునయేని కృతకృత్యుడనే. మహాశయు లిక్కార్యము నామూలమునఁ గాఁదగునని యాశీర్వదింతురుగాక. "కిం వా ప్రార్థనయా పరోపకృతీషు స్వాభావిక స్తద్గుణః" అన్న పెద్దలసూక్తి యున్నదిగాన నేను విశేషించి వారిని ప్రార్థింపనక్కఱలేదు.

నేను శాక్తుడనని పెక్కండ్రుందురు. ఏయుద్దేశమున వారట్లనిరో నేఁబలుకఁ జాలను. భగవంతుడు భక్తు లేరూపమునఁ దన్ను ధ్యానించిన నారూపముననే వారికిం దగినయ ట్లనుగ్రహించును.

“ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా”

అని మహాత్ములే తెలిపిరి. ప్రకృతి యనఁగా భగవద్భిన్నముకాదనియు భగవదిచ్ఛా శక్తి యనియుఁ బ్రకృతిపురుషుల వేఱుచేయ నెవ్వారికే సాధ్యము కాదనియుఁ జంద్రచంద్రికలకు నగ్నిక దాహికాశక్తికి నుండుసంబంధమే ప్రకృతిపురుషులకుం గలదనియుఁ పెద్దలనుండి చిఱుతప్రాయమునందే గ్రహించితిని. కానఁ ద్రిపుర సుందరి భక్తుడనని వ్రాసితిని. స్త్రీరూపము. భగవంతునిది కాదను పెద్దల కొక్క

నేమస్కారము. ఆపక్షమున నాతనిమహత్త్వమే యెగిరిపోవును. సర్వము తానైన మహాత్మునకు భేదమేమి? ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్కరూపమునం దిష్టము. దానినే భగవద్ద్రావముగా భావించి యుపాసించు టుత్తమముకాని యది భగవత్ప్రీతి కరముకాదు; ఇది యగుననుట మంచిది కాదు. ఒక్కరూపమునందే ఒక్కచిహ్నము నందే యతనికిం బ్రీతియుండునే నతఁడును మనవంటివాఁడే. ఇట్టివాదముచేయు వారే కపటనాటకసూత్రధారు లనఁబడుపాపండులని తలంచువారలలో నేను నొక్కఁడను.

శ్రీభాగవతమున దశమస్కంధము ప్రాసి శ్రీకృష్ణున కర్పించితిని. సర్వమంగళాపరిణయము శంకరున కర్పించితిని. శివకేశవులకు భేదమే భేదనువాఁడను. కావున నొక్కపేరుతోఁగాక పెక్కునామములతో నాపరమాత్మ నే స్మరింతును. అన్ని నామధేయము లామహాత్మునకుం గలవని నాసిద్ధాంతము. “ప్రణమేద్దండవ ద్భూమావాశ్వచండాలగోఖరమ్” అని భాగవతము నేకాదశస్కంధమునను,

విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని,
శుని చైవ శ్వపాకే చ పండితాస్సమదర్శినః.
సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః.

అని గీతాశాస్త్రమునందును గనఁబడుచున్నది. దీనిభావమేమి? భగవద్భిన్నము లేదని కదా. ఇట్లులుండ నేరూపమున నాపరాత్పరుని ధ్యానించిననేమి! త్రిపుర సుందరీరూప మాపరమాత్మ దనియే నాయాశయము. ఇట్లులుండ నేనెట్టిశాక్తుఁడనో సర్వజ్ఞులగుమహాశయులే యూహింతురుగాక. శంకరాంకితమైనను శ్రీకృష్ణాంకితమైనను బరమేశ్వరాంకితమనియే నే తలంతు. ఈభావముననే యీభాగవత భాగము శ్రీకృష్ణాంకిత మొనరించితిని.

భాషాంతరీకరణము.

ఇక సాయాంధ్రీకరణ మెట్టిదో యిండుక విన్నవింతును.

మూ. ఇత్యుక్తస్స ఖిలః పాపో భోజానాం కులపాంసనః,
భగినీం హంతుమారబ్ధః ఖడ్గపాణిః కచేఽగ్రహీత్.
తం జుగుప్సితకర్తాణాం నృశంసం నిరపత్రపం,
వసుదేవో మహాభాగ ఉవాచ పరిసాంత్యయన్.

3౫

3౬ అధ్యాయం.

చ. అనుటయు నాలకించి ఖలుఁడై యఘరూపుఁడు భోజనంశపాం
సనుఁడును నైనకంసుఁడు నిశితకృపాణముఁ జేతఁ బూని యి
ట్లానరుచు టింతయేఁ బొసఁగునొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
బునఁ ద్వరఁ బాటి యాభగిని ॥ పూజ్యమనోహరకేశబంధమున్.

౪౩

- చ. కరమునఁబట్టె; నన్విధముఁ శ గాంచి స్వజన్తమునన్ వియచ్ఛరో
త్కరములు సాధువాద్యములఁ శ గమ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను శ దామరసాక్షుఁడు పుట్టఁజాలు భా
గ్యరతిని గాంచుటన్ శమముగల్గిన యావసు దేవుఁడల్లనన్. ౪౪
- తే. ఏవఁగల్గించుకార్యంబు శ నిట్లుచేయఁ, దలఁచి యున్నట్టిక్రూరునిఁ శ దన్ను నింద
చేయుదురు మానవులటన్న శసిగ్గులేని, యాతురునిసామమార్గ వాక్యములుపలికి.
- మూ. శ్లాఘనీయగుణశ్శూరైర్భవాన్ భోజయశస్కరః,
స కథం భగినీం హన్యాత్త్రి సయముద్వాహకర్తణి. 32
- చ. మనమున బాధచేసెడు కుశమార్గముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మె
త్తనిపలుకుల్ చెలంగఁ దనశతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
కనఁబడఁబల్కె; భోజకులక మ్రయశస్కర, శూరవారమా
న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విశనందగు నాపలు కొక్కఁ డి త్తటిన్. ౪౬
- క. నీవు కులీనుండవు మఱి, భూవిభుఁడవు స్త్రీని జంపఁబోలునె యందున్
దేవకి నీతోఁబుట్టువు, పావనియు నవోధయునగు శ భావింపు మెదన్. ౪౭
- తే. ఆఁడుతోఁబుట్టువును జంపనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పెండ్లియై యాసులక్ష
ణములతోఁ గూడియున్న దిశమమతఁజూపఁ, దగినదేకాని చంపఁగాఁదగదుసుమ్ము
- మూ. మృత్యుర్జన్తవతాం వీర దేహేన సహ జాయతే,
అద్యవాబ్దశతాంతే వా మృత్యుర్వై ప్రాణినాం ధ్రువః. 3౮
దేహే పంచత్వమాపన్నే దేహి కర్తానుగో వశః.
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మై
తరుణిని జంపకుండ నిట శ ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
నరవరపుత్ర కా! వినుము శ నాపలు కొక్కటి దేహధారులై
పరఁగెడువార లెల్లరకు శ వర్షముతోడనె మృత్యు వొప్పుఁజూ. ౪౯
- ఉ. ఇప్పుడొ నూలువత్సరము శ లేగిన యప్పుడొ ప్రాణికోటికిన్
దప్పక కల్గుమృత్యు విది శ తథ్యము; దేహము పంచతంగనన్
జొప్పడియున్న కర్మగతిఁ శ జొక్కుచు దేహి స్వతంత్రహీనతన్
దెప్పున నూత్న దేహమునఁ శ దేజము నించుచుఁ బ్రాక్తనాంగమున్. ౫౦
- మూ. ఏకదా క్రీడమానాస్తే రామాద్యా గోపదారకాః,
కృష్ణో మృదం భక్షితవానితి మాత్రే న్యవేదయన్. 3౪

సా గృహీత్వా కరే పుత్రముపాలభ్య హితైషిణీ,
యశోదా భయసంభ్రాంతప్రేక్షణాక్షమభిషత.

3౫

యశోదా.—

కస్తాన్తృదమదాంతాత్క భవా భక్షితవా రహః,
వదంతి తావకా హ్యేతే కుమారాస్తేఽగ్రబోఽప్యయమ్.

3౬

శ్రీకృష్ణః—

నాహం భక్షితవానంబ సర్వే మిథ్యాభిశంసినః,

యది సత్యం గిరస్తర్హి సమక్షం పశ్య మే ముఖం.

3౭

యద్యేవం తస్మి వ్యాదేహీత్యుక్తస్స భగవా హరిః,

వ్యాదతావ్యాహతైశ్వర్యః క్రీడామనుజబాలకః.

3౮

కిం స్వప్న ఏతదుత దేవమాయా కిం వా మదీయో బత బుద్ధిమోహః,

అథో అముష్యైవ మమాఽభకస్య యః కశ్చనోత్పత్తిక ఆత్మయోగః.

౪౨. అధ్యాయ. ౮.

చ. మనమున నెంచి వేచని కుశమారుని జేత గ్రహించి సాధ్వసం

బునఁ గనుదోయి తొత్రిలఁగఁ శ బొల్పుగుదృష్టులఁ ద్రిప్పు నటులుం

గనఁబడ నున్నయాకొడుకుఁ శ గాంచి చలాత్తక! యొంటిపాటునం

దినితి వదేల మృత్యుసుచుఁ శ దెల్పిరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్.

౫౩౪

క. వినిపించె నీదు నగ్రజుఁడును దీనిం జక్కనని కరడున్ బెదరింపన్

విని యంబా! మన్నును నేఁ, దినలే దీబాలకులును శ ధీవిరహితులై.

౫౩౫

చ. అన్యతములాడి రిద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో

మును బరికింపు మీవె యటఁ శ బొల్చునో వాసన యెద్ది నీమనం

బునకె యెటుంగనో; ననినఁ శ బూనిక నన్నులమిన్న యట్టులై

నను ముఖముం గనంబటపు శ నాయన! చూచెద నీదుసత్యమున్.

౫౩౬

క. అనిహతపరమైశ్వర్యం, బునఁ దగి భగవంతుఁ డగుచుఁ శ బొలుచు హరియు నో

రును విప్పి చూపెఁ గ్రీడా, మనుజార్భకుఁ డౌట నిట్లు శ మాపతముఖమున్.

చ. కనఁబడుచున్న దేమి యొకొ శ కారణ మీయది స్వప్న మౌనో మే

లొకని యిటులున్న దానఁగద శ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ

గనుకనె దైవమాయ యనఁగాఁ దగునద్దియె యేని యెల్లరన్

గనుఁగొనియుందు రిద్దియును శ గాదిది నాదగుబుద్ధిమోహమా.

౫౪౨

సీ. బుద్ధిమోహమయేని శ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన-శ నల్లె నాకుఁ
గనఁబడుచుండుట శ గాదది; యీబాలకునకు స్వభావమై శ మనసుచేత
నూహింపరానిదై శ యొప్పెడు నాత్మ యోగం బగునంచు నిక్కరణినెంచి;

మూ. వనం చ తతోక్తమలగోభిరంజితం జగౌ కలం వామదృశాం మనోహరం.

౪ అధ్యాయ. ౨౯

చ. మనుజవరేణ్య యందుఁగలమాధవుభావ మెటుంగు టొప్పు నా
వనితలు సంతసించునటు శ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త
న్ననములఁ గామరాజ మనుమానితబీజము నాటె వేణునా
దనియతి దేశికుండువలెఁ శ దాపము లంతము నొందునట్లుగన్. ౧౬౬౦

గూఢార్థముగా భావార్థదీపిక వ్రాసెను. దాని ననుసరించి వ్రాసితని.

మహామతులారా! స్థాలీపులాకన్యాయము ననుసరించి నాపద్యములను
మూలమును జూపితిని. ఈవిధముగనే తఱచుగా వ్రాసియుందునని తమ
రూహింపఁగలరు. ఇందెన్నియో ప్రమాదములుండు. వానినెల్ల నాయందుఁగల
వాత్సల్యమున నాకుం దెలిపి నాచేతనే సవరింపఁజేసి పుణ్యముగట్టుకొందురని
వేడువాడ. తమవంటిసాధుసత్తముల నింతకంటె విశేషించి ప్రార్థింపనక్కఱ
లేదు.

కృ త జ్ఞ త.

ఈ గ్రంథము ద్రణమునకు నెంతో దోడుపడిన శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞ
కుమారకృష్ణయ్యచేంద్ర బహదూరువారికిని, మ-రా-రా-శ్రీ పాణకా గోవిందరెడ్డి
గారికిని, (డిస్ట్రిక్టు బోర్డు ఉపాధ్యక్షులు) నాపని తమపనిగా నామేలు తమమేలుగా
భావించి నాకు సకలవిధములఁ దోడ్పడుచు భాషోద్ధారకులై దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి
విరాజమానులగు మ-రా-రా-శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారికిని, నేను
గోరినంతనే బహుకార్యభారమగునులయ్యును బదులుమాటచెప్పక యుపోద్ఘా
తమువ్రాసి సకాలమునఁ బంపిన కవిసార్వభౌములు శతాధికమహాగ్రంథకర్తలు
నగు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారికి నేతన్తులమున నాకృతజ్ఞతం
దెలుపుచున్నాను. అచ్చుకూర్ప మొదలిడినదాదిగా వానిని దిద్ది నాకెంతయో
తోడ్పడి కృతీసమర్పణోత్సవక్రార్యమున సకలభారమును వహించి నాకెంతో
యూటఁగల్పించిన చిరంజీవి కావ్యపురాణతీర్థ విద్వాన్ జనమంచి వేంకట
సుబ్రహ్మణ్యశర్మకు (హైస్కూలునం ధాంధ్రపండితునకు) నాయాశిష్యములఁ

దెలుపుచున్నాడను. ధనదాతలగు మహాశయులపావననామ ధేయముల సుత్యవ
చరిత్రమునఁ దెలిపియున్నాడను. అట్టి యుదారస్వభావులనును, నాయుగయుత్సవ
మున కెంతోతోడ్పాటుచూపిన కడపనగరవాసులగుమహాశ్వులకు నాకృతజ్ఞత
నేతన్మూలమునం దెలుపుచున్నాడను. ఇంకఁ బెంచి వ్రాయ సమర్థుడనుగాని నేను
నాయపరాధసహస్రముల మన్నింపుడని పండితాఖండలులఁ బ్రార్థించుచు నీవిష
యమునుండి విరమించుచున్నాడను. నా యీ లేఖనిని గ్రంథాంతముల వ్రాయఁ
ద్రిష్టుచున్నాడను.

నిందతు నందతు వా సన్నసూయురనసూయురత్ర కిం తేన
యత్సన్తానసగమనామైవేదం మమ తు పాథేయమ్.

అని విన్నవించు సజ్జనపాదారవిందభజనానందసాంద్రుడు,

జనమంచి శేషాశ్రయశర్మ.

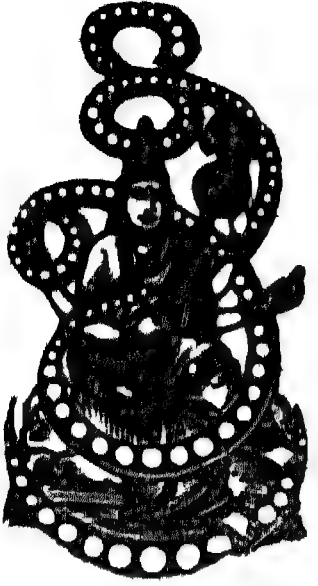
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ పరమేశ్వరాయ నమః

శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతము

పీఠిక.

— జే వ తా ది స్తు తి. —

మన్తాన్యతమంబు జ్ఞానదము సశ్చిన్తోదరూపంబు ప
ద్మోమావాక్పతిసంతతార్చితము శ్రుత్యుక్తప్రభావంబు స
ర్వామర్త్యస్తుతిరాజవర్ణితము ధ్యానాధీన మోంకారస
ద్ధామావాసము నైన దివ్యమహాముఖ ధ్యానింతు నిష్టాప్తికై. 1

శా. మాయంగూడి ప్రపంచసృష్ట్యవనముల్ శ మాయించుకార్యంబుఁ దాఁ
జేయం బూని యజాచ్యుతేశులను సంసిద్ధాహ్వలం దాల్చి దు
ర్జేయుండై సకలాధికుం డగుచు జేరజే లెల్లఁ గీర్తింప నా
మ్నాయంబుల్ వినుతింపఁ బూజ్యతముండై శ నాథుండు నై నాశితా
పాయుండై తనయంతవెల్లు సగుణాబ్రహ్మంబు సేవించెదన్. 2

మ. ఘనమై పొల్చువిరాట్టునాశయము నిక్కం బిట్టిదే యంచు లో
కనికాయంబు విచిత్రరీతి వెలయంగాఁజేసి లోకేశులన్
వనజాతాసనవిష్ణుశంకరులు నాఁ శ బ్రఖ్యాతిఁ గన్నట్టివా
రిని నిర్తించి యెసంగు శ్రీలలిత నిర్గిష్టం దలంతున్ మదిన్. 3

శా. ఎందుం జూచినఁ దాన యాచు నెవరే శ నెట్టెట్టు లర్పించినన్
డెందంబందు విశేషశాస్త్రహితమా శ నేమంబునన్ ధ్యాన మా
నందస్ఫారసుధాసముద్రమున ముగ్ధంజేసినన్ వారి కిం
పొందం గోర్కుల నిచ్చుదేవిని జగదూర్వ్య హేళ్వరిం గొల్చెదన్. 4

సీ. అద్భుతశక్తి మూలాధారచక్రైకగత యయి యా విధి శ గ్రంథిఁజెండి
మణిపూరచక్రైకమధ్యమునందుండి కమలనేత్రగ్రంథి శ ఖండనంబుఁ
గావించి యాజ్ఞాఖ్యైకమచక్రాంతరాళస్థయై వివిధవిలాసగతులఁ
దనరి రుద్రగ్రంథిదళనంబు గావించి మఱి సహస్రారకమలవసతిని

తే. గాంచి యమృతధారలఁ గురియించుచుఁ దగి
నవ్యవిద్యుల్లతాసమానప్రభ వెల

యంగ పట్చక్రములపైన శ నధివసించి
యలరు శివకామసుందరిఁ శ దలఁతు మదిని.

5

మ. పరమేశాజ్ఞను మాళిఁ దాల్చి జగముల్ శ పాలింపఁగా భార్గవీ
సరిదీశాత్తజసాయమై వెలయ నంశచ్చక్తి దుష్టాత్తులన్
గురుచక్రంబునఁ జెండి ధర్మమున కేఁక్షోభంబు లేకుండఁ గా
చు రమాకాంతుఁడు భక్తవత్సలుఁడు కాంచుంగాక నన్నెప్పుడున్.

6

మ. వనజాతాతుని గార్యసిద్ధికి నదోబ్ధింగిం బ్రవర్తింపఁ జే
యనగుం దద్విధిఁ ద్రిప్పుచున్ మునిసమాశరాధ్యాంఘ్రింకేజయై
వనజాతాకృతి నొప్పుపీఠమున దోవవ్రాతముల్ గొల్వ నొ
ప్పునతార్తిప్రశమైకదక్షఁ గొలుతున్ శ భూతౌఘమాతన్ రమన్.

7

చ. గరళమహాగ్నికంతమునఁ శ గమ్రనిభూషణమై వెలుంగ భీ
కరఘణిహారకంకణనికాయము పత్సకరంబులందఱు సుం
దరముగఁ గన్పడం దనయనంతమహాద్భుతశక్తి యెంతయున్
నిరుపమమై చెలంగఁదగు శ నిర్మలమూర్తి భజింతు శంకరున్.

8

చ. అనిశము సర్వమంగళయై శ యై పరమేశ్వరువామపార్శ్వమం
దనుపమలీల నుండి జగదంబ యనన్ నుతిఁ గాంచి దక్షమ
ర్దనగురుకార్యసంగతి సతతం బలరారుచు సత్కృపాబ్ధి నా
ఘనతపహించి లోకములఁ శ గాచెడుకామకళాంబఁ గొల్చెదన్.

9

ఉ. నిత్యము శర్తదంబు బహునిర్మలమున్ సుకృతాకరంబు నొ
సత్యపదంబు వాసమయి శ సన్నతి కెక్కఁగ వేదబృందముల్
ప్రత్యయ మొప్పు సృష్టి దగుభంగిని దెల్పఁగ మానిసంఘసం
స్తుత్యసరోజపీఠమున శ శోభిలు నాపరమేష్ఠిఁ గొల్చెదన్.

10

సీ. హరివాక్కామపరాఖ్యబీజంబు లే పరదేవి మంత్రరూపమున వెలయుఁ
దోరంపునాదబిండుకళ లేయంబికా వీణారనంబులై శ వినుతికెక్కు
భక్తవాంఛాళు లేపరమేశ్వరీకటాక్షాళిభవంబు లై శ యమరుచుండు
జగదోఘనృద్ధిసంక్షయము లేభగవతీ హృదయానుసరణత శ నెనఁగుచుండు

తే. నట్టిశారద విధిరాజ్ఞి శ యనుపమాన, శక్తిసంయుత ముని మనఃస్పర్శవసతి
వేదపరినుతమహిమాధ్య శ విమలధిషణ, సతము మన్తానసవయన నెనఁగఁగూత.

చ. తొలుతనె పూజఁ గైకొనుచుఁ శ దోరపువేడుక భక్తకోటి వాం
ఛల నొడఁగూర్చుచున్ దివిజనసన్నతిఁ గాంచుచు విఘ్నయంత్ర ము
జ్వలతరశక్తిఁ జెండి మునివర్యులు తన్బొగడంగ శ్రీపరాం
బలవితదృష్టిపాత్రుఁ డయి శ భాసిలు విఘ్నపతిం దలంచెదన్.

12

- క. నీరతము శిష్యసమూహా, ధర్మమే సత్కృత్య మనుచుఁ ॥ దలఁచెడు కరుణా
శరధిని రాజ్ఞీవంశ్యుని, నరసింహబుధేంద్రు గురు మనంబునఁ గొల్తున్. 13
- క. జ్యోతిర్విద్యావిద్వరు, నీతిజ్ఞుని సత్కృపాంబురనిధి సచ్చిష్య
వ్రాతుని వేంకటరామసు,ధీతల్లజు దేశికున్. మరదిన్ ధ్యానింతున్. 14
- క. ముకుళితహస్తుడనై వా,ల్కికి వ్యాసుని గాళిదాసు ॥ మృదువాక్యఖ్యా
తికలితుడండిని భవభూ,తికపీంద్రాదులను సంస్తుతించున్ భక్తిన్. 15
- క. తెలుఁగువిషయమునను ద్రిమూ,ర్తులు నాఁదగి సకలసుగుణతోయనిధు లనన్
వెలసెడు భారతకవివ,ర్చుల నన్నయముఖులఁ గొల్తు ॥ నురుతరభక్తిన్. 16
- ఉ. భూతలమందు నీతనికిఁ ॥ బోల్పఁగ నీతఁడె సాటి భక్తి నం
చేతఁజేసి చెప్పఁదగ ॥ కెల్లవిధంబులఁ దా నతుల్యుడై
చేత మదీశ్వరాంఘ్రిసరసీరుహయుగ్మమునందు నొప్పఁగాఁ
బ్రీతి నెసంగు పోతనకవిప్రవరున్ భజియింతు నెమ్మదిన్. 17
- క. శ్రీనాథ సుఖవిశేఖరు, మానితయశు సోమనాథుఁమంజులకవితా
శ్రీనిలయు నంది తిమ్మన, ధ్యానింతుం బెద్దనార్యుఁ ॥ దద్దయు భక్తిన్. 18
- క. శ్రీరామరాజభూషణుఁ, గోరికఁ దలపోసి మఱియుఁ ॥ గుంభిని సుయశ
శ్రీరమ్యు లైనసత్కవి,ధీరులఁ బ్రాచీనులను నురతించుం బ్రీతిన్. 19
- సీ. తెనుఁగుబాస రవంతరయును గొఱంతను గాంచకుండంగ భారతమురుపరిశ్ర
మములకు లొంగి పోరము గాంచి మఱియు శతాధికగ్రంథముల్ ॥ హరిశైలి
నిర్మించి యామ్నా యశనికరము నేరిచి కవిసార్వభౌమవిఖ్యాతిఁ గాంచి
గండపెండేరంబు ॥ కాలికి సత్కవుల్ తగు దీవె యని తొడూగఁగఁ జెలంగి
- తే. నిత్యసంతుష్టిఁదగి మహానృపసభాంత,రాశముల నెన్నియేని మర్యాద లొంది
పొలుచు శ్రీపాదవంశసంభూతుధీర,ముఖ్యుఁ దలఁతును శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.
- ఉ. బమ్మెర పోతనార్యుఁ డొగి ॥ భాగవతంబును దెన్దొనర్చె మో
దమ్మలరార దానిఁ గవితల్లజు లెల్లరు సంతతంబు శీ
ర్షములఁ దాల్చు రట్టికృతీసత్తమమున్ దెనిఁగించు తేల గ
ర్వమునఁగాక యంచుఁ దెగివల్కుఁడీ బుధులార మ్రొక్కెదన్. 21
- ఉ. రాముచరిత్ర మెల్లఁ గవిరాజులు మెచ్చఁగఁ దెన్దొనర్చి శ్రీ
ధాముఁడు ముక్తినాథుఁడు విధాతృముఖామరపూజితుండు నౌ
తామరసాక్షుదివ్యచరితంబును వ్రాసితి వాంఛితం బిదే
నామదిఁ గల్గె నంచుఁ గవినాయకు లెల్లరు నమ్మఁగాఁదగున్. 22
- చ. హరిచరితంబుఁ దెల్పుటకు ॥ నందఱు నర్హులె సాంద్రభక్తి సం
భరితులు తెల్పు నయ్యది ప్రభావవిశిష్టముగాఁ జెలంగి యు

ర్వరః బరఃగుణ మహాత్ములును శ వారక మెత్తురు నేనుదప్ప నిం
కొరుఁడు వచింపలేఁ డనున శ దొప్పునె మెత్తుర పండితోత్తముల . 23

ఉ. కావునఁ గృష్ణమూర్తిదగు శ కమ్రచరిత్రము విస్తృతంబుగాఁ
బావనపద్ధతిం దెలుపు శ భాగవతంబును దెన్దొనర్చి నా
భావమునుం బవిత్రమగుభంగి నొనర్పఁగఁ బూనినాఁడ నో
కోవిదులార! దీనిఁ గొని శ కూర్చిని వృద్ధి నొనర్పఁబూనుఁడే. 24

చ. పలువురు పండితోత్తములు శ భాగవతార్థము లిట్టి నంచు ని
స్తులమగుపాండితీమహిమ శ తోఁజగ వ్యాఖ్య లసర్ప రందొగిం
దెలిపినయర్థభేదములు శ తెన్దొనఁ దేటఁడంగఁ గూర్పఁగా
దలఁచితి నిందుఁ గన్పడెడుతప్పుల దిద్ది కృతార్థుఁజేయుఁడే. 25

చ. నెమకిన నన్నయాదికవిసీరజగర్భుల సత్కృతీంద్రుని
ఘమునను దోషలేశములు శ కన్పడు నీకృతీ దోఁచుటబ్రమే
యమలమనీషులార! యిక శ నాదృతి నీకృతయందఁ గల్గుదో
షములఁ దొలంచి కావుఁ డిది శ సజ్జన నైజము గాడె యెన్నఁగన్. 26

క. ఈసత్కృతి భక్తిమెయిన్, వాసవముఖపూజితాంఘ్రి శ వనజానకతుఁ
శ్రీసదనునకున్ గృష్ణున, కీసమ్మతిఁ గొంటఁ జెద్ద శ లిది తగుననుటన్. 27

మ. కలలోఁ దోఁచి తెలుంగుబాస నిపు డేగ్రంథంబు నాపర నీ
యిలవిఖ్యాతి చెలంగఁ గూర్పుమని న శ న్నేదై నమే గోరలే
దలఘుస్వాంతులవేడ వారలిడు సహ్యాజ్ఞం దలందాట్చి శ్రీ
జలజాతుం గృతినాథుఁజేసితి నిదే శ సత్యంబు ముమ్మాటికన్. 28

చ. హరుఁడన విష్ణుపాదయుగశార్చకుఁ డౌననుదాసులందు శ్రీ
హరి యన శంభుపాదముల శ నన్వహముం దలఁదాల్చుదాసుఁడం
చరయక పల్కుచుండెడు మహాత్ములపంక్తిని జేరఁజాల నీ
యిరువురు నస్వతంత్రులె పరేశ్వరుఁ డొక్కఁడె శాశ్వతుం డగున్. 29

ఉ. ఆపరమాత్మ నిచ్చయె యహార్యతమాద్భుతశక్తిమీఱ నా
శాపతులం ద్రిమూర్తులను శ సర్వజగంబుల సృష్టిచేయఁగా
నోపికఁ గావఁ గాలమున శ నొక్కటఁ ద్రుంపఁగఁ జాలి వెల్లుఁగా
దే పరదేవి యన్నప్రథ శ నెత్తఱి దాల్చెడు నేర్పుమీఱఁగన్. 30

క. పరమాత్మనకుఁ దదిచ్చకు, నరయంగ నభేదమె యగు శ నట్లగుటన్ శ్రీ
వరుఁడున్ హరుఁడున్ బరమేశ్వరులని వాదింప నేల శ వాగై వ్యభిచేన్. 31

క. ఒకఁడె పరమాత్మ యనుచుం, బ్రకటించుంగాదె వేదవార ముపనిష
న్నికరము వానిం గాంచియు, నికనున్ వాదింపఁబూన శ నేమనవచ్చున్. 32

- తే. అట్టిభేదంబు విడనాడి యంద టొక్క, తత్త్వముననుండి వెడలినసత్వములని
యెంచి సమబుద్ధి వానిఁబోటించి యెల్ల, జీవులకుసీశ్వరుం డొక్కడై వమె యని.
- చ. మనమున నెంచి భక్తజనమానసకల్పితనామరూపుఁ డై
తనరెడ నాపరాత్పరునిఁ య దత్త్వవిదుల్ కొనియాడువానిఁ గృ
ష్ణనిహితనాము సీకృతికి య నాథునిగా నొనరించినాఁడ స
జ్జను లనుమోదముం దెలుప య శాశ్వతతత్కృపఁ గోరి భక్తిమై. 34
- క. శ్రీరాధేశా! యీకృతి, సారసదశనేత్ర సీదూసత్పదములకుం
గోరికమై నర్పించితి, నేరితిం బ్రోతు వొక్కొ యీదీను నికణ. 35
- క. అనుచుఁ బ్రార్థించి నిరం,జనునిన్ దీనావనుని విశాలయశుని శ్రీ
శుని లలితాకృతి ధ్యానించి నియతి నంకిత మొనర్తుఁ య జిత్తం బలరణ. 36
- క. అమలాంగిని నిర్మలచి, త్తమునందగి సీదనీవ య ధర్మ్యం బని చే
య మయికొనుబాలికార,త్నము దీనిం గొనుము సర్వనాథా దేవా. 37
- వ. అని ప్రార్థించి మద్వంశచరితంబు వినిపించెద. 38

కృతికర్తృవంశచరిత్రము.

- సీ. ఆంధ్రదేశమునకు యామ్యభాగంబున శ్రీశైల ముత్తరసీమగాఁగఁ
గాంచీపవిత్రనగరము దక్షిణభాగమున నుండఁగాఁ దెలుం య గనెడుపేరఁ
బరఁగుదేశం బొండు య భాసిల్లు నిదియె త్రైలింగాఖ్యదేశం బనంగ వెలయు
నందుఁ బినాకిని యనుమహానది యొప్పు దానికిఁ జెంతనె య దక్షిణమునఁ
- తే. దనరుఁ గలువాయ యనుపురతల్లజంబు
నాదు జన్మస్థలంబయి య నలుపుమీలు
దానికిం బశ్చిమాశను య దగును గడప
యనెడునగరంబు పంచయోజనములందు. 39
- క. ఆమండలమున పేంకట, రామపురం బనెడు నొక్కఁ గ్రామము తగు సు
త్రామోత్తరదిక్సంధిని, ధీమన్నివహాధ్య మగుచు య దివిజపురము నాన్. 40
- సీ. కలువాయఁ బాసి యోకారణంబుననొ నా పూర్వు లా గ్రామంబుఁపొందుఁగోరి
వచ్చి వసించిరి య వాసార్హమై యది యగ్రహారం బొట య నవని దివిజ
పంశపూర్ణంబయి య భాసిల్లు; జనమంచివారన మాయొంటిఁ పేరువారు
తనరుచుందురు, వేదతత్త్వ మెఱింగిన సూర్యనారాయణ య సోమయాజి
- తే. యలరు నాప్రపితామహుఁ య డతనిపత్ని
యచ్చమాంబిక వారికి య నిచ్చమీలు
సంతతియె లేకయుండి యీశ్వరకటాక్ష
మున జనించెఁ గుమారుండు య వినయధనుఁడు. 41

- క. కృష్ణయజుర్వేదంబున, నిష్ఠాతుం డగుచు ధర్మనియతని స్వాంతం
బుష్ణకిరణపాదార్చన, విష్ణుధ్యానాభిరక్తి శ పెలయఁగ నలరెన్. 42
- ఆ. వివిధనియమములను శ విలసిల్లి వేంకటేశ, శాపధాని యనఁగ శ నాతఁ డొప్పె.
దత్కశత్ర మవని శ ధర్మమతిన్ సాధ్వి, యగుచు నెసఁగె బేరమాంబయనఁగ.
- క. ఆయిర్వరకున్ ధిషణ, ప్రాయులు పుత్రకులు ముపురుసప్రభవిల్లి రొగిన్
న్యాయవిదుత్తములై హిత,ధీయుతులై సాధుజననురతిన్ మించి రిలన్. 44
- క. అం దగ్రజుండు శంకర, సుందరపాదారవింద శ శుంభచ్చిత్తే,
దిందిరుండు వేదపఠనా,నందుండు శాంతాదిసద్గుణగణధానుండున్. 45
- సీ. కాశ్యాదిసత్తేత్రగణదర్శనాదరుఁ
డగుచు సుబ్రహ్మణ్యుఁ శ డనెడుపేరఁ
బిలువంగఁబడును దశత్త్రిప్రయసోదరుండు శేష
యాఖ్యుండు ధర్మశాస్త్రాళి నెఱిగి
యామ్నాయముఁ బరించి శ యలరుఁ దత్సోదరుఁ
డగుసుబ్బయాహ్వయుం శ డాత్రయంబు
నందుఁ ద్వైతీయీకుఁ శ డగుశేషయాద్యుండు
సంతానహీనుఁడౌ శ జ్ఞాతికీయఁ
- తే. బడఁగఁ గలువాయ యందె నివాస ముండె
నతని కొక్కతనూభవుఁ శ డార్యభక్తుఁ
డుదయమందె; శేషాఖ్యుసహోదరుండు
సుబ్బయాద్యుండు వటువయి శ చొచ్చె దివిని. 46
- క. నాతండ్రి సాధునియతెన్, ఖ్యాతంగని భర్తృపాదశకమలయుగళసే
వాతతశక్తిం గని తగు, నాతిం గామాక్ష యనెడు శ నయగుణనిలయన్. 47
- తే. పెండ్లియాడె నాదంపతుల్ శ ప్రియముమీఱు
బుత్రికల నిర్వరను మఱిపుత్రులను ము
పురను గాంచిరి; తొలిపుత్రి శ నిరుపమసుగు
ణాభిమండితయయి శీల శ మమర వెలసి. 48
- సీ. సుబ్బమాంబిక యనుశుభనామమును గాంచె నన్న పూర్ణమృనా శ నామె యనుజ
యలరె నవ్వలివార శ లగుసుతు లిద్దఱు నవషడబ్దవయస్సు శ నవ్యభవ్య
సుందరరూపముల్ శ శోభిల్ల నుండంగ నమ్మవా రనుపేర శ నవనిఁ బరఁగు
వ్యాధి యొక్కఁడు సోకి శ వారలనిద్దఱ రేపట మాపట శ రూ పడంగఁ
- తే. జేసె; నప్పటికే నవమాసపరిమి
త మగుబాల్యంబు గలవాడఁ శ దల్లి సుంత

యూటంటంబొంద నావ్యాధి శ నొందియును బ్ర
దికితి మాతులగృహమున శ దేవునిదయ.

49

చ. తనయల నన్ను నీముగుర శ దాఁ గని నాజనయిత్రి ప్రాణముల్
తనువున నిల్పజాలెనట శ తప్పవుగా విధిచేష్ట లంచు నె
మ్మనమునఁ దోఁప మే మచట శ మాతులగేహమునందె యెంతయున్
వనటఁ గృశించుమాతయును శ వాసముచేసితి మంట యెట్టులో.

50

చ. జనకుడు జ్ఞానియకాట విధిసమ్మతకార్యము తప్ప దింతయున్
దనయులు నిర్వు రీసుతుడుఁ శ దక్కిరి చాలు నటన్న యూటన్
గని యల యగ్రహారమునఁ శ గాఢపురముండెను గొన్ని పర్వముల్
జనకునియింటనుండి నిజసద్వముచేరెను దల్లి యంతటన్.

51

చ. కొలఁదిదినంబు లేగ ననుఁ శ గూరిమిఁ బెంచెడు తల్లి నెమ్మదిం
గలిగెఁ దలంపు నన్ వటువుగా నొనరింపఁగఁ దండ్రి యిప్పు డీ
తలఁపుఁ గొనంగనేల? యని శ దానికి సమ్మతిఁ జూపఁడయ్యెనం
దుల కిసుమంత చింత మదిఁ శ దోఁచెను దల్లి కదెట్లొ దుర్విధిన్.

52

చ. బ్రదుకుట దుర్లభంబగుట శ బాలుని వేటొకమాట పల్కు కీ
యదనున విప్రతన్ వెలయున ట్లొనరింపుడు నాఁగఁ దండ్రియున్
బదియుఁ బదాటునాళ్ల కె యభంగగతిన్ జతనంబుచేసి మా
తదయినకోర్కిఁ దీర్చె మదిఁ శ దల్లడపాటొదవంగ నెట్టులో.

53

ఉ. ఆటవయేడు నాజననమాదిగ నప్పు డెసంగె నంట యే
యూటలేక నాజనకుఁ శ డుండఁగఁ గార్తికాఖ్యమాస మే
కాటియఁ బెట్టఁబూని యొడికంబునవచ్చెను; నన్నుఁ బెంప నే
మాటనితల్లి జ్యేష్ఠసుతమాటను దాటక పంపె నానెలన్.

54

సీ. కార్తికంబు శుశ్లం బనుపక్షంబు నందును బదియవ శ దగుదినంబు
రానున్న తటి జ్వరాశ ర్తయె యగు నామాత పిలువనంపఁగ నేను శ బితనుగూడి
యింటికిఁ బోవఁగ శ నించుకయేఁబల్కుఁ జాలనిస్థితి నుండె శ జనని నాఁడె
మత్కరతలమునమ స్తకం బిడి నాదు మోముఁ జూచుచుఁ బ్రాణములను వదలె
తే. నంత నాతండ్రి తద్విరహార్తుఁ డగుచుఁ, గాళికింబోయె నన్నపు శ కనికరమునఁ
జిన్ని తోఁబుట్టు వయియున్న శయన్న పూర్ణ, చేరఁదీసి యాదృతిని బోషించె మిగుల.

క. నను సోదరికంటెను బ్రీతిని బ్రోచెను బావ యగుచు శ దీర్ఘఖ్యాతిం
గనిమించెడురామార్యం, డనుకంపంబుధి యనంగ శ నర్హం డతఁడౌ.

56

క. చిరకాలము శ్రీకాళీపురమున నివసించి యందుఁ శ బొదలు బుధులయా
దరమునకుం బాత్రుండై, యరుదెంచెను నాదుజనకుఁ శ డాత్మజులఁ గనన్.

57

- చ. కొలఁది దినంబులుండి నను శ గోమునఁ బెంచెడుతండ్రి యెన్నోవి
ద్యలఁ జదివించువాంఁఁగొని శ యప్పుడ తోడ్కొని సాధుమండితా
వళుల నెసంగు నీకడప శ వైశమ చేరిచి తీర్థయాత్రపైఁ
జెలఁగెడు వేడ్కఁబోయెఁ బురిఁ శ జేరిననేఁ జదువంగఁ బూనితఁ. 58
- సీ. పదునొకండవయేటఁ శ బరదేశవాసంబు గలిగిన నాటలఁ శ గాల మేగ
కుండఁ బరించుచునుండఁ గాళికఁబోవు పాంఛగల్గెను దానఁ శ బయవమైతి
బై రాగులే తోడుపాటు చూపగఁ గాలి నడకచే నర్జముల్నాల్గు త్రోవ
యందె చెల్లెను గాళియందును గొన్ని వత్సరములు చరివి విజయనగరము
- ఆ. నందఁ గసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రమును బఠించి సాధుజనులృపము
బాత్రుండ నయి దైవభక్తిగల్గెడుమార్గములను దెలిసి యోగములగ్రహించి.
- క. జనులను యాచించి ధనార్జన మొనఁపఁజాల కెట్లా శ సంస్కృతి సాగి
పను నాంగ్లపాఠశాలను, దెనుంగుఁ బండతుండనై విధిఁ జిక్కిరిగఁ. 59
- క. ఒనరించుచు హాలాస్యం, బనునామమునం జెలంగునట్టి నుధుర దౌ
ఘనమహిమముఁ దెల్పుకృతిం, బొనరించితి స్కాందమునను శ బొత్పమనబడయఁ.
- క. లలితోపాఖ్యానంబును, లలితాంబా దివ్యకృప చలంగుననెడికో
ర్కులఁ దెన్గుచేసినాడను, బలుకుల నదె యొనరఁజేయుఁ శ బావసములుగనె.
- సీ. బ్రహ్మాండ మనెడుపురాణంబుఁ దెనిగించి పేకటాచలవతి శ విభునిఁజేసి
రామాయణంబు సరస్వంబు వ్యాఖ్యానార్థములతోడ నచనంబు శ కలయగుండఁ
దెనిగించి రామచంద్రునిఁ గృతీశునిఁ జేసి వివిధపురాణముల్ శ పెదక పెదక
శ్రీకృష్ణు నవతారసిద్ధతత్త్వంబెల్ల నచనరూపంబున శ వ్రాసి కృష్ణు
- తే. నధిపతిగఁ జేసినాడ నయ్యదియుఁ బేరఁ, దనరుఁ గృష్ణావతారతత్త్వం బరంగ
నపుడె తెనిగింపఁబూనితి శ నమలకథల, నలరు బ్రహ్మపురాణమ్ము శ నాదిమ మని.
- క. ఈనడుమ నే నొనర్చిన, నానావిధకృతులఁ జేర్కొనఁగనేల మరు
త్సానువిజయాదికము లని, వానిం దలపోయఁదగును శ భవ్యమనీషుల్. 64
- సీ. బ్రహ్మపురాణసరస్వము పూర్తియొందించి దశరథరాజనందనుపవిత్ర
చరితమే మానవసంఘప్రసృత్తికే దార్కాణమని యొంది శ దానిసార
మెయ్యెయి నీతుల శ నెఱిగించునో యవ్విధము తేటపడెనుచందమునఁజిత్ర
రామాయణ మను పేరంగ్రాలునట్లుగా వ్రాసి యస్తద్భావగుణగుణయాజ్ఞ
- తే. మాళి భరియించి శ్రీసర్వమంగళాపరిణయ మనుసర్పబంధమ్ముఁ శ బ్రణుతభక్తి
భరరనై కపూర్ణంబుగ శ వ్రాసి పిదప, భాగవత దశమస్కంధభాగ మిట్లు. 65
- క. తెనిగించినాడ శ్రీరామునిచరితమునందుఁ దోచు శ ఘనతత్త్వము నా
మనమునఁ దోచినదాని వ,చనరూపమునఁ మనీషిసంతతి యలరఁ. 66

- తే. వ్రాయుచున్నాఁడ నందేడుభాగములొగి, బ్రకరణములను పేర వెల్వడియె నవలి
దై నభాగముసాగు; రామావతార, తత్త్వ మనుపేర గ్రంథమంతయుఁ జెలంగు.
- తే. ఢిల్లికిని ఢిల్లియే సాటి శ పల్లికల్ల, పల్లెయే సాటి యనునుడి శ పరఁగియుండు
సత్కవులగ్రంథముల కివ్వి శ సాటి యగునె, శక్తికొలఁదిని వ్రాసితి శ సాధులార!
- క. సనుఁ దాండసశృఙ్ఖలం డని,యును మఱి శేషాద్రి యనియు శ నొగిఁ బిల్చిరి ప్రీ
తిని జనకాదులు తొలి దానిని గ్రంథమె తెలుపుచుండుననియతి మెఱయఁగన్.
- క. రెండవదా నామము భూ, మండలమున నెగడు నిట్లు శ మామకచరితం
బుండును; చెప్పితిని గృతీ,శుం డగుశ్రీవాసుదేవు శ శుభసన్నిధినిన్. 70
- వ. ఇట్టి నేను సమాహితాంతఃకరణుండ నై. 71
- క. యోగిధ్యేయునకు మహా, యోగేశేశునకుఁ బ్రవిమలలోజ్జ్వలతేజో
భాగగతలోకజాలున, కాగమవేద్యునకు నవిరళతానందునకున్. 72
- క. మునిచి త్తపద్మ వసతిక, మునికల్పితదిన్యనామమూర్తికిఁ ద్రిదశేం
ద్రనిచయముగుటోజ్జ్వలత,త్తు నికరసంవ్యాప్తపాదశతామరసునకున్. 73
- క. ఉపనిషదోఘప్రతిపా,ద్యపరమభాగ్యునకు భక్తతల్లజవరచి
త్తపదస్థిగవాసునకున్, ద్యపగతభేదమునకు సత్కృతపాంభోనిధికిన్. 74
- క. భక్తకృతధ్యానైకా, సత్తునకున్ వేదరాశి శ సమధిగతప్ర
త్యక్తసునకు నిత్యునకున్, శక్తిశున కప్రమేయశాంతాంబుధికిన్. 75
- క. వనజాక్షుననజభవభవ, జనకునకున్ సత్కవికృతసాధుగ్రంథా
లినిహితసమృదానకు లో,కనికరనాథునకు రాధిశకానాథునకున్. 76
- క. ఓంకారరూపునకు నిర, హంకారజనాంతికస్థితాత్మనకుం గృ
ష్ణాంకితవరనాథునకున్, సంకటహరునకును సుప్రసన్నాస్యునకున్. 77
- తే. అంకితముగఁ దెనిఁగింప శ నమలభక్తి, నిపుడు పూనినతాండవశృఙ్ఖలభాగ
వశపురాణరత్నమునకు శ బదియవదగు, స్కంధమున కాదిభాగమే శ చక్కిననిన.

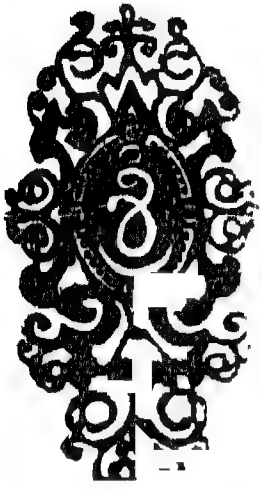
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

మొదటి యధ్యాయము.

కథారంభము.

మద్యదుకులజలనిధి

సోమా సుగుణాభిరామ శశుభపనసేవా

శ్రీమహితమానిహృజ్జల

జామోదనివేశ రాధి శ కాత్వాధీశా.

1

క. మునిపతి యగుశుకయోగిని, గని రాజు వచించె జంద్రశకమూర్త్యుల పా

వనవంశవిస్తృతిని ద,జ్ఞనితత్త్వానాశచిత్రశచరితం బెల్లెన్. ౧

2

క. వినిపించితి వోయోగీం, ద్రనికరవర! ధర్మశీలశతం దగుయవభూ

పుని యన్వవాయచరితం, బును జక్కంగం దెల్పినాడశ్రు కదా మాగున్. ౧౫ 3

ఉ. ఆయదువంశమందు జగతమంతయు నిగడియుఁ బ్రాకృతంబుగా

కాయతతేజ మొప్పెడుమహాశుభవిగ్రహభాగ మూనియే

యీయవనిక జనించిన పరేశ్వరువీర్యచరిత్రముల్ ముదం

జేయెడఁ గల్గె జేయఁదగి శ యెంతయుఁ బొల్పెడు వానిఁ దెల్పుమా. ౨

4

మ. యదువంశంబున భూతభావనుఁడు సకమ్యగర్భరక్షార్థమై

యుదయంబుం గని విశ్వమూర్తియయి తా శ నొప్పొరియుం గేశవుం

డదనుం దప్పక యెట్టికార్యముల నెఱఁగైరితులం జేసె వా

ని దయం జెప్పుము విస్తరించి వినఁగా శ నే నెఱు యోగీశ్వరా. 3

5

*సీ. భూతలంబున జనులముక్తులును, ముముక్షువులు, విషయాభిలాషులు ననంగ

మూఁడుతెఱంగులఁ శ బొల్తుగు గతతృష్ణులందఁ గీర్తివంగ శ నలరి భూరి

భవసాగరౌషధశ్రావయమై శ్రవణాభిరామమై యామోదశధామ వగుచు

శోభిల్లు నుత్తమశ్లోకు గుణానువాదము దాని మనుజగణమున యందు

* “నివృత్తతనైః” అనుచోటఁగల వ్యాఖ్యానార్థమే యిట్ల గ్రహింపఁబడినదని యెఱుంగవలయు.

|| శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము ||

తే. నాత్మతత్త్వం బెటుంగనియట్టిదైన, యాపశుఘ్నుఁడు తక్కఁగనన్యుఁడెవఁడు
చాలు వింటిని దమివాసేనలయింకి, ననెడువాఁడు గలండె యోశమునివరేణ్య.

చ. అతిరథులై యమర్త్యవిజయంబున ఖ్యాతగడించు భీష్మము
ఖ్యాతమిసమూహాయుక్తని దురత్యయమౌ కురునై న్యవార్ధి న
ప్రతిమజనార్దనోడుపవిరంజితులై తగుమత్పితామహుల్
వితత¹సమీకమందుఁ గడుర పేడుకమిఱఁగ గోష్పదాకృతిన్. ౫

7

క. తరియించి రట్టిశ్రీహరి, పరమాద్భుతచరిత మెల్లభంగుల వినఁగా
నరుదౌ మత్పూర్వుల నా,హరి రక్షించుటయ కాక శ యాదృత నన్నున్. ౫ ౮

మ. పరిరక్షించు ద్రౌణి వైవఁగఁ బరశప్రధ్వంసనాసక్తభి
కరదుర్వార² పితామహాస్త్రపరిదర్శగంబైన నాయంగముం
గురుపాండ్యవ్యయబీజమున్ జననిదౌ శ కుక్షం దపింపంగ నా
హరిఁ బ్రార్థింప సుదర్శనోజ్జ్వలకరుం శ డై కాచఁ గాదె మునీ. ౬

9

సీ. తత్త్వవిద్యుఁడవు శ తగుదువు పలుకంగఁ బ్రాణిసంతతుల లోపలను వెలసి
బునిషరూపంబునఁ శ బొల్చెయుఁ గాలరూపంబుల నొప్పయు శ బహుళేశకర్త
ములకు నర్హంబుగ శ ముక్తిని భవరూపమృత్యువు నొసఁగుచు శ నిచ్చ తనరఁ
గా విలాసార్థముగను నరరూపంబు ధరియించినట్టి శ్రీహరిపరాక్ర

తే. మముల నెఱిగింపు మవ్వాని శ విమలమైన, యట్టియాంతరదృష్టిని శ నాదరమున
వినఁగఁ దగియుండువిషయదృష్టిని వినంగ, నన్వయమె లభించెడు శ సంద్రుగాదె.

క. మౌనీ! సంకర్షణుడనఁ, గా నొప్పడురాముని మును శ కాంతారత్నం
బై నెగడెడురోహిణికిన్, సూనుం డని పల్కితివు శ శుంభదృఢితిన్. ౭౪ 11

తే. అతఁడు దేవకగర్భంబునందు నెట్లు, లుండె దేవకింతరము లేక శ యొప్పు నెట్లు
లెద్ది; శ్రీహరి యేల పితృసదనంబు, పదల వ్రజమునకుంబోయె శ బలుకవయ్య.

క. భగవంతుం డగుశ్రీహరి,కఁ గలదె సాధ్వస మదేటికిం బోయెనో యం
దుఁ గలిసి నందు సజాతీ,యగణము నెట్లుండె నేగృహంబున మౌనీ. ౮౪ 1౩

సీ. సర్వమోచనకర్త శ సర్వజ్ఞుఁడు సగుశ్రీహరి సాత్వతులకెల్ల శ నధిపుఁ డగుచు
వ్రజమున నివసించి శ వర్తించె నెవ్విధి? దల్లియన్నను గంసుఁ శ దగదు చంప
నెట్టులయ్యు నదేల శ హతమునరించెను? మధురాపురంబున శ మఱియు ద్వార
కాపురంబున జగత్కారణుడౌదేవుఁ డేమేమికార్యము శ లెట్లు చేసె;

1 ఉడుపము = నావ. 2 సమీకము = యుద్ధము. ౩ “ద్రౌణ్యస్తవిష్ణువక్త” అని మూలము.

“ద్రాణేశ్వరశ్శామ్నః బ్రహ్మస్త్రేణ దగ్ధమ్” అని వ్యాఖ్య. 4 “విషయదృష్టిం విహయాంతర్దృష్ట్యా తద్వీ
ర్యాణి శ్రోతవ్యాని” అని వ్యాఖ్య. 5 “ముకుందః సర్వమోచనకర్తా” అని భావార్థదీపిక.

తే. మనుజతనువాశ్రయించి నృశిషినికరంబుఁ
గలిసి యెన్నివత్సరములు శ గడప; మఱు
యందు నెన్నివర్షము లుండె శ నామహేశ్వ
రునకు నెందలు పత్నులుగను జేలఁగిరి. ౧౧

14

చ. మునివర! కృష్ణచేష్టితము శ భూరితరంబుగ నింక నేదియు
న్నను వచియింపఁగాఁ దగుదు శ నాకు, సమస్త మెఱుంగుప్రొడకై
తనరెడునీవు శ్రద్ధ మది శ చాల్చినవాడె నటంచుఁ బ్రీతిన
న్గని యతివిస్తృతంబుగ నిరకణ వచియింపుము జూ మేటిగణ. ౧౨

15

ఉ. ఆకలి డప్పియున్ మిగుల శ నాతురసిట్లగ నుండిననచ
ట్లొ కమలాక్షుగాథ విననోపుదు వండిన యము డూర్వగా
రాక చెలంగునాకలె, విశ్రామములేకయె యెచు డప్పియున్
దాకపు సుంత నీరమును శ ద్రావగ మానిన నన్ను నోమున. ౧౩

16

ఉ. కారణ మేమియం చడుగఁగఁగాఁ దలపోయింది నేమి సముఖం
భోరుహవిచ్యుతం బగుచు శ బొల్చుముకుండి నినక్కిభావయె
స్ఫారతరామృతంబు దమి శ పర్వగఁ ద్రాపుచు నుంటనంచు నే
నారసి తెల్పువాడె నిక శ నాహరిచిత్రచరిత్ర మేర్పడక. ౧౪

17

క. వినిపింపు మనుచుఁ బ్రశ్నిం, చెను మానినరేణ్య! యంత శ తులకతి యని యి
ట్లనియెను సూతుం డవ్వల, మునిపల్కువిధంబు వినుము శ మోదం బురక. 15

నీ. అని చెప్పఁబూనె నిట్లవనిశ్వరుఁడు పరీక్షిత్తు ప్రశ్నించిన శ శ్రీహరివిష
య మగుసద్వాదంబు శ నాలకించి మహాత్ము డొకఁడయ్యె యీత్యాదరమునఁ
బ్రశ్నము శ్లోఘించి శ పరమాత్మచరితంబుఁ గలికాలకల్తమశ్శుంబుఁ బఱచి
గను బూనె భాగవతనికరమున మేటి యగుట; రాజ్యురయింది మేట

తే. వై న భక్తవరేణ్య! నీయంతరంగ, మమలమగుఁ గృతసిశ్చయం శ బగును మాను
దేవుగాథల వినఁగ నశిస్థిరమగు, నిష్ఠయును ప్రీతియును గల్గి శ నగడనార. ౧౬

మ. వినవయ్యా! యిక వాసుదేవునికథావృత్తాంతసంప్రశ్నములే
వినువానిన్ వినిపించువాని మఱి యీవృత్తాంత మేమంచు న
య్యనఁ బ్రశ్నించెడువాని నీముగుర సత్యంతంబు పూతాత్మలే
తనరంజేయును దత్పదోదకముచందంబున్ విడంబించుచున్. ౧౭

20

చ. ధరణియు దృష్టభూమిపతి శ దంభమహాసురపీఠ. లెందలు
చరయఁగరానిచందమున శ నంతటఁ బర్వచు భూరిభారమున్

1 "నను త్పత్త్యాధిం వీడికన్య తవ కుతక్క"వనావకాశః" అనుదాని 11ది తెలుగు.
2 భాగవతప్రధానః" అని మూలము. 3 "తత్పదసలిలం యథా" అని మూలము.

బరంగంగజేయ నోచ్చుకొనునపాటి ధృతిం గనలేక బ్రహ్మనే
శరణము వేడఁబోయె దననచందము చెప్పెడునూహ యుబ్బంగన్. ౧౭ 21

తే. గోపురూపంబు దాల్చి మిక్కుటపువ్యసన
మునను గన్నీరు గాఱ నాతనియెదుటను
గరుణముగ నేడ్చుచున్ భేద శ మురుతరముగఁ
గన్నడన్ నిల్చి పల్కె స్వకష్టవిధము. ౧౮ 22

చ. సరసిజసూతి యెంతయును శ స్వాంతమునం దలపొసి పాలనం
బరయంగ విష్ణుమూర్తిదగు శ నాపరమేశ్వరుఁ గానఁబోయి వి
స్తరముగఁ దెల్పు టొప్పు నని శ శంకరు వేడి ధరిత్రి దేవతో
త్కరమునుగూడి యాకలశశకంధిమనోహరతీరభూమికన్. ౧౯ 23

చ. చని యట నిల్చి శ్రీపతిని శ సర్వజగత్పతి దేవతాపతన్
వనటఁ గృశించువార వగునవాంఛల నిచ్చుచు దుఃఖసంతతిం
గనకయే భక్తు లుల్లసితరగా నొనరించుచు నుండు కేశవున్
మనమున నిల్చి యాపురుషమండను బుణ్యమనోనివాసునిన్. ౨౦ 24

ఆ. పురుషసూక్తమునను శ బూనిక వినుటంచి, ధ్యాననిష్ఠనుండి శ యబ్ధినుండి
వినఁగఁబడినవాక్కునవిబుధుల కెఱిగింపఁ, దలచి యిట్లు లనియె శ ధాత యెలమి.

మ. వినుఁ డోదేవతలార! శ్రీహరివచోనృత్తాంతమే జెప్పఁగా
విని శీఘ్రంబుగ నట్లచేయుఁడు మనోపీఠిన్ రవంతేని యీ
పని యేలంచుఁ దలంపరాదు ధరణీభారజ్వరం బింతకున్
మునుపే యప్పరమేశ్వరుం డెఱిగఁ దా శ భూతాళిలో నుండుటన్. ౨౧ 25

క. మీమీయంశంబులచే, భూమిన్ యదునంశమందుఁ శ బుట్టుఁడు హరియున్
భూమిమహాభారము స్వీయామలకాలైకశక్తియడఁగించుఁ దగన్. ౨౨ 27

ఆ. ఎంతదనుక నాపరేశ్వరుఁ డిప్పనిఁ, జేయునంతదనుక శ క్షితిని మీర
లుండి నేవచేయుఁ శ దురుపుణ్యుఁ డౌవను, దేవునింట దేవదేవుఁ డజుఁడు. 28

క. పరమపురుషుఁ డిష్టార్థోత్కరదుఁడు జనియింపఁగలఁడు శ గావున సురసుం
దరులెల్లఁ దత్ప్రియార్థము, ధరఁ బుట్టి చరిత్రుగాక శ తద్గతమతులై. ౨౩ 29

క. హరికళయై దేవుండై, స్వరాట్టువుగ నొప్పుశేషసంజ్ఞుఁడు ధరపై
హరి కగ్రజుండై పుట్టెడు, హరికిం బ్రియ మొప్పుజేయు శ నభిలాషమునన్. ౨౪

1 “తత్ర గత్వా జగన్నాథం దేవదేవం వృషాకపిమ్” అని మూ. “వర్ష త్యభీష్టమితి వృషః.
అకాద్వృషాత్పాతీతి అకపిః.” అని భావార్థదీపిక. దానియర్థమే యిటఁ దెలుపఁబడినది. 2 “పురైవ
పుంసావధృతో ధరాజ్వరః.” అని మూ. “పుంసా అంతర్యామిణా” అని శ్రీధరాచార్యులు.

- సీ. ఏజనయిత్రిచేఁ శ నెల్లలోకంబులు సమ్మోహితంబులౌ శ షడ్గుణాఖ్య
సంపత్తిచేఁ దగి శ శక్తి నా నెగడెడు శ్రీవిష్ణుమాయయై శ త్తుతిని స్వాంశి
మునఁ బుట్టఁగలదు శ్రీశకునియాజ్ఞఁ గైకొని దేవకీగర్భంబుఁ శ దిగిచి మఱొక
తావును జేర్పంగఁ శ బావనమతియగు నాయశోదను మోహితాత్మజేయ,
- తే. నింక నెన్నివిధంబుల శ నెన్నొపనుల, నొసటపంబూని యుండు నోజనపతింద్ర
యనుచు దేవగణంబులకజుఁడు తెలిపి, పేతల మిగులంగఁ గుండెడుశ్తుతినిజూచి.
- క. కరుణాశీతలజలశీ, కరములఁ బర్వంగఁజేయఁగడఁగుపలుకులన్
బరితాప మాటఁ బల్కుచుఁ, బరమంబగు స్వపదమునకుఁ శ బరమేష్ఠి చనెన్. ౨౬
- క. వినుము పరిక్షిత్తూ శ్రీ, ఎనజాతుం డవతరించు శ భవ్యస్థలమున్
వినిపింతు శూరనామక, జనపతి యదునంశివిభుఁడు శ సత్త్వము పొంగన్. ౨౭
- క. నివసించెన్ మధురానగరవంబున నతఁడు మాధురములను నామం
బు వఱలఁదగుదేశంబుల, సవిధిగఁ బొలంచుచుండ శ జనరంజకుఁడై. ౨౮ 34
- తే. శూరసేనదేశంబుల శ సొబగుమీఱ
మున్ను పాలించుచున్ భూరిభోగములను
గుడుచుచుండెను; వనజనేత్రుఁడు పరాత్ప
రుఁడును నగుచక్రి యేపురి శ బొడమి వెలసె. ౨౯ 35
- క. ఆమధురానగరమె యదు, భూమండలపతులకెల్లఁ శ బూజ్యమహాశ్రీ
ధామ మగురాజధానిగ, నై మహితయశంబు గాంచె శ హరికృష్ణచేతన్. ౩౦ 36
- క. ఆనగరంబున శూరుని, సూనుఁడు వసుదేవుఁ డొకట శ శుభలగ్నమునన్
మానిని దేవకీ బండిలి, యై నవపథు వెలసిఁగూడి శ సృందన మెక్కెన్. ౩౧ 37
- క. అరుగం బూనెన్ దనదగు, పురి; కత్తటి సుగ్ర సేనపుత్రుఁడు కంసుం
డురుముదమును దనప్రియశో,దరికిం గల్గింపఁబూని శ డా సరిభయై. ౩౨ 38
- సీ. పెండ్లికాలంబునఁ శ బ్రియబంధువే రథరశ్మిలఁ బట్టనౌ శ రమ్యరతి
ననెడువంశాచారమును సార్థకముచేయ సౌవర్ణరశ్మిల శ సంగ్రహించి
రథమును దోల నారంభించె నాల్గుపందలయరదంబులు శ తన్నుఁ గొలువ
దేవకుం డత్తటి శ దేవకీదేవికి నరణంబుగా మృదుఁడైమమాల
- తే. కాంచితములుగఁ దగుమదఁపాస్తినరము
లను జతుశ్శతసంఖ్యల శ ఘనతురంగ
మములఁ బదివేల మఱి శతాంగముల మూఁడు
నాటుశతముల సంప్రీతి శ నప్పు డొసఁగె. 3౩ 39

1 “వివాహకాలే రథరశ్మిగ్రహణ మత్యంతబంధునా కార్యమితి దర్శనార్థమ్” అని వంశీధరి
వ్యాఖ్య. 2 దేవకు డనునది యుగ్ర సేనునిసామాంతరము. 3 “రథానాం చ త్రిషట్శతమ్” అని మూ.

- 1ఉ. అంటినఁ గందిపోవు నన శ నంగము లొప్పుజెలంగు నట్టివా
ల్లంటుల రత్న భూషణనిశికాయవిభూషితగాత్రలన్ గనన్
మింటఁ జరించు నచ్చరల శ మించినవారల రెండునూర్ల నా
కంటకసూదనుం డొసఁగె శ గాదిలికూతును గొల్చువారలన్. 3౧౪ 40
- క. తనయారత్నముపై నిం,తనరానితమిం జెలంగు శ ధాత్రీపతి భ
ర్తను గూడిపోవు నత్తటిఁ, దనవిభవార్హముగ నిచ్చె శ ద్రవ్యచయంబున్. 3౨
- క. నూతనతరదంపతులకు, నాతతమంగళము గల్గునట్లొక్కట నా
భూతలపతియానతిఁ దూ,ర్యాతతనిస్వాన మొప్పె శ హరితరముగన్. 3౨౪ 42
- సీ. శంఖమృదంగనిశస్వనములుదుందుభినాదముల్ జనులెల్ల శ మోద మంద
నాప్రయాణంబున శ నగుదుగమించెను; గంసుఁ డంతటను బ్రగ్రహములగుమి
వదలి నేర్పున రథశవర మతివేగముగాఁ బోవునట్లుగాఁ శ గడపుచుండ;
గంసా! యనుచుఁ బిల్చి శ గగనంబునుండి వాక్కిొక్కటి వీతెంచె శ నువిదమిన్న
- తే. యైన యీదేవకీదేవి శ యష్టమమగు
గర్భ మంతకమగు నీకుఁ శ గడుజడుండ
వై సహోదరి కూర్చున్న శస్యందనమును
గడపుచున్నావు మీఁదటిశక్రమ మెఱుంగక. 3౪ 43
- చ. అనుటయు నాలకించి ఖలుఁ శ డై యఘరూపుఁడు భోజవంశపాం
సనుఁడును నై నకంసుఁడు నిశితకృపాణముఁ జేతఁ బూని యి
ట్లొనరుచు టింతయేఁ బొసఁగు శ నొక్కొ యటంచుఁ దలంప కాగ్రహం
బునఁ ద్వరఁబాటి యాభగిని శ పూజ్యమనోహరకేశబంధమున్. 3౫ 44
- 2చ. కరమునఁ బట్టె; నన్విధముఁ శ గాంచి స్వజన్తమునన్ వియచ్చరో
త్కరములు సాధువాద్యములఁ శ గమ్రవిభూతియుతుండుగా నగున్
ధరణి నటంచుఁ దెల్పుటను శ దామరసాక్షుఁడు పుట్టఁజాలు భా
గ్యరతిని గాంచుటన్ శమము శ గల్గినయావసుదేవుఁ డల్లనన్. 3౫౪ 45
- తే. ఏవగల్గించుకార్యంబు శ నిట్లుచేయఁ, దలఁచియున్నట్టిక్రూరుని శ దన్ను నింద
చేయుదురు మానవులటన్న శసిగ్గులేని, యాతురుని సామమార్గవాక్యములు పలికి.
- చ. మనమున బాధచేసెడు కుశమార్గముఁ గ్రోధము మాప నెంచి మె
త్తనిపలుకుల్ చెలంగఁ దనతాలిమి యెంతయుఁ గార్యకారియై
కనఁబడఁ బల్కె; భోజకులశక్రమ్రయశస్కర, శూరవారమా
న్యనిఖిలసద్గుణాకర! విశనందగు నాపలుకొక్కఁ డి త్తటిన్. 3౬౪ 47

1 “దాసీసాం సుకుమారీణాం” అని మూ. 2 “వసుదేవో మహాభాగ ఉవాచ పరిసాంత్యయన్” అని మూ. “స్వజన్తని హర్షేణ దైవతైరానకదుందుభిధ్వనికరణాద్భావిభగవదవతారేణ శక్యప్రతికారతా సంభవతీతి. అని వ్యాఖ్య.

- క. నీవు కులీనుండవు మఱి, భూవిభుండవు శ్రీని జంపకబోలునె? యందున్
దేవకి నీతోఁబుట్టువు, పావనియు నవోఁడయు నగు శ భావింపు మెదన్. 3248
- తే. ఆడుతోఁబుట్టువును జంపకనర్హ మగునె, యందు నిప్పుడె పండ్లియైయాసులక్ష
ణములతోఁగూడియున్న దిశమమతఁ జూపఁదగినదే కాని చంపఁగాఁదగదునుమ్మ.
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మామకవిగ్రహరక్షణార్థ మీ
తరుణిని జంపకుండ నిట శ ధర్మము నెంచుట యెట్లు లందువో
నరవరపుత్ర కా! వినుము శ నాపలు కొక్కటి దేహధానులై
పరఁగెడువారి కెల్లరకువర్ష ముతోడనె మృత్యు వొప్పుఁ జూ. 324 51
- ఉ. ఇప్పుడొ నూలువత్సరము శ లేగినయప్పుడొ ప్రాణికోటికిం
దప్పక కల్లు మృత్యు విది శ తథ్యము; దేహము పంచతం గనం
బొప్పడి యున్న కర్మగతిఁ శ బొమ్మచు దేహి స్వతంత్రహీనతన్
దెప్పున నూత్న దేహమునఁ శ దేజము నించుచుఁ బ్రాక్తనాంగమున్. 324 51
- క. వదలును వేగంబునఁ బో, నఁదలఁచుపురుషుండు ముందుఁ శ బద మొక్కఁడు పి
ట్టి దనశరీరము సుస్థితి, నొదనంగాఁజేసి వెనుక శ నొప్పు పదంబున్. 325 52
- క. కదలించి యదుగు నంతర, మొదవడు వానికిని భేద శ మొప్పుకయుండుం
గద విషయద్వయమున కి,య్యది గన్పడుఁ దృణజలూకశమందుం గంసా. 53
- చ. తనువున ముందుభాగమును శ దా మెలమెల్లన నెత్తి యొక్కచో
ననువుగ నుంచి వెన్కఁ దగునంగము నెత్తి స్థలాంతరంబు నొ
య్యన సుఖవృత్తిఁజేరు నటు శ లాత్తకృతం బగుకర్మసంగతిన్
గని నిజపూర్వదేహమును శ గ్రన్నన వీడును దేహి భూగరా. ౪౦ 54
- *సీ. తనువు త్యజించుట శ గనఁబడు వేటొండు తనువుఁదాల్చుట గనఁదగకయుండు
నన్న సంతయమును శ హత మొనరింపఁగాఁ దలఁచి యిట్లను రాజశదర్శనంబు
గనఁబడుఁ గన్నులకును మహేంద్రవిభూతి వినఁబడు సీరెంట శ వెలయునొక్క
సంస్కార మది మదిఁ శ జక్కఁగా నాటును దానినే తలఁచుచుఁ శ దదనుగుణము
- తే. లైనరాజాదిరూపముల్ శ గానఁబడఁగ, నదియె నేనని యూహించు శ నద్దిపొంది
నట్లు తలపోయు నిద్రయం శ దపగతస్త్పతిని బురాతనదేహముఁ శ గనఁగలేక.
- క. జీవుఁడు దేహాంతరమును, భావించుచుఁ బొంది పూర్వశరణ ము నదలున్
దా వదలునప్పు భయశో, కావిలచిత్తుండుగాక శ యలరుం బొమ్మి. ౪౧ 55

* “స్వప్న యథావశ్యత దేహనిదృశక్” అనుశ్లోకమునఁ గలయర్థమే యందు యూఁడు
పద్యములలో విస్తరింపఁబడినది.

క. తనువును వేటొకదానిం, గను పెట్లనఁ బూర్వజన్మకర్తము లెల్లం
దనుఁ బురికొలుపఁగ నూతన, తనువుం దత్కర్తఫలవిశతానము నొందన్. ౪౧ 57

సీ. తగినదానింబొందు; శ దానికిఁ గారణ మేమనఁ జెప్పెద శ నింక వినుము
సంకల్పము వికల్పసంజ్ఞికమగువికారములకు లోనయి శ యమరు మనసు
పంచత్వసమయమం శ దంచితపంచగుణవిషయములయందు శ వివిధదేహ
రూపముగా మాయ శ ప్రాపింపఁజేయఁగా వానిఫలంబుల శ వరుసఁ బొందఁ

తే. బ్రోశహిం చెడునాకర్తశమునకుఁ జిక్కి
మన మదెట్టిదేహంబును శ గొనఁగఁ బరుగు
లిడుచు నెద్దానిఁ దా స్మరియించునొ యటు
దేహియును దానిఁ జొచ్చుచు శ దేహము గను. ౪౨ 58

క. మనసే నే నని తలఁచుచు, మనసునె సాయముగఁ గొనుచు శ మఱి జన్మించున్
మనుజేంద్రతనయ జీవుని, జననవిధం బిదియె యనుచుఁజనుఁ దలపోయన్. ౪౩

చ. కలుగునుగాక దేహమది శ కర్తవశంబున దానిరక్షకై
మలినములైన కార్యములు శ మానక చేయుటె యుక్తమంచు ని
మ్ములఁ బలుకంగఁ బూనెదవొ శ భూపకుమారక! చంద్రముఖ్యులం
గలిగినతేజ మొక్కట నశిండ్జలావృతమృద్ధుటాదాలన్. 60

క. ప్రతిబింబించుచు ననిలుని, గతికిం దగినట్లుగాఁగఁ శ గంపము నొందున్
మఱిఁ దలఁచ సత్య మెట్లగు? ఓతిపాలా! యటులె దేహి శ చిత్రతనువులన్. ౪౪

సీ. తన యవిద్యాకల్పితముల నానావిధగుణయుక్తముల రాగశగుణముచేత
నొంది యియ్యది నాది శ యిందు నేనుండుదు ననునభిమానంబునందుఁ జుమ్ము;
తలపోసి చూడ నాత్మకును దేహాదుల యధ్యాసమున జన్మ శ మగునటంచుఁ
జెప్పంగఁబడు మఱి శ చెలఁగు సన్యోస్యధర్తాధ్యాసమునను దేహాదిధర్మ

తే. ములగుకార్యుడు లాత్తయం శ దొలసినట్లు
కల్పితములగుఁ దధర్మశగణ మనంగఁ
జనెడుప్రేమాస్పదత్వాదశలును దనువుల
యందుఁ గల్పితములె యంచు శ నరయనలయు. ౪5 62

క. కనుకన్ మృత్యువుఁ దప్పింపను జేయుప్రయత్న మనువుపడదని యెఱుంగం
జను; గంసా! యని సామంబును మానుచు భేద మనఁగఁబొలుచు పథమునన్.

క. ఇంచుక వినిపింపఁగ మది, నెంచి కుమారా! మదుక్తి శ నెన్ను మెవరికే
నించుక ద్రోహము చేయఁగ, నెంచుట సరిగాదు తత్త్వమెఱుగు టదియె సూ.

క. తనమేలుకొఱకుఁ బరులకు, నొనరించెడుద్రోహ మదియె శ యొసఁగు నశుభమున్
గనుకన్ స్వాత్మహితంబును, గనఁ గోరెడువాడు చేయఁగలఁడె యహితమున్.

- క. పరులకు హాని నొనర్చినఁ, బరులవలన హాని గల్గుఁ శ బరులకు హాని
బరఁగం జేయనివానికి, ధరఁ గలదే పరభయంబు శ తలఁపుము మదిలోన్. ౪౪
- చ. కనుఁగొనవయ్య దీని నిది శ గాదిలిచెల్లెలు ముద్దరాలు పు
త్రినివలెఁ జూడఁగాఁ దగును శ దీనయునై కనుపట్టు దీనుగా
జనులను వత్సలత్వమున శ సంతతముం గనుచుండునీవు చం
పను దగునే వివాహవిధి శ భద్రములొందఁగ నర్హుఁడే కదా. ౪౫ 67
- క. అని యివ్విధిని బరీక్షి, జ్ఞనపాలున కెటుకపటచి శ సరగునఁ దరువా
తనిఖిలవృత్తాంతము దెల్పును బూని శుకాఖ్యయోగిపాలను డనియెన్. 68
- క. భూనాథతనయుఁ డివ్విధి, నానకదండభియు సామ శ మగ్ధి భేదం
బూని వచించినపల్కులు, మానసమును సుంతయేని శ మాన్యగఁడయిన్. ౪౫౪ 69
- ఉ. దారుణచిత్తుడై కఠినశదానవకృశ్యముఁ జేయఁబూని కో
పారుణితేక్షణుం డగుచు శ నాశరవాలము డింపనుండె; నా
క్రూరునిచి త్తవృత్తిఁ గని శ కొంకక వీడె పనింప నున్నదాఁ
డీరస మూనె నం చెటిఁగి శ యెవ్విధి వీని మనల్ప నానాకో. ౪౫౫ 70
- క. అని యానకదండభి మన,మున నెంచుచుఁ బ్రేయసికిని శ బొడమిశవృత్తి
బును మాన్పునుపాయంబును, దశమది యోజించి యిట్లు శ తలఁగఁ బోచ్చెన్.
- మ. మతిమంతుం డగువాఁడు మృత్యువుగతిన్ శ మాన్యగఁ బూసంసగున్
జతనం బొప్పఁగ నాత్మబుద్ధిబల మేళవందాన ప్యాపించు నా
జతనంబెల్ల ఫలింపకుండ మృతి యేళచం బూనినన్ దేహి ని
ష్క్రూతి గావింపని తప్పునుండి తొలఁగున్ శ గృత్యంబుఁ గావించుటన్. ౪౬ 72
- ఉ. కాంతకు మృత్యువై తగినశకంసుననున్ సుతపంక్తి నిష్క్రూ చం
చెంతయు నమ్మఁ బల్కి మృతి శ కెంతయుఁ గుండు మనీయకర్మిఁ ద
ప్పింతును జాపునుండి; మతి శ ప్రేయసికిన్ సుతు లున్యవింతురే
నంతట నెట్లు గావలయు శ నట్లగు భార్యయు నిష్ట దక్కుఁగా. ౪౬౫ 73
- క. సుతు లుదయింపకమునుపే, మృతిరూపతఁగానఁబడెడు శ నితఁడు బ్రదికి యీ
క్షితినుండునే నొసంగుదు, సుతులన్ వాగ్దానరీతి శ సూన్యత మగుఁ గా. ౪౬ 74
- *సీ. తనయులుగల్గి యీశతండును జానకయుండునే మత్సుకుఁ శ డిగుబలుడయి
యీతనిఁ జంపిన శ నీకృతి సఫలమా నిట్లు వివర్యయ శ మేల విధిని
గారాదు? ప్రౌఢుడై శ క్రాలు నీకంసుని మద్బాలకుం డెట్లు శ మ్రుందఁజేయు
ననుశంకయేటికి? శ వనితకు దీనికిఁ బుట్టెడి యన్యమశపుష్పఁ డితనిఁ

* “వివర్యయో వా కిం న స్యాద్గతిర్థాతుద్ధరత్యయా, ఉపస్థితో వివరేక వివృత్తః పునరాప
లేత్.” అనుమూలమునకుఁ గలవ్యాఖ్యానసార మిందుఁ గలదు.

తే. జంపు సనుధాత్మచేష్టలు శ స్వాంతమందు, దలచు శక్యంబులే కావు శ దాపరించి
యున్న మృత్యువు ల లగునామిన్నమాట, వలన నయ్యది మరలనుగలుగునేని.

క. నాయనరాధం బత్తటి, నేయనువున లేకయుండు శ నివ్విధముననే
యాయవనిం గలప్రాచీని, కాయగతాదృష్ట మెన్నఁగఁ దర మగునే. ౫౦ 76

చ. అనలుండు కానసప్రదహానావసరంబునఁ జెంతనున్న చె
ట్ల నిలపి దూరమందిలసలలాశితతఁ దహియించు నూళ్లఁ గా
ల్పునపుడు దూరగహము శ బొచ్చి నిహించుచుఁ జెంతనున్న వా
నిని దహియింపనుండు మదిసిం దలచుంగ నదృష్ట హేతువే. ౫౦౪ 77

క. దీనికిఁ గారణ మగునని, గానంబడు నిట్లే ప్రాచీగణమున కెల్లఁ
దో ననుగుట విడిపోవుట, గానంబడదు హేతువొక్కకర్తము తప్పఁ. ౫౧ 78

క. జననమునకు మరణమునకు, గనుఁగొనఁగాఁ గారణంబు శ కర్త మె యని తే
లును నదియే యదృష్ట బని, యును జేయంబడును బద్ధ శ లొప్పుడు రిట్లే. ౫౧79

క. కనుకనే నాడు ప్రతిజ్ఞయు, ఘనపాశము నీయఁబూనఁగఁ జాల దటం
చును జక్కి విమర్శించుచు, దనమదికి బొసఁగుదాని: శ దత్పరమతియై. ౫౧౪

క. హానిక నెఱిగింపఁగా, బూని మహిపాశకార్యమును జేయఁగా
దా నెంచుపాశమతి బహు, మానవునస్సరముగాఁగ శ మాటలచేతఁ, ౫౨ 81

క. ఆరాధించును; మఱి యా, శౌరి ప్రసన్నాసనాంబుజన్తుం డగుచు
భిరువుఁ జంపం దలఁచెడు, క్రూరుని లజ్జావిహీనుఁ శ గొంకనివానిఁ. ౫౨౪ 82

క. పరికంపించు మనస్సున, నురయాడుచునుండి కల్పితోత్సాహమునం
బరఁగెడునప్పు గనంబడ, సరదాపతుమారుతోడ శ నయముగఁ బట్టెఁ. ౫3 83

క. ఈతరుణివలన నీకుఁ, భీతియు లేదగద సౌమ్య! శ వియదభిహితవా
క్కే శిలపిను దద్విషయ, మ్హితన్వికే గల్లఁబోవు శ నెల్లతనయులఁ. ౫3౪ 84

క. నీ కల్పన పొందెద, నీ కి పనుసాధ్యము జరినింప నిమిత్తం
బై కల్లఁబోవువాడట, గాకుండఁగఁ బుట్టినపుడే శ కడువడి నిత్తుఁ. ౫౪ 85

*వ. అన్యోన్యపేక్షచే నెల్లరు సప్తములే యగుదురు గాన నీకు సంశయంబొదవక
యుండ నెల్లర నిత్తుం గైకొందువు గాక యని పలికెన. 86

మ. విని తద్వాక్కులఁ గల్గుసారము మదిఁ శ వీక్షించి యాసోదరిం
దునుమం బూనినవృత్తి మాని వదిలెం శ దోబుట్టువుం గంసుఁ డం
త నిజాభీష్టము నెగ్గఁ బ్రీతుడయి యాత్మప్రాణతుల్యఁ మన
స్విని నాదేవకఁ గూడి శౌరి యతనిం శ బ్రీతాత్తుగాఁ జేయుచుఁ. ౫౫ 87

* “అన్యోన్యపేక్షయా సర్వైః సప్తమా భవేయంతి” సర్వాసా తా పుత్రా సమర్ప
యిష్యే” అని వ్యాఖ్య. ఇదియే యందుఁ గలదని యెఱుంగవలయు.

- క. వినుతించుచు గృహమునకుం, జనియెన్; మఱికోన్ని నెలలు ధరగన్ భగవంతుని దనయునిగాఁ గనఁదగు, ననుకమభాగ్యాన్నితయయి ధరవారిచనతయై.
- క. అలరెడుదేవకి సుతుఁ గనఁగలకాలము ప్రాప్తమైనఁ ధరగ్రామం గనన్ లలి నవలం బ్రతివత్సర, మలఘగుణాకింబ సుతుల ధరతప నొకతుకన్. ౫౬
- క. కనియెన్ వరుసఁగఁబుత్తుల, నెనమండ్రుగురం గుమార ధరనివ్విధుఁ దొలుతఁ గనినట్టి కీర్తిమంతుం,డనుతనయుని సన్పతభీతి ధరకాత్మ నడఁచుచున్. ౫౭ 90
- క. ఆనకదుందుభి చేకొని, తా నతికష్టమునఁ గుంసభరణీశుననుక మానక యర్పించెను; ద,దూర్భానాథుఁడు చంపు ననుచు ధరబుద్ధి నెఱిగింపన్. ౫౮
- 2సీ. ఓపరిక్షిన్నపాశలో తమ! మృత్యువునకు నెట్లు లచ్చుఁ దగుననుని ననువేము సూన్యతసంధులౌ మాన్యులకు దుస్సహం బగుకార్యమింకమునిగలదె 4ప్రియపుత్రలాలనాపేక్ష యెవ్విధి మానె నందోహ ధరవంతుఁడరయనొకఁడె తత్త్వంబు వేటొందు ధరతలపోయ లేనిని యెఱింగినవారికి ధరనిష్ఠమైన
- తే. దొకఁడు కల్గునె? తానె పుత్రుని గొనుచుఁ జనినఁ జంపకయుండునో ధరయని తలంచి కొనిచనియెఁగాని సత్యంబుకొఱ కటంచు నెట్లు తలఁపంగఁ జను నందుఁవేము వినుము. ౫౯ 92
- క. జననాథ! నీచనరులకు, నొనరింపఁగ రాని చెడ్డియందును? బల యియను బూన దేవకియు నెట్లునుమోదముఁ జూడఁజాలె ధరదోషియమో. ౬౦ 94
- క. మతియందు హరి ధరించెడు, నతులతగుణవంతు లై నయట్టివరుల కెట్టితఱి దుస్త్వజ మెయ్యది, తుల నని తలపోయనయ్య ధరప్రహరభక్తౌ. ౬౧
- చ. తనయుని దెచ్చియున్నహరితత్త్వ మెఱింగినశోరఁ గాంచి యాతనిసమబుద్ధికి మిగులఁ ధరధ్యవధంబునఁ గల్గునష్టంబు మనమునఁ దుష్టిగల్గి నృపమండనుడై తగుకింసుఁ డంత నవ్వున ముఖమొప్ప నిట్లనియెఁ ధరబొమ్మ సుమామనిఁ గూడి యుంటికిన్. ౬౨ 95
- ఉ. ఈతనినుండి సాధ్వస మందంతయుఁ గల్గదు నాచు పీనికిన్ బ్రాతగఁ బుట్టు నష్టముఁ డరరాతి గదా ననుఁ జంపునగు నత్యంతతపస్కురొ క్తి విననయ్యెను వానినె చంపువాడ నీవీతనయున్ సహోదరికి ధరనీడగుఁ నావుడు శోర వ్యాప్తుడై. ౬౩ 96

1 "దేవకి సర్వదేవతా" అని మా. "సర్వసర్వాత్ భగవానేవ దేవతా యస్మాద్" అని వ్యాఖ్య. 2 "మృత్యువే పుత్రం కథ మర్చితవా నిత్యపేక్షయామాహ" అనుదాని కిది తెలుగు. 3 "కిందున్నహం న సాధూనాం = సాధూనాం సత్యసంధానామ్" అని వ్యాఖ్య. 4 "పుత్రలాలన ముఖపేక్ష కథం త్యక్తేతత్ అహ" అనుదాని కిది తెలుగు.

- క. కొనిపోయె
మనముఁ
ఆ. అవిజిత
హాయి
క. పిలువని
మ్ములఁ
క. ఏకాంత
యేకిరణి
సీ. వ్రజము
వారలఁ
దేవకి ల
నందశౌ
తే. వీరిజ్ఞాత
జనితులే
*క. జ్ఞానమ
దానపు
చ. హరి య
హరతన
సుర లా
క రహిం
క. భగవంతు
పుగఁ దీ
చ. మునిపల్లె
దను వ.
చును ఁ
చును డ
చ. కరుణా ద
తరమున
వరమున

* "ఉ

నాస్తీతి భావ

క. కొనిపోయెద నట్లేయని, తనయుం దోడ్కొనుచుఁ బోయెఁ శ దద్వాక్కును నె
మ్మనమున నమ్మక మోడంబును గాంచకయుండె దుష్టభూపతి యనుచున్. ౬౦౪

ఆ. అవిజితాత్ముఁ డనుచు శ నాత్మస్థిరత్వము, లేనివాఁడె యనుచు శ దాని నమ్మి
హాయి నొంద రాదు శ హతమతి యెవేళ, కేమి హానిచేయ శ నెంచునో యని. ౬౦

—౧౩ నారదుండు కంసున కుపదేశించుట. ౧౩—

క. పిలువని పేరంటముగాఁ, గలహాశనుఁ డనెడుబిరుదుఁ శ గాంచినముని యి
మ్ములఁ గంసుని గన వచ్చెను, దెలుపుటకై హితము దివిజశధీరులపూన్కిన్. 99

క. ఏకాంతంబునఁ గంసమహీకాంతునితోడఁ బలికె శ నెఱుంగవు కంసా
యేకరణి దేవయత్నము, నీకొఱకై సాగుచుండు శ నిత్యము పూన్కిన్. ౬౨ 100

సీ. వ్రజమునఁ దగియున్న శరమృతరాంగులు నందాదిగోపకశనాయకులును
వారలపత్నులు శ వసుదేవముఖ్యులు వృష్ణివీరులు కీర్తివెలయునట్టి
దేవకి లోనగుఁతెఱవలు దేవాంశములఁ బుట్టినారని శ తెలియవలయు
నందశౌరులకులశమందుఁ బుట్టినవార లమరాంశసంభూతు శ లగుట నిజము

తే. వీరిజ్ఞాతులు బాంధవవారములును, మఱియుఁ దన్మిత్రములు సురశమహితభాగ
జనితులే సుమ్ము; కంసని శ న్ననుసరించి, యున్న వారలు దైత్యులై శ యొప్పువారు.

*క. జ్ఞానములేమి నెఱుంగవు, భూనాయక! వీరలే విశబుధు లని మీరల్
దానవులని భూభారముఁ, బోనడవఁగ దైత్యవారశముం ద్రుంపంగన్. ౬౩౪ 102

చ. హరి యవతారమొందఁ దివిజావళి కోరుట దేవకీమనో
హరతనయత్వమొంద నతఁ శ డాదరణంబున నొప్పుకొంటయున్
సుర లొగి స్వాంశరూపముల శ క్షిణి జనించుటయుం దలంపలే
క రహితబుద్ధివైతి వని శ గట్టిగఁ జెప్పెను నారదుండటన్. ౬౪ 103

క. భగవంతుఁ డైననారదుఁ, డగణితమహిమాధ్యుఁ డౌట శ నమరులపని నిం
పుగఁ దీర్పఁబూని తెల్పెను, దగునిది యని నమ్మి కంసశత్రుత్రిపతియున్. ౬౪ 104

చ. మునిపతి నారదుండు చన శ మోమున విన్నదనంబు తోఁపఁగాఁ
దను వధియింప దేవకికి శ దానవవైరి కుమారుడై జనిం
చును యదువీరులే సురలు శ శూరుల దైత్యులఁ జంపఁ బుట్టిరం
చును దలపోసి యత్తఱినె శ శూరకుమారుని దేవకీసతిన్. ౬౫ 105

చ. కరుణ దొఱంగి శృంఖలనిశకాయములం దగిలించి మందిరాం
తరమున నుంచెఁ దత్పుతులు శ తప్పక తన్ను వధింతు రన్నతీ
వరమునఁ బుట్టినంతటనె శ వారిజనేత్రుడె యన్నశంక భీ

* “ఉభయారవి భారత” అని మూలము. “భా జ్ఞానం తత్రారత భారతత్వాదేవైతద్భానం తవ

నాస్తీతి భావః.” దీనిసారమే యిది.

- కరకరవాల మూని హతకంతులఁ జేయుచు నచ్చె వేల్కిడిన్. ౬౬ 106
- తే. పరులప్రాణంబులను దమప్రాణములకుఁ, దృష్టిచేయుట రాజులకెల్ల నైజ
మట్టిలుబ్ధులు తఱచుగా నవనిపతులు, జనకులను భ్రాతృమిత్రులఁ జంపుచుండు.
- సీ. పూర్వజన్మంబునఁ జుండరీకాక్షునిచే హతుండయి బలోత్సాహములను
దగు కాలనేమియే న తానని యీజన్మమున భోజకులమునఁ జుట్టితీనని
సురమకానివాక్కులఁ బరికించి యెఱిగి యాయదవులతో ద్వేష మాత్మనఁది
యంధకయదుభోజు న లాదిగాఁగలవారి కధిపుడై తనతండ్రి యైనయట్టి
- తే. యుగ్రనేనుని బంధించి న యురతరబల, మలరఁగా నూరసేనాఖ్యములగుదేశ
ములను దానె యభీష్టరీతుల సుఖైక, పరత నేలుచునుండ భూపాలచంద్ర. ౬౯

రెండవ అధ్యాయము.

- క. అని తెలిపి శుకమహాముని, జనపతికన్ మఱియుఁ దెల్పెఁ న జండబలుండై
జనవిభుడగు కంసుఁడు దుర్బనపరివారాన్నితుండయి న ఓమఁ బాలించెన్. ౪
- ప. ఆదురాత్మునిఁ బ్రలంబుండును, బక, చాణూర, తృణానర్థ, మహాశన, ముష్టి,
కారిష్టద్వివిదులును, గేశధేనుకపూతనలును, మఱియుఁ బెక్కుండు దిష్ట
భూపాలకులును, బాణనరకాసురాది రాక్షసపీఠులును నేమనలై మిత్రులై
సాయపడ నుండిరి. మాగధుం డగుజరాసంధునాశ్రయంబున మహాబలవంతుం
డై యాదవులఁ బడరానికష్టములపాలు చేయుచుండె. వారిచేఁ బీడితులై
యాదవు లందు నిలువఁజాలక కురు పాంచాలకేకయ శౌల్బ విదర్భ నిషధ
విదేహ కోసలదేశంబులకుం బాఱి యందుఁ దలఁచుచుకొనిరి. కొందఱుండు
గంసు నాశ్రయించి కొలుచుచుండిరి. 3౪ 110
- క. దేవకిపుత్రకు లార్వరు, దేవముసీంద్రాజ్ఞచేతఁ న దీప్రమసేషు
డౌవసుధాధిపుచేఁ దెగ, శ్రీవైష్ణవతేజ మొప్పెఁ న జెలయకడుపునన్. ౪ 111
- క. దాని ననంతాఖ్యముగా, మకాసులు వచియింతు సప్తమంబగు గర్భం
బౌ నది హర్షము శోకము, మానసమునఁ గల్గఁజేసె న మానిని కంతన్. ౫ 112
- *సీ. ఉత్పత్తిలయముల నొగి భూతసముదయాగతిగతులను విద్య న మతి నవిద్య
యనునాటువిషయంబులను నెఱింగినయట్టి విశ్వాత్మకుం డగువిష్ణుమూర్తి
తను నొక్కనినె నాధుఁడని నమ్మియున్నట్టి యదువంశభవులకు న సతీదాంత్యుఁ
డైన కంసునినుండి న యనవరతము గల్గు భయము నాత్మ నెఱిగిసాయకుండఁ
- ఆ. దన్ను నాశ్రయించి న తనరెడయోగమా,యను దలంచి యట్లు న లాజ్ఞచేసె
సకలశుభము లొసఁగిసాధువులం బ్రోచు, దేవి! వ్రజమునకునుబోవు మిపుడు.

* 'విశ్వాత్మ' అనుమూలమున కిది వివరణమని యెఱుంగునది.

- ఉ. గోవులచేత సాధుతమ శ గోపకసంతతిచేత నావ్రజం
 బేవిధమందు లోపముల శ నెన్నకయుండఁగఁ జెల్వమిటు నం
 దే వసుదేవపత్నియయి శ యెన్నికఁ గాంచినయట్టి రోహిణి
 దేవి వసించియుండు వసుదేవుని తక్కినభార్య లందఱున్. ౬౪ 114
- క. కంసుఁడు దుష్టుఁడు గావున, హింసించు నటంచు మదుల శ నెంచి బ్రదుక మీ
 మాంసను జేయుచు సువ్రత, సంసిద్ధిం గోరి వివరశసంతతులందున్. 2 115
- క. గిరిబిలములయందు వసించిరి; దేవకీజతరమందు శ శేషాహ్వయమై
 పరమ మగునాదుతేజము, తరుణీగర్భం బనంగఁ శ దనరెడుఁ జుష్టి. 2౪ 116
- ఆ. దాని నట్టె తిగిచి శ మానిని! రోహిణి, యుదరమందుఁ జక్క శ నునుపు గర్భ
 మట్టె తిగువ బ్రదుకు శ నెట్టు లటంచు శంకను గనంగఁబోకు శ మను మదాజ్ఞ.
- సీ. అవ్వల నవకాశ శ మనునదిలేకుండ నంశంబులను బ్రహ్మాయాదిగాఁగ
 * స్తంభపర్యంతము శ చక్క వ్యాపించుచుఁ బరిపూర్ణ మైనరూపమున నేను
 దేవకీపుత్రతఁ శ దేజరిల్లుదు నీవు నందపత్నియశోదశయందుఁ బుట్టఁ
 గలవు; పుత్రాదులఁ శ గాంక్షించుభక్తుల కీశ్వరివై వారి శ కెల్లకామ
- తే. ముల నొసంగుచు ధూపబళులను మఱియుఁ
 బెక్కు నుపహారముల వారు శ ప్రీతి నిన్నుఁ
 బూజచేయంగ నుండువు శ భూమి నీకు
 స్థానములు నామధేయముల్ శ చాల నలరు. ౧౦ 118
- క. జను లొగి నేవెందురు నిన్ననూనభక్తుత్కటమున శ నాయాచోట్లన్
 వినుతింతు దుర్గ విజయయు, నని వైష్ణవి యనియుఁ గుముదశయనిమాధవి నాన్.
- సీ. భద్రకాలిక యని శ భక్తిఁ జండిక యని నారాయణి యనుచు శ శారద యని
 యంబిక మాయ కశ్యప కృష్ణ యనియును మఱియు నానావిధశమహితనామ
 ములఁ గొనియాడుదు శ రిల నెప్పు సుందరీ మద్విక్రమమ్మున శ మహిమ మున్నె
 యందువో వినుము మాశయాదేవి గర్భసంకర్షణంబుననె సంకర్షణుఁ డని
- తే. పిలుతు రాతనిలోకంబు శ ప్రీతినొందఁ
 జేయుటను రాముఁ డనియును శ క్షితిని బలము
 గలుగువారలనున్ మించుకారణమున
 బలుఁ డటంచును బేరులఁ శ బడయు నతఁడు. ౧3 120
- చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞయిడ శ నట్టులె చేసెద నంచు విష్ణునా

* “అథాహ మంశభాగేన దేవక్యాః పుత్రతాం శుభే” అని మూలము. “అంతైశ్చక్తిభి
 ర్భజతేఽథివృతి సర్వాన్ బ్రహ్మాదిస్తంభపర్యంతా నిత్యంశభాగస్తేన పరిపూర్ణేన రూపేణైత్యర్థః”
 అని క్రిధరాచార్యులు.

చ. సరసిజగర్భుడౌ బరమశంభుడౌ నారదముఖ్యమౌనులు
సురలును వారినేవకులు శ ఊణియు వెంబడి రాంగఁ గామముల్
గురియు మహాత్ము శూరసుతుశోమలిగర్భమునం జెలంగు శ్రీ
హరిని మనోజ్ఞవాక్సముదరయంబున నిట్లు నుతించి రాదృతిన్. ౨౫

139

— బ్రహ్మదిదేవతలు దేవకీగర్భస్థుడగు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. —

సీ. సత్యమై తనరెడు శ సంకల్పములుగలవానిని సత్యమే శ సత్యమైచ
ప్రాప్తిసాధనముగ శ భాసిల్లఁగాఁజేయువానిని సృష్టికే శ బ్రాక్రమయము
నందును బ్రశయంబు శ నవ్వల స్థితిసమయంబునందాను భేద శ వరంగ లే
*వ ర్తించువానిని శ వారితేజఃస్పృహ లనిల మాకాశంబు శ నమెడు భూత

తే. పంచకమునకు హేతువై శ పరఁగువాని, నట్టిపంచకమునయందు శ సంహరగతుఁ
డైన వానిని సత్యసత్యం బనంగ, నలరువానిని శాశ్వతుఁ శ జైవవాని. ౨౫౪ 140

క. సూన్యతవాణి ఋతం బనఁగా నెగడును సత్యమే యనఁగా సమన్వయిం
గానంబడునదియగు మఱి, వానిని బ్రవర్తకుఁ డగువాని ముపశ్చయన్. ౨౫౪

క. నిను భగవంతా! శరణం, బని వచ్చిరవార మిటకు; శ శివభుజగత్పా
లనమున మత్తుల్యులు నను, వినుతింపఁగ నేల యంచు శ విష్ణు! యనదో. ౨౬

క. పరమేశా! యిట్లనకుము, పరికింపఁగ సర్వలోకపాలుడ నన నొ
క్కరుడవె మే మెల్లను నిను, శరణం బని నమ్మియున్న భజనులము సుమ్మి. ౨౬

క. నీకున్ న్యతిరేకముగా, లోకమ్ములు లేవు నీవేఱుఁగున మే మో
శ్రీకలితా! తగువారము, నీకంటె శరణమొప్పనేర్పునె యెచటన్. ౨౬ 144

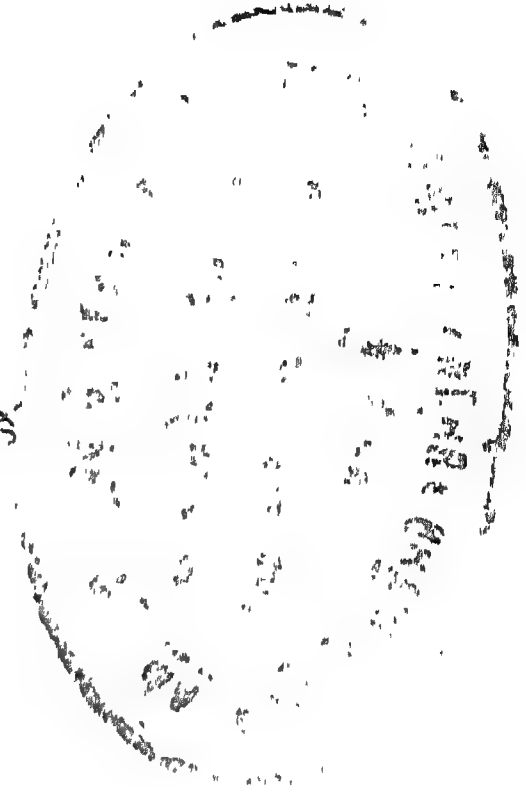
సీ. ఈప్రపంచమె యాదిసృష్టమై యొప్పగు న్యష్టిసమష్టిదేశహ మగు నన్ది
ప్రకృతియే దానికే శ బాదగు సుఖదుఃఖము లనుపండ్లవి రెండు శ గలిగియుండు
సత్త్వరజస్తమస్సంజ్ఞికగుణములు మూడును దానికి శ మూలము లగు
ధర్మార్థకామముల్ శ తగుమోక్ష మననాల్గు రసములౌ భూమహారాజమునకు

తే. నింద్రియములైదు శబ్దాదు శ లెఱుఁగఁజాలు
విధములగు తుత్తు దప్పియు శ విఫలశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ శ బొలుచు నాటు
నూర్పు లనెడు స్వభావంబు శ లొప్పు మణిగు. ౨౬౪

145

* “సత్యస్య యోనిమ్=సచ్చ త్యచ్చ సత్యం భూతచంచకమ్.” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్యం చ సమదర్శనం, ఋతం చ సూన్యతా వాణీ కనిభిః పరికీర్తితా.” అని శ్రీధరాచార్యులు. దీనిసారమే యిందుఁ గలదు. 2 “ఋతసత్యనేత్రమ్” అని మా. “నేత్రం నయనసాధనం నేతారం ప్రవర్తక మితి యావత్” అని వ్యాఖ్య. 3 “నను భవంతోఽపి లోకేశ్వరాః మత్తుల్యా ఏవ కిమితి మాం శరణం ప్రపద్యంతే” అనుదాని కిది తెనుఁగు.

సీ. త్వత్కాంసరుధిరమేదస్సులు మజ్జయు
 సస్థులు శుక్లంబు శ ననెను నేడు
 ధ తువుల వైపారల్ శ భూతపంచకమనో
 బుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
 డియు విటపములు మఱియు నపరంధ్రముల్
 నవకోటరములు ప్రాణము సపాన
 మును వ్యాసము సమాసము సుదానమును గృక్
 రము నాగదేవదత్తములు కూర్త

తే. మును ధనంజయము ననంగ శ జను నివి పది
 పత్రములు జీవుఁ డీశుండు శ పక్షు లగును
 నీప్రపంచాఖ్య భూరిమహీయహమున
 కిట్టిదానికి నీశుండ శ వీచ కావె. ౨౭

146

క. ఈరూపంబగు భవమయ, భూరుహతల్లజము కార్యభూతంబగు నీ
 వారయ నావృక్షమునకుఁ, గారణమును లయపదంబు శ గాఁదగుదుగదా. ౨౭

ఆ. పాలకుడవు నీప శ బ్రహ్మవిష్ణ్వేశులు, వానికారణములు శ గాన నేనె
 యెట్టు లగుదు ననుచు శ నెంతువో సర్వేశ, నీదుమాయ వారి శ నిర్భరగతి. ౨౭

సీ. కప్పియుండుట తెల్వ శ గనలేక నిన్నె నానాకారముల బ్రహ్మ శ యనంగ విష్ణు
 వనంగ శంకరుఁ డనంగను మఱి పెక్కునామములను గాంతురు శ మహితచిత్తు
 లైన విద్వద్వ్యస్యులట్లుచూడక యన్నియును నీదురూపముల్ శ గనె దలంతు;
 1 దేవకీసుతుడఁ గాఁబోవు న న్నేటి కీచందాన వినుతింతు శ రందువేని

తే. పరశివా! జ్ఞానరూప! యోగపరమపురుష, యాత్మరూపా చరం బననచర మనంగ
 నలరు లోకమునకు డేమమాచరింపఁ, దలచి సత్త్వోపపన్న గాత్రములఁ దాల్చి.

క. తనరుదు వారూపములు సు,జనులకు సుఖకరములు ఖలజనుల కభద్రం
 బును గూర్చునవియు నగు వా,నిని దాల్తువు పరుల కెన్న శ నీవు సుతుడవే.

2చ. సరసిజనేత్ర! కొంద టిల శ సాధువు లుత్తమ మౌసమాధిఁ ద
 త్వరత స్వకీయచిత్తములఁ శ దావకరూపమునందుఁ జొన్ని శం
 కరము సమస్తస్వనిధిగాఁ దగి యెంతయు శ్రేష్ఠమైన నీ
 పరమపదంబుజద్వయము శ బాగుగఁ గాంచుచు వీతరాగులై.

151

క. పరమేశ్వర! నీవరపద, సరసిజపోతమ్ము నమ్మి శ సంసారాబ్ధిం
 దరియింతురు గోవత్సము, చరణముపాటిదిగ నెంచి శ సంతోషమునక. 3౦ 152

1 "నను దేవకీపుత్రం మాం కథ మేవం వర్ణయథేతి చేత్తత్రాహుః." అనుదానిసారమే యిది.
 2 "సమాధినావేశితచేతనై శే" అని మూలము. దీనివివరణమే యాపద్యమునఁ గలదు.

జ్ఞను శిరసావహించి జతనంబును దీర్పంగ భూమి కేగి య
ప్పని నొనరించె జెప్పినటు; శ ప్రాథతరంబగుశక్తి గర్భ మొ
య్యన గ్రహియించి దానిఁ గొని శ యల్లన రోహిణియందుఁ జేర్చిన్. ౧౪౫ 121

ఆ. యోగనిద్ర యిట్టు శ లొనరించు టెఱుంగక, జాటిపోయె శోరసతిఁ గర్భ
మార ! యనుచు నెల్లఁపౌరులు తమలోనఁ, జెప్పుకొనిరి దైవశాస్త్ర యిహి.

క. సకలము దానే యగు నా, ప్రకటమహాశక్తి భక్తపటలాభయదుం
డు కడుజవం బొప్పంగ నా, నకదుందుభి సన్తనంబునం దాఁ బూన్కిన్. ౧౬

ఆ. అంశభాగమున మహాత్రిని బాపంగఁ
జేరెఁ; బరమపురుష శ భూరితేజ
మాత్మ నలర వెలిగె శ నర్కుబింబముఁ బోలి
తన్మహాత్మ్యమున నతండు మఱియు. ౧౬ 124

క. భూతములు చెంతఁజేరంగ, నేతఱినే సాధ్యఁడనియేపునఁ గంసా
ద్యాతతరిపులు తిరస్కృతి, నేతీరునఁ జేయ శక్యమే కాదున్. ౧౭ 125

సీ. జగములకెల్లను శ శాశ్వతానంద మీయంగఁజాలిన యచ్యుతాంశ మచల
శూరతనూజుండు శ శుభచిత్తుఁ డొగిఁజేర్ప దేవకీదేవి యాపావనాంశ
మాత్మఁ దాలిచి యది శ యాత్మభూతంబు సర్వాత్మకంబగుటఁ బ్రాగ్గాశ చంద్రుఁ
నానందకరుఁ దాల్చునట్టులు మనసుచే ధరియించె; నంత నాతడుణిమిన్న

తే. సకలలోకనివాసుఁడౌ శ చక్రధరున
కుండు తావయి తా నొప్పియును దురాత్ముఁ
డైన భోజేంద్రగృహమున శ నార్తిఁ గనుచు
శృంఖలాంకిత యైయుంటఁ శ జెలఁగదయ్యె. ౧౮౫ 126

*చ. కనబడకుండఁ గుండఁ బొదుకంబడు నగ్నిశిఖాప్రవృత్తి స
జ్ఞనులకు మేలు చేయఁదగుశారద జ్ఞానఖలాత్మఁ జేరి వె
ల్లనియటులే మటుంగుపడి శ కాటియ పొందుచు సుండఁ గొని య
వ్వనజదళాతుతేజమున శ భాసిల దింతయు వేయు నేటికిన్. ౧౯ 127

శా. అంతం గంసుండు గర్భమందు హరి సర్వాధీశుఁ డుండంగ శు
ద్ధాంతంబెల్ల వెలుంగఁజేయుప్రభచేతన్ మించి శుభస్థితం
బెంతో వింతగ నొప్పుఁ జూడఁబడు నాశయిందీవరాక్షిన్ ఘన
స్వాంతం గన్గొని యిట్టు లెంచె మదిసీచందంబు సూత్నంబయా. ౧౯౫ 128

చ. నను వధియింప శ్రీహరియు శ నాతుకమిన్న మనోహరంపుఁగు
క్షిని దగఁ జేరియుండు నిది శ సిద్ధము పూర్వము దీనితేజ మొ

* “భోజేంద్ర గృహం నగ్నిశిఖేవ రుద్ధా సఃస్వతీజ్ఞానఖలే యథా సతీ” అని మూలము.

- ప్పునె యిటు చూడలేదె పువ్వుబోడిని జక్కగ నెన్ని సారులో
కనబడు నిప్పు నూతనముగ వెలుగయ్యెడి దీని జూచినన్. ౨౦ 129
- చ. హరిశును దేవకార్యమును శ సార్థకమై చనజేయ నెంచి సో
దరి గురుగంధు జొచ్చె నృపభర్తములై తగు సామముఖ్యముల్
గరున పలికెను; సురనయలు పన్నినయన్ధతంత్ర మీ
తంబుమునాడు విక్రమము శ ధైర్యము న్యర్థముచేయకుండగన్. ౨౦౪ 130
- *ఉ. నే నొనరించుగా వగు ననినయమపక్రయ యెద్ది? యిప్పు డీ
మానిని జంపుట తగును శ మామకకార్యము సిద్ధి నొందు నం
చేను వలాతునే నదియు శ నియ్యెడ గూడ వటంచు దోచెడిం
జానఁచు దోడలుట్టు నది శ చాలక గుర్విణి యిట్టి యీసతిన్. ౨౦౪ 131
- చ. త్వరవడి చంపినన్ గలుగు శ దారుణపాపము సదృశంబునున్
కలి జీరకాలముం బ్రదుకఁజేసెడునాముపుం ద్రుంచు నిట్టిసో
దరి నధియించువా డసురనంబము దాల్చియు జచ్చినట్టులే
పుంహుడగు బొనప్పుచు గురుబుద్ధిని బూని చరించుచుండినన్. ౨౦౪ 132
- తే. అశులు చిహ్నభిమానియే శ యగుట బ్రదిక
యుండినన్ సాధువద్య లోకహా యితండు
దుష్టకర్తరతుం డని శ తులనాడు
దురు మృతుండగునే డిట్టుదురు కడంగి. ౨౨ 133
- క. తనుమానులగు మనుష్యులు, చనుదురు ఘోరాంధతమము శ చక్కటికిన్ దా
నిని బొంది మరలు టబ్బుర, మనఁజను నింకేమిచేయ శ నగునో యెలుగన్. ౨౨ 134
- ఆ. ఏమిచేయుటను శ నిపుడు తోడుదు నాకు, ననుచు గర్భవతిని శ ననుజఁ జంపు
ఘోరపాపకార్య శ మారసి చేసెడు, సాహసమును మాని శ శాంతి నొందె. ౨౨౪ 135
- క. మానిని జంప సమర్థుం, డైనను బాపంపుఁగార్య శ మని యెంచి మదిన్
మాని వివక్షుండగు హరి, పై నొప్పువిరోధమును స్వరపౌరుషముననే. ౨౩ 136
- సీ. సాధింప నెంచుచు శ జక్రిజన్తం బెప్పు డగునో యప్పుడె చంపు శ నాతురమున
నెరుచుచూచుచునుండెనదను; నాతడు మఱి కూర్చుండు నప్పుడుకూర్కునపుడు
నిలుచున్నతఱి భుక్తినిం గొనువేళను ధర నిందు నందును శ దిరుగుకాల
మందు బాసీయగు శ లానెడుసమయమ దాహ్మషి కేళుని శ హరిని గనుచు
- ఆ. దస్తయముగ జగము శ దలచుచు నుండెను, నాదురంతచింత శ నంది యుంట!
జగమదెల్ల నతని శ కగపడె హరిమయ,ముగనె దృష్టి యెసగు శ బుద్ధిరీతి. ౨౪ 138
- వ. ఆసమయంబున.

* “శక్తియమిదానీమేవ హన్యతామితి విచింత్యాహ” అనుదానిసారమే యిట గలదు.

చ. సరసిజగర్భుఁడు బరమశంభుఁడు నారదముఖ్యమౌనులు
సురలును వారినేవకులు శ ఊనియు వెంబడి రాఁగఁ గామముల్
గురియు మహాత్ము శూరసుతుశోమలిగర్భమునం జెలంగు శ్రీ
హరిని మనోజ్ఞవాక్సముదయంబున నిట్లు నుతించి రాదృతిన్. ౨౫

139

— బ్రహ్మదేవతలు దేవకీగర్భస్థుఁడగు శ్రీకృష్ణుని వినుతుంట. —

సీ. సత్యమై తనరెడు శ సంకల్పములుగలవానిని సత్యమే శ వర్ణ్యమైన
ప్రాప్తిసాధనముగ శ భాసిల్లఁగాఁజేయువానిని సృష్టికి శ బ్రాక్సమయము
నందును బ్రళయంబు శ నవ్వల స్థితిసమయంబునందును భేద శ మనఁగ లేక
*వర్తించువానిని శ వారితేజఃపుష్ప లనిల మాకాశంబు శ ననెడు భూత

తే. పంచకమునకు హేతువై శ పరఁగువాని, నట్టిపంచకమునయందు శ నంతరగతుఁ
డైన వానిని సత్యసత్యం బనంగ, నలరువానిని శాశ్వతుఁ శ డైనవాని. ౨౫౪ 140

1క. సూన్యతవాణి ఋతం బనఁగా నెగడును సత్యమే యనఁగా సమదృష్టిం
గానంబడునదియగు మఱి, 2వానికిని బ్రవర్తకుఁ డగునవాని మహాత్మున్. ౨౫౪

క. నిను భగవంతా! శరణం, బని వచ్చినవార మిటకు; శ నఖిలజగత్పా
లనమున మత్తుల్యులు నను, వినుతింపఁగ నేల యంచు శ విష్ణూ! యనెదో. ౨౬

క. పరమేశా! యిట్లనకుము, పరికింపఁగ సర్వలోకశపాలుఁడ వన నొ
క్కరుఁడవె మే మెల్లను నిను, శరణం బని నమ్మియున్న శజనులము సుమ్మి. ౨౬

క. నీకున్ న్యతిరేకముగా, లోకమ్ములు లేవు నీవేలంగున మే మో
శ్రీకలితా! తగువారము, నీకంటె శరణమొప్పునేర్చునె యెచటన్. ౨౬ 144

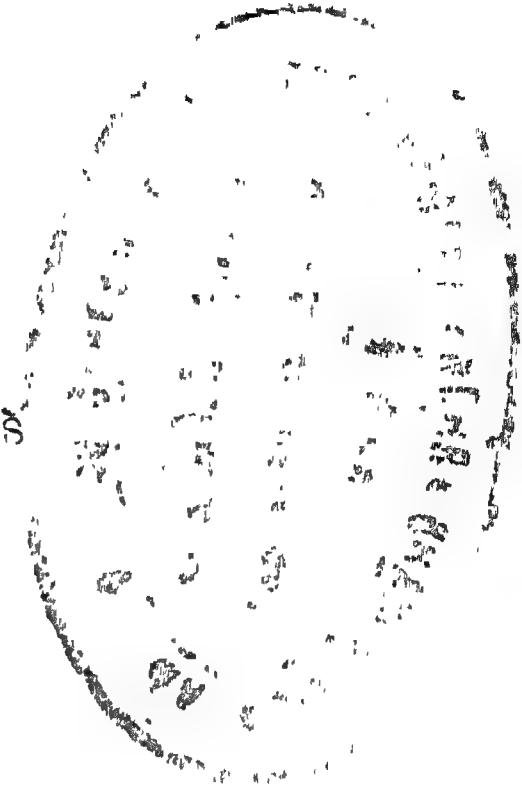
సీ. ఈప్రపంచమె యాదిశృష్టమై యొప్పారు వ్యష్టిసమష్టిదేశహ మగు నద్వి
ప్రకృతియే దానికిఁ శ బాదగు సుఖదుఃఖము లనుపండ్లవి రెండు శ గలిగియుండు
సత్త్వరజ స్తమఃస్పంజ్ఞికగుణములు మూఁడును దానికి శ మూలము లగు
ధర్మార్థకామముల్ శ తగుమోక్ష మననాల్గు రసములౌ భూరుహశరాజమునకు

తే. నింద్రియములైదు శబ్దాదు శ లెఱుఁగఁజాలు
విధములగు తుత్తు దప్పియు శ విఫలశోక
మోహజరలును మృతి యనఁ శ బొలుచు నాటు
నూర్తు లనెడు స్వభావంబు శ లొప్పు మఱియు. ౨౬౪

145

* “సత్యస్య యోనిమ్=సచ్చ త్యచ్చ సత్యం భూతపంచకమ్.” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్యం చ సమదర్శనం, ఋతం చ సూన్యతా వాణీ కనిభిః పరికీర్తితా.” అని శ్రీధరాచార్యులు. దీనిసారమే యందుఁ గలదు. 2 “ఋతసత్యనేత్రమ్” అని మా. “నేత్రం నయనసాధనం నేతారం ప్రవర్తక మితి యావత్” అని వ్యాఖ్య. 3 “నను భవంతోఽపి లోకేశ్వరాః మత్తుల్యా ఏవ కిమితి మాం శరణం ప్రపద్యంతే” అనువాని కిది తెనుఁగు.

సీ. త్వజ్ఞాంసరుధిరమేదస్సులు మజ్జయు
 నస్థులు శుక్లంబు శ ననెడు నేడు
 థ తువుల్ వైపొరల్ శ భూతపంచకమనో
 బుద్ధ్యహంకారముల్ శ పోల నెనిమి
 దియు విటపములు మఱియు నవరంధ్రముల్
 నవకోటరములు ప్రాణము నపాన
 మును వ్యానము సమానము నుదానమును గృక్
 రము నాగదేవదత్తములు కూర్చు

తే. మును ధనంజయము ననంగ శ జను నివి పది
 పత్రములు జీవుఁ డీశుండు శ పక్షు లగును
 నీప్రపంచాఖ్య భూరిమహిమహమున
 కిట్టిదానికి నీశుండ శ వీవ కావె. ౨౭

146

క. ఈరూపంబగు భవమయ, భూరుహతల్లజము కార్యభూతంబగు నీ
 వారయ నావృక్షమునకుఁ, గారణమును లయపదంబు శ గాఁ దగుదుగదా. ౨౭

ఆ. పాలకుఁడవు నీవె శ బ్రహ్మవిష్ణ్వేశులు, వానికారణములు శ గాన నేనె
 యెట్టు లగుదు ననుచు శ నెంతువో సర్వేశ, నీదుమాయ వారి శ నిర్భరగతి. ౨౭

సీ. కప్పియుండుట తెల్విఁ శ గనలేక నిన్నె నానాకారముల బ్రహ్మ శ యనంగ విష్ణు
 వనంగ శంకరుఁ డనంగను మఱి పెక్కునామములను గాంతురు శ మహితచిత్తు
 లైన విద్వద్వర్యులట్లుచూడక యన్నియును నీదురూపముల్ శ గనె దలంతు;
 1 దేవకీసుతుఁడఁ గాఁబోవు న న్నేటి కీచందాన వినుతింతు శ రందువేని

తే. పరశివా! జ్ఞానరూప! యోగపరమపురుష, యాత్మరూపా చరం బననచర మనంగ
 నలరు లోకమునకు డేమహాచరింపఁ, దలఁచి సత్త్వోపపన్న గాత్రములఁ దాల్చి.

క. తనరుదు వారూపములు సు,జనులకు సుఖకరములు ఖలజనుల కభద్రం
 బును గూర్చునవియు నగు వా,నిని దాల్తువు పరుల కెన్న శ నీవు సుతుండవే.

2చ. సరసిజనేత్ర! కొంద టిల శ సాధువు లుత్తమ మౌసమాధిఁ ద
 త్పరత స్వకీయచిత్తములఁ శ దావకరూపమునందుఁ జొన్ని శం
 కరము సమస్తసత్వనిధిగాఁ దగి యెంతయు శ్రేష్ఠమైన నీ
 పరమపదంబుజద్వయము శ బాగుగఁ గాంచుచు వీతరాగులై.

151

క. పరమేశ్వర! నీవరపద, సరసిజపోతమ్ము నమ్మి శ సంసారాబ్ధిం
 దరియింతురు గోవత్సము, చరణముపాటిదిగ నెంచి శ సంతోషమునక. 3౦ 152

1 "నను దేవకీపుత్రం మాం కథ మేవం వర్ణయథేతి చేత్తత్రాహుః." అనుదానిసారమే యిది.

2 "సమాధినావేశితచేతనై శే" అని మూలము. దీనివివరణమే యీపద్యమునఁ గలదు.

- సీ. స్వప్ర కాశుడవయి శ సత్త్వాశ్రయుడవగు నోపరాత్పర! భవశదు త్తమపద
పోతము చెంతనే శ పొలయ భవాభిగోవత్సవదం బట్లు శ నటల బోత
మక్కటయే లేక శ యన్యుల కతిభీతికరము దు స్థరమునై శ పరగుభవన
ముద్రముఁ దరియించి శ భూతజాలప్రీతి వాయసు దరియింపవలయు ననెడు
- తే. తలఁపునకొ దన్తహానొక శ నిలెపి యింద, పరతటంబును బొందిరి శ భక్తజనుల
కెల్లర కనుగ్రహము వెదఁజల్లువాడ, వీవెకావే మహాత్మక శ యీశ్వర! హరి.
- క. నను భజియింపఁగ నేటికీ, గనుదురుగాదే వివేకకలితులు మోక్షం
బని యందువేమొ వినుమా, వనజాక్షా! మేమె ముక్తిభాక్కుల మనుచున్.
- క. తలపోయువారు మూఢులె, యిలపై నట్టిండ్లు భావ శ మీశుడవయి ని
ర్మలుడవు నగు సీయం దిమ్ముల నిల్పక భక్తిపరతపావ సలసులై. 30 155
- ఆ. అపరిశుద్ధబుద్ధులయి వాదములయందె, పటుతరమగు బుద్ధి శ పరఁగ జ్ఞాన
హీను లగుచుఁ బెక్కు శ మానుషజన్మంబు, లెత్తి వ్రతతపంబు శ లెన్నో చేసి.
- క. ఘనయత్నంబున సాధించిన మోక్షసమీపగమయి శ చలఁగు తపంబున్
జననశ్రుతాదికము నొందినవారయి భక్తి నెమ్మదిని బూనమిచేన్. 31 157
- ఆ. అంతరాయములను శ నపకృతి నొందింపఁబడుదు; రోపరేశ! శ భార్గవీశ
తావకీనభక్తతతి ముక్తిసుండి భ్రంశమును గనకయుండఁ శ జాలుఁ జొమ్ము. 32
- *ఉ. అంతియగాదు వారల మహాదరణంబున సీవు కావ నా
వంతయు భీతిలేకయె మహాత్తరవిఘ్నము లాచరింప న
త్యంతము హేతువై తగినయట్టి చమూపతిమ స్తకాళీపైఁ
వెంతగ సంచరింతు రొగి శ విశ్వవిభూ! పలుమాట లేటికన్. 33 159
- సీ. తనుధారులకును దశ త్తత్కర్మఫలములఁ గలిగించునదియు నిశ్కముగ శుద్ధ
సత్త్వమయంబునాఁ శ జనుశరీరమ్మును ధరియించుచున్నావు శ నరులు నట్టి
తను వాశ్రయించి వేదక్రియాయోగతపస్సమాధు లనంగఁ శ బరఁగునట్టి
చతురాశ్రమార్హధర్మతతిచే నినుఁ బూజచేయంగ నేర్తురు శ కాయ మాశ్ర
- ఆ. యింపకున్నఁ బూజయే చేయఁ జాలరు, దానఁ గర్మఫలము శ తగ ఫలింప
కుండు; ధాత! సత్త్వమొప్పురూపంబు గల్గిమిని నష్ట మెట్టికరణి ననుదొ. 34
- క. విను మజ్జానము దానక, జనితంబగు నట్టిభేదసంజ్ఞికమును బో
వనుజేసెడు నపరోక్షం, బనుజ్ఞానము కల్లు నెట్టు శ లార్తశరణ్యా. 35 161

* “త్వయాభిగుప్తా విచరంతి నిర్భయా వినాయకానీకపమూర్ధసు ప్రభా” అని మూలము.
“వినాయకా విఘ్న హేతవః తేషామనీకాని స్తోమాస్తాని పాంతి యే తేషాం మూర్ధసు విచరంతి.
విఘ్నా జయంతీత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 1 “సత్త్వం విశుద్ధం శ్రయతే భవాన్ స్థితో శరీరిణాం
శ్రయ ఉపాయనం వపుః” అని మూ. దీనివివరణమే యీపద్యమని యెఱుంగందగు.

తే. గుణములైన బుద్ధ్యాదులకును బ్రకాశ
మును బొసంగఁగఁ జేయునాశునుఁడు సర్వ
సాక్షి పూర్ణుఁడవునగు నీ శ వక్షిగోచ
రుఁడ వగుట కల్ల జ్ఞానవేద్యుఁడవుగాన. 3౪౫

162

1^{సీ}. అతనిసంబంధము శ లై నబుద్ధ్యాదిక
గుణములు రాజిల్లు శ గుణగణముల
కాతఁడు సాక్షియై శ యలరు బుద్ధ్యాదుల
యధిరోహణమున బాహ్యగుణరూప
మగు ప్రపంచము వెల్లు శ నని యిట్లు లనుమిత్తు
డవుమాత్ర మే యగుదువు మహాత్మ్య;
పరిశుద్ధస త్త్వరూపమును దాల్చిననిన్నుఁ
గడఁగి కొల్వఁగఁ దదాశకారమైన

తే. యట్టి యంతఃకరణమందు శ హరితావ
కప్రసాదమువలన సాక్షాత్కరణము
కలుగఁ దగు; సర్వసాక్షివి శ కనుకఁ దత్త్వ
మగునె వాఙ్మనసులకు గమ్యంబు చూడ. 3౪౬

163

2^చ. కనుకనె నామరూపములు శ గాఢతరం బగుభక్తి గల్గున.
జ్ఞులు భజింప సంతతము శ శక్యములే యగుఁ గాని కర్తృమం
జననగుణాలిఁ బట్టి యిది శ సత్యమటంచు నిరూపణమ్ముచే
యను దెలియంగ శక్యమగు శ నంచు వచించుట తుచ్చమే యగున్. 3౪౭ 164

క. ఐన నుపాసకు లాయా, మానితకర్తృమ్ములందు శ మాయాతీతున్
జ్ఞానమయు నిన్ను సాక్షివి,గానే కనుఁగొందుగాదె శ కమలదళాక్షా. 3౪౮ 165

3^చ. మనుజుఁ డెవండు నీవయిన శ మంగళరూపము నామమున్ మఱొ
క్కనివలనం దమిన్ వినుచుఁ శ గమ్రవచస్సులఁ దానుఁ జెప్పుచున్
విన వచియింపలేనితటి శ వేయివిధంబుల సంస్కరించుచున్
మననముచేయుచున్ విహితమార్గముచేఁ దగుసత్కిర్యాతతిన్. 3౪౯ 166

తే. దేవతారాధనాదికరూపావనక్రియలను నీమృదుపాదాబ్జముల మనంబు
నిలిపియుండునొ యట్టివిశనిర్మలమతి, భవమయాంబుధి మున్లఁడు శ పంకజాక్ష.

1 “గుణప్రకాశైరనుమితై భవాన్ ప్రకాశతే యస్య చ యే న వా గుణః” అని
మూలము. దీనివివరణమే యందుఁ గలదు. 2 “న నామరూపే గుణజన్తకర్తృభిర్నిరూపితవ్యే తవ తస్య
సాక్షిణః” అని మూలము. 3 “శృణ్వన్ గృణన్ సంస్కరయంశ్చ చింతయన్నామాని రూపాణి చ
మంగళాని” అని మూ.

- క. పరమం బగుమోక్షముఁగను; హరి ! శంకర ! భాగ్యవశత శ్రీ నఖలేశ్వరుఁడై
పరఁగెడు నీపుట్టుక నీ, వరపదభూతయగు భూమివామాక్షీవ్యథల్. 32 168
- క. తోలఁగినపనియే యిప్పుడు, తలఁతుము భూభార మింకఁ శ్రీ దలఁగు ధ్రువముగా
సులలితభాగ్యం బౌరా, సలక్షణాంఘ్ర్యంబుజములు శ్రీ క్షమ నీ విడుటన్. 33
- క. తావకకరుణకుఁ బాత్రం,బౌ వసుధను స్వర్గమునుగ శ్రీ నవలోకింపన్
శ్రీవిభు! వలఁతుల మైతిమి, సేవకులకు నింతకంట శ్రేయము గలదే. 34 170
- సీ. సంసారభయమును శ్రీ సడలింపఁగాఁజేయు పరమేశ్వరా మహాప్రకృతిచేతఁ
ద్వచ్ఛరీరం బనఁబడుప్రపంచమునకుఁ గలఁగెడుసృష్టిస్థితులవికార
ములు నట్లే లయవికృతలు జగదాశ్రయిండయి యంతరాత్మయైయలరునీకుఁ
గల్పింపఁబడుచుండుఁ శ్రీ గనుఁగొన నిర్వికారుడ పగునీయందు శ్రీ రూఢిగాఁగఁ
తే. గానఁబడుట వినోదార్థ శ్రీ మౌనుగాదె, కర్మమూలక మగుజని శ్రీ గలుగనట్టి
నీకు జన్మముగల్గుట శ్రీ ప్రాకట మగు, నావినోదము గాక వే శ్రీ అరయఁ గలదే.
- *మ. అని మే మెంతుము దివ్యరూపధర మతస్సృష్టాననాకారతన్
జననంబందియుఁ గూర్తదంష్ట్రీకులసంజాతంబు హర్యక్ష మ
ర్త్యనితాంతోజ్జ్వలరూపముం గనియు శ్రీరామాఖ్య జన్మించి హం
సనగౌకంబవుగాఁ జెలంగి భృగువంశశంబందు రాముండవై. 35 172
- మ. సురముఖ్యాన్వయమందుఁ బుట్టి మును సంక్షోభించు మమ్మున్ మహా
కరుణం గాచి ప్రపంచశాంతి కలుగఁగఱ జేసినట్లే యిదే
తరుణంబందు వసుంధరాగురుభరణధ్వాంతంబు వారించి ని
ర్భరతేజంబున సజ్జనావళిని గావం బూనుమా శ్రీవిభూ. 36 173
- క. పందనము నీ కొనర్తుము, బృందారకపంద్య యనుచు శ్రీ విబుధులును శతా
నందుఁడు శివుఁడు నుతించుచు, సుందరి దేవకిని గాంచి శ్రీ చొక్కపుఁబ్రీతిన్. 37 174
- మ. జననీ! మాయభివృద్ధికై విమలతేజస్సార్పరుఁడై పొల్చు శ్రీ
వనజాక్షుండు పరాత్పరుండు తన దౌరభవ్యాంశమున్ నీదుకు
క్షీని నిల్పెన్ మృతినొందు యత్నమున సంసిద్ధుండుగాఁ గంసుఁ డుం
డ నికన్ దదృభయ మింతయే గలుగకుండం గాచు దైవంబుసూ. 38 175
- క. నీతనయుఁడు యదునృపతి, వ్రాతము రక్షింపఁగలఁడు శ్రీ వగ పనునది నీ
చేతమునఁ గల్గ దిక నని, ప్రీతిన్ వినుతించి రమరబృందేశు లొగిన్. 39 176
- క. సురవరు లీరీతిగ నా, పురుషోత్తమదివ్యరూపమును దోచినయ
క్కరణి నుతించిరి పిమ్మట, విరించిశంకరులఁ గూడి శ్రీ వే చని రమరుల్. 40 177

* “మత్స్యశ్లోకచ్ఛపనృసింహవరాహ హంసరాజ్యవిప్రవిబుధేషు కృతావతారః” అని
మూలము.

మూఁ డ వ అ ధ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము. ౧౯ —

క. అని వచియించి పరీక్షి, జ్ఞనపతితో శుకమహర్షి శచంద్రుం డీరి
తిని దెల్పె నవలికథనున్; జననము లేనట్టిదివిజయ సత్తముఁ డంతన్. 178

క. ధర నవతరించుసమయం, బరుదేరఁగ సకలసద్గుణాకరమై య
చ్చెరువుగ నొప్పెను బరమేశ్వరుమహిమకుఁ దగినయట్లు శ సమయం బదియున్.

సీ. శశిదైవతం బనఁజను రోహిణియు నుద
యించెను గ్రహములు శ మించునిఖిల
తారలు వెలయుచు శ సారరూపంబులఁ
దనరారుచుండె నశ్రుతీని దిశలు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె నంబర
మందు నక్షత్రమ్ము శ లమలకాంతి
వెలయుచుండెను భూమిఁ శ గలపుర గ్రామఘో
షములు మంగళసుచిహ్నముల నలరె;

తే. నాపగలు నిర్మలాంబువు శ లమరఁ బాతె
హ్రదము లంబురుహశ్రీల శ నమరియుండె
వనసమూహమునం దరువరములఁగల
కుసుమగుచ్ఛంబులందు శశకుంతవితతి. ౨౪ 180

1చ. మనమున కింపుఁబెంపఁ దగుమంజురవంబులఁ జేయుచుండె భృం
గనికర మట్టె యుంకృతులఁ శ గర్జసుఖంబును గూర్చుచుండె బా
వనసుమగంధముం గొనుచు శ వాయువు ధూళియె లేక యెంతో చ
క్కనిసుఖ మిచ్చుస్పర్శమునఁ శ గమ్రగతుల్ దగ వీచె నత్తటిన్. 3౪ 181

క. ధరణీసురముఖ్యులచే, నిరంతరాచ్ఛితము లగుచు శ నెగడెడునగ్నుల్
తరుణమున నందుఁ జక్కఁగఁ, బరితోదీప్తంబు లగుచు శ జ్వలియించెఁ దగన్.

క. సురలయు సాధువులయు మదు, లరుదారఁ బ్రసన్నములయి శ యలరారెను, శ్రీ
హరి యుదయించెడునత్తటి, సురదుందుభు లెల్ల మొరసె శ సురమార్గమునన్. ౪౧

సీ. గంధర్వకిన్నరుల్ శ కలనాదములఁ బాడి రెంతయుఁ దమిమిఱు శ నెల్లసిద్ధ
చారణుల్ స్తుతులను శ సల్పిరి విద్యాధరులు నప్పరసలును శ జేలఁగి యాడి

1 “ద్విజాళికులసన్నాదస్తబకా వనరాజయః” అని మూలము. అర్ధరాత్రసమయమునఁ బక్షి
భృంగనాదములుండుట భగవత్సహిమముచేతనే యని యూహింపవలయు. ముందు నిట్లేయని యెన్న
వలయు. 2 “విద్యాధర్యశ్చ నన్మతురప్సరోభిస్సమం తదా, ముముచుర్నయో దేవాస్సుమనాంసి
ముదాన్వితాః.” అని మూలము.

- రమరాళి మానిస త్తములును హర్షము పొంగఁగాఁ గురిసిరి శ పూలవృష్టి
యర్ధరాత్రమునప్పు శ డంధకారము గ్రమ్మియుండ జనార్దనుఁ శ డుదయమందు
తే. సమయమున భూరిజలధరశంఘ మట్టె, యల్లనల్లన నబ్ధిఘోషమానుకారి
గాఁగ గర్జిలై భూతాళి శ కడుఁ జెలంగె, నేమి చెప్పఁగవచ్చు మహీతలేశ. ౭౪
క. దేవస్వరూపిణిగఁ దగు, దేవకియం దెల్లలోకశివ్యవసతియా
శ్రీవిష్ణు వవతరించెను, బావనసంపూర్ణ కళలఁ శ బ్రాచి శశిగతిన్. ౮ 185
- చ. జలరుహపత్ర నేత్రు ¹దరశచక్రగదాప్రముఖాయుధంబులన్
జెలఁగెడువాని నాలుగగుశరచేతులుగల్గినవానిఁ గంతమం
దలరెడు కౌస్తుభంబున మహా త్తరకాంతి నెసంగువాని ను
జ్వలతరలేజ మొప్పఁ దగుబాలుని నద్భుతరూపశీలునిన్. ౯ 186
- క. ఉరమున శ్రీనత్సాంకము, పరమంబయి యొప్పు మధ్యభాగము పీతాం
బరమునఁ దగ సాంద్రపయో, ధరసమతనుకాంతి యలరఁ శ దనరెడు వానిన్. ౯
- ²సీ. నిర్మలతమపీత శ నీలర క్తచ్ఛవిభాసుర వైదూర్యపరమరత్న
ఖచితదివ్యకిరీటశక్రమ్రగుండలకాంతి కొమరారు నుదుటి ముంగురుల నలము
కొనఁగ నమూల్యరశత్న నిచయనిర్మితకాంచ్యంగదములు కంఠకణము లింక
నలరు ననేకభూషణ మహారోచులు పరమాద్భుతముగఁ బర్యవఃగఁ నెసంగు
తే. నట్టిశ్రీకృష్ణు వసుదేవుఁ శ డప్పు డెంతో
విస్తయోత్ఫుల్లనయనుండై శ విశ్వనాథుఁ
దనయునిం గాంచి శ్రీహరిఁ శ దలచి కనుల
కటఫదీఱఁగ మఱియును శ గాంచె బ్రీతి. ౧౦౪ 188
- క. శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించిన, యాకారణమునఁ జెలంగునట్టి శిగురుమహా
వ్యాకలితసంభ్రమంబున, నే కడువడి నీట మున్గి శ యింపుపొదలఁగన్. ౧౧ 189
- ⁴క. భూసురుల కయుతగోవుల, నాసమయమునన్ స్పృశింప శ ననువుపడమిచ్చే
జేసెన్ బానము మనసున, నే సమయం బొదవునపుడె శ యిచ్చెడు నూహన్.
- మ. తనుకాంతిం బురుటిల్లు చాల వెలుగం శ దాఁ జేయుచున్నట్టి యా
తనయుం డుత్తమపూరుషుండు భగవత్తత్త్వంబు తా నొ నటం
చనుమానింపక నిశ్చయించి మతిధైర్యం బూని కంసప్రభీ
తిని వే పాఱఁగఁదోలి హస్తముల భక్తి జేర్చె నొక్కండుగన్. ౧౨ 191

1 దరము=శంఖము. 2 “మహార్జునైదూర్యకిరీటకుండలత్విషా పరిష్వక్త సహస్రకుంతలం” అని మూలము. “మహార్జుమనర్థం యదైవదూర్యం నీలశీతర క్తచ్ఛవిరత్నం” అని భావార్థదీపికాప్రకాశము. 3 “గురుమహావ్యాకలితసంభ్రమమ్మనన్” మహామన నీట నుత్సవమనియర్థము. 4 “అస్పృశన్మదా = మనసాదత్తవాన్,” అని వ్యాఖ్య.

తే. తత్ప్రభావంబు నెఱిగి గాత్రమును వంచి
వినయమున నివ్విధంబుగా శ వినుతి చేసె
నాత్మ తద్దూషదర్శనాత్యంతనిశ్చ
లతను గాంచగ సమ్మోద శ మతిశయిల్ల. ౧౨

192

— వసుచేవుడు శ్రీహరిని వినుతించుట. —

సీ. ప్రకృతికార్యంబులఁ శ బరికించు పురుషుండ వనియును గేవలమైనయనుభ
వమగు నానందరూపమున నుండుదు వనియును సర్వబుద్ధివృత్తినికరమ్ముఁ
గనుఁగొను సాక్షివియును నగు పరమపూరుషునిగాఁ దెలియుదు శ రూఢి నేను;
బ్రకృతిపరుండవై శ పరఁగు నీవే యఘటనఘటనా శక్తి శ ననుగమించు

తే. చున్న నిజమాయచేత నీ శ యురుతరప్ర
పంచమును ద్రిగుణాత్మక శ పరిణతమును
దొలుత సృజించి దానియందను జొరబడ
కయె ప్రవిష్టునిరీతిని శ గనబడుదువు. ౧౩

193

*క. కనుకనే దేవకిగర్భంబును జొరకయె చొచ్చినట్టిపోలిక దోషం
గను జేయుచున్నవాడవు, వనజాక్ష! శ్రుతులు దీనివర్ణించుఁజుమి. ౧౪ 194

సీ. వేలువేలుగనుండి శ విపుల విశిష్టకార్యములఁ జేయఁగ సమర్థములు గాని
యీమహాదాదులే శ యేడును స్వవికృతులైన పోడశకముతోన కూడి
యంత విశిష్టకార్యసమర్థములునయి బ్రహ్మాండములను గల్పనముచేయు
చున్నవియే కదాసన్నుతిఁ గనునవి బ్రహ్మాండములశక్తి శ బ్రభవ మందు

తే. నట్లుగాఁజేసి యవ్యానియందుఁ జక్క
వర్తనముచేయుచునె యందుఁ శ బ్రభవమంద
నట్లు కనుపట్టుచుండెడు శ నవ్వి యండ
ములు జనింపక పూర్వమే శ పొలయుచుంట. ౧౫

195

క. జననము బ్రహ్మాండములందును వానికిఁ గల్గనేరదుకదా; యిటునీ
పును దేవేశా! నిర్జర, మనుజాది విశిష్ట వస్తుమండలమందు. ౧౬ 196

క. చొరబడియున్నను బుద్ధిని, స్ఫురింపఁగాఁ దగుస్వభావములు గల్గియు న
చ్చెరువుగ నింద్రియములచే, బరఁగఁ గ్రహింపఁ దగినప్రాగ్వస్తుతతి.

వ. కలిసియున్నను గుణకార్యము లైనయాదేవాదిపదార్థవితతికిం గలవికారములచే
స్ఫులింపబడకయే నీవుందువు మఱియును. 198

సీ. పక్షులుతమగూండ్ల శ వసింపఁ జొచ్చువిధమునఁ బరిచ్చిన్నతం జెలంగు
వానికిని బ్రవేశమా నపరిచ్చిన్నతను వెలింగెడువాని శ కనఁగ బాహ్య

* “తదనుత్పత్త్యాప్రవిష్టః ప్రవిష్టః పరభావ్యతే” అని మా.

తాం-భాగ—5

మంతర మనుభేద శ మరయలేకుండును సర్వము నీవయ్యై శ సర్వమునకు
నాత్మవు నీవయ్యై శ యంతట వ్యాపించి వస్తుస్వరూపత శ వఱలు నిన్ను

ఆ. నేకదేశవ ర్తిశయేయయి మఱి పరి,చ్ఛిన్న మగుచు వ్యాప్య శ మెన్న నగుచు
వస్తు వనఁగ రాక శ వసుమతిఁ దగుపదార్థగణ మావరింపఁ శ దరమే దేవ. ౧౭

వ. ఆత్మదృశ్యగుణంబు లగుదేహదులయందు నాత్మవ్యతిరేకముచేత దేహదు
లుండునని నిశ్చయించువాఁడు పండితుఁడు కాఁడు. వ్యతిరేకదర్శనమున మూర్ఖుఁ
డని చెప్పబడు. తర్కింపఁగా దేహదులెల్ల వాచారంభణమాత్రంబులే
యగుటంజేసి వస్తువులుగావు కాన జగంబెల్ల బాధితంబగు. అట్టిజగత్తునందు
వస్తుబుద్ధిగలయతండు పండితుం డెట్లులగు? అగుఁబడనై, యనీహుఁడనై
యవికారుఁడవు నగునీమూలముననే యీజగత్తునకు సృష్టిస్థితిలయములు కలుగు
చుండునని పెద్దలుచెప్పుదురు. నీవీశ్వరుండవు. కావున నిర్వికారుఁడవు. అగ్ర్యును
వికారాశ్రయుఁడవుగాఁ గనబడుచుండువు. సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములు గలబ్రహ్మ
స్వరూపుఁడవు. ఇట్టి నీయం దీవికారాశ్రయత్వము విగుడ్డముగానేరదు. నిర్వి
కారుఁడ నగునాకీసృష్ట్యాదికర్తృత్వ మెట్లుసంగతం బగునందువేని భవదాశ్రయ
ములగు గుణములకుంగల కర్తృత్వాదిధర్మంబులెల్ల భృత్యకార్యములు రాజునం
దారోపింపబడునట్లు నీయం దుపచరింపబడుచుండు. అంతియకాని వేఱుగాదు.

నీ. పరిపాలనము సృష్టి శ మరణమొందించుట యనుమూఁడు కార్యములనుబొనర్చు
వారు విష్ణుబ్రహ్మశివామదేవులుగాని నేను గాదని యందుకేని వినుము
నిజమాయచేతనే శ నిఖిలలోకావనకార్యంబుకొఱకుఁ బ్రకాశమాన
మగు శుద్ధసత్త్వమయంబగు శుక్లవర్ణమును, సృష్టికార్యమునిమిత్త

తే. మయి రజోభావితంబగు శ నట్టిరక్త
వర్ణమును లయకార్యంబు శ వారక యొన
రింపఁగఁ దమోమయం బగుశకృష్ణవర్ణ
మును గ్రహింతువు కరుణాబ్ధి శ వనజనయన. ౨౦

201

క. వనజాక్షుఁ డనఁ బితామహుఁ, డన రుద్రుఁ డనంగ వారె శ ధైరికదా మూఁ
డునువర్ణంబుల మువ్వరు, తనరారుదు రట్టివారి శ తనువులు నీవే. ౨౧ 202

మ. కరుణాబ్ధి! యఖిలేశ్వరా! యిపుడు లోకం బిద్ధి చీకానునొం
ద రయం బొప్పఁగఁ గావ నాదయిన సదృశంబందు జన్మించి భూ
వరనామంబుల వీరరాక్షసులు దేవదేవ్యులై పుట్టి పె
క్కుర వీరాగ్రణులకై మహాహవముకై శ కూర్పంగ నేర్పొప్పఁగక. ౨౧ 203

క. వారల నడపింపఁగ నా, వీరుల నెల్లరను నీవు శ వీరంబున నో
ధీరాగ్రగణ్య! చంపుదు, వారయఁగ దురాత్మకుఁడగు శ నక్కంసపతిక. ౨౧ 204

- చ. సురపరిరక్షకా! సుగుణాశోభితులై తగువారి సంగతిన్
 సరిపడనట్టి భోజపతి శ సమృద మొప్పగ నీవు కారణాం
 తరమునఁ బుట్టఁబోయెదవు శ తప్పక మద్భ్రహ్మమందు నంచు నె
 వ్వరొ వచియింపఁగా విని భవద్వరసోదరులన్ వధించెఁగా. ౨౧౫ 205
- క. నీ విచట ననతరించుట, నేవకు లిపు డేగి తెల్పు శ శీఘ్రంబున భీ
 తావహాశస్త్రము దాటచి, యే వచ్చు నటంచుఁ బల్కు శ టెన్ని స్వబుద్ధిన్. ౨౨ 206
- చ. పురుషనరేణ్యలక్షణసమూహమునం దగువాని నాత్మజున్
 దరుణులమిన్న దేవకీ ముదంబునఁ గన్గొని కంసభీతి నా
 తురతను బొందియుండియు విశధూతవిరోధిని సూనుఁ జూచుచున్
 దరహాసితంబు మోమునను శ దాండవ మాడ నుతించె నివ్విధిన్. ౨౩ 207

— ౨౨ దేవకీదేవి భగవంతుని వినుతించుట. ౨౨ —

- చ. శ్రుతులు వచించు నిన్ను నొకశరూప మటం చ దియేది యన్న సం
 తతమును వ్యక్తమై తగక శ తా నొగిఁ గారణవకాట నాద్యమన్
 వితతయశంబుఁ గాంచి యతీనృద్ధిని గాంచుట బ్రహ్మమంచు స
 న్దతులు వచింపఁగా సలరి శ మానితమై మఱి పావనంబు నై. ౨౩ 208
- *సీ. అది ప్రధానంబె యకా శ ననరాక జ్యోతిస్స్వరూపమై చేతనం శ బై పరఁగెడు
 నన్న పేరుంగాంచి శ యట్టులె వై శేషికులు వచించెడు జ్ఞానశగుణముగాక
 నిర్గుణంబయి, తగి శ నియతి మీమాంసకు లనుజ్ఞానపరిణామి శ యనఁగరాక
 నిర్వికారం బన శ నెగడుచు నుత్తరమీమాంసకశ్రేణి శ మెలఁగుపుష్క
 తే. రాక్షసుఖులకు సమృతం శ బైనయట్టి, శ క్తివిక్షేపపరిణామి శ సంజ్ఞికంబు
 గాక సత్తయె యగుననఁగఁ దగి మఱి, యద్దినామాన్యమా యన శ నట్లుగాక.
 సీ. నిర్విశేషం బను శ నిర్తలప్రఖ్యాతిఁ గని కారణత్వము శ గనుట సత్కి
 యంబని చెప్పఁగా శ నర్హంబుగాక నిరీహమే యనిపల్కనే తగుచును
 సన్నిధిమాత్రన శ సకలకారణమయ పరఁగెడుకార్యకల్ప మగునిట్టి
 వస్తు వేయదియై యావస్తువే నీవు; కేవలకార్యకల్పత శ నలరక మఱి
 తే. బుద్ధిముఖ్యకారణసంఘమునకుఁ దాఁ బ్ర, దీపకంబగు నధ్యాత్మరీదీప మనఁగఁ
 బేరుఁగాంచిన ప్రోడవు శ నీరజాక్ష, నీకు భయమనఁ గలదె యోనిఖిలరూప.
 క. వనజోద్భవు జీవతమే, యనఁబడు ద్విపరార్థకాలశమని యయ్యది దాఁ
 టినమీఁదఁ జరాచరలోకనిచయము లయంబు గాంచఁగా నత్తఱినిన్. ౨౪౫
 క. అలరారు మహాభూతంబులు తగ నాభూతసూక్ష్మముగఁ బ్రఖ్యాతిం

* 'రూపం యత్తత్ప్రాచీనవ్యక్తమాద్యం బ్రహ్మజ్యోతిర్నిర్గుణం నిర్వికారమ్.' అని మూలము.
 దీనివివరణమే యిందుఁ బద్యద్వయమునఁ గలదు.

- జెలఁగు నహంకారంబున, విలయముగన నది ప్రధానశవిషయమునందున్. ౨౪౪
- సీ. కాలవేగమ్మునఁ శ గాంచఁగాఁ బ్రళయంబు నిది యిటు లీనమశయ్యెను మరలను
దీని నుద్బోధింపఁ శ గా నగు నిట్టులే యనుచు నన్నింటిని శ నరయఁచు లయ
మను నదిలేని మహాత్ముడవౌ నీవె యొకఁడవ శేషించియుండుగాదె;
సర్వేశ్వరా! నిమేషం బాదిగా హాసము కొసఁగా వివిధముగ నుండు
తే. విశ్వచేష్టకు హేతువై శ వెలయు కాల, మరయ నీలీలయగు సందు శ రామ్య లెల్ల;
తేమథామమ వగునీకుఁ శ జేతు లొగ్గి, శరణు చొచ్చెద నోహరిసర్వనాథ. ౨౬
- చ. పురుషుఁడు మృత్యురూపతను శ బొల్చుఫణంద్రున కిట్టె భీతుడై
వరుసఁగ లోకసంతతులఁ శ బర్వులు పాటుచు నందునేని ని
ర్భరమగు మృత్యుసంకటము శ వాయు సుపాయములేక ప్రాగ్జనిం
బరఁగెడు పుణ్యకర్త పరిపాకవశంబుననే తసంతటన్. ౨౬౪ 214
- మ. భవదంఘ్ర్యంబుజనేవ చేయఁదగు సరదృగ్యంబుప్రాప్తింప దు
ర్భవసర్పాగతభీతి మాని సుఖయై శ ప్రాణాళి దేహంబునం
దు విధిన్ నిల్చెడుదాక నుండు; మఱిమృత్యుస్ఫారసర్పంబు భ
క్తవరున్ వానిని జేరఁగా వెఱచు నాథన్యుండు ముక్తుం డగున్. ౨౭ 215
- ఉ. తేమకరుండవై తనరు శ శ్రీపతి చూచుటకే భయంకరుం
డై మహినొప్పు కంసుని భశయంబున నుండు మహర్షులన్ మఱున్
నీమహితాంఘ్రినేవకుల శ నెమ్మి చెలంగఁగఁ గావవయ్య భ
క్తామరవంద్యభృత్యనివహార్తిహారుండవు గావ యెప్పుడున్. ౨౭౪ 216
- ఉ. పౌరుషరూపమీయది యశపారభవన్తహిమంబుఁ దెల్పడిన్
నీరజనాభ! యోగు లేద శ నీదగురూపము ధ్యాననిష్ఠమై
జేరిచి కాంచుచుందురు ప్రసేద్ధ మిదౌ శ్రుతులందు, మాంసదృ
క్పారుషసంఘ మిద్ది గనఁ శ బోలదు గావున నట్లుచేయవే. ౨౮ 217
- ఉ. ఓమధుసూదనా! యఘము శ లొప్పని చేసెడుకంసుఁ డిప్పు నీ
వీమెయి నాదుగర్భమున శ నే జనియించు టటుంగకుంటేయే
తేమము గాన నవ్విధిని శ జేయు మధీరమనస్కునౌట నా
భూమిపునుండి సాధ్వసముఁ శ బొందుచునుండుదు నేను నెంతయున్. ౨౯ 218
- క. ఓవిశ్వాత్మా! విష్ణూ!, కావున దరచక్రపద్మశగదలచెలుపునన్
బావనగతి రాజిల్లుచు, శ్రీవిలసితమై ముసీంద్రసేవితమును నై. ౩౦౪ 219
- క. నాలుగుభుజముల నెంతయుఁ, గ్రాలుచు మఱిలొకకంబు శ గాక యసమతే
జోలలితంబగు రూపము, చాలించి శిశుత్వ మొంద శ సమ్మతిఁ గనుమా. ౩౦ 220
- సీ. ప్రళయావసానంబు శ పట్టున నీప్రపంచమ్ము యథావకాశముగ స్వతను

పునయందు ధరియింతువుగద పరాత్పరా! యట్టిసీ విత్తటి శ నస్తదీయ
గర్భమ్మనం బుట్టఁ శ గా నోచఁ గల్గిత నౌరౌర! నరలోకమందు నీదు
మహితవిలాస మీశమాడ్కిఁ జెలంగునే నరులపోలిక లిట్టివరుస నుండు

ఆ. ననుచు ననుకరించు శ ననుటయే తప్ప నీ, కివ్వి యేల యనుచు శ నెనఁగుభక్తి
దేవకియు నుతంపదేవాదిదేవుఁ డి,మ్మాడ్కి బదులు. చెప్పె శ మనసుపొంగ. 30

క. ఓసాధ్వీమణి పూర్వం, బౌ సర్గమునందుఁ బృశ్ని శ యనుపేరు దగం
గా సమధికవిఖ్యాతఁ, భాసీల్లితి వపుడు మనువు శ స్వాయంభువుఁడౌ. 30౪ 222

క. ఆతని ప్రభుత్వకాలం, బాతతధర్మమున సాగ శ నపగతపాపుం
డై తనరెన్ వసుదేవుం, డీతడు సుతపుండనం బ్రశేష్యరుఁ డయ్యెన్. 3౨ 223

సీ. కమలాసనుఁడు మిమ్ముఁ శ గాంచి ప్రజాసర్గ మొనరింపుఁడి యని శ పనిచె నంత
నింద్రియవ్యూహంబు శ స్వేచ్ఛఁగాఁ బోసీక స్వాధీనమందుండు శ న ట్లొనర్చి
నిరుపమ మిది యన శ నెఱఁ దప స్సొనరించితిరి కాలగుణములై శ పరఁగుచున్న
వర్షాతపంబుల శ వాయుహిమంబుల ఘర్తాతిరేకంబుఁ శ గడు సహించి

తే. శ్వాసముల నట్టెబంధించి శ స్వాంతమలము, లనఁదగినయట్టి రాజసమును దమోవి
కారములడిలుపడఁజేసిభూరుహచ్యుతమసుఫలపత్రములనువాతమునుదినుచు.

ఉ. నన్ను మనస్సులన్ నిలిపి శ నావలనన్ బహు కాంక్ష లొందఁగా
నెన్ని ప్రశాంతచిత్తముల శ నిద్ధవిధిన్ మదుదారపూజలన్
సన్నతులన్ ననుం దనిపి శ చక్కనినిష్ఠఁ దపంబుచేయఁగాఁ
బున్నె ముపండు నానియతి శ పూజ్యతరంబుగ సాగె నొక్కటన్. 3౧ 225

క. ఇరువురు తపమొనరింపఁగ, సరిగాఁ బండ్రెండువేలసంవత్సరముల్
సురమానంబునఁ జెల్లెను, బరమము దుష్కరము నాతపం బగు సాధ్వీ. 3౧౪

చ. అనఘమసీషాలార! ననుననన్వహ మాత్మను బాదుకొల్పి చే
సిననియతిన్ గ్రహించితిని శ శ్రీకరమైనతపంబు భక్తి శ్ర
ద్ధ నెఱి మదాత్మత్వప్తికిని శ దావల మయ్యె వరప్రదానద
క్షునికరమందు మిన్ననయి శ గ్రాలుదు నే నని పల్కి వెండియున్. 3౧౫ 227

క. మిముఁగూర్చి పల్కితిని ని,ప్పు మనోరథ మెట్టిదానిఁ శ బొందఁ దలఁచి యి
ట్టిమహితతప మూనితి రో,తమిఁ గోరుఁ డొసంగువాఁడ శ ధన్యులు గానన్.

చ. అని వచియించునాదుపలు శ కాదృతిమీఱఁగ నాలకించి మీ
రనఘులుగాన గ్రామ్యవిషయంబుల నింతయుఁ గోరనట్టిపు
ణ్యనిచయ మెంతోచేసిన మహాత్ములు గానఁ దనూజుఁ గాంచనో
చిన యొకపుణ్యకర్తమును శ జేయనివారలుగాన నత్తటిన్. 3౧౬ 229

క. నామాయచేత మోహితు,లై ముక్తిని గోరమాని యాత్మభవుని నే

నామాడ్కి నుండువానినె, యోమానితచిత్తులార! శ యొగిఁ గోరంగఁ. ౩౯

క. వర మిచ్చితి నట్లే యని, యరిగితి నాలోకమునకు శ నంతట మీర
త్తరుణమున మనోరథ మి, క్కరణిగ నీడేటుటయును శ గాంక్షిలుతీఱఁ. ౩౯౪2౩1

ఆ. విషయసుఖములను సురవిస్తృతిమీఱంగ, ననుభవించితిరి; మరహాత్తులార
యంత శీలమున మరహాదార్యమున సాధు, సద్గుణాలి నొండుసాటిలేక. ౪౦2౩2

సీ. లోకంబులందెల్లఁ శ బ్రాకటవిఖ్యాతి గలయట్టినేఁ బృథ్విగర్భఁ డనఁగ
మీకుఁ గుమారుండ శ నై కల్గితిని మీరె యవలిజన్మంబున శ నదితి యనఁగఁ
గశ్యపుఁడన జనిఁ శ గాంచితి రట్టిరెండవజన్మమందు సాధువర మద్ది
సార్థకంబుగ నేను శ నాత్మభవుండనై పే రుపేంద్రుం డనఁ శ గోరి మీకు

ఆ. వాంఛపొదలఁ బుట్టి శ వఱలితి; వామనా, కారకారణమున శ గారవమున
వామనాఖ్య నాకుఁ శ బ్రఖ్యాత మయ్యె మీ, మూడనదగు నిట్టిపుట్టువునను.

క. అదితియుఁ గశ్యపుఁడే యీ, యదసున నీనామ మాని శ యలరెడుమీకే
ముదమునఁ దనయుండనై యి, ట్లుదయించితిఁ బూర్వరూప శ మొప్పారంగఁ

1క. సూన్యత మీవాక్యంబని, యే నమ్ముము పూర్వభవము శ స్తృతికే దగులఁగా
నీనారూపముఁ జూపితిఁ, గాని మఱొక్కండు కోరికాదని మఱియుఁ. ౪౩2౩4

క. ఈరూపంబునఁ బుట్టక, యేరూపమ్ముననొ పుట్ట శ నిల మర్జ్యులరై
మీరుంట నాదుపుట్టుక, యీరితి నటంచు మీకు శ నెఱుంగఁ దరంజే. ౪3౪2౩5

ఆ. మర్త్యలింగమునను శ మామకజ్ఞానంబు, గలుగఁబోదు; మాకుఁ శ గలుగఁగలవొ
యిట్టిజన్మము లని శ యెన్నఁబోకుఁ డటంచుఁ, బలుకఁబూనె హరియు శ లలితభణితి.

క. ననుమీరు పుత్రభావంబుననో మఱి బ్రహ్మభావముననో పలుమా
టును స్నేహమాని చింతిం, చిన మత్పరమగతి కెలమిఁ శ జేరుదునుఁడి. ౪౫2౩7

2చ. అని వచియించి యాజనకు శ నపు కనుంగొని కంసునుండి భీ
తిని గనుదేని నన్నుఁగొని శ తెప్పన గోకులమందుఁ జేర్చి నం
ధునిసతియా యశోద యసుతొయ్యలికిఁ జనియించినట్టి నా
యనుపమమాయఁ దెమ్ము, పసులన్నియుఁ జేకురు దాన మీ కొగిఁ.

చ. అని యిటుపల్కి శ్రీహరియు శ నవ్వలఁ బల్కక యూరకుండి చ
క్కనిదగు స్వీయమాయఁ గొనికాలవశంబున సంశయించునా
జనకులు చూచుచుండఁగ నికామము ప్రాకృతుడే యనంగ నొ
ప్పిన శిశు వయ్యె నచ్చెరువుఁ శ బ్రీతియు వారికి హెచ్చునట్లుగఁ. ౪౬ 2౩9

1 'సత్యంపేన్యాహృతంసతి' అని మూలము. 2 'యదికంసాద్భిభేషిత్యం తర్హి మాం గోకులం
నయ, మహ్తాయా మానయాశుత్వం యశోదా గర్భసంభవామ్.' అను నధికపాఠమున కిదివద్యము.

—ॐ వసుదేవుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రేమల్లియకుం గొనిపోవుట. ॐ—

- చ. హరి యిటుపల్కె తా శిశుతః నందఁగనే వసుదేవుఁ డాపరా
త్పరుఁ డెటు హెచ్చరించె నలఁపద్ధతిఁ బూని కుమారు నాతనిం
గరములు దోయిలించికొని య గ్రక్కున నాపురుటింటినుండి యే
తరుణమునందు వెల్వడఁగ య దాను దలంచెనొ యప్పుడే యటన్. ౪౬౪ 240
- క. నందప్రజమున నందుని, సుందరియని ఖ్యాతిఁగను యశోదకు జన్మిం
చెం దనయ యగుచుఁ ద్రిజగ,త్సుందరిహరియోగమాయ య చోద్యముగాఁగన్.
- *చ. జననమె లేనిమాయ యటఁ య జక్రిమహాజ్ఞను బూని జన్మముం
గనియెను; విష్ణుమాయ దగుశక్రమతరాయతశక్తిఁజేసి యొ
య్యన సకలేంద్రియంబులయు య వ్యాపృతులెల్లను మాని గాఢని
ద్రను గని ద్వారపాలకులు య ధాత్రిపయిన్ శయనించి రొక్కటన్. ౪౭౪ 242
- ఉ. పౌరులు యోగమాయ దగుభావమురీతిఁ బ్రబోధ మింత చే
కూరమిఁ గూర్కుచుండి, రిటఁ య గ్రూరనిశార్థమునందుఁ బుత్రుఁ డౌ
శ్రీరమణున్ శిశుత్వమును య జెందినవానిని గొంచుఁ బోవఁగా
శూరసుతుండు యత్నమునఁ య జొన్నె మనంబును దైవ మెన్నుచున్. ౪౮౪ 243
- సీ. ద్వారములందెల్లఁ య దలుపుల నాయసకీలశృంఖలములు య చాలదృఢము
గాఁ గూర్పఁబడియుండెఁ య గంసు నానతిమెయి హరినెత్తుకొనిపోవు య టతిభరంబు
గానుండె, వసుదేవుఁ య డూని నిబ్బరమును దనయుని గైకొని య తరలె నప్పు
ద్వారములన్నియుఁ య దపనునిరశ్చిచే నంధకారము లట్టు య లర్భకవరు
- తే. నెత్తుకొని వసుదేవుఁ డశక్లేగువేశఁ, దామె తమయంత విడివడి యేమియడ్డు
చేయకుండెను, బర్జన్యుఁ య డాయెడ మెల, మెల్ల నులుముచు వర్షించె య మేలుగోరి.
- క. ఒరులకుఁ గన్పడకుండఁగ, నురగేంద్రుండు వృష్టిఁ దడియఁకుండఁగ శిశువుం
బరిరక్షింపఁగ ద్వారము, పరిసరమున నెదిగి భూరిశఫణములఁ గప్పెన్. ౪౯ 245
- మ. ఉరగేంద్రుండు ఘణాళిచేత ఘనవృష్టుద్రేకమున్ మాన్చి యా
పరమేశున్ శిశురూపునిం గొలిచిరాఁ య బర్జన్యుఁ డష్టప్పు భీ
కరవృష్టిం గురియం బ్రవాహ మొగిఁ బొంగన్ లోతుచెప్పం గనం
దరమేగాక చెలంగ వెల్లువ నితాంతం బొప్పుగాఁ బైపయిన్. ౪౯౪ 246
- ఉ. తుంగతరంగముల్ పొలయఁ య దోడనె ఫేనము లుప్పలిల్లివా
నిం గననీకఁ గప్పుచును య నిర్భరవేగమునం జనంగ భీ
తిం గనఁజేయు సుల్లు నొకతేపకు వందలుగాఁ గనంబడం
బొంగెడువేడ్కమై యమున య భూతభయంకరలీలఁ బాలుచున్. ౫౦ 247

మ. మునుసీతాపతియైన రామునకుఁ బెన్తోదంబునన్ మార్గ మి
చ్చినసంద్రంబును బోలి త్రోవ యొసఁగెన్ శ్రీకృష్ణునిం గొంచు నె
మ్మన మెంతో యురియాడ నీనది నదేశమాడ్కిం దరింపంగ నౌ
నని యూహించెడు శూరపుత్రునకు నెయ్యంబొప్ప నొక్కువ్వుడిన్. ౫౦ 248

*తే.యమునిసోదరియయ్యు నశయ్యఖిలలోక
పతిమహాజ్ఞను దలఁదాల్చి శ పథ మొసంగె
భగవదాజ్ఞను దాఁటెడుశవారు గలరె
హరిహరబ్రహ్మలైన నెంతదైన గాని. ౫౦ 249

ఉ. ఆనదిదాటి శూరసుతుఁ శ డప్పుడె నందునిమందఁ జేరి శ్రీ
జానిమహాజ్ఞ నత్తఱినె శ సంభవ మందిన యోగమాయ దౌ
నానతి గోపసంతతి నిజాంగములే యెఱుంగంగలేని య
శ్లే నిదురింపఁ గాంచి మది శ నెంతయుఁ బొంగి యశోదశయ్యపై. ౫౦౪ 250

చ. తనసుతు నెట్టులో యునిచి శ తత్తనయం గొని కృష్ణునాజ్ఞ నౌ
య్యన మరలన్ స్వవాసమున శ కప్పుడెచేరి స్వదారశయ్యపై
నునిచి విధిం దలంచుచు నశయోమయశృంఖలముల్ పదంబులన్
మునుపటియట్లై కన్పడఁగ శ ముం దిఁకసాగు నదేమొ యం చెదన్. ౫౦౪ 251

క. తలపోయుచుండె; నందుని, జలజాక్షి యశోద బిడ్డ శ జనియించుటయే
తెలిసికొనెఁ గాని నిద్దుర, పొలయుట మైమఱచి స్మృతియుఁ శ బొలయకయుంటన్.

క. తనకన్న బిడ్డ మగశిశు, వని యాఁడుది యనియు నెఱుంగ శ కాయాసమునన్
దనుఁ దా నెఱుంగని నిద్రం, గనియుండెను శౌరియుండెఁ శ గడు దీనుండై. ౫3

నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

—ॐ కంసుఁడు దేవకి ప్రసవించుట విని త్వరపడి వచ్చుట. —

క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్ఞనపాలున కీట్టులనియెఁ శ జక్రి యవలిగా
ధను దెల్పెద వసుదేవుం, డనుగతశృంఖలపదుండు శ నై యుండంగన్. ౪ 254

క. తమయంతన నగరద్వారములన్నియు లోన వెలిని శ రాజాజ్ఞను నే
క్రమమున సంపిహితములై, యమరం దగు నట్టులుండె శ నత్తరుణమునన్. ౪

సీ. బాలికారోదనశధ్వని విని కావలి వా రెల్ల రట్టె విశ్రాంతచిత్తు
లగుచు మేల్కొంచి వే శ యరిగి కంసునితోడ దేవకి ప్రసవించె శ దేవయనుచుఁ
దెలిపిన భోజనధాత్రీపతి యెద్దాని వినఁగోరి యతిశయశభీతిఁ గనుచు
నెదురుచూచుచు నుండె శ నది యప్పు వినఁబడ శయనంబునుండి యాసంతతిఁ బొలి

* “యమానుభా” అనుమూలమునఁ గలయర్థచమత్కృతిని బెంచి వ్రాయనయ్యె.

- తే. యింప నద్దియె యద నని యెంచి లేచి, మృత్యువును జంపఁగోరుచుమిగులఁదడఁబ
డుచును దలవెండ్లుకలు వీడుకడు నవి యట్టె, చక్క సవరింపఁ జాలనిసంభ్రమమున.
- క. పరుగిడి నీల్లాడిన మం,దిరమును జేరెన్ మనంబు శ తేకువదప్పన్
ద్వరపడివచ్చిన యాసో,దరుఁ గని దేవకియుఁ జాలదైన్యము గదురన్. 3౪ 257
- ఉ. ¹మన్న నచేయనట్టిఁ దగుమానిసికై నను విన్న యంతనే
యెన్నఁగరానిజాలి జనియింపఁగఁ జేసెడు నట్టిపల్కులన్
విన్నఁదనంబునం బలికె శ విశ్రుతవంశమునన్ జనించి యా
పన్నులఁ గావఁ జాలుదువు శ బ్రాతవు గోరుదు మేలు నా కెదన్. ౪ 258
- చ. కనుఁగొను మేనగోడ లగుఁగగాని నినున్ వధియింప భూమిపై
జనిఁగను మేనయల్లుఁడె నిజమ్ముగ దీనికి మేలుగోర నిం
క నెవరు నీకు నీడు విను శ కన్యను జంపఁగఁ బూన న్యాయమే
మనమున నెన్ను మిట్టిపని శ మానుము న్యాయము గాదు సోదరా. ౪ 259
- ఉ. ఇంతకుమున్నె నాకు జనియించిన సూనులఁ బావకాభులన్
జింతయెలేక చంపితివి శ సీ! పురికొల్పెనొ దైవ మేది ని
న్నింతటిగొప్పకార్య మిటులే యొనరింపు మటంచు నన్నరో
యింతి యిదౌఁ గదా యొసఁగవే యొకదానిని నైన నిత్తటిన్. ౫ 260
- చ. కడపటికూఁతు రిద్ది యింకఁగల్గుదురే యనునాశ యించుకే
బొడమదు నెమ్మదిన్ ముదిమిఁ శ బూనుట నా కొగిఁ బుట్టినట్టి యా
కొడుకుల నెల్లఁ జంపితివి శ కోరినయట్లె యనుంగుఁజెల్లెలన్
బుడుతలచావునుం గనుచుఁ శ బొక్కెడుదానను నేను సోదరా. ౫౪ 261
- క. దురదృష్టవంతురాలను, జరమప్రజ యిద్ది నీవు శ క్షావిభుఁడవు సో
దరి నని చిన్ని కుమారికఁ, గరుణ నొసంగం దగుదువురగా యని మఱియున్. ౬
- క. వనరుచు నతిదీనముగాఁ, దనయను గొఁగిటనుజేర్చి శ ధర్మముగా నె
మ్మన మొగిఁ గరుగఁగ వేఁడెడు, వనితామణి బి ట్టదల్చె శ వాఁ డకరుణుఁడై.
- క. ఖలుఁడౌట సహజహస్తం,బులనుండి జవంబుమీఱఁ శ బుత్రికఁ గొనియెన్
బలిమిన్ దత్తరుణముననె, యిలపై జన్పించి కన్నులే తెలువకయే. ౭ 264
- చ. కరములఁ దాఁకనేఁ దగక శ కన్నులపండువుఁగూర్చు బాల సో
దరసుత యంచునైన నిది శ తప్పనియైనఁ దలంప కొక్కస్వా
ర్థరతినిమాత్రమే గనుచు శ దానను సౌహృదముం ద్యజించి వే
²చరణము లట్టె పట్టుకొని శ సాంద్రశిలాగ్రమునన్ మహాగ్రుఁడై. ౮ 265

1 "తమాహ భ్రతరం జేవీ కృపణాకరుణం సతీ" అని మూ. 'కృపణాకరుణం' అనుపదముల
యర్థమే యిందుఁ జక్కఁగాఁ దెల్పఁబడినదని యెఱుంగందగు. 2 "అపోధయద్భిలాషృష్ఠే" అని మూ.

1ఆ. ఎత్తివైచె; నిట్టు శ లేయంగ నబ్బల, బండమీదఁ బడక శ వానిచేతి
నుండి యట్టె యెగసి శ వ్యోమమార్గంబునఁ, గానఁబడియెఁ గంసు శ మానమెడల
చ. సురపథమందు నిల్చి కడుశోభిలు నెన్నిదిబాహువుల్ భయం
కరగురుశస్త్రముల్ వెలయఁగన్నడ విష్ణువుతో జనించియు
న్నరమణి యోగమాయ యట శ నైజశరీరము కన్నడంగ ని
ర్జరతరుపుష్పహారములు శ రాజిల నాభరణాలి యొప్పుగఁ. ౯ 267

సీ. దివ్యగంధపుఁబూత శ దేహము వెలయంగఁ గమ్రన్నన్నంబును శ గట్టి చాప
శరశూలచర్తాసీశంఖగదాచక్రముల ధరియించి నిశ్చలకరాష్ట్ర
కము మెఱయుచునుండ శ గంధర్వచారణసిద్ధిలప్పరసలు శ చేతు లొగ్గి
కిన్నరు లురగులు శ కీర్తించి కానుకల్ కరములఁబూని యుత్కంఠమీఱ

తే. దన్నుఁబొగడంగ నలరుచు శ మిన్నుఁ గనుచు
నేమియును జేయఁ జాలకయే తనుంగ
నుఁగొను పాపాత్మునిం గంసుని గని యోరి
మందమతి! విను మిప్పు నామాటఁ గడఁక. ౧౧ 268

ఉ. ఏమిఫలంబు గల్గునని శ యెంచి ననున్ వధియింపఁ బూనితో
నీమరణైకహేతు వని శ నింగి వచించినపూర్వనైరి యి
ష్టే మహి నొక్కచోట జనియించి వెలింగెడుఁజుమ్ము దీనులై
యేమియెఱుంగ నట్టిశిశుబృందము నూరకె చంపకుండుమా. ౧౨ 269

చ. అనియిటు కంసుఁగూర్చి విపులార్థయుతఁబుగఁ బల్కి యంత నా
యనుపమభాగ్యశాలిని మహామతి శ్రీపతియోగమాయ భూ
మిని బహునామముల్ గలిగి శ మించినచోటులఁ బెక్కునామముల్
తనరఁగ నొప్పుచుండెను నితాంతమహత్త్వ మొగిం గనంబడఁ. ౧౩ 270

ఉ. దేవి వచించి నట్టివయి శ తీక్షణతరాధము గల్గుపల్కు లా
భూవిభుఁ డాలకించి మది శ భూరితరంబగు విస్తయంబు వే
యావహిలంగఁ జెల్లెలిని శ నావసుదేవుని బంధముక్తులం
గా విధిమీఱఁజేసి యొడికంబునఁ బల్కెను బ్రశ్రితుండునై. ౧౪ 271

ఉ. ¹అక్కట! సోదరీ! ప్రియము శ లాడెడుబావరొ! పాపబుద్ధి నై
రక్కసుఁ డాత్మసంతతుల శ ప్రాణము తీయు విధంబు తోడఁగా
మక్కువ మీరు గాంచిన కుమారులఁ బల్వరఁ జంపినాడఁగా
యక్కటికంబు చూపక యహంకృతి నాత్మహితార్థి నై యిసీ. ౧౫ 272

1 “సా తద్ధస్తాత్సముత్పత్య సద్యోదేవ్యం బరంగతా” అనిమూ. 2 “అహోభగిన్యహోభామమ
యావాంబతపాప్తనా” అని మూ. ‘భామస్తుభగసిభర్తా’. అని నిఘంటువు.

- క. జ్ఞాతులని కాని మిత్ర, వ్రాతంబనికాని యెంచి శ వదలక న్యాయం
బీతటిని సంత్యంజిచితఁ, జేతము దుర్వృత్తి నూనె శ జెప్పఁగ నేలా. ౧౫౪ 273
- క. ఏలోకములనుగాంతు? న,ధోలోకమె నాకుఁగల్గు శ దోడ్తో జ్ఞాన
శ్రీలలితు విప్రు జంపిన, కూశవలెన్ మృతుడనే యగుదును బ్రదికియున్.
- చ. మునువచియించె నెన్నిదనపుత్తుఁడు నిన్ను వధించునంచు నీ
కును మృతిఁగూర్ప నిప్పు డొక శ ఊణిని బుట్టినవాఁడు పుత్తుఁడం
చును వచియించె దైవ మిది శ చూడఁగ మర్త్యులెకాక దైవ మి
ట్లనృతము పల్కుచున్న దను శ టారయ సత్యమె యయ్యెఁజూడరే. ౧౬౪ 275
- చ. అనృతములాడుదైవ మని శ యారయఁజాలక దానిమాటలే
మనమున నిల్వ నమ్మి యిదిశమంచిదికా దనియెంచుజ్ఞానముం
గనని మహాఘసంతతులఁ శ గాదనిచేసినవాఁడఁ గాన నొ
ప్పని సహజాతపుత్రకుల శ నందఱఁ జంపితి నేమిచెప్పుదున్. ౧౭ 276
- చ. అతిశయబుద్ధిసంపదల శ నందినవారలు గాన మీర లా
సుతుల మదిన్ దలంచుకొని శ శోకము నొందకుఁ డాత్మకర్తసం
తతుల ఫలంబులం గుడిచి శ తా రొగి నేగి రటంచు నెంచుటే
హిత మగు వారిఁగూర్చి తపియించిన నేమిఫలంబు గల్గెడున్. ౧౭౪ 277
- సీ. దైవతంత్రంబునఁ శ దారు ప్రవర్తించు నఖిలజంతువు లట్టులౌట వార
లోక్కచోఁ దిరముగా శ నుండనేరక స్వీయకర్తానుసారంబుగా జనిమృతు
లను గాంచుచుఁ జరింతు శ రనయమీరీతిగాఁ బార్థివంబులుగాఁగఁ శ బరఁగుచున్న
యట్టిఘటాదుల శ యాకారములఁ బోలి భూతసంతతిరూపములుగఁ దనరు
- తే. దేహములు కర్తవశమునఁ శ దివిరి కూడుఁ
బాయు నట్టిఘటాదిరూపములు పోవ
నవని యెటులుండు నట్లుదేహములు గలుగఁ
జెడఁగ నాత్మయు భేదంబు శ చెందకుండు. ౧౯ 278
- వ. ఈయర్థంబు నెఱుంగనివారలు భేదదర్శనంబునంజేసి దేహాత్మబుద్ధింబడయుదురు.
ఆకారణంబున దేహయోగవియోగనిమిత్తంబున సుఖదుఃఖరూపసంసారసంబంధ
మహాక్లేశంబు వారలకుం దప్పక కల్గు. ౨౦ 279
- క. కావున నీదుకుమారులు, నావలననె మృతిని గాంచిరన్ వారలదౌ
చావునకు వగవకుండఁ,గా వలయు నదేల యన్నఁ శ గారణ మిదియా. ౨౦౪
- క. ఓకల్యాణీ! నేనే, నీకొడుకులఁ జంపితి నని శ నీవెంచుట యె
ట్లో కర్తవశంబుననే, చేకూరినఫలముల వెసఁజెందిరివారల్. ౨౦౪ 281
- తే. ఆత్మకృతమగు కర్తఫలాలి వార

1ఆ. ఎత్తివైచె; నిట్టు శ లేయంగ నబ్బల, బండమీఁదఁ బడక శ వానిచేతి
నుండి యట్టె యెగసి శ వ్యోమమార్గంబునఁ, గానఁబడియెఁ గంసు శ మానమెడల.

చ. సురపథమందు నిల్చి కడుశోభిలు నెన్నిదిబాహువుల్ భయం
కరగురుశస్త్రముల్ వెలయఁగన్నడ విష్ణుపుతో జనించియు
న్నరమణి యోగమాయ యట శ నైజశరీరము కన్నడంగ ని
ర్జరతరుపుష్పహారములు శ రాజిల నాభరణాలి యొప్పుగఁ. ౯ 267

సీ. దివ్యగంధపుఁబూత శ దేహము వెలయంగఁ గమ్రచ్చన్తంబును శ గట్టి చాప
శరశూలచర్తాసీశంఖగదాచక్రముల ధరియించి నిశ్చలకరాష్ట్ర
కము మెఱయుచునుండ శ గంధర్వచారణసిద్ధిలపురసలు శ చేతు లొగ్గి
కిన్నరు లురగులు శ కీర్తించి కానుకల్ కరములఁబూని యుత్కంఠమీఱ

తే. దన్నుఁబొగడంగ నలరుచు శ మిన్నుఁ గనుచు
నేమియును జేయఁ జాలకయే తనుంగ
నుఁగొను పాపాత్మునిం గంసుని గని యోరి
మందమతి! విను మిప్పు నామాటఁ గడఁక. ౧౧ 268

ఉ. ఏమిఫలంబు గల్గునని శ యెంచి ననున్ నధియింపఁ బూనితో
నీమరణైకహేతు వని శ నింగి నచించినపూర్వనై రి యి
ష్టే మహి నొక్కచోట జనియించి వెలింగెడుఁజుమ్ము దీనులై
యేమియెటుంగ నట్టిశిశుబృందము నూరకె చంపకుండుమా. ౧౨ 269

చ. అనియిటు కంసుఁగూర్చి విపులార్థయుతంబుగఁ బల్కి యంత నా
యనుపమభాగ్యశాలిని మహామతి శ్రీపతియోగమాయ భూ
మిని బహునామముల్ గలిగి శ మించినచోటులఁ బెక్కునామముల్
తనరంగ నొప్పుచుండెను నితాంతమహత్త్వ మొగిం గనంబడఁ. ౧౩ 270

ఉ. దేవి వచించి నట్టివయి శ తీక్షణతరార్థము గల్గుపల్కు లా
భూవిభుఁ డాలకించి మది శ భూరితరంబగు విస్తయంబు వే
యావహిలంగఁ జెల్లెలిని శ నావసుదేవుని బంధముక్తులం
గా విధిమీఱఁజేసి యొడికంబునఁ బల్కెను బ్రశ్రితుండునై. ౧౪ 271

ఉ. ²అక్కట! సోదరీ! ప్రియము శ లాడెడుబాసరొ! పాపబుద్ధి నై
రక్కసుఁ డాత్మసంతతుల శ ప్రాణము తీయు విధంబు తోడఁగా
మక్కువ మీరు గాంచిన కుమారులఁ బల్వరఁ జంపినాడఁగా
యక్కటికంబు చూపక యహంకృతి నాత్మహితార్థి నై యిసీ. ౧౫ 272

1 “సా తద్ధస్తాత్పముత్పత్య సద్యోదేవ్యం బరంగతా” అనిమా. 2 “అహోభగిన్యహోభామమ
యావాంబతపాప్తనా” అని మా. ‘భామస్తుభగసిభర్తా’. అని నిఘంటువు.

- క. జ్ఞాతులని కాని మిత్ర, వ్రాతంబనికాని యెంచి శ వదలక న్యాయం
బీతటిని సంత్యంజిచితి, జేతము దుర్వృత్తి నూనె శ జెప్పఁగ నేలా. ౧౫౪ 273
- క. ఏలోకములనుగాంతు? న, ధోలోకమె నాకుఁగల్గు శ దోడ్తో జ్ఞాన
శ్రీలలితు విప్రుఁ జంపిన, కూశవలెన్ మృతుఁడనే యశగుదును బ్రదికియున్.
- చ. మునువచియించె నెన్నిదవశపుత్రుఁడు నిన్ను వధించునంచు నీ
కును మృతిఁగూర్ప నిష్ఠ డొక శ ఊణిని బుట్టినవాఁడు పుత్రుఁడం
చును వచియించె దైవ మిది శ చూడఁగ మర్త్యులెకాక దైవ మి
ట్లనృతము పల్కుచున్న దను శ టారయ సత్యమె యయ్యెఁజూడరే. ౧౬౪ 275
- చ. అనృతములాడుదైవ మని శ యారయఁజాలక దానిమాటలే
మనమున నిల్వ నమ్మి యిదిమంచిదికా దనియెంచుజ్ఞానముం
గనని మహాఘసంతతులఁ శ గాదనిచేసినవాఁడఁ గాన నొ
ప్పని సహజాతపుత్రకుల శ నందఱఁ జంపితి నేమిచెప్పుదున్. ౧౭ 276
- చ. అతిశయబుద్ధిసంపదల శ నందినవారలు గాన మీర లా
సుతుల మదిన్ దలంచుకొని శ శోకము నొందకుఁ డాత్మకర్తసం
తతుల ఫలంబులం గుడిచి శ తా రొగి నేగి రటంచు నెంచుటే
హిత మగు వారిఁగూర్చి తపియించిన నేమిఫలంబు గల్గెడున్. ౧౭౪ 277
- సీ. దైవతంత్రంబునఁ శ దారు ప్రవర్తించు నఖిలజంతువు లట్టులౌట వార
లొక్కచోఁ దిరముగా శ నుండ నేరక స్వీయకర్తానుసారంబుగా జనిమృతు
లను గాంచుచుఁ జరింతు శ రనయమీరీతిగాఁ బార్థివంబులుగాఁగఁ శ బరఁగుచున్న
యట్టిఘటాదుల శ యాకారములఁ బోలి భూతసంతతిరూపములుగఁ దనరు
- తే. దేహములు కర్తవశమునఁ శ దివిరి కూడు
బాయు నట్టిఘటాదిరూపములు పోవ
నవని యెటులుండు నట్లుదేహములు గలుగఁ
జెడఁగ నాత్మయు భేదంబు శ చెందకుండు. ౧౯ 278
- వ. ఈయర్థంబు నెఱుంగనివారలు భేదదర్శనంబునంజేసి దేహాత్మబుద్ధింబడయుదురు.
ఆకారణంబున దేహయోగవియోగనిమిత్తంబున సుఖదుఃఖరూపసంసారసంబంధ
మహాక్షేశంబు వారలకుం దప్పక కల్గు. ౨౦ 279
- క. కావున నీదుకుమారులు, నావలననె మృతిని గాంచినన్ వారలదౌ
చావునకు వగవకుండఁ,గా వలయు నదేల యన్నఁ శ గారణ మిదియశా. ౨౦౪
- క. ఓకల్యాణీ! నేనే, నీకొడుకులఁ జంపితి నని శ నీవెంచుట యె
ట్లో కర్తవశంబుననే, చేకూరినఫలముల వెసఁజెందిరివారల్. ౨౦౪ 281
- తే. ఆత్మకృతమగు కర్మఫలాలి వార

లనుభవించిరి గావున శ నట్టివారిఁ

గూర్చి చింతింపఁగాఁ బూనశకుము వధింపఁ

జావఁ గర్త మె మూలమకా శ సాధ్వినీజము. ౨౧

282

ఆ. చంపినాడ నంచు శ జచ్చితినే నంచు, నాత్మదర్శనంబు శ నట్టె మఱచి

తనువునందు నాత్మశయను నభిమానంబు, గలుగునంతదాకఁగలుగుఁ జిక్కు. ౨౧౪

తే. బాధ్యబాధకభావంబు శ పరఁగుచుండు, భేదబుద్ధియెంతటిదాక శ వృద్ధి నొందు
నద్దిపోయినఁ జింతలే శ కలరుదేహి, యెఱుఁగుమా యిద్ది నిజ మనినెఱి సుబుద్ధి.

క. దౌరాత్మ్యము నాయది యగు, మీరలు సాధువులు బంధుమిత్రులయెడఁ జే
కూరిన వాత్సల్యంబునఁ, బేరుం గాంచితిరి గాన శ పే మఱునఁ దగున్. ౨౧౫

చ. అని బతిమాలుచున్ సహజ శ నామెపతిన్ నసుదేవుఁ జేరి యొ

య్యన ముఖ మశ్రుబిందువుల శ నత్తఱి నిండఁగఁ దత్పదాంతకం

బునశిరమొప్ప మ్రొక్కె క్షమఁ శ బూనుఁడు నన్నిఁక నాదరింపుఁడ

¹తనయులతప్పులన్ మఱచుతండ్రులపోలిక నింకమీఁదటన్. ౨౧౬

283

క. అనిప్రార్థించుచుఁ గన్యక, దనకుం జెప్పినది సుంత శ తప్ప దటంచున్

దనమదిని నమ్మి మాటల, వినయమునన్ సౌహృదంబు శ వలయుచు చొగిన్. ౨౧౭

క. వారలయం దేదోషము, చేరదటం చాత్మనెన్ని శ చెచ్చెఱు గారం

గారోచితశృంఖలముల, భూరమణుఁడు తొలఁగఁజేసె శ బొత్తు గనుటకై. ౨౧౮

చ. తనప్రియసోదరుండు మదిఁ శ దాలిమి నొంది స్వకీయకృత్య మొ

ప్పనిదనియే యెఱింగి తనుఁ శ బల్తులు వేడుట శాంతరొష య

య్యెను వసుదేవుపత్ని; హిత శ మెన్నుచు శూరసుతుండు శాంతిఁ గై

కొని క్రుధమాని నవ్వుచును శ గొంకక పల్కె నయజ్ఞుఁ డౌటచేన్. ౨౧౯

289

సీ. ఓమహాభాగ నీ శ వ్రూహించినదియెల్ల సత్యంబయగును, నశజ్ఞాన మట్టె

దేహుల కుదయించి శ దీపించు దాన నాత్మపరభేదమ్ములు శ మానక తగు

నంతియెకాని సత్యం బిందు నెయ్యది యనితలపోయ నెయ్యదియుఁ దోడ;

దాయహంబుద్ధిచే శ ననుఁగుసఖుం డీతఁ డీతఁడు శత్రు వటంచు శ నెసఁగుభేద

ఆ. ముదయమందు దాన శ నురుశోకహర్ష లో

భమదమోహములును శ భయముద్వేష

ము పొదలంగ భూతముల భూతములచేతఁ

జావఁజేసి తానె శ సాక్షి యగుచు. ౨౨౪

290

క. ఒండొరులకుఁ బ్రేరకుడై, యుండెడు పరమేశు నెఱుఁగనోపరు కర్తం

బుండఁగ నేనే చంపితిఁ, జుండీ యని పల్కునొకఁడు శ శూరుఁడుపోలెన్. ౨౨౧

291

- క. ననుఁ జంపె నల్లమనుజుం,డని యొక్కఁడు పల్కుఁగాని శ యప్పరమేశుం
డు నిజోచితకర్తములకు, ననుగుణముగ ఫలము లిచ్చు శ నని యెఱుఁగఁడుగా.
- క. ఈనియమంబుననే నా,సూనులఁ బొలియించితి వనుశ్చొప్పునఁ దప్పున్
మానక నీయందుంచం,గా నెంచు టనర్హ మె యగుఁ శ గా యని పలికెన్. ౨౭
- క. ఈవిధి వినిర్తలము లౌ, భావంబులు వెలయసాధు శ భాషణముల నా
దేవకియును వసుదేవుఁడు, పావనమతులౌటఁ బల్కుఁ శ బార్ధివుఁ డంతన్. ౨౭౪
- తే. వారిచే నెలవంది తాఁ శ జేరెమంది
ర మ్మెటో యాక్షపావశేషము గడపి
కంసుఁ డారేపకడ మంత్రిశగణము పిలువఁ
బంచి యాయోగమాయ వశించినట్లు. ౨౭౫ 295
- చ. తెలిపెను; దైత్యులై కుటిలశధీయుతులై తగు మంత్రు లవ్విధిం
బలికినరాజుఁ గన్గొని సుశపర్వులపైఁ దగునీసుపెంపునం
గలిగిన యజ్ఞతన్ జరపఁగాఁ దగుకార్యము దీర్ఘదృష్టి ని
మ్ములఁ బరికించుయోగ్యతను శ బూననివారలు గాన రాజుతోన్. ౩౦ 296
- క. సురలకు నపకృతిఁ జేయఁగ, దొరకెఁగదా కాల మనుచుఁ శ దోడనె ధాత్రీ
వర యోగమాయ పల్కిన, కరణిని దగునేఁ బురాళి శ గ్రామములందున్. ౩౦౪
- క. పల్లియలయందు విడువక, గొల్లలమందలను జక్కఁ శ గ్రుమ్మరుచు మదిన్
వెల్లివిరియు నీర్ష్యల న,ల్లల్లన మ్రందించువార శ మర్భకవితతిన్. ౩౦౪ 298
- క. పదిదినము లింక సాగక, కొదువఁగ నున్నట్టిచిట్టికూనల మఱియుం
బదిదినములు చనినశిశుస,ముదయమునుం బట్టి యట్టె శ పొరిపుత్తు మిలన్. ౩౧
- మ. మన మీలాటియవార్యకార్యముల భీమప్రక్రియం జేయ నా
యనిమేషుల్ రణభీరువుల్ భవదుదశగ్రాశ్చర్యకృచ్ఛాపసం
గ నితాంతోజ్జ్వల శింజినీరవము నిశ్కంబొప్పఁగాఁ బర్వ నె
మ్మనముల్ భీతిల నాపఁగాఁ గలరె యోశ్చూనాథ యోజింపుమా. ౩౨ 300
- ఉ. ఇంతకుమున్నె నీ వగుమహాహువు లంగములందుఁ దూఱ నొ
క్కింతయు నిల్వలేక యింక శ నీయెడనుండినఁ జావుతప్ప దే
కాంతమునందు నుండఁదగు శ నంచుఁ దలంచి పలాయనంబె యి
ద్దెంతయు నర్హమంచు వడి శ నేగిరికాదె య దెన్ని సారులో. ౩౨౪ 301
- ఉ. కొందఱు కేలుమోడ్చి రొకశకొందఱు దీనత నస్త్రశస్త్రముల్
క్రిందను బెట్టి కచ్చములు శ కేశకలాపము లట్టె వీడ నీ
ముందట నిల్వలే మభయముం గృపసేయు మటంచుఁ బల్కుచుం
జిందఱవందఱై చనిరి శ చెప్పెడిదే మింక వారిశౌర్యముల్. ౩౪ 302.

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల శ నవలఁబెట్టినవారి విరథుల భీతిసంశయతుల నన్య
విషయసంసక్తుల శ విచ్యుతచాపులై యుద్ధ మొనర్పంగనోప నట్టి
వారిని జేవలే శ కూరక నిలుచున్నవారిని భూనాథశవ ర్తనంబు
ధర్తంబు నెఱిగిన శ దయగలవాఁడవు గావుననే యట్టి శ దేవతలను

తే. జంపవై తివి; మఱియును శ సాధ్వసంబు

కలుగనట్టిప్రదేశంబు శ కడల శౌర్య

మును గనంబడఁజేయుచు శ బోరులేని

సమయమున బీరములు పల్కఁ శ జాలుచుండు. 3౫౪

303

క. సురలట్టివారు మన కెక్కరణిం బ్రతినేయఁగలరు శకమలాక్షాదుల్

నిరుపమవిక్రములుగదా, పరికింపరె వార లంచు శ బలుకుదువేమో. 3౬ 304

చ. జగతి నదెందుఁ గన్పడెడుశజాడయెలేక యదెందొ యెవ్వరై

నఁ గనఁగరానితావున నశనారత ముండుహరిం దలంప నే

ల? గలఁడె చూడనై న నచలావిభుసత్తమ! నిన్ను విక్రమం

బుగలిగి దేవతావరుల శ బూనికఁ జెందెడు విక్రమాధ్యునిన్. 3౬

302

క. పురుషప్రవృత్తిశూన్యతఁ, బరఁగు నిలావృతము భూరిశవన మొండు హిమో

త్కరమునఁ దగుగిరికడ నట, నిరంతరం బుండుగాదె శ నీలగళుండున్. 3౬ 306

చ. సురపతి యల్పవీర్యఁ డగుఁజుమ్ము విరించియొ యెప్పుడుం దపో

నిరతిఁజెలంగు ²నిట్టిరగునీలగళాదులు నేమిచేయ నే

ర్తురొ యెఱుఁగంగఁజాల మమశరుల్ మన కెన్న సపత్నిపుత్రులై

పరులయి యున్నవారుగద శ పౌరుషహీనులువారలం చొగిన్. 3౬౪

307

తే. మన ముపేక్షింపరాదు ధ్వామండలేంద్ర!

వారి మొదలంటఁ బెకలించి శ వసుధఁ బేరు

లేకయుండఁగఁ జేయుటశకే కడంగి

ని న్ననుసరించుమముఁ బంపు శ నేడు పూన్కి. 3౭

305

చ. పురుషులు స్వీయదేహములఁ శ బుట్టినరోగ ముపేక్ష చేయఁగాఁ

బెరుఁగుచు రూఢమూలమయి శ వేయివిధంబుల బాధచేయ న

త్తరుణమునం జికిత్సకు నితాంతము శక్యముగాకయుండు ట

బ్బురమొకొ యింద్రియంబులను శ బూనికఁ దొల్తనె లొంగఁజేయనౌ. 3౭౪

చ. తొలుత నుపేక్ష చేయ నవి శ తోచినయట్లు చరింపఁబూన న

వ్వలఁ బనిపూని లోబటుపశవచ్చునొకో యెటువంటివారికే

1 “రజోజుషేకింహరిణాశంభుసావావనాకసా” అనిమూ. “పురుషప్రవృత్తిరహితమిలావృతవన
మోశోయస్య లేనశంభుసావా” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 ఇట్టిరు=ఇట్టిఁడుఅనుదానికి బహువచనము.

ఖలుఁ డగువైరి యల్పుఁడని శ కావరమూని యుపేక్షచేయ దో
ర్బలమునఁ బొల్చున త్తఱిని శ వచ్చునొకో కదలింప భూవరా. ౩౮

310

*చ. కనుకనె శత్రుశేషము జగంబున నిల్పుఁగరాదుగా సనా
తనము శ్రుతీరితంబునగు శ ధర్మ మదెందుఁ జెలంగు నందె ని
ల్చును మహాసీయమూర్తియయి శ శోభిలు విష్ణు వతందె మూలమై
తనరును దేవతావళికిఁ శ దప్పదు సు మ్మిది; కంసభూవరా. ౩౮౫

311

సీ. శ్రుతులు గోవులును విశ్రులు తపస్సును దక్షిణలతోడఁ దగుయజ్ఞములునుధర్మ
ము వసించుతావులు; శ భూపాల! బ్రహ్మవాదులు సత్తపోనిరతతులును యజ్ఞ
కర్తపరాయణుల్ శ గాఁదగు విప్రోత్తముల వధింతుము హవిశ్సులను బిదుకు
గోవులఁ బనిపూని శ కొంకక మ్రందింతు; మవనీసురులు గోవు శ లఖిలవేద

తే. ములు తపస్సత్యదమశమములును శ్రద్ధ
దయ తితిక్షయు యజ్ఞముల్ శ తనువు లగును
హరికి నాతందె దేవతాధ్యక్షుఁ డసుర
వైరియు నగును, హృద్గుహావాసుఁ డతఁడు. ౪౦౫

312

చ. హరునకుఁ బద్మజన్తునకు శ నయ్యమరాళికి మూల మన్న నా
హరియె యగున్; దదంతకర శ మైనయుపాయ మిదే యగున్ మహీ
శ్వర!ఋషులన్ వధింపఁ దగుఁ శ జక్రధరుండు మహర్షి దేహుడై
పరఁగును గానఁ జచ్చు మునిశపంక్తి వధించినయంతమాత్రనే. ౪౧.

313

క. హరిమూలముగా వర్తిలు, సురలెల్లరుఁ దెగుదు రిదియశచో ప్పని సచివో
త్కరము వచియింప దుర్వతి, సురరిపువగు నుగ్రనేనశసూనుం డంతన్. ౪౨౫

314

తే. కాలపాశసంబద్ధుండు శ గాన దుష్ట,
మంత్రు లాడినమాటల శ మదిఁ దలంచి
మఱియు యోజించి యంతట శ క్త్యాసురైక
హింసయే తన కెన్నఁగ శ హిత మటంచు. ౪౩

315

సీ. తలపోసి క్రూరుడై శ దారుణోపద్రవమును జేయ సమ్మోదమును గనంగఁ
దగువారి సంగరోతృవమున కుద్యుక్తు లగువారిఁ గామరూపాభిరాము
లగు వారి దైత్యుల శ నఖిలసాధువులను, సమయింపుఁడీ దిశాశసమితిఁ దిరిగి
యనుచు నాజ్ఞాపించి శ యభ్యంతరగృహంబుఁ జేరెను; దర్వాత శ వార లెల్ల

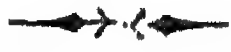
ఆ. రాజసప్రకృతులు శ నోజఁ దమోమలి, నమతులునయి చెలఁగునమరరిపులు
గాన సన్నికృష్టకాలమృత్యువు లౌట, సాధువులకుఁ బీడ శ సల్పఁబూని. ౪౪.

316

క. చరియించి రెల్లదెసలను, ధరణిన్ సాధువు లనంగఁ శ దగువారికి నె

క్కరణిని నవకృతిఁ గూర్చెడు, పురుషుల కాయువును సిరియుఁ శ బోవునచిరమే.
 తే. యశముఁ బుణ్యంబుఁ బుణ్యలోకకాళియు మఱి
 ధర్మము మనోరథంబులు శ తలఁగు శ్రేయ
 ములును వారినిబొందక శ తొలఁగిపోవుఁ
 గాన సాధువులకుఁ జేయఁగదా దపకృతి. ౪౬

318

వి ద వ య థ్యా య ము.

—॥ నందుఁడు శ్రీకృష్ణునకు జాతకర్తాదులు చేయుట. ॥—

- క. అనిపలికి శుకుఁడు మఱియున్, వినిపించెను గృష్ణజన్మశృత్తాంతము రా
 జున కిట్లని; నందుం డట, ఘనతమచిత్తుఁడయి చెలఁగుఁ శ గావున నొకటన్. ౪
- మ. తనకుం బుత్తుఁడు కల్గె నన్న శుభ వాశ ర్తల్ వీనులన్ సోఁకినం
 తనె యింతంతనరాని సంతసమునన్ శదా నపు సంస్సాతుఁడై
 ఘనభూషాంబరధారియై శుచియునై శ కమ్రోత్సవం బొప్పుఁజే
 యునితాంతత్వరఁ బూని వేదవిదులై శ యొప్పారుసద్విప్రులన్. ౧ 320
- క. జ్యోతిశ్శాస్త్ర మెఱింగిన, యాతతచిత్తులను బిల్వ శ నంపి విధిహితం
 బై తగినస్వస్తివాచని, కాతతకృత్యంబు సాగునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౪ 321
- క. తనయునకు జాతకర్తం, బనుకార్య మొనర్చి పితృసుశరార్చన లొప్పుం
 గనుజేసి లక్షయుగ్తం, బును ధేనువులన్ గలాపశములఁ దగువానిన్. ౨౪ 322
- క. ధరణీసురులకు నొసఁగెన్, బరమానందమున మఱియు శ స్వర్ణమణి వరాం
 బరసంవృతములఁ దిలభూ, ధరముల నేడింటి నప్పు శ దానముచేసెన్. 3 323
- సీ. ¹శాస్త్రోక్తకాలంబు శ జరగుట భూమ్యంబు, ముఖవస్తువులు శుద్ధశములగున్నాన
 మున శౌచమున దేహశమును; జాతకర్తాదిసంస్కారములచేత శ సంతతియును
 దపముచే నింద్రియశతతియును, గ్రతువుల ధరణీసురాదులుశదానములను
 ద్రవ్యముల్ సంతృప్తి శ తనరుట మానస మాత్మవిద్యను నాత్మ శ యమలతఁగను
 తే. గనుక నానందగోపకుఁడును విధిగను, స్నానశౌచాదులను జేసితాను శుద్ధుఁ
 డయ్యె; విప్రులు సన్ముతి శ నాశిషముల, స్వస్తివాచనికంబులశసలిపి రపుడు. ౪ 324
- క. ²పౌరాణికులౌ సూతులు, స్ఫారకులాచారములఁ బ్రశంసించు మహా
 ధీరులు మాగధులు సభా, స్తారుల కింపొదవ బల్కుఁదగు వందిజనుల్. ౪౪

* “కాలేనస్నానశౌచాభ్యాం సంస్కారైస్తపశేజ్యయా, శుద్ధ్యంతిదానైస్సంతుష్యా ద్రవ్యా
 ణ్యైత్తాత్మ విద్యయా” అనిమూ. దీనివ్యాఖ్యానమునఁ గలయర్థమేయిందుఁ గలదు. 2 “సూతమాగధ
 వందినః” అని మూలము. “సూతాఃపౌరాణికాః ప్రాక్తామాగధావంశశంసకాః వందిన స్త్వమలప్రభాః
 ప్రస్తావనదృశోక్తయః” అనువ్యాఖ్యాన్లోకార్థమేయిటఁగలదు.

- తే. గాయనులు మంగళోక్తులు శ గలుగఁ బాడి, రప్పు భేరులుదుందుభు శ లట్టై మ్రోగఁ
మాటిమాటికి నెల్లరు శ మానసముల, నింపుగలిగియె యుండి రాశక్యజనిని. ౫
- క. నందవ్రజమున గోపకు, లందముగా ద్వారముల గృహంగణములను
మందిరసౌధాంతరముల, నుం దగ నూడ్పించి యంత శ నూత్నవిధములన్. ౫౪
- క. పరిమళజలములఁ జల్లించిరి నూత్నవిభూతులఁ గయిరచేసి పతాకో
త్కరములఁ జిత్రధ్వజముల, నరుదంగ నెత్తించి రప్పు శ డతిమోదమునన్. ౬
- సీ. సుమదామముల విచిత్రములగునంబరములఁ గట్టి రయ్యయిస్థలములందుఁ
బల్లవతోరణపటలి నలంకరించిరి ధేనువుల వత్సతరముల వృష
భములనుం దై లలేపనహరిద్రాలేపనముల విచిత్రభూతుమహితవివి
ధవిభూషణముల నెంతయు నొప్పఁగాఁజేసి బర్హిబర్హంబుల శ భవ్యవస్త్ర
ఆ. హేమమాలికలను శ నెంతయు శృంగార, మందఁజేసి రవ్వి శ యఖిలజనుల
దృష్టులకు ముదంబు శ దీపింపఁగాఁ జేసె, నంత గోపవర్యు శ లాదరమున. ౭ 329
- చ. త్వరపడి మూల్య మింత యని శ బాగుగఁ జెప్పఁదరంబుగాని యం
బరములఁ గట్టి చిత్రతరవర్ణములం దగుకంచుకంబులన్
శిరములఁ జుట్టునస్త్రముల శ శ్రేష్ఠతమాభరణంబులన్ మనో
హరముగఁ దేజరిల్లుచును శ హస్తములందును గాన్క లొప్పఁగన్. ౮ 330
- క. చనుదెంచిరి నందాధిపు, తనయునిజన్తోత్సవము ముదంబునఁ జూడం
గను గోర్కి సందడింపఁగ, ననంతరము గోపికలు మహానందమునన్. ౯ 331
- ను. తమరాజ్ఞీమణికిన్ యశోదకుఁ గులోద్ధారుండు పుత్రుండు త
త్సమయం బందు జనించె నన్న శుభవృత్తాంతంబు నాలించి చి
త్తముల న్నిల్వక పొంగివచ్చు నతిమోదంబే తమున్ హెచ్చరిం
ప మహార్హాంబరధారణంబునఁ గలాపస్ఫూర్తిఁ జెల్వారుచున్. ౧౪ 332
- ను. తనువల్లుల్ తగ నంజనంబునను నేత్రంబుల్ మనోజ్ఞంబుగాఁ
గనుపట్టంగఁ బరీమళోన్మిళితమౌ శ గంధంపుఁబూతల్ గనుం
గొన నెంతో రుచిరంబుగాఁ దగఁగ భృంగుల్ గ్రమ్మపూదండ లొ
య్యనఁ గంతంబులవ్రేల మెచ్చఁదగు నోయ్యారంబునం జూడ నై. ౯ 333
- తే. అపుడె పూచినపూవుల శ యందు మెలఁగు, కమ్రకింజల్కములఁ దిలకముగ దిద్ది
వదనపంకజ మెంతయు శ వాసిమీఱఁ, గానబడ సత్వరంబుగ శ గమన మలర.
- క. అనుపమపృథులశ్రోణులు, తనరం గుచమండలమ్ము శ త్వరగఁ జనుటచే
తను సుంత కదలుచుండం, గనుపాయనచారుపాణికమలము లొప్పన్. ౧౦ 335
- క. చనుదెంచిరి నందానిగృహ,మునకున్; మఱి గోపవరులపూజోదులు చ
క్కని రత్నకుండలము లింపునుగూర్చుచు గర్జయుగళితబొలుపారంగన్. ౧౦౪

- చ. గళముల రత్నరమ్యపదకంబులు శోభిల మంజులాంబరం
బుల ధరియించి హస్తముల శ భూరిమణివలయంబు లెంతో రా
జిలఁ జనుగట్టులందు సురుశచిం దగుసన్ననిహారముల్ తగం
బలువడి నేగుచుంట సిగభాసిలు హారము లట్టై రాలఁగన్. ౧౧ 337
- తే. త్రోవ నంతటఁ బరిమళశపావనసుమ, వర్షముం గురియించుచు శ వచ్చి నందు
మందిరంబును జేరి యశ్వుగువలెల్ల, బాలకునిఁ జూచి సంతోషభార మొలయ.
- క. చిరకాల మ్రోబాలక!, పరిరక్షింపు మమునెల్ల శ బాగుగ నని యా
దరమున నాశిషముల నిడి, పరికించిరి బాలు నేత్రపర్యముగాఁగన్. ౧౧౫ 339
- తే. పసపుగలిగిన నూనె ¹నశఘనమందు, నలది జలకంబు లాడించి శ యభవు నతని
నాయురభివృద్ధి నొనఁగూర్చు శ నట్టిపాట, లెలమి బాడుచుముద్దాడి శ రింతులెల్ల.
- చ. జనియన లేక విశ్వముల శ సంతతికిం బ్రభువై యనంతుడై
వనరుహనేత్రుడై కలశశవారిధిలోఁ దగుకృష్ణుఁ డప్పు నం
దుని దగుమందయందును దశనూజుఁ డనందగి యుడువేళ విం
తనదగనట్టి మోదము మనంబులఁ బొంగ విచిత్రవాద్యముల్. ౧౩ 341
- తే. మ్రోగఁజేసిరి; గోపకుల్ శ మోద మొలయఁ
బెరుగుపాలును జలములు శ విచ్చలవిడి
గాఁ బరస్పరముం బెల్లు శ గా సుషష్టి
వలెఁ దగన్ వెన్నపూతలఁ శ జెలఁగి రంత. ౧౪ 342
- చ. అనుపమమానసంబు దగునట్టి మహీపతి నందుఁ డట్లు నం
దనుఁ డుదయింప సంతసము శ నవడి వారల కెల్ల గోధనం
బును వసనంబు లాభరణముల్ తనివార నొసంగె సూతనం
దినిచయ మాగధాళికిని శ దృష్టిగ నిచ్చెను ద్రవ్యరాసులన్. ౧౫ 343
- ²తే. విద్యలే జీవనంబుగా శ వెలయునట్టి, యితరజనులకు నెవ్వ రేమేని గోరు
వారొ యవ్వారి కుచితమాభంగి లోభ,మింతయే లేకొసంగెను శ దృష్టిగలుగ.
- క. అతిశయభాగ్యస్ఫూర్తి, క్షితి మించెడు రోహిణియును శ శ్రీవిష్ణుని స
మృతిఁ బూజింపను దనప్రియ,సుతు నభ్యుదయమ్ముఁ గోరుశచున్ వ్రజ మందున్.
- క. నందుం డభినందింపఁగ, సుందరతరవస్త్రహారశోభిత యగుచున్
నందనుఁ గాంచుచు నత్యానందము గనుచుండె నంత శ నందునిమందన్. ౧౬ 344
- చ. హరి వసియించియుండుట బ్రీయంబుగ నెల్లరు సంస్తుతింప ని
ర్జరు లొగి విస్తయంబున నొసంగెడుదృష్టులఁ గాంచుచుండ శ్రీ

1 అఘనము=దేహము. 2 'యథోచితమపూజయత్' అని మూ. 'యథోచితవిద్యాగౌరవ మనతిక్రమ్యైత్యర్థః' అని వంశీధరుడు.

తరుణియు స్వేచ్ఛమీఱఁగ సతంబు విహారముసల్పుచిహ్నముల్
పరమసమృద్ధియున్ వెలసెఁ శ బర్వపు దుష్టవికారచిహ్నముల్. ౧౮

347

— నందుఁడు మధురానగరంబునకరిగి వసుదేవుం గాంచుట. —

ఉ. గోపవరుండు నందుఁడును శ గోకులరక్షకు నర్హులై న యా
గోపకులం దగం బనిచి శ గోవులఁ గావఁగ నిర్ణయించి యా
భూపతి కియ్యఁగాఁదగిన శ భూరికరంబును వార్షికోచితం
బోపికమీఱఁ గైకొని నిశ్జోచితకింకరసంఘయుక్తుడై. ౧౯

348

క. చనియెను మధురానగరంబున కచ్చటిఁ గంసభూపముఖ్యుం గని తె
చ్చినయట్టి కరం బిచ్చెను, జనపతి సెలవంది యొక్కశచక్కిన్ విడిసెన్. ౧౯౫

349

చ. తనచెలికాఁడు నందుఁడు సుతప్రమదంబున నొప్పువాఁడు వ
చ్చెను గర మిచ్చి యొక్కయెడ శ స్వీయజనంబులఁగూడి యున్న వాఁ
డని విని తన్ని వాసమున శ కప్పుడె పోయెను; శూరునాత్మజుం
గనుఁగొని నందుఁ డంగమునఁ శ గ్రమ్మఁ బ్రాణము లొందుకై వడిన్. ౨౦౫

350

క. పరమప్రియఁ డగునాతనిఁ, బరికించి జవంబ లేచి శ బాహుద్వయ మా
దరణమునఁ జాఁపి కౌఁగిట, నురుతరమోదమునఁజేర్చి శ యొగిఁ బూజించెన్.

క. మనసునకు హాయిఁగూర్పం, గను దగుపీఠమును జూపఁ శ గాఁ గూర్చుండెన్
దనుని ట్లాదృతిఁ బూజించిన నందుని గాంచి పలికెఁ శ జెలిమివెలయఁగన్. ౨౧౫

351

క. ఆరోగ్యముగా నుందువె, శ్రీరమ్యా! యనుచుఁ బ్రీతి శ టేమప్రశ్నం
బీరితిఁజెసి సహజకు, మారప్రీతిమెయిఁ బల్కె శ మానస మలరన్. ౨౨

353

శా. ఓయన్నా! చిరకాల మప్రజుడవై శ యూహింప సంతాన మిం
కేయేదైవకృపం గనం దగునో యేయేసద్వృత్తశ్రేణులం
జేయంగాఁ దగునో యటంచు మదిలోఁ శ జింతించి యయ్యాశనే
మాయం జేసెడువృద్ధతం దగుచు నశమ్మాటన్ మదిం దేకయే. ౨౨౫

354

క. చిరకాలము గడపితి వే, పరమాత్తునికృపనొ నీకుఁ శ బట్టి గలిగె ని
త్తరుణమున నిన్నుఁబోలిన, పురుషుఁడు వేటొకఁడు గలఁడె శ భూమి వెదకినన్.

సీ. భవచక్రమునయందు శ వర్తించుపురుషుఁడు మరలఁ దాఁ బుట్టినశమాడ్కి దైవ
వశముననే దుర్లభం బగుప్రియదర్శనముఁ బొందజాలితివి మదిఁ దలప
దిదియె మహాదృష్టమెట్టు లన్నను వినఁదగుఁ బ్రవాహము వేగముగఁ జనంగ
నం దెట్టులోపడి శ యరుగుతృణాదులు భూరితరంగసముదయమునను

తే. బహువిధంబుల నిట్టిట్టు శ పఱచుచుండి, పీడిపోవును మరలను శ గూడు టరిది
యట్లై సంసారమునయందు శ నాత్మచిత్ర, కర్తవాసనలను గతిఁ శ గాంచు సఖులు.

క. మరలంగూడుచు నొకచోఁ, జిరకాలమొ సుంతనేపొ శ చెలిమివెలయఁగాఁ

- బరివర్తించుట యచ్చెరువరయంగా నందగోపరయని మఱియుననుక. ౨౫ 357
- మ. వినవయ్యా! సుహృదుల్ నినుం గలిసి యేవేళక మెలంగకమహా
వనమం దెందు వసించితో యదిమహావార్యన్నితంబై ప్రతా
ననులం బెంపువహించి భూరితృణమై శ నానాపశువ్రాతయో
గ్యనివాసంబయి రోగశూన్యమగుచుం శ గన్పట్టుగాదే సఖా. ౨౬ 358
- శా. అన్నా! నాకొమరుం డొకండు నిను నరయ్యంగాగ మన్నించి నీ
వు న్నిభార్యయశోదయుక ముదమునం శ బొల్పారి లాలించుచుం
డ న్నిమందను దల్లితో సుఖిగ నున్నాడేకదా? లొకమం
దెన్నక నెయ్యరతోడ బంధువులతో శ నేపూరుషుం డిచ్చ మై. ౨౭ 359
- తే. *ధర్మమర్థకామంబులు శ తగుఁ ద్రివర్గ, సంజ్ఞికములయి పానిని శ సాధురీతి
ననుభవింపంగవలయుఁ దా శ నట్లుచేయు, పానికే యవి విహితంబునొసఁజమ్ము.
క. పురుషుం డెవఁ డట్లొనరుప, కరహిం దా ననుభవింపఁ శ గా సుహృదాదుల్
పరితప్తులగుదు రతనికీ, బురుషార్థత్రయము వ్యర్థముగ నగు ననఘా. ౨౮ 361
- చ. అనవిని నందుఁ డిట్టులను శ నక్కట! దేవకయందు నీవు కాం
చినబహుసూనులం గదిసి శ చెచ్చెఱఁ జంపెను గూళ కంసుఁ డం
త నొకకుమారి గల్గ నది శ తత్త్వణమే దివి కేగె దీనికై
మన మొనరించుకార్య మణుమాత్రము గల్గఁసుమ్ము మిత్రమా. ౨౯ 362
- 1సీ. మనుజుఁ డదృష్టమందను మెలంగుచు నద్ది కటగించునట్టి సుఖమును దుఃఖ
మును నియతంబులై శ మొనయవు గావున నయ్యదృష్టవశంగతాత్మఁ డగుచు
నుండును; వానికి శ నొగి సుఖదుఃఖముల్ కలుగుటయు నదృష్టకలననె సుము
దీనినెవ్వఁ డెఱుంగుమానవుఁడాతండు మోహమొందక సుఖమును మఱియును
తే. దుఃఖమును దనమనమునఁ శ దుల్యములుగఁ
గనుచు నుండును నీవు నాతనయుల మదిఁ
దలఁచుకొని చింత నొందకు శ దైవవశము
సకలము నగును భవము నిశస్సారముగద. 3౦ 363
- క. అన నసుదేవుఁడు నందుని, మనమునఁ గలయర్థ మెఱిగి శ మాన్యతమా! రా
జున కీదగు వార్షికకరము నిచ్చితివి కంటి విట మఱముక మేము నిసుక. 3౦౪
- క. కనుఁగొంటి మిచ్చటక బహు,దినములు నీ వుండరాదు శ తెప్పనఁ బోనొ
గనఁబడు నుత్పాతము లను,దినమును గోకులమునం దరదియు నగుఁ గావక.

* 'పుంసస్త్రివర్గోవిహితస్సహృదోహ్యానుభావితః, నతేషుక్లిశ్యమానేషుప్రవర్గోఽర్థాయకల్పతే.'
అనిమూలము. దీనియర్థమే రెండుపద్యములయందుఁ గలదు. 1 'నూనంహ్యదృష్టనిష్ఠోయ మదృష్టపర
మోజనః, అదృష్టమాత్మనస్తత్త్వం యోవేదనసముహ్యతి' అను మూలార్థమే యిటఁ దెలుపఁబడినది.

చ. అని పురికొల్ప నందముఖు శ లావసుదేవుని వీడుకొంచు నొ
య్యన వృషభాళిఁ బూన్చిన మహాశకటంబుల నెక్కి గోకులం
బునకును బోయి రందుఁ గనఁబోలును దుశ్శకునాళి యన్న యా
తనిపలుకుల్ తలంచుచు నితాంతము హెచ్చరిక జవంబునన్. 3౨ 366

ఆ ట వ అ ధ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు పూతనకు ముక్తి ననుగ్రహించుట.

క. అని మఱియున్ జనపతికిన్, వినిపించెన్ శుకమహర్షి శ విష్ణువుచరితం
బును; ద్రోవఁ జనెడుతఱి నందున కుత్పాతములు కొన్ని శ తోచెన్ దానన్. ౪
క. నందుం డపు డిఁక ముందా, మంద మహాత్పాతము లెటు శ మాన కొదవునో
ముం దేమిసాగునో యను, సందియమున కెదను బోటు శ చాలఁ గలుగఁగన్. ౧

తే. శౌరిపల్కినపల్కులు శ సత్యములె య
గు నని యూహించుచున్ హరిఁగోరి శరణ
మగుమ యని మందకుం బోయె శ నంత నచటఁ
గంసుఁ డంపిన యొక్కరక్కసియు వడిగ. ౧౪ 369

చ. జనపతియాజ్ఞచొప్పున విశంకటవృత్తిని బాలురన్ వధిం
పను బనిపూని చూచుటకె శ బాగుగఁదోడని ఘోరరూపముం
గనునది గానవేగమున శ గ్రామములందుఁ బురంబులందు గో
పనికర ముండుమందలను శ బాలకు లుండిన వారిఁ జంపుచున్. ౨ 370

చ. *తిరుగుచునుండె; సాత్వతపతిప్రియకార్యములన్ గుణాళి నా
శరతతినాశనంబులను శ సంతతమున్ వినుటల్ నుతించుటల్
పురుషులు స్వీయకర్తములఁ శ బూనియుఁ జేయక యుండువారొ యా
ధరణినె యిట్టిరక్కసులు శ తారు చెలంగుదు రెంతొ పూనికన్. 3 371

ఆ. అవ్వికల్గుచోట శ యాతుధానీకదం, బములు నిల్వనోప శ వమలమూర్తి
వాసుదేవుఁడెందువనియించు నందుండ, గలదె దీనశంక శ గలుగునెట్లు? 3 372

మ. ఒకనాఁ డంబరమార్గగామినిగ నోషోషోయంచు మెచ్చున్ జనుల్
సకలేశుండు వసించు మందదఱి కంఠద్వాంఛమై వచ్చి మా
య కడుంబూని స్వకీయరూపము నదెత్తెనెం గనన్ రానియ
ట్లొకటన్ మార్చి కనంగ మోద మిడు నట్లొప్పారురూపంబునన్. 3౪ 373

* 'నయత్ర శ్రవణాదీని రక్షోఘ్ననిన్వకర్తసు, కుర్వంతి సాత్వతాం భర్తు ర్వాతుధాన్యశ్చ
తత్ర హి' అని మూలము.

- ఉ. కామమురీతి నే తిరుగఁగఱా దగుశక్తిఁ జెలంగుచుంట నా
భామిని పూతనాహ్వాయ యశభంగురవాంఛను జొచ్చె మంద; నా
వామయుఁ గేశపాశమున శ బాగుగ మల్లెవిరుల్ చెలంగఁగా
క్షామమనోహరాంబరముఁ శ గట్టి నితంబపుసొంపు మీఱఁగన్. ౪ 374
౩. వక్షోజమండలభారంబునన్ మధ్యమం బగుభాగంబు శ డంబుమాని
సన్నగిలంగఁ జంఛలకర్ణభూషణప్రభలఁ గుంతలములు శ భాసిలంగ
దాన మోమున విచిత్రస్ఫారశోభయుఁ గనఁబడుచుండ సోగసున కునికి
పట్టగు చిటునవ్వు శ పరుగులెత్తుచునుండ వెలయునేత్రసరోజములతుదలను
- ఆ బొలుచు పీక్షణములు శ లలితములుగఁ బర్వ
వ్రజమునందు మెలఁగు శ వామనయన
లమనములను బేశలముగ హరించె నా
పూవుఁబోడిఁ గాంచి శ పొలఁతు లెల్ల. ౫ 375
- క. సరసిజ మొయ్యారంబుగఁ, గరమున ధరియించి యిట్టి శ కమ్రాకృతితో
నరుదెంచెఁ బతిని జూడంగ రమాదేవి యనునూహఁ శ గని రత్తఱినిన్. ౬ 376
- క. పూతన బాలగ్రహ మాభూతలపతి కంసునాజ్ఞఁ శ బూని యచట సం
ప్రీతిని శిశువుల వెదకుచు, నేతీరుననో కనంగ శ నేతెంచె హరిన్. ౬ 377
- ఉ. నందునిగేహమందుఁ గుజనవ్రజముం బొలియించువాని ని
చ్చుం దనభూరితేజమును శ శక్తిమెయిం గనరాకయుండఁ జే
యం దగునంచు నెంచి యటులదృఢతరీతి నడంచి శయ్యపై
నం దనువొప్పఁ జేర్చి జతనంబున నొప్పెడులోకనాథునిన్. ౬౪ 378
- తే. భస్మసంఛాదితం బగువహ్ని పోల్కి
నమరుచుండెడు హరిమూర్తి శ నచటఁ జూచెఁ
బూతనయు నామెబాలకశత్రుహమునకు
మారికాగ్రహ మనియెంచి శ మాధవుండు. ౭ 379
- ఉ. తానె చరాచరాత్మత నితాంతము వెల్లుచునుండు నెప్పుడుం
గానఁ దదీయవర్తనముఁ శ గాంచె మదిన్; సకలప్రభుం డనం
గా నెఱిఁ గీర్తిగాంచుచు జగంబులు గల్గఁగఁ గావఁ ద్రుంపఁగా
దానె సమర్థుడయ్యు నది శ దాపునకున్ వడి వచ్చు నంతలోన్. ౭౪ 380
- *ఉ. [బాలునిరీతిఁ గన్పడుచుఁ శ బల్కక యూరకయుండె; స్వీయమా
యాలసమానశక్తి మనుజాకృతిఁ బూనియు నొక్కటన్ జగ

* అధికపాఠశ్లోకమునకు “మహేశ్వరత్వేపి చ” అనుదాని కిది తెలుగు. తెలుగుప్రతిలో
నీశ్లోక మధికపాఠముగా గణింపబడలేదు. కాని శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యమాత్ర మిందును గానరాదు.

జ్వాలవిచేష్టితంబుల నిశప్రకృతిం గనువాడు నైనయా

బాలకుఁ డానిశాచరిని శ బట్టి వధింపఁగ నెంచె నాత్మలోన్. ౮

381

ఉ. పూతన యాత్మజీవితముఁ శ బుచ్చుకొనం దలపోయుచున్న యా

శ్రీతరుణీపతిం గనుచుఁ శ జేరఁగఁ బోయెను గాని సుంతయే

నీతఁ డెసంగునిట్టిః డనియెంచగ నేరక] నిద్రపోవుభీ

మాతతభోగిరజ్జు వని శ యంకమునం దిడుకొన్నరీతిఁగన్. ౮

382

తే. ఆయనంతుని నిడుకొనె శ నంకసీమఁ

దీక్షించి త్తయు మిగులఁ గృత్రమవిచేష్టి

తయు నయినయానిశాచరి శ తద్ద మెత్త

¹నయిన చర్మంపుటాటలోని యసివిధమున. ౮౪

383

²సీ. బయటమార్దవము లోపలఁ గ్రూరభావంబు గలిగియుజనయిత్రివలె మెలఁగుచు
నుత్తమకాంత నా శ నొప్పుదానిన్ గేహమధ్యస్థలంబున శ మమతఁ గాంచి
దానితేజమునకుఁ శ దనువుల మఱచుట నాయశోదయు మఱియందెమెలఁగు
నారోహిణియు నించు శ కంతయుఁ బల్కుక కనుచుండి; రంత రశక్కిసియు నందుఁ

ఆ. గూరుచుండి బాలకుని నెత్తుకొని ప్రాణ,హారముగఁదగువిషము శ నంతరమున
నమరుపఁబడి వెలయు శ నట్టిస్తనంబును, గ్రూరచిత్తగానఁ శ గుడుపఁ దొడఁగెన్. ౮౫

చ. హరియును మేలుకాంచినటు శ లప్పుడుచూడఁగ నొప్పి గట్టిగాఁ

గరములఁ దత్కుచంబులను శ గాఢీయఁబెట్టెడునట్లు తాకుచున్

గురుతరరోషయుక్తుడయి శ క్రూరనిశాచరిప్రాణపంక్తితో

నురవడిఁ బాలు ద్రాగె నీదె శ యొప్పును దీనికి శాంతి యన్నటుల్. ౧౦ 385

సీ. కుహనాకుమారుఁ డౌగోపాలకృష్ణుండు పాలు ద్రాగుచు నట్టె ప్రాణములకు
నాథారములుగాఁగ శ నమరియుండినమర్తముల నెల్లఁ బీడింపఁ శ గలఁగి యదియు
నికఁ జాలుఁజాలు నిశదేటిపాల్ త్రాగుటో యనుచు భాషించుచు శ నబ్బ! చన్ను
విడువుమా! యనిమొఱ్ఱవెట్టుచు నేత్రముల్ తిరుగుడుపడుచుండఁజరణములభు

తే. జములఁ బలుమటు విదలించుచు మనమందుఁ

గలుగుపరితాపమునఁ జెప్పుటలు శరీర

మందు నిండఁగఁ గూయుచు శ నపని వ్రాలె

దానివెడబొబ్బలం గల్గు శ ధ్వనికి నపుడు. ౧౧

386

1 'కోశపరిచ్ఛదాసివత్' అని మూలము. 2 'అంతస్తైశ్చేయబహిర్దావేచ దృష్టాంతః కోశపరిచ్ఛదాసివత్' మృదుచిత్రచర్మమయః కోశః పరిచ్ఛద అవరణం యస్యానేః. అని వ్యాఖ్య. ఈ యర్థమే యిందుఁ జేర్పఁబడినది. 3 'రోషసమన్వితోఽసిబత్' అని మూలము. దీని సారమే యిందుఁగలదు.

- చ. ధరణియు భూరిభూధరవిశతానముతోడ వడంకె మిన్ను ¹ని
బృరముగఁ గంపమొందె గ్రహశపంక్తియు వే కదలెన్ రసాతలం
బురవడి మాటుమ్రొసె దెస శ లోయ్యన మాటుధ్వనించె నప్పు ²ని
ఘరపవిపాతశంకఁ గొని శ ఊణిపయిం బడి రొక్కటన్ జనుల్. ౧౨ 387
- ఉ. క్రూరనిశాటి యివ్విధిని శ గోపకుమారమనోజ్ఞదోర్వ్యగ
స్ఫారనిపీడిత స్ఫుటవిశష స్తనమండలయశాచు స్వీయమా
ఘోరశరీర మొప్పు వగఁగగుందుచు నో రటువిప్పి పాదముల్
భూరిభుజంబు లెంతో భయశముం గలిగింపఁగఁ జూచి నీల్గినన్. ౧౩ 388
- తే. కేశపాశము జాఱంగ శ ఊతిని వజ్ర
నిహతుఁడౌ వృత్రదానవ శ నేత యట్లు
గోష్ఠమునఁ గూలె; దానిదౌ శ ఘోరతనువు
ధరణిబడు నప్పు డద్దాని శ తాఁకునమను. ౧౩ 389
- ఆ. ఆటుకోసులలోపల శ నమరియున్న
భూరుహములెల్లఁ బొడియయి శ పుడమి వ్రాలె
రాజచంద్రమ! యది విచిత్రముగఁ దోఁచె
జెప్పఁ దరమానె యద్దానిశచేష్ట లపుడు. ౧౪ 390
- క. హలదండ మంతపొడవుగ, గలగుండువడంగఁ జేయఁగల దంష్ట్ర లొగిన్
గలిగిననోరును గిరిగుహ,వలెఁ గన్నడు నాసికయును శ వనితకుఁ దోఁచెన్. ౧౪౫
- సీ. గంఢోపలంబులశరణి స్తనంబులు విరిసిన యెఱ్ఱనిశవెండ్రుకలును
నంధకారాన్యత శ మగునూతులంబోలు లోతులై యున్నట్టి శ లోచనములు
నిసుకతిప్పలవలె శ నెసఁగు నితంబముల్ భీతిని గల్గించె శ నాతతముగ
బద్ధసేతుసమాన శ బాహూరుపాదముల్ శూన్యజలంబయి శ చూడఁబడెడు
- తే. మడుపువడుపున నుదరంబుఁ శ గడుభయంబు
గదురఁ జేయుచు నుండె; రక్కసికళేబ
రమును నద్దానిఁ గని గోపశరమణు లెల్ల
గోపకులు భీతిచెందిరి శ గుండె లవియ. ౧౬౫ 392
- క. అంతకుమున్నే పూతన, యెంతయుఁ గావించునాయశహీనధ్వని క
త్యంతము వీనులు ప్రీలఁగఁ, జింతాపరతం దపింప శ శీర్ష హృదయముల్. ౧౭
- క. ఏమియుఁ దోచక యుండిన, యామానిను లెల్ల మిగులశనార్థిఁ గనిరి; ర
ఊమానిని వక్షంబున, నేమాత్రము భీతిలేని శ హృదయ మ్మలరన్. ౧౭౫ 394

1 నిబృరముగ = అధికముగా. 2 నిఘరపవిపాతశంక = కఠినమగు పిడుగుపడినదో యను

క. కరచరణము లాడించుచు, హరి యెంతయు నేర్పుమీఱు ॥ నాడుకొనఁగ గో
పరమణు లప్పుడు కనుఁగొని, త్వరపడి చేరంగఁ బోయి ॥ బాలకు నతనిన్. ౧౭౪

క. మనసులఁ గలిగినసంభ్రమమున నాయన! రార! యనుచు ॥ ము ద్దిడుకొనుచున్
జనిరి తొలఁగంగఁ గైకొని, జనయిత్తులు వారితోడ ॥ సంభ్రమ మొదవన్.

తే. *పాడురక్కసిఁ దాఁకుట ॥ గూడనిపని

యనుచు గోవాలమును ద్రిప్పి ॥ యంత మఱియుఁ

దగినవని తోచినన్ని యుత్తములచేత

రక్ష లొగిని జేయించిరి ॥ రమణు లంత. ౧౯

397

చ. మనముల శోక ముప్పతిల ॥ మాధవుఁ గాంచుచు నేమితోచుమిన్

వనితలఁగూడి గోరజము ॥ బాలకుదేహమునిండఁ జల్లి చ

క్కని దగుధేనుమూత్రమును ॥ గాయమునం జిలికించి యంత నిం

కను మదిఁ దృప్తిలేమి శిశుకమ్రతరావయవంబులం దొగిన్. ౧౯౪

398

వ. భగవన్నామద్వాదశకం బుచ్చరించుచుఁ దిలకస్థానంబులు ద్వాదశసంఖ్యాకంబు

లగుట గోమయంబున రక్ష గావించిరి. లలాటంబుఁ గేశవుండును, నాభి నారా

యణుండును, హృదయంబు మాధవుండును, గంఠాఢోభాగంబు గోవిందుం

డును, దక్షకుక్షి విష్ణుమూర్తియు, దక్షిణభుజంబు మధుసూదనుండును, గం

ఠంబుఁ ద్రివిక్రముండును, వామకుక్షి వామనుండును, వామభుజంబు శ్రీ

ధరుండును, గళము హృషీకేశుండును, గటిప్రదేశంబును బద్మనాభుండును,

గకుద్భాగంబు దామోదరుండును, గాపాడుదురను నది ద్వాదశావయవరక్ష

యనంబడు. మఱియును. ౨౦

399

సీ. కొంతయూటతోచు ॥ గోపిక లత్తటి నాచమన మొనర్చి ॥ యంతకంటె

దక్షమకా నట్టిసంరక్షను గావింప సమకట్టి శుద్ధలై ॥ సాధుబీజ

వర్ణంబులను జక్కఁ ॥ బల్కుచు మునుముందుఁ దమశరీరములహస్తములవాని

న్యాసమొనర్చుచు ॥ నవల శ్రీకృష్ణుని యంగములందును ॥ హస్తయుగము

తే. నందు నీవిధి బీజవిన్యాస మిట్లు

గా నొనర్చిరి; పుత్ర! నీ ॥ కమ్రచరణ

ముల నజం; డణిముఁడున్ జానుసపులను, యజ్ఞఁ

డూరువులఁ గటితటము లశచ్యుతుఁడు ప్రోచు. ౨౧౪

400

వ. జఠరము హయగ్రీవుండును, హృదయంబుఁ గేశవుండు, నురము నీశుండును,

గంఠంబు నినుండును, భుజముల విష్ణువును, ముఖము నురుక్రముండును, శిరంబు

నీశ్వరుండును బ్రోతురు. అగ్రభాగంబుఁ జక్రధరుండు, వెనుకభాగంబుఁ

* 'రక్షాంవిదధిరేసమ్యగ్గోపుచ్ఛభ్రమణాదిభిః' అని మా. దీనియర్థమంతయు నిందుఁగలదు.

తాంభాగ—8

గదాధరుండును, ధనుర్దండంబుధరియించిన మధువైరియుఁ గృపాణపాణియగు నజనుండు, పార్శ్వంబులను శంఖముం బూనినయురుగాయుండు, కోణమ్ములను మీఁ దువేంద్రుండును, గ్రిందును దాక్షుండును, సర్వస్థలంబుల హలధరుండును గాపాడువారు. ఇంద్రియంబుల హృషీకేశుండును, బ్రాణంబుల నారాయణుండును, జిత్తంబును శ్వేతద్వీపపతియు, మనంబును యోగేశ్వరుండును, బుద్ధిని బృశ్నిగర్భుండును, బుద్ధినాత్మను భగవంతుండును బాలింతురు. నీవు క్రీడించునపుడు గోవిందుండును, శయనించునపుడు మాధవుండును, నడచునపుడు వైకుంఠుండును, గూరుచున్నయపుడు శ్రీపతియు, భుజించుసమయంబున సకలగ్రహభీతికరుండగు యజ్ఞభోజనుండును గాపాడుచుందురు. ధాకినీ యాతుధాన కూశ్మాండపాపగ్రహభూతప్రేతపిశాచయక్షరక్షోవినాయకకోటరా రేవతీజ్యేష్ఠాపూతనామాతృకాదులును, దేహప్రాణేంద్రియములకు ద్రోహ మొదవించు నున్మాదాపస్తారములును, స్వప్న దృష్టమహోత్పాతబాలవృద్ధగ్రహము లింకనుగల పీడాకరగ్రహములెల్ల నీవిష్ణునామసంకీర్తనంబునకు వెఱచి నశింతు రని ప్రణయబంధంబున గోపికలు రక్షగావించిరి తదనంతరంబ. ౨౯౪ 401

- క. జననియశోదయుఁ బ్రీతిం, దనయునకున్ స్తన్య మిచ్చి శ తగుశయ్యపయిం
గనుమూయఁ బవ్వళింపం, గను జేసెను; మధురనుండి శ కడు జనమొప్పన్. 30
- క. గోపకులఁ గూడి నంద, త్నాపతి యరుదెంచి తనదు శ మందను ఘోర
వ్యాపారహృదయ పూతన, యాపగిదిం జచ్చియుండు శ టరసి మనమునన్. 30౪
- తే. దానిదీర్ఘశరీరంబు శ గానఁబడఁగఁ, బరమవిస్తితుఁ డయ్యె; గోపకులు నందుఁ
డొక్కరొకరిని గని యిట్టుశలుద్యమమునఁ, జెప్పుకొన సాగి రియ్యదిశచిత్రమకార!
- క. ఆనకదుందుభి పల్కిన, దే నిశ్చిత మయ్యె భీతి శ యెంతయుఁ గల్గెం
గా నిట్టిమహోత్పాతము, లీనెలవునఁ గల్గెఁగాదె శ యెఱిఁగె నతఁ డెదన్. 3౧౪
- క. కనుకన్ మును మునివరుడై, జనియించియె యుండు నిట్టిశచందమ్మున, యో
గిన్మృపుండై వచ్చెనొకో, మనుష్యమాత్రుండుగాఁడు. శ మాట లిఁకేలా. 3౨
- క. పలుకంగలఁడే యివ్విధిఁ, జలకనఁగాఁ గేవల మనుజుండే యైనన్
పలికినయటు లుత్పాత, మ్ములు తోఁచె నటంచుఁ జిత్రముగఁ జెప్పుకొనన్. 3౨
- ఆ. వ్రజనివాసు లంత శ వచ్చి పూతనకళే, బరము నవయవాళిఁ శ బరశుహతుల
భాగములుగఁ జేసి శ వేగమ కొనిపోయి, దవ్వుఁ జేర్చి కాష్ఠతతులఁ జేర్చి. 3౨౪
- చ. జ్వలనుని జేర్చి యాక్షణమశభస్తముగా నొనరించి రపు ని
ర్మలతమకృష్ణదేహయుతి శ రక్కసిదేహము ముక్తపాపమై
సులలితమై చెలంగె మఱిశుభ్రతరాగురుసౌరభంబుగాఁ
జెలఁగెను ధూమ మద్దియె విశచిత్రముగాఁ గనుపట్టె నయ్యెడన్. 3౪ 409

- చ. ధరఁగలబాలకప్రతతి శ దారుణరీతి వధించి వారి నె
త్తురుఁ దమిఁగ్రోలు క్రూరమతఁ శ దోఁచినపూతన యాతుఢాని శ్రీ
హరిఁ బొలియించు వాంఛమెయి శ నచ్చటఁ జేరియు స్తన్య మిచ్చియున్
బరమగతిం గనం గలిగెఁ శ బల్కు లిఁకేటికి రాజపుంగవా! ౩౫ 410
- ఉ. చెప్పఁగ నేల యింక నల శ శ్రీహరికిం బరమాత్మకున్ మదిం
జొప్పడుశ్రద్ధ భక్తియును శ శోభిలఁగా ననురాగ మాత్మయం
దుప్పతిలంగఁ దల్లు లటుఁలోపినయంత ప్రియంబుఁ గూర్చువా
రప్పుడె సద్గతింబడయు శ టబ్బుర మొక్కొ మహీశశేఖరా! ౩౬ 411
- సీ. భక్తియేలేకయు శ వందన మొనరింపకయు వైరమేయూని శ కఠినచిత్త
యగును బూతన యని శ యాత్మ నెఱింగియు విమలభక్తుల హృదయములనిల్చి
సకలలోకాధీశ శ సంతతవంద్యంబు ల్లయితగు దివ్యపాదారవింద
యుగళంబుచేత నేయగు రాక్షసి మేను స్పృశియించి విహరించి శ శ్రీశుఁ డెలమి
- ఆ. జన్ముఁగుడిచె దాన శ స్వర్గ మనంబొల్పు, హరిపదంబు నొందె శ యాతుఢాని
యయ్యుఁ దల్లివోలె శ హరికిని భక్తిమై, స్తన్య మిచ్చినట్టి శ జననులెల్ల. ౩౭ 412
- క. ధేనువులును వైకుంఠముఁ, గానంజను వారలనుచు శ గానముచేయం
గానేల యింక? ముక్తి, స్థానాదికముల నొసంగఁజాలిన హరియున్. ౩౮ 413
- క. దేవకికిం దనయుఁడుగా, భూవలయంబునఁ జెలంగు శ బుధనుతుఁడు తనున్
భావించి ప్రీతిఁ జనుపాల్, ద్రావించిన వారి కేమి శ తా నిచ్చెడినో. ౩౯ 414
- క. జననాథ! పల్కవలెనే, జననులు తనపైని ప్రీతి శ సంధిల్లంగా
దనయుం డనుతలఁపున నే, స్తనపయసుం గుడిపి రట్టి శ సాధ్వల కెపుడున్. 40 415
- తే. జ్ఞానహీనతఁ బ్రాపించు శ సంసృతిభవ, బాధ యించుకయైనఁ దోఁపదు నిజంబు
భూపశేఖర! మధురకుఁ శ బోయివచ్చుచున్న నందాదిగోపకులుద్యమమున. ౪౦
- తే. పూతనాశవధూమ సంభూతసౌర
భమును మూర్కొని యిదియేమి శ వచ్చె నెచట
నుండి?యని యితరేతర శ మొక్కరీతిఁ
బ్రశ్న చేయుచుఁ బోయిరి శ వ్రజముఁజేర. ౪౧ 417
- ఉ. అందలిగోపవర్యులు మహాముద మొప్పఁగ యాతుఢానియున్
సుందరవేష మూని యిలుఁచొచ్చుట యాదిగఁగల్గు వార్తలె
ల్లం దగఁజెప్పఁగా విని కలంగుచుఁ బూతన యంతమొందుటల్
కుం దొకయింకలేత పసికూన చెలంగుటయుం దలంచుచున్. ౪౨ 418
- తే. విస్తయం బట్టె గదురంగ శ వింటి. మొక్క
క్రొత్తవృత్తాంత మని రెల్ల శ గోపవరులు

- పరపురంబుననుండి య శ ట్లరుగుదెంచి
యున్న నందుఁడు సంతోష శ ముప్పతిల్ల. ౪౨౪ 419
- క. తనయుని గ్రహించి మూర్ధంబును మూర్కొని నిరుపమాన శ మోదంబున నొ
ప్పెను; శిశురూపంబున హరి, యొనరించినయద్భుతముగ శ నొప్పెడుదీనిన్. ౪౩౪
- తే. పూతనామోక్ష మనుదానిఁ శ బూన్కి నెవఁడు
వినునొ హరికృప యిట్టిదై శ వెలయు ననుచు
నెఱుఁగునో వానిచిత్త మాశయాశునందు
నిలిచియుండును సతతంబు శ నిశ్చలముగ. ౪౪ 421

—→ ←—
ఏ డ వ అ థ్యా య ము.

—● శకటాసురసంహారము. ●—

- ద. అసవిని యు త్తరాసుతుఁడు శ వ్యాసముసీంద్రునిపుత్రుఁ గాంచి యి
ట్లనియెను యోగివర్య! సకశలాధిపుఁడై భగవంతు డైనయా
వనరుహనేత్రుఁ డాయమరశవంద్యుఁ డదేయవతారమెత్తి యే
పనుల నొనర్చె నవ్వి శ్రుతిపర్యము లెన్న మనోహరంబులె. ౧ 422
- ఉ. వానిని విన్నయంతటనె శ పాతెడుదృష్టయు నెఱ్ఱునంబునం
గానఁగ నైనయయ్యరుచి శ క్రమ్మట రాఁ దలపోయ వంచు నా
మానస మెంచుచున్నయది శ మోనివరేణ్య! మనంబు శుద్ధమే
యాను బరేశునందు దృఢ శ మై తగుభక్తియు నెఱ్ఱ కల్గెడున్. ౧౪ 423
- మ. హరిభక్తప్రకరంబుతో దృఢసఖిత్యావాప్తిఁ గలుగ
హరి మాహాత్మ్యముఁ దెల్పుగాథ లఘుతూలగ్నుల మనోజ్ఞంబులై
పరఁగుం గావున వానిఁ దెల్పు దమి పై శ పైఁ బొంగునేఁ దెల్పుమా;
పరమేశుం డొగి మాయఁబూని ధర నెఱబ్బంగిం బ్రవర్తించునో. ౨ 424
- క. నరవేష మూని యేయే, చరితంబుల నద్భుతముల శ జాతికి ననువై
పరఁగెడువానిన్ దా నను, సరించి కన్పడఁగఁ జేసె శ శైశవమందే. ౨౪ 425
- తే. అట్టివాని విశేషించి శ యాదరమున
నింకనుం దెల్పుదగువాని శ నెల్ల జెపుమ;
వినఁగ వేడుకయయ్యె నా శ కనిన విజయ
పాత్రునింగాంచి శుకయోగి శ పలికె నిట్లు. ౩ 426
- సీ. వినవయ్య! భూపాల! శవనజాతునకు శయ్యపయిఁ బొరలాడెడు శ వయసురాఁగ
జననియశోద యుత్సాహపూరిత హృదయాంబుజయై వేడ్క శ నాచరింపఁ
దలచి యద్దానికై శవెలయున్నానము విధిహితముగాఁ జేయంగ శ నెన్నినాఁడె
హరిజన్మనక్షత్ర శ మరుదేరుటయు నంత గోపికాసంతతిఁ శ గూడిభద్ర

తే. వాద్యసుఖగీతములు పర్వ శ వసుమతీసు
రోత్తములు స్వస్తిదమ్మలై శ యొప్పుమంత్ర
ములు పరింపఁగఁ దలయంటి. శ లలితజలము
లను గుమారునకున్ స్నాన శ మాచరించి. ౪

427

క. ఆనందునిపత్నియు నవ,నీనిర్జరవరులకెల్ల శ నెమ్మి వసనముల్
మానితసుమహారమ్ములు, ధేనువులును భోజనమ్ముఁ శ దృష్టిగ నిడుచున్. ౪౪ 428

క. వారలు పూజితులగుచుఁ గు,మారునకున్ శుభముగల్గు శ మంత్రంబులఁ బెం
పారఁగ దీవించినతఱి, నారమ్యకుమారు మోము శ నంబుజమందున్. ౫ 429

తే. ఆవులింతలు లోనగు శ నట్టిచిహ్నములు గనంబడఁగా నేత్రములును నిద్ర
నొంద వేగిరపడఁ గాంచి శ యందమైన, డోలికను జేర్చి నిద్రింపజోలపాడె.

క. ఆపాటకు సుఖముం గని, యాపాపఁడు నిద్రవోయినట్లుండె; సుతుం
డాపగిది నిద్రపోవఁగ, నాపడఁతుకమిన్న తన్త్రహముచూడంగన్. ౫౪ 431

క. చనుదెంచియున్న ప్రియబంధునికరమును మందనున్న శతోయమువారిన్
గనికరమునఁ దదుచితవిధ, మునఁ దృప్తులఁజేయుచుండెఁబొంగెడువేడ్కన్. ౫౪

క. ఆసందడిలో నాఁకలి,తో సరగునఁ బాలుగ్రోలఁ శ దోడ్తో నేడ్చెన్
వాసవుననుజాతుం డది, యాసాధ్వి వినంగ నోపదయ్యెన్; హరియున్. ౬ 433

సీ. ఆఁకొన్నచందాన శ నల్లనల్లన నీల్లి స్తన్యముఁగోరి పాదముల మీఁది
కట్టె విదిల్చె; నశయ్యదనున నంబరముననుండి యాకుమాశరుని వధింపఁ
గతినరాక్షసుఁడు శశకటరూపమున వచ్చి యాతొట్లపయి వ్రాలె శ నతనిక్రింది
భాగంబునం దొట్లలోఁ గడు నేడ్చుచందముగనంబడ శయ్య శ నమరియున్న

తే. శిశువు నూత్నప్రవాళంపుఁజెలువు మార్ద
వమును గనియున్న దివ్యపాదములఁ దన్న
దాన నాశకటంబు విధ్వస్త మగుచుఁ
దిరుగుచుం బడె నాచెంత శ ధరణిమీఁద. ౬౪

434

క. ఇరుసును జక్రము లాకులు, తిరుగుడుపడె దానినొగలుఁ శ దెఱఁగేది తదం
తరమున రసవద్వస్త్రాత్కరనిబిడము లైనపాత్రగణములు పెలుచన్. 2 435

ఆ. ధరణి నిండె నవ్వి శ తనరుఁ గాంస్యాదిమ,యంబులగుచు నంత శ నాయశోద
మొదలుగాఁ జెలంగుముగుదమిన్నలు తదు,త్సవముఁ జూచువారుత త్తఱమున.

క. బోరగిలంబడె శిశు వని, చారుతరంబై నమహముఁ సాగింపఁ గనం
గోరి చనుదెంచి యున్నవ,రారోహలు దానిఁగాంచి శ రాతుర లగుచున్. 2౪ 437

క. కని రద్దానిన్ నందా,దినిఖిలగోపకులు నెట్లీదియుఁ దనయంతన్
జనలేక తల్లక్రిందులు, గనుబడె నిలమీఁద నేమికారణమొక్కో. ౮ 438

- క. అని యూహించుచు విస్తయ, మున నద్భుతమునను మిగులఁ శ బొదలుచు సత్యం
బును గనఁజాలక తమలో, ననేకభంగులను బల్కునట్లు మెలఁగుచున్. ౮౫ 439
- క. శకటంబు చుట్టు మూఁగిరి, వికలాంగం బగుచు నదియుఁ శ బృథ్విని బడు శే
లొకొ యని సంశయ మందుచు, నిక గతి యేమనుచుఁ జాలనెన్నుచునుండన్.
- తే. అచట నాడుచునుండిన శ యర్భకు లొగి, గోపవర్యుల వారల శ కువలయాక్షు
లను గనుంగొని పల్కి రిట్లని యితండె, పాలకేడ్చుచు దీనిని శ గాలఁ దన్నె. ౯
- చ. చరణహతిన్ గలంగి యిది శ చయ్యన నియ్యెడ నివ్విధిం బడెన్
వరమతులారసత్య మని శ బాలకులాడిన వారిమాటలా
దరమున నాలకించి యిటు శ తప్పక సాగియెయుండు నంచు న
మ్మరు జను లప్ర మేయమహిమంబుఁ దదీయ మెటుంగ కుండుటన్. ౧౦ 442
- ఉ. అంత యశోద చన్లుడువ శ సర్భకుఁ డేడ్చు తెఱింగి పుత్రు న
త్యంత ముదంబునం గొనుచు శ నాతనికిన్ గ్రహ మేదొ సోకె నన్
చింతను గాంచి బ్రాహ్మణులఁ శ జెచ్చెఱఁ బిల్వఁగఁబంచి పీడయా
వంతయుఁ గల్గకుండునటు శ లర్భకుఁ గావుఁ డటంచు వేడినన్. ౧౦౫ 443
- ఉ. దానవపీడ గల్గనివిధంబున నొప్పెడు స్వస్తిసూక్తసం
తానములం బఠించి సుతతల్లజుఁ గావఁగ రక్షఁగట్ట నా
మానిని సంశయం బుడిగి శ మాపతికిం జనుప్రా లొసంగె, నా
సూనుని కింకనున్ గ్రహముసోకునఁ గల్గెడుపీడ మాన్పఁగన్. ౧౧ 444
- సీ. గోపాలకులు గుంపుఁగూడి దిక్కులయందు బలివస్తువుల నిడి శ ప్రాగ్విధమున
రక్షగావింపఁగా శ బ్రాహ్మణు లత్తటి గ్రహయజ్ఞ మొనరించి శ కమ్రదధిని
సలిలాక్షతకుశాది శ సద్వస్తువుల నన్ని నర్పించి; రంత నశయ్యాత్మజునకు
*నందుఁ డసూయను శ బొందక యనృతంబు లాడక యక్షాంతినందక మఱి
- తే. దంభ మనునదిలేక సుంతయును హింస, చేయఁబూనక గర్వంబుఁచెంద కలరి
సత్యశీలంబులం దగుసాధువిప్ర, వరుల యాశీషములు ఫలవంతము లగు. ౧౩
- క. అని తలచి రక్షచేయిం, పను బూని ద్విజప్రవరుల శ భక్తిని బిలిపిం
చెను వారు ఋగ్యజుస్సామ నియతమంత్రములచేత శ మంత్రించి విధిన్. ౧౩౫
- క. లలితౌషధులను జేర్చిన, జలములు పావనములౌట శ సత్యం బగుటం
దలపోసి వానిచే మం, గళములు తగ స్నానవిధిని శ గావించి రొగిన్. ౧౪
- తే. స్వస్తివాచన మావిప్రసమితి చేయఁ
దా సమాహితుఁ డై మఱి శ దహనుఁ దృప్తుఁ

* 'యేన సూయానృతదంభేర్హ్య హింసామానవివర్జితాః, నలేషాం సత్యశీలానా మాశిషా
విధలాః కృతాః' అని మూలము.

జేయ విప్రుల నియమించి శ చెలఁగి వార

లట్లు గావింపఁ బ్రీతి మృష్టాన్న మిడియె. ౧౪౫

448

క. సురుచిరమాల్యంబుల నం, బరముల నలరించి దివ్యభర్తాభరణో

త్కరముల వెలిగెడు గోవులఁ, బరమాదృతి నొసఁగె బాలభద్రాప్తికి నై. ౧౪౬

*క. ధరణీసురులర్చితులై, పరమాశిషములనొసంగి శ పట్టికిఁ గీడె

క్కరణిని రాదనిరి మహీ, వరవర్యా! మంత్రవిదులు శ బ్రాహ్మణులగుటన్. ౧౪౭

తే. వా రొసంగెడు నట్టిదీవన లొకప్పు, డైన నిష్ఫలములుగాక శ సార్థకంబు

లగును ధ్రువ మిద్ది వినశవయ్య యవలిదైన, హరిచరిత్రము పావన శ మద్భుతంబు.

— తృణావర్తుని శ్రీకృష్ణుడు సంహరించుట. —

ఉ. ఆవల నొక్కనాఁడు సుతు శ నంకమునం గదియించి యాయశో

దావనితామతల్లి ప్రమోదంబున నాటలఁ దేల్పు చుండఁగాఁ

బావనమూర్తి శ్రీహరియుఁ శ బర్వతకూటముభంగి భారమై

మోవఁగ నోప నట్లయిన శ ముగ్ధయు దుర్భరుఁ డంచు నెంచుచున్. ౧౮ 452

చ. ధరణిని డించి యాబరువు శ తద్దయుఁ బీడను గల్గఁజేయ నే

మిర! యని విస్తయంపడుచు శ మిక్కిలి యాపద యేదో యంచు నా

తురపడుచున్ బరాత్పరుని శ దోరపుభక్తిని లోఁ దలంచుచున్

దిరుగుచునుండె నెప్పటివిధిన్ గృహకృత్యనిబద్ధచిత్తయై. ౧౯ 453

క. కలఁడు తృణావర్తుం డన, నిలఁ జేరొందిన దురాత్ముఁ శ డెంతయుఁ గూర్చున్

ఖలుఁ డగుకంసునకున్ వాఁ, డలఘుబలాధ్యుండు దనుజుఁ శ డగు నోరాజా!

క. పుడమివిభుఁడు పురికొల్పఁగ, వడివడిఁ దిరుగాడుగాలివడుపున రూపం

బడరఁగఁ జనుదెంచెను నా, బుడుతనిఁ గొనిపోవు వేడ్క శ పొలయుచునుండన్.

చ. దనుజుఁ డతండు గోకులముఁ శ దా నపు డంతట నావరించి మే

దినిరజ మెల్ల రేఁపి యటఁ శ ద్రిష్టురువారల కన్నులింతయేఁ

గనఁబడకుండఁ జేయుచు నిశామభయంకరశబ్దయుక్తిచే

తను దిశలన్ విదిక్కులను శ దద్దయు మ్రోగఁగఁ జేయుచున్ వడిన్. ౨౧ 456

క. చనుదెంచి కూరుచుండిన, వనజాక్షుని బాలకునిగ శ భావించుచుఁ జే

కొనిపోయె న భ్రవీధికి, దనుజప్రేరితరజోవిశతానము సోకన్. ౨౨ 457

ఆ. అంధకార మప్పు శ డావరించెను గోకులమున నొకముహూర్తసమయ మంత

నాయశోద యెందునర్భకు నునిచెనో, యచటఁ జూడఁ దోడఁడయ్యె సుతుఁడు.

సీ. అందలివారెల్ల శ నాతృణావర్తుండు గురియించుచున్నట్టి శ ధరణిధూళి

* 'విప్రామంత్రవిదోయుక్తా' స్థైర్యాః ప్రోక్తాస్తథాశిషః, తానిష్ఫలా భవిష్యంతి న కదాచి దశి
స్ఫుటమ్' అని మూలము.

వర్షముపెల్లునఁ శ బరునిఁ దన్నుం గానఁజాలక బ్రమసిరి శ చాలసేపు
గాఁ దలపోసి రాక్షణకాలమును వార్త; లంత యశోద భశయావహపవ
మానచక్రప్రహి శ తానంతపాంసువర్షమున సుతుని మాశర్మమ్ము గానఁ

ఆ. జాల కా ర్తిమున్ది శ జనని గావున సుతుఁ, దలఁచుకొనుచు జాలి శ గలుగునట్లు
పొరలిపొరలి దూడఁపోయిన ధేనువు, భంగి నేడ్చెఁ జూచువారు పొగుల.

క. ధరణిరజోవర్షమహా, త్తరవేగము సుంత తగ్గఁ శ దనతనయమణి
స్మరియించుచు వాపోయెడు, తరుణీదీనస్వనంబు శ తమశ్రుతులఁ జొరన్. ౨౪

క. గోపవధూటులు నశ్రుజ,లాపూర్ణముఖాబ్జ లగుచు శ నాత్మలు దుఃఖ
వ్యాపృతి నుద్విగ్నములై, చూపట్టఁగ నందగోపశుతుఁ డగపడమిన్. ౨౫ 461

క. నిలుపంగ రానివగచేఁ, బలవించిరి చక్రవాతశవపువు గలుగునా
ఖలుఁడు తృణావర్తుండును, ఖలహరుఁడౌ కృష్ణుఁ గొనుచుఁగడువేగమునన్.

క. చనియె నభోవీధికి నా, తనయుఁడు కడుభార మగుడుఁ శ దాఁ గొనిపోవం
గను జాలక గతివేగము, తనంతనే తగ్గనుండఁ శ దాపము గనుచున్. ౨౬ 463

చ. వరుసగ భారమెక్కుడయి శ వానిజనంబు నడంచె నంత నా
శరుఁడును భూరిభార మనఁజాలిన బిడ్డని గాంచి గొప్పప్ర
స్తర మగుఁ గాని బిడ్డఁడె నిశతాంతము నన్నును మించె బర్వుచేఁ
దరమె చనంగ నంచు మదిఁ శ దత్తఱమందుచు నుండె నంతలోన్. ౨౭ 464

క. ఆయద్భుతబాలకుఁ డపు, డాయసురుని గళము నట్టె శ హస్తయుగళిచే
బాయక పట్టుకొనంగా, నేయసువున విడుచు ననుచు శ నెంచి బలముచేన్. ౨౮

తే. తాను విడిపించుకొనలేక శ తల్లడిలుచు
జేష్ఠలెల్లను మాని యశ్మీద్వయంబు
వెలికి రాఁ *గంఠమును దాటువెరవెలుఁగని
శబ్ద మొప్పుఁగఁ బ్రాణపంశకము పోవ. ౨౯

466

క. బాలకుతోడఁ వ్రజమునఁ, గూలెన్; వ్యోమముననుండి శ యోణి నొకట నా
భీలశిలాతలమునఁ బడి, కూశ మహాదైత్యుఁ డంగఁకూటం బెల్లన్. ౩౦ 467

క. తిలలవలె శకలములుగాఁ, బెలుచన రాలంగఁ జూడ శ భీతికరుం డై
యలనాఁడు రుద్రశరమునఁ, దిలలంతలుగాఁగఁబడిన శ త్రిపురములవలెన్. ౩౧

క. కనబడఁగాఁ బలవించుచు, వనితలు గుంపులుగఁగూడి శ వానివిధంబుం
గనుఁగొని తద్వక్షస్థలమున వ్రేలుచునున్న కృష్ణశూర్తిం బెలుచన్. ౩౨ 468

క. అచ్చెరువునఁ గాంచుచు వే, ముచ్చటలాడుచును గొంచుఁ శ బోయి జననికే
యిచ్చిరి విస్తృతలై శిశు, విచ్చట నుండంగ నింకఁనేమో యనుచున్. ౩౩ 470

* 'అవ్యక్తరావోన్యపతత్' అని మూ, 'సచనావృత్తివర్జిత' అని వ్యాఖ్య.

తే. గుసగుసలు పోవుచుండి ర శ ట్లసుర మింటి
 వంకఁగొనిపోయి చంపంగ శ వాంఛఁబూన
 మృత్యు ముఖముననుండి యీశమేటిశిశువు
¹ముక్తి గని స్వస్తిమంతంఁ డై శ పొదలె నహహ. 30

471

చ. అని వచియించుచున్ వ్రజమునందు వసించెడి గోపగోపికా
 జనములు నందముఖ్యులును శ సంతసమున్ మరలం గనంగ దే
 వునిదయ నోచినార మని శ బుద్ధుల నెంచిరి; గొల్లలెల్ల నె
 మ్మనముల నద్భుతం బొలయ శ మాయురె ! యియ్యడి చూడఁ జిత్రమా. 304

సీ. బాలకుఁ డీతఁ డీశపాడురక్కసుచేతఁ గొనిపోవఁబడియు నేకుందుఁగనక
 తప్పించుకొనఁజాలె శ నెప్పటివిధమున మనకుఁ దక్కును దీని శ కెన యనఁదగు
 నద్భుతం బుండునే శ యనిరి; కొందఱు కూళ ఖలుఁడు స్వీయాఘంబునవలనఁ జంపఁ
 బడును సాధువు సమతత్వమున భీతింబాయు నిది సాజమేకదా శ యిందుఁ జిత్ర

తే. మేమి కలదని పల్కరి శ ధీమహితులు;
 మఱియుఁ గొందఱు పూర్వజన్మమున నేమి
 తపముచేసితిమో కృపాశ్రాధాము హరిని

నెట్లు పూజించితిమో సాధుశ్రాదాయులమయి. 304

473

క. మును పెట్టి తడాకాదుల, ననువుగఁ గట్టించితిమో మహాయజ్ఞములం
 బొనరించినామో దానంబు నెట్టిదానిన్ బ్రమోదశమునఁ జేసితిమో. 304 474

క. భూతముల కెట్టివాని క,దేతెఱఁగున మేలుచేయ శ నెంచితిమో యీ
 రీతిగ నీతఁడు మృత్యువు,చేతం గొంపోవఁబడియుఁ శ జిక్కెన్ మనకున్. 30 475

క. మనదగు నదృష్టవశమున, జననీజనకులకు బంధుశ్రాంబునకున్
 గనుపండువు చేయుచు మర,లను వచ్చె నటంచుఁ దోచుకలాగున ననుచున్. 30

తే. మోదమందుచు నుండి రిశపోల్కి నద్భు
 తములు నాగొప్పవనమున శ నమరుచుంటఁ
 గాంచి నందుఁడు వసుదేవుఁ శ డెంచిపల్కి
 నట్టిమాటల మన్నించె శ నపుడు మరల. 33

477

— శ్రీకృష్ణఁ డావులింప నాతనినోర యశోద విశ్వంబుఁ జూచుట. —

క. లేజస్విని నందుని సతి, భ్రాజిష్ణువుగాఁ జెలంగు శ బాలకు నొక నాఁ
 డోబోవృద్ధిని జేయం,గాఁ జాలెడు స్తన్య మొసఁగుకాంక్షల్ పొదలన్. 334

²తే. ఎత్తుకొని యంకమును జేర్చి శ యెంతో ప్రీతిఁ

1 'తం స్వస్తిమంతం పురుషాదనీకం' అని మూ. 2 'ప్రస్తుతం పాయయామాస స్తనంస్నేహ
 పరిపుతా' అని మూ.

దనకుఁదానే స్రవించుపా శ లనువుమీఱఁ
గుడుపుచుండెను స్నేహంబు శ కొంకుమాని
తన్ను ముంపఁగ నంత నా శ తనయుఁ డెలమి. 38

479

సీ. పయసుఁ గ్రోలియు వింత శ పర్వెడునవ్వుచే
మోముప్ర కాశింపఁ శ బొదలుచుండ
ముద్దులమూటయా శ మోము నల్లల్ల న
నుపలాలనము చేయుచుండ నాతఁ
డావులించెను; దన్తుఖాంభోజమున వ్యోమ
ధరణులు తారకోశత్కరము దిశలు
సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు శ శుచివాయువులు సము
ద్రములు ద్వీపములు పరవ్రతములు నదు

తే. లఖిలవనములు స్థావర శ మనఁగ జంగ
మం బనంగను దగుభూతశమండలంబు
గలుగు విశ్వంబును హఠాత్తురగా యశోద
గనియె నంతట దేహము శ కంప మొందె. 39

480

క. బాలహరిణాక్షి! కన్నుల, నోలిక ముకుళింపఁజేసి శ యురువిస్తయ మా
వేళ మదిదోషఁ జిత్రం, బేలీలగసుండు నట్టు శ లే యుండె నృపా. 32

481

ఎ ని మి ద వ య ధ్యా య ము.

— గర్గముని రామకృష్ణులకు నామకరణముచేయుట. —

క. మరలందెల్పెను శుకముని, హరిచరితము పాండుపౌత్రుఁ శ డైన హరిక్షి
ద్ధరణీశ్వరునకు వినుమా, పురోహితుండౌను గర్గముని వ్రజమునకున్. 482

క. నిరుపమతపోధనుం డై, పరఁగు నతం డొక్కనాఁడు శ పనిపూని వ్రజం
బరుదుగఁ జూడన్ వచ్చెను, బరమేశుం డందునుంట శ వసుదేవుమతిన్. ౧ 483

చ. కనుఁగొని గర్గురాకఁ దమశకంబున నందుఁడు లేచిపోయి తో
డ్కొని చనుదెంచి పీఠమునఁ శ గూరిమిమీఱఁగఁ గూరుచుండఁజే
సెను మఱి వందనంబులను శ జేయుచుఁ బూజ లొనర్చె మార్దవం
బునఁ దగుపల్కులం బలికె శ బొందుగ నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨ 484

*సీ. సూనృతవాక్కులు శ సురుచిరగతిమీఱ బయలువెడలుచుండె శ వదనసీమ
నుండి యోభూమిసుశరోత్తమా! సంపూర్ణుడవు నీవు నీకు మేళము వితతమగు
భక్తిఁ జేయందగు శ పని యెద్ది? మీబోంట్లు భగవత్స్వరూపులు శ పరమదీన
మానసులై తగుమావంటి యల్పగృహస్థులకును శ్రేయంబు గలుగఁ

* 'సూపవిష్టం కృతాతిథ్యం గిరా సూనృతయా మునిమ్.' అని మూ.

తే. జేయగోరియె యాశ్రమశ్రీమల విడి, యరుగుదెంతురుగాని స్వాశ్రద్ధాభిలాష
ముననె కాదనియెఱుంగనొశజనులకెల్ల, మునివరేణ్య! మహాజ్ఞానధనుడ వీవు. ౪

క. వినుమా యతీంద్రియంబనఁ, జను నెయ్యది జ్ఞానధనము శ సాధింపఁగ వ
చ్చునొ దేన నట్టిశాస్త్రంబును జ్యోతిర్నామకమును శ మును చేసితివొ. ౫ 486

క. దాననె తొలిజనిఁ జేసిన,దాని శుభాశుభఫలప్రదానక్షమమున్
బూని యెఱుంగంగఁ దగుదురు, మానవు లింకెవరు నీకు శ మహి సరిగలరో. ౫

ఆ. బ్రహ్మవిదులలోనఁ శ బరఁగుదు మేటివై, కాన నామకరణకర్త మర్భ
కులకు నిర్వరకును శ గోరి చేయ వలంతి, వౌట వేడువాడ శ నార్యవర్య! ౫౪

*క. గురుడనె నే నందువాకో, పరికింపఁగ జన్మముననె శ బ్రాహ్మణుడగుఁ జూ
గురుడు మనుష్యుల కెల్లను, గరుణామతిఁ జేయవయ్య శ కార్యము దీనిన్. ౬

చ. అనుటయు గర్గుఁ డి ట్లనియె శ యాదవసంతతికిం బురోహితుం
డనఁబడు గర్గమకాని యనుశ్ఛాతి జగంబున నిండియుండు నిం
కను ప్రజముం గనుంగొనఁగ శ గర్గుడు పోయె నటంచుఁ దెల్లమాఁ
గనుక భవత్కుమారునకుఁ శ గార్యము దీనిని నే నొనర్చినన్. ౬౪ 490

తే. పాపమతియగు కంసుఁ డీశపాపని నల
దేవకీపుత్రుడే యని శ భావమందు
నెంచు; యదుపుత్రునిగ నాతఁ శ డెంచుఁగాక
యెట్లు వసుదేవసుతుఁ డని శ యెంచు ననెదొ. ౭ 491

క. అందును దేవకీకే యెటు, నందనుఁ డసి తలఁచు ననుచు శ నన్నడుగుదు వో
నందా! వసుదేవుడు నీకుం దగుమిత్రుం డటంచు శ ఊణిఁ బ్రథితమా. ౭౪

సీ. దేవమాయయు మును శ దేవకీదేవి యష్టమగర్భ మతివ యేశచందమునను
గా నోపదు సుతుండె శ కావలయు నటంచుఁ బలికెను దేవకీపట్టి నిన్నుఁ [తండు
జంపువాఁ డొకచోట శ జనియించియున్న వాఁ డనుచు ఘోషించె; గావన న
వసుదేవుడే యాత్మభవుని మిత్రునియింట దాచినవాఁ డని శ తలఁచి మదిని

ఆ. బెరుగుచున్న శంక శ వెస వచ్చి నీసుతుఁ, జంపునేని కీడు శ సరగ మమ్ము
నొందుఁజొ మ్మటంచు శ నూహించి పలికిన, నందుఁ డతనికిఁ గల శ సందియంబు. ౯

చ. తనమది నెంచి యి ట్లనియె శ దాపసివర్య! యటేని మందయం
దును గలయస్తదీయులకుఁ శ దోషకయుండ ద్విజాతికర్తమై
తనరెడు సంస్కృతి విధియుతంబుగఁ జేయుము స్వస్తివాచనం
బనునది ముందుగాఁ గలుగునట్లు రహస్యముగా జవంబునన్. ౧౦ 494

* 'బాలయో రసయోర్నానాం జన్మనా బ్రాహ్మణో గురుః' అని మూ. 'నన్వేతద్గురుణా
కరణీయమితి శేత్' అనుదాని కిది తెలుగు.

- క. అని ప్రార్థించిన గర్భుడు, తనమది నున్నట్టి దదియె ఓ తలఁపు గనుకఁ ద
త్తనయులకు నామకరణం, బనుసంస్కారమును దా రహస్యముగాఁగన. ౧౦౪
- క. తనజతనం బొరులకుఁ దెలియనియట్లుగఁ జేసె; మఱియు ఓ నమ్మనివయఁ డి
ట్లనిపల్కె నంద విను మీ, తనయుఁడు రోహిణికఁ బుత్ర శతల్లజుఁ డగుచున్. ౧౦౫
- చ. సురుచిరమా గుణావళిని ఓ సూరిజనాళి రమింపఁజేయుటన్
ధరణిని రాముఁ డంచును నితాంతబలంబున నొప్పియుంట భీ
కరుఁడుగ వైరిసంతతికిఁ ఓ గానఁగ నొట బలుం డటంచు నె
ల్లరు పిలువంగ ఖ్యాతిని జేలంగు ని దింతయె కాదు గోపకా! ౧౦౬ 497
- తే. యదుకులము వారినెల్ల నైశక్యమును బొందఁ, జేయుచుంట సంకిర్ణ ణాసీద్ధనామ
మబ్బు నితనికి; దీనినే ఓ యఖిలజనులు, పలువ నాశింతు రనిపల్కిఁ ప్రీతి మఱియు. ౧౦౭
- క. అనఘా! యీ రెండవశిశు, వనూనవర్ణముల మూఁట ఓ నలఱ యుగములన్
విను మీయుగమునఁ గృష్ణతఁ, గసుటం గృష్ణాహ్వాయంబుఁ గాంచుం జిహ్వా. ౧౦౮
- క. యుగభేదంబుల శుక్లం, బుగ రక్తము పీతవర్ణముగ నొప్పు నితం
డగణితమహిముఁడు కృష్ణం, బగు వర్ణముగల్గి కృష్ణుఁ ఓ డనఁబడిం జిహ్వా. ౧౦౯
- క. మును పీతఁడు వసుదేవుని, తనయుఁడుగాఁ బుట్టె నొకటఁ ఓ ద్వత్తనయుం డ
య్యె నిపుడు గావున శ్రీమం, తుని సీతని జగతఁ బండితులు కడుభక్తన్. ౧౧౦
- ఆ. వాసుదేవుఁ డనుచు ఓ వర్ణింతు రొనంద! సీతసూజుఁ డనఁగ ఓ నెగడు నితని
కరసి చూడ బహువిధామలరూపనా, మములు గలగియుండు ఓ మహితములయి.
- సీ. అవ్వియును గుణకశర్తాసురూపంబులై తనరారు మూపంటిశమునులు వాని
నెఱుంగఁ జాలుదురు మఱతెవ్వరే నెఱుంగు మాబోంట్లుగూడ నామములరూప
ముల వానిఁ జక్కఁగఁ ఓ దెలయఁజాలరు తక్కువారలు తెలయంగఁ నేరుతురొకొ
యీబాలుఁ డెంతయే నిచ్చు ఓ శ్రేయము మీకు గోపగోకులములశతన్ ముదంబు
- తే. గలుగఁజేయును ఓ వీని దౌకారణమున, దుర్గమములై కనంబడుశదుగీతతుల
వలని బాధలఁ గనక నిశ్చలముదంబు, గాంచఁ గల్గుదు రని పల్కిఁగర్గమునియు.
- క. మును పాకపరి వ్రజనాథా, మనుజేంద్రవిహీన మగుచు ఓ మహి యుష్పఁగ సా
ధునికరముల దస్యవు లే, చినకింకను బాధగల్గఁ ఓ జేయుచు నుండన. ౧౧౪
- క. వారలు నీయీపుత్రుని, జేరి సహాయంబుఁగోరి ఓ చెచ్చెఱ దస్య
స్ఫారబలంబును నొంచిరి, గూరిమి నీసుతుఁడు వృద్ధిఁగూర్చి మునులకున్. ౧౧౫
- ఉ. జ్ఞానధనంబుచేఁ దనరు ఓ సాధుమనుష్యులు నీకు ని త్తతే
సూనుఁడుగాఁ జెలంగు స్తరశసుందరు సీతనియందుఁ బ్రీతిచే
మానసముల్ చెలంగ బహుమానము మీఱఁగ నుందురేని సుం
తైనను గ్రూరబుద్ధు లభియాతులు కూర్పఁగ లేరు బాధలన్. ౧౧౬ 506

తే. విష్ణుభక్తుల ననురు లేవిధిని బాధ, నొందఁ జేయంగఁ జాలకఁయుండువారొ
యట్లులే వీరి బాధింపఁ ననువులేమి, దేరిచూడఁగఁజాల రిద్దయు నిజంబు. ౧౮

*చ. కనుకనె యీకుమారుఁడు జగంబున మించెడు శ్రీసమాయుతి
ఘనతరకీర్తిచేతను నశఖండమహత్త్వముచే గుణాళిచే
తను భగవత్సమానుఁ డగుఁ న దత్పరతా సుసమాహితుండవై
తనయుని పీని బెంపు మనితద్దయు గూఢతరార్థ మొప్పఁగన్. ౧౯ 508

క. మునిపతి గర్గుఁడు పచియిం
చి నిజాశ్రమమునకుఁ బోవఁ న జెందినవేడ్కం
దనుఁ గృతకృత్యునిగాఁ దలఁ
చెను నందుఁడు తలఁచె సుతుని న శ్రీహరి యనుచున్. ౨౦ 509

శ్రీ రామకృష్ణుల బాలకీడలు. ౧౧

తే. కొలఁదికాలంబు గడువంగ న గోకులమున
రామకృష్ణులు జానువుల్ న భూమి మోపి
హస్తముల నూఁది యిటునటు న నల్లనల్లఁ
గదలసాగిరి చూడంగ న ముదముపొదల. ౨౧ 510

సీ. సహజన్తు లిర్వరు న చక్కనికటిపాద భూషణకింకణి న భూరినినద
ములు మనోహరముగఁ న జెలఁగుచు నుండంగ వ్రజకర్దమక్షోణి న భాగములను
వరుసగ నడుగులు న వడివడిఁ బెట్టుచు భూషణనాదసమ్రోదచిత్తు
లగుచుఁ దమ్ముంజూడ న నరుగుదెంచినవారిఁ గని వెంబడిని బోవు న కరణిఁగొన్ని

తే. యడుగు లిడి మోహమును జెందినట్లు వెఱచి
నట్లు ముఖచిహ్నములు తోఁచ నపుడె మరలి
తల్లు లుండుచోటున కేగి న దాపున నిలు
వంగ నమ్ముద్దుకొమరులఁ న బాటఁ జూచి. ౨౨ 511

ఉ. అన్నులమిన్నలన్ ప్రథితి నందినరోహిణియున్ యశోదయున్
మన్ననయున్ దయారసము న మానసవీధిని నిల్వ కుబ్బుగా
సన్నుతులౌ కుమారకుల న చక్కటికిఁ వడిఁ బోయి స్నేహసం
పన్నతఁ జేపియున్న కుచభారమునన్ దమకేలుదోయినిన్. ౨౩ 512

ఆ. వడిగఁ జూపి భూమిభాగమునం బడి, పొరలునెడఁ దనువులఁ న బెరసియున్న
యవనిధూళియనెడు నంగరాగమ్మున, నందము లగు వారియంగములను. ౨౪

క. మనమున కింపును గూర్పంగ నెత్తికొని కౌగిలించి న గారాబమునన్

* 'తస్మాన్నందాత్మజోఽయంతే సారాయణ సమోగుణైః, శ్రియాకీర్త్యనుభావేన గోపాయస్వ
సమాహితః' అని మూలము.

జనుపాలు గుడువ నిచ్చుచు, నునుదంతపుఁగాఁతులఁ దగునూత్నస్థితముల్. ౨౩

క. కనఁజేయు వారిమోములఁ, గనుఁగొని సమ్మోద మెంతో శ కాంచిరి మఱియున్
వనితలకు నేత్రపర్వం, బునుగూర్చెడు బాలవృత్తముల నాసక్తిన్. ౨౩ 515

చ. కనఁబడఁజేయు నీడొలయఁ శ గా వ్రజమధ్యమమందు వత్సముల్
చనువుగ సంచరింపఁ గని శ చాలవడిం జని వానితోఁకలం
గొన నవి యిందు నందుఁ జనుకోరిక నీడ్వఁగ వెంట బోవుచుం
డను బరికించి గోపికలు శ డగ్గరఁజేరి కుమారలీలలన్. ౨౪ 516

క. పరికించుచు నవ్వుచు మం
దిరకృత్యము లెల్లమాని శ దిన మంతయు నా
యిరువురఁ గాంచుచుఁ బ్రమదము
నిరంతరము గాంచుచుండు శ నృపతుహినాంశూ! ౨౪ 517

*సీ. తిరుగ నేర్చినకాలు శ తిట్టనేర్చిననోరు నూరక యుండఁగా శ నోప దనెడు
నానుడిచొప్పున శ సూను లిద్దఱు నతిచంచలాత్ములు కేళీసక్తులగుట
సతతంబు దిరుగుట శ మతినెంచి వారల ధనువుల్ మొదలగు శ తీవ్రశృంగి
గణములవలనను శ గత్తులవలనను బావకువలనను శ భయదదంష్ట్ర

తే. లొప్పుశున కాదులవలన శ నుగ్రపక్షి, సమితివలనను గంటకసమితివలన
ముప్పుకలుగక యుండెడుచొప్పునఁ గన, నింటిపను లొనరింపఁ గాసంతయేని. ౨౫

క. జననుల కిర్వరకు నదే, యనువున సరిపడకయుండె శ నారెండును జే
యను గాల మొకఁడె కావున, మనస్సుల నవస్థ నొందె శ మానననాథా! ౨౫౪

క. కొలఁదిదినంబులు చనఁగా, బలదేవుఁడు కృష్ణమూర్తి శ వ్రజమున మోకా
ళుల దోఁగాడుచుఁ జరణంబుల మెల్లన నిడుచుఁ బోవఁ శ బూనిరి కడఁకన్. ౨౬

ఉ. అత్తఱి గృష్ణమూర్తి సవయస్కులుగాఁ దగుగోపబాలకుల్
చిత్తము లెంతో మోదమును శ జెందఁగఁ దోడయిరా సరాముఁ డై
యుత్తమకాంత లెల్లఁ దమి శ నొప్పుగఁ గాంచఁగ నాటలాడె లో
కోత్తముఁ డయ్యు బాలకుని శ యొప్పున లోకము మోసపుచ్చఁగన్. ౨౭ 521

— గోపికలు కృష్ణనిదుండగముల యశోదకుం దెల్పుట. —

చ. వరుసగఁ జిన్నికృష్ణుఁ డట శ బాలకసంఘముఁగూడి యాడుచున్
దిరుగుచు ధూర్తకృత్యములు శ ధీరతఁ జేయఁగఁ గాంచి గోపసుం
దరులు యశోదచెంతకుఁ జరన్ మది నెంచియుఁ గూడియందఱుం
ద్వరపడిపోయి చెప్పి రిటు శ భామిని! మా పలు కాలకింపుమా. ౨౮ 522

* ఇందుఁ దొలిపాదము సంబంధము ననుసరించి చేర్పఁబడినది.

- ¹క. పాలను బిడుకం దగనపు, డేలాకొ నీకొడుకుఁ దానె శ యేతెంచి మనో
వ్యాలోలత దూడలమెడఁ, ద్రాళులు వదలించి తోలుఁ శ దగునే యమ్మా! ౨౮
- క. వలదని మా మగవారలు, పలికిన బిగ్గఱఁగ నవ్వుఁ శ బాలుపెరుఁగు ని
మ్ములఁ దియ్యగ నుండఁగ నొక, పలుకై నను నడుగకుండ శ భక్షించుఁజుమీ. ౨౯౫
- శా. చోరత్వంబున కెన్ని పన్నుగడ వీక్షోణిం దగున్ వాని నీ
మారాకారుఁడు పన్ని క్షీరముఖసశ్మానార్హ వస్తువ్రజం
బేరీతిన్ గ్రహించునో యెఱుఁగ మశ్లే తాను భక్షించు నో
భీరూ! యంతియెగాక కోతులకునుం శ బెట్టున్ జలం బొప్పగన్. ౨౯౫ 525
- ²సీ. అం దొకమర్కటం శ బారగించిన మఱియును బెట్టుఁ దినలేక శ చనునె యేని
నవసీత మున్న భాండము దాని నూరకె పగులఁగొట్టును; వెన్న శ పాలుపెరుఁగు
కాన్పింపకున్న మాకాంతులపయిఁ గోప మూని బాలకులెల్ల శ నుయ్యెలలను
బడి నిదురింపఁగా శ వడి గిల్లి యేడ్పించి పరుగిడుఁ; జేతికి శ దొరకనియటు
- ³తే. లెత్తుగాఁ గుండలనుబెట్ట శ నెట్లొ పీఠ
కము లులూఖలములు లోనుశగఁ దగువానిఁ
జక్క నమరుచుకొని త్రాగ శ నొక్కయుపమ
చేసి రంధ్రమువేసి భక్షించుఁ జుమ్ము. ౨౯౫ 526
- ⁴చ. వినవొ యశోద! నీసుతుఁడు శ ప్రేతలు స్వీయగృహోచిత క్రియా
వినియతచిత్తలై పయసు శ వెన్నయు లోనగువానిఁ జీకటిం
టను బదిలంబు చేయఁగఁ గడంగి మహాతిమిరంబు మాయఁ జే
యను దగునట్టి రత్నమయశహారము లంగమునందు భాసిలన్. 30 527
- ⁵క. అవియే దీపములై తగ, నువిదరొ! యాయంటఁ జొచ్చి శ యొప్పుగ సద్వ
స్తువులం గొనిపోవును చొంగపు నీ వన మ్రుచ్చు నీవెగావె యనుంజూ! 30
- క. నేనె గృహస్వామిని నని, తా నెంతో ప్రగల్భతన్ నితాంతము తగు న
ట్లొనెలఁతా! పలుకును నీ, సూనుం డిట్టిండ్రు గలరె శ సూనులు జగతిన్. 30౫
- ⁶క. దేవతలం బూజించెడు, మావేశ్మములందుఁ జొచ్చి శ మఱి మూత్రాదుల్
వే విడుచుఁ దా నమలినము, లో వేశ్మము లిట్లుచేయు శ నమ్మా! పనులన్. 30౫
- క. చోరత్వమునకుఁ దగునటు, లారంభము లెన్నొ చేసి శ యమ్మరొ! యిచటం

1 'పత్సాన్ ముంచన్ క్వచిదసమయే శ్రోశసంజాతహర్షః' అని మూ. 2 'స్వగృహకుపితో
యాత్యుపశ్రోశ్యతోకాన్.' అని మూ. 3 'హస్తగ్రాహ్యో రచయతి విధిం పీఠకోలూఖలాదైర్విశ్చిద్రం
హ్యంతర్నిహితపయ నశ్శిక్యభాండేషు తద్విత్' అని మూ. 4 'ధ్వాంతాగారే ధృతమణిగణం స్వాంగ
మర్థప్రదీపం' అని మూ. 5 'రేరేచోరేత్యాక్షిప్తస్సన్న శతిజల్పతిత్వమేవచోరోఽహం గృహస్వా
మితి.' వ్యాఖ్య. 6 'కురుతే మేహనాదీని చాప్తా' అని మూలము.

- జేరి యదేమియు నెఱుంగని, దారిం గనఁబఱచుచుంట శ తథ్యంబయ్యెన్. 304
- క. కనవమ్మ! సుప్రతీకం, బనుదిగ్గజ మట్లు నిమ్మశమకా భావంబున్
గనియున్న వాఁ డటంచును, వనితలు గుంపులుగఁ గూడి శ వచ్చి తెలిపినన్. 30
- సీ. గోపిక లివ్విధిఁ శ గోపంబునన్ వచ్చి తనదుదాందుడుకుక్రత్యములు తెలుప
నత్తటి శ్రీకృష్ణఁ శ డవ్వాని వినుచును భయపడినట్లుగ శ నయనములను
గనఁబఱచుచు మఱి శ వినయ ముట్టిపడంగ శ్రీనికేతన మనిశచెప్పఁ జాలు
వదనము వెలయంగ శ వర్తిల్లఁ దనుఁగాంచి గోపిక లందఱు శ కొంకుమాని
- తే. తెలుపుచుండిరి వారిమాటల కలుగక
యాయశోదయుఁ దనదునాశస్యమున నవ్వు
నాట్యమాడుచునుండఁ దనయని సుంత
భీతిఁ గనఁజేయఁబూన దాశప్రీతి యెంతో? 30
- సీ. *¹[ఒకనాఁడు శ్రీకృష్ణఁ శ డొక్కొక్కయింటిలోఁ బెక్కురూపముల నొక్కసారి
తాఁ బ్రవేశించె నాతరుణులొక్కొక్కరు హరిఁ బట్టుకొని పోయిరయాయశోద
కును జూపిదుశ్చేష్టలను దెల్పుద మటంచుఁ దోడ్కొనిపోయి రాత్రోయజాతు
లొక్కసారే పోవ శ నక్కడఁ దనతల్లి కడనుండఁ గృష్ణఁ డాశకాంతలకడ
- తే. నున్న కృష్ణులు కనఁబడకుండి రపుడు, వారు సిగ్గొంది యిదియేమి శ నరుసయ్యె యని
యెందులకొ వచ్చినట్లు వశించి తిరిగి, యిండ్లకుంబోయి రాహరియెలమినలరె.]

— శ్రీకృష్ణఁడు యశోదకు విశ్వరూపమును జూపుట. —

- క. ఒకనాఁ డామందను గో, పకుమారులు కృష్ణమూర్తి శ బలరాముఁడు వే
డుక నాడుచుండఁగా గో, పకుమారులు కృష్ణాచర్యఁ శ బరికించి వడిన్. 304 535
- క. పరుగిడి యశోదకడకున్, హరి మృద్భక్షణము చేసె శ నమ్మా! యని శై
ల్పిరి; కృష్ణుహితమె కోరెడు, తరుణీమణి యట్టిపనిని శ డా నారింపన్. 30 536
- చ. మనమున నెంచి వే చని కుశమారునిఁ జేత గ్రహించి సాధ్వసం
బునఁ గనువోయి తొట్రిలఁగఁ శ బొల్పగుదృష్టులఁ ద్రిప్పనతులుం
గనఁబడ నున్న యాకొడుకుఁ శ గాంచి చలాత్తక! యొంటిపాటునన్
దినితి వదేల మృత్తనుచుఁ శ దెల్పిరి బాలకు లంచుఁ బల్కుచున్. 334 537
- క. వినిపించె నీదునగ్రజుఁ, డును దీనిం జక్కనని కడకున్ బెదరింపన్
విని యంబా! మన్నును నేఁ, దినలే దీబాలకులును శ ధీవిరహితు లై. 38 538

*ఈశ్లోకము తెలుఁగులిపిలోనున్న భాగవతమునఁ గలదు. శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్య లేదు. ముని
భావప్రకాశిక యనువ్యాఖ్య యున్నది. నాగరలిపిలో నిదిలేదు.

శ్లో. “గోప్యః కదాచన పృథక్పృథగూహ్యకృష్ణమేత్యై కదైవగదితుం ప్రసృతాస్తదాగః,
దృష్ట్యాతదంత్యథతమేవ నిజానదృష్ట్యా సర్వాశ్చ తానివపురుః స్వగృహాన్ సలజ్ఞాః.” 33-శ్లో.

చ. అన్యతము లాడి రద్ది నిజమైనను వీరిసమక్షమందు మో
మును బరికింపు మీవె యటఁ శ బొల్చునొవాసన యెద్ది నీమనం
బునకె యెటుంగ నొ; ననినఁ శ బూనిక నన్ను లమిన్న యట్టులై
నను ముఖముం గనంబటపు శ నాయన! చూచెద నీదు సత్యమున్. 3౫౪ 539

క. అనిహతపరమైశ్వర్యం, బునఁ దగి భగవంతుఁడగుచుఁ శ బొలుచుహరియు నో
రును విప్పిచూపెఁ గ్రీడా, మనుజార్భకుఁ డౌట నిట్లుమాపతి ముఖమున్.

మ. పరికింపం దగునంచుఁ జూపె; నపు డాపద్దాక్షి యందొప్పు స్థా
వరమున్ జంగమమున్ బ్రపంచమును నశభ్రంబున్ దిశాస్తోమమున్
ధరణీధ్రంబులు ద్వీపసంతతి సముద్రవ్యూహముల్ గల్గునీ
ధరణీమండలమున్ గనుంగొనియెఁ జిత్రస్ఫారతం దోఁగుచున్. 3౫౫ 541

సీ. ప్రహహనామకమునఁబరఁగువాయువు వైద్యుతాగ్నియు శీతాంశుఁడఖిలతార
కలు గల్గి యెంతయుఁ శ గనఁదగు నట్టిజ్యోతిశ్చక్రమును జలారదిత్యతేజ
ములను వాయువు నభమును దేవతల నింద్రియముల మనస్సు నత్యంతతామ
సములఁ దన్తాత్రల శ సత్త్వాదిగుణముల నెఱుంగఁజాలె సాయంతి యందు

తే. జీవులను వారిఁబుట్టింపఁ శ జేయ హేతు, వైనకాలంబుఁ బరిణామ శ మనెడుదాని
హేతువైన స్వభావంబు శ నింక జన్మ, కారణం బగుకర్మముగఁ జెలంగి. 3౫౬

ఆ. ఆశయంబు ననెడు శ నట్టి లింగంబుల, బహువిధావయవ నివహవిభేద
ములను గాంచి చిత్రముగ నున్న యాజగత్తును గుమారకునిదశనను ప్రజమును

క. తనపుత్రకువదనంబునఁ, గనుపట్టుటఁ గాంచి యితని శ కాయంబున నే
యనువున నున్నవొకో యని, యనుమానము నొంది యితనియాస్యమునందున్.

చ. కనఁబడుచున్న దేమియొకొ శ కారణ మియ్యది స్వప్న మానో? మే
లొకని యిటులున్న దానఁగద శ కూడునె స్వప్న మటంచు నెన్నఁగాఁ
గనుకనె దై వమాయ యనఁ శ గాఁ దగు నద్దియెయేని యెల్లరుం
గనుఁగొనియుందు రద్దియును శ గా దిది నాదగు బుద్ధిమోహమా. 3౫౭ 545

సీ. బుద్ధిమోహమయేని శ పూనికఁ బెక్కుపర్యాయముల్ గాంచిన శ నల్లెనాకుఁ
గనఁబడుచుండుట శ గా దది; యీబాలకునకు స్వభావమై శ మనసుచేత
నూహింపరానిదై శ యొప్పెడునాత్మయోగం బగునంచు నికరణినెంచి;
చేతోమనస్సులచేఁ గర్తవాక్కులచేత వితర్కింప శ నేతటిఁ దగ

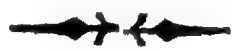
తే. కలరు నీవిశ్వమే పరమాత్మ దైన
యాయధిష్ఠానతను నే మహాత్ము సాధ
నత్వమున దేనిమూలంబు శ నన్ జనించు

సాదురూపామహాపద శ మాశ్రయింతు. ౪౦

- క. అన్నిటి కాధారంబై, యున్న పరాత్పరున కెలమి శ నొగి మ్రొక్కుదు నం
చెన్నుచు మఱియును భక్త్యు, తృప్తజ్ఞానమున నిట్లుతలఁచెన్ సతియున్. ౪౧౪7
- ఉ. ఈతఁడు నాకు భర్తయగు శ నీతఁడు నాకుఁ గుమారుఁడౌను నీ
ప్రేతలు గోపగోధనము శ వింతగ నాయవి గోకులేశుఁడై
ఖ్యాతినిగాంచు నందుని సమస్తమహాత్మరవస్తురాజికి
నే తగఁ గావఁగాఁ దగిన శ యీశ్వరి నన్న కుబుద్ధి యీజనిన్. ౪౨ 548
- క. ఎవ్వనిమాయవలనన్, నివ్వటిలెన్ నాకు నట్టి శ నిఖలేశుఁడె ది
కైవ్విధిఁ జూచిన నని మది, నివ్విధమునఁ దనదుతత్త్వ శ మెఱిగిన తల్లిన్. ౪౩
- ఉ. కాంచి జగద్విభుండు హరి శ క్రమృత నందునిసుందరాంగిపై
నంచితరీతిఁ బుత్రుఁడను శ నట్టిప్రమోదము నొందఁజేయఁగా
నెంచియె వైష్ణవం బన సహనమహాత్త్వము గల్గుమాయఁ గు
ప్పించెను దాన నాసుదతి శ ప్రీతిపరీవృతచిత్తపద్మయై. ౪౩౪ 550
- చ. స్మృతి యెటులో చనంగఁ దనఁచిన్ని కుమారకు నంకపాలి స
మృతిఁ గొని చేర్చి స్నేహము క్రమంబున వృద్ధినిబొంద దాన నా
వృత మగుచున్న స్వాంతమున శ వింతఁగఁ దోచెను బూర్వరీతి నో
క్షీతిపతిచంద్రమా! శ్రుతులఁచేఁ బురుషాతముఖస్వరూపతన్. ౪౪ 551
- సీ. ఉపనిషత్తులచేత శ నురుతరంబగు బ్రహ్మ మనియు సాంఖ్యులచేతఁ ఘనతముఁడగు
పురుషుం డటంచును శ బరమాత్మ యని యోగితతిచేత సాత్త్వికఁ వితతిచేత
భగవంతుఁ డనియు సంభావింపఁబడు మహాత్త్వముగల్గు శ్రీకృష్ణుఁడబరమపురుషుఁ
దనయాత్మజునిగాఁగఁ శ దలపోసె; నన విని యభిమన్యుపుత్రుఁ డిట్లనియె బ్రహ్మ
- తే. ణోత్తమా! యిట్టిదైన మహాదయ మగు
శ్రేయమును బొంద నందుండు శ చేసె నెట్టి
యుత్తమం బగుకృత్యంబు శ నువిదమిన్న
యయి మహాదృష్టమునఁ దగు శ నయ్యశోద. ౪౪౪ 552
- క. చనుపా లొసఁగుచు హరిని, దనయా యనిప్రీతిఁ బిల్వఁ శ దగుసత్పుణ్యం
బును దేనిఁ జేసె నాకృష్ణుని బాల్యవిచేష్టితములు శ శుభరూపంబుల్. ౪౪౪
- క. కలికల్మషహరములు నై, వెలసెడు నవ్వాని సత్కరవిప్రవరులు ని
ర్మలరీతిఁ బాడుచుందురు, తలమే వానిన్ వచింప శ ధాతకు నైనన్. ౪౬ 554
- తే. అట్టి శ్రీహరిచేష్టల శ నఖిలకష్టములను గని కన్నతల్లితండ్రులు గనంగ
నేరకుండ్రి రదేటికి శ వీరు గాంచఁ, జాలి రదియేల తెలుపుమా శ సన్తునీంద్ర! ౪౭

—● నందయశోదలపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ●—

- మ. అని ప్రశ్నించిన భూమిపాలుఁగని యాశహః ప్రశ్న మిట్లుండునే
యని యాత్మందలపోసి రాజ! వినుమా శ యావార్తలం దెల్పెదన్
మును ద్రోణాఖ్యవసూత్తముండు ధర నాఁ శ బొల్పారు సత్పత్నితో
మన ముప్పొంగఁ జరించుచుండ విధి సమస్తానంబునన్ వానితోన్. ౪౮ 556
- క. గోరక్షణము నొనర్పఁగ, ధారణి జన్తింపు మీపు శ దారయుతిని జే
కూరును ధాత్రికి నభిమత, మీరీతిగ నీవు పుట్ట శ నింక ననుటయున్. ౪౯ 557
- *క. పరమేష్ఠి కనియె ద్రోణుఁడు, సరసిజభవ మనుజలోకశంభవ మగుడున్
బరముండు మహాదేవుఁడు, హరి విశ్వేశ్వరుఁడు మాకు శ ననుకూలుఁడుగాన్.
- క. ఆతని సురుచిరపాదా, బ్జాతంబులయందు మాకు శ భక్తి గుదుర నీ
వే తగ ననుగ్రహింపుము, శ్రీతరుణీనాథుకరుణఁ శ జెందినమాత్రన్. ౫౦ 559
- క. భవసాగరమును దాటుదు, మవితథముగ ననిన బ్రహ్మ శ యశ్లేయగుఁ బా
మ్మ వసుధఁ బుట్టంగా ననె, సువిమల విజ్ఞానవిత్తశోభితుఁ డతఁడే. ౫౧ 560
- క. అతులయశంబునఁ బొల్పుచు, ఓతి గోకులమందు భవము శ చెందెను నందుం
డతఁడే సుమ్మ యశోదయు, నతనికి దారయగు ధరఁగ శ నరయుము రాజా! ౫౨
- సీ. ఆకారణంబున శ నాదంపతులకును భగవంతుఁ డైనశ్రీపంకజాక్షు
నందుఁ బుత్రుం డగునాకృపావార్ధియం దతిశయప్రేమరూపాభిరామ
మైనభక్తియు గోపికానికరంబందు గోపకులందును శ గూర్మియుఁ దగి
యుండెను; బ్రభులలో శ నుత్తమోత్తముఁడగు శ్రీకృష్ణుఁ డాబ్రహ్మ శ చెప్పినట్టి
తే. పలుకు సత్యంబుచేయ గోకులమునందు
రామునింగూడి పుత్రుఁ డై శ రహి జనించి
యందె నివసించుచున్ దనశయద్భుతావ
హములయిన కేళులన్ బ్రీతి శ నందఁజేయు. ౫౩ 562

తో మ్మి ద వ య ధ్యా య ము.

—● ఉలూఖలబంధనము. ●—

- క. అనిపలికి యోగివర్యుం, డనూనహరిచిత్రచరిత శ మవ్వలిదానిన్
వినిపించె నిట్టులని యొక్కనాఁడు శ్రీకృష్ణజనని శ కడు ముదమలరన్. ౫ 563
- క. తన యింటిదాసికల నే, పనులం దెవ్వరిని నునుపభావ్యమొ యట్లే
యునిచెను దధిమంథనమను,పనిఁ దానే చేయఁబూని శ పంతం బలరన్. ౬ 564
- చ. హరి వగుబాలలీలల మహామతు లేర్చి రచించినట్టిసుం

* 'బాతయోర్నా మహాదేవే భువి విశ్వేశ్వరే హరా' అని మూ.

దరతరగేయపంక్తులను శ దాను దలంచుచు బాడుచున్ మనో
హరగళనాద మొప్ప దధి శ నల్లనఁ ద్రచ్చుచు నుండె; నప్పు డా
తరుణియు భ్రావిలాసములఁ శ దద్దయు నొప్పుచునుండె జూడఁగన్. ౧౪ 56

సీ. పృథుకటితటముపై శ నెసఁగుదుకూలవస్త్రము దానిపైని సూత్రంబు జక్క
బిగియించి పుత్తుపైఁ శ దగున్న హమునఁ జేపియున్న వక్షోరుహాయుగ్మమించు
కంత కంపింపఁగా శ నరుదగుకరకంకణములును గర్ణకుండలయుగంబు
గవ్వపుఁద్రాడు నాకర్షించుచుండుటఁ దళతళలాడుచు శ గలనినాద

తే. ముల నొనర్చుచుఁ గదలంగ శ మోముదమ్మి
యలసటఁ జెమర్పఁ గొప్పునం శ దలరులత
మాలతీకుసుమంబులు శ రాలుచుండ
దధిని మధియించుచుండె శ న త్తరుణమందు. 3

566

ఉ. ఆసమయంబునన్ బెరుగు శ నల్లనఁ జిల్కుచునుండె తల్లినిన్
డాసి పయస్సుగ్రోలఁగఁ గడంగి యశోదకుఁ బ్రీతిఁబుట్టఁగాఁ
జేసెడునూహఁ గవ్వమును శ జేత గ్రహించుచు నడ్డగించె ని
ట్లాసుతుఁ డడ్డగించినది శ *హర్షము గల్గఁగఁజేసె నామెకున్. 3౪

567

ఉ. మోమున సుస్థితం బొలయ శ ముగ్ధయున్న హపరిన్ను త స్తనం
బామెయి రచ్చచేయు సుతు శ నంకమునన్ గదియించి 'నాయనా!
నోములపంట వీవగు దశనుంగుఁగుమారక! యంచు నెంతయున్.
గోమునఁ బల్కుచున్ గనుచు శ గుడ్పెను; ద్రాగుచునుండె గృష్ణుఁడున్. ౪౪

క. ఆలోఁ బ్రొయ్యిపయిన్ గల, పాలు తటాలునను బొంగఁ శ బరికించి యశో
దాలలనామణి తృప్తిగఁ, బాలుం ద్రావనికుమారు శ వడి డించి చనెన్. ౫ 569

ఉ. దానికిఁ గోప మూని హరితద్దయు నెఱ్ఱని దైనయోష్యమున్
దానయి కంపమొంద నునుదంతము లొయ్యన దానిమీఁదఁ బై
పై నటియింపఁగా నయనపద్మయుగంబు మృషాశ్రుబిందుసం
తానముచేత నూతనవిధంబునఁ గన్నడఁ జూచి యంతటన్. ౫౪ 570

చ. ఉపలము సన్నె కల్లుకడ శ నొప్పుగ నుండఁగఁ దెచ్చి దానిచే
నపుడు మధించుచున్ జనని శ యం దిడిపోయినయట్టి భాండమ
ట్టె పగులఁగొట్టి యీసుగొని శ యే డ్దెఱ లోపలి యింటఁ జొచ్చి యే
మిపలుక కందుఁ గన్నెడెడు శ మేలగువెన్నను మెక్కె నొక్కడే. ౬ 571

తే. ఆయశోదయు క్షీరంబు శ లట్టెగట్టి, పడఁగఁ గాగినవెనుక దింపదగుపద్ధ
తిని నెఱుంగునుగాన దింప వెను; జవమునఁ, దనయు కడ కేగు దెంచియాతావునందు.

* 'దధిమంథానన్యషేధత్వీ' తిమావహన్' అని యా.

- చ. చిలుకుచునున్న యాకడవ శ చిందటవందట లై కనంబడన్
గలయఁగఁ గాంచి *స్వాత్మజుని శ కార్య మిదౌ ననియెంచి నవ్వె నా
స్థలమున నాతఁ డుండమిని శ జయ్యన లోపలి కేగి చూడ నం
దులనొకచోట నొంటరిగఁ శ దోరపువేడుక సందడింపఁగన్. ౭ 573
- తే. త్రిప్పివై చినతోటిపైఁ శ దెంపుమీఱ, నెక్కి నిలుచుండి యుట్టిపై శ నక్కజముగ
నునిచియుండిన నవసీతమును యథేష్టముగను దాఁ దినిశిష్టాంశమును గ్రహించి.
- క. వానరమునకుం బెట్టుచుఁ, దా నొనరించెడు నకార్యత త్వ మెఱిఁగి తన్
గానఁగ నెవరే వత్తురొ, యీనిమిషంబందు ననుచు శ నెంచుచు శంకన్. ౮ 575
- క. తనచూపులు చంచలతం, గనుచుండఁగ నున్న సుతుని శ గన్గొని మెలమె
ల్లన నెలగోలం గైకొని, చని వానిపిటుంద నిల్చె శ శాస్తి యొనరుపన్. ౯ 576
- చ. తనదుపిటుందఁ గోలఁగొని శ తన్నుఁ గనుంగొను చున్న తల్లినిం
గనుఁగొని భీతిచెందినటు శ గన్పడుచున్ వెస నయ్యులూఖలం
బును విడి పాటిపోవుటయు శ బోటులమేటియనంగ నొప్పునం
దునిసతి సూనుఁ బట్టుకొనఁ శ దోడనె పర్విడె ముగ్ధ గావునన్. ౧౦ 577
- క. ఏకాగ్రభావమునను ద,దాకారతఁ గాంచి యున్న శదగుయోగిజన
ప్రాకటచిత్తమునకుఁ జొరఁ, గాక చెలంగెడుమహాత్ముఁ శ గంజాక్షు హరిన్. ౧౧
- ఆ. అనుసరింపఁబోయె శ నాయశోదయు; నంతఁ, గృష్ణు ననుసరింప శ నేగుచుండి
గమనవేగమును నిశకామచలత్పథు, శ్రోణిభరము తగ్గుశచొప్పుఁ గూర్చు. ౧౨
- క. కలదనియును లేదనియును, బలుకంగాఁ దగిననడుము శ భాసిల్లఁగఁ బే
శలవేణి గతిజవమున వి, కలమగుటయు నందువెలయు శ కమ్రకుసుమముల్. ౧౩
- క. తనయడుగుల వెంబడిఁ గ్రిందను రాలుచు ననుసరింపఁ శ దనసూనుని చెం
తను జేరి యెందుఁ బోయెద, వనుచుం బట్టుకొనె నిట్టు శ లంబ యెయిదినన్. ౧౪
- ఉ. తా నటఁ దప్పుచేసి కనుదమ్ములఁ జెల్వగు నట్టికాటుకన్
జే నలుదట్లఁ గ్రమ్ముకొనఁ శ జేయఁగ నుల్లుచు సాధ్వసంబునన్
మానస మార్తినొందె ననుమాడ్కిని దృష్టులు కల్కఁబాట నా
మానిని యెట్లువచ్చి యనుమానమునం దనుఁ బట్టి కొట్టునో. ౧౫ 582
- చ. అనుచును జూపు లెల్లదిశలందును బర్విడఁజేయుచున్ దనుం
గనుఁగొని యేడ్చుచున్న యలశగాదిలిపుత్తుని బట్టుకొంచు భీ
తిని గలుగంగఁజేయుటకుఁ శ దీప్రవచస్సులఁ బల్కుచున్ దనూ
జుని నెలగోలఁ గొట్టదగుశచొప్పును స్నేహముపొంగ మానుచున్. ౧౬ 583

- 1చ. కొడు కతిభీతి నొందె నెలగోలను గాంచినయంత నంచు నా
పడఁతి బితాన దండమునూ శ బాటఁగవైచి ప్రియాత్మజన్మనం
దడరెడు వత్సలత్వమున శ నాతని డిట్టిమహత్త్వ మంచు నే
యెడల నదెవ్వరే దలచు శ నే దగనట్టి దటం చెటుంగకే. ౧౧౫ 584
- ఆ. మూఢురాలు గాన శ మూఢుఁడౌ వీనిని, ద్రాటఁ గట్టివేయఁ శ దగు నటంచుఁ
దలఁచె; బాండుతనయతనయతనూజ! యె, వ్వనికి వెలియు లోనుగనఁగలేదొ.
- సీ. మొదలును దుదయు నశనఁ దనకుఁ గానక
జగదాదియై తానె శ జగమునకును
దుదియునై వెలియు లోను దగంగఁ దానయై
యెవఁడుండు? జగమెల్ల శ నెవఁడు తానె
యైయుండు నెవ్వఁ డాయవ్యక్తరూపుని
నయ్యధోక్షజుఁ దనయాత్మజునిగ
భావించి కృష్ణుండు శ ప్రాకృతబాలుండె
యగు నంచుఁ దలపోసి శ యందునున్న
- తే. త్రాడు గైకొని టోటిచెంతకును దోడు
కొనుచుఁ జని యందు బంధించె శ దనకుమారుఁ
డాగసం బొనరించె న శ ట్లొట బంధ
నమె యగుంబాచితం బని శ నాతి మిన్న. ౧౧౮ 586
- క. తలపోసి కొడుకు నడుమున, కలత్రాటిని జుట్టుఁ బూన శ నదియును రెండం
గుళములు తక్కువకాఁగా, వెలఁదియు వేటొక్కరశ్మివేసఁ గొనివచ్చెన్. ౧౧౫
- క. అదియును రెండంగుళములు, కొడువపడన్ మరల నొకటిగొని వచ్చి జవం
బొదవఁగ దానిం గూర్పఁగ, నదియును రెండంగుళంబు శ లల్పం బగుడున్. ౧౧౬౫
- తే. మఱియు నొకదారమును దెచ్చి శ మాన కదుక
నదియు నట్టెన వేటొక్కఁ శ డతివ తెచ్చె
నిట్లు గృహమునఁ గల్గిన శ యెల్లత్రాళు
లట్టులే యైన నర్భకుఁ శ గట్టలేక. ౧౧౭౫ 589
- 2చ. తనపని గాంచి గోపికలు శ తద్దయు నవ్వచునుండఁ దానునుం
బనివడి నవ్వి విస్తయము శ పర్వఁగ నూరకయుండె; నివ్విధిన్
జననియు స్విన్న గాత్రయయి శ స్రస్థిరోరుహబంధనప్రసూ
ననికరయాచు శ్రాంతయయినం గృప వర్ధిలుచుండ నంతటన్. ౧౧౮ 590

1 “ఇయేష కిలతంబద్ధం దామ్నాఽ తద్వీర్యకోవిదా” అని మూ. 2 “గోపీనాం సుస్తయంతీ
నాం స్తయంతీ విప్రీతాభవత్” అని మూ.

తే. తానె స్వీయబంధంబునఁ శ దగులుకొనియె

దాననే త్రాడుసరిపడఁ శ దన్ని గట్టఁ

జాలె, నేశ్వరమైనట్టి శ జగము తనకు

వశముకాఁగ స్వతంత్రుడై శ వఱలు హరియు. ౧౦౫

591

క. తనభృత్యుల కెల్లను దా, ననయము లోబడు నటన్న శ యార్యజనోక్తిం

గనఁబఱచెను బ్రత్యక్షమ్మునఁ ద్రాటికి లోబడుటను శ భూపవతంసా! ౧౦౬

592

*మ. తనయుండైన విరించియేని తనలోఁ శ దానా మహాదేవుడే

దనయంగంబున నున్నయట్టిరమయేఁ శ దాదృక్ప్రసాదంబు నొం

దను సత్పాత్రత గాంచరైరి; వ్రజనాథస్త్రీవతంసంబు ము

క్తి నొసంగందగు చక్రినుండి యపుడేదేనిం దమింబొందెనో. ౨౦

593

తే. ఆత్మవిజ్ఞానసంపన్ను శ లగుచు భక్తు, లైన జ్ఞానులకుఁ సుఖ శ మాపరేశుఁ

డాదరంబున నిచ్చెడు శ నట్లొరులకు, గోపికాసుతుఁ డొసంగఁడు శ కోర్కులెపుడు.

క. కనుకనె భక్తిధనంబునఁ, దనుఁ బూజించెడు సుధీవతంసములకు మే

లొనఁగూర్చు సులభమార్గంబునఁ దనుఁ బొందంగఁ జేయు శ భూజానిమణి! ౨౧

క. సుతునిఁ టోటికి బంధిం,చితఁ గదయని యయ్యశోద శ శీఘ్రముగ గృహో

చితకార్యముల నొనర్పఁగ, మతినిడి యందుండె లోకమాన్యుం డంతఁ. ౨౧౫

ఆ. తాను లోకజాల శ తత్త్వజ్ఞుడను బ్రభుం,డునుగఁ జెలఁగుచుండ శ మనసునందుఁ

దలఁచె గుహ్యకు లగుశధనదాత్మజులు మద్ది, చెట్లుగాఁగ నందుఁ శ జేరియుంట.

క. ఒకఁ డగు నలకూబరుఁ డిం, కొకఁడు మణిగ్రీవుఁ డగు మహాహోన్నతమద మూ

ని కడంగి నారదుఁడు ము,న్నిక నర్జునములుగ నుండఁనే యగు ననుచుఁ. ౨౧౫

క. శాపం బిచ్చినకతమున, శ్రీపాలకులయ్యు ఖ్యాతిఁ శ జెందియు నటు దు

ర్వాపారకలితులై ముని, శాపంబున నుంటఁ జూచెఁ శ జక్రధరుండుఁ. ౨౩

ప ది య వ య థ్యా య ము.

— నలకూబరమణిగ్రీవులశాపయోక్షణము. —

చ. అని శుకయోగిపల్క విని శ యర్జునపాత్రుడై యోగివర్య! యా

ధనదతనూజు లేమిటికి శ దారుణశాపము నొంది? రెట్టి యే

వను గలిగించుకర్త మిది శ బా గనుచుం బొనరింప దేవతా

ముని యగునారదుండు క్రుధఁ శ బూనెను? నాకు నెఱుంగఁ జెప్పుమా. ౧ 600

మ. అని ప్రశ్నింపఁగ యోగిచంద్రుఁ డను నారాయణుల్ కుజేరాత్మజుల్

* “నేమం విరించో నభవో న శ్రీరఘంగసంభవా, ప్రసాదం తేభిరే గోపీ యత్తత్ప్రాపని మ్ముకిదాల్” అని యూ. “విరించః పుత్రోపి. భవస్సన్వితాః” అని శ్రీధరాచార్యులు.

మును శంభుం గొలువంగఁ గోర్కితగ శంభుం డల్లె కావింపుడీ
యనఁగా శంకరువెంటనుండి యదియత్యంతంబు గర్వంబుగూ
ర్ప నటన్ నిల్వక వెండికొండదరి నాశరమ్యంపుఁబూదోటయున్. ౧౫ 601

*క. అమరతరంగిణికి సమీపమునన్ దృశ్యంబుగాఁగ శ భాసిల నట మ
ద్యము వారుణి యనుదానిని, బ్రమదంబునఁ ద్రావి మత్తు శ పైకొనుచుండన్.

క. కనులెఱ్ఱవాటి తిరుగఁగ, వనజాక్షులుకూడఁ బాటఁబాడుచు నుండన్
వన మది పుష్పోత్కరములఁ, గనుపండువుచేయఁ దిరుగఁగఁ జొచ్చి రొగిన్. 3

చ. సరసిజషండమండితము శ సౌరధునీవర మాట వాని యం
తరమునఁ జొచ్చి కామినులు శ త మ్మైగిఁ గూడియెయుండఁగా మనో
హరగతిచేఁ గరేణునివశహంబులఁ గూడిన యేన్దులట్లు కా
వరమునఁ గేళిసల్పిరి ప్రవాహము నూత్నముదంబుఁ గూర్పఁగన్. ౪ 604

మ. కురువంశోత్తమ! దైవయోగమున నాకూశల్ వియన్నిమ్మ గాం
తరమం దాగతిఁ గేళిసల్పుతటి నుశద్దామప్రభావాధ్యుఁ డౌ
సురమాసీంద్రుఁడు నారదుండు చనుచున్ శ జూచెన్ దగన్ వారలన్
బరికించెన్ సురఁ ద్రావి మత్తులగుటన్ శ భవ్యప్రభావంబునన్. ౫ 605

చ. మునివరు నారదున్ గనుచు శ ముద్దియ లప్పు వివస్తులౌట ల
జ్జను గని యమ్మునీశ్వరుఁడు శ శాపముపెట్టు నటన్నభీతి వే
చని వలువల్ ధరింప సహజస్తులు వారు వివస్తులౌచు నుం
డినఁ గని పీరు వారుణిని శ నెమ్మిని గ్రోలి తదున్నదంబునన్. ౬ 606

క. కనుగానక శ్రీమద మొ, య్యన దానికిఁ దోడుగాఁగ శ నంధులె యయి రే
యని లోనెంచుచు వారల, ననుగ్రహింపంగఁ బూని శ యది సాగింపన్. ౬౫

తే. శాప మిచ్చెద నం చెంచి శ యీపగిదిని
నొక్కగీతము పాడె శ నాయుత్తమముని
శాప మయ్యది వారల శ స్వాంతమందు
నలముకొన్న గర్వంబునే శ యణఁచుఁజుమ్ము. ౭ 608

సీ. విషయంబులఁ గడు నేరవించు పూరుషునకు బుద్ధివిభ్రంశముఁ శ బూనిచేయఁ
గను రజోగుణమునకంటె వేఱొక్కటి కలదె; రజోగుణం శ బలముకొనిన
శ్రీమదం బుదయించు శ శ్రీగర్వమునఁ గన్ను గానకుండుటయు సహ్యాననీయ
కులజన్తగర్వంబు శ లలనారతియు ద్యూతపానముల్ మొదలై నరపాడువాడు

తే. కలును దోడనె వానికిఁ శ గలిగియుండు
రాజసు లు నశ్వరమగు గాత్రమున కెపుడు

* “నారుణీం మదిరాం పీత్యా” అని ఘోషము.

జరయు మరణము లేదని శ స్వాంతమందుఁ

దలఁచుచుం గృహమాని మూఁడులయి చెలఁగి. ౮౫

609

క. అవశేంద్రియాలై స్వేచ్ఛఁ బశువులక హింసింతు మఱియు శ ఖోణీస్థలిఁ గీ
ర్తివఱలు నరదేవుం డని, యవనీదేవుం డటంచు శ నాఖ్యఁదనరఁగన్. ౯ 610

తే. మఱియు స్వదేవుఁ డనియు నామముల దేవ

శబ్దపూర్వకములఁ బిల్వఁ శ జనుశరీర

మిదియుఁ గడపటఁ గ్రిములుగఁ శ బొదలుఁ గాల్పు

భస్తమగు విష్ణు యగుశ్వాది శ భక్షిత మయి. ౯౫

611

క. కనఁగా నిట్టిశరీరం, బునకుం గా భూతజాలశమునకుఁ ద్రోహం

బును జేయుటచే నరకమె, యనివార్యం బగుచుఁ గలుగు శ నట్టినిరయమున్. ౧౦

క. కలిగించు తనువుకోసం, బిల భూతద్రోహ మెన్న శ కే చేసెడు చం

చలచిత్తునకుఁ స్వార్థము, కలుగం గలదే రవంతఁగాని తలంపన్. ౧౦౫ 613

²మ. తనువన్నఁ మృతినొందకున్నఁ బితకో శ తన్లన్న యాతల్లికో

తన కన్నంబిడు దాతకో మఱియు మాతంగన్న యాతాతకో

ధనమెంతో యిడి కొన్నయాతనికొ యీశధాత్రిక బలాధ్యుండుగాఁ

గననౌ వానికొ స్వత్త్వమా మృతిగనఁగా నగ్నికో కుక్కకో. ౧౧ 614

క. కావున బ్రదికినఁ జచ్చిన, నీవపు వెవ్వరికొ స్వత్త్వమే యగుఁ దనకే

యావెరపు లే దదెప్పుడు, భావమ్మున దీనివిధము శ పరికించినచోన్. ౧౧ 615

సీ. అవ్యక్తమునఁ బుట్టి శ యందే లయించుచు నున్న యీదేహము శ సన్నతమగు

³నాత్మగాఁగఁ దలంచి శ యరయక పశువులఁ జంపువారలు మూర్ఖజనులు గాక

మఱి యెవ్వ రగుదురు శ మహితసంపన్నదమున నంధుడైన దుశ్శనున కెన్నఁ

గన్నులు సుంతయుఁ శ గానరాకుండును దారిద్ర్య మనునదె శ తగినయంజ

తే. నమ్ము దానికి నగు బీదనరుండు తనకు, సాటిగాఁ దక్కుప్రాణులఁ జక్కఁ జూచుఁ

గాన వానికి నపకృతిఁ శ గల్గఁజేయ, నూహసేయక యూరకే శ యుండు నతఁడు.

చ. చరణమునందు ముల్లు దిగఁ శ జాలఁ దపించినవాఁడు స్వాంతమం

దొరులకు ముల్లుగుచ్చుకొన శ నొక్కట మోమున వ్లునతాదులం

బరిగణనంబుచేసి యెటువంటి మహత్తరపీడ గల్గెనో

యరసి య దట్లుగల్గఁ దగ శ దంచును స్వానుభవంబుచేఁ గనున్. ౧౪ 617

1 “హస్యంతే వశవో యత్ర నిర్దయై రజితాత్మభిః, దేవసంజ్ఞితమప్యంతే” అని యా. “నర దేవ భూదేవసంజ్ఞితమసి.” అని శ్రీధరాచార్యులు. 2 “దేహాకిమన్న దాతుస్త్వం నిషేత్తుర్నాతురేవచ, మాతుః పితృర్వాచరినః శ్రేతురగ్నేశ్శునోపి వా” అని యా. 3 “కోవిద్వానాత్మసాత్కృత్వా హంతి జంతూ, నృతేఽసతః” అని యా.

తే. తానుగంటకపీడ యోత్రతే నదెట్టి

దనియెటుంగనివాఁ డితరునకుఁ గలుగు

దాని బాధ నెటుంగఁగఁ శ దగఁడు కాదె;

యట్లే పేదటికపుదుగిఖ శ మెటుఁగు నతఁడు. ౧౪

618

క. ధనహీనుఁ డహంభావం, బనఁజను స్తంభమును బాసి శ యన్వయవిద్యా
దినిఖిలమదముల నొందక, తనయత్నములేక శ్రమము శ తనకుం గలుగన్. ౧౪౫

చ. తనువును వంచి కష్టపడుఁ శ దధ్యమ యయ్యది యుత్తమం బనం

జనుతప మౌను వాని; కదె శ చక్కఁగ ముక్తికిసాధనంబుగాఁ

గనుదగు; నన్న కాంతీయయి శ కాయ మదే లభియింపకుంటఁ జి

క్కినఁ గడుసోలుచుండఁగ నశించునుఁ డెంచఁడు హింసచేయఁగన్. ౧౪౬ 620

1ఆ. వానియింద్రియములు శ వరుసఁగ నుచితమా

వర్తనమున నుండుఁ శ బరుల కార్తి

గూర్ప నవియు సుంత శ కోరవు సమదర్శ

నులగు సాధువర్యు శ లెలమిమిఱ. ౧౪౭

621

క. ఆనిస్వజనులతోడనె, మానసమునఁ బొత్తుచేయ శ మన్నింతురు; వాఁ
డూనినతృప్త్యు సద్యుతి,తోనిలువఁగలేక పోవఁ శ దోడనె శుచియా. ౧౬

క. ఆరయ సజ్జనులకును, భూరిధనేశ్వరులె ప్రియులు శ పో నిర్ధనులే
కారు హితులంచు నడుగం, గా రాదది యెట్టులన్న శ ఘోషలమందున్. ౧౬౩ 623

క. పరమేశుఁడౌ ముకుందుని, చరణంబుల సేవఁగోరి శ సర్వజనుల సు
స్థిరసమదృష్టిని జూచుచు, బరహితమును గోరుసాధువర్యులు సతమున్. ౧౬౪

2క. ధనముల మదిఁగోర రస,జ్ఞనులకె యవి యాశ్రయములు శ సర్వానర్థా
ళిని గల్గఁజేయునవి యగుఁ, గనుకన్ దుష్టములు దుష్టకాంతీతములు నౌ. ౧౭

తే. అవి యుపేక్షింపఁదగినవే శ యగును గాన, వానితోడ సాధువులకుఁ శ బని యదేమి
కలదు ధనములనే కోరు శ ఖలులమాట, యిచటఁ జేర్కొనఁగా నాకు శ నేమిఫల

మ. అనుచుం గీతముపాడి వారుణియనన్ శ హర్షోందు నన్తుద్యముం [ము? ౧౮

దనువెల్లం జెడఁ ద్రావి మత్తులయి యుద్ధామశ్రీమదాంధ్యంబునన్

గనులం గానక సంయతేంద్రియులుగాఁ శ గాఁ జాల కిందీనరా

క్షీనికాయంబున కట్టె లోనగుచు స్వక్షేమంబుఁ బోదోలుచున్. ౧౯ 627

క. జలకేళిమగ్ను లగువీరల యజ్ఞానజమదంబు శ రయమున నేనుం

దొలఁగించెద; వీరిర్వురు, పులస్త్యపౌత్రునకు నెన్నఁ శ బుత్తులు నయ్యున్. ౧౯౫

1 “దరిద్రవైవయజ్ఞంతే సాధవస్సచుదర్శినః” అని యా. 2 “సద్భిక్షిణోలితం తర్లం
తతఆరాద్విశుద్ధ్యతి” అని మూలము.

తే. దిక్పతికుమారుల మని ముగించి తమను, గప్పఁగాఁ గన్ను గానక శ కాంతలెల్లఁ
దమ్ముఁగూడ వివస్తులై శ తగియు దాని, నెఱుఁగకున్నార దుర్మదు శ లిప్పటికిని.

క. కనుకనె స్థావరజన్తము, గనుటకుఁ దగియున్న వారు శ కడఁగి మరల ని
ట్లునుపమమదమున నంధతఁ, గనకుందురు వృక్షజన్తశకలితులై యైనన్. ౨౦౪ 630

క. అని శాపంబిడి నారదుఁ, డనుకంపఁ మఱియుఁ బలికె శ నవనిఁ భూరు
జ్జని గనియు మత్ప్రసాదం,బునఁ బూర్వస్త్పతియుఁ గల్గుఁ శ బో మఱి వీరల్. ౨౧

ఆ నాయనుగ్రహమునఁ శ బూయక దివ్యవ,త్సరశతంబు దాఁటఁ శ జక్రధారి
యైనవాసుదేవు శ నమలసాన్నిధ్యంబుఁ, బడయువారు స్వర్గవాసము మఱి. ౨౨

క. పరమేశునందు భక్తియు, స్థిరముగ వీరలకు మరలఁ శ జేకురు నని ని
ర్జరమకాని పలికి చనియెను, వర నారాయణమునీంద్రవాసముఁ గానన్. ౨౩

తే. చనియె నంతఁ గుబేరుని శ తనయు లర్జు
నతరువులుగ జనించిరి శ నారదముని
వరుఁడు భాగవతులయందుఁ శ బరముఁడౌట
నతనివాక్కు ఫలింపఁ జేయంగ నెంచి. ౨౩౪

634

క. హరియు నులూఖలమును నా, తరువుల దగ్గఱకుఁ జేరఁ శ దలఁచి యపగత
త్వరుఁడై పోయె న దెట్లో, పరికించెను వాని నందు శ పట్టి యచటునన్. ౨౪

క. సురముని నా కెన్నఁగఁ బ్రియ,తరుఁ డీధనదాత్తభవులు శ తరువులుగాఁ బు
ట్టిరి వీనిఁ గూల్చి గీతం,బరుదుగఁ బాడినమునీంద్రు శ నాశయ మొప్పన్. ౨౫

చ. అని మది నెంచి నారదమహామునిగీతము సార్థకంబుచే
యను దలపోసి మద్దులకు శ నంతరమందుఁ జొరంగఁ బోయె; నం
త నచటఁ గృష్ణమూర్తి చొరఁ శ దద్యుగశంబున కడ్డమకాచు న
త్తరుణమునం దులూఖలము శ తాఁ బడియెన్ హరియాశయంబునన్. ౨౬ 637

సీ. బాలకృష్ణుం డంత శ ఊలడ్డముగఁబడ బలిమిమై లాగంగ శ నిలను నలము
కొనియున్న యాచెట్లు శ మునిశాపము చనంగఁగూఁకటి పేళ్లతోఁ శ గూడఁ బెకలి
పరమపూరుషునిదౌ శ నిరుపమవిక్రమమున స్కంధములు శాఖలును బ్రవాళ
ములును గంపింపఁగ శ భూరిరవంబొప్పు బడియెఁ దటాలున శ వసుధమీఁద

తే. వానినుండియె హుతవహుం శ డూని నైజ
రూపమున వచ్చెనో యన శ రూపములను
దేజరిలు సిద్ధపురుషులు శ తీక్షణములగు
తనుమరిచుల దిక్తతి శ తగ వెలుంగ. ౨౭౪

638

క. చనుదెంచి రాజసం బనఁ, జనుతొల్లిటి మదమువదలి శ సకలజగన్నా
థుని గృష్ణుని గని కేల్తో,ద్వును వందనమాచరించి శ పొగడిరి భక్తిన్. ౨౮ 639

—ॐ నలకూబరమణిగ్రీవులు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. ॐ—

సీ. కృష్ణకృష్ణా! నీవు శ కేవలగోపాలకుండవుగా వూహింపఁ శ బడనిమహిమ
మున నొప్పుయోగివి శ ఘనజగత్కారణభూతుండ వాద్యుండవు నగు పరమ
పురుషుండ వగుదువు శ పోల నాలోచింప స్థూలరూపంబును శ సూక్ష్మరూప
మునగు నీవిశ్వము శ తనరుసీరూప మంచును బ్రహ్మవేత్తలు శ మనములందఁ

తే. దెలియుదురు; నీ వొకండవె శ యిలఁ జెలంగు
భూతరాసుల వగుదేహములకుఁ బ్రాణ
ములకు మఱియు నహంకారమునకు నింది
యముల కీశ్వరుండవు సర్వ శ మగుదు వీవు. ౨౯

640

క. వ్యయ మనలేకయె వ్యాపకమయి సర్వనియామకంబు శ నగుకాలం బీ
వె యగుదువు మహత్తత్త్వము, నయి యొప్పుదు వీవె పంకజాయతనేత్రా! ౩౦

*సీ. సత్త్వగుణంబు రుజస్తమోగుణములు తానయి సూక్ష్మమై శ తనరు ప్రకృతి
వన నీవె యగుదువు శ వనజాయతాక్ష సర్వక్షేత్రవికృతుల శ వరుసఁజేయు
నధ్యక్షపురుషుండ శ వగుదువు ద్రష్టవు గనుక నీవెదృశ్యతను జెలంగు
బుద్ధ్యాదులకు వానిభూరివికారంబు లగునిందియాదుల శ కట్టెప్రకృతి

తే. గుణములకును గ్రాహ్యుం డనఁగూడ నట్టి
మహిమమున నొప్పువాండవు శ మాన్యచరిత!
జగమునుత్పత్తికంటె మునుగఁ దనంత
సిద్ధుఁ డవగుచుఁ దగు నిన్నుబద్ధు మహితు. ౩౧

642

క. ఒరుఁ డెవ్వఁడు గుణసంవృతుఁ, డరయంగా నేర్చు బ్రహ్మ శ మనుచును సాధూ
త్కరమును గావఁగఁ బుట్టిన, పరమేశుండ వనుచు పెదపాతకు లెల్లన్. ౩౨

క. వినుతింతు రట్టిమహిమం, బునఁ దగి వసుదేవపు త్రభూతుండ వగుచున్
దనయంత గల్గుగుణముల, ననూనమహిమంబు తెలియనట్టులు గాఁగన్. ౩౩

తే. కప్పుకొనియున్న నీకును శ గరయుగంబు
మోడ్చి వందన మొనరింతుము పరమాత్మ!
దేహరహితుండవయ్యును శ దేహగణము
నందుఁ దగుల కతుల్యము శ లగుచు మిగుల. ౩౩

645

వ. అధికంబులగుచు నున్న నాయాయీవిక్రమంబుల బహువిధశరీరంబులయందు
వ్యాపించుటంజేసి నీయవతారవిశేషంబు లిట్టివగు నని పరికింప నెఱుంగఁ దగి
యుండు కావున నోభగవంతా! జగజ్జాలంబున కుత్పత్తికై వల్యంబులం గావింప

* “త్వంమహా ప్రకృతిస్సూక్ష్మారజస్సత్త్వతమోమయా, త్వమేవపురుషోఽధ్యక్ష స్సర్వక్షేత్ర
వికారః” అని మూ.

సర్వకామప్రదాత వగునీ విపుడాత్తాంశంబున నిట్టు లిచ్చట నవతరించితివి పరమ
కల్యాణా! అట్టి నీకు నమస్కారము విశ్వమంగళా! నీకు నతులు వాసుదేవు
నకు శాంతునకు యదుపతికి నీకుఁ జేమోడ్పులు. 3౬ 646

- క. అనుపమ మగునానందం, బునఁ బూర్ణుడ వైననందశుభ్రత్రవరా! నీ
యనుచరునకుఁ గింకరులము, కనుకన్ సెలవిమ్ము సతము శ కరుణ నునుపుమా.
- క. నారదమునివర్యునిదౌ, భూరికృపన్ దివ్యరూపశమునఁ బొల్పునినున్
గోరికలు దీఱఁ గాంచితి, మోరమ్యాకార! కృష్ణ శ యురుగుణనిలయా! 3౭
- సీ. నీరమ్యగుణముల శ నెమ్మిగి ర్తింపఁగ వాణియు నీకథల్ శ వరుస వినఁగ
శ్రవణమ్ములును బరిశచర్యచేయంగను హస్తంబులును ద్వదీయాంఘ్రికమల
యుగళసంస్కరణంబు శ నొనరింపఁగ మనస్సు సర్వలోకనివాస శ చక్రి! నీకు
మ్రొక్కంగ మస్తకంబును భవదాత్తులౌ సాధువులం జూడఁ శ జక్షువులును
- తే. స్థిరముగనె నిల్చునట్లుగఁ శ జేయసమ్మతింపుమాయని యిట్లు నుతించి వార
లంజలించట్ట భగవంతుఁ శ డవ్యయుండు, గోకులేశ్వరుఁ డాలించి శ గుహ్యకులను.
- క. తాను నులూఖలబద్ధం, డైనట్లుండియును హాస శ మాస్యమునందున్
గానంబడ నిట్లనియెను, మౌనీంద్రుడు నారదుండు శ మత్తుల మిమ్మున్. 3౯
- క. శ్రీనిరతమదముచేఁ గనుఁ, గానక యుండంగ భూరి శ కరుణాస్వాంతుం
డైనెగడుట భ్రంశముగనఁ, గా నొనరించె నని మున్నె శ గనుఁగొంటి మదిన్. 3౯౪
- ఆ. అది యనుగ్రహంబె శ యగుమీకు నెప్పుడు, నాదుపదములను మనంబు నిల్పి
సర్వజంతువులను సమదృష్టిఁ గనుచుండు, వారె సాధువులుగవర్ణితు లిల. ౪౦౪
- క. వారలు ననుఁగని సంతనె, పూరుషులకు నేత్రబంధశము రవి పొడువఁగా
నేరీతిఁ బాయు నటుసం, సారమహాబంధములును శ జనుఁ జూర్ణములై. ౪౧
- క. నలకూబర నన్నే ప్రియ, ములుగాఁ దగువానికంటె శ ముఖ్యతమునిగాఁ
దలఁచుచు మీమీగేహం, బుల కరుగుండు నాదుభక్తిపొడమును మీకున్.
- క. అది భవబంధన సంతతి, మొదలంట నశింపఁజేయుఁ బొం డని పలుకన్ [యున్.
సదయాత్మకుడగు హరినుడి, ముదమున విని చుట్టుదిరిగి శ మ్రొక్కుచు మఱి
- క. నతు లొనరిచి టోలికి ర, శ్చితతిన్ బంధింపఁబడిన శ శ్రీహరిదౌ స
మృతిఁగొని యుత్తరదిశకున్, జతనంబునఁ బోయి రెదల శ సంభ్రమ మలరన్. ౪౩

ప దు నొ కం డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఉలూఖలబంధమోక్షము. ॐ—

- క. అనితెలిపి యోగి మఱియును, జనపతికిం దెల్పె నిట్లు శ చక్రిచరిత మం
తను నందాదులు తరుయుగ, మనూననిస్సాన మొప్పు శ నవనిం బడఁగాన్. ౪

- క. పిడు గిలఁ బడియెనొకో యని, పడివడిఁ జనుదెంచి యందు శ భయదాకృతులం
బడియున్న జంటమద్దుల, నడుమ నులుఁఖలముఁ ద్రాటఁడమునఁ గట్టన్. ౧౫
- క. దానిన్ లాగుచు నుండిన, సూనుని గని యవ్వి గూల శ సూనుండే యా
నౌ నెన్నఁ గారణం బని, మానసముల నరయలేక శ మైకొనుభ్రాంతిన్. ౨ 659
- క. ఇది యెవ్వనిపనియై యుం,డఁదగున్? మద్దు లిటుగూలి శ నాశం బయ్యెన్
గద దీనికారణం బె, య్యెదియో యుత్పాత మనుచు శ నెంచఁగఁ బోలున్. 3
- క. అని యూహించుచు సాధ్వస,మును గాంచిరి; వానిచెంతఁ శ బూనిక నుద్దుల్
గొనియాడు బాలుకులు తో,లనినడ్డముగా నమర్చిలీలయపోలెన్. 3౪ 661
- క. మన యీకృష్ణుఁడె యీడ్వం,గను మ్రాకులు పడియె వింతఁగా దివ్య లనం
జనుపురుషు లిద్దఱువానినుండి వెల్వడిరి మేము శ నిల్చి యిచటనే. ౪ 662
- క. కనుఁగొంటి మనిరి తద్వా,క్కును బొసఁగని దగుట నమ్మఁగూడ దనుచుఁ గై
కొన రొక్కకొందఱీకృష్ణునికార్య మిదౌనె యనుచుఁ శ బోధ్యంపడుచున్. ౪౫
- ఉ. సందియ మందసాగి రల శ సభ్యులలో నొకకొందఱు అంతటన్
నందుఁడు తోలికెట్లొ జతఁనంబునఁ ద్రాటను బద్ధుఁడైన యా
నందనుఁ గాంచి దానిని ఘోనం బగుపూనిక లాగె నంచునా
త్తం దలపోసి మోమున స్థితం బొలయన్ వడి విప్పి దామమున్. ౫౪ 664
- ఉ. గోపిక లెల్లఁ దన్నుఁ బురికొల్పుచుఁ జేతులు తట్ట నాడునా
పాపఁ డదొక్కచోటఁ దమిఁ శ బాడును వేటొకచోట ముగ్ధుఁ డై
యోపికఁ దారు యంత్రమన శ నొయ్యనఁ బై కెగురున్ ప్రజాంగనా
జ్ఞాపరిపాలనాదృతి వశంగతుఁ డైనటు లుండు నొక్కచోన్. 2 665
- సీ. ఒకచోటఁ దన్ను నేమో లెమ్ము బాలకా! యనుచు నాజ్ఞాపింప శ నర్భకుండు
కొలుచు పాత్రములఁ బీఠటలఁ బాదుకాళిని నసమర్థుఁ డట్లు తా శ నగపడుచును
దెచ్చు నెట్లొ; తనముచ్చటలను జూడఁ బ్రియమొందు తనవారలయెదుట హరి
నిలుచుండి చేతుల శ నింగికిఁ జూపుచు నాడును; భగవంతుఁ శ డైన కృష్ణుఁ
- తే. డాత్మతత్త్వమెఱింగిన శ యట్టివారి, కెల్లఁ దనభృత్యవశ్యత శ నెలుకపఱచు
చును సనాతనుఁ డిట్టిచోప్పున స్వకీయ, చేష్టితంబుల నామందఁ శ జిత్రరీతి. ౩౪
- క. కనఁబఱచుచు వారల నె,మ్మనములు హర్షింపఁజేయు మార్గంబుల నుం
డెను; వేటొకదినమునఁ బండ్లను గొను మిదె తెచ్చి యిచ్చటం బెట్టితిఁజూ. ౯
- క. ఓయమ్మా! పండ్లొ కొను, మోయమ్మా! బాలకులకు శ నొప్పు నివి యనం
గా యాదృచ్ఛికముగ విని, మాయాబాలకుఁడు త్వరగఁ మందిరమునకున్. ౯౪
- క. చని తనదోసిట థాన్యం,బును గొని పోవంగ నమ్మఁపూఁబోడియు నా
వనజాతుఁడు దెచ్చినదా, నిని గొని దోసిటని బండ్లనింపెం దమితోన్. ౧౦ 667

క. తా సర్వఫలప్రదః డన, వాసిం గాంచియును గొనియోఁ ర బండ్లను ధాన్యం
బాసరసిజాక్షి కుండను, బోసెన్ హరిచేసె రత్నముల నిండంగన్. ౧౧ 670

తే. ఇట్లు లాహరిరాములు ర హితము గోప, గోపికల కొనరించుచుఁ ర గుతుక మలర
యమునయొడ్డున కేగి విహారతత్పరత్వమున నుండి రెలమి నరర్భకులుగొలువ.

సీ. అంత రోహిణి యమశశార్జునభంజనుఁ గృష్ణునిఁ జీరి ర ర మ్మిందుఁ దనయ!
యని పిల్చి తనపుత్రుఁ ర డగురామునిం బిల్చె బాలకులనుగూడి ర కేళిసల్పు
చుండ నోనాయనా! ర యుర్వి కెంధూళిచే ధూసరితంబయి ర తోచెఁ దనువు
నభ్యంగ మొనరింప ర నరుగుదెమ్మా యింక నీదుజన్మర్తము ర నేడు గాన

తే. శుచితః గని ధేనువులను భూశసురుల కిమ్ము
చూడుచూడుము నీతోడఁగూడియాడు
బాలకులు తమతల్లులు ర ధూళిపోవ

స్నాన మొనరించి కై నేయ ర సుతసముల. ౧౩౫

672

చ. అలరుచునున్న వారు గను ర మట్టులె నీవును స్నానకృత్య మి
మ్ముల నొనరించి యిష్టమగుభోజన మొప్పుగఁ జేసి హారపం
క్తులఁ గయిసేసికొంచు నినుఁ ర గూడిన మిత్రులరీతి స్వేచ్ఛఁ గే
ళులఁ జరియింపవయ్య! యని ర లోలవిలోచన యెంతపిల్చినన్. ౧౪ 673

చ. హరియును రాముఁడున్ జరపునాటలవేడుకఁ దల్లి పిల్వ స
త్వరముగ రాక యోయనుచుఁ ర బల్కకయుండ యశోదఁ బంచె నీ
వరిగియయేఁ గుమారకుల ర నాటలనుండి మరల్చి తెమ్మటం
చురుతరపుత్రవత్సలత ర నొక్కటఁ బంపె నదెంత ప్రీతియో. ౧౫ 674

మ. తన యీడ్చొప్పెడు బాలకవ్రజముతోఁ ర దాత్పర్య మేపార నిం
తనరానట్టి ప్రియంబుతో బలునితో ర నాటాడుచున్నట్టి కృ
ష్ణుని స్నేహస్ను తవత్సజద్వయము సంశోభిల్లఁగాఁ బోయి నా
యన! శ్రీకృష్ణ! సరోజనేత్ర! త్వర రమ్మా పుత్ర నా చెంతకున్. ౧౬౫ 675

తే. స్తన్య మిచ్చెద రమ్మ పోల్వొగి పొమ్మ
చాలు నాటలు తుత్తుచే ర శ్రాంతి నొంది
తివి కుమారక! బలరామ ర తీవరముగ

సహజుతో రమ్మ యదువంశసాగరాబ్జ! ౧౭౫

676

క. సరసిజసఖుఁ డుదయింపఁగఁ, బరమాన్నము తింటి వంటె ర పలుభంగుల ని
క్కరణిం గేళులఁ దేలితి, పరికింపఁగ మోము వాడఁబాతెం గనుకన్. ౧౮677

క. అన్నము దిని పోవన్నా!, నిన్నుం దమిఁగూడి భుక్తినిన్ సల్పఁగ సం
పన్నుఁడు చాశార్జుఁడు స, తన్నుత యదువంశవార్ధిచంద్రుం డిపుడున్. ౧౮౫

- క. నీకొఱకు వేచియున్నాఁ, డోకృష్ణా! రమ్మ మాకు శ నురుమోద మగుం
గాక త్వరం జనుదెంచిన, నీకరణి బాలకులును శ నిజగృహములకున్. ౧౯
- క. అరుగుదురుగాక యని సతి, పరికించి కుమారకులను శ బాలుర కెల్ల
ద్వరం జన నానతియిడె ని, క్కరణిని బ్రహ్మాదిదేవగణశేఖరునిన్. ౧౯౫ 680
- చ. తనయునిగాఁ దలంచి హరిత త్వ మెఱుంగక స్నేహబద్ధబు
ద్ధిని విడనాడలేక బలదేవునిఁగూడిన యచ్యుతుం గరం
బున గ్రహియించి తోడుకొని శ పోయి గృహంబున కప్పుచేయఁగా
ననువగుమంగళంబుల మహామతి సమ్మతి జేసె వేడుకన్. ౨౦౫ 681
- ఉ. అంతట గోపవృద్ధు లగునట్టివ్ర జేశ్వరముఖ్యు లొక్కనాఁ
డెంతయు నూహలొప్పుగ నహీనవనంబున నందుఁజేరి యం
దెంతయుఁ బూతనాదికృతకృష్ణ వధోద్యమరూపకృత్యముల్
వెంతగ దారె యట్లనుభవించిన వారలు గాన నేర్పునన్. ౨౧ 682

— నందాదిగోపకులు బృందావనమున కరుగుట. —

- *ఆ. ఓలగంబుగూడి శ యొప్పుగోకులమున, కగువిధంబు నెంచ శ దగు నటంచు
మంతనంబుచేయనంత జ్ఞానవయస్సు, లందు వారిలోననధికుఁ డొకఁడు. ౨౧౫
- క. ఉపనందాఖ్యుఁడు కాలజ,నపదమహాత త్వమును మనంబున నూహిం
చి పరమశోభనముల్ గల్గుపద్ధతిం జూపఁజాల శ గోవిదుఁ డగుటన్. ౨౨ 684
- క. హరికి హరికి బ్రియమున్, సరికూర్పఁగ నెంచిపల్కె శ సరగున మనమీ
పురవరమును బాయుటయే, పరికింపఁగ మేలు గల్గు శ పద్ధతిచుండీ. ౨౨౫ 685
- క. గోకులమునకున్ హితమాఁ, గాక యటం చెంతుమేని శ గ్రక్కునఁ జనుటే
శ్రీకరమగు నిట సంతా,పాకరహేతువులు వెక్కు శ లగపడె గాదే. ౨౩ 686
- తే. అవ్వియెల్లను బాలుర శ కంతకరము, లగును; బాలఘ్నియైన యాయసురవనిత
వలన శ్రీహరికరుణచే శ బాలుఁ డితఁడు, చెడక విడివడియె నదెట్లొకచెప్ప నేల.
- క. హరికరుణనె శకటము పైఁ, దిరుగంబడకుండఁదప్పె శ దీప్రతరంబై
పరఁగుసూడిగాలివలెఁ దగు, సురరిపుఁ డీబాలు మాయ శ సొరిదిఁ గనఁబడన్. ౨౪
- క. పతగకులస్థానంబుగ, క్షితిఁ బేరొందిననభంబు శ చెంతకుఁ గొనిపో
యి తగన్ వదలిన శిలపైఁ, బలితుండయ్యును సురేశపటలము ప్రోవన్. ౨౪౫
- క. ఏకీడు నొంద కుండెను, మీకెల్లం దెలియుఁగాదె శ మేటితరువు లిం
దీకరణిఁ గూల నడుమనె, యీశోమరుండే మతెవ్వఁ శ డే బాలుండున్. ౨౫౫
- క. ఉండియు మరణమునొందక, యుండుట నచ్యుతుఁడు కాచె శ నురుకృప నని చె
ప్పండె యెవండైనను నిటె, జండ్తోత్పాతములు దగివ్రజమ్మున్దీనిన్. ౨౬ 691

* "తత్రోపనందనా మాహ గోపాజ్ఞానపయోధిక" అని యా.

క. పాడొనరింపకమునుపే, యేడకునే నను చరాళి శ యేతేరంగ నే
కీడుం బొందని పిల్లల, తోడం బోవుదము హరియుఁ శ దో డగు మనకున్. ౨౭

ఉ. పావనభూరుహంబులును శ భవ్యతృణప్రతతుల్ తగంగ బృం
దావననామకం బగువనం బొకఁ డుండుఁ దదంతరంబునం
దే వనముల్ నవీనము లశవెన్నియొ గన్పడుచుండు నద్దియున్
గోవులకున్ హితం బగును శ గోవులు గోపిక లుండ నర్హమా. ౨౮ 693

*సీ. పుణ్యమహీధ్రముల్ శపాదలుచుండెడు నందుఁ గాంతారనవకంబు శ కర్ణికార
మట్లు కదంబాహ్వాయమ్మును గమల కేసర కాంచనారముల్ శ సాధుకుంజ
రాశనకేతకాఖ్యములు కాలస్కంధమును గపిత్థము ననువనము లొప్పు
గోవర్ధనాద్రియుఁ శ గొమరారు శిఖరుల మిన్నయై జలములు శ సన్నతంబు

తే. లగుచు నందుండుఁ గొలఁకుల శ నచ్చటు మన
కెల్లవిధముల నివసింప శ నుల్లమలరఁ
జేయుచుండును గాన నాశచిత్రవనము
నందు వసియింప నేడె పో శ నర్హమగును. ౨౯ 694

క. త్వరపడుఁ డిపుడే శకటో,త్కరములఁ బూన్పుడు ముహూర్తకాలమైనన్
జరపం దగ దూరక యెల్లరకున్ మీక్కిష్టమేని శ లలి గోధనముల్. 3౦ 695

క. మునుముందుగ బృందావన,మునకుం జనుఁగాక యనుచు శ బుద్ధివిభవ మొ
ప్పును బల్కెడు నుపనందుని, పనుపు శుభం బనుచు మాటుపల్కక వారల్. 3౦౪

క. ఇదిమంచి దిద్దియే మంచిది యంచొగి నేకచిత్తు శ సిద్ధిని వారె
ల్లఁ దమపరిచ్ఛదముల నున్, బదిలంబుగ శకటవితతిపయి నిడి యంతన్. 3౧

క. అరిగిరి గోవులు వృద్ధులఁ, దరుణుల బాలకుల శకటతతియం దెక్కిం
చిరి సర్వపరికరంబుల, శరాసనంబుల ధరించి శ సత్త్వముపొదలన్. 3౧ 698

క. ధేనుధనంబుల ముందుగఁ, బో ననుమతియిచ్చి శృంగరముల నూడుచు నిం
పొ నిఖిలవాద్యఘోషము,లే నింగిని బర్వుచుండ శ హితులు బలసిరాన్. 3౨

క. తమతమపురోహితులతోఁ, బ్రమదంబునఁ జనిరి గోపభామినులు మనో
జ్ఞముగాఁ గుచములపై నూ,త్నముగాఁ గుంకుమముఁ బూయఁ శ దద్ధుచు లొ

చ. అరదము లెక్కి మేటివగు శ హటకనిర్మితరత్నయుజ్జనో [ప్పన్. 3౨౪
హరపదకంబులున్ గళములందు వెలుంగఁగఁ గాంతులీనునం

*వ్యాఖ్యానమునఁ గలవిషయ మిందురీకృతమని యెఱుంగవలయు. “నవకాననమ్” అని మూ.
‘పుణ్యా తృణకాననమ్.’ అని మూలము. ‘అద్రిశబ్దోఽత్ర ద్రుమవాచకః’ అని భావార్థదీపికాప్రకా
శికా వ్యాఖ్య.

బరములఁ గట్టి, ప్రీతిమెయి శ భవ్యగళస్వన మొప్పుచుండ శ్రీ
హరి వగు కేళిగీతముల శ నాదృతిఁ బాడుచుఁ బోయిరత్తఱిన్. 33

701

ఉ. వారలవెంట రోహిణియు శ వారిజనేత్ర యశోదయున్ ముదం
బారఁగ నొక్కస్యందనమునందు బలుండును గృష్ణమూర్తియుం
జేరువనుండ వారివగు శ చిన్నతనంపువిహారచిత్రముల్
గూరిచినట్టి గీతముల శ గోపికలెల్లరుఁ బాడుచుండఁగన్. 34

702

చ. శ్రుతిహితమాటఁ జక్క వినుశుచుం దమినేగిరి; సర్వకాలమున్
వితతసుఖావహం బగుచు శ విశ్రుతకీర్తి జెలంగునవ్వనం
బతులము నై కనంబడియె శ నందుఁ బ్రవేశముచేసి గోపకుల్
సతులను బిడ్డలన్ ముదమునసంధిలఁగా విడియించి రొక్కచోన్. 34౪

703

ఆ. శకటవితతి నర్థశచంద్రాకృతిగఁ జుట్టు, నిలిపి యంతరమున శ నిలిచి రంత
వితతభూరుహముల శ బృందావనమును గో, వర్ధనాఖ్యశైలశవరము మఱియు. 345

మ. యమునాశైవలినీవరాంతరలస శ ధారిప్రమోదావహ
ప్రమదారత్న విహారయోగ్య పులినశ్రవ్రాతంబులం జూడఁ జి
త్తములం బ్రీతియెసంగుచుండ బలభద్రశ్రీహరుల్ వేడ్క నం
దమలక్రీడల సల్పనెంచి రిటు లశత్యంతప్రమోదాత్మ లై. 35

705

*క. గోపకులకు నెల్లన్ సుఖ, మాపాదించుచు స్వకీయశహారివినోద
వ్యాపారంబులఁగలభా, మాపద్ధతులన్ స్వకీయశజనహితు లగుచున్. 35౪

706

తే. వత్సపాలకులై తగువయసు రాఁగ, న్రజమునకు దాపురన్ గోపబాలకులను
గలిసి బహువిధ భేలనంబులకు వలయు, పరికరమ్ములనున్ సిద్ధపఱచుకొనుచు. 35౪

సీ. వత్సములను మేషఁ శ బాటుపడుచునుండి రొకచోట వేణువుశలూఁదుచు మఱి
యొకచోట బిల్వామళకముఖఫలముల నొండొరులపయి మశహోద్యమమున
వైచుకొనుచు వేడ్క శ వఱలిరి మఱియొక్కతఱిఁ బదకింకిణీధ్వనులు పర్వ
నర్తించుచుం బ్రీతి శ వర్తిల్లి రొకపుడు కంబళాదుల నిండఁగప్పుకొనుచుఁ

తే. గపటవృషవేషములఁ దాల్పుఁగఁగఁ బంచి

బాలు రవ్విధి బూనంగ శ లీలఁ దారుఁ

దద్విధంబున నలరుచుఁ శ దతనినాద

ముల నొనర్చుచుఁ బొడుతు రిమ్ములఁ బగతుర. 3౯

708

క. కలహంసమయూరాదుల, యెలుఁగులవలె భవ్యరీతి శ నెలుఁగు లిడుచు వా
రలు ప్రాకృతబాలురువలె, జెలఁగుచు విహరించి రందుఁ శ జిత్రవిధములన్. ౪౦

* “కలవాకై శ్విస్వకాలేన వత్సపాశా బభూవతుః” అని యా.

❖ వత్సాసురవధ. ❖

చ. హరి యొకనాఁడు సోదరవశయస్యలఁగూడి కళిందకన్యకా
పరిసరమందు వత్సముల శ భావిమహాత్తరకృత్య మెంచి యా
దరమున మేపుచుండె నొకశదైత్యుఁడు వచ్చెను దజ్జిఘాంసు లై
హరియును వత్సయాధమునశయందుఁ జరించుచు వత్సరూపుఁడై. ౪౧౫ 710

మ. తను రామున్ వధియింప నెంచుకుమతిన్ శ దైత్యాధముంగంచిరా
మునకున్ వానిని జూపుచున్ దనుజుదశర్బుద్ధుల్ రవంతేనెటుం
గని పోల్కిం గనఁజేయుచున్ జనియెఁ దత్క్రవ్యాదునిం జంపఁగన్
మన మెంతేఁ గుతుకంబుఁ బూన దివిజుల్ శ మన్నించునే ర్పొప్పఁగన్. ౪౨

మ. మెలమెల్లం జని వత్సలం గనుచు నాశమిత్రాబ్జనేత్రుండు శ
త్రులయం బాత్తహితైకకృత్య మనుచుం శ దోడ్తోన నాదైత్యునం
ఘ్రుల వెన్కందగువానిఁ బూనిక సలాంశగూలంబుగఁ బట్టి యి
మ్ముల బల్సారులు త్రిప్పివై చె నొకటన్ శ భూజాతముం దాఁకఁగన్. ౪౩

తే. అందుఁ గల్గకపిత్థవృక్షాగ్రమందు, దగిలి రక్కసుఁ డసువులఁ శ దత్తుణంబ
వదలి తనపెనుకాయంబు శ భవ్యఫలము,లను బడఁగఁజేయఁ గూలె భూమిని ద

ఉ. దానవుపాటుచూచి హరిశదర్పము చక్కనెఱింగి విస్తయం [టుకున. ౪౩
బూనఁగ మేలుమే లనుచు శ నొయ్యన బాలురు సంస్తుతించి ర
త్తే నిఖిలామరుల్ దివిని శ దృష్టిని గల్పకపుష్పవృష్టిచే
దానవహంతఁ గొల్చిరి నితాంతము దుందుభినాదముల్ తగెన్. ౪౪ 714

చ. హరియును రాముఁడున్ దమరె శ యారయ లోకగణైకపాలురై
పరఁగియు వత్సపాలురయి శ పర్వులుపెట్టుచుఁ జల్దియన్నమున్
గరములఁ బట్టుకొంచుఁ దిరుగందగియుండిరి భూరికాననాం
తరముల గోపబాలకులు శ తత్సహవాసమునన్ జరించుచున్. ౪౫ 715

సీ. తమతమగోవత్సతతులను మేపుచు నొకనాఁడు వత్సంబులకు జలంబు
పెట్టను దమరును శ బ్రీతి శీతగ్రాసమును దిన యమున దాపునకుఁ బోయి
రారామకృష్ణుల శ యనుమతి నచట వత్సములు నీరును ద్రావఁ శ దమరుజలము
ద్రావిరి బాలు రాశ్థలమందు వజ్రసంహతిభిన్నమై కూలిసనట్టి శైల

తే. శృంగమట్టులు పడియున్న శ చిత్రభూత
మును గనుంగొని రాభూత శ మనఁగ నొక్క
యసురుఁడే బకరూపంబు శ నంది యతఁడు
హరిని దనతీక్ష్ణతుండము శ నట్టె తెఱచి. ౪౬ 716

- చ. త్వరపడిమింగె దర్పమున శ బాలురు రాముఁడు దన్తహాబకా
శరుఁ డటు కృష్ణ మ్రింగఁగని శ చయ్యనఁ బ్రాణముపోవ నింద్రియో
త్కర మెటులుండు నక్కరణి శ గా గతచేతసులైరి; శ్రీపరా
త్పరుని జగద్గురూత్తముని శ తండ్రిని గోపకుమారవేషునిన్. ౪౯ 717
- ఆ. వడిగమింగి యంత శ వాఁడు మ్రింగుడువడ
కగ్నివోలెఁ గాల్చు శ చపుడు తాలు
మూలమునఁ జెలంగఁ శ బొరి వెలికిం గ్రక్కి
యక్షతుండె యగుట శ యరయలేక. ౪౯౫ 718
- క. వడి మించురోషమున న,ప్పుడు కొంగయు వాడియైన శ ముక్కున మఱియుం
బొడిచి వధింపఁగఁ బూనినఁ,గడు దుష్టబకంబు నచటఁ శ గని కృష్ణుండున్. ౫౦
- చ. కరములరెంటఁ బైఁబడెడు శ కాంక్షను వచ్చెడునాబకంబు పఱుం
కరణముచే నదల్చి సఖశకాండము చూచుచునుండఁ గంసభూ
వరసఖు చంచుయుగ్మమును శ బట్టి తటాలున వీరణాఖ్యచే
ధరఁదగుగడ్డిఁ బోలెఁ బ్రమోదంబునఁ జీల్చె సురల్ తమిం గనన్. ౫౧ 720
- ఆ. సజ్జనులకుఁ దానె శ సద్గతి యగుకృష్ణుఁ, డివ్విధమున బకుని శ నేపడంచె
బకుని జంపినట్టి శ సకలేశ్వరునిపయి, దివిజవర్యు లెల్లఁ శ దృష్టిమెఱయ. ౫౧౫
- క. నందనవనమందుం దగు, సుందరతరమల్లికాది శ సుమబృందము నా
నందమునఁ జల్లి యానక, దుందుభిశంఖారవములతోడఁబొగడుచున్. ౫౨
- క. తమసంప్రీతిని దెలిపిరి, సుమనసు లిటు సన్నుతించు శ చొప్పెఱిగి బలుం
డుమొదలగు గోపబాలకు, లమితంబగు విస్తయమున శ నాత్మలు పొదలన్. ౫౩
- చ. బకవదనంబునుండి యెడఁబాటును గాంచి సుఖంబుగాఁ దన
ర్చు కమలనేత్రుఁ గృష్ణ రుచిశోభితు స్వస్థలవాసుఁ గాంచి ప్రా
ణకలితమైన యింద్రియగణం బటుపొల్చుచుఁ గొంగిలింతలన్
బ్రకటముదంబునుం దెలిపి శ వత్సల నొక్కట గుంపుగూర్చుచున్. ౫౩౫ 724
- క. వడివడి మందకుఁ జనియట, నడచిన వృత్తాంత మంత శ నందాదులకుం
దడ వొనరింపకయె యెటుక,పడఁ జేసిరి గోపగోపభామిను లెల్లన్. ౫౩ 725
- చ. జరగినవార్తలన్ విని యెసంగెడు నద్భుతచేష్టలన్ మదిం
బరఁగుప్రమోదముం దెలిపి శ వారిజనేత్రుని మృత్యువక్త్రముం
జొరఁబడి ముక్తినిొంది ట్టితిశోభిలువానిగఁ గాంచి నేత్రతా
మరసములన్ సుధారసము శ మాటికిమాటికిఁ ద్రావునట్లుగన్. ౫౪ 726
- తే. పక్షములు వాల్చు కట్టులె శ పంతమలరఁ
గాంచు చుండిరి; నందాదు శ లెంచి దాని

యేమియబ్బుర మిదియొక్కొ! శ యీకుమార

కునకు బహుమృత్యు హేతువుల్ శ ఘోరభంగి. ౫౪౫

727

క. కనబడి రటులైనను బా,లున కించుకబాధయే కళలుగకుండెను వా

రిని బొందె ననిష్టంబులు, మనమునఁ దలచున్ సుజనులకమాట నిజంబౌ. ౫౪౬

క. తొలిజని నెవరికి భయముం, గలిగింతురొ వారివలనఁ శ గలుగుభయంబుల్

తలపోయ నిది యథార్థమె, ఖలులయి ఘోరాకృతులను శ గన్పడి వైరుల్. ౫౪౭

క. బాలుని గీడ్పటుపంగాఁ, జాలక పోయిరి వధింప శ సమకట్టి శుచి

జ్వాలలఁ బడు మిడుతలవలెఁ, గూలిరి తమయంతఁ దమరె శ కుమతులుగానన్. ౫౪౮

క. ఔరార! బ్రహ్మ మెఱిగిన, వారలు వచియించునట్టి శ వాక్కు లదెపుడే

నారయ నన్యతము లగునే, ధీరాగ్ర్యుఁడు గర్గమాని శ తెలిపె నదెట్టుల్. ౫౪౯

క. ఈతఁడు నారాయణసముఁ, డై తనరు నటన్నయట్టు శ లనుభవసిద్ధం

బై తగియె ననుచుఁ దనయులఁ, బ్రీతిం దలపోసి వారి శ వింతచరితముల్. ౫౫౦

క. పలుమాటు చెప్పకొనుచున్, విలసిల్లుచు భవకృతమగు శ వేదన నింతే

దెలియక మనసులు వారలఁ, గలిసి విహారమునఁ దేలఁ శ గా నుండి రొగిన్. ౫౫౧

ఉ. సోదరు లిట్లు ప్రాకృతులకొప్పున సద్దము లెన్నికట్టుచున్

బ్రోదిగ సేతుబంధములఁ శ బూనిక నిర్మితజేయుచున్ మనో

హ్లాదముగాఁగ మర్కటములట్టులు గంతులు పెట్టుచున్ విహా

రాదుల బాలచేష్టలను శ నందును బుచ్చిరి కాల మొయ్యనన్. ౫౫౨

734

పండ్రైండవయథ్యా యము.

శ్రీకృష్ణః డఘానురుః బాలియించుట.

మ. వినవయ్యా! నరపౌత్ర! యవ్వలిదియా శ వృత్తాంత మంతన్ ముదం

బునఁ గృష్ణం డొకనాఁడు కాననమునన్ శ భుక్తిం గొనం జెల్లు నీ

దినమం దంచుదలంచి బాలరవి యోదీనార్తిసంహారకా!

వనజాక్షా! యిక లెమ్మటంచు రుచులన్ శ బల్తాటు తన్ లేపఁగన్. ౫

735

తే. మేలుకాంచి వయస్యుల శ మేలుకొలిపి

వత్సపాలకులన్ లేపి శ వత్సవితతి

ముందు నడువంగ సంతోషమును జెలంగఁ

జేయు శృంగరవంబును శ జేయుచు హరి. ౧

736

సీ. పయనంబు సాగించె శ బాలకు లందఱు హరిమీఁదఁగల స్నేహ శ మంతకంత

కధికంబె యగుచుండఁనన్నము గలయట్లు వేత్రముల్ శృంగముల్ శ వేణువులు

దమకరంబులకు నితాంతభూషణములై కనుపట్టుచుండ లెక్కకుమిగిలిన [ను

స్వీయవత్సంబులు శ్రీహరివత్సంబులనుగూడి పోవంగఁ శ్రీ జనుచునందు

తే. నందు బాలకలీలల శ్రీ నగపఱచుచుఁ

జక్క విహరించుచుండ వశత్సములుయూధ

ములును మేయుచునుండె వాశరలును గాచ

కంకణంబులు కరములఁ శ్రీ గ్రాలుచుండ. 3

737

క. గురివెందల హారంబులు, వరరత్న విభూషణులును సుశవర్ణపదకముల్

సురుచిరముగఁ దనువులఁ దగ, నరుదుగ నొప్పియు మహావశనాంతరసీమన్. 3౪

క. ఫలములఁ జిగురులఁ గుసుమంబులఁ బూగుత్తులను ధాతుశవుల భూషణముల్

గలయంగఁ జేసికొని తనువుల నిండధరించి రందుఁ శ్రీ బొంగెడుకాంక్షన్. ౪

సీ. గోపబాలకులందు శ్రీ గుమిగూడి యితరేతరాన్న పాత్రము లాడి శ్రీ యైనవాని

దొంగిలించుచును దాళతురు కానరాకుండ, దాని నెఱింగినఁ శ్రీ దటుకున నవి

దూరంబుగాఁ బడఁ నేరుపునం జిమ్మి వైతురు దవ్వున శ్రీ వార లుండి

పరుగెత్తి రాఁ గాంచి శ్రీ త్వరపడియవ్వానిఁ దమరె చికింద్రు పంతమున నిట్లు

తే. లాడుకొనుచుండ శ్రీహరి శ్రీ యడవిసొంపు

గనఁగ దూరమునకుఁబోవఁ శ్రీ గడఁగి కృష్ణు

నేను ముందుగఁ దాఁకెద శ్రీ నేను నే న

టంచుఁ బరుగిడి స్పృశియింతు శ్రీ మించువేడ్క. ౬

740

క. హరిఁ దాఁకి నవ్వుచుందురు

పరితోషం బెక్కుఁ దైనశబాలకులు మనో

హరముగ వేణువు లూఁదుదు

రురుతరశృంగములఁ గొంద శ్రీ లూఁదుదు రందున్. ౬౪

741

క. భ్రమరంబులు ఝంకృతినా,దము లొనరించునెటు లట్లు శ్రీ తమరు బాడఁ

గమకింతు కొంద లుద్రే,కమునం బికములవిధంబు శ్రీ గాఁ గూత లిడన్. 2

క. మనమునఁ దలంచి పికరవ, మనురీతిం గూయుదు రొగి శ్రీ నంబరముకడం

జను పక్షుల నీడలతోఁ, జనఁదగు నని పంతమాని శ్రీ సత్వరమట్లే. ౭౪ 743

క. పరుగిడుదురు హంసలవలె, సురుచిరగమనముల నెంతోసొంపుగఁ జనుచుం

దురు కొందలు కొంగలతో, సరిగాఁ గూర్చుండుదురు పొసంగెడుశక్తిన్. ౭౪

క. నెమిళులపోలిక గా నృత్యము సల్పుదు రొక్కకొంద శ్రీ అటఁగల్గు మహి

జములందు నున్న కపివా,లములం బట్టుకొని యీడ్గిలం బడుదు రొగిన్. ౮

క. వానరములు చెల్లెక్కినఁ, దోనం దమ రెక్కుచుండుదురు చపలతచే

బూని యవి వెక్కిరించిన,చో నెంతయు వెక్కిరించుచుఁ మోదమునన్. ౮౪

క. ఒకకొమ్మనుండియే వే, అొకకొమ్మకుఁ గపులుదాఁటి శ నుద్ధతిఁ దమరుం
బ్రకటగతిఁ లంఘించుచు, వికటంబుగఁ గొంద టుంద్రు శ వేడ్కకు సరిగన్.

సీ. కప్పలతోఁబాటు శ గంతులువైచుచు యమునాజలంబులశయందు మునిఁగి
యందుఁ దోచుచు నున్న శ యన్యోన్యసహననప్రతిచ్ఛాయల శ నైజచపల
తను గాంచి నవ్వుచు శ ధ్వనులకుఁ బ్రతినిస్వనములువినంబడఁగ మఱిశాప
మిచ్చుచుఁ బ్రాజ్ఞనిశ్కృతపుఃఖ్యలయి తగునాగోపబాలకు శ లపుడు బ్రహ్మ

* ఆ. సుఖము ననుభవించుశుచును భక్తిగొనుసాధు, తతికిఁ బరమదైవతంబు మాయ
కు వశులైన జనులకును నరబాలుఁడు, నైన హరినిగూడి శ యాడి రపుడు. ౧౧

చ. పరిగణనాతిదూరభవ శ పంక్తికృతాయత కృచ్ఛ్రసద్వృత్తో
త్కరమున నాత్మనిగ్రహముఁ శ గాంచినయోగుల కేమహాత్ము పా
దరజ మలభ్యమే యగునొ శ తాదృశకృష్ణుఁడు తానె వారి కా
దరమునఁ దోచుచుండె నట; శ తద్వృజవాసు లదే యదృష్టమా. ౧౨ 749

తే. దాని నెవ్విధి వర్ణింపఁదరము గాదు;
గోపబాలకు లవ్విధిఁ శ గోర్కి నచట
విహరణముసల్ప నోర్వక శ విషమబుద్ధి
గలుగు నఘనామదైత్యుఁ డశక్కాననమున. ౧౨౪ 750

క. అనుదినముండెఁడు నమృతంబును ద్రావియు నఘుని గాంచి శ భూరిభయంబుం
గనుదురు మృత్యుకరుం డని, మనములఁ దాదృశపరాక్రమము దగియుండన్.

క. తనచావు గోరు నటు దే, ననికరముం జేయు దైత్యవర్యుఁడె యఘుఁడౌ
జనపతికంసుఁడు పంపఁగఁ, జనుదెంచి యటఁ వసించు శ శౌర్యస్ఫూర్తిన్. ౧౩౪

చ. దనుజుఁడు వాఁడు పూతనకుఁ శ దమ్ముఁ డగున్ బకదానవుండు నీ
తనికిని జ్యేష్ఠసోదరుఁడె శ దారుణచిత్తుఁడు గాన నయ్యఘుం
డనయము మోదమానసుల శ నాటలమించెడు గోపబాలురన్
వనరుహనేత్రుఁ గృష్ణు బలభద్రుని గాంచి మహాత్తరక్రుధన్. ౧౪ 753

క. ఈయిర్వురు ప్రియసోదరు, లే యగుదురు వీరిలోన శ నీతండ్రి యా
నాయన్నను జంపినరిపు, వీయదనున వీనిఁబట్టి శ యెల్లసఖులతోన్. ౧౪ 754

ఆ. అన్న తోడఁగూడ శ యముని యంతికమున, కనుపువాఁడ వీరి శ నంతమొందు
నట్లుచేసి యస్త్రదన్వయులకుఁ దిలో, దకము లిత్తు వారు శ తనివినొంద. ౧౪౪

క. ఒనరుతునే నిట్లువ్రజంబునఁగల గోపకులు మృతిని శ బొందినయట్లే
యనవచ్చుఁ బ్రాణములు పో, యినగాత్రము లుండనోపునే యెందైనన్. ౧౪౪

* “ఇత్థం సతాం బ్రహ్మసుఖానుభూత్యా దాస్యంగతానాం పరదైవతేన, మాయాశ్రితానాం
నరదారకేణ” అని మూలము.

ఆ. చింతయేల యింక శ క్షితి దేహధారుల, కసువు లనఁగ బిడ్డలగుదు; రనుచు
నిశ్చయించుకొనుచునిర్భాగ్యుఁ డాతండు, యోజనంబు నిడివియొప్పుచుండ.

1క. గురుతరపర్వతసమపీ, వరతయుఁ గనఁబడఁగఁ జాలభయదం బగుభూ
ధరభుజగాకృతిఁ గైకొని, ధరకందరవక్త్ర మొప్పు శ దానవుఁడుండెన్. ౧౫౪758

తే. దానియాకృతి యత్యద్భుతముగఁ గ్రాలె
నంత వారలమ్రుంగెడు శ నాసఁ బూని
వక్త్రమును విప్పి త్రోవను శ బండుకొనియె
యుండె నాఖిలు నధరోష్ఠ శ ముర్విఁ బొదలె. ౧౬

759

క. ఘనములఁ దాకుచు నూర్ధ్వం
బునఁదగు నోష్ఠంబు తాలుఁమూలంబులు పొ
ల్చెను గుహ లనఁ గోటలు చ
క్కని శృంగము లట్లుపొడవు శ గాఁ గనఁబడియెన్. ౧౬౪

760

క. ధ్వాంతం బాదానవు నా, స్యాంతరమున నిండియుండె శ నత్తటిఁ బొడవై
యెంతయు సాగిన పథ మన, వింతగఁ దజ్జిహ్వా చూడ శ వెడఁగై యుండెన్.

క. పరుషానిల మట్టూర్పులు, పరితస్సంవ్యాప్తములయి శ భయదంబులుగాఁ
బరఁగుచు నుండెన్ దృష్టులు, నరణ్యముం గాల్చునగ్ని శయటు బెడిదము లై. ౧౭

క. వెలయుచునుండెను నత్తటిఁ, జిలువం గని బాలురెల్ల శ జిత్రముగా ని
ట్టులు బృందావనలక్ష్మీయె, చెలఁగెడు నని భ్రాంతిపడి విశశృంఖలవృత్తిన్. ౧౭౪

క. వదనంబు దెఱచుకొని సిరి, ముదితయె యిట్లున్నదనుచుఁ శ బొంగుచు వర్ణిం
పఁ దలంచి రజగరముతో, నిదిపోల్పం దగునటంచు శ నెంతయు వేడ్కన్. ౧౮

సీ. ఒకరితోడ మఱొక్క శ రోమిత్రులార! యిదే మనముందఱ శ నెంతొచిత్ర
ముగ నున్నయది సత్త్వశమగుననితోఁచెడుఁ గద యద్ది మనల మ్రొంగంగఁ బూని
వదనమెంతయు విప్పి శ భయదాజగరవదన మనితోఁచెడునట్టు శ లమరియున్న
యదిగాదె చెప్పుడి శ యట్లుకాక మఱేమొ కనుఁగొనుడి శ సూర్య కాంతులకును

2తే నరుణముగ నొప్పునమ్మేఘు శ మల్లసత్త్వ
మునకుఁ బై పెదవిగ నొప్పె శ గనుఁడు నిక్క
మగును రవికరసంవ్యాప్తి శ నరుణమైన
తట మిదెల్లను గ్రిందిపెదవిగ నయ్యె. ౨౦

765

క. చెలులార! భూధరోత్తమ, బిలములు కుడియెడమలందు శ బృథుతాలువులం
దలి భాగములుగ శృంగం, బులు దీర్ఘములై నదంతశములుగా నయ్యెన్. ౨౦౪

1 “అజగరం బృహద్యపుః” అని మూలము. 2 “సత్యమర్క కరారక్తము త్తరాహనువద్ధనం”,
అని మూలము.

- చ. కనుఁగొనుఁ డీవిశాలమగుఁజ్ఞాపథ మీయది దీనినాల్కతో
ననుఁ బ్రతినేయఁగాఁ దగదె శ నాఁ గన నయ్యెడు; భూరిభూధరం
బునఁగల తుంగశృంగముల శ పూగమునంతరమందు నెంతయుం
గనఁబడు ధ్వాంతమెల్ల నిదె శ క్రాలెడు దీనిముఖాంతరంబునన్. ౨౨ 767
- సీ. దావానలోష్ణమై శ దారుణంబగుమారుతము దీని యూర్పుచందమున నున్న
దరయుఁడు దావానశలాంతరపరిదగ్ధజంతుదుర్గంధ మీశసత్త్వతనువు
నంతరమున నున్న శయట్టి మాంసంపుదుర్గంధమువలె నొప్పుఁ శ గనుఁడు మీర
లని పల్కుచుండి రాశయజగరమును గొండచిలువఁ బోలినదిగఁ శ జెప్పుచుండి
- తే. రంతఁ గొండలు మనల నీయది ముఖంబు
లోపలికిఁ జొన్ని మ్రింగు నొక్కో పటుగతి
మ్రింగునేని బకాసురు శ రీతి దీనిఁ
బట్టి బకవైరి చంపక శ వదలునొక్కొ. ౨౩౪ 768
- చ. అని వచియించుచున్ క్షణమునందె వధింపక పోవనిచ్చునే
మనఁచెలికాఁ డటంచు రుచిమానితతద్వదనాంబుజాతమున్
గనుఁగొనుచున్ గరంబులను శ గట్టిగఁ దట్టుచు నవ్వుచున్ ద్వరం
జని రిటు గోపబాలకులు శ సత్త్వము దానిని గొండచిల్వఁగన్. ౨౪ 769
- మ. పరికింపంగనులేక తోచినటులే శ పల్కంగ నాలించి శ్రీ
హరి యయ్యో ! నిజమున్ గనుంగొనఁగలే శ కద్దాని వేటొండుగా
సరిగానట్టితలంపుఁ బూని రనుచున్ శ స్వాంతంబునం దెంచి యె
ల్లర హృత్థానములందు నుండఁదగు వీరలా లోలుఁడొ గావునన్. ౨౪౪ 770
- చ. అమరరిపుండు వీఁ డజగశరాకృతిఁ గైకొని యున్నవాఁ డటం
చు మఱియు నిశ్చయించి తనశబోడగుబాలుర వత్సరాజి స
ర్పముఖమునం జొరంబడనిశభంగి నొనర్పఁగ నెంచె; నంత స
త్య మెఱుంగనట్టి బాలకులు శ దానిముఖంబును జొచ్చి రొక్కటన్. ౨౪౫ 771
- తే. వారితోఁ జొచ్చె దూడలు శ వాఁడు వారి
వాని మ్రింగక తనయన్నశవైరి చొచ్చు
నెప్పు డని యెంచుచున్ స్తరియించుచుండె
నన్నఁ జంపినవిధ మెల్ల శ నట్టులౌట. ౨౬ 772
- క. హరిరాక కెదురుచూచుచు, జొరఁబడియున్నట్టివారిఁ శ జొచ్చెడువతోన్
త్కరమును మ్రింగక యుండెను; బరమకృపాళుండు సాధుభయహరణుండున్.
- సీ. దీనావనంబున శ దీక్షఁబూనినప్రోడ సకలాభయప్రదఁ శ డకలుషాత్తు
లకుఁ బ్రాపుగాన గోపకు లన్యశరణంబు లేనివారని తెల్విశలేక తనదు

- ¹కరసహాయంబులేకయ దాని నెంచక దీనులై యెంతయుఁ శ దీప్తమృత్యు
జఠరాగ్ని కెరయయి శ చావ నున్నారనియుఁ దలంచి విస్తయం శ బొప్పఁ గరుణ
తే. త్వరఁగ వీరిని గాపాడఁ శ దగు నటంచు, బురికొలుప వీనికిఁ మేలుపొందరామి
సాధుబాలకులకుఁ గీడు శ జరగరామి, యేకకాలంబునం జేయ శ నెట్టులగునొ. ౨౭౪
- ²చ. అనిమదిఁ జింతచేయుచు నిశదౌ నిటఁ గార్య మటంచు సర్వముం
గనుఁగొనఁ జాలుశక్తిగల శ సంజదళాతుఁడు కృష్ణుఁ డప్పు చొ
చ్చెను భుజగేంద్రతుండమును శ జెచ్చెఱ మేఘగణావృతిం బెనం
గునిఖిలనిర్జరుల్ హరికిఁ శ గూడినకష్టము గాంచి యార్తులై. ౨౮౪ 775
- క. అయ్యో! యయ్యో! యనుచుం, గుయ్యిడఁ గాఁ జొచ్చిరఘునశకుం గూర్పుజనుల్
నెయ్యురు దానికి హర్షం, బయ్యెడఁ గాంచిరి క్షణంబునం దవి సాగెన్. ౨౯
- ³చ. విని భగవంతుఁ డాదివిజృంభందమహార్తరవంబు లవ్యయుం
డని తను నెన్న లేక సుర శ లార్థినిబొంది రటంచు నెంచి న
త్సనిదయమున్ దనున్ దమి రశజంబుగఁ జేయఁగఁ గోరుచున్నయా
దనుజుని కంతమం దమరఁ శ దద్దయుఁ బెంచెను స్వీయగాత్రమున్. 3౦ 777
- సీ. అత్యంతవిస్తృతి శ నంగముగల యఘదనుజుని గళమును శ వనరుహాతుఁ
డడ్డగింపఁగ వాయు శ వట్టిటు వ్యాపింపకున్నంత నిటునటు శ లుగ్రరీతిఁ
బొరలుచుఁ గన్నులు శ త్వరఁబైకి నుబ్బంగ సుకటపడుచుండె శ శ్వసనుఁ డట్టె
తనువుననిండి పైఠజనరామి మూర్ధము భేదించుకొని పైకి శ వెడలసాగె
తే. నట్టిత్రోవనె ప్రాణంబు శ లవలఁ బోయె, నజగరముతోఁ బరేతలై నట్టి గోప
బాలకుల వత్సములను గ్రోపాప్రపూర్ణదృష్టి బ్రదికించి వారితో శ నెలమివెడలె.
- మ. అతిచిత్రాయతతేజ మొండు పృథులాంశగాహేంద్ర భోగంబునుం
డి తగ్గ వెల్వడి దిక్తతిక్ స్వరుచిచే శ నిండించుచున్ నింగి న
చ్యుతుఁ డాదేహమునుండి వెల్వడుట యెశ్తో యంచు నీక్షించుచున్
జతనం బొప్పఁజరించుచుండి హరి యాశచందంబునన్ వెల్వడన్. 3౨౪ 779
- చ. సుర లిది యేమటంచుఁ దనుఁ శ జూచుచునుండఁగఁ జొచ్చె నంత శ్రీ
హరితనువున్; దివౌకసు లభూసురుఁ జంపి స్వకార్య మట్టు లా
దరమునఁ జేసి పొల్చుహరిఁ శ దద్దయుఁ బ్రీతిని బూలవానచే
గరము బహూకరించి రటు శ కమ్రతరం బగునాట నచ్చరల్. 3౩౪ 780
- క. గీతములన్ గంధర్వ, వ్రాతము వాదిత్రకులును శ వాద్యధ్వనులన్
భూతలదివిజులు స్తుతులన్, ప్రీతి జయనాదములనుభృత్యగణంబుల్. 3౪

1 “అనన్యనాథాన్యకరాదవచ్యుతాన్” అని యా. 2 ‘తదాఘనచ్ఛదా జీవాః’ అని యా.
‘మేఘాంతరితాః’ అని వ్యాఖ్య. 3 “తచ్ఛృత్వా భగవాన్ కృష్ణస్తవ్యయస్సార్థవత్సకమ్” అని యా.

- క. హరి నెంతయుఁ బూజించిరి, పరమేష్ఠియు నద్భుతముగఁ శ బర్వేడుస్తుతులన్
వరగీతములం బటువా, ద్వరవములన్ విజయశబ్దతతులన్ మిగులన్. 3౪౫
- క. తనస్థానమునకుఁ జెంతనె, విని మంగళ మొసఁగుశబ్దవితతి యలర వెం
టనెలేచి యచ్చటికి వ, చెప్పెను లోకేశ్వరునిఁ గృష్ణుఁ శ జిత్రాకృతినిన్. 3౫ 783
- చ. కనుఁగొని తన్మహత్త్వ మధికంబగు భక్తి నెఱింగి విస్తయం
బును గనియెన్; ధరారమణాపుంగవ! జవ్వనమందు నద్భుతం
బును గనఁజేయఁగాఁ దగుచు శ భూరితరంబయి శుష్కమైన యా
ఘనఫణిచర్మ మచ్చటను శ గాపుర ముండెడుయాదవాళికిన్. 3౬ 784
- క. చిరకాలము క్రీడార్థము, గురుతరబిల మగుచునుండె శ ఊణీనాథా!
పరికింపఁ జిత్ర మనఁదగి, నిరుపమ మగువార్త గలదు శ నెమ్మిన్ వినుమా. 3౭
- *సీ. విదవసంవత్స శ రాంత్యభాగంబున హరియొనరించిన శ యద్భుతావ [మీఱ
హ మగునాకార్యము శ నహిమోక్షణము బాలమోక్షణ మ్మనుదానిముదము
బాలకుల్ కృష్ణుని శ పొగండదశయందు జన నాదిగ గణింప శ షష్టవర్ష
మందుఁ గనుంగొని శ యావ్రజంబునఁ గలపెద్దల కెల్లను శ బ్రీతిమీఱ
- ఆ. ననువదించి; రిద్ది శ యాశ్చర్యమేకాదు, కనఁ బరావరులగు శ కంజజన్తుఁ
డాదియైనవారి శ కందఱకును బరుం, డగుచు స్రష్టయగుచు శ నలరుచుండి. 3౮౫
- క. తనలీలచేత మాయా, మనుజార్భకుడైన యట్టిమాధవు నంగం
బును దాఁకినంత నఘుఁడను, దనుజుఁడు విగతాఘుఁడగుచుదాంతియుతుండె.
- ఆ. దుర్జనులకు నెట్టిత్రోవను బొంద రా, కున్నయాత్మసామ్య శ మొందె; నిదియె
యతివిచిత్రమైన శ దనదగువృత్తాంత, మిద్ది కృష్ణునందు శ హెచ్చుగాడు. 3౮
- క. దనుజుఁడు మనోమయంబగు, తనప్రతికృతి నొక్కమాటుతా నదియెట్లొ [3౮౫
చొనిపె బలాత్కారంబున, మనమున నందులకె దేవమాన్యుఁడు హరియున్.
- క. సురవైరి పీడటంచెదఁ, బరికింపక కరుణఁబూని శ భాగవతగతిన్
గరుణించెఁ బరీక్షిత్తు!, నిరంతరసుఖానుభూతి శ నెమ్మిం గనుచున్. 3౮౫ 790
- క. నిరతిశయమహత్త్వంబున, నిరస్తమాయుండునైన శ నిర్మలమూర్తిం
బరమేశ్వరునే నెమ్మది, స్థిరముగ నిల్విన తపస్విశేఖరు లెల్లన్. 3౯ 791
- క. నిత్యంబయి సుఖదం బగు, నత్యుత్తమగతిని గాంతు శ రనఁ జిత్రంబే?
సత్యముగ దానినొంద న,నిత్యంబగుభవము నొందనేర్తురె మనుజుల్. 3౯
- క. జననాథ! యొక్కకాలంబున సాగిన కృష్ణకృత్యము మఱొకసమయం
బున సాగినట్లు బాలుర, మనములకుం దోఁపఁజేసె శ మాధవుఁడు బలే! 3౯793

* “కామారం పంచమాబ్దాంతం పొగండందశమావధి, కైశోరమాపంచదశాద్యౌవనంతు తతః
పరం” అనివ్యాఖ్య.

- క. అని తెలిపి శౌనకాదిక, మునులకు సూతుండు తెలుపఁబూనె నవల సా
గినకృష్ణచరిత్రము ని, ట్లని శుకయోగింద్రుఁ డిట్లు శ లక్కథఁ దెలుపన్. ౩౯౫
- చ. విని నరపాత్రుఁ డద్భుతము శ వెన్నునిసచ్చరితం బటంచు నె
మ్మనమున నెంచి స్వేచ్ఛరుని శ మానితచిత్రచరిత్ర మింకనున్
వినఁదగు నన్న వాంఛమెయి శ వేయివిధంబులఁ జిత్త మెంతయుం
దనుఁ బురికొల్ప వ్యాసముని శ తల్లజపుత్రుని గాంచి యిట్లనున్. ౪౦ 795
- క. మునివర! జ్ఞానధనా! యింక, వినవలతు నదొక్కకాలవృత్త మపుడె సా
గినయట్లుండున్ వేటొకఁ డనఁదగుకాలమున సాగినట్లెట్లగునో. ౪౦౫ 796
- క. హరికౌమారకదశలో, జరగినచరితంబు బాలసముదాయం బా
హరిపౌగండావస్థను, జరగినయటు తలఁప నెట్లు శ శిష్యంబగునో? ౪౧ 797
- చ. గురువర! యోగిచంద్రమ! ముకుందుని సచ్చరితంబు నింక నా
దరమునఁ జెప్పుమా విన ముదంబు జనించెడు నిద్దిచూడ శ్రీ
హరిదగుమాయయే యగు మహాన్యము కాదని తోఁచె దృన్తుఖాం
బురుహగళన్తుకుంద పరిపూతకథామృతమున్ ముదంబునన్. ౪౨౫ 798
- *తే. తనివిదీట నాస్వాదింపఁ శ దగినవార, మగుటచే యత్రబంధులమయ్యు లోక
మందు మిక్కిలిధన్యుల శ మైతిమిగద, కాన మరల వచింపుమా శ కరుణఁబూని.
- మ. అనుచుం బ్రశ్న మొనర్ప యోగివరుండౌ శ వ్యాసాత్మజుం డిట్లు శ్రీ
వనజాతేక్షణసంస్కృతిన్ జెలఁగుసభృక్తిన్ నిజాంగంబు లీ
శునియందే వెలయంగ మానమున సంశోభిల్లుచి త్తంబు పెం
పున నంతర్గతదృష్టినుండి యెటులో శ పూర్వస్మృతిం గాంచుచున్. ౪౪ 800
- క. తనదృష్టి బహిర్గతముగ, నొనరిచి తత్ప్రశ్నమున మహాత్మవ మలరన్
జనపతిఁ గని యిట్లనియెన్, వనజాక్షుని దివ్యచరిత శ వర్ణించుతమిన్. ౪౪ 801

ప దు మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుండు వనంబున బాలురంగూడి చల్లు లారగించుట. —

- క. వినవయ్యా! భగవద్భు, క్తనికరమున నుత్తముఁడవు శ ధన్యుండవు చ
క్కనిప్రశ్నము చేసితి వో, యసఘా! హరికథలు వినియు శ నందనితృప్తిన్.
- క. పలుమాటులు వానిని గ్రొత్తలుచేయుదు; సాధుజనులు శ తమవాక్ష్మ్యవణం
బులకున్ మానసమునకున్, జలజేక్షణకథయే ముక్తిసాధన మనుచున్. ౧ 803
- క. తలఁచుచునున్ సారగ్రా, హులుగాఁ దగి యుండు శ వారి కొగి హరి సద్దా
ధలు క్రొత్తవియై తోఁచుట, ఫలముకదా భక్తికిన్ స్వభావం బదియే. ౧౫ 804

* “వయం ధన్యతమాలాకే గురోఽపి యత్ర బంధవః” అనిమూలము.

- క. వనితాలంపటులకుఁ గా,మినివా ర్తలు క్రొత్తవౌచు శ మించెడుమోహం
బును గల్గుఁజేయుగతి స,జ్జనులకు హరికథలు ముద మొసంగుట యరుదే. ౨ 805
- ఆ. స్నేహవంతుడైన శ శిష్యునకు నదెంత, గుహ్యమైనఁ బ్రీతి శ గురువు లర్థ
మును వచింతు సుమ్ము శ జననాథ! కావున, గోప్యమగు నిదైనఁ శ గోరి చెపుదు.
- చ. అవహితమైన చిత్తమున శ నన్నదుదీరితకృష్ణచర్యలన్
శ్రవణసుఖంబుగా వినుము శ సారసనేత్రుఁడు మృత్యువక్తరి
తి వఱలు నయ్యఘాసురుని శ తీవ్రముఖంబుననుండి వత్సపా
లవితతి లేఁగలన్ సుఖ మిశలాస్థలిఁ గాంచమరల్చి యంతటన్. 3౪ 807
- క. వారలఁ దోడ్కొని చనియొక, వారిరుహాకరము గాంచి శ వారివిముక్తం
బై రమణమించు పులినముఁ, గోరికమై జేర్చి పల్కెఁ శ గోమలభణితిన్. ౪ 808
- సీ. ప్రియమిత్రులార! యెంతయు రమ్యమగు సరగిపులినతలంబును శ గలయఁ గనుఁడు
స్వవిలాసయోగై కసంపత్తి యలరార మృదులాచ్ఛతరముగ శ మించు నిసుక
కనఁబడుచుండ విశ్చిన్తెమ్మిపూవుల కమ్మనితావుల శ నెమ్మనమ్ము
లట్టె యాకృష్టమ్ము శ లైనఁ బైపయిమూఁగు షట్పదంబులు పక్షీసముదయమ్ము
- తే. లొనరఁ జేయురవంబులకొక్కరితిఁ, బ్రతిరవంబులు గలుగ నశవానివలనఁలము.
దటగతమహీరుహమ్ములు నితాంత మొప్ప,నార! కనఁ దగియున్న దీయవనిత
- క. చాలఁగ మించెను భుక్తికి, వేళయు నాకొన్న మనకు శ వేగ భుజింపన్
మేలగు, లేఁగలు నీరముఁ, గ్రోలి సమీపమునఁ దృణముఁగొని యల్లల్లన్. ౬
- క. చరియించుఁగాక యని శ్రీ, హరిచెప్పిన నాలకించి శ యట్లేయని బా
లురు లేఁగలు జల మానఁగ, సురుచిరశాద్వలము గల్గుఁజొణిఁ గదుపులన్. ౬౪
- ఆ. మేయఁ దోలి యందె శ మెలఁగు నట్లొనరించి, పులినతలమునందుఁ శ బుండరిక
నేత్రుచుట్టుఁజేరి శ నిజశిష్యముల విప్పి, యారగించి రెలమి శ హరిని గూడి. ౭
- సీ. ఆవనంబున గోపకార్భకుల్ హరిచుట్టు వలయాకృతులుగాఁగ శ వరుసఁ గూరు
చుండి శ్రీకృష్ణుని శ నుద్యమంబునఁ జూడ నాసక్తిమై దమయాననమ్ము
లాదిక్కునందుండ శ నంభోజకర్ణిక జుట్టువ్యాపించినయట్టి తేకు
లట్టులు చూడంగ శ నానంద మొనఁగూడ నుండిరి; బాలకు శ లొక్కకొంద
- తే. తెలమిఁ బుష్పదళంబుల శ నింకఁగొంద
ఱల్లెపల్లవములఁ బండుఁటాకులందు
మఱియుఁ జిగురులయందును శ మమత నుట్ల
యందు భూరుహచర్మములందు బూన్కి. ౮౪ 813
- క. పలువిధములుగాఁ దోఁచెడు, శిలలందును నన్నమును బ్రసిద్ధము లౌ కూ
రలులోనగువానిని నిడి, యెలమిన్ భుజియించి రపుడు శ కృష్ణునితోడన్. ౯ 814

- క. తమతమయాహారవిశేషములను నితరేతరంబు శ సమధికమోదం
బమరం జూపుచు స్వాదు,త్వము నెన్నుచు నవ్వి నవ్వఁ శ దమ రొనరుచుచున్.
- క. హరిగూడి బాలురు భుజిం,చిరి; యజ్ఞములందు భక్తిచే నిడుహవోయ్
త్కరమును గుడిచెడు పరమేశ్వరుఁ డాకృష్ణుండు మనుజుబాలకుఁ డగుచున్.
- సీ. బాలకక్రీడలఁ శ దేలుచుఁ గటివస్త్రమున వేణువునుజొన్ని శ యనువు మీఱ
నెడమచంకను జక్క శ శృంగవేత్రములొప్పు వామహస్తంబున శ వర్ణనీయ
మండంబు దీయనిమంచిదధ్యన్నంబు కబళంబుగాఁజేసి శ కరము ప్రీతి
నమరించుకొని దాని శ కనువగునూరుగాయలు వ్రేళ్లసందున శ వెలయఁబ్రియన
- తే. యస్యు లందఱుఁ దనచుట్టు శ లతిముదమున
నిలువఁగా వారినడుమఁ దానిలిచి పొలిచి
నర్తవాక్కుల వారిని శ నవ్వఁజేయు
చును సురలుచూడఁ జలిదిని శ దినియె నపుడు. ౧౧
- ఉ. భారతవంశమౌక్తికమ! శ బాలకు లత్తటి నచ్యుతాత్మలై
శ్రీరమణీమనోహరునిఁ శ జేరి భుజించుచునుండ వత్సముల్
సారతృణాభిలాషములఁ శ జయ్యన నొయ్యన నవ్వనంబులొ
దూరముపోయె నయ్యెడలఁ శ దోచెడు పచ్చికమీఁది మచ్చికన్. ౧౨
- తే. చాల దూరముపోయె వత్సమ్ములంచు
భయముచేతఁ గలంగు నావత్సపాల
కులను గని భీతిఁ బాపంగఁ శ దలఁచి యిట్లు
పలికె సఖులార! భుజియింపుఁ శ డులికిపడక. ౧౩
- క. ఇదెపోయి వత్సములఁ దెచ్చెద వేగ మరల్చి యిటకుఁ శ జింతల నింకన్
వదలి సుఖంబుగఁ గుడువుం, డిదెపోయెద నంచుబల్కి శ యేచినపూన్కిన్. ౧౩
- క. కరమున నన్నకబళమున్, ధరియించియె క్రేపులను వెదకి కొనితేరన్
బరమేశ్వరుండు విపినాం,తరమునకుం బోయి యద్రీదరులం బొదలన్. ౧౩౪
- క. ధరణీధరబిలముల యం,తరముల లేగలను హరియు శ దా వెదకుచు స
త్వరముగఁ జనియెన్ దనమది, బరికించియు నెటుఁగనట్టివడువు గనఁబడన్.

— బ్రహ్మ తనమాయచే వత్సబాలురను దాచుట. —

- తే. హరియు లేగల వెదకంగ శ నరుగుటయును,
బాలు రందుండుటయుఁ గాంచి శ బ్రహ్మ యదియె
యంతరంబుగఁ దలఁచి తా శ నింతకుమును
పయ్యఘాసురు వదనగోహ్వరమునుండి. ౧౪
- క. లీలామాత్రంబుగ నా, బాలకులన్ వత్సములను శ భగవంతుండు తా

దోలుకొని వచ్చు టెఱిగియు, నోలిం గపటార్భకుడుగఱనున్న రమేశున్. ౧౪౫

చ. కనుఁగొని యింకనున్ హరి యశఖండమనోజ్ఞమహాత్మ్యముం గనుం
గొన మదిఁ గోరి యభ్రతలఁగోచరుఁడై కనినంతకంటెఁ జ
క్కనియది యెట్టిశక్తియొకొ శ కన్దొనువాడను విస్తయంబు నే
గనితిని మున్నె యిప్పుడును శ గాంచెద దాని నటన్న పూన్నితోన్. ౧౫ 825

ఆ. వత్సములను గోపబాలకులను దాచె, నితరు లెఱుఁగకుండ శ నెందొ తా న
దృశ్యుడయ్యె; హరియు శ నెల్లెడలన్ వత్స, ములను వెదకి యడవిగలయఁదిరిగి.

చ. పులినతలంబుఁజేరి సఖశపూగము గానక వారిపోకడల్
దలఁచుచు నింకనుం దిరిగె శ దద్వనమందలిచోటులన్ ద్వరం
గలయఁగఁ జూచె నెచ్చటను శ గానఁగరామిని విశ్వవేత్రయా
జలరుహనాభుఁ డద్ది విధిశచర్య యటంచు నెఱింగె నాత్మలోన్. ౧౬ 827

చ. కమలదళాక్షుఁ డావులకు శ గాదిలిమిత్రుల మాతృరాజికిన్
బ్రమదముఁగూర్ప లోడలఁచి శ బ్రహ్మకు స్వాయతశక్తిఁ జూప నా
సమయమునందె లేగలుగఁ శ జక్కనిబాలురగాఁగ నాత్మ మా
య మెఱయఁ జేసె రెండుగ నశహా యని బ్రహ్మయు విస్తయంపడన్. ౧౭. 828

సీ. విశ్వదృశుండయి శ వెలయుశ్రీకృష్ణుండు తా నజుండయ్యు నశత్తరుణమందు
సర్వస్వరూపతఁ శ జనుఁగాన వత్సములకు గోపబాలకులకును గల్లు
నాయాయికుటుచదేశహములునాయాప్రమాణములఁజెలంగుహాస్తములు కాళ్లు
మొదలగు నవయవములు బాలకులు పట్టుకొనెడు దండమ్ములుకొమ్ములు మఱి

తే. వేణుదళములు నుట్లును శ వితతములగు
నాభరణములు వస్త్రమ్ము శ లల్లె శీల
సుగుణములు నామరూపముల్ శ చొక్కపువయ
సులు విహారంబులాదిగాఁగలుగు నవియు. ౧౮. 829

క. ఇంచుకయేని కొఱంతం, గాంచకయుండంగఁ దాను శ గల్పించి జనుల్
కాంచినఁ బొరపడనటు గా,వించెన్ సర్వమును బూర్వ శ విధముగ నొప్పున్.

శా. సర్వంవిష్ణుమయం జగత్తను సుధీశసంమోదవాక్యార్థమే
పర్వెం జు మ్మిటు మూర్తి దాల్చి జగతిం శ బ్రత్యక్షమై యంచు శ్రు
త్యుర్వీతత్త్వమెఱింగినట్టి జనులే శ యూహింపఁగాఁజాలి యా
సర్వేశుండు చెలంగె బద్ధజుఁడు లభజ్ఞం బొందున ల్లేంతయున్. ౧౯ 831

సీ. సర్వాత్మయయి తగుశక్తి యంతటఁ బ్రయోజకకర్తయైన కృష్ణస్వరూపుఁ
డై తనరారుచు శ నల్లె ప్రయోజ్యకర్తలగు గోపకుమారకుల తనువుల
ధరియించియున్నట్టి శ తన్నె కార్యంబులఁ గడఁగి పంచుచుఁ గర్తకారకతను

పులగు క్రేపులరూపములఁ దాల్చియున్న ట్టితననె గొబ్బునఁ దోలుకొనుచునాత్మ

తే. విహరణంబులనుఁ బెక్కుఁగవిధములుగను
గనఁబఱచుచుంట యద్భుతం శ బనఁగఁ బరఁగె;
నట్లు చని మందఁజేరె నశ్యాదిమూర్తి
యందు వేర్వేఱ లేఁగల శ నర్హరీతి. ౨౦

832

క. కొనిపోయి వానిగృహముల, ననువుగఁ జొప్పించి తానె శ యవ్వానిని గా
చినవాఁడు నగుచు వారలకు నివాసములైన యిండ్లకుం జని తానే. ౨౦ 833

క. ఏమాత్రం బనుమానం, బే మనసునఁ గల్గకుండ శ నెప్పటియట్లే
యామాధవుండు లేఁగల,తో మందిరమునకుఁ జేరె శ దోరపుశక్తి. ౨౦ 834

వ. అంత నమ్మందనున్న మందయానలు వేణునినాదంబులు చెవులుపండువులుచేయ
సత్వరంబ లేచి యడవులనుండి తమతమబుడుతలు వడి నరుదెంచి రనుసంభ్ర
మంబునఁ గుమారరూపంబులనున్న యమ్మాయామానవకుమారుఁ దమకుమా
రుంగా భావించుచు నాపరబ్రహ్మమునే సుకుమారకరద్వయంబును సారించి
యెత్తికొని నిర్భరాలింగనంబున సుఖించుచు గాఢస్నేహంబునలో నిముడక
నిబ్బరంపుగుబ్బలు చేఱఁ బ్రవాహంబువలెఁ గాఱ నమృతమువడవున స్వాదు
వులై యాసవంబుచందంబున మత్తుగొలుపునవిమై వెలయునాక్షీరంబులఁ గుడిపి
యుపలాలించిరి. రాజేంద్రా! యిట్లు శ్రీకృష్ణుండు తానే యందఱకుం గుమా
రుండై తత్తద్వర్తనంబుల నిరుపమానప్రమోదంబుగల్పించుచుఁ గ్రేపులమే
పుచు సందెప్రాద్దున నింటి కరుదెంచుచు నుండనాతల్లు లుల్లాసంబునఁ దమతమ
తనయులకు నలుంగుపెట్టి జలకమ్ము లాడించి పరిమళచందనపంకంబుఁ బూసి
యలంకరించి రక్షాతిలకంబు పెట్టి యెంతయు నుపలాలింప నలరుచుండె ధేనువులు
తమయంబారవంబులఁ గ్రేపులంబిల్చి దాపునకుఁ బరుగెత్తివచ్చిన లేఁగలు తమ
తమవత్సంబు లనియే తలంచి వానియొడలంతయు నాఁకుచు నమృతమయపయ
స్సులంజేఱి గ్రోలనిచ్చె గోవులకు వత్సరూపుడై గోపికలకుం గుమారరూపుడై
యున్న యావెన్నునిపయి నుపలాలించుట మొదలగుమాతృకృత్యంబులు యథా
పూర్వంబులుగ నుండె విశేషించి స్నేహమొక్కటియే భేదముగానుండె మఱియు
శ్రీకృష్ణునకు వీరు నాతల్లులని వీరికి నేఁగుమారుడ ననుసీమాయానటనము
విశేషించియుండె నంత. ౨౧

835

ఉ. మందవసించు గోపకులు శ మాధవు నాత్మసుతాళికంబు నె
న్నం దమిమించఁ జూతురు దీనంబును బుత్తులు కృష్ణమూర్తులౌ
టం దగ వారియందును గడంగెఱుమోదము నిత్యవృద్ధియై
పొందుగ నొక్కవత్సరముఁ శ బుచ్చగ నొప్పి రతభ్యవేత్తలై. ౨౨

836

- మ. వనమందున్ మఱిమందయందు నొకడౌ శ వర్షంబు శ్రీకృష్ణుఁ డా
త్తను వత్సంబుల వత్సపాలకులఁగాఁ శ దానే వినిర్మించి కొం
చు నిదే హేతువుగాఁగఁ గేళిసలిపెన్ శ శుంభన్ మహామాయచే
తనె యైదాటుదినంబులే కొఱతఁ గాఁ శ దద్వర్ష మున్ నిండినన్. ౨౭ 837
- మ. ఒకనాఁ డాహరి రాముఁగూడి కుతుకం శ బుత్సాహముం బొంగఁ గా
నకు వత్సంబుల మేపఁగాఁ జనియె నంతన్ బర్వతోత్తుంగశృం
గకఠోరస్థలమందు నొప్పు మృదువౌ శ ఘాసం బొగిన్ మేయుగో
నికరం బత్తఱి మందచెంతఁ దృణమున్ శ నెమ్మిం దినం గోరుచున్. ౨౮ 838
- క. చరియించు వత్సములనుం, బరికించెను వానిఁజూడ శ వాత్సల్యము ని
ర్భరమౌటను దేహములను, స్మరియింపక గోపకులును శ జక్క నిలిపినన్. ౨౯
- క. నిలువక పరుగిడు వేగం,బులఁ బదములు నాల్గు రెండుశవోలఁ గనఁబడన్
జెలఁగుచు మెడలను మూఁపుర,ముల వంచికడంగి వాలశముల మోరలనున్. ౩౦ 841
- ఆ. పయికినెత్తి మఱియుఁ శ బటుహంకృతులు దగఁ
బొదుగునుండి స్నేహమున స్రవించి
పాలు కాటుచుండఁ శ బథమెంత దుర్గమ
మైన లెక్కగొనక శ యరుగుదెంచె. 3౦
- సీ. గోవర్ధనాచలశకూటమునుండియె దిగివచ్చి వత్సముల్ శ తిరుగుచుండఁ
గనుఁగొని మరల లేఁగల నీనియున్నను బూర్వవత్సములందుఁ శ బొలుచున్నేహ
మున వానియంగంబులను జక్కనాకుచుఁ బాలఁ ద్రావించె గోపకులు వానిఁ
బోవకుండఁగ నాపఁబూనియుఁ దమశ్రమ మప్పు వ్యర్థంబౌట శ నధికలజ్జ
- తే. యట్టికోపంబు నీరెండు శ మిట్టిపడఁగ, నడువఁ దగనట్టిమార్గమునన్ శ్రమంబు
నందుచున్ వచ్చి క్రేపులశయంతికమున, నున్న తమసుతులం జూచి శ రొక్కమొ
- క. త్రపయును గ్రుధయును గష్టము, నపరిమితముగాఁ జెలంగఁనాబాలుర న[గిని.
ట్టిపనికిఁ గొట్టఁగ వచ్చియు, నపుడే వారలను జూడ శ నతిమోదంబున్. 3౨ 844
- క. మనమున జనించి యిముడక, తనయంతన తానె పొంగఁ శ దనయుల నాలిం
గనముల మూర్ధాఘ్రాణము,లను వర్ధిలఁజేసి రో యిలలానాథమణి! 3౩ 845
- క. ఈరీతి గోపకులు గో,వారంబు నపత్యములను శ వత్సంబులఁ బెం
పారెడుముదమునఁ గనుచును, జేరి పరీరంభణంబు శ చేసి కడంకన్. 3౪ 846
- తే. ఎట్టకేలకు వారి నశదెట్టొ వదలి, వారినే స్మరియించుచు శ బాష్పవారి
కన్నులను గ్రమ్మి ప్రవహింపఁగా వెడలిరి, ప్రజమునం గల్గు గోపాలవారము
- క. గోపికలకు గోవులకును, జూపట్టిన ప్రేమభరము శ సొరిదిఁ బెరుగుటన్ [నకు. 3౫
వే పరికించుచు రాముం, డీపగిదిం బాలువిడిచి శ యిట్లున్నతఱిన్. 3౬ 847

సీ. ఇంతటిప్రీతి యిట్టిబాలకులపయిఁ బ్రతినిమేషము వృద్ధిఁ శ బరఁగుచున్న
దిద్ది యేమని హేతు శ విందుల కేదని యూహించి తెలియక శ యుల్లమందుఁ
దలపోసె నిట్లు మందను దగువారికి నాకును వసుదేవనందనుపయిఁ
ప్రీతియుండుట నైజశమే తలపోయఁగ నఖిలాత్మకుండౌట శ నర్హమె యది

తే. యల్లె గోపతనూజులశయందుఁ బ్రేమ
మతిశయం బగుచున్నదే శ యద్భుతంబె
యగు నిదియు దీని కేహేతువగునొ? మాయ
యిద్దియెచ్చటిదో నాకు శ నెఱుఁగరాదు. 3౬

848

క. సుర లొనరించిన మాయయొ, నరమాయయొ లేక యసురశనాథకృతం బై
పరఁగెడిమాయయొ యివి గా, వరయఁగ నానాథుఁడైన శ హరిమాయ యగున్.

క. అదిగాకయున్నచో నిట్టిది నాకును మోహ మొలయ శ నెటుచేయు? నదే
యదిగాదు హరి యొనర్చిన, యదియే యగు ననుచు నెంచి శ యారాముండున్.

క. తనతోడిబాలకుల వత్సనికరమును జ్ఞానదృష్టిసంధించి కనుం
గొని యందఱు వైకుంఠం, డనియే యెఱిఁగె సమర్థుఁడౌట నతండున్. 3౭

సీ. హరిదిక్కు మొగమయియఖిలేశ్వరా! వత్సము లివి మాసీంద్రాంశములని బాల
కులు వీరు దేవాంశములని నేనెఱుఁగుదు నింతకుఁబూర్వమే శ యిప్పు డన్న
నివి మునులేయని శ దివిజులువీరని తోడకయున్నారు శ తోయజాతు!
యీరెండువిధముల శ నెఱుఁగునట్లుండియు నీవొక్కరుండవే శ యిన్ని యనుచుఁ

తే. గనుఁగొనుచు నున్న వాడ నిక్కముగ నన్ని
యునగు నీవిట్లు వేర్వేట శ నుండుటెట్లొ
పలుకుమా యన్న విని యప్పు శ ప్రభువు సంగ
హముగఁదెలిపిన నారాముఁ శ డాత్మ నెఱిఁగె. 3౮

852

*[చ. సరసిజసూతి స్వీయమగు శ సత్యపదంబున కేగ నచ్చటన్
హరియుఁ జతుర్ముఖుం డగుచు శ నాత్మపదంబున నుండె నాతనిన్
సరసిజసంభవుండె యని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి ద్వాద్విలుం
జొరఁబడ నీకత్రోయఁ ద్రపఁ శ జొప్పడ వే మరలెన్ వ్యథాత్ముఁ డై.] 853

చ. శతధృతి వత్సబాలకుల శ శక్తిచెలంగఁగ దాచిపోయి వే
గ తిరిగిరా స్వమానమునఁ శ గాల మదయ్యెఁ దృప్తిప్రమాణ మ
ద్భుతముగ మర్త్యమానమునఁ శ బోల గణింపఁగ వర్ష మయ్యె న
చ్యుతుఁడు వయస్యులం గలిసి శ సొంపుగఁ గ్రీడయొనర్చు చుండె దాన్. ౪౦

* “బ్రహ్మసియాతస్పన్ధానం తత్రస్థేనహి శౌరిణా, మోహితై ర్ద్వారపాలైశ్చ పరిభూతోన్య
వర్తత” అనునధికపాతమున కిది తెలుగు. ఈశ్లోకము ఆంధ్రాక్షరముద్రితభాగవతమునఁ గానరాదు.

- చ. అది గని మానసంబున మహాద్భుత మియ్యది గోకులంబునం
దిదివఱ కెంద అర్భకులొ శ యెన్నియొ వత్సము లంద అన్ని యీ
యదనున నాదుమాయ యనునట్టి మహాశయనంబునందు నం
బొదలెడు నింతదాక నొకపొలిక లేవఁగ లేదెఱుంగుదున్. ౪౧ 855
- శా. పీఠెవ్వారలొ యెందు నుందురొ యిటన్ శ పీరుండ నేహేతువో
ప్రారంభంబున నేను మాయగొని యె శ ట్లచ్చోట నుండంగ నే
వారిం జేసితినో యిటన్ దగుదు రశవ్వా రెండఱో యందఱే
చేరెం గ్రేపులు నన్నియే మఱియు నీ శ శ్రీకృష్ణతో నాడుచున్. ౪౧౫ 856
- తే. వత్సరంబయ్యె నే దాచి శ వారు వీరు
గారు క్రేపులునుం గావు శ వారె వీర
లగుదురో కారొ యనుచును శ ధ్యాననిష్ఠఁ
దలచి పరమేష్ఠి దాని సత్యమిది యనుచు. ౪౨౫ 857
- క. తెలియంగఁ జాలఁడయ్యెన్, బలుభంగుల వివిధలోకవారము మోహిం
ప లలింజేయు విమోహుని, జలజేక్షణ విష్ణుమూర్తి శ శతధృతి యిట్టుల్. ౪౩౫
- క. మాయామోహితుఁ జేయం, గా యావచ్చక్తిఁ జూపి శ కడకు హరిమహా
మాయామోహితుఁ డయ్యెన్, జేయం జాలండు హరి వశీకృతుఁగాఁగన్. ౪౪
- సీ. అంధకారపురాత్రియందు నీహారంపుఁ
దమసును బగటియందొ మిణుగులుపు
రువు ప్రకాశముఁ దమోరుచుల నవ్వానియం
దును గ్రమంబున నడంగునటు లొరుల
మాయలు శ్రీవిష్ణుమాయలోన నడంగుఁ
గాని స్వకృత్యంబు శ గానఁబఱుపఁ
జాలవు చతురాస్యుఁ శ డోలిఁ జూచుచునుండ
వత్సంబు లన్నియు శ బాలకులును
- ఆ. దత్తణంబ నీరదశ్యామతనువులు, గ్రాలుచుండ నాల్లకరము లొప్పుఁ
గాంతులీను పీతకౌశేయవస్త్రంబు, లమర మకుటవరము శ లలరుచుండ. ౪౬
- క. కరముల సుదర్శనంబులు, దరగదలును బద్మములు నితాంతము వెలుంగఁ
నిరుపమమణికుండలముల, ధరియించి యనర్హహార శ తతు లెదలఁ దగన్. ౪౬౫
- క. వనమాలికలొగి మెఱయం, గను శ్రీవత్సప్రభాభి శ కలితాంగదముల్
కనఁబడ శంఖపువట్రువ, తనమునఁ దగురత్నవలయతతి మెఱయంగన్. ౪౭౫

- సీ. పదముల నూపురశపంక్తియుఁ గటకముల్ రాజిల్లఁ గటిసూత్రశరమృరత్న
ఖచితాంగుళీయకశగణము ప్రకాశింప మఱియుననేక రశమృతమభూష
ణములురాజిల్ల మశన్తధునీసడించెడు నట్టిరూపంబు లభ్యుదనునందు
నమర నాపాదోత్తరమాంగము సకలావయవములన్ భూరిజన్తార్జితసుకృ
- ఆ. తాభిరాములై న శ యట్టిభక్తులు సమ, ర్పించినట్టివియును శ నంచితములు
నవ్యములును నైనభవోత్తమతులసీ, దళములఁ దగుహారతతులు పర్వ. ౪౯
- క. కనఁబడిరి వారిమోముల, ననూనచంద్రిక హాసించునట్టి స్థితము లా
ప్పెను వానిఁ జూడ భక్తుల, మనోరథంబులను గూర్ప శ మది నెంచి తగన్. ౪౯
- ఆ. సత్త్వగుణము దాల్చి శ సర్వంబుఁ బాలింప, నెంచినట్లు మఱియు శ నెఱ్ఱినై న
యాకటాక్షదృష్టు శ లలరించి భక్తుల, కాంక్షలను సృజించుకరణి తోఁచు. ౪౯౪
- సీ. ఈరీతిఁ జిటునవ్వు శ లేపారఁ గ్రీఁగంటిచూపులు చెలువార శ శోభిలుచును
గనఁబడి రత్తఱి శ వనజాసనుం డైనతానుమొదలుగాఁగ శ స్తంభముదను
కఁగల చరాచరముగఁ దగుభూతాళి మూర్తిమంతంబయి శ నర్తనముల
గానములను మఱి శ గల్గునానావిధపరికరంబులతోడ శ నురుముదమున
- తే. వారి నేవించుచుండె నభింగి నణిమ
మొదలుగాఁ గల్గునైశ్వర్యములు నెనిమిది
మాయలో నగుశక్తులు శ మఱి మహత్తు
మొదలుగాఁగల్గు నాతత్త్వములు గణింప. ౫౨
- 866
- క. ఇరువదినాలు గటంచుం, బరఁగెడు నవ్వియును వారిఁ శ బరిపేష్టించెన్
గర మరుదుగాఁగ మఱి య, త్తరుణంబున నద్భుతమనఁ శ దగియుండంగన్.
- సీ. ఊభకం బనఁదగి శ శోభిల్లు కాలంబు పరిణామహేతువై శ పరిగణింపఁ
బడెడుస్వభావంబు శ వాసనోద్బోధక మైనసంస్కారంబు శ నల్ల కర్త
హేతువౌ కామంబు శ నెన్నఁ దత్తత్తనుప్రాప్తికిం గారణమైనకర్త [మహిత
మును గుణంబులు సత్త్వగుణములు వేర్వేలు స్వమహత్త్వ మాపరేశ్వరుని
- తే. మహిమమునఁ గుందునొంద విగ్రహము లొప్పుఁ
దాల్చి వారిఁ గొల్చుచునుండెఁ శ దగినరీతి;
వారు మఱియు సత్యజ్ఞానవంతములయి
యతిశయానందములగు దేహములఁ దాల్చి. ౫౩
- 868
- క. ఉపనిషదక్షు లనందగి, యపరిమితభవార్థవస్తునందు మునుఁగ కు
న్నపరమపావనులకు నే, ని పరీక్షింపంగరాని శ నిర్మలమహిమన్. ౫౩౪
- 869
- క. అలరుచునుండి రదెవ్వని, యలఘుతరోత్తేజమునఁ జరాచర మెల్లన్
వెలుఁగుచునుండునొ తాదృశ, జలజేక్షణరూపు లగుచు శ సంతోషమునన్.

- ఆ. పరగుచున్న యట్టి బాలకులను గాంచె, వత్సములును వత్సవారపాల
కులను బ్రహ్మమయుల జలజాసనుడు చూచి, యింత యనగరాని సంతసమున.
- క. తనదృష్టిని మరలంచుచు, దనయింద్రియదశకము మది శతద్దయుఁ జేష్టల్
గనకుండఁగ నలుమోములఁ, గనఁబడు పురదేవత యనఁగా నట నిల్చెన్. ౫౬
- వ. ఇవిధంబునఁ దర్కమునకు గోచరంబుగాక యసాధారణం బై మహిమమునం
బరిపూర్ణంబై స్వప్రకాశంబై నిరతిశయసుఖాత్మకంబై బ్రకృత్యతీతంబై ప్రత్య
క్షాదిప్రమాణంబుల గోచరంబుగాక, తద్భిన్నం బొక్కండు లేదని యుపనిష
ద్వాక్యంబులం దెలియంబడుచు ననంతంబునగు శ్రీకృష్ణపర బ్రహ్మంబు నెడ సర
స్వతీనాథుండు మోహమొంది తత్స్వరూపలేశానభిజ్ఞుండై యేమియుం దోచక
యప్పురమార్థమును జూడనైన నశక్తుం డై కలంతపడుచుండ నవిధంబెఱింగి
పరమేశ్వరుం డగువాసుదేవుం డాత్మమాయాతిరస్కరిణిం దొలగించె; హరి
యమ్మాయాతిరస్కరిణిం దొలగించినంతన విరించి మృతుండు బ్రదికిలేచినచందం
బునఁ దెటసికొని యింద్రియంబులెల్ల బాహ్యార్థవిషయంబులం బరికింప సమర్థంబు
లగుటయు నల్లనల్లనఁ గన్నులు తెఱచి తన్ను నీజగంబును జక్కఁ గనుంగొనియె
తత్తణుంబ దశదిశలఁ గలయంజూచుచుఁ బెక్కండ్రు జను లుపజీవింప నాధార
భూతంబులుగా నలరుపలుదెఱంగుల వృక్షంబుల నిండి యెల్లయెడలఁ బ్రియం
బావహింపఁజేయం జాలినబృందావనము నెదుటనుండఁ గాంచె మఱియు. ౫౯
- చ. పరమేశుండు వసించియుంట గతలోభక్రోధముఖ్యంబు భీ
కరమయ్యున్ సుఖదంబుగా నలరె నాకాంతార మాకాననాం
తరమందున్ నృమృగాదు లెల్లపుడు నిత్యంబైన వైరంబుతోఁ
దిరుగం జాలినవయ్యు దాని విడి తృప్తిం గల్గి మిత్రంబు లై. ౬౦ 874
- క. ఇతరేతరంబు గూడియె, జతనంబున నుండెఁ దొంటిచందంబున వ
త్సతతి గోపకుమారక, వితతి వెదకుచును గోపావేశము వెలయన్. ౬౦౪
- క. తనకరమున దధ్యన్నము, కనఁబడుచుండంగ సాటిగన కద్వయమై
యనుపమ మనంతమును నిం, తనియెఱుంగ రానిదియునునై యచ్చోటన్. ౬౦
- క. తిరుగుచు మాయానటనా, దరమునఁ దగుకృష్ణరూప శతద్బ్రహ్మము నా
పరమేష్ఠి కాంచె నేత్రోత్కర మానందాశ్రుబిందుకలితము కాగన్. ౬౦
- క. కనినంతనె తనవాహన,మునుండి సత్వరమ డిగ్గి శ భూమిపయిని గాం
చనదండమట్లు గాత్రంబును దగులఁగ వైచి నాల్గుముకుటాగ్రములున్. ౬౦౪
- చ. హరిపదపంకజాతముల శ నల్లనఁ దాఁక నమస్కరించి పైఁ
బరగు ముదశ్రుబిందుసమవాయముచే నభిషేకకార్యమున్
జరపె; రమాధినాథుపదసారసయుగ్మము మీఁద నెంతో యా
దరమున శీర్షపంక్తినిడి శ తత్పరుడై మఱి లేచునంతలో. ౬౧ 879

క. మరలంబడు మఱిలేచును, ద్వరపడి పడు మరలమరలఁ శ దన్తహిమంబున్
స్తరియించును స్తరియించుచు, మరలం దత్పదయుగమున శ మస్తకములిడున్. ౬౩

క. మెలమెల్ల లేచి నయనంబులఁ జక్కఁగఁ దుడుచుకొని ప్రభున్ శ్రీకృష్ణున్
దులసీదామవిభూషణు, జలజాతుని నట్టెచూచి శ సాధువిసీతన్. ౬౩౪ 881

తే. కంధరఘోష వంచి చేమోడ్పు శ కడలుకొనఁగఁ
దనువుకంపింప భక్తి గర్భదికఁ దగిన
పలుకులొప్పఁగ స్తుతియించెఁ శ బరమనిష్ఠ
శారదాప్రాణనాథుఁడు శ శౌరిఁ గనుచు. ౬౪

882

ప దు నా ల్గ వ య థ్యా య ము.

— బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. —

చ. వినుతికిఁ బాత్రభూతుఁడగు శ విష్ణువ వీవె పరాత్పరా! లస
ద్భుతసమదేహ మెంతయును శ గ్రాలఁ దటిత్సమవస్త్రధారణం
బనుపమరిత నొప్పు రుచిఁ రమలకుండలముల్ కలంపయు
క్తిని గురిజల్ ముఖంబునకుఁ శ గేవలనూత్నరూచిన్ దనర్పఁగన్. 883

ఉ. కాననపుష్పహారములు శ కంఠతలంబున నొప్పుచుండఁగా
నూనినప్రీతి హస్తమున శ నోదనమున్ దధిఁజేర్చి ముద్దగాఁ
బూనికఁ జేసి పట్టుకొని శ బుట్టుటకొమ్మును బెత్తమున్ మృదు
స్వానము చేయువేణువును శ జక్కని భూషణరాజియై తగసి. ౧ 884

క. మృదుపదసరసిజయుగ్తంబు దగన్ గోపాలరాజపుత్రుండవు గాఁ
బొదలెడు పరమేశ్వరునకు, సదయునకున్ నీకు నతులు శ సల్పుదు భక్తిన్. ౧

సీ. దేవదేవా! కృపాధీనుఁడవౌట నాయందలికృపచేత శ నాత్మయందఁ బ్రేమఁ
బొదలు నిచ్చాయోగమున గ్రహించిన యీరూపముమహత్త్వమేను దె
జాలను బరిశుద్ధసత్త్వాత్మకమయి యాత్మసుఖానుభవరూపమహిమ వెలయు
నట్టి నీరూపమాతాత్మ్యంబు చిత్తనిగ్రహము గల్గినమహా శ మహిములకును

ఆ. దెలియఁ దరముగామి శ పలుకంగవలయునే, యేను బ్రహ్మనయ్య శ నిండుకేని
యంతరింద్రియ మగునట్టి మనస్సుచే, దెలసికొనఁగఁ జాల శ కలసినాఁడ. ౨

క. జ్ఞానానందమయం బగు, నీనిర్మలరూప మిట్టి శ నియతిఁ గనునటం
చూనినశ్రద్ధ నెటుంగం, గా నెటుశక్యంబొ యెటుఁగఁ శ గాఁ జాల విభూ! ౨

క. జ్ఞానసమార్జన మపు డి, తే నాయాసంబు నొందకే తమతమవౌ
స్థానములందె వసించుచు, మానిపసంకీర్తితము ప్రమదదానము నై. ౨౪ 888

తనరారు భవచ్ఛరితంబును గాయికవాచికములఁ శ బొలుచుప్రయత్నం

- బున మానసికవ్యాపృతి, దనివారఁగఁ బూజచేయఁ ఓ దగువారలకుఁ. ౨౪ 889
- క. జితుఁడవె యగుదువు దేవా! మతిఁ దలఁపఁ ద్రి లోకములను ఓ మఱి యెవ్వరికే
జితుఁడవుగా వెట్లును నిను, గతిగాఁ దలఁచిననె లొంగఁగలవు మహాత్మా! 3
- చ. అనుపమతేజ మూని తగుఁనట్టి హరీ! స్థిరమైనశ్రేయ మీ
యను దగియున్న నీపయి నీరంతర మొప్పెడు భక్తియందు నె
మ్మనమును నిల్పకే మనుజుమండల మొక్కట జ్ఞానలబ్ధికై
యనుదినముఁ బ్రయత్నపడు ఓ నారయ నయ్యది నిష్ఫలంబెయశా. 3౪ 891
- ఆ. ఆప్రయత్న మెల్ల ఓ నపగతబీజమకా,ధాన్య మెంతపట్టుదలను దంచి
నను బ్రయాస మొకఁడెఱకను నట్లై భక్తిని, వదలి రి త్తశ్రమము ఓ వడుదు రెపుడు.
- క. కనుకఁ భక్తిని దుచ్చము,గను దలఁపక జ్ఞానలాభకార్యంబున దా
నిని దోడుగాఁగఁ గైకొన, ననువుపడుఁ జ్ఞాన మిదియె ఓ యమలపథంబౌ. ౪
- మ. మును లోకంబున నిందు యోగమహిమంబుం గల్గుమానీంద్రు లొ
య్యన యోగంబుల జ్ఞానముం గనియు నీయంఘ్రిద్వయంబందఁ దా
రొనరం జేసినయెల్లకర్తముల బాఁగొప్పంగ నర్పించి దా
ననె లబ్ధంబగు త్వత్కథాశ్రుతియు దానంగల్గు సద్భక్తిచేఁ. ౪౪ 894
- ఆ. విశ్వరూపకమయి ఓ వెలయునీయాత్మను, జక్క నెఱిగి సులభసరణి సుఖము
గాఁగఁ బరమగతిని ఓ గడుజవంబునఁ గాంచి, యున్న వారు నిర్జరొత్తమేళ. ౫
- సీ. శ్రీమనోహర! యపరిచ్ఛిన్నరూప! నిర్దుణుడవై తగిన నీరుఁగల మహిమ
మది చూడ నిర్విషయంబు నీరూపంబు వికృతిశూన్యముగాఁగవెలయుఁ గానఁ
బ్రత్యాహతేంద్రియపటలంబు గలవారికిని గోచరంబుగాఁ ఓ దనుట నిజమె
యగుఁజుమ్ము మఱియు నాత్మాకారమైన యంతఃకరణం బెట్టి ఓ తరుణమందు
నమరు సాక్షాత్కార ఓ మద్దాన నాత్మప్రకాశాత్మకంబుగాఁగ నెఱుఁగఁదగుఁ
గనుక సామాన్యులకు నెఱుంగఁ దగకుండు నత్యంతనిపుణు లై ఓ నట్టివారు
భూపరాగంబుల ఓ వ్యోమంబునం గలమంచుకణంబుల ఓ మఱియు దివిని
గననగు నక్షత్రగణముఖములయిన కిరణవత్పరమాణుసరికరముల
- తే. నైన బహుకాలమునకు మహాప్రయత్నమునను లెక్కింపఁగల్గుదురనిన ననఁగ
వచ్చుఁగాని యీవిశ్వంబుఁ ఓ బాలనంబు, చేయఁ గల్యాణసుగుణరాశిని జెలంగి.
- క. అవతారమొంది యిట్టులు, ప్రవరతనూధారివగుచుఁ ఓ భాసిల్లెడు నీ
దువిమలగుణము లవిన్నియ, యవునని సాధారణముగ ఓ నైనగణింపఁ. ౬ 897
- క. అలవియె కాదని వేఱుగఁ, బలుకఁగవలెనే తలంప ఓ భవదమలగుణం
బుల లెక్కింపంగల మని, తలపోయక శక్యమె యనితలఁచి విసీతిన్. ౭ 898
- క. ఆవిలమతి వేఱొండే, భావింపఁగ మాని నీదుఃఖవ్యకరుణయే

- యేవేశఁ గల్లునో యని, యావేశకుఁ గాచియుండి శ యతిశయభక్తిన్. ౭౪ 899
- తే. వాఙ్మనఃకాయములఁ జేయునవ్యాపృతులును, నిన్నె పూజించుచున్ బ్రాగ్జనీకృత
ఫలము నొందునాసక్తిని శ బాఱఁదోలి, సంభవించినదానిని శ సంతసమున. [కర్త
- క. హరిదయ యని పొందుచు నీ, ధరణిన్ జీవించునతఁడు శ తా ముక్తిపదం
బు రహిం బొందఁగ నర్హుఁడు, పరమేశా! యగును వేఱుపథమున నగునే? ౮
- సీ. జగదీశ! నాదుదౌర్బన్ధన్యంబుఁ జూడు మాచూసంతులకు మాయీవై చెలఁగుచుఁ
బరమాత్మవై మఱి శ పరిమాణరహితమై నట్టివై భవమున శ నలరుచుండు
టను ననంతుం డనఁగను ఖ్యాతినొందుచు నరుదుగ నున్న సీయందు నాదు
తుచ్ఛమాయను బన్నితొఁచునట్లుగ వై భవముజూపఁ బూనిననవాడ; నీదు
- ఆ. సన్నిధానమందు శ శక్తిగల్గినయట్టు, లిట్లుచేయఁబూన శ నెంతవాడ
నన్ని వెడలుజ్వాల శ లగ్ని ముందట నెంత? నే నకించనుండ శ నీదు దఱిని. ౯ 902
- క. నేను రజోగుణజన్తుఁడఁ, గాన జగత్కర్త ననెడు శ గర్వాంధ్యమునన్
గాననికన్నుల వేఱుగ, నేనొక్కప్రభుండ ననెడునట్టి తలియమిన్. ౯౪ 903
- ఆ. దురభిమాన మూని శ తొఁచినయటు కార్యముల నొనర్పు నన్నుఁగలుషహరణ
నీదు నేవకునిగ శ నెఱి నెంచి కరుణార్ద్ర, దృష్టిఁ గాంచి నైపు శ మీశ! యిపుడు.
- క. నాతప్పులఁ దలపోయకు, మోతండ్రి! యనుచు వేడి శ యుప్పొంగెడు న
య్యాతతభక్తివశంబున, నీతీటున మఱియుఁ బటకె శ నింపుగులుకఁగన్. ౧౦
- సీ. బ్రహ్మాండరూపవిగ్రహముగల్గిన నీవు నీశ్వరుండవె యందునవేమొ దేనఁ
ప్రకృతియును మహాత్ము శ పరఁగు నహంకార మాకాశవాయుహుఁతాశనజల
భూములు ననునివ్వి శ పారిఁబారి నానరణములుగాఁగల్గు నందఁ మనుషుటము
నం దేడుజేనలయంత దేహముగల నేనేడ? యిట్టిగణింపరాని
- తే. యండముల వేని రోమకూసాళియందుఁ
దిరుగుచుండు గవాక్షసుషిరములందుఁ
దిరుగుపరమాణువులువోలెఁ శ బరిమితయను
నదియె లేకుండు నీదుమహాత్మ మేడ? ౧౧ 906
- చ. ఉదరమునందు నున్న శిశు శ వొక్కతఱిం దనకాలఁ దన్నన
య్యది యొకతప్పుగా జనని శ యాత్మఁ దలంచునె? యున్న దంచులే
నిది యనులోకవార్తలకు శ నెన్నఁగ గోచరమాచు స్థూల మీ
యది యని సూక్ష్మ మిద్దియనునట్టి జగద్వ్యవహారపాత్ర మై. ౧౧౪ 907
- తే. కార్యకారణములను లోకప్రవృత్తి, చేత నెన్నంగఁబడు వస్తుజాత మెదియు
నీదుకుక్షికి లోపల శ నెగడుఁ గాని, వెలుపల నదొక్కటై ననుగలదె దేవ. ౧౨
- క. కనుకన్ నీకుక్షిస్థుఁడ, నని. నాయూయాగసంబు శ నతిశయకరుణన్
గని నైరింపు మధోక్షజ, వనజాక్షా! ప్రళయమగు నవసరంబందున్. ౧౨ 909

- క. వనధిజలంబులు జగముల, నెనసినపూనికఁ జెలంగి శ యేమాత్రం బై
నను నిల్కడ లేకుండఁగ, నొనరిచి యొండొంటితోడఁగొని గూడంగన్. ౧౨౫
- తే. ఆమహాజలమందు నారాయణుని యుదరపు నాభినాళంబున శ థాత పుట్టె
ననెడు వ్యవహారమది మిథ్యాయగునె? సత్య, మగును నీవలననె జన్మమందినాఁడ.
- క. నారాయణసూనుడవే, యారయ నీవౌదు వేమి శ యగు నా కనుచుం
శ్రీరమణా! ప్రశ్నింతువొ, నారాయణుఁ డనఁగ నీ వనఁగ నొక్కటియే. ౧౩
- సీ. సకలదేహప్రవశ ర్తకుండవు కావున నారాయణుం డనునామ మయ్యె
నారమునకు నయనమ్ము నీవలననే కలుగుటంజేసి యాఖ్య యదియయ్యె
నఖిలలోకములకు శ సాక్షివి గావున నట్టి నామము నీకు శ నయ్యె; నరుని
వలనఁ బుట్టిన యిరువది నాల్గుతత్త్వముల్ జలములు నారసంజ్ఞఁ దగు నవ్వి
- ఆ. యయనములుగ నగుట శ నయ్యె నారాయణా
హ్వాయ మటంచుఁ గొంద శ అందు రద్ది
నీదుమూర్తిదైన శ భేదంబున సమన్వ
యించు నఖిలజగదశీశ! విష్ణు. ౧౩౪ 913
- క. కన నపరిచ్ఛిన్నం బై, తనరారెడు నీదుదివ్యతనువునకు జలా
దినియతము పరిచ్ఛేదం, బును నగునీకల్పనంబు శ పోలఁ దలంపన్. ౧౩౫ 914
- క. నీమాయాయోగంబున, నే మహిఁ జెల్లెడిని సత్యమే యది దేవా!
భూమానందుడవు జగ, త్స్వామివి నీవౌట సర్వతనువులు నీవౌ. ౧౪ 915
- సీ. జగదాశ్రయం బనఁజాలు భవద్వపు వదిసత్యమగునేని శ యాదినాకుఁ
గనఁబడకుండఁగఁ శ గారణంబేమొకోకమలనాళైకమార్గమున నేను
జలముల శోధించి శ యలనీదురూపంబుఁ గానక మగిడి స్వస్థానమునకు
నరుదెంచి తపము మహాత్తరనియమంబునను జేసి తపుడె నాకును గనఁబడె
- ఆ. గనుక నీదుదేహమునకు దేశవిశేషమున విభాగము తగు శ ననుట కల్ల;
మాయఁ దగులకుండఁమమ్ముఁ బ్రోచెడుదేవ, యీశరీరమున నెయ్యెసఁగఁ దలఁచి.
- క. అవతార మొందితివి దేవవరా! యీతరుణమందె శ బయట స్ఫుటముగా
నవగతమగు నీజగముక, భవదుదరములోన నున్నభంగి జననికిన్. ౧౩౬ 917
- క. కనఁబఱచుచు మాయావిలసనముం బ్రకటించితివి విశాలమహత్వం
బునఁ దగు నారాయణుడవు, గనుఁ గీర్తింపంగఁబడెడు శ ఘనుడవు నీవే. ౧౬
- క. మనయిరువురతో వెలుపలఁ, గనఁబడుచున్నట్టి యీజగంబెల్లను గు
ఱ్ఱిని గనఁబడుచున్న దిదే, మనవచ్చును? నీదుమాయాయగు నిది యెల్లన్. ౧౭
- తే. ఒకయశోదకె కాదు నా శ కొగిని గానఁ
బఱచియున్నాఁడ వెట్లనఁ శ బ్రథమమందు
తాం-భాగ—15

నొక్కరుడవుగఁ దోచితి శ వక్కజముగ

వత్సముల బాలురను నేను శ బాలిశతను. ౧౭

920

క. ధరణీధరగహ్వరములఁ, బరికింపఁగ రాకయుండ శ బంధురశక్తి

బరమేశ! దాచితిని ద, త్తరుణాంబున బాలవత్సరతువు లలరఁగన్. ౧౭౪ 921

సీ. పెక్కండుగాఁ దోచి శ యెక్కుడుశక్తిచే నగపడితివి మఱి శ యంతెకాక

బాలురందఱు చతుర్రాహువులం దగునట్టు లొప్పితివి నే శ నఖిలలోక

ములు నుపాసించితి శ నెలమి నోదేవేశ! యీవిధ మెల్లను శ భావమందు

దలపోసిచూడ నశద్వైతపరబ్రహ్మ మగుదు వీవే యనునట్టి నిశ్చ

తే. యంబుగలుగకయుండునే శ యంబుజాక్ష!, సీస్వరూప మిట్టిదియనినెఱి నెఱుంగఁ

దగనివారికిఁ బ్రకృతినంశ్ఛతఁ గనఁబడు, నట్టు లొనరిచి యొకవిలాసార్థ మీవు.

క. అమరఁగ నాత్మస్వాతం, త్ర్యమునన్ నీమాయ స్పష్ట శ మగునట్లుగఁ జూ

పి మఱియు సృష్టికి నే నని, కమలాక్ష! పాలన మనుకార్యంబునకున్. ౧౯ 923

*క. హరి వగునీవని లోకో, త్కరమును లయ మందఁజేయఁగఁ ద్ర్యంబకుఁ డౌ

హరుఁ డనియు మూర్తిభేదము, ల రహిం దోచంగఁజేయునట్లుణమిచియౌ. ౧౯౪

చ. సురమునిమర్త్యులందుఁ గడు శ శోభిలుచూపము లెత్తి నిర్జరే

శ్వరుడుగ భార్గవుండుగను శ జానకిభర్తగ నొప్పుచున్ బరే

శ్వర! పశుపక్షిజీవనభవంబుల జన్మము లొందు పెల్ల భీ

కరులగు దుష్టులం బొలియఁ శ గా సుజనుల్ సుఖవృత్తి నుండఁగా. ౨౦ 925

చ. ఇతరులు చేయఁ జాలరని శ యెంచిగొ యప్పనిఁ జేయఁబూని త

చ్యుత! యని స్పష్టమా; మహిమ శ మొప్పెడు నోభగవంత! యోవరా

త్త! తను విదంచు నేరికిని శ దధ్య మెఱుంగఁ దరంబుగాని య

ప్రతిమసురూప! యోగతతిపాలక! నీయవతారలీలలన్. ౨౦౪ 926

చ. మనుజుఁ డెవండు లోకముల శ మాధవుఁ డిచ్చట నిట్టి కార్యముల్

పొనరిచె నంచుఁగాని యిటు శ పూని యొనర్చె నటంచుఁగాని యి

ట్లనువుగఁ జేసె యత్నముల శ నంచునుగాని మఱిన్ని కార్యముల్

ఘనత నొనర్చెఁ జూడుఁ డనికాని యెఱుంగునొ యేనెఱుంగఁజూ. ౨౧ 927

క. తలపోయ నీదుమాయా, విలసన మాత్మేచ్ఛరీతి శ వెలయుట దేవా

కలకాలము క్రీడింతువు, జలజాయతనేత్ర మాని శ జనసుతిపాత్ర. ౨౧ 928

సీ. అట్లుగావున నసత్యస్వరూపంబయి స్వప్నతుల్యంబయి శ సంతతము ని

రస్తమైనట్టి యాప్రతిభాసము తగంగ బహుళదుఃఖాకృతిఁ శ బరఁగు నీజ

* “సృష్టావివాహం జగతోవిధాన ఇవత్వమేషాంత ఇవత్రినేత్రః” అని మూలము. “జగత సృష్టావివాహమివబ్రహ్మేవ. విధానేపాలనేత్వమివ అంతేప్రళయే త్రినేత్ర ఇవ” అని వ్యాఖ్య.

- గం బెల్ల నిత్యసుఖమయబోధాత్మఁ డనంతుఁ డనంగ సుతతము కీర్తిఁ [ను
గనెడు నీయందె విఖ్యాతమాయాయోగమునఁ బుట్టుకను లయంబును గనుచు
తే. సత్యమైనట్లు చేతనశాలియైన, పగిదిఁ దోచుచునున్నది శ పలుకులేల?
నీ వొకండవె సత్యమై శ నెగడి యాత్మ, శబ్దవాచ్యుండవై సుయశమునఁ దనరి.
క. మును పెప్పటినుండియొ యుండును గావునఁ బురుషుఁ డనఁ గగడుంజెలఁగుచు నూ
తనునివలెఁ బ్రాతయయును, గనఁబడుచుఁ బురాణనామకలన నెఱుఁగుచున్.
సీ. జ్ఞానసంకోచము శ మాని స్వయంబోధితి యనఁబరఁగుచు మఱియును ననంతుఁ
డనఁగ భాసిల్లి యీయఖిలంబునకుఁ గారణంబౌట నాద్యుఁ డనంగ నొప్పి
శాశ్వతుఁ డగుటచేఁ శ జక్కని నిత్యశబ్దముగల్గి నాశస్వభావ మెడలి
యక్షరుం డనుఖ్యాతి శ నందుచు విపరిణామరహితుఁ డవగుచు శ మహిమమొందు
తే. కారణమున నజస్రసుఖప్రసిద్ధ, నామ మలర నిరంజననామధేయ [డవు నయి.
మొప్పఁగాఁ బూర్ణుఁ డవగుచు శ నొప్పి యద్వయుండ వగుచు నుపాధిముక్తుం
వ. అమృతుండనియుఁ బ్రఖ్యాతినొంది యున్ననిన్నుఁ బ్రత్యగాత్మస్వరూపమున
గురు వనెడుసూర్యునివలన లభించిన జ్ఞాననేత్రంబునఁ దెలిసికొనువారు సంసార
రూపాన్మతసాగరంబును దరింపఁ జాలుదురు ఆత్మస్వరూపు నాత్మస్వరూపునిగా
నెఱుంగనివారల కాయజ్ఞానము సాంద్రంబుగాఁ జీకటివలె నుండుఁగావున
నీజగంబు రజ్జుసర్పభ్రమంబు చందంబునం దోచు జ్ఞాననేత్రవిరాజితుం డారజ్జు
సర్పభ్రమంబు నొందక దాని నిరసించి సత్యస్వరూపం బిట్టిదని యెఱుంగం జాలి
యుండు మఱియు. ౨౫ 932
- క. భవబంధమోక్షము లనం, గవటలు నీరెండు నరయఁ శ గా సత్యతకు
సువిమలవిజ్ఞానత కో, యవనీశా! వేలుగామి శ నాత్మ నెఱుఁగుమా. ౨౫ 933
- సీ. నిత్యప్రకాశుడై శ నెగడుభాస్కరునకుఁ దేజంబు గల్పింపఁ శ దేజ మార్పఁ
గలుగు నహోరాత్రములు వేలుదృష్టిచేఁ గనఁబడినను వస్తుగతిని నరయ
నట్టివి కాని యట్లరయ నఖిండానుభవరూపుడవు నిత్యపావనుడవు
నైన నీయందు నోయఖిలేశ! వాస్తవంబులు గావు కనుక నే శ భూరిభయద
తే. మైన సంసారబంధము శ దానివలన, ముక్తియును జక్కఁ బరికింపఁ శ బొలుచు లోక
దృష్టి గమ్యంబులే కానియితరము లేటు, కావు జ్ఞానస్వరూప యగమ్యమహిమ.
వ. ఆత్మయందు దేహాదిభావనయు దేహాదులయం దాత్మాధ్యాసమును గల్పించుకొని
పరమాత్మ యెందోవెలుపలనుండునని వెదకుచుందురు. కట్టా! యిట్టి యజ్ఞులగు
మానవుల యజ్ఞానము నేమని యూహింపవలయు. ఈయన్వేషణంబుం దలంప
నంతర్నష్టపదార్థమును బహిర్భాగమున వెదకుచందంబున నున్నదికదా. చిజ్జ
డాత్మకంబైన దేహమునందే జడపదార్థముం బరిహరించి పెద్దలు చిదాత్మకుడ
వగు నిన్నుఁదలంతురు. వాస్తవముగా రజ్జు వొక్కచోఁబడియుండ దాని

గాంచి యజ్ఞుడు సర్పమనితలంచి భయంపడి యయ్యదిభుజగముకాదు రజ్జువని
నిశ్చయించుకొను నంతదనుక దానిని రజ్జువుగా నెఱుంగంజాలని యట్లు నజ్ఞా
నాధ్యస్తంబగు జడాత్మభావంబును చొలగింపక యాత్మజ్ఞానంబును వాడు
పొందఁ జాలడు. ౨౮

935

క. పరమార్థరూప మది యిక్కరణిఁ జ్ఞానైకసాధ్యరకం బయినను శ్రీ
పరమేశ! నీదుపావన, చరణసరోజాత సుప్రసాదలవమునున్. ౨౮౪

936

చ. అనుపమయోగదివ్యఫల శ మందనియాతఁ డదెంతకాల మిం
తనివచియింపరాని విధి శ యాత్మను దాఁ దలపోసియైన శ్రు
త్యనుమితమై యపారమయి శ యత్యమలంబును దావకంబునై
కనఁబడు తత్త్వముం దెలియఁ శ గాఁ గలఁడే పరమేశ! శ్రీహరి! ౨౯

937

క. కావున! శ్రీగోపాలా!, యీవపువుననేని పశువు శ లింక నవేహ
యోవర్షములందే భవ, మేవిధి నాకై న నందుననే నమలమతిన్. ౨౯౪

938

*ఆ. నీదుభక్తవితతి శ నే నొక్కరుండనై, భవదుదారచరణ శ పల్లవంబుఁ
గొలువఁ గల్గునట్టి శ యలఘుమహాభాగ్య, మొందఁ గోరువాడ శ నోమహాత్మ!

సీ. పరమేశ్వరా! క్రతూత్కరములెవ్వనిచ్చృష్టిజేయఁజాలకయుండునోయనంగుఁ
డవగు నానీవె వశత్వవితతిరూపము నంది గోవులకును శ నర్భకతను
దనరి గోపికలకు శ స్తన్యామృతముఁ గ్రోలి ప్రమదంబుఁ గల్గించి శ పరఁగితి వటు
గావున గోగోపికలు తలపోయఁగ నతిధన్య లతిధన్య శ లార! భువిని

తే. నందగోవునిదౌ మందరయందు నున్న, వారిభాగ్యం బదెట్టిదో శ భాగ్య మనఁగ
నద్దియే యార! వర్ణింప శ నలవిగాదు, పూర్ణతముఁడు సనాతనశ్రురుషుఁ డజుఁడు.

క. పరమానందాత్మకుఁడును, బరిపూర్ణబ్రహ్మము నగు శ పద్మాక్షుఁడు తా
సురుచిర మిత్రుం డయ్యెను, బరికింపఁగ దాని మించుభాగ్యము కలదే. ౩౨

941

క. వారల భాగ్యమహత్త్వం, బారయ శక్యంబుగామి శ నద్దానివిధం
బేరీతివర్ణ్యమగు నో, సారసపత్రాక్ష! జ్ఞానశజడునకు నాకున్. ౩౨

942

క. వినవయ్య! యహంకారంబునకు నధిష్ఠాత యగుచుఁ శ బొలుచుశివుండున్
మనసునకుఁ బుద్ధిచిత్తాదినిఖిల తనుభాగములకు శ దేవత లగుచున్. ౩౨౪

943

తే. పొలుచు చంద్రాదులైన మేఘము తలపోయఁ
గను బదునొకండుగ గణింపఁ శ గాఁ జతుర్ద
శతఁ దగినదేవతలము నీ శ చరణసరసి

¹జాత మధ్వమృతాసవ శ మాతతముగ. ౩౩

944

* “భవజ్ఞానానాం భూత్వానిషేవేతవపాదపల్లవమ్” అని మూలము. 1 “అంశ్రుదజమధ్వమృతా
సవంతే” అని మూలము. “అంశ్రీవిపక్షదజేనారిజేతయార్థధుమకరందః తదేవామృతంస్వాదుఅసవం
మార్ద్వికమ్” అని వ్యాఖ్య.

- క. వనజాక్షా ! యొక్కయింద్రియమును బాత్రముగా గ్రహించి శ భూరితరప్రీతిని బ్రత్యేకము పలుమటు, మనసారంగఁ గ్రోలుదుము క్రమంబున నహహా! 33
- క. ఘనతరభాగ్యం బిదియే, యనవచ్చును నిట్టు లొక్క శ టగు నింద్రియపాలనమున నొప్పెడు మత్ప్రభృతినిర్జరులు సంతతంబు శ దేవాధీశా! 33 946.
- ఆ. భవదనూనకీర్తి శ పరిమళసౌందర్యముఖములను మనఃప్రసాద మొప్పుచిత్త మూని సుంత శ సేవించినను గృతార్థులముగా సతంబు శ తలఁతుము కద.
- క. సతతము సర్వేంద్రియముల, వితతప్రమదం బదెంతో శ వెలయ భవచ్ఛ్రీహితపదసరసిజసేవా, కృతి నమరెడు వారిమహిమ శ మెన్నఁ దరంజే. 33 948.
- తే. ఇంతయని దానివర్ణింప శ నేరికేని, తరమె? యాభాగ్యమెట్లు చేశకురు నటన్న నీజగంబున నందును శ నీవనమున, గోకులం బనుపావనక్షోణియందు. 33 949.
- మ. శ్రుతిసంఘాతము లింతదాఁక మిగులఁ శ శోధించి యెవ్వని సత్కృతిపాత్రంబును బాదరేణువు రవంతేఁ గాన లేకుండు నా శ్రితచింతామణి నా ముకుందు నిను నే శ చింతించి సర్వస్వ మీవె తగఁ సంతత మంచు నమ్మి జతనం శ బేదే భవత్ప్రీతికై. 3౪ 950.
- క. ఒనరించుగోపకుల యం,దునొకని యమలాంఘ్రిరజము శ తోరపుభక్తిం గనఁజేయుదాని బొందెడు, మనుజభవం బేదియేని శ మహిఁ బొందినచోఁ. 3౪
- తే. గోపకులభాగ్యమహిమంబు శ కొఱఁతపడక
కల్లు భాగ్యాతిశయ మనఁగా నదె యగు
మనమునం గృత్రిమముఁబూని శ నిను వధింపఁ
గోరి సజ్జనవేషముఁ శ గోర్కిఁ దాల్చి. 3౪ 952
- క. చనుదెంచిన రక్కసి పూ,తనయే బకముఖ్యులైన శ తనవారలతో నినుఁ బొందె సాధువేషం,బునకే యంతటిఫలంబుఁ శ బొందెంగాదే. 3౪ 953
- చ. ధనములు గేహముల్ సుతవిశ్వానసుహృత్తనువుల్ ప్రియంబులై తనరెడు ప్రాణముల్ మఱి యుదారతరాశయముల్ విశేష మేమని గణియింపఁగాఁ దగున శ వన్నియుఁ ద్వచ్చరణార్పితంబులై చనునటుచేసి యుండు గుణశాలురు గోకులవాసు లద్దిరా! 3౪ 954
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యవంతులొ మఱతెట్టిఫలంబును బొంద నర్హులొ స్వాంతమునం దలంపఁగను శ జాలను సర్వఫలప్రదుండవై యింతనరాని శక్తిదగు శ నీవె సమక్షమునందు నుందు విట్టింతటి పుణ్యమిచ్చితి విశేషమి యొసంగఁగ నుందువోహారీ! 3౫ 955
- క. అది యిట్టిదనుచుఁ జెప్పం,గఁ దరము గాకున్నయది జగత్ప్రియబంధూ! యెదిదాఁక జనులు నీయం, దొదవనిభక్తి గలయట్టులందురొ తలఁపఁ. 3౫

- ఆ. అంతదనుక వారల వగురాగాదులు, స్తేనతుల్యము లగుశధిష్ఠ్యములును
గమలపత్ర నేత్ర! కారాగృహంబులౌ, మోహ మంఘ్రినిగళమునగుఁ జుమ్ము. 3౬
- క. నీసంబంధము గల్గిన, నోసారసనయన! యవ్వీరయున్ మాయ మగున్
నీసంశ్రయమున నబ్బని, యేసమధికఫలము గలదౌ ధ యెఱుఁగంజాలన్. 3౬౪
- తే. నీప్రసాదంబు నొందిననృపితతికిని, గలుగఁజేయ నానందనిరకాయ మెలమి
నిష్ప్రపంచుండవయునునీవు మాయఁ, బూని లోకవిడంబనముగఁ జరింతు.
- క. పరమేశ్వర! నీతత్త్వం, బరయఁగ దుర్జ్జేయమె యగు ధ నైన నెఱుంగం
దరమగు మే మెఱిగితి మని, యురుమతులౌ కొంద అనుదురూహతనరఁగన్.
- క. తెలియుదురుగాక వారలు, తెలిసికొనంజాల నేను ధ దెలిపెద సత్యం
బలఘముహత్త్వము నీయది, ఖలహరణా! నామదికిని ధ గాయంబునకున్. 3౭౪
- క. వాక్కునకు గోచరింప ద, దెక్కరణి నటంచు నాదురహృదయ మెఱుఁగుఁ జు
మిక్కిలవడి నన నేటికి, మ్రొక్కెద నాకేమి యెఱుఁగఁబోల దటంచున్. 3౮
- సీ. శ్రీహరీ! పరమేశ ధ సేవకాభీష్టద సర్వదర్శనుడవు ధ సర్వసాక్షి
వట్లుగావున సర్వ ధ మరయంగఁజాలుదు వీజగంబులకెల్ల ధ నీశ్వరుడవు
జగ మెల్ల నీయందె ధ సత్యముగా నర్పితం బయ్యె నాకు నితాంతకరుణ
ననుమతి నొసఁగుమా ధ యవ్యయా! శ్రీకృష్ణ! పృష్టికులాంభోజనవితతిభాను
- 1తే. త్వామర ద్విజ పశుకంఠిచంద్రతుల్య! ఘోరపాపండ్ నిబిడాంధరకారహరణ!
దానవాంశజ! కంసాదితతనుదయము, ననె హరించుచురవితుల్యతనువెలయుదు.
- క. వనజాతమిత్రుఁ డాదిగఁ, గనఁబడు దేవతలు మ్రొక్కఁ ధ గాఁ దగు దీవే
వనజాతౌ! యాకల్పంబును మ్రొక్కుదు నీకు సర్వభూతాధిపతీ! ౪౦ 964
- చ. అని వినుతించి శ్రీవిలసదంఘ్రిసరోజము లాత్మమస్తకా
ళిని స్పృశియింప లోకముల ధ లీల సృజించువిధాత వందనం
బొనరిచి త్రిప్రదక్షిణము ధ లోపికమై నొనరించి సత్యనా
మ నిజనివాసమున్ దివిజరమానినికాయముఁ జేరె నెట్టులో. ౪౧ 965
- చ. హరియును స్వాత్మజస్తునకు ధ నట్టులనుజ్ఞ నొసంగి పూర్వమే
ధరణితలంబునందు సఖితల్లజయుక్తిని దా వసించెనో
స్థిరవిభవంబుగా దనరు ధ ద్వీపవతీపులినంబు దాని స
త్వరమునఁ జేర్చె వత్సముల ధ బాలకులన్ దనమాయ యేర్పడన్. ౪౨ 966
- ఉ. ఆపులినంబునందుఁ గలయాత్మసఖుల్ సుఖరీతిఁ బూర్వ మే
యేపగిదిన్ వసించిరౌ యదేవిధ మొప్పుగ నుండి రంతలో

1 “త్వానిర్జర ద్విజపశూదధి పృథ్వికారిన్” అని మూలము. “తేషాంపృథ్వికారీత్వేనహే
చంద్రోపమ” అని వ్యాఖ్య.

నాపరమేశుమాయ నొకరయబ్దము చెల్లియు వారిదృష్టికి
దోచకయే ఊణార్థముగఁ శ దోచెఁ బరీక్షిదిలేశచంద్రమా! ౪౩

967

ఉ. ఏవిభుమాయచేత జగఁమెల్లను మోహితమాచు స్వాత్మనే
కావలె నంచుఁ బల్కలు నిశకామము విస్తృతిఁ గాంచుచుండు నా
పావను మాయచే మనసు శ బల్విడి మోహితమై తగంగ నే
యేవరుసన్ స్తృతిం గను నశదెవ్వరిచిత్తము సుంత యెన్నుమా! ౪౪

968

చ. ఇది యొకవింతయే శిశువు శ లించుక ఊత్తును దృష్టలేక యు
న్నది పరమేశుమాయ తరళమానె యెటుంగఁగ; నిట్లు వార ల
య్యదనున నాత్మమిత్రతము శ నాహరిఁ గాంచి ఊణంబులోననే
వెదకియె వచ్చినాఁడ విట శ విందున నీ వరుదెంచునంతకున్. ౪౫

969

తే. ఒక్కఁడైన మాలోపల శ నొక్కకబళ, మైనఁ దినలేదు భక్షింప శ నరుగుదెమ్ము
సత్వరంబ భక్షింత మీశచలిదియన్న, మనిరి తమచంద మెటుఁగనియజ్ఞు లగుట.

క. అంత హృషీకేశుండును, సంతసమున నవ్వుచున్ స్వసఖిబృందముతో
వింతగ నన్నము దిని యా,¹చెంతందగు పాముతోలు శ చెలికాండ్ర కొగిన్. ౪౬

క. కనబటచుచుఁ బల్లెకు నా, వనమ్మునుండియె మరల్చె శ వారిని నపుడా
వనజాతుఁడు తనమస్తకమున బర్హప్రసవహారము ధరించి తమిన్. ౪౭

972

సీ. నపథాతుచిత్ర మండనచిత్రితాంగుఁడై ²మహితవేణురవంపురమహిమఁ బత్ర
కల్పిత కోమల శ కలనాదమున శృంగమృదుతమధ్వనిఁ గృప శ మించుతనదు
మనమున కుత్సవం శ బొనరింపఁగాఁ దోడిబాలకుల్ తనదగుభవ్యకీర్తి
చరిత మింపులుగుల్కు శ చందానఁ బాడంగ వ్రజసుందరీమణీరాజినయన

ఆ. ములకు నుత్సవంబు శ గలిగించు సుందరా,కార మొప్ప వత్సరకలితుఁ డగుచు
మందఁజేరె నపుడు శ బృందారకేశ్వర, వందితాంఘ్రిపాద శ వనజాఁ డెలమి. ౪౮

చ. వనముననుండి బాలకులు శ వచ్చి యశోదకు సంతసంబు గూ
ర్పు నితఁడు నేఁడు కాటడవిఁ శ జొచ్చి మహత్తరమైనసర్వమున్
దనదగుశక్తిఁ జంపి మముఁ శ దస్తుఖగహ్వార సీమనుండి కా
చె ననుచు నెల్లవారు వినఁ శ జెప్పిరి గోవ్రజమందుఁ జక్కఁగన్. ౪౯

974

చ. అని శుకయోగి పల్కవిని శ యర్జునపాత్రుఁడు బ్రాహ్మణోత్తమా!
వినవినఁ జిత్ర మయ్యెడిని శ వే వివరింపుము స్వాత్మజాళిపై
ననువుగ నింతదాఁకఁ బొలుపారని ప్రీతిఁ బరాత్మజన్ముపై
జననము నొంద మందఁగల శ సర్వమనుష్యుల కేమి హేతువో. ౫౦

975

1 “దర్శయంశ్చర్తాజగరమ్” అని మూలము. 2 “ప్రొద్ధామవేణుదళశృంగరవోత్పవాఢ్యః”

చ. ఓతిపతి యిట్లు ప్రశ్నమును శ జేయఁగ నాశుకయోగి దాని కీ
గతి బదు లొప్పఁజెప్పె నృపకాంత! జగంబునఁ గల్గు భూతసం
తతికిని నాత్మ వల్లభత శ తద్దయునుండును దానివంక న
ర్థతనయముఖ్య వస్తుసమూహదాయముపైఁ దగుప్రీతి యబ్బెడున్. ౫౦ 976

*సీ. కావున రాజేంద్ర! శ కాయధారుల కెల్ల స్వస్వకాత్మక మనఁజాలు నట్టి
దగు నహంకారాస్పదాంగంబుపై నెంత ప్రీతియుండునో శ యంత ప్రీతి పుత్ర
ధనగృహదులయందుఁ శ దగియెయుండదు మమతాస్పదంబులు గాననట్టులగుట
నీయర్థమే తలఁపోయ దేహాత్మవాదులకు సమానమై శ వెలయుచుండు

ఆ. భూమిపాలవర్య! శ భూతజాలమునకు, స్వతను వెట్లు ప్రియమొసఁగితిరములగు
తదనుబంధి వస్తుతతులు ప్రియంబులు, గాకయుండుట కిదె శ కారణంబు. ౫౧

క. తను వొగి జీర్ణించుచు నుం,డిన జీవితమందు నాశ శ నెలకొని యభివృ
ద్ధిని గాంచుచుంటఁ దలపో,సినచో నీయర్థ మెల్ల శ సిద్ధంబె యగున్. ౫౨ 978

వ. దేహ మహంకారాస్పదంబుగాక మమతావిషయంబే యయినచో నాత్మ యెట్లు
లట్లు ప్రియంబు గాదని యెఱుంగందగు. కాబట్టి పట్టుదలం బరీక్షించిన దేహ
ధారులకెల్ల నాత్మప్రియతమంబు చరాచరంబైన యీజగజ్జాల మెల్లఁ దదర్థం
బని తలంపుము. ౫౩ 979

తే. అట్టియాత్మల కెల్లను శ నాత్మ కృష్ణుఁ
డగును వేటొక్కరుఁడు గాఁడు శ హరి యతండు
విశ్వహితము నాపాదింప శ వితతనైజ
మాయ గైకొనియే దేహిమాడ్కిఁ దోచు. ౫౪ 980

క. స్థావరజంగమరూపం, బౌ విశ్వం బెల్ల నరయ శ హరిరూపంబే
యై వఱలు ననుచుఁ దత్త్వం, బీవిధమున నెఱుంగువారి శ కేవస్తువులున్. ౫౬

క. భగవద్దయములు గానివి,యు గలవటం చెపుడు దోచుకుండును వారే
జగమెఱుగు వా రటన్నఁ, జగదీశుండై వెలుంగుచక్రి సతంబున్. ౫౬౫ 982

*సీ. సర్వభూతములకు శ సత్యంబు పరమార్థ మగుఁగారణంబుల శ కఖిలములకుఁ [మె
గారణంబును నగుఁ శ గనుక శ్రీహరిభిన్న మెయ్యది యుండునో శ యెఱుంగఁ దర
దాని నిరూపింపఁ శ దగినవాఁ డెవ్వఁడే నుండునే పాపనం శ బురుతరంబు
నగు యశంబున నొప్పునట్టి మురారి సత్పదపల్లవము సాధుభక్తులకు స

ఆ. మాశ్రయంబు నగుట శ నద్దాని నొకగాఁ, దలఁచి యాశ్రయించు శ ధన్యమతుల
కరయ నీభవాభి శ యగును గోవత్సపా,దప్రమాణ మిద్ది శ తథ్యము సుమి. ౫౮

* “దేహాత్మవాదినాం పుంసా మపిరాజన్య సత్తమ, యథాదేహః ప్రియతమ స్తథానన్యః
యేచతం” అని మూలము.

- క. పరమపదం బనవారికి, నరయఁగ స్వస్థానమె యగు శ నాపద్ధేతూ
త్కరములు వారికిఁ గలుగవు, ధరణీపతిచంద్ర! యెఱుఁగఁ శ దగు విషయ మిదే.
- క. హరి కౌమారమునందు నొ,నరిచినఁ బొగండమందు శ నన్ వితతంబౌ
చరితము దానిం జెప్పట, తరమగు నె ట్లన్నప్రశ్నతతి కి_త్తటినిన్. ౧౮౫ 985
- క. వివరించి బదులు చెప్పితి, బ్రవిమలచిత్తులయి పొల్పురబాలురు తనతో
డ వనికి రా నట శ్రీహరి, యవతారఫలంబుగూర్చు శ న ట్లాడుటయున్. ౧౯
- సీ. అఘదనుజునిముట్టి శ హత మొనరించుట, పులినతలంబునఁ శ జలుదులార
గించుట తనదగు శ కేవలచిద్విలాసము సుంతచూపుట శ కమలగర్భుఁ
డతిభక్తి నుతియించుటను నీమహాపుణ్యకథలను విన్నఁ జరక్కఁగఁ బరించి
నను సకలార్థంబులను గాంచుమనుజుండు, ట్టాపాలచంద్ర! యిక్కరణి బాల్య
- తే. మచట నారామకృష్ణు లోయర్భకతతి, గలిసి కనుమూసిగంతల శ లలితసేతు
బంధనమ్ముల మర్కటశ్లవనముఖము,లై న కృత్యంబులను దాటి శ రద్భుతగతి.

ప దు నై ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు రామాదులతో వనమున విహరించుట. ౧౯

- క. వినుముపరీక్షిద్ద్రాజా!, వనజాతుని యవలిచరితఁ శ బొగండవయ
స్సన రాముఁడు కృష్ణుండును, మనసుల గోపార్థకులు ప్రశమద మొందుగతిన్. ౫
- క. చరియించుచు గోగణముల, నరణ్యముల మేపుచున్ మహాపావనప
త్సరసిజముల బృందావన,ధరణిం బావనతఁ గాంచఁ శ దమి జేసిరొగిన్. ౧ 989
- ఉ. అత్తటి మాధవుండు తనయగ్రజుతో స్వయశంబుఁ దెల్పున
త్యుత్తమగేయజాలము మహాత్ముకతన్ సఖులెల్లఁ బాడఁగా
నెత్తటి నెవ్వరున్ వినని శ యింపు జనింపఁగఁజేయు వేణువుం
జిత్తము పల్లవింప ముఖసీమను జేరిచి యూదుచున్ ద్వరన్. ౧౫ 990
- ఉ. మందలు ముందుచేరఁ దనమానస మయ్యెడ వారితోడఁ గే
ళిం దులతూఁగఁ గోరఁ బటులీలల కాస్పదమై పశవ్యమై
సుందరభవ్యపుష్పగణశోభితమై తగు కాననంబు నొం
దెం దమి నందు భృంగతతి శ దివ్యమరందము గ్రోలి యేపునన్. ౨ 991
- క. మృదుమధుర ఝంకృతులచే, బొదలుచు నుండంగ మృగసమాహము పక్షుల్
రొద లొదవఁ జేయుచుండన్, విదితాత్ముల మానసంబువిధమున మిగులన్. ౨౫
- క. విమలములైన జలంబులఁ, గమలాకరములు చెలంగఁ శ గమ్మనితావుల్
రమణం గూర్చుచునుండఁ బ,వమానుఁ డత్తావు లొప్పు శ వ్యాపింపంగన్. 3 993

- క. మనమున కెంతో మోదం,బును గూర్చెడు నయ్యరణ్యమును శ్రీకృష్ణుం
డును గాంచి యందు విహరిం,పను వాంఛం బూనె గృత్యపటల మెఱుగుటన్.
- చ. వనమున నందునందుఁ గడుభాసిలు నెఱ్ఱనిపల్లవంబులం
దనధుచుఁ బూవుగుత్తులయుఁ శ దద్దయుఁ బండినపండ్లయున్ భరం
బున విటపో త్తమాంగములు శ భూమికి వంగి సహోదరద్వయం
బు నడుగులన్ స్పృశించువిధముం గనఁజేయుచు నుండె నెంతయున్. ౪ 995
- క. మనమునకు మోద మొసఁగెడు, వనస్పతుల వానిఁ గాంచి శ బలభద్రునితో
వనజాక్షుఁ డాదిపూరుషుఁ, డనె నిట్లని నవ్వు మోమునందు నటంపన్. ౪ 996
- మ. కనుమూ యగ్రజ! యీవనస్పతులు చోక్కం బైనభక్తి సురా
ర్చనముం గాంచెడు నీపదాంబుజముఁ బూజాసాధనంబౌ ప్రసూ
ననికాయంబు ఫలాళిఁ గైకొని తమోనాశార్థమై శాఖలన్
వినయం బొప్పఁగ మ్రొక్కుచున్నవి బలే శ విశ్వాస మేపాటిదో?. ౪౫ 997
- చ. తరుజననంబు పాపసముదాయముచేతనె కల్లుచుంట దు
స్తర మగునయ్యఘం బడఁచఁజాలు భవత్పదపంకజద్వయం
బురుతరభక్తి గొల్చి యది శ యూడఁగఁ జేసికొనంగఁ గోరి యీ
తరువు లిటుల్ పొనర్చెడి నితాంతము శ్రద్ధ మనంబులం దగన్. ౫ 998
- సీ. ఆదిపూరుష! దేవ! శ యఖిలజగత్పావన మగునీయశము సంతతము పట్టు
దలల నీయళిగణములు గాన మొగిఁ జేయుచును భజించెడిఁ దలంప నివి లోక
సాధారణము లగుపట్టదములు గావు వనమున నియ్యెడ శ మనుజవేష
మున నిగూఢంబుగాఁ శ దనరు దైవము నిన్ను భజియింపఁగా ముఖ్యభక్తులై న
- తే. మునులు పట్టదవేషముల్ శ పూని యాత్మ
దైవతము నిన్ను సేవింపఁ శ దలఁచి యిట్లు
గూఢముగ నున్నవారు నిశ్క్రువము పూజ్య
నెమిళు లివి యాడుచున్నవి శ నిన్నుఁగాంచి. ౬ 999
- క. హరిణాంగన లిచ్చో నిర్భరమోదము నొంది గోపవనితామణు ల
ట్లురుతరకటాక్షదృష్టులఁ, బరఁగం జేయుచుఁ బ్రియంబు శ వాటించుఁ జూమి. ౫౫
- చ. పికములు సూక్తిజాలములఁ శ బ్రీతిని గల్గఁగఁజేసెడున్ మహా
త్తక! వనమందు నుండియును శ భన్యములే యివి యెల్ల నెంతో వే
డుక నిలుసేరువారలఁ గడుంగడుఁ బ్రీతిని నాదరించుటే
సకలవిధంబులం గనిన శ సాధునిసర్గము గాదె యోవిభూ!. ౬ 1001
- క. ఈపుడమియు నియ్యెడలం, వ్యాపృతతృణవీరుధములు శ భవదమలాంఘ్రి
వ్యాపారంబున భన్యము,లై పరమపవిత్రములయి శ యలరెం గంటే. ౬౫ 1002

- సీ. భవదీయనఖరసంస్పర్శమునం జేసి తరులతాదులు పవిత్రంబు లయ్యెఁ
గరుణావలోకనశక్తితంబు లగుట నేఁ డిందున్న నిమ్మగ శ లిందుఁ గల్గు
నద్రులు పతగమ్ము శ లఖిలమృగంబులు ధన్యంబులయ్యె; శ్రీతదణి కోరు
భవదురువక్షంబు శ వదలని తమిచేతఁ గనుచుంట గోపికల్ శ కడుఁ గృతార్థ
- ఆ. లయి రటంచుఁ బలికి శ యంతట శ్రీకృష్ణఁ, డతిముదంబు వెలయ శ నమలసంప
దలఁ జెలంగుచున్న శ ధన్యబృందావన,మందు ననుచరాళి శ యాశ్రయింప. ౮౫
- క. గిరితటములఁ గాళిందీ, సరి త్తటంబులను ధేనుశసమితియు మేయన్
దిరుగుచుఁ గ్రీడించెను దన, చరితముఁ బాడుచును దోడ శ సఖులును దిరుగన్.
- చ. సుమమకరందపానముల శ సొక్కి మధువ్రతముల్ చెలంగి యిం
పు మదికిఁగూర్ప యుంకృతులఁ శ బూన్కి నొనర్పఁగ రాముఁడున్ సఖుల్
మమతనుఁగూడియుండఁ గుసుమంబుల దండలుదాల్చి తన్ని నా
దముగతిఁ బాడుచుండు నొకశతాత్రిని రాజమరాశముల్ తమిన్. ౧౦ 1005
- ఉ. గుంపుగఁగూడి హాయిగను శ గూజితముల్ పొనరింపఁ దానునున్
సొంపుగ వానిచందమునఁ శ బొక్కుచుఁ జేయును గూజితంబు న
ట్టింపుగఁ గేకులొక్కయెడ శ నృత్యముచేయఁగఁ దానునట్లె నృ
త్యంపుఁదెఱంగు కానఁబడునట్లు కరంబులఁ ద్రిప్పు నవ్వఁగన్. ౧౧ 1006
- ¹ఉ. ఒక్కయెడం దృణాశఁగొని శ యొండొకదప్పున నున్నచోటికిం
గ్రక్కునఁ బోయియున్న పశుశకాండము గోవులు గోపబాలకుల్
మక్కువ నొందు నట్టిఘనశమంద్రవంబునఁ బేరుపెట్టి యీ
ప్రక్కకు రమ్మటంచుఁ బలుశభంగులఁ బిల్చును నందసూనుఁడున్. ౧౨ 1007
- తే. కొంచపిట్టలు చక్రచరకొరకములు
మఱి భరద్వాజములు బర్హిశమండలములు
కూయుచుండఁగ నట్టులే శ కూయు నొకట.
వ్యాఘ్రములును మృగేంద్రముల్ శ వడిగ నడర. ౧౩ 1008
- ²చ. కదుపులు వానిఁగాంచి వడిఁగఁ బరువెత్తఁగ. దాను గూడ న
య్యదనున భీతినొందినటు శ లాపశుబృందముతోడఁ బర్విడున్
ముదమున నాటలాడి శ్రమశముం గని గోపకునంకసీమపై
నఁ దలనుజేర్చి దిండుగఁ గనంబడ నయ్యది యున్న యన్నకున్. ౧౩౪ 1009
- ఆ. అడుగులొత్తి తానె శ యాదృతి నుపచార,ముల నొనర్చి శ్రమముపోవఁజేయు
నిట్లు హరియొనర్ప శ నెలమి గోపకుమారు, లాడుచున్నఁ బాటపాడుచున్న. ౧౪

1 “కవచిదాహ్వాయతీశ్రీత్యా గోగోపాలమనోజ్ఞయా” అని మూలము. 2 “అనురాగిస్త
సత్వానాం భీతపద్వ్యాఘ్రసింహయోః” అని మూలము.

- క. ఎగురుచునున్నఁ బరస్పరముగఁ బెనఁగుచునున్నఁ గృష్ణమూర్తియు హాలేయున్
సొగసుగఁ గరములఁ బెనచుచు, నగుచు సెబాసంచు నెమ్మనంబు లలరఁగన్. ౧౧౫
- సీ. అగ్గించుచుందు రట్లాకాన శ్రీకృష్ణఁ డొక్కచోటను బాహుళ్యుద్ధకేళి
విహరించి శ్రమమొంది ఓ పిటపిమూలంబునఁ జిగురుటాకులనైన ఓ సెజ్జయందు
బాలకాంక ముపబర్హణంబుగ శయనింపఁగా నమ్మహానీయమూర్తి
కొక్క కొందఱు మహాద్యోగంబునం బాదసంవాహనము చేయసకలపాప
- తే. హరముగా మఱికొందఱు ఓ హరికిసల
యాదినిర్మితసురుచిర ఓ వ్యజనములను
విసరుదురు మఱికొందఱా ఓ వేల్పుటేని
కమ్మహాత్మునకున్ స్నేహ ఓ మతిశయిల్ల. ౧౧౫ 1012
- క. అనురూపగీతముల నెమ్మన మెంతయు హాయినిొందుమాడ్కి మృదుతర
ధ్వనిఁ బాడుదు రీవడుపునఁ, దనదుస్వరూపంబు నెఱుగఁ ఓ దగ కుండంగన్.
- క. తనమాయచేత గూఢము, గను జేయుచు గోపబాలకత్వముఁ జరితా
ళిని గనఁబఱచుచు సాగర, *తనయాలాలితమనోజ్ఞతర పదయుగుడై. ౧౧౫ 1014
- క. ప్రాకృతులలోనఁ దా నొక, ప్రాకృతుడుంబోలే గేళిఁ ఓ బాటించుచు స్వే
చ్ఛాకలితలీల నీశత, నే కనఁబడఁ జేయుచుండెఁ ఓ గృష్ణుం డొకటన్. ౧౧ 1015

—● భేనుకాసురుని రాముఁడు వధించుట. ౧౧ —

- క. ఈరీతి విహరించుచు, సారసపత్రాక్షుఁ డుండె ఓ సాంద్రాటవిలో
శ్రీరాముఁగూడి బాలక, వారము కొలువంగ స్వేచ్ఛ ఓ వర్ధిలుచుండన్. ౧౧
- క. కలఁ డొక్కఁడు శ్రీదామం, డలఘుగుణాకరుఁడు నాఁగఁఖ్యాతిం దగి మి
త్రులలోన మిత్రుడై పెం,పలరఁగ హరిరాములకు విహారములందున్. ౧౧
- తే. తోడుగా నుండె సుబలుండు ఓ స్తోకకృష్ణుఁ
డాదియైన గోపాలుర ఓ ననుఁగుసఖులఁ
గూడి యొకతటి నాతండు ఓ కోరి కృష్ణు
కడకు నేతెంచి యిటుపల్కెఁ ఓ గమభణితి. ౨౦ 1018
- క. రామా! రామా! శ్రీకృష్ణా! మర్దితదుష్టదైత్య! ఓ యస్తద్వాక్యం
బేమఱక వినుఁడు కలదొక, భీమాటవి దవ్వుగాని ఓ పృథ్వీ నదితగున్. ౨౦౫ 1019
- ఉ. తాళమహీరుహంబు లటఁ ఓ దద్దయు నొప్పెసలారుచుండు నం
దోలి బృహత్ఫలప్రకర ఓ ముర్విపయిం బడియుండుఁ గొన్ని యీ
వేళనొ రేపా పండి పడ ఓ వేచియె యున్నటు లుండుఁగాని యీ
జోలికే బోవ రెవ్వరనఁ ఓ జోద్యమగున్ వినుఁడి వచించెదన్. ౨౧ 1020

* “గోపాత్మజత్వం చరిత్రై ర్విదంబయన్ రేమేరమాలాలిత పాదపల్లవః” అని మూలము.

- క. సురవైరి ధేనుకుండను, దురాత్ముఁ డొక్కండు వనిని శ దోచి ఫలసము
త్కరముం దినుచుండునదె,వ్వరికే నవి చిక్కకుండు శ వానిభయమునన్. ౨౨
- చ. అతఁ డతివీర్యవంతుఁ డసురరాగ్రణి యోబలభద్ర! కృష్ణ! యా
దితిజుఁడు గార్దభాకృతిని శ దేజరిలున్ మఱి వానిఁబోలె త
ద్ధితమును గోరుచుట్టము లశహీనబలాధ్యులు కూడియుండు మ
ర్త్యతతిని జంపువాఁ డగుటఁ శ దద్వనభూమికిఁ బోవ రెవ్వరున్. ౨౩ 1022
- చ. మరణము భీతిదంబగుట శ మానవహంతయె యందునుండుటన్
నరు లెవరేని భీతిని జననం దలపోయరు; కాన నవ్వనం
బరుదుగ నిర్జనం బగుచు శ నయ్యసురప్రజజుప్తమాచు భీ
కరముగఁ దోచెడున్ బశునిశకాయము పక్షులు కూడ లే వటన్. ౨౪ 1023
- చ. కనుకనె మంచివాసనలు శ క్రమ్ముకొనం బడియుండు పండ్ల నే
మనుజులుగాని తిన్నదియె శ మాకు వినంబడ దింతదాక నో
యనఘమనీషులార! యిసుకమంత కనుంగొనుఁ డాఫలాళి చ
క్కని వగువాసనల్ కలయఁ శ గ్రమ్మెడు నల్లడలన్ నితాంతమున్. ౨౫ 1024
- క. మనకుంగూడఁ బరీమళ, మనూనహర్షంబు నించె శ నావాసన మూ
ర్కొనుఁడీ! యని కృష్ణుని గని, వనజాయతనేత్ర! యట్టి శ వాసనచేతన్. ౨౫౫
- చ. ఫలముల వానినిం దినఁగ శ భావము లాశపడెన్ మహాత్మయా
ఫలముల మాకొసంగు బలభద్ర! ఫలంబుల పైకి మామనం
బులు పరువెత్తు చున్నయవి శ పోవుదమే యట కిద్దె మీకు నీ
పలుకులు సమ్మతంబు లగుశభాగ్యముగల్గిన నంచుఁ బల్కినన్. ౨౬ 1026
- మ. చెలికాఁ డిట్లువచింపఁగా విని సుహృచ్చిత్తేష్టముం దీర్పఁగాఁ
దలఁపుల్ గల్గిన యాసహోదరులు స్వాంతంబుల్ ప్రమోదాబ్ధిలో
పల ముగ్ధన్ గడు నవ్వుచుం బ్రభుత నోషంబు గాంచువారొట వా
రలు తో రాఁగ మహావనంబునకుఁ జేరం బాటి రొక్కెత్తునన్. ౨౭ 1027
- మ. బలుఁ డాతాళవనంబు చేరఁగ మహాశబాహుండు గానన్ భుజం
బుల నాతాళమహీరుహంబులఁ గడుం శ బూన్కిన్ వడిం బట్టి త
త్ఫలముల్ రాలఁగ నూచె మత్తగజనాథప్రాభవం బొప్పుఁగా
ఫలసంఘంబులు భూమిపైఁ బడెడుశోభం బుత్కటంబై తగన్. ౨౮ 1028
- శా. ఆనాదంబు శ్రుతిద్వయిం జొరఁగ దైత్యస్వామి సత్కథరం
బొ నీభూతల మెంతయున్ వడఁకున శ ట్లాచప్పుడుంబట్టి యా
కానం జేరఁగవచ్చె; స్వీయబలముం శ గన్పింపఁగా రాముని
గానంగాఁ జని వెన్క నున్నపదయుగ్మం బట్టి జాడించుచున్. ౨౯౫ 1029

- శా. రామోరస్థస్థలమెల్లఁ దత్పదహతుల్ శ గ్రమ్మంగఁగా శబ్దమున్
భీమం బొగతఁజేసి చుట్టుతరిగెం శ బృథ్వంగమొప్పంగ; న
శ్లే మిన్నందెడుకోప మూని మఱి యెంతేబూన్కి పూర్కొంచు ను
ద్దామప్రకృమతం బరాజ్ఞుఁడు నై శ దర్పంబు పొంగన్ వడిన్. 30౪ 1030
- చ. వెనుకటి కాళ్ల నాహలిని శ వింతగఁ దన్నె బలుండు క్రోధియై
దనుజుని ప్రత్యగంఘ్రులను శ దర్పము పొంగంగ నొక్కచేతిచే
త నొడిసిపట్టి గిట్టు మనుభావనము గల్గంగ ద్రిప్పిత్రిప్పి టి
వ్వన నొకతాళభూజశిఖఁ శ బొందుగతిన్ విసరెన్ జవంబునన్. 3౨ 1031
- చ. కరమునఁ బట్టిత్రిప్పటనె శ గార్దభరూపుఁడు ధేనుకుం డసూ
త్కరములు పాటిపోవ మృతిఁగాంచెను వృక్షశిరంబు గొప్పదై
యరుదుగనుంట రాక్షసుని శ యంగము తాకున నట్టై కూలుచుం
బరిసరవృక్షమందుఁ బడి శ బల్విడి దానిని గూల్చి కూలెఁ దాన్. 3౨౪ 1032
- చ. అదియును జేరువందగిన శ యట్టిద్రుమంబును గూలఁ జేయుచున్
గదిసెను భూమి నయ్యదియుఁ శ గ్రన్నన వేటొకతాళభూజమున్
జదియఁగఁజేసి తాఁ బడియె శ క్త్వాస్థి; నీగతి రాముఁ డెంతో లీ
లదనరఁ జేతఁజిమ్మిన పశులాలభుగంగము తాకినంతనే. 33౪ 1033
- క. తాళద్రుమములు పెల్లుగ, నోలిం గంపించె వాయు శ వృద్ధతి వీవం
గూలెడు తరువులగతి నిం, కేలా పలుకంగఁ జిత్త శ మిది యగు ననుచున్. 3౪
- తే. ¹తంతువులయందుఁ బటము చందమున విశ్వ
మెల్లఁ దనలోన నిముడంగ శ నుల్లసిల్లు
నయ్యనంతుఁడు భగవంతుఁ శ డైనరాము
నం దిదేమాత్రమే వింత శ యనఁగఁ దగదు. 3౫ 1035
- ఉ. ధేనుకు పాటుచూచి బలదేవుని గృష్ణుని దీప్తకోపులై
దానవుచుట్టముల్ గదిసి శ దర్పము పొంగంగ గార్దభాకృతిం
బూనినవారు కావుననె శ పూన్కి నెదిర్చిరి రామకృష్ణు లా
దానవగార్దభంబుల నితాంతము లీల చెలంగునట్లుగన్. 3౬ 1036
- చ. వెనుకటికాళ్లఁ బట్టుకొని శ వీచుచుఁ దాళమహీరుహాళిపై
నను బడమోది చంపిరి వనస్థలి రాలినతాటిపండ్లచే
దనుజశవాంగసంహతిని శ ²దాళకుటాగ్రములన్ విక్రీర్ణమై

1 “నైతచ్చిత్రం భగవతిహృదంతే జగదీశ్వరే, ఓతం ప్రాతమిదం యస్మిన్ స్తంతుష్వంగ
యథాపటః” అని మూలము. రాముఁడు కృష్ణున కంగమనుమాట దీనిచే నపొస్తమని యెఱుంగవలయు.

2 తాళకుటాగ్రములన్ = తాటిచెట్లకొనలను.

- ఘనములు చిత్రవర్ణములు శ గ్రమ్మ నభం బెటు లట్లు గన్పడెన్. 32 1037
- ఉ. రాముడు కృష్ణు డిద్విధి నశరాతులఁ జంపిన యష్టహాకృతిఁ
వ్యోమమునందు నిల్చి కని శ యొప్పుగ వారలపైని నింద్రము
ఖ్యామరవర్యు లపు గురియంగను జేసిరి మ్రోగె దుందుభి
స్తోమము సన్నుతులొ చెలఁగె శ దోరపుభీతి తొలంగె నవ్వనిన్. 3౩౪ 1038.
- క. అది మొద లావనమందునఁ
గుదిరినరాక్షసుఁడు తెగుటకున్ మదులందున్
ముదమొదవ మానవులు వన
ము దగం జొరఁబడఁగ ఫలసమాహముఁ దినఁగన్. 3౯౪ 1039
- క. ఆరంభించిరి పశువులు, చారుతరం బౌతృణంబు శ సాధ్వస మింతేఁ
జేరనిమదితో మేసెను, శ్రీరమణుఁడు గోపబాలశేవితుఁ డగుచున్. ౪౦ 1040
- క. తనకీర్తి విన్నమాత్రం,బుననే తనపేరు స్మరణమున కొక్కటఁ దె
చ్చినయంతనె సుకృతంబును, జనింపఁగాఁ జేయునట్టి శ సన్మతియగుటన్. ౪౦౪
- క. ఖరకరుఁ డస్తంగతుఁడౌ, తరుణంబున సాగ్రజుఁడయి శ తా వ్రజమునకున్
బరమాదృతిఁ జనె వనిఁగల, విరులన్ ధరియించి రుచిర శ విపులేక్షణుఁడై. ౪౧
- క. అరిగెడు ధేనూత్కరముల, చరణరజము కుంతలగతశచంచద్భర్తా
భరణంబునఁ గ్రమ్మఁగ సురు,చిరమందస్తితము లొలయఁ శ జేరెన్ మందన్. ౪౧౪
- తే. వేణునాదంబు మధురమై శ వెలయుచుండఁ
జేయుచున్ వెంటవచ్చు నశమాయికులగు
బాలకులు స్వీయయశమును శ బాడుచుండ
గోపికలు తన్నుఁ జూచెడుశకోర్కి రాఁగ. ౪౨ 1044
- క. హరి మందఁ బ్రవేశించెను, ద్వారపడి వ్రజసుందరీవశతంసములు సురే
*శ్వరుఁ డగుముకుందువదనాం,బురుహమరందమును నేత్రపుష్పలిడలిచేన్. ౪౨౪
- క. తనివాఱఁగఁ గ్రోలుచు నా,తనిఁ బగలంతయును బాసి శ తా రుండినదా
నిన గల్గినపరితాపం,బును బాసిరి మఱియు గొల్లఁపూబోడు లొగిన్. ౪౨౪
- సీ. మంజుల మందాక్షమండిత హాసవినయములు చెలఁగ నెన్నఁ దగుచున్న
సదపాంగవీక్షణశమితిఁ బైఁ బరఁగింప నట్టిసత్కార మొశయ్యన గ్రహించి
శ్రీకృష్ణుఁ డమ్మందఁ శ జేరెను బుత్రవత్సలత నొప్పారెడు శ ధన్యచిత్త
లగు యశోదాదేవి శ యారోహిణీయు నట్లు వచ్చినయాత్మసంభవుల కెట్టి
- తే. సమయమున నేవిధంబునఁ శ జక్క వారు
కోరుదురొ యట్టులన్నియుఁ శ గూర్చి యాశి

షముల నిచ్చిరి మఱియు నాసహజు లంగ

మర్దనంబుల నభ్యంగమజ్జనముల. ౪౪

1047

క. వనమునకుం జని మఱివచ్చినమార్గాయాస మెడలఁజేయం దగువే

నిని నయ్యుపచారంబుల, నొనరుప బడలికలు వాయ శ నొప్పిరి మిగులన్. ౪౪౫

చ. సురుచిరవస్త్రధారణము శ సొంపగుగందపుఁబూత లెంతొసుం

దరముగ హారధారణముఁ శ దద్దయు మేనుల కింపుఁబెంప న

చ్చెరువుగ నుండి తల్లులొగి శ జేర్చినస్వాదుతరాన్నభుక్తి నా

దరపరిలాలనంబులను శ దా రొగి దృష్టిని గాంచి యంతటన్. ౪౪౬

1049

క. వరశయ్యల శయనించి ని,దురించి రిక్కరణి మందఁ శ దోయజనేత్రుం

డరుదుగ భగవచ్చర్యలఁ, జరియించుచు నుండఁ దెలియశశక్యమె వానిన్. ౪౬

క. ఈరీతిఁ బృందావన, భూరిపవిత్రస్థలముల శ భూతేశ్వరుఁ డా

సారసనయనుఁడు తిరుగుచు, శ్రీరాముని బాసి యొకట శ స్నిగ్ధయుతుండై. ౪౭

క. యమునానదికిం బోయె న, హిమాంశుతీవ్రప్రభావ శ మెంతయు సంతా

పముగల్గఁజేయ నోర్వక, యమునాసలిలంబుఁ ద్రావి శ రట గోగోపుల్. ౪౮

క. జల మది విషదూషితమై, మలినంబుగ నుండె నైన శ మాననితృష్ణ

గలవిలపాటొందుచు గోపులు గోపులు త్రావి విషము శ పొలయుటచేతన్.

క. దైవవశంబున వారల, భావంబులు తత్తటపడి శ వర్తించె నటం

గావున విగతప్రాణులు, నై వరుసఁగఁబడిరి తజ్జలంతమునందున్. ౪౮౫

సీ. యోగేశ్వరేశ్వరుం శ డాగతిఁ బడియున్న వారలఁ గని తన్నె శ స్వాంతములను

నమ్మియున్నా రని శ నెమ్మది నూహించి యమృతంబుఁ గురియించు శ నట్టిచూడ్కి

వారిపై నెఱపుచు శ బ్రదుకు నట్లొనరించెమునుపటివలె స్మృతి శ పొలయ వారు

సలిలంబు దరినుండి శ సరగున లేచి యొక్కరిని వేటొక్కరు శ గనుచు మిగుల

తే. నచ్చెరువు నొంది విషయుక్తమగు జలంబుఁ

ద్రావి మృతినొంది మరలను శ జీవనములఁ

బడయు టరయంగ గోవిందు శ భవ్యకరుణ

గురియు వీక్షణముల ననుకొనిరి రాజ!. ౫౨

1055

- క. నదినుండి వెడల నడిచెం, గద యంచువచింపఁగ విని శ్రీత్యౌకాంతుం డా
నదియం దగాధజలములఁ, గుదిరిక నివసించునట్టి శ్రీ క్రూరభుజగమున్. ౧౫
- క. హరి యెట్లు నిగ్రహించెను, సరీసృపం బద్దిభూమిఁ శ్రీ జరియించు నద
య్య రహిన్ జలముల యడుగున, స్థిరవాసము చేసికొనుట శ్రీ చిత్రంబె యగున్.
- ఆ. వెక్కుయుగము లందుఁబ్రీతిమై నివసింప, నేల! విప్రవర్య! శ్రీ యెఱుఁగఁ బలుకు
మతిమహత్త్వ మలరసతిశయ నేవ్వచ్చచే, సంచరించుఁ గాదె శ్రీ శౌరియెపుడు. ౨౫
- క. లీలార్థము భూమిని గో,పాఱుఁడు గా నవతరించి శ్రీ భగవంతుని వౌ
లీలలఁ గనఁబఱచెడు నా, శ్రీలలితు నుదారచరితఁ శ్రీ జెప్పము నాకున్. 3
- క. అమృతముతో నుద్దిగఁ దగు, నమలాత్తుచరిత్రము విని శ్రీ యది చాలు నటం
చు మనుజుఁ డెవ్వఁడు పల్కును, సమాహితాత్మా! వచింపు శ్రీ చక్రిచరితమున్.
- చ. అని యడుగన్ మహామునిఁగఁగార్చితఁ డాశుకయోగి యుత్తరం
బు నిటు వచించె; రాజ! విను శ్రీ భూరితరహ్రదమాకళిందజా
ధునిఁ గల దందుఁ గాళియుఁడు శ్రీ తోరపువేడ్క వసించుఁ దద్విషా
గ్నిని బరిపచ్యమానమయి శ్రీ నీరము గ్రాగుచునుండు నిచ్చలున్. ౪ 1062
- ఉ. దానికిఁ జక్కఁగాఁ బయిని శ్రీ దారినిబోవు పతత్రులెల్ల వై
శ్వానరు వేడిమిన్ బడలి శ్రీ చయ్యన నందుఁబడున్ విషాంబువుల్
పూని తటంబు నూర్తుల సకమాహామునన్ స్పృశియింప బిందుసం
తానము వాయుసంగతినిఁ శ్రీ దాకినమాత్రన తీరవృక్షముల్. ౪౫ 1063
- తే. మృగములును వెంటనేపడి శ్రీ మృతిని గాంచుఁ
జండవేగంబుగల విషశక్తి నున్న
కాళియునిచేతఁ గాళింది శ్రీ కలుషితమయి
యుంటఁ గనుఁగొని శ్రీకృష్ణుఁ శ్రీ డూహచెలఁగ. ౫౫ 1064
- చ. ఖలులను సంహరించుటకె శ్రీ త్కౌస్తలపై ననతారమొంది తాఁ
జెలఁగును గాన నాయమున శ్రీ శీఘ్రమ పావనమూర్తిఁ జేయఁగాఁ
దలఁచి తదీయతీరగ కదంబమహాద్రుమ మెక్కె నద్ది యా
జలరుహనాభు దివ్యపదసారససంగతి నొందఁ జాలుటన్. ౬ 1065
- చ. జలవిషవాయువుల్ తగులఁ శ్రీ జయ్యన శుష్కతనొంద కెంతో యు
జ్జ్వలతరశాఖలం దగుచు శ్రీ వర్ధిలుచుండెను నద్దియొక్కఁడే
స్థలముననుండు నుంటఁగని శ్రీ తద్ధరణీజము నెక్కి గట్టిగా
మొలవలువన్ బిగించి భుజశముల్ దనచేతుల నప్పళించుచున్. ౬ 1066
- చ. గరళయుతాంబువుల్ గలుగుకాళియుఁ డుండుమడుంగులోన న
త్తరువుననుండి వే దుమికెఁ శ్రీ దద్ధ్రుద మాపురుషోత్తముండు స

- త్వరముగ దూకుసందడిని శ దద్దయు ఊభమునొందె దానభీ
కరభుజగంబులుం గలగి శ గ్రక్కున పూత్కృతు లొప్ప త్వేళమున్. ౬౪ 106
- క. ఉమినెను దానం దజ్జల, సముదయ ముప్పొంగి విషకశమాయితకల్లో
లములన్ బరితస్థలముల, గమనజవం బొప్పుచుండఁ శ గా భయదముగాన్. ౬
- సీ. శతధనుర్చి తదూరజగతి వ్యాపించె నయ్యది యనంతబలుండునైన చక్రి
విషయంబునం జూడ శ వింతయే యట్టు లమ్మడువున నుద్రిక్తమదగజంబు
విక్రమంబునఁ బొల్పువెట్లుండు భుజదండఘాతంబునన్ నీరు శ కలకఁబాట
గాఁ జేయ నత్తటి శ గాఢధ్వనుల్ రేగ నవ్వార్త లాలించి శ యహివరుండు
- ఆ. కాళియుండు తనయశగారంబునకుఁ దిర,స్కార మద్ది యనుచు శ నోరువంగఁ
జాల కాత్తనై న్యశసముదయమును గూడి, యరుగుదెంచె వేగ శ యరినడంప. ౮
- క. చనుదెంచి వీక్షణంబుల,కును బండువునేయుచున్న శ కోమలగాత్రం
బున నీలనీరదము సీ,యనఁ జేయుచునున్న వాని శ నఖలేశ్వరునిన్. ౮౪ 1070
- సీ. శ్రీవత్సలక్షణశిహ్ని తోరస్థలు హరిపీతాంబరశఢారి శౌరి
స్థితసుందరాస్య నశప్రతిభయుఁ గోమలకమలసోదరచరణములు పంక
జోపమనాభియు శ నొప్పుగ నరుణంబు లగుచుఁ గన్పట్ట నిశ్చానుసార
మెలమిఁ గ్రీడించు నశ్యుందీవరాక్షుని శ్రీకృష్ణఁ గనుఁగొని శ చేరఁబాటి
- తే. పృథులరోపంబుమీఱ నింతేని తలఁచ, కతని మర్తంబులందు దంష్ట్రాభిఘాత
ములు కనంబడఁజేసి ప్రభూతతనువు, చేత హరిదేహమునుగప్పె శ భీతిదముగ.
- చ. ఉరగము తన్నుఁ జుట్టుకొన శ నోపికగల్గియు శౌరి సుంత య
త్తరుణమునందు నంగము గదల్చక యుండెను దాని గాంచి యా
హరిచెలికాండ్రు మిక్కిలియు శ నార్తిని ముగ్ధిరి స్వీయచిత్తముల్
హరిపయిఁ జేర్చి యంగసుహృదర్థ కళత్రసమస్తవాంఛలన్. ౯౪ 1072
- క. వనజాక్షునకే యర్పించినవారలు గాన నపు శ చింతయు శోకం
బును భీతియు నొక్కువ్వుడి, కనబడఁగా మూఢబుద్ధికలితులు నగుచున్. ౧౦
- క. ధరణి హః! యని పడిపో,యిరి గోవులు వత్సతరులు శ వృషభంబులు దు
ర్భరదుఃఖంబున నార్చుచు, హరినే కన్గొనుచు నేడ్చినట్లుగ నుండెన్. ౧౧ 1074
- చ. చరణములం గదల్చక యశసంగతకార్య మి దంచు నెగదుచున్
హరిఁ గనుచుండె నట్టియెడ శ నావ్రజసీమను దుర్నిమిత్తముల్
ధరణిని నింగినిం గలిగె శ దారుణకంపమహిగ్ని పాతముల్
పురుషులకెల్ల సవ్యభుజముల్ నయనంబులు కంపముం గనెన్. ౧౨ 1075
- ఆ. దుర్నిమిత్తము లవి శ తోడనె భయమొప్పు, జూడఁ దెలిపె నట్టిసాధ్వసావ
హమ్ము లగుచుఁదోచు శ నట్టియుత్పాతముల్, కనబడంగ వానిశకిని దలంకి. ౧౩

- క. నందపురోగము లివి యే, చందమునం గలిగెఁ దనదుశసఖులు గొలువ గో
విందుఁడు రాముని విడిచెనె, బృందావనభాగమునకు శ వింటి మి దిపుడే. ౧౩
- క. అని తలపోయుచు నుత్పాతనికరమునఁ గృష్ణునకు నిశతాంతము కీడొం
దె నటంచుఁ దలచి రాతని, ఘనమహిమము దెలియఁ జాలకయె పెనుభీతిన్.
- క. తమప్రాణంబులు మనసులు, కమలాక్షునియందె నిల్పి శ కలకాలం బీ
క్షమను సుఖంపం గోరుట, యమునాప్రాదవాత్త వగ భయము శోకంబున్.
- క. కలగింపం గలవిలపడి, యెలనాగలు బాలకులును శ వృద్ధులు మొదలా
జలజాక్షునిపైఁ బ్రీతియె, కలగిన వారొట నదై శ కడు జవమలరన్. ౧౪ 1080
- తే. వత్సములయందుఁ బశువు లేబృంగిఁ బ్రీతి, నిడున్ యట్టులె భావమ్ములడరమంద
నుండి వెడలిరి దీసులై శ యొక్కమాత, కృష్ణుఁ జూచెడుకాంక్ష లేయెసఁగుచుండ.
- సీ. మధువంశజులయందు శ మహిమ మొప్పారుచు భగవంతుఁడౌ బలభద్రుఁ డట్లు
భయసంభ్రమంబులఁ శ బర్హిషిపారలఁ గని నవ్వి యనుజుని శ యనుపమాన
సుప్రభావ శ మెటుంగు సుభగుండు గొవున నేమియు బదులాడ శ కేమికార్య
మొసరింపఁదగు ననియును దెల్పకయె యుండె నందాదు లత్తరుణమునఁదమకుఁ
- తే. జిన్నికృష్ణునిపైఁ బ్రీతి శ చెలఁగుచుంట, నలుదెసలయందు దృష్టులుశకలయఁబర్వఁ
బంకజధ్వజచిహ్నా విశభ సురములు, హరిపదంబులుగాన నశయ్యడుగులసడి. ౧౫
- క. దారిం బరికంచుచు న, వ్వారల్లఁ గలిందకస్యనంకకు నెట్లొ
చేరిరి; విశ్వేశ్వరుఁ డగు, సారసనేత్రుని పదాంబుజముల నరయుచున్. ౧౬
- చ. సరసిరహంబు వజ్రము ధ్వజంబు యవాంతుశముల్ మనోజ్ఞమా
హరిపదయుగ్మమందుఁ దగునట్టి సుచిహ్నము లొట గోవులే
సరణిని బోయె నాయెడలఁ శ జక్కఁగఁ జూచుచు గోపబాలకో
త్కరచరణాంతరంబులను శ దత్పదచిహ్నము లెల్లఁ గాంచుచున్. ౧౭ 1084
- క. త్వరపడిపోయిరి యమునా, తరంగిణీతరమునకుఁ శ దత్పరమతు లై;
యరిగి ప్రాదమధ్యమున భీకర కాళీయాహినాథశకాయం బెల్లన్. ౧౮ 1085
- చ. తనమృదుకాయముం బనచి శ దారుణభంగిని గన్నడంగ దా
నిన గతచేష్టుఁ డైనగతి శ నిశ్చలుఁ డైనవిధంబునం గనుం
గొనఁ దగుచిన్నికృష్ణుని నిశగూఢమహామహిమాభిరామునిం
గనుఁగొనుచున్ ప్రాదంబు దరి శ కాతపత్రై స్మృతిదప్ప బాలకుల్. ౧౯ 1086
- చ. పలుకఁగ నైననేర కొకశభావముఁ దెల్పఁగ నైనఁజాల క
య్యలఁ బడియుండ దూరమున శ నెంతయు నార్తిని గాంచి; రట్లు గో
వులు నలుదట్ల నార్చుచును శ బొక్కుచు నుండఁగఁ గాంచి యెంతయున్
మలినములైన చిత్తముల శ మ్రాన్పడి రావ్రజవాసు లత్తఱిన్. ౨౦ 1087

- సీ. అనవరతం బనంతతునియందు గోపికామానసంబులు దృఢానూనరాగ
వంతంబులుగ నుండూరవార లాశ్రీకృష్ణు సౌహృదస్థితకటాక్షవచనముల
నత్తటిఁ దలఁచుచు శ నాహరి ప్రియతముఁ డై సర్పవేష్టితుఁ శ డౌటఁ గాంచి
భరియింపరాని నెవ్వగలఁ దపించుచుఁ బ్రియతముం డప్పుడు శ పృథుపృథాక
- ఆ. వేష్టితాంగుఁ డగుట శ విశ్వత్రయం బెల్ల, శూన్యమైనయట్లు శ చూడఁబడఁగ
బలుక నేరకుండి శ రొలసినవగపెంపు, నను యశోద ముద్దుతనయుఁ గాంచి. ౨౯
- ఉ. ఇంతనరానిదుఃఖమున శ నేడ్చుచు నాహ్రదమందు దూఱఁగా
స్వాంతమునం దలంచి యటు శ సత్వరమే యొనరింపనుండ నా
యింతులు నామెఁ బట్టుకొని శ యీక్షణముల్ కలఁగంగ నశ్రువుల్
సంతత ముబ్బిపాఱ సతీచందమునన్ విలపించు చెంతయున్. ౨౦౫ 1089
- ఉ. మందవసించువారల కశమందతర ప్రియముం దలంచు నా
నందకుమారుఁ డీవఱ కొనర్చిన చిత్రచరిత్రగాథ లిం
పొందఁగఁ జెప్పకొంచుఁ గమలోదరు సుందరవక్త్రచంద్రుపై
నం దగుదృష్టు లొప్ప మరణంబును గాంచినయట్లు లుండఁగన్. ౨౧ 1090
- క. నందాదులు శ్రీకృష్ణుని, యందే ప్రాణాలి నిల్పినట్టిం డ్రగుటన్
సందేహింపక మడువుఁ జొరం దలంచి ప్రయత్నపడఁగ శ రాముం డంతన్. ౨౧౫
- తే. తాను భగవంతుఁడౌట యశత్నమును దాని
మాన్యై గృష్ణప్రభావమ్ము శ మానసమున
నెఱిగినట్టి దృఢప్రజ్ఞఁ శ డే యగుటను
గృష్ణుఁ డంతట మందలో శ నెల్లవారు. ౨౨ 1092
- మ. తననుం దిక్కని నమ్మియుంట మదిలో శ దా నెంచి సుస్త్రికుమా
రనికాయంబుగ నాత్మ హేతువునఁ బోరం బెన్న లేనట్టిచిం
తను బ్రాపించుటయుం దలంచి క్షణమాత్రం బట్లు మర్త్యోచితం
బనఁగాఁ జెల్లు నశక్తతం గని స్వమాహాత్మ్యంబు వర్ధిల్లగన్. ౨౩ 1093
- న. ఉరగవరేణ్యబంధనము శ లొక్కవడిం దొలఁగించుకొంచు శ్రీ
హరి యటు లేచె; నంతఁ బరమాత్మ శరీరము వృద్ధిబొంది ని
ర్భరపరితాపదం బగుట శ వ్యాశము కృష్ణుని వీడి కోపవి
స్ఫురణమునన్ స్వకీయఫణాపుంజముఁ జక్కఁగ నెత్తి నిల్పుచున్. ౨౩౫ 1094
- సీ. వేడినిట్టూర్పుగములను శ వెడలునట్లు, చేయుచును నాసికారంధ్ర సీమలవల
న విషభీకరవహ్ని కణంబు లురులఁ, గనుఁగొనఁగ సాధ్యమేకానికరణి నొప్పి.
మలమలకాఁగెడు నల మం, గలమట్టులె యెట్టిగాఁగఁ శ గనులుండఁగ ని
ప్పులు నోర వెడలఁజేయుచు, జలజాతుని గనుచునుండె శ సత్త్వము దూలన్.

- సీ. రెండుగాఁ జీలిన శ ట్లుండునాల్కలు సాచి దవుడలు నాకుచు శ దారుణగతి
నున్న నేత్రంబులనుండి విషాగ్నులఁ గ్రక్కుచు నున్న యాశకాలభుజగ
వరునితో నాటాడు శ గరుడునిరీతిని హరి వానిచుట్టును శ.దిరుగుచుండె
హరివైపుఁ గాంచుచుఁ శ నయ్యురగం బుండెఁ గాటువేయఁగ నంతఁ శ గంజనయనుఁ
తే. డట్లుతిరుగుటచే బల శ మడఁగ భుజగ
వరుడు కడుఁ గుంది ఫణములఁ శ బయికి నిక్కఁ
జేయ శ్రీకృష్ణుఁ డాఫణిఁ శ జిక్కఁబట్టి
వంచి పృథుఫణముల నెక్కె శ వఱలుశక్తి. ౨౫౪ 1097
- ఉ. అన్నిటికంటె నాది యని శ యందలుచెప్పఁ గళోఘకారణం
బన్న నుతిం జెలంగి యలశరారు సనాతనపూరుషోత్తముం
డున్న తభోగిభోగముల శ నొప్పుమణిప్రకరణంబు సోకఁగా
మున్నె మృదుప్రకాశతను శ బొల్చెడు నప్పదపంకజాతముల్. ౨౬ 1098
- క. అతితామ్రవర్ణతం దగ,నతజనరక్షకుడు గావు శ నన్ హరి నృత్యం
బతులితముగ నొనరించెను, దితిజాంతకుఁ డహిఫణాతశతపయి నటింపన్. ౨౬
- మ. కని గంధర్వులు సిద్ధచారణులు నుశత్కంతల్ కడుంగ్రాల దే
వనికాయంబులు దేవకాంతలు మదిన్ శ వర్ధిల్లు ప్రీతిన్ మృదం
గనినాదంబులు నానకధ్వసులు నిశ్కం బొప్పఁగాఁ దెల్పున
వ్వినుతుల్ దక్కినవాద్యనాదములు వేఱత్వేఱన్ మనోజ్ఞంబులై. ౨౬౪ 1100
- క. తనరారఁగఁ బణవధ్వను, లనుపమగతి నొప్ప సుమమశయం బగువర్షం
బును గురియించుచు సేవిం,పను వచ్చిరి నర్తనంపుఁ శ బ్రౌఢిమకనఁగన్. ౨౭ 1101
- చ. హరిఖలసంఘదండధరుఁ శ డౌట ఫణాగ్రములందు నృత్తమ
త్తరుణమునం దొనర్పఁగ శశతప్రియశీర్షములందు భోగియే
శిరమును పంపకుండు ఘనశచిత్రపదాహతి నారమేశుఁ డా
శిరము నడంగఁ జేయునటు శ చేయు తెఱింగినకాళియాహియున్. ౨౭౪ 1102
- మ. బలమెల్లన్ సశయింప భోగతతు లుద్యాగ్రింతంబులై చేడ్పడన్
గులసర్పంబులు చుట్టునిల్చియె కనుంగొంచున్ వగం జెంద ము
క్కుల నోరన్ వడి నుష్టరక్తములపొంగుల్ కన్నడన్ నైజచే
ప్తులు మాయం గడుఁ గ్లేశ మందె శ నిలువన్ శక్యంబె యప్పట్టునన్. ౨౮ 1103
- మ. మరలం గాళియుఁ దెట్టులో చెలఁగి దుశర్తానంబునం గన్నులన్
గరళం బుష్పతిలంగ మించురుషచే శ గాఢంబుగా నూర్పులన్
వరుసం బుచ్చుచు శీర్షపంక్తి నెదియే శ వంపంగ నుంకింప కీ
శ్వరునిం గాంచునో తచ్చిరంబుఁ బదసంఘాతంబునన్ వ్రాల్చుచున్. ౨౮౪ 1104

- సీ. గంధర్వముఖులు శ కడు మెచ్చి సుమవృష్టి గురియింప నదియును శ గోరి చేయఁ
పూజగాఁ గన్నడఁ శ బూర్వపూరుషుఁ డగుహరి యొప్ప నాతనిశయద్భుతావ
హమగు తాండవమున శ నాయహిపతఃశావితతి భుగ్నంబయి శ విఱిగినట్టి
యాతపత్రమువలె శ నగపడ గాత్రంబు భగ్నమై తగ భూరిపదనగవ్యా
- ఆ. రములనుండి గొప్ప శ రక్తధారలు గాఱ, నప్పు డతనిఁ జరము శ నచరము నగు
విశ్వమునకు నెల్లశవిభుని బురాణపూరుషునిగాఁగ నెఱిఁగె శ రుష తొలంగ. 30
- క. తనమది నారాయణుఁగాఁ, గనె తలఁచి మహాత్త ! నీవె శ గా దిక్కని యా
తనిశరణు చొచ్చె గర్భంబున జగమంతయు వసింపఁ శ బొలిచెడుహరియున్. 30
- చ. తనఘణరాశి నిల్చి పదతల్లజపాతమునన్ హృదంతరం
బునఁగల గర్వ మార్పఁ గడుఁ శ బొక్కుచు భోగగణాతపత్ర మొ
య్యన వగ వంచి యున్న భుజశాధిపునిం బతిఁ గాంచి పత్ను లా
ర్తిని గని ¹వస్త్రముల్ సడల శ దివ్యకలాపము లట్టె వీడఁగన్. 30౪ 1107
- క. కొప్పులుజాఱఁగ నీశ్వరు, ముప్పును దొలఁగించు నాదిశపూరుషుఁ గనఁగా
నప్పడఁతు లేగుదెంచిరి, తప్పిది యని మమ్ముఁ గావఁ శ దగు నని వేడన్. 30
- ²చ. మనములు తెల్విదప్ప వెత శ మైకొన బాలుర ముందుఁ బోవు న
ట్లొనరిచి చెంతకేగి తమశయ్యెప్పుగుమేనులు భూమిసోఁక భూ
తనికరనాథుఁడై తనరు శ తామరసాక్షున కట్టె మ్రొక్కిరా
వనితలు సాధుశీలముల శ భాసిలువారలు గాన నత్తఱిన్. 3౧౪ 1109
- క. గురుపాపము లొనరించిన, నురగేశుని నాత్మనాథు శ నొగి దచ్చమలో
త్కరముననుండి విముక్తి, హరికృపఁ గనఁజేయఁ గోరి శ యంజలు లొప్పన్.
- ³క. శరణప్రదుఁడగు పరమేశ్వరు శరణు తగంగఁ జొచ్చి శ భక్తిభరముచే
నురగేంద్రపత్ను లిట్లని, పరినుతి గావింపఁ బూని శ పల్కిరి దేవా! 3౨ 1111

— శాశియభార్యలు శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. —

- క. కృతకిల్బిషుఁ డగు మాపతి, కితనికి నీవిచ్చినట్టి శ యీదండనమే
హిత మగు న్యాయమునకు నీ, ఊతి నీయవతారము ఖలశశిక్షణమునకే. 3౨౪
- వ. అరితతియందు నాత్మజులయందును నేకవిధంపుఁజూపు శ్రీ
వర! తమ కుండుగాని యొకశభంగిని పేటుగ నుండఁబో ద డె
వ్వరిపయిఁ బక్షపాతమును శ బట్టి రుషం గొని దండనం బడే
వరుసను జేయఁబూనవు స్వభావము నీ కిది దానవాంతకా! 33 1113

1 “శ్లఠద్వసనభూషణకేశబంధాః” అని మూలము. 2 “కాయం నిధాయ భువిభూతపతిం
ప్రణేముః” అని మూలము. 3 “శరణదం శరణం ప్రపన్నాః” అని మూలము.

- ఉ. నీ వొనరించుశిక్షణము శ నేరుపునం దలపోయ మంచికే
దేవ! యగున్; దలంతువు మఱదిన్ మునుముందుగ నిల్లె; యట్టులే
కావున సిట్టిదండనమఱిందదయాఫలమే యగుం గదా
పావననామ! మా వయిన శ పాపము లెల్లఁ దొలంగె నిత్తటిన్. 33౫ 1114
- చ. ధరణి నసాధువుల్ తగినదండన మొందినచో మహాఘముల్
త్వరగ నశించు నెట్టిదగు శ దారుణపాప మొనర్చెనో యితం
దురగశరీరముం గనియె శ నుగ్రతరాఘము దానిఁ జెందు నీ
యురుతరదండనం బరయ శ నొప్పె ననుగ్రహమాచు నద్దిరా! 3౪ 1115
- చ. తెలిసెను నీదుకోపము మఱదిం బరికింప ననుగ్రహంబె యా
నిల నని నేఁటికిన్; మును పదెట్టిభవంబున గర్వహీనుఁ డై
జల రుహనేత్ర! నీవు గడుసంతసమందఁగఁ జాలునట్టిదై
యలరు తపం బదెట్టిగతి శ నాదృతిఁ జేసెనొ యెట్లెటుంగ నా? 3౪౫ 1116
- తే. ఇపుడు దుర్తానియై యున్న శ యితని పూర్వ
తప మదెట్టిదో సర్వభూతదయ గాంచి
ధర్మ మెద్దానిఁ జేసెనో శ తలఁప సర్వ
జీవనుఁడ వీవు సంతుష్టిఁ శ జెందితిగదె. 3౪౬ 1117
- మ. పరమాత్మా! భవదంఘ్రిసారసరజశస్పర్శంబు వాంఛించి శ్రీ
తరుణీరత్నము సర్వకామముల నాశ్చర్యం గోరకే మానుచున్
స్థిరమాపూన్కి న్రతంబుఁబూని తపముం శ జేసెం గదా; భక్తిమో
జిరకాలం బిటఁ దత్పదాబ్జరజముం శ జెందెం గదా! యీతఁడున్. 3౪౭ 1118
- ఉ. ఈతఁ డొనర్చినట్టి తప శ మిట్టి దటంచు వచింప శక్తులే
ధాతృముఖామరుల్ సురవిశతానసమర్చితపాదపద్మ! య
బ్జాతవిలోచనా! జగతిఁ శ దృత్పదపద్మరజంబు నొందు వి
ఖ్యాతతపోవిరాజితులు శ కాంచఁగఁ గోరరు స్వర్గలోకమున్. 3౪౮ 1119
- సీ. సార్వభౌమపదంబుఁ శ జక్కని పారమేష్ఠ్యంబుఁ బాతాళరాజత్వ మట్లై
యోగసిద్ధులఁ గోర శ రోదేవ! పెక్కేల ముక్తిపదంబును శ బొందఁ గోర
రివ్వానికంటె సమీపితమగు నీదుపాదనేవయె భూరి శ పరవసుఖద
మీపన్నగము భవ శ మెన్నఁ దమస్సాంద్ర మగుటఁ గ్రోధావిష్టుఁడయ్యెఁజుమ్ము;
- తే. జన్మమున నిట్టివాఁడయ్యు శ జగతి నెవరి
కైనఁ బొందఁగ నలవిగా శ నట్టిసీదు
పాదపంకేరుహరజంబుఁ శ బడయఁ గలిగె
నింతకంటెను బుణ్యం బదెన్నఁ గలదె? 3౪౯ 1120

- క. వనజాక్షా! భవచక్రం, బునఁ దిరిగెడువార లాత్మఁ శ బూనికఁ గోరం
గను నీదుకరుణగల్గినఁ, గనఁజాలుదు రట్టిది యిటఁ శ గల్గెఁ ఫణికిఁ. 3౮ 1121
- వ. అచింత్యైశ్వర్యాదిగుణంబులు గలిగి, సకలదేహాంతర్వర్తియై, యిట్టిదనివచింపఁ
దరంబుగాని మహిమంబు చెలఁగుచుండ, నాకాశాదిమహాభూతంబుల కాశ్ర
యుండై, ప్రాక్కాలంబునందు నుండఁగల్గి, సర్వకారణుండై, కారణాతీతుండై
యలరుపరమేశ్వరుండ వగునీకు నమస్కారంబులు. 3౯ 1122

సీసమాలిక:—

జ్ఞప్తికి మఱియుఁ జిశ్చక్తికి నిధివయి బ్రహ్మవై యింతని శ పలుకరాని
శక్తులు గలిగి యేసరణిఁ దలంచిన గుణరహితుండ నగుచు నవే వి
కారములును లేక శ క్రాలుచుఁ బ్రకృతిప్రవర్తకుండవునయి శ వఱు నీకు
వందనంబులు; సర్వబృందారకేశ్వర! కాలరూపుడ వయి శ కాలశక్తి
కాశ్రయుండ వగుచు శ నలరి సృష్ట్యాదిక సమయంబులన్ సాక్షిశబ్ద మొంది
విశ్వరూపుడవయి శ విశ్వంబునకు నుపద్రష్టవుగాఁదగి శ దాని కరయ
గర్తవై మఱిసర్వకారకరూపుడ వయి యొప్పునీ కివె శ యంజలు; లొగి
నాకాశముఖ్య మహాభూతపంచక మట్లై శబ్దముఖంబు శ లై నయట్టి
తన్మాత్రలైదును శ దగు జ్ఞానకర్తేంద్రియములను దశకంబు శ నట్లై ప్రాణ
పంచకము మనస్సు శ నంచితబుద్ధిచిత్తములు నీయవి నీదు శ తనువు లగును
మఱియును ద్రిగుణాభిమానముచే స్వాంశభూతాత్మ రాశ్యనుభూతి యెవని
చేఁ గల్గు నట్టి యశ్చింత్యశక్తివి నీవు కావుననే నమస్కారము లివె;
తోయజాక్షా! యనంతరుండవయి కనబడకుంట సూక్ష్మం బన శ నొప్పిమఱియు
నొక్కయుపాధిచే శ నొనరుపబడు వికారములు లేకుండఁగ శ రాజిలుటను
గూటస్థుడ వగుచుఁ శ గొమరారి సర్వజ్ఞతను జెలంగుచుఁ గలఁడనియుఁ గొంద
లును లేఁడునుచుఁ గొందఱునుసర్వవేత్తయతా ననుచునల్పజ్ఞుండేయనుచుబద్ధుఁ
డనుచు ముక్తుండు శ ననుచు నొక్కం డని కాదనేకుం డని శ కడఁగి యిట్లు
నానావిధంబులఁ శ బూని వాదింపఁగ వానినెల్లను మాయఁ శ బూని యనుస
రించుచుందువు; మఱియెంచంగ నభిధాన మనఁగను నభిధేయ శ మనఁగ నొప్పు
శక్తిభేదమునను శ సకలంబుగాఁ దోచుచుందువు; దేవసంఘో త్తమేశ!
యట్టి నీకివె మ్రొక్కు శ లఖిలేశ్వరా!; ప్రమాణప్రమాణంబెయనం దగుదువు
తత్ప్రమాణాపేక్ష శ తలపోయఁగా లేనిజ్ఞానరంతుండవు; నిశ్శాస్వసరూప
వేదాత్మకుండవయి శ వెలయు చుందువు; ప్రవృత్తుండవు మఱి నివృత్తుండ వగుదు
వుపనిషద్ధ్రావత శ నొప్పుదు; వోదేవ! వందనంబులు నీకు శ వరుసఁగూర్తు
ముమరేశవందితా! శ యాదినారాయణా! వసుదేవసుతుండ వై శ వఱలి కృష్ణ

- రామరూపంబుల శ రాజిల్లి ప్రద్యుమ్నుఁ డని యనిరుద్ధుండు శ ననియు సాత్వ
తుల కెల్లఁ బతివయి శ చెలఁగు నీకును నమోవాకముల్ సుగుణప్రవరుఁడ పీఠ
పాసకులకు నెల్ల శ ఫలవిచిత్రతకయి యాత్మ నాచ్ఛాదించు శ వల్లె చిత్త
మాదియా వానివై శ యమరెడుచేతనాధ్యపసాయముఖవృత్తితతిని మించి
యుపలక్ష్యుఁడవగుచు శ నొప్పుచుండువు గుణద్రష్టవై చూడంగఁ శ దగకయుండు
వట్టి నీకు నొనర్తు శ మభివాదనంబులు; తర్కింప నించుకేఁ శ దగనిమహిమ
మమరంగ, సర్వకార్యముల యుత్పత్తిప్రకాశ హేతుపలక్ష్య మనఁ దగుదు
వోహృషీకేశ! నీ శ వొప్పుదు వెల్లెడ నరయ నాత్మారాముఁ శ డనఁగ మాన
శీలియనంగ నిట్లొలిఁ బ్రకాశించు నట్టి నీ కివె మ్రొక్కు శ లమరపూజ్య;
స్థూలసూక్ష్మంపుగతుల నెఱింగినప్రోడ వరయ సర్వమునకు శ నధివిభుఁడవు
విశ్వ మెవ్వనియందు శ వెలయకుండునొ యట్లు తనరుదు విశ్వుండు శ వనఁగ నొప్పి
- ఆ యలరుచుండు వల్లె శ యఖిలవిశ్వాభ్యాసమునకుఁ దదపవాదమునకు సాక్షి
వగుదు వాద్యయమ్ము శ నైన విద్యావిద్యలకును హేతు వగుదు శ సకలమూర్తి.
- వ. భగవంతా! యట్టి నీకు నమస్కారంబులు. దేవదేవా! నీ వనీహుండవయ్యు
ననాదికాలశక్తిం గైకొని దృష్టిమాత్రమునఁ దత్తత్స్వభావములం బ్రోత్స
హించుచు గుణత్రయంబున నీవిశ్వమునకు జన్మస్థితిసంహారంబులం గల్పించుచు
సార్థకవిహారుండవై క్రీడింతువు. జగత్త్రయంబునంగల శాంతాశాంతమూఢశరీ
రంబు లెల్ల భవత్క్రిడోపకరణంబులై యున్న నిత్యతీ సాధుజనంబులను, ధర్మం
బునురక్షింప నూహచేయు నీకు శాంతశరీరంబులు ప్రియంబులై యుండు. ౫౦
- క. వనజాక్షా! మాపతి యీ, ఘనభుజగాకృతిని నీకుఁ శ గావించిన త
ప్పును దీని నిప్పుడొకపరి,యనుకంప సహింపఁ దగుదు శ వాత్మజుఁ డగుటన్. ౫౦౪
- క. తనయులు చేసిన యపకృతి, జనకులు మన్నించుచుంట శ సాజమకాదే
ఘనశాంతమూర్తి వగుటన్, దనమది నెఱుంగండు నీదు శ తత్త్వ మితండున్.
- ఆ. మూఢుఁడౌట నీదుఁమూర్తి నెఱుంగఁడు, కానఁ దప్పు నైపఁ శ గా దగుదువు;
ప్రాణములను వదల శ ఫణివరుఁ డున్నాఁడు, కావఁ దగుదు విప్లు శ కంజనయన!
- *చ. జననముచే స్వతంత్రత యశసంభవమకాఁ గద స్త్రీల కెన్నఁగా
వనితలమాట సాధుసమహాయము సత్కృపఁ జూపఁగాఁ దగున్
వనరుహనేత్ర! మా కనఁగఁ శ బ్రాణములన్న నధిశ్వరుండె కా
వునఁ బతిభిక్షుఁ బెట్టు మిటఁ శ బోలును నీ కిది ధర్మపద్ధతిన్. ౫౧

1128

¹చ. తరుణు లటంచు మీకుఁ బతిదానము చేయుట న్యాయ్యమంచు ని

*“స్త్రీణాంసాధుశోచ్యానాం” అని మూలము. “సాధుభిశ్శోచ్యానాంజాత్యైవాస్వాతం
త్ర్యోత్ పరమదైన్యంధ్యనితం” అని వ్యాఖ్య. 1 ఇది వ్యాఖ్యాభిప్రాయమే యగునని యెఱుంగందగు.
శాం-భాగ—18

- త్తరుణమునందు నీభుజగతల్లజమున్ బ్రదికింతునేని యీ
ధరఁ గలవారికెల్ల మృతి శ తప్పక కల్లఁగఁ జేసి నట్టులౌఁ
గరము దురాత్తుడౌట నని శ కంజవిలోచన! యెన్నకుండుమా. ౫౨ 1129
- క. దనుజాంతక! మీయాజ్ఞఁగొని యీతఁడు బ్రదుకుటకును శ ఊణి నదే భీ
తిని నెవ్వరు మావలనం, గనకుండుటకును నదెట్టికార్యము గలదో. ౫౨౫ [కద
తే. ఆజ్ఞ చేయుము దాని మేమాచరింతు, మంబుజాక్ష! దాసికలమె శ యగుదుము
యేమిపంచినఁ జేయంగనెన్నువార,మనుచు నానాగపత్ను లాశ్రిని బలుకుచు,
చ. తను వినుతింపఁగా నలరి శ తామరసాక్షుఁడు పాదఘట్టనం
బున ఫణరాజి భగ్నతనుబొందఁగ మూర్ఛిలి యున్న కాళియున్
మనమునఁ గల్గుసత్కరుణ శ మంచిప్రవృత్తికిఁ దేఁదలంచి మా
నె నడఁగఁద్రొక్క; నంత దననిర్భరసత్త్వము దూలిపోవుటన్. ౫౪ 1132
- చ. హరికృప మెల్లఁగాఁ దనువునందు నసూత్కర మట్టె చేరఁ గా
వర మెటొ పాటిపోవఁగను శ భంగమునొందిన యింద్రియంబు లె
వ్వరుసనొ నిల్వ నూర్పుగమి శ భారముగా వెడలించుచున్ మహా
తురతఁ గరంబులన్ మొగిచి శ తోయజనాభునిఁ గాంచి యిట్లనున్. ౫౫ 1133

— కాళియుఁడు హరిని వినుతింపుట. —

- క. పరమేశా! భవమాదిగఁ, బరహింసాకరము మాస్వభావము మఱి భీ
కరతామసులము క్రోధం,బరయఁగఁ జిరకాల ముండు శ నదియగుఁ జొవ్వి. ౫౫౫
- ఆ. ప్రాణివితతికిన్ స్వభావము దుస్స్వజ, మద్ది దుష్పిశాచ శ మట్లు తగిలి
విడువకుండు; సృష్టి శ వెలయించు నప్పుడు, వానివాని కర్తవ్యముచేత. ౫౬
- *సీ. తిర్యక్సమూహంబు శ తీవ్రస్వభావంబు బహువిధంబుల సృష్టి శ పరఁగఁ జేసి
నాడవు; కావున శ నానావిధస్వభావముల నయ్యవియు బలముల శక్తు
లను బొల్పుచుండును శ జననంబు స్థానంబు నాశయమును బీజమాకృతియును
బలుతెఱంగుల నుండు శ జలజాక్ష! షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్న! శాశ్వత! మహాత్మ!
తే. యట్టి తిర్యగ్గణంబులయందు మేము, సర్పజాతుల మగుదుము శ జన్మముననె
మన్యు వధికంబుగా నుండు శ మాకు నీదు,మాయచే మోహితులమయిమహిఁ
చ. కనుకనె నీదుమాయ నెటుగఱతరంబగు జ్ఞానయుక్తిచే [దగుదుము. ౫౭౫
తను విడువంగ నేర్తుము? విధాతవు విశ్వసమూహభర్తవై
తనరుదు వెల్ల కార్యముల శ తత్త్వ మెఱుంగుదు పీవు నీదుమా
యను విడువంగ నీకృపయే శ యఁ గదపేతువు మాట లేటికిన్. ౫౮౫ 1137
- క. తలపోయు మనుగ్రహ మో, జలజాక్షా! నిగ్రహంబొ శ సర్పంబుల దొ

* “నానాస్వభావవీర్యాజో యోనిబీజాశయాకృతిః” అని యాళియ.

కులమునఁ బుట్టినమా కెది, తలఁచెదవో యుక్త మనుచు శ దానిన్ దయచేన్.

క. ఆనతి యిమ్మని వేడఁగ, సూనాంబకుతండ్రి మాయ శ శోభిలఁ గార్యం
బూని యొనరింపఁగా ఊతి, మానుషజనిఁ గాంచియున్నమాధవుఁ డంతన్. ౧౧౪౪

క. కాళియుఁ గనుఁగొని యిట్లను, వైశమ సంద్రమున కేగవలయు నిలువఁగా
నేల యిట నాలసింపకు, పోలు నిదే యనుచుఁ దోచె శ బుద్ధి ఫణివరా! ౬౦

క. జ్ఞాతులతో నిజబంధు, వ్రాతముతో నిపుడె తరలి శ వార్ధికిఁ బొమ్మా
చేతస్సమ్మదముగ గో, వ్రాతము మానవులు ద్వీపవతినిన్ దీనిన్. ౬౦ 1141

తే. అనుభవింతురుగాక యశ్చానుసారః, మేను నీ కిడినట్టి యీశయానతి నిరు
సంధ్య లందెవ్వఁడు తగంగశసంస్తరించు, నతఁడు మీనుండి సాధ్వసశమందకుండు.

క. నాకు విహారస్థానం, బై కడుఁ బావనమునైన శ వ్రాదమున నిందున్
వేకువ మునింగి భక్తిని, నాకులకున్ బితరులకు మనంబు లలరఁగన్. ౬౧౪

క. మునులకుఁ దర్పణ మొనరించునొ యాతఁడు, నుపవసించి శ సారిది నను మనం
బున స్మరియించునొ యాతఁడు, ఘనపాపవిముక్తి నపుడె శ కాంచుం జుమ్మి. ౬౨

చ. రమణక నామకంబయి విశరాజిలి యుత్తమమైనయట్టి ద్వీ

పము విడనాడి యెవ్వని యశపారభయంబున నీహ్రదంబు సే
వ్య మనుచుఁ జొచ్చినాడవొ ఖగధిపుఁ డాగరుడుండు మత్పదా
బ్జముల సులక్షణంబుగల శ సర్పము నిన్ను గ్రసింప కుండెడున్. ౬౩ 1145

క. అని యద్భుతకర్తుండగు, వనజాతుఁడు కృష్ణుఁ డెన్ని శ పలుకఁగ విని శ్రీ
శుని గాళియుండు పూజిం, చెను దత్పత్నులునుఁ గృష్ణు శ శ్రీప్రదు నజునిన్.

*తే. ఆదరంబున నూత్న దిశవ్యాంబరముల
మాల్యముల శ్రేష్ఠతమరత్నశమయ కలాప
ములను శ్రీచందనంపుఁ జరర్చులను భూరి
తరమగుచు నొప్పునుత్పలదామమునను. ౬౪ 1147

క. గరుడధ్వజు విశ్వేశ్వరుఁ, బరమాత్ముని బూజచేసి శ భక్తిఁ గొలిచి ర
త్తరుణమునఁ గాళియుండును, హరిని బ్రసన్నాత్తుఁ జేసి శ యాదృతి దనరన్.

చ. అనుమతినొంది మిత్రతనశయావళి భార్యలు తోడరాఁగ న
వ్వననిధి మధ్యభాగమున శ భాసిలు ద్వీపవరంబుఁ జేరె; హా
దినియును నాటఁగోలె ముని శ దేవవరార్చితపాదపద్ముఁ డై
తనరి మనుష్యదేహమును శ దాల్చి విహారము సల్పుకృష్ణుఁడున్. ౬౬ 1149

* “దివ్యాంబరస్రజ్జణిభిః పరాశ్చర్యరసిభూషణైః, దివ్యగంధాన లేపైశ్చ మహత్యోత్సవ
మాలయా” అని మూలము.

ఆ. మది ననుగ్రహింప శ నదియది స్వాదూద, కములు వెలయుచుండ శ గరళబాధ
వదలి పోవ ధేనుశవారమునకు మాన, పులకు గమ్యమగుచు శ నలరెమిగుల.

ప దు నే డ వ య థ్యా య ము.

—ॐ యమునాహ్రదచరిత్రము. ॐ—

చ. అని శుకయోగి తెల్పు విని శ యర్జునపాత్రుడు కాళియాహి చ
క్కునిఫణివాసమా రమణకం బనుద్వీపము నేల వీడె? దా
ర్జున కతఁడొక్కడే తనకు శ నుగ్రభయం బొనఁగూడునట్టి త
ప్పును బొనరించెదేని? ఫణిపూగమునిర్భయవృత్తి నుండఁగన్. ౧

1151

క. అనిప్రశ్నింపఁగ శుకముని, యనియెన్ మును సర్పభక్తి నలరెడు మనుజుల్
జననాథునకుఁ గరంబులు, కొనిపోవువిధంబు తోషఁ శ గోరికమీఱన్. ౧౪

సీ. సర్పభయ మ్మదేశచందంబునం గల్గకుండుటకై తగుఁపిండివంట
లాదియా వస్తువు శ లమవస నమవసఁ గొనిపోయి ఛాయనే శ జనులకొసఁగ
నావిర్భవించి సుశమాదులు లేనట్టి యలవనస్పతిమూలశములను బెట్టు
నట్టులేర్పడి యుండె శ నాచార మొక్కండుఁ ప్రతిపర్వమందు సర్పంబు లెల్ల;

తే. దమకు జనులిడి నట్టియంశమును బ్రీతిఁ
దమ్ము రక్షించుకొఱకు నితాంతమహిమ
మున నెసంగెడు నాగరుడునకు భక్తి
నిడుచునుందురు వానిని శ విడుచు నతఁడు. 3

1153

క. గరుడుని భీతియె కలుగమి, నురగులు సౌఖ్యముగ నుండు శ నొగి సర్పము లి
క్కురణిని గరుడున కీయఁగ, గరళముపెంపున మదించిశకాళియఫణియున్. 3౪

సీ. వీర్యమదంబున శ వెలయుచు వైనతేయుని దృణంబుగ నెంచి శ తనదుభాగ
మాతని కీయక శ యనుభవించెను దానె భగవత్ప్రియుండయి శ యగణితమగు
మహిమమునం దగి శ మాననీయచరిత్రుఁ డౌసుపర్ణుడు కాళియాహిఁజంప
వాంఛించి యధికజవంబునఁ బటలెంచె బైబడ నరుదెంచు శ వైనతేయుఁ

ఆ. గాంచి కాళియుండు శ గరళంబె యాయుధ, ముగ నెసంగువాఁడేయగుటనాలు
కలు భయంకరముగఁ గ్రాలంగ నయనంబు, లుగ్రములుగ నుబ్బియొప్పుచుండ.

క. తనమస్తకపంక్తిని బై, కొనరంగను లేపియునిచి శ యురుతరవేగం
బున గరుడుపైకి నడతెంచెను; జక్రికి వాహనమయి శ సిద్ధబలుం డై. ౬ 1156

చ. కరము భయంకరం బగుచుఁ శ గ్రాలుపరాక్రమ మొప్పు నొప్పు నా
గరుడుడు తీవ్రకోపమున శ గాఢజవంబునఁ గాళియాహిపై

- నురుతరశౌర్య మొప్పునటు శ లొక్కమెయిం బడి చిమ్మిచిమ్మిక
 ర్బురరుచి వెల్లువామదశశముం బయికెత్తియె తాచె నెంతయున్. ౭ 1157
- మ. వినతాపుత్రుని పక్షతాడనమునన్ శ వే విహ్వలత్వంబునుం
 గని యందుండఁగ నోడి యెవ్విధినొ యీశకాళిందియందున్న నీ
 రనిధింబోలిన మధ్దుఁ జేరె నరపోత్రా! యాహ్రదం బెన్నఁ దా
 ర్జ్యున కెబ్బంగిఁ జొరంగరాకయె చెలంగున్ నిమ్న వార్యున్నతిన్. ౮ 1158
- చ. ఇతరులుకూడ నందుఁ బొర శ నెంచరు లోతుగ వారియుంట నో
 క్షీతిపవరేణ్య! యందు నొకశచేడ చరించుచు నుండె నద్ది య
 చ్యుతునకు వాహనంబగుచు శ నొప్పుఖగేంద్రున కెల్లకాల మా
 దృతి గ్రహియించుభక్ష్యమగు శ నేచినప్రీతి సుపర్ణఁ డొక్కటన్. ౯ 1159
- క. దానిం దినఁ గోరిచనన్, మౌనిపుఁ డట సౌభరియను శ మహితాత్ముఁడు తా
 నూనిననియతిఁ దపంబును, బూనిక నొనరించుచుండె శ భూతకరుణచేన్. ౧౦ 1160
- క. వలదని గరుడుని గనుచుం, బలికెను దార్జ్యుండు మౌనిపలుకు గొనక మి
 క్కిలియాకలఁ గొనియుండుట, బలవంతముమీఱఁ జిక్కఁబట్టి కొని చనెన్. ౧౧
- క. మీనపతి నిట్లుకొని చనఁ, గా నెంతయుఁ బొగిలి దైన్య శ కలితములగు నా
 మీనములఁ గాంచి సౌభరి, యానెలవుననుండు వానియాత్రి యడంగన్. ౧౨
- చ. కరుణచెలంగఁ బల్కెను ఖగక్షీతిపాలుఁడు తార్జ్యుఁ డిందు సం
 చరణముచేయు మీనముల శ సత్త్వముపొంగఁగఁ జొచ్చి యిప్పుడె
 క్కరణిని గొంచుఁబోయె నటు శ క్రష్ణుఁ బట్టిగ్రసించునేని స
 త్వరమ గతాసుడయ్యెడును శ బల్కెది సత్య మటంచుఁగ్రోధి యై. ౧౩ 1163
- చ. మునిపతి శాపమిచ్చె; ఫణిశముఖ్యుఁడు కాళియుడే యెటుంగు నీ
 మునివరుశాప మన్యఫణిపూగము నించుకయే నెటుంగ దా
 వనరుహనేత్రువాహనము శ వంకజనించిన భీతినేగి చొ
 చ్చెను హ్రద; మందెయుండె నొకశచేటును గానక స్వేచ్ఛమీఱఁగన్. ౧౪
- క. హరి దానిని వెడలించెను, ధరణీశ్వర! యిట్లు దుష్టదారుణభుజగే
 శ్వరు సాగ నంపి కృష్ణుఁడు, త్వరపడి యమ్మడుగుఁ బాసి శ వచ్చెన్ వెలికిన్. ౧౫
- చ. మనసున కింపుఁబెంచు సుమహాలికలన్ ధరియించి హరిచం
 దనఘనచర్చలం దనువు శ తద్దయు నొప్ప మనోహరాంబరం
 బును ధరియించి దివ్యమణిపుంజ విభాసురభూషణంబులున్
 గనకకలాపరాజి దగఁ శ గాంచనచేలుఁడు రాఁగ గోపకుల్. ౧౬ 1166
- క. మరలం బడసినప్రాణో,త్కరమున నింద్రియము లట్లు శ కడు వేగమ లే
 చిరి భూమినుండి మనసులు, పరమానందమునఁ బొదలఁ శ బ్రమదము పొంగన్.

- క. హరిఁ గొఁగిలింఁచుకొని; ర, త్తరుణమునందున యశోద ఓ తమి రోహిణియున్
ద్వరపడి నందుఁడు గోపా,త్కరములు గోపికలు కృష్ణఁ ఓ గ్రమ్మఱఁ గనుచున్.
- తే. తమమనోరథములు పండ ఓ ధన్యతఁ గని,నట్టు లలరిరి; బలదేవుఁ ఓ డనుజుఁ గృష్ణు.
గొఁగిటం జేర్చుకొని హరి ఓ కార్య మెల్లఁ, దెలిసియుండుట సుస్థిత ఓ మొలయఁ
- చ. తరువులు గోవులున్ వృషభశతల్లజముల్ మఱి వత్సముల్ మహా [గాంచె.
త్తరముదమొందె విప్రసముఁదాయములున్ సకశత్రులౌచు స
ద్గురువులు నందుఁజేరి యిదె ఓ ఘోరతరాహికిఁ జిక్కి నీసుతుం
డరుదుగ వెల్వడం గలిగె ఓ నారయ నీయదియే యదృష్టమౌ. ౧౭ 1170
- క. ఈయాపద విధివశమునఁ, బాయంగాఁ గలిగెఁ గాన ఓ బ్రాహ్మణులకు నీ
వేయే దానము లీఁగల,వో యవ్వానిని నొసంగు ఓ టొప్పున్ రాజా! ౧౭౪ 1171
- తే. పుణ్యవశమున శ్రీకృష్ణమూర్తి యిట్టి, యాపదం బాయఁగాఁ గల్గె ఓ నట్లుగాన
దానముల నిమ్మనంగ నంద్రవ్రజేశుఁ, డల్లె స్వర్ణంబు గోవుల ఓ నలరి యొసఁగె.
- *చ. అనితరభాగ్యశాలిని మహాసతి యప్పు యశోద నష్టస
త్తనయుని లబ్ధిచే నతిముఁదంబును గొంచినదౌటఁ గృష్ణు నొ
య్యన బిగిగొఁగిలింఁచుకొని ఓ యంకమునం దిడుకొంచు నశ్రుబిం
దునికర మత్తఱిన్ విడిచెఁ ఓ దోఁపమిఁ బల్కుఁగ సుంతయేనియున్. ౧౯ 1173
- చ. ఖరకరుఁ డస్తమించె; నెటుఁగాని చనంగను లేమి నవ్విభా
వరి యమునాతటంబు నొకభాగమునన్ శ్రమకర్మితాత్మ లై
జరపఁ దలంచి రెల్లరును ఓ స్వాంతము లాఁకలిదప్పులన్ నిరం
తరపరితాప మందఁగ నితాంతము గోవులు నల్లె తూలఁగన్. ౨౦ 1174
- క. హరియును రాముఁడు నట్లే, పరితాపముఁ గనుచు స్వీయబంధుజనులతో
సరిగ వసించిరి రాఁగల, పరితాపము దీర్పఁగోరి ఓ భద్రదు లగుటన్. ౨౦ 1175

❧ శ్రీకృష్ణుడు శార్పిచ్చునుండి గోవులం గాపాడుట. ❧

- సీ. అర్ధరాత్రంబుననయందు గ్రీష్మర్తువు గావున నందున్న ఓ కాననమున
దావాగ్ని యుదయించి ఓ తటుకున వ్యాపించి నలుఁగడలం బ్రాఁకినందముఖులు
నిదురించుచుండ నశయ్యదనున దహియింపఁ బూనె గోవులచుట్టుఓ పూన్నిఁగ్రమ్మి;
దావానలం బిట్లు ఓ తమ్మెగినిం గ్రమ్మి కాల్చుచుండు టుటింగి ఓ కలఁతనొంది
- తే. గోపకులు సంభ్రమంబునఁ ఓ దాపశాంతి, జేయు వెర వెన్ని తోఁపమిశ్రీహరిఁ దన
మాయచే మానుషాకృతి ఓ మహిమవెలయఁ, దాల్చి నట్టిదైహము వేడఁదగు
- క. మనములఁ దలంచి శరణంబును వేడిరి కృష్ణ! కృష్ణ! ఓ భూతావాసా! [నటంచు.
ఘనవిక్రమ! శ్రీరామా!, కనుమా యిదె భయదమైన ఓ శార్పిచ్చు వడిన్. ౨౨౪

* “నష్టలబ్ధిప్రజాసతీ” అని మూలము.

- క. మీవారమైన మమ్మున్, బోవిడువక మ్రింగ నిదిగొ శ పూనెం జూడం
గా విలయకాలమందలి, పావకువలె దుస్తరముగఁ శ బరఁగెం జుమ్మి. ౨౩ 1178
- క. నీవే ప్రభువపు కృష్ణా!, నీవారము మేము ప్రీతి శ నిన్నే గనుచున్
వావిరిఁ గాలముఁ ద్రోతుము, గావున నీబారినుండి శ కావుము త్వరగన్. ౨౩౪
- క. అకుతోభయములు నీపా,దకమలముల్ వాని విడువఁ శ దలచ మదెపుడున్
సకలశుభప్రదుఁడవు నీ, వికఁ గాలము పుచ్చుకుండఁనే కావఁదగున్. ౨౪ 1180
- క. అని వాపోవఁగ లోకా,ననదతుఁడు కృష్ణమూర్తి శ బంధుజనులదౌ
వనటం దలంచి తానే, యనంతుఁడై భూరిశక్తి శ నలరుట నపుడే. ౨౪౪ 1181
- ఆ. తన్ను నమ్మియున్న శ తద్వజవాసులఁ, గావ నెంచి శక్తిఁ శ గాఱుచిచ్చు
నెలమిఁ దీవ్ర మనుచు శ నెంచక దిగమ్రుంగె, దాన వారు భీతిమానునట్లు. ౨౫

ప దు నె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి గ్రీష్మర్తువునందు విహరించుట. ౧౯ —

- క. హరిదివ్యచరిత్రము నీ, కరణిన్ వినిపించి మానిశకాంతుఁడు మఱియున్
నరపతికిఁ దెల్పె నవ్వలి, హరిచరితము వేడ్కమీఱ శ నట్లుగఁ బిదపన్. 1183
- క. ఆరాత్రి యిట్లు కడున ము,రారాతియు సమ్మదాత్మశరౌ జ్ఞాతులు స్వీ
యారమ్యకీర్తి బాడుచు, దో రాఁగన్ గోవ్రజంబుతోఁ దగువ్రజమున్. ౧
- తే. తాఁ బ్రవేశించె; నీవిధిఁ శ దద్వజమున
గోవ్రజమ్మును బాలించు శ కుతుక మొక్క
వ్యాజముగఁ గల్గుమాయచే శ హరిగతులఁ
దిరిగి రారామకృష్ణు లశచ్చెరువుగాఁగ. ౧౪ 1185
- నీ. వాసంతికీర్తిడ శ లీసరణిన్ సాగ నరుదెంచె గ్రీష్మర్తు శ వల్లనల్ల
నను బ్రాణులకు నెల్ల శ ననుమోదదం బది యంతగా గాకుండు శ నట్టులైన
బృందావనసుగుణ శ బృందముచే గ్రీష్మ మయ్యు వసంతంబునట్టు లద్ది
1 కనబడె; నావ్రజంబున రామునింగూడి కేశవుండు వసించి శ కేళిసల్పు
తే. చుండె గావున నద్దియు శ నుండె నట్లు, 2 మండువేసవి నెలయేళ్లు శ నిండిపాఱఁ
గలుగునిర్ఘోషముల ఝిల్లిశకలకతోర, నిస్వనము వినఁబడకుండె శ నెలవున నట.
- క. నెలయేళ్ల నీటితుంపురు, లలముకొనన్ స్నిగ్ధములగు శ నవనీరుహమం
డలముల మండితమై వన, మలరాఁరెం జూడఁజూడ శ నందంబగుచున్. ౪ 1187
- చ. అనిలుఁడు ప్రాదినీసలిలశాకర నిర్ఘ్నర తుంగభంగరా
జిని బొరలాడి తామరలు శ చెంగలువల్ మఱి యుత్పలంబులున్

1 “యత్రాస్తిభగవాన్ సాక్షా ద్రామేణ సహకేశవః” అని మూలము. 2 యత్ర నిర్ఘ్నరనిర్ఘాద నివృత్తస్వనఝిల్లికమ్” అని మూలము.

- గనులకు విందుచేయ నటగల్గిన పుష్పాడులెల్ల సంగ్రహిం
చి నెఱి సువాసనల్ పొలయఁ శ జిత్రగతుల్ దగ సంచరింపఁగన్. ౪౪ 1188
- చ. వనమున నందు శాద్వలము శ బాగుగ నొప్పి సుఖంబు గూర్పఁగా
జనులకు మండువేసవి నెసంగెడు తాపముగాని సూర్యువం
కను జనియించు వేడిమియె శ గాని రవంతయు సోకదయ్యె; హా
దిను లపు డెండవేడిమికి శ దెప్పున నింకక నిమ్న వారితోన్. ౫ 1189
- క. ప్రవహించుచుండె గావున, నవిరతము మహోర్ధ్వ వితతు శ లంతట వ్యాపిం
ప వసుమతీభాగంబులు, ప్రవిమలపులినములు తడిసిరమ్యతమములై. ౫౪ 1190
- చ. వెలయుచునుండ నత్తఱిని శ వేయిమయూఖము లొప్పు భానుకాం
తులు విషమున్ బలెన్ గవిసి శ తోరపుశక్తిని సారసంగ్రహం
బలయకచేయఁ జాలు నవీయయ్యును భూమిరసంబుగాని శా
ద్వలములనొప్పుతమ్యతరభాగముగాని రవంతయేనియున్. ౬ 1191
- క. హరియింపఁ జాలకుండెను, దరువరములు కుసుమితములు శ దద్దయు సిరులం
బరఁగుచు నుండెను బతులు, విరావముల హారిరీతి శ వెలయించుటచేన్. ౬౪
- చ. వినవిన నెంతయున్ మిగుల శ వేడుక నించుచునుండె నవ్వనం
బున మృగజాతు లార్వ నదిమోదమునించుచునుండె జిత్రరీ
తి నఖిలు బర్హిసంఘములు శ తృప్తి తగన్ శ్రుతిపేయగాన మొ
య్యన వినఁ జేయుచుండెను బికావళి కూజితముల్ వినంబడెన్. ౭ 1193
- క. సారసములు ప్రీతిమనో, హరినినాదముల నెప్పు శ డానందము న
వ్వారిగఁ గల్గం జేయుచు, గోరిక లలరార నుండె శ గోవిందుఁ డటన్. ౭ 1194
- క. బలభద్రుఁడు తనతో ని,మ్ముల వనమున విహరణంబు శ బూని సలుప వే
డ్కలు మించ నిరతిశయభూ,తుల మించినవాఁడు గానఁ శ దొలి గ్రీష్మమునన్. ౭౪
- చ. వని విహరింపఁబూని మృదుభద్ర నినాదమనోహరంబుగాఁ
దనరెడు వేణువ్రాఁడుచు నితాంతము దేహ మెటుంగకుండగో
పనికరగోధనంబులు కృపం దముఁగాచు నటన్న నమ్మకం
బున వెనువెంట రాఁగ వనముం దమి జొచ్చెను గార్యసిద్ధికై. ౮ 1196
- చ. లలిత నవీనపల్లవములన్ సుమగుచ్ఛమయూరబర్హకం
బుల సుమమాలికావితతి శ బొల్పగుఢాతువులన్ విచిత్రభూ
షల నొనరించి తాల్చుచు నెసంగెడువేడుక రామకృష్ణము
ఖులు వ్రజబాలు రాడుచు మహోద్యమ మొప్పుగఁ బోరు సల్పుచున్. ౯
- క. పాడుచు స్వేచ్ఛానుగతిన్, గూడుచు విహరించి రంత శ గోరికఁ గృష్ణం
డాడుచు నుండఁగఁ గొందలు, పాడన్ మొదలిడిరి ముదమునపైపైఁ బొంగన్.

సీ. వేణువు లూఁదుచు శ విమలభావంబులఁ గొంద టుండిరి; మఱికోంద టపుడు
కరతాళముల బిట్టుఁగా వైచుచును గొమ్ము లూనివాయించుచు శ నుండి; రంతఁ
మఱియును గొందఱు శ మంచిది మంచిది బాగున్న దని స్తుతివచనములను
బలుకుచునుండిరి; శ సులలితగోపాలజననమ్మునం దమరిని నితరులు

తే. తెలిసికొనకుండ నమృతాంధశసులు ప్రయత్న
ముననె కప్పకొనుచును రాశమునిని గృష్ణు
గోపకు లనంగఁ బరఁగుచుఁ శ గోరి నటుని
నటుల యట్లు నుతించిరి శ నైజభక్తి. ౧౧

1199

చ. ఇరువురు సోదరుల్ విహరణేచ్ఛలు పొంగఁగఁ గూఁకటుల్ మనో
హరతఁ జెలంగ మండలమునట్లు చరించుచు నైకతమ్ముపైఁ
ద్వరపడి దాఁటుచున్ గదియ శ వచ్చినవారిని హెచ్చరించుచున్
గరముల నప్పళించుచుఁ దగఁగం దముజేరఁగఁబట్టి లాగుచున్. ౧౧౫

1200

తే. మల్లయుద్ధ మొనర్చుచు శ నెల్లగోప
బాలురంగూడి క్రీడించి శ రోలి నంత;
బాలకులు నృత్యములు నేయఁ శ బాటపాడి
వాద్యముల మ్రోయఁ జేయుచుఁ శ బలువిధముల. ౧౨౫

1201

క. వినుతించుచు బళిబళి న, ర్తన మిది బాగున్న దనుచు శ స్తవవచనంబుల్
మనమలరఁ బల్కుచుండిరి, జనవర! యాసోదరులు ప్రశంసార్హముగన్. ౧౩

సీ. వారొక్కచోట బిశల్వఫలంబుల మఱిగుగ్గులుఫలంబులను నాశమలకఫలము
లను బిడికిళ్లలోన నిముడఁగాఁ జేసికొనియాటలాడిరి శ మనల నొకరి
నొకరు తాఁకఁగనొప్పకదిక నని పందెముల్ పలుకుచు ముందుగాఁబరువు వాటు
వానిఁ దాఁకఁగ యత్నశ్రమూని యాడిరి మఱి డాఁగురుమూతలకడంబు మీఱ

తే. నాడుచుండిరి మఱియు నశయ్యైతెఱంగు, లైన బహువిధకేళుల శ నలర మదుల
వేడ్కపడుచుండి రొక్కెడకవివిధమృగప, తత్త్రిచేష్టలు గావింపకదలఁపుఁగొనిరి.

క. తలఁపుల కనువగు రీతుల, సలుపుచు నుండిరి మఱొక్క శ సమయంబునఁ గ
ప్పలవలె దుముకుచు బహువిధ, ముల మేలములాడుచుండిపుచ్చిరి తఱినిన్. ౧౪౫

క. ఒకపరి నుయ్యెల లూఁగుచు, నొకపరి రాజార్హ వేషశ్రమూని చెలఁగుచున్
బకపక నవ్వుచు నుండిరి, సకలవిదుల్ సోదరు లొగి శ సరివారలతో. ౧౫

*ఆ. లోకమునఁ బ్రసిద్ధి శ నేకరణిం జెంది, యున్నవైన యాట శ లొప్పుమీఱ
నెన్నికలవొ వాని శ నన్నింటి నాదరించుచును గేళిసల్పి శ రచటవారు. ౧౫౫

చ. వనములయందు ప్రాడినులఁ శ బర్వతసీమల వానియందునం

* “ఏవంత లోకసిద్ధాభిః క్రిడాభిశ్చరతుర్యనే” అని మూలము.

తాం-భాగ—19

గనబడుకోనలందు లతికల్ పెనంగందగు కుంజపుంజమం
దును విపినంబులందును మనోజ్ఞసరస్సులయందు గోవులన్
దనివి చనంగ మేపుచును శ దారు చరించిరి బాలయుక్తు లై. ౧౬౫ 1207

— బలరాముడు ప్రలంబాసురుం బొలియించుట. —

- క. ఈరీతి విహరింపగ, వారలలో రాముఁ గృష్ణు శ వధియింపంగాఁ
గోరి ప్రలంబుం డనునొక, క్రూరాసురుఁ డందుఁజేరె శ గోపాకృతితోన్. ౧౭
- క. సర్వ మెఱింగినవాఁడై, సర్వమునకు సాక్షియనఁగఁ శ జాలినవాఁడై
యర్విఁ జరించు ముకుందుఁ డ, ఖర్వంబగు గర్వమొప్పుఁ శ గాఁ దముఁ జంపన్.
- క. చనుదెంచిన యారక్కసుఁ, గని యాతనితోడిపొత్తుఁ శ గాదన కె ట్లీ
తనిఁ జంపఁదగునొ యని మన,మున నెంచుచు నొప్పుకొనియె శ బుద్ధిబలమునన్.
- ఉ. అంత మురాంతకుండు విబుధాంతకుఁ గ్రూరుని వానిఁ జంపఁగా
స్వాంతమునం దలంచి యొకశక్తిని యాటను నిశ్చయించి లో
నెంతయుఁ బొంగుచున్ సఖుల శ నెల్లను జీరి వయస్యులార ! శ్రీ
డింతమె శక్తికిం దగుకడెందిమగంటిమి యొప్పునట్లుగన్. ౧౯ 1211
- క. ఒకరొకరుగాక రెండుగ, నిక జతలుగఁ గూడి స్వేచ్ఛ శ నిటవిహరింపన్
సకలవిధములం గన హా,యి కలుగు ననిపల్కె; రామకృష్ణు లధిపులై. ౧౯౫
- క. చరియింపగ బాలకు లొక్కరిజతగాఁ గొందఱుండఁ శ గను గొందఱు నొ
క్కరిజతగాఁ జేరిరి వా, రిరువురె తమవారిఁ గావ శ నెంచుపరివృథుల్. ౨౦
- క. అం దోడినవారలు గెలు,పొందిన వారలను మోయ శ నొప్పుకొనుట నే
సందియ మొందక మోయుదు, రందు విజయ మొందువారి శ నయ్యెగతులన్.
- క. మోయుచు నోడినతటినిన్, మోయించుచు గెల్చినపుడు శ మోదంబున ని
ట్లాయాటను సాగించుచు, నే యావులమేపుచున్ జయేచ్ఛలఁ గొనుచున్. ౨౧౫
- క. చనిచని యటభాండీరక, మను వటభూరుహముకడకు శ నరిగిరి కృష్ణుం
డును బోయె వారిముందుగ, మొనగాఁ డనుఖ్యాతి నొందిబుద్ధిఁ దలఁచుచున్.
- క. ఆవటభూరుహ నికటము, పావనముగ నొప్పు నందుఁ శ బ్రాగ్విధముననే
గోవల్లభుండు శ్రీ డా, వ్యావృతి సాగించె దనుజు శ నట వధియింపన్. ౨౨౫
- సీ. ఆయాటలోఁ గృష్ణుఁ శ డపజయ మొందంగఁదత్పక్షమున నున్నదనుజముఖులు
జయమందినట్టి కృష్ణజ్యేష్ఠముఖుల వహియించి నడచి రవ్వరుసయందు
హరి భగవంతుఁడై శ యలరియుఁ గారణాంతరమున శ్రీదాముఁదానుమోచె
భద్ర నేనుఁడు బలభద్రుని సహచరువృషభుని వహియించె శ వేడ్కమీఱ
తే. నట్టె బలదేవు నాప్రలంబాసురుండు, మోచికొని పోయె; దానవశృంగవుండు
కృష్ణు నవిషవ్యూహ మదిశనెన్నికొనుచు, దనపయిం గూరుచున్న రామునిగడంగి,

- క. ఎందాఁక మోచి దింపంగం దగు నని నియమముండెఁ శ గావున నచ్చొ
టం దింపక కడు వేగము, యెందో దింపంగ నెంచియే కొనిపోయెన్. ౨౫ 1219
- మ. బలదేవుండు మహాచలంబుపగిదిన్ శ భారంబుగా నుంట న
ప్పలలాహారుండు మోయఁజాలక గతప్రాగ్గర్వవేగుండు నై
చలమొప్పుం దనతోంటిరూపము లసశ్చామికరాంచత్సుభూ
షల నొప్పారెడుదానిఁ దాల్చె శ నదియే సాజంబు తజ్జాతకిన్. ౨౫౪ 1220
- ఆ. దాని నెక్కియున్నతటి బలరాముని, మోచికొనుచుఁ బోవనేచి విద్యు
దోఘపరివృతమయి శ యొప్పు శశిందాల్చు, నీలనీరద మన శ నెగడె నతఁడు.
- సీ. ఆసమయంబున శ నాపృథుకాయ మత్యున్నతంబయి యొప్పుశచుంట గగన
మును స్పృశించుచు, జవఁమ్మునఁ బోవుటనుహితవహుని కణమ్ములవలెనయనము
లగపడుచుండ భయంకరదంష్ట్రలు వెలయుచు భ్రుకుటులఁ శ గలిసియుండ [గ
మండుచున్నట్టులెయుండువెండ్రుకలోప్పఁ గటకముల్ ముకుట మంగదములెసఁ
- తే. వానికాంతులు చిత్రముగ నెసంగఁ, గానఁబడ రాముఁ డించుక శ గనియె భీతి;
నంతలో స్వబలాదిక శ మాత్మఁ దోఁడు, భయము తొలఁగంగ నాబలభద్రుడపుడు.
- క. తనతోడివారికిం ద,వృన్ నుంచఁగఁ దన్నుఁ దెచ్చెఁ శ బూనిక నితఁ డం
చును దలచి వాని రక్కిసు,గ నెఱింగి మహాగ్రహంబు శ గడలుకొనంగన్.
- క. అమరేశుండు కులీశనిపా,తమునన్ భూధరమునట్లు శ తనదృఢముష్టిన్
బొమముడి యడరఁగ నత్తటి, నమరిచి బిట్టుగను బొడిచె శ నాతనిశిరమున్.
- చ. బలు దృఢముష్టిఘాతమున శ వానిశిరం బొగి వ్రయ్య లయ్యె; థా
రలుగనె నోరనుండి రుధిరంబు బయల్పడఁగా నపస్తృతిన్
గలఁగుచు హోయటంచు వడి శ గాఢరవంబులు పర్వఁ బ్రాణముల్
వెలుపడ నింద్రునాయుధమువ్రేటునఁ గూలెడు పర్వతంబునాన్. ౨౯ 1225
- క. ధరణిని ద్రెళ్లెఁ బ్రలంబా,సురుఁ డిటు బలశాలియగుచు శ శోభిలు బలుచే
దురమున నిహతుం డగుటం, బరికించి సువిస్మితులయి శ బాలకు లెల్లన్. ౨౯౪
- ఆ. సాధుసాధు వాక్య శ సమితిచేఁ బొగడిరి, మఱియు నాశిషముల శ నెఱి నొసంగి
మరలబ్రదికి నట్లు శ మదుల నెన్నుచుఁ జ్రేమ, విహ్వలాత్తు లగుచు శ విమతహరుని.
- క. వినుతికి నర్హుని రాముని, దనివాఱఁగఁ గొంగిలించి శ తగినవిధమునన్
వినుతించిరి; పాపాత్ముండు, దనుజుండు ప్రలంబుఁ డిటుగతప్రాణుండై. ౩౧ 1228
- క. ధరఁబడుటఁ గాంచి నిర్జర,వరు లప్పుడు హాయిచెంది శ వరసుమవృష్టిన్
గురియించి రాముఁ బొగడిరి, సురకార్యము చేసి తీవె శ శూరుండ వనుచున్.

పం చొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

హరి దావాగ్నింద్రావి గోగోపకులఁగాచుట. ౧౦

- క. అనితెలిపి మరల శుకముని, జనపతి కవ్వలి రమేశుసద్వృత్తముఁ దె
ల్పునుబూనె రాజచంద్రా!, వనజాక్షుఁడు రామ గోపబాలక యుతుఁ డై. 1230
- చ. వనమున కేగె నంత నొకశవంకను గోవులు మేయుచుండఁ జ
క్కనివనకేళులన్ జరపఁ శ గా మదులందుఁ దలంచి బాలకుల్
వనరుహనాభుఁగూడి బలభద్రుఁడు తోడుగనుండఁ గ్రీడలన్
మనములఁ గూర్చియుండి రొకమాటును గోవుల రక్ష నెంచకే. ౪ 1231
- ఉ. ధేనువు లందు మేయుచును శ దీరగుమేపును గోరి లోభతన్
మానసముల్ గలంగ వనమార్గములం జరియించుచున్ దృణం
బే నెల వందుఁ జిక్కునొ సమృద్ధిగ నంచొకగహ్వరంబు ని
చ్చానుగతప్రవృత్తిఁ జనె శ నద్ది యెటుంగరు బాలు రాటలన్. ౧ 1232
- సీ. అజమహిషీగణం శ బావులునున్ వనముననుండి వేటొక శ వనమునకును
బోవుచుఁ బెరిగినభూరితృణంబునఁ దగియున్న వనముఁ జొరచ్చెఁ గడువడిని;
నదియె ముంజారణ్య శ మనుపేరఁ బరఁగెడు నటఁబొచ్చి పరితాప శ మధికమగుట
నార్పుచు నుండె; గ్రృష్ణాదులు క్రీడయం దాసక్తిఁ గొనియుంట శ నావు లరుగు
తే. టరయఁజాలక వానిసంఛరణ మెటుఁగఁ
బడమిఁ దురపిల్లి యనుతాప శ మడర వెదకు
చును దదీయగతిం గనుఁచొప్పు తెలియ
కవ్విపోయిన జాడల శ నరయఁ బూని. 3 1233
- చ. అరుగుచుఁ దత్ఫురాగ్రహతి శ నట్టెనలంగిన పచ్చికల్ మహా
తురమునఁ బండ్లచేఁ గొలుకఁ శ దోడనె త్రెల్లినపచ్చికల్ పడిం
జరణము లూఁది పోవఁ గనఁజాలెడుగుర్తులు త్రోవఁ జూప స
త్వరముగ నాత్మజీవనమే శ తద్గతమాటను బోయి రర్భకుల్. ౪ 1234
- ఉ. చింత మనంబులం బొడమి శ చేడ్పడఁజేయఁగఁ బోయి పోయి యా
వంతయు వానిసన్న తమఁయాత్మలకుం బొడకట్టకున్న నిం
తెంతనరాని భేదముననే చరియించుచునుండి రట్టె యా
చెంతనె ముంజకాననముఁ శ జేరి మహార్థిని గూయుగోవులన్. ౪౪ 1235
- క. తెలిసికొనం జాలక త్రోవలు కన్నడకుంట నలసి శ వర్ధిలుడప్పిన్
బలువిధముల నార్తింగని, దలఁచిరి తన్వార్థమందె శ తద్గోధనమున్. ౫ 1236
- క. పరికింపనెంచి చక్కఁగఁ, దిరుగుచునే యుండి; రంత శ దీవ్యన్నీల
స్ఫురదభ్రచ్చవి యలరఁగ, హరి పొడవగువృక్ష మెక్కియార్తి యడంగన్. ౫౪

- క. తనరూపము గోవులకుం, గనఁబఱచుచు వేటువేటుఁ గాఁ దగువేళ్లన్
దనివారగఁ బిల్చెను; ద,ద్భునగంభీరస్వనంబు ఁ కమ్రతమముగన్. ౬ 1238
- చ. వినఁబడినంతనే యది త్రివిక్రము కంతనినాద మంచు నె
మ్మనములఁ దోఁచ గోవులు సకమస్తవిధంబుల హర్ష మొంది చ
క్కని ప్రతినాద మిచ్చె; నది ఁ కాంచిన గోపకులెల్ల సంతసం
బునుగని; రంత దైవగతి ఁ భూతభయంకర దావవహ్నియున్. ౬౪ 1239
- ఉ. కాననవాస సంతతిని ఁ గాల్పఁగ నల్లడలన్ జనించి పెం
పూనినవాయు వొక్కమొగి ఁ భూతభయంకరలీలఁ జిమ్మఁగాఁ
దానె చరాచరావళిని ఁ దగ్ధముచేయుచు నిప్పుకల్ దెసల్
గానఁగరాకయుండు నటుఁగ్రమ్మఁగఁ బైపయి మంట లొప్పఁగన్. ౭ 1240
- ఉ. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున ఁ నుగ్రతరంబుగఁ జుట్టుముట్ట నిం
కెక్కడి జీవితం బనుచు ఁ నెంచుచు గోధనగోపకార్భకుల్
దిక్కటి భీతిఁజెంది బలదేవయుతుం డగుకృష్ణుఁ జేరి నీ
వొక్కఁడవే మహార్తిఁ గనుఁచున్నమమున్ దయఁగావఁ జాలుదౌ. ౭౪ 1241
- క. అనివేడుచు మృత్యుభయం,బున జను లాహరిని వేడుఁపొలికఁ గృష్ణా
వనజాతా! వీర్యోత్కట, ఘనవిక్రమ రామ మమ్ముఁ ఁ గార్చిచ్చు వడిన్. ౮౪
- క. చుట్టుకొని కాల్చుచున్నది, యిట్టట్టు తొలంగనేర; ఁ మీయెడ మిమ్మే
దిట్టలు రక్షింపఁగ నని, పట్టుదలన్ వేడితి మిటు ఁ బంధుల మమ్మున్. ౯ 1243
- క. పరిరక్షించుట న్యాయం, బరయఁగ నీవార మగుచు ఁ నార్తిం గను తె
క్కరణిం దగునే ధర్మోత్కరమున మీ రెఱుఁగనిదియుఁ ఁ గలదే యెందున్. ౯౪
- క. నీవే శరణం బనుచున్, నీవే నాథుండ వనుచు ఁ నీసాయంబే
యేవెఱపులేక యుండం, గా వసుధం జేయు ననుచుఁ ఁ గడు నమ్మి యిటన్. ౧౦
- క. చరియించువార మచ్యుత!, పరిరక్షింపంగఁ దగినభారము నీదౌ
శిరమున నున్నది కావుము, పరమేశ్వర యనుచుఁ బల్కు ఁ బంధులమొఱలన్.
- చ. హరి సకలార్థముల్ తెలియునట్టి మహాత్ముఁడుగాన మీర లీ
తరుణమునందు భీతిలక ఁ దైవము నమ్మి నిమిలితాక్షు లై
త్వరపడకుండుఁ డంచు దయవర్ధిలఁగాఁ బలుకంగ వార లా
హరిపను పాచరించిరి భయం బిసుమంతయులేక యంతటన్. ౧౧ 1247
- మ. వనజాతుండును యోగశక్తిమొఱయన్ ఁ వర్ధిల్లి యొక్కెత్తుగా
జనులన్ భూతములన్ గ్రసించుటకుగా ఁ సంకల్పముంజేసి మిం
చినదావాగ్నిని నోట మ్రొగి జనులన్ ఁ జేడ్పాటుమై నున్నవా
రిని గోసంఘము గాచి కష్టములఁ దీర్చెన్ సాహసం బొప్పఁగన్. ౧౨ 1248

- ఉ. అంతియగాక పర్వతగుహాంతరసీమలనుండి గోగణం
బెంతయు వేడ్క వేటొక మహాహితలమందు వసింప జేర్చె బ
ల్వితగఁ గన్నులం దెటువ శ వేడ్కల నాడినచోట నుండె నొ
క్కింతయు భీతిలేక సఖబృందము కృష్ణుఁడు తోడనుండఁగన్. ౧౨౪ 1249
- సీ. భాండీర మనువనభాగముఁ జేరినబాలకుల్ విస్తృతస్వాంతు లగుచు [ఊఁగి
యొగమాయాశక్తి శ యొప్పు నాశ్చర్యదంబయి హరియందు నం శ చాత్త నె
హరిమాయకుం జిక్కి శ యమితబలంబు శ్రీహరికిఁ గల్గుట నెన్ని శ యగ్ని బాధఁ
దొలఁగించి డేమము శ గలిగించినట్టి యాశ్రీకృష్ణుఁడే ధర శ సిద్ధదైవ
- తే. మని తలంచిరి; సాయాహ్నమందు శౌరి, రామునింగూడి ధేనువారంబుతోడ
వేణునాదంబు మిక్కిల శ వింతగూర్చి, గోపకులు తన్ను నుతియింపఁగోష్ఠ మొందె.
- క. మందవసించెడు గోపీ,బృందమునకు హరియు లేనివేళ ఊణం బై
నం దగయుగశతములు గా,నం దగనటు తోచుచుంట శ నైజం బగుటన్. ౧౨౫
- క. హరిఁ బొడఁగాంచిన యంతనె, పరమానందంబు పొదలె శ బాలకు లంతఁ
హరియును రాముఁడు వైశ్వానరుబాధం గుండకుండ శ నైజమహిమచేన్. ౧౨౬
- క. తముఁ గాపాడిన యద్భుత, తమకృత్యము దుష్టబుద్ధిఁ శ దగినప్రలంబా
ఖ్యు మృతియు గోపికలకుఁ జిత్రముగాఁ గన్పడఁగఁ దెల్పఁ శ దరుణులు వృద్ధుల్.
- క. విని యాయద్భుతచరితం,బును విస్తితు లగుచు రామమూర్తిగఁ గృష్ణం
డునుగా దేవత లెవ్వరొ, జనించి నటు లెంచి నావ్రజంబున మిగులన్. ౧౨౭

ఇ రు వ ద వ య థ్యా య ము.

❖ వర్షద్వవర్షనము. ❖

- చ. అనుపమభానుదీప్తుల మహాత్తరతాప మొసంగు గ్రీష్మమం
దు నిఖిలజంతుజాలములు శ తోరపునార్తిని బొందియుండె; నం
త నిఖిలతాపముల్ చన నితాంతము నుద్భవకారణంబుగాఁ
దనరెడు వృష్టికాల మది శ థాత్రిని దోచెను మెల్లమెల్లఁగన్. ౪ 1255
- మ. పరివేషంబులు మింటఁదోచెను; దిశల్ శ భాసిల్లె; విద్యుల్లతో
త్కరముల్ తోచగ, నంబరస్థలి నితాంతస్ఫార మేఘధ్వనుల్
వరుసఁ శ్రోత్రభయంకరంబుగఁ బయిం శ బై విస్తరిల్లె మహా
త్తరనీలాశ్రము లట్టె గర్జితయుతిఁ శ దఁగ్రమ్ముటఁ వ్యోమమున్. ౧ 1256
- క. పలుభంగుల శంపాలతి,కలు వ్యాపించుటను భానుశకమలారిముఖా
మలతేజస్సులు సుంతయు, వెలుగక యుండంగ నుండె శ వింతగ నపుడున్. ౧౫

1. తే. అట్టితటి నభ్రము గుణత్రయమునఁ గప్ప, బడినజీవాఖ్యమైనట్టి బ్రహ్మమువలెఁ గానఁ బడియెను; మాసాష్టకమున భూమి, యందుఁగలజలమయవసు శ వట్టెపూని.

క. తనకిరణంబులఁ జక్కఁ, గను జీలిచి తగినయట్టి శ కాలమురా దా నిని బర్జన్యాకృతిఁ దగు, వనజాఘ్నఁడు విడువఁబూనె శ వాంఛ యలరఁగన్. 3

క. ఘనతరవిద్యుద్యుత గురు, ఘనములు తీవ్రానిలమునఁ శ గంపితములు నై యనుకంపాన్వితు లితరులు, వనటంగుందంగఁ గాంచి శ వారికొఱకుగాన్. 34

క. తమజీవనమును వదలియె, మమతఁ సాయంబు చేయుమాడ్కి సకలతా పముల నడంపఁగఁ జాలిన, యమృతము గురిసెం దమంత శ యాదృతి మీఱన్.

2. చ. ఖరకరుగ్రీష్మతాపమున శ గాసిలి వారిదసి క్తదేహ యై ధరణియు సస్యముఖ్యములఁ శ దద్దయుఁ బుష్టిని గాంచె; గామ్యమై పరఁగు తపంబుచేసి తనశభాసురదేహము దానఁ జిక్కఁ ద ద్వరఫల మొప్పువేళఁ గడుశభాసిలి పుష్టిగనుండు చాడ్పునన్. ౫ 1262

చ. తొలుతటిరాత్రి కాలమునఁ శ దోరపుఁజీకటు లొక్కరితిఁగా నలముట జ్యోతిరింగణము శ లత్తటి వెల్లెను; భేటతారకా వళులప్రకాశ మట్లడఁగెఁ శ బాపుల పద్ధతులే కలిఁ గడుఁ వెలయుచు సాధువేదవిధిబృందము లొప్పకయుండుచాడ్పునన్. ౬ 1263

నీ. పర్జన్యనినదంబుఁ శ బాటించి మండాకములు పల్కసాగుటఁ శ దలచ బ్రాహ్మ ణులు నిత్యకర్తంబు శ లలయక యొనరించి యవ్వల నాచార్యుఁ శ డాత్మకథ నినదంబు నిగుడింప శ విని యంతదనుక నూరకయుండి యవ్వలఁ శ బ్రకటవేద పాఠమునకుఁ బూనుపద్ధతి తోఁచెడుఁ దటములనొరయు నుదకములఁదగు

ఆ. తుద్రనదులు వృష్టిశోభ నివర్తింపఁ, దగ్గుచుండె స్వేచ్ఛఁ శ దనరుపురుషుఁ డర్థదేహములను శ వ్యర్థముగ వ్యయింపఁ, గృశత నందురీతి శ నెంచిచూడ. ౮

నీ. నీలవర్ణంబులౌ శ బాలతృణంబులఁ బచ్చనై యింద్రగోపమ్ము లనెడు పురుగుల నెఱునై శ పోల ఛత్రాకారముగఁ దోచుచుండెడు శ పుట్టగొడుగు లవగు నీడలనొప్పి శ యవని యత్తటి మహిపాలనేనాళి సంపదనుబోలి యలరారుచుండె వృష్టులకు వర్ధిల్లుచు జెడుచు నుండినవైర్లగిరులఁ దనరు

తే. పంటపొలము లదృష్టంపుఁ శ బరిణతి నెఱుఁ గక యహంకృతి దగునేద్యగాండ్ర కెలమిఁ

1 “అస్పష్టజ్యోతి రాచ్ఛన్నం బ్రహ్మేవసగుణం బభౌ” అని మూలము. “సగుణంగుణైరాచ్ఛన్నం జీవాఖ్యం, విద్యుద్గర్జితాంబుదానాం సత్త్వరజస్తమోభిరుపమా.” అని శ్రీధరాచార్యులు.

2 “యథైవకామ్యతపసస్తను స్సంప్రాప్యతత్ఫలమ్” అని మూలము. 3 “నిశాముఖేషు ఖద్యోతాస్త మసాభాంతినగహః.” అని మూలము.

జింతఁ గల్గించుచుండె నిశ్చింతముగను

జాలుదురె మదయుక్తు లేవేళ నుండ. ౧౦

1265

మ. జలమందున్ స్థలమందు నుండఁదగు నాజంతూత్కరం బపు నూ

త్నలసద్వారిని. గ్రోలి శ్రీహరిని హృత్పద్మంబునం గొల్చువా

రలటుల్ సుందరరూపముల్ గలుగుటన్ శ రాణించె జూడంగ ని

మ్ముల యోగంబు సమంచితం బగుఫలంబుం గూర్పకే పోవుచోన్. ౧౧ 1266

క. పరిపక్వము గాదనియే, యరయం దగు నట్టి యోగి శ యంతస్సు నిరం

తరకామవాసనాయుతిఁ, బరఁగునయే విషయయుతిని శ బహుభంగులుగన్. ౧౨

క. కలవిలపా టొందెడుగతి, జలరాశియు వాయుదేవశసంగతి భంగం

బులు చెలఁరేఁగఁదరంగిణి, జలపూరముగూడ మిగులశసంక్షోభించెన్. ౧౩ 1268

సీ. ఆదిదైవం బగునాశయధోక్షజునందు మనసు నిల్పినయట్టి శ మౌనివర్య

లాఢ్యాత్మికం బననాధిభౌతికమన నాధిదైవికమన శ నాఖ్యలాండి

యున్నట్టి వ్యసనంబు శ లొక్కమొగిం దమ్మునెంతబాధించిన శ నించుకై నఁ

గలత నొందనియట్లు శ క్త్యాధరంబులు వర్షధారలు సతతంబు శ తమ్ము ముంప

.ఆ వెతల నొందకుండె శ ద్విజులు వేదంబులఁ, జదువకుంట నవ్వి శ సమయహతము

లైనయట్లు త్రోవ శ లత్తటి నడువమి, గడ్డిగప్పియుండు శ కారణమున. ౧౪ 1269

¹క. సందేహాస్పదములుగా, నందందుం దోచుచుండె శ నమలసుగుణయు

క్తిం దగుపూరుషవర్యుల,యం దసతీబృందమైత్రి శ యతిచంచలమై. ౧౫ 1270

క. కనఁబడులాగున లోకం,బునకున్ జలదానరూపశమున బంధువు లై

తనరెడు మేఘములందును, ఘనశంపాలతలు స్థిరతఃగాంచకయుండెన్. ౧౬ 1271

సీ. ఆరయఁగా గుణవ్యతికరాత్తకమగు నట్టిప్రపంచమునందు నగుణఁ

డౌపురుషుం డెట్లు శ లట్లు గర్వాశబ్దగుణకమౌ నంబరాంగణమునందు

గుణరహితంబయి శ కొమరారు నింద్రచాపము వెల్లుచుండెఁ గాంతముగనప్పు

డాత్తప్రకాశత శ నలరు నహమ్మతి నావృతుండగు జీవు శ నట్లు తనదు

తే. వెన్నెలంగూడి యెంతయు శ వెల్లుమేఘ, మావరింపఁగ శశధరుఁ శ డాత్తతేజ

మలరకుండఁగ నుండె గోహములఁ గుందు, చున్న నిర్విణ్ణు లెల్లనశచ్యుతజనయుతి.

క. అలరారునట్లు మేఘం,బుల రాకకు సన్నయూరశములు ప్రమదమ్ముం

గలిగి చెలరేగి నర్తన,ములు చేయుచునుండె నాత్మ శ బొంగెడుకాంక్షన్.

²చ. తొలుతఁ గుటుంబయాత్రఁ దమితో నొనరించుచుఁ గామసేవనం

బులఁ బలుతాప మంది శ్రమశముం దొలగించుకొనంగ శ్రీశుప

1 “స్థైర్యంచక్రః కామిన్యః పురుషేషు గుణిష్ఠివ” అని మూలము.

2 “యథాకామానుసేవయా” అని మూలము. దీని విస్తృతార్థమే యిందుఁగలదు.

జ్వలజయుగంబు గాచు నని శ స్వాంతములం దలపోసి సిద్ధులన్

జేలఁగెడు మానివర్యులటు శ చెందిన గ్రీష్మపుండ్రాప మెంతయున్. ౧౮౫ 1274

క. తముఁ జిక్కిపోవఁ జేసిన, నమృతము వర్షర్తువున మహా ర్తి తొలఁగ వృ
క్షము లొగిఁ ద్రావుచు బహురూపము లొప్పుగ వరుసమీఱఁభాసిల్లెఁ గడున్.

*సీ. ఘోరరూపంబుల సారంబులైన కృత్యముల నొప్పిన సదనములయందుఁ
నత్యాశగల గ్రామ్యు శ లైనజనుల్ నివసించుచందమ్మునఁ శ జిక్కనైన
పంకంబు కంటకపటలంబు గల్గినతటములుగల సరశ స్తతులయందు
సారసంబులు నివాసముచేసెఁ; గలికాలమందుఁ బాపండుల శ యసదుదార

ఆ. వాదములను దివ్యవేదమార్గంబులు, చెడెడుభంగి మిగులునేతుబంధ
ములు ప్రవాహవేగమునఁ దెగిపోవుచు, నుండెవృష్టిగురియుచుండనపుడు.

చ. పురికొలుపం బురోహితులు శ భూపతు లద్ధులకోర్కు లర్హమా
తరుణమునందుఁ దీర్చెడువిశధంబున వాయుసమీరితంబు లై
వరుసగ భూతజాలములు శ వర్ధిలున ట్లమృతం బొసంగె వా
ర్ధరములు దానఁ బ్రాణితతి శ తద్దయు హాయిని బొందుచుండుఁ జూ. ౨౨

— వర్షాకాలమున హరి విహరించుట. —

క. ఈరీతిన్ జంబూఖి,ద్దురాదిక పక్వఫలవిశోభిత వనముం
జేరె విహరింపఁ బాలకు, లారాముఁడు తోడరాఁగ శ హరియుం బ్రీతిన్. ౨౩

సీ. డాఢోభరంబున శ నురవడి నడువఁగాఁ జాలకుండియును, గోపాలకృష్ణుఁ
డాదృతిఁ బిలువఁగా శ నవి పాలుచేపుచు నూఢోభరంబులు శ నొప్పుచుండ
వడివడిఁ బరువెత్తి శ వచ్చెను హరిచెంత; కవ్వనమం దున్నయట్టి జనుల [నీయ
ముదమునఁ బొదలంగసదయుఁ డౌహరి చూచెఁ దేనియల్ గురియుచుమాన

తే. ములగుపుష్పంబులం దగిలలితములగు, వనములను సెలయేళ్లను శ వానిధ్వనుల
భూరిగుహలను గనియె విహారమందుఁ, దగులుచిత్తంబు గలహరితద్వృత్తువున.

క. బోరన వర్షము గురియఁగ, సారసనేత్రుండు శౌరి శ త్కూరుహమూలం
బో రమ్యగుహయొ గృహముగ, నారసి కందాదులఁ దిని శ యట విహరించెన్.

చ. జలములదాపునం దనరు శ చారుశిలాతలమందు నర్హతం
జేలఁగెడు బాలురన్ బలునిఁ శ జేందినవేడుకఁ గూడి యే దధిం
గలిపిన యన్నముం దినియెఁ; శ గమృతమం బగుశాద్వలంబుపైఁ
బొలుపుగఁ గూరుచుండి శిశుపూగము రాముఁడుఁ గూరుచుండఁగన్. ౨౪

సీ. అచ్చట నయనంబు శ లల్లనముకుళించి పచ్చికమేయుచు శ బలిసియున్న

* “సరస్వతాంశరోధస్సు న్యూషరంగాపి సారసాః” అని మూలము. “అశాంతాని ఘోరాణి”

అని వ్యాఖ్య.

తాం-భాగ—20

యట్టివృషంబుల శ నవ్వానిచెంతను దగువత్సతరములఁ శ దమపొదుఁగుల
భారంబునకు శ్రమంపడు ధేనువుల మఱి యెల్లప్రాణులకు నశహీనమోద
మొదవించుచునుమాయయొప్పుఁగ నేచ్చఁగాఁ బెరిగిచెలంగెడు శ వృష్టికాల
తే. లక్ష్మీఁ గనుఁగొని తనదు నుశల్లమున మిగుల
గారవించెను శ్రీకృష్ణుఁ శ డౌర యనుచు;
నిట్లు శ్రీరామకృష్ణు లింపెసఁగ వ్రజము
నందు వర్షర్తుసౌఖ్యము శ నందుచుండ. ౨౯

1282

శరదృతువున శ్రీహరి విహరించుట. ౨౯

- క. అరుదెంచె శరత్కాలం, బరుదుగ నత్తఱిని నంబశరాంగణమున వా
ర్ధరములు మెల్లన సడలుట, పరమములై స్వచ్ఛములయి శ పరఁగె జలములున్.
- చ. సురపథ మప్పు స్వచ్ఛమయి శ శోభిలుచుండెను దాఁకినంతనే
పరమసుఖంబు నీయఁదగి శ పర్వెను వాయువు వృష్టివేళ నే
వరుసను వృద్ధిలేక తగుశవారిరుహంబులు నపు మెల్లఁగా
శిరముల నెత్తసాగెఁ దమిఁ శ జెందఁగఁ జేయుశరత్తు గావునన్. 3౦౪ 1284
- క. సరసిజవృద్ధిం గాంచిన, నురుయోగము భ్రష్టమైన శ నుల్లంబులు సు
స్థిరతఁ మానఁగ మరలఁ, వరుసఁ యోగైకసేవ శ స్వాంతములు కడున్. 3౧
- సీ. స్వచ్ఛంబులై యుండునట్లు సరస్సులయందలి జలము లశయ్యదనునందు
సుప్రసన్నములయి శ శోభిల్లె; శ్రీకృష్ణభ క్తియాశ్రమములు శ వరుసనాలు
గనిచెప్పఁబడు నందునాదియా బ్రహ్మచర్యమున సద్గురుసేవనమునఁ గల్లు
కష్టంబు మఱియును శ గార్హస్థ్యమునఁగల సంసారసాంకర్యశంశ్రమంబు [గామ
తే. వనమునందుండఁ దగుతఱి శ ఘనతరమల, ధారణక్లేశమును యతి శ త్వమునఁ
వాసనాదిమలంబును శ వరుస నపహరించులాగున నాకాల శ మంచితముగ. 3౧౪
- క. సురపథమునకుఁ మేఘా,వరణంబును భూతములకుఁ శ బాటిల్లెడు సం
కరతను నీటిమలంబును, ధరకుం గలపంకమును నిశతాంతము చెండెన్. 3౨ 1287
- చ. హరిని మదిం దలంచు సుకృతాత్ములు లోకకళత్రవిత్తముల్
నిరతము సౌఖ్యదంబులయి శ నిచ్చులు నుండఁగఁ గోరకే యఘో
త్కరమును బాసి శాంతులయి శ క్రాలులైఱంగున సర్వవిత్తమై
పరఁగుజలంబును వదలి శ పావనతేజము నొందె మేఘముల్. 3౩ 1288
- చ. గురువులు జ్ఞానసింధువులు శ కోరిక శిష్యులువేడ వారలం
బరిపరిఁ జక్కఁగా నరసి శ పక్వమసీషులై యైనయట్లు తోఁ
ప. రమణ జ్ఞానరూపముగ శ భాసిలు నయ్యమృతంబు నిచ్చి య
క్కరణి నపక్వచిత్తులకుఁ శ గమ్రతరామృత మీనిరీతిగన్. 3౩౪ 1289

- చ. ధరములు మంగళోదకము శ తద్దయు నొక్కెడఁ బాఱజేయుచున్
దొరుగక యుండె నొక్కయెడఁ; శ దోరపుమాధత నొంది భూరిసం
సరణమునందుఁ బ్రీతిగనఁ శ జాలెడుమానవు లాయువంతయున్
వరుసగఁ దగ్గిపోవుటను శ స్వాంతములందుఁ దలంప నట్లుగన్. 3౪౫ 1290
- తే. అల్పజలములఁ దిరుగుమీనాదికములు, జలము వరుస నశించుటఁ శ దెలియఁజాల
కట్లై తిరుగుచునుండె విహారమందుఁ, గలుగు వేడుక పెంపున శ లలితగతుల. 3౪౬
- సీ. అవిజితేంద్రియుఁ డగునట్టి కుటుంబియుఁ గృపణుడై తనలేమి శ నపరిమితము
గాఁదగు క్లేశంబుఁ శ గనెడు తెఱంగున నల్పజలంబు సమాశ్రయించి
యున్నమీనాది జంతుత్కరం బత్తఱి నర్కతాపంబును శ నాత్మ నెఱిగె;
నాత్మభిన్నంబు లోనట్టి దేహేంద్రియాదుల నహంతామమతలను జ్ఞాను
- తే. లల్లనల్లన వదలెడు శ నట్లు నేల, లాత్తపంకంబు *వీరుత్తు శ లపరిపక్వ
తను గ్రమంబున వదలె నత్తరుణమందు, నర్కరశ్మలు సోకుట శ నవనినాథ. 3౪౭
- తే. ఆత్మ యుపరతిఁ గాంచఁగ శ నపుడు మోని, విగతవేద పరిశ్రముఁడుగఁ జెలంగు
నట్లు శరదాగమంబున శ నంబురాశి, నిశ్చలజలంబుగా విధ్వంసిగఁ జెలంగె. 3౪౮
- సీ. ఇంద్రియంబులవెంట శ నే విచ్యుతింగాంచు జ్ఞానము నవ్వాని శ సాంద్రయోగ
నియతి నిరోధించి శ నిశ్చలంబుగఁ జేసికొను యోగులట్లు కృషిని బ్రదికెడు
వారు కేదారాళి శ వలనఁ బాఱకయుండ జలముల బంధించి శ చక్కవాని
సంగ్రహించిరి; వ్రజసారసనేత్రల సంతాపమును జక్రి శ చందమునను
- తే. దనువునందలి యభిమానజనితకష్టములను బోధమువలె నప్పు శ జలజమిత్ర
కరజనితతాపమును భూతగణము లొంద, కుండ హరియించె దుహినకరండు
- క. వేదము శబ్దబ్రహ్మము, నాఁ దగు; నద్దానఁ గల్గు శ న్యాయార్థము శామిగుల. ౪౦
స్త్రాదుల పరిశీలనమున, నే దగ సత్త్వయుతిఁ జిత్త శ మెంతో యమలమై. ౪౦౫
- క. కనఁబడు లాగున నిర్గత, ఘనమై నిర్మలతఁ దారకాగణ మొప్పు
దనరారుచుండె నెంతయుఁ, గనువారల మనములెల్లఁ శ గడు ముదమందన్. ౪౦౬
- క. ధరయందు వృష్టిసంతతి, పరివృతుఁ డై యదువిభుండు శ భాసిల్లుగతి
బరిపూర్ణమండలుఁడు శశ, ధరుఁ డంబరమందు వెలిగెఁ శ దారాన్వితఁ డై. ౪౦౭
- చ. జను లొగి వేడి చల్వయును శ సామ్యముగాఁ దగియుండఁ బుష్పరా
జిని దగుమేలివాసనలఁ శ జేకొని హాయిగ వీచుచున్న యా
వనపవమానసంగతిని శ వర్షము లొప్పుగ నెండతాపముం
గన రలగోపభామినులు శ కాంచనచేలహృతాత్మలై కడున్. ౪౩ 1298
- క. పరితాపంబును వదలక, నిరంతరము కృష్ణునందె శ నెమ్మివెలయ నుం

- డిరి; శరదాగమనంబునఁ, దరుణులు గోవులును మృగపతత్రినికరముల్. ౪౩౪
- క. తమనాథు లనుగమింపఁగఁ, దమి గర్భముదాల్చి యొప్పె శ దైవము భక్త
దమ మది నిల్పుచుఁ గొల్చిన, సమయంబున ఫలము లొసఁగుచందం బమరసి.
- *చ. ధరణిపమాళికి జనులు శ దస్యులు తప్ప ముదంబుగూర్చున
క్కరణిని భాస్కరుం డుదయశకాలమునం బొడసూపఁ బ్రీతితో
సరసిజముల్ ప్రమోదమునఁ శ జక్కఁ బ్రభుల్లతఁ గాంచెఁ గల్వల
క్కరణిని ఫుల్లతంగనక శ గాసిని జెందెను దస్కరుల్ బలెన్. ౪౪౪ 1301
- క. ధరణిఁ బురగ్రామంబుల, ధరణీసురు లొప్పఁజేయఁ శ దగె నాగ్రయణం
బరయ నది నూత్న ధాన్యోత్కరముం బావనముచేయఁగఁ దగియుండున్.
- ఆ. ఇంద్రియార్థములయి శ యింద్రసంప్రీతిదం,బులగు నుత్సవములు శ పాలుపుమీ
విష్ణుకళలు రామకృష్ణులు గావున, వారిచేతమిగుల శ వఱలుచుండె. ౪౬ [తె
- క. పరిపక్వసస్యయుతయై, ధరణియుఁ జూపఁజై; దీప్రతప మూని మహా
త్తరనియమంబు ఫలింపఁగ, ధరవీడి మునుల్ స్వకర్తృతతికె దగుగతిసి. ౪౬౪
- తే. కాలమరుదేర దేవాదిశకాయములను, బొందుచందంబునన్ వర శమునకు నిలచి
వణిజులును మానులును రాజశవరులు బ్రహ్మ,చారులును దచ్చరత్తునశసత్వరముగ.
- తే. పయనమై పోయి తమతమశపనులు గాఁగఁ
దగినవ్యాపారమును స్వేచ్ఛఁ శ దగఁ జరించు
టయును విజయంబు విద్యఁ బడయుటయు నను
వాని బడసిరి సంతృప్తి శ వర్ధిలంగ. ౪౭ 1306

ఇ రు వ ది యొ క ట వ య ధ్యా య ము.

హరి వేణుగానమును గోపికలకర్ణించుట.

- చ. అని శుకయోగి తెల్పి మనుశాధిపమాళికి నింకనున్ సరో
జనయను గాధలం దెలుపునంతస మూనుచుఁ బల్కె నిట్టు లో
జనవర! యాశరత్తునను శ జక్కఁగఁ దేటిననీళ్లు గన్పడెన్
వనరుహవాసనామిళితశవాయువు లల్లన వీచె హాయిగన్. ౪ 1307
- చ. హరి యపు డాదృతిన్ వనమునందు సుఖంబుగ గోపబాలకో
త్కరములఁగూడి యుండె; నటఁ శ గమ్రతరంబగు పూవుదేనియల్
వరుసఁగఁ గ్రోలి క్రొవ్వి తమి శ బంభరబృందము యుంకృతుల్ మహా
త్తరముగ దిగ్వితానములఁ శ దద్దయు నిండఁగఁ జేసె నత్తటిన్. ౧౪ 1308
- చ. ఫలముల మెక్కి మెక్కి మృదుభవ్యరవంబులఁ గూసెఁ బడు లా

* “రాజ్ఞాంతు నిర్భయా లాకా యథాదమ్యాన్విసాన్మహ.” అని మూలము.

- కొలకులు హ్రాదినుల్ గిరులు శ కూయుచు నున్నటులుండె వానిమ్రోఁ
తలకుఁ బ్రతిస్వనంబుగను; శ దత్సమయంబునఁ గృష్ణమూర్తియున్
బలయుతుఁడై వ్రజార్భకులు శ బల్విడి వెంటనురాఁగ నవ్వనిన్. ౨ 1309
- క. ధేనువులన్ మేపుచు మురళీనాదము నింపుగుల్కు శ లీల నొనర్చెన్
మానసమోద మ్మది ము, న్నేనాడును దెలియనట్టు శ లే కల్గింపన్. ౨ 1310
- ఉ. మందవసించు గోపికలు శ మాధవువేణునినాద మిద్దె యా
నందము నింపె నంచు విని శ నాదవరం బదియే పరోక్షమం
దుం దగియుంట నెచ్చెలులతో నొకకొందఱు వేడ్కమై సుతిం
పం దమి నాలకించిరి నెఱబా సని మెచ్చుచు మీననేత్రులున్. 3 1311
- ఉ. ఆమురళీనినాదమును శ హరితరం బని చెప్పనపు చే
తోముద మిచ్చునచ్యుతుని శ దోయజనేత్రుని సంస్తరించి మా
యామనుజుం డతండు మును శ పద్భుతచేష్టలఁ జూపెఁగాన ను
ద్దామతదీయచర్యల నితాంతము వారికిఁ దెల్పుచుండఁగన్. 3౪ 1312
- క. స్తరణోద్ధీపనమున నా, సరసీరుహనేత్రల వగుఁస్వాంతంబులు సు
స్థిరతం దప్పును గావునఁ; బరినుతి చేయంగలేక శ వారుండు విభూ! ౪ 1313
- సీ. అవతంసముగను బశర్త్తంబును ధరియించి కొండగోఁగుసుమంబు శ కోరి కర్ణ
ములయందు నిడుకొని శ సులలితహాటక కపిశవస్త్రంబును శ గట్టి వైజ
యంతియన్ మాలిక శ నాదృతి ధరియించి మురళికోత్తమరంధ్రములను హరి
తమ మగు నధరామృతమునఁ బూరించుచు నాత్మపాదాబ్జవిశ్వాసమునఁ ద
తే. దీయభాగంబు నతిరమణీయముగ నొనర్చుచున్ గోపబాలురు శ నైజకీర్తి [చ్చె.
గీతములు పాడుచున్ వెంట శ నాతతముగ, నలరి రాగ బృందావనమపుడు చొ
- క. వనజాక్షుఁడు నటవరవపు, వసు బూని సురల్ నుతింపఁ శ బొలుపుగ మురళీ
నినద మొనర్పఁగ నయ్యది, యనుపమమై భూతవితతియాత్మ లలరఁగన్. ౫౪
- క. చెలరేఁగెఁ దన్ని నాదం, బలరుచు వ్రజవాసిగోపికాంగన లొగి ని
మ్ముల నాలకించి యీవిధి, బలికిరి యొండొరులతోడ శ వర్ణనరీతిన్. ౬ 1316
- క. నిరుపమశుభకరమూర్తిని, హరినిన్ వర్ణించునప్పు శ డాత్మల నీశున్
స్తరమోహనరూపుని గని, పరిరంభణ మాచరించుపద్ధతిఁ గనుచున్. ౬ 1317
- ఉ. కన్నులు గల్గినందులకుఁ శ గా ఫలమొక్కఁడు వేటుకల్లునే
కన్నియలార! యీడుసరి శ గాఁ దగుబాలురఁగూడి వేడ్క నీ
చిన్నికుమారు లీపసులశచేరువఁ గానకుఁ బోవువేళలన్
గన్నదె భాగ్యమన్న నికఁగల్గదు వేటొకఁ డిట్టిదుర్విలోన్. ౬౪ 1318
- మ. మురళీనాదము చేయుచున్ లలితమై శ మోహంబు గల్గించుచున్

బరమంబై తగి సత్కటాక్షములనుం ధైః జల్లుచున్ మించు సుం
దరరాట్నానుల నెమ్మొగంబులను మోదంబొప్ప సంతృప్తిగాఁ
బరికింపందగు నంతకంటెఁ గలదే ధాగ్యంబు వేటొం డిలన్. 2

1319

సీ. సహకారభూరుహ ధారుపల్లవ బర్హిబర్హ ముల్ పుష్పస్తోబక సరోరు
హోత్పలమాలిక ధాన్యగా ధరియించి వానియంతరమున ధాననీయ
నీలపీతచ్ఛాయ ధాన్యగడువస్త్రంబులు కనఁబడుచున్ వింత ధాన్య జెలంగు
వేషంబు గలుగుట ధాన్యవివరింప నాట్యరంగంబున నటులట్లు ధాన్య గామనోజ్ఞ

తే. మురళి వాయించుచున్ సాటిఁ ధాన్యబోల్పలేక, బాలకులయంతరంబున ధాన్య లీల నీకు
మారకులు చూడఁ జూడ సమృద్ధము నొసఁగు, చున్న వారలు కంటిరేకన్నులార.

మ. అనివర్జింపఁగఁ గొంద టబ్బముఖు లభయారే! యిదే వేణు విం
తని సిద్ధాంతముచేయరాని దగుభాగ్యం జేమి గావించెనో
వనసంభూత మిదొను; స్థావరమనన్ ధాన్య వంశంబె; యిద్దానిదొఁ
గనుఁడి యిట్టి దదెంతభాగ్యము నిటన్ ధాన్య గావించెనో ప్రాగ్జనిన్. ౩

1321

ఆ. చెంతనుండి తన్ను ధాన్య నేవించుగోపిక, లకును సులభముగ దొరకని యధర
సుధను దొలుత నేర్వచ్చు ధాన్య సాంపుగఁ గ్రోలెడు, నిట్టివేణువునకుఁ నెంతో ప్రీతి. ౪౫

చ. జలము లొసంగి పెంచినవి ధాన్య శైవలినుల్ గద యవ్వి దీనికై
యలరుచుఁ బూచినట్టి కమలావళి దంభమునన్ గనుంగొనం
బులకితగాత్ర లయ్యెడిని ధాన్య బూజ్యతదన్వయజాతభూరుహం
బులు మకరందదంభమునఁ ధాన్య బూతముదశ్రువులన్ వెలార్చెడిన్. ౪౫

1322

క. తమవంశంబునఁ బుట్టిన, కమలాక్షుని భక్తుఁ బ్రీతిఁ ధాన్య గని కులవృద్ధుల్
ప్రమదమునఁ దేలి బాష్పాదములన్ దగురీతి యిచటఁ ధాన్య దార్కాణమగున్. ౯

చ. కనుఁగొనుమా సఖి! వికచకంజదళాక్షుఁడు వేణు పూదఁగా

విని వనబర్హిణంబు లొగి ధాన్య విష్ణుని నీలఘనంబుగా మనం
బున ప్రమియించి బర్హముల ధాన్య మోదము పొంగఁగ విప్పి నర్తనం
బును సలుపంగ నెత్తములఁ ధాన్య బొల్చెడు సత్త్వము లట్టై నిల్చుచున్. ౯౫

1325

చ. తమ పనులెల్లమాని కనఁ ధాన్య దామరసాక్షుని పాదపద్మయు

గ్ధము నిడుభాగ్యమున్ గలిగి ధాన్య ధృష్టి నెందును నాత్మతుల్యభా
గ్యము కలదంచుఁ జెప్పుటకుఁ ధాన్య గాకయె యీవనరాజ మెంతో యు
త్తమ మగుకీర్తిని గనియె ధాన్య మె యీవనమో సఖిమణి! ౧౦

1326

చ. అరుదగువేషమాని వనశమందు విహారముచేయుచున్ మనో

హరమురళీనిదామనున ధాన్య నందఱు దన్పెడునందనందనుం

బరమకృపాభిఁ గాంచియును ధాన్య భవ్యనిదామ నాలకించియున్

- హరిణులు కృష్ణసారముల శ నాదృతి మీఱఁగఁగూడి యింపునన్. ౧౦౫ 1327
- క. పరమప్రణయవిలోకన, భరములఁ బూజించెడున్ స్వభావజనితభ
క్తిరతి జగన్నాథుని శ్రీపరమేశ్వరుఁ జిత్ర మేమొ శ పరికింపు సఖి. ౧౧ 1328
- క. జననము తిర్యగ్జాతిని, గని మూఢమతిత్వ మూని శ కడు ధన్యము ల
య్యెను జెప్పనేటి కే సఖి!, మనపతులో జన్తమునను శ మానవు లయ్యున్. ౧౧
- ఆ. అల్పబుద్ధులౌట శ నాపరమేశ్వరుఁ, గనెడుకోర్కిఁ జూపుగముల హరిణు
లట్లు లోకనాథు శ నందు వ్యాపింపఁగఁ, జేయ నోర్తురొక్కొకచెలి పలుకుమ.
- సీ. గోపిక యొక్కర్తు శ కూర్తి వచించె నోసఖి! యట్టై చూడుమా శ సారసాక్షు
లకు వేడ్కనించు సశల్లలితరూపము శీలముగల శ్రీకృష్ణునిఁ శ దగఁ గనుంగొ
నియు మనోహరముగ శ నెగడు తద్వేణునినద మాలకించియు శ నదెవిమాన
ములఁ బోవు త్రిదశులఁపూవుఁబోడులు తమప్రాణనాథుల యంకశభాగములను
తే. నున్న వారయ్యు స్తరతాప శ మోర్వలేక
ధైర్యసారము నశియింప శ దమకబరుల
నుండి సుమములు రాలంగ శ నొగిఁ బరవశ
తను గనిరి నీవు వెడలంగ శ మనము లడల. ౧౨ 1331
- క. కనుమా యల్ల దె గోవులు, వనజాక్షుని దివ్యవదనశవారిజగతవే
ణునినాదామృతమును జక్కనికర్ణపుటంబు లెత్తి శ కడుఁ దమిఁ గ్రోలున్. ౧౨౫
- క. క్రేపులొగిం దద్గీతం, బాపగిదిగ నాలకించి శ యాయమృతరసం
బేపారు కర్ణపుటముల, నాపగిదిం గ్రోలుచున్ మహాశ్చర్యముగన్. ౧౨౫ 1333
- క. జననుల స్తన్యముఁ గ్రోలం, గను జాఁపిన మోర లట్లై శ కదలింపక యుం
చినజాడఁ జూడుమా నెమ్మనములఁ దగు ప్రీతి యెంతమాత్రమొ చెలియా!
- క. ఆనందంబున శ్రీహరి, మానితరూపంబు దృష్టిమార్గంబున నే
మానసమున నిడి గొఁగిట, నే నియతిం గదియఁజేసి శ యేమటి తనువుల్. ౧౩
- క. నిలుచున్న వశ్రుకణములు, జలజలరాలంగఁ జూడు సఖి శ పేటొకచో
టులఁ జూచితే యచ్చెరువుం, గలిగించెడు వార్తవినుము శ కదలనిపూన్కిన్. ౧౩
- మ. వినవమ్మా! వనమందు నిందుఁ బులుఁగుల్ శ వీక్షింపఁగా మానులే
యని తోఁచున్ గడువిత వార్తయిదె యెట్లన్నన్ మనోజ్ఞంబు లై
కననౌ పల్లవముల్ గలట్టితరుశాఖల్ చక్కఁగా నెక్కియ
వ్వనజాతాక్షుఁ డొనర్చుహరిమురళీస్వానంబు నాలించుచున్. ౧౩౫ 1337
- చ. ఇదియగు నిట్టిదంచు వచియింపఁగరాని సుఖంబు గాంచి స
మ్మదమొదవంగ నేపలుకుఁ శ బూని వచింపఁగమాని కృష్ణమూ
ర్తిదగు మనోజ్ఞరూపమును శ దృష్టిగఁ గాంచుచు మీలితాక్షముల్

గదురంగ నొప్పుఁ జూడు మదె శ గాఢతపంబున మౌనివర్యులున్. ౧౪ 1338

చ. శ్రుతిహితకర్త జాలముల శ శుద్ధమతుల్ తగఁజేసి తత్ఫల
ప్రతతిని గోర మాని శ్రుతిపాదపశాఖలయందునుండి స
మృతి హరియందె దృష్టిదగుమాడ్కి నొనర్చుచు శర్మమొంది త
ద్ధితతమగీతముల్ వినుదు శ రీవిహగంబులు నట్టె యుండెడున్. ౧౪ 1339

సీ. చేతనంబులుగల శ భూతంబుల వగువార్తల నట్టులుంత మీఠతటిను లెల్ల
నీముకుందునిగీత శ మెంతయు నాసక్తి నాలకించుచుఁ దమయంత సుడుల
తిరుగుడులను దమతీవ్రవేగంబును సడలించి పొడమిన శ స్తరునియురవ
డిని దెల్పుచున్ మహోర్ధ్వనికరకరములఁ బంకరుహంబులఁ శ బారితోషి

తే. కములుగాఁ బట్టుకొని హరికమ్రపాద
జలజయుగళంబు గనరాక శ యలరురీతిఁ
దాల్చుచున్నవి చూడుమా శ తలిరుఁబోడి !
యింతకును మించఁగలదొకొ శ వింత యెందు? ౧౫ 1340

మ. మురళీస్వానము విస్తరించుచును రామంగూడి గోపాలకో
త్కరముల్ వెంటను జేరి కొల్వఁ బశుసంతానంబులన్ మేపుచున్
వరకాళిందితటంబునందు రవితాపంబుం గడుం గాంచు శ్రీ
హరి కాయెండయె సోకకుండ జలదం శ బత్యంతముం బ్రీతితోన్. ౧౫ 1341

తే. విరులసరిపోలు శిశిరశీకరసువృష్టిఁ, గురియుచున్ దనయాకృతి శ గొడుగుఁగాఁగ
నలవరించుచు నేవించు శ నంబుజాక్షి, చూడుమా దీనిమించిన శ చోద్య మున్నె?

*మ. కృతకృత్యల్ గద యీపులిందవనితల్ శ కీర్తింపఁగా వచ్చుఁగా
యతివా! వీరిని శ్రీనితంబిని యురోశజాలంకృతం బై తమిన్
రతివేళన్ హరిపాదపద్మయుతిఁ దద్రాగోన్నతిం గాంచి య
చ్యుతుఁ డీభవ్యవనాంతరంబున విహారోత్సాహముం బొందఁగన్. ౧౬ 1343

చ. హరి చరణారవిందముల శ నల్లన నీతృణరాజి నుంచఁగా
సురుచిరరీతి నం దలరుశుచున్ దగనవ్వరకుంకుమంబు నా
దరమునఁ గాంచి ప్రీతిఁగొని శ ధన్యతఁ గందు మటంచు మోమునం
దురుకుచమండలంబున మహోద్యమ మొప్పుగఁ బూసికొం చొగిన్. ౧౭ 1344

తే. ఆధిబాధితలేగాక శ యలరుచున్న, వార లివ్వారిఁ గాంచిన శ సారసాక్షి
యెంతో సంతోష మయ్యెడునేమునట్టిభాగ్యమునకర్హులముగాముపలుకులేల.

సీ. రామకృష్ణుల రుచిరామలపాదసంస్పర్శనంబున సంతసంబు నొంది
వారలకున్ గోపబాలకులకు గోవులకును బానీయముల్ శ ప్రకటరుచిర

* “పుణ్యాశ్రుశింద్య ఉరుగాయపదాజ్ఞరాగ శ్రీకుంకుమేన” అని మూలము.

- తృణకందమూలముల్ శ దివ్యఫలంబులు తగురీతి నమరించి శ ధాత్రిధరము
లం దుత్తమంబగునట్టి యీగిరి హరిదాసవర్యం బనఁ శ దనరుచున్న
- తే. దతివ ! కంటివె; గోవులయంఘ్రిబంధ, రజ్జువులు మెడత్రాళ్లు శిరమ్ములందు
మూఁపులందును గనఁబడ శ గోపబాల,యుతిని సహజులువీరు ధేనుతతిఁగూడి.
- చ. మనమున కింపుఁబెంచు కలశమంజులశబ్దము లొప్ప వేణుని
స్వనములఁ బర్వజేయుచును శ భాసురలీలఁ జరింప నాస్వనం
బును విని జంగమంబులును శ బొందుగ స్థావరముల్ స్థిరత్వముం
గనెఁ బులకాంచితత్వమును శ గ్రన్నన నోచెలులార ! చూడుఁడి! ౧౯ 1347
- తే. జంగమస్థావరంబులు శ సరఁగఁ దాటు
మాటుగా మాతెఁ; జిత్ర మివ్వాడ్కి నెందుఁ
గంటిమే యెవ్వరేఁ జెప్ప శ వింటిమే య
టంచు బహుభంగులక వినునొంచుచుఁ దమి. ౧౯ 1348
- చ. వనితలు రామకృష్ణు లటభవ్యతరంబుగఁ గేళిసల్పుఁ గా
మనములఁ గల్లుప్రేమమున శ మంజులరీతిఁ బరస్పరంబు చ
క్కనిగతి సన్నుతించుచు నిశామము ప్రీతిని దన్తయత్వముం
గనిరి మహానుభావులను శ గాంచిన నెంచిన సత్ఫలంబ యశా. ౨౦ 1349

ఇ రు వ ది రె ం డ ప య ధ్యా య ము.

—ॐ గోపికావస్తాపహరణము. ॐ—

- క. నరనాథున కిట్లని ముని,వరుఁ డుపదేశించి మఱియుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
ద్ధరణీశ ! వినుము ననమున, హరి యటువిహరింపఁ బూనున త్తరుణమునన్.
- క. హేమంతం బరుదెంచెను, గామితముల నొసఁగ నందుఁ శ గమ్రతరంబే
యశా మార్గశీర్ష మాసం, బామాసమె విష్ణుపూజ శ కర్ణతమంబౌ. ౪ 1351
- సీ. ఆమాసమున వ్రజశమందు నెసంగెడు ప్రాయంపుగోపికల్ శ పరమనియతిఁ
గాత్యాయనీదేవిఁ శ గడుభక్తిఁ బూజించు వ్రతముఁ బూనిరి;దానశవాంఛలెల్ల
సమకూరునని హవిశష్యంబె భుజించుచు నుండిరి; తద్వృత్త శ మొక్కమాస
మాచరింపం దగు శ నందు వారలు సూర్యుఁ డుదయింప నుండఁగా శ నురుతరమగు
- తే. భక్తిఁ గాళిందికిం బోయి శ పావనజల,ములను స్నానంబుచేసి యశమునసమీప
మందు నిసుకనుగూర్చి కాశత్యాయనీస్వ,రూపమును బొందుపఱచి తద్రూపమం
- క. పరదేవి నావహించుచుఁ, బరిమళగంధప్రసూన శ వరహారములక [దు.
నిరుపమధూపంబుల శ్రీ,కరదీపంబులను బూజఁ శ గావించి తమిన్. ౨౪ 1353

సీ. పావనతమములౌ శ భక్త్యభోజ్యాదిక నై వేద్యములను బంధులను జిగుళ్లు
దండులంబులను గాత్రతాయని ముందట నునిచి పూజించి భక్త్యుత్కృతమునఁ
గరములు బోడించి శ కాత్రతాయనీ ! మహామాయీకా బ్రహ్మాండమండలాధి
నాయీకా దేవి మహామోగినీ నందగోపకుమారు నాశకుఁ బతిచేయు

ఆ. మంబ ! నీకు వందనాళి యొనర్తు నం, చెటుకపటచు నర్థమే పొసంగు
నట్టి మంత్రజపము శ నత్తటిఁ జేయుచు, వేటువేటుఁ బూజ శ విధిగఁ జేసి. 34

క. మనమునఁదగు వాంఛను శ్రీ, వనజాక్షునిఁగోరి భక్తిభావంబుల నా
తనినే తలఁచు చజస్రము, మనసులు హరియందె నిల్వ శ మాసంబెల్లన్. ౪4

క. వ్రతనిరతిఁ బుచ్చుచున్ నం,దతనూజుఁడు పతిగ మాకుఁ శ దగుఁగా కనుచున్
మతి నెంచి భద్రకాళి ని,యతిఁ బూజించిరి వ్రతాంతమందున్ వారల్. ౫

1సీ. ఒకనాఁడు నాల్గుఘటికలరాత్రియె యుండ నన్యోన్యనామధేయములఁ బ్రీతిఁ
బిలుచుచు నతిశయప్రీతిమై నన్యోన్యకరము లూతఁగఁగొని శ కమ్రగతులఁ
గాళింది కేగుచుఁ శ గాంచనచేలుని చరితాళిఁ బాడుచు శ స్నాన మొనరు
పఁగఁ బోయి; రంత నాపడఁతులు నదిగట్టునందె పుట్టంబుల శ నంతకుమును

తే. పునిచి నట్టులె యుంచి యా శ యుదకములను
స్నానమొనరించుచున్ గృష్ణచరితములను
బాడుచుండిరి; తద్వార్తఁ శ బరమపురుషుఁ
డఖిలయోగీశ్వరేశ్వరుం శ డాత్మ నెఱిగి. 24

1357

2క. వనితలు పూనినసువ్రత,మును సఫలముగా నొనర్పఁ శ బూని వయస్యా
ళినిగూడి యచ్చటికిఁ బో,యెను వారిఁ బరీక్షచేయ శ నెంచియె యెలమిన్. ౮

తే. కర్తసంసిద్ధికొఱకు నాశకంజనయనుఁ, డానదీతీరముననున్న శ యంబరముల [ను.
నెల్లరుం దీసికొన నీపశువుక్ష మొక్కఁ, డందు నుండుట నెక్కె నాశయర్భకులు

క. కారణ మెటుఁగకయే యా, వారిజదళనేత్రుఁగూడి శ వరుసగ నీప
క్షారుహము నెక్కి నవ్వఁగఁ, గోరికఁ బరిహాసవాక్యకోవిదుఁ డగుటన్. 1360

శా. నీపక్షారుహ మిద్ది పూజ్యతమమై శ నిత్యంబు వైమానిక
స్త్రీపూజ్యంబయి యొప్పు; మీర లబలల్ శ చిత్తంబులం దిందుకే
వ్యాపారాంతరముల్ తలంపక మహాభక్త్యుద్ధతిన్ వచ్చి మీ
మీపుట్టంబులు చేకొనుం డభిరుచిన్ శ మేలొప్పు మీ కెంతయున్. ౯4 1361

1 “ఉషస్యతాయగోత్రైస్సైస్వి” అని మూలము. “ఉషసిఘటికాచతుష్కావశిష్టకాలే” అని
వ్యాఖ్య. 2 “భగవాంస్తదభిప్రేత్య కృష్ణ యోగేశ్వరేశ్వరః, వయస్విరావృతస్తత్రగతస్తత్రగర్త
సిద్ధయే” అని మూలము.

- 1ఉ. నాపలు కిద్ది సత్య మనిశనమ్ముడు నర్తముగాదు సద్వ్రతం
బీపగిదిం బొనర్చి కృశియించినమికడ మేలమాడఁగా
నోపుదు నే యదించుకయు శ నొప్పునె యింతకుము న్నసత్యమే
నేపగిదిన్ వచించినది శ యించుకయైనను లేదు నమ్ముడీ! ౧౦ 1362
- చ. అన్యతము నే వచింప నని శ యందలు వీర లెఱుంగుదు ర్గనుం
గొనుఁడు సుమధ్యలార! యివిగో వసనంబు లొక్కొక్కరే జవం
బున నరుదెంచి కైకొనఁగఁబోలును గుంపుగఁ గూడి యైనఁ జే
కొనఁదగు దీన నెద్ది మదిఁ శ గోరుదురో యటుచేయఁగాఁ దగున్. ౧౧ 1363
- చ. అనియిటు లాపరాత్పరుఁడు శ హర్షమునన్ బరిహాసవాక్కులన్
వనితలు చక్కఁగావినఁగఁ శ బల్కిన గోపిక లట్టె ప్రేమవా
హినిని మునింగి యొండొరుల శ నెంతయుఁ గాంచుచు లజ్జపెంపునన్
మనములనుండి ప్రీతి యొకమాడ్కిని నవ్వుగ వెల్వడం గడున్. ౧౨ 1364
- చ. జలములనుండి వెల్వడఁగఁజాలక యందె వసించియుండి; రా
జలరుహనాభుఁ డిప్పగిది శ సంతసమొప్పుగ మాటలాడ నా
పలుకులు స్వీయచిత్తములఁ శ బల్విడి లాగఁగఁ గంతదఘ్ను శీ
తల సలిలాంతరాశమునఁ శ దద్దయు మేనులు కంప మొందఁగన్. ౧౩ 1365
- క. చలిభాధయోర్వఁ జాలమి, జలజాతునితోడ నిట్లుశ్చానలు వేడ్కం
బలికిరి; కృష్ణా! ²యనయం, బలమిం జేయకుము పాడియే యిది నీకున్. ౧౩
- క. మానందరాజునకుఁ బ్రయ, సూనుఁడ వని వ్రజమునకును శ సొంపులఁగూర్పం
గా నిల్చినశ్రీహరి వని, యే ని న్నెఱిగితిమి చెప్పనేటికి మఱియున్. ౧౩౪
- క. వడవడవడఁకెడు మాకుం, దడయక వస్త్రమ్ము లిమ్ము శ దయగలస్వామి!
పడఁతులము గామె మమ్మిటు, లడలించుట పాడియగునె శ యాత్మ నెఱుగవే.
- చ. వనితలమంచు నీర్వెడలుభంగియె పాడియుఁ గా దటంచుఁ జ
ల్లనిజలపూరమందు నొకశలాగున మున్గి తపించుచున్నయీ
వనరుహనేత్రలన్ వగల శ వారక తప్తలఁజేయరా దటం
చును దలపోసి వస్త్రముల శ చొప్పుదలంచి యొసంగుమా త్వరన్. ౧౪ 1369
- తే. శ్యామసుందర! ధర్మంబు శ లరసి యెఱుఁగఁ
జాలుదీ వొక్కడవె నీవశచనము భంగి
జేయువారముసుమ్ము దాశికిలమకాట
వస్త్రముల నిమ్ము న్యాయమ్ముఁ శ బరఁగ నిమ్ము. ౧౪౪ 1370

1 “సత్యంబ్రవాణినోనర్తయద్యాయంప్రతకర్మితాః, నమయోదితపూర్వంవా అన్యతంతదిమే
విదుః” అనిమూలము. 2 “మానయంభోః” అనిమూలము. ‘అనయం అస్మయ్యమ్’ అనివ్యాఖ్య.

- చ. మనమునఁ జక్కనెంచి గుణశమండన! వీరు పురంధ్రులంచు ని
 ప్పనిసరిగా దటంచుఁ దగుభంగిఁ దలంచి మదీయవస్త్రముల్
 వనజదళాక్ష! యిమ్ము పలుకవాక్కుల వేడఁగనేల? యీయవే
 జనపతితో వచింతు మిది శ సత్యము సత్యము సత్యమం చనన్. ౧౫ 1371
- చ. విని భగవంతుఁ డిట్లనియె శ వీతమనఃపరితాపలౌటఁ బా
 వనతరసుస్థితం బలర శ వర్తిలు సారసనేత్రలార! మీ
 రనయము నాదుదాసికలె శ యైనమదుక్తిని జేయఁగాఁ దగు
 జన దిఁక జాగుసేయఁగ నశసంశయవృత్తిని రండు రం డి టన్. ౧౫౪ 1372
- క. మీవసనంబులఁ గైకొనుఁ, డీవృక్షమునందు నున్నశివె వస్త్రంబుల్
 నావిని యల్లపురంధ్రులు, శ్రీవిభు నానతిగ్రహించి శ శీతకృతార్తిన్. ౧౬ 1373
- చ. తనులతికల్ వడంకఁగ నితాంతము స్త్రీలకు నైజమైనచో
 ప్పన మరియాదఁ గావఁగనుభోలిన యాస్థల మొక్కచే జవం
 బొనరఁగ మూసికొంచు నది శ నొక్కట వెల్వడివచ్చి రంత నా
 వనజదళాక్షుఁ డీశ్వరుఁడు శ వారలు స్వాజ్ఞను బైక వచ్చుటల్. ౧౭ 1374
15. మదినెంచి వారినెమ్మదులు శుద్ధములయి సద్భావమునఁ దగి శ సాధుసమ్మ
 తములయి యుంటకుఁ శ దాను సంతోషించి వారిజన్మనమును శ వారిభక్తి
 జక్క నాలోచించి శ నిక్కపుభక్తికే గడుమెచ్చుకొనుచు వృక్షమ్మును దిగి
 వచ్చి భుజంబున శ వలువలు గన్పడునట్లుచేయుచుఁ బ్రీతియలర సుస్థి
- తే. తము చెలంగఁగ నిటుపల్కె శ నమలభక్తి
 మఱిపరీక్షింపఁ గాఁ గోరి శ మహితచిత్త
 లార! వినుఁ డొక్కమాటను శ మీరు సువ్ర
 తమును బూనినవారుగద యటులయ్యు. ౧౮౪ 1375
- చ. వలువలఁ దీరమందు నిడి శ వారిని స్నానముచేయుచుంటయుం
 దలచిన దేవికే మిగులఁ శ దప్పొనరించినయట్టు లయ్యెని
 మ్ముల నఘ మబ్బె దానినొకకమూలకుఁ ద్రోయ శిరస్సులందు నం
 జలు లిడి మ్రొక్కి వస్త్రములఁ శ జయ్యనఁ గైకొనుఁ డంచుఁవేడ్కతోన్. ౧౯
2. హరివచియింపఁగా వనిత శ లాహరివాక్కులు ధర్మయుక్తిచే
 బరఁగు తెఱింగి నందసుతుఁ శ బావనచిత్తునిగాఁగ నమ్ముచుం
 గరమున నొక్కటఁ దమసుకార్యము పండ నమస్కరించి రా
 కరము యథాప్రకారముగఁ శ గాపుగ నుంచిరి మానరక్షకై. 1377

1 “భగవా నాహతావీక్ష్య శుద్ధభావ ప్రసాదితః” అని మూలము. 2 దీనికి మూలములు నాగర
 ప్రతిలా లేవు.

- చ. వనజదళాక్షుఁ డవ్విధిని శ వారలు మ్రొక్కఁగఁ గాంచి ధర్మయు
క్తిని దగునట్లు పల్కె నిది శ కేవలశాస్త్రవిహీన మాటఁ జ
క్కనిఫల మీయఁజాల దొకశక్తై నతి నెవ్వఁడు సల్పి యచ్యుతుఁ
వనరుహనాభుఁ దృప్తిగను శ భంగి నొనర్పఁగఁ బూను వానికిన్. 1378
- తే. కరము ఛేదించుటయె పాపహరముగాఁగఁ
దగిన పాచితమని గొప్పధర్మవిదులు
పలుకుదురు మీరు రెండుచేతుల నిజేశ్వ
రునకు మ్రొక్కుఁడు శాస్త్రోక్త శ మనఁగఁ దగును. 1379
- క. అది నాకుఁ బ్రియతరం బ,య్యది చక్కఁగఁ జేయవలయు శ నంహఃప్రశమం
బొదవఁగఁ జెయంగోరిన, నిది యిట్లే చేయవలయు శ హితమగు మీకున్. 1380
- తే. ద్వివిధపాపములను జేసితే రిపు డిట్లు, వానిఁ దొలఁగించుకొన మీకుశవాంఛయేని
పాణియుగ్గంబు నెత్తి సశద్భక్తి వంద,నము లొనర్పఁ డటంచు శ్రీనాథుఁ డనిన.
- సీ. వస్త్రహీనంబుగ శ వారి మునుంగుట వ్రతభంగమని యెంచి శ వనజనాభు
పలుకు హితంబని శ భావించి వ్రజసుందరులు కార్య మద్దాని శ సలలితవిధి
సార్థకంబుగఁ జేయ శ నాత్మలందుఁ దలంచి సకలకర్తములకుఁ శ జక్కనిఫల
భూతుఁడై యఘములఁ శ బోకార్చుశ్రీహరికిని మ్రొక్కి రత్తఱిఁ శ గేలుదోయి
- తే. మోడ్చి; యీవిధి గోపికల్ శ మ్రొక్కుటయును, సర్వకార్యసమర్థుఁ డొకచక్ర దేవ
కీతనూజుండు వారిభక్తికిని జాల, సంతసం బంది స్నేహంబు శ సాంద్రమగుట.
- క. మనమునఁ దలంచి తృప్తి, గని వారల వస్త్రములను శ గడువడి నొసఁగఁ
వనజాక్షుఁ డిట్లువస్త్రంబును మాని మునుంగ మీకుఁ శ బోలునె యనుచున్.
- క. సరసీరుహనేత్రల గో,పరమణులన్ దోచినట్టి శ పద్ధతి వంచిం
చె రయంబున నిచ్చటికే, యరుదెంచి పరిగ్రహింపుఁ శ డంబరచయమున్. ౨౧౫
- క. అనుచున్ సిగ్గు తొలఁగ నొ,య్యన నేర్పులు గానఁబడఁగ శ నదలంచెను; నే
ననునది సత్యము నర్తం, బనితలఁపకుఁ డనుచును బరీహాసముచేసెన్. ౨౨ 1385
- సీ. చేతులుజోడించి శ చేరిమ్రొక్కుండని బొమ్మలంబోల నేర్పువలయంగ
నాడించె వలువల శ నపహరించినయట్లు గనఁబఱచెను, బ్రీతిఁ శ గంజనేత్రుఁ
డి ట్లెన్నివిధముల శ నెంత పరీక్షించినను గోపికలు నందఃనందనుపయి
నించుకై న నసూయ శ హృదయంబులన్ గన రాపరమేశుని శ యసదృశతమ
- తే. సారసంభాషణంబున శ శర్మమొంది, యుంట నంతట వార లశత్యుత్తమాంబ
రముల ధరియించి లజ్జాభరమునఁ గృష్ణు, నందుఁ జిత్తములను జేర్చి శ యవశలగు
- *చ. కనుతుదలందు లజ్జయు నిశకామము నాట్యము సల్పుచుండఁ గృ [చు.

* “తాసాం విజ్ఞాయ భగవాన్ స్వపాదస్పర్శకామ్యయా, భృతప్రతానాం సంకల్పమాహ
దామోదరోఽబలాః, సంకల్పవిదితస్సాధోవ్యో భవతీనామదర్శనం” అని మూలము.

- చ. కనుఁగొనుఁ డీమహీజము లఖండతరామలభాగ్యవంతముల్
వినయము కన్నడన్ బరుల శ వృద్ధికె జీవితమున్ వ్యయించుచున్
వనటనుగూర్చు నాతపము శ వాయువు వృష్టిని మంచు నోర్చుకొం
చనువుగ నిత్తఱిన్ మనల శ నవ్వియు నేచునొ యంచు నెంచుచున్. 3౨ 1398
- ఆ. మనకు వానిబాధగనఁబడకుండంగ, నాపుచున్నయవి ప్రయత్న మొప్ప
ధన్యతమము లివి కదా? యెల్లప్రాణులఁ, బ్రదుకునట్లు సాయపడెడుఁ గాదె.
- క. ఈతరువుల పుట్టుకయే, భూతలమున సార్థకంబు శ పాం డర్థిజన
వ్రాతము వీనింజేరిన, నేతఱినే నరులకడకు శ నేగినరీతిన్. 3౨౪ 1400
- సీ. *ఫలములొందకపోవు శ పద్ధతియేలేదు విముఖులైపోవ నిశ్చయి యొనరింప
వెవ్వారి నిందున్నవృక్షముల్ తమపత్రపుష్పఫలంబులఁ శ బొలుచుఛాయ
లనుమూలములను వశ్మలములఁ గట్టియలనుగంధములను బంకనుమఱియును
భస్మాస్థులను బల్లవంబుల నంకురములను గోరెడువారి శ భూరివాంఛి
- తే. తముల నీడేర్చుచున్నవి శ ధరణినితర
గాత్రధారులయెడఁ బ్రాణాకాంచనముల
మనసుచే వాక్కుచే మేలు శ కనఁగఁ జేయు
చుంటయే జన్తసాఫల్య శ మొగి నరులకు. 3౨౫ 1401
- క. ఇదె యిహామునఁ బుట్టువునకు, నొదవెడుసాఫల్య మనఁగ శ నొనరింపక యి
ట్లదయత నుండిన నవ్వారిది జన్తమె యగునొకో పరీక్షింపుఁడొగిన్. 3౨౬ 1402
- మ. అని వర్ణించుచుఁ గృష్ణుఁ డంతట బ్రవాళాళిన్ బ్రసూనవ్రజం
బునఁ బండ్లన్ స్తబకంబులన్ దళములన్ శ బొల్పారుశాఖోత్కరం
బు నితాంతంబును వంగియుండఁ గడునొప్పల్ గుల్కు వృక్షంబులె
ల్లను వ్యాపించిన త్రోవ వానినడుమన్ శ లక్ష్మీశతం బొల్పుచున్. 3౨౭ 1403
- క. అరిగెను; గాళిందికి నా, తరంగిణిన్ శీతమధురతమసావనపు
ష్కరముల గోవులు త్రావఁగఁ, బరితృప్తిం దాను గోపబాలకు లెలమిన్. 3౨౮
- క. జలపానం బొనరిచి గోవుల మేపుచు నవ్వనమున శ భూరితరముదం
బులఁ దిరుగుచు నుండఁగ నాకలి మిక్కిలి పీడనేయఁగా బాలు రొగిన్. 3౨౯
- తే. రామకృష్ణులఁ బిల్చి విశ్రామ మనఁగ, లేనిచందంబునం దమ్ము శ మాన కేచు
నాకలిని మాన్పుడీ యనియడుగనెంచి, పలికి రిట్లని యత్యాత్మిబల్లటిలుచు.

* “ఏతావజ్జన్తసాఫల్యం దేహినామిహ దేహిభు, ప్రాజ్ఞైర్ధర్మిణా వాచా శ్రేయ ఏవాచరే
న్మదా” అని మూలము.

ఇ రు వ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి బాలకులయజ్ఞశాలకు నన్నమడుగఁబంపుట. —

- క. ఓరామా ! గురువీర్యా, శ్రీరమణా! కృష్ణ! దుష్టశిక్షక! మమునీ
భూరితరతుత్తు మహా, ఘోరంబుగ బాధచేయుఁ శ గొంకదుసుండి. ౪ 1407
- క. అదిశాంతించు నుపాయం, బెదియో యోజింపుఁ డనుచు శ నెంతయుఁ బ్రార్థిం
ప దయన్ దేవకిపుత్రుఁడు, మదిలో భావ్యర్థ మెంచి శ త్త్వాసురసతులన్. ౧ 1408
- క. తనయందు భ క్తిభావం,బునుంచి వ ర్తించుచుంట శ మోదమ్మన వా
రిని గృతకృత్యలగాఁ జే,యను దలఁచి సకాలమనుచు శ నరసి సఖులతోన్. ౨
- క. పలికెన్ బాలకులారా!, యిలాసురుల్ బ్రహ్మవేత్త శ లీచెంతనె ని
స్తులదేవలోకసౌఖ్యం, బులఁ బొందం గోరి సత్రమును నొకదానిన్. ౨౪ 1410
- ఆ. ఆచరింపఁబూని శ రాంగిరసం బన, సత్రయాగమద్ది శ త్తమఁ బ్రసిద్ధిఁ
గాంచె నచటి కేగుఁ శ డంచితగతి మీర, లస్తదాజ్ఞ వచ్చినట్లు పలికి. 3 1411
- క. గోపాలకులారా! యట, నాపేరు మదగ్ర జన్మనామముఁ జెప్పుఁడా
మాపేరు పలికి యన్నము, వే పెట్టుఁడటంచు మీరు శ వేడ్కఁ దెలుపుఁడి. ౪
- చ. అని భగవంతుఁ డాజ్ఞనిడ శ నందలు నప్పుడె పోయి కేలుమో
ద్బున ధరణీసురర్షులకు శ మ్రొక్కుచు దండమురీతి భూమిపైఁ
దనువులు చేర్చి యన్నమును శ దా రడుగం దమిగాంచి వేడ్క ని
ట్లనిరి; మహాత్ములార! వినుఁ శ డాదృతి మాపలు కింత యి త్తటిన్. ౫౪ 1413
- సీ. శ్రీకృష్ణనానతిఁ శ జేకొని రామానుమతిఁ గొని వా రంప శ జతనమొప్పు
వచ్చితి మిచటికి శ భ ద్రంబు మీకగుఁగాక! తదాజ్ఞలఁగడఁగి చేయు
వారిగా మము నెన్నుఁడీ! రమ్యభూమికి దవ్వుగా కున్నట్టిధరణియందె
రామకృష్ణులును గోస్తోమంబు మేపుచు తుద్యాధితులయి మీశకుం దెలుపఁగ
- తే. మమ్ముఁబంపిరి యన్నము శ మిమ్ముఁ గోరి
రదియె వారలయభిలాష శ మనఁగ భూమి
దివిజవరులార! ధర్మంబు శ తెఱఁగెలుంగు
వారియం దుత్తములు గాఁగ శ వఱలు మీరు. ౬౪ 1414
- క. వారలపై శ్రద్ధయుఁ జే,కూరునయే మీకు వారిశత్రుదాబ్ధ యడం
గా రయమున నన్నంబిడి, కోరికఁ జెల్లింపుఁ డనుచుఁగోపార్థకులున్. ౭ 1415
- సీ. దీక్షఁబూనిన మాకుఁ నేక్షణంబుననైన నగ్ని పూజయె వ్రతమందువలన
మాయన్న మ దభోజ్యమే యగు నందురో దీక్షను బశువువశధించుదనుక
సౌత్రామణి యనెడు శ సత్కర్మమందును దీక్షితాన్నంబును శ దినఁగరాదు
గాని యవ్వలఁ దినఁగఁగాఁ బాపమబ్బదు; నావిని యందున్న శ భూమిబుధులు

- తే. తుద్రఫలమును గోరియే శ శుభదములను, నాశ నాయాసబహుళంబులై నకర్త
ముల నొనర్చుచు నజ్ఞులై శవెలయుచుంట, భగవదభ్యర్థనముగైకొనగదలచక.
- క. తమరే పెద్దల మనుకొని, మమతా దిగనాడలేని శ మందులు గాన
గమలాక్షుఁ డన్న మడుగుట, విముక్తికి సాధన మనువెర వెలుగమిచేన్.
- క. విననట్టు లుండి రకటా, జననాయక! దేశమట్టై శ సమయము చరు వ
ట్టై నిఖిలవస్తువ్రాతం, బును మంత్రము తంత్రవిసరమును ఋత్విజులున్. ౯౪
- చ. అనలము దేవతాతతియు శ నయ్యజమానుఁడు నధ్వరంబు న
ట్లనుపమధర్మసంతతియు శ యన్తయముల్ గను బొల్పుచుండునో
వనరుహనేత్రు నచ్యుతుని శ బ్రహ్మ మధోక్షజు నట్టి శ్రీహరి
మనుజమనీషచే నపుడు శ మానవమాత్రుని గాఁ దలంచుచున్. ౧౦౪ 1419
- తే. దుష్ట మగుప్రజ్ఞచేఁ దగిదుష్టమాన, వాత్సలను బొందియున్న వారౌట దైవ
మునుగ నెంచకపోయిరి శ మనుజనాథ!, కలదు లేదన్న మనియును శ బటుకరైరి.
- క. కనిపెట్టియుండి గోపకు, లనుమానముమాని పెట్ట శ రను నూహ నిరా
శనుగూడి మరలి యచటికిఁ, జని తెల్పిరి సోదరులకు శ త్వాసురవృత్తిన్. ౧౦౨
- చ. పలుకుల వానిని వినుచుఁ శ బక్కున నవ్వి పరాత్పరుండు లో
కులదగువృత్తినిం దలచి శ కొంకక కార్యముఁ బూనువాఁడు లోఁ
గలఁగక యోర్పుఁబూని తనకార్యము దీర్చుకొనందగుం గదా
యలుగక బాలురార! యొకయర్థముఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ. ౧౩ 1422
- సీ. అవమానమొందని శ యాచకుం డెవఁడేని జగమున నుండునే శ చక్కఁ దలఁపఁ
గావున మరల నశక్కుడ కేగి మీరలు బ్రాహ్మణులఁ గనక శ వారిసతుల
కడకేగి బలదేవకాంచనాంబరు లిట వచ్చి యున్నారనువార్తఁ దెలుపుఁ
డాసతీమణులును శ స్వాత్మల నాపయి నునిచి దేహంబుల శ నొక్కరితి
- తే. నందునుందురు; తద్బుద్ధు శ లచటలేవు
గాన యాచింపుఁ డన్నముఁ శ గాంక్ష మాన
మీకు నొసంగుదు; రింకేల శ మించులజ్జ
నొంది యున్నారో? పోఁ దగు శ నురుజవమున. ౧౪ 1413
- క. అని హెచ్చరింప వారలు, చని పత్నీ శాలయందుఁ శ జక్కని భూషా
లిని ధాల్చి కూరుచుండిన, వనితారత్నములఁ గాంచి శ భక్తి వినీతిన్. ౧౪౪
- క. కరములు మోడ్చి నమస్తతి, జరపి యథావిధిగ విప్రసతులార! నమ
ర్కరణము లివె కై కొనుఁడీ, యరయుండు మాభాషణంబులొదృతిమీఱన్. ౧౪౫
- చ. హరి యిట కింతదూరమున శ యందు వసించియె పంపె మమ్ము మీ
పరిసరమందు నొక్కవిధిఁ శ బల్కుఁగ మందనువీడి మమ్ము సో

దరవరుఁగూడి దూరతరఁధాత్రికి వచ్చెను; గృష్ణుఁ డావులన్
సురుచిరఘాసముం దినెడుఁచొప్పనఁ దోలుచు నొయ్యనొయ్యనన్. ౧౬౪ 1426

క. ఆకలి గొనియెను మాకును, శ్రీకృష్ణున కట్టె హలికిఁ శ జెచ్చెట నన్నం
బాఁకలిమానఁగ నిడుదురు, గాక యటం చనిన వారికఁమ్రొక్తి యొగిన్. ౧౭

— విప్రపత్నులు హరి కన్న మునుగొనిపోవుట. —

- చ. శ్రుతిపుటపేయమై తనరఁ శ జొక్కపుఁజిత్తము లామహాత్ముపై
సతతము నిల్చియుండుటను శ జక్రిని జూడఁగఁ గాంక్షనొందుచున్
హితకరతచ్చరిత్రముల శ నెప్పుడు వీనుల విందుగాఁగ స
మృతముగ నాలకించుచును శ మాధవు నే తలపోయుచున్ దమిన్. ౧౭౪ 1428
- క. సమయముఁ బుచ్చెడు భక్తిర, తమనీషలుగాన నందఁతనయుఁడు తమయా
శ్రమపరిసరమును జేరుట, ప్రమదంబున నాలకించి శ రభసం బలరన్ ౧౮ 1429
- సీ. స్వాదుతమంబయిభక్ష్యభోజ్యము లనియును లేహ్యచోష్యంబులనియుఁగీర్తి
గాంచిన యాహారకమ్రవస్తువులను భాజనంబులయందుఁ శ బరమభక్తి
నునిచి వానిని గొని శ యువిదలందలు నదు లంబురాశిని గన శ నరుగునట్లు
పడ్డునై శ్వర్యసత్యంపత్తిగల్గి యత్యుత్తమశ్లోకాఖ్యనొంది భక్త
తే. తత్పరుం డగుశ్రీకృష్ణుడై వతమును, గనఁగఁబోయిరి; చిరకాలమునకు నీశ
దర్శనం బబ్బె ననెడు సంతసము పొంగ, బరిమితిని మించి మదిభక్తిపరిధివిల్ల.
- మ. చిరకాలంబుగఁ దచ్చరిత్రముల సంసిద్ధాత్మలన్ వించు శ్రీ
హరినే నెమ్మదిఁ గాంచుచున్న గుణగణ్యుల్ గాన వారట్లు పో
యిరి భర్తృప్రియబంధుభ్రాతృసుతులెంతే నిల్పినన్ నిల్వ కా
తురతన్ శైవలీతటంబునకు శ్రీదున్ ముక్తిదుం జూడఁగన్. ౨౦ 1431
- క. రుచిరాశోక మహీరుహ, నిచయాంచ న్నవకిసలయశనివహించిత సా
ధుచరిత్ర భూషిత వనం, బచటన్ వెలయంగ నందు శ నాదృతిమీఱన్. ౨౦౪
- క. బలదేవుఁడు గోపాలకు, లెలమిం దనుఁగొల్వ నొప్పు శ నీశుని గని రిం
తులు; శ్యామవర్ణ దేహుని, సులలిత హేమాంబరైక శ శోభితమధ్యున్. ౨౧
- సీ. వనమాల ధరియించి శ బర్హమండితుఁడయి ధాతుప్రవాళముల్ శ తనువునందు
భూషణంబులుగాఁగఁ శ బొలయ నటాకృతి వేషంబు తనరంగఁశ బ్రియవయస్యు
నంకంబుపయి నొక్కహస్తంబు నునిచి యితరకరంబున పుల్లసరసిజంబుఁ
ద్రిప్పుచుఁ జెవిని నిండీవరంబొప్పుఁగ గండస్థలంబులఁ శ గమ్రతరము
- తే. లై నముంగురు లొలయంగ శ నాననార, విందమున సుస్థితం బొగిఁ శ జిందులాడ
నలరు సర్వజనప్రియు శ నబ్జనయను, హరిని గాంచిరి పూఁబోడు శ లాదరమున.
- క. యునుపే హరియుత్కర్షము, లను బెక్కుతేఱంగులఁ జెవులకు విందుగ నే

వినియున్న వారు గావున, మనములు హరిచరణయుగళిమగ్నము లగుటన్. ౨౨౪

చ. హరిఁ గనినంత నే స్వనయనాంతరమార్గమునుండి లోనికిం
బరఁగెడునట్లుచేసి యట శ వాంఛయుఁదీఱఁగ నేకభావతన్
గర మనురక్తిఁ గాంచి చిరశకాలపుఁదాపము వేగపాయుచున్
బరమముదంబు గాంచి రదె శ భక్తిఫలంబగు రాజచంద్రమా! ౨౩ 1436

ఆ. అల సుషుప్తిసాక్షి శ యగు ప్రాజ్ఞఁగని యహం, కారవృత్తు లెటువిశకారములను
వదలు నట్లే గాంచి శ వారిజనేత్రునిఁ, దన్తయత్వ మొంది శ తనరి రపుడు. ౨౩

తే. ఎల్లయాశలుమాని సశర్వేశుసర్వ
దర్శనుని నమ్ముకుందుని శ ధనరువెడ్కఁ
గనఁగఁబోయిరి కావునఁ శ గాంతలతమి
పెల్లిదం బాత్త నెఱిగి తత్త్రిప్తయముగోరి. ౨౩౪ 1438

చ. స్థితము ముఖాంబుజాతమునఁ శ జిందులుద్రొక్కఁగ నిట్లు పల్కె స
న్తతులు నదృష్టముంగలుగు శ మానినులొటను స్వాగతంబు రం
డు; తమిని గూరుచుండుఁడు; విశూతనకార్య మొకండు గల్గునే
ని తగ నొనర్చువాడ, నను శ నెమ్మిని జూడఁగ వచ్చినారుగా. ౨౪౪ 1439

క. ఇది మీవంటికృతాత్మలకుఁ దగున్; స్వార్థమునెటుంగు శ నుశలులు తమకం
టెఁ దలంపఁ బ్రియుండని చెప్పఁదగిన నాయందుఁ దమస్వభావము లొప్పన్.

ఆ. తగ ఫలాభిసంధి శ విగతముగా నిరం, తరముగను జెలంగఁ శ దగినభక్తి
నెఱపుదురు నితాంతనిశ్చితమతులార! వినుఁడు మఱొకమాట శ వీను లలర. ౨౬

క. మనసును బుద్ధిప్రాణము, లనూనభాగ్యంబు నాత్మశయ ట్లంగనయున్
దనయులు యత్సంపర్కం, బున మిక్కిలి ప్రియములగునొ శ బుద్ధిం దలఁపన్. ౨౬౪

తే. అట్టి నాకంటె నెవ్వఁడౌ శ నవనిఁ బ్రియుఁడు?
కావుననె మీరు కృతకృత్య శ లై వఱలిత
రిటకువచ్చిన పనియయ్యె; శ నెలమి నన్నుఁ
గనుట నిక మీర లేగుఁడు శ క్రతుధరణికి. ౨౭ 1443

సీ. మీపతుల్ యోగ్యులు శ మేదిసీదివిజులు గార్హస్థ్యధర్మంబుఁ శ గడఁగిచక్క
నడపుచుందురు; తోడనడుచుచు మీరుండ నిపుడు పూనిన సత్ర శ మెల్లభంగి
నిర్విఘ్నముగ సాగ శ నెమ్మది నెంచిన వారు; గావునఁ దోడు శ మీరుసూప
వలయు; నా విని విప్రభార్యలు పల్కిరి సర్వలోకేశ! యీశచందమునను

తే. బరుషములఁ బల్కుము; నాదు శ భక్తుఁ డెపుడు
చెడఁడు మరలను బుట్టఁ డీ శ క్షిలి నటన్న

యుష్ట దాజ్ఞకు సత్యంబు శ నూతగాఁగఁ

జేయుమా చిత్తగింపుమా శ మా యవస్థ. ౨౮

1444

చ. వనరుహనేత్ర! మేము ప్రియబంధుజనంబుల పీడి నేవచే
యను మదిఁగోరి రాలినమహార్హ మలభ్యము సత్తపఃఫలం
బునయి చెలంగు నాతులసీపూసలదండను గేశపాశమం

దును ధరియింప నీదుపదశతోయజమూలము నాశ్రయింపఁగన్. ౨౮౫

1445

క. అరుదెంచితి మిత్తటి నో, యరిషడ్వర్గాంతకా! మహాత్తక! మేముం

ద్వరపడి విడిచియె వచ్చితి, మురుతరభవదీయపాదశయుగములఁ గొలువన్. ౨౯

చ. కనుకనె మమ్ము మాపతులు శ గాదిలితండ్రులు భ్రాతృబాంధవుల్

తనయసుహృన్ని కాయములు శ తప్పొనరించితి మంచుఁ గైకొనన్

మనమున నూహచేయ రనుమాన మిఁకేటికిఁ? దక్కినట్టి బం

ధునికరముల్ మముం గొనఁగఁ శ దోడనె పూనుదురే తలంపుమా? ౨౯౫ 1447

క. భవదీయచరణ కమలము,ల వైచితిమి మామకతను శ లతలన్ గృష్ణా!

జవమునఁ గావుము వేటొక, సువిమలపద్ధతియె లేదు శ శోధింపంగన్. ౩౦

క. మాయభిమతమన్నను నీ,వే యని ప్రార్థింపఁగ విని శ కృష్ణుఁడు సతులా

రా! యేల సంశయము? మి, మ్మియెడ మీపతులు తండ్రు శ లెల్లసహృదయుల్.

క. తనయులు బంధువులును లో,కనిచయ మమృతాంధసులును శ గరుణం జూడం

గను దలఁతు రప్రియంబును, గనఁజాలరు నాదునాజ్ఞఁ శ గైకొనియుంటన్. ౩౧

క. అనుమోదింతురు మిము నం, చనుమానము మానియుండుఁ శ డంగనలారా!

మనమునఁ జక్కఁగ నెంచిన, మనుజులయంగాంగసంగమము సుంతైనన్. ౩౧

సీ. అనురాగమును బ్రీతినిని నెలకొల్పంగఁ జాలదు కల్గింప శ క్షణమెయుండు

నవి కాన నాయందుఁ శ బ్రవిమలమానసములనుంచుడీ; దానఁ శ గలుగునాత్మ

శర్మము మఱియునుశశాశ్వతంబగు ముక్తి నొడఁగూర్చు నాసేవశయును గనుకనె

యచిరకాలమ్మునశయందె ననుంబొందఁ గలరు; విశ్లేషంబువలని ఫలముఁ

తే. దెలిపెద వినుండు నావగు శ దివ్యకథల

వినుట ననుఁగాంచుటయు ధ్యానశమును మదీయ

నామసంకీర్తనమ్ము నశనంగఁ దగిన;

విదియె నాయందు భావంబు శ నెసఁగఁజేయు. ౩౨

1452

క. కావున నాపై మిక్కిలి, భావంబుల నుంచి పొండు శ వస్త్ర్యంబులకున్

వేవేగ మీకు బాధలు, గావించెడువార లందుఁ శ గలుగరు సుండీ! ౩౨ 1453

చ. అని వనమాలి యాజ్ఞనిడ శ నామునిపత్నులు యజ్ఞవాటముం

గనఁ జని రీశ్వరాజ్ఞఁ గడఁకన్ ధరియించి శిరంబులందు నం

- గనలను గాంచి తత్పతులు శ గాదిలిచుట్టము లించుకే నసూ
యను గన, రిద్ది తప్పనుచు శ నాత్మదలంపరు, కృష్ణునాజ్ఞ చేన్. 324 1454
- ఉ. అంతియ కాక ప్రీతిమెయి శ నాసతులం దగఁగూడి సత్రమ
త్యంతవిధిన్ ముగించి పరశమాత్మకుఁ దృప్తియొనర్చి; రప్పుడ
క్కాంతలయందు నొక్కతుక శ గాఢతరం బగుభక్తిఁ బొవుచోఁ
గాంతు నిరోధముం గనినశకారణముం దను నేచ నార్తయై. 334 1455
- క. మును విన్నచరితములనే, మననముచేయుచును గృష్ణుమానసపద్మం
బున ధ్యానించుచుఁ జేయం, గను జాలమి నేమి వగపు శ గదిరినమదితోన్. 34
- తే. వదలెఁ గర్తానుబంధమా శ వపువు నట్టె, హరినిదర్శింపఁగాఁ జాలనైతి ననెడు
చింతతో నంత గోవిందుఁడజేరె సాధ్వి, భక్తిభావంబు శ్రేష్ఠమాశఫలమిడుఁగద.
- క. లోకేశుఁడు గోవిందుం, డాకాంతలు తెచ్చినట్టి శ యన్నము పూతం
బై కమనీయంబై తగి, యేకరణిన్ లోపలేశహీనముఁ గుడిచెన్. 354 1458
- ఆ. అదిచతుర్విధముగ శ నలరారుగోపకు,లకును బెట్టి తృప్తులనుగఁ జేసి
తాను దృప్తిమీఱఁ శ దమి భుజించెను భక్తి,సహితమాటమిగులసరస మగుట.
- క. లీలామానుషవిగ్రహుఁ, డై లలీ మానవులగణము శ నాదృతిమీఱం
గా లక్ష్యంబుగఁ గొనినటు, లోలిన్ వర్తించుచున్ మహోద్యమములచెన్.
- క. నరలోకవిడంబన మీ, కరణిం గైకొనె నటంచుఁ శ గనఁబఱచుచు శ్రీ
వరుఁడట రూపంబున వా,క్ష్పరితంబుల ధేనుగోపసాధ్వీమణులన్. 36 1461
- క. అనురంజింపం జేయుచు, వనమున విహరించె; నంత శ బాడబు లటుపూ
నినసత్రయాగమును విధి, నొనరిచి మానవశరీర శ మూనిన హరిసిన్. 374
- సీ. బలదేవునిన్ జ్ఞానశపాటవంబున నప్పు స్తరియించి యాజగద్యదుల యాచ్ఛ
నాదరింపక గొప్పయవరాధ మొనరించితిమి గదాయనుచు నశతప్రతప్త
మనసులై వార లమానుషరూపులు మనుజులయాచారమును దలంచి
యాచింప విన మైతి శ మంతియగాక యలొకికం బగుభక్తి శ లలనలకును
- తే. సర్వరక్షకుపై నుంటఁజానలవలె, దమరు భక్తులు కాకుంటఁ శ దలఁచి తలఁచి
యెంతోసంతాపమందుచుఁనికఁదలంప, నేమిగతియంచుఁ గుందుచుఁనెలమిమాని.
- క. జననీజనకులు శుచివృ, త్తిని బొల్పినవార లౌట శ దీపించెడిపా
వనతం గల్గినజన్తం, బనఁబడు శ్లోక్లంబనంగ శ నది మన కమరెన్. 38 1464
- సీ. ఉపనయనంబన శ నొప్పుసంస్కారముచేత సావిత్రవిఖ్యాతజన్త
మలవడియెను మన శ కదిగాక దేవదీక్షారూపముననె డై శక్యం బనంగఁ
దగినజన్తము గల్గెనుగద యీమూఁడును గలిగినఫల మేమిగలిగె? నవ్వి
యేటికి? బ్రహ్మచర్యేష్టప్రతం బది నిష్ఫలంబే కద? శ నిర్మలతర

తే. విద్యయిడ వ్యర్థమే, బహుశవేదితయును, గాల్పనే? కులమేటికి? శ గర్తములును
విఫలములె దక్షతయు నేల? విష్ణుమూర్తి, విముఖులమె యైతి మింకేలవెట్టితపము.

క. హరిమాయ యెట్టియోగీ, శ్వరులైనను వారిమోహవశులన్ జేయున్
బరికింప సత్యమిది యశా, నొరులకుఁ జెప్పంగ నేర్చియును ద్విజులము నై. ౩౯౫

క. మన కేమార్గము క్షేమం, బునుగూర్చునొ యనుచు నెన్నఁబూనుటలో నిం
తనరాని మోహ మొందితి; మనుతాపంజేల జరగినట్టి పనికి నై. ౪౦ 1467

క. నారీమణులకుఁ గూడన్, వారిజపత్రాక్షునందు శ భక్తి యవధిలే
కీరీతిఁ గల్గె జగదా, ధారుండని యెఱిఁగి రిదియెతలఁప దగినదౌ. ౪౦౫ 1468

*ఆ. ఆదురంతభావ శ మనునదియే గృహ, ములను మృత్యుపాశములను జెండి
వైచె విప్రులార! శ యాచమత్కృతిగనుఁ, డింతకంటె జిత్ర శ మేమికలదు?.

చ. అతివలు వీరలౌట మనశయట్లు ద్విజాతితనొందఁ జేయుసం
స్కృతియును లేదు; సద్గురువునంట నివాసము చేయునట్టి ప
ద్ధతియును లేదు; సత్తపముఁ శ దారొగి సల్పువిధుల్ తలంప లే;
వతులితమైన బ్రహ్మవిషయంబగు చర్చయు లేదు చూడఁగన్. ౪౧౫ 1470

క. తను బాహ్యభ్యంతరశో, ధన మొనరించుటయు లేదు; శ తగుకాలములం
దును సంధ్యోపాసనముఖి, వినియతకర్తములు లేవు శ విధిహితములుగన్. ౪౨

క. ఇవియెల్లను లేకుండియుఁ, బవిత్రసచ్చరితుఁ డగుచు శ భవ్యతమయశ
శ్చవిదీపితుఁ డై యోగీం, ద్రవరుం డై తనరుచక్రధరునిపయిఁ గడున్. ౪౨౫

క. అనుపమభక్తి చెలంగఁగఁ, దనరారిరి సంస్కరణవిశధానంబునఁ బా
వనులమయియుండియున్ భ, క్తిని బాసితి; మింతకంటె శ దీనతగలదే? ౪౩ 1473

మ. భవనాసక్తిఁ బ్రమాదముం బొరసి స్వస్వక్షేమకృత్కార్యమం
దవధానం బనలేక మూఢులముగా శ నై నట్టియస్తద్విజా
తివరశ్రేణికి సాధుసద్గతియనన్ శ దీపించు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
యవనిం బుట్టి సమస్తధర్మముల నెయ్యింబొప్పఁ బాలించుచున్. ౪౩౫ 1474

క. కరుణానీరధి గావున, నిరుపమగోపాలవాక్యశనికరమ్మున సం
స్కరణము గల్గంజేసెను, బరికింపఁగఁ జిత్రమిట్టి శ పాటిది కలదే? ౪౪ 1475

సీ. పరతారణంబె స్వరఫలమంచుఁ దలఁపఁడయేని కై వల్యాదిమాననీయ
పదముల కెన్నంగఁ శ బ్రభువయి సంపూర్ణకాముఁడై తగినట్టి శ కాంచనాంబ
రునకు లోకాధినాథునకు ననీశుల మగుమనతోఁ గల్గఁదగిన కార్య
మేమిగల్గును? మది నెన్నఁగా భగవంతునకు నియ్యది విడంబనంబె యగును;

తే. శ్రీనితంబిని యెల్లరఁ శ జేరమాని, యెవనిపదపద్మసంస్పర్శ శ మెదను గోరి

* “దురంతభావంబొదిగ్మన్మృత్యుపాశాన్ గృహభిధాన్” అని మూలము.

సహజచాంచల్యదోష విసరముమాని, నేవచేయునొ యట్టిఁడౌ శ్రీపతికిని.

క. పరులను యాచించుట యన, నరులను మోహింపఁజేయు శ నైజమె యనఁగాఁ
బరమార్థ మగును; భూసుర, వరులారా! దేశకాల శ వస్తువు లెల్లన్. ౪౬ 1477

ఆ. మంత్రతంత్రములును శ మఱియు ఋత్విజులును
హుతవహుండు దేవవితతిధర్మ
యాగములును దగినయజమానుఁడును యన్త
యములొ యట్టి దేవతాధిపతియు. ౪౭ 1478

సీ. అట్టియోగీశ్వరు శ లందు త్తముఁడు నగు శ్రీమహావిష్ణువే శ క్షితిని యదుకు
లమున జనించె నంశుమును వింటిమి కాని తెలియకపోతిమి తైఱఁగు నకట!
యెంతమూఢులమొ యావంతయు నవ్విషయము స్మరింపఁగఁజాల శ మైన నొక్క
తెఱఁగును దలచు, మఱినిహర్ష ముదయించు భక్తిచే బరమేశుఁబరముఁగొల్పి

ఆ. యతనికరుణ వడయునట్టి యంగనలెల్ల, మనకుఁ బత్నులైరి శ ఘనముదంబు
నొందవలదె? యెవరియురుతరభక్తిచే, నచలభక్తి మనకు శ నిచటఁ గుదిరె. ౪౯

క. ప్రతిహతములేని మేధా,న్వితునకు భగవంతునకును శ విష్ణువునకు నీ
శతఁదగు మాన్యునకు నమ, స్మృతు లివె యజ్ఞానదోష శ మెల్ల నశింపన్. ౫౦౪

తే. ఎవనిమాయావిమోహంబ శ దెల్లచిత్తములఁ గలంచెనొ యద్దానభూరికర్త
మార్గములను భ్రమించుచుమార్పులేక,యున్న వారము కరుణింపుమోమహాత్మ!

క. తనమాయ మోహమందం,గను జేయఁగ నాత్మలెల్లఁ శ గలఁతంగన నా
తనిసుప్రభావ మెఱుఁగం, గనుజాలని తప్పు మాది శ కల దిచ్చొటన్. ౫౦౫

క. పరముం డాద్యుఁడు సర్వేశ్వరుఁ డాకృష్ణుండు తప్పుఁ శ బాటింపక మ
మ్మరుకరుణఁ గాచుఁగా కి, త్తరుణంబున ననుచు విప్రతల్లజు లెల్లన్. ౫౦౬ 1483

ఆ. తలఁచుకొనుచు హరిని శ దర్శింపఁ గోరుచు, నుండి రంతెకాని శ యుగ్రకంస
భయము నొందియుంట శ స్వస్థానమును వీడి, కదలఁజాలరైరి శ కాలగతిని. ౫౦౭

ఇ రు వ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

❖ కృష్ణుఁ డింద్రయాగమువలదని గోవర్ధనపర్వతోత్సవమును జేయించుట. ❖

చ. [అని వచియించి యోగివరుఁ శ డౌ శుకుఁ డాజననాయకోత్తముం
గని తరువాతిశ్రీహరి నిశామ మనోహర సచ్చరిత్రమున్
విను మది చాలసంతసము శ వింతయుఁ గన్పడఁజేయు] నవ్వలన్
ఘనభద్రాక్షుఁ డందు బలభద్రునిఁగూడి వసించె వేడ్కతోన్. ౫ 1485

- చ. ఒకపరి యింద్రుఁగూర్చి ప్రియశమొప్పఁగ యాగముచేయఁ బూని గో
పకు లోగిఁ దత్ప్రియత్నముల శ బాగుగఁజేయుచునుండఁ గాంచె; నా
త్తకు సకలంబు గానఁబడుఁ శ దానె సమ స్తమునందునుండు య
త్న కలితు లైనగోపకుల శ *తత్క్రతు యత్న మెఱుంగఁజాలఁడే. ౧ 1486
- క. ఐనం దా భగవంతుఁడె, యైన నదే మెఱుంగనట్లు శ లత్యంతము మా
యానియతి మించి వినయముఁ, బూనుచు వృద్ధులగు నందఃముఖ్యులవలనన్. ౨
- క. ఆవంత యత్నములనే, తా వినఁగా నెంచి తనదు శ తండ్రిం గని యో
దేవా! యేమీ సంభ్రమ, మీవేళం గలిగె మీకు శ నెఱుంగఁబడదుసూ. ౨౪
- చ. తలఁచు బ్రయోజనంబు రహితంబుగ నున్న ప్రయత్న మేదియే
గలుగదు; యజ్ఞ మేదయినఁ శ గావలె నంచుఁ దలంతు దానికే
ఫలమొ? యదెవ్వరింగుఱిచి శ భవ్యముగా నొనరింపనొనా? యి
మ్ముల నెవఁ డేమికార్యమును శ బూని ఫలింపఁగఁ జేయువాఁ డొకో. 3 1489
- క. ఏసాధనముల దాని నె,టో సాధించుట? వచింపు శ మోజనకా? నేఁ
డీసాధ్యవిషయమును వినఁ, గా సమధికకామ మలరెఁగ నామదిలోన్. 3౪
- సీ. సర్వమ్ము స్వాత్మ గా శ సతతంబుగాంచెడు సాధువులకు నొక్కచందమునను
గోప్యముగా నుంచుకొనఁదగు పనియుండ; దెట్లనఁగా సర్వమెన్న నాత్మ
గాఁ దలంచుమనీషగలవారు గావున స్వపరదృష్టియేలేక శ సతతముందు;
రట్టివారికి శత్రువన మిత్రుడన నుదాసీనుం డనంబడు శ మానవుండు
- తే. లేకయుండును; వారి కిఁకేకరణిని, దాఁపఁదగు కార్యముండును?దండ్రీ! భేద
దర్శనుల కుదాసీనుండు శ దస్యరీతి, విడువఁదగుఁ గాని సుహృదుఁ డేవిధిగ న
- క. తనసాటివాఁడు సుహృదుం,డని చెప్పంబడును గాన శ నతనికిఁ జెప్పం [గును?
గను రానిదేది యుండు? గు,జనులును సుహృదులకుఁ జెప్పఁజను నేదేనిన్. ౫
- చ. జనులొగి సాధుమానసుల శ సంగతిఁ బల్కలుప్రశ్న చేసి చ
క్కని వగుకర్మజాలములఁ శ గ్రక్కునఁ జేయుదు; రజ్జు లీవిధిం
గనుఁగొనలేక స్వేచ్ఛగను శ గర్తకదంబము చేయువారు సు
మ్ము; నిజ మిదొను విజ్ఞులకుఁ శ బోలఁగఁ గర్తము సిద్ధినొందెడున్. ౬ 1493
- ఆ. మఱి యవిజ్ఞులకును శ మంచికర్తములైన, ఫలము నీయకుండఁగలవు జనక!
చింత చేయఁగా విశేష మీయదె కర్త,ములను జేయుటందుఁ శ దలఁపు మీవు.
- మ. జనకా! మీ రిటుచేయఁబూనిన క్రియాసంయోగ మెచ్చోటనై
నను శాస్త్రంబులఁ భక్కు నారసి సుహృన్నాథుల్ సరే చేయనా

* “తదభిజ్ఞోపి భగవాన్ సర్వాత్మా సర్వదర్శనః” అని మూలము.

- నని పల్కం బొనరింపఁ బూనినదొ? లోకకాచారమే ముఖ్య మం
చును గ్రుడ్డెద్దొగిఁ జేనుచొచ్చె నను నా శ చొ పొప్పఁగా నిత్తటిన్. ౨ 1495
- క. బనరింపఁ బూనినదొ? నా,కును దెల్పుము వినఁగ నేఁడు శ కోరికపుట్టెన్
జనకా! యనిప్రశ్నింపఁగ, విని నందుం డిట్లు దానివిధ మెఱిగించెన్. ౨ 1496
- సీ. పర్జన్యుఁ డనఁబడు శ భగవంతుఁ డింద్రుఁ డీతంత్రంబునకు నధిపదై వతమగు;
నాయుం ద్రునకు నెన్న శ నాత్మమూర్తులు మేఘములె యని చెప్పంగఁబోలుఁజుమ్ము;
ఘనము లయ్యవి తదాశ్శను నొదలలఁ దాల్చి ప్రాణికోటికి నెల్లఁ బ్రణయదమయి
జీవనంబునునయిఁచెలఁగునయ్యమృతంబుఁ గురియుచుండెడుఁ; గానఁగూర్చితనయ
తే. యట్టిమేఘంబులకు విభుఁ శ డగుచు ముజ్జ
గమ్ములను నీశ్వరుం డగుఁఘను మహేంద్రు
నాతఁ డిచ్చినజలముల శ నైన ద్రవ్య
ములను గ్రతువులఁ బూజింపఁ శ దలఁచితి మిటు. ౯ 1497
- క. ఇతరులు మానవులును బద్ధతి దీనినె పూని చేయఁదలఁతురు కృష్ణా!
క్షీతి ధర్తమర్థకామము, లతిశయముగ సిద్ధిఁ బొందు శ నట్లుగ నింద్రున్. ౯
- క. క్రతువుల యజించి సస్య,ప్రతతి శిష్టంబుఁ గొనుచు శ బ్రదుకుకొఱకు ను
న్నతిమీఱ వాడుకొందురు, బ్రతు కన్నది కలుగుఁగాదె శ వర్షముచేతన్. ౯౪
- క. వినుము త్రివర్గంబులఁ గల్గనుజేసెడు పురుషులందుఁ శ గడుఫలములనుం
గనఁజేసెడువాఁ డింద్రుఁడె, తనయా! యాయుం ద్రుకంటె శ ధన్యుఁడుగలఁడే.
- తే. పరఁగ వృద్ధపరంపరా శ ప్రాప్తమైన
యింద్రు నారాధనం బనఁనెసఁగు నిట్టి
ధర్మమును గామలోభసాధ్వసములవల
ననొ మహాద్వేషముననొ యే శ మనుజుఁడేని. ౧౦౪ 1501
- క. పరికింపకయే వదలునొ,నరుఁ డాతఁడు సాధుశోభనముఁ గాంచఁగ లేఁ
డరయఁగ నని నందుండు ని,తరులును బృందావనైకశధాములు పల్కున్. ౧౧
- చ. విని పరమేశ్వరుండు హరి శ వృత్రవిరోధికిఁ గోప మాత్మఁ గ
ల్గను దగఁజేయఁబూని న్రజశకాంతుని నందునిగాంచి పల్కె ని
ట్లని; జగమందుఁ గర్మమున శ నన్నియుఁ బుట్టుచుఁ గర్మయుక్తిచే
తనె లయమందు నవ్వియని శ తత్త్వవిదుల్ పలుకంగ నొప్పుఁగా? ౧౨ 1503
- *సీ. ఇహపరములయందు శ నెసఁగెడు సుఖదాఃఖభయములు తేమము శ స్వస్వకర్మ
ములచేతనే కల్గివెలసెడు; నితరులకర్మములకు ఫలశకాండ మిచ్చు
నీశ్వరుం డొక్కరుఁ శ దెసఁగునే నాతండు కర్మకర్తకె ఫలకల్పనంబు

* “కర్మణా జాయతే జంతుః కర్మజైవ ప్రళయతే” అని మూలము.

- చేయున దేమేనిచేయక యున్నట్టివానికి నీయంగఁ శ్రీ బ్రభువుకాక
 తే. కర్తృకర్తనె భజియింపఁగఁ దలంచు, గాదె ప్రాక్కర్తవాసనాశకలనఁ గలుగు
 వాని దప్పింపఁ జాలనివాని నింద్రుఁ, గర్తముల ననువర్తింపఁగల్గువారు. ౧౪
- క. క్రతువులమూలంబునఁ బూజితునిగఁ జేయంగనేల? శ్రీ ఓతిఁబ్రాణులు క
 ర్తృతతిఁ వర్తించుచు ఫలతతి నొసఁగెడు నీశుఁ గొల్వఁదగు నందువొకో? ౧౫
- క. సురపతి యీశ్వరుఁ డగునే?, పురుషులు స్వీయస్వభావముల కనుగుణమై
 పరఁగెడు కర్తృప్రతతికి, సురవగు సుఖదుఃఖములను శ్రీ నొందుచునుండఁ. ౧౬
- క. తనశక్తి వాని ననుభవమునకుం దేనీక యడ్డముగ నిల్వఁగఁ జా
 లని యాయనీశుఁ డగునిం, ద్రునితోఁ బనియేమి గలనో? శ్రీతోచదు మదికిఁ. ౧౭
- సీ. కర్తృవాసనలకుఁ శ్రీ గడులొంగి దేహియుఁ దత్స్వభావంబునే శ్రీ తానుబూన్కి
 ననుసరించును, దేవతాసురమానుషసహితమై యున్న యీశజగము కర్తృ
 వాసనలందె తా శ్రీ వసియించు; నటుగాని వస్తు వొక్కటిలేదు శ్రీ వాస్తవ మిది;
 కర్తృముననె దేహి శ్రీ కాయంబుల ననేకవిధములఁదగువాని శ్రీ వేడ్కఁ గనుచు
- ఆ. వాని వదలుచుండు; శ్రీవైరి యుదాసీనుఁడట్లే మిత్తుఁ డీశుఁ శ్రీ డాత్మగురువు
 తలఁపఁ గర్తృమెయగుఁ శ్రీ దనకర్తృ మొనరించు, వాఁడు పూజచేయవలయు దాని.
- *చ. తన కెదివృత్తి నిచ్చు నదె శ్రీ దైవతమాఁ గద? జీవనంబు ని
 చ్చు నదియెయకాట దైవతము శ్రీ చొప్పున దానిని బూజనేయనౌ
 నని వచియింతు పెద్దలు; మహాత్మక! యెవ్వఁడు వృత్తి నొక్కదా
 నిని దగనాశ్రయించి ఘననిర్వృతిఁ బొందుచు వేటువృత్తినిన్. ౧౫ 1509
- క. అనిశము భజించుచుండునొ, తనపతి విడనాడి జారుఁ శ్రీ దమిఁ బొందు నసా
 ధ్వినిబోలి వాఁడు తేమం, బునుగాంచఁడు జీవనదముఁ శ్రీ బూజింపమిచేఁ. ౧౬
- చ. శ్రుతులఁ బఠించి యన్యులకుఁ శ్రీ జొప్పడఁజెప్పుచు బ్రావ్తాణుండు తా
 బ్రతుకఁగ నొప్పు; రాజుధరఁ శ్రీ బాలనచేయుచు జీవనంబు నొ
 క్కతెఱఁగునక గణింపఁ దగుఁ; శ్రీ గమ్రతరం బగు వార్తచేతనే
 బ్రతుకఁగ నర్హమా; మఱియుఁ శ్రీ బాదజుఁ డీడ్చుల నేవచేతనే. ౨౦ 1511
- ఆ. వర్తనంబు చేయవలయు; వాణిజ్యగోరక్షణములు కృషియు శ్రీ రహిఁ గుసీద
 మనఁగ వార్త నాలుగగు భేదముల నొప్పు, నందు మనము జనక శ్రీ యరసిచూడ.
- సీ. అనిశము గోరక్ష శ్రీ నవని జీవించెడువార; మీవృత్తులు శ్రీ వరుస సహజ
 ములుగ నున్నవి గాని శ్రీ యలయింద్రు భక్తిచేఁ గొలుచుటచేతనే శ్రీ గలుగలేదు;
 సత్త్వగుణంబు రజస్సు తమస్సుని త్రిగుణంబు లీయవి శ్రీ తగ జగంబుఁ
 బుట్టఁ గారణము లభవుఁ దండ్రి! యవ్వియే దానిలయమునకుఁ శ్రీ దగును జుమ్ము

* “అంజనాయేనవర్తేత తదేవాన్యహి దైవతమ్” అని మూలము.

- ఆ. రజసుచేత నదులు శ ప్రమదలు ననోన్యన్య,సంగతిం జెలంగ శ జగముగల్లు
నంతెకాక దాన శ నావిర్భవించిన, జలదపంక్తులు పురికొలుపఁబడుచు. ౨౨
- చ. జలధులయందు హ్రాదినుల శ సంతతియందును బర్వతప్రజం
బుల మఱి యెన్నియేని స్థలశముఖ్యములందును వృష్టిగల్లు ని
మ్ములఁ బ్రజలెల్ల మేఘములశమూలముగా బ్రదుకంగఁ జాలువా;
రిల సురరాజకృత్య మన శ నేదియొ తెల్పుమ యిందుఁ జక్కఁగఁ. ౨౩ 1514
- క. అతఁ డొనరించెడు నయ్యుప,కృతి యింతయుఁ గానరా దశదేవిధముననే;
మఱిఁ దలఁపు నివాసంబులు, క్షీలఁ బురములు గ్రామములునుశసేవ్యవిషయముల్.
- ఆ. గేహములును గావు శ కీర్తింపఁబడుదుము, వననివాసుల మని శ పర్వతైక
వసతుల మని సతముశభ వ్యాత్త కా! వన,వాసులమగు మనకుఁ శ బశువితతికి. ౨౪
- క. మనలనె యాశ్రయులనుగా, ననిశముభావించునట్టి శ యవనీదివిజే
శనికాయమునకుఁ బర్వత,మునకుఁ సంతుష్టి గలుగుశపొంటె మఖంబుఁ. ౨౫
- క. ఆరంభింపందగు; సం,భారంబులు దేవతాధిపాలకునకుఁ గాఁ
గూరిచినట్టివి గలవుక,దా రాజా! వానితోవిశధానముమీఱఁ. ౨౬ 1518
- క. క్రతువును దీని నొనర్పిఁడు, జతనం బలరారఁ; బాయశసము సూపము స
ట్టితరములగు వంటకముల, సతితరముగ సిద్ధపఱపుఁ శ డద్వరమునకై. ౨౭
- సీ. గోధుమపిష్టము శ గూర్చిన పక్కువిధములై నభక్ష్యముల్ శ తగునపూప
ములు చక్కలమ్ములు శ మొదలగువానిని బచనము చేయంగఁబనుపుఁ; డందు
లకుగాఁగఁ బల్లెయశలను గల్లుపయసుల నుపయోగపఱపుఁడీ; శ యుర్విసురుల
బ్రహ్మవాదులఁ బిల్వబంచి యగ్నులఁ జక్కపెల్పునట్లుగఁజేసి శ వితతభక్తి
- తే ధేనుదక్షిణ లొసఁగుఁడు; శ దివ్య మోద, సమ్మ బహువిధసిద్ధమ్ము శ న్యాయ్యరీతి
వారికిం బెట్టుఁ; డింకను శ వాసుకీర, లనుచు యోజింపకయె ప్రీతిశనందఱకును.
- *క. శునకములకు శ్వపచులకుం, దనివారఁగ నన్నమిడఁగఁదగుఁ; బతితుల కిం
కనుగల్గు వారలకు నో,దనముం బెట్టింపుఁ డింపుదళుకొత్తంగన్. ౨౮ 1521
- క. ధేనువులకుఁ దృప్తిగఁ దృణ, దానము చేయింపు; డట్లై శ ధాత్రీధ్రము నాఁ
గా నిర్మలయశముం గని, ధేనువులం బెంచునట్టి శ దీనికి బలినిన్. ౨౯ 1522
- క. ఒసఁగుఁడు మీరందఱు మా,నసములు తృప్త్యు త్వవము గశనం దగునట్లై
వెసఁ గుడిచి యమూల్యములగు, వసనంబులఁ గట్టి సాధుశవరభూషణముల్.
- క. తనువుల ధరించి గందం,బున దేహము లలరుచుండ శ భూసురులకు ధే
నునికరములకును గోవ,ర్ధనగిరి కగ్నులకునుం బ్రదక్షిణము విధిన్. ౩౦ 1524
- క. ఒనరింపుఁ డిద్ది గోవ, ర్ధనగిరికిఁ గోవులకును శ ధరణీసురవ

* “అన్యేభ్యశ్చాశ్వ చాండాల పతిలేభ్యయథార్హతః” అని మూలము.

- చేయున దేమేనిచేయక యున్నట్టివానికి నీయంగఁ శ్రీ బ్రభువు కాక
తే. కర్తృకర్తనె భజియింపఁగఁ దలంచు, గాదె ప్రాక్కర్తవాసనాశకలనఁ గలుగు
వాని దప్పింపఁ జాలనివాని నింద్రుఁ, గర్తముల ననువర్తింపఁగల్గువారు. ౧౪
- క. క్రతువులమూలంబునఁ బూజితునిగఁ జేయంగనేల? శ్రీ తీర్తి బ్రాహ్మలు క
ర్తృతతిన్ వర్తించుచు ఫలతతి నొసఁగెడు నీశుఁ గొల్వఁదగు నందువొకో? ౧౫
- క. సురపతి యీశ్వరుఁ డగునే?, పురుషులు స్వీయస్వభావముల కనుగుణమై
పరఁగెడు కర్తృప్రతతికి, నురవగు సుఖదుఃఖములను శ్రీ నొందఁచునుండన్. ౧౬
- క. తనశక్తి వాని ననుభవమునకుం దేనీక యడ్డఁముగ నిల్వఁగఁ జా
లని యాయనీశుఁ డగునిం, ద్రునితోఁ బనియేమి గలనో? శ్రీ తోచదు మదికిన్. ౧౭
- సీ. కర్తృవాసనలకుఁ శ్రీ గడులొంగి దేహియుఁ దత్స్వభావంబునే శ్రీ తానుబూన్కి
ననుసరించును, దేవతాసురమానుషసహితమై యున్న యీశజగము కర్తృ
వాసనలందె తా శ్రీ వసియించు; నటుగాని వస్తు వొక్కటిలేదు శ్రీ వాస్తవ మిది;
కర్తృముననె దేహి శ్రీ కాయంబుల ననేకవిధములఁదగువాని శ్రీ వేడ్కఁ గనుచు
- ఆ. వాని వదలుచుండు; శ్రీ వైరి యుదాసీనుఁడట్లి మిశ్రుఁ డీశుఁ శ్రీ డాత్మగుగుప్త
తలఁపఁ గర్తృమెయగుఁ శ్రీ దనకర్తృ మొనరించు, వాఁడు పూజచేయఁవలయు దాని.
- *చ. తన కెదివృత్తి నిచ్చు నదె శ్రీ దైవతమాఁ గద? జీవనంబు ని
చ్చు నదియెయకాట దైవతము శ్రీ చొప్పున దానిని బూజనేయనొ
నని వచియింతు పెద్దలు; మహాత్మక! యెవ్వఁడు వృత్తి నొక్కదా
నిని దగనాశ్రయించి ఘననిర్వృతిఁ బొందుచు వేటునృత్తినిన్. ౧౫౪ 1509
- క. అనిశము భజించుచుండునొ, తనపతి విడనాడి జారుఁ శ్రీ దమిఁ బొందు నసా
ధ్వినిబోలి వాఁడు తేమం, బునుగాంచఁడు జీవనదముఁ శ్రీ బూజింపమిచ్చెన్. ౧౬
- చ. శ్రుతులఁ బఠించి యన్యులకుఁ శ్రీ జొప్పడఁజెప్పుచు బ్రాహ్మణుండు తా
బ్రతుకఁగ నొప్పు; రాజుధరఁ శ్రీ బాలనచేయుచు జీవనంబు నొ
క్కతెఱఁగునన్ గణింపఁ దగుఁ; శ్రీ గమ్రతరం బగు వార్తచేతనే
బ్రతుకఁగ నర్హమా; మఱియుఁ శ్రీ బాదజుఁ డీద్యుల నేవచేతనే. ౨౦ 1511
- ఆ. వర్తనంబు చేయఁవలయు; వాణిజ్యగోరక్షణములు కృషియు శ్రీ రహిఁ గుసీద
మనఁగ వార్త నాలుగగు భేదముల నొప్పు, నందు మనము జనక శ్రీ యరసిచూడ.
- సీ. అనిశము గోరక్ష శ్రీ నవని జీవించెడువార; మీవృత్తులు శ్రీ వరుస సహజ
ములుగ నున్నవి గాని శ్రీ యలయింద్రు భక్తిచేఁ గొలుచుట చేతనే శ్రీ గలుగలేదు;
సత్త్వగుణంబు రసజస్సు తమస్సని త్రిగుణంబు లీయవి శ్రీ తగ జగంబుఁ
బుట్టఁ గారణము లభున్ దండ్రీ! యవ్వియే దానిలయమునకుఁ శ్రీ దగును జుమ్ము

* “అంజనాయేనవర్తేత తదేవాన్యహి దైవతమ్” అని మూలము.

- ఆ. రజసుచేత నదులు శ ప్రమదలు నన్యోన్య, సంగతిం జెలంగ శ జగముగల్లు
నంతెకాక దాన శ నావిర్భవించిన, జలదపంక్తులు పురికొలుపబడుచు. ౨౨
- చ. జలధులయందు హ్రాదినుల శ సంతతియందును బర్వతవ్రజం
బుల మఱి యెన్నియేని స్థలముఖ్యములందును వృష్టిగల్లు ని
మ్ములఁ బ్రజలెల్ల మేఘములములముగా బ్రదుకంగఁ జాలువా;
రిల సురరాజకృత్య మన శ నేదియొ తెల్పుమ యిందుఁ జక్కఁగన్. ౨౩ 1514
- క. అతఁ డొనరించెడు నయ్యుప, కృతి యింతయుఁ గానరా దశదేవిధముననే;
మఱిఁ దలఁపు నివాసంబులు, క్షీలఁ బురములు గ్రామములును శ నేవ్యవిషయముల్.
- ఆ. గేహములును గావు శ కీర్తింపఁబడుదుము, వననివాసుల మని శ పర్వతైక
వసతుల మని సతముభవ్యాత్మకా! వన, పాసులమగు మనకుఁ శ బశువితతికి. ౨౪
- క. మనలనె యాశ్రయులనుగా, ననిశముభావించునట్టి శ యవనీదివిజే
శనికాయమునకుఁ బర్వత, మునకున్ సంతుష్టి గలుగుపొంటె మఖంబున్. ౨౫
- క. ఆరంభింపందగు; సంభారంబులు దేవతాధిపాలకునకుఁ గాఁ
గూరిచినట్టివి గలవుక, దా రాజా! వానితోవిధానముమీఱన్. ౨౬ 1518
- క. క్రతువును దీని నొనర్పుడు, జతనం బలరారఁ; బాయసము సూపము న
ట్టితరములగు పంటకముల, నతితరముగ సిద్ధపఱపుఁ శ డద్వరమునకై. ౨౭
- సీ. గోధుమపిష్టము శ గూర్చిన పక్కువిధములై నభక్ష్యముల్ శ తగునపూప
ములు చక్కలమ్ములు శ మొదలగువానిని బచనము చేయంగఁబనుపుఁ; డందు
లకుగాఁగఁ బల్లెయలను గల్లుపయసుల నుపయోగపఱపుఁడీ; శ యుర్విసురుల
బ్రహ్మవాదులఁ బిల్వబంచి యగ్నులఁ జక్కవేల్పునట్లుగఁజేసి శ వితతభక్తి
- తే ధేనుదక్షిణ లొసఁగుడు; శ దివ్య మోద, సమ్మ బహువిధసిద్ధమ్ము శ న్యాయ్యరీతి
వారికిం బెట్టుఁ; డింకను శ వాసుదేవ, లనుచు యోజింపకయె ప్రీతిసందఱకును.
- *క. శునకములకు శ్వపచులకుం, దనివారఁగ నన్నమిడఁగఁదగుఁ; బతితుల కిం
కనుగల్గు వారలకు నో, దనముం బెట్టింపుఁ డింపుదళుకొత్తంగన్. ౨౮ 1521
- క. ధేనువులకుఁ దృప్తిగఁ దృణ, దానము చేయింపు; డట్లు శ ధాత్రీధము నాఁ
గా నిర్మలయశముం గని, ధేనువులం బెంచునట్టి శ దీనికి బలినిన్. ౨౯ 1522
- క. ఒసఁగుడు మీరందఱు మా, నసములు తృప్త్య త్వవము గనం దగునట్లే
వెసఁ గుడిచి యమూల్యములగు, వసనంబులఁ గట్టి సాధువరభూషణముల్.
- క. తనువుల ధరించి గందంబున దేహము లలరుచుండ శ భూసురులకు ధే
నునికరములకును గోవ, ర్ధనగిరి కగ్నులకునుం బ్రదక్షిణము విధిన్. ౩౦ 1524
- క. ఒనరింపుఁ డిద్ది గోవ, ర్ధనగిరికిన్ గోవులకును శ ధరణీసురవ

ర్యనికరమునకున్ వహ్నులకును నాకుం బ్రియతరం బశగుం దలపోయన్. ౨౯౫

క. మతమిది నాదగు; మీస, మృతి గాంచునయేని దీని శ మానక చేయిం
జతనము చేయింపుడు; స, త్కృతు వనఁగా నిదియెసుమ్ము శ త్కృష్టలయందున్.

క. కాలాత్తుడు భగవంతుడు, బాలుడు నైనట్టి హరి సుఖపర్వేంద్రమదం
బేలీల నడఁగు నట్టులె, యాలోచించియె వచింప శ నావాక్యంబున్. ౩౦౫ 1527

క. వినిపింప నందముఖ్యులు, విని దానిన్ సాధువనుచు శ పెడ్కఁ దలఁచియ
ట్లొనరుప నెంచిరి; మధుసూ, దనుఁ డేరితిగ నొనర్పఁదగునం చనెనో. ౩౧ 1528

తే. అట్లెచేయంగఁ దలఁచి నందాదు లింద్ర
యాగమును జేయ నార్జించినట్టి వస్తు
వులనె గిరియజ్ఞ మొనరింపఁ శ బూని రంతఁ
గుధరవరమును విప్రులఁ శ గూర్చి విధిగ. ౩౧ 1529

సీ. స్వస్త్వయనంబును శ జదివించి కార్యంబు లెల్లనొనర్చి పరయ్యెడఁ బలని
బర్వతమున కిచ్చి శ వరత్పణంబుల గోవులను దృష్టిచేసి యాశలనుబురస్క
రించుకొనియె తద్గీరికిఁ బ్రదక్షిణ మొనరించిరి; నందాదు శ లంచితగత
నెద్దుబండ్లనునెక్కి శ యెంతో మోదంబున నరుగ గోపికలు మహార్హభూష

తే. ణములఁ దనువులుగ్రాలంగ శ నమలకృష్ణ
వీర్యగీతాళిఁ బాడుచు శ ద్విజులయాశి
షములఁ బడయుచు భూధ్రవర్యమున కెలమి
వలగొనుచు భక్తిభావంబుఁ శ చెలప రపుడు. ౩౨ 1530

చ. హరియు నచేతనంబయిన శ యద్రి యి దెట్లు బలన్ గ్రహించు నె
క్కరణి నభీష్టముల్ మనకుఁ శ గాదన కిచ్చు నటన్నశింక య
త్తరుణమునందు గోపకవశతంసులకుం గలుగంగసీక మే
నురుతరమై చెలంగునటు శ లొక్కటఁ బంచి విచిత్రరీతిగన్. ౩౨౫ 1531

క. గిరిశృంగముపైఁ జెలఁగుచు, ధరణీధరమైత ననుచుఁ శ దాఁ బల్కుచు నా
దరమున వా రిడుబలులన్, ద్వారగా భక్షించె నేర్పు శ బయలుపడంగన్. ౩౨౬

వ. మఱియు గోపకులనడుమ నొక్కరుఁడుగా రూపమును ధరించి యారా! గోపాల
కులారా! యీచిత్రంబుఁ బరికింపుడు. ఈగోవర్ధనాచలంబు మనయిచ్చినబలులఁ
బరిగ్రహింపఁ దగు శరీరమునుదాల్చి మనల ననుగ్రహించినది. ఈధరాధరంబు
కామరూపియగు. దీని నెవ్వరు పరిహసించునోవారల సీయద్రి వధించు. కాన
మనకు మనగోప్రతతికి మేలుగలుగ నీవర్వతమునకు నమస్కరింత మని పలుకుచు
గోపాలకవర్యులంగూడి బృహత్కాయంబునఁ బర్వతరూపంబుననున్న తనకే
నమస్కరించెను. వారు నట్లే నమస్కరించిరి. వాసుదేవప్రేరితులై భూధరంబును

గోవులను ధరామరులను గుఱించినయామహాధ్వరంబును యథావిధి నొనరించి
నందాదు లాశ్రీకృష్ణుంగూడి వ్రజపురంబునకుంబోయిరి. ౩౮ 1533

ఇ రు వ దై ద వ య థ్యా య ము.

❀ ఇంద్రుడు వృష్టిగురియింప శ్రీకృష్ణుడు గోకులమును గాపాడుట. ❀

క. అని వివరమ్ముగఁ దెల్పుచు, జనపతీవర్యునకు యోగిసత్తముఁ డవలన్
వనజాక్షుని చరితంబును, వినిపింపఁ దలంచి పల్కె శ విస్తృతభక్తిన్. 1534

చ. సురపతి తన్నుఁగూర్చి విధిశోభితమార్గము నూనిచేయు న
ధ్వర మిటు లాపఁగాఁబడఁగ శ దారుణకోపము నొంది కృష్ణుడే
శరణమటంచు నమ్మి గతశాధ్వసు లై యటునందముఖ్యుల
క్కరణి నొనర్చిరె యనుచుఁ శ గ్రక్కున నీశ్వరమానియాటచేన్. ౧ 1535

చ. మనసు కలంగుచుండఁగ సకమస్తజగంబుల నంతమొందఁగా
నొనరుచు చుండువానిని మహాగ్రత రాకృతి నొప్పుచున్నయా
ఘనములఁ బ్రోత్సహించుచు నిశకామరుడావిల మానసంబుతో
ననియెను వింటిరే, యడవియందు వసిం చెడు గోపకుల్ బలీ! ౨ 1536

సీ. శ్రీమదంబున నెంత శ ట్టితని గర్వించిరి, సంవర్తకములార! శ సాంద్రవిత్త
గర్వమాహత్త్య మిక్కరణి నొప్పుంగాదె? మర్త్యుడౌ కృష్ణుని శ మాటనమ్మి
యతనియాశ్రయమున శ నమరేశ్వరుని నన్ను నవమానపఱచి రేమనఁగ వచ్చు
నామమాత్రంబున శ నౌకలనందగి కర్తమయంబు లై శ కార్యసాధ

తే. నములుగాకయె మఱి యదృశధములునైన
యధ్వరాభాసములను జేయంగఁ బూని
తగిన యథ్యాత్మవిద్య పడలి భవార్థ
వముఁ దరింపఁగఁ బూనుచందముగ పీరు. ౪ 1537

*క. నను విడిచి శాస్త్రమొనిత, ననువుగఁ దగనట్లు మాటలాడుచు సుంతై
నను నభిమానములేకయె, తనశిశుత బయల్పడంగఁ శ దగఁ గనఁబడుచున్. ౪౫

క. ఇతరుడు వంద్యుడు లేడను, మఱి నూని యనమ్ముడగుచు శ మహి నవినీతుం
డితఁడని చెప్పంబడఁదగి, యితరుడు తనకంటె జ్ఞానియే లేడనుచున్. ౪౫ 1539

క. తానే సర్వజ్ఞుం డనఁగా నెగడుచు నజ్ఞుఁడితఁడే శ గద యసుపేరుం
దా నొంది బ్రహ్మవిద్యహు, మానార్హుడ సనెడునట్టిమహితార్థంబున్. ౫ 1540

క. తనమది నెంచుచు జను లొగి, దనుఁ బండితమానియని సతంబు తలఁపఁగాఁ

* “వాచాలం బాలిశం క్షణి మజ్ఞం పండితమానినం, కృష్ణం మర్త్యముపాత్రిత్య గోపామేచక్ర
రక్రియమ్” అని మూలము. ఇందలినిందాస్తుతిపద్యమునఁ జేర్పఁబడినదని యెఱుంగునది.

జనుచున్ మర్త్యుడు తాన,యును బ్రహ్మము నేనె యనెడుసూహం గనుచున్

క. చరియించుకృష్ణునిం దమ, శరణంబుగ నమ్మి గోపసత్తము లటు ని
ర్జరవరు నన్నుఁ దృణంబుగఁ, బరికించుచు నప్రియముగ శ వర్తించి రహా! ౫

చ. ధనమద మట్టె పొంగ నొరుఁ శ దమ్ము నెటుంగఁగ లేక కృష్ణుచే
తను దనువుల్ వివృద్ధిగనఁ శ దమ్మె యెటుంగనుజాల నట్టియీ
యనుపమదుర్త ధాంధుల ధనాగతగర్వ మడంగఁజేసి గో
ధనము లయంబు గాంచెడువిధంబు నొనర్పుడు మీర లేపునన్. ౬ 1543

మ. చనుఁ డో మేఘములార! నేను నిపుడే శ స్తంబేర మేంద్రంబు నాఁ
జను నై రావత మెక్కి వీర్యమున మియచంజాత వేగంబునం
జను శక్తిందగు నమ్మరుద్ధణము లశస్త్రత్పార్శ్వమందొప్ప నం
దుని దక్కుంగలవారఁ జంపుటకు వశత్తున్ మందకున్ వెన్ననే. ౭ 1544

చ. అనియిటు లాజ్ఞ చేయ జలదావళి బంధనరాజి విప్పఁగాఁ
జని యట నందగోకులము శ శక్తికినొప్పినరీతి సంతతం
బును దగుధారలన్ జెలఁగి శ భూరిభయంకరభంగి నార్చుచున్
బెనురుష నూని యెంతయును శ బీడను గాంచఁగఁజేసె నొక్కటన్. ౮ 1545

సీ. స్తనయిత్నుసంతతి శ దారుణధ్వనిమీఱ విద్యుత్ప్రతాననీవితతి మెఱయఁ
దీప్తమారుతవితతి ప్రేరితంబులై జలదంబు లొక్కట శ సలిలశర్క
రావళిఁ గురియించు శ నామందఁ బీడించె; స్తంభంబులనుబోలు శ సతతవర్ష
ధారలు గురియంగ శ ధాత్రియంతయు జలమయముగాఁగన్పడఁమఱియుసతిము
తే. నున్న తంబును గనరాకయందె నొక్క, విధముగా వృష్టిధారలు శ వెలయుచుంట
మిక్కుటంబుగ వాతంబు శ మించుచుంట, బళువులెల్లను వడవడ శ వడఁక సాగె.

క. చలిబలిమిని నామందను, గలగోపకులుం దదీయకాంతలు శశువుల్
పలుభంగుల నార్తింగని, జలజాతుని వేడి రీవె శ శరణం బనుచున్. ౧౧ 1547

క. నిరతము జలధారలు తమ్మరవడిఁ బీడింపఁగఁ దనయలశీర్ష ములన్
గరము శరీరంబులచేత రహిం గప్పకొని భీతిఁ శ దత్తపడుచున్. ౧౧౫ 1548

క. జలజాతుపాదమూలంబుల నాశ్రయములుగ నమ్మిపోయి మహాత్మా!
కలుషఘ్న! శ్రీకృష్ణా!, జలజాసనపూజితాంఘ్రిసరసిజ! దేవా! ౧౨ 1549

క. జగముల కధినాథుండవు, భగవంతుడ వీవకావె శ పరమేశ్వర! లో
కగణంబుల కెన్నఁగ నీ,వెగదా దిక్కనఁగఁ జూడు శ మిత్తటి ప్రజమున్. 1550

క. దీనికి దిక్కన నీవే, గానన్ నీకంటె నెవఁడు శ కాపాడునొ యీ
దీనిన్ గుపితుండై యిపు, డానిర్జరవిభుడు మమ్ము శ నార్తులఁజేసెన్. ౧౩ 1551

తే. భక్తవత్సల! యాతనిబాధనుండి, కావఁ దగుదువు నీవని శ కడువడి నతి

దీనులై దిక్కులేక ప్రార్థించి; రిట్లు, తనను వేడెడువారలఁ శ గని హరియును.

క. శిలలను వృష్టిగఁ గురియఁగ, జలదములకు నాజ్ఞ చేసి శ శతమఖుండే గో
కులమును బాధించెడు నందలివారలు దిక్కులేక శ యార్తులు నగుచున్.

చ. తనుశరణంబు గోరిరని శ తప్పక యియది యింద్రుఁ డాగ్రహం
బున నొనరించె నంచనియు శ బుద్ధిఁ దలంచెను; నర్హ మిట్టు లు
ర్విని గురియంగఁ గాల మిదిశవేయివిధంబున నెంచఁగాదుగా
యనిలుఁడు తీవ్రరూపమున శ నార్తిని బెట్టిడు మంద నద్దిరే! ౧౪ 1554

క. కరకామయవర్షం బిటు, కురియంగా హేతువేమి? శ కోరి తనకు న
ధ్వరమును జేయఁ బూనఁగఁ, ద్వర నద్ది విఘాత మగుటఁ శ దలచి యతండే.

క. నాకారణమున నయ్యది, చేకూరె నటంచు నెంచి శ శ్రీఘ్రమ మమ్ము
బోకార్ప నెంచి వర్షం, బీకరణిం గురియఁజేసె శ నేమగు దీనన్? ౧౫ 1556

క. దీనికిఁ దగుప్రతివిధి ని,ష్టే నాయాత్మప్రభావ శ మేపారఁగ నౌ
నౌ నన సాధించెద మఱి, యినిర్జరపతియుఁ డా దిగీశుఁడ ననుచున్. ౧౫౪

*సీ. మూఢత్వమున గర్వమును బొంది శ్రీమదమునఁ బెంపునొందె సీతనికి నిష్ఠి
వారలకుం గల్లు శ వసుమదతమమును నిప్పు హరించెద శ నిర్దశక్తి;
మద్భక్తులకు సీశమానిత్వ మొప్పుదు కాన నయ్యాశ్వరమాను లెల్ల
సాధువు లెప్పు కాఁజాలరు; సురలు మద్భక్తులౌటను గరువంబు వారి

తే. కిట్టిదుండదు కలుగునశయేని కర్త
వశమునకా దానికీ మానభంగ మొకఁడె
శాంతి కావించు నదియు శిక్ష యెటులొను?

గర్వశాంతియె యగు నుపకార మెపుడు. ౧౬

1558

చ. నను మదినమ్మి సాయపడ శ నన్నె సతంబును గోరుచుకా విభుం
డని నను సత్యశుద్ధిగ నిరంతర మెంచుచు నున్న గోకులం
బును దగ నాప్రభావమునఁ శ బూనికఁ గాచెద నిద్ది యేనుబూ
నిన వ్రతమానుగాదె యని శ నిశ్చయ మొప్పుగఁ జేసి యంతటన్. ౧౮ 1559

— గోపధనాద్రిని శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధరించుట. —

చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట శ నాత్మవినిశ్చితమెల్ల గోపకో
త్కరమున కప్పుడే తెలిపి శ కాంచనచేలుఁడు లీలచే ధరా
ధరమును బుట్టగొడ్డు నెదఁ శ దత్తమందక బాలకుం డదే
కరణిఁ బెకల్చి తాల్చు నటుకమ్రకరాంగుళిఁ దాల్చె నేర్పునన్. ౧౯ 1560

మ. హరియంతకా జనకాదులంగని మహాహర్షంబు పొంగకా వచిం

* “లాకేశమానినాంమాధ్యాధరిష్యే శ్రీమదంతమః” అని మూలము.

చె రయంబొప్పుగ శైలగర్తమున నేచింతల్ మదింబొన్న కి
త్తరుణం బందున గోధనాన్వితముగా శ ధైర్యంబుమై జొచ్చి యా
దర మొప్పు వసియింపుఁ డందు సుఖమొందం గల్గుఁజుండీ తగన్. ౨౦ 1561

క. అని తల్లికి దండ్రికి గో, పనికాయంబునకుఁ దెల్పి శ పరమేశ్వరుఁ డి
ట్లనిపల్కె వారలకు నె, మ్మనములఁగలసందియంబు శ మాన్వేడుకోర్కిన్. ౨౦

*ఉ. బాలకుఁ డీతఁడౌనుగద శ పర్వతమో పెనురూపునం దగుం
జాలునె దీనిఁ బట్టుకొన శ సత్త్వము సుతకదా యటంచు శం
కాలతఁ జిత్తసీమలఁ దగఁగం బ్రభవిల్లఁగఁ జేయఁబోకుఁ డీ
శైలము కేలనుండి దిగఁజాలునె యెన్నటికైన నెంచినన్. ౨౦౪ 1563

ఉ. భీతిని మానుఁ డింకఁ బెనువృష్టియు గాలియు మిమ్ము నేచఁగా
నేతఱినైనఁ జాలునొకొ శ యెన్నివిధంబులనైన మి మ్మెగిం
గాతును నిర్భయంబుగ నిరకఁ బశువారముగూడి యుండుఁ డీ
భూతలమందు ఛత్రమునుబోలి గిరింద్ర. మి దొప్పి యుండెడున్. ౨౧ 1564

చ. వనజదళాక్షుఁ డిట్లభయభాషలు పల్కుఁగ నూఱడిల్లి గో
పనికర మాత్మగోధనము శ బాలురు నేవకులుం బురోహితుల్
మనముల శంకమాని శతమన్యుభయంబును బాసి బండ్లతో
జని యలగర్తభాగము విశాలముగాఁ దగఁ జొచ్చి రత్తఱిన్. ౨౨ 1565

ఉ. ఆకలిదప్పి యన్నయది శ యాత్మకుఁ దోచకయుండఁగా సుఖం
బేకరణిం గనంగ మదినించుక కోరక చిత్ర మిద్ది యాఁ
గా కని తన్ను గోపకని శ కాయము నందముఖుల్ కనుంగొనన్
శ్రీకలితుండు కృష్ణుఁడు విజృంభితశక్తిని గేల నగ్గిరిన్. ౨౨౪ 1566

క. దినసత్తక మొకయడుగై, నను బ్రక్కన నున్నఁగా మనంబున నింతై
నను దలచకయే ధరియిం,చి నిలిచె; దేవేంద్రుఁ డట్టిశచిత్రము గనుచున్. ౨౩

సీ. హరియోగమాహాత్మ్య మత్తఱి వీక్షించి యతివిస్మితుండయి శ యాత్మభూరి
సంకల్ప మట్లు ప్రశ్నంబగు టారసి గర్వముం బాసి మేఘముల నడ్డె
మరలించె; నంత వ్యోమమున మేఘంబులు కనఁబడవయ్యెభాస్కరుఁడుతోఁచె
వానయు నతిశయవాయువు నుడిగెను; దద్విషయం బుంచినధరణిధరముఁ

ఆ. దాల్చియున్న శ్రీనిధానము శ్రీకృష్ణుఁ, డందు నున్నగోపబృందముఁ గని
పలికె; గోపులార! శ లలనల బాలుర, గోధనమును వెంటఁ శ గొనుచు నింక. ౨౪

* “నత్రాస ఇహ పః కార్యోమద్ధస్తా ద్వినిపాతనే, వాతవర్షభయే నాలం తత్రాణం విహితం
హి పః” అని మూలము.

- క. చిత్తంబుల హత్తిన భయ, మిత్తటి దిగవిడిచి వెడలుఁ శ డిటనుండి మహా
దాత్తమగు వాన యుడిగె మ,రుత్తును దనయంతఁ దీవ్రశరూపము మానెన్.
- క. శైవలినులయం దుదకము, భావింపఁగ స్వల్పముగనె శ పర్వెడు నాఁగా
గోవల్లభు మాటలు విని, గోవారముతోడ బాలశకులతోఁ గూడన్. ౨౬
- క. ధనముల గృహోపకరణము,లను శకటంబులను నించి శ లలనలతో వృ
ద్ధనికరములతో మెల్లనఁ, జని రావివరంబునుండి శ సంతస మొప్పున్. ౨౭
- క. హరి భగవంతుం డాభూ,ధరమును భూతంబులెల్లఁ శ దమిఁగనఁ బ్రభుతం
బరఁగంజేయుచు నెప్పటి, కరణి విలాసమున నిల్వెఁ శ గని గోపకులున్. ౨౮ 1572
- సీ. భగవంతుని మహాప్రభావముల్ తలఁచుచుఁ బరిరంభణాదుల శ వత్సలత్వ
మగపడఁ గావించి శ యందలు నొకచోటఁ జేరియెంతయు సుఖసిద్ధిఁగనిరి;
గోపికల్ స్నేహంబుగూడిన చిత్తంబు లొప్పుఁగా దధ్యక్షతోదకముల
నర్పించుచున్ వృద్ధినందునట్లుగ నాశిషము లిచ్చి; రంతఁ బ్రేమమున నందుఁ
తే. డల యశోదయు రోహిణి శ యలఘుబలుఁడు
హలియుఁ గౌఁగిటఁజేర్చి స్నేహతిశయత
మదులు కలఁగంగ దీవించిరి; దివమందు
సిద్ధగంధర్వచారణుల్ శ చెలఁగి సురలు. 3౦౪ 1573
- క. సంతోషంబున సాధ్యులు, వింత యిదౌ ననుచు స్తుతులు శ వివిధవిధుల న
త్యంతము గావించిరి మఱి, పంతంబున విరులవానఁ శ బరఁగించి రటన్. 3౧
- వ. శంఖదుందుభిప్రముఖవాద్యధ్వనులు మ్రోయించిరి. తుంబురుప్రముఖగంధర్వ
పతులు హరిం బాడిరి. గోవర్ధనాచలంబు నుద్ధరించి గోధనంబు గోపగణంబులం
గాపాడి శ్రీకృష్ణుండు తనయం దనురక్తులగుగోపకులు నలుఁగడలఁగొలిచిరాఁగా
బలదేవుఁగూడి న్రజంబున కరిగె. ఇట్టి యమానుషకృత్యంబుల నొనరించిన
శ్రీహరిచరితంబులఁ బాటలుగా బాడుచు గోపాంగనామణు లమ్ముకుందుని
హృదయారవిందంబుల నిడుకొని స్మరించుచు మందకుం జనిరి. 3౩ 1575

ఇ రు ప ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— గోపాలకులు శ్రీకృష్ణుని మహిమముల కచ్చెరువందుట. —

- క. అరుదుగ శ్రీకృష్ణునిదౌ, చరితంబును దెలియఁజెప్పి శ జనపతికి మునీ
శ్వరుఁడు శుకయోగి యవ్వలి, చరితం బిటు చెప్పఁబూనె శ జంచద్భక్తిన్.
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డిక్కరణి శ క్షౌధర మెత్తుట లోనుగా మహా
త్తరసురకృత్యముల్ గనుచుఁ శ దన్తహిమం బిల నప్రమేయమై
పరమపవిత్రమై తనరుపద్ధతి సుంత యెలుంగఁ జాలక
చ్చెరుపడి నందుసన్నిధికి శ జేరి వచించిరి గోపనాయకా! ౧ 1577

- చ. హరి కన బాలకుండు కద శ యాతఁ డొనర్చెడుగృత్యముల్ మనో
హరములు చాలనద్భుతము శ లౌ; నతఁ డివ్విధి గోకులంబునన్
ధరణి జనించుటొప్పదు గదా యెటు గ్రామ్యుల యింటఁబుట్టెనో?
పరమవిచిత్ర మిద్ది; మనఃబాలుని యీ డిపు డెన్నిచూచినన్. ౨ 1578
- ఆ. సప్తవత్సరములె శ సామజ మంబుజం, బెత్తు కరణిఁ బర్వతేంద్ర మొక్క
కరముచేత నెత్తి శ కడులీలగాఁ దాల్పు, గలిగె నిట్టివింతశగలదె యెందు? 3
- సీ. కనులు విప్పఁగలేని శ కనుగందుగానున్న యప్పుడే గురుబలం శ బొప్పమించు
నట్టిపూతన యంకశమందుండి చనుపాలు ప్రాణాళితోశరీరంపువయసుఁ
గాలుండు హరియించుకరణిఁ బీల్చెనుగదా; మూఁడుమాసంబులఁబూడునందె
శకటంబుక్రిందను శ శయనించి తానుండి పయిబడవచ్చిన శ బండినట్టె
- తే. యేడ్చుచుం గాలఁ దన్నంగ శ నిద్ధపాద
హతికి నాబండి తలక్రిందు శ లగుచుఁ గ్రిందఁ
బడుచుఁ గూలెను; వత్సరప్రాయ మలరు
తఱిని గ్రిందను గూర్చుండ శ దనుజుఁ డొకఁడు. ౪ 1580
- క. త్వరపడుచుఁ దృణావర్తుఁడు, హరినిన్ గ్రహించి యెగసె శ నంబరమున కా
సురవైరి గళగ్రహమునఁ, బరిమార్చెం; గ్రిందఁబడియె శ వాఁడు మృతుండై. ౬
- మ. నవనీతంబును దొంగిలించె నని యానాఁ డాగ్రహం బొప్ప మా
తవరాత్మప్రభవుం గఠోరవిధిమైఁ శ దా టోలఁ గట్టంగ నొ
క్కవడిన్ దానిని నీడ్చుకొంచుఁ జని యుత్కంఠన్ మనోజ్ఞార్జునా
ఖ్యవరత్నారుహయుగ్మ మధ్యమున వేడ్కంజేర్చి బల్పూనికన్. ౭ 1582
- క. కరముల బలిమిని లాగుచు, ధరఁ గూల్చెన్ వృక్షములను; శ దనకుం బ్రియసో
దరుఁడగు రామునితో వని, కరిగి వయస్యాళి గొల్వ శ హరి యందొకచోన్.
- క. ధేనువులను వత్సములను, దా నొగి మేపుచును నందుఁ శ దన్నుం జంపం
గా నేగుదెంచిన బకుని, దానవవరుఁ గరయుగమున శ దర్పముపొంగెన్. ౮
- ఆ. మోము వ్రయ్యలగుచు శ భూమిని గూలంగ, విసరివైచి చంపె; శ వింతమీఱు
వత్సపం క్తియందు శ వత్సరూపంబునఁ,జొచ్చి తన్నుఁ జంపునిచ్చ తనర. ౯
- క. తిరుగుదు యత్నంబునఁ దనుఁ, బరికించెడు వత్సదనుజుఁ శ బరిమార్చి కళే
బరమును దానిని వైచియె, ధరణిపయిన్ వెలగపండ్లఁ శ దాఁ బడఁజేసెన్. ౯
- క. బలదేవసహితుఁ డై దోర్బలమున గర్దభసురారి శ బంధుయుతముగాఁ
బొలియించి ఫరిణతఫలం,బుల రాజిలుతాశవనము శ భోగ్యముఁజేసెన్. ౧౦
- చ. బలమున నిస్సమానుఁడయి శ భాసిలు నాబలదేవుచేత లో
కులకు మహాగ్రంధై వెలయు శ క్రూరుఁ బ్రలంబుని మ్రంగఁజేసి యు

జ్వలవనవహ్నినుండి వ్రజశవాసుల గోవుల నుద్ధరించె; ని
స్తులభుజగేంద్రు దుర్విషమశదున్ భయదాకృతఁ గాళియున్ వడిన్. ౧౧

సీ. నిరుపమశక్తిచే శ నిర్జించి నిర్మదు నొనరించి ప్రాదమున శ నుండనీక
పరుగెత్తగాఁజేసి శ పావనయమునను నిర్విషోదకయయి శ నెగడఁజేసె;
నీవ్రజంబుననున్న శ యెల్లరకున్ మాకు ననురాగ మీకృష్ణునందు వదలఁ
దరముగాకున్న దెక్కరణి నో? వ్రజనాథ! భవదాత్మజునకు మాపైని బ్రీతి

తే. జననమాదిగఁ గల్గె నీ శ సరణియెట్లొ?
యేడువత్సరముల బాలుఁ శ డేడ? శైల
వరము ధరియించు టదియేడ? శ వ్రజమహేంద్ర!
యిన్ని కారణములఁ జక్క శ నెన్నిచూడ. ౧౩౪

1589

క. భవదాత్మజన్తు నం దొక్కవిత యనుమాన మొదవె శ గాదన నెట్లొ?
నవనింగల సాధారణులవంటివాఁ డితఁడుకాఁ గలందె తలఁపుమా! ౧౪ 1590

చ. అన విని నందుఁ డిట్లను మహామతులార! పురోహితుండు స
న్తునియును నైనగర్గుఁ డొకశపొలిక సీసుతుఁగూర్చి పల్కె దా
నిని వినుఁ డంత మీమదుల శ నిల్చినశంక తలంగు; నద్దియే
మనినఁ గుమారుఁ డితఁడు మహాత్ముఁడు గానఁ గృతాదులం దొగిన్. ౧౫ 1591

సీ. తనువులు వేర్వేరు శ ధరియించు నయ్యవి సీతరక్తిపితవశర్ణతనువులనఁ
బ్రఖ్యాతిఁగాంచు నిశ్పట్టునఁ గృష్ణతఁ గనియున్న వాఁ డనిశయును మును పితఁ
డల వసుదేవున శ కాత్మజుండయి యొకచోట జన్మించె నంశును, గనుకనె
నిట్టిశ్రీమంతుని శ నెల్లపెద్దలు వాసుదేవుఁ డంచు వచింతు శ గావున భవ

ఆ. దాత్మజునకుఁ బెక్కు శ లాహ్వయంబులు గుణ
కర్తములకు ననువుగఁ జెలంగు
ననియు, నవ్వి యెటుఁగునదును నేనె తక్కిన
జనులు తెలియఁజాల శ రనియుఁ దెల్పె. ౧౬

1592

క. గోపకులకు గోవులకున్, నీపట్టి యితం దొసంగు శ నెటి సంతోషం
బేపారుశ్రేయమును నిక, నాపదలం దాటువార శ లందఱు మీరల్. ౧౭౪

తే. మును పరాజకమైన దశస్యనికరంబు
సాధువులఁబట్టి బాధింపఁ శ జక్రి యితఁడె .
సాయ మొనరించి రక్షింప శ సబలు లగుచు
వారిగెల్చిరి చువ్వె యో శ వ్రజమహేంద్ర! ౨౦

1594

తే. ఏమహాభాగు లితనిపై శ నెలమి గాంతు
రామనుష్యుల విష్ణుపూతుసారు

లను మహాసురులుం బోలె శ వనట నొండఁ
జేయఁజాలదు శత్రురాశి యెటులైన. ౨౧

1595

- సీ. వ్రజనాథ ! యీకుమారవరుండు గుణకీర్తులను బ్రభావంబున శ లక్ష్మీనరయ
నారాయణసముండు శ శ్రీరమ్యుడనియును గావున నితనివో శ కర్తములకు
విస్తయంపడరాదు శ వింతగనే తోఁచుఁ గర్తంబు లనుచును శ గర్లమకాని
తెలియఁగాఁజెప్పి స్వధిష్ణ్యంబునకుఁ బోయె నంతనుండియు నాత్మకయందు నాశ్రి
తే. తులకుఁ గష్టంబు నించుకేళగలుగ నీని, కృష్ణు నారాయణాంశంబయే యటాచుఁ
దలఁచుచున్నాఁడ; నని గర్లపలుకులను వ,చించు నందునిమాటలఁ శ జేరివినుచు.
- చ. హరి వగుసత్ప్రభావముల శ నన్ని తెఱంగుల నాలకించియున్
గర మనురాగ మొప్పునటుశకాంచియు నుండుట విస్తయం బదే
కరణిని గాంచ కాత్మల నిశకామముదంబును గాంచి నందునిన్
బరమదయాకరున్ హరిని శ భద్రవచస్సుల సంస్తుతించుచున్. ౨౨
- చ. తనదుమఖంబు సాగమికి శ దారుణకోపము రేగ నుగ్రుండై
యనిమిషనాయకుండు వ్రజమందు మహాత్తరవృష్టి బర్షన
ట్లొనరుప నశ్చ సంతతులు శ నుగ్రతరాశనులున్ మహానిలం
బును బెనువృష్టియున్ గదుర శ భూరిభయంబును గాంచి మందలొన్. ౨౩
- క. బాలకులును ధేనువులున్, స్త్రీలు మహార్థిని మునుంగ శ జష్ణుకృతక వై
లోలోన నవ్వుకొనుచున్, బాలుండుగ నుండి కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౨౪
- క. గిరి నుచ్చిలీంధ్ర మర్భకుఁ, డరుదుగ నెత్తునటు లొక్కహస్తాగ్రమునన్
ధరియించి గోకులంబును, బరిరక్షించుచు నమర్త్యపతి గర్వంబున్. ౨౫ 1610
- తే. మిగులకుండ నడంచియె శ మించినట్టి, గోతతీశ్వరుఁ డాహరి శ గోపబాల
కావృతుఁడును ప్రసన్నాత్మఁడౌను గాక, మాకుసతతంబువరదఁడౌఁగగాక! మిగుల.

ఇ రు వ ది యే డ ప య థ్యా య ము.

— ఇంద్రుఁడు కామధేనువు శ్రీకృష్ణునకు నభిషేకముచేయుట. —

- సీ. గోవర్ధనాహ్వయశకుధరవరం బెత్తి గురువృష్టినుండి గోకులముఁ గాచి
హరియొప్పునట్టి యశయ్యదనున గోలోకముననుండి యరుగుదెంచిన మహాత్త
మాకృతిఁ దగినట్టి శ యాకామధేనువుఁగూడి యింద్రుఁడు కృష్ణుఁ శ జూడవచ్చి
యేకాంతమున నున్న సయిందీవరాతునిఁ జేరంగఁబోయి తాఁ శ జేసినట్టి
- తే. తప్పునకు లజ్జితుండయి శ తపనుదీ ప్తివలె మెఱయుచున్న మకుటంబు శ వాసుదేవు
చరణసరసిజములు సోక శ సాగిలఁబడి, మ్రొక్కె; సీరీతి శతమన్యుఁ శ దుక్కు ద
- క. గురుతేజుడైన యాశ్రీ, హరి యనుభావంబు మున్నెశయంతయు విని యిక్కి. ౨

త్తరుణమునఁ గనియునుండుటఁ, బరమేశ్వరుఁ డనితలంచి శ పంతము సడలన్. ౨౫

తే. మూఁడులోకంబులకుఁ దాఁ బ్రభుండ ననెడు

గర్వ మెచటికొ పోవంగఁ శ గరయుగంబు

మోడ్చి యిట్లని పలికె నోభూతనాథ

తావకంబగు రూపంబు శ పావనంబు. ౩

1604

క. పరిశుద్ధసత్త్వమయమై, నిరుపమ మేకంబు నగుచు శ నిర్మలమై ధ్వ
స్తరజస్తమమై సర్వము, నరయంగఁ జాలి పెలయు శ ననుపమ మగుచున్. ౩౫

సీ. పరఁగ నజ్ఞానానుబంధమై సత్త్వాదికగుణకార్యప్రవాహగతి నొప్పు
సంసారమును, దీనిసరణి శరీరసంగ్రహణకారణభూతశక్త్యసముద
యానుబంధమును నీకరయఁగాఁ గలుగవు; భవమెలేదన్నఁ దదృఢవక్రతంబు
లైన లోభాదులు శ హరిహయపూజితా! కలుగవు నీ కని శ పలుకనేల?

తే. యట్టులైనను నీవు ధర్మార్థభిరక్ష, ణార్థమును దుష్టజనశిక్షణార్థమును ధ
రింతు దండంబు నోభగవంత! లోక, ములకుఁ దండ్రి వి గురుఁడవు శ జలజనయన!

క. నీవె నియంతవు గర్వం, జేవిధిఁ బూనినను వారిశనెల్లర నడచం
గా వారిజాక్ష! దండము, నీ వ్రానుదు నిన్నుమీఱి శ నెటు శక్యమగున్. ౪

క. కాలము నెఱింగియే దు, శ్శీలుర నిర్జింప నట్టై శ చేకొందువుగా
లీలావతారముల; జగ, మేలుదు మనుగర్వ మూను శ నెల్లర మమ్మున్. ౪౫

క. పరికించి దండమున భీ, కరుఁడవుగాఁ గానఁబడుచు శ గర్వ మడఁతు వో
సరసిజనయనా! నీదగు, చరిత మ్మద్భుతము నీదుఃసంకల్పంబున్. ౬ 1609

సీ. మాదృశుల్ జగదీశమాను లజ్జలు నిన్ను నర్హ కాలమున భయంకరమగు
దండంబు నీవొగి శ ధరియించియుండుట గనుఁగొని జగదీశతను గలిగిన
మదమును వేవేగ శ మాని గర్వమువీడి యార్యమార్గం బగునట్టి భక్తిఁ
గాంతురు నీదు సంకల్పమే దుష్టదండన మగుఁజుము; స్వర్గమున కధిపతి

తే. ననుమద మ్మానరింప మహాపరాధ
మొనరిచితి నీప్రభావంబు శ గనఁగ నైతి
మూఢమతినైతి నీ నన్ను శ మురహర! దయ
పెలయ మన్నింపు దుర్బుధి శ గలుగకుండ. ౮

1610

క. పరమేశ! నిగ్రహింపఁగ, నరుదుగఁ గృపఁజూపి కావ శ నర్హుఁడ వీవే
మరలం గుబుధి యిట్టిది, పరఁగకయుండంగఁ గావు శ పద్మదళాక్ష! ౮ 1611

వ. అథోక్షజా! భూమికి భారమును గల్పించుచుఁ దమయంత దానికిభారమై
యుండు చమూపతుల దండించుటకు నీపాదారవిందసేవకు లభివృద్ధిఁ గాంచున
ట్లొనరించుటకు నీవవతరించితివి. షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడవై సర్వాంతర్యామివై

యపరిచ్చిన్నుడవై సర్వజగన్నివాసుడవై సాత్వతు లనబడుయాదవులకుఁ
బ్రభుడవై యవతరించినశ్రీకృష్ణునకు నీకు నమస్కారములు. ౧౦ 1612

తే. భక్తులెట్లు వాంఛింతురొ శ వారి కనుగు
ణమగు దేహంబు ధరియించి శ విమలమైన
జ్ఞానమే యాకృతిగఁ దాల్చి శ సర్వమునకు
నాత్మయయి సర్వకారణం శ బగుచు నొప్పి. ౧౧ 1613

తే. సర్వభూతాత్ముడవగుచుఁ శ జక్రధరుడవైన నీకు వందనములు; మాననీయ
చరిత! భగవంత! నాదు యజ్ఞంబు విహతమగుట కోర్వక తీవ్రకోపాకులమతి

ఉ. నీవు వసించుగోకులము శ నేడె వినాశముచేయఁగోరి మే
ఘావళి వాయువుం బిలిచి శ యద్భుతవృష్టిని నోరగాలిని
జేవ గనంగఁ జేయఁదగుఁ శ జెచ్చెట నంచును బ్రోత్సహించితీ
దేవవిభుత్వగర్వమున శ దివ్యభవంత్యహిమం బెటుంగమిన్. ౧౨ 1615

క. ఐనను దేవా! నాయజ్ఞానకృతాగసము నెల్ల శ సైచి గరువము
బోనడఁచి యనుగ్రహము, గానఁ బడం జేసితీవి విగర్వుడ నైతిన్. ౧౨౪

క. నాయుద్యమ మిసుమంతయు, నీయెడ ఫలియింపదయ్యె శ నీశ్వరు నాత్మం
డై యలరు నిన్ను గురుని, మాయాతీతుని భజింతు శ మది దృఢభక్తీన్. ౧౩

క. అనితెలిపి శుకుం డిట్లును, జనవర! శతమన్యుఁ డిట్లు శ సంకీర్తనముం
బొనరింపఁగ భగవంతుఁడు, వనజాతుఁడు ఘనగభీరశవాక్కు లలరఁగన్. ౧౪

క. ఆననమున స్థిత మొప్పుఁగ, నీనియతి వచించె; నిర్జరేశ్వర! యింద్ర
శ్రీనిరవధికాహంకృతి, నూని మదించితివి గాన శ నొగి మత్కరుణన్. ౧౪౪

చ. అనవరతంబు నిన్నును గృతార్థుని జేయఁగఁగోరి నన్నెదన్
మననముచేయు నూహతగుహమాడ్కిని గల్గఁగఁజేయ నధ్వరం
బునకు మహాంతరాయమును శ బూని యొనర్చితి; లోకమందనన్
జనుఁ డురుసంపదంధుడయి శ చక్కనిశ్రీ తగియుంట మత్తుఁ డై. ౧౪౫ 1620

తే. దుర్జనుల నొంప దండంబుతోఁ జెలంగు
పాణి గలనన్నుఁ గనకుండు శ భావమందు
నెవ్వని ననుగ్రహింపంగ శ నెంతు నతని
సంపదలనుండి తొలగింతు శ సత్య మిద్ది. ౧౬ 1621

చ చనుమిక నింద్ర! భద్రమగుఁ శ జక్కఁగ నాదగుశాసనంబు మీ
రొనరుచుచుండుఁ డెల్లరు మహాత్తరవృత్తిని బూని యెవ్వ రే
పనినొనరింప నిల్చితిరొ శ పాయక నాయధికారమందె ని
ల్వనుదగు గర్వము వదలి శ భవ్యసుఖంబులు గల్గుచుండెడున్. ౧౭ 1622

సీ అనిపల్కుచుండంగ శ నంత మనస్వినియగు కామధేను వశత్యంతభక్తిఁ
దనసంతతింగూడి శ వనజాతునకు గోపతనుధారియగు నీశ్వరదనకు మ్రొక్కి
వినుతించె నిట్లని శ విశ్వేశ! శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! యోగీంద్రసేవితాంఘ్రి
పంకరుహ! విశ్వభావనా! లోకాధిపతివైన నీదగుప్రాపు గాంచి

తే. యెసగుట సనాథులమెదైతి శ మీవె పరమ
దైవతంబవు జగదీశ! శ నీవె మాకు
నింద్రుడవు గమ్ము; గోత్రిదిశవేశ! భూమి
సురులకు సాధువులకును శ శుభము లొదవ. ౨౦

1623

క. ధరణీభర మడఁచుగ నవ,తరించి తోవిశ్వరూప! శ ధాతృననుమతి
శిరసావహించి మేమీ,తరుణంబున మమ్ముఁగాచు శ దైవము నిన్నున్. ౨౧

1624

ఆ. ఇంద్రునిగఁ దలంచి శ యెలమిమీఱఁగ నభి,షేకమహము విభవసిద్ధి కనుగు
ణముగ జరపుదు మని శ నారాయణుని గృష్ణ,వేడి ధేనువితతిఁగూడి యపుడు.

క. తనపయసుల నభిషేకిం,చెను దేవగణాధిపుఁడు శ సిరి వెలయఁగఁ గృ
ష్ణుని దేవమాతృకలచే, ననుమతుఁడై దేవమునివశరాన్వితుఁ డగుచున్. ౨౨

సీ. ఐరావతగజేంద్రమాత్మకరంబున ధరియించి తేచ్చిన శ పరమసావ
నాకాశగంగామహాంభస్సులం దమి నభిషేకమొనరించి శ యాముహూర్త
ముననె గోవిందాఖ్య శ నొనరించె [దివిజులకే నింద్రుడను గద శ యీవు గోవు
లకు నింద్రుడపె నైతేవిక లోకమున నిన్ను మనుజులుగోవిందుఁడనుచు బాడు

తే. దురు హరీ! యంచు బల్కె;] నశత్తరుణమందు
నరుగుదెంచిన తుంబురు శ డమరమౌని
నారదుఁడు తక్కుఁగల మునినాయకులును
సిద్ధచారణగంధర్వు శ లిద్ధమతులు. ౨౩

1627

తే. మఱియు విద్యాధరులు లోకశమలము నడచు
హరియశస్సును బాడిరి శ సురవనితలు
ముదము దళుకొత్త నాడి రింపొదవ దేవ
ముఖ్య లెన్నొ విధంబుల శ బొగడి మఱియు. ౨౪

1628

క. అతివిస్తయకరపుష్ప, ప్రతలి వర్షంబుగాఁగఁ శ బరమేశ్వరుపై
నతిముదమునఁ గురియించిరి, వితతసుఖం బొందియుండె శ విశ్వత్రయమున్.

క. వసుమతి ధేనుప్రతలి ప,యసుచేతం దడిపె; నంత శ హాదిను లెన్నొ
రసములతో బాతెను, వృక్షసమితి గురియించె గుసుమకమ్రరసంబున్. ౨౫

సీ. శాలిప్రముఖ సర్వసస్యముల్ దున్నకయే ఫలించెను గొండ శ తెల్ల లోన
నుండిన మణుల బాగొప్పఁగఁ బ్రకటముగాఁ దాల్చి పొల్చె నికామరుచుల;

శ్రీకృష్ణుఁ డట్లభిషిక్తుడై తగఁ గ్రూరసత్త్వముల్ వైరంబు శ జాఱవిడిచి
యుండెను; శతమఱుఁ శ డొగి గోవులకు గోకులమునకు నాథుడై యమరవంద్యుఁ
తే. డైన గోవిందు నభిషిక్తుఁడగా నొనర్చి
తదనుమతుఁ డయి దివిజసముదయపరివృ
తుడయి శ్రీహరిమహిమముఁ శ గడుఁ బొగడుచు
విస్మితుండయి చేరెను శ విబుధపురము. ౨౭ 1631

ఇ రు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి వరుణలోకమున నున్ననందుని గొనివచ్చుట.

చ. అని హరిచిత్రగాథల మహామునియూ శుకయోగి తెల్పి యిం
కను వచియింపఁబూని యను శ త్త్వావర! యవ్వలిగాథఁ దెల్పెదన్
విను మట గోకులంబునఁ బ్రవృద్ధమహాత్వముమీఱఁ గృష్ణుఁ డొ
ప్ప నొకట నందుఁ డెంతయును శ భక్తిచెలంగ వ్రతంబుచేయఁగన్. 1632

తే. మదిఁ దలంచి యేకాదశి శ మహితనిష్ఠ
నుపవసించి జనార్దను శ నుద్యమమునఁ
బూజచేసి కలామాత్రముగనె యుండు
ద్వాదశిని గాంచి యయ్యది శ దాటకుండ. ౪ 1633

క. పారణచేయక యున్నన్, సారవ్రతలోప మనెడుశాస్త్ర మెఱుఁగుటన్
జేరెన్ స్నానముచేయం, గోరియె కాళిందికిఁ ద్వరఁ శ గూరినమదితోన్. ౧

క. అరుణోదయమునకున్ మును, పరయఁగ స్నానంబుచేయుపద్ధతి లే దా
సురి యనఁబడు నావేశయుఁ,బరికింపఁ డతండు సుంత శ వ్రతనిష్ఠమెయిన్. ౧౪

చ. జలములఁ జొచ్చి ముగ్గుటయు శ శాస్త్రముమీఱి యతండు నానిశన్
సలిలములందుఁ జొచ్చె నని శ చయ్యన నొక్కసుకారి యప్పతిం
గొలుచు నతండు నందుఁ గొని శ గొబ్బునఁ బోయెను బాశిచెంతకున్
జలముల ముగ్గినట్టి యలఁచక్రిపితం గనఁజాల కార్తులై. ౨ 1636

సీ. గోపాలకులు రామశ్రీపతి! శ్రీకృష్ణ! యనుచు నాక్రోశించి శ రంతహరియుఁ
దనతండ్రి వరుణాహృతునిగనాత్మ నెఱింగి వార లాక్రోశించుభంగి వినుచు
ధర్మైకపరులకుఁ శ దా నభయప్రదం డగుఁగాన విభుడయి శ యలరుఁగాన
వరుణనికడ కేగె; శ బల్బిమదికృతి వరుణుండు తనయింటి శ కరుగుదెంచి

తే. నట్టి కృష్ణ హృషీకేశు శ నాదరమునఁ, బూజలం దన్ని దర్శనమున్ మహాత్మ
వముగ భావించి యారీతిఁ శ బలికె; దేవ, సర్వలోకప్రభూ! సుదర్శనము వలన.

క. తనుధారణఫల మబ్బెను, గనఁగల్గితిఁ గాదె సర్వశాంక్షితముల నో
వనజాక్ష! భవత్పదసేవను జేసెడువారు ముక్తివసతులు సుష్మా! ౫ 1638

- క. నిరతిశయైశ్వర్యంబునఁ, బరఁగుచుఁ బరమాత్మ వగుచు శ బ్రహ్మ మనంగాఁ
బరమేశుఁ డనఁగ నొప్పెడు, హరి! నీకుఁ బ్రణామ మేను శ నర్పింతుఁ దమిన్.
- తే. లోకసృష్టిని గల్పించి శ ప్రాకటగతి, వెలయుమాయ నీయందును శ గలుగకుండు
నట్టిపరమాత్మనకు నీకు శ నంజలి యిదె, భృత్యుఁ డీతఁడు రహితవిశేషకుఁ డగుట.
- క. నాకడనుండియు నీతం, డేకార్యము చేయఁదగునొ శ యెఱుఁగఁడు; మూఢుం
డై కడఁగి నీదుజనకునిఁ, గైకొని యిటఁజేర్చెఁ దప్ప శ క్షమియింపఁదగున్. 2
- క. [సకలమును జూచువాఁడవు, సకలేశుఁడ వీవు నన్ను శ సమధికకరుణం
బ్రకటించుదృష్టిఁ గావుము, సకలము నీదర్శనమునఁ శ జక్కఁఫలించున్.] 1642
- క. జనకునెడ వత్సలత నీ, కనుపమమై యుండుఁగాన శ నబ్జాక్ష! భవ
జ్జనకుని గొని పొమ్మనుచున్, వినయంబున వేడ సర్వవిశ్వేశ్వరుఁడున్. ౩
- చ. వరుణుఁడు తన్ను నీపగిదిఁ శ బ్రార్థనచేసి ప్రసన్నుఁ జేయఁగా
మరలి సమస్తబంధువులు శ మానసమోదమునొందఁ దండ్రితోఁ
బురమును జేరె; సందుఁడును శ బూర్వ మొకప్పుడు చూడనట్టి యా
వరుణుని భూరిభాగ్యమును శ బాగుగఁ గాంచియు నాస్థలంబునన్. ౪౪ 1644
- క. తనసుతుఁ డగుశ్రీకృష్ణునిఁ, గని వారలుభక్తిఁ జూపి శ గావించిన నే
వను లోఁదలఁచియు విస్తయ,మునుగాంచి వచించె బంధుసహాగంబునకున్. ౧౦
- నీ. ఔత్సుక్యబుద్ధులై శ యాకృష్ణు నీశ్వరుఁ గాఁ దలంచుచు లోకగణవిభుఁడగు
నామహాత్ముఁడు తమ శ కాత్మీయమైనట్టి బ్రహ్మగతిని బ్రీతివర్ధిలంగఁ
గల్పించునొక్కొక్క? యొక్కరణినైన నటంచుఁ దలంచుచుండఁగ సర్వదర్శనుండు
కావున వారిసంకల్ప మాత్మ నెఱింగి తన్నోరథములు శ తగ ఫలింపఁ
- తే. జేయఁగాఁ గృప దళొక్కొత్త శ నీయసువునఁ
దలఁచె నప్పు; డవిద్య డీఁ శ గలుగుఁగామ
మదియొ కారణముగఁ గర్త శ మలనడు నిల
నదియొ సుఖదాగినికారణమ్యయి చెలంగు. ౧౨౪ 1646
- క. నానావిధజన్తము ల,ద్దానఁ గలుగు నవియు నుచ్చితకా నీచతనుం
గానంజను సురతిర్యజ్ఞానుషదేహములుగల్గు శ మహి నొప్పారున్. ౧౩ 1647
- తే. వానిగతులను దిరుగుచుఁ శ బ్రాణి యాత్మ
గతిని దెలియంగలేకుండు శ సత; మటంచుఁ
దలఁచి వారల సంకల్పములు ఫలింపఁ
జేయఁగా నెంచి కరుణకు శ సింధునగుట. ౧౩ 1648
- క. తనలోకముఁ గనఁబఱచెను, దనునమ్మిన గోపకులకుఁ శ దనరూపం బై
యనుపమమై తగు నయ్యది, ఘనశక్తిం జెలఁగువాఁడు శ గావునఁ గడిమిన్. ౧౩౪

- క. ఆవరణ సంక్షయంబునఁ, బావనతమమౌ సమాధి శ పటునిష్ఠఁ దప
శ్రీవృద్ధిగన్న మునివరు, లేవిధమున దేనిఁ గాంతు శ రెలమి పొదలఁగన్. ౧౪
- క. దేనఁ బాధింపంబడఁ, గానేరక యజడ మగుచుఁ శ గ్రాలి యనంతం
బై నిరతిశయం బగుతన, మానితతేజమున నిస్సమానం బగుచున్. ౧౪౫ 1651
- తే. మఱి సనాతన మగుచుఁ దశమఃపరంబు
నగుచు నయ్యది వెలయు నశయ్యమలతనువుఁ
గనఁబఱచె; నిట్లు బ్రహ్మాత్మశకమగు ప్రాదము
నందు హరిచేఁ బ్రవేశితు శ లగుచు వారు. ౧౪౬ 1652
- సీ. బ్రహ్మప్రాదంబునఁ శ బరిమగ్నులై హరి తమ్ముద్ధరింప నిశస్త్రంబు లగుచు
బ్రహ్మలోకమ్మును శ వైకుంఠనామముఁ గని; రందె యక్రూరుఁడును మునుహరి
కరుణచే మునిఁగి యశక్కురణి బ్రహ్మపదంబుఁ గనియె; నాప్రాదమె యశల్లనదియఁ
నలరుప్రాదంబగు; శ నవ్విధి బ్రహ్మలోకమును నందాదులు శ గాంచిమించి [దు
- తే. పరమమైన యానందంబు శ పర్వ మిగుల, నిర్వృతిఁగాంచి శ్రీకృష్ణు శ నిఖిలలోక
పతిని గోపాలతాపినీ ప్రముఖవినుతు, విస్తయంబుల వినుతించి శ వెలసి రెలమి.

ఇ రు వ ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ రాసక్రీడామహిమము. ॐ—

- క. అరుదెంచె శరత్సమయము, సురుచిరమల్లికలు పూచి శ శోభిల్లె విభా
వరు లత్తరుణమున మనో,హరముగఁ బొలుపారుచుండె శ నప్పుడు హరియున్. ౫
- *చ. మును పల గోపికాతతికిఁ శ బూన్కి నొసంగినమాట చెల్లున
ట్లనువుగఁ జేయనెంచి నిశలందు సరోజము లొప్పుబూచి య
వ్వనముననుంట దానిదగు శ భాగ్యము సార్థకమౌ తెఱంగునఁ
వనితల స్వీయపాదయుగళభక్తియుతాత్మలఁ గూడి వేడుకన్. ౧ [గతిఁ
- తే. తనను నేవింపఁ జేయంగఁ శ దగినయట్టి, మాయఁ జక్కఁగ గ్రహించిమానిత
గ్రీడలం దేలుమనసు ధరించెఁ దనదు, షడ్గుణైశ్వర్యసంపత్తి శ చక్కఁ దెలియ.
- సీ. భగవంతుఁ డిట్టు లశప్పట్టున విహరింపఁ దలఁచుకాలంబునఁ శ దత్ప్రియార్థ
ముదురాజు పూర్వదిశగ్యవతీముఖంబున నతిసుఖకరము లై నట్టికరము
లనుదయరాగంబు శ లలిఁబూయుచున్ జిరకాలంబు గనఁబడశకయె మఱొక్క
తావుననుండి యశత్తటి వచ్చినప్రియుండు ప్రేయసినెవ్వ్రాముఁ శ బ్రీతిమెఱయఁ

* “భగవానపితారాత్రీశ్వరదోత్ఫుల్లమల్లికాః, వీక్ష్యరంతుంమనశ్చక్రేయోగమాయాముపాశ్రితః”
అని మూలము. దీనివ్యాఖ్యానసారమే యందుఁగలదు.

- తే. గుంకుమపుఁబూతచే సొంపుగూర్పుఁ జేయు
నట్టు లోషధులకు మనుష్యప్రజమున
కమరినట్టి తాపగ్గాని శ నపనయించు
చు నుదితుండయి చెలఁగెను శ సొంపుమించ. ౨ 1657
- క. సురుచిర నవకుంకుమమున, నరుణంబయి తనరునారశమానన మట్లే
యరుణ మ్మఖండమండల, పరిశోభితము నగుశీతభానుని గనుచున్. ౨౪ 1658
- క. వన మది తత్కొమలకాం,తనికర పరిరంజితమయి శ దీపింపఁగ వా
మనయనలకెల్ల మంజుల, మనుపమ మతిమధురము నగునటు హరిపాడెన్. 3
- చ. *మనుజవరేణ్య! యిందుఁగల శ మాధవుభావ మెఱుంగు టొప్పు నా
వనితలు సంతసించునటు శ వామనమూర్తి పరాత్పరుండు త
న్తనములఁ గామరాజమను శ మానితబీజము నాటెవేణునా
దనియతి దేశికుండువలె శ దాపము లంతమునొందు నట్లుగన్. 3 1660
- మ. కలగీతం బది శ్రోత్రరంధ్రముల*మాశర్గంబున్ వడింజొచ్చి ని
స్తులచి త్తంబున నెల్లిడం బొదలఁ దోడొద్దో నాపరంధాము ను
జ్వలరూపంబును గాంచుకామ మది సంపర్ధిల్లఁగా గోపికా
జలజాతేక్షణ లచ్యుతాహృతమనస్కల్ గాన నాత్రంబునన్. 3౪ 1661
- మ. హరినిం జూడఁగఁగోరి తా రదుగు నాయత్నంబు సుంతైన నొ
క్కరికిం దోషకయుండఁ బోవుచు మనఃకాంతుం దమిం గాంచుత
త్పరతఁ బర్విడి కుండలంబులు నటింపఁ గృష్ణునావాసముం
దరియం జొచ్చిరి కృష్ణదర్శనజమోదం బొందఁగాఁ గోరుచున్. ౪ 1662
- సీ. కలగీతమున్ విని శ జలజాతు లొకకొంద టత్తటిఁ బిదుకుపయస్సు లట్టై
వదలిపోయిరి; కొంద శ టిదిఁటకే పిండినట్టిపాలను బ్రొయ్యియందుఁ బెట్టి
యవి క్రాగునంతకు శ సటనుండఁజాలక పరుగిడి; రెండఱో శ భామిను లటు
గోధూమకణములఁ శ గోర్కి నన్నమువండుచును దాని దింపక శ చనిరి; యట్లై
- తే. మఱియు నొకకొంద టంగనల్ శ మగలు భుక్తి
కొఱకుఁ గూర్చుండ వారికిఁ శ గొడువపడక
యుండ వడ్డింపకయె పోయి; శ రురుజవమున
గానసంశ్రవణంబునఁ శ గార్యవిరతి. ౫ 1663
- క. పాలను ద్రావెడు వేళల, బాలకులను వదలి యట్టై శ పర్విడి రెలమిన్
లీలామానుషుఁ జూడఁగ, నాలస్యము చేయనేలయను నూహలచేన్. ౫౪

* ఈపద్యము భావార్థదీపికావ్యాఖ్యానానుసారమువ్రాయఁబడినది. “వనంచతత్కొమలగోభి
రంజితం జగౌ కలం వామద్యకాం మనోహరం” అని మూలము.

- క. పరిచర్యచేయుచున్ దమ,వరులను దిగనాడి చనిరి శ వనితలు; మఱియున్
దరుణులు తినునన్నము విడి, పరుగిడి రాకృష్ణగానశరవశ లగుచున్. ౬ 1665
- క. మైపూత పూయుకొందలు, గోపిక లాపనిని మాని శ కోరికమీఱన్
శ్రీపతిఁ గనఁ బోయిరి; మఱి, యాపడఁతులు కొందఱు అట్టె శ యాతుర లగుచున్.
- చ. జలకము లాడుచుండి తమశస్వాంతము లాహరిఁగానఁ గోర ని
మ్ముల నదిమాని పోయిరి; ప్రభూతముదంబునఁ గొందఱు అంగనా
తిలకము లంజనం బిడుచు శ దృష్టులఁ జక్క నలంకరించుటల్
తలఁచక యట్టెపోయిరి; నితంబిను లింకను గొందఱు తాదృతిన్. ౭ 1667
- క. ధరియించు నంబరంబుల, నరయక వ్యత్యస్తరీతి శ నటఁదాల్చియు నా
భరణములఁ దాటుమాటుగ, ధరించియుం బోయి రచ్యుతప్రభుఁ గనఁగన్. ౭
- చ. పతులును దండ్రులున్ సహజబంధుజనంబులు పోవరా దటం
చతిశయమైనశ్రద్ధఁ గొని శ యత్తటి నెంతఁగ నిల్పినన్ మనో
గతుల సరోజనేత్రుఁ డటుఁగాఢతరం బగుశక్తి లాగ మో
హితలయి యాపడఁతులు మఱతేమియుఁ బల్కక నిల్వ కేగినన్. ౮ 1669
- ఉ. సుందరు లింకఁ గొందఱు అలసూనశరాసనుతండ్రిఁ జూడఁ బో
వం దగ దంచు లోనఁదగువస్త్యములన్ నిలుపంగ డెందముల్
కుందు గనంగ నుండియు ముకుందుని భావనచేయువారె కా
నం దమకప్పు డడ్డపడునాథుల మీఱఁగరామి భక్తిమై. ౯ 1670
- ఉ. కన్నులు మూసికొంచు హరిఁ శ గాంచనచేలుని గృష్ణమూర్తి నా
పన్నశరణ్య ధ్యానమున శ భావనచేయుచు నట్లెయుండి; రా
కన్నియ లాపరాత్పరునిఁ శ గానమి గల్గినదుస్సహవ్యథన్
గ్రన్ననఁ బాపజాలము వికావికలై చన వార లాదృతిన్. ౧౦ 1671
- క. ధ్యానప్రాప్తాచ్యుత గురు, మానితరూపంబు నెంతో శ మమత వెలయఁగా
మానసవీధిన్ నిల్పుచు, శ్రీనిలయంబొట దానిఁ శ జెందినపూన్కిన్. ౧౦ 1672
- ఆ. కౌగిలించుకొనుచు శ గాఢతరానంద, మనుభవించి దాన శ నఖిలపుణ్య
ములును క్షీణతఁ గన శ వెలఁదులు ప్రారబ్ధ, పుణ్యపాపబంధములు నశింప. ౧౦౪
- సీ. *పాపనాశకు విష్ణుఁ శ బరమాత్మనుంగూడి దాననేగుణమయం శ బైన దేహ
మును బాసిరప్పుడే; శ యని శుకయోగింద్రుఁ డనువదించిన విని శ యవనివిభుఁడు
యోగీశ్వరా! పురుషోత్తము గోపిక లాశ్చర్యకరసుగుణాభిరాముఁ
గాంతునిగా. మదిఁ శ గామించిరే కాని బ్రహ్మమేయనికాదు శ వార లిట్లు
- ఆ. గుణమయమగు బుద్ధిఁగూడినందున నెట్లు, లాగుణప్రవాహ శ మంతరించె

* “తమేవ పరమాత్మానం కారబుద్ధ్యాపిసంగతాః” “కారః పాపహరిః” అని త్రికాండశీషము.

- సంశయంబుఁ బాపఁజను నాకు నని వేడ, మానివర్కుఁ డనియోమానవేంద్ర!
- క. ఈసీప్రశ్నమునకు ము, నేను వచించితినిగాదె శ యెట్లనఁ జైద్యుం
డానలీనాటుని రిపుగాఁ, దా నెంచియె సిద్ధిగనె గద యనఁగ వినవే. ౧౨౫ 1675
- క. పగఁగొన్న వారె ముక్తికి, దగియుండఁగ హరికి నెన్నఁదగురీతిఁ బ్రియం
బుగఁ గొల్చువారు ముక్తికి, దగరే? యూహింపు మింత శ ధన్యుడవగుటన్.
- క. మనసునకున్ మఱివాక్కునకు నగోచరుఁ డవ్యయుండు శ గుణరహితుండున్
వినుతగుణాత్మకుఁడును నగు, వనజాతుఁడు లోకమందు శ వ్యక్తుఁ డగుటయున్.
- క. నరులకు నిశ్చేయసములఁ, గరమరుదుగఁ గల్గజేయుఁ శ గాక మఱేకా
ర్యరతిం గాదుకదా యవ,తరించు టెన్నంగ భక్తతతికోసరమే. ౧౪ 1678
- క. ¹కనుకం గామమొ క్రోధమొ, యనవరతపు భక్తియో భయంబో స్నేహం
బనునదియో ధైర్యంబో, వనజాతునియందు నెఱపువారలు ధన్యుల్. ౧౪౫
- తే. మఱియుఁ దన్తయులగుదురు శ మాటలేల?
షడ్గుణైశ్వర్యముక్తుఁ డై శ జన్తరహితుఁ
డగుచు యోగీశ్వరేశ్వరుం శ డయి చెలంగు
కృష్ణువిషయంబునం దిది శ యేమి వింత? ౧౫౫ 1680
- క. స్థావరజంగమములకున్, శ్రీవిష్ణువే ముక్తిసంగుఁ శ జెప్పఁగ నేలా?
యావాసుదేవునగ దిది, యేసరుసం జెల్లు ననుచు శ నింకన్ వినుమా! ౧౬ 1681
- ఉ. మాటలయందు నేర్పుగల శ మానిసులందు జగంబునందుఁ దా
మేటియె గానఁ దన్నుఁగన శ మించినవేడుక వచ్చియున్న యా
బోటులఁ గాంచుచున్ మధురముగ్ధవచస్సుల మోహమొందఁగా
గాటపుశక్తి జేయుచును శ గాంచనచేలుడు పల్కె నివ్విధిన్. ౧౭ 1682
- ఉ. మంచి యదృష్టమొప్పుఁ దగు శ మానిసులార! సుఖాగతంబె? కా
వించుప్రియంబు గల్గునొకొ! శ విందుము చేయుదు మల్లగోకులం
బంచితవాసమై యలర శ హాయిగనుందురె యెల్లవార; లే
మెంచుచు వచ్చినార లిట శ నేము వసింపఁగఁ జెప్పుఁ డింపుగన్? ౧౮ 1683
- చ. ²ఇది త్వప ఘోరరూపయగు శ నిందు మహత్తరఘోరజంతువుల్
పొదటెడుఁ గాంతలార! యింకఁబొందు న్రజంబున; కీస్థలంబునం
దువిదలు నిల్వరాదు; కన శ నుగ్రముగాఁ దగువేళ గావునం
బదపడి చూడఁగాఁదగును శ భావములగ గలకార్యజాలముల్. ౧౯ 1684

1 "కామంక్రোধభయంస్నేహ మైక్యంసౌహృదమేవచ, నిత్యం హరౌవిదధతోయాంతితన్తయ
గంహితే" అని మూలము. 2 "రజస్యేషఘోరరూపః ఘోరసత్త్వంజేవితా, ప్రతియాతత్రజం నేహశ్చే
యం నేహనుమధ్యమాః" అని మూలము.

- చ. జననులుఁ దండ్రులున్ సుతులు శ సాధుమతుల్ పతు లన్నదమ్ము లో
వనరుహనేత్రలార! యిట శ వచ్చిన మీగతి గానలేక చిం
తను బరికించుచుందురు గదా? తగుబంధుల కెప్పుడే భయం
బును గలిగింపకుండుఁ డది శ పోలని కార్యముగాదె చూడఁగన్. ౨౦ 1685
- మ. అనిపల్కున్ విని వార లించుక సరోజజాక్షోక్తు లాలింప కొ
య్యనఁ జ్రేమాగ్రహమూని నల్లడల లీలలాక్షంబులం బర్వజే
య నిలంపాధిపవంద్యుఁ డెంచి యను నోయబ్బాక్షులారా! వనం
బును దర్శించితిరే కదా కుసుమితంబున్ జక్కఁగా నిత్తటిన్. ౨౦౪ 1686
- సీ. కుసుమదంభంబున శ నెసఁగువేడుక మిమ్ముఁ బరిహసించెడుఁజుండి శ వన మనంగ
వారలు తమదృష్టి శ వారంబు మరలించి యాకసంబున నిల్చి శ హరియు వారి
కిట్లని పల్కె; రాశకేశుండు వనమందుఁ దనకిరణంబులఁ శ దమి చెలంగ
వ్యాపింపఁగాఁజేసి శ యీపాటికార్యము మీరొనర్చితిరని శ మించుబోడు
- తే. లార! పరిహాస మొనరించుఁ శ గోరి; యనఁగ
వారు యమునను దృష్టులఁ శ బర్వజేయఁ
గని మఱియుఁ బల్కె యమునయుఁ శ గమ్రపవన
చలితలీరావనీరుట్కి శ సలయ వితతి. ౨౧ 1687
- క. పరిహాస మొప్పుఁ జేసెడుఁ, దరుణీమణులార! యనుచుఁ శ దామరసాక్షుం
డరయఁగ వారిమనంబులఁ, బరిహాసముగా వచించి శ పలికెన్ మఱియున్. ౨౧
- క. సతులార! వనము గంటిరి, జతనముమీఱంగఁ బొండు శ సదనంబులకున్
బతులకు శుశ్రూషల స,మృతిఁ జేయుఁడు శాస్త్రవిహితమర్యాద యిదౌ. ౨౧౪
- క. బాలకు లేడ్చుచు నుందురు, పాలీయం దగును వత్సశపటల మఱిచుఁగా
నాలను బిదుకుం డయ్యవి, పాలెంతయుఁ దృప్తిఁ ద్రావి శ పర్విడుఁజుండి! ౨౨
- చ. అనుటయు గోపికల్ మిగుల శ నాతురతం గనుదృష్టు లొప్పుఁగాఁ
దనుఁ గనుటెంచి యిట్లనియెఁ శ దామరసాయతనేత్రలార! మీ
మనములు నాపయిం గలుగు శ మక్కువచేతనె యంత్రితంబులై
తనరునయేని ప్రీతిమెయి శ దానికి నన్లనవచ్చు టొప్పుఁగా. ౨౨౪ 1691
- చ. ననుఁ గనవచ్చు టెంతయును శ న్యాయమె యేలన సర్వమందు నేఁ
గనఁబడుచుండు నాపయిని శ గాఢముదంబును బొందుజంతువుల్
కనుకనె; మీకు నాయెడలఁ శ గల్గినప్రీతియు యుక్తమే యగున్
గనఁబడ దానిఁజేసితిరి శ క్రమ్మటి పొం డిఁగ గోష్ఠసీమకున్. ౨౩ 1692
- మ. సరమేశుం డిటుపల్కి శాస్త్రహితముం శ బాటించుచుం బల్కె నీ
ధరణి నిష్కపటంబుగా సుదతు లాశ్రయస్వామికిన్ ప్రీతిమై

బరిచర్యల్ సలుప దగున్ విహితమై శ భాసిల్లు సద్ధర్మ మి
క్కరణి బొల్పు నటంచు శాస్త్రములు వశక్కాణించెడుం గంటిరే? ౨౩౪

తే. పరమకల్యాణులార! తశద్భంధువులకుఁ
బ్రియము గూర్చుట మేలగు శ బిడ్డలను గ
నికర మొప్పుఁ గాపాడుట శ సీతి మఱియు
ధర్మసూక్ష్మములను వినఁ శ దగును మీకు ౨౪

1694

సీ. ¹కలహించు టాదిగాఁ శ గట్టినదుర్గుణములు గలవాడైన శ లలితరూప
విరహితుడైన నిశ్చీర్యుడైనను వృద్ధుడైనను గార్య మీయ్యది యకార్య
మగు నిదంచు నెటుంగనట్టివాడైనను భగ్నాంగుడైన నశ్వుతనుడైన
నిస్సర్వుడైనను స్వర్గనిత్యసుఖంబులఁ బడయఁగోరినయట్టి శ పడఁతి పతిని

తే. విడువఁగా రాదు; పతితుఁ డైన శ పుడమియందు
నిందఁబొందెడు భర్తను శ సీతిదూరుఁ
డగుట విడువంగఁ జనుఁగాని శ యట్లుగాని
పతిని విడువంగఁ దదేయతివకై న. ౨౫

1695

క. కులకాంతకు మగఁడున్నను, విలయం బందినను జారు శ వేడుకఁ గని యి
మ్ములవానిఁగూడు తున్నఁగ, నిలసుఖకర మెప్పుగాదు శ హీనంబె యగున్. ౨౫౪

తే. యశముగల్గదు దాన నశత్యంతదుఃఖ.
మొదవు సంతియకాక యశత్యగ్రభయద
మగును సర్వస్థలముల నింద గలుగంగఁ
జేయుఁ గావునఁ గూడదదేయిడలను. ౨౬

1697

క. వనజాక్ష! సర్వము సీ,వని నమ్మినవారమౌట శ నమలభవత్పా
దనలినయుగముం గొల్పుచు, వసమున నిందుందు మనుచుఁ శ బలుకుదు రేమో?

మ. ²నను దూరంబుననుండియే వినుచు నానారీతులన్ బ్రీతిఁ గీ
ర్తనముల్ చేయుచు వేళలందుఁ గనుచున్ శ ధ్యానించుచున్ మానవుల్
గనఁగాఁ జాలుదు రెట్టిభావ మది నిశ్కం బెన్న మత్సన్నిధిం
దనివారన్ నివసింపఁ గల్గదుసుడీ శ తన్వంగులారా! యికన్. ౨౭

1699

క. చనుడి మీమిగ్నహముల,కని గోవిందుండు పలుకఁ శ గా నప్రియవా
ర్తను దాని వినుచు గోపిక,లనూనసంకల్ప మట్లు శ వ్యర్థంబైనన్. ౨౮ 1700

1 "దుక్కిణాదుర్భగోవృద్ధో జడోరోగ్యధనోపివా, పతిస్త్రీభిర్నహతవ్యో లాకేఞ్చభిరపాతకీ"
అని మూలము. 2 "శ్రవణాద్ధర్మనాథ్యానా న్నయి భావోనుకీర్తనాత్, నతథాసన్నికర్షణేఽప్రతియాశ
కతోగృహాన్" అని మూలము.

ఆ. కడు విషణ్ణ లగుచుఁ శ గడవంగరానిచిం,తలను గుంది; రిట్టు శ లలఘుదుగఱ
భారమగ్న లగుచువరుస శీర్షంబుల,వంచి మిన్ను విఱిగిపడినయట్లు. ౨౮1701

క. క్రమముగ నిట్టూర్పులయు,ష్టము సోకున బింబఫలము శ చందంబున నే
. కమలిన బింబాధరములు, తమదుస్థితిఁ దెలుప మోముదమ్ములు వాడన్. ౨౮౫

క. చరణాంగుళుల౯ వదలక, ధర వ్రాయుచు నంజనాక్తతతనయనాశ్రూ
త్కరపాతము కుచకుంకుమ, మురుగతిఁ దుడువంగ దుగఱ శ ముత్కటమగుటన్.

క. పలుకఁగ నేమియుఁదోఁచమి, నిలుచుండిరి; వారిమదుల శ నిర్మలమగుచు౯
జెలఁగెడు ననురాగము శ్రీ,జలజాతునియందె కానఁ శ జక్కని స్వామిన్. ౨౯

సీ. శ్రీకృష్ణునే నమ్మి శ చిత్తంబులంగల సర్వకామమ్ములఁ శ జక్రికొఱకె
వదలియుండెడునట్టిరవారౌటఁ దమకున్న ప్రియవస్తువులయందుఁ బ్రియతముఁడని
హరినె నమ్మినవారౌటఁ బ్రియేతరువలె నట్లుచక్కఁగాఁ శ బలికినట్టి
సారసనేత్రుని శ సర్వలోకేశ్వరుఁ గని యేడ్చి కన్నీటఁ శ గ్రమ్మఁబడిన

తే. నయనముల నెట్లొ తుడిచికొనంగఁజాలి

కోప మొలయటచేత డగ్గుత్తికఁదగు

పలుకులం బల్కి రిట్లని; శ జలజనేత్ర !

సర్వలోకవిభుండవు శ చక్రివీవ. 3౦

1705

క. క్రూరాత్ములు పలికెడు న,ట్టిరీతిం బల్కుఁజనునె శ యెల్లవిషయముల్
సారవిహీనములని విడి, చేరితి మిటు త్వేత్పదసరసజమూలంబున్. 3౦౫ 1706

మ. కనుక౯ భక్తిభరంబుచేఁ దమిని నిశ్కం బేము సేవింపఁగాఁ
జనుదేరం గని మమ్ముఁ బొమ్మనుట యేచందంబొ? స్వాతంత్ర్యముం
గను దట్లొటను గావఁగా జనుఁగదే శ కంజాక్ష ! మోక్షార్థులౌ
జనుల౯ భక్తుల నాదిపూరుషుఁడు విశ్వస్వామి లోఁగొన్నటుల్. 3౧ 1707

క. మముఁ గావంగాఁజను నో, యమలాత్మా! దేవదేవ శ యాదిపురుష! ధ
ర్మముల నెఱింగిన ప్రోడవు,గ మాకుఁ దెల్పితివి మెచ్చఁగ వచ్చునిను౯. 3౧

మ. పతుల౯ సూనుల బంధురాజి నయ మొసప్ప౯ మన్ననం దన్నుచు౯
జతనంబొప్పఁగ వారి గొల్చుటయె చంచద్ధర్మమౌ నంగనా
తతి కంచు౯ వరధర్మవేత్తవగుచు౯ శ దై వారునీవే వచిం
చితికాదే యుపదేశ కాలముననే శ చెల్లంగదా నీయెడ౯. 3౧౫ 1709

క. ఉపదేశార్హుఁడవయి మఱి, యపరిమితస్వాత్మశక్తి శ వయి యీశుఁడ వై
కృపకు౯ నిధివగు నీయం,దె పరాత్మా! తగియెయుండు శ నెంతయుఁ జూడన్.

సీ. తనుధారులకునెల్ల శ దామోదరా! నీవె యత్యంతబంధువ శ వగుచు నాత్మ
వయి ప్రియుండవునయి శ యలరునీ వుండఁగ నొరులను సేవించు శ నుద్యమమది

- యేటికి? నిట్లుమేమే కాదు శాస్త్రనిష్ఠాతలుకూడ నీశ్వరుడ వగుచు
నిత్యప్రియుండు నాశ నెగడి యాత్మపునగు నీయందె భావంబుపాయకుండ
- ఆ. నునుతు రా ర్తిదులయి శ యొప్పుపుత్రాదుల,యందు నునుప రంతశమందు వార
లాత్మకును మహార్తి శ నమితముగా నొసంగుదురుగాన వారి శ గూర్చి గనరు.
- క. అరవిందాక్షా! పరమేశ్వర! మాయం దెల్ల సుప్రసన్నుడ వగుమీ
చిరకాలమునుండియు నీ, పరిసరమున నుండఁ గోర్కి శ పరఁగుటకతనన్. 33
- క. మామదుల నంకురించిన, ప్రేమాకృతి గన్న యాశ శ భేదింపకుమా
కోమలలతవంటి దదొఁ, గా మన్నన దానిఁ బెంపఁగఁ జను నీకున్. 33 1713
- క. ఇందాక్ష గృహభోగము, లందే దగియున్నయట్టి శ యాత్మల నీవే
క్రందుగ సుఖముగ దొంగిలి, యిందుంటివి పొమ్మటన్న శ నె ట్లది పొసఁగున్.
- *క. గృహకృత్యంబుల మరగిన,వి హస్తములు రెండు నీదు శ విపులతరమ్మా
మహిమంబున లోఁగొంటివి, విహగేశ్వరగమన! యవ్వి శ వెడలు నదట్ల. 334
- చ. వనజదళాక్ష! నీదుపద శ వారిజమూలమునుండి పాదముల్
చనఁగఁ జలింపకుండెడు న్రజంబునకుం జన నేర్తు మెట్లు? పో
యిన నటఁ జేయుకార్య మది శ యేదొ యెటుంగఁగరాదు పేగపొం
డనినఁ జనంగ నోపుదుమె శ యం దొనరింపఁగ నున్న దేమియో? 38 1716
- నీ. తోడుపాటుం జూపి శ తొందఱ లేవియుఁ గలుగకుండఁగఁజేయు శ జలరుహాక్ష!
మందస్థితాలోక శ మహిమమ్మునక వేణుకలనినాదమ్మునఁ శ గలిగి రేఁగు
సంతాపహుతవహు శ వింతయకా నీయధరామృతపూరంబుశచే మరలను
దలసూపకుండ నిశ్చుల నార్పుమా;యట్లు చేయకగృహములఁ శ జేరుఁ డనుచు
- తే. నానతిచ్చినఁ ద్వడ్వియోగంబునఁ
దనువు లివి దగ్ధములుకాఁగ శ ధ్యానయోగ
ముననె నీపాదసరసిజమూల మొందు
వార; మంతము నొందియుఁ శ జేరఁగలము. 39 1717
- క. తనువులు దృఢయోగంబున,మున దగ్ధములగుడు యోగిమూర్ధన్యులు ని
న్నును జేరునట్లు చేరుదు, మనుమానములేదు కృష్ణ శ యాత్మ నెటుఁగుమా.
- చ. వనజదళాయతాక్ష! వనశవాసులకెల్లఁ బ్రియుండవైన నీ
ఘనతమపాదమూలము నిశకామమహోత్సవ మిచ్చుఁగా జగ
జ్జననిక లక్ష్మీ కొక్కపుడె శ సర్వముహూర్తములక లభింప దా
వనితయు దానికే చెలఁగి శ వారక సంతస మందుచుండుఁగా. 394 1719
- క. ఆపాదతలము మేమో, యోపిక నొకపరి స్పృశించి శ యుగ్రాటవి ని

* “చిత్తం సుఖేన భవ తాపహృతం గృహేషు” అని మూలము.

- న్నే పరమాదృతిఁ గాంచుచు, నీవరమస్మిపార్థదృష్టి శ నెమ్మిఁ బొలయుటన్. 3౬
- క. సంతోషితచిత్తంబుల, నెంతయు ధన్యల మటంచు శ నెసఁగుదుము విభూ!
యంతటనుండియు నితరుల, పొంత ఊణంబైన నిల్వఁ శ బూనమునుమ్మి. 3౬
- *క. ఇతరులు తుచ్చు లటంచున్, మతులం దోఁచెడిని; లోకమాన్యు లనెడువి
స్తృతకీర్తిగన్న యజముఖు, లతిముదమున నేపరాంబిశకాదృతికొఱకై. 3౬౫
- చ. అనవరతప్రయాసముల శ నందుదురో యలమంగళాంబయే
యనుపమ తావకీనహృదశయాంబుజవాసముఁ గాంచఁ గల్గియున్
వినయధురీణులై వెలయు శ భృత్యులు గొల్వఁగ నొప్పునీదు ప
ద్వనజరజంబునుం దులసిఁ శ బాయకకూడియె పొందఁ గోరెడున్. 3౭ 1723
- క. మంగళదేవతవలె మే,ముం గమ్రపదాంబుజరజశముం దమిమైఁ బొం
దం గోరువారమైతిమి, మంగళకర ! తీవ్రదుఃఖమండలహరణా! 3౭ 1724
- నీ త్వదుపాసనాశల శ వసతుల విడనాడి నిన్ను సేవింపఁగ శ నెమ్మిఁగనుచుఁ
బాదమూలంబుల శ పట్టుఁ జేరితి మట్టులొటఁ బ్రసన్నుండ శ వగుము దేన!
త్వన్తనోజ్ఞస్థిత శ తతనిరీక్షణతీవ్ర కామతప్తాత్మలఁ శ గాంతల మముఁ
బురుషభూషణ ! దాస్యశముం గరుణించియె కాపాడుమా; భోగ్యశకంబులయిన
- తే. సద్దముల వీడి నాదుదాశ్యంబునేల, కోరితిరొ యందు వేమొకో శ కుండలముల
మండితములగు కమనీయశగండభాగ,ములును సుధఁజిమ్ము బింబౌష్ఠశమును దగం
- చ. దరహాసితావలోకనయుతంబయి కోమలకుంతలంబులన్ [గ. 3౮౫
నిరుపమమై ముదంబొసఁగు శ నీనుసుమోమును సంశ్రితాళికా
తురతను బాపి యెల్లపుడు శ తోఁచుచు వే యభయంబొసంగు నీ
వరభుజదండమున్ సిరికి శ వాంఛ నొసంగఁగఁజాలువక్షమున్. 3౯ 1726
- చ. కనుఁగొని నీప్రభావము జశగంబుల నిస్సమ మంచు నమ్మి నీ
కు నయితి మెంతయుం బొదలుకోరిక దాసుల; మోమహత్త ! జా
రనిరతి నింద్యమా ననుచు శ రమ్యతరోక్తులఁ బల్కితీవు చ
క్కనిదగు భావమే య దగుఁ శ గాని మఱొక్కటి యాలకింపవే. ౨౯ 1727
- చ. కలపదయు క్తమూర్ఛనలఁ శ గమ్రతరంబగు వేణుగాన మి
మ్ములవిని ముజ్జగంబులఁ బ్రశమోదము నించుచు సాటిలేకయే
యలరెడు నీదురూపము మహాదృతిఁ గాంచియు నీజగత్త్రయిం
గలజలజాక్షి యెవ్వతుకశగాని భవచ్ఛరణాబ్జసేవకై. 3౯౫ 1728
- తే. భ్రాంతినొందుచు నార్యధర్మ మననొప్పు

* “స్థాతుం త్వయాభి రమితా బత పారయామః” అని మూలము. ‘తుచ్చాస్తేనరోచంత
ఇత్యర్థః అని వ్యాఖ్య.

నిజసదాచారమున నిల్వ శ నేర్చు? గృష్ణ
వనిత లననేల? వరగానశమును సురూప

మును వినియుఁ జూచియున్ గోవుశలును ద్విజములు. ౪౦

1729

- క. తరువులు మృగములు పులకాం,కురముల వహించుఁగాదె శ కువలయనయనా
పురుషోత్తముఁ డావిష్ణువు, సురలోకముఁ గాంచుపొంటె శ శుభరూపమునన్.
- క. అవతార మొందురీతిని, బ్రవిమలకృప న్న జమునందు శ వసియించు మమున్
వివిధార్తులఁ దొలఁగించుచు, సవిధిగఁ గాపాడ నీవుశజన్తించితి సూ! ౪౦౫ 1731
- క. ఋత మీయది యార్తజన, ప్రతతికి బంధువపు నీవు శ పాదంబులనే
సతతముఁ గొల్చెడు దాసీ, తలకం గలయార్తి బాపదలఁచి మనమునన్. ౪౧
- క. కలవిలపా టొందించు స, కలపఁచలఁ గూడిహితము శ గనలేని యుర
స్థలముల శిరముల నీకర, జలజాతం బునుపు మార్తి శ చయ్యనఁ బాయున్.
- క. గురు వ్రపదేశించెడున, త్తరుణాబున శిష్యుడౌ హృదయమునఁ దలపైఁ
గర మునిచి కాచుగతి నీ, కరసరసిజ మునుపవయ్య శ కమలానాథా! ౪౧ 1734
- క. అని భక్తిపారనశ్యం, బున గోపిక లండినట్టి శ పూజ్యహితోక్తుల్
విని యోగీశుల కీశుఁడు, జనులసదాత్మల వసించుశసత్తముఁ డజుఁడున్. ౪౧౫
- క. వనజాక్షుఁడు నగుకృష్ణుఁడు, మనమున యోజించి నవ్వి శ మాటల భావం
బును నెంచి యార్తిఁబావం, గను బ్రీతహృదబ్జలనుగఁ శ గ్రన్ననఁ జేసెన్. ౪౨
- సీ. మందహాసంబులఁ శ గుండకుట్ట లదంత కాంతులసమ్మోహాకరవిచేష్టి
తములఁ గావించుచు శ దామోదరుఁడు తనవదనాంబుజముఁ గాంచివరుస వికస
నము నొందఁమోముల శ నమరునాగోపిక ల త్తటిఁ దనుఁగూడియలరఁ దార
కలఁగూడి తగుసుధాశకరునిచందంబున పేలయు చుండెను; గోపలలన లెల్లఁ
- ఆ. దన్నుఁగూర్చి పాడఁదానుఁ బొడుచు యూధ, పతి స్వకీయకరిణీవితతి నడుమ
నలచునట్లు సుందరబుల యంతరంబున, నలరె నటుత వైజయంతి గ్రాల. ౪౪
- చ. వనమున "కింత్" వింత చలువనంబును గూర్చుచునుండి యంత నొ
య్యన యమునానదిం గనఁగ శ నందఱఁగూడియె పోయి యయ్యెడం
గనకపుఁగాంతి పాలుకయుఁ శ గన్నడఁగాఁ బులినంబు రమ్యమై
కనఁబడ నందునుండెఁ దరగల్ మది కింపును గూర్చుచుండఁగన్. ౪౪౫ 1738
- ఆ. అలలయందుఁ గదలు శ కలువపూవులవాస, నలు తగంగ వీచులలితపవనుఁ
డంతరంగమునకు శ హాయిని గూర్పంగ, నందు వారిఁగూడి శ యాహరియును.
- సీ. కరములు పారిమూలపురములపైఁ బర్వఁ జేయుచుఁ గొంగిటఁజేర్చునట్టి
చందంబు గనఁబడ శ సరసహస్తంబుల ముంగురుల్ దువ్వుచుఁ శ బొంగిపొరలు
సుత్సాహమునమీఱి శ యూరువుల్ నీవులు వక్షోజములు సుఖవార్ధిదేలు

- నట్లు స్పృశించుచు శ హాసముల్ తగఁబల్కుచును నఖితుతములు శ గనఁబడంగఁ
 ఆ. జేయుచును విలాసశిద్ధిఁ గూర్చుచుఁ గటా,క్షముల నింపుగల్గుశకరణిఁ జేయు
 చును మనోహరమ్ముశగను నవ్వుచున్ బ్రేమ, మతిశయమ్ముగా విహారలీల. ౪౬
 క. వారిజనయనలతోఁ దమి, వారిజనేత్రుండు తేలే; శ వారలు దానన్
 ధారణిఁ దమరే వనితా,వారంబున ధన్యల మనుభావము గనుచున్. ౪౬౪
 క. హరి మహితాత్ముఁడు తమ్ముం, బరమాదృతిఁ గూడియుండఁ శ బట్టఁదగనిదొ
 గరువము నొందిరి; సౌంద,ర్యరమామానంబు దాన శ నమరు గరువమున్. ౪౭
 చ. తనమది నెంచి వారి కవి శ తప్పక వే తొలఁగింపఁబూని యా
 వనజదళాక్షుఁ డచ్చటనె శ వారలకుం గనరాకయుండె నా
 వనితలచి త్తవృత్తి యెటువంటిదొ యప్పు పరీక్ష చేయఁగా
 ననువగు నంచునెంచుటనె శ యట్టు లదృశ్యతనొందె నోవిభూ! ౪౮ 1743

ము ప్ప ది య వ య ధ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుని గోపికలువెదకుట. —

- క. భగవంతుం డంతర్హితుఁ, డగుటయు గోపికలు కృష్ణు శ నటఁ గానక ప్పన్
 వగ నంది యూధనాయకు,ని గనని కరిణులనుబోలి శ నెమ్మి తొలంగన్. ౧ 1744
 తే. పరితపించిరి; భార్గవీపతి మనోజ్ఞ
 గతులు ననురాగభరితసుశస్తితము విభ్ర
 మేక్షితంబులు మనమున శ కింపుఁగూర్చు
 భాషణము లెన్నొయాటలు శ పాటలు మఱి. ౧౪ 1745
 క. పలుదెఱఁగులగు విలాసం,బును మనములఁ ద్రిప్పికొలుపఁ శ బూబోడులు మి
 క్కిలి తన్తయత్వముం గని, జలజాక్షుని చేష్టితముల శ స్మరియించి తగన్. ౨
 తే. అనుకరించుచు విహరించి శ రంత హరిని
 బ్రియమునం గాంచఁగోరు నావెలఁదిమిన్న
 లపుడు తన్తయతం గని శ హరిగతిస్తి
 తేక్షణాలాపముఖముల శ నెన్నికొనుచు. ౨౪ 1747
 సీ. అనుసరింపం బూని శ రత్తటి వారికి నాహరిమూర్తి హృదంతరములఁ
 బ్రతిరూఢమైయుంట శ నతనిచేష్టితములఁ దమ రొనర్చుచు నేనె శ తలిరుబోడి
 కృష్ణుడ నని నేనె శ కృష్ణుడ నని తెల్పుకొనసాగి; రంత నావనితలెల్ల
 గుంపుగా నొక్కటఁగూడి శ్రీకృష్ణుని చరితముల్ పాడుచు శ సాంద్రముదము
 తే. నను వనమునుండి వేటొకవనమునకును
 జనుచు నున్నత్తులనుబోలి శ సంచరించు

- చును బరాత్పరు వెదకిరి శ కనుఁగొనుకుతు
కము చెలంగఁగ హరియు నిశ్కడఁ గలఁడని. ౩౪ 1748
- క. భూతవ్రాతములం ద, బ్జాతాయతనేత్రుఁ డానభముచందమునఁ
జేతస్సుల వెలుపలఁ దగి, యెత్తరున వెలుచేయనే గాకుండన్. ౩౪ 1749
- ఆ. పరమపురుషుఁ డనఁగఁ శ బరమేశ్వరుఁ డనంగ
నుండు నద్ది తలయి శ పువ్యహమున
భూహహములకడనుఁ శ బయి శ్రృష్టాని
గంటిరే యదెంచుఁ శ గలఁడో చెప్పుడ. ౪ 1750
- క. అని యడిగి యంత నిలువక, చని యశ్వత్థంబ కృష్ణుఁడచంద మెఱుఁగుదే?
వనజాక్షుఁ గంటె ప్లక్షో, ననిరుహమాటమహీజవరమా? యనుచున్. ౪ 1751
- క. మామనముల నందొత్తజుఁ, డామోదస్తితనిరీక్షణాదుల నెట్లొ
సామమున దొంగిలించెను, శ్రీమాన్యుని గాంచియున్నఁ శ జెప్పరె మాకున్. ౫
- సీ. ఓరురవనమహీభో త్తమా! నాగమా! పున్నాగచంపకభూరుహంబు
లార!, యశోకమా! శ సారసనేత్రుఁడు బలభద్రుననుజుఁడు శ సులలితాత్మ
సుస్థితమ్మునఁ శ దన శుభకరదక్షిణములఁ గొల్చు మానవశతుల మదంబు
హరియించి యుచ్చరి శ కను దెంచెనా? మీరు కంటిరా? గోవిందశక్రమచరణ
- తే. ములను బ్రీతివహించెడు శ తులసి నీపె
కాదె కల్యాణి పెల్లలోకంబులందు
నభులతో నిన్ను భరియించు శ నచ్యుతుఁ బ్రియుఁ
గంటిపి యుండు నందె నరగాని యిప్పుడు? ౭ 1753
- వ. మాలతీ! మాశ్రీకృష్ణుండు మీరుదర్శనమిచ్చెనా? మల్లీకా! జాతీలతారాజమా!
యూధికా! తనకరస్పర్శమున మీరు బ్రీతిఁగొవించుమాధవుఁ డీమార్గమునఁ
బోయెనా? ఓచూతగృహిమా! ప్రియంభువనసాసనకోవిదారజంబీరబిల్వవకుళ
కదంబాది మహీరుహములారా! యమునాతీరమునఁ బరార్థము జన్తము నొంది
యలరారుచున్న యోవృక్షములారా! శ్రీకృష్ణుని గనుంగొనఁజాలక యుమ్మ
లించు చిత్తములగల మాను నాతనియున్నతాపు తెల్పుడీ యని మఱియును.
- ద. ధరణిరొ! నీరదెట్లు సుకృతంపుఫలం బగున త్తపంబు నే
వరుస నొనర్చునాహా భగవంతునిపాదసరోరుహంబు సోఁ
క రహితమచ్చి సుత్సవము శ గల్గుటకొర బొడసూపు నాతృణాం
కురపులకొర బొత్పెదవు శ కోమల సీదగుభాగ్య మెట్టిదో. ౯౪ 1755
- క. అది యొదవుట మాశ్శృష్ణుని, వదనంస్పర్శమునఁ జక్కఁ శ బ్రభవిల్లినదో
యదిగాదేసి త్రివిక్రము, వదికంబాక్రమణకాలభవమో చెప్పుమా! ౧౦ 1756

- క. మునుపు వరాహాకృతి గను, వనజాక్షాశ్లేషసమయభవమో తెలియం
గనురాదు నీవె చెప్పుము, ఘనుడగు మాకృష్ణుజాడఁ శ గడు వడిమీఱన్.
- క. హరిణీ! మృదులావయవో, త్కరమున నీనేత్రములకు శ గాఢానందం
బరుదుగఁ గల్గించెడు శ్రీ, హరి దయితాయుతిని నిచటికరుదెంచెనొకో! ౧౦౫
- చ. తరుణిని గౌఁగిలించుతఱిఁ శ దత్కుచకుంకుమపంకముల్ మనో
హరవరకుందమాలికల శ నంటఁగ నొప్పుపరీమళంబు ని
త్తరుణమునందు నెల్లెడలఁ శ దార్కొనుచున్నది గాన గోకులే
శ్వరుఁ డొకవామనేత్రయును శ వచ్చియె యుందురు వారిఁ జూపుమా. ౧౧
- సీ. ఫలభారమున వంగి శ భాసిల్లుతరులార! రామానుజన్తుండు శ వామకరము
దయితాంసమున నుంచి శ దక్షిణహస్తంబునందుఁ బ్రపుల్లారవింద మూని
తులసిపూవులపయి శ నొలసిన మదభరాంధములగు మధుకరశసముదయములు
తనవెంట నడువంగఁ శ దగుభక్తి నొనరించుమీప్రణామంబుల శ మేటివయిన
- తే. ప్రణయదృష్టుల మన్నించి శ పరిధవిల్లె
నే యెఱింగింపఁ దగు; నన శ హెచ్చుప్రీతి
నొక్కకొందఱు చెలులార! శ యిక్కడఁ గనుఁ
గొనరె యతిచిత్ర మిది చూడఁగను వినంగ. ౧౨ 1760
- చ. లత లివె యాత్మనాథుఁడు విలాసనిధానమునైన యీవన
స్పతివగుబాహుశాఖలను శ జక్కఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చునట్లు స
మృతిని బెనంగియుండియును శ మాధవుసాధునఖాళీసంగతిన్
ధృతపులకాంకురంబులయి శ యే కన నయ్యెడి నిక్క మద్దిరా! ౧౩ 1761
- క. వీనిం బ్రశ్నించిన నా, సూనాస్తునితండ్రియుండు శ చొప్పు తెలియు నం
చూనినశ్రద్ధను దరుణులు, మానస మున్న త్తతఁగనుమాడ్కిఁ బలుకుచున్.
- క. హరి నన్వేషించుచుఁ ద, త్వరతం గని విహ్వలలయి శ తన్తయలగుచున్
సరసిజనయనుని తత్తద్వరలీలల ననుకరించి శ వనిఁ దిరిగి రొగిన్. ౧౪ 1763
- సీ. ఒకతుక పూతనశయొప్పున మెలఁగ నొక్కతె మాధవునిరీతి శ గాఁ గడంగి
చనుపాలు త్రాగెను శ జాన యొక్కతె శిశువట్లుగా నేడ్చుచునంగనమఱి [నిక్రి
యొక్కతె శకటాసురోగ్ర కాయముఁ బూనఁ గాలఁదన్నె; నదొక్కకాంతపూ
నాతృణావర్తునిశయాకృతి నటియించి బాలుఁడా కృష్ణునివలెఁ జెలంగు
- తే. నంగనామణి యొకతుక శ నపహరించి
యెటకొ కొనిపోయె; మఱియొక్క శ యింతిమిన్న
చారుమంజీరమృదులనిశ్చనము లొప్పు
గరములను జానువులఁ గృష్ణుశగతిఁ జరించె. ౧౬ 1764

చ. ఇరువుర కన్యకామణులు శ కృష్ణుఁ డదగ్రజుఁబోలియుండ నుం
దరు లొకకొండ అత్తఁజిని శ బాల్చిరి గోపకదేహముల్; తదం
తరమున సత్సదానవువిధంబున నున్న నొకర్తుకన్ ద్వరన్
హరిన లెనున్న పేటొకత్ర శ యాచ్ఛుచు గూలఁగఁద్రోచె నేర్పునన్. ౧౭ 1765

తే. కృష్ణువలెనున్న యొక్కతే శ యింతమిన్న
యోర్తు బగుఁ డనుదనుజుని శ యొప్పుగులుక
దానిఁబట్టి పథించువిధంబు గానఁ
బడఁగఁజేసెను హరిఁసుగడు శ భక్తిఁజెలయ. ౧౭ 1766

క. తరుణియుకర్తుక కృష్ణుని, కరణిన్ దూరగతగోనికాయముఁ బల్పెన్
హరినలె నొకతుక చక్కఁగ, మురళిన్ వాయింపఁ దక్కుఁపొలఁతుక లెల్లన్.

క. గోవులనలె నసయించుచు, సీవేణురసంబు వినఁగ శ హితమా ననుచున్
పేవే నుతయించిరి తను, భావము లొకృష్ణునందె శ నసయించుటచేన్. ౧౮

చ. ఒకతుక తానె కృష్ణుఁడని శ యుల్లమునందుఁ దలంచుకొంచువే
అొకతుక మూపురంబునయి శ న్యయన బాహువువైచి ముందుఁబో
వు కడఁకన్దుఁ బదంబుముల శ భూసలమచ్చఁగఁ బుట్టుచున్ గనుం
డు కమలనేత్రులార! నను శ సుతనకృష్ణుని గా నెఱుంగుఁడీ! ౧౮౪ 1769

చ. లలితమదీయసాధుగతులం బరికింపుఁ డటంచుఁ బల్కె; గో
పలనయోర్తు కృష్ణుఁడను శ బర్వేడువానకు గాలికిన్ భయం
బొలయక యుండఁజేసితి మహాద్యమ మొప్పుఁగ నింక మీరు భీ
తిలక చెలంగుఁడీ! యనియె శ భీగలి తస్యయతం జెలంగఁగన్. ౧౯ 1770

క. అనిమఱియు నొక్కచేతను, దనచేలాంచలము *హరిహరదంబున వెలయం
గను బట్టుకొనియె; పేటొక, వనితామణి కాళియాహివపు నలరంగన్. ౨౦

సీ. నిలుచుండ పేటొకనెలత కృష్ణుండయి దానిశీర్షమునఁ బరదంబుఁబెట్టి
యోదుష్టసర్పమా శ యురుగతి నిటనుండి తరలిపొమ్మా నేను శ దండధరుఁడ
నై దుష్టులం జెండ శ ననతరించితి ననె; మఱియొక్కగోపిక శ మహిమమొప్పు
గోపమలార! మిక్కుటమైన దావాగ్ని మిముఁగ్రస్తు వచ్చెడు శ మీరు కనులు

తే. మూసికొనియుండుఁడీ యగ్ని శ గాసిపెట్టి
కుండ యీమంబు గల్గఁజేయుదు నటంచుఁ
బలికె; పేటొకపద్మాక్షి శ పంకజాతు
నాకృతిం దన్నుఁదలపోయె శ నంగనఁ గని. ౨౧ 1772

ఉ. చోరునిరీతి వెన్నఁదినుఁచో దధిభండము స్రక్కలించితే

- యోరి యటంచుఁ బుష్పముల శ నొప్పుగఁగూర్చినదండఁ గట్టుచున్
జోరునిభంగి టోట నిదె శ చూడుము కట్టెద నంచుఁబల్క నా
సారసనేత్ర భీతి గనుశఁచాడ్పున మోమును మూసికొం వొగిన్. ౨౨౪ 1773
- క. కనఁబఱచె నాఁటికృష్ణువ, దనచిహ్నము; నిట్లు గోపతరుణులు బృందా
వనమునఁ గలలతలను భూ,జనికాయము వాసుదేవుశఁజాడ నడుగుచున్. ౨౩౪
- చ. అరుగుచునుండ నావనమునం దొకభాగమునందు రాధికే
శ్వరుని మనోజ్ఞపాదములశఁజాడలు కన్పడియెన్; ముదంబునం
దరుణులు నిల్చి యందు నివితప్తక నందునిముద్దాహృతి వౌ
చరణములే సరోజము ధ్వజంబు యవాంకుశవజ్రముల్ తగన్. ౨౪౪ 1775
- క. కనఁబడియెడు చిహ్నంబులు, గను బాదములిడినచోటఁ శ గనుఁగొనుఁడీ; యం
చును జెప్పుకొనుచు నబలలు, చనఁజొచ్చిరి పదము లిడినశఁజాడనె త్వరగన్.
- చ. అరయుచు వాసుదేవుఁ డెటు శ లావని నేగెనొ యంచుఁ బోవుచో
ధర నొకచోటఁ గృష్ణుని పదంబులతో నొకగోపసుందరీ
చరణము లట్టె కానఁబడ శ సాంద్రతరా ర్తిని బొంది వార లి
క్కరణిని బల్కఁజొచ్చి రిదె; శ కన్గొనుఁడీ సఖులార! వేగమే. ౨౬ 1777
- సీ. నందనందను పావనమగుమూఁపురముపై బాహులతం జేర్చి శ పడఁతియోర్తు
మదకరితోడ సమృద్ధమునఁ బోయెడుకరిణివలెన్ బోవఁ శ గల్గినమది
యమ్మచ్చెకంటివౌ శ నడుగు లీయవె దానిసౌభాగ్య మెం తనఁజనునొ; పూర్వ
జని భగవంతుఁ డీశ్వరుఁడు శ్రీహరి దీనిచేతఁ బూజితుఁడయ్యె శ సిద్ధమిద్ది
- తే. కనుకనే దానిఁ బ్రీతిమై శ గలిసి చనియె
మనల దిగనాడి యేకాంతశమార్గమందు
దాని మనసును మెప్పింపఁదలచి యశార!
చెప్పఁ దరమౌనె యాయింతియొప్పు మనకు. ౨౮ 1778
- *క. చెలులార! కృష్ణపాదక,మలరేణుకణంబు లెంత శ మహనీయములొ?
జలజాసనుఁ డీశుఁడు సిరి, తలలన్ ధరియింతు పాపతతి తొలఁగుటకై. ౨౯
- క. వారింబోలుచు మన మీ, సారసదళనేత్రు పాదశబలరుహరేణు
స్ఫారకణంబులఁ దాల్చిన, నారీతిం గృష్ణబడయ శ నను వగుఁగాడే. 1780
- మ. వనజాతుం గొనిపోయినట్టి దగునాశవామాక్షి పాదాంకముల్
మనచి త్తంబుల టోభముం గనఁగ నిశ్చూడ్కిం బొనర్చెంగదే
మనసొమ్మై తగునచ్యుతాధరసుధన్ శ మర్యాదపోఁ దట్టి తా
నె నితాంతంబు రహస్థులంబునను సంతృప్తిం దమిం ద్రావెడిన్. 3౦ 1781

* “యాన్ బ్రహ్మేశోరమాదేవీ దధు ర్హృద్ధృఘనత్తయే” అని మూలము.

- ఉ. ఏలొకొ యీత్యణాంకురము శ లెంతయు దట్టముగాఁ జెలంగు ని
చోచ్చి లలితాంగిపాదములఁచొప్పు కనంబడకున్న దద్దిరా!
శ్రీలలితుండు ప్రేయసిని శ సిద్ధము కోమలపాద యంచుఁ గ
ష్టాలికి నోర్వఁజాల దని శ యంసమునన్ దమిఁ జేర్చియే చనెన్. 30 1782
- చ. కనుకనె కృష్ణమూర్తి పదశకంజములే యిటఁ గాననయ్యెడున్;
[వనరుహనేత్ర నెత్తుకొని శ వారిజనాభుఁడు పోవుచో భరం
బునఁ దనయంఘ్రు లుర్వి దిగఁ శ బూనిక నేగినచిహ్నముల్ కనం
గనఁ గనుపట్టుచున్న యవి శ కంటిరె గోపికలార! వేడుకన్. 30 1783
- ఉ. కాముకుఁడౌటఁ బ్రేయసిని శ గంజదళాక్షుఁ డలంకరింపఁగా
నీమహిఁ బుష్పముల్ చిదుమ శ నెట్టులొ దింపియె యుండ నోపు] నో
భామినులార! కావుననె శ పాదములందలి యగ్రభాగముల్
భూమిని నొక్కియున్న విధముల్ గనుపట్టెడుఁ జూడుఁ డిందలున్. 31 1784
- క. హరి తాఁ గోసినప్రసవోత్కరముం బ్రియురాలి మస్తకంబున ముడువన్
బరమాదరణంబున నీ, ధరణిం గూర్చుండియుండుఁ శ దధ్యం బిదియశా. 33 1785
- సీ అని పెక్కుభంగుల శ హరిచర్యలన్ జెప్పుకొనుచు దైన్యంబున శ వనమునందుఁ
దిరుగుచుండిరి స్వబుద్ధిస్ఫూర్తి మాయంగ; నాత్మసంతుష్టుడై శ యాత్మయందె
విహరించువాడయి శ వెలఁదిమిన్నల విభ్రమములకు నవశుడై శయమరియుండ
నేర్చినవాడయ్యు శ నీరజనేత్రుండు కామాతురుల వగుశకష్టవితతు
- ఆ. లిట్టులుండు ననుచు శ నెల్లరకుం దెల్పు, దలఁచి కాముకులకుఁ శ దరుణు లెట్టి
దుర్జనతను జూపి శ తొందఱ కల్గింతు, రనియు నెఱుకచేయ శ నాత్మఁ దలఁచి. 34
- క. ఏగోపికఁ గొనిపోయెనొ, యాగోపికతోడ వనవిహారము సల్పెన్;
భోగాసక్తి హరి తను, బాగొప్పగఁ గూడె ననుచుఁ శ బటుగర్వమునన్. 35
- క. తలపోసి యానితంబిని, జలజాక్షులయందు నెల్ల శ సర్వవిధములన్
దలపోయ మిన్న నని ని, స్తులమదముం గాంచి కడఁకతో హరితోడన్. 36
- ఆ. కొంతదూర మరిగి శ యింతంతయనరాని, మదము తన్నుగ్రమ్మ శ మంజువాణి
యింకనొక్క యడుగు శ నిడఁజాల నీమటి, నరుగఁ దలఁచి యున్న శయచటికి నను.
- క. కొనిపోమ్మా యన మధుసూ,దనుఁ డాయుగ్మలిని గాంచి శ తరుణీ! నామూఁ
పునఁ గూరుచుండు మన న, వ్యనితయు నటుచేయఁ బూనుశవాంఛం గొనఁగన్.
- క. తనమహిమ మ్మగపడఁగా, వనజాక్షుఁ డదృశ్యుడయ్యె శ వనితయుఁ దాపం
బునఁ బొగులుచు నోరమణా, ఘనబాహు! ప్రాణనాథ! శ కంజాక్ష! హరి. 37
- క. లోకంబున మాకధికులు, నీకంటెం గలరె యెందు శ నీ పున్నావో
శ్రీకృష్ణ! కృపణను గద, నాకు న్నిదాసికిన్ మనం బలరంగన్. 38 1792

క. నీసన్నిధిఁ గృపనేయుమ, యోసరసిజనేత్ర! యనుచు శ నొగిఁ బలవించెన్
గాసిలె దానన్; దక్కిన, యాసారసనేత్ర లెల్ల శ హరిని వెదకుచున్. 3౯౪ 1793

తే. ప్రియుని విశ్లేషమునఁగల్గు శ భీతియు వగ
పెల్లునుం దన్ను నేఁచంగఁ శ దల్లడిల్లు
నన్నుమిన్నను గాంచి; రా శ యతివ కృష్ణు
వలనఁ గలిగిన మన్ననఁ శ దెలియఁ బలికి. ౪౦ 1794

క. తనదగు దౌర్జన్యంబున, వనజాక్షుని మూలముననె శ వచ్చి యనూనా
ర్తిని గలుగఁజేయు నవమతి, వినిపించిన వారు మిగుల శ విస్తయ మడరన్. ౪౧

సీ. ఆతన్వియుం దోడ శ నరుగుదేరఁగ నవ్వనమునందు శ్రీకృష్ణు శ మమతమీఱు
వెన్నెలగాయంగ శ వెదకి రవ్వల గహనాంతరంబునను సాంధ్రాంధకార
మావరింపఁగ నింక శ నరసినఁ గన్నడఁ డనియంత మరలి; ర శ ట్లంధకార
మొలసియున్నను బురుషోత్తమునందె చిత్తములు పర్వఁగ నొండుతలంపులుడిగి

తే. యతని సల్లాపములె పల్కు శ చతనిచేష్ట
లే నటించుచుఁ దద్గుణ శ బృందములనె
పాడుచున్ దన్తయతనొంది శ పడఁతు లపు
తలఁచ రాత్తగృహాళి సుంతయును మదుల. ౪౩ 1796

చ. వనముననుండి వచ్చి యలశవారిజనేత్రలు మున్ను ప్రీతి నా
వనరుహనేత్రతోఁ గలిసి శ భవ్యగతుల్ దగనున్నయానదీ
ఘనపులినంబుఁ జేరి యటఁ శ గాంచనచేలుని నాత్మలందుఁ జ
క్కనియనురాగ ముప్పతిలఁ శ గాఁ దలపోయుచుఁ జూడఁగోరుచున్. ౪౪ 1797

తే. ఎపుడు చనుదెంచునో హరి శ నెపుడు ప్రీతి
వర్ధిలం జూతుమో యెప్పు శ వనరుహాక్షుఁ
గూడి యిం దుందుమో యనుకోర్కి వార
లందె యుండిరి మనసు లాశహరినిజేర. ౪౪ 1798

ము ప్ప ది యొ క ట వ య థ్యా య ము.

— గోపికాగీతలు. —

క. చెలికాడ నీవుపుట్టుట, వలనన్ గోకులము మిగుల శ వర్ధిలైడు శ్రీ
లలనయు నిం దనవరతము, విలసిల్లు ముదంబుమీఱు శ వేడుకలలరన్. ౪ 1799

చ. కరుణకు నీవె స్థానముగఁ శ గ్రాలుదు వ ట్లగుటన్ దృఢీయప
త్సరసిజయుగ్మమందుఁ దమి శ స్వాంతములెల్లను జేర్చి నిన్ను నే

నిరతినినమ్మి ప్రాణముల శ నిల్పుచు నెట్టులొ కాంచుకోర్కిచే
దిరుగుచునున్న మాకు నికర శ దెప్పున దర్శన మిమ్ము శ్రీహరీ! ౧ 1800

సీ. నీయందుఁ జక్కనినెమ్మి గల్గినవారి కరయ దిక్కగుదు వోవరద! మేము
నీవు కోరకయున్న శ నీయందుఁగలభక్తి చాసికల మగుచు శ దర్శనార్థ
మిందుఁ జరించు నీసుందరులను శరత్కాలనిర్మలతర శ కమలసాంద్ర
సరసులఁ జక్కఁగా శ జన్మించి యలరుతామరలయంతర్భాగసురుచిరరుచి

తే. *దెగడు సీచూడ్కుల నిటు వధించుచున్న
వాడవే యిద్ది చూడఁగ శ వధము కాదొ
శస్త్రవధమే వధంబనఁ శ జను ననెదవొ
యిప్పుడు సీచూడ్కియే వధియింపఁ జాలు. ౨ 1801

చ. పురుషవరేణ్య! కాళీయుని శ భూరివిషానలతప్తవారిచే
మరణము గల్గకుండ మము శ మాధవ! కాచిత; సర్పమానఘా
శరవరునుండి, భూరతరసర్వజనాంతకవృష్టినుండి భీ
కరపవనంబునుండి పవిత్రగాఢధనంజయునుండి కాచితౌ. ౩ 1802

క. పంచత్వముఁ గల్గింపఁగ, నెంచిన వృషభాఖ్యునుండి శ కృష్ణా! క్రుధచే
మించిన వ్యోముని నుండియు, నించుకయు విపత్తు గల్గనీకయె మమ్ము. ౪ 1803

తే. మఱియు నెన్నియొ విధముల శ మరణము లొగి
గల్గనుండఁగ వానిని శ గరుణఁ దొలఁగఁ
ద్రోచి కాపాడితివి పెక్కురూపములను
గలిగె నాపదలన్నియు శ దలఁగె గాదె. 5 1804

మ. చెలికాఁడా! విను గోపికామణియనం శ జెన్నందుచున్ నందుని
స్తులభాగ్యంబగు నాయశోదమను బురత్తుం డంచు నిన్నే మొగిం
దలఁపంజాలము; సర్వభూతముల యంతస్సాక్షివై పొల్చుని
శ్చలతత్త్వం బవు, మాయగైకొనియె యీ శ చందంబునం బుట్టితౌ. ౬ 1805

చ. సరసిజసూతి వేడఁగనె శ సర్వజగత్పరిరక్షణార్థ మి
ద్ధర యదువంశమందు నవతారముఁ గాంచితి; వట్టిసీవు దు
స్తరభవభీతి నీచరణసారసయుగ్మము నాశ్రయింపఁగా
నిరతము గోరువారలకు శ నీకరపద్మమే నెమ్మిమీఱఁగన్. ౭ 1806

క. అనిశ మృభయప్రదమౌ, మనమునఁగల వాంఛితముల శ మానక యిచ్చున్
వనజాలయాకరాంబుజమును గైకొని మించు; దాని శ మురహర! దయచేన్.

*“వరదనిఘ్నతోనేహకింవధః” అని మూలము. “శస్త్రైవవధోవధః. కింవృశావధోవధోనభవతి
యథ వధేవ” అని వ్యాఖ్య.

- ఆ. వృష్ణివంశధుర్య శ వేగ మాశిరముల, యందు నునుపవయ్య శ యాశ్రితప్ర
జజనబాధ లడచుఁజాలు వాడవునీవు, వీర శేఖరుడవు శ సారసాక్ష. ౫ 1808
- క. తను నాశ్రయింపఁబూనిన, జనుల మదంబెల్ల నడచుఁ శ జాలు స్థితముచే
తను బొల్చువాడవు హరీ!, గనుకనె నీసేవచేయఁ శ గా నెంచు మమున్. ౫౪
- క. చెలికాడ! కైకొనంగదె, తొలుదొలుతన్ మంజుపదనశ్రోయరుహము ని
స్తులకృపఁ గనఁబఱపుము; భ, క్తులపాపము లడచు నీదుశకోమలపదముల్. ౬
- చ. కనుఁగొన గోగణంబు వెనుకం జనుచున్ సీరి కాటప ట్టనం
జని మదశాలి కాళియుని శ చారుశిర స్థతిపైఁ జెలంగి దే
వనికర సేవితం బగుచు శ భాసిలు నీపదపంకజంబు నొ
య్యన దయ నస్తదీయహృదయస్థలులన్ నిలుపంగదే విభూ! ౭ 1811
- క. తొలఁగింపు మనోవాంఛల, జలజాక్షా! బుధజనులకుఁ శ జారుతరము మం
జుల వాగ్యుతమునునయి సొంపులుగుల్కెడు నీదువాక్యశ్రుంజము వినఁగన్.
- చ. మనములఁ జాలనాశఁగొని శ మాధవ! వచ్చితి మేము నీదునా
జ్ఞను జవదాటకుండఁ గడుశ్రద్ధను జేసెడువారమాటఁ జ
క్కినియధరామృతం బొసఁగి శ కావుము వీరవరేణ్య! వాక్సుధం
గొని బ్రదుకంగఁ జాలుదుము శ గోపకులోద్ధరణా! మహాప్రభూ! ౮ 1813
- సీ. తాపత్రయంబునఁ శ దప్తులౌ వారికిఁ ద్వత్కథామృతము జీవనము సుమ్ము
సుధకంటె నయ్యదిశుభతమంబై యొప్పు బ్రహ్మవేత్తలచేత శ నర్జితంబుఁ
బాపహరంబు శ్రవణమంగళంబును శాంతిదంబును నయిసంశ్రయార్హ
మునయి చెలంగు నిశిష్యాళిక నొప్పెడు నీకథామృతమును శ నెమ్మి నెవ్వ
- తే. రర్థయుక్తి గీర్తింతురొ శ యట్టివారు
పూర్వజన్తంబునన్ భక్తిపూర్వకముగ
దానముల నెన్నిటిన్ చేసి శ మాననీయు
లగుచుఁ బుణ్యాత్మకులునయి శ యలరువారు. ౯ 1814
- చ. *తనియుఁడు నాకథామృతముఁ శ ద్రావి యిఁకేల మదీయదర్శనం
బనకుము మామనఃప్రియుడ శ వై తెలియం దగనట్టివర్తనం
బునఁ దగువాడవౌదుకద శ పుష్కరలోచన! ప్రేమవీక్షణం
బును మది ధ్యానయోగమును శ బూన శుభంబగుసీవిహారమున్. ౯౪ 1815
- క. చిత్తంబున నిల్చెడు నట్లుత్తమగతి నొనరఁజేయుశుచుండెడు వన్నెల్
పొత్తును గూర్చెడు నర్తము, లిత్తటి మామదుల నెల్ల శ నేఁచెడుఁగృష్ణ! ౧౦

*“తర్హిమత్కథాశ్రవణేనైవ విర్వృతాభవతకిమద్దర్శనేనేలిచేన్న” అనుదానిభావమే యిందుఁ
గలదు.

మ. కమనీయాకృతిమీఱ నాథ ! పశుసంఘాతంబువెంటన్ మనో
జ్ఞముగా నీవలమందనుండి చనుచో శ సంఘల్లపద్మంబునం
దము నిందించెడు నీపదంబు లల కేదారంబులం బొల్చుస
స్యముఖంబుల్ తృణసంచయాంకురములున్ శ జాలన్ స్పృశింపం గటా! ౧౦౪

ఉ. ఎంతగ నొచ్చునో యనుచు శ నేము మనంబుల వంతనొంది యా
వంతయు హాయిలేక నిను శ నారయుచుందుము సుమ్ము; నీవు ని
శ్చింతముగన్ వనిం దిరిగి శ చిత్రమయూఖుఁడు క్రుంకుచుండఁగాఁ
గుంతలముల్ వినీలరుచి శ గోరి కనందగి చెల్వమీఱఁగన్. ౧౧

ఉ. ఆనన మట్టె ధేనువులయంఘ్రిరజంబున బ్రుంగి పుష్పాడుల్
జానుగఁ గ్రమ్మ భృంగములసంగతి నొప్పుసరోరుహంబు నాఁ
గానఁబడంగ మా మదు లఖండముదంబును బొందునట్టు లిం
పై నగతుల్ చెలంగునటు శ లల్లన వత్తువు నల్లనయ్యరో. ౧౧౪ 1819

క. పలుమాటు మోముఁ జూపుచు, గొలుపుదు వామోద మట్టె శ గోపాల! మహా
ధులఁదోల సమర్థుడ వో, జలజాయతపత్ర నేత్ర శ స్వాంతప్రియదా! ౧౨ 1820

చ. కొలిచిన శర్మదం బగుచు శ గ్రూరమహాపదలందు నెంతయుం
దలఁపఁగ నర్హమై ఊతికి శ దద్దయు భూషణమై చెలంగుచున్
జలరుహసూతి పూజలను శ జక్కఁగఁ జేయఁగనొప్పి మ్రొక్కున
య్యలకు నభీష్టరాజి నిద్రనర్హమునై తగునీపదాబ్జమున్. ౧౩ 1821

తే. మాయురస్థలు లందుంచి శ మామకహృద
యాత్తిఁ దొలఁగింపుమా; వీర! శ యమలనాద
ముఖరవేణువుచే జక్క శ ముద్దిడఁ బడి
నట్టిదగు నీయధరసుధ శ యలరుఁ గాదె. ౧౩౪ 1822

సీ. చక్రవర్తిత్వాదిజనితసుఖంబులయం దున్న ప్రీతిని శ నట్టె మఱచు
నట్లొరించుచు శ నతిశయశోకనాశనచణంబయి తగి శ ఘనతరమగు
నాసక్తిఁ బుట్టించునదియయి తనరు నీయధరామృతంబు మా శ కాదరమున
నొసఁగుమా; పగలు నీవొప్పుగ వనమున కరుగునప్పుడు వ్రజమందు నున్న

తే. వారు నినుఁజూడఁజాలమి శ వనటఁ గుంది
క్షణము యుగమట్లు గడపుచు శ గ్రమ్మఱ నది
యెట్టులో యస్తమయ మప్పు శ డీవు మరలి
రాఁ గుటిలకుంతలంబయి శ రమ్యమగుచు. ౧౪౪ 1823

క. సిరులన్ వెలయుచుఁ దగుసుం, దరతావకముఖము వారుతమిఁ గనుఁగొను న
త్తరుణమునఁ బత్తములు నం, తరాయముం గూర్చి దానఁ శ దహతహపడుచున్.

- క. ఇది యేమని చింతింతురు, కొదువపడకయుండఁ జూడఁగోరిన నడ్డం
బొదవించు పక్షముల నిట్లదయతఁ బుట్టించిన విధి శ యతిబడఁ డగుఁగా. ౧౫
- క. చ్యుతిలేనివాఁడ వనియే, పతులం బుత్తులను వారిబంధువులను భ్రా
తృతతులఁ ! దక్కినవారల, నతిక్రమించియె యెసంగునట్టి ప్రియమునన్. ౧౫౪
- చ. మనమున కెంతోహాయి తగుఁమాడ్కిఁ జెలంగెడు నీదుగానమున్
విని యతిమోహమందుటను శ వేగమ నీగతి యెంచి ధూర్తుఁడా!
కనుఁగొనవచ్చినార మిది శ కాదుకదా పగ లిట్టిరాత్రి నే
జనుఁడయినన్ నితంబినులఁ శ జాలును బొం డనువాఁడు గల్గునే. ౧౬ 1827
- సీ. ఏ కాంతముననె నీవిట్లొనర్చినయల సంకేతమును మఱిసన్వాంతరోగ
మును బెంచువాంఁచును శ గనఁజేయు నీచూడ్కులను నవ్వమోమును శ లక్ష్మీకాట
పట్టయితగు నురోభాగంబు గాంచిన మా కెంతయోస్పృహ శ చేకురె మది
మోహమొందెడు; నీదుఃపుట్టుక వ్రజవాసిజనుల కెల్లను దుఃఖజాల మడఁపఁ
- ఆ. జాలుఁ జాము మఱియు శ సర్వప్రపంచమం
గళద మగును; గనుకఁ శ దలఁపులందు
నిన్నె గోరుమాకు శ నెఱి స్వజనహృదయ
వ్యాధిఁ బాపుమందు శ హరి! యొసఁగుము. ౧౮ 1828
- క. ఆమందేదో యెఱుఁగుదు, వోమానితరూప! నీవె శ యూహించినచో;
గోమలతర యుష్మత్పద, తామరసము లాశ్రితాళి శ తాపహరంబుల్. ౧౮ 1829
- చ. నిరుపమరూప! యోవికచసీరజనేత్ర! దయాసముద్రుఁడా!
గురుకఠినాస్తదీయకుచశకుంభములన్ స్పృశియింప నొచ్చు నీ
చరణసరోజయుగ్మ మని శ చాల భయంబున మెల్లమెల్ల సుం
దరగతిఁదాల్తు మాయడుఁగుఁదమ్ములతో వని నీవు క్రువ్వరన్. ౧౯ 1830
- తే. కఠినసూక్ష్మపాషాణసంగతి నవెంత, నొచ్చునోయని మామడుల్ శ వెచ్చనూర్పు
చుండు నీవేకదా మాకునున్న జీవి,తంబు వేక్కేల మాటలు శ దైత్యదమన!

ము ప్ప ది రె ం డ వ య భ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు గోపికలకు దర్శనమిచ్చుట.

- క. ఈపగిది నవ్వనంబున, గోపిక లాకృష్ణువైనె శ గూర్కిఁ దదీయ
వ్యాపారంబులఁ బొడుచు, వాపోవుచుఁ జూచుకొర్కి శ వర్ధిలంగన్. ౪ 1832
- క. పలవించి రప్పు డాకాంతలకంతరవంబు చారుతరమై చెలంగెన్;
జలజాతుండును వారల, యలజడిమాన్పంగ సుస్థితాస్యాంబుజుఁ డై. ౧ 1833
- క. పీతాంబరంబుఁ దాలిచి, చేతోభవమన్తథుఁ డని శ చెప్పందగు న
శ్లే తనువొప్పుగ సుమమా, లాతతి ధరియించి కడువిలాసముమీఱన్. ౧౪

- క. కనుపట్టె వారి మ్రోలను,, గనకాంబరధారి ప్రీతిగల్గించుచు వ
చ్చినఁగాంచి గోపికామణులనూన ముత్ఫుల్ల నేత్రలయి యత్తఱినిన్. ౨౪ 1835
- క. పోయినప్రాణంబులు రా, నేయనువునఁ దనువులలరు శ నేడైట నట్లే
యాయంగన లొక్కుమ్మడి, నాయధిపునిమ్రోల నిల్చి శ రాశ్చర్యముగన్. 3
- చ. కనఁబడ కెట్లొపోయి తము శ గాసిలఁజేసిన యామనోహరుం
డనయము తారు కోరుహరి శ యల్లన వచ్చి కనఁబడంగ నా
వనితలలోన నొక్కతుక శ వాంఛలుతీరఁగఁ జిన్నికృష్ణు దో
ర్వనజము దోసిటం గొనియెఁ శ బంతముమీఱఁగ నెంతొవేడుకన్. 3౪ 1837
- చ. లలనయొకర్తు వేగమె విశలాసముమీఱఁగఁ జందనంపుఁజ
ర్చలఁదగు కృష్ణబాహువును శ జక్కఁగ మూపురమందుఁ జేర్చికొం
చలరె; మఱొక్కతన్ని వనఁమందు హరిప్రియయైన బృంద యి
మ్ములఁ బ్రతికుంజమందిడిన శ పూజ్యతరంబగు తమ్ములం బొగిన్. ౪ 1838
- చ. హరి గ్రహియింప దానిగొనె శ నంజలిబట్టి; మఱొక్కలేమయున్
విరహామహాత్తిఁ గుందుటను శ వేగమె శ్రీహరిపాదపంకజం
బురుతర తాపమాన్సు ననునూహ చెలంగ నురోజపీఠమం
దు రమణు లెల్లరుం గనఁగఁ శ దోరపుభక్తిని దాల్చె నత్తఱిన్. ౫ 1839
- సీ. కుటిలకుంతల యోర్తు శ కుటిలభ్రుకుటియయి ప్రేమభరంబున శ నేమితోచ
కట్టె విహ్వలయయి శ యార! యిట్లొనరుపఁ దగునె యంచునచింపఁ శ దలఁచినట్టు
లధరంబు గఱచి యాహరిఁ గొట్టఁగాఁబూను చందంబునం గటాక్షముల నట్టె
నిగిడించె; మఱియొక్కశ నెలఁతమిన్నయు భక్తు లాహరిపాదాబ్జ శ మాశ్రయించి
- తే. కనుచుఁ దృప్తినిబొందనికరణిఁ దన్తు
ఖాంబుజము తెప్పపాటు లేనట్టిదృష్టు
లను గడుంద్రావియున్ మరశలను మహాశఁ
ద్రావుచుండెను గాంచ దింతయును దృష్టి. 2 1840
- ఉ. మానినియోర్తు దృగ్వివరశార్దూమమునన్ బరమేశుఁ గృష్ణునిన్
మానససీమఁ జొన్ని పరశమప్రమదంబునఁ గౌఁగిలించికొం
చూనినశ్రద్ధఁ బైఁ జనక శ యుండఁగఁ గన్నులుమూసి యోగిచం
దాన ముదంబుమగ్నయయి శ తాఁ బులకల్ మెయినిండఁగాఁ దగెన్. ౮ 1841
- వ. ఇట్టు లాగోపిక లాశ్రీకృష్ణునిం గాంచినంతనే పరమోత్సవ నిర్వృతలై మహా
నందంబు పైఁబొలయ విశ్వతై జనదశనున్న జీవులు సుఖుష్టిసాక్షియగు ప్రాజ్ఞునిం
గాంచుచందంబునను, బరమేశ్వరుంఁగాంచిన ముముక్షువులకరణిని, బ్రహ్మజ్ఞునిం
గాంచినసంసారులభంగిని వియోగవృథంబాసి యుండి రంత, ౯ 1842

క. వినుమవలివార్త వత్సా!, వనజాక్షప్రీతిపాత్ర! భగవంతుం డా
వనితలు విగతవ్యధలై, తనుఁ గూడియె కూరుచుండఁ శ దద్యోగమునన్. ౯౫

తే. పరమపురుషుండు సత్త్వాదినిరుపమాన
శక్తులంగూడి యుండెడు శ చందమునను
బూర్వమునకంటె మిక్కిలి శ పాలుపుఁ గాంచె;
నంత వారలదోడ్కొని శ యచ్యుతుండు. ౧౦ 1844

క. కాళిందీపులినమునకు, శ్రీలీలాస్పదుండు పోయెఁ శ జెచ్చెఱ నచటం
జాలుగఁ బూచిన మొల్లలు, క్రాలెడుమందారములు నిశకామము తనరెన్. ౧౦౫

క. ఆపూవులతావులతో, నేపారఁగ వీచుపవను శ నెంతయుఁ బ్రీతి
వ్యాపారంబుల భృంగము, లాపోవనితృప్తి వ్రాలి శ యమలధ్వనులన్. ౧౧

తే. ఒక్క మొగిఁ జేయుచుండె నశట్లొప్పుచున్న
యాశరత్కాలమందు శీతాంశువిమల
చంద్రికలు నిండఁ జీకట్లు శ సమసి పోవఁ
బరమమంగళనిలయమై శ పరఁగె నదియు. ౧౧౫ 1847

క. స్రోతస్విని తన యలలను, చేతుల నెంతయును బ్రోగుఁచేసిన సూక్ష్మం
బైతగు నైకత మచ్చోఁ, బ్రీతింగూర్చుచును మిగుల శ వెలయుచునుండెన్. ౧౨

చ. పులినతలంబునందు నటఁ శ బూవిలుకానియనుంగుఁడూపులై
యలరెడు నానితంబినులు శ హర్ష సముద్రునిఁ గృష్ణఁ గాంచి యి
మ్ముల హృదయవ్యధల్ తొలగిపోవఁగ నప్పరమాత్మఁ జూచి ము
జ్జలనిధిఁదేలు వేదములశచందముమీఱ నవాప్తకామలై. ౧౨౫ 1849

క. సంతోషాంబుధిఁ దేలిరి; వింతగ నాత్మలకుఁ జూడఁ శ బ్రియబంధులెయకా
కాంతున కాశ్రీకృష్ణున, కెంతయు సంతృప్తిమీఱ శ నింతులు త్వరగన్. ౧౩

క. స్వోరోజకుంకుమాంకిత, చారుత రామూల్యమృదువశసనముల తుదలన్
గోరిక నాసనమును జే,కూరిచి ధన్యతమలై రి; శ గోపాలకుండున్. ౧౩ 1851

సీ. యోగేశ్వరుల మానసోత్ఫుల్లపుండరీకాంతరమునఁ గల్పితాసనుడయి
యలకారు నీశ్వరుం శ డాభగవంతుండు పనితాప్రకల్పితాసనవరమున
బలసి గోపికలెల్ల శ వరుసఁ గూర్చుండి తన్ను ర్చింప లోకత్రయమునఁ గల్లు
లావణ్యమునకు నెల్లను దానె వసతియై తనరారునాకారమున వెలింగె;

తే. వాంఛ లుల్లసిలన్ జేయువాసుదేవు
నచ్చటం గాంచి మందస్థితాంకురములఁ
గులుకు లీలేక్షణములఁ జెనన్మలరుదౌమల
తోడ నాహరిఁ బూజించి శ కూడియుండి. ౧౪౫ 1852

- క. సురుచిరకోమలహరిపద, సరసిజముల స్వాంకములను శ జక్కగ నిడికొం
చు రమణ మెల్లగఁ బిసుఁగుచు, దరుణులు తొలుతన్ నుతించి శ తాపముపాల
- ఆ. సుంత కోపమూని శ సొగసుగఁ బల్కిరి; [యన్.
కోమలాంగ! ధరణిఁ శ గొందఱు తముఁ
గొలుచువారిఁ దమరుగొలుతురు; కొందఱు
కొలువకున్న వారిఁ శ గొలుతురుసుమ. ౧౫౪ 1854
- 1క. వినుమా యింకం గొందఱు, జనులు తముం గొల్చునట్టిజనులం గొల్వం
గనురాని జనుల నుభయుల, ననువొందఁగఁ గొల్వ రిందు శ నంతర మెదియో?
- స. తెలుపుము మాకుం జక్కఁగ, జలజాతౌ! యేదిసాధుసరణియో యని యి
మ్ముల స్వాభిప్రాయంబుం, దెలుపఁగ నాలించి పలికె శ దేవవిభుండున్. ౧౬
- క. చెలులార! యొకరినొక్కరు, కొలిచిన మఱి కొల్చువారుకొంకక స్వార్థం
బులఁ గోరువారలే యని, తలఁపం జనుఁ గాని వేఱుతలఁపం జనునే? ౧౬౪
- క. తమునొక్కరు నేవించిన, తమ రవ్వారలను గొల్వఁ శ దలఁచుట సుమన
స్త్వము గాదు దానఁ గనధర్మములేదు స్వకార్యమున నిరతియె కనఁబడున్.
- క. పరులకు నుపకృతి యొనరిచి, పరమంబగు ధర్మమార్గపాలనము నొన
ర్చురతియు నటఁ గనరా; దె,వ్వరు స్వార్థముమాని పరులఁ శ బాలించుతమిన్.
- క. కరుణ గలవారలగుచుఁ బితరు లాత్మభవులనుబోలెఁ శ దమ్ముఁ గొలుచునా
తురతఁ గననట్టివారలఁ, బరమాదృతిఁ గొలుతు రట్టివారల కెల్లన్. ౧౭౪ 1860
- సీ. నిరపవాదంబయి శ నెగడెడుధర్మము సౌహృదమును గల్గుఁ శ జానలార!
సర్వభూతములందుఁ శ జక్కనిభావంబు గలుగును; గొందఱు శ లలిని దమ్ముఁ
గొలిచిననున్ వారిఁగొలువరు వా రింకఁ గొలువనివారలఁ శ గొలుతురెట్లు?
వీరెల్ల నాలుగువిధముల విభజింపఁబడుదురు; జ్ఞానైకపరత నొప్ప
- తే. నలగునట్టి యాత్మారాములనియు భోగ,మందునిచ్చయె లేకుండనలరుపూర్ణ
కాములనియుఁ గృతఘ్నులుఁ శ గతినతములు, ననియు వారికిఁ జేరు లోయతి
- 2మ. చెలులారా! యింక నాదుమాట వినుడీ శ చేఁ జిక్కి యర్థంబునం [వలార.
చలనంబై చన దానిపైఁ గలతమిన్ స్వాంతంబు వేఱొక్కఁడుం
దలఁపంగానకయుండఁ దత్తఱిలుచున్ శ దైన్యంబుచూపట్ట వ
ర్తిలునిస్సృం డన నన్నుఁగొల్చు జనులన్ శ దీపాఱుప్రేమంబునన్. ౧౯౪ 1862
- క. నేనును గొలువ నదే లనఁ, గా నన్నేయంతరంబు శ గన్నడనితమిన్

1 “భజతోను భజంత్యేక ఏకవితద్విపర్యయం, నోభమాంశ్చ భజంత్యన్య ఏతన్నో బ్రూహి
సాధుభోగి” అని మూలము. 2 “నాహంతునభ్యో భజతోఽపిజంతూన్ భజామ్యమిషామనువృత్తివృత్త
యే, యథాభనోలభ్య ధనే వినష్టే తచ్చింతయాన్యన్నిభృతోనజేద” అని మూలము.

- ధ్యానంబుచేయఁదగు నని, యే నేఁ గన్నడకయుందు శ నిది తప్పెటులొ? ౨౦
- క. కాదుకృతఘ్నత యిదియని, యే దలఁపక వలయు మీరశలిత్రఱిఁ జెలులా
రా! బారుణవనమున నిట, నాదారిం దెలియ నెమ్మనములఁ దలఁచుచున్.
- క. ఇది యుక్తమే యగు; మఱి యీ, యదియునయుక్తంబె యరయనగు; నని సుంతై
నఁ దలఁపక లోకము ని, య్యది ధర్తమధర్తమనుచు శ నరయమి శ్రుతులన్. ౨౦౪
- తే. మీరుపాటింప నందున శ మేటిబంధు, జనుల దిగనాడినందున శ ననుభజించు
నిష్ఠగలదని యెంచితి శ నేను దాని, నరయఁ గనఁబడకుండితి శ నని తలఁపుఁడు.
- క. కొలుచుచునుంటిని మిమ్మని, తలపోయుఁడు ప్రీతిఁ గన్నతరుణులు గానక
గలఁడు ప్రియం బెద మీయం, దలఘ్నతరం బంచు నరసి శ యపరాధముగన్.
- క. మనముల నెన్నకుఁడి యిట్లనుదితకపటప్రమోద శ మంది ననుం గొ
ల్చినమీకు మిక్కుటం బనఁ, జను నుపకారంబుచేయఁ శ జాలితి నేనిన్. ౨౦౫
- తే. సురలుజీవించునందాక శ సొరిదిఁ జేయ, శక్యమేకాదు; విడువంగఁ శ జాలనట్టి
సద్దశ్శంఖలముల వీడి శ సాధుభక్తి, నన్నుఁ గొలువంగ వచ్చితి శ రిన్నిశ నిటు.
- తే. ఇట్టి మీయుపకృతికి నోరయింతులార, మీసుశీలతయే యెన్న శ మేటిప్రత్యు
పకృతియగు గేహశ్శంఖలారప్రతతి వదలి, పోవు మీకని పలికె శ్రీభూధవుండు.

ము ప్ప ది మూఁ డ వ య ధ్యా య ము.

— రాసక్రీడ. —

- క. వనజాక్షుఁడు భగవంతుఁడు, మనములకుఁ సొంపుగూర్చు శ మాటలు పలుకక
వినియుఁ దదంగస్పర్శంబును గనియుక విరహతాపమును బాసి రొగిన్. ౧
- *[సీ. నానాజగంబుల శ నర్తకుండునుబోలె నాడించుగోవిందుఁ శ డాతరుణము
నందు రాసక్రీడ శ నలరారఁగా నెంచె బ్రకృతియే నర్తకి శ పరమపురుషుఁ
డగు; సూత్రధారుఁ డీయర్థము బెలుపంగ నభినయించెడునదియగును రాస
మన నందు నర్తకీహర్షంబు చెలువొందుఁ బరమేశ్వరుఁడు భక్తరపాలకుండు
ఆ. సాక్షిమాత్రుఁ డగుచు శ నక్షిగోచరుఁడయి, వారిగూడియుండు శ వరుస యిదియె
రాస మనెడుపేర శ రంజిల్లు క్రీడకు, నీశు శక్తిగనుటె శ యిందుఫలము.] 1872
- క. తరువాతక గోపాలుఁడు, హరియు ననుప్రతలు నగుచు శ నధికప్రీతిం
బరఁగుచు వర్తించెడు నా, తరుణీరత్నములఁగూడి శ తత్పులినములన్. ౧౪
- క. వరుసఁ బరస్పరవరకర, సరసిజములఁ బెనఁచికొనుచుఁ శ జానలు కొల్వక
నిరుపమరాసక్రీడా, పరతక మోదింపఁ దొడఁగె శ భక్తులఁ దేల్చున్. ౨ 1874

* సకలవ్యాఖ్యానాభిప్రాయసార మిందుగలదు.

ము. వరుసన్ వారల మండలాకృతిగఁ జెల్వంబొప్పుఁగా నిల్పి యి
ర్వర మధ్యంబునఁ దా నొకండుగ లసద్ద్రాపంబునన్ నిల్పి యా
సరసీరుణ్ణయనాద్వయాంసముల హస్తద్వంద్వమున్ మోపి సుం
దరరాసోత్సవ సంప్రవృత్తి నడపెన్ శ దామోదరుం డత్తటిన్. 3 1875

*సీ. యోగేశ్వరుండయి శ యొప్పునాశ్రీకృష్ణుఁ డత్యంతశక్తిఁ దానలరుచుంట
నాకామినీమణు శ లత్తటిఁ దమయొద్ద నిలుచుండి తమ్మె యిమ్ములను గౌఁగి
లించుకొనియె యుండు శ నంచు నొక్కొక్క తె తలపోయునట్లుగఁ శ దా నెసంగె;
నామహోత్సవదర్శనాసక్తమతులయి నిర్జరుల్ తమతమ శ సీరజేక్ష

తే. ణలను గూడియె వ్యోమయానముల నెక్కి
యంబరంబున నెల్లెడ శ నావరించి
యుండి; రంతట దుందుభు శ లొక్కసారి
మొరసె సుమవృష్టి యెల్లెడఁ శ గురిసె నంత. ౪౪ 1876

క. పెనువేడుక గంధర్వులు, వనితాయుతులగుచుఁ గృష్ణభవ్యయశంబున్
మనముల నెసంగుభక్తిని, వినుతించిరి గేయములను శ విస్తృతి గనఁగన్. ౫

చ. అనుపమ రాసమండలమూనందుఁ జెలంగెడు సర్తనంబునన్
వనితలు తత్ప్రియుండయిన శ వారిజనేత్రుఁడుఁ బ్రీతిమీఱఁ దా
ల్చిన వరకంకణంబులునుఁ శ జిత్రమనోహరనూపురాదులం
గనఁదగు కింకీణుల్ తుములకమ్రునినాదము లొప్పుఁగాఁ దగెన్. ౬ 1878

మ. భగవంతుం డగుదేవకీసుతుఁడు తత్పద్మాతులంగూడి హై
మగరత్నంబుల యంతరంబున రుచుల్ శమైకొన్న నీలాఖ్యమై
సాగసుంగుల్కెడు రత్న మట్లు మిగులన్ శ శోభిల్లె నాకాంతలున్
దగ భాసిల్లిరి తత్ప్రభాయుతి నితాంత స్ఫారతేజంబులన్. ౭ 1879

సీ. ఆరాసవిహరణమందుఁ గృష్ణునిగూడి మానిసీమణులెల్ల శ మండలాకృ
తిని గృష్ణుచందంబునను బదన్యాసముల్ గనఁబడఁ జేయుచుఁ శ గమ్రహస్త్రచు
ములను ద్రిప్పుచు స్తితంబుల నందములుగాఁగ భ్రూవిలాసముల నింపులఁగులుకు
నడుములు గదల స్తనంబులు పైఁటలోఁ జలియించుచుండ వస్త్రములతుదలు

ఆ. చెదరుచుండ గండఃసీమలఁ గుండల, కాంతు లొలయ వదనకంజములను
స్వేదబిందురాజిఁచెలఁగఁ గ్రొమ్ముడులను, సడలకుండఁ గట్టి శ సరభసమున. ౮

క. మొలనూళ్లు వదలరుండఁగ, విలాసమొప్పున్ బిగించి శ వెన్నునిచరితం
బులఁ బొడుచు జలధరమండలమున విద్యుల్లతాళీనాఁ జిత్రముగన్. ౯ 1881

* “యంమన్యేరన్నభస్తావద్విమానశతసంకులం, దివోకసాం సాదరాణా మాత్మక్యాపహృతా
త్తనాం” అని మూలము.

- క. లీలామానుషవిగ్రహఁ, డై లలిఁ జెలువారు కృష్ణసంతరమున వా
రోలి వెలింగిరి; తరుణీ, జాలము లటు మోదమున నెసంగుచు మిగులన్. ౮
- క. నానావిధ రాగంబుల, చే నెంతయు గళములు విలసిల్లఁగ నాట్యం
బూని యొనరించుచున్ హరి, మానితతనుసంగతిన్. బ్రమద మొప్పారన్. ౮౫
- క. ఎలుఁగ త్తి పాడి; రాపా,టలగంధుల నాదమే కళడంగి జగమ్మున్
విలసిల్లి యావరించెను, గలకంఠి యొకర్తు కృష్ణకలనాదముతోన్. ౯ 1884
- క. తనగళనాదము తోడయి, కనబడఁగాఁ బాడఁదొడఁగి శ కంజాక్షుఁడు మే
లని పలుమటు పొగడఁగ నా,తనిస్వరములతోడఁ గలియఁదలఁపనిరితిన. ౯౫
- తే. పడ్జమాదిగఁ గల్గిన శ స్వరవిభేద
ములను ధ్రువతాళసంయోగమునను జక్కఁ
బాడె నాపాట కెంతయుఁ శ బ్రమద మొదవ
గారవించె శ్రీకృష్ణఁ డౌరౌర! యనుచు. ౧౦ 1886
- చ. సురుచిరగాత్రి యొక్కొతుక శ సొంపుగ రాసవిహారమగ్నయై
కరము పరిశ్రమంబుగని శ కంకణముల్ చలయింపఁ గ్రొమ్ముడిన్
బెరసినమల్లికాకుసుమబృందము వీడఁగ బార్శ్వమందు ను
న్నరమణు మూపురంబుపయి శ నైజకరం బమరించి నిల్చెఁ దాన్. ౧౧ 1887
- చ. కలువలవాసనల్ మిగుల శ గందపుఁబూతలఁ జెల్వమించు దో
ర్జలజముఁ గృష్ణఁ డొక్కవ్రజసారసనేత్ర భుజంబుఁ జేర్చఁగా
నెలమిని మూరుకొంచు నలయింతి శరీరము హృష్టరోమమై
వెలయఁగ ముద్దుపెట్టుకొనె శ వెన్నుఁడు తన్ను బహూకరింపఁగన్ ౧౨ 1888
- చ. అతివయొకర్తు నర్తనమునందుఁ జలించెడుకుండలంబులన్
బ్రతి యరయంగలేని ఛవిపర్వఁగ గండయుగంబు వింతయా
కృతి గనఁ గృష్ణగండమున శ నెంతయు నేర్పునఁ జేర్చె దాన స
మృతి విడియం బొసంగి బహూమానముఁ జూపెను నందబాలుఁడున్. ౧౩ 1889
- ఆ. రమణియోర్తు నూపురములు కాంచీదామ
కింకిణులు ధ్వనింపఁ శ బొంకముగను
నాడి పాడి యలసి శ యటనున్న శుభహరి
హస్తపంకజ మెద శ నదుముకొనియె. ౧౪ 1890
- సీ. తక్కినగోపికల్ శ మిక్కిలిప్రీతుఁడై సిరి కొక్కతికె మనోహరుఁడు నగుచు
నచ్యుతుండయితగు శ నాహరిఁ గాంతునిగఁ బడసి తత్కమ్రకరసరోభ
వాలింగితగ్రీవలయి కృష్ణచరితముల్ పాడుచు నర్తనాటరత మిగుల
విహరించి; రత్తటి శ వెలఁదిమిన్నలు కర్ణములయందుఁ జెలువంబు శ గులుకనునిచి

కొనిన యుత్పలములు శ కుటిలాలకవిలాస మమరుకపోలముల్ శ చెమటబిందు
పులును మోములకు నుజ్జ్వలతరశ్రీలఁగూర్పంగఁ గంకణనూపురములు సూక్ష్మ
కింకిణీజాలమ్ముఁ శ బొంకముగా ధ్వనుల్ గలిగించుచున్ వాద్యశములయి చెలఁగ
ఝంకారములుసేయు శ షట్పదములు గాయకులుగాఁగ రాసగోష్ఠులను గేశ

తే. పాశములనుండి మృదులపుష్పస్రజములు
జాటుచుండంగ భగవంతు శ సారసాక్షుఁ
గలిసి నృత్యంబు చేసి రిక్కరణి శ్రీని
కేతనుఁడు భగవంతుఁ డాశ్చర్యముఁ డపుడు. ౧౬

1891

చ. వనితలఁ గొఁగిలింతలను శ బాహులతాగ్రహణంబులన్ మనో
జ్ఞనయనవీక్షణంబులను శ సాధువిలాసములన్ బ్రమోదసం
జనకములైన హాసములఁ శ జక్కఁగఁ దేల్పుచు నర్భకుం డొగిం
దనప్రతిబింబముం గనుచుఁ శ దా విహరించుగతిం జెలంగుచున్. ౧౭

1892

తే. కరముహర్షిఁచె స్వీయాత్మికలగు టరసి, భామినులు కృష్ణునంగ సంస్పర్శములను
బరవశములయి యింద్రియోత్కరము లొప్పు, బ్రమదవారినిధిం దేలి శరమల

చ. పరవశలౌట మాల్యములు శ భాసురరత్నకలాపముల్ మనో [గతుల.
హరతరనృత్యహేతువున శ నల్లన జాటుచునున్నఁ జక్కఁజే
యురతిని బూనరైరి కురు శ లోయ్యన వీడఁగ నీవిబంధముల్
గురుకుచపట్టికల్ మృదుదుశకూలములున్ సడలంగ నత్తటిన్. ౧౮

1894

క. వానిం జక్కంబటుపం, బూనరు వా రించుకేని శ బుద్ధులు హరియం
దే నిల్చియుండుటన్ మఱి, శ్రీనిలయునిలీలలఁ గని శ చెందినవేడ్కన్. ౧౯

*క. సురవర్తమునఁ జెలంగు ఖచరకాంతలు మోహపరవశతఁ గాంచిరి ని
ర్భరవాంఛ లార్తిఁ గూర్పంగ, సరసిజరిపుఁ డితరభేటశసంయుక్తుం డై. ౧౯ 1896

తే. విస్మితుండయ్యె; నత్తటి శ విష్ణుమూర్తి, గోపికలసంఖ్య యెంతో స్వరూపమంత
సంఖ్య నమరంగఁజేసి స్వరశక్తి వెలయఁ, గడు విలాసముమీఱ నిక్కమగు నట్లు.

తే. వారితోడ నాత్మారాముఁ శ డై రమేశుఁడై యచింత్యవిభూతియు శ నై తనరియు
విహరణముసల్పె; నత్తటి శ వెలఁదు లెల్ల, రతివిహారమ్మునం బరిశ్రాంత లగుట.

క. కనుఁగొని శ్రీకృష్ణుం డా, వనితల నెమ్మోములను స్వభావముగఁ గృపా
వనరాశిగాన సుఖమునె, గనఁజేసెడు నాత్మహస్తకంజమునఁ దగన్. ౨౦ 1899

క. శ్రమజనిత ఘర్తకణములు, తమంతనే మార్పునొందఁ శ దగువిధముననే
నిమురుచుఁ దనహృదయమునం, దమరినప్రేమమును జూపి శ నాగోపికలున్.

నీ. పరమేశ్వరుని చారుశకరహస్వస్పర్శనముల వెల్లివిరియు ప్రమోద మొప్పు

* “కామార్థితాశ్చకాంక్ష సగణోవిస్మితోఽభివత్” అని మూలము.

- గనకకుండలరోచు శ్రీ లనుపమానాలకద్యుతిసంపదలు పర్వ శ్రీ నుతికేదగిన
గండభాగముల ప్రశంకాశంబునన్ సుధాయితహాససంయుత శ్రీ దృగ్వితతిని
హరికిఁ బ్రమోదంబు శ్రీ నలవరించుచుఁ దదుద్గీతములం బొడిరఁతరుణుల
తే. యంగసంగమ సమ్మిర్దితాకృతీయయి, వారివక్షోజకుంకుమ శ్రీ సారరంజి
తమయియొప్పెడుపుష్పహారమును దగిలి, గండుతు మ్మైదపిండుర్ఘంశకారములను.
- ¹క. వరుసఁజెలంగఁగఁ జేయుచు, నరిగెను గంధర్వనాథు శ్రీ లట్టులు పరమే
శ్వరుఁడును గ్రీడాయాసముఁ, దరుణులతోఁ బాపుకొనఁగఁ శ్రీ దలఁచి జవమునన్.
- ²క. కరిణీసంఘముతోఁ జను, కరివరువలె జనులవాడుశకలఁ గైకొనకే
యరిగెను జలములఁ దమిని వి,హరణము సలుపంగఁ దానె శ్రీ యఖిలం బయ్యున్.

❧ జలక్రీడలు. ❧

వ. సుందరమందగమనంబున గజేంద్రలీలల ననుకరించుచు నమ్మడుపునం బ్రవేశించి
యమ్మత్తకాశినులు మోదమానమానసలై యున్మత్తకరేణుకలచందంబునఁ బకపక
నవ్వుచుఁ బరిహాసము లొనరించుచుఁ జేమోత్కంఠితలై తనపయిన్ జలంబులం
జల్లిన వెల్లివిరియుమోదంబున వారిపయిఁ దాను సలీలంబులం జల్లుచు, నంబ
రంబున విమానరాజంబులందుండి విబుధరాజులు పుష్పవృష్టిం గురియించి విను
తింపం బ్రమోదించుచు, నంతఁ జెంతసున్నయుపవనంబునం గలపూవులయు
హ్రాదంబునంగల కలువపూవులయుఁ బరిమళంబులు తమయందుఁ బర్వ గంధ
వహనామంబు సార్థకంబుగా నల్లనల్లన వీచు సమీరకశీరంబులు తమపైఁ
బొలయ నానందించుచు, నాపూవుంబోడులును దేంట్లును బిండుగాఁ జేరిరఁగ
గంధగజేంద్రంబు కరేణువిసరంబుతోఁ జరించుచందంబున నాశ్రీకృష్ణుం డందుఁ
జరించుచుండె నంత. ౨౫

1904

- క. సూన్యతసంకల్పం డగు, శ్రీనిలయుఁడు స్వానురక్తిఁ శ్రీ జెందిన స్త్రీసం
తానము తన్నుం గొల్వంగ నెలమిఁ దదీయసాధుశకాలజ సుఖముల్. ౨౫౪
- ³ఆ. కావ్యవర్ణితములుగాఁ దగురసములు, గలిగి వెలయు తన్నిశలను వారిఁ
గలిసి తిరిగియును విగతరతిరసుడయి, నిర్జితేంద్రియుడయి శ్రీ నెగడుచుండె.
- క. అని శుకయోగి వచించిన, వినిన పరీక్షిత్తు మిగులవేడుకఁ బ్రశ్నిం
చెను యోగివర్య! ధర్మంబును నిల్ప నధర్మము నిలఁ శ్రీ బూన్కి నడంపన్. ౨౫౫
- క. తనయంశముతో మేదిని, జనియించినవాడుగాదె శ్రీ జగదీశం డ

1 “గంధర్వపాశిభిరనుద్రుతఆవిశద్వాః” అని మూలము. “గంధర్వపాగంధర్వపతయఇవ”
అని వ్యాఖ్య. 2 “ఇభరాడివభిన్న సేతుః” అని మూలము. “స్వయంచాతిక్రాంతణాక వేదమర్యాదః”
అని వ్యాఖ్య. 3 “అత్తన్యవదుద్ధసారకః” అని మూలము. “అత్తన్యేవావదుద్ధసారకశ్చరమథాతునతు
స్థలితో యన్యేతికామజయోత్తిః” అని వ్యాఖ్య.

- వ్వనజాతుఁడు ధర్మంబున,కును దగుమర్యాద లెవియొ శ కోరిక వానిన్. ౨౭
- క. తానె యనుష్ఠించుచు నొగి, మానవులకుఁ దెల్పుచును సమస్తవిధములన్
వానిని గాపాడుచు న,జ్ఞానులఁ దూలించుచుండఁ శ జనుఁగాదె మునీ! ౨౭౪
- క. ధరణీవిబుధేంద్రా! యిపు, డరయఁగ ధర్మమునడంప శ ననువయి తగునా
చరణముగాదే యిదియుం, బరదారలనున్ స్పృశింపఁ శ బాల్పడు పెల్లన్. ౨౮
- ఆ. దాని నాచరించె శ దగునని యదియెట్లు, మంచి దనఁగఁ దగును శ మహానివర్య!
యా ప్తకాముఁడయ్యు శ నతినిందితమగు కార్యము నొనర్చె నేమిశయాశయంబొ.
- తే. సుప్రతా!మాకుఁ గల్గినశచొప్పుఁ దెలియ,నట్టియీసంశయంబు నిశయ్యదనునబొడ
వడఁగఁజేయుము నా విని శ యమృహాత్ముఁడతని సందేహమును బాప శ నాత్మ నెంచి.
- చ. విను మని యిట్లుపల్కెఁ బృథివీవర! యీశ్వరులైనవారి యం
దనయము సాహసంబు గననయ్యెడు ధర్మవిధిప్రకాండమున్
మనములఁ దోచినట్టు లనుమానములేక యొనర్చుచుండుటల్
గనఁబడు నట్టులయ్యును; నిశకామము తేజముగల్గి యుండుటన్. ౨౯౪ 1913
- క. అనలుం డెల్లపదార్థము,లను భక్షించియును నుజ్జ్వలంబగు తేజం
బునఁ గొఱత గాంచనట్టులె, ఘను లద్దానిన యఘంబుఁ శ గాంచరు సుష్టి! 3౦
- సీ. ఈశ్వరుల్ చేసిరే శ యేమొనర్చిన నేమి యంచు ననీశ్వరుఁ శ డై సతంబు
శాస్త్రవశ్యుఁడు నగుజనుఁ డొకప్పుడునైన నట్టికార్యముల శ నాత్మయందు
నైనఁ జేయఁగరాదు శ మానక చేసినఁ జెడిపోవుఁజుము శ మునుక్షీరవార్ధి
హాలాహలము పుట్ట శ నద్దాని నీశుండు భక్షించెనని లాఁతివాఁడు తినిన
- తే. వెంటనె నశించుఁగాదె; యోవిమలచరిత!
యట్టులైన సదాచార శ మనఁగ నెట్టి
దట్టిదానికిఁ బ్రామాణ్య శ మెట్టుగల్గు
ననుచు శంకింతువేమొకో శ వినుముశ్రద్ధ. 3౧ 1915
- క. జనవర! యీశ్వరు లగుచుం, దనరుచునే కర్తవ్యశ్రతం గనని ఘనుల్
మనములఁ దలంచి చెప్పు వ,చనములు సత్యంబులె యగు శ సతత వ్యవనిన్. 3౧౪
- ఆ. వారివాక్కులకును శ వారియాచారమే
యది పొసంగియందు; శ నదె ప్రమాణ;
మట్టిదానిఁ గొనఁగ శ నగుఁ గాని యన్నియా
చారములను గొనఁగఁ శ జన దెవరికి. 3౨ 1917
- క. మతిమంతుఁడయిన నీశవి,హితవాగనుకూల మగుచు శ నెసఁగెడునెదియా
హితచరితమునె గొనందగు, హితమగు నద్దానిచేత శ నెంతయు రాజా! 3౨౪
- క. ఏయది వారల వాక్కున, కే యవిరుద్ధంబుగాక శ యే చేయఁగ నా

నాయాచారముఁ గొనఁ దగ,దోయవనీనాథ! యెట్టి శ యుద్యమమందున్. 33

సీ. *అధిక తేజోవంతులై నిరహంకారు లగువారు విధిజేయునట్టికృతిని
నొక్కయర్థముగల్గ శ దొప్పనిరీతిగా నాచరింప ననర్థ శ మావహిల్ల
రమరమానవతిర్య శ గాధిభూతాళికిఁ దా నియామకుఁడయి శ తనరుచున్న
జగదీశ్వరునకుఁ గుశలకర్తమున సుఖ మకుశలకర్తమునందు దుఃఖ

ఆ. మొదవు ననుచుఁజెప్పు శ టొప్పునే; యేదేవు
పాదకమలరజము శ భక్తిఁ గొలిచి
నిత్యతృప్తు లగుచునెగడి మునుల్ మోహ
మొగిని బాసి స్వేచ్ఛఁ శ దగుచునుండు. 3౪౫

1920

క. ఘనయోగమహిమమునఁ గ,ర్తనిచయబంధములఁ బాసి శ మహితసుఖంబుం
గనుదురుగాదే; మానవ,తను వాత్సవిలాసముననె శ తాల్పున హరికిన్. 3౪౬

ఆ. కర్తబంధ మెట్లు శ గలుగు? నవాప్తకా
ముఁడగు హరికిఁ బరులమోహనాంగు
లను గ్రహింపఁ జనునె శ యనుచుఁ బ్రశ్నించితి
వట్టిగోపికలకు శ నరసి చూడ. 3౪౭

1922

క. వారలపతులకు మఱియున్, ధారణి జూపట్టుభూతతతులకు నెల్లన్
వారిజనేత్రుఁడు లోపల, నారూఢిగనుండి తా నియామకుఁ డగుచున్. 3౪౮

క. అలరెడు సర్వాధ్యక్షుం, డిల లీలార్థంబు దేహమెత్తెను గానం
గలుగదు మోహము తగుక్రీడలఁ దేలెడు నుచిత మది కడంకం గనినన్. 3౪౯

ఆ. హరి యవాప్తకాముఁ శ డంటివి; క్రీడాది
కమ్ము లతనికేల శ నిమ్మపి నని
యడఁగఁ దలఁతువేమొ శ యఖిలభూతానుగ్ర
హార్థమయియె మానసవాక్యతిఁ గని. 3౫౦

1925

క. తదుచితములైన క్రీడలఁ, బొదలుచుఁ దా నుండు వానిఁబొందుగ విని స
మృదమున భక్తిని గొంతురు, సదమలమతు లట్టులౌటఁ శ జన దఘ మనఁగన్.

సీ. వ్రజమున నుండెడుశవారెల్ల నమ్మహాపురుషుని మాయాభిభూతు లగుచు
గోపాలకులు తమకువలయనేత్రలు కృష్ణపజ్జకు నేగి శ యెఱుమినుండు
పెఱుగక తమకడనే యుండినట్లులు భావించి రందున శ వారిజాతు
నం దపరాధంబు శ నావహింపఁగఁ జేయరైరి; బ్రాహ్మముహూర్త శ మంతరాఁగ

* “కిముతాఖిలసత్త్వానాం తిర్యక్తుర్త్యదివౌకసాం, ఈశితశ్చేతితవ్యానాంకుశలాకుశలాన్యయః”
అని మూలము. దీనిసారమే యిందుఁగలదు.

తే. వారి ననుమోదితలఁజేసి శ వాసుదేవుఁ
డరుగుఁ డని యాజ్ఞ చేయ నాశయమలరూపు
నందె యత్యధిక ప్రీతి శ యావహిల్లు
వారు గాన ననిచ్చు చేసఁగూరియుంట. 3౮౫

1927

క. చని రాత్త గేహముల కా, వనజాక్షునియాజ్ఞ నెట్లొ శ వ్రజనారీర
త్తునిచయముగూడి శ్రీహరి, యొనరించిన రాసకేళి శ నొప్పెడుశ్రద్ధన్. 3౯

శ. పురుషుం డెవ్వఁడు వినునో, యొరులకు వినిపించునో మహాద్యమమున న
క్కరణిని వర్ణించునొ యా, పురుషుఁడు వరభక్తిగలిగి శ పాలుచుం జువ్వి! 3౯౫

ఆ. నిర్జితేంద్రియుఁడయి శ నిర్గతహృదయరో
గాజ్ఞతం జెలంగి శ హరిపలె సక
లసుఖములను బొంది శ లలిఁ గామములఁ బాయు
భూమిపాలజలధి శ పూర్ణచంద్ర! ౪౦

1930

ము ప్ప ది నా ల్గ వ య థ్యా య ము.

— సుదర్శనగంధర్వశాపమోక్షము. —

ఉ. *అంతట నొక్కనాఁడు తుహినాద్రిసుతాధపు యాత్ర కేగఁగా
నెంతయుఁ గౌతుకంబొలయ శ నెద్దులఁబూన్చిన బండ్లనెక్కి యా
చెంతను జూడఁగాఁ బడి ప్రశస్తిధమునై తగునంబికావనం
బంతటఁ జొచ్చి రావ్రజమునందు వసించెడు గోపకుల్ త్వరన్. ౧ 1931

క. వనమున నందు సరస్వతి, యనఁబడునది యొప్పు మున్గి శ యందుఁ బశుపతి
ఘనులోకవిభుని నంబిక, ననుపమగంధాదికముల శ నర్పించి విధిన్. ౧౫ 1932

శ. పరమంబగు భక్తిని నీ, శ్వరు ప్రీతిం గోరి యది పోసంగఁగ ధేనూ
త్కరము హిరణ్య మమూల్యాం, బరముల దేనియల విప్రవర్యుల కెలమిన్. ౨౫

తే. ఆదరంబున మధురతశరాన్నము నిడి
నందుఁ డాదిగఁ దగుగోపనాయకు లట
స్త్రతమునన్ నియతిం దగ శ భక్తి నాఁటి
రేయి నీరానియే యుండిరి నదిచెంత. ౪

1934

చ. వనమున నంబికాఖ్యమున శ వర్ధిలు నొక్కభుజంగవర్య మం
దు నిదురఁ బోవు నందవిభుఁ శ దోయజనేత్రునితండ్రి నాఁకటన్
మనముకలంగ వచ్చి యనుమానములేకయె పట్టుకొంచు మ్రిం
గను జతనంబు పూనె; సహి శ క్రన్నన నాఁకట మ్రింగుచుండఁగన్. ౫ 1935

* “అనోభి రసదుద్యుక్తైః ప్రయయా స్తేంద్రికావనమ్” అని మూలము.

- ఉ. చి త్తము త త్తటిల్ల వగళచేతఁ గుమారక ! కృష్ణ ! కృష్ణ ! న
న్ని త్తటిఁ బెద్దత్రాఁచు గ్రసిరియిం చెడుఁజొమ్ము ప్రపన్ను నన్ను నీ
యు త్తలపాటు నొందనటు శ లొయ్యనఁజేయు మటంచుఁ గోపకుల్
త త్తటమందఁ గూయిడె నుదాత్తగళస్వన మొప్పునట్లుగన్. ౬ 193
- చ. త్వరపడి లేచి యావ్రజనివాసులు సర్పము మ్రింగుచుండ నా
తురపడు నందుఁ గాంచి వగళతోఁ గొఱపుల్ ధరియించి భూరిభీ
కరభుజగంబుఁ గొట్టి రిటుశగాఢతరాహత మయ్యు నాగమా
తరుణమునందు నించుకయుఁ శ దత్తటమందక మ్రింగు చుండఁగన్. ౭౪ 1937
- చ. జనకునియా ర్థి దా నెఱిఁగి శ చయ్యన వచ్చి మురాంతకుండు దే
వనికరపూజ్యమానమయి శ భాసిలు కోమలపాదపంకజం
బున స్పృశియిం చె; న త్తటిని శ భూరిభుజంగమ మప్ప రేశుపా
వనపదపంకజాత మటు శ వర్ష మునున్ స్పృశియింప వేగమే. ౮౪ 1938
- చ. తనదగు పూర్వదుష్కృతనితాంతఫలం బగుసర్పరూప మొ
య్యన విడనాడి దేవనికరార్చితమా తనపూర్వరూపముం
గనియె; హిరణ్యమాలికలఁ శ గ్రాలుచుఁ దేజము రూపమొంది న
ట్లనుపమమై కనంబడెడు శ నాకృతితోఁ దగి భ క్తిమీఱఁగన్. ౯౪ 1939
- క. తనఘనచరణాబ్జంబుల, కును వందన మాచరించి శ కోరికఁ దనమ్రో
లను నిల్చియున్న పూరుషుఁ, గని యప్పురుషోత్తముండు శ కరుణం బలికెన్.
- ఉ. ఎవ్వఁడవీవు? తేజమున శ నిట్లు వెలింగెదు; సాధుదర్శనా!
యెవ్విధి నిట్టికుత్సితమశయే యగురూపము గల్గె నిన్ను ము
న్నెవ్వఁడొ యిట్టిసీచగతి శ నివ్వని బొందఁగఁజేసె జెప్పుమా
యవ్విధమెల్లఁ దేటపడ శ నంచు ముకుందుండు ప్రశ్న చేయఁగన్. ౧౦ 1941
- మ. విని యాసర్పతనుండు పల్కె వినుమా శ విద్యాధరుండన్ సుద
ర్శననామంబునఁ బిల్వఁగాఁబడుదు నే శ ద్రవ్యంబుఁ జక్కందనం
బును గల్గన్ రహిమించువాడ నగుదున్ శ భూతేశ! నే నొక్కనాఁ
డనుమోదంబున వోమయానమున; నొశయ్యారంబుగాఁ బోవుచున్. ౧౧ 1942
- చ. మనము దిశాలిఁ గాంచ నసమానముదంబును బొందియుండుటం
జనుచు సురూపసంపదకు శ సంతస మందుచు గర్వ మానుచున్
వనమునఁ గుత్సితాకృతు లావారితయోగయతాత్మలున్ దపో
ధనులు మహాంగిరఃకులవశతంసులునైన మునీంద్రులన్ విభూ! ౧౨ 1943
- క. పరికించి బుద్ధిలేమిని, బరిహాసము చేసినాడఁ శ బాప వృదియే
సరసిజనేత్ర! వారలఁ, బురికొలిపెన్ దాన వారు శ భూరికుఠచేన్. ౧౩

- క. ఉరగాకృతి దీనిని గని, ధర నుండు మటంచుఁ బల్కి శ తన్వౌనులు నా
యురుతరపాపఫలంబును, బరిపూర్తిం గాంచజేయఁ శ బాల్పడిరి హరి! ౧౩
- క. ఆకరుణాత్ములు నన్నపు, డీకరణి శపించు టరయ శ నెలమి స్నను నీ
శ్రీకలితపాదపద్మము, లీకాంతారమునఁ జూడఁనే చేసిరిగా. ౧౩౪ 1946
- క. ఇదివారి యనుగ్రహమే, సదయా! యక్కారణమున శ సకలేశ్వరతన్
బొదలెడు లోకగురున్ నిను, ముదమారఁగఁ గంటి దేవశమునివరవినుతా! ౧౪
- క. చరణమ్మున స్పృశియించితి, పురుకరుణన్ దాన నాయశ్ఘోత్కర మెల్లన్
బరుగెత్తె నెచ్చటికొ భీకరశాపము వాసె నింతఃకంట ధరణిలోన్. ౧౪ 1948
- క. కలదె శుభంబన సంస్మృతి, జలనిధికన్ పెఱచి నీదుశశరణముఁ గను వా
రలభీతిమాన్పు నిన్నో, జలజాతౌ! వేడువాడఁ శ జనఁగ ననుజ్ఞన్. ౧౪౫ 1949
- తే. విగతశాపుఁడనైతి నీశవిమలకరుణ!, నోమహామోగిభూషణ! శ యోమహాత్మ!
యోమహాపురుషా! సజ్జనామయహర!, సర్వలోకేశ్వరా! మహేశ్వర! సురేశ!
క. నిను శరణు వేడితిని నేఁ, జనువాడన్ సెలవొసంగఁజను నచ్యుత! ని
న్నును గంటి బ్రహ్మశాపంబును బాయఁగఁ గంటిని ముదఃమును బొడఁగంటిన్.
- చ. అరయఁగ నిద్ది చిత్ర మగు శ నయ్య? పరాత్పర! నీదునామ మా
దరమున నుచ్చరించెడు సతతం డొగిఁ దన్నును శ్రోతలన్ ద్వరం
బరమపవిత్రతం గనెడుశభంగి నొసర్చు నటన్న నింక నీ
చరణమునొక నల్పతరశాపవిముక్తిని గాంచు టబ్రమే. ౧౭ 1952
- క. అనివేడి సుదర్శనుఁ డా, వనజాక్షు ననుజ్ఞ నొంది శ వలగొని ప్రణతిం
బొనరించి దేవలోకంబునకుం జనె నందగోపభూపతి యంతన్. ౧౭౪ 1953
- క. ఆపద్విముక్తిఁ గాంచెను, గోపవరుల్ పరమపురుషకుంజరుఁ డగునా
శ్రీపతి యాత్మవిభూతిన్, బ్రాపించిన మేలుగాంచి శ బహుభంగులుగన్ ౧౮
- ఆ. పిస్తయంబు నొంది శ వే నియమంబు స,మాప్తి నొందఁజేసి శ మానసీయ
హరిచరిత్రముల మహాదృతిఁ బొడుచు, మందఁ జేరఁజనిరి శ మరలి యంత. ౧౯

— శంభుచూడుని హరి వధించుట. —

- క. అతిచిత్రవిక్రములు శ్రీ, పతీయును బలదేవుఁ డొకక్షుపన్ వనసీమన్
జతనమ్మున విహరించిరి, శతపత్రైక్షణల నడుమ శ సంతస మలరన్. ౨౦ 1956
- సీ. సాధ్వలంకృతులయి శ చందనచర్చలఁ దగి పుష్పహారముల్ శ సొగసు మిగుల
వింతకాంతిని గూర్చు శ విమలాంబరంబుల ధరియించి సహజ ముదమున వెలఁగు
పడఁతులు తమవగు శ పౌరుషమ్ములఁ బొడ వింతసంతోషంబు శ వెలయ విహర
ణము సల్పి; రత్నరూణమునఁ జంద్రుండు నక్షత్రము లుదయింపఁ శ జారుమల్లి
తే. కాపరీమశమత్తభృంగములు ముసరఁ, గలుపపూవుల తావుల శ వెలసి పిల్ల
వాయువులు వీచుచుండంగశభ వ్యరితి,నలరు రాత్రిముఖంబు వాశరలుపొగడుచు.

- క. స్వరమండలమూర్ఖిత మొక, పరిగాఁ గల్పింపఁగా నిబద్ధముగామిన్
ధర నెవరికే నశక్యం, బరయఁగ నట్టెన నాసహజు లద్దానిన్. ౨౨౪ 1958
- క. ఒకపర్యాయమె శాస్త్రోక్తికలితముగ సుందరముగ ఓ దివ్యులు మెచ్చున్
సకలప్రాణులకుం జి, త్తకర్ణసంతోషదముగఁ ఓ దత్పరమతు లై. ౨౩ 1959
- తే. ఒనరఁ గల్పించుచుం బాడి ఓ రువిదమిన్న, లామనోహరగీతము ఓ లాలకించి [డు
మూర్ఖ మునుఁగుచుఁగట్టినపుట్టములును, జాటుచున్నను దెలియంగఁజాల కపు
- క. కురులగుమినుండి పుష్పము, లుగులుచు నుండిన నెటుంగఁకుండిరి తనువుల్
వరమేళు లిట్లు స్వేచ్ఛగఁ, దిరుగుచు మత్తిల్లినట్లు ఓ దీపించుతమిన్. ౨౪౪ 1961
- క. వనమున విహరింపం గని, ధనదానుచరుండు మిగుల ఓ దర్పద్ధతుఁ డం
చును గీర్తిగన్న కుమతీయుఁ, జనుదెంచెను శంఖచూడఁసంజ్ఞఁ డచటికిన్. ౨౪౫
- క. హరిబలదేవులు తమకుం, బరిపాలకులుగ నెసంగు ఓ వనితామణు లా
తురతం బొందుచుఁ గూయిడ, నిరువురు సోదరులు కనుచునే యుండంగన్. ౨౬
- క. కొనిపోయె నుత్తరపు దిక్కునకున్ బలవంతముగను ఓ గోపాలవరుల్
వనితలు కృష్ణా! రామా!, యని బెబ్బులిబారిబడిన ఓ యావులపోల్కిన్. ౨౬
- క. తముఁ బిల్చుచు వగచుచుఁ బో, వ మదుల్ కరుణాభిముగ్ధఁ ఓ బరువెత్తిరి; సా
లమహీరుహవరములు హ, స్తములం గనుపట్ట సాధ్వసము పోవంగన్. ౨౭
- క. ఇఁక భయపడకుం డనివా,రికి నభయమొసంగుచున్ ధరిత్రియు నదరన్
సకపటుని గుహ్యకాథము, నొకపర్వున నెదిగిరి జవఁమొప్పం జనఁగన్. ౨౮
- చ. బలమునఁ బొల్చి సోదరులు ఓ పర్వునఁ గాలుఁడు మృత్యువున్ బలెన్
దలఁపడరాఁగఁ జూచి మదిఁ ఓ దద్దయు సాధ్వస మావరింప నా
జలరుహనేత్రులన్ వదలి ఓ చక్రిని రామునిఁ గావుఁ డింక న
న్నెలమిని మాన్యులార! యనుసనిట్టి యుపాయ మెటుంగఁ జాలకే. ౨౯ 1967
- చ. బ్రతుకునుగోరియే పరుగుఁవాతెను; వానిశిరోమణిన్ గొనన్
మతిఁ దలపోసి శ్రీహరి యశమానుషరూపుఁడు వాఁడుపోవు న
ట్లతిజవమొప్పుఁ బర్విడె మహాత్ముఁడు రాముఁడు స్త్రీజనంబుగా
చుతమిని నిల్చె నందె; కడుశూరత నవ్విభుఁ డాదురాత్మకున్. ౩౦ 1968
- మ. అవిదూరంబునఁ దారసిల్లి నిలుమా ఓ యం చుగ్రతం బల్కిము
ప్రివిఘాతంబున శంఖచూడుని మహాశీర్షంబు భంజించి స
చ్చవిరాజన్తణి సంగ్రహించె; నిటు యశ్చస్వామిభృత్యున్ గతా
సువుఁగావించి తదీయభాస్వరమహాశూచామణిన్ గ్రక్కునన్. ౩౧౪ 1969
- క. కైకొని బలదేవునకున్, శ్రీకాంతుఁ డొసంగెఁ బ్రీతిచే నిటు లియ్యన్
వే కాంచుచు నాపడఁతులు, శ్రీకృష్ణుని సద్గుణంబుఁ ఓ జెలఁగుచుఁ బొగడన్. ౩౨

ముప్పదియైదవ యధ్యాయము.

శ్రీహరి పగలడవులకరుగ గోపికలుచింతించుట.

- శా. కాంతారంబున మేయ గోవులరుగం శ గా వానివెంట బవల్
కాంతుండౌ హరి పోవఁ జిత్తములు నిశక్కుం బాహరిం గూడిపోఁ
జింతల్ గ్రమ్మఁగఁ గృష్ణలీలల సదాశచింతించుచుం బాడుచున్
బంతంబొప్పఁ బగళ్లఁ బుచ్చుచు నిటుల్ శ వా రొక్కటం గూడుచున్. ౧ 1971
- క. పలుకంగఁ జొచ్చి రార్తిని, గలఁగుచు నొండొరులతోడఁ శ గాంతామణు లో
జలజాక్షులార! హరిదాఁ, పలిమూఁపురముపయి వింతపర్యెడురీతిన్. ౧౪ 1972
- సీ. సవ్యకపోలంబుఁ శ జక్కంగ నూఁది భ్రూలతికనాడించుచు శ నతిమనోజ్ఞ
ములగు నంగుళుల మురళిరంధ్రమార్గంబులం దిడి దానిస్వీయాదరమున
నునిచి భూతావళి శ మనములు సొగియంగ నమ్ముకుందుం డూఁదునవసరముల;
వోమయానములెక్కి శ పోవు నాదివిజాంగనలు సిద్ధులంగూడి శ వెలయుచుండి
తే. యును మురళిగానమాలించి శ మనములందు, విస్తయమునొంది మన్తధరవీరబాణ
నిహతి విబ్రంతచిత్తలై శ నిర్భరమగు, సిగ్గు గదురుట నీవులు శ చెదటియున్న.
- క. వలువలు జాతీస మిగులం, గలంకనొందిరి; మనోజ్ఞశకాయుని గృష్ణున్
జలజాక్షువదలి యుండఁ, గలమే కన్నులఫలంబుగద హరిఁ గనుటల్. 3 1974
- క. ఓయంగనలారా! వినుఁ, డీయద్భుత మొకఁడు కృష్ణుఁ శ డీనందుసుతుం
డాయడవిఁ దారహారం, బేయనువున నుండునట్టూలే నిర్మలమై. 3౪ 1975
- క. తనరారుహాసమున నుర, మున మెఱపుండీగవోలెఁ శ బొల్చెడు సిరితోఁ
గనులకుఁబండువు చేయుచుఁ, దనువీడిమహార్తిఁగుందు శ తరుణుల మనలన్. ౪
- క. అరయక యార్తిగూర్చుచు, మురళి వాయింతురుణామున వ్రజమందుం
బరఁగెడు గోవుషభంబు లి, తరమృగములు చిత్తములను శ దద్ధవి లాగన్. ౪౪
- ఆ. దూరముననె నిల్చి శ తోఁచనియట్లుండి, మున్నె కొఱికి నమలుచున్న గఱికి
పఱక లల్లెయుండఁ శ బండ్లఁ గదల్పక, చెవులనల్లె నిక్కఱజేసి వేడ్క. ౫ 1978
- క. నిదురించినయట్టులు సొం, పొదవఁగ లిఖించినట్టియరుచిత్రము నా
గదలక మెదలక నిలిచెడు, నదె చూడుఁడు దీనికంటె శ నద్భుత మున్నే ?. ౫
- చ. చెలియ! మయూరబర్హములె శ చెల్వము గుల్కెడుపూలగుత్తులై
వెలయఁగ ధాతువారమె పశువిత్రపలాశములై చెలంగ ను
జ్వలతరమల్ల పేష మన శ భాసిలి యబ్బులదేవుఁగూడి గొ
ల్లులు తను వెంబడింపఁగ విశలాసముమీఱ ముకుందుఁ డెచ్చటన్. ౬ 1980
- క. తానుండి యాలఁ బిల్చునొ, మానితవేణుస్వనం బశమానుష మగుచున్
జానుగ నొప్పుఁగ నపుడా, స్వానము నాలించి వేగ శ శైవలిను లొగిన్. ౬౪

తే. ధర నచేతనములుగాఁగఁ శ దనరియుండి

యును బలాగ్రజుపదకంజ శ యుగమునుండి

పవనుఁ డల్లనఁ గొనితెచ్చుపావనరజ

మును జెలి! మన మెవ్విధమునసుకృతము. ౭

1982

క. ఒనరింపని కారణమున, ఘనభంగభుజాళిఁ జాఁపి శ కదలుచుఁ బ్రేమం

బునఁ బ్రవహించుగతుల్ చెడఁ, గనుపట్టెడునట్టె నిలిచి శ కనుఁగొనరాదే? ౭

క. వనితారత్నములారా!, యనుచరులగు గోపవర్యు శ లమరులు తనదౌ

ఘనవిక్రమము నుతించుచుఁ, దనివిసనకయుండ నందతనయం దెలమిన్. ౭౪

సీ. ఆదిపూరుషువలె శ నాకమలాదేవి తన్నెడఁబాయక శ వన్నెగులుకు

చుండఁగా వనసీమ శ నొయ్యారమునఁ జరియించుచు భూరిభూతభృత్తములఁ

గ్రుమ్మరుచున్నట్టి శ గోవుల మురళిచేఁ బిలువంగ భక్తజనులు స్వకీయ [నర్మ

హృదయాంతరములందు శ నెనఁగుధ్యానంబున ధరియించుచుఁ బూజఁ శ దమి నొ

తే. గల్పితములగు పూలతోఁ శ గమ్రఫలని

కాయములతోడ గురునమస్కారయుతీని

వినతులయి పులకితములౌ శ తనువు లలర

హర్ష బాష్పముల వదలు శ నవ్విధమున. ౮౪

1985

చ. వనమునఁగల్గు తీఁగలును శ వాని సమాదృతఁగూడి యున్న పా

వనతరువుల్ స్వకీయమగు శ భవ్యహృదంతరసీమలందు నా

వనరుహనేత్రుఁ డున్న గతి శ వారక తెల్పుచునున్నయట్లు పు

ష్పనికరసత్ఫలాళిఁ దగి శ భారమునం దమకొమ్మ లెంతయున్. ౯

1986

తే. క్రిందికిఁ వ్రాల నతిశయ శ ప్రీతిచేత

మొగ్గ లనువ్యాజమునఁ జాలఁ శ బులక లొలయఁ

బుష్పరసధారలకొదడుపుచుఁ జెలంగు

భూమినదె కంటిరే? చిత్రము గద యిద్ది. ౯

1987

చ. సరసిజనేత్రలార! రుచిసాంద్రము నవ్వనమాలఁదాల్చి త

త్పరిమళసంయుతిం దులసి శ భాసీలఁ దన్మకరందపానని

ర్భరమదమత్తతక భ్రమరవారము ఝంకృతు లొప్పు బాడ సా

దరమున దానినికొ వినుచుఁ శ దా మురవైరి యెసంగుపేడుకన్. ౧౦

1988

చ. మనమున దానిమెచ్చుచు నమానుషరూపము గల్గువారిలోఁ

దనదగురూపమే తొలుతఁ శ దప్పక లెక్కగొనంగ నై తగక

ఘనమురళికొ మనోహరము శ గా వదనంబునఁ జేర్చి పాడఁ బూ

నినతటి సారసంబులు వినిర్మలచి త్తములై న హంసలున్. ౧౦౪

1989

- చ. కొలకులనుండి యింపులనుగూర్చెడు నామృదుగీత మట్లే యా
త్తల నవలీల మ్రుచ్చిలగఁగఁ శ దత్పరతం జనుదెంచి సంయతం
బులుగ స్వచిత్తముల్ వెలయఁ శ బూనికఁ గన్నులు మూసి యట్టులే
నిలిచి యశోదనందనుని శ నీరజనేత్రుని గొల్చియుండెడున్. ౧౧ 1990
- సీ. బలయుతుండయి హరి శ స్ర జయువతీతిలకంబులారా! భూరి శ కాననములఁ
దిరుగుచు వనసుమరవిరచితహారముల్ ధరియించి కర్ణావతంసములను
వెలయుచు గిరిసానువులఁ జేరి సమ్మద మలరఁగా వేణుధ్వజనుల జగంబు
లకు సంతసమ్ము గల్గఁగఁ జేయుచుండంగ నంబరంబునఁ బోవునట్టి మేఘు
- ఆ. మల్ల స్వనము వినుచు శ నమ్మహాత్ముని మీఱి
చనఁగనోడి నిలిచి శ తనదుతనువు
నాతపత్రమువలె శ సతనికి నమరించి
యనుగుణముగ నులుముచును ముదమున. ౧౨౪ 1991
- చ. తనురుచి నాశ్రితాపహృతిఁ శ దద్దయు నుద్దిగ నొప్పు వాసుదే
వునిపయిఁ బుష్పచర్మ మును శ బొంకముగాఁ గురియించెడుం గడే;
వినుము యశోద! నీసుతుఁడు శ వింతగ గోపకయుక్తిఁ గ్రీడలం
దనిసెడు నేర్పుకాఁ డగుఁగదా? యల కృష్ణుఁడు సంతసుబునన్. ౧౩౪ 1992
- తే. అధరబింబంబునన్ వేణువట్టె చేర్చి
తానె కల్పించినట్టి యుశ త్తమములై స
స్వరవిశేషంబులం బెక్కుశచందములుగఁ
బూని వాయించు నవసరంబునను వేడ్క. ౧౪ 1993
- చ. హరిహాయశంకరుల్ విధియు శ నాదిగఁగల్గు సురేంద్రు లాధ్వనిన్
గరము వినంగఁ గంతములు శ గ్రక్కునవాల్చి మనంబులన్ గడున్
స్థిరతను గాంచఁజేసి విని శ ధీరులు నయ్యుఁ దదీయభేదముల్
వరుసఁ గనంగలేక తడఁబాటును బొందుదు రేమిచిత్రమో? ౧౫ 1994
- క. ధేనువుల ఖురక్షోభం, బూనక యుండంగ గోకులలోర్వికి ధ్వజమున్
మానితవజ్రఁకుశబిస, సూనాదిక చిహ్నములను శ శోభిలి మఱియున్. ౧౫౪
- క. అనుపమములు నగు నిజపద, వనజదళంబులను గూర్చి శ బాధ గుడుపుచున్
వన గజరాజ సమగమన,మున వేణువు నూఁదుచున్ విశమోహనలీలన్. ౧౬
- క. పరికింప మనోభవగురు, పరితాప మొసంగు నడకఁ శ బరమంబు మనో
హరమునగు వీక్షణంబుల, నరుదుగఁ గన్నడఁగ భూరుహము లటు మనమున్.
- ఆ. కదలకుండ మోహ శ మొదవుటఁ గ్రొమ్ముడి, వీడుటయును నీవిగూడ సడలు
టయును దెలియఁజాల శ మయితిమికద చెలు,లార! యిది విచిత్ర శ మారయంగ.

- సీ. గుఱుతుపడంగను శ గోవుల లెక్కింపఁగూర్చిన సన్నణిఁకూటభాసు [ల
 ర మగుహారముఁదాల్చి శ మమత నాయాచోట్ల వానిలెక్కించుచుఁ శ బరిమళము
 నలుఁగడలం జల్లుతలసిహారముఁ దాల్చి యనుఁగుమిత్రుని దగునంసముపయి
 బాపఁపుఁ గదియించి శ పద్దాయతాక్షుండు వేణుగానమ్మును శ వేడ్కఁజేయు
 తే. నవసరమ్మునఁ గృష్ణసారవనితలగు, హరిణు లావేణునాద మొయ్యన స్వచిత్త
 ములను మ్రుచ్చిల గృహములఁ శ గలుగునాశ,లను వదలి గోపికలరీతి శ నధికభక్తి.
- క. సుగుణగణసాగరుం డై, తగు శ్రీహరి వెంటనంటి శ తత్పరమతిఁ జ
 క్కఁగ నిల్పియుండి నవి స్వీయగతుల్ విడనాడి యిద్ది శ యద్భుతముకదా? ౧౯
- క. అనఘాత్తి కా! యశోదా!, వినవమ్మా కుందకుసుమశవినరమ్మున విం
 తనుగూర్చు హారమును దాల్చిన వేషము చూడ నతివిశిత్రము తోషన్.
- క. తనమిత్రులకుఁ బ్రహర్షంబును గూర్చుచు నందరాజశపుత్రుఁడు గోగో
 పనికాయము నేవింప య,మునచెంత విహారమోదశమున నుండుతఱిన్. ౨౦
- క. మలయజ సంస్పర్శంబున, వెలసెడు నమ్మందపవనశవీరుఁడు హాయిం
 గలిగించుచు వీచెడు; సి,ద్ధులు గంధర్వాదులెల్లఁ శ దోరపుభక్తిన్. ౨౦౪ 2003
- క. పరిమళ సుమవర్షంబుల, గురునుతులఁ వాద్యములను శ గోమలగీతో
 త్కరముల వలగొని నేవిం,తురుగాదె? తదాత్మలగుచుఁ శ దోయజనాభున్. ౨౧
- సీ. గోవర్ధనమునెత్తి శ గోపాలకులకు గోవులకును హితమును శ గలుగఁజేసి
 వచ్చెడు శ్రీకృష్ణు శ వర్త్తమునందు బ్రహ్మాదిన్మధులు స్వకీయాంఘ్రికమల
 ములకు నమస్కారశములను జేయుచునుండ సాయంతనంబున శ సకలగోధ
 నమునొక్కటిగఁ జేర్చి శ విమలవేణుధ్వని నొనరించుచును దనయనుచరు లొగి
 తే. గీర్తి బాడుచునుండంగఁ శ గేవలప్ర,మదమునం గనుమాదృక్కశమలములకును
 సంతసము గల్గఁజేయఁగఁజాలి ధేను,ఖురరజోవృతహారుఁడై శ త్వరను గనుచు.
- క. మాకుం గలవాంఛితముల, వేకూర్పఁగఁ గోరి నందుభీరువుతనయుం
 డౌ కృష్ణశీతకిరణుఁడు, గోకులమున కేగుదెంచు శ గోపతిపాగడన్. ౨౩ 2006
- తే. కనకకుండలకాంతులు శ గ్రమ్మియున్న
 యట్టిచారుకపోలంబు శ లలరఁ బక్వ
 బదరఫలపాండిమముగన్న శ వదన మొప్పు
 సుంత మదయోగవిహ్వలాశతులు చెలంగ. ౨౩౪ 2007
- క. నెచ్చెలులకు మానము దగ,నిచ్చుచు వనమాలి పూర్ణశ్రమృగలక్ష్మగతిఁ
 హెచ్చుగఁ బ్రసన్నదర్శన,మిచ్చుచు ప్రజవాసితాప శ మెల్ల నడఁచుచున్. ౨౪
- క. ద్విరదాధిపవిహరణ మటు, సురుచిరగమనం బదెంతో శ సొంపుగులుక సుం
 దరమూర్తి బలుఁడు ముచ్చట, నరుదెంచు దినోత్థతాప శ మడఁగించుతమిన్.

- క. సాయంసమయంబున మా, కేయోడఁ గలుగంగరాని శ యెలమిఁ గలుగునం
చాయంగనలెల్లను హరి, యాయాక్రీడలను భక్తి శ యధికంబగుటన్. ౨౫
- ఆ. ఇష్టమున్నయట్టులే పాడుచును మనో, జీవితములనెల్ల శ శ్రీవరుపయిఁ [దు.
జొనిపి తన్నయముగఁ శ గనబడ సకలంబుఁ, బగలు క్రీడలొగిని శ సలుపుచుం

ము పు ది యా అ వ య ధ్యా య ము.

— వృషభాసురసంహారము. —

- క. అరుదెంచె నొక్కనాఁ డా, హరియుండెడుమంద కొక్కశయసురుఁడు కడుభీ
కరకాయుఁడు వృషభాకృతి, ధరియించియె మూపురం బుదాత్తముకాఁగన్.
- చ. ఖరఖురఘట్టనంబులను శ గ్రక్కదలన్ ధరఁ జేయుచున్ గడున్
బిరుసుగ అంకెవైచుచును శ బృథ్విని జీల్చుచుఁ గాళ్లతాపునన్
నిరుపమవాల మొక్కగతి శ నిక్కఁగఁజేయుచు వాడులై మహా
త్తరములు నై నశృంగముల శ తాపులనప్రము లూడఁ జిమ్ముచున్. ౨ 2013
- *తే. అప్పుడప్పుడు సుంత రశనంత మూత్ర
మును బురీషంబు వదలుచు శ భూరిభీతి
కలుగునట్టులు తెప్పలు శ గదలకుండఁ
గాంచుచున్ మంద కేతెంచె శ గడురయమున. ౨౪ 2014
- చ. దనుజునిఱంకె శ్రీత్రములశదాపునఁ జేరిన నాలగర్భముల్
వనితలగర్భముల్ సమయ శ భంగముగాఁగను ప్రావపాతముల్
గను; మఱి వానిమూపురముఁ శ గాంచి మహీధరశృంగశంకచే
ఘనములు వ్రాలుచుండు నిటు శ గన్పడు నాదనుజాధముండు రాన్. ౪ 2015
- క. వానివిషాణాగ్రంబుల, గానం బడుతీక్షణతఁగని శ కడు భీతిల్లం
బూనిరి గోవులు గోపిక, లాననములు వైకినెత్తి శ యకటా! యనుచున్. ౪౪
- క. గోవులు భీతిలి మందను, వే వదలి తమంతపాటె; శ విహ్వలమతు లై
శ్రీవాసుదేవ! కృష్ణా!, గోవిందా! నీవె దిక్కశగుదు మా కెల్లన్. ౫ 2017
- క. అని యాహరి చెంతకు నా, వనితలు పూరుషులు పోవ శ భగవంతుం డా
ర్తినిబొందు గోకులమ్ముం, గని పాటకుఁ డనుచు వారికలఁత యుడుపుచున్. ౬
- మ. సురభైరిం గని యోరిమాఘ! కుమతీస్తోమోత్తమా! భీతిచేఁ
బరుగుల్ వాతెడు వాఁతొడఁదగునే శ పంతంబు దుష్టాత్ములై

* “కించిత్కించిచ్ఛక్యత్సంచక్” అని మూలము.

శాం-భాగ—30

ధరఁ బీడించెడు క్రూరభావములచేతం బొల్పు నీవంటియా

శరులం దాకి బలంబు దర్పమును నాశశంబొందఁగాఁ జేయుదున్. ౮౫ 2016

*క. అనిపిలుచుచు వానికిఁ గ్రుధ, జనియింపఁగ మిగులఁ జేయఁజాలు తలములక
ఘనభుజము లప్పళించుచు, నని నేయఁగ మిత్రదనుజు శ నంసమునందున్. ౮

క. వ్యాళాంగమువలె నిడుపుగఁ, గ్రాలెడు తనహస్త మునిచి శ కడఁగి నిలిచె; గో
పాలుఁడు తనకుం గ్రోధం, బాలాగునఁ బుట్టఁజేయ శ నత్యుద్ధతుఁ డై. ౮౫

చ. ఖురముల వైనరాపిడుల శ ఊణి నగల్పుచు మింటనున్నయా
గురుతరమేఘమాలికలు శ క్రూరతవాలము నిక్కితోల స
త్వరముగఁ బాటి పోవ హరిఁదార్కొనఁ బోయెను రాక్షసుండు భీ
కరతరశృంగకోటులు తగఁగ మును డీకొనునట్లు నిల్పుచున్. ౯ 2022

ఉ. కన్నులు రక్తపూరములు శ గ్రవ్వఁగ తెప్పలువ్రాలకుండ నా
పన్నశరణ్యుఁ డౌహరిని శ భద్రదు నెన్నక లోచనాగ్రదృ
ష్టి నైఱిఁ గృష్ణుపైఁ బఱపి శ జిష్ణువిముక్తమహాశనిక్రియ
గ్రన్నన మార్కొనె; గపటకల్పితమానవరూపుఁ డత్తఱిన్. ౧౦ 2023

క. వానివిషాణంబులఁ గై, బూనికమైఁ బట్టుకొని విభుత్వము తగఁగా
నేనుఁగు మఱియొక ద్విపమును, దా నెట్టెడుభంగితోఁడదర్పం బడఁగన్. ౧౦౫

క. పదునెనిమిదియడుగులు ముద, మొదవఁగ వెన్కకును ద్రోసేనుర్విఁబడఁగఁ గ్రూ
రదనుజుఁడు పిఱిందికిఁ ద, న్నదయత హరిత్రోయనప్పు శ డతివేగమునన్. ౧౧

సీ. మరలలేచి క్రుధన్ సమస్తాంగములు చెమర్పంగ నిట్టూర్పులు శ పర్వవాట
నొడలుతెలియకయే శ యుద్ధతిఁ జనుదెంచె; భగవంతుఁ డావృషభంబు మరలఁ
జనుదేర శృంగములొసరగునఁ జేఁబూని కాలఁద్రొక్కుచు నేలఁగూలఁ ద్రోసి
యార్ద్రవస్త్రముఁ బిండునట్లుగఁ బీడించి శృంగమూడఁగఁ దీసి శ యెసఁగువేడ్క

తే. దాన నడఁచెను వాఁడును శ ధరణిఁ గూలె
రక్తధారలు వెడల మూత్రము పురీష
మట్టె వెడలంగ హస్తము శ లంఘులు త్వరఁ
దన్నుకొనుచును దిరిగెడు శ కన్నులొప్ప. ౧౩౫ 2026

క. మరణావస్థల నొందుచు, నరిగెన్ జమునింటి కట్టు శ లసురుఁడు చావన్
సురులు హరిన్ వినుతించిరి, విరులన్ గురియించుచున్ బ్రవిమలమనసులన్.

తే. వృషభతనుధారియా దానశవేంద్రుఁ జంపి
స్వజనసంస్తాయమానుఁ డై శ భ్రాతఁగూడి

* “తిలశద్దేన కోపయన్, సఖ్యురంసే భుజాభోగం” అని మూలము.

- గోపికానయనోత్సవం శ దై పరాత్ప
రుడు ప్రవేశించె మందను శ గడు ముదమున. ౧౫ 2028
- క. ఋతాసురుఁ డిటు హరిచే, శిక్షింపం బడఁగ నతివిశ్రాంతక్రియుఁ డై
యీక్షితి వెలసెడు నప్ప,ద్దాతుని చరితంబు నెల్ల శ నాత్మఁ దలఁచుచున్. ౧౫౪
- క. దేవర్షియైన నారదుఁ, డావిధమున్ గ్రూరమతికి శ నాకంసునకున్
దా వినిపించెడు కోరిక, మై పసుధకు నేగుదెంచి శ యాభూమిపతిన్. ౧౬
- చ. కనుఁగొని యిట్లుపల్కె; నలకనన్య యశోదకుఁ బుట్టె దేవకీ
తనయుడు కృష్ణుఁడౌ బలుఁడు శ ధారణి నాయక రోహిణీసుతుం
డని తలపోయుమా!, మది భయంబుతగన్ పసుదేవుఁ డాత్మమి
త్రున కలనందభూపతికి శ రోహిణి సూనుని గృష్ణు నిచ్చెఁజూ. ౧౭ 2031
- ఉ. ఇల్లడఁగా నిడెన్ సుతుల శ నిర్వుర, వారలచేతనే మహి
వల్లభ! నీవుపంపిన ప్రభావసమగ్రులు సేవకుల్ ధరన్
ద్రెళ్లగఁ జేయఁగాఁ బడిరి శ ధీరులు వారిపు డేపుమీఱ వే
పల్లెయ నున్న వా రనెడుపల్కులు నారడునోట వెల్వడన్. ౧౭౪ 2032
- మ. విని యాభోజవిభుండు స్వేంద్రియము లుద్వృత్తి గలంగన్ రుషన్
గొనియెన్ దద్వసుదేవుఁ జంపుటకుగాఁ శ గ్రూరాసి; దేవర్షి యా
తని వారించెను భావికాలగతచేతం జేరితుండై; మృతిం
దనకుం గూర్తురు వాసుదేవులను దాతృర్వంబునం గంసుఁడున్. ౧౭౫ 2033
- తే. దేవకీవసుదేవుల శ దృఢములైన, లోహపాశంబు లిడి చెఱఁగోన నునిచె;
నారదుఁడు చనినంత భూనాయకుండు, కేశదానవుఁగని బలకేశవులను. ౧౭౬
- క. గోకులమునఁ దగువారిని, బోకార్పుమ యపుడె నీవుఁపోయి యనుచు ను
జేకించిన కోపంబున, నాకంసుఁడు పనిచి యంత శ నాతురుడగుచున్. ౨౦ 2035
- సీ. చాణూర ముష్టిక శ శలతోశలాదికప్రభృతుల మంత్రుల శ బరమమాన
వంతుల మఱియు మావంతులఁ బలికె నిట్లనుచు వాక్క్రౌఢిమమున;
వీరులై తగినచాణూరముష్టికులార! వినుఁడు నావచియించు శ విధము; మీర
లానకదుందుభి శ యాత్మజుల్ రామకృష్ణులు నందామందను శ జెలఁగుచున్న
- ఆ. వారలంట; మఱియు శ వారలిద్దలు నాకు, మృత్యువనుచు దైవ శ మేర్పఱిచెను
వార లిప్పురంబుఁ శ జేరరా మల్లయు,ద్ధంపులీలమై వశధింపవలయు. ౨౩ 2036
- క. మల్లాహవరంగంబున, నెల్లెడలన్ స్తంభవితతి శ నెత్తుగఁ దగి సం
పల్లలితములగు మంచము, లుల్లసీలం జేయుఁ డందు శ నొప్పెడు స్వేచ్ఛన్. 2037
- క. పౌరులును జానపదులును, జేరి కనుంగొనఁగ వచ్చుఁ శ జిత్తములందుం

గోరిన గతి మల్లాహవ, మేరితి సాగునొ యది శ యిదియేయనుచున్. ౨౪ 2038

*క. [మతిమంతుడ వోమావటి, హిత ముపదేశింతు నీకు శ నెప్పుడు నత్యు
ద్ధతిఁ దుండముకొస గండ, ద్వితయంబున మదజలంబు శ వెల్లివిరియఁగన్. ౧ 2039

తే. కువలయాపీడ మనుపేర శ ఊణి వెలయు, దాని రంగస్థలంబున శ ద్వారమందు
ముద్గరముతోండముననుండభూరిభయము, కలుగునట్లుగనిలుపుమాకరివరమది

క. వసుదేవకుమారులు రాఁగ సత్త్వ ముప్పొంగుచుండఁ శ గాఁ జంపఁ దగున్
వెసనని శాసించెను మఱియు సంశయమునొందు వానిశయుల్ల మెఱుఁగుటన్. 3

ఆ. వానిసంశయంబు శ వదలింపఁదలఁచి యందున్న వార లెల్ల శ నొగి వినంగఁ
బలికె దుర్మతియగు శ పార్థివవద్యుండు, వినుఁడు సభ్యులార! శ వింతవార్త. 34

క. వినఁదగు నయ్యది పదిలము, గను మదినిల్పంగఁ దగును శ గా దనక మనం
బునఁ జర్చింపందగు నా, కును బంధువులందు మిగులఁగోపము గల్గన్. ౪ 2043

క. చెలిమిని బోదోలంగఁ, గలకారణ మెఱుకవఱతుఁ శ గంజేక్షణ శ్రీ
విలసితయు నొచు భాగ్యంబులనొప్పు మదీయజనని శ పూజ్యచరితయా. ౫ 2044

సీ. ఒకనాఁడు హర్ష్యంబునకుఁ జెలువంబుగా నమరించియున్న యుద్యానమందుఁ
దిరుగుచుండెను మందఃమరుదర్భకులు వీచుచుండంగ నాతోటనొప్పుచున్న
యట్టియశోకపూగవనీజంబులు వకుళపున్నాగముల్ శ సకలభాగ్య [చుండఁ
ముల నొప్పియుండఁ దేఱులు గుంపులుగఁ గూడి నలుదెసలన్ దమిఱజెలఁగు

తే. గోకిలంబులు చక్కఁగఁగూయుచుండె, వనమయూరాళి పింఛముల్ వఱల నాఁడు
చుండఁ గపులును స్వేచ్ఛలనొప్పుచుండె, జూడఁజూడంగ వనమదిసొంపుగాంచె.

క. అదియు వసంతర్తువుగాఁ, ముద ముదవఁగఁ జేయుచుండె శ భూరుహములు ప
చ్చదనంబునఁ దగి చూడంగఁదగియె యుండెను నితాంతఃకాంక్ష జననియున్.

చ. పతియె పరాత్పరుం డనుచు శ భావమునందఁ దలంచుచుండు సు
వ్రత యగుఁగాన నార్తవము శ వాయఁగ స్నానముచేసి మేను ర
త్నతతుల నొప్పుభూషణయుతంబయి భాసిలనుండి నాథునిన్
మతిని దలంచె గోర్కిదగ శ మానని యిట్టితలంపు. నొందఁగన్. ౮4 2047

క. వని నందొక గంధర్వుఁడు, జనులకుఁ గన్పడకయుండు శ చాడ్పున ద్రమిడుం
డనువాఁడు తిరుగుచుండెను, వనితామణి నాడుతల్లి శ వాంఛం గొనుటల్. ౯

క. తనమది నెఱింగె నాతఁడు, జనులహృదంతరములందఁ శ జక్కఁదలఁచు వా
ని నెఱుంగఁజాలుఁ గావున, వనితాశయ మెఱిగి కామభాధితుఁ డగుచున్.

* “౨౫-వ శ్లోకమునుండి యధికపాఠమునకుఁ దెనుఁగని యెఱుంగఁదగు. నాగరపుస్తకమున
సీశ్లోకములు లేవు.

- క. నాతండ్రి యుగ్ర సేనుని, దౌ తనువుం దాల్చి సుస్థితాలాపములున్
బ్రీతిని గూర్చెడుచూడ్కులు, నాతీరున నుండఁ జేరె శ నంతికమునకున్. ౧౦
- తే. వీడు గంధర్వుడే పతివేషధారి, యనుచు నెఱుంగక పతిగనె శ యాత్మ నెంచి
వానిగూడియె విహరించెవనమునందుఁ, గామ ముప్పొంగఁ దెలియని కారణమున.
- క. అవ్వల నాజననియు వాఁ, డెవ్వఁడో యని నిశ్చయించి శ యింతని యనఁగాఁ
నెవ్వనికిం దోడని యా, నెవ్వగ పాలయ్యెఁ గలఁగె శ నేత్రము లపుడే. ౧౧
- చ. మనసు గలంగ నిట్లనియె శ మందమతీ! శత! సీ పెవండవో
పని యిది యార్యగర్హితము శ పాపఫలప్రదముం బొనర్చి దు
ర్జనుడవె యైతివం చడిగెఁ శ జాల భుజాబలశాలి యాతఁ డి
ట్లనియెను మంచిమాటల మహాదృతి సూరిడిలంగఁ జేయుచున్. ౧౨ 2053
- సీ. అబలామణి ! నాదు శ నన్వయ మడిగితో? గంధర్వుకుల మగుఁ శ గాన దేవ
తాసమానుల మనఁదగుదుము; కీర్తింప మునుదేవతాధీశు శ ననుచరులము
మీవంటిమనుజుకామినులకు మేమన్న సులభులమే గాము శ సుదతి! యేల
యందువో మానవు శ లాధిజ రావినాశాదుల కర్హులే శ యగుదు; రమరు
- ఆ. లట్లుకారు; కాన శ నంతర మధికమా, ననిన దాని కాగ్రహంబు పూని
నవయవములు గలఁగ శ ననియె నాతనితోడ, నిట్టి దుష్టకార్య శ మీవొనర్చి.
- క. ఊరకయుండక మఱియును, నేరుపుమీఱంగ నన్ను శ నెమ్మి గనంగా
నోరి ! చేయం జూచెద, వారా ! నీతలపు నెట్టిదగునో యెఱుంగఁజూ! ౧౩
- క. సుకృతంబునకుం బాపము, నకు సాక్షులుగాఁగ జీవనము భూమ్యగుల్
ప్రకటానిల మభ్రంబును, వికర్తనాబ్జారిదిశలు శ వెలయుచు నుండున్. ౧౪ 2056
- క. కాలము ధర్మము సంధ్యలు, నాలీలం గాంచుచుండు శ నన్నిట పీనిన్
దూలించి దురాత్ముడవై, బాలిశ! నన్నిట్లు తీవ్రపాపాన్వితగన్. ౧౫ 2057
- క. ఒనరించితి; హస్త మదం, బున నేమియుఁ దెలియకుండ శ భూరివనమునం
గనుపట్టుపంకజాకర, మును గలఁచినరీతిఁ బాపమునఁ గలప్రీతిన్. ౧౬ 2058
- క. మలిన మన నెఱుంగ కుండిన, కులకాంతను నన్ను మదిని శ గోరికమీఱన్
మలినాత్మగఁ జేసితివే, పలుగాకీ! త్రిదశవర్యపటలాధముఁడా! ౧౭ 2059
- తే. ఇట్టి యపకారమును జేసి శ యెట్లు మరల
నూరిడించెద; పని పల్కు శ చున్న సాధ్వీ
గాంచి ద్రమిడుండు భీతిల్లె శ కనలి శాప
మిచ్చునో యని శంకించి శ యిట్లులనియె. ౧౮ 2060
- క. సారసనేత్రా ! మానవ, నారీమణులందు దేవనాథుల కగువ్యా

- పారం బిది క్రమమే యగు, నారయ విబుధాంబుజాక్షులందు నరులకున్. ౨౦
- క. రతి లభియించినఁ గ్రమమే, గతి నౌ? నది న్యాయహితము శ గాకుండుఁ జుమి!
శతపత్రరుచిరగంధీ!, సుతుఁ డుద్భవమందు ముందు శ సూన్యత మిదియా. ౨౧
- క. నావీర్యము వ్యర్థముగా, దేవిధమున నెంచిచూడ శ నింతి! బుద్ధి
ప్రావీణ్యముగల్గి మహా, శ్రీవిలసితుఁ డగుచు సుతుఁడు శ చెలఁగుం జుమ్మి. ౨౧౫
- తే. మఱి మహాత్సాహాయుక్తుఁడౌ; శ మాట నాది
యెత్తఱిని వ్యర్థమే కాదు శ బిత్తఱి యన;
యశముగన్నట్టి నాయవ్వు శ యతిశయక్రు
ధను వహించెను వ్రతభంగమునకు నాత్మ. ౨౨ 2064
- క. పాతివ్రత్యము దుర్లభః, మేతఱి నే నట్టిది యిట శ నిట్లయ్యె నటం
చాతతతాపము గ్రమ్ముట, నీతి సదాచరణము లిడి శ నీవు కుమతివై. ౨౨౫ 2065
- క. పెద్దలుపోయెడు పథమును, దద్దయు దిగనాడి యిట్లు శ తప్పొనరిచి నా
యొద్దఁ బ్రగల్భము లాడెద, విద్వరితముచేతఁ గలుగునేదొ తెలియుమా! ౨౩
- చ. తనయుఁడు వాఁడు సద్గుణము శ తన్నెడఁబాయఁగఁ గ్రూరచిత్తుఁ డై
పనులను వేనిఁజేయఁ గడుఁబాపమువచ్చునొ వానిఁ జేయుచున్
మునిసురభూసురో త్తమసమాహాసమాదృతి గాంచలేక దు
ర్జనుఁ డగునంచుఁ బల్కుచు రుషం దగియుండఁగఁ గాంచి యాతఁడున్. ౨౪
- తే. ఈపురంధ్రి శపించు నంశచెన్ని పలికె;
వాఁడు నీబంధుజనులకు శ వైరియగును
గామినీ ! యంచు పలికి వేగమె కనుంగొ
నఁగఁ దరముగాక చనియె; జననియు నంత. ౨౫ 2068
- చ. కనఁబడకుండ వాఁడరుగఁ శ గా యశమొందిన దౌట వార్తదా
ని నొరుల కించుకేఁ దెలియనేరనిరీతిని దాఁచి యింటికిం
జనియెను; గర్భభారమున శ శ్రాంతి వహించిన నాదుతల్లి నన్
గనియెను యుక్తకాలమున శ గాధను దీనిని నాకు నాదృతిన్. ౨౬ 2069
- క. నారదముని భగవంతుఁడు, చేరంగాఁ బిల్చి చక్కఁ శ జెప్పెన్; నాఁడే
యారంభముగా బంధుల, వైరులఁగాఁ దలఁచుచురడుఁవాడం జుండీ. ౨౭ 2070
- క. ఎవరెవరు బంధుసంతతి,ని విరోధిగ నన్ను సతమునెఱిఁ దలఁతురొ వా
రిని ద్వేషింతును వారును, నను ద్వేషించుటయు మీమనసులే యెఱుఁగున్.
- సీ. ఉగ్ర నేనుఁడు దురుద్యోగి; దేవకుఁడు దురాశయుం డగు; ధూర్తుఁడగును జుండి
వసుదేవుఁ; డిట్టిండు శ వారిబంధువు లగుదురు; గాన వీరలఁ శ దొడరిచంప

దోషమబ్బదు నే సుతాడను గంధర్వన కుగ్ర సేనునితనయూడను గాను
కనుకనే వసుదేవతనయుల నిర్వూర వధియింపుఁ డని పల్కు ॥ వాడఁ గరిన

తే. తరముగా; బలవంతమకా ॥ కరివరమున
బాలురను జంపఁజేసియే ॥ పరమునందు
యమునకుం బూజఁ గావించు; ॥ నవల వారి
జనకుఁ డాదిగఁగలవారు ॥ సమయఁగలరు. 30

2072

క. అరితనయులఁ జూపించెడు, తరుణంబున నుగ్ర సేనధాత్రీపతి య
క్కరణిన్ వసుదేవుండును, బరికింతురుగాక! నందఃపార్థివుఁ డట్లే. 30

2073

తే. దేవకుండును యాదవుల్ ॥ తీవ్రశక్తు

లైన గోపాలకులు వారి ॥ ననుసరించి

యుండు వారలు శోకాశ్రు ॥ లురుల నున్న

నయనములఁ గాంతుగాక! యాతనయుల మృతి. 31

2074

క. మనదేశములందుం గల, జనులను దత్తై స్వరభూరిసంగరమును జూ
డను బిలిపింపుడు వేగమ, యనిపల్కెను మఱియుఁ గంసుఁ ॥ డాహస్తిపకున్.]

*క. పరికించి మహామాత్రా!, కరివరమును ద్వారసీమఁ ॥ గదియించి వెసన్
బొరిపుచ్చుఁ జేయుమా యా, యిరువుర వసుదేవసుతుల ॥ నెల్లరుఁజూడన్. 31

క. రాఁగలచతుర్దశి ధను,ర్యాగము శాస్త్రోక్తరీతి ॥ నారంభింపం
గాఁ గడు శుభములు గల్గును, సాగింపుడు దాని నల్ల ॥ సాధువు లలరన్. 32

క. వరదుండగు రుద్రునకున్, నిరుపమునకు వివిధభూత ॥ నికరేశునకుం
బరితృప్తిగ మేధ్యపశూ,త్కరమును విశసింపుఁ డనుచుఁ ॥ గట్టడఁ జేసెన్. 33

తే. అర్ధతం త్రజ్జఁడైన భోజనావసీశుఁ
డంత యదుపుంగవుండయి ॥ యమలచిత్తుఁ
డైన యక్రూరునిం బిల్చి ॥ యతనికరముఁ
దనకరంబునఁ గదియించి ॥ తగ వచించె. 32

2079

క. దానవతీ! యక్రూరా!, మానస మాదృతి దగంగ ॥ మైత్రి నెఱపఁగాఁ
బూనుము కార్యం బొక్కఁడు, నీనుండియె కాదగినది ॥ నేడు కలిగెఁజూ!

ఆ. వృష్ణికులజులైన ॥ వీరులయందును, భోజనపులయందుఁ ॥ బోలఁ దలచు
నిన్ను మించు నట్టి నెయ్యుండు వేటొకఁడుండఁ బోడు నమ్ము ॥ మోమహాత్మ!

చ. తలఁపఁగ గొప్పకార్య మది ॥ తా దనయంతన కల్గె; నాకు ని
మ్ముల సఫలంబు చేయఁదగు ॥ ప్రోడవు నీవని తోచెఁ గావునన్

జలరుహనాభు విష్ణు బలశశాసనుఁ డెంతయు నాశ్రయించి స
త్ఫలమును బొందినట్లుగ నె శ భారతరంబగు కార్యసిద్ధికై. ౨౯

2082

క. నిను నాశ్రయించినాడను, బని యది యేమందువేమొ శ వసుదేవుసుతుల్
కనఁబడుదురు నందవ్రజమున వారలఁ దోడితేరఁ శ బొ మ్మచ్చటికిన్. ౨౯౪

చ. అరదము దీనినెక్కి చని శ యానకదుందుభిపుత్రయుగ్మ మీ
యరదము నెక్కఁజేసి ప్రియశూరఁగఁ దోడ్కొని రమ్ము; పొమ్ము స
త్వరముగ; విష్ణుసంశ్రయులు శ దానవవైరులు నై నదేవతల్
ధరణిని బుట్ట వేడిరఁట శ దానవవైరి జనించె నట్టులే. 3౦౪

2084

క. ఇరువురు వారలు మృత్యువు, లరయఁగ నాకగుదు రనుచు శ నారాయ! మునుచే
సిరి నిశ్చయం బటంచుకొ, సురముని తెల్పంగ వింటి శ సురలపలుకులన్. 3౦

క. పరికింప నెంచినాడను, త్వరగాఁ జని నందగోపతతితో నాయి
ర్వురఁ దోడితెమ్ము కాన్కల, ధరణీశున కిడఁగఁ దగువిధంబున వారల్. 3౧

క. కొనివత్తురు; వారలతోఁడను దేవకికొడుకు లిచ్చటం జేరం గా
లునిబోలుకుంజరముచేతను జంపింతును నితాంతదర్పం బలరన్. 3౧౪ 2087

క. ఒకవేళ దానిఁ దప్పించుకొనిరిపో యశనులట్లు శ శోభిల్లుచు నె
ట్టికడల నపజయ మొందని, ప్రకటపరాక్రములు మల్లశరాజు లలరుటన్. 3౨

క. వారలచేఁ జంపించెద, వారిర్వురు మృతినిబొంద శ వసుదేవాదుల్
ఘోరాఁర్తిం గాంతురు; మఱి, వారిం దద్భంధువులను శ బట్టి వధింతున్. 3౨౪

తే. భోజులను వృష్ణిదాశార్హముఖుల మఱియు
వృద్ధుఁడయ్యును రాజ్యంబు శ నేలఁగోరు
చున్నయట్టి నాజనకు నాశయుగ్ర సేను
నతనిసహజన్తు దేవకు శ నితరరిపుల. 33౪

2090

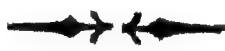
క. పరిమార్చెద నోసఖుఁడా!, తరువాతకొ గంటకరహిత యగుం జుమ్మి!
ధరణి యిది జరాసంధుఁడు, గురువగు; ద్వివిదుండు సఖుఁ డశగున్ మిగులంగన్.

సీ. నరకుఁడు బాణశంబరులు నాయం దెప్పున్నేహంబు నెంతొయుంశచిన మహాను
భావులు నగుదురు; శ వారలఁగూడి నే నమరులయెడఁ గడుశనాదరంబు
గలిగిన రాజుల శ ఖండించి యీభూమి ననుభవించెద మోదశమలరుచుండ;
నీవిధమెల్ల నీవెఱిగి బాలకులగు రామకృష్ణులఁ గొనిరమ్ము; మిమ్ముఁ

తే. జంపుదు రటంచుఁ జెప్పక శ చాపయాగ
మును గనుంగొన యదుపురశమునఁ జెలంగు
సంపదలఁ జూడఁ దగునని శ చక్కఁ దెలిపి
తోడితెమ్మని పల్క నశక్తురుఁ డపుడు. 3౩౭

2092

- చ. మనుజవరేణ్య! స్వీయమృతిమార్జన మొప్పుగఁ జేయుపొంటెని
చ్చను దలపోయు టీయది ప్రశస్తమనం దగియున్న దైనను
జను లొనరించుయత్నములఁ శ జక్క ఫలింపఁగఁజేయు దైవమే
యనఁదగు సిద్ధ్యసిద్ధుల నశాంకృతిమాని సమత్వ మొందుచున్. 3౮ 2093
- చ. జతసము చేయఁగావలయు శ క్త్యాస్థలిపై మనుజుండు నెమ్మది
జతపడుకోర్కి యెవ్విధిని శ సాగక దైవముచేత నిష్ఫలం
బతిశయకష్టదంబు నగునట్లుగఁ జేయఁబడంగ మాన కా
వితమునఁ బెంచుచుండు నిది శ వింతగదా తలపోసి చూచినన్. 3౮౫ 2094
- క. తనయత్నము ఫలియించిన, మనమున హర్షించు వేటు శ మార్గంబైనం
గని శోకించును; నే నో, జనవర! నీశాసనంబుఁ శ జక్క నొనరుతున్. 3౯ 2095
- చ. అని పలుకంగఁ గంసుఁ డతిహర్షము నొందుచు నాతని జనం
గను నెలవిచ్చి తక్కుఁగలకార్యధురంధరు లైనమంత్రులం
జనుడని పంపి యంతిపురి శ చక్కటి కేగెను రాజశాసనం
బును గొని వారలెల్లరును శ బోయిరి స్వస్వనిశాంతముల్ గనన్. ౪౦ 2096

ము ప్ప ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి కేశిదానవు వధించుట. —

- ఉ. కంసమహీధవుండు మురఃఘస్తరుఁ జంపఁగఁ బంపియున్న యా
మాంసలకాయుఁ డాయసుర శ మత్తుండు కేశి యనంగ ఖ్యాతుడై
హింస యొనర్చుకార్యమున శ నెంతయు నాదృతి పూని ఘోటకో
త్తంస మనంగఁ బొల్చి ఖురదారుణఘట్టన ముర్వి నేఁచఁగన్. ౪ 2097
- చ. మెడపయిఁ బొల్చువెండ్రుకలు శ మింటఁ జరించెడు మేఘపంక్తుల
బడలువడంగఁజేయ నటఁ శ బర్వెడునట్టి విమానసంతతి
విడివడఁజేయ నొక్కమొగి శ వేగమ నిక్కఁగ భూరిహేషల
బుడమి గలట్టిప్రాణుల సమాహము భీతిలి పాఱఁజేయుచున్. ౫ 2098
- *[చ. కనులు విశాలముల్, మొగము శ గన్పడునృక్షబిలంబునాఁ గనుం
గొన వికటంబుగా, గళము శ గొప్పది నీలమహాంబుదంబు నాఁ
దనువు చెలంగు నాశయము శ దారుణమైతగుఁ గంసవాంఛితం
బును నెఱవేర్చు పూన్కియును శ బోలఁగఁ గల్గినకేశి యే గఁ దాన్.] 2099
- చ. గురుతరహేషల బెలుచ శ గోకులమెల్లను భీతిలంగ ని
ర్భరగతిఁ జేయుచున్ మఱియు శ వాలజలోమవిచాలనంబులన్

* అధికపాఠశ్లోకమున కిది తెలుగు,

శాం-భాగ—31

బరిచలతాంబుదంబుగ నశభంబు గనంబడఁజేయుచున్ మహా
మురదనుజాంతకున్ సమరభూమికిఁ బిల్వఁగ నట్టె రోయుచున్. ౨

2100

చ. తనదుపరాక్రమంబు విదితంబుగఁ జేయఁ దలంచి యున్న కే
శిని భగవంతుడై న సరసీరుహనేత్రుడు కాంచి గోకులం
బునఁ దగువారికెల్లరకుఁ శ బోటుమగం డనఁ దానెయాటఁ బి
ల్చెను మృగరాజనాదమునఁ శ జివ్వకు రమ్మని సంతసంబునన్. ౨

2101

మ. దనుజేంద్రుండును సింహనాదము నితాంతస్ఫూర్తి గావించి త
న్ననిలో మార్కొన వచ్చువానిని మహాహర్షోద్ధతిం బొల్చువా
నిని గృష్ణుం గని యాస్యగహ్వరముచే శ నింగిన్ వడిన్ మ్రొంగ నెం
చినజాడల్ గనుపింప రోషమున వశచ్చెన్ మార్కొనం గోరుచున్. ౨౪

2102

చ. ఇతరులకించుకేఁ జెనకఁనేనియు మీఱఁగనేని శక్య మే
వితమునఁ గాకయే పాలుచు శ వీరుడు చండజవంబుమీఱ ను
ద్ధతి నరవిందలోచనుని శ దాఁచెను వెన్నటికాళ్లచే; నతం
డతులితశక్తి దానిఁ దను శ వంటకయుండఁగఁ జేసికొం చొగిన్. 3

2103

మ. కరయుగ్మంబునఁ బాదయుగ్మమును జీర్కంబట్టి వే దిద్దిరం
దిరుగం జేసి సుపర్ణుఁ డుగ్రఫణి నేతీ రొప్పఁగాఁ ద్రిప్పు న
క్కరణింద్రిప్పి యవజ్జయం గనఁబడఁగ నూలువిండ్లంతయం
తరముం గల్గిన భూమిభాగమున గాత్రంబుం బడన్ జిమ్ముచున్. ౪

2104

క. చెలికాండ్రతోడ వేడుక, నిలుచుండెను వాడు సోలి శ నిముసంబునకే
తెలివాంది లేచి రోషము, జ్వలనాకృతిమీఱ వివృతవదనుం డగుచున్. ౪౪

క. హరివైకి నడరె; నవ్వుచు, బురుషోత్తముఁ డాత్మసవ్యభుజమును జొనిపెన్
సురవైరివక్త్రమున నె, వ్వరుసన్ భుజగంబు బిలము శ వడిఁ జొచ్చునటుల్. ౫

సీ. ఆరీతి హరిసవ్యమైన బాహువుఁ జొన్న దానిస్పర్శంబున శ దనుజుదంత
ములు తప్తలోహంపురముద్ధ సోకిన నెట్లు రాలునో యారీతిరాలె; మఱియు
నామహాత్మునిదగు శ హస్త మాతనువునఁ బెరుగసాగెను జలోదర మనఁబడు
నామయ ముఖశాంతి శ నందఁజేయకయున్న నభివృద్ధి నొందు నెట్లట్లు, దాన

తే. శ్వాస మెడలంగరామిచేఁ శ జరణములను
దన్నుకొనుచు! జెమర్ప గాత్రంబు, కన్ను
లట్టె గిరగిరఁ దిరుగంగ శ నసువులు మల
మపుడె వెడలంగఁ బడియుండె శ నవనిమిఁద. ౭

2107

క. తనపెనుబుజ మాదనుజుని, తనువునఁ బెరుగంగ దానిఁ శ దద్దయుఁ బండం
గను బగులు ధోసపండుగ,తిని దగుత త్తనువునుండి శ తీసికొనె ద్వరన్. ౭౪

- క. దనుజు ననాయాసంబునఁ, దునిమితి ననునచ్చెరువును శ దోషని చిత్తం
బున నున్న కృష్ణుపయి దేవనికరములు కల్పకుసుమశవర్ష ముఁ దమితోన్. ౮ 2109
- క. కురియించుచు మిగుల నుతిం,చిరి; భగవద్భక్తవితతి శ శ్రేష్ఠుం డగుచున్
సురముని యనఁదగు నారదుఁ, డరుదెంచె నుదారకర్తుఁ శ డగు కృష్ణుఁ గనన్. ౯

— నారదమహర్షి శ్రీకృష్ణుకడకు వచ్చుట. —

- క. ఏకాంతంబున ప్రజమున, శ్రీకృష్ణుం గాంచి యిట్లు శ చెప్పెం గృష్ణా!
శ్రీకాంత! యప్రమేయా,త్మా! కృష్ణా! యోగనాథ! శ తామరసాక్షా!. ౯౪ 2111
- సీ. వాసుదేవాఖిలావాస! సాత్వతవర్య! ప్రభువరేణ్యా! దారుపటలమందు
నంతరంబున సగ్ని శ యణఁగియుండెడురితి సర్వభూతములలోఁ శ బర్వియుండు
వతిగూఢముగ నుండు శ వంతియకాక బుద్ధికి నతీతుండవై శ సకలమునకు
సాక్షివై విమలినస్వాంతులకుం గననగుచుఁ బరిచ్చిన్న శమైన మనసు
- తే. గల్లువారల కెవ్విధిఁ శ గానఁబడక,యును దెలియ శక్యమేగాక శ యుందు వీవు
సర్వమున కీశ్వరుండవు శ సకలవిదుఁడ, వోమహాపురుషా! దేవతా త్తమతమ!
- ఉ. తామరసాక్ష! నీవును స్వతంత్రుండవై మఱి నీదునిచ్చచే
నామెయి నాత్మమాయఁ గొని శ యాదిగుణంబులఁ బుట్టఁజేసి యే
మేమి తలంతువో యది ఫలించుతలంపుగలట్టి నీవె యు
ద్దామగుణత్రయంబుననె శ ధాత్రి సృజింతువు ప్రోతు ద్రుంతుసూ! ౧౨ 2113
- *క. ఆనీవు రాజరూపులు, గా నిల జనియించినట్టి శ కఱకుదితీజులన్
దానవులను బ్రమథుల ర,క్షోనాథులఁ ద్రుంప సాధుకూటము గావన్. ౧౨౪
- క. ఇల నవతరించినాడవు, జలజాక్షా! మా యదృష్టసరణిని గురుహే
షల సురల బెగడఁజేసెడు, ఖలహయరూపుని దురాత్ము శ ఖండించితిగా. ౧౩౪
- క. అవలీలఁ గేశదనుజుని, జవమారఁగఁ జంపితివు శ చక్రధరా! వీ
ని విపులహేషల వినుచున్, దివమును విడిపోవుచుండు శ త్రిదశులు భీతిన్.
- క. రే పొక్కుదినము గడువఁగ, నోపరమేశా! దురాత్ము శ లుద్ధతు లగుచుం
జూపట్టు మల్లు లందఱు, ప్రాపింతురు స్వర్గపదము శ రణవినిహతు లై. ౧౪౪ 2117
- సీ. చాణూరు ముష్టికు శ సమయింతు వీవె యమ్మలునాఁడు తక్కినశమల్లురను వ
ధింతువు సమదహాస్తిని బొలియింతువు కంసుని రూపఱు శ గా నొనరుతు
వీకార్యముల నెల్ల శ నేజూడఁ గలవాఁడఁ గంసుని సరిపోలు శ ఖలులఁ బంచ
జన ముర యవనుల శ ఘనబలు నరకుని వధియింతు వీవె యశవార్యశక్తిఁ
- తే. జూడఁగలవాఁడ నేను జిశ్ణుని మదంబు
నడఁచి స్వర్గంబు నందున్న శయట్టి పారి

జాతమును దెచ్చి కృష్ణ! యీశభూతలమున
నిలుపుదువు పండు వగునా కశనులకు నెంతో. ౧౬

2118

క. విను వీర్యశుల్కులక్షణ, మనఁదగు నుద్వాహసన్తఃసహము వీరులకుం
దనయ లగురుక్మిణీప్రముఖ నిఖిల కన్యకల నీవు శ గ్రహియింప నగున్. ౧౬౫

క. లోకేశ! ద్వారకాపురి, భూకాంతుం డైననృగుని శ ముక్తునిగా నీ
వే కరుణం బొనరింతువు, గాక మహాశాపము విడఁ శ గల్గి సుఖపడన్. ౧౭ 2120

చ. వనజదళాయతాక్ష! తమిఁ శ బత్ని నిగూడి స్యమంతకంబు నా
జననుతిఁ గాంచు రత్నమును శ శక్తి దలిర్పఁగఁ దెత్తు; వట్లె వి
ప్ర్రుని మృతపుత్రులక మరలఁ శ బూన్కి సజీవులుగా నొనర్చి యా
తని కిడి సంతసంబును నితాంతము గూర్తువు చిత్రరీతిఁగన్. ౧౮ 2121

క. నీవేరుగొన్న పాండ్రక, భూపతిఁ బొరిగొందు వంతఁబోవక శ్రీకా
శీపురిఁ గాల్తువు; భయద, వ్యాపారుని దంతవక్త్రు శ వధియింతు హరి! ౧౮౫ 2122

తే. రాజసూయాధ్వరము ధర్మశరా జొనర్ప, నందు శిశుపాలుఁబొరిపుత్తుశవవల ద్వార
కాపురంబున వసియించి శ కవులవినుతి, కర్ణములగు పరాక్రమఁవ్యాప్తులను.

క. ఒనరింతువొ యెవ్వనిని, గనుచుండుదుఁ బదప నీవు శ కాలాకృతి మే
దిని బరువు నశింపఁగఁ జే,యను బాధునిసారథివయి శ యరులబలములన్. ౨౦౫

క. లెక్కకుమించిన వారలఁ, జక్కాడఁగఁ జూచువాడఁ శ జక్రధరా! నీ
వొక్కడవె యెల్లతావుల, నిక్కము గనఁబడుదు వాత్సరనిశ్చలశక్తిన్. ౨౧

సీ. ఆత్మీయమగు పరమానందనిష్ఠచే నఖిలకామంబులయందు బూర్ణఁ
డవయి చిచ్చుక్తిదౌ శ సువిమలమాహాత్మ్యమున నాత్మమాయదై శ తనదుకార్య
రూపగుణప్రవాహోపరతిం గాంచి సత్యసంకల్పుడు శ జ్ఞానమూర్తి
యని పండితోత్తము శ లనువదింపఁగ నొప్పు నిను నాశ్రయించెద శ వనజనాభ

ఆ. యాత్మమాయచేత శ నభికల్పితము లగు, వివిధకల్పములను శ వెలసి వాని
నాశ్రయించి లీల శ యదుకులంబున మర్త్య, తనువుఁ దాల్చి తెలియఁ శ దగనిశక్తి.

క. యదు వృష్ణి సాత్వతులలో, మొదటక లెక్కింపఁ బడుచు శ భూరిమహిమ మొ
ప్పుఁ దగుచు స్వాశ్రయుఁడవునై, పొదలెడునీ కంజలులను శ బొనరింతుఁ దమిన్.

తే. పరమభాగవతులలోనఁ శ బ్రథమగణ్యుఁ
డైన నారదమాని యశయ్యదుపతి హరిఁ
గాంచి వందన మిడి హరిఁ శ గనుటవలని
సంతసము నొంది నెలవంది శ చనియె న్వేచ్చ. ౨౪ 2128

క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగడంబునఁ గేశిదనుజుఁ శ జంపి ముదమునక
దగియెడు గోపకులం గలి, నీ గోవులక గాచుచుక బ్రసిద్ధియుఁ దగఁగన్. ౨౫

— శ్రీకృష్ణుడు వ్యోమానుజుం బొలియించుట. —

- క. నందవ్రజమునకు మహానందము గలిగించుచుండె శ నారదముని పో
వం దగ నొకనాఁ డాహరి,యుం దనయాశ్రితులఁగూడి శ యురువనములలోన్.
- క. గోవుల మేపుచుఁ జనిచని, యావిధమునఁ గొండచలులశయం దవి తుత్తుల్
పోవఁగ మేయఁగ గోపకు, లావసుధాధరము సానుశవందుఁ దిరుగుచున్. ౨౬
- సీ. కొందఱు గొట్టెలై శ కొందఱు దొంగలై యమరి కావలివార శ లగుచుఁగొంద
ఱుండదొంగయు గొట్టెనొరులెఱుంగకయుండఁగొనిపోయి పర్వతశగుహనుదాఁ
యుండఁ గావలివాఁడు శ నుపమమై వెదకి యాచోరునికడనున్న శ సారహీనగ్రి
జంతువు విడిపించు శ పంతముగల “నిలాయనకేళి”ఁ దేలుచు శ నచటనుండి
- తే. రించుకయు భీతిలేకయె శ యిట్టులాడు
చుండ మయపుత్రుడై నట్టివ్యోమనామ
కాసురుడు పెక్కుమాయలశయందు నేర్పు
గలుగు వాఁడొక్క గోపకు శ కాయ మూని. ౨౭౪ 2132
- క. తానొక చోరుండయి యజ, మై నటియించెడు కుమారు శ నవలీలఁ గుభృ
త్సానుగతగుహలఁ జేర్చు, గా నెంచి జవంబుమిఱుగఁగొనిపోయెన్. ౨౮
- క. ఈలీల నొకొక్కనిగా, బాలుర నెత్తుకొనిపోయి శ వారిక గుహయం
దోలి నిడి భూరిమాయా, శీలుఁడు శిలచేత ద్వార శ సీమం గప్పెన్. ౨౯౪
- ఆ. వానిచేతఁ బడనివారు చతుఃపంచ,సంఖ్య మించకుండ శ సానువందు
నుండి; రతనికృత్యమూహించి సజ్జన, శరణదుండయి చెలఁగుశహరియుఁగరుణ.
- క. గోపకులను గైకొనుచు, వే పోయెడు వ్యోమదనుజు శ నృకమును మృగరా
జే పగిదిఁ బట్టుకొనునో, యాపద్ధతిఁ బట్టుకొనియె శ నాత్త బలమునన్. 30 2136
- మ. బలవంతుండగు వ్యోమదానవుఁడు రూపం బద్ధి పోనాడి ని
స్తులశైలంబును బోలుస్వీయతనువుం శ దోడ్తో గ్రహించెన్ గడుం
బల మెల్లం గనఁజేసి సంగ్రహణసంప్రాప్తప్రభూతార్తులం
దొలఁగింపన్ జతనంబుచేసియు నశక్తుం డయ్యె నట్లొటచేన్. 3౧ 2137
- చ. హరియును దోర్మగంబున మహాసురు నాతని బిట్టుపట్టి వే
ధరణిఁ బడంగఁ ద్రోచి సురశతల్లజు లభ్రమునుండి చూడనా
శరుని వధించె నెప్పగిది శ జంపుదురో పశువున్ జనంబు ల
క్కరణినె; యంత ద్వారమును శ గప్పిన తాతిని జిమ్మి బాలురన్. 3౨ 2138
- క. ఆకష్టమునుండి విడన్, శ్రీకృష్ణుఁ డొనర్చి వెడలఁ శ జేయుచు సురలున్
గోకులవాసులు పొగడఁగఁ, గైకొని గోకులముఁ జేరె శ గనకాంబరుఁడున్.

ము ప్ప దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఆక్రూరుడు గోకులముఁ జేరుట. ॐ—

- క. ఆరేయి మహామతి య, క్రూరుడు మధురాపురిన్ ముశకుందుని చింతన్
గూరినమదిఁ బుచ్చి జవం, బారంగ నరుణోదయమున శ స్యందనవరమున్. ౧ 2140
- క. ఆరోహించి వ్రజంబును, జేరంజనె; భూరిభాగ్యశిద్ధిం గనున
క్రూరుం డాతడు చనుచో, వారిజపత్రాక్షునందు శ భ క్తి యసమమై. ౧౪
- క. తనమదిఁ గుదురంగ నిల్వంగ నిట్లు లూహించె; నొర! శ గాఢసుకృత మే
జని నొనరించితి నో చేయ నోచితనొ యెట్టి తపము శ ననుపమరీతిన్. ౨౪ 2142
- ఉ. దాన మదెట్టిపాత్రునకు శ దైవతమన్ మతి నిచ్చినాడనో
కానంగఁ బోవువాడ హరిఁ శ గంజదళాక్షుని వాసుదేవు శ్రీ
జాని నిదెట్టిపుణ్యమొకొ శ స్వాంతమునన్ విషయప్రసక్తియే
కానంగ నయ్యెడిం దలఁప శ గా హరిదర్శన మబ్బు టబ్రమే! 3 2143
- తే. చరణభవునకు శ్రుతుల యుశ్చార్చణంబు
నెట్లు లట్టుల ననుబోలు శ నట్టివాని
కరయఁగా నుత్తమశ్లోకుఁ శ దైనకృష్ణు
దర్శనము దుర్లభం బని శ తలఁచువాడ. ౪ 2144
- సీ. ఇట్లు నిస్పృహుడనై శయెన్నుచుండంగ రాదు; నదిని బ్రవాహంపునడకననుస
రించి పోయెడుతృణసంచయం బొక్కొక్కతటి దరిజేరు చందమున నధముఁ
డనయిన నాకుఁ గృష్ణుని గాంచు భాగ్యంబు గలిగిననుం గాలగతినిబట్టి
యాదృచ్ఛికంబుగ శ నరుదగుపుణ్యసంగతిఁ గల్గవచ్చు; యోగితతి కెన్న
- తే. ధ్యేయ మగునందనందను శ దివ్యపాద, పంకజద్వయమునకు నిశ్శృంక మ్రొక్కు
వాడఁ గావున నాయశుభంబు లెల్ల, నేడు నశయించె నిద్దియాశనిశ్చయంబు.
- క. జననము నాయది సఫలం, బనఁ దగు హరిపాదపంకశజాంతికమునకున్
ననుఁ బంపిన యాకంసుం, డొనరించె నను గ్రహంబు శ నురుతర మదియా. ౬౪
- క. హరిపద నఖర మరీచుల, నిరతిని నెఱసమ్మి తొల్లి శ నిర్మలమతులౌ
పరమమునులు తరియించిరి, దురత్యయం బైనకుభవశతోయధి లీలన్. ౭ 2147
- క. ఆవిష్ణు వవతరించెను, భావింపఁగఁ గృష్ణుడుగను శ బరమేశ్వరుఁ డై
తా వఱలు నామహాత్ముని, పావనపదపంకజములఁ శ బరికింపంగన్. ౭ 2148
- చ. అరుగుచునున్న వాడఁ గద శ యబ్జభ వేశ్వరముఖ్యదేవతో
త్కరములు లక్ష్మీయున్ మునివశతంసులు భ క్తులు పూజచేయఁగాఁ
బరమము నౌచుఁ గూడఁజను శ బాలురతోడ వనంబునందు నా
దరమున నాలమేపఁజను శ తత్పదపద్మముఁ జూచు టొప్పదే? ౭౪ 2149

సీ. గొల్ల పూఁబోడుల శ యుల్లంబులం దగుకుంకుమపంకంబు శ నంకితముగఁ
దనరి మహైశ్వర్యమునఁ దగి సౌభాగ్యఖనియయి ముక్తిసీయను సమర్థ
మగుచుఁ గృపాకరంబయి ప్రేమమాత్రసులభ్యమై యలరారు శ లలితకృష్ణ
చరణాంబుజంబులఁ శ బరమపానములఁ గనఁ బోయెదను; మృగశరణము లివిగొ

తే. నన్ను వలగొనిపోవుచు శ నాకుమేలు, గలుగుజాడను దెల్పెడుఁ శ గనుకఁ జారు
తరకపోలనాసికమ్మయి శ తనరి సుస్తి, తావలోకన యుతనయనాబ్జ మగుచు. ౮౫

క. సురుచిర కుటిలాలకములఁ, బరమాద్భుత మగుచు నున్న శ పరమేశ్వరు సుం
దరవక్త్రచంద్రబింబముఁ, బరికింపఁగఁగలను బూర్వభవ భాగ్యమునన్. ౯

మ. ఊతిభారంబును మాయ జేయఁగ మదిం శ జింతించి యాత్మేచ్ఛచే
ధృతమర్త్యాంగముచేత వెల్లుచు సుకాంతిస్థానమై యొప్పన
చ్యుతు సందర్శన మీదినంబుననె నా శ కొప్పారునే నీక్షణ
ద్వితయస్ఫారఫలంబు కల్గినటు చింతింపం దగుం జక్కఁగన్. ౧౦ 2152

వ. కార్యంబునకుఁ గారణంబునకుఁ దా నీక్షణకర్తయయ్య నహంకారవిరహితుఁడై
నిత్యంబగు స్వరూపసాక్షాత్కారంబున నజ్ఞానంబును, దత్కార్యంబగు భేదం
బును, దన్తూలంబగు విభ్రాంతి నెడఁబాసియు నీక్షితయగు తనయీక్షణంబున
స్వకీయమహామాయాసంయోగంబునం బ్రాణేంద్రియంబులతోడఁ దనయందే
రచియింపఁబడిన డీవులతోడ బృందావనభూరుహంబులందును, గోపికాసుందర
మందిరంబులందును విలాసంబున నాయాయీకార్యము లొనరించుచు, నను
రక్తునివలెఁ దోఁపఁజేయుచు నెవ్వఁ డుండునో, సకలకల్మషహరంబులై నిరుప
మానమంగళకరంబులై యలరు నేఁపరమేశ్వరుని గుణకర్తజన్మములం గూడిన
వాక్కులు సర్వప్రపంచమ్ములకు జీవనంబును బరమశోభనంబును బరిశుద్ధత్వం
బును గల్గించునో, యట్టివాక్కులం బడయని నిర్భాగ్యుల సకలాలంకారములు
శవకృతాలంకారము లగునో, యట్టిపురుషోత్తముండు స్వనిర్మితధర్మసేతువుం
బాలించుమానవులకు సకలసుఖములం గల్గింప యదుకులంబున నవతరించి సర్వ
గీర్వాణగీయమాంబు నశేషమంగళంబు నగు నాత్మకీర్తిని నందవ్రజంబునం
బ్రకటించుచున్న వాఁడు. ౧౩ 2153

మ. తలపోయంగఁ బ్రభాతకాలము లివే శ తధ్యంబు; మేలొ నటం
చు లలిఁ దెల్పెడుఁ గాన సాధుమతులఁ శ శోభిల్లు భక్తవ్రజం
బులకుఁ సద్గతియుఁ గురుండు త్రిజగత్పూజ్యాభిరామాంగుఁ డు.
జ్వలతేజుండును భూరిశక్తియును నై శ భాసిల్లు శ్రీకృష్ణునిన్. ౧౩౪ 2154

క. కనుఁగొనఁ జాలుదు నేఁడా, వనజాక్షుని నేత్రములకుఁ శ బర్వముగాఁగఁ
గనఁబడువానిఁ లక్ష్మీకి, మనఃప్రమోదంబుఁగూర్చు శ మాన్యుని గృష్ణున్. ౧౪

- క ఈక్షణములకుఁ శ్రీహరి, సాక్షాత్పరమేశ్వరుండు శ సాక్షియునగు నా
త్ర్యక్షుని మిత్రుఁడు కన్పడ, నాక్షణమే రథంబు డిగ్గి శ యతిశయభక్తిన్. ౧౪
- క. రాముఁ డనఁ గృష్ణుఁ డనఁగా, నీమహిరూపద్వయమున శ నెసఁగెడు ననుచుఁ
నామానసమున నెన్నుచు, వేమాలు నమస్కరింతు శ వేడుక పొంగన్. ౧౪౫
- ఆ. యోగివరులుగూడ శ సురుతరధ్యానార్థ, మెవరిరూపములను శ హృదయములను
నిలుపుదురొ తదంఘ్రినీరజములకు నే, మ్రొక్కువాఁడ జన్మము సఫలముగ.
- క. వనముల వారలవెంబడి, గను దిరిగెడు గోపకులకు శ గాఢప్రమదం
బున వందన మొనరింతును, వనజేక్షణుఁ డాత్మపాదశవనజంబులపై. ౧౪౬ 2159
- సీ. వ్రాలియుండిన నన్నుఁ శ బరికించి కాలరూపాహికి భీతిల్లిశ్వాంఘ్రియుగము
నాశ్రయించిన వారి శ కభయం బొసంగెడు తనకరసరసిజశమును మదీయ
శిరము పయిం బ్రీతిఁ శ జేర్పకయుండునా? యామహాత్ముని మృదుశహస్త్వపద్మ
మును సమర్పించి విబుధరాజు పొందఁడే యింద్రత్వమునుబలి శ యెసఁగుభక్తి
- ఆ. మూఁడుపాదములకుఁ శ జోడగుభూమిని
నొసఁగుతఱిని నర్ఘ్య శ మొసఁగి త్రిజగ
దింద్రతను గనంఁడే శ యెవ్వ రెవ్వరు దాని
నాశ్రయింతురో కృతార్థు లౌర! ౧౪౭ 2160
- క. హరికరసరసిజ మదియే, యరుదుగ రక్తోత్పలముల శ నలరెడుతావుల్
పరితోవ్యాప్తములై తగ, సురుచిరవిహరణములందుఁ శ జొక్కు నబలలన్.
- క. తనదగు సంస్పర్శంబునఁ, దనివొందఁగఁ జేయుఁగాదె శ తత్పాణిసరో
జనితమును నాదు శీర్షంబున నునుపక యుండునే ప్రభూతకరుణచేన్. ౧౪౮
- సీ. తాను క్షేత్రజ్ఞుడై శ మాననీయంబగు నీక్షణంబున విశ్వ శ మెల్లనందుఁ[మహి
జెలఁగు భూతముల లోపలను బాహ్యంబునఁ దగువృత్తుల నెఱుంగు శ నగణిత
మమున నొప్పారెడు శ మాధవుం డచ్యుతుం డలకంసుపంపున శ నరుగుదెంచి
నట్టి భృత్యుండని శ యరిపక్షమున నుండువాఁడని యూహింపఁబోఁ డటంచుఁ
- ఆ. దలఁచువాఁడఁ, గంసుఁ శ గొలుచుచున్నను లోనఁ
దన్నె యెన్ను వాఁడ శ నన్నవిధము
సర్వవేత్తగాన శ సర్వసాక్షియుఁ గాన
నరయు ననుచు నెంతు శ నాత్మలోన. ౧౪౯ 2163
- చ. తనదగు పాదకంజముల శ దాపున సాగిలిమ్రొక్కి లేచి స
ద్వినయముమీఱఁ గై మొగిచి శ వేడ్క భజించెడునన్ను సుస్థితం
బునఁ గరుణం జెలంగుచును శ బొంకముగాఁదగు వీక్షణంబులన్
గనఁగలఁ దంత నావగు నశఘంబులు శంకలు పోవ నెమ్మదిన్. ౧౫౦ 2164

- చ. పరమముదంబు నొందఁగలఁవాఁడ; సుహృత్తముఁ డెన్న జ్ఞాతియున్
నిరతిని దన్నుఁదప్ప నొరు ఁ నిర్జరవర్యు నెఱుంగ నట్టిఁడున్
గరుణకుఁ బాత్రభూతుఁడును ఁ గాఁదగు నన్నును దీర్ఘబాహువుల్
త్వరగనె సాఁచి కౌఁగిటను ఁ వారక చేర్పఁగలండు సత్కృపన్. ౧౯౫ 2165
- ఉ. అంతట నాదుదేహము మఱహత్తరపాతక పంక ము క్తమై
యెంతయుఁ బావనంబె యగు ఁ నెల్ల మదాయతకర్తృబంధముల్
వితగ వీడిపోవు; మఱి ఁ వెన్నుఁడు కౌఁగిటఁజేర్చి భక్తిమైఁ
జెంతను గై మొగిడ్చి తనుఁజిత్తమునం దలపోయున న్నొగిన్. ౨౦౫ 2166
- క. కని యక్రూరా! యార్యా; యని పిల్వంగలఁడు ప్రితి; ఁ నపుడుగదా మా
జననములు సఫలములగును, మనుజుం డెవ్వఁడు కృష్ణుఁడనునఁ గనఁడో. ౨౧
- ఆ. అట్టివాని జన్మ ఁ మక్కటా! కాల్పనే, న్యర్థ మగునుగాదె ఁ యిద్ది యరయ;
సర్వసమత నొప్పుఁచక్రికి దయితుండు, గాని, సుహృదుఁ డొకఁడు ఁ గానిలేఁడు.
- తే. అప్రియుండును ద్వేష్యుండు ఁ నరయ లేఁడు
లేఁ డు పేక్షింపఁదగినట్టిఁవాఁడు జగతి
విషమచిత్తములేని యాఁనిష్ఠుమూర్తి
యమరతరు వాశ్రితులకె ప్రియం బిడుగతి. ౨౨ 2169
- క. తనభక్తులనే భజియిం, చును గాంక్షితముల నొసంగు ఁ శుభదుండును గృ
ష్ణున కగ్రజుండు యదుకుల, మునఁ బూజ్యుఁడు నైనహరియుఁముదమారంగన్.
- సీ. వందన మొనరిచివరుసఁ జేతులుమోడ్చి యున్ననన్నున్ బాహు ఁ యుగము
కౌఁగిటం జేర్చి నాశక్తెదోయినిం బట్టుకొని గేహమునకుఁ బోవు నటనర్హ్య [సాఁచి
పాద్యాదిసత్క్రియాపటలిఁ గావించి యవ్వల బంధువులలోన ఁ వైరియైన
కంసుం డొనర్చెడుఁకార్యంబులను జెప్పుమని ప్రశ్న మొనరుచు ఁ ననుచు మార్గ
- తే. మందు నక్రూరుఁ డీరీతి ఁ నాపరేశు
నెంతయుఁ దలంచుచున్ రథ ఁ మెక్కిపోయి
గోకులంబును జేరెను; ఁ గ్రుంకె భానుఁ;
డపరసాగరమునయందు ఁ నయ్యదనున. ౨౩ 2171
- మ. చని యక్రూరుఁడు గోష్ఠమందు సకలాశానాయకోత్తుంగ పా
వన మాణిక్య కిరీటసంఘటిత భాస్వత్స్వీయపాదాబ్జ పాం
సునికాయుండగు కృష్ణమూర్తి పదముల్ ఁ శుభ్రాంకుశాబ్జాదిశో
భనచిహ్నంబుల భూమికిం దొడవులై ఁ భాసిల్లఁగాఁ గన్గొనెన్. ౨౪ 2172
- మ. పరమాష్టాదముగల్గె వానిఁ గనఁగాఁ ఁ బర్వెన్ మహాసంప్రమం
బరుదౌ ప్రేమభరంబుచేఁ దగియె రోమాంచంబు గాత్రంబునన్

ద్వర నానందభవాశ్రుబిందువులు నేత్రద్వంద్వముం గప్పె నం
త రథంబున్ దిగి యశార; యీయవియె కృష్ణస్వామిపాదాంకముల్. ౨౧౪

క. చరణాంబుజరేణువు లివె, పరమశుభం బీయఁజాలు శ బ్రహ్మాదులకే
బరిసేవ్యము లని యందుం, బొరలాడెన్ భక్తిరసము శ పొంగ నతండున్. ౨౬

సీ. కంసుపంపునఁ బురిఁ శ గదలిన యాక్షణాంబుననుండి యాశ్వఘోర్కునితనూజుఁ
డక్రూరుఁడు భయంబు శ నల్లెదంభమును శోకంబును విడనాడి శ కమలనయను
స్తరణాంబునను గథాశ్రవణాంబునను బదచిహ్న దర్శనమునఁ శ జిత్తమెల్ల
దన్తయముగ నుండఁ శ దాఁ జేయఁగఁజాలె ననుటయే దేహ మెత్తిన జనులకు

తే. బరమపురుషార్థ మనఁ గళేబరఫల మన
ననెడున్యాయంబుఁ దెల్పంగ శ నడుగుఁదమ్ము
లందుఁ బొరలాడె; నీరీతి శ నతఁడు పొరలి
పొరలి మెల్లఁగ లేచి రాముండు హరియు. ౨౭౪

2176

క. ఉన్నారు గోష్ఠముననే, యన్నట్టి ప్రజౌకసుల సమాదృతివాక్యం
బెన్నుచు రథమెక్కి చనెం, గన్నులకున్ ఫలము గూర్పఁగఁ గోరి త్వరన్.

చ. చనిచని యాపులన్ బిదుకు శ చక్కనితావున రామకృష్ణులన్
గనియెను; నీలపీతరుచిఁ శ గ్రాలెడుచేలములన్ ధరించి చ
క్కనిశరదబ్జనేత్రములఁ శ గన్నడుచున్ గడుఁ బాండురంబు న
ల్లనిదియునైన దేహములు శ లక్షణయుక్తములై చెలంగఁగన్. ౨౮ 2177

ఆ. శ్రీవిలాసములకు శ భావింప వసతులై, నిడుదలగుచు బలిసి శ నెఱి దగంగ
నలరుకరము లొప్పునందములొ మోము, లమర నాకుమారు శ లందుఁ బొదల.

ఉ. సుందరకాయు లందుఁదగ శ సుందరమూర్తులై యాచుఁ జూడఁగా
నందముగుల్కు నిమ్నగతు శ లారయఁగాఁ గలభంబులం బలెన్
బొందుగ నొప్ప నంకుశము శ పూజ్యతరధ్వజవజ్రపద్మముల్
క్రందుగఁ బొదచిహ్నములుగఁ గనుపట్టుచు నాప్రజావనిన్. ౨౯౪ 2179

క. అలరించుచుండఁగా వా, రలు గొప్పమనస్సు లొప్ప శ రాజత్కరుణా
కలిత స్థిత వీక్షణములఁ, జెలఁగుచుఁ గనినంత నిష్ఠాసిద్ధు లొసఁగుచున్. 3౦

సీ. మనమున కెంతో హాసయిని గల్గఁజేయుచు నత్యుదారములయి శ యలరుక్మీడ
లం దగి చక్క జలకములాడి మనోజ్ఞ వస్త్రముల్ ధరియించి శ వరుసఁ బుష్ప
హారముల్ వనమాల శ లరుదుగఁ గన్నడ ధరియించి రుచిరగంధము లలంది
కొని యుండి, రవ్వారుఘనలక్షణాంచితకాయులై శయాద్యులై యీయఖిలము

*తే. నకును గారణభూతులై శ సకలజగము

* “ప్రధానపురుష వాద్యోజగద్ధేతూ జగత్పతీ” అనిపూలము,

లకు నధీశులునై జగతన్నికర మేచు

దుష్టరాక్షసరాజులఁ శ ద్రుంపఁగను ని

జాంశముల మానవాకృతు శ లమరియుండ 3౧౫

2181

క. బలుఁ డనఁ గేశవుఁడన నీ,యిల బిల్వఁగఁబడుచు స్వీయఃపితఠేజసూస్స
ర్తుల దిక్కులఁ గలతిమిరం,బులఁ బొంగొట్టుచును లీలఁ శ బొల్పుచు మఱియున్.

క. *కనకాంతరముగఁ దగు నిం,ద్రనీలభూధ్రంబుపోల్కిఁ శ దగునంజనయు
క్తిని మించు రజతపర్వత, మనఁ గృష్ణుఁడు బలుఁడు పొల్చి శ రాసమయమునన్.

మ. కని యక్రూరుఁడు కృష్ణరాముల జగత్కల్యాణసంధానులన్
మన ముప్పొంగ రథంబు డిగ్గి పలుచన్ శ మైత్రిన్ స్వకీయాంగముల్
తనియంగఁ బులకల్ చెలంగఁ దదుదాశ త్తప్రీతికృత్పాదముల్
గనుచున్ సాగిలిమ్రొక్కె సార్థకముగాఁగన్ జన్తముం జేయఁగన్. 3౪ 2184

క. వనజేక్షణ సందర్శన, జనితామోదమున బాష్పసలిలమ్ము లొగిన్
గనులం గ్రమ్మఁగఁ దనుఁ గ్రమ్మిన యుత్కంఠాభరమున శ మించిన త్వరచేన్.

క. తనపేరుచెప్పి వందన, మొనరుచు చున్నాఁడ ననుచు శ నొయ్యనఁ బల్కం
గను జాలకుండె సంతస, మనునది యట్టిదియెగాదె శ యారసిచూడన్. 3౫ 2186

సీ. భగవంతుఁడైన యాపద్ధాతుఁ డావిధ మెఱిగి మ్రొక్కినవారి శ యెడ నపార
వాత్సల్యమున నొప్పువాఁడౌటఁ జక్రలాంఛితహస్తమునఁ బ్రీతిఁ శ జేరఁదీసి
కొని కౌఁగిటం జేర్చె శ ఘనకృపసంకర్షణుఁడు మ్రొక్కియున్న యాతఁడు సపర్య
కర్షుఁ డన్నతలంపు శ నంది కౌఁగిటఁ జేర్చి తనపాణిపంకజంబున దదీయ

తే. హస్తమును బట్టుకొనితోడ శ ననుజుఁడు చను

దేర గృహమునకుం బోయెఁ శ జారువాక్కు

లలర స్వాగత మడిగి నిరర్థులతరాస

న మిడి పదములు గడిగి వినయముతసర. 3౬ 2187

2187

చ. అతిథికి నర్హమై తగిన శ యష్టుధుపర్క మొసంగి ధేను వా

దృతిమెయి నిచ్చి మార్గమున శ నెంతయు నొచ్చినయాశ్వఫల్కస

త్సుతుని పదంబులం బిసికి శ శోభనమై మఱి పావనంబునై

హితమయి షడ్రసంబులను శ నెన్నఁగనై తగు నన్న మంతటన్. 3౭ 2188

2188

క. మనమునఁ బొడమెడు శ్రద్ధన్, దనివొందఁగఁ బెట్టి యతఁడు శ తమి భుజియింపన్

ఘనధర్మవిదూఁడు హలధరుఁ, డనూసమోదమ్ముమీఱి శ నతనికిఁ బిదపన్. 3౮ 2189

చ. పరినుళముల్ ముఖంబునను శ బర్వఁగఁ జేయఁగఁ జాలుపచ్చక

ప్పరమును గంధమాల్యములఁ శ బూజ్యవిధిం దగున ట్లొసంగి ని

ర్భరముద మొందఁజేసె; నిటు శ రాముఁడు పూజలఁ దన్నఁగా మనో
హరగతి నొప్పునయ్యెతిథి శ నప్పుడు కన్తోని నందుఁ డిట్లునున్. ౪౦

2190

మ. అనుకంపారహితాత్ముడై కఠినుఁడౌ శ నాకంసుఁ డోమాన్య! మే
దిని జీవించియె యున్న వాఁడుకద? యాదృప్తుడు పాలింప నా
తనిచెంతఁ బశుఘాతుకుండు పశుసంతానంబు గావరిగ నా
తవిసంరక్షను గన్న గొట్టియలచందం బొప్ప మీ రుండుటన్. ౪౧

2191

తే. ఎట్లు జీవించియున్నారొ శ యే నెఱుంగఁ; దనదుబ్ర మకునకై సహోదరిమహార్తి
నేడ్వ నాలింపకే పాప శ మిది యనకయె, యామె గన్నట్టి శిశువుల శ హతము చేసె.

తే. అట్టిపాపాత్ముప్రాపున శ నధివసించు, జనుల బ్రదుకునకే చాలసంశయంబు
గలుగు నన నికవారికుశలము నేవిధమునఁ బ్రశ్నింపఁ గలము? పూతహితచరిత.

చ. అనియిటు సత్యపూతములునై మధురంబులునైన వాక్కులన్
వినయముమీఱఁగా నడిగి శ వింతగ సత్కృతి చేసి నందుఁ డా
తనిమదిఁ దృప్తిచేసె; నిటు శ దానపతీంధ్రుఁడు పూజ లంది నె
మ్మనమున హాయిఁజెందె గతశమార్గనితాంత పరిశ్రముండునై. ౪౩

2194

ముప్పది తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

— అశ్రురునితో రామకృష్ణులు సంభాషించుట. —

చ. [అని శృంగయోగి పల్కి మనుజాధిపవర్యున కవ్వలన్ ప్రజం
బునఁ గొనసాగి నట్టిహరిఃపూతచరిత్రము నిట్లు తెల్పె;] న
వ్వనజదళాతుఁడున్ హరియుఁ శ బాననరీతిని సత్కరింప సం
దన్యపుఁడు గారవింపఁగ మననంబున సంతస మట్టె పొంగఁగన్. ౪

2195

తే. చారుపర్యంకమందు నశ్రురుఁ డెలమి, సుఖముగా నుపవిష్టుడై శురుచిరముగఁ
దనమదిం ద్రోవఁ గోరినతలఁపు లెల్ల, నపుడు పడసెను వారిదౌ శ నాదరమున.

క. శ్రీనిలయుఁడు భగవంతుఁడు, తా నెంతో ప్రసన్నుడైనఁ శ దానన్ బడయన్
రాని దొక యర్థ ముండునె, యైనన్ వాంఛింప రేదియైనను భక్తుల్. ౨

2197

సీ. భగవంతుడైన దేశవకిపట్టి శ్రీకృష్ణుఁ డంతట రాత్రి భుక్త్యంతమందు
నశ్రురుచెంతకు శ నరుదెంచి తమవారి విషయంబునం జాలవిషమబుద్ధి
యైన కంసుం డెట్లు శ తాను మెలంగునో వాఁడేమిచేయంగ శ వాంఛఁ గొనిన
వాఁడౌ యావిధమెల్లఁ శ బ్రశ్నింపఁగా నెంచి పలికె నిట్లని తాత! పాపనమతి

తే. వైన నీయాగమనము మేలైన యదియె
స్వాగతంబే? శుభంబు మీశకౌను గాక

సుహృదులకు జ్ఞాతులకు మఱి శ చుట్టములకు

సుఖము నారోగ్యమును జాలఁ శ జొప్పడుఁగద. ౪

2198

చ. కులమునకెల్ల రోగమయి శ కొంకక పాపములం బొనర్చుచున్

దలఁపఁగ మేనమామయయి శ దారుణకర్తృరతుండునై మహి

స్థలి పయిఁ గంసుఁ డున్నతని శ దా నెసలారఁగ నస్తదీయులై

తలఁపఁగరానిబాముల సతంబును బొందెడువారి కచ్చటన్. ౫

2199

తే. కుశలమేయని మే మడుగుటయు నేల? కంసు ప్రజలకుఁగూడ నిక్కముగ టేమ
ముండునే? యక్కటా! మదిశనూహచేయ, నిరపరాధులు జనకులునిశ్చయముగ.

ఉ. వారికి మానిమి త్తమున శ వంత పొసంగెఁగదా? మనోహరా

కారులు పుత్రకుల్ మడియఁగఁ బలుదుఃఖము లొంద మేమెగా

కారణ? మంతెకాక కలకాలము బంధన మయ్యె వారిక

క్రూర! మృదుస్వభావ! మదిఁ శ గోరుదు మాత్తహితాళిఁ జూడఁగన్. ౬౪

మ. చిరకాలంబుగ మిమ్ముఁబోలు హితులన్ శ జేరంగ రాగోరువాం

చ రహిన్ నేటికి భాగ్యవైభవమునన్ శ సాగన్ మిమున్ జూడ న

య్యె రయంబొప్పుఁగఁ దెల్పఁగాఁదగును మీరేతేర నేహితువొ

పరమాహ్లాదము నొందువాడ నను నశప్పల్కుల్ చెవుల్ సోకఁగన్. ౭ 2202

సీ. భగవంతుడే యిట్లు శ ప్రశ్నించెనే యంచు నక్రూరుఁ డెంతయు శ నాత్మ నలరి

కంసునకున్ యదుగణముపైఁ గలిగిన వై రాసుబంధము శ వాడు తెగువ

వసుదేవుని వధింపఁ శ బాల్పడుటయు నారదముని కంసునితోడ శ దనుజమర్ద

నుడు వసుదేవుసూనుండుగాఁ బుట్టినవాడని తెల్పుట శ నాడె తన్ను

ఆ. నెట్టి కార్యమునకు శ నీచోటికిని దూత, గను బనిపినదియును శ గడఁగి యొక్క

మాటయే వదలక శ మధువంశజుఁడు గానఁ, దెలియఁ జెప్పె సత్య శ మలరునట్లు.

మ. పరవీరఘ్నులు రామకృష్ణులు మహిపాలాజ్ఞ నక్రూరుఁ డా

దరమొప్పున్ దనుఁ బంపుటల్ పలుకఁగాఁ శ దా రెంతయున్ నవ్వి భూ

నరునాజ్ఞన్ దెలియంగఁ జెప్పిరి మదిన్ శ వర్ధిల్లువాంఛన్ వ్రజే

శ్వరుఁడౌ నందున; కాత్మజుల్ తెలుపుభావం బాతఁ డూహించుచున్. ౧౦

క. గోపకులం జీరి జవం, బేపాఱుఁగ గోరసముల శ నెల్లం గూర్పుం

డాపగిది రాజయోగ్యము,లై పరఁగెడు కానుకలను శ ననువగురీతిన్. ౧౦౪

క. సమకూర్పుడు పోదగు నర,దములం బన్నింపుఁ డెల్లి శ తరల మధురకున్

మమతం బని గోరసముల, యమేశునకు మెచ్చుపుట్టఁగా నిడ వలయున్. ౧౧

క. సాగెడు నవ్పరిని ధను,ర్యాగము చూడంగ వలయు శ నందులకై వే

వేగమ జనపదవాసులు, పోగల్గి రటంచు వింటి శ బోదగు మనకున్. ౧౧౪

- చ. అనియిటు నందగోపతియు శ నట్టియుదంతము నెల్ల తావులన్
వినఁబడునట్లు సాటువ్వుని శ వేగమ యానతి యిచ్చె; నట్లులే
యొనరిచె సూతుఁ; డవ్విధము శ నొక్కవిధంబున నాలకించి నం
దుని వ్రజమందుఁ గల్గు నలశతోయరుహానన లెల్ల నార్తలై. ౧౨౫ 2208
- మ. చనుదెంచెన్ మధురాపురంబునకుఁ గృష్ణస్వామినిన్ రామునిన్
గొనిపోవన్ మధువంశజుండయిన యశక్రూరుండు వ్రేపల్లెఁ జే
రెను; వారంగొని పోవుఁ బ్రీతియలరన్ శ రేపే ప్రయాణంబు సా
గును; సత్యంబుగ నంచు వార్త తెలియన్ శ గోర్కుల్ తఱున్ మార్పగన్.
- క. చింతిలసాగిరి; కొందఱు, కాంతలు తద్వార్తహృదయ శ కమలము నేచన్
వంతన్ మోములు మిక్కిలి, వింతగ నిట్టూర్పు లొలయ శ వెలవెలఁబాటన్.
- సీ. కుందు వొందిరి; మఱికొందఱు గోపికల్ కట్టినపుట్టముల్ శ కదలఁబాటఁ
గరకంకణమ్ములు శ క్రమముగా జాఱంగఁ గ్రొమ్ముడుల్ వీడంగఁ శ గుందిరి మఱి
కొందఱు వ్రజవాసీకువలయ నేత్రలు హరినె ధ్యానించుచు శ నాదరమునఁచు
దమ రొనర్పందగు శ తక్కువ్యాపారముల్ మాని ముక్తులమాడ్కిఁ శ గానఁబడు
- తే. లోకమును దీని నెఱుంగంగలేక యుండి; రఱ్ఱై కొందఱు శ్రీకృష్ణుఁడతివిచిత్ర
రాగమున సుస్థితంబున శ రమ్యరీతి, బలికిన మనోహరోక్తులఁ శ దలఁచుకొనుచు.
- క. మనముల మోహమునొందిరి; వనజాయతనేత్ర లెల్ల శ వారిజనయనుం
డొనరించిన మృదుచేష్టల, ననూన సుస్థిత మనోజ్ఞశ్రమగు దృగ్వితతిన్. ౧౬
- క. సులలితమౌ తద్గమనముఁ, గలిగెడు దుఃఖముల నెల్లఁ శ గడుఁ గృపచేతం
దొలఁగించు కార్యముల దుష్టులఁ జంపిన సాధుగేయ శ శుభచరితములన్. ౧౭
- చ. మనముల నెల్ల వేళలను శ మానక పట్టుదలం దలంచుచున్
వనజదళాయతాక్షు నెడఁబాటున కించుక యోర్వఁజాల కా
ర్తిని గనుచున్ భయంబునను శ దీప్రగతిన్ వెలిఁబాటు సశ్రురా
జిని గను లెఱ్ఱవాఱఁ దమచిత్తము లచ్యుతునందె చేర్చుచున్. ౧౭౫ 2214
- చ. గుములుగఁ గూడి యందఱును శ గుందుచుఁ దద్గతభావ లౌటఁబ
ద్దముఖులు పల్కి రిట్టులని; శ తద్దయు నార్తిగలంగి; యోవిధా
త! మదిని నీకుఁగల్గదుకదా? దయ సుంతయు నేరిపైన నె
య్యమున హితంబునన్ జనుల శ నాదిని నెట్టులొ గూర్తు వంతటన్. ౧౭౫ 2215
- సీ. వారు కృతార్థులై శ సారమోదంబును గాంచక పూర్వమే శ చంచలమతి
నెడఁబాయఁ జేయుదురే; యనుకంప నా నిది యగునే; బాలుఁ శ డెట్టు లట్లు
నీచేష్టితంబులు శ నిష్ఫలంబులుగదా? శ బాలిశుండని నిన్నుఁ శ బలుకఁ దగదె?
నీలకుంతలములఁ శ జాల నావృతమయి; చారుకపోలనాసలు చెలంగ

తే. శోకములఁ దూలఁగాఁ జేయుశుచున్ వెలుంగు

సుస్థితము నాట్య మాడంగ శ సుందరమయి

యలరుశ్రీకృష్ణు వదనశీతాంశుబింబ

మును గనంజేసి తృప్తిగఁ శ గనకముందె. ౨౦

2216

చ. కనఁబడకుండఁ బేసితివిగా యిటుచేసిన నీదుచేత చ

క్కనిదని పల్కఁగాఁదగునె శ కా దిది సాధువటంచు నమ్ముమా;

పనియిది కంసుదూతదగు శ భామినులార! మదీయ మెట్టులొ

ననియెదవేమొ పద్మభవ శ యస్త దుదాహృతి నాలకింపుమా! ౨౦

2217

ఆ నీదుసకలసృష్టినిపుణత కేకాశ్రయమగు కృష్ణమూర్తి శ యాననంబు

గాంచియున్న యిట్టికన్నుల నక్రూర, నామధారి వగుచు శ నేమ మెడలి. ౨౦౪

క. హరియింపఁ బూనితివి నీ, వరయం గ్రూరుండ వనఁగ శ నర్హుండవె యో

సరసిజభవ! శ్రీహరియనఁ, గరుణామయచిత్తుఁడౌను శ గాని తలంపన్. ౨౧

నీ. ఊణకాలముననె భంగమగు సౌహృద మలరువాఁడౌట నశవ్యములమెచ్చు

కొనుచు నిండ్లనుమఱి శ కూర్చి బందుగులను దనయులఁ బతులను శ దగఁ దృజించి

తనదుచెయ్యులకె యెంతయుఁ బ్రీతిఁబరవశల మగుచుఁ దనదు దాశస్యమునెకో

వచ్చిన మమ్మెల్ల శ మచ్చిక జూడఁడు నూతనప్రియులవౌ శ చేత లిట్టు [౮

తే. లుండుఁగద? కాన వారిత శ యోపినంత

దనుకఁ బయనంబు కాకుండ; శ వనితలార!

మధురయందుఁ గలట్టి యశమ్మానినులకు

నేటి రాతిరి సుఖముగా శ దాటుఁ జుండి! ౨౨౪

2220

క. వారలవగు వాంఛితములు, సారద్విజు లొసఁగునాశిష్యముల వలనన్

భూరిఫల మనుభవింపన్, ధారణి దగియుండును మనఃతలపు లన్యతముల్.

చ. కనుకనె శ్రీనికేతనుఁడు శ కంజదళాతుఁడు స్వీయపూర్వరం

బును దమిఁజొచ్చు నట్టితఱి శ ముద్దులు గుల్కెడు నెమ్మొగంబునున్

గనుఁగొనుచున్ స్థితంబలరళగాఁ దగుచూడ్కులఁ గ్రమ్ముసద్రసం

బును దనివారఁ గ్రోలుదురు శ పో యలకాంతల భాగ్య మేమనన్! ౨౩ 2222

మ. చెలులారా! మధురాపురిం గనుఁగొనన్ శ శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లేగుచోఁ

దలిదండ్రుల్ తగుబంధువుల్ మరలి రాఁ శ దన్నెంతఁగా వేడినన్

జలచిత్తుండుగ నుండ కుండినను భాశస్వన్నాగరిమంజుభా

షల మాధుర్యము స్వీయహృద్వికచకంఠజంబున్ గడున్ లాగఁగన్. ౨౩౪ 2223

చ. పరవశుఁడై త్రపామిళితభవ్యతమస్థిత విభ్రమంబులం

దిరుగుస్వభావముం గలిగి శ దిట్టతనం చెటులో చనంగ న

- త్తరుణుల కట్టె చిక్కు; మఱి శ తన్నె తలంచెడు నస్తదాదులన్
స్థరణముచేయ నోపఁ డిది శ సత్యము గ్రామ్యుల మఱాట నిస్సరో. ౨౪ 2224
- సీ. సర్వమంగళగుణాస్పదుఁడు శ్రీరమణుండు నగుదేవకీసూనుననుపమానుఁ
గనుఁగొన నోచిన శ కడు ధన్యులకు భోజులకు మఱి దాశార్థ్యశలకును వృష్ణు
లకు సాత్వతులకు న్నాథకులకు మార్గంబునను శ జూడఁగల్గిన శ మనుజులకును
నయనోత్సవంబీ దీనమునఁ గాఁగలదు పో; సత్య మీయది; తన్నె శ సతము నమ్మి
- తే. ప్రాణములకంటెఁ బ్రియునిగా శ స్వాంతములను
దలఁచు మనల నూరార్పక శ యెలమిఁగూర్చు
నందనందనుఁ గడు దవ్వునకును దోడు
కొని చనన్ వచ్చినట్టి యీశక్రూరచిత్తు. ౨౬ 2225
- క. కారుణ్యవిహీనుని న, క్రూరుండని పిల్వఁ జనదు శ క్రూరుం డనియే
ధారణిఁ బిల్వం జనుఁగద, పేరెట్టులు పెట్టినారో? శ పెద్దలు తొలుతన్. ౨౬ 2226
- మ. వనజాతాయతనేత్రలార ! కఠినస్వాంతుండు శ్రీకృష్ణుఁ డీ
మనలం జూడక యీశతాంగమున సహ్మానంబుమీఱంగ నె
క్కినవాడే; మనవృద్ధగోపకులు లెక్కింపంగ మూర్ఖాగ్రణుల్
కనుకం బోవలదంచు; బల్కురుసుఁడీ శ కాలప్రభావంబునన్. ౨౭ 2227
- ఉ. దారికిఁ దోడు క్రొవ్వుగలవా రగుటన్ మనగొల్లలెల్ల వే
సారక స్యందనాళిఁ గొని శ చక్రిని రమ్మని తొందఱించుచు
న్నారు తలంప దైవము మనంబున నీమనకున్ శ్రమంబె ని
ష్కారణమే పొసంగఁగఁ దగఁగం దలపోసె నిఁకేమి చేయనా? ౨౮ 2228
- చ. పలుకుల నేమికార్యమగుఁ శ బట్టుదలన్ మన మెల్లఁగూడి పో
వలదని కృష్ణు నిల్పుదము శ వారిజనేత్రు షణార్థమైన ని
మ్ముల విడఁజాల కార్తిగొని శ పొక్కెడునీమనలన్ గులంపువృ
ద్ధులు మఱిబంధువుల్ గలిసి శ ధూర్తత నేరుతు రేమిచేయఁగన్. ౨౯ 2229
- తే. దైవ మీరీతి దీనచిత్త లగునట్లు, మనల నొనరించె నెవ్వరైన నిక నేమి
చేయఁగలవారో? బంధులశచేత లేమి, మనల వారింపఁగల వేటిమాట లింక?
- క. గోపికలారా! మనమా, గోపాలవరేణ్య రాసుగోష్ఠిఁ గలిసియే
తీపారునెయ్యమున లీలాపాంగ విలోకనముల శ హరితరములన్. ౩౦ 2231
- సీ. మందహాసంబుల శ మంతనంబునఁ బల్కు సరససమాలాప శ సముదయములఁ
బరిరంభణంబులఁ శ బంకజాతుఁడు తృప్తిఁ గలిగింప నారాత్రి శ షణముభంగిఁ
గడపితి; మాకృష్ణుఁ శ డెడఁబాసి పోవంగ నంతంబులేని యాహారివియోగ
శోకాంధకార మేరచొప్పునఁ దరియింపఁగలమొ? యూహించినఁ శ గానఁబడదు;

- తే. హరి యితం డగ్రజుం డగుహరినిగూడి
గోపకుల బాలుకులు తన్నుఁగూడి రాఁగ
ఖరకరుం డ స్తమించు నశక్కాలమందు
గోఖరరజంబు తనదు ముంగురులఁగప్ప. ౨౯౪ 2232
- క. సుమహారంబులు దానన్, సమభివ్యాప్తములు కాఁగ శ సంతస మొప్పం
గ మురళి నూఁదుచుఁ జిటున, న్వమరెడు క్రిఁగంటిచూపు శ భవ్యతమంబై. 30
- క. మనచిత్తముల హరించుచుఁ, జనుదెంచును గాదె? యట్టిజలజాతుఁడు వీ
డిన నెట్లు బ్రదుకఁ గలమో, యని యివిధి మాటలాడు శ చాసమయమునన్. 31
- చ. హరివిరహంబు దుస్సహమునై కనుపట్టఁగ గొల్ల చేడియల్
విరహితలజ్జలై మదులు శ వెన్నునియందె చెలంగుచుంట సు
స్వరముల మాధవా! విమతశచక్రహరా! పరమేశ్వరా! మనో
హర! సురపంధ్య యంచు విపులార్తిని రోదన మట్టె చేయుచున్. 3౧ 2235
- క. దామోదర! గోవిందా!, శ్రీమహితా! యంచుఁ దమిని శ శ్రీకృష్ణుని స్వీ
యామలమనముల నిడుకొని, యామానిను లట్లుపొగుల శ నర్కుఁడుతోఁచెన్. 32
- చ. ఖరకరుఁ డిట్లుతూర్పున నశిండ్లచుచుల్ దగునట్లు కన్నడన్
ద్వరపడి కాల్యకృత్యసముదాయము చక్కఁగఁ దీర్చి రాముఁడున్
హరియు రథంబు నెక్కఁ దనశయాదృతి గన్నడఁ గంసుదూత వే
యరదముఁ దోలె; నందముఖు శ లాతనివెంటనె పోవుపూన్నిమై. 3౨ 2237
- సీ. గోరససంభృత శ కుంభంబులం దక్కుకానికలం గొని శ కదలి శకట
ముల నెక్కి యక్రూరుఁ శ డలరామకృష్ణులు చనిన త్రోవనె వేగ శ చనిరి; గోపి
కలు తమప్రాణాళికంటె నుత్కృష్టుడై పయనంబుచేయు నశప్పంకజాతు
ననుసరించియె పోయి శ యాతండు ప్రీతిమై ద్వరవత్తు మటనుండి శ తరుణులార!
- ఆ. యనుచు నూఱడింప శ నమ్మాటకయి కొంత, నేపు నిలువఁబడిరి శ శ్రీశుఁ డట్టు
లూఱడించె నెయ్య శ మొప్పార నక్రూరు, మూలమునఁ దదార్తి శ పోవునట్లు.
- ఉ. వారలు స్వీయచిత్తములు శ వారిజనేత్రునివెంటఁ బోవ నా
శ్రీరమణుండు నగ్రజునిఁ శ జేరిచనంగఁ దదీయకేతనం
బారసి చూచుచున్ బిదప శ స్యందనధూళిని గాంచుచున్ గడున్
దూరముపోవ నవ్వియును శ దోషమి నిల్చిరి బొవ్వు లట్లుగన్. 3౬ 2239
- తే. మరలి యరుదెంచునేమొ యిమ్మాధవుఁ డని
వేచియుండియు నాయాశ శ విలయమంద
నిరవులకుఁ బోయి ప్రియుఁడగు శ సరసిజాతు
చరితములఁ బాడుచున్ నిరంతరము భక్తి. 3౭ 2240

- క. దినములుపుచ్చిరి శోకము, మనములఁ జేరంగనీక; శ మాధవుఁడున్ జేయి
ఘని నక్రూరుని గూడియె, ననిలజవంబొప్పు బోవునరదమునందున్. 324
- క. ఉప్పొంగెడువేడుక మది, నొప్పుగఁ గూర్చుండి పోయి శ యురుపాపములం
గుప్పగఁ గూల్పంజాలిన, యప్పొననమూర్తియైన శ యమునం జేరెన్. 3౮ 2242
- ఉ. అంతట రాముఁగూడి దనుశజాంతకుఁ డాయరదంబు డిగ్గి య
త్యంతముదంబునన్ మధురశ్రమై విమలంబయి యింద్రనీలమ
ల్లెంతయుఁ దఱ్ఱుచూపెడు తదీడ్యపయస్సున నాచమించుచున్
స్వాంతము తృప్తి నొందునటు శ వారిని ద్రావె మహత్త్వ మేర్పడన్. 3౮4
- మ. తరుషండంబుల పొంతఁ జేరి రథముం శ దా నెక్కె రాముండు సో
దరునింగూడి రథంబునెక్కె; రిపుసంతానంబువంకన్ భయం
బు రమానాథునకుం బొసంగు ననుచున్ శ భూమిశ్వరాపుండు స
త్వర మూహించి రథంబుపై నిలునఁగాఁ శ బ్రార్థించి తత్సమ్మతిన్. 3౯4 2244
- సీ. మాధ్యాహ్నిక క్రియా శ మండలముం దీర్చి యమున యంతరమున శ నమరువ్రాద
నకుఁ బోయి యందు, స్నానంబు శాస్త్రోక్తమౌ పద్ధతి నొనరించుపట్టుదలను[ము
బూని మునింగి యశ్వానితజలముల వేదసారం బన శ వెలయునట్టి
సావిత్రిభక్తిమై శాశ్వతంబగుదాని జపియించుచుండి తశజలములందు
- తే. రామకృష్ణులు జతగూడి శ రంజిలంగఁ
గాంచె నక్రూరుఁ; డంతట శ నెంచె మదిని
నౌర! యానకదుందుభి శ యాత్మజన్ము
లిరువురును స్యందనం బెక్కియెసఁగుచుండి. ౪౦4 2245
- చ. జలముల నిప్పుడొప్పెదరు శ స్యందనమున్ దిగినచ్చి రేమొ? యం
దుల నిప్పుడుండరేమొ? యని శ తొరపువేడుక మున్ని లేచి మున్
వలె నరనెన్ రథంబు బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు పూర్వరీతి నం
దలరుచు నుండఁ గాంచి సలిలాంతరమందును గంటి వీరలన్. ౪౨4 2246
- చ. అరదముపై నెసంగెద రయారె జలంబుల నేను గాంచుటల్
సరియనరాదో? సూన్యతమొ? శ సత్యమెయైన మఱొక్కమాలు పు
ష్కరముల మున్ని చూచెదను శ జక్కఁగ నంచుఁ దలంచి మున్నె; స
త్వరముగ నాజలంబులను శ దద్దయు వెల్లుచు నెంతో వింతగన్. ౪3 2247
- చ. శిరములవంచి చారణులు శ సిద్ధులు నయ్యసురేంద్రులున్ మనో
హరవరగాననైపుణిని శ నందినదేవతలున్ నుతింపఁగా
నురగుల కీశ్వరుం డనఁగ శ నొప్పి సహస్రఫణారుచుల్ దిగం
తరముల వెల్లజేయఁగ ఫణాతతియందుఁ గిరీటముల్ తగన్. ౪౪ 2248

- ఉ. సారసనాళ మట్లు తగుశఛాయ కనందగియుండ నీలమా
చారుతరాంబరంబు తనుసంగతి నొప్పగ శృంగరాజి నొ
ప్పారెడు వెండికొండవలె శ నారయఁగాఁ దగునయ్యనంతు శృం
గారశరీర మాతనికిఁ శ గానఁబడెన్ మది కద్భుతంబుగన్. ౪౫ 2249
- ఉ. ఆమహనీయమూర్తి మృదుశలాంకమునందు వినీలనీరద
శ్యాముఁడు నాల్గుబాహుల నెసంగెడునీశుఁడు కాంచనాంబర
శ్రీమహితుండు పుల్లసరశీరుహపత్ర విశాలనేత్రుఁడు
ద్దామరుచిన్ వెలుంగువరతత్త్వము శాంతుఁడు నప్రమేయుఁడున్. ౪౬ 2250
- సీ. సుప్రసన్న మనోజ్ఞశుభవక్త్రుడై స్థితవిలసితనయనుడై శ లలితములగు
కనుబొమల్ సురుచిర శ మనుషమము నగునాసయుఁ జారుకర్ణముల్ శ సాధుగండ
భాగమ్ము లరుణప్రభారాజితంబగు నధరంబు గలుగంగ శ నమలదివ్య [యుఁ
మూర్తియకా పురుషుండు శ పాలుపారుచుండె; నాజానుపీవరసుభుజములు మఱి
దుంగాంసములు సీరి శ తొలకాడునతీవిశాలోరస్థలంబు శృంగారమునకు
నాకరంబయి శంఖ శ మట్లుచెల్వారెడు కంఠము నిమ్నంబుగఁ దనర్చు
నాభియు నశ్వత్థనామకభూరుహ పల్లవ మట్లుగాఁ శ బరఁగుచున్న
నిమ్న రేఖలుగల్గు శ నెఱి యుదరము బృహత్కటితటంబును శ్రోణి శ కమ్రకరిక
రాభోరువులు జంఘ శ లల్లెజానువులు నుత్తుంగగుల్ఫములు నెఱ్ఱంగ నలరు
నట్టినఖంబులు శ నమరియుండఁగ వానికాంతులచే నెంతో శ క్రాలి మఱియు
నంగుష్ఠములు; వ్రేళ్ళు శ లనెడిదశంబుల నలరునంఘ్రంబుజశములు వెలుంగ
నింతింతయనరాని శ వింతగ నతఁడొప్పె; మఱియును సుమహార్హశమణికదంబ
- ఆ. ఖచితమకుటకటకగణము లంగదములు, సులలితమయిన కటిసూత్ర మట్లై
బ్రహ్మసూత్ర హారశరాజిత నూపుర, కుండలములు మెఱయ శ నుండె నతఁడు.
- చ. కరముల శంఖచక్రములుఁ శ గంజమునున్ గదయున్ వెలుంగఁగా
నురమునఁ గొస్తుభం బనఁగనొప్పెడు రత్నము దివ్యరోచు ల
చ్చెరువుగఁ బర్వజేయుచును శ జెల్వమరంగఁ దుఱంగలింపఁ గం
ధర వనమాల యొప్పగ నితాంతము శ్రీహరి యొప్పె నొప్పుగన్. ౫౨ 2252
- క. ఉరమున శ్రీవత్సాంకము, నిరుపమశోభల వెలుంగ శ నిశ్చలభక్తిం
బరిచర్యజేయు పార్షద,వరులగు నందాదు లొలయఁ శ బంకజభవుఁడున్. ౫౩ 2253
- చ. సనకసనందనాది మునిసత్తములున్ హరపాకశాసనా
ది నిఖిలదేవతావరులు శ తృప్తిగఁ గొల్వ మరీచిముఖ్యులై
తనరు నవద్విజోత్తములు శ తత్పరతన్ బహుభంగులన్ దనున్
వినుతియొనర్ప శ్రీహరియు శ వింతగఁ దోచుచునుండె నత్తఱిన్. ౫౩౪ 2254

తే. మఱియుఁ బ్రహ్లాదనారదుల్ శ మౌనివరులు
పరమభాగవతులు నౌటవహసుదేవు
నతని వసువులఁగూడి యత్యంతవిమల
వాక్కులన్ వేటువేటుగు శ భావములను. ౫౪

2255

క. వినుతించుచుండ వానిని, వినుచున్ ముద మొందుచుండె; శ విశ్వేశ్వరు నా
తని శ్రీదేవియుఁ బుష్టియు, నను త్తమజ్ఞానశక్తియనఁ బడునదియున్. ౫౪౫

సీ. కాంతికిర్రులు శ తుష్టిత్వాదేవి యూర్జయు విద్యయు మఱియు నశవిద్యశక్తి
మాయయు ననుశక్తిమండల మెప్పుడు తనను సేవింపఁ దక్కినసురలును
భక్తి నమ్రులునయి శ వరసూక్తముల నెన్న నొప్పొరుచున్న యాయుజ్జ్వలాంగు
భగవంతుఁ గనుఁగొని శ పరమముదంబొంది యక్రూరుఁ డంగంబుహర్షపులకి

ఆ. తమగుచుండ బాష్పతతి సంభృతాత్ముడై, గద్గదికను వాక్కుశకదలుచుండ
ధైర్యమాని భూమిఁ శ దలసోక మ్రొక్కి యం, జలిఘటించి వినుత శ సలిపెనిట్లు.

న లు వ ద వ య థ్యా య ము.

❖ శ్రీహరి నక్రూరుడు పొగడుట. ❖

ఆ. అఖిలహేతువులకు శ నరయంగ హేతువై
యాదిపురుషుండవయి శ యవ్యయుండ
వగుచు నలరుచున్న శ యట్టినారాయణుఁ
డవగు నీకు మ్రొక్కు శ లంబుజాక్ష. ౫

2258

క. నీనాభిపంకజంబున, సూనుండై యుద్భవిల్లై శ సురసంఘేశుం
డై నెగడుబ్రహ్మ తద్భవ, మీనిఖిలం బట్టినీకు శ నివె పందనముల్. ౬ 2259

సీ. త్వాసలిలాగ్నులు శ గంధవహంబరములు నహంకార మోట్టులు మహాత్ము
ప్రకృతియుఁ బురుషుండు శ సకలేంద్రియములు మన సింద్రియార్థంబులును ద్రిద
ననునివియే జగత్తునకు హేతువు లనిపలుకుదు రవియెల్లఁదలఁపనీకు [శులు
నంగభూతము లగుటంగదా? యవి నీదు తత్త్వమెటుంగ నెంతయును జాల

ఆ. వరయ జీవుఁ డాత్మశయయ్యు మాయాగుణ
బంధకారణమునఁ శ బరము నిన్నుఁ
దెలియఁ జాలకుండుఁ శ దొలిపలుకులె నిన్నుఁ
దెలుపఁ జాల వనుచుఁ శ దెల్లమయ్యె. ౭౫

2260

క. పరమేష్ఠియుఁ దనదేహము, సరిపడుటకుఁ దగినయట్టి శ సత్త్వగుణం బా
కరణి రజస్తమములు ననఁ, బరఁగెడు నివానికిఁ గడుఁ శ బరవశుఁ డగుటన్. 3

తే. అట్టిగుణముల మించియున్నట్టి నీస్వ
రూపము నెటుంగఁ జాలఁ డో? తాపసేంద్ర!
వందితాంఘ్రిసరోరుహ! శ వాసుదేవ!
నిన్నెటుంగఁ దరంబె మునివరులకును. 3

2262

చ. తెలియఁగ రా దదెవ్వరికిఁ శ దెల్లముగా నటులైన నెట్టిజీ
వులకును సారహీన మనఁబోలు భవంబు నివృత్తి యెట్టులొ
బలుకు లవేల? యేదయినభవ్యపథంబున నాశ్రయించినన్
దొలఁగు భవప్రవృత్తి యనితొఁచెడు నోవసుదేవనందనా! 3

2263

సీ. హైరణ్యగర్భాదు శ లగుయోగు లాధ్యాత్మికాధిభూతములకు శ నాధిదైవ
తమునకుసాక్షివై శ తగి వానికెల్ల నంతర్యామివై నియంతవు నగు నినుఁ
గొలుతురు; కర్త యోగులు కొంద టింద్రాదిబహుదేవతాస్వరూపమున నలరు
నిన్నెఁ ద్రయీవిద్య శ నియతిమైఁ బెక్కుయజ్ఞముల నారాధింతు శ సర్వరూపుఁ

తే. డవుగ వెలయుదు గానఁ గడంగి జ్ఞాను
లైనకొందఱు బహురూప శ మైన కర్త
వితతి నీయందె యర్పించి శ విమలమైన
యుపశమముఁ గొని సత్సమాధిపరణతిని. ౫౪

2264

క. జ్ఞానాధ్వరమున నిన్నే, ధ్యానింతురు జ్ఞానరూపతం దగుదు వటం
చూనిన శ్రద్ధన్; గొందఱు, మానవులున్ నియతిమీఱు శ మానస మలరన్. ౬

తే. శైవవైష్ణవనామ దీక్షులను బొంది
త్వదుపదిష్టము పంచరాత్రముఖమైన
విధిని బహుభేదముల బహువిధములైన
మూర్తులం గొన్నయదై వ్వితశమూర్తి నిన్ను. 2

2266

క. తలపోసి యుపాసీంతురు, జలజాతా! కొందఱు నిను శ శైవాదిమతం
బుల నాచారవిభేదం, బుల శివరూపిగను విధిని శ బూజింతు రజా! ౮

2267

తే. సర్వదేవమయా! ప్రభూ! శ సర్వజనులు, నితరదేవతలం గొల్వ శ మతిగలజను
లెల్ల భిన్నమతుల్ గల్గి శ యెల్లరూపములనుదాల్చిన నిన్నె కా కొలుతు రీశ!

చ. కనుకనె యెల్లమార్గములు శ కాంచనచేలధరా! తలంప నిన్
గనుఁగొనఁ బోవుచున్నయవి శ కా దన నెట్లగు? బర్వతంబునన్
జననముగాంచి మేఘమునఁ శ జక్కఁగ వర్షిలి జీవనంబు నిం
డనెగడు హ్రదినుల్ వివిధనైజగతుల్ దగఁ బాటుచుండియున్. ౧౦

2269

క. కడకున్ సంద్రముఁ జేరెడు, వడుపున నర్చనము లెల్ల శబహువిధములుగాఁ
బుడమిఁ గనంబడుచుండియు, గడపట నవి చెందు నిన్నె శ కంజదళాతా! ౧౦

- క. కమలాక్షా! సత్త్వరజ, స్తమములు ననుమూఁడు ప్రకృతిధర్మగుణములై
యమరున్ బ్రహ్మాదికభూతములున్ స్థావరముదనుకఱ దగు నవి యెల్లన్.
- *క ప్రకృతిగుణంబుల యందే, ప్రకటముగాఁ గూర్పఁగఁబడి యిట్టియై నా
ప్రకృతియు నీయందే తగు, సకలేశా! సర్వసృష్టిసాక్షివి నీవే! ౧౧ 2272
- సీ. ప్రకృతికి నాకు సంబంధము కలదంటి; బ్రహ్మాదులకు నాకుఁ యిట్టి బరఁగుభేద
మే మందువేమొ ప్రకృతియందు నవిషక్తదృష్టివై నీకంఠనెదియు వేటు
గానట్టు సర్వాత్మకత నొప్పువాడవై సర్వబుద్ధులకు నోసారసాక్షి!
సాక్షివై యుపమానమీక్షింపఁగా లేక మహిమమునన్ పెల్లుమాధవుడవు
- తే. భవ మిదెల్ల నవిద్యచేఱబరఁగుచుండు, దేవతలు మానవులు మఱితిర్యగాదు
లైనదేహాభిమానులయందు నొప్పు, నీగుణప్రవాహము సకలేశ! కృష్ణ! ౧౨
- క. దానిం దగులక యొప్పెడు, జ్ఞానమయుండ పగు నీకు యిట్టి సతతంబు నతుల్
శ్రీనిలయా! యిడుదున్ వై, శ్వానరుడగు ముఖము భూమిచరణంబు లగున్.
- క. వనజాఘ్రుడు నేత్రములై, తసరు నభం బొను నాభి యిట్టి తగుదిశలు శ్రుతుల్
కనకాంబర! శిరము దివం, బనఁజను బాహువులు దేవతాధిపులుసుమీ! ౧౨౪
- క. సరిదధిపులు కుక్షి యగున్, మరుత్తు ప్రాణములు బలము యిట్టి మాధవ నీకొఁ;
దరువులు నోషధులు నగున్, బరమేశా! రోమపంక్తి యిట్టి పరికింపంగన్. ౧౩
- కి. జలధరములు కేశములగు, నిలాధరము లస్థినఖము యిట్టి లెన్నఁగ నగు తె
ప్పలకదలిక లగురేలుఁ బ,వలు నీకున్ మగగుటి యగుఁబ్రహ్మతలంపన్. ౧౩౪
- ఆ. వృష్టివీర్య మగునువిమలాత్మ! యవ్యయా
త్మతఁ జెలంగి యెల్లతావులందు
వెలసి చిత్తవృత్తి యిట్టి దెలియఁగాఁ దగియుండి
పురుషుఁ డనఁగ వినుతిఁబొసంగి మిగుల. ౧౪౪ 2278
- క. అలరెడు నచ్యుత! నీలో, పల బహువిధజీవవితతి యిట్టి బరఁగెడు లోకం
బులు తత్పాలకులును జల,ములలోనన్ సూక్ష్మములయిఁపాలించెడు ప్రాణుల్.
- ఆ. అండములు చెలంగునట్టు లుదంబర, ఫలమునందు మళకములునుబోలె
నొకరి వార్త నొక్క యిట్టి రూపింపఁజాలక, యుండునటు చరించుచుండు జుమ్ము.
- చ. వనజదళాక్ష! నీవు బహుభంగులుగాఁ దగురూపముల్ ధరిం
పను దలపోయుదో యది యభంగవిలాసమె యోను; వాని స
జ్జనులు విశోకులై ముదముసంధిల ధ్యానముచేయువార లిం
కను భవదీయమా యశముగనముచేయుదు రెంతో శ్రద్ధతోన్. ౧౬ 2281
- ఉ. కారణమత్స్యరూపమును యిట్టి గైకొని యాప్రళయంబునం దిక్కు

* “స్తత్త్వరజస్తమ ఇతి భవతః ప్రకృతే ర్గుణాః” అనిమూలము.

- పారమునన్ భ్రమించుచును శ భక్తులఁ గాచెడునీకు నే నమ
స్కారము లొనరింతు, మధుశక్తై టభదానవమృత్యురూపతన్
శ్రీరమణా! యెసంగి హయశీర్షుఁ డనందగు నీకు మ్రొక్కెదన్. ౧౭ 2232
- క. మందరగిరి ధరియింపఁ, గం దగు కూర్తాకృతిని నిశకామముదమునన్
బొందుగఁ దాల్చిన నీకున్, వందితమునినాయకునకుఁవందనము లివే. ౧౭౪ 2233
- క. ధరణిం బై కెత్తుటయె వి, హరణముగా నాదిసూక్ష్మరాకృతి నెలమిన్
ధరియించిన నీకు నమ, స్కరణము లొనరింతు భక్తిఁ శ గంజదళాక్షా! ౧౮
- ఆ. సాధువృత్తి నెసఁగుజనుల భయంబుఁ బో, కార్పఁ జిత్రసింహాగళము తనర
వెలయునట్టి నీకు శ నెలమి నమస్కారముల నొనర్తు నభవ! శ జలజనయన!
- క. చరణక్రమమున సజ్జన, వరులకుఁ బ్రమదంబుఁగూర్ప శ వామనమూర్తిన్
ధరియించి ముజ్జగంబుల, వరుసం గొల్చిన మహానుభావునకు నతుల్. ౧౯ 2236
- చ. పొగరున విట్టివీఁగు నృపశపూగమహాటవినిన్ గుఠారథా
రఁ గడఁగి మూలయుక్తిని బశరాక్రమ మొప్పెడునట్లు కూల్చుచున్
భృగుకులనాథుఁడై విభుత శ వింతగ నొప్పిన రామమూర్తికిన్
సుగుణమణి ప్రకాశునకు శ జోత లొనర్తును భక్తిమీఱఁగన్. ౧౯౪ 2237
- క. రావణునకు మృత్యువుగాఁ, బావనులకు రక్షకుఁడుగ శ భాసిల్లెడు నా
శ్రీవిభునకు రఘువర్యున, కే వినతు లొనర్తుఁ బ్రీతి శ యెంతయుఁ బొంగన్. ౨౦
- నీ. వాసుదేవుండనఁ శ బరఁగి సంకర్షణప్రద్యుమ్ననామముల్ శ భాసిలంగ
ననిరుద్ధుఁడను నామ శ మనుషమమై యొప్ప సాత్వతపతియనుసంజ్ఞనలరు
నీకు నమస్కార శ మోకమలాక్ష! బుద్ధాకృతి ధరియించి శ యమలతముఁడ
వయి దైత్యులకు దానశవాళికి విభ్రాంతి గలిగించు నీకు మ్రొక్కులను గూర్తు
- ఆ. స్లేచ్ఛతుల్యు లగుచు శ మేదినిబొడమెడు, త్పత్రియుల హరింపఁ శ గల్గిరూప
మును ధరించు నీకు శ మ్రొక్కుదు; భగవంత!, సర్వశక్తివీవు శ సకల మగుదా.
- క. నీమాయచే జగం బిది, యే మోహిత మగుచు, నేను శ నిది నాయది యం
చీమాడ్కి దురభిమానము, చే మిగులం గుంది యించుకే నెఱుఁగకయే. ౨౨౪
- ఆ. కర్తమార్గములను శ గలకాలము భ్రమించు
చున్న; దేను సుఖుల శ నుదవసితము
దారబంధునిత్ర శ ధనగాత్రముఖముల
స్వప్నతుల్యములను శ సత్యము లని. ౨౩౪ 2291
- క. తలపోసి మూఢమతిన్, కలకాలం బందె దివ్యశకాంచనచేలా!
ఖలహరణ! మహాప్రభువా, చలించుచున్నాఁడ నెట్లు శ చక్కఁబడుదునో? ౨౪
- వ. అనిత్యంబులగు దేహప్రముఖంబుల విషయంబున నాత్మబుద్ధింజేసి విపర్యయ

చిత్తుండనై శీతోష్ణసుఖదుఃఖాదిద్వంద్వంబుల విహరించుచు సాంద్రతమ స్నాన
హించుటంజేసి యాత్మప్రియుండవగు నిన్నుఁ దెలియఁజాలకుండుదు. సలిలంబుల
నుద్భవిల్లు తృణాదులచేఁ గప్పఁబడినజలంబులఁ బరికించి కనుఁగొనఁ జాలక
యెండమావులు జలంబులవలెం దోచిన వానికై పరుగెత్తుమూఢుం డగుజలాభి
లాషి తెఱంగున మాయాచ్ఛన్నుండవగు నిన్నుఁ జక్కఁగ విచారించి తెలియం
జాలక పరాఙ్ముఖుండనై ఘోరసంసారంబునందె ప్రవర్తించుచున్నవాడ.
మఱియు నోమహానుభావా! కామకర్తములచే నడఁగఁద్రొక్కఁబడి విషయ
సంసక్తంబులగు నింద్రియంబులన నిటు నాకర్షింపఁబడిన మనస్సు విషయవాసనా
సమన్వితమితి నగుట నేను నిరోధింపశక్తుండను గాకయున్నవాడ. అసమర్థుండ
నగు నట్టినే నితరుణంబున నసజ్జనులకుఁ బొందశక్యంబె కాని నీపాదమూల
ముల నాశ్రయించితి. ఈశ్వరా! ఇయ్యదియు నీయనుగ్రహంబె కాని వేఱొండు
కాదని తలంచుచున్నాడ. పద్మనాభా! పురుషునకు సంసారవిముక్తి కలుగుకాల
మొనఁగూడినతఱి సాధుసేవామూలమున నీపాదారవిందములపయి బుద్ధి ప్రస
ర్థిల్లు జ్ఞానస్వరూపుడై, సర్వజ్ఞానకారణాత్ముడై, పురుషులకు సుఖదుఃఖములను
గలిగించుకాలాదులకు నియామకుండై, సర్వపరిపూర్ణుండై యనంతశక్తివిలసి
తుండై, చిత్తాధిష్ఠాతయగువాసుదేవుండై, యహంకారాధిష్ఠాతయగు సంకర్ష
ణాత్ముడై, బుద్ధ్యాధిష్ఠాతయగు ప్రద్యుమ్నరూపుడై, మనోధిష్ఠాతయగుననిరుద్ధ
రూపుడై వెలయుపరమేశ్వరునకు నీకు నమస్కారము. శరణాగతుండనగు
నన్ను రక్షింపుమని సంస్తుతించుటయు. 30

2293

న లు వ ది యొ క డ వ య థ్యా య ము.

— రామకృష్ణనక్రూరుఁడు మధురంజేరుట. —

- క. అని యక్రూరుఁడు వినుతిం,చిన భగవంతుండు నృహరి శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రీ
తిని జలములఁ గనఁబఱచిన, తనరూపము మఱుగుపఱచెఁ శ దత్తణమాత్రన్. ౧
- ఆ. నర్తకుండు తనదుఃనాట్యముఁ జూపిన, కరణి హరియుఁ దనయఃఖండరూప
మట్టె యుజ్జగింప శ నక్రూరుఁ డారూప, మగపడమి నెఱింగి శ యాత్రపడుచు.
- చ. జలములనుండి వెల్వడుచు శ శాస్త్రవిధానము దప్పకుండ ని
మ్ముల నపుడే యొనర్పఁగనుఁబోలిన కర్తము లాచరించి యా
ఖిలదమనుం డొనర్చిన యఃఖండమహాత్త్వముఁ జూపుకార్యముం
దలంచుచు విస్తీతుం డగుచుఁ శ దద్ద్రీధ మెక్కిను సంశయించుచున్. ౨ 2296
- తే. హరి హృషీకేశుఁ డక్రూరు శ నంతఁ గాంచి
పలికె ధరయందొ నభమందొ శ సలిలమందొ
యద్భుతంబగు విషయంబు శ నరసినట్టి
చంద మగపడుచున్న దోసాధువర్య! 3

2297

మ. అని ప్రశ్నింప శ్వఫల్కుసూనుఁ డను దేశవా! భూమి నభ్రంబునన్
వనమందుం గనఁజాలు చిత్రములు విశశ్వవ్యాప్తరూపంబునన్
సనకాదుల్ తెలియంగఁజాలని మహాశశ్చర్యప్రదానూనశ
క్తిని రాజిలైడు నీశరీరమున వశ్చిత్తిల్లుం గదా! చూడఁగన్. ౪

*ఉ. ఆ నినుఁజూచు నాకు నొకరయద్భుతమేమి కనంబడున్ విభూ!
గానఁగరాదు క్రొత్తదిగఁ శ గన్పడునయ్యది యేది బ్రహ్మమా
నే నినుఁజూచుచుండ ధరణిన్ దివి నీటను జిత్ర మెద్దియే
గానఁగనౌ నదెట్టు? నినుఁ శ గాదని యెద్దియు లేదుచూడఁగన్. ౫

అని గాందినీతనూజుఁడు, వనజాక్షున కెటుకపటచి శ వారి నిరువురన్
వనజాక్షుఁ డస్తమింపంగ నున్నతటి స్యందనంబుఁ శ గడు రయమొప్పు

తే. తోలుకొనిపోయి పశ్చిమతోయరాశి
వనజబాంధవుఁడుం గ్రుంకఁ శ బాటునపుడు
మథురఁ జేర్చెను; ద్రోవ గ్రామజనులెల్ల
నచ్చటచ్చట గుమిఁగూడి శ యాదరమున. ౬౪

క. ఆవసుదేవకుమారుల, శ్రీవల్లభులం బ్రియంబుఁచెలఁగఁ గనుచు న
క్లే వత్తిల్లిరి చూపుల, వేవేగ మరల్చుకొనెడు శ విధముఁ దలఁచకే. ౭

చ. అంతకుముందె నందముఖు శ లౌప్రజవాసులు పోయి పత్తనో
పాంతవనంబుఁ జేరి హరిశయాతనిజ్యేష్ఠుఁ డదెప్పు వత్తురో
స్వాంతము లుల్లసిల్లఁ బురవర్య మదెప్పుడు చొత్తుమో యటం
చెంతయుఁ గోర్కిఁ జూచుచు నశదేజతనంబున నుండి రంతలోన్. ౮

చ హరి జగదీశ్వరుండు తమశయాగమనంబునె కోరు నందభూ
వరముఖులం దమిన్ గలిసి శ భక్తుని బ్రశ్నితు గాందినీసుతున్
గరముఁ గరంబుచేఁ గొనుచుఁ శ గమ్రతరస్థిత మొప్పు నట్టు లి
క్కరణి వచించె; స్యందనముఁ శ గైకొని ముందుఁ బురంబుఁ జేరుమా!

చ. భవనముఁ జేరు మే మిచట శ వాసముచేసి దినంబుఁ బుచ్చి వే
కువఁ బయనంబుచేసి కనఁగోరెద మమ్మథురాపురంబు; నాఁ
గ వినుచు గాందినీసుతుఁడు శ కంజవిలోచన! యిందు మీద్యయం
బువదలి యొంటిగాఁ బురికిఁ శ బోవఁగనొల్లను నమ్ము మీనుడిన్. ౧౦

చ. విను మొకమాట భక్తజనబృందమునం గడుఁ బ్రీతిగల్గు వాఁ
డనఁగ బ్రసిద్ధి నొంది సకలఁధిపతిత్వము నూని యొప్పు నీ

*“యత్రాద్భుతాని సర్వాణి భూమా వియతి వా జలే, తంత్యానుపశ్యతో బ్రహ్మః
దృష్టమివాద్భుతం” అని మూలము.

వనయము భక్తి నీదుచరణాబ్జములంగల నన్ను వీడఁగాఁ
జనునె; యథోక్షజా! బలుని శ సంగతి నాగృహమందు నిల్వఁగన్. ౧౧ 2306

ఆ. అరుగుదెమ్ము మిత్రులల్లె గోపాలకు, లోసుహృత్తమా! మహాద్యమమున
నరుగుదెంచువారు శ త్వర మమ్మును సనాథు,లనొనరింపు నన్ను శబనుపవలదు.

సీ. గృహమేథులమగు మాగృహములఁ బాదరజంబున నతిపావనంబులుగను
జేయుమా; పదసరసీరుహరజమును గడిగిన జలములశకణములఁ గడు
నిలయాంగణంబున శ వెలయు దేవతలును బితరులు నగ్నులు శ వితతత్పత్తి
నొందుదు; రాయంఘ్రియుగళంబు గడిగి యాబలిచక్రవర్తి నిశ్చలయశంబు

ఆ. గాంచి గొప్పదనముఁగనె నసమానమా
భాగ్యమును సతంబుఁ శ బడయఁగలిగె
నెలమి మిగులుచుండ శ నేకాంతభక్తుల
గతిని గాంచె దుదిని శ గమలనాభ! ౧౪ 2308

క. తావక చరణక్షౌణ! పావనసలిలంబులే ప్రపంచత్రయమున్
గావించుఁ బవిత్రము గం,గావాహిని యగుచుఁ గృష్ణకంజదళాక్షా! ౧౪౫

క. జలముల నవ్వానినె శ్రీ, గళుఁ డౌదలఁ దాల్చె మఱి సగరుపుత్త్రులు నా
సలిలములచేత స్వర్గ, స్థలవాసము గనిరిగాదె శ సర్వసురేశా!. ౧౪౬ 2310

సీ. సర్వజగన్నాథ శ సాత్వతనాథ పుణ్యశ్లోక మునినాయశకార్చితపద
సారస! పుణ్యసంశ్రవణ కీర్తన విభూ నారాయణా నీకునతు లొనర్తు;
ననిపల్కు నక్రూరుఁ శ గని కృష్ణుఁ డిట్లను యాదవద్రోహియై శ నట్టికంసు
వధియించి యామిఁదశబలదేవయుతుడనై సుహృదులకుం బ్రీతిసారిదిఁగూర్చి

తే. మీగృహంబున కరుదెంతు శ మిత్రవర్య!
యిపుడు మము వీడిపోమ్మని శ కృష్ణుఁ డనిన.
నతఁడు మా తేమిపలుకక శ యాత్మత్పత్తిఁ
గనక మథురాపురము చొచ్చి శ జనపతికిని. ౧౮ 2311

క. తనకార్యమెల్లఁ జక్కఁగ, మనమున కెక్కంగఁదెల్పి శ మహిపుననుజ్ఞం
గొని నిజగృహమునకుం బో,యె నిటన్ భగవంతుడైన శ కృష్ణుం డెలమిన్. ౧౮

క. ఖరకరుఁ డపరాష్ణాము నే, వరుసనొ మీఱంగఁజేసి శ వాడికిరణముల్
హరికిం బ్రీతిగఁ జల్ల నొ, నరింప సాయంతనం బనంగఁ జనుతఱిన్. ౧౯౫ 2313

చ. హలధరుఁగూడి గోపకగణాన్వితుఁ డై మథురాపురంబు ని
మ్ములఁ గనుకొర్కి మైఁ జనియెఁ శ బూజ్యతరస్ఫటికాశ్చనిర్మితం
బులగుచు నున్నతంబులయి శ పొల్చెడు గోపురముల్ నికేతనం
బులఁదగు ద్వారముల్ గలిగి శ పూర్వర మయ్యది పొల్చు నెంతయున్. ౨౦

- ఉ. ఉన్నతిమించిహేమమున శ నొప్పుచు నున్న కవాటతోరణా
ళి న్నెఱిఁ జూడనై తగ నిలింపులు మెచ్చుగ మించియుండె; నా
పన్న శరణ్యుఁ డట్టిపురి శ బాగుగఁ గాంచె గభీరమై జలం
బెన్న సమృద్ధమై వెలయనెంతయు నప్పరిఖల్ కనంబడన్. ౨౦ 2315
- సీ. తామ్రలోహమున నిత్రడిచేత నిర్మింపనమరు ధాన్యాదికోశములు పెక్కు
వెలయఁగా నారామములు దవ్వులందగు నుపవనంబులు చూడనొప్పియుండ
సౌవర్ణమయచతుష్పథములు హర్ష్యగతారామముల్ శిల్పకార కాండ
ములు చేరి కూర్చుండఁగల రంచుఁ గట్టినరచ్చపట్టులు నితరగృహవరము
తే. లొక్కవిధమున నందంబు శ నొగినిగూర్చు
గాంచఁ దగియుండె నప్పరి శ కమ్రవజ్ర
ములును వైదూర్యవిద్రుమములును నీల
మాక్తికంబులు పచ్చలు శ మహితరీతి. ౨౧ 2316
- క. ఇతరములగు చారుమణి, ప్రతతులు దాపంగఁబడిన శ రమ్యవలభు లు
న్నత వేదికలు గవాక్షోయతవివరము లట్టై భిత్తు శ లరుదుగ నుండన్. ౨౧
- క. కలరవములును మయూరము, లలరుచుఁ గూర్చుండి మంజులాలాపములన్
గలిగించుచుండె విను వా,రలకున్ సతతంబు వింతఁబ్రమదము మిగులన్. ౨౧౫
- తే. రథ్యలం దాపణములందు శ రమ్యచత్వ
రముల నితరము లై నమార్గంబులందు
సలిలములు చల్ల నయ్యవిశచాల సొంపు
గాఁ గనంబడుచుండె నిక్కముగ మఱియు. ౨౨ 2319
- క. నవ్యాంకుర మాల్యంబులు, భవ్యాక్షతతండులములు శ పరమశుభదముల్
నేవ్యములగు పేలాలును, దీవ్యన్తార్గములఁ జల్లఁ శ దేజరిలెఁ గడున్. ౨౨ 2320
- తే. మఱియు దధిచందనములొగి శ మంగళార్థ
ముగను జల్లఁగఁ బుష్పదీపగణ మట్టై
పల్లవంబులతోఁగూడి శ యుల్లసిల్లు
పూర్ణకుంభంబు లొకరీతి శ బొలుచుచుండ. ౨౨౫ 2321
- క. ఫలగుచ్ఛంబులు వ్రేలఁగ, విలసిలు రంభాక్రముకసువృక్షములు పతా
కలు ద్వాదశాంగుళంబుల, కొలఁతకుఁ దగియున్నయట్టి శ గుడ్డలు తగఁగన్. ౨౩
- క. ప్రతిసద్దద్వారంబులఁ, బ్రతిచేయఁగరాని రీతి శ భాసిల్లఁగ భూ
సతికిం దొడవై యాపుర, మతిలోకముగాఁ గనంగనయ్యెన్ మిగులన్. ౨౩
- క. ఆనకదుందుభి సూనులు, శ్రీనిలయులు మిత్రకోటి శ చేరికొలుచుచున్
రా సరపతిమార్గంబున, నే నిత్యోత్సవము లొప్పు శ నెసఁగెడు మథురన్. ౨౩౫

- క. అపుడు ప్రవేశించిరి పౌరపురంధ్రులు కృష్ణమూర్తి శ రాముని గనువే
డ్క పొడమ ద్వరపడి ప్రాసాదపటల మెక్కిరి మనోముదము ఫలియింపన్.
- మ. హరిఁ జూడన్ ద్వరమాణచిత్తలగు నాయబ్జాతులం గొంద అం
బరభూషావళి వ్యత్యయంబుగనె నశవ్వం జూపలుల్ తాల్చి యె
క్కిరి హర్ష్యంబుల; నొక్కకొంద అబలల్ శ కృష్ణున్ హలిం జూచునా
దర మెంతో త్వరపెట్టఁగా జతలుగాఁ శ దాల్పుంగ నౌభూషలన్. ౨౪౫ 2326
- ఆ. కటకకుండలాదికముల నొక్కొకదానిఁ
దొడిగి యొక్కదానిఁ శ దొడుగ మఱచి
హర్ష్య మెక్కి రందు శ నంగనల్ కొందలు
నొక్కచెవికె కమ్మఁ శ జక్కఁ బెట్టి. ౨౪౬ 2327
- సీ. చూడఁ బోయిరి కృష్ణు శ సుదతులు మఱికొంద అొక్కపదంబునశనొక్కనూపు
రము దాల్చి పోయిరి శ రమణులు కొందలు నొక్కనేత్రమునకెచక్కనైనఁ
గాటుకఁబెట్టి వేగమునఁ బోయిరి; కొంద అబ్జాతనేత్ర లయ్యవసరమున [ను
భుజియించుచుండి యశప్పుడె దానినిన్ మాని పరుగిడి రొకకొందఁలు రమణులు
- తే. మంగళస్నాన మొనరింప శ మంచినూనె
నంటుకొని స్నానమొనరించు శ వ్యవధిలేక
యట్టె పరువెత్తి రొకకొంద శ అబ్జముఖులు
నిదురపోవుచు ధ్వని శ్రుతులఁ దవులఁ గనె. ౨౪౭ 2328
- చ. త్వరపడి లేచి యవ్విధినె శ వస్త్రము నెక్కిరి కొంద అంగనల్
మురువుగఁ జిన్నిబిడ్డలను శ మూర్కొనుచుం దమి స్తన్య మిచ్చుచున్
మురహరుఁ గాంచువేడ్క మెయిఁ శ బోయిరి వారిని డించి యిట్టు లా
పురమున నున్న సాధ్వలు ప్రభూత ముదంబున వచ్చుచుండఁగన్. ౨౪౮ 2329
- మ. అరవిందాతుఁడు ప్రాథలీలలను స్తేరరాపాంగ దృష్టున్నతిన్
సరసీరు డ్రిపుతుల్యవక్త్రలమృదుశస్వాంతంబులన్ లీలమై
హరియించెన్ మదనాగరాజగతి నోయ్యం బోవుచున్ భార్గవీ
స్థిరవాసం బగునాత్మ దేహమున నిశ్చెన్ నేత్రసంతోషమున్. ౨౪౯ 2330
- చ. తరుణులు వారు పల్కలును శ దామరసాతుని విన్నవారె కా
న రయమునన్ మనస్సు లొగి శ నారదవందితుఁ డై చెలంగు శ్రీ
హరిపయిఁ బర్వ నిశ్చలత శ నచ్చట నిల్చిరి శ్రీశుఁ గాంచుచున్
మురరిపు దృక్కితంబులను శ బొల్చుసుధారస మట్టెసోకఁగన్. ౨౫౦ 2331
- చ. మనసులు ముత్ప్రవాహపరిమగ్నములై తగ విప్పియున్న స్వీ
యనయనసత్పథంబున మహాత్ము మనోగతు సంప్రమోదమూ

- ర్తిని బిగి గొంగిలించి స్వశరీరములం బులకల్ చెలంగ న
వ్వనరుహనాభుఁ జూడమికి శ వర్తిలునట్టి మనోవ్యధల్ చనన్. ౨౮ 2332
- క. పరమానందము గని రపు, డరిషడ్వర్ణమ్ము గెల్చి శ హరిని గొలుచు నో
ధరణీశ! పరీక్షిత్తు!, తరుణీమణు లంత వనజదళనేత్రు హరిన్. ౨౯ 2333
- క. అరుదుగ నొప్పెడు హర్త్యశి, ఖరములపై నిల్చి నైజగంధ ప్రితి
స్ఫురణ్ వికసిల్లిన ముఖ, సరసిజములు వెలయ రాముఁ శ జక్రాయుధునిన్.
- క. సురుచిర సుమవర్షంబులఁ, గురియించుచుఁ బూజసల్చి శ కోర్కిం గనుచుం
డిరి; సాధుభూసురులు శ్రీ, హరిపై బలదేవుపైఁ బ్రహర్షము పరంగన్. ౩౦
- ఆ. అక్షతలను దధిని శ నభిరామజలపూర్ణ, కలశములను హారశములను గాని
కలను జందనమునఁ శ గడఁగి పూజించిరి, పరమదైవత మనుభావ మలర. 30
- క. పురకాంత లంత నాసో, దరులన్ నరలోకమునకుఁ శ దగునుత్సవమున్
బరమంబును గలిగించెడు, నిరుపమతేజులను పీరినిం బ్రతిదినమున్. 30౪ 2337
- చ. కనుఁగొనుచుండు గోపికలు శ గాఢతపం బదియెట్టి దొర! ము
న్నొనరిచినారో? యంచుఁ బ్రియశమొప్ప నుతించుచుఁ బల్కి; రంతటన్
వనరుహనేత్రుఁ డమ్మధుర శ భ్రాతృయుతిం జనుచుండునంత నొ
క్కని రజకున్ గనుంగొనియెఁ శ గమ్రతరాంబరవాహకుం దగన్. 3౧ 2338

❖ శ్రీకృష్ణుండు రజకుపథించి వస్త్రముల గ్రహించుట. ❖

- క. అరుదెంచుచుండె వాఁ డం, బరములకున్ బెక్కువిధుల శ వర్ణంబుల సుం
దరముగ వేయం జాలును, హరి వానిం గాంచి యిట్టులనియెఁ జతురతన్.
- *చ. ఇరువుర మేము గట్టుకొన శ నెంతయు నర్థములై చెలంగు నం
బరములఁ జక్కఁగా నుదికి శ భానుమరీచులు సోకఁజేసి య
చ్చెరువుగ వర్ణముల్ గలుగఁజేసినవాని నొసంగుమా మహా
త్తరమగు శ్రేయ మబ్బు నిదితప్పదు నీవిపు డిచ్చితేనియున్. 3౨ 2340
- క. అనుమానింపకు మోయీ, యని యన్నిటఁ బూర్ణుఁ డగుచు శ నఖిల జగములన్
జనియింపఁజేయు దైవము, వనజాక్షుం డిట్లుతన్నుఁ శ బ్రార్థించుటయున్. 3౨౪
- చ. జనపతిభృత్యుడై మదము శ చాలఁగఁ గప్పుట నించుకంతయున్
గనుఁగొనఁ జాలనట్టి మదిగల్గిన యారజకుండు పట్టఁ జా
లని రుషఁబూని నిందను గలంగెడు చిత్తము గల్లునట్లుచే
యను దగుమాటలం బలికె శ నాత్మవిశుద్ధియై లేకపోవుటన్. 3౪ 2342
- మ. ధరణీధ్రంబులఁ గానలం దిరుగుటన్ శ దా రేమిపల్కుంగ నె

* “దృష్ట్వా యాచత వాసాంసి ధౌతాన్యత్తుత్తమానిచ, దేహ్యవయో స్సముచితాన్యంగ
వాసాంసి చార్హతోః, భవిష్యతి పరంశ్రేయో దాతుస్తే నాత్రసంశయః” అని మూలము.

క్కరణిక్ వర్తిల నించుకేని యెఱుంగంగాలేని మూర్ఖుల్ గదా
పరికింపంగను మీరు కావుననె యిబ్బంగిక్ మహార్హంబు లం
బరముల్ గోరంగరా దటంచు నెదలన్ శ భావింప కత్తుద్ధరిన్. 3౪౪ 2343

చ. పలికెద రేల? మీరుకడుభాసిలునిట్టిమహార్హవస్త్రపం
క్తులనెసతంబుగట్టుదురె శ కోరంగవచ్చునె? రాజరాజయో
గ్యలలితవస్తువారముల శ నక్కట! బాలిశులార! వేగమే
తొలగించనుండు చాలు నికశధూర్తత మానుండు పొండుపొం డికన్. 3౪౫ 2344

చ. బ్రతుకంగఁ గోరినన్ దగని శ వాంఛల నీగతిఁ గోరరాదు ధైన్య
పతిభటు లట్టై మిమ్ముచెఱఁబట్టియుఁ గొట్టియు నున్నవిత్త ముఁ
ద్ధతిఁగొని పాఱఁదోలుదురు; శ దర్పముమాసి తొలంగుఁ; డగచు నీ
గతి రజకుం డవాచ్యములుగాఁ దగుపల్కుల నొవ్వ నాడినన్. 3౪౬ 2345

చ. అలిగి యశోదపుత్రుఁడు కశరాగ్రముచే రజకోత్తమాంగమున్
దులుపలు పల్కు పల్కులను శ దోచినయట్టులు పల్కుకుండఁగా
నిలను శరీరమున్ వదలియే పడునట్లుగఁ గూల్చె; వానినిం
గొలిచెడు వార లట్టిమడుఁగుల్ గలమూటలఁ బాటవైచుచున్. 3౪౭ 2346

క. *పలుత్రోవలఁ బడిపోయిరి, జలజాతుఁడు వలయు నవ్వసనములఁ గొనియెన్;
బలదేవుఁడు హరియును మేల్, వలువల నిష్టంబురీతిఁ శ బరికించి తమిన్. 3౪౮

క. ధరియించి రంత శిష్టాం, బరముల గోపకుల కీచ్చి శ వారలు ప్రీతిన్
ధరియింప మిగిలినట్టివి, ధరణిక్ బడియుండవైచి శ తరలిరి స్వేచ్ఛన్. 3౪౯ 2348

— శ్రీహరి తంతువాయునిమాలాకారుని సంభావించుట. —

ఉ. వారలు పోవుమార్గమున శ ¹వాయకుఁ డొక్కఁడు వచ్చుచుండి యా
సారసనేత్రులం గని యెసంగెడు ప్రీతివిచిత్రవస్త్రముల్
నేరుపుమీఱ నెట్టి విధినిం గయిచేసిన మేలొ యవ్విధం
బారసి వాని నిచ్చి తగినట్టులు వేషము లొప్పఁ జేయుచున్. ౪౦ 2349

చ. వరుస నలంకరించె బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు పెక్కుభంగులం
బరఁగెడు వేషముల్ తనర శ బాగుగ భూషితులొచు ²బర్హ మం
దురుమహ మొప్ప భూషల మహాత్తమరీతి నలంకరింపఁగాఁ
గరిశిశువుల్ సితాసితసుగ్రాత్రములం దగిపొల్చు నట్లుగన్. ౪౧ 2350

* “దుద్రువుస్సర్వతోమార్గం వాసాంసిజగృహేఽచ్యుతః, వసిత్వాత్ప్రియేవప్రే కృష్ణస్సంకర్షణ
స్తథా” అని మూలము. 1. “కతస్తు వాయకః ప్రీతిః” అని మూలము. “వాయక స్తంతువాయవిశేషః”
అనివ్యాఖ్య. 2. “బాలగజౌ పర్వణీవ సితాసితౌ” అని మూలము.

క. విలసిల్లిరి; భగవంతుఁడు, జలజాతుం డంత సుప్రసన్నుండయి యి
మ్ములఁ దనసారూప్యం బీ, యిలఁ బరమంబయిన సిరియు శ నిద్ధబలంబుల్. ౪౧౫

తే. అతిశయైశ్వర్యమున్ స్మృతి శ యలరునట్లు
లింగ్రియంబుల పాటవ శ మెసఁగునట్లు
కరుణమీఱఁగ నొసఁగెను శ వరము లంత
వారలిర్వురు కవలి గంభీరగతుల. ౪౨

2352

సీ. చనుచు మాలాకారు శ సదనంబుఁ జేరిరి వాఁడు సుదాముఁడన్ శవఱలు పేర
రామకృష్ణులు రాఁగ శ రయమున లేచి శీర్షము భూమిసోఁకంగ శ సాగిలఁబడి
వందన మొనరించి శ భవ్యాసనము లిచ్చి కూరుచుండఁగఁ జేసి శ కోరిపాద్య
మిచ్చి యధ్వాదుల శ నెల్ల నొసంగి సత్సుమహారములఁ బ్రీతి శ శోభిలంగఁ

తే. జేసి గందంబుఁ బూసి యశచ్చైరువుగాఁగఁ
దమ్ములం బిచ్చి మఱియును శ దగినయట్టి
యాతిథేయంబులను శ వారి నలరఁజేసి
తదనుచరుల సమర్పించె శ దగినవిధిని. ౪౪

2353

ఉ. అంత నతండు పల్కె నిటులలాపరమేశ్వరమూర్తులైన మీ
రెంతో యనుగ్రహంబు తగ శ నిష్పాడు నాగృహసీమఁ జేరుటన్
సంతస మయ్యె; నాదయినశజన్తము సార్థకమయ్యె; మత్కులం
బెంతో పవిత్రమయ్యెను బిశత్ప్రజమున్ సురలున్ మహర్షులున్. ౪౪౫ 2354

చ. అరుదుగఁ దృప్తి నొంది నను శ నాదృతిఁ గావఁగఁ బూనువారు మీ
లిరువురు లోకకారణులె శ యిప్పు జగంబుల క్షేమవృద్ధులన్
స్థిరముగ నిల్పఁ గోరికలఁ శ జెందియె యీనరరూపముల్ తగన్
ధర నవతార మొందితిరి శ తత్త్వము మీ దెఱుంగంగ నేర్తునే. ౪౬ 2355

సీ. సర్వభూతములకు శ సములును నుహృదులు నయి జగదాత్మకు శ లైన మీరు
నేవించువారి సంభావించుచుందురు; విషమదృష్టియె లేకవెలయుచుండు;
భృత్యుఁడ నగునేను శ నేపని మీకొనరింపఁగాఁ దగుదు నాఁరితి నెన్ని [షున
యాజ్ఞ చేయుఁడులోకమందుమీకునియోజ్యుఁడగుటొక్కటియెతలఁపఁగబురు

తే. కును మహానుగ్రహం బని శ వినయ మలర

విన్నవించి సుదాముఁడు శ విమలమైన

ప్రీతిగల చిత్తమొప్పఁగ శ శ్రీహరి హల

ధరుఁడు నుత్తమమాల్యముల్ శ ధార్యము లని. ౪౮

2356

క. మనములఁ గోరుదురని వా,సనలన్ వెదఁజల్లు సుప్రశస్తకుసుమరా
జిని గూర్చినహారములను, వనజాక్షుద్వయమునకును శ భక్తి నొసంగెన్. ౪౯

- చ. హరి బలదేవు లంత ముదఁగమందుచు మిత్రులఁగూడి వాయకుం
డరుదగుభక్తిచే నిడినఁయట్టి యలంకృతులన్ గ్రహించి యా
దరణముమీఱ వారు వరదానసమర్థులు గాన భక్తిత
త్పరుఁడయి మ్రొక్కి యున్న యలదాసుని గోరు వరంబులం జనన్. ౫౦ 2358
- చ. అతఁ డఖిలాత్మకుండయిన శ యాపరమేశ్వరునందు నిశ్చలం
బతులమునైన భక్తి పరమాత్ముని భక్తులతోడిమైత్రి భూ
తతతిపయిన్ నితాంతదయ శ తప్పకయుండ నొసంగు మంచు స
మృతి నడుగంగ శ్రీహరియు శ మానసమందుఁ జెలంగుసత్కృపన్. ౫౧ 2359
- చ. వరముల వానినిచ్చి మఱి శ వంశవివృద్ధిని గల్గఁజేయు పెన్
సిరుల నొసంగి యాయువును శ జేకురఁ గాంతియశంబు లొప్పుగా
వరములఁ దానె యిచ్చి బలభద్రునిగూడి యనుంగుగోపకుల్
పరిచరులున్ భజింప నృపపద్ధతిఁబోయెఁ బురంబుఁజూడఁగన్. ౫౨ 2360

న లు వ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

—॥ శ్రీకృష్ణుఁడు కుజ్జ ననుగ్రహించుట. ॥—

- చ. అరుగుచు రాజమార్గమున శ నభిసుతాపతి యంతఁగాంచె సుం
దరి మయిపూత లొప్పుఁగ గళనంబడు పాత్రములన్ ధరించి ని
ర్భరమగుయశావనం బలర శ భవ్యతరంబుగ మోము గన్నడన్
ధరణిపుసాధమున్ గుఱిచి శ తాఁ జనుకుబ్జఁ ద్రివక్రగాత్రినిన్. ౧ 2361
- చ. కనుఁగొని యెల్లవారికి సుఖప్రదుఁడౌ పరమేశ్వరుండు మో
మునఁ దగునవ్వు కన్నడఁగఁ శ బోలఁగ నిట్లనియెన్ వరోరు! చ
క్కనిగతి నొప్పు నోసుదతి! శ క్రన్ననఁ బోయెద వీమహానులే
పనములఁ గొంచు నెవ్వతవు? శ భవ్యము లీయవి తెల్పు మేరివో! ౧౪ 2362
- ఉ. ఉన్నదియున్నయట్లు హిత శ మొప్పుఁగఁ జెప్పు వినంగఁ గోరుమా
కన్నులమిన్నరో! రుచిర శ మైతగు నీమెయిపూత లిమ్ము మా
యన్నకు నాకు; శ్రేయ మగు; శ నందున నీకును సత్వరంబుగా
నన్న వచించె నయ్యదియు శ నాదృతి సుందరరూప! నే నిటన్. ౨ 2363
- సీ. దాసినై యుండుదుఃఖాశ్రీశ్వరుఁడు కంసునకు మెచ్చుఁగూర్చు దానను; ద్రివక్ర
యని పిల్వఁబడుదు; రాజునకు నర్హంబులౌ కలపంబులను గూర్చు శ గాఁదగుపని
నాది; యక్కార్యమునన్ రాజు మెప్పును గాంచితి; నాకూర్చు శ కలపములనె
కంసభూపతి మదిఁగరము మెచ్చును, మీరు తప్ప నిం కెవ్వ రుఁ త్తమములైన

- తే. యిట్టి యనులేపనముల ధరింప నర్హులనుచుఁ దద్రూపసౌష్ఠ్యవశమునను సౌకు
మార్యమున రసికత్వసమ్యక్స్థితములఁ బలుకులం జారువీక్షణములను మిగుల.
- క. మతి ముదమున జొక్కఁగ నా,యతివయు నాయిర్వరకు మహాదృతి సాంద్రం
బతులితమునై మహిశా,ర్హతమమునై తనరునట్టి శ యనులేపనమున్. ౪ 2365
- క. వలసినయట్టులుగా వా,రల కిచ్చెను; శ్రీహరియును శ రాముండును స్వీ
యలితనీలసితద్యోతులకు విరుద్ధంబులగుచుఁ శ దోచు రుచులచే. ౪౫ 2366
- క. తనరారు నంగరాగంబును మేనుల నిండునట్లు శ పూసికొనుచు నిం
తనరాని కాంతులన్ మిం,చినదేహము లొప్పఁగ విలసిల్లిరి పిదపన్. ౫ 2367
- చ. హరియును సర్వముం దెలియునట్టి పరాత్పరుఁడౌట నాత్మలోఁ
గరుణచెలంగ మోమురుచి శ గ్రాలఁగ నొప్పియుఁ గుబ్జయాచుఁ గం
ధర నురమందునుం గటిని శ దద్దయు వక్రత గానిపింప ను
న్న రమణిఁగాంచి వంకరతనంబును బాపఁగ నెంచి యంతటన్. ౫౫ 2368
- చ. తనదగు దర్శనంబున నితాంతము గల్గుఫలంబుఁ జూపఁగాఁ
మనసున నెంచె; నత్తఱిని శ మాధవుఁ డాసతి పద్మయాగ్రమున్
దనచరణద్వయాగ్రమును శ దాఁకఁగఁ జేయుచు జాఱకుండ నొ
య్యన బిగిమీఱఁ ద్రొక్కి తనదౌఘనశక్తి చెలంగుచుండఁగన్. ౬౫ 2369
- సీ. అంగుష్ఠయుగ్మంబు శ నద్దాని గడ్డముక్రింద నుండెడునట్టిరీతిఁ జేసి
తర్జనీమధ్యమాద్యయము గండస్థలములయందు నమరంగ శ నిలిపి మెలపు
నను దేహమును మీఁదికిని జాఁగ నెత్తంగ; నాత్రివక్రయు నట్టియదనునందె
కొటిల్యమును బాసి శ కడుఁ జక్కనై పొల్చి బలితంపుగబ్బిగుబ్బలును బిఱుదు
- ఆ. లొప్పి యుండఁ జూడ శ నొప్పగుదేహంబు, వెలయ హరిస్పృశింప శ లలనలందు
మిన్నయగుచుఁ జాల శ సన్నతింపం దగి,యుండెఁ గృష్ణకరుణ శ నొందె మిగుల.
- క. లావణ్యంబున నిర్భర, యశావనమున మఱియుఁ గలుగునట్టి గుణములన్
భావింపఁగ నెంతయు సం,భావింపఁగఁ దగి స్థితంబుపర్వచు నుండన్. ౮౫ 2371
- చ. చనఁగఁ దలంచుచున్న వికసత్సరసీరుహనేత్రుఁ గాంచి యా
తనిదగు నుత్తరీయపుఁ దూదన్ గ్రహించి విలాసమొప్ప నొ
య్యనఁ దనప్రక్క కీడ్చుచు హృదంతరజాతమహాశయంబు పెం
పున నిటువేడె; నోపురుషపుంగవ! వీర! చనంగఁ జెల్లునే? ౯ 2372
- చ. నిను విడనాడి పోవుటకు శ నే నెటులెంచినఁ జాలకున్నదా
నను మనయింటి కేగుదుము శ నాదుమనంబు గలంగె నీదుద
ర్శనమున నిట్టినన్నుఁ గృపారంజిలఁ జేయుము నాఁగ శ్రీనికే
తనుఁడు త్రివక్ర నాఁ దగినతన్వియు రాముఁడు చూచుచుండఁగన్. ౧౦౫

- క. ఈరీలిఁ దన్ను వేడిన, శ్రీరాముఁడు దక్కుసఖులు శ చెంతనె యుండం
గా రంజిలు తన్తుఖసర, సీరుహములఁ గాంచి పలికె శ స్థిత మలరారన్. ౧౧ 2374
- క. ఓసుభ్రూ! యేకార్యము, నే సాధింపంగ నిచటి శ కేతెంచితిన్
యాసమధిక కార్యమ్మును, వే సాధించిమఱి వత్తు శ వేశ్మమ్మునకున్. ౧౧౫ 2375
- *చ. మనసునఁ గల్గుకేశముల శ మాన్పుఁగదా భవదీయసద్భ్రహం
బనియె యెటుంగుదున్ మఱి గృహంబనలేక యిటం జరించు నీ
జనులకు మాకుఁ బంధులకు శ సాధుమతీ! పెనుఁబ్రాపు నీవెకా?
యని మధురోక్తులం బలికి శ యంబుజలోచన వీడి యంతటన్. ౧౨ 2376
- ఆ. పణ్యవీధిఁ జనుచుఁ శ బంకజనాభుండు, వణిజు లిచ్చునట్టి శ బహువిధంబు
లైన కానికలను శ మానితతాంబూల, గంధకుసుమ మాలికలను గొనుచు. ౧౩
- చ. హరియును జ్యేష్ఠునిం గలిసి శ యల్లె ప్రయాణము చేయుచుండ నా
పురుషవరేణ్యుఁ గాంచుటకుఁ శ బూన్కి మనోభవుఁ డేపుమీఱఁగాఁ
ద్వరపడుఁ డంచుఁ జిత్తములఁ శ దత్తమందఁగఁ జేయుచుండ నం
బరములుఁ గ్రొమ్ముడుల్ వలయశంక్తియు జాఱఁగ నంగనామణుల్. ౧౪ 2378
- చ. తమరిని దా రెటుంగకయె శ తత్పరతన్ లిఖియించియున్న చి
త్రము లటు నిల్చి యచ్యుతుని శ రాముని గాంచుచు నుండి; రంతటం
గమలదళేక్షణుండు పురిఁ శ గల్గు మహాజను లడ్డమైన నెం
దమరు ధనుర్మఖంబనుచు శ నడ్డుచు నచ్చటికేగి నెమ్మదిన్. ౧౪౫ 2379
- చ. ధనువు నమర్చియున్న గృహతల్లజముం గని యందుఁ జొచ్చి యిం
ద్రునిధను వట్లు చిత్రముగఁ శ దోచుచుఁ బెక్కురు కాచుచుండఁ బూ
జనముల నొందుచున్ బ్రభలఁ శ జారుతరంబయి వృద్ధిగాంచు నా
ధనువును గాంచి శ్రీహరియు శ దాపున కేగుచునుండ రక్షకుల్. ౧౪౫ 2380
- క. వలదని వారింపంగా, బలవంతముగా గ్రహించి శ వరచాపము ని
మ్ముల వామహస్తముననే, విలాసముగఁ బట్టి యెత్తి శ వితతగుణంబున్. ౧౬
- తే. కోటి కెక్కించి యెల్లరు శ కుతుకమొప్పు
గనుచునుండంగ క్షణకాలమున మదేభ
మిక్షుదండంబువలె నారి శ యేపుమీఱి
త్తివిచి నడిమికి విఱిచెఁ బెన్దరవము పొదల. ౧౭ 2382
- క. అదివిఱిగెడు సమయంబున, నుదయించిన నిస్వనంబు శ నొగి వ్యోమము భూ

* “ఏష్యామితేగృహంసుభ్రూః పుంసామాధిక్యదర్శనం, సాధితోర్థోఽగృహణాం నః పాంథా
నాం త్వం పరాయణమ్” అని మూలము. “అధిక్యదర్శనం మనఃపీడాశమనం. అగృహణాం అకృత
ధారాణాం పాంథానాం ప్రవాసినాం” అని వ్యాఖ్య.

మిదిశల నిండెను గంసుం, డదివిని భీతిల్లె గుండె శ లదరుచునుండన్. ౧౮ 2383

చ. అనుచరయుక్తులై యపు డశహంకృతిమీఱఁగఁ జాపరక్షకుల్
మనములఁ గోపమూని పరిహారుచ్చతలంపులఁ బట్టఁబూని యా
వనరుహనేత్రుఁ జుట్టుకొని శ పట్టుఁడు కొట్టుఁ డటంచు నాతురం
బును గని రంత వార లెదఁబూను దురాశయ మెన్ని సోదరుల్. ౧౯౫ 2384

క. కోదండపుఁ దునుకలఁ గొని, యాదుష్టులఁ గ్రోధమూని శ యమగృహమునకుం
బోదగినవారిఁ జేసిరి, భూదయిత ప్రహితసైన్యములఁ దున్ని వెసన్. ౨౦౫

తే. ఆధనుశ్శాల వెడలి ప్రహర్ష మలర, నగరసౌభాగ్యమును గనుఁచుఁ గర మిచ్చుఁ
దనరఁ దిరుగుచునుండి; రశ త్తఱిని బౌరు, లాసహోదరు లొనరించినట్టి పనుల. ౨౧

చ. కనుఁగొని వారికింగల యశఖండపరాక్రమమున్ సుతేజమున్
వినుతిని గాంచుధీరతను శ విశ్వమనోహరయాపసంపదన్
మనముల నెంచి పల్విధుల శ మాయురె ! వీరలు దేవతోత్తముల్
జననము గాంచి రీక్షితి నెసంగెడువేడుక నంచు నెంచుచున్. ౨౨ 2387

క. విడువని యుత్సాహమునన్, గడఁగి కనుంగొనిరి; వారు శ కమ్రగతుల్ కన్
పడఁదిరుగుచు నుండఁగాఁ, బడమర దెస నస్తమించె శ భాస్కరుఁ డంతన్. ౨౨౫

మ. వనజాక్షుండు హలాయుధుండు శకటవ్రాతంబు లున్నట్టి భూ
మిని జేరంజని రెల్లగోపకులు మే శ లేలంచు నేవించి రాఁ
గను; వ్రేపల్లియ వీడివచ్చుతఱి నాశకంజాక్షునిం బాయఁజా
లని చింతం దురపిల్లు గోపిక లదేలలా గెంచిరో యొక్కటన్. ౨౩౫ 2389

సీ. ఈదినంబునఁ గృష్ణు శ నీక్షింపఁగల్గిన మథురానివాసుల శ మహితభాగ్య
ములు ఫలించినవను శ మొదలగు పల్కులు సత్యంబులయ్యె నాసమయమందు;
శ్రీదేవి బ్రహ్మాదులౌ దేవవరులను వదలి తన్ గొలిచిన శ వర్ణ్యరూపుఁ
డగు కృష్ణమూర్తి దౌనంగసౌందర్యంబు గనినట్టి మథురానగరనివాసు

తే. లకుఁ దలంపఁగ గోపికాశలాపము లొగి
సత్యములె యయ్యె ననుట నిశస్సంశయంబు;
రామకృష్ణులు తమసుహృద్వ్రాతయుతిని
బదములం గడిగికొని యంతఁ శ బాయసమును. ౨౪౫ 2390

క. తనివి చనునట్లు దిని మలు,దినమునఁ గంసుండు జేయఁ శ దివురుపనుల నె
మ్మనముల నెఱింగి యారా,త్రిని బుచ్చిరి సుఖసుఖప్తిఁ శ దృప్తిం గనుచున్. ౨౪౬

చ. అవనివిభుండు కంసుఁ డట శ నద్భుతకార్ముకభంగ మల్లె యో
ధవరులచావు సోదరవధంబునకై తనయంపినట్టి నే

- తే. బంచె; నాయధికారులు శ నంచితముగ
రంగమునకుఁ గావించి రశర్చనలు మిగులఁ
దూర్యములు భేరులుం గడుఁ శ దుములముగను
ధ్వనియొనర్చెడుగతిఁ జేసిరి నృపునాజ్ఞ. ౩౨౪ 2399
- క. మంచస్థానంబుల ధ్వజ,సంచయములఁ బుష్పదామశసముదయముల న
భ్యంచితతోరణముల నల,రించి రదెంతో విచిత్రశరీతిఁగ శిల్పుల్. ౩౩ 2400
- చ. ధరణిసురుల్ మహీశులు మొదల్ గల పౌరులు స్వోచితంబులౌ
నిరుపమమంచభాగముల శ నిత్యసుఖాకృతులన్ వసించి రా
సరణినె వచ్చి వేడ్కఁగను శ జానపదుల్ వసియించి రల్లె భూ
వరులును స్వార్థమంచముల శ వర్తిలి రెంతయుఁ బొంగువేడుకన్. ౩౪ 2401
- ఉ. కంసుఁడు మండలేశ్వరనిశకాయము పార్శ్వములందు వర్తిలన్
హింసనె కోరుమంత్రితతి శ యెంతయు వేడుకఁ గొల్చిరాఁగ ను
త్తంసనృపాసనంబుపయిఁ శ దద్దయుఁ గుందెడుచిత్త మొప్పఁగా
స్రంసనమానొకో యనెడుశసంశయముల్ మదిఁ దోచుచుండఁగన్ ౩౫ 2402
- ఆ. కూరుచుండె; నంత శ భూరివాద్యధ్వనుల్, మల్లతాశరవము శ లెల్ల దెసల
నెసఁగె మల్లవీరు శ లింపారభూషితు,లగుచు గురువు లెలమి శ నరుగుదేర. ౩౫౪
- సీ. మదమునఁ గన్నులు శ మార్పడ నారంగమునుజొచ్చి రందును శ ముష్టికుండు
చాణూరుఁడును గూట శ శలతోశలులు ముఖ్యు లవ్వారుభూరివాద్య ధ్వనుల
గరము హర్షించి రంగమునందుఁ బొల్చిరి భోజనృపుండు తశమ్ముఁ బిలిపింప [కుఁ
నండాది గోపకుల్ శ డెండముల్ హర్షింపఁ దమతమకానికల్ శ ధరణిపతికి
- తే. నుచితరీతి సమర్పించి శ యొక్కమంచ
ముపయిఁ గూర్చుండి రెల్లెడ శ నపరిమితము
లైన వాద్యధ్వనుల్ దిక్కుశలందు మాటు
మ్రోగుచుండంగ రంగంబుఁ శ బొలిచె మిగుల. ౩౬ 2404

న లు వ ది మూఁ డ వ య ధ్యా య ము.

❀ శ్రీకృష్ణుఁడు కువలయాపీడమనుగజమును పధించుట. ❀

- శా. నీరేజాక్షుఁడు సీరపాణియును వే శ నిద్రాదశమాని యా
భేరినిస్వనముల్ శ్రుతుల్ చొరఁగ గంభీరంబులౌ మల్లహ
స్తారావంబుల వించుఁ గాలమున శౌచాదిక్రియల్ తీర్చి యా
యారంగస్థల చిత్రముల్ గనుఁగొనన్ శ హర్షంబునం దేలుచున్. ౧ 2405
- చ. అరిగిరి రంగమండపముశనంతికసీమకు; మావటీఁ డొగిన్

బురికొలుపంగ గర్వమునఁ శ బొంగుచుఁ దన్నలయింపఁ గోరు కుం
జరవరమున్ గనుంగొనియెఁ శ జక్రియు ద్వారమునందుఁ గంసుఁ డా
ద్విరదముఁ బెంచెఁ గృష్ణుని వశధించు నటంచుఁ దలంచు చాత్తలోన్. ౧౪ 2406

తే. కువలయాపీడ మనుపేరఁ శ గుంజర మది

ఖ్యాతఁ గాంచెను; శౌరియుఁ శ గదనమునకుఁ

దగినచందాన వస్త్రంబు శ బిగియునట్లు

నడుమ సవరించి కుటిలకుంతలముల నొగి. ౨౪

2407

సీ. గట్టిగా నెగఁగట్టి శ ఘననాదగంభీర నిస్వనంబున వానిశనిం గనుంగొని
పల్కె నిట్లని; హస్తీపక హస్తీపక ! త్రోవ నిమ్ము తొలంగుమా శ యెడగలుగఁగ
నాలసింపకు; మట్టు శ లాలసించితివేని కుంజరమ్మును నిన్నుఁగూడ జముని
ప్రొలికిం బంపుదు శ వాలాయముగ నని యదలింపఁ గ్రుధఁబూని శ హస్తీపకుఁడు

*తే. దంతిఁ గినియంగఁజేసి యుశ్శధిని బూని

యున్న కాలాంతకయముని శ నుపమచేయఁ

దగిన యావారణేంద్రమ్మును గవియునటు

చేసె శ్రీకృష్ణుపైకి; హస్తీయును ద్వరను. ౫

2408

చ. కరమును జాఁపి వే యడరి శ కంజదళాతుని సంగ్రహించె నా
హరియును ముష్టిఘాతమున శ నాగజతుండము నొంచి యెట్టులో
కరముననుండి వీడ్వడుచుఁ శ గాళులసందున దాఁగి యుండె; నా
ద్విరదవరంబు క్రుద్ధమయి శ వీరునిఁగానక నాల్గుదిక్కులన్. ౬

2409

క. పరికించుచు మూర్కొనియే, పరునైన నెటుంగఁజాలుపద్ధతి కలదా
ట రయంబునఁ దనఘనపుష్కరమున శోధించె బట్టఁ శ గాంతు పొదలఁగన్.

మ. వనజాతుండును బల్కిమీఱ నుపమం శ బాదాంతరస్థాన మొ
క్కనిమేషంబునఁ బాసి వెన్కకుఁ జనెన్; శ గంధద్విపేంద్రంబుతోఁ
కనుభీమంబుగ నున్నదానిని భుజంగంబున్ సుపర్ణుండు గై

కొనుచందంబునఁ గై గ్రహించి బలిమిం శ గుందించి యుద్వృత్తిమై. ౭౪ 2411

చ. ఇరువదియేను చాపములనే వరుసన్ బడవై వ నెంతద

వ్వరయఁగ నొనొ యంతటను శ వారణముం దగునట్లు లీలమై

హరి వడినీడై నర్భకుఁడు శ నాడుకొనన్ మదిఁ గోర్కొయెప్పు నే

కరణిని దూడ వాలమును శ గైకొని యిట్టటు త్రిప్పు నట్లుగన్. ౮౪

2412

ఆ. దానితోఁకఁ జేతఁబూనిక గ్రహించి, సవ్యదక్షిణముల శ సామజంబు

* “చోదయామాస కృష్ణాయ కాలాంతకయమోపమమ్” అని మూలము. “అంతకోమృత్యుః
కాల స్తన్నిమిత్తం యమస్తన్నియంతా తైరుపమాయశ్య” అని వ్యాఖ్య.

- తిరుగ వ్యత్యయముగఁ శ దిరుగుచుఁ దానును, ద్రిప్పి త్రిప్పి దానిశయొప్పు మాన్చె.
- క. కుడియెడములుగాఁ ద్రిప్పుచు, వడిఁ దిరుగుచు నద్ది తన్నుఁబట్టఁ దివురఁగా
జడియక కూడఁదిరుగుచు న,తఁడు దానికి నెదురుపోయి శ తారసిలి తగన్. ౯౪
- క. కరతలమున నడఁచిన నది, గురుతరరోపంబుమీఱ శ గొబ్బున రాఁగాఁ
బరువులిడి నేర్పునన్ ద,త్కరి యిలఁబడునట్లు చేసెఁ శ గడుశ క్తిమెయిన్. ౧౦
- చ. కరివర మద్ది తుండమున శ గాఢతరంబుగఁ దాఁచఁగా వడిన్
మురదనుజారి నేర్పుమెయి శ భూమికి వ్రాలెను దెబ్బ తప్పఁగా
హరిదగు పాటుఁగాంచి యది శ యట్టెపయింబడ రాఁగ లేచి వే
పరుగిడఁ గోపవేగమునఁ శ బర్విడి దంతయుగంబు నాటఁగన్. ౧౧ 2416
- క. వనజాక్షుఁ గ్రుమ్మఁబోయిన, మునుపే హరిచనుట నద్దిభూమిని గ్రుమ్మం
గనునోచె; నిర్విధంబునఁ, దనవిక్రమమెల్లఁ బ్రతిహాతంబయి చనుటన్. ౧౧౪
- ఉ. వారణరాజ మయ్యది యశవార్యరుడావిలమానసంబు నై
శ్రీరమణున్ గ్రహింపఁగను శ జేరఁగ హాస్తిపకుండు సంజ్ఞ చేఁ
గోరికఁ బ్రోత్సహించుటయుఁ శ గ్రోధము మిక్కిలి తన్ను నేఁచఁగాఁ
బేరిచి కృష్ణమార్కొనియె; శ భీతజనార్తిహరుండు చక్రియున్. ౧౨ 2418
- మ. తనపై కిర్విధి రాఁగఁగాంచి ద్విపహాస్తంబున్ స్వహాస్తంబుచేఁ
తను జక్కన్ గ్రహియించి భూమిఁబడి యత్యంతార్తి నొందంగఁ జే
సెను దామోదరుఁ డంతఁ గాల నదిమెన్ శ సింహక్రమం బొప్ప నే
పున దంతంబుఁ బెకల్చి దాననె ద్విపహాస్తంబున్ హాస్తిప్రతాపమున్. ౧౩ 2419
- క. పొరిపుచ్చె; నంతఁ జచ్చిన, కరినిన్ దిగవిడిచి వేడ్క శ గడలుకొనఁగ భీ
కరదంతముఁ జేఁ దాలిచి, త్వరంగా రంగమును జేరెఁ శ బొరుష మలరన్. ౧౪౪
- సీ. మూఁపురంబున దంతశమును దాల్చి యాగజమదర క్తబిందువులోమహితగాత్ర
మందుఁ జిహ్నములుగ శ నగపడుచుండంగ వదనాంబురుహమందు శ పఱలుచున్న
స్వేదబిందువు లొక్కవిధమునఁ గన్నడ భాసిల్లుచుండె నాపరమపురుషుఁ;
డంత నాసోదరు శ లనుచరులౌ గోపకులు కొందఁ ట్టెత శ మైలమిఁ గొలిచి
- తే. రాఁగ గజదంతరూప విశరాజమాన
శత్రుభయదాయుధములు హాస్తములఁ గ్రాల
మల్లరంగంబుఁ జొచ్చి రశమందగతులఁ
జూచువారెల్ల ముదమంది శ చొక్కియుండ. ౧౬ 2421
- సీ. తనుఁజూచు మల్లరశకు నశనిప్రాయుడై నరులకెల్లను నరశనాథుఁ డగుచుఁ
దరుణులకున్ మూర్తిఁ శ దాల్చినమదనుడై గోపకులకు నెల్లఁ శ గూర్చిచుట్ట
మయి దుర్జనులగు నశయ్యవనీశులకు శాసకుండయి తనజనశకులకు శిశువు
గ నగుచు భోజవిభునకు మృత్యువునయి యజ్ఞానులకు నపర్యాప్తుఁ డగుచు

తే. యోగులకుఁ బరతత్త్వమై శ యొప్పి వృష్టి
కులమునకుఁ బరదేవమై శ యలరుకృష్ణుఁ
డన్న తోఁగూడ రంగంబు శ నందుఁ జొచ్చి
కానఁ బడుచుండె రసికాగ్రగణ్యుడగుచు. ౧౭

2422

క. కరివరము హతంబగుటయు, నిరువురు సోదరులు జగతి శ నెవ్వరికే సం
గరమున జయింపరామియుఁ, బరికించి యెఱింగి భోజనపతి తా మదిలోన్. ౧౮

క. అతిసాధ్వస మందెను దన, మృతికిఁ హేతువులు వారలెవ్వరె యనుచున్
మతినెఱుఁగుట; నంతట ను, న్నతభుజులై చిత్రభూషణము లలరారన్. ౧౮

చ. సురుచిర వేషముల్ వెలయ శ సొంపగుమాల్యము లొప్పుచుండ నం
బరము లమూల్యతం దనర శ భవ్యగతుల్ దగ రామకృష్ణు లా
తరుణమునందుఁ జిత్రముగఁ శ దారు గనంబడి రెంతోవేడ్క శ్రీ
కరవరవేషధారులయి శ క్రాలెడురీతిని రంగమం దొగిన్. ౧౯

2425

క. తమతనుకాంతులఁ బ్రేక్షకుల మనస్సుల లోఁగొనుచు విలాసముమీఱన్
దమయంతవారు లేకయె, యమరిరి సోదరులు దుష్టు శ లతిభయ మందన్. ౧౯

చ. జనపదవాసులున్ నగరశసత్తమవాసులు మంచరాజి నొ
య్యన వసియించియుండి మహితాత్ములఁ బూరుషవర్మలన్ జగ
ద్వినుతుల వారిఁగాంచుచుఁ బ్రవృద్ధముదంబున విస్తృతంబులై
ననయనముల్ స్ఫుటాబ్జము లనం దగు మోములు చెల్వుమీఱఁగన్. ౨౦

క. వారల వదనాంభోరుహ, సారమరందంబుఁ గ్రోలి శ సంతృప్తియె చే
కూరకయుండిరి; మఱియున్, వారాసోదరులఁ గన్గవలఁ ద్రావుగతిన్. ౨౦

తే. నాలుకలచేతఁ దమిమీఱ శ నాకుచున్న
యట్లు మూర్ఖున్నగతిని జిహ్వలఁ గరములఁ
గొఁగిటం జేర్చుకొనునట్లు శ గాఁ గనఁబడి;
రింకనుం బ్రేక్షకులు తమి శ యెసఁగుచుండ. ౨౧

2429

చ. ఇరువురువారు సొంపుదగ శ నేనుఁగుదంతము లూనఁగా మనో
హరములుగాఁ గనంబడెడు శ నాకృతులం దగియుంట విక్రమ
స్ఫురణముమీఱ నుంట నొక శ పోలిక నవ్వులు పల్కులెంతో య
చ్చెరువునుగూర్చుచుండ సురుశచిం దగియుంటఁ దలంచి చొక్కుచున్. ౨౧

ఆ. దిట్టతనము స్తృతికిఁ శ దెచ్చుకొన్నట్టులు, మునుపుగన్నయట్టి శ ఘనధనుర్వి
భంగ ముఖములై న శ పటుకార్యములకును, క్షౌధరోద్ధరణ ముఖంబులకును.

క. అనురూపంబుగ నుండిన, యనఘులు నవ్వారిఁ గాంచి శ యందలు తమలో
నన పల్కుఁజొచ్చి రివ్విధమునః నారాయణుని యంశమున వీర లిలన్. ౨౨

- సీ. వసుదేవునింట నశవతరించి రంతియ కానివేటొక్కరు శ కారు నిజము
కృష్ణుఁ డీతఁడె దేవశకీగర్భమునఁ బుట్టి కొనిపోవఁబడియెను శ గోకులమున
కింతదాఁకను నందుఁగనింట గూఢంబుగఁ బెరుఁగుచుండెను బరాశత్పరుఁడు నయ్యు;
నితనిచేఁ బూతన శ యెట్లొ లీలఁగఁ జంపఁబడియెఁ దృణావర్తుఁ శ డడరియే మొ
- ఆ. చేయఁబూన నితఁడె శ మాయించె నాతని, జతగనున్న మద్దు శ లతివిచిత్ర [అట్లే.
తనుఁడు ధేనుకుండను శ దనుజుఁడుఁ గేశియుఁ, గుహ్యకుండు మఱియుఁ శ గొంద
- క. తనువుల వదలిరి శ్రీకృష్ణుని వంకనె; యీతఁడే ముగనుపు గోవులగో
పనికరము దావపావకు,ని నుండియే కాచె దుష్టునిం గాళియునిన్. ౨౪౫ 2434
- క. మృదుపదములఁ ద్రొక్కుచుఁ ద,న్తదమడఁచెఁ ద్రి లోకనాథుమానముఁ దూలిం
చెఁ దగఁ గోవర్ధన మే,డుదినము లొకచేతనే కళడుఁ శక్తిమెయిన్. ౨౬
- క. అలరెడునట్లుగఁ దాలిచి, కలవిలపాటొందు ధేనుగణముల వృష్ట్య
ల్కలచేత గాలిచేతఁ, పిలయము గనకుండఁ గాచె శ విశ్రుతరీతిన్. ౨౭ 2436
- చ. అనయము సంప్రమోదముతశమా చిటునవ్వన బెళ్ళుచూపులఁ
దనరెడు కృష్ణునెమ్మెగము శ దా రొగి గోపికలెల్లఁ జూచుచుఁ
ఘనబహుతాపజాలములఁ శ గందకయుండఁగ దాఁటి యశ్రమం
బున నిబిడప్రమోదమును శ బొందుచునుందురు పుణ్యవృద్ధిచేన్. ౨౮ 2437
- తే. ఈమహాత్ముఁడు రక్షింప శ నెంతొ గొప్ప
దగుచు యదువంశ ముర్విని శ యశము సిరిని
గొప్పఁదనమును బొందుచు శ నొప్పు ననుచుఁ
బలుకుదురు పెద్దలందఱు శ తలచి తలచి. ౨౯ 2438
- చ. ఇతఁడు రమేశునగ్రజుఁ డశహీనపరాక్రమశాలి పంకజా
యతనయనుండు రాముఁ శ డితఁ డాదనుజేంద్రుఁ బ్రలంబు వత్సకుఁ
హత మొనరించె దోర్బలమశహాభయదుండగు నాబకుండు నీ
వితతబలాధ్యుచేఁ బడియె శ వీరులు రాక్షసు లింక నెందఱో. ౩౦ 2439

— శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికాదులం జంపుట. ౩౦ —

- చ. అని యిటు లందుఁగూడిన మహాజను లెల్లను జెప్పకొంచు నుం
డ నపుడు తూర్యభీకరనిశనాదము లెల్లెడఁ బెల్లురేఁగె; నం
త నృపునియాజ్ఞ వచ్చి తమదర్పముచూపఁగ రంగమందు ని
ల్చిన యలమల్లవీరులు హాలిహారిఁ జూచుచు నుండి రెంతయున్. ౩౦ 2440
- ఉ. వారలయందు మేటియయి శ బాహుబలంబునఁ బొల్చుచున్న చా
ణూరుఁడు కృష్ణరాములను శ నూత్నముదం బలరారఁ బిల్చి గం

భీరరవంబునం బలికె శ వీరులసమ్మతిఁ గాంచినా రటం

చారసి పల్కుచుందురు మహాజను లేమును వింటి మొక్కటన్. 3౧ 2441

సీ. ఓనందపుత్రకా! శ యోరామ! మీరిర్వు రతులనియుద్ధంబునందు నేర్పు
గలవారలని మహాకాంతుఁడు కంసుండు కనఁగోరి మిమ్ము నిక్కడికిఁ బిల్వఁ
బంచెను; మనసుచే శ వాక్మాయకర్తంబులను రాజునకు హితమును దలంచి
యొనరించుప్రజలు మే శ లొందుచునుందురు వివరీతమైన ప్రవృత్తిఁ గాంచు

తే. వారు కీడ్పొందుచుందు రిబ్బంగి యెల్ల, వారలకుఁ దెల్లమైయుండవచ్చు; మేము
మల్లయుద్ధంబు నేర్చినమాట యెట్లు, తెలియు రాజున కని మీరు శ పలుకరాదు.

చ. వనముల దూడలం దిరుగుభంగి నొనర్చుచు నాటినుండి యా
లను మఱిమేపుదాఁకిను జేలంగువయస్సున గండుమీఱి చ
క్కనిముదమొప్ప నిత్యమును శ గాఢతరంబగు మల్లయుద్ధముం
బొనరుచుచున్ విహారమును శ బూన్కి నొనర్తురు గాదె మీ రొగిన్. 3౪

ఉ. కావున మల్లయుద్ధమునఁ శ గల్గును బాండితి మీకు; నిత్యతీర్థ
భూవిభుమాళి చిత్తము ప్రమోదమునొందఁగ మీరు మేము ని
చ్చో విహరింత మెల్లరును శ జూతురుగా మనబాహుయుద్ధ మీ
త్తావరుఁ డిచ్చమెచ్చఁగఁ బ్రసన్నము లొగద యెల్లభూతముల్. 3౫ 2444

తే. సర్వభూతమయుండని శ త్వావిభునిని, బలుకుచుందురు గద సజ్జను లనియిట్లు
పలుకు చాణూరుమాటల శ కలరి కృష్ణుఁడొప్పు బలికెను దేశకాలోచితముగ.

చ. తనకును మల్లయుద్ధము నితాంతమునొఁ బ్రియమంచు నెంచు చా
తనివచనంబు మెచ్చుచు సదస్యులు మెచ్చెడునట్లు లిట్లునున్
వనచరులంచుఁ బిల్వబడువారము మేమును భోజభూమిపా
లుని దగుపాలనంబునకు శ లోబడి యుండెడువారమే కదా? 3౬ 2446

క. మిముఁబోలువార మగుదుమె, ఊమాధిపుని ప్రజలమగుట శ సంతోషము ని
త్యము గల్గఁజేయు టొప్పును, బ్రమదము రాజునకుఁ గల్గుభంగిగ మేమున్.

తే. సంచరించుటయే విధి శ చక్కఁదలఁప, నదియె మిగుల ననుగ్రహ శ మనుచు నెంతు
మద్ది యట్లుండ నిమ్ము మాాయాశయమ్ము, తెలుపఁదగియుండు ధర్మవిధిజ్ఞులకును.

శా. మేమో బాలుర మట్టులొట సుజనుల్ శ మేల్తేలనన్ మమ్ము నే
యేమాడ్కిన్ సరిపోలువార లెవరో శ యే మెంచి యవ్వారితో
భూమిశక్తియ మంచు మల్లసమరంబుం జేసి క్రీడింతు మి
ట్లే మర్యాద చెలంగు హెచ్చయినవారే కల్గినన్ వారితోన్. 3౭ 2449

చ. సమరముచేయఁబూన మిది శ చక్కనిధర్మము గావునన్ యథా
ర్థముగ నియుద్ధమున్ జరప శ నౌ మఱి మల్లసభాధికారివ

ర్గమున కధర్త మెవ్విధిని శ గల్గకయుండెడుఁగాక! యంచు శా
స్త్రమునకు సమ్మతంబయిన శ చక్కని కృష్ణుఁడు పల్కుచుండఁగన్. ౩౮ 2450

మ. విని చాణూరుఁడు కృష్ణుభావము మనోవృత్తి ఊణం బెంచి యి
ట్లనియెన్ బాలుఁడ వీవుకావు శిశుశబ్దార్థంబు నీయందుఁ జె
ల్లు నదెట్టుల్ మఱి యీబలుండు నినుఁబోలున్ శక్తి నట్లొట మీ
రనఁ బ్రాయంబున విట్టివీఁగుదు రనన్ శ న్యాయంబుగాదే హరి! ౩౮౫ 2451

ఉ. అంతియకాదు దోర్బలసమగ్రులయందును మీరుచూడ మేల్
బంతులరౌదు రందుననె శ వారణవర్యసహస్రసత్త్వదు
ద్ధాంతగజేంద్ర మొక్కట మూదంబునఁ జంపితి వీవు కాన నొ
క్కొంత కొఱంతలేని బలమే గలవాఁడ; వితండు నట్టులే. ౩౯ 2452

క. బలవంతులతోడన్ మీ,రలు పోరుట న్యాయమగును శ రణమున నిందున్
గలుగ దధర్తము సుంతయుఁ, బలుకులు వేయేల నీవుబవరము నాతోన్. ౩౯౫

క. ఒనరింపు నీసహోదరుఁడును ముష్టికుతోడుతం గరడుం బోరును దీ
నను మల్లసభ్యులకు నే, యనుమానము ధర్తభీతి శ యమరదు సుమ్మి! ౪౦

న లు న ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

మ. అని చాణూరుఁడు పల్కు సర్వవిదుఁడై శ యాత్మేచ్ఛయే సత్ఫలం
బును గల్పింపఁగ నొప్పు శ్రీహరి మనంబుం బొంగఁగాఁ బల్కు మ
ల్లనితోడన్ సమరంబుఁ జేయఁగడఁగెన్ శ లోలాత్మఁడౌ ముష్టికున్
జనితోత్సాహుఁడు రాముఁడున్ దలఁపడెన్ శ సత్త్వంబు పైఁబొంగఁగన్. ౧

చ. కరములతోఁ గరంబులను శ గాఢతరక్రుధఁ బాదముల్ భయం
కరగతి మీఱఁ బాదములఁ శ గ్రక్కున నొంపఁ బెనంగఁజేసి యొ
క్కరినొక రద్దై నొంప జతఁగఁ దలపోయుచు బల్చిబట్టి యీ
డ్చిరి జయమందు కోరికలు శ చెచ్చెఱఁ బుట్టఁగ నెల్లరుం గనన్. ౨ 2456

నీ. చెలఁగెడు పూన్ని మోచేతులతోడ మోచేతులఁ బీడింపఁజేసి యల్లె
మోకాళ్ల చేతనుమోకాళ్లుఁ గదియించి తలచేతఁదలను పశత్సమున వక్ష ము
మును దాఁకఁగాఁజేసియనుపమక్రుధఁ గొట్టుకొనిరి; చేతులఁ బట్టుకొని వలయ
గాఁ ద్రిప్పుచున్ మఱికడఁకమై బట్టి దూరమునఁ బడంగ దోర్బలముమెఱయఁ

తే. జిమ్ముచున్ బాహువుల నట్టెఁచెర్చి యడఁచు
చును జవంబునఁ బైకెత్తి శ ఊణిబడఁగ
వైచుచున్ దాఁకుచున్ మఱి శ యేచి తలఁచ
డఁగ వెనుకకును బోవుచు శ డాఁగి యుండి. ౪ 2457

- క. త్వరపడి తలఁచడుచుఁ బర, స్పరమును బీడించుచుండి శ పంతంబు తగన్
జరణంబుల మోకాళ్లను, గరముల బిగఁబట్టి యొకటిగాఁ గూర్చియటన్. ౪౫
- ఆ. పడినయట్టి వానిఁ శ బైకినెత్తుచు రెండు, చేతు లొడిసిపట్టి శ చెలఁగుపూన్నిఁ
బయికి నీడ్చుచున్ జరవంబున మెడ మొదలైన వానిబట్టి శ నట్టులైన. ౫ 2459
- క. తొలఁగం జిమ్ముచు శత్రువు, నలయఁగఁ జేయుచును జేతు శ లంఘు లొకటిగాఁ
గలయంగఁ బట్టుకొనుచుఁ గ,దలకుండఁగ నదుముచున్ నితాంతబలమునన్.
- క. విజయేచ్ఛలు పైకొన నెల్లజనులు గనుచుండఁ దనువులన్ నొప్పింపం
గ జతనము చేయుచుండిరి, గజరాజగతుల్ చెలంగు శ కాంతామణులున్. ౫౫
- తే. గుంపులుగఁ గూడి యాబాలశకులపయిఁ గల
భూరికృపచేత నిటుపల్కఁ శ బూని రప్పు;
డొండొరులతోడ బలులతో శ నొగి నబలులు
సలుపు యుద్ధంబు గాన నశసంగత మని. ౬ 2462
- మ. అకటా! బాలురతోడ దోర్బలులు జరన్యం బిట్లు చేయంగ వే
డుకఁ జూడన్ నృపుఁ డేగుదేర వలదిట్టుల్ చేయఁగా రాదటం
చకలంకస్థిరధర్తముం దెలిపి యీయత్నంబు మాన్పింపఁ బూ
నక స్వీయంబగు కర్జమున్ గనక యున్నారే తగం జూచుచున్. ౭ 2463
- క. ఈరాజసభ్యులకు నిది, యారయ ధర్తంబె? నృపునియట్లుగఁ జూడం
దారును సమ్మతిఁ గని రిదె; యారయ శై లేంద్రసన్నిభాంగులు నగుచున్. ౭
- చ. కులిశములట్టు లంగములకూటమి యొప్పుగ భీకరంబుగాఁ
జెలఁగెడు మల్లు లెక్కడ? ప్రశస్తినిగాంచిన కోమలాంగముల్
గలిగి యలబ్ధయావనులు శ గాఁ దగియున్నకిశోరు లేడ? స
భ్యులయిన వీరికిన్ గలుగుఁ శ బో గురుధర్తవివర్యయం బిటన్. ౮౫ 2465
- క. ఋతమిద్ది; యధర్తంబే, క్షీతినిం దలచూపునో యటఁ శ జేరినిలువ రా
దతిశయదోషం బబ్బును, మతిమంతుఁడు సభ్యదోష శ మండలవిదుఁ డై. ౯
- ఆ. పోవరాదు సభకు శ బుద్ధి వారలదోష,ముల స్తరింపఁదగును శ దెలియనట్టి
మనుజుఁ డట్టిసభకుఁ శ జని యేమియుం బల్క,కుండిననఘమబ్బు శ నురుతరముగ.
- క. విపరీతంబుగఁ బల్కిన, నపుడే కిల్బిషము లంటు శ నంగనలారా!
రిపువగు మల్లుని చట్టును, నపగతభయుఁడొచ్చఁ గృష్ణుఁ శ డతివేగమునన్. ౧౦
- క. తిరిగెడు తఱి సుందరముఖ, సరసిజ మదె స్వేదబిందు శ సంవ్యాప్తంబై
సరసిజకోశము జలశీ,కరయుతమై యొప్పురీతిఁ శ గనఁబడెడుఁజూడీ! ౧౧ 2469
- క. కనుఁడీ! యాతామ్రవిలో, చనముల్ కనుపట్టఁ దనదుశత్రువుఁడయి పొ
ల్చిన ముష్టికు విషయంబునఁ, గినుక వహింపంగ సురలు శ కీర్తింపంగన్. ౧౨

తే. హాససంరభశోభితం శ బగుచు మోము

కనఁబడన్ రాముఁ డున్నాఁడు శ కాంచుఁ డతని;

శంకరుఁడు లక్ష్మీపూజించు శ చరణసరసి

జములుగల పురుషోత్తముఁ శ గమలనాభు. ౧౨

2471

మ. కనుఁడి కృష్ణుని మానవాకృతి తనుం శ గప్పంగ మాహాత్మ్య మిం

తని యెవ్వార లెఱుంగకుండఁగ నరశ్యాం బందుఁ జిత్రంబుగాఁ

గననౌ పూవులనొప్పు హారములు వశ్యంబందుఁ జెల్వార వే

ణునినాదం బొనరించుచున్ దమిని ధేనువ్రాతమున్ మేపుచున్. ౧౨౪

2472

మ. బలరాముండును వెంటనుండ విహరింపన్ నోచియున్నట్టి ప్రే

తల బృందావనభూములే కడుఁ బవిత్రంబుల్; మురారాతినే

యలయింపంగను జూచురంగ మిది యత్యంతాపవిత్రంబె యశా

లలనారత్నములైన గోపికలు శ్రీలంగూర్చుచున్ వెడుకన్. ౧౩

2473

శా. లావణ్యకనిధానమై సమత యేలాగైననున్ లేక హే

చ్చే వీక్షింపఁగ లేక నై జముగనే శ యింపారున ట్లొప్పుచున్

శ్రీవాసంబయి సద్యశోనిలయమై శ చింతింప దుష్టాళికే

యేవేళన్ బడయంగరానిదయి యెంతే బుణ్యమూలంబు నై. ౧౪

2474

క. ప్రతిసమయంబున నూత్నా, ప్రతిమరుచుల్ తనరుచుండ శ భాసిల్లెడు శ్రీ

పతిరూపము నేత్రంబుల, జతనము మీఱంగఁగ్రోలఁ శ జాలుదురుగదా? ౧౪

క. తొలిమేన నెట్టిపుణ్యంబులఁ జేసినవారొ తెలియఁబోలునె మనకున్;

జలజాక్షులార! వ్రజమునఁ, గలనారీమణుల పుణ్యకర్తము లహహా! ౧౪ 2476

సీ. హరియందుఁ జిత్తంబు శ లాదృతిగాంచుట సంతోషమున స్వవశములుగాక

సర్వవిషయము లాశక్తిపై నర్పించి యతనినే యెల్లెడ శ నరయుచుఁ దమిఁ

బొప్పబిందువులు గ్రీవలకు నడ్డముపడ నీసరోజాక్షుని శ నీమహాత్ము

బయసుపిండెడు నప్పు శ వడ్లుదంచెడుతటిఁ బెరుంగుచిల్కిడునట్టి శ తరుణమందు

తే. సదనమార్జనఁజొలికాశచలనములను, బుడుత లేడ్వంగ వారల శ బుజ్జగించు

నపుడు తరుజలసేచనమందు మఱియుఁ, గలుగుపనులందుఁ గీర్తింపఁ శ గలరుగాదె.

క. కనుకన్ ధన్యలె గోపిక, లనవలయున్; బెందలకడ శ నావ్రజముననుం

డి నళినదళనయనుఁడు ధేనునికరముం దోలుకొనుచు శ నూత్నమహామునన్.

చ. చనియెడువేళ మాపున వ్రజంబున నల్లన నాలఁదోలుకొం

చనువుగ వేణుపూఁదుచు నొకయారము మీఱుచునుండఁ జొచ్చువే

ళను మురళీనినాదము విలాసముగా విని యందుఁగల్గు నా

వనితలు వేగ యిల్వెడలి శ వచ్చి మనోహర సుస్థితాస్యమున్. ౧౬

2479

- చ. కరుణనుగూడియే వెలయుక మ్రవిలోచనయుగ్మమున్ మహా
దరమున నేత్రపర్వముగఁ శ దద్దయుఁ గాంతురు పూర్వజన్తమం
దురుతర పుణ్యకర్తముల శ నొప్పుగఁ జేసినవారలౌట; నం
చు రమణు లిట్లు చెప్పుకొనుచున్ హరిఁ జూచుచునుండు నంతలోన్. ౧౬౫
- క. భగవంతుఁడు యోగేశ్వరుఁ, డగధరుఁ డాకృష్ణమూర్తి శ య త్తరుణమునన్
బగవానిఁ గంసునిం జంపఁగ నాత్మన్ నిశ్చయించెఁ శ బంతం బలరన్. ౧౭ 2481
- చ. తనయులఁగూర్చి యాసభ నితాంతభయంబును గన్నయట్టి యా
వనితలు పల్కుచున్న యలశవాక్యములన్నియు నాలకించుచుం
దనయులదౌ బలం బెటుఁగఁ శ దా రిసుమంతయుఁజాల కట్టెయా
ర్తిని గని రప్పు నందవసుదేవులు లోకముతోడిపాటిగన్. ౧౮ 2482
- సీ. చాణూరుఁడును హరి శ సకలభేదంబుల మల్లయుద్ధములచరమత్కృతుల నొ
కరి నొక్కరు జయించుకాంక్షలఁ బోరాడుచుండి రావిధమున శ భండనంబు
బలదేవముష్టికుల్ శ బవరంబుచేసిరి; వజ్రపాతమువలె శ భయదములగు
నచ్యుతుఁగాత్రప్రహారంబులను దనయంగములెల్ల నలంగుటయును
- తే. సత్త్వమంతయుఁ దూలంగఁ శ జాలడస్సెనట్టులయును డేగయ శ ట్లతఁడుపైకి
నురవడిం జెంగలించి స్వకరయుగంబు, ముష్టిగను బట్టి క్రోధంబు శ పొంగుచుండ.
- క. హరిదగు వక్షము నొంచెను, గరిరాజము పుష్పహారఘాతంబున నె
క్కరణిఁ జలింపదొ యావిధి, మురరిపుఁ డద్దానఁ గుందుఁపొందక యుండెన్.
- చ. వనజదళాక్షుఁ డంతటను శ వానికరంబులు రెండుగట్టిగాఁ
దనకయిదోయిఁ బట్టుకొని శ దారుణభంగిని బెక్కుమాటు లిం
తనఁదగనట్టి వేగమున శ నాతనిఁ ద్రిప్పి ధరంబడంగ మో
దెను గతజీవితం డగుచు శ దివ్యకలాపము లెల్లవీడఁగన్. ౨౨౫ 2485
- ఉ. హారములున్ శిరోజములు శ నట్టులె వీడగ నార్తిఁగుంది చా
ణూరుఁడు శక్రకేతనముననుం బురుడించుచు గ్రిందఁగూలె నా
తీరున ముష్టికుండు బలదేవుని ముష్టిహతాంగుఁ జేయఁగా
సారబలుండు రాముఁడు విశాలతలంబున వాని బిట్టుగన్ ౨౩౫ 2486
- క. వెనుకోపంబునఁ జటచెను, ఘనతలహతి నర్దితుఁడయి శ కడువడి వదనం
బుననుండి నల్ల వెడలం, గను బ్రాణము లట్టె వెడలఁ శ గా వివశుండై. ౨౪ 2487
- క. అనిలసమాహత భూరుహ, మును బోలుచు నేలఁగూలె శ ముష్టికుచావుం
గని కూటమల్లుఁ డాగ్రహ, మునఁ దలపడ రాఁగ శూరశముఖుఁడు హలియున్.
- క. దానినొక లెక్కచేయక, యే నియతిన్ వామముష్టి శ నేచినపూన్నిన్
దా నెంతోలీలఁ బొడువం, గా నాతఁడు నేలఁగూలె శ గతజీవితుండై. ౨౬ 2489

క. హరి మార్కొని శలుఁ డాతని, చరణాహతి శీర్ష మట్టె శ శకలములైనన్
ధరఁ గూలె నట్లె తోశలుఁ, దురవడి మార్కొనఁగ వానినుద్ధతు హరియున్.

తే. రెండుగాఁజీల్చి వేగ పరేతరాజు, నింటికింబంపె వారిర్వు శ రిట్లు గూలి
రివ్విధంబునఁ జాణూరుఁడెన్నఁదగిన, ముష్టికుఁడు శలకూటులుభూమిఁబడఁగ.

తే తోశలుండును జావంగ శ ధూర్తులైన
యట్టితక్కిన మల్లులు శ నసున్రులపయిఁ
గలుగు నాశలఁ బాఱిరి ? కడుభయమున
నంత నారామకృష్ణు లశత్యాదరమున. ౨౮

2492

క. తమయీడుగల్లు గోపకుల మిత్రులఁగూడి యాస్థలంబుననే వా
ద్యములెల్ల మొరయుచుండఁగ, సుమహితమణిసూపురములుసొంపుగ మొరయన్

తే. నర్తనంబుల స్వేచ్ఛ నొనర్చుచు నట
విహరణము సల్పి; రిట్లు శ్రీవిభుఁడురాముఁ
డొనరఁ జేసినయాకృత్యమునకుఁ గంసుఁ
డొక్కరుఁడు తక్క నక్కడనుండు జనులు. 30

2494

క. ధరణీదివిజప్రముఖులు, నిరుపమ సాధుత్వయుక్తి శ నెగడెడువారల్
సరిసరి యీకృత్యం బని, యరుదుగ వినుతించి రెంతో శ హర్షముపొంగన్.

ఉ. అత్తఁజీ గంసభూపతి మహాత్తరదోర్బలులైన మల్లు ల
ట్లుత్తలపాటునొంది మృతినొందుట తక్కిన మల్లు లార్తిచేఁ
జిత్తము లెల్లభీతిఁ గనఁ శ జెచ్చెఱఁ బాటుట చూచిలోపలం
దత్తపాటు నొంప గతధర్ముఁడు కావున నాగ్రహంబునన్. 3౧

2496

తే. వాద్యముల నిల్పఁ బంచి సేనకులతోడ
నిట్లు వచియించె; మిగుల దుశర్వృత్తులైన
వీరి వసుదేవతనఁఘుల శ వెడలఁ గొట్టుఁ
డిప్పురమునుండి వేవేగ శ హితమగు నిది. 3౧౪

2497

క. గోపకుల ధనములెల్లను, వాపోయిన నదలకుండ శ వరుసం గొనుఁ డీ
పాపమతియైన నందుని, గోపపతిం గట్టుఁ డిది యగుం గార్య మిఁకన్. 3౨

2498

చ. కుమతియు దుర్జనోత్తముఁ డగుంగద యీనసుదేవుఁ డాతనిన్
యమపురి కన్నుఁడీ మణియు శ నాల్కజుపక్షముమాని శత్రుప
క్షమున మహాదృతిం గని యెసంగెడు మత్పిత సుగ్రసేను వే
గ మృతిఁ గనంగఁ జేయుఁడు తగఁ వధియింపుఁడు వానిభృత్యులన్. 33

2499

— శ్రీకృష్ణుఁడు కంసునిఁ జొలియించుట. —

చ. బిరుసుల నిట్లు పల్కుపృథివీపతిఁ గంసుని గాంచి కోపవి
స్ఫురణత నవ్యయుం డగుచుఁ శ బొల్చెడు శ్రీహరి లాఘవంబునన్

ధరణిపుఁ డుండు నెత్తయినతద్వరమంచముపైకి దాఁటి యె

క్కె రమణ; నిట్లు స్వీయమృతికిం దగఁ గారణమైన కృష్ణునిన్. 3౪ 2500

మ. తనపై కేడ్డెఱవచ్చువానిఁ గని యాస్థానంబు వే వీడి లే

చి నితాంతోద్ధతుఁడౌటఁ జర్తము నసిం శ జేకొంచు యుద్ధంబుచే

యను సిద్ధంబుగ నుండె; ని ట్లతఁడు సశవ్యం బట్టులే దక్షిణం

బనుమార్గంబుల డేఁగ యట్టులు విహాయస్థానమం దొప్పుగన్. 3౫ 2501

*చ. తిరుగుచునుండ దుర్విషహాతేజము నొప్పుఁగ నుగ్రమూర్తియై

పరఁగుటఁ గృష్ణుఁ డాతని సుశపర్ణుఁడు పన్నగమున్ గ్రహించు న

క్కరణిని బల్కి బట్టుకొనెఁ శ గంసుశిరోజము లట్టై వట్టుకొం

చురుమకుటంబు క్రిందఁబడ శ నొక్కటఁ దన్ని పరాక్రమంబునన్. 3౬ 2502

సీ. ఉన్నతమంచంబుననుండి రంగముక్రిందికిని బడునట్లు త్రోసెను మఱియును

విశ్వాశ్రయుండయి శ వెలసి స్వతంత్రుడౌ నబ్జనాభుఁడు వానియవయవములు

నలఁగు నట్లుగవడిఁ శ జెలఁగుచు బైఁబడె; మూఁడులోకములకుఁగూడఁదా నొ

కండె నివాసభూతుండయి యొప్పెడు హరి తనపైఁబడ శ నతనిక్రింద

తే. నున్న కంసుఁడు స్వాతంత్ర్యసమాని కృష్ణుఁ

డట్టై నొక్కంగ నొక నిమేషాంతరమున

బ్రాణములఁ బాసె; విరహిత శ ప్రాణుఁడైన

కంసునిన్ లోకులెల్లరు శ గాంచుచుండ. 3౭ 2503

చ. హరి కరినీడ్చునట్లుగ మహాత్ముఁడు కృష్ణుఁడు తచ్చవంబు స

త్వరముగ భూమి నీడ్చె నటఁ శ దద్దయు నక్కట యక్కటా! యటం

చురునినదంబు లెల్లెడల శ నొక్కటఁ బర్వఁగఁజేసి రెల్ల రా

తరుణమునందుఁ గంసుఁడు సతంబు స్వబుద్ధిని భీతినొందుచున్. 3౮ 2504

చ. జలములఁ గ్రోలునప్పుడు హఠస్సులఁబల్కెడువేళఁ గూర్కువే

ళలఁ దిరుగాడుచుండుతఱులన్ మఱి యూర్పులఁబుచ్చు నప్పుడున్

జలరుహనేత్రు నీశ్వరునిఁ శ జక్రధరాయతపాణి నాతనిన్

దలఁచుచు ముందు నున్నటులఁ శ దాఁ గనుచుండెడు వాఁడు కావునన్. 2505

క. దురవాపమైన యాశ్రీ, హరిరూపముఁ దానుబొందె; శ నాకంసుసహో

దరు లావార్తను విని సత్వరులై న్యగ్రోధకుఁ డనఁ శ దగు వీరుండున్. 3౯ 2506

తే. కంకుఁ డింకను గలవారు శ కడఁగి యష్ట

సంఖ్య లుగ్రక్రథన్ సహజన్తు నట్లు

చంపినందులకు బదుల్ శ సలుపఁ బూని

హరిని మార్కొన నరుదెంచి శ రపుడఁ హలియు. ౪౦

2507.

చ తన యనుజన్తు మార్కొనిన శ దస్యులఁ గాంచి తదుద్ధతిం దగం
గని పరిఘంబుఁబూని పశుశకాండము సింహమువోలెఁ జంపె; మ్రో
సెను దివిదుందుభుల్ హరికిఁ శ జెందినవారలె గానఁ బద్మజుం
డనఘుఁడు శంకరుండుఁ ద్రిదశశాధిపముఖ్యులు ప్రీతిమీఱఁగన్. ౪౧౪

2508

క. కురియించిరి సుమవృష్టిని, హరిబలులం బొగడి; రంత శ నమరాంగన లా
దరమున నాడిరి; తదనం,తరమునఁ గంసావసీశుశదారలు త్వరఁగన్. ౪౨

2509

సీ. కంససహోదర శ కాంతలు మఱియును గలస్త్రీలు సుహృదులు శ గలనఁబడుట
విని దుగ్గిఖ మేఁచంగ శ వే పయనంబయి కన్నీరుప్రవహింపఁ శ గా శిరముల
మోదుకొనుచు వచ్చి శ ముందట వీరశయ్యల శయనించినశయట్టి మగల
గౌఁగిలించుకొనుచుఁ శ గడుశోకమున విలాపంబుచేయుచును శశబ్దంబురామి

తే. నెట్లొ యెలుఁగెత్తి హానాథ ! శ యిద్దియేమి

యోప్రియా! ధర్మవిద్వర శ యోయనాథ

వత్సలా! ధర్మవిద్వరా! శ వరగుణాఘ్య!

నీవు హతుఁడవు కాఁగ మే శ మీవిధమున. ౪౪౪

2510

క. తనయులతో గృహములతో,డను హతులమె యైతిమే యిటఁ బురుషవరా!
నినుఁ బ్రాణేశుని బాయుట,గన నీపత్తనము శుభనిశకాయ మైడలన్. ౪౪౫

క. మావలెనే యుత్సవములు, పోవఁ సుంతయును జూడఁబోలని యట్లే
యీవిధి నున్నది; నాథా! నీవో కోపమున భూతశనికరంబులకున్. ౪౬

2512

తే. నిరపరాధములని యెన్న నేర కెంతో

ద్రోహ మొనరించితివి గాన శ ద్రోహ మదియె

యిట్టి దశనొందఁగాఁ జేసె శ నిపుడు భూత

ములకు ద్రోహంబుచేయ నె శ ట్లలరు సుఖము. ౪౭

2513

చ. మురరిపు వీతఁడే సకలభూతములఁ సృజియింపఁ బెంప సం
హరణముచేయ హేతువగు శ నట్టిమహాత్మున కెగ్గుచేయ నె
క్కరణి సుఖంబుగల్గు నిది శ కాదన నెట్లగు? నంచు నిట్లు భూ
వరుని పురంధ్రు లేడ్వ విని శ వారిజలోచనుఁ డంతఁ గూర్చిమై. ౪౮

2514

క. లోకములకు శ్రేయస్సులఁ, జేకూర్చెడు వాఁడుగాన శ క్షితిపతిమహిళా
నీకము నాశ్వాసించుచు, నాకంసాదులకు మఱియు శ హతులకు నెల్లన్. ౪౯

క. పరలోక క్రియలఁ దగం, దరుణము తప్పక యొనర్పఁ శ దా నాజ్ఞయిడె;
దరువాతఁ దల్లిదండ్రుల, నురుబంధవిముక్తులనుగ శ నొగి నొనరించెన్. ౫౦

౪౯౪

చ. ఇరువుర పాదపంకజము శ లెంతయుభక్తి చెలంగుచుండ సో
దరులు స్వకీయశీర్షములు శ తాఁకఁగ మ్రొక్కిరి; తల్లిదండ్రు లా
దరమున మ్రొక్కియున్న సుతశతల్లజులన్ గని లోకపాలు రి
ర్వు రనుచుఁ దా రెఱుంగుటను శ బుద్ధులఁ గల్గినసంశయంబులన్. ౫౧ 2517

క. తొలఁగించుకొనుచుఁ గంసుని, వలనిభయము మాని ప్రీతి శ వర్ధిల్లంగాఁ
జెలఁగుచుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిరి, తలమే సుతకౌతుకంబు శ తగు నిట్లనఁగన్? ౫౧

న లు వ దే న వ య థ్యా య ము.

— శ్రీహరి దేవకీవసుదేవుల నూఁజించుట. —

సీ. పురుషోత్తముం డంత శ బుద్ధి నూహించె నాతలిదండ్రు లిప్పుడేతత్త్వ మెఱిగి
రియ్యది ప్రస్తుతశత్రుత్వవిడంబనమున కనర్హ మటంచుఁ శ దనమనమున
నూహించి యెల్లర శ నొక్కక్షణంబున మోహింపఁజేయు విభూతిగల్గు
నాత్మమాయను వారియందుఁ బ్రయోగించె; సాత్త్వత్త్వభుడైన శ చక్రి యన్న

తే. తోడఁ దలిదండ్రులం బ్రీతి శ జూడఁ బోయి
వినయమునఁ దలవాల్చి 'యో శ జనని, యోజ
నక' యటంచును బిల్చి మననంబు కరఁగు
నట్టిమాటల నిట్లనె శ నార్య! జనక!. ౨

2519

చ. ఇరువురుమీరు మాకొఱకు శ నెంతయు నుత్సకతన్ సతంబు ని
ర్భరముగఁ గాంచుచుండినను శ భారతరంబగు కష్టరాజి కా
తురపడకే మముం గని సుశతుల్పచరించెడు చేష్టలెల్ల నా
దరమునఁ గాంచ నెంచియును శ దారుణకర్త విపర్యయంబునన్. ౩౪ 2520

తే. బాల్య పౌగండ కౌమార శ భవ్యకేళు
లను గనంగ నొకప్పు డేలాగునైన
వలనుపడకుండె; దౌర్భాగ్య శ మొలయుట భవ
దంతికంబున మే మున్న శ యదియె లేదు. 3౪ 2521

చ. జనకునిగేహమందున నెసంగెడువేడుకఁ దల్లిదండ్రు లో
తనయ యటంచు లాలనము శ తద్దయు సల్పఁగనుండు భాగ్య మీ
తనయులకున్ లభింపదు గదా! సకలార్థసుసాధనంబుగాఁ
దనరిన యీకళేబరముఁ శ దా రిలఁగాంతురు పెంతు రాదృతిన్. ౪౪ 2522

తే. అట్టి తలిదండ్రులముణం బదెట్టులేని, దీర్ఘకొనుటకు మర్త్యుండు శ తెంపుచేసి
నను శతాబ్ధములుగలట్టితనదు నాయు,పునను శ క్తుండుగాఁ డనఁజను నిజంబు.

- 1క. వారల తనయులలో నెవఁ, డారయఁగ సమర్థుడయ్యు శ నంగధనములన్
వారికి వృత్తిని జక్కఁగఁ, గూరుపఁడో యట్టిఁడైన శ కుత్సితమతియున్. ౫౪
- క. మృతిగని లోకాంతరమున, కతిజవమునఁ బోవ నందు శ యమునిభటులు కు
త్సితుడని యాతని మాంసం, బతఁడే తినఁ జేయుదురు యశఞ్ఞార్థం బిదియకా. ౫
- 2చ. జననిని వృద్ధుఁ దండ్రినిని శ సాధ్విగనొప్పెడు ధర్మపత్నినిన్
దనయుని బాలునిన్ గురుని శ ధారణిదేవునిఁ దన్నునాశ్రయిం
చినమనుజున్ సమర్థుడయి శ చేరఁగఁదీసి భరింపకుండునో
మనుజుఁ డతండు శాస్త్రహితశమార్గమునం దలపోసి చూడఁగన్. ౨ 2526
- క. జీవన్మృతుఁ డనువేరన్, భావింపం దగును; గంసూపార్థివుచేతన్
వే విధములఁ బీడితులయి, యీవరుసన్ మీర లుండ శ నే మిరువురమున్. ౨౪
- క. మిమురక్షింపం జాలియు, మిము శుశ్రూషలను గొల్వ శ మించినశక్తిన్
క్షమనొప్పి సల్ప కటు వ్యర్థముగనె యీదినములను జరపితి మ దెట్లో? ౩
- క. జననీ! జనకా! పరవశ, మనఁబడు దుస్థితిని గనుట శ నార్తుల మిమ్మున్
గొని శుశ్రూషల నెంతయుఁ, దనుపని దుర్మతులమైన శ తనయుల మమ్మున్. ౪౪
- తే. కంసుచేఁ గష్ట మొందిన శ కారణమున
నూరకుండితి మని మీర శ లూహచేసి
తప్పు దీని క్షమింపంగఁ శ దగుదు రనుచు
మాయచే మర్త్యరూపంబు శ మహి ధరించి. ౯ 2530
- సీ. విశ్వమే యాత్మగా శ వెలయు నాశ్రీహరి పలికనపలుకుల శ కలరిమోహి
తాత్మలై కొమరుల శ నావారినిద్దఱఁ గొఁగిటంజేర్చి యంకమునఁ గూరు
చుండఁగా నొనరించి శ యురుతరమోదంబు నందిరి; మఱియు నాయర్భకులను
నానందవారిధాఞ్గరాభిషిక్తులఁ జేసి స్నేహపాశమ్ములఁ బి నిబద్ధ
- తే. లగుచు బాష్పములు గళము శ లడ్డగింప
నించుకయుఁ బల్కునేరకశయే కుమారు
లను గనుచు నుండి; రిట్టులు శ వనజనయనుఁ
డగుచు భగవంతుడైన శ్రీహరియుఁ బ్రీతి. ౧౧౪ 2531
- చ. జనకుల నూఱడించి తనశస్వాంతమునన్ జనయిత్రి తండ్రి యై
వనటఁగృశించు వానిఁ దనశవంకనె చూచెడు నుగ్రసేనునిన్

1 “యస్తయోరాత్మజఃకల్పితత్వాచధనేన చ, పృత్తింనదద్యాత్తంప్రేత్యస్వమాంసంఘాదయం
తిహి” అనిమూలము. “లోకాంతరేయమదూతాః” అనివ్యాఖ్య. 2 “మాతరంపితరంవృద్ధంభార్యాంసా
ధ్వీంసుతంశిశుం, గురుంపిత్రంప్రపన్నంచకల్పాఽభిభృచ్ఛవ్యసన్మృతః” అని మూలము. “శ్వసన్
అపిమృతతుల్యవివేచి” అని వ్యాఖ్య.

- జనపతిగా యదూద్వహుల శ సంతతికిం దగఁజేసి; యంత ని
ట్లనియె మహాప్రభూ! ప్రజల శ మైతిమి నీకిక మమ్ము నెల్లరన్. ౧౨౪ 2532
- క. జనపతిధర్మంబున నే, పనిసేయఁగఁ దగునొ యట్టిపద్ధతిచే నా
జ్ఞను జేయుము పూర్వంబున, జననాథుండొ యయాతి శ శాపం బిడుటన్. ౧౩
- క. నృపయోగ్యాసన మీయదు, నృపులకు నెక్కంగరాదు శ భృత్యుఁడ నయినే
నెపుడుం గొల్చుచు నుండఁగ, సుపర్వులు వినములె యగుఁచున్ బలు లెల్లన్.
- క. నీకర్పింతురు నా నీక, భూకాంతులమాట మరలఁ శ బూని పలుక నే
లా! కరము దయామతివై, శ్రీకలితుఁడ వగుచు న్యాయశిద్ధిం గనుచున్. ౧౪
- సీ. పాలింపు మనిపల్కి శ పద్మదళాక్షుండు కంసుని భయమునఁ శ గాందిశీకు
లై న దిక్కుల దెందొ శ యతిగూఢముగనున్న జ్ఞాతులు సంబంధులై తనర్పు
యదువృష్టిమధువుల శ నంధకదాశార్హకుకురప్రముఖులై న శ సకలబంధు
వులఁ బిలిపించి యిమ్ముల నూఱడించి మన్ననలఁ దన్నుచుఁ బరశజనపదముల
- తే. నిలుచుటఁ గృశించియున్న వాఁరలను ధనము
నను మహాతృప్తులం జేసి శ నై జగృహము
లందు నివసింపఁ జేసె; నాశయదుకులులును
రామకృష్ణుల బాహుసంశరక్షితులయి. ౧౬౪ 2536
- క. తమతమ కోర్కులు పండుట, గమలాక్షహలాయుధు లొగిఁ శ గాపాడుటఁ దా
పము లేవిలేక సిద్ధార్థములయి సంకల్పములు విశరాజిల్లంగన్. ౧౭ 2537
- క. నివసించిరి సంతృప్తిగ, సవిలాసదయాస్థితైక శ సదనంబయి చ
క్కవఱలి ప్రమదాస్పదమై, యవిరత లావణ్యనిధియు శ నౌ హరిమోమున్.
- క. ప్రతిదినముం గనుఁగొంచున్, వితతప్రీతాత్మ లగుచు శ వేత్తములం దా
తతవిహరణముల నిచ్చలు, ప్రతిలేక చెలంగి; రిట్లై శ ప్రవయసులు తమిన్. ౧౮
- చ. అనుదిన మాముకుందుని ముఖాంబురుహామృత మీక్షణంబులం
దనివి చనంగఁగ్రోలుచు నితాంతబలాయతతేజముల్ తగన్
గనుచు వయోవిరాజితులు శ గాఁ గనుపట్టిరి; రామకృష్ణు లం
త నొకదినంబునందుఁ దమతండ్రిని నందుని గాంచి ప్రీతితోన్. ౧౯౪ 2540
- తే. కౌగిటంజేర్చు కొని యిట్లు శ కమ్రభణితిఁ
బలికి; రోతండ్రి! మీదుఁమిక్కిలి ముదంబు
వెలయఁగాఁ బెంచితిరి మమ్ము శ విమలవాక్కు
లలర లాలించితిరి వెక్కుపలుకు లేల? ౨౦౪ 2541
- మ. తలిదండ్రుల్ తమబిడ్డలందు మిగులం శ దాత్పర్య మేపారఁగా
నెలమిం గాంచుట సాజవ్వా మఱియు నూహింపంగ దేహంబునం

గల మోదంబునకంటెఁ బుత్రులపయిం శ గన్పట్టు మోదంబె మి
క్కిలి యంచుం బలుకందగున్; సుజనులుం శ గీర్తింతు రీమార్గమున్. ౨౧ 2542

*సీ. దేవకియున్ వసుదేవుండు మీతల్లిదండ్రులొదురు గాని శతలఙ మేము
గాముకదా యందురేమొ? బంధువు లన్నవస్త్రము లిచ్చి సర్వవిధములను
బోషింప నాపదల్ శ పూన రక్షింపంగఁ జాలక విడిచిన శ సమయమందు
శిశువులం బ్రీతితోఁ శ జేరంగఁదీసి చక్కం దమబిడ్డల శ కరణిఁ బెంచి

తే. పెద్దవారిని జేసిన శ పృథుయశస్కు

లే జనకు లొదు; రోతండ్రి! శ యింకమీరు

ప్రజమునకుఁ బొండు; మే మీ పురంబునందుఁ

గల సుహృదులకుఁ బ్రీతిని శ గలుగఁజేసి. ౨౨

2543

క. ఆవల మాపైని సుహృద్భావంబున విహ్వలులగు శ బంధువుల మిమున్
వే వత్తుము చూడంగా, నేవిధమున వనటఁ గనక శ యేగుం డనుచున్. ౨౩

చ. మురదనుజాంతకుండును బ్రహ్మోదము మీఱఁగఁ బల్కి నందభూ
వరునిని దక్కుగోపసమరవాయము నూఱడిలంగఁజేసి యా
భరణము లంబరంబులును శ బాత్రములున్ ధనమున్ సమృద్ధిగా
వరుసనొసంగి మన్ననల శ భాషలఁ దృప్తులఁజేసె; నంతటన్. ౨౪

2545

ఉ. నందుఁడు రామకృష్ణుల మనంబు ప్రమోదమునందు మున్గుచుం
డం దగఁ గౌఁగిలించి నయనంబుల నశ్రుకణంబు లొక్కటం
గ్రందుగ ముంప గోపకనిరకాయము వెంబడిరాఁగఁ బోయె నా
మందకుఁ బుత్రయుగ్మము నమానుషరూప మటంచు నెంచుచున్. ౨౫ 2546

— ఉపసీతులై రామకృష్ణులు విద్యనభ్యసించుట. —

ఉ. శూరతనూజుఁ డంతఁ దనసూనులకున్ విధిఁ దప్పకుండునా.
చారమురీతి గర్గమునిసద్విజసంఘముచే ద్విజాతీసం
స్కారము సాగుపద్ధతిని శ జక్కఁగఁ దీర్చె; మహోత్సవంబునన్
ధారణిదేవవర్యుల నితాంతవిభూషిత పావనాంగులన్. ౨౬

2547

సీ. పూజించి తప్తకర్బుర మాలికలచేతఁ బొలుచుచు సాధువిభూషణములఁ
గై చేయఁబడి మఱియొమవస్త్రంబుల నలరుచు నున్నగోవులను వత్స
సహితంబులుగ భక్తిసహితంబుగా దక్షిణగ నొసంగెను; స్వతనయుల జన్మ
నక్షత్రమునను మనస్సున సంకల్పమునుజేసి యున్న ధేనునికరంబు [న్న

తే. గంసుఁ డన్యాయ మైన మార్గమున నపహరించుకొనిపోయి తనయింటనుంచెయు

* “సపితా సాచజననీ యా పుష్టితాం స్వపుత్రవత్, శిశూన్ బంధుభిరుత్సృష్టా నకలైః పాప
రక్షణై” అని మూలము.

- వానినెల్ల స్థరించి తేరబంచి యప్పు, తా మహామతి గావున శ దాన మిచ్చె.
- క. ఉపనీతులగుచు సోదరు, లపుడు ద్విజత్వంబు నొంది శ యాదవులకుఁ దా
నె పురోహితుఁడగు గర్హని, యుపదేశమురీతి సుప్రసతోత్తము లగుటన్. ౨౮౫
- ఆ. బ్రహ్మచర్య మనెడు శ వ్రతమును జక్కఁగా, నాచరించుచుండి; శ రంత వారు
సకలవిద్యలకును శ సమధికాధారులై, యెల్లలోకముల కధీశు లగుచు. ౨౯౫
- క. సకలజ్ఞులయ్యు సోదరు, లకలంకం బగుచుఁ దానె శ యలవడునదియై
ప్రకటమునగు జ్ఞానము మ, ర్త్యకాయహితచేష్టితములఁ శ దగినవిధమునన్. 30
- క. కనఁబడకయుండఁ జేయుచు, ననంతరము గురుకులంబునందు వసింపం
గను గోరి యవంతీపురమున నుండియు నట్టితరుణమున శ్రీ కాశిన్. 30౫ 2552
- ఆ. అధివసించియున్న శయట్టి సాందీపని, యనెడు గురువుకడకు శ నరిగి; రంత
నతని నాశ్రయించి శ యమలశిష్టాచార, సమృతముగ భక్తిసాంద్రు లగుచు.
- చ. మనసుల నిగ్రహించి యొకమాడ్కిని నిందనుబొందనట్టి వృ
త్తిని జగమందు నింపగను శ దేవునిభంగి మహాదృతి గురు
గనుచును గొల్చుచుండి; రల శ క్షౌసురమాళియు శుద్ధభావము
గనఁబడ వారు గొల్చుటకు శ గాఢతరప్రమదంబు నొందుచున్. 3౨౫ 2554
- ఆ. శ్రుతుల నుపనిషద్విశ్రుతిని వేదాంగము,లను మహాదరమ్మున నుపదేశ
మొసఁగె మఱియు మంత్ర శవిసరప్రముఖరహ,స్యములతో నధర్వమనఁగఁబరఁగి
- సీ. భూవరులకుఁ గాఁగఁ శ బుట్టిన యాధనుర్వేదంబు మన్వాదిశ్రవిమలభర్త
శాస్త్రంబులను మఱి శ సమధికమిమామాంస యనెడుశాస్త్రంబును శ న్యాయముఖము
లను దర్శవిద్యను శ మనుజేశులకుఁదగి సంధివిగ్రహముఖశషడ్విభేద
ములఁ దగునీతి నిశ్చులఁదెల్పె; సర్వవిద్యాప్రవర్తకులగునట్టి బ్రహ్మ
- తే. చారు లిద్వరు గురు వొక్కసారి చెప్పి, నంతనే చక్క గ్రహించిరట్లెగురువు
దేని నుపదేశమిచ్చునో శ దానినెల్ల, క్షణములోన గ్రహింపంగఁ శ జాలి రపుడు.
- *వ. అటువదినాలుగు దినంబుల కటువదినాలుగు విద్యలను గ్రహించిరి. మఱియు
గీతంబు, వాద్యంబు, నృత్యంబు, నాట్యం, బాలేఖ్యంబు, విశేషకచ్ఛేద్యంబు,
తండులకుసుమబలివికారంబులు, పుష్పాస్తరణంబు, దశనవసనాంగరాగంబులు,
మణిభూమికాకర్తంబు, శయనరచనం, బుదకవాద్యోదకఘాతంబు, చిత్రయోగం
బులు, మాల్యగ్రథనవికల్పంబులు, శేఖరాపీడయోజనంబు, నేఽథ్యయోగంబులు,
కర్ణపత్రభంగంబులు, సుగంధయుక్తియు, భూషణయోజనంబు, నైంద్రజాలంబు
ను, గౌచమారయోగంబులును, హస్తలాఘవంబును, జిత్రశాకాపూపభక్ష్య

* “సకన్నిగదమాత్రేణ తా సంజగృహతుర్నృప, అహారాత్రైశ్చతుష్షష్ట్యసంయతైశావరీః
కలాః” అని మూలము. వ్యాఖ్యననుసరించి వచనమువ్రాయఁబడినది.

వికారక్రియలు, పానకరసరాగాసవయోజనంబును, సూచీదాయకర్తంబును, సూత్రక్రీడయు, వీణాడమరుకవాద్యంబులును, బ్రహ్మేళికయు, బ్రతిమాలయు, దుర్వంచకయోగంబులును, బుస్తకవాచనంబును, నాటకాఖ్యాయికాదర్శనంబు, కావ్యసమస్యాపూరణంబును, బట్టికావేత్ర బాణవికల్పంబులును, దక్రకర్తంబులు, తక్షణంబు, వాస్తువిద్యయు, స్వర్ణరూప్యరత్నపరీక్షయు, ధాతువాదము, మణిరాగజ్ఞానంబు, నాకరజ్ఞానంబును, వృక్షాయుర్వేదయోగంబులు, మేషకుక్కుటలావకయుద్ధవిధియు, శుకశారికాప్రలాపనంబును, నుత్సాదనంబును, గేశమార్జనకౌశలంబు, నక్షరముష్టికాకథనంబు, మ్లేచ్ఛితకుతర్కవికల్పంబులు, దేశభాషాజ్ఞానంబును, బుష్పశకటికానిమిత్తజ్ఞానంబు, యంత్రమాతృకాధారణంబును, మాతృకాసంవాచ్యంబు, మానసీకావ్యక్రియయు, నభిధానకోశంబు, ఛందోజ్ఞానంబు, క్రియావికల్పంబులు, ఛలితకయోగంబులు, వస్త్రగోపనంబులు, ద్యూతవిశేషంబు, నాకర్షక్రీడయు, బాలక్రీడనకంబులు, వైనాయికీనంబులు, వైజయికీనంబులు, వైతానికీనవిద్యాజ్ఞానంబు ననుచతుష్షష్టికశల నభ్యసించి రంత. 3౫౪

❧ రామకృష్ణులు మృతులగుగురుపుత్రులందెచ్చుట. ❧

మ. తరువాతఁ గురువర్యుఁ గాంచి మిగులం శ దాత్పర్య మొప్పారభూ
సురవర్యా! గురుదక్షిణఁ విధియు నేరచొప్పుం బ్రశాసించు నా
కరణిఁ మీకొసఁగం దలంచితిమి కాంతం దెల్పుమా మాపయిం
గురుణాదృష్టిగలట్టి మాన్యుఁడ వనఁగా బ్రాహ్మణుం డాతఁడున్. 3౬ 2558

తే. రామకృష్ణులదగు విచిత్రమహిమంబు
మానవులయందు నెందునేఁ శ గానఁబడని
మితివిలాసంబుఁ బరికించి శ మాన్యతములు
వీర లవతారపురుషులం శ చారసి మది. 3౬౪ 2559

*క. తనసాధ్వి నడిగి యాయమ, మనసుం గనిపెట్టి ప్రాక్షుమయమున నెపుడో
వనధిని బ్రభాసతీర్థంబునఁ బడి మృతుఁడైన తనదుఃపుత్రుని శిశువున్. 3౭

క. కొనితెచ్చి దక్షిణగ ని,వ్వుని కోరెను; గోర్కిదాని శ నప్పుడె తీర్పం
గను దలఁచి యట్లు యొసఁగుదు,మని పనివిని సత్వరమ మహారథవర్యుల్. 3౭౪

చ. అనుపమవిక్రమాధ్యులయి శ యద్భుతతేజులునైన సోదరుల్
చనిచని యాప్రభాస మనుసాధుసరస్సును గాంచి యబ్ధివే
లను వసియించి రెట్టికృతులం బొనరింపఁగఁ బోలునంచు నె
వ్వునముల నెంచుచుఁ ట్లక్షణము శ మాన్యతముల్ చనుదెంచి రం చెదన్. 3౮

చ. తలఁచి మహాబ్ధి పూజకయి శ తాఁ దగువస్తువు లప్పు గొంచు వే
వెలువడి శాస్త్రయుక్తమగు శ వృత్తమునం దమిఁ బూజచేసె; నా

* “సప్తంత్ర్య పత్నీ సమహర్ష వే మృతం బాలంప్రభాసే పరయాంబభూష” అనిమూలము

- జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సాగర ! తావకతుంగభంగరా
సుల గ్రహియింపఁగాఁ బడిన శ సూనుఁడు బాలుఁడు నీజలంబులన్. 3౮౫ 2563
- క. కలఁ డాతఁడు గురుపుత్రుం, డలఘుగతిన్ దెచ్చియిమ్మ శ యాతని నన నా
జలరాశి పటకె; దేవా!, ఖలహరణా! విప్రతనయు శ గ్రహియింపను జూ! 3౯
- సీ. పంచజనుండు నాఁబరఁగు డైత్యుఁడు హరియించె నాయసురేంద్రుఁడెట్టులేని
నాకసాధ్యుఁడు జలాంతరమునఁ దిరుగుచు శంఖరూపము దాల్చి శ సాధుబాధ
కుఁడయి యుండును; వాఁడె శ గురుపుత్రుని హరించె వానిసాధింపఁగాఁలేను నేను;
ననుటయు సర్వలోకాధీశ్వరుఁడు కృష్ణుఁ డప్పుడే సలిలంబులందుఁ జొచ్చి
- తే. వాని వధియించి యుదరంబులోన గురుకు
మారుఁ గనలేక; శ్రీహరి శ భూరిదనుజు
నంగమునఁ బుట్టినట్టి మహార్హ శంఖ
మును దమిం బాంచజన్యంబుఁ శ గొనియెఁ బిదప. ౪౦౫ 2565
- మ. బలదేవుండును వెంటరా నరదముం శ బ్రాపించి యామ్యాశ కి
మ్ములఁ బోయెన్ యముప్రీతికిం దగినదై శ పొల్పారు నప్పత్తనం
బు లలిం జూచెడు కాంక్ష ! సంయమని నాఁ శ బూర్వర్యమెంతో జగం
బుల విఖ్యాతిని గాంచియుండు నదియుం శ బుణ్యాత్మలభ్యంబుగన్. ౪౧ 2566
- చ. ఇరువురు సోదరుల్ దరము శ లేడ్డెఱ నొత్తఁగఁ దన్తహాస్వనం
బరుదగఁ గర్ణరంధ్రములయందుఁ జొరన్ వడి లేచి దుర్జనో
త్కరముల శిక్షచేయు గురుధర్మయుతుండు యముండు భక్తిచే
నరిగి సపర్యచేసె మహిమాధ్యుల కెంతయు నాదరంబునన్ ౪౩ 2567
- మ. వినయం బొప్పఁగఁ బల్కె నుత్తమవిధిన్ శ విశ్వంబునంగల్లు భూ
తనికాయాశయవాసుఁ గృష్ణుఁ గని యోశదైవంబ లీలార్థమై
మనుజాకారము గాంచి నట్టిపరమాత్మా! విష్ణువా! నే నొన
ర్పను యోగ్యంబగు కార్యమేది గలదో శ పాలింపు మాజ్ఞన్ దయన్. ౪౪
- చ. ఇరువురు మీరు వచ్చుటయె శ యెంతయు నాదగుభాగ్యమే కదా!
త్వరఁగ ననుజ్ఞ యిమ్మనినఁ శ దామరసాక్షుఁడు పల్కె నీభటో
త్కరమొగి స్వీయకర్త సముదాయనిబంధనుఁ డైనయట్టి మా
గురుసుతుఁ దెచ్చె నిచ్చటికి శ గొబ్బున నాతనిఁ దేరఁ బంపుమా. ౪౪౫ 2569
- తే. ఓమహారాజ ! నాయాజ్ఞ శ నూని వానిఁ
దెచ్చి యిమ్మట్టి పనిచేతఁ శ బొచ్చె మేమి
కలుగఁగాఁబోదు నీకని శ పలుక యముఁడు
కృష్ణు నానతి శిరమున శ నిధికొని వడి. ౪౪౬ 2570

- ఉ. బాలుని దెచ్చి యాయ యదుపాలురు వారలు వానిఁ గొంచు నా
బాలునికోసమే మనము శ పల్లటిలంగను వేచి యున్న స
చ్చీలుని దేశికుం గనఁగఁ శ జేరి తదీయగృహంబుఁ బుత్తునీ
వేశఁ గొనం గదే యనుచు శ వేడ్క నొసంగి యెసంగుభక్తిచేన్. ౪౬ 2571
- ఉ. ఇంకను గోరఁగాఁ దగిన శ దేదియొ యాజ్ఞయొసంగుఁ డన్న నే
శంకయులేక యిట్టులను శ సాధువులై తగువత్సలార! యే
యంకిలిలేక నాకుఁ దగినట్లుగ దక్షిణ నిచ్చినారుగా
యింకఁ గొఱంతయుండఁదగు శ నీప్సిత ముండునె సుంతయేనియున్? ౪౬౫
- క. మిముఁబోలు శిష్యులకు నే, నమరితిఁగద గురువుగాఁగ శ నట్టియెడల నే [కిన్.
మి మిగులు వాంఛితములు? వీ,ర్యము పొంగఁగ నుండు మీగ శ లరుగుఁడు పురి
తే. పరమపావనమగుకీర్తి శ పరఁగుచుండుఁ
గాత! -ధందస్సులును మీకు శ నీతఱిఁ బర
మందు సఫలంబులౌఁగాక శ యనుచు మిగుల
ననుమతించిన గురునాజ్ఞ శ నంది వారు. ౪౭ 2574
- చ. అనిలజవంబు మించెడు శశతాంగమునెక్కి తదీయరావ మా
ఘననినదంబుమీఱఁగ నిశకామముదంబున స్వీయమా పురం
బున కరుదెంచి; రంతఁ గడుఁబొంగుచుఁ బౌరులు రామకేశవుల్
దినములు పెక్కు కన్నడమిఁ శ దృష్టిగఁ గాంచిరి మించి రెంతయున్. ౪౯౫
- ఆ. ధనముపోయి మరలఁ శ గనఁబడినట్టి మా,నవులపోల్కి తమమనంబులందుఁ
గలుగు సంతసంబు శ వెలయఁగా వారెంతో, తృప్తిగనిరి సహజు శ లిర్వరఁగని.

న లు వ దా అ వ య థ్యా య ము.

❖ ఉద్ధవుని శ్రీకృష్ణుడు ప్రేషణియకుం బనుచుట. ❖

- చ. హరి యొకనాఁడు వృష్ణీకులజాగ్రణీయై తగి మంత్రశక్తిచే
ధరణిఁ బ్రసిద్ధిఁగాంచి సఖితల్లజుడై సురరాజదేశికున్
గురువుగఁ గొల్చి విద్యలను శ గోవిదుడై మతిమంతులందు ను
ర్వరను వరిష్టుడైయలరు శ వానిని భక్తుని నుద్ధవుం ద్వరన్. ౧ 2577
- సీ. ఏకాంతభక్తుఁ డంతఁచెఱిఁగి పిల్వఁగఁబంచి తాను బ్రహ్మనుల శ దైనయార్తి
తతిని బోదోలఁగఁ శ దగుస్వభావము గలవాఁడౌట నొకచోట శ భవ్యకరము
నుద్ధవుకరమున శ నొక్కటఁ గీలించి పలికె నిట్లని; సౌమ్య! శ పరమపావ
నాత్మ కా! యుద్ధవా! శ యరుగుము ప్రజమున కందునున్నట్టి నాయనుఁగుదల్లి
తే. దండ్రులకుఁ బ్రీతిఁ గల్గింపు శ తరుణులందుఁ
తాం-భాగ—388

గలరు మద్విరహాంబునఁ శ గాసి చెందు
వారు; వారికి నాపల్కు శ వాక్కుల విని
పించి యాధిని దొలఁగింపు శ మంచితముగ. 3

2578

ఉ. నన్నె మనంబులన్ నిలిపి శ నాకొఱకే పతిపుత్రముఖ్యులం
గ్రన్నన సంత్యజించి యసుశకాండము నేనె యటంచుఁ జక్కఁగా
* నెన్నుచుఁ బ్రీతిపాత్రుఁడన శ నేనె యటంచును నిశ్చయించి నా
మన్ననకే జగత్సహజమానితధర్మములం ద్యజించుచున్. ౪

2579

తే. వారలున్నారు సుమి; యట్టివారి నేను
గరుణ భరియింతు; సన్తిత్రగణమునందుఁ
బ్రయతముఁడనైన నేను వారికి నదెంత
దవ్వునందున్న గోకులతరుణు లెల్ల. ౫

2580

చ. మనసులు పల్లవింప బహుశమానము మీఱఁగ నన్నె సంతతం
బును స్మరియించుచున్ విరహామున్ భరియింపఁగరామి నెవ్వగం
గని పరిమోహితాత్మలయి శ క్రమక శేబరధర్మముల్ తమం
తన సొగియంగ నుందు రిది శ ధర్మమెకా సుమనోజనాళికిన్! ౫

2581

చ. మరల జవంబ వత్తునని శ మానినులన్ ముదమొందఁ జేసి య
ప్పురమును వీడివచ్చునెడఁ శ బొంకముగా వచియించి నట్టి యా
దరవచనాళి నమ్మి సతతంబు మదాత్మికలౌట నెట్లొ ని
ర్భరబహుకృచ్ఛసంతతుల శ పాలయి తాల్తురు ప్రాణముల్ సఖా! ౬

2582

క. మితలేని వగల నెట్లొ, బ్రతుకుదు; రని యిట్లుప్రభువు శ పల్కిన నాశ్రీ
పతిసందేశముఁ గైకొని, శతాంగ మపుడెక్కి మంద శ చక్కటి కరిగెన్. ౭

చ. అరుణగభ స్తిమాలి యపశరాంబుధిఁ గ్రుంకెడువేళ నెంతయున్
సిరులకుఁ దావలం బగుచుఁ శ జెల్వగు నందునిమందఁ జేరె న
త్తరుణమునందె ధేనుసముశదాయముపల్లియఁ జేరుచుండె; ద
త్తరఖురరేణువుల్ రథముఁ శ గప్పటఁ దోచకయుండె నద్దియున్. ౮

2584

సీ. కామవికారంబుఁ శ గాంచిన గోవులకయి మత్తవృషభముల్ శ కడఁగి పెనఁగు
లాడుచుండిన ధ్వనుల్ శగూడ నినంబడుచుండెను; బొదుగుల శ యురుభరమున
దవ్వున నున్న వాతముల వెంటం బాటు ధేనువుల్ సొంపు నెంతేని గూర్చు
చుండె; నట్టిటు గంతు శ లొప్పవై చుచునున్న తెల్లనిక్రేపులతీ రదెంతో

ఆ. వింతగూర్చుచుండె; శ వీడకుండఁగఁ గట్టి, యున్నదూడ లెంతో శ యొప్పుఁగలుగఁ
జేయుచుండె; మఱియు శ నాయెడఁ బాలను, బిదుకు వేళగాన శ వేగిరపడి. ౯

* “యేత్యక్త లోకధర్మాశ్చమదర్థేతాన్ విధర్మహమ్” అని మూలము.

- క. విడువుడు దూడల నిప్పుడె, విడువకుఁ డవ్వాని నిటకు శ వే తోడ్కొని యి
ప్పుడె రావల దనుబెడిదపు, నుడులను గోకులము తనరె శ నూత్నమహములన్.
- క. బాలకుల వేణుగానము, చే లలితంబై ముదంబుఁ శ జేకూర్చుచు నా
లీలామర్త్యులనై తగు, కేళుల శుభమిచ్చువానిఁ శ గీర్తించు జనుల్. ౧౦౪
- క. సొగసగుభూషణముల నింపుగ సింగారించుకొన్న శ పూఁబోడులు గో
పగణంబు నిండియుండఁగఁ, దగియుండెను జూడ సిరికిఁ శ దావల మగుచున్. ౧౧
- సీ. అగ్ని భాస్కరులయు శ నతిథిగోవిప్రావళులయును బితృదేవతలయు నర్చ
నల సుందరములగు శ లలితగోపాలక మందిరంబులు దీపకమాలికలును
ధూపముల్ మాల్యతశతుల్ చూడఁ జూడంగ నెంతయు మదికిని శ సంతసంబుఁ
గలుగఁ జేయుచునుండె; శ నలుదిక్కులం బూచియున్న యారామముల్ శసన్ను
- ఆ. దగియె యుండె నందుఁసొగసగుపక్షులు, భ్రమరములు నొనర్చుభవ్యరవము[తింప
లలముకొనుచునుండె శ నాస్థలముం గన, నుద్ధవుని హృదబ్జశ్మయిపైదృష్టి. ౧౨౪
- క. కారండవములు హంసలు, చేరఁగ నలరా రెడుసరశీరుహములచేఁ
జారుతరంబై గోకుల, మారౌర! యనంగ నుండె శ నత్తరుణమునన్. ౧౩ 2590
- చ. హరికి ననుంగుమిత్రమగు శ నట్టి మహామతి యుద్ధవుం డదే
తరుణమునందు వచ్చుట ముదంబుమెయిన్ విని నందగోపుఁ డా
దరమున వాసుదేవునిగఁ శ దాను దలంచుచుఁ గొంగిలించి వే
సురుచిరపూజలం దనిపి శ చొక్కఁగఁజేసెను న్యాయరీతిగన్. ౧౪ 2591
- మ. పరమాన్నంబు భుజింపఁజేసి పిదపన్ శ భవ్యాసనాసీనుఁ డై
యరదం బెంతయువేగరాఁ బొలయు గాత్రాయాస మల్లల్లనన్
జరగన్ శర్తము మేనఁ బాదుకొనఁ గృష్ణస్వామిమిత్రుండు ని
ర్భరమోదంబున నుండ నందుఁడును దాతృర్యంబు సంధిల్లఁగన్. ౧౫ 2592
- సీ. చరణమ్ము లొత్తుచుఁ శ బరిచర్య లింకనుగల్గువానిం జేసి శ కరముమోద
మలర నిట్లనిపల్కె శ నార్య! మహాభాగ! కుశలియే శూరుని శ కూర్తిపట్టి
యైనట్టివసుదేవుఁ శ డనుఁగుమిత్రము నాకు నగు; నాతఁ డిత్తటి శ నఖిలబంధ
ముక్తుఁడై సుహృదులు శ మొనసి కొల్పఁగఁ గష్టసంతతుల్ వాయంగ శ శర్తమ
- తే. నాత్మజాదులఁగూడియె శ యచటనున్న [లర
వాడుకద! దుష్టుడౌ కంసవసుమతీశుఁ
డాత్మదోషంబునన్ హతుఁ శ డయ్యెఁగాదె?
సానుచరుడయి యదియె భాగ్యం బనంగ. ౧౬౪ 2593
- చ. అనవరతంబు ధర్మమున శ యందె ప్రవృత్తి చెలంగ సాధుతం
దనరెడు యాదవాళికి సదా యపకారమె చేయ రోయు నా

జనపతి మృత్యువుం గనుట శ చాల నదృష్ట మనంగ నొప్పదే;
యనఘ! మదాత్మజుండు హరి శ యమృథురాపురినుండి నెమ్మదిన్. ౧౭౪ 2594

క. జననిని సుహృదుల సఖులను, దనునమ్మిన ప్రజము గోపతల్లజులన్ ధే
నునికరమును బృందావన,మును గోవర్ధన మహీధ్రమును దలచునొకో! ౧౮

మ. తనవారిన్ మము నొక్కసారి యయినం శ దాఁ జూడ గోవిందుఁ డా
యనుఁగున్ బిడ్డఁడు వచ్చునా యిటకు? నెశ్చైనన్ మనోజ్ఞస్థితం

బున నొప్పారుచుఁ జారునాసిక దగం శ బొల్పారునెమ్మోముఁజ
క్క నిరీక్షింతుముగాదె; యుద్ధవ! లసత్కంజాక్షుఁ డాకృష్ణుఁడున్. ౧౯ 2596

సీ. మహితుఁడౌటను దావదహనునుండియు వాతవర్షంబునుండియుఁభయదుఁడౌవృ
షాసురునుండియు శ నహివర్యుఁడౌ కాళియునినుండియున్ దీర్ఘననువుపడని
యట్టివై కనబడు శ నపమృత్యువులనుండి మమ్ముఁగాపాడె; నామాధవుని వి
చేష్టితంబులఁ గృష్ణు శ స్థితవిలాసాపాంగవీక్షణమ్ముల సర్వసాక్షియైన

తే. హరి మనోహర సుకుమార శ హాసితములను
భాషితంబులఁ దలచిన శ పట్టులందుఁ
దక్కుపను లెవ్వియును దోఁచ శ వొక్కహరియె
యెదుటఁ గనబడుచుండు నింకేమిపలుక? ౨౦

2597

చ. హరిచరణాంబుజాంకితములై కడు సొంపుగఁ గానవచ్చు నా
సరిదవనీధరోపవన శ చారుతరస్థలరాజి నింకనుం
దిరిగిన యాస్థలంబులను శ దృష్టిగఁ జూచునెడం దదాత్మతం
బొరయు మనంబు మాకునదె శ పో కృతకృత్యత యన్న యుద్ధవా! ౨౧ 2598

క. మునిపతి గర్గాచార్యుం, డనుమానము నాకు వీడునట్లు పలికిన
ట్లవునుగ రాముఁడు కృష్ణుం, డనూనసుర కార్య నిర్వహణమునఁ గడఁకన్. ౨౨

క. ధర నవతారము నొందిన, సురోత్తములై యంచు నెంచుచుం గాలంబున్
జరపుదు; నుద్ధవ! యాసో,దరులే సామాన్యులనుచుఁ శ దలచుం జనునే? ౨౩

క. కరివరసహస్ర బలుఁడై, ధర నసమానుం డనంగఁ శ దగుకంసుని ని
ర్భరశక్తి నలరు మల్లులఁ, గరిపతిని విలాసమొప్పు శ గాక్షణమాత్రన్. ౨౪ 2601

తే. పశుగణంబుల సింగంబు శ పౌరుషమునఁ

జంపునట్లు వధించె; విశాలసార

మగుచుఁ దాశత్రయమితముగఁ గనబడుచు

నున్న యాఘోరచాపంబు శ నొకక్షణమున. ౨౫

2602

సీ. ఇభరాజ మేలీల శ నిక్షుచాపముఁ ద్రుంచు నట్లుభజించె; మహాద్రి నొక్క
కరమున నద్భుతశక్రమ మొప్పుఁగా నేడుదినములు ధరియించె; శ ధేనుకప్ర

లంబ బకారిష్టుశలన్ దృణావర్తుని మఱియుఁగల్గిన యాయశమర్త్యరిపుల
సురదానవులఁజెండు శ శూరుల శ్రీకృష్ణుఁ డంతమొందించె విహారమట్టు;

తే. లనుచుఁ దలపోసి తలపోసి శ యాత్మ కృష్ణు
నందుఁదగిలియె యుండుట శ యతిశయప్ర
మదము పొలయుట పరవశతఁ దగి యశ్రు
ధారలం బల్కుకుండె నశ్రుతరుణమందు. ౨౭

2603

చ. తనయవిచేష్టితంబుల ముదంబున భర్త నుతించుచుండఁగా
వినుచు యశోద స్నేహమున శ వింతఁగఁ జన్నులఁ బాలుచేఱఁగా
గనుఁగవ బాష్పముల్ వదలఁ శ గా మది నేమియుఁ దోఁచకుండె; నా
జనకులు లోకనాథుఁడగు శ చక్రిపయింగల ప్రేమభారతన్. ౨౮

2604

క. వెత నొందుటగని యుద్ధవుఁ, డతిశయమోదంబు పొంగ శ నపు డిట్లనియెన్
క్షీతి దేహధారులం దే,వితమునఁ గన మీరు శ్లాఘ్యవృత్తులు సుండీ! ౨౯

తే. అఖిలగురుఁడగు నట్టినాశరాయణుపయి,నింత యనురాగయుతమతుశలెసఁగనుంట
యబ్బురంబుగదా!మది యచ్చెరువడె,మానదా!యంచు నందునిమఱియుఁబలికె.

సీ. ఈరామకేశవు శ లిర్వురు జగముల కెల్లనిశ్చయముగ శ నెన్నిచూడఁ
గా నిమిత్తం బుపాదానంబు నగుదురు; పురుషప్రధానులన్ శ భూరికీర్తి
నందియుందురు; మఱి శ యాత్మసృష్టంబులౌ భూతవారమునందు శ నాతతగతిఁ
జొచ్చి నానాభేదశోభితులగు జీవులకు నియామకులయి శ సకలవిషయ

ఆ. ముల ననాదు లగుచుఁదలపోయఁగా సర్వ, కారణాత్మ లగుచుఁ శ గ్రాలుచుండు;
ప్రాణపంచకంబు శ పాయు నప్పడు వీరి, పయిని బావనమతి శ భక్తి యలర. 3౦

క. ఒకనిముసమైన సుంతయు, వికలత గనకుండ నిల్పువెరవు గలిగినన్
సకల స్వకర్తవాసన, లొకటన్ విడిపోవ మర్త్యుఁ శ డురుపుణ్యుఁడు నై. 3౧

క. పరిశుద్ధసత్త్వమూర్తిత, త్వరగా నలవడఁగఁ దాను శ బ్రహ్మమయుండై
పరమగతిం బ్రాపించును, దరమే తత్పుణ్య మెన్న శ ధాతకునైనన్. 3౨ 2609

క. సకలాత్మహేతు వగుచున్, సకలమునకుఁ గారణ మనఁజాలి మనుజవమా
ర్తికలితుడై తన రా రెడు, సకలేశ్వరునందు మీరు శ సద్భావంబున్. 3౩ 2610

* “ఏతౌహివిశ్వస్యచ బీజయోనీ రామోముకుందః పురుషః ప్రధానం” అని మూలము. “అం
శాంశినోరభిన్నత్వా ద్యేనరామేణసహైకరూపా యోముకుంద స్తావేతౌ రామకృష్ణాభిధతయా పృథక్త
యాదృశ్యమానావేవచవిశ్వస్య. చకారాదవతారాదీనామపి బీజయోనీధ్వావసినిమిత్తోపాదాన రూపా.
విశ్వస్యతత్తద్రూపతయానామ్నాపి పురుషః ప్రధానమితి విఖ్యాతావిమావేవ. తదేతద్వయ రామకృష్ణ
రూపేణపురాణావనాదిసిద్ధౌ సంతౌ భూతేషు జీవేష్వన్వీయ తత్తదుపాధా వంతర్యామిరూపేణాను
ప్రవిశ్యవిలక్షణస్య జ్ఞానచాద్వయజ్ఞానరూపస్య బ్రహ్మణోప్యకాతే” అని వంశీధరి.

- క. ఉనిచితిరిగా మహాత్మా! కనుక నికర మికుఁ జేయఁగఁదగు పనిమే
దిని గలదె యేదియైనన్, వనజాక్షుం డచ్యుతుండు శ్రవణమును గనఁగన్. 33
- మ. అరుదెంచుం ద్వరఁగాఁ బరాత్పరుఁడు తనన్నర్థిం గనం గోరిమే
ధర వర్తిలైడు తల్లిదండ్రులకు మోదం బెంతయుంగూర్చు దు
ష్టరతున్ సాత్వతవైరిఁ గంసుని మహాశౌర్యాధ్యు రంగస్థలిన్
బొరిపుచ్చెంగద యప్పు డేమనియె నాపొల్కిం బొనర్చుంజుఁడీ! 34 2612
- ఉ. ఇంచుకయేని యానుడుల శ నేమఱు డంచుఁ దలంపుఁడీ మదిన్;
సంచితభాగ్యయుక్తులరు శ స్వాంతమునం దిసుమంతయేని మీ
రుంచఁగరాదు చింతను; మహాద్ధతసూదను శ్రీహరిన్ ద్వరం
గాంచఁగలారు కృష్ణుని యశఖండమహత్త్వము చెప్ప శక్యమే? 35 2613
- శా. భూతవ్రాతహృదంతరంబుల సమీర్తూగంబునం దగ్ని య
శ్లే తా నుండు మధించినంత ననలుం శ డేరితి దారూఢితుం
డై తన్నుంగనఁజేయు భక్తులకు నాయబ్జాక్షుఁడున్ హృద్గతుం
డౌ తన్నుం గనఁజేయు నట్టులె యటం శ చాత్తం దలంపందగున్. 36 2614
- శా. ఐనం బ్రీతికిఁ బాత్రులైన వసుదేవాదుల్ తనుం జేరఁగాఁ
దా నెప్పొల్కిని వారలన్ విడిచి యాధన్యుండు రానోపు నం
చోనందా! తలపోయుదో; హరికి లేదొక్కీంతయే రాగమున్
నే నంచొప్పు మమత్వ మట్లగుటచే శ స్నిగ్ధుండు లేఁ డొక్కఁడున్. 37 2615
- సీ. అప్రియుండును నుత్తమాధమసములును బరకీయుఁ డాత్మీయుఁ శ డరసిచూడఁ
దల్లిదండ్రులు కళశత్రములు పుత్రాదులు జన్మదేహములు నేరచందమునను
లేకుండుఁ గర్తము శ లేకుండు; మఱిసదసన్నిశ్రయోనుల శ సంభవించు
సాధురక్షణమును శ జక్క నొనర్పంగఁ; గ్రీడార్థముగ నాహారియును సత్త్వ
- ఆ. రజసులు తమమనెడు శ ప్రకృతి గుణంబుల, నిర్గుణుండు నయ్యు శ నెఱి ధరించి
సర్గపాలనముల శ సంహరణంబును, జేయుచుండు నవ్వి శ చెంద వతని. 38
- వ. ఆమహాత్ముండు గుణాతీతుం డనియెఱుంగవలయు. వానితోఁ దానుఁ గ్రీడించు
చున్నవానికి లోబడియుండు వాఁడుకాడు. దృష్టిభ్రమించునపుడు భూమి
యెల్లఁ దిరుగుచున్నయట్లు తోచుచందంబునఁ జీత్తము కార్యజాలముల
నొనర్చుచుండ దానియం దాత్మాభ్యాసమునంజేసి యాత్మయందుఁ గర్తృత్వ
మారోపింపబడును. భగవంతుఁ డగునాశ్రీహరి మియిర్వరకు మాత్రమే
సూనునివలెఁ బ్రీతిభాజనంబుగాఁడు. అందఱకు నాత్మజునివలె నుండు.
ఎల్లరకు నాహరి తల్లియుఁ దండ్రీయు నీశ్వరుండు నగునని యెఱుంగం
దగు. చూచినదియు విన్నదియు భూతము భవిష్యద్వర్తమానంబులు స్థావర

జంగమములును, మహాత్ము, నల్పంబును నగు నేవస్తువైన విష్ణుమయంబే
యగుంగాని తద్భిన్నంబుగాదు. ఆయాశ్వరుండే పరమార్థభూతుం డగు. ౪౩

క. సరసిజనేత్రుని యనుచర, వరుడగు నుద్ధవుడు గోప శ వర్యుడు నందుం
డురుతరమోదంబు తగం, బరస్పరము స్వేచ్ఛమీఱు శ భాషింపంగన్. ౪౩౪2618

క. ఆమాటలసందడిని ద్రి,యామయుఁ గడచెను బ్రభాత శ మగుటయుఁ ద్వార గో
పీమణులు లేచి దీప,స్తోమము వెలుంగంగఁ జేయుచును బూన్కిమెయిన్.

సీ. దేహళీప్రముఖ మందిరభాగముల నెల్ల గంధాదికములఁ జక్కఁగ నలంక
రించి యవ్వల దధి శ నంచితగతిఁ జిల్క మొదలిడి; రాగొల్లశముద్దయలును
దీపకాంతులచేఁ గళలాపరత్నంబులు తళతళ మనుచు నెంతయు వెలుంగఁ
గవ్వపుఁద్రాళ్లెను శ గడువడి లాగుటఁ గరకంకణంబులు శ కమ్రహార

ఆ. ములు నితంబములును శ లలిత వక్షోజముల్, రత్న హారములును శ రవళిమించు
నటు చలించుచుండ శ హారికుండలకాంతు, లమల గండములను శ నావరింప.

చ. సురుచిరకుంకుమంబునను శ జొక్కపుమోములు రక్తవర్ణతం
బరఁగుచు నీటుగుల్కఁ గనుపండువు సేయుచునుండి; వేడ్కన
త్తరుణమునందు పుల్లసితతామరసాక్షుని సాధులీలలన్
బరవశచి త్తముల్ తనరఁ శ బాడఁగ నాధ్వని ముట్టె నభ్రమున్. ౪౩౪ 2621

చ. అనుపమకంఠనాద మది శ యాదధిమంథనచారునిస్వనం
బునఁ బరిమిశ్రితం బగుచుఁ శ బొల్పుగ దిక్కుల నావరించి యం
దునుగల యాయమంగళముఁ శ దోడనె వాపుచు నంబరంబు నొం
దెను; భగవంతుడైన ఖరదీధితి తూర్పునఁ దోచె నంతటన్. ౪౬ 2622

ఉ. మందవసించు సుందరులు శ మన్న నతోడగ ద్వారసీమయం
దందముగా సువర్ణమయశమై తగుస్యందన మొక్కఁ డుండఁగాఁ
బొందుగఁ గాంచి దానిదగుపాంకము వేడ్క జనింపజేయ నీ
స్యందన మేరిదో యనుచు శ సందియ మంతటఁ దానె తోచుటన్. ౪౭ 2623

మ. కమలాక్షుండగు కృష్ణు భోజనృపుకాంక్షల్ తీర్పఁగా వచ్చి కా
ర్యము పండించు నుపాయముం దెలియువాఁడై యుంటిఁ దోడ్కొంచుఁ బో
యె మహాభాగుడు కంసమిత్రుఁ డపుఁ డెంతే ప్రీతి నక్రూరుడీ
సమయంబందున వచ్చినాడొ మరలన్ శ సాధింప నేకార్యమున్. ౪౮ 2624

* సీ. కంసునిజంపించె శ గ్రమ్మఱ రానేల? యధిపతి మృతుడైన శ నతనికింకఁ [వ్రులఁ
బరలోకకార్యాలి శ వరుసఁ జేయఁగ నెంచి మనలదోడ్కొనిపోయి శ మనతను
గలమాంసఖండముల్ శ కడఁగి పిండములుగనొనరించి రక్తంబుఁ శ గొని తిలోద

కముల నీయ మతేమి శ కార్యమో యొనరింప వచ్చినాఁడో యని శ వామనేత్ర
తే. లొండొరులతోడఁ బలుకుచు శ నుండ నుద్ధ
వుఁడును గాల్యకృత్యంబుల శ నడపి యల్ల
గొల్ల చేడియ లొక్కట శ నుల్లములను
వగను బలుకుచునుండంగ శ వచ్చె నటకు. ౪౯ 2625

న లు వ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

❧ గోపిక లుద్ధవునింగాంచి తమలో మాటలాడుకొనుట. ❧

మ. అరుదేరం గని గొల్ల చేడియలు నశవ్యాంభోజపత్రాక్షు సుం
దరపీతాంబరు జానువుల్ తగులు దోర్దండంబు లొప్పారుఁ బు
ష్కరమాలాధరుడై ముఖాంబుజము తేజస్సారమై చెల్వుగు
ల్క రమానాథుని సేవకుం డగుచు నిశక్కం బట్టులే యొప్పుచున్. ౧ 2626

చ. అనుపమరత్న నిర్మితము శ లై తగు కుండలముల్ ధరించి యిం
పును గనఁజేయు దర్శనము శ భూరితరంబయి యొప్పునున్న య
వ్వనజదళాక్షు సేవకుని శ బాగుగఁ గాంచి మహోత్సవంబునుం
గని తెలిసవ్వు లాస్యములఁ శ గ్రందుగఁ జిందులు త్రొక్కుచుండఁగన్. ౨ 2627

తే ఉత్తమశ్లోకుడై యొప్పుచున్న కృష్ణు, పాదపంకజయుగళంబు శ శ్రీదముఁ దమి
నాశ్రయించిన యుద్ధవు శ నాదరమునఁ, గని వచించిరి యన్యోన్య శ మనెడుగతిని.

మ. అరరే! సుందరవేషుడై కనఁబడున్ శ హార్యచ్యుతప్రీతికృ
ద్వరవేషప్రియ భూషణంబులను దాశభాసిల్లుచున్నాఁడు సుం
దరులారా! యితఁ డెవ్వఁడో యిచటి కేసస్థానీయవర్యంబు నుం
డి రహిన్ వచ్చినవాఁడో యెవ్వ రనుషన్ శ నేఁ డిచ్చటం జేరెనో. ౨౪ 2629

సీ. అనుచు నొండొరులతో శ నాదృతిఁ బలుకుచు నాయుద్ధవునిచుట్టు శ నాయువిదలు
నిలిచిరి; మందాక్షులలితహాసేక్షణ ప్రియభాషణంబుల శ నయముమీఱ
సత్కరించిరి; రహస్యమున నాసనవరమందూఁ గూర్చుండినయతనిఁ గృష్ణ
పరమాత్మదూతగా శ భావించి ప్రణమిల్లి వినయంబునం బల్కి; శ రనఖు! నీవు

తే. యదుపతిప్రియభృత్యుడ శ వం చెఱుఁగుదు
మిటకు హరి పంపఁగాఁ దమి శ నేగుదెంచి
తి వనియెఱుఁగుదు, మాహరి శ తెలియఁగోరి
తల్లిదండ్రుల కుశలంబుఁ శ దగినరీతి. ౪ 2630

క. జనకులకుఁ బ్రియముచేయం, గను గోరియె నిన్నుఁబంపె శ గాని వ్రజమునన్
మనసున స్థరింపఁగాఁ దగు, పని వేటొకఁ డతని కున్న సద్ధతి మాకున్. ౪౪ 2631

- చ. మనసులఁ దోచకున్నయది శ మానధనా! యది యేటి కందువో
 విను మునికైన బంధుజనశబ్దందముపట్టుల స్నేహబంధ మొ
 య్యన విడనాడ శక్యమగు శ నట్టిది కాదుకదా; తలంపఁ ద
 క్కిన జనులందు నెయ్య మనఁ శ గేవల మర్థకృతంబె యాఁజుమీ! ౫ 2632
- క. ఇదికారణముగ నుద్ధవ!, యది యాకార్యంబుతీఱ శ నవ్వలఁ గన్న
 ట్టదు పురుషులు కార్యార్థము, ముదితలపై నునుచు ప్రీతిఁపొలిక మఱియున్.
- క. సురుచిర సుమనస్సులపై, ద్విరేఫములు నిల్పుప్రీతిఁతెఱఁగున నుండున్
 బరికింప నద్ది గావున, వరమతు లద్దానిఁ గొనరు శ వాస్తవ మనుచున్. ౬ 2634
- మ. ధనహీనున్ వెలయాండ్లు, పాలనమునన్ శ దక్షుండుకానట్టి భూ
 పుని మర్త్యుల్ చదువెల్ల నేర్చి వెనుకన్ శ బూజ్యాత్మ నాచార్య శి
 ష్యనికాయంబులు, చక్క దక్షిణలనీయన్ లేనియాజ్యున్ జవం
 బున ఋత్విక్కులు, నిష్ఫలావనిరుహంబున్ బక్షిసంఘంబులున్. ౭ 2635
- చ. అతిథులు భోజనాంతమున శ నన్నముపెట్టిన వారియిండ్ల, నా
 వితమున దగ్ధకాననము శ వే మృగపంక్తులు, తృప్తి నొందకే
 రతమును గోరుచుండెడు పరప్రమదన్ సుఖకేళిఁ దేలి యా
 దృతి వడి జారుడున్ వదలు శ పెన్న జగంబున నున్నదే కదా?. ౮ 2636
- చ. హరిప్రియదూత యుద్ధవుఁ డశహంకృతిదూరుడు మందఁజేర నా
 తరుణులు సర్వకాలమును శ దత్పరమేశ్వరునందె హృత్కళే
 బరముల వాక్కులన్ బరఁగుభంగి నొనర్చినవారలౌట నా
 దరమునఁ గృష్ణునే స్తుతిపఱఁబున నిల్పినవార లౌటచేన్. ౯ 2637
- ఆ. ఇతరలౌకికముల శ నెల్లను వదలి కై, శోరబాల్యదశల శ సారసాక్షుఁ
 డొనరిచిన మనోహారోరుకృత్యంబులఁ, దలఁచి తలఁచి పాడు శ చెలమిమిగుల.
- క. త్రపల విడనాడి మమతఁ బ్ర,లపించుచున్ నిల్చి రేవిలాసములేకే;
 నృపతిదగు మంద నందొక, చపలేక్షణ తనమనమునఁ శ జక్రిఁ దలఁచుచున్. ౧౦

— భ మ ర గీ త లు. —

- క. హరిసంగమమును గోరుచు, దరుణంబున నందు పట్టదంబు కనఁబడన్
 బరికించి మనోహరుడగు, హరిపంపిన దూతగాఁగ శ నాత్మఁ దలఁచుచున్. ౧౧
- క. ఆనెపమున నాయుద్ధవు, మానసమున కాత్మనున్న శ మంజులభావం
 బే నెఱిఁ దగులం దగు నని, తా నెన్నుచు నిట్టులనియెఁ శ దత్పరత తగన్. ౧౨
- ఉ. ఓమధుపా! తలంపఁగితఁహో త్తమబంధువ వీవు మాసప
 త్నీమదిరేక్షణాకుచయుతస్ఫుటపీడితపుష్పహారస
 క్తామితకుంకుమాంకితము శ లై తగు మీసల నస్తదంఘ్రులన్

- గోమంగ ముట్టకుండు మిఁకఁ శ గోరకుమా నతిపూర్వకంబుగన్. ౧౧౫ 2642
- చ. విను మొకమాట యవ్వుధుప శ వీరుఁడు శ్రీమథురాపురీస్థ మా
నినుల ప్రసాదమే సతము శ నెమ్మి వహించును గాక మాదయన్
గన ఫలమేమి యాతనికిఁ శ గల్గును యాదవులున్న యోలగం
బునఁ బరిహాసపాత్ర మగుఁ శ బో హరినెయ్యము మాటలేటికిన్. ౧౨ 2643
- చ. అతనికి దూత వీవె తగుదయ్య; యొనర్చె నదేటికీడు మీ
కతఁ డిటు లేవగింపఁ గత శ మారయఁ గన్నడ దందువేమొ? లో
కతతుల మోహనంబు గనఁగా నొనరించు రసాకరాధరా
మృత మొకసారి గ్రోలఁ దమినిచ్చి త్యజించె నతండు మ మ్మైగిన్. ౧౨౫ 2644
- ఉ. తేనియఁబీల్చి పుష్పవితతిన్ విడనాడెడు నిన్నుఁబోలె దు
ర్తానుఁడు వాఁడు; నీ వతనిమాడ్కిఁ జెలంగెద; విట్టిమియెడన్
గానఁబడున్ సమానత; యిఁకం దెలిసెన్ దగుకారణం బయో!
వానిఁ గృపావిహీనుడని శ భావనచేయఁగ నేర కాదృతిన్. ౧౩ 2645
- చ. హరిచరణారవిందముల శ నారమ యెవ్విధిఁ గొల్పుచున్నదో
సరసము లట్లుతోఁచు హరిఁచక్కనిమాటలు బూటకంబులై
పరఁగు నటంచు నెన్న కవి శ స్వాంతము దొంగిల జేలుపోయి ప
త్సరసిరుహమ్ములం గొలువఁ శ జాలినదే సిరియెంత వెట్టిదో. ౧౩ 2646
- ఉ. మేమన లక్ష్మీవోలె గతఃపేథల మెట్లునుగాము గాననే
యామెయిఁ జేరియుండ మని శ యాత్మఁ దలంపుము; పట్టదోత్తమా!
ధామవిహీనతన్ వని సతంబు చరించెడు నస్తదగ్రమం
దేమి తలంచి పాడెదవా శ యివ్విధి నాయదునాథుచర్యలన్. ౧౩౫ 2647
- క. పలుసారు లనుభవించితి, మల కృష్ణునిచేష్ట లవ్వి శ యగుఁ బ్రాచీనం
బులు మాకు వానినేటికి, సలీలగాఁ బాడెదవొకొ శ చాలుం జాలున్. ౧౪
- క. దీన స్త్రీ కేమియు ఫల, మి నెలవునఁ గల్గఁబోదు శ కృష్ణుని మది కిం
తేని ప్రియంబును గూర్చెడు, మానినులకడన్ దదీయశమంజులచర్యల్. ౧౪
- మ. హరికిం గూర్చుసరోజనేత్రలు తదీయానూనకల్యాణ సా
గరసంశ్లేషవిఖండితాత్మకుచసంక్రాంతార్తలై యుంట నా
దర మొప్పారఁగ నీవు కోరినదియుం శ దా రేయ నంగీకరిం
తురుపో యుంకృతు లీయెడన్ వలదు ధూర్తుండే నినుం బంపుటన్. ౧౪
- చ. అనకుఁడు మీరలిట్టు తగఁవా మదిగల్గెడు వాంఛదీర్ప న
న్ననిపె నతండె యందువొకొ శ యారయఁగా సురలోకమందు మే
దినిని రసాతలంబునను శ స్త్రీమణు లెందఱు మించియుందు థా

- వనితలలోన శ్రీవిభుని శ వ్యాజమనోహర సుస్థితంబునున్. ౧౪౫ 2651
- మ. లలితభ్రూలతికావిచాలనములన్ శ లక్ష్మించి యేనారియై
న లలిన్ లోఁబడకుండునే రమయు విశ్వాణంపునవ్వున్ మహా
జ్వలతదూభ్రలతికావిజృంభములనే శ వాంఛించి తద్దివ్యప
న్నళినద్వంద్వరజంబుఁ గొల్చెడి నిఁకెన్నన్ మే మనన్ లెక్కయే. ౧౪౬ 2652
- సీ. మే మన నవ్విధి శ గా మోసపోయెడువారముగా మదేశభంగినైన
దీనులవిషయమందూనినకృప గలవా రు త్తమశ్లోకభూరికీర్తి
బడయ నర్హులెయని శ పలుకుమా మధుకర! తలపయి నిడినపాదమును దీయు
మింకను దీయకయే యున్నకత మేమి? యమ్ముకుందునినుండి శ యభ్యసించి
- తే. నట్టిదయి తగునీదు దౌత్యంపుముద్దు
పలుకు లికఁ జాలుఁ బ్రార్థించుభంగియందు
జాణ వనవచ్చు నీవు మాసముఖమందుఁ
బలుకఁ దలఁచిన దెఱుఁగుదుఁ శ బలుకులేల?. ౧౪౭ 2653
- చ. హరివలె నమ్మరాదు నిను శ నైన మధువ్రత! శ్రీశుఁ డేమిత
పురసి యొనర్చె నందువో? తదర్థమె సంతతిఁ బ్రాణనాథునిన్
నిరుపమపుణ్యలోకముల శ నిచ్చలు పోవిడి నమ్మియున్నయీ
తరుణుల మ మ్మైగిన్ విడిచెఁ శ ద ప్పిక నెయ్యదియుండుఁ జెప్పమా?. ౧౪౮
- క. కరుణాహీనుఁడు కావున, సరియని యీసంధియేల? శ చంచలచిత్తుం [లనన్.
డరయఁగ సంధికి యోగ్యుడె?, హరియుం గ్రూరుండె యనుట శ న్యాయ మెటు
- చ. వనచరనాథుడై యలరువాలిని మోసముచేత లుబ్ధకుం
డనఁదగి చంపె వ్యాధులు మహాటవి మాంసమునందు నాశచే
తనె మృగపంక్తిఁ జెందుదురు శ ధర్మమువారిది పూనియే వధిం
చినయటుకానరాదు కృప శ చిత్తమునం బొడసూపమిం గదా?. ౧౪౯ 2656
- చ. తరుణికి లొంగిపోయి యొకతన్ని మదిం దనుఁగోరి వచ్చినన్
బురుషవరేణ్యుడై తగియుఁ, బొలదిదంచుఁ దలంపకెంతయున్
ద్వరపడియే విరూపయగుభంగి నొనర్చెను, వాయసంబురీ
తి రమణ నిచ్చినట్టి బలిఁ శ దృష్టిగఁగైకొని యాబలిం ద్వరన్. ౧౫౦ 2657
- క. అనుకంపారహితుం డై, పెనుఁద్రాళ్లం గట్టివైచెఁ శ బృథ్వీపయిం గృ
ష్ణుని సఖ్య మింకఁ జాలును, వనజాక్షు నదేల యెపుడుఁ శ బాడెద రనుదో?. ౧౫౧
- క. ఆతని దివ్యకథార్థము, లేతీరునఁగాని వదల శ నించుకయే మా
చేతసులు చాలకున్నవి, మాతీరున నిలను బెక్కుమానవు లెలమిన్. ౧౫౨ 2659
- సీ. ఆమహాపూరుషు శ నమలచరిత్రలీలాహ్వయ కర్ణామృతైకబిందు

మాత్ర మే యొకసారి శ మమతః ద్రావినయంత ద్వంద్వభర్తృంబులః శ బాసి లోక
సంసక్తి వదలి యాక్షణమ దీనంబగు గృహకుటుంబము వీడి శ యెల్లభోగ
ములః బాసి హంసపక్షులరీతి భిక్షుచర్య జరపుచుందురు; శ భ్రమరవర్య!

తే. హరిణవధువులు మృగయుని శ దగునెలుంగు

మగని కంతరవం బని శ మదిఁ దలంచి

విశ్వసించి తదంబకశవేదనలఁ బ

డెడు తెఱంగునఁ గుటిలాత్తు శ నుడులను విని. ౧౮

2660

చ. ఋతములె యంచు నమ్మి యొకరీతిని గృష్ణుని దివ్యమా నఖ

ప్రతతుల స్పర్శనంబున విభంగ మనోభవ తీవ్రరోగ మా

యతగతిఁ గ్రమ్మఁ దత్ప్రమద శ మారయఁ జాలితి మింకఁజాలుఁ ద

ద్ధితచరితల్ మఱొక్కటిగ శ నెంచి పచింపుము దూత యింపుగన్. ౧౯

2661

చ. [అనివచియించి యాభ్రమర శ మల్లన వేఱొకచోటి కేగి నె

మ్మనమునఁ దోచుచంచలత శ మానిని యున్నెడ కట్టెరాఁగ దా

నిని గనియిట్లు పల్కెఁ] బ్రియునిం దమి నొండఁగఁ జేయుమిత్రమా!

వనరుహనేత్రుఁ డంప మఱి శ వచ్చితేమాన్యుడ వాదు వీయెడన్. ౧౯

2662

ఉ. ఏమి మనంబునం బడయ శ నిత్యతే గోరుదొ వేడుకొమ్ము; దూ

తా! మము నిందెయుండఁగ నితాంతము జంటను వీడరాని యా

తామరసాక్షుసన్నిధికిఁ శ దప్పక యెవ్విధిఁ గొంచుబోయెదో

ధీమహితా! త్వదీప్సితము శ తీరుట యెట్లొ? యెటుంగ నిత్యతేన్. ౧౯౪

2663

ఉ. ఇందిర యాహరిం గలిసియే తదుదారహృదంతరంబునం

బొందుగ నుండుఁగాదె యొకప్రాద్దును వీడదుగాదె దాని; నిం

దిందిరవర్య! సౌమ్యుడవు శ తెల్పుమ యమ్మధురాపురోత్తమం

బందు ముకుందుఁ డాగురుగృహంబున నుండియె వచ్చి యిత్యతేన్. ౨౦

2664

చ. అలరుచునున్న వాడె? యలఁయార్యసుతుం డిటనున్న తల్లిదం

ద్రులను గృహంబులన్ మఱియునుం బ్రియబంధుల గోపకవ్రజం

బులను దలంచునే? తనదుఃపూజ్యపదాంబుజసేవచేయు మ

మ్ముల నొకయప్పుడేని తలఁపోయునె? మాచరితల్ స్మరించునే? ౨౦౪

2665

క. రుచిరాగురు వాసనలం, బ్రచురంబగు తనదుహస్తపద్మము మాశీ

ర్షచయమున నెప్పు డిడునో, వచియింపు మటంచుఁ దనదు శ భావము తెలుపన్.

మ. విని యాయుధ్ధవుఁ డందు గోపికలు శ్రీవిష్ణుం గనంగోరి నె

మ్మనముల్ తత్తటమంద నుండు టెద సంభావించి కృష్ణుండు తె

ల్పినసందేశములన్ పచించుచును దాపంబెల్లఁ బాయంగ ని

ట్లనె; నౌరా! తలపోయ మీరె యిల ధనన్యల్ లోకపూజ్యల్ కదా!. ౨౨౪

చ. కనుకనె వాసుదేవుని నఖండమహామహిముం దలంచుచున్
మనముల నెల్లవెళల రసమాపతియందు సమర్పణంబు చే
య నిటుసమర్థ లైతిరి; మహావ్రతహోమతపస్సులన్ జపం
బున శ్రుతిపాఠదానములఁ శ్రీ బూనిక నిందియనిగ్రహంబునన్. ౨౩౪ 2668

క. పలువిధములైన శ్రేయం,బులఁ గల్గఁగఁజేయు మార్గముల సద్భక్తిన్
జలజాయతాక్షునందున్, నిలుపఁగ సాధించు టరిది శ్రీ నిశ్చయ మిదియా. ౨౪

చ. మునులకుఁగూడ శక్య మనఁబోలక మిక్కిలి యుత్తమం బటం
చును దలఁపంగనై కరముఁస్తుత్యమునై తగుభక్తి సద్యశం
బున పలుగొందుచుం బురుషపుంగవుఁ డౌభగవంతునందుఁ బ్రా
గ్జనిసుకృతంబునన్ నిలుపఁ శ్రీ జాలితి రెంతటి ధన్యలో కదా!. ౨౫ 2670

చ. పతులను బుత్తులన్ స్వతనుఁబాంధవులన్ భవనంబులన్ దృణ
ప్రతికృతులంచు నెంచుచు జనవంబున వీడియె కృష్ణుఁ డంచున
చ్యుతుఁడని పిల్వఁగాఁ బడుచు శ్రీ నొప్పిన యప్పురుషోత్తమున్ వరిం
చితిరి కదా కృతార్థతను శ్రీ జెందితి రిద్దె యదృష్ట మంచనన్. ౨౬ 2671

సీ. ధన్యాత్మలగు వనితారత్నములు మీర లాయధోక్షజునందు శ్రీ నమలమైన
యేకాంతభక్తి ముసీంద్రవాంఛితమును బచరించితిరి యిదె శ్రీ పరిగణింపఁ
గా మహానుగ్రహ; శ్రీ మీమెయి నాకని తలపోయువాడ నిమ్ములఁ గృతార్థుఁ
డనుజుఁడీ! మీకు నింపును గూర్చుప్రియతమసందేశముల విను; శ్రీ డిందు నేను

తే. భర్తయగు భగవంతుని శ్రీ భవ్యతమ రహస్యములఁ గొనివచ్చితి శ్రీ నమ్మలార!
భద్రవతులార! యానుడులోపరమపురుషుఁడట్లు పలుకంగఁదగు ననియేవచించె.

క. సతులార! చరాచర వస్తుతని భూతంబులైదు శ్రీ తొలఁగక యెపుడే
గతి నుండు నట్టులే నను,గతుఁడను గానుండువాడఁ శ్రీ గలకాలంబున్. ౨౭౪

క. మనసునకున్ బుద్ధికిఁ దక్కినయిందియములకు నేన శ్రీ కేవల మూహిం
చిన నాశ్రయుండ నగుచుం,దును సర్వాత్మకుఁడనె యగుదును సత్యముగన్.

చ. కనుకనె నావియోగ మొకకాలమునందును గల్గకుండు మీ
కని తలపోయఁగాఁజను; మహావ్రతలార! మఱొక్కఁ డాలకిం
పను జను; నన్ను నేనె యొకభంగిని స్వేచ్ఛనె యాత్మమాయదై
కనుగొన శక్య మెప్పగిది శ్రీ గాని మహాత్త్వము నాశ్రయించియె. ౨౮౪ 2675

సీ. భూతేంద్రియ గుణసంఘాతరూపమ్మున సృజియింతుఁ బాలింతుఁ శ్రీ జెలఁగి దాని
నుపసంహరింతు; మఱొక్కఁడు చెప్పెద; భూతాదిరూపత్వమున జెలంగు
నాత్మకుఁ దద్దోష శ్రీ మంటకుండునె యని సంశయింపఁగరాదు శ్రీ చానలార!

యాత్ శుద్ధుండు గుణానన్వయుఁడు మఱి వ్యతిరిక్తుఁడయ్య మాకయాకృతంబు
తే. లగుచు స్వప్నాదికములను శ నాహ్వాయములఁ
దగుమనోవృత్తులను విశ్వశతై జసములఁ
బ్రాజ్ఞరూపంబునను దోచు శ *స్వప్న మెట్లు
మేలుకొను వానికింగల్గఁ శ జాలు నట్లే. 3౧ 2676

వ. మిథ్యాభూతంబులగుచు బాధితంబులగు నింద్రియార్థవిషయములఁ జింతించుచుఁ
బురుషు నింద్రియములకుం గూర్చుచుండు మనస్సును దొలుదొలుత నిరోధింప
వలయును. సముద్రంబున మహానదులు సమాప్తి నొందుచందమున నిట్టి మనో
నిరోధమను మహాకార్యమునందే సాంఖ్యయోగములు సన్న్యాసము తపస్సత్య
దమములను సమామ్నాయంబు పర్యవసన్నంబగు. 3౩ 2677

చ. [ఒరులనుబోలె జ్ఞానమునె శ యొప్పుగఁదెల్పెడు మాటలన్ మనో
హర! తమి నొందఁ జేయఁగఁ బ్రయత్న మొనర్చెడు సర్వలోకసుం
దరు సుగుణాలవాలుని నితాంతదయాకరు నిన్నుఁ బాసి యె
క్కరణి మెలంగువార మనిశక్రమ్ము సందియమొందువారొకో!.] 3౩ 2678

మ. ననుఁ బ్రీతింగను సచ్చరిత్ర లగునోనారీవతంసంబులా
ర! ననుం జూడఁగఁ గోరు మీకనులు దూరంబందు నున్నట్టి నన్
గనఁగాఁ జాలక చింతనొందువిధమున్ శ గావించు తేలన్న మీ
మనసుల్ ధ్యానసమాధి నన్ గదిసి సంభావించు నంచెంచియే. 3౪ 2679

ఉ. అంతియగాని యింకొకమహత్తరహేతువుచేతఁ గా దదే
చింతను బూనకుండుఁ; డిక్కఁ శ జెప్పెద వేటొకకారణంబు నీ
మంతినులార! స్వప్రియతమంబగు వస్తువుచేత నుండకే
యెంతయు దవ్వనంబొలయ శ నింతులచిత్తము చొచ్చియుండెడున్. 3౪౫ 2680

క. ఆరీతిఁ బ్రియతముఁడు తమ, చేరువనుండంగ నంత శ స్నేహయుతముగా;
దారయ మీమనసే వ్యాపారమ్మునఁ దగుల కొక్కపద్ధతి నాపై. 3౪౬ 2681

చ. అనిశము చొచ్చియుండు నని శ యాత్మ నెఱుంగుదు; సంస్కరించుచున్
ననుఁ ద్వరమీరు చేరుదురు శ నాటినిశాసమయంబునందు నా
వనమున రాసకేళిఁ దమభర్తలు పోవలదంచు నడ్డ నే
వనితలు రా నశక్తలయి శ వస్తుములందు వసించియుండియే. 3౫ 2682

శా. నాతో రాసవిహారమున్ సలుపుచందం బెట్టులో యం చొగిం
జేతస్సుల్ తపియింప నావయినయాశచేష్టల్ మహాశ్రద్ధతోఁ

* “యేనేంద్రియార్థాన్ ధ్యాయేత మృషా స్వప్నవదుత్థితః” అని మూలము. దీనిసారమే
యిందును దరువాతి వచనమందును గలదు.

బ్రీతిఁ ధ్యానముచేయుచుఁ గడఁకమై శ వే నన్నె ప్రాపించి రా
రీతుల్ మీకు నిదర్శనంబులగు నాశరీరత్నముల్ గావునన్. ౩౭

2683

తే. మీరు కల్యాణవతులౌట శ మేలె కల్లు
నంచు భగవంతుఁడే పల్కె శ ననుచు నుద్ధ
వుఁడు వచించిన ప్రియతము శ నుడుల వినుచు
న్రజయువతు లెల్ల నవ్వానివలన నపుడు. ౨౮౪

2684

క. హరిచేష్టలెల్లఁ దోఁపఁగ, స్తరియించుచుఁ బట్టరాని శ సంతోషమునఁ
హరిపరిచరు నుద్ధవు నా,దరమునఁ గనిపల్కి రిట్లు శ త్వర తము నేఁచన్. ౩౮

చ. వనజదళాక్షమిత్ర! యదుశవంశజులై తగువారి కేవిధం
బున నహితుండు పాపగణముఁ సతతం బొనరించు కంసుఁడఁ
జనపతి భాగ్యయోగమునఁ శ జంపబడెం గద కృష్ణుచేత; నా
ప్తనికరసంయుతిఁ హరియు శ దైవవశంబున భద్రముల్ తగన్. ౩౯

2686

తే. కుశలియేకద యిప్పుడు; శ కువలయాక్షుఁ
డమృతురఁ గల పద్మాక్షు శ లాదరంబుఁ
ద్రవయుఁ గలిసిన యట్టిస్థితంబు వెలయఁ
గాఁ గటాక్షేక్షణములఁ జరక్కఁ దనుఁ జూడ. ౪౦

2687

క. వానికి లోఁబడియే మా, పైనం జూపంగఁ దగిన శ భవ్యప్రియ మా
చానలపైఁ బఱపుచు నిం, పూనినమదిఁ గుశలి యగుచు శ నున్నాఁడు కదా?. ౪౦

తే. రతివిశేషజ్ఞుడైన పరాత్పరుండు, వరయువతులకుఁ బ్రియుఁడౌటఁ శ బురపురంధ్రు
లాడుపలుకులకుఁ విభ్రమాళి కెలమి, దగులువడకుండ నెబ్బంగిఁ శ దప్ప దరయ.

చ. పురవనితల్ తనుం గలిసి శ పొంకముగాఁ దగుమాటలాడు నం
తరముననే ప్రసంగమునఁ శ దత్పరుఁడయ్యును బల్లెలందు ను
న్నరమణులఁ మముఁ వనజనాభుఁ డొకించుకయే స్తరించునా?
హరిచరణైకదాస! సుగుణాధిక! యుద్ధవ! తెల్పుమా దయన్. ౪౧

2690

చ. కలువలు మొల్లులు వెలయఁ శ గాఁ దుహినాంశుఁడు సుందరాకృతిఁ
జెలఁగుచునుండ నింతయని శ చెప్పఁగరాని ముదంబుఁ గూర్పుచుఁ
విలసిలు బృంద ముఁ వనిని శ వేడుకమై మముఁగూడి కాళ్లగ
జ్జెల మృదునాదముల్ చెవులఁ శ జేరి ప్రసన్నత నొందఁ జేయఁగన్. ౪౨

2691

మ. తనయింపొకథలఁ దమిం బొగడుమా శ దైవారుపల్కుల్ ప్రియం
బున నాలించుచు రాసగోష్ఠులను మఱియు రంజిలంజేసె; నా
వనజాక్షుం డలరాత్రులం దలఁచునే శ వర్ణించునే యెప్పుడై
నను గృష్ణైకపరాయణా! తెలుపుమా శ నాథప్రియాలాపముల్. ౪౩

2296

- చ. తననుగుటించియే సతము శ దారుణశోకమునం దపించు మ
 మ్మును వనజాక్షుఁ డంబుదసముహముచేత శచీప్రియుం డొగ్గి
 వనములఁ బోలె స్వాంగములఁ శ బావనరీతుల సంస్పృశించి జీ
 వనముల నిల్చి ప్రోవఁ గృప శ వచ్చునె యిచ్చటి కుద్ధవా! త్వరన్. ౪౪ 2693
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డొక్కపుడు శ చక్కనిదౌ గతి చిక్కకుంట నీ
 పరిసరమందు నుండెఁగద శ ప్రాప్తమహత్తరరాజ్యాఁడై రిపూ
 త్కరము నడంచి భవ్యనృపకన్యలఁ బెండిలియై తమిన్ సుహృ
 ద్వరులనుగూడి యుండు నిక శ వచ్చునె యిచ్చటి కేకతంబునన్. ౪౫ 2694
- సీ. మహితాత్ముఁడై లోకమండలజననియా భార్గవీదేవికి శ భర్తయగుచు
 నాప్తకాముండయి శ యలరుచుఁ బూర్ణుఁడై యుండు శ్రీకృష్ణున శ కొప్పుదప్పి
 వనములయందె సంవాసంబుచేయు మావలనను దక్కినవారిజాయ
 తాక్షులవలనఁ గార్యం బేదియుండును? బరికింప లేదని శ పలుకవలయుఁ
- *తే. బింగళ యనెడు పుంశ్చలి శ ప్రియతమమగు
 సౌఖ్యమని చెప్పఁబడు నిరాశత్య మనియె
 దాని నెఱిగియుఁ గృష్ణుని శ పైని గోర్కి
 దుస్త్వజంబగునే మొనరర్తు మిఁక నిందు. ౪౬ 2695
- ఉ. తా నెదఁ గోరకుండిన ముదంబున లక్ష్మీ తదీయవక్షుమున్
 బూని యొకప్పుడే విడువఁబూనదు మిక్కిలి యుత్తమంబుగాఁ
 గానఁగనైన కీర్తిగల శ కంజదళాక్షుని సాధువార్త నే
 మానవుండేఁ ద్యజించునొకొ శ మాన్యచరిత్ర! యిదీవెలుంగవే! ౪౭ 2696
- చ. అతిశయతేజ మొప్పు వనజాక్షసఖా! బలభద్రుఁ గూడియే
 యతఁడొగి నీనదీవనమహాచలభాగములన్ మనోజ్ఞగో
 ప్రతతులఁగూడి వేణువరభవ్యరవంబులఁ గొల్చినాఁడు సు
 మ్మతులితతత్త్వలంబులు వ్రజాధిపసూనుని జాడఁ దెల్పెడున్. ౪౮ 2697
- సీ. శ్రీనికేతనములౌ శ శ్రీకృష్ణపాదాంబుజాంకముల్ పలుమాటలు శ లాస్థలముల
 మటువకుండఁగఁజేయుఁమఱియుఁ దచ్చేష్టల మటునంగ నేర్తు మేమాడ్కి మేము
 తన్మనోహరగతుల్ శ తద్విలాసస్థితాపాంగవీక్షణములు శ భవ్యతమత
 దీయభాషణములు శ మాయంతరాత్మల దొంగిలెఁ గాన నాతోయజాక్షు
- ఆ. మఱవఁదగు నదెట్లు శ మాకు నుద్ధవ! నీవె, పలుకనయ్య; నాథ! శ భక్తజనస
 మార్తిహరణ! పంకజాలయాధిప! కృష్ణ! గోకులేశ! శ్రీశ! శ కొరి నీవు. ౪౯
- క గోకుల మెల్ల నిపుడు దుఃఖాకూపారమున మునిగి శ కడు దీనతఁ జీ

- కాకుపడుచున్న దీయెడ, గోకులము సముద్ధరింపు శ కువలయనేత్రా! ౫౨ 2699
- మ. అని ప్రార్థించుచుఁ బ్రీతి నించెడు తదీయాలాపముల్ చల్లఁగా
విని గోవింద వియోగవేదన లొగిన్ శ వీడంగ సర్వాత్తుగా
వనజాతాక్షు నెఱింగి యుద్ధవుని సంభావించి; రాతండు కొ
న్ని నెలల్ మంద వసించి గోపికలవౌ శ తీవ్రార్తి మాయించుచున్. ౬౩౪ 2700
- క. హరి లీలాచరితంబులఁ, బరమాదృతిఁ బాడుచున్ నిశవాసార్హ మిదౌ
హరి కిర వని గంజిలునె, క్కరణి నటుల్ చేయుచుండె శ గారవ మలరన్. ౫౪
- ఆ. ఎన్ని దినము లుండె శ గృష్ణకథాలాప,ములను బలుకు చందు శ నెలమి నుద్ధ
వుఁడు ఊణంబు లట్లు శ పోయె నాదినములు, నందుమందఁ దగు జనముల కెల్ల.
- మ. హరిదాసుం డగునుద్ధవుండు వ్రజమం శ దాగోపికల్ తన్ను నా
దరణంబొప్పఁగఁ గొల్పుచుండ నదులన్ శ ధాత్రీధరేంద్రంబులన్
వరసానుస్థలులన్ మహావనములన్ శ వాంఛల్ తగం జూచుచున్
హరికృత్యంబుల సంస్మరించుచు మహాహర్షంబు నొందెన్ మదిన్. ౫౬ 2703
- మ. వనజాక్షుండు మనంబులం బొలయుటన్ శ వైక్లవ్యముం గన్నయం
గన లార్తింబడు పెల్లఁగాంచి మిగులం శ గా హృష్టుడై భక్తి వం
దనముల్ వారికిఁ జేయుచుం దలఁచె నాత్మన్; సంతతం బిట్టులీ
వనితారత్నము లెల్ల భూతములలో శ వ ర్తిల్లు గోవిందుపై. ౫౭ 2704
- సీ. దృఢతమభక్తి యీశతీరున నుండంగ వర్తించుచున్న యీశభంగిచూడ
సార్థక మన వీరిదగు జన్మమేకద సంసారవిషయకసాధ్వసంబు
గలిగి మోక్షాసక్తి శ వెలయుమహర్షులు భక్తులౌ మాబోంట్లు శ పరమభక్తి
నెద్దానిఁ గోరుదు శ మద్ది వీరలయందు నెలకొనియుండెడు శ జలజనాభు
- ఆ. *భవ్యకథలయందుఁ శ బరమానురాగంబు, గలుగు నరున కాత్మఁ శ దలఁప శౌక్ల
యాజ్ఞికంబు లనఁగ శ నల్లె సావిత్రం బ,నంగ విప్రుల త్రిజననము లేల?. ౫౮
- క. అవి మూఁడు కలుగకుండిన, నవనిఁ గొఱింతేమి కల్లు? శ నడవులలో నె
ప్పు వరుసఁ దిరుగుచు నొక్కెడ, నవిచంచలమైన చిత్త శ మమరకయుండన్. ౫౮౪
- క. కనుపట్టు పడఁతు లెక్కడ?, తనవై భవ మసదృశముగఁ శ దగి పరమాత్ముం
డనఁబరఁగు కృష్ణమూర్తి ప,యినిస్థిరమగు భక్తిగల్లు శ పెక్కడ? నౌరా! ౫౯
- చ. తెలియని మర్త్యుడే నొక విధిం దనుఁ గొల్చిన యంతమాత్ర నే
జలరుహనాభుఁ డీశ్వరుఁడు శ సాధుసుధాభజనంబు రోగమున్
వెలువడఁజేసి హాయిఁ గడుశవంతఁగఁ గూర్చెడునట్లు శ్రేయమున్

* “కిం బ్రహ్మజన్మభి రనంతకథారసస్య” అని మూలము. “బ్రహ్మజన్మభిర్విప్రసంబంధిభి శౌక్ల
సావిత్రయాజ్ఞికై స్త్రిభి ర్జన్మభిః కిం కోఽతిశయః” అని వ్యాఖ్య.

- గలుగఁగఁ జేయుఁ దానె కలకాలము సర్వవిదుండు గావునన్. ౫౯ 2708
- సీ. రాసోత్సవంబున శ రాజీవనేత్రుండు బాహుదండంబుల శ న్నజవనితల
గళములయం దిడి శ కౌఁగిలించుకొనుచు వారి కెంతయుఁబ్రీతి శ వర్ధిలంగ
విహరించినట్టి యావిపులప్రసాద మేకాంతరతిం దగు శ కమలకేని
కమలగంధచ్ఛాయ శ లమరునిర్జ్వరసుందరులకేని సుంతయుఁ శ గలుగదయ్యె;
- ఆ. దక్కినట్టి వారి శ లెక్కింపఁగా నేల?, యీవ్రజాంగనలు త్యజింపరాని
స్వజనవితతి విడిచి శ జాతిధర్తంబుల, వదలి శ్రుతివిమృగ్యు శ వాసుదేవు. ౬౦౪
- క. అనవరతము సేవించుచు, ననుపమతత్పదవిఁ గాంచి శ రౌరౌరా! యీ
వనితాంఘ్రికమల ధూళిని, గనుబృందావనమునందుఁ శ గలతరువులలోన్. ౬౦౪
- క. వీరు త్తతి గుత్తాషధి, వారములో నొకటిగాఁగఁ శ బ్రభవిల్లుదు నా
యారీతియైనఁ దత్పద, సారసరేణువులఁ బొందఁ శ జాలుదుఁ గాదే. ౬౦ 2711
- మ. సిరిపూజింప నవాప్తకాము లగుచుం శ జెల్వారు బ్రహ్మాదియో
గరతుల్ స్వాత్మల ధ్యానయోగవిధిచేఁ శ గాంక్షించి యర్చింప నొ
ప్పు రమాధీశుని పాదపంకజయుగంబున్ రాసగోష్ఠిన్ మనో
హరహృత్పంకజమందు నిల్పుకొని యాత్మానంద ముప్పొంగఁగన్. ౬౦౪ 2712
- ఆ. సతము కౌఁగిలించి శ సంతాపములఁ బాసి, యున్న వార లిచటి శ యన్నుమిన్న
లెవరుచేయు నాపరేశుకథాగీత, మఖిలమును బవిత్ర శ మట్లుచేయు. ౬౦౪
- క. అలగోపికల పదాంబుజ,ములరేణువితానములకు శ మ్రొక్కుదు మోదం
బొలయఁగ; నని తలపోయుచు, జలజాతుని సేవకుండు శ శ్రద్ధాన్వితుఁ డై. ౬౩
- సీ. హరిని దత్పాదాంబుజాసక్తిగల గొల్లసుందరీమణులను శ డెందమందు
ధ్యానించుచున్ వారిదయకుఁ బాత్రుండయి తదనుజ్ఞ వేడి హరిదగు సమ్మ
తిని బొందియవల నందనియశోదను గోపకులను వీడ్కొని పోవఁదలఁచియరద
మెక్కిను; హరికడ శ కేగెడు నుద్ధవు నందాదులగు గోపనాయకు లొగి
- ఆ. గానికలను బెక్కుశగతులగు దగువానిఁ, గరములందుఁ బూని శ కదియ వచ్చి
యశ్రుసలిలపూరితాక్షులై యనురాగ,భరమునఁ బలికి రిటుహరిఁ దలంచి.
- క. హరిమిత్ర! మామనస్సులఁ, బరఁగెడు వ్యాపారము లొగి శ బద్ధాక్షుని ప
త్సరసిజములఁ దగిలియె యే, తరుణంబున నుండుఁగాక! శ తత్కృపఁ గనుచున్.
- క. మాపలుకులు సతతంబును, శ్రీసతీనామముల భక్తిచేఁ గీర్తింపన్
జూపఁదగు శ్రద్ధ గలవిగ, నేపారునుగాక! మేను శ లేప్రాద్దు తమిన్. ౬౬ 2717
- క. నతులొనరించుట లోనగు, కృతులందే యుండుఁగాక! శ యెపుడును గర్త
ప్రతతి కనుబంధముగ సం,సృతిఁ దిరుగుచునుండు మా కదేజనినై నన్. ౬౬౪
- తే. ఈశ్వరానుగ్రహంబున శ నెలమి మంగ,శాచరణములచేత దానాదికములఁ

బుణ్య మార్జించితిమయేని పూజ్యకృష్ణ, మూర్తియందె రతింగాంచి పాదలుఁగాక!

చ. అనియిటు గోపకుల్ పలుకు శ చాహరిభ క్తుని నుద్ధవున్ మనం
బునఁ గలప్రీతిచే మిగులఁ శ బూనిక సత్కృతినందఁజేసి; రం
త నతఁడు కృష్ణపాలనము శ తత్సమయంబునఁ గాంచి పూజ్యమై
చనుమధురాపురంబునకుఁ శ జయ్యనఁ బోయె హరిం గనుంగొనన్. ౬౮ 2720

చ. హరిఁ గనిమ్రొక్కి ప్రీతిమెయి శ నావ్రజమందు వసించువారి ని
ర్భరతరభ క్తిఁ దెల్పి బలశరామునకున్ బరమేశ్వరుండు శ్రీ
వరుఁడు పరాత్పరుండునయి శ భాసిలు కృష్ణున కిచ్చెఁ గాన్క లా
దరమున నందముఖ్యులు నితాంత మొసంగిన దాని నత్తటిన్. ౬౯ 2721

న లు వ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జాగృహమున కరుగుట.

- క. భగవంతుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు, జగములయందుండునట్టి శ సకలవిధప్రా
ణిగణమున కాత్మయే తా, నుగ నగుచున్ సర్వదర్శనఁడునయి యుంటన్. ౪
- మ. మును తా నిచ్చిన వాక్యముం దలఁచి యాశ్రూబోడి నైరంద్రి తన్
గనఁగాఁగోరి యదే లభింపమి మనఃకంజంబు వాడంగ నిం
తనరానట్టి వెతం బడంగఁ బ్రియ మోట్టెనన్ ఫలింపంగఁ జే
యనె యూహించి చనెం దదీయమగు గోహంబున్ వడిం జేరఁగన్. ౧ 2723
- సీ. నిరుపమ గోహోపకరణముల్ వెలయ విహారై కపరిక రాధ్యమయి యొప్పి
తారహారములు పశతాకావితానముల్ శయనాసనంబులుఁ శ జాలఁ గ్రాలఁ
బరిమళధూపముల్ శ వరదీపములు పూలహారముల్ గంధముల్ శ హరితరము
లయి కనుపట్టంగ శ నభిరామమై కుబ్జమందిరం బలరుచుండెం దగంగ;
- తే. హరియు నుద్ధవసహితుఁడై శ యరిగె నంతఁ
గృష్ణుఁ డాత్మగృహంబున శ కేగుదెంచు
టరసి యాకుబ్జ త్వరపడి శ యట్టె లేచి
చెలులు రా నెదురేగి వేడ్క లుబుకంగ. ౨ 2724
- మ. చ్యుతియేలేక చెలంగు శ్రీహరిని విశ్ణుం బ్రీతఁ దోడ్తెచ్చి స
ద్ధిత దివ్యాసనముఖ్యగౌరవము లెంతే భక్తిఁ గావించె ద
ద్ధితునాయుద్ధవుఁ గొల్చె సత్కృతుల భక్తిష్టంబు లుప్పొంగఁగా
నతఁ డాయాసనమున్ స్పృశించి కయి నత్యానందమగ్నత్తుఁడై. 3౪ 2725
- చ. ధరణిని గూరుచుండె హరిదాపున నచ్యుతుఁడున్ మహార్హమై
నిరుపమమై యమూల్యమయి శ నిర్మలమై తగు పాన్పునొద్దకున్

బరమముదంబునం జనియె శ వర్తనముల్ తగు నెవ్వి లోకమం
దరసిన వానిఁబూనఁ దగునంచుఁ దలంచుచు నీశుఁ డౌటచేన్. ౪ 2726

సీ. ఆమహాశయ్యవై శ నధివసించెను; గుబ్బ మజ్జన మొనరించి శ మంచిగండ
మును బూసికొని యంత శ మూల్యమునిర్ణయింపఁగరాని వస్త్రముల్ శదగినరీతి
ధరియించి భూషణోత్తమములఁ దాల్చి పూదండలఁ బూని గంధంపుఁబరిమ
ళములు గుబుల్కొన శ లలితతాంబూలచర్వణ మొప్పుఁగా నాసవము సుధాస

ఆ. మమును గ్రోలి సర్వసమార్థములం దన
తను వలంకృతమయి శ తగఁ ద్రపయును
బయలుపడఁగ స్థితము శ పరమమోదముఁ గూర్చ
బెళుకుఁజూపు లట్టె శ వెలికిఁ బర్వ. ౫ 2727

క. అరుదెంచె మాధవునిదౌ, పరిసరమున కాసరోజపత్రాక్షియు నా
పరమేశనూత్నసంగమ, పరిగత మందాక్ష యగుచుఁ శ బ్రక్కన నిలిచెన్. ౫౪

మ. పరమేశుండును దివ్యకంకణములన్ శ భాసిల్లు తద్ధస్తపం
కరుహంబుం దమిఁ గై గ్రహించి యురుశంకన్ మాన్పఁగా శయ్యసుం
దరలీలం గదియంగఁ జేసె; మఱియాతన్వంగి మైపూత నా
హరికింబ్రీతి యొసంగె నాసుకృత మింతైనన్ మహానందుఁ డై. ౬ 2729

చ. సతతము పూర్ణుడై తగుటఁ శ జక్రధరుం డలసుందరాంగి వాం
ఛితము ఫలింపఁజేసె; నలశచేడియమిన్నయు నాయనంతు ప
చ్చతదళయుగ్మ మాదృతిని శ జాలఁగ మూర్కొనుచున్ నితాంత మా
రతిపతితాపముల్ వదల శ రమ్యతరాత్మహృదంతరంబునన్. ౬౪ 2730

సీ. వఱ్ఱో జయుగమందు శ నక్షియుగ్మమునందు నిడుకొనె నద్దానఁ శ బడఁతికున్న
సకలార్తులును బాసె; శ స్తనయుగాంతరమున నలరుహృత్పద్మంబు శ నందు విష్ణు
నానందమయమూర్తి శ నాలోకకాంతుని దృఢభక్తి నిలిపి యెంతేనిబూన్కి
నాలింగన మొనర్చి శ యతిదీర్ఘకాలంబునుండి వృద్ధిని గాంచుచుండి నట్టి

తే. యఖిల కామతాపంబుల శ నపుడె పాసె;
నెట్టితపములచేఁ బొంద శ నేవిధమున
దొరకనట్టి యీశ్వరుని మహానిరతచిత్తు
నమలుఁ గైవల్యనాథు మహాత్ము విష్ణు. ౭౪ 2731

క. ఇసుమంత యంగరాగం, బొసఁగిన యాపుణ్యలేశముని కనియుఁ బూ
ర్వసుకృత మంతగ నుండమి, బిసరుహలోచనయు భాగ్యవిభవ రహితయై. ౮

తే. ఇట్లు యాచించె నక్కటా! శ యిందిరేశ!
ప్రియతమా! నాదుచెంత సంప్రీతిమెఱయఁ

గొన్నిదినములు వసియించి శ యెన్నటికిని

మఱవకుండుసుఖం బిమ్ము శ మాధవ! హరి! ౮౫

2733

క. నీపొత్తు వదలఁజాల న, దేపద్ధతి నైన నంబుశజేక్షణ! యని యి
ట్లాపడఁతి తుచ్చసుఖమునె, శ్రీపతి యాచించె; నేమిశచెప్పఁగ వచ్చున్. ౯

ఉ. మానదుఁడైన శ్రీహరియు శ మానస మెంతయు సంతసింప నా

చాన బహూకరించుచు నొసంగెను గోరినయవ్వరంబు నా

మానిని సంతసించె; రుచీమండనుఁ డై యలరారు దేవకీ

సూనుఁడు స్వీయధామమును శ జొచ్చెను వెంబడి యుద్ధవుండురాన్. ౧౦ 2735

సీ. శమదమాదికములౌ శ సన్తార్థములచేతఁ దప్ప వేటొకటి సుంతయు నదెట్టు

లారాధనములచే శ నభిముఖుగాఁజేయ శక్యమేగానట్టి శ చక్రధరుని

సర్వేశ్వరేశ్వరు శ సంపూర్ణ శ్రీవిష్ణు నారామ యెట్టులో శ యాశ్రయించి

సుప్రసన్నుఁడుకాఁగ శ శుభతమవరమును యాచింపమాని శశబ్దాదివిషయ

తే. సుఖమునే గోరె నెంత యశుభమనీష

యో యదెంత యభాగ్యయో శ యూహ చేయఁ

దగునె? యీరీతిఁ గుబ్జ ముదంబు నొందఁ

జేసి సర్వోత్తముఁడగుచుఁ శ జెలఁగు హరియు. ౧౧౫

2736

క. కరినగరమునకుఁ గార్యాతురతంగొని దూతనొకనిఁ శ దోడనె పనుపన్

వరమతి నెంచి బలోద్ధవు, లరుదేరం బయనమయ్యె శ నక్రూరుఁ గనన్. ౧౨

తే. మఱియు నక్రూరునకును సశ్చందముఁ గూర్చు

తలపుఁ గొని యాతఁ డుండు, సశద్దమున కేగె

నతఁడు తనమేలు గోరి యశయ్యదనునందు

వచ్చు నమ్మువ్వరఁ బురుషవర్యులఁ గని. ౧౨౫

2738

చ. త్వరపడిలేచి వారిఁ గొనివచ్చుతలంపునఁ బోయి యెంతోహ

ర్షరతిని గౌఁగిలించుకొని శ సంతసముం గనఁజేసి మ్రొక్కి సో

దరులును దత్సఖుండు విధితప్పక మ్రొక్కిన నాదరించి యె

వ్వరుసను బూజచేయఁ దగుఁబద్ధతి దాని నతిక్రమింపకే. ౧౩౫

2739

సీ. ఆసనంబులయందు శ నధివసింపఁగఁజేసి యాతిధేయంబుల శ నలవరింపఁ

బాదముల్ గడిగి తత్పావనసలిలంబు శిరసున ధరియించి శ నిరుపమార్ఘ్య

ముఖపూజనంబులఁ శ బొందుగ నొనరించి దివ్యాంబరము లిచ్చి శ భవ్యపుష్ప

మాలికాభరణముల్ శ చాల సమర్పించి తల భూమిస్పృశియింప శ నలరి మ్రొక్కి

తే. రామకృష్ణుల పాదసరసిజములను

దనతోడలయందు నిడుకొని శ వినయ మొప్ప

నొత్తుచుం దలవాంచి యి శ ట్లుత్తమపురు
ఘలకు విన్నప మొనరించె శ లలితభణితి. ౧౬

2740

క. జనులదగు భాగ్యవశమున, దునుమం బడె బాపమతియు శ దుష్టుడునగు కం
ససృపతి యనుచరయుతుడై, జననం బిది తీవ్రకృచ్ఛ్రసంతతివలనన్. ౧౬౫

ఆ. ఉద్ధరింపఁబడియె శ నొకభంగి మీచేత
మీవలననె యిద్ది శ మిగులవృద్ధి
గాంచె గారణంబు శ కార్యంబు ననుప్రథా
నపురుషులను ఖ్యాతి శ నెపుడుగాంచి. ౧౭౫

2742

క. జగములకుఁ గారణములై, జగన్తయులుగాఁ దనర్చి శ సతము వెలయు వా
రుగదా మీరలు; మిము విడిచి గణింపఁ బరాపరములు శ క్షితి గలుగునొకో.

ఆ. ఆత్మసృష్టమగుచు శ నలరునీవిశ్వంబు, నాత్మశక్తియుక్తి శ నమరఁ జొచ్చి
బహువిధముల శ్రుతికే శ బ్రత్యక్షుగోచర, మేవిధమున నగునొ శ యెన్న నట్లె.

క. కనఁబడుచుందురు మీరే, యనఘా! బ్రహ్మాంబ! యీచరాచరభూతా
ళిని వర్తించి మహాముఖ్యనిఖిల భూతములు బహువిధాకృతు లమరన్. ౧౯౫

క. నానాప్రకారములుగాఁ, గానం బడురీతి నాత్మకారణములుగా
నైనట్టి భౌతికములం,దే నీవాత్మవయి యుండి శ స్వేచ్ఛానుగతిన్. ౨౦

తే. ఆత్మతంత్రుండవై బహుశాకృతులను
వెలయుచుందువు; పరమేశ! శ జలజనయన!
యాత్మగుణములె యొప్పునట్టి రజసు
స్తత్వతమసులఁ దగిలి విశ్వంబు నీవె. ౨౦౫

2747

క. కలిగించుచుఁ బాలించుచు, విలయము గనఁజేయుచుండు శ విష్ణూ! యిట్లే
వెలసియుఁ దద్గుణకర్తృం,బులకు లోబడక స్వేచ్ఛఁ శ బొలుతువు సుమ్మీ! ౨౧

సీ. జ్ఞానాత్మకుడవుగాఁ శ జనునిన్ను బంధకారణమా నవిద్య చేరంగ రాదు
కాయాద్యుపాధియోగము మిథ్యగావున జననముఁ దన్మూల శ మనఁబడియెడు
భేదమునాత్మకు శ వెలయవు కావున బంధమోక్షంబులు శ పారమార్థి
కము లదేవిధమునఁగావు; నిన్నెఱుంగఁ జాలనియట్టి యవివేకముననె యాత్మ

ఆ. కవియుఁ గలుగుననుట శ యనఁదగుఁ బ్రాచీన, వేదమార్గమునకు శ విధిరహితదు
రాచరణము గల్గునట్టి పాపండుల, వలన బాధ దొడరు శ భంగియైన. ౨౧

క. లోకహితార్థము నీవే, ప్రాకటసత్త్వాఖ్య గుణముఁ శ బాటించుచు నే
యేకరణి వేదమార్గం, బీకుంభిని నిల్చు నట్టు శ లెంచుచు నీవే. ౨౨౫

2750

క. ఇల నవతరించు నట్లుగఁ, బలికితి మును; రాజులనెడు శ వ్యాజంబున వం
దలకొలది నాసురప్రకృతులుగా ధరఁబుట్టి మిగుల శ దుష్టాత్మకు లై. ౨౩౫

- క. చక్కనిధర్మము నేచెడు, నిక్కాలపువారిసంఖ్య యెంతయధికమై
మిక్కిలి బలమున నొప్పినఁ, జక్కాడి మహీభరంబు య సమయంజేయన్. ౨౪
- క. యదువంశము సత్కిర్తిని, బొదలంగాఁ జేయుటకును య బూజ్యనిజాంశం
బిదె యనఁదగు రామునితో, నుదయించితివి వసుదేవు య నుదవసితమునన్.
- సీ. సురపితృభూతముల్ య ఊణీశు లెల్ల నెవ్వనిమూర్తు లగుదురోభవ్యపాద
పద్మముల్ గడిగిన య పావనజలముల నెవ్వఁడు లోకాళి య నెల్లఁబావ
నముగఁజేయునొ జగన్నాథుఁడు లోకైకగురుఁ డధోక్షజుఁడునై య పరఁగునీవె
యోపరమేశ్వరా! య యీపట్టునం బ్రవేశించితి వట్లాటఁ య జేసి మాగృ
- తే. హములు మిక్కిలి భాగ్యవంశములె యయ్యె
దనను సేవించుభక్త సంఘతతుల కెల్ల
కామములె కాక దన్ను నిక్కముగ నిచ్చు
వత్సలత భూషణంబుగ య వఱలువాఁడు. ౨౫ 2754
- క. ఋతవచనుఁడు సుహృదుండును, గృతజ్ఞుఁడునుగా సతంబు య నెసఁగెడు నిన్ను
శతపత్రేక్షణ! ఎదలుచు, ఊతిఁ బండితుఁ డింక నెవని య జేరి హితమతిన్. ౨౬
- క. శరణమని వేఁడు దీనో, ధరణా! వృద్ధిక్షయములు య తలఁపఁగలేన
ట్టి రమానాథుని నిన్నే, శరణంబని యాశ్రయించు య జ్ఞానబలమునన్. ౨౭
- చ. అరిజనమర్దనా! దివిషదగ్రణి! సంతతికేనియోగమం
దురుతరనిష్ఠగల్గి మహిమోజ్జ్వలులై తగువారికే నదె
క్కరణిని గాంచరాకయె యఖండవిభూతి నెసంగునీవె యా
దరమున మాయదృష్టమున య దర్శన మిచ్చితి వీగృహంబునన్. ౨౮ 2757
- ఆ. దార తనయ మిత్రధనదేహ గేహది, మోహపాశరూపమునఁ జెలంగు
నీదుమాయ నిపుడె య మాదెసఁ గనకుండఁ, దొలఁగఁ జేయవయ్య య ధూర్తహరణ.
- క. అనిభక్తుం డక్రూరుఁడు, వినుతించిన నవధరించి య విశ్వేశ్వరుఁ డా
వనజాక్షుఁడు మాటలచేతనె మోహం బందఁజేయఁ య దలఁచినరీతిన్. ౨౯ 2760
- క. స్థితమాస్యమున నటింప వి, హితవాక్కుల నిట్లుపలికె; య నీవె గురుఁడవై
పితృసోదరుఁడవు సత ముపకృతి చేసెడుబంధువు నయి య యెసఁగుదు గానన్.
- క. ఆపదలఁ దొలఁగఁ జేయుచు, బ్రాపై పోషింపఁ దగినవారము మే మో
భూపాలక! దయనీయుల, మై పిల్లల మగుదు మెట్టు య లరసిన నీకున్. ౩౦ 2761
- క. మీవంటి పూజ్యతము లగు, దేవాధిపభక్తు లెల్లఁతెఱఁగులఁ జూడ
సేవింపఁదగినవార ల, దేవేళల శ్రేయ మొంద య నెంచుజనులచేన్. ౩౧ 2762
- క. సురలెల్ల స్వార్థపరులే, నిరతం బగుచుండు సాధునికరము లటుగా
క రహిం బరులకు నుపకృతి, బొరిబొరి నొనరించుచుంటఁ య బూజ్యతమములె,

- *క. జలమయములు తీర్థంబు లు, పలమృతాన్నిమయులు సురలుఁ శ బావనతను, వే
కలిగింపలేరు సాధులు, గలిగింతురు చూచినంతఁ శ గరుణా దానిన్. 3౧ 2764
- క. నీ వెన్న మాసుహృదులన్, భావింపఁగ శ్రేష్ఠుడవయి శ భాసిల్లుట ని
ష్ఠే వారణావతమునకుఁ, బోవందగుఁ బాండురాజశపుత్రులఁ గనఁగన్. 3౧౫
- క. వారల కుశలముఁ జక్కఁగ, నారయఁదగు మేలుదానశనగు మాకని య
క్రూరా! తలఁపుము; తండ్రియుఁ, ధారణి విడిపోవఁ జిన్నశతనమున వారల్.
- క. ధృతరాష్ట్రుడు పిలిపింపఁగ, వెతలంబడు తల్లిఁగూడి శ ద్వీరదపురికి నె
వ్వితముననొ వచ్చి యట దుఃఖితులయి యున్నారు తమ్ముఁ శ గృత్రిము లేచన్.
- క. అనివిందు మాంబి కేయుడు, తన దుష్పృత్రకులమాటఁ శ దప్పక వినుచున్
గను లెటుఁగనివాఁడౌటన్, దనయులవలె భ్రాతృపుత్రశతతులం గనమిన్. 3౪
- ఆ. ఆదరించువార శ లందొక్కఁడును లేమి, వగలఁ బొగులుచున్న శవార లనుచు
వినితి మట్లుగాన శ వేగ నీవరిగి యీ, విధము నిజమొ కాదొ శ వేయిగతుల.
- క. పరిశీలించి మహామతి, యరుదెమ్మా సుహృదయులకు శ నగునో సుఖ మే
కరణిఁ బ్రయత్నముచేసినఁ, ద్వీరపడి యటుచేయుదు మని శ వనమాలియిటుల్.
- తే. పలికి యక్రూరునిం బంపి శ భ్రాతఁ గూడి, యుద్ధవుడు వెంటరాఁగ సరోర్వొన్న తగుణ
గణవరిష్ఠుడు గావునఁగార్య మెన్ని, యరుగుదెంచెను దనదు మందరమునకును.

న లు వ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—ॐ ఆక్రూరుడు హస్తినగరమునకుం బోవుట. ॐ—

- క. కురువంశవర! యశోంకిత!, కరిపురమున కేగి యతఁడు శ కౌరవనాథున్
సరిదాత్తజునిం గుంతి వి,దురు బాష్ణాకు సోమదత్తు శ ద్రోణుని గృపునిన్. ౧౫
- క. ఇనసూను సుయోధను ద్రౌణిని బాండునృపాలతనయ శ నిచయమ్మును ద
క్కిన సుహృదులఁ గనిమర్యాదను మీఱనియట్లు బంధుశధర్మ మెఱుఁగుటన్.
- సీ. కుశలముల్ ప్రశ్నించి శ కోరి వారలు కుశలములఁబ్రశ్నింప నుశ త్తమవచస్సు
లలరఁగా బదులిడి శ యాగాందిసీపుత్రుఁ డట దుష్టవృత్తుల శ నరయుపాంతుఁ
దాను వారింగూడి శ తగినట్లు తిరుగుచు నల్పసారుండు దుశ్ష్టాత్మజన్ముఁ [యు
డగుచు దుష్టుల యిష్ట శ మనుసరించుచునున్న యాంబి కేయుని వృత్త శ మాత్మనర
- తే. చును నెలల్ కొన్ని యటనుండి శ సొరిదిఁ బాండు
తనయులకుఁ గల్గుతేజః ప్రతాపబలము

* ఆక్రూరవాక్యము. “నహ్యమ్మయానితీర్థాని నదేవా మృచ్ఛిలామయాః, తేఘనంతురు
కాలేన దర్శనాదేవసాధవః” అని మూలము.

- లను మహాస్త్రబలంబుల శ ననుపమాన
సద్గుణములను బరికించి శ చక్కనిగతి. ౪౪ 2774
- క. వారలపైఁ బ్రజలకుఁ గల, సారతరప్రీతిఁ గాంచెఁ శ జక్రికిఁ దెలుపన్
గోరి యతం డఁట మఱియును, భూరమణునిపుత్రకులు కుశబుద్ధులు గానన్. ౫
- చ. గరళముపెట్టి పాండవులఁ శ గాలునివీటికిఁ బుచ్చునెంచి న్యా
యరహితకార్యముల్ మఱియు శ నారసి చేసిన వానినెల్లఁ ద
త్పురమునఁ గుంతియున్ విమలబుద్ధియుఁ గార్యవిదుండు శాస్త్రవి
ద్వరుఁడు హితుండు నై సతము వర్ధిల నున్విదురుండు చెప్పఁగన్. ౬ 2776
- చ. వినియె నెఱింగెఁ; గుంతియును శ వీటికి నావసుదేవపుత్రకుం
డనుపఁగ వచ్చియున్న తనయన్నను గానఁగఁబోయి నెమ్మదిన్
దనజనకాన్వయంబు చరితల్ స్మరియించుచు నశ్రుబిందులే
శనికర నేత్రయై పలికె; శ సౌమ్య! ననున్ జనకుల్ సహోదరుల్. ౭ 2777
- క. అనుజాత లక్కలున్ ద, త్తనయులుఁ గులకాంత లట్లై శ దయగలసఖులున్
నను నాబిడ్డలఁ దలఁతురె, యనఘా! మాయన్నపుత్రుఁ శ డై రక్షకుఁ డై. ౮ 2778
- చ. శరణముచొచ్చు భక్తులకుఁ శ జక్కఁగఁ బోటునొసంగు ప్రోడయై
నిరుపమ పద్మణంబుల నశనింద్యవిభూతిని బెంపుమీలు నా
హరియు సరోజనేత్రుడగు శ నట్టిహాలాయుధుఁడున్ స్మరింతురే
కరుణను మేనయత్త యనఁగఁ దగు నాదుకుమారులం దగన్. ౯ 2779
- సీ. వృకసంఘములలోన శ నెట్లొ చిక్కినజింకవలె సపత్నులలోన శ భవ్యరీతిఁ
జిక్కి సంతతము నుజింతించు నన్నును దండ్రీలేనట్టి నాతనయపంచ
కమ్మును మధురవాక్యమ్ముల శ్రీహరి యూటడించునె యని శ యొప్పుమీఱఁ
బ్రశ్నించి యంతట శ భగవంతునింగూర్చి ప్రార్థించె నిట్లు; విశ్వాత్మ! విశ్వ
తే. భావనా! కృష్ణ! కృష్ణ! సర్వజగదధిప
యోమహాయోగినాయక! శ యోమహాత్మ!
బాలకులతోడ నెన్ని యో శ వగలఁబోగిలి
నిన్ను శరణముచొచ్చిన శ నన్ను నబల. ౧౦ 2780
- క. పరిరక్షింపుము మృత్యువు, కరణిన్ భవసాగరంబు శ కనఁబడుచుండున్
నరు లద్దానికి వెఱుతురు, పరమేశుఁడ వీవె యట్టివారిని గావన్. ౧౧ 2781
- క. అపవర్గ మీయఁదగు నీ, దుపదాంబురుహంబుకంటె శ దోచదు వేఱొ
క్కపరమశరణము దేవే, శపతీ! తలఁచితి మదాత్మసత్యముగాఁగన్. ౧౨ 2782
- సీ. ధర్మాత్మకుండయి శ తలపోయఁగ నపరిచ్ఛిన్నుడై యలరారిజీవసఖుఁడు
నయి మఱి యణిమాదిశక్తై శ్వర్యయుక్తుడై జ్ఞానాత్మకుఁడునయి శ సర్వవేత్త

యగుచు నొప్పుదు వంచు శ నమరులు కొనియాడు శ్రీకృష్ణు నిన్ను నాశ్రితవర
నాశ్రయించితి దేవతాధిపా! మ్రొక్కుదు ననికుంతి తమవారి శ నఖిలలోక[దుని

తే. పతిని శ్రీకృష్ణుని స్మరించి శ పట్టరాని

వగను మీప్రపితామహి శ వసుమతీశ

చంద్రమా! యట్టెపలవించె శ శాంతిలేమి;

విదురుఁ డక్రూరుఁడును జాల శ వెతలఁగాంచి. ౧౪

2783

క. సురుచిరయశులౌటఁ బృథా, తరుణీదుగిఖమ్ము సుఖముఁ శ దమరు సమముగాఁ
బరికించి యనుభవించుచు, నురుతద్దుగిఖమును బాప శ నూహించి తగన్. ౧౪౫

ద. తనయులు దేవతాంశములు శ బాలిచి పుట్టినవారు నీకుఁ జిం

తను గననేల యూటడుము శ తల్లిరొ! యంచని; రంత గాందినీ

తనయుఁడు కృష్ణుఁడెంతకును శ దాఁ బయనంబయి దుష్టపుత్రకుల్

మనసుఁగలంపఁ దమ్మునికుశమారులఁ గృత్రిమబుద్ధిఁ జూచుచున్. ౧౪౬ 2785

క. తానేమి చేయకుండిన, మానవపతికడకుఁబోయి శ మరల సుహృత్సం

తానము విన బంధుహితం, బై నెగడి సుహృత్త తంబునగు పద్ధతినిన్. ౧౬ 2786

క. పలికె సభామధ్యస్థితు, నిలాధిపుం గాంచి; కురునశరేంద్రులు గడియిం

ప లలిం జెలంగు కీర్తిని, వెలయించెడు ప్రోడ నీవు శ విశ్వం బందున్. ౧౬౫

క. కనుకన్ విచిత్రవీర్యుని, తనయా! యనుజుండు పాండుధరణీపతి స్వ

ర్గనివాసమునకుఁ జనఁగా, జనపతిపీఠంబు నెక్కఁజాలితి విపుడే. ౧౭ 2788

నీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారణిఁ బ్రోచుచు శీలము వెలయంగఁజేసి ప్రజల

కనురాగ ముదయించునట్టు లొనర్చుచు స్వజనులయెడ సమత్వంబు గలిగి

వర్తించుచుందువే శ భవ్యకీర్తిశ్రేయములఁ బొందఁజాలు; దశట్టులుగఁ గాక

తక్కిన నపకీర్తిఁ శ దప్పక పొందుచు నరకమొందఁగలావు శ నరపతీంద్ర;

తే. కావునం బాండుపుత్రుల శ నేవిధమున

నీకుమారులఁ గందు వశ్లే కడంగి

కాంతువే న్యాయసమ్మతిఁ శ గాంతు వెపుడు

ధరణిపాలక! జగమందు శ నరసి కనిన. ౧౯

2789

క. ఏవరికి నెవ్వరితోడ న,నవరత సంవాసమొప్పు శ నాఁ దగునుడి యె

ట్టివిధమునను జెల్లదనూ, స్వవర్షమును గూడి తనకెసావాస మిలన్. ౧౯౫

క. కలుగదు పోయికఁ దనపు, త్రులతోడఁ గళత్రముఖులతో నదియెట్టే

గలుగునని చెప్పఁదగునే, యిలాధిపా! జంతు వొకఁడె శ యిటఁ బుట్టుఁజొమి!

*క. తానొక్కఁడే మృతినొందును, గాని మఱొక్కరునిగూడి శ కాంచఁడు మృతినిం

*“ఏకః ప్రసూయతే జంతు రేకవివ ప్రళీయతే, ఏకోఽనుభుంక్తే శుకృత మేక వివచ
దుష్కృతమ్.” అని మూలము.

గానఁడు పుణ్యము పాపము, తా నొక్కఁడె చేయు ఫలముఁదానె గనియెడున్

క. ఇతరుం డీవిషయంబుల, జతగూడఁడు; కౌరవేంద్ర ! శ చక్కనధర్మా
ర్జితమగు ద్రవ్యము పుత్రులు, సతులను బహురూపనామ శ సంతతిమిషచేన్.

క. పలువురు హరింతు మత్స్యంబులకుఁ జీవనములైన శ పుష్కరములఁ బె
క్కులు తక్కినమత్స్యంబులు, చెలఁగుచు హరియించుగతిని శ సిద్ధం బిదియకా.

సీ. ధర్మమార్గంబును శ దప్పి విత్తంబును దా నుపార్జించి యశద్దానిచేతఁ
దనవారలను భ్రమంబునఁ గట్టపడి ప్రోచి నట్టిపుత్రులు భార్య శ లర్థములును
బ్రాణముల్; భోగమ్ము శ వదలినయాసించు నయ్యవిద్యాంసుని శ సంతమందు
వదలిపెట్టును జుమి; శవరుస విత్తముఁగూర్పఁ బాపమైనర్చి ద్రవ్యంబుదానిఁ

తే. గొనుచుఁ బుత్రాదులున్ దన్నుఁ శ గొనక వదలఁ

గా సహాయం బొకండులేకయె రవంత

యేని పరమార్థ మిదియని శ యెఱుఁగలేక

కోర్కి యెద్దిఫలింపమిఁ శ గుందు నొంది. ౨౩౪

2795

క. తనధర్మమందు విముఖతఁ, గని తిరిగెడు మూఢజనుఁడు శ కడు ఘోరంబై
కనఁబడు నంధంతమసున, ననిశము పడియుండుఁ గాన శ నవనీనాథా! ౨౪

క. తలపోయఁగ లోకం బిది, కలతోడఁ మాయతోడఁ శ గడువర్ధిలు కో
ర్కులతోడఁ దుల్యమని యి,మ్ముల నెంచుచు నింద్రియములఁపొగ రడఁచుచొగిన్.

క. తననుం దానే నియమంబున నుండఁజేసికొని సకముండుగ వర్తిం
పను నేర్చి శాంతిఁగనఁదగు, గనుకన్ నీవట్లుచేయఁగఁ దగు రాజా! ౨౫

చ. అనుటయుఁ గాందినీసుతుని శ యప్పలుకుల్ విని యాంబికేయుఁ డి
ట్లనియెను సౌమ్య ! దానపతి ! శ యాయమృతంబును బొందినట్టి మ
ర్త్యునివలె మంగళంబు నిడి శ యొప్పిదమైతగు నీదువాక్సుధన్
గొనకొని యెన్ని వారములు శ గ్రోలినఁ దృప్తియుఁ దీఱకుండెడున్. ౨౬ 2799

సీ. పుత్రానురాగంబుఁ శ బొందుట విషమమై చంచలత్వమ్మును శ జాలఁగవిన
నామనంబున సౌమ్య ! శ నీమాటలివ్వి సుదామనామకమహీధరమునందుఁ
బుట్టిన విద్యుత్తు శ భూరితరస్ఫటికశిలామయంబుగఁ శ గ్రాలునందె
మించి ప్రకాశించి శ యంచితగతి నడంగినయట్లు నిల్వక శ చనియెడు; ఊతి

తే. భారహరణార్థ మాయదుఃఖవంశమందు

నవతరించిన యీశ్వరు శ నాజ్ఞ నెవ్వఁ

డెట్లు తప్పింపఁగాఁజాలు శ నెన్నిచూడ

శక్యములుగాని త్రోవలఁ శ జనును మాయ. ౨౮

2800

క. అల మాయాయోగంబున, లలితవిలాసమున జగములన్ బుట్టింపం

గలిగి యటఁ జొచ్చి కర్తం,బులఫలముల వేటువేటఁ శ బోల నొసఁగుచున్. ౨౮౫

క. మనమున నూహింపఁ దరం,బునుగాని విహారమునఁ బ్రభూతవిభూతిం
గొని భవచక్రముఁ ద్రిప్పెడు, ఘనునకుఁ బరమేశ్వరునకుఁ శ గైమోడ్తుఁ దమిన్.

క. అని పలికెడు ధృతరాష్ట్రుని, మనమునఁగల భావ మెఱిగి శ మాధవుకడకుం
జననెంచి మిత్రవర్ముల, యనుమతి నక్రూరుఁడొంది శ యపుడె పయనమై. ౩౦

క. అరుదెంచె నంతమథురా,పురమున కట రాముఁ గృష్ణుఁ శ బొడఁగాంచి మహీ
వరుఁ డప్పాండుకుమారులఁ, బరికించెడురీతిఁ దెలిపి శ పలికెన్ మఱియున్. ౩౦

క. నను నేటికిఁ బంపితివో, వనజాక్షా! యందుఁ గన్నశవర్తనముల నె
ల్లను జెప్పితి నని గాందిని, తనయుం డెఱిగించె సుంత శ దాడక భక్తిన్. ౩౧

క. శ్రుత్యంతప్రతిపాదిత, నిత్యమహైశ్వర్య! మానిశనియతార్చిత! జ
న్మాత్యయరహితా! మాయా, కృత్యసురక్తా! పరేశ! శ కేశవ! నృహరి!

ఉ. స్థావరజంగమాత్మక విశాలసరోజభవాండసర్వతః
ప్రావృతదివ్యతేజ! చతుశరాననపంకజనేత్ర! శూలభృ
త్పావకసూర్యశీతరుచిపాకరిపుష్పముఖస్వరూప! లో
కావనదక్ష! భక్తహృదయాంబుజవాస! నిరంజనా! విభూ!

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా! శ నిర్మలానందశీలా!
వరమునితతిలోలా! శ భర్తభారమ్యచేలా!
కరతలధృతశైలా! శ కాలజీమూతనీలా!
హరిముఖసురపాలా! శ హరిగోపాలబాలా!

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్వ
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచివంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితం బైనశ్రీతాండవ
కృష్ణభాగవతంబునందుఁ బూర్వభాగము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

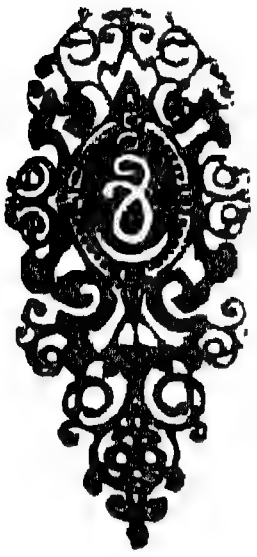

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ తాండవకృష్ణ భాగవతము

దశమ స్కంధము

ఉత్తర భాగము

ఏ బ ది య వ య ధ్యా య ము.

నారదముఖ్యామర

మానీంద్రసమర్చితా! సశమస్తశ్రుతి సం

తాననుత! దివ్యమహిమా!

శ్రీనిలయా! దివ్యరూప! శ్రీరాధేశా!

❖ జరాసంధుడు మధురాపురము నరికట్టుట. ❖

వ. మహాప్రభూ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము. పరీక్షిన్న రేంద్రునకు ననం
తరకథాకథనపరాయణుం డై శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

చ. భరతకులర్షభా! వినుము శ భార్యలు కంసున క స్తి ప్రాప్తి నాఁ
బరఁగెడువార లిర్వురును శ వర్ధిలుచుండి రనూనసంపదన్;
హరి తమనాథునిం దునుమ శ నత్యధికంబగు దుగ్గఖ మేఁచఁగా
నరిగిరి తండ్రియింటికి మహాపదఁ దెల్పఁగఁ జింతఁ గూర్పఁగన్. ౧

క. వగ పంతకంత కుబ్బుఁగ, మగధావనిపాలుఁ డై సశమస్తవిధములం
దగిన జరాసంధున కి,మ్ముగఁ దమకున్ విధవత యెటు శ పొసఁగెనొ దానిన్. ౨

క. వదలకయుండ వచించిరి, మదపౌరుషములఁ జెలంగుమాగధుఁ డట్లా
సుదతులవలనఁ దదప్రియ,ము దగన్ విని శోకరోషములు పెనఁగొనఁగన్ ౨౪

చ. ఊతిపయి యాదవాన్వయము శ ఊణత నొందఁగఁజేయఁజాలు ను
న్న తమగుహాన్నిఁ బూనె; జననాయక! యవ్వల మాగధావనీ
పతి పరవీరులన్ గెలుచుపంతము దీర్పఁగ వీరవారముల్
జతనముమీఱి రాఁ జనియెఁ శ జక్రినివాసము ముట్టడింపఁగన్. ౩౪

క. ఇరువదిమూఁ డఱ్ఱొహిణు,లురుజవ మలరంగరాఁగ శ నుర్వీపతి శ్రీ
హరివాసమైన మధురా,పురవరమున్ ముట్టడించెఁ శ బూనిక మెఱయన్. ౪ 5

- క. నలుదెసల నొక్కరీతిగఁ, జెలియలికట్టం ద్యజించి శ చెచ్చెట భూమి
వలయము ముంపఁగఁ బొరలిన, జలనిధివలె నడ్డగించె శ నేనలతోడన్. ౪౪ 6
- చ. తననగరంబు నక్కరణి శ దర్పముచే నరికట్టినట్టి దు
ర్జను నభియాతిఁ దానెఱిఁగి శ సర్వవిదుండగు చక్రి స్వీయులౌ
జనులు భయాతిరేకమున శ స్వాంతము లార్తి దగంగనుంట నె
మ్మనమున నెంచి భూభరముమానుచు కారణమూని తా భరన్. ౪౫ 7
- క. అవతారమందుటయు నొక్క విధిం దలపోసి దేశకాలానుగుణం
బవితథము నైనగతిఁ దన, యవతారఫలంబుఁ గూర్ప శ నాత్తం దలఁచెన్. ౬ 8
- ఉ. తా నొనరింపఁగాఁ దగిన శ తత్సమయోచితకార్య మేదియం
చానళినాయతాక్షుఁ డెద శ నపు తలంచుచు నిశ్చయించె; ని
ట్లీనృపనేనలం దొలుతఁ నే పొలియించెద వీని కట్టెలో
నై నరనాయకుల్ తమమహాబలమున్ గొనివచ్చి రిత్తఱిన్. ౭ 9
- క. ధరణికి భారముగాఁదగు, గురునేనల వీనినెల్లఁ శ గూల్తును; రథకుం
జరహాయభటసంకుల మీ, పరసై న్యము జనులకెల్ల శ భయదంబు నగున్. ౮ ౧౦
- క. ఇరువదిమూఁ డక్షౌహిణు, లరయఁగ నీనేనలున్న శ వట్టొటను నేఁ
బరిమార్తు వీని మాగధుఁ, దరుణంబున; నిందుఁ జంపఁదగ; దీతండున్. ౯ 11
- మ. మరలన్ నేనలఁ గూర్చుకొంచు మధురన్ శ మర్దింప నేతెంచు ని
క్కరణిన్ వారలఁ జంపవచ్చు నిదియేకార్యంబు; భూభారమున్
హరియింపన్ జనియించినాడఁగద యాశ్రయస్థిమముం గాచుటల్
దురితాత్మప్రజమున్ వధించుటయుఁ దోడ్పడ్డో ధర్మరక్షావిధుల్. ౧౦ 12
- మ. కొనసాగించుట య ట్లధర్మమును నీశక్షిణిన్ సమూలంబుగాఁ
గను విధ్వంసముచేయుటల్ తలఁపఁగాఁ శ గార్యమ్మలౌ నాకు; నీ
తను వీకార్యములం బొనర్పఁగనె సంధార్యంబు గానయ్యె; నిం
కను గల్గంగల కార్యజాలముల దీక్షం దీర్పనౌ నిమ్ములన్. ౧౧ 13
- చ. అని యిటు లెంచుచుండ నపు శ డంబరమధ్యమునుండి సూర్యకాం
తి నడఁచు తేజమొప్పఁగను శ దివ్యరథంబులు రెండు యుద్ధసా
ధననికురుంబముల్ వెలయఁ శ దత్తణమే వరసూతయుక్తి వ
చ్చెను; రథయుగ్తమందు నటఁ శ జిత్రపురాతనశస్త్రముఖ్యముల్. ౧౨ 14
- క. నిరుపమములు దివ్యములును, బరభంజనచణములు నయిభాసిల్లఁగ శ్రీ
హరి వానిన్ సంకర్షణుఁ, బరికింపు మటంచుఁజూపి శ పలికె నయమునన్. ౧౩ 15
- చ. కనుగొను మార్య! నీవె, కడఁగండ్లను బాపుచుఁ బ్రాపుగాఁ దగన్;
మనియెడు యాదవావళిని శ మైకొనియెన్ వ్యసనంబు లోప్రభూ!

- యనుపమయుష్టదీయరథ శ మల్ల దె వచ్చె నభంబునుండి దీ
నిని గనుమా ప్రియంబులయి శ నీవుధరించెడు నాయుధావళుల్. ౧౩ 16
- క. పరికింపు మవిగొ యీరథ, వరమున్ శీఘ్రంబ యెక్కి శ వాహినులను సం
గరమునఁ బొలియించి విపత్పరంపరం గుందుస్వజనశపటలము దయతోన్. ౧౩౪
- క. కరుణమెయి నుద్ధరింపుము, పరోపకారులకు నెల్లభద్ర మొసఁగుమా
పరమేశ ! యేతదర్థమె, నరలోకమునన్ జనించినారము గాదే. ౧౪ 18
- క. ఇరువది మూడఁజొహిణు,లురుభారము భూమి విడుచు శ నొప్పెడు వీనిం
బరిమార్చి పృథ్వివెతలన్, గరుణమెయిం దీర్పవయ్య శ కడుఁ బూనికతోన్. ౧౪౪
- చ. అనియిటు లన్నకుం దెలిపి శ యాతఁడు సమృత్తిజౌపఁ జక్కఁగా
మనములఁ గార్యభారమును శ మాన్వంగ నెంచుచుఁ గత్తశంబులం
గొని ధరియించి యల్పముగఁ శ గూడినసేనలఁగూడి యప్పు స్యం
దనములనెక్కి యాయుధగణంబులఁ దాలిచి పూన్కిఁ దీర్పఁగన్. ౧౪౫ 20

తరళవృత్తము.—

- పురమువెల్వడి; గంత వేడుకఁ శ బూరుపోత్తముఁ డుల్లస
ద్దరము నొత్తెను దారుకుండు రథంబుఁదోలఁగ రోహిణీ
వరుఁడు శంఖము నొత్తె దాననె శ వైరిసేనలగుండియల్
కరము వేపథు వొందె నయ్యది శ గాంచి మాగధుఁ డుద్ధతిన్. ౧౬ 21
- *నీ. వచ్చెడువారలఁ శ బరికించి హరితోడ నివ్విధిఁ బూన్కివశించెఁ బూరు.
షాధమా! సందర్భనానర్హరూపుఁడా! నీవ మందుఁడ వాదు శ వీవ బంధు
హనన మొనర్చినయట్టిప్రోడవు గాన నీతోడనిప్పు డశనీక మేను
జేయఁగా నొల్లను శ జిన్నవాడవె కాక యొక్కరుండవు నొటయ్యుద్ధ మొనరు
తే. పంగ సిగ్గయ్యెడిని దొలఁతగంగఁ దగును
నీకు దూరంబుగాఁగ జరిని యిది యిట్టి
దగును; రామా! రణంబు చేయఁగను శ్రద్ధ
గలిగినం బోరుమా ధైర్యకలితుఁడ వయి. ౧౪౫ 22
- చ. పరుగిడరాదు పోరునెడ శ భారతరాస్తదిషువ్రజంబు ని
ర్భరగతి నీశరీరమును శ బైపయిఁ జీల్పఁగ దానివీడి స్వః
పురమున కేగుమా; శరసముహమునన్ నను నొంపఁ జాలుదే

* “హేకృష్ణ పురుషాధమ, గుప్తేనహి త్వనూ మందనయోత్యేయా హి బంధుహాన్” అని
మూలము. “పురుషాధమాయస్య” అనిసమాసము. గుప్తేన. సర్వాంతరత్వాద్ధర్మవాసన్తేణ. హేఅమంద.
బద్ధాతీతిబంధుః అవిద్యా. తాంహంతీతి. అవిద్యానిరాసనేతి.” వ్యాఖ్య. ఈయర్థసార మీపద్యమునఁ
గలదు.

మరణముఁ గూర్పుమా యిచట శ మాటలు పెక్కిఁక నేల యం చనన్. ౧౯ 23

చ. వనరుహనేత్రుఁ డిట్లనియెఁ శ బౌరుషముం గడుఁజూపుచుండు శూ
రనికర మంతెకాని సమరంబున బింకములాడఁబూన రో
జనవర ! యాతురుండవయి శ చావఁదలంచుచునున్న నీదును
క్తినిచయ మేము గైకొనము శ ధీరులమాటలె మాకు గ్రాహ్యముల్. ౨౦ 24

ఉ. అంతట నాజరాతనయుఁ శ డాగ్రహమే తనుఁ దొందఱింప దు
ద్ధాంతబలంబుతోడ ధ్వజశరాజి మహారథవాహనాశ్వముల్
దంతి గణంబు సారథులు శ తన్నొగి గొల్వఁగ గొప్పసేనతో
నెంతయు వేగ సోదరుల శ నిర్వురఁ జుట్టుకొనెం జలంబునన్. ౨౧ 25

చ. అనిలుఁడు మబ్బుతోడఁ గమలాపుని రేణుతతిఁ ధనంజయున్
గనుఁగొనరానిచందమునఁ శ గప్పెడురీతిగఁ దోచె నద్ది; నం
దునితనయుండు రాముఁడును శ దోరపువేడుక నెక్కియున్నస్యం
దనములు వారియావృతినీదర్శనయోగ్యము లయ్యె నత్తఱిన్. ౨౧౪ 26

క. గరుడధ్వజంబుగల యా, హరిరథమును దాశకేతనాంచితమగు రా
మురథంబును గనఁజాలక, దురమును గనువేడ్క నగరతోయజనేత్రల్. ౨౨

ఆ. హర్ష్యములను గోపురాట్టాలకంబుల, నెక్కి యుంట శోక శ మేచ నపుడె
సొమ్మసిలిరి; హరియు శ నిష్ఠాడ్కిఁ బరసైనన్, జలదపంక్తి మిగుల శ సంతసమున.

క. తనసైన్యము శరమయవృష్టిని ముంచుచుఁ బీడనొందఁ శ జేయఁగఁ గని యా
ర్తిని బాపనెంచి విబుధులు, దనుజులునుం బూజచేయఁ శ దగుశార్ఙ్గంబున్. ౨౨౪

క. త్వరపడి గ్రహించి మిగులన్, మొరయించె; నిషంగవర్యమున నుండి శరో
త్కరమును గైకొని యుత్తమ, శరాసనమ్మునను గూర్చి శ శౌర్యము పొంగన్.

క. ఆకర్ణాంతము జ్వాలతి, కాకర్షణ మాచరించి శ యట్టై శితశరా
స్తోకమహాగ్నులఁ బరపెన్, జీకాకుపడంగ శత్రుసేనలు పెలుచన్. ౨౩౪ 31

ఆ. ధనువలాతచక్ర శ మన గుండ్రముగఁ గానఁ
బడుచునుండ దంతివరము లశ్వ
ములును స్యందనములు శ బలములు తెగిపడఁ
జేయుచుండె సురలు శ చేరి చూడ. ౨౪ 32

సీ. కుంభస్థలంబులు శ ఖోణిపైఁదెగిపడఁ గరులు; శరచ్చిన్నశకంధరమ్ము
లగుచు హయంబులు శ హరవాహనధ్వజరథికసారథులొచు శ రథవరములు
విచ్చిన్నదోఃకంఠ శ వితతులై కాల్పలములును మ్రందెను; హరి శ యలఘుబాణ
ములు వైవ నీరీతి శ నిలఁబడియున్నట్టి కరిఘోటకపదాతి శ గణతనువుల

తే. నుండి వెలువడుచున్నట్టి శ యుగ్రరక్త
 పూరములు శైవలినులను శ బోలిపాటె;
 బాహువులు సర్పములుగాఁగ శ వైరివీర
 శీర్షములు కచ్చపములుగాఁ శ జెలఁగుచుండ. ౨౬

33

క. హతకరిగణములు ద్వీప, ప్రతతులుగా నిహతవాజీరాజియు గ్రాహ
 కృతిగాఁ గరములు మీనవి, తతులుగ శైవలము లట్లు శ తగఁ గేశంబుల్. ౨౭౪

క. ధనువులు తరంగములుగా, ఘనశస్త్రాస్త్రాదికములు శ కడువడి నీటం
 జనుచున్న గుల్మములుగాఁగను; జర్మములెల్ల సుల్లశగా భయదములై. ౨౮ 35

చ. వరమణిభూషణోత్కరమే శ వాలుకలై యుపలోత్కరంబులై
 పరువడిఁ బాటుచుండఁ గనుపట్టెను భీరుభయంకరమ్ముగా
 నిరుపమవిక్రమాధ్యులకు శ నిర్భరహర్షకరంబుగా; మహా
 త్తర రణరంగ మయ్యెడ నితాంతము ఘోరము మంజులంబునై. ౨౮౪ 36

క. ఇరు దెగలకుఁ గనుపట్టె; న, పరిమేయమహాప్రతాపభాసురుఁ డగుచున్
 హరి సోదరుండు రాముఁడు, పరులన్ ముసలాయుధమున శ బల్విడిఁ ద్రుంచెన్.

సీ. జలరాశిభంగి ఘూర్ణిలుచు జరాసంధపాలితంబగుచు దుశ్షౌర మగుచు
 దుర్గమంబును బరవర్గభైరవము నొ పైన్య మయ్యది కేళిచందముననె
 విక్రమించుచు మహావీరులౌ వసుదేవతనయులచేఁ బ్రపంచనిచయపరి
 పాలకవరులచే శ నోలిఁ బరిక్షిణముగఁ జేయఁబడియె; నిహాస్పిక్కిఁ గృష్ణుఁ

తే. డరులఁ ద్రుంచుట చిత్ర మెవ్వరుసగాదు

స్వీయలీలలు కనఁబడఁ శ జేయఁబూని

త్రిజగములకును సృష్టియు శ స్థితియు నంత

మును దగంగూర్చుచున్ సర్వము గనుఁగొనుచు. ౨౯౪

38

క. అనుపమ సకలగుణంబులకును దానే దావలమయి శ కోర్కు లొసఁగుచుం
 దనయంత దానెయై తగు, వనజాక్షుఁడు శత్రువీరశవార మడఁచుటల్. 3౦ 39

క. పరికింపఁ జిత్ర మెటులౌ, నరరూపముఁ దాల్చి దానినైనె జము నెల్లన్
 బరులకుఁ గనఁబఱచుట శ్రీ, హరికృత్యము వర్ణ్య మయ్యె శ నవనీనాథా!. 3౦40

చ. తనబలముల్ క్షణంబున హతంబులుగాఁగ మహాగ్రహంబునన్
 వనరుహనేత్రు సోదరు నశవార్యపరాక్రముఁ దాకి యంతలో

నన విరఘుండునై తనయశనంతబలం బటు వ్యర్థమైన నే

మనుటకుఁ దోచకున్న జరయత్తజునిం గని విక్రమంబునన్. 3౦౪

41

చ. హలధరుఁ డత్యుదగ్రమగు శ నట్టిప్రయత్నముచేత సింహముం
 గలహమునన్ జయింప నొకగంతున సింహముపైఁ బడంగ ని

ములఁ జనురీతిగా స్వరభరమున్ వడి డిగ్గి బలంబు పొంగఁగాఁ
జలమునఁ బట్టె; నాబలుని శ సాహసముం గని యమ్ముకుందుఁడున్. 3౧ 42

*ఉ. వై రివిదారణక్షముని శ వారుణపాశములన్ దగిల్చి యెం
తేరయ మొప్పుఁగా మనుజు శ లేడైఱఁ గట్టెడు రశ్మిసంతతిన్
గోరికఁ గట్టి చంప మదిఁగోరెడు నన్న తలంపెఱింగి యా
దారుణకార్య మాపుటకుఁ శ దాఁ దలపోసెను నేర్పుమీఱఁగన్. 3౧౪ 43

తే. భావికార్యము లీతనివలనఁ గలుగఁ
గలవు; పలుమాలు లీతండు శ బలములఁ గొని
వచ్చు వాని వధింప భూభార మడఁగుఁ
గొంతయే గాన వధియింపఁగూడ దితని. 3౨ 44

చ. అనితలపోసి చంపఁ దగఁదంచు హలాయుధకృత్యమాపి యా
తని విడిపించె; మాగధుఁడు శ త న్నిటులోకపతుల్ విముక్తుఁడే
య నలముకొన్న లజ్జ నభిరయాతిభయంకరుఁ డయ్యు వీరులుం
దనుఁ గొనియాడనొప్పియును శ దత్కృతికిం బ్రతిచేయు కోరికన్. 3౨౪ 45

చ. వనమునకేగి నిష్ఠమెయి శ వాంఛలుతీర్పఁగఁ జాలుసత్తపం
బును విధిఁజేయ నెంచి యటు శ పోవఁగఁ ద్రోవకు నడ్డమై జరా
తనయుని మిత్రులైన నృపతల్లజు లాపుచు దై వతంత్ర మొ
య్యనఁ దముఁ బ్రోత్సహింప నిటు శ లత్తఱి బల్కిరి నేర్పుమీఱఁగన్. 3౩ 46

సీ. అత్యంతచిత్ర శరద్ధార్థముల్ గల్గిన వాక్యమ్ము లవ్వి యివ్వడువునఁ దగె
నార్య! యల్పులవంక శ నధికునకుం బరాభవముగల్గుటయు దైవబల మెన్న
నధిక మంచని తోచు శ నరయఁగా నిజకర్తృబంధముచేత నెవ్వారికే బ
రాభవ మొనఁగూడురాదు మాన్పఁగదాని దై వతంత్రముదాటఁదరముగాదు

తే. నీ వెటుంగవె యిదని యశనేకలౌకి
కోక్తులను బల్కి వారించి శ రొక్క మొగిని;
యదువులనెటుంగుఁ గావున శ నదియు నతని
కప్పటికి న్యాయమేయని శ యాత్మఁ దోచె. 3౪ 47

క. ఆవల బార్హద్రథుఁ డన, భూవినుతిం గన్న మగధశభూపాలుం డ
ట్లావాసుదేవుఁ డూరక, పోవిడిచిన దుర్తనుఁడయి శ పోయె నగరికిన్. 3౫ 48

క. బలములు హతములు కాఁగాఁ, జలఁమూనియె చొచ్చెఁ దనదుఃజనపదమును; శ్రీ
జలజాతుం డక్షతనిజ, బలుఁడై రిపుబలమహార్థశవము దాఁటి తగన్. 3౫౪ 49

* “పథ్యమానం హతారాతిం పాతైర్వారుణమానుషైః” అని మూలము. “వారుణైర్నాగైః
భూతైః మానుషైః రక్షాదీభిః” అని పంకిధరి.

- చ. సురవరు లద్దిరా! యని ప్రసూనములం గురియింప, మెచ్చుచుం
బురజనులెల్ల మోదమునఁ శ బొంగెడునాత్మలఁ ద న్నెదుర్కొనన్
గరముల నెత్తి మాగధనిశకాయము వందిగణంబు సూతులున్
నిరుపమగేయసంతతి విశనిర్తలమా విజయంబుఁ బాడఁగన్. 32 50
- చ. హలధరుఁగూడి మిత్రగణ శ మాదృతి వెంబడిరాఁగఁ బత్తనం
బెలమిని జొచ్చె; శ్రీహరి యశభీష్టదుఁ డివ్విధిరాఁగ శంఖభే
రులును మృదంగదుందుభులు శ రూఢికి నెక్కిన తక్కుతూర్యముల్
బలువిడి మ్రోఁగె వేణుముఖశవాద్యరవంబులు చక్కఁగాఁ దగెన్. 324 51
- చ. మనమున వానిమెచ్చుచును శ మార్గములం గయిచేసి భూరికే
తనముల నెత్తి సంతసము శ తమ్ముమఱింతగఁ బ్రోత్సహింపఁగా
జనులొగి నిల్చియుండ శ్రుతిశసంతతినాదము నిర్భరంబుగాఁ
దనరఁగఁ గౌతుకాతిశయశతన్ మణితోరణపంక్తి గట్టిఁగన్. 3౯. 52
- సీ. మానిసీమణు లొగి శ మాల్యదధ్యక్షతాంకురములఁ జల్లుచుఁ శ గూర్చి నెఱుపు
కనుఁదమ్ములొప్పంగఁగరమున్నే హంబుగఁదనుఁజూచుచుండఁజొశచ్చెను; రణంబు
నందు నార్జించిన శ యర్థంబు వీరులభూషణంబులు యదుభూపవరున
కాయుగ్రసేనున శ కర్పించెఁ దా నెల్ల జగములకుం బ్రభుశస్త్రముఁడయి
- తే. యొప్పియుండియు నాచారశ్రమాని, యంత
నాజరాసంధుఁ డపజయ శ మాత్మ నేఁచ
మరల నక్షౌహిణుల మున్నుశమాడ్కిఁ గూడి
వచ్చి రణమొనరించి యశవ్వరున నోడి. ౪౦ 53
- క. మరలం జని మఱియు బలో,త్కరములఁగొని వచ్చి యుద్ధశధరణికి బలియి
చ్చి రయమ్మునఁ జని యివ్విధి, జరకొమరుఁడు పదియు నేఁడుశసారులు పూన్కిన్.
- క. అనిచేసి కృష్ణపాలితు, లనఘులు నగుయదునృపాలు శ రత్యుద్ధతి స్వీ
యనిఖిలసేనలఁ గూల్పఁగఁ, జనుచుండెఁ బురంబుచేర శ సంతస మాటన్. ౪౧
- క. హరితేజము తోడుపడన్, బరాక్రమముమీఱ వృష్ణీశవరులు పరబలో
త్కరముల నడంచి రంతట, జరాసుతుం డీర్ష్యపూని శ స్వబలనిహతికై. ౪౨4
- క. మనమునఁ గుందుచు హరిబలు, లని మొనఁ దన్నున్ జయించియఁజ్ఞెవిడువఁగాఁ
జని పదునెనిమిదవ తడవ, నని చేసి యదెట్టులైన శ యాదవవరులన్. ౪3 57
- క. అపజయ మొందించి యదె, ట్లొ పరమయశ మొంది వెలయశనూహించి సువీ
రపటలమును జేకూరిచె, విపరీతఫలంబు గోరి శ విషయవశుం డై. ౪34 58
- మ. అనిసేయంగఁ బ్రయాణతత్పరతమై శ నామాగధుండుండు నం
త నిలింపర్నియనంగ ఖ్యాతిగనుచున్ శ నానాప్రకారంబులన్

జనులన్ ముక్తులజేయు నారఁదుడు కృష్ణస్వామి మూలంబునం
దనువుం బాయఁగ నున్న యయ్యవనభూనాథున్ రణోత్సాహునిన్. ౪౪ 59

చ. కనుఁగొని వీరవర్య! యదుకాంతులు విక్రమధుర్యులంచు మే
దిని బొగడొందువారు జగతింగల శూరులలోన మేటి పీ
వనియె యెటుంగుదున్ గదనశమందు మహాద్భుతవిక్రమంబు చూ
పనుసమయం బిదొంగద, విపక్షుల గెల్వకయుండఁ జెల్లునే?. ౪౪ 60

చ. యదువులగెల్చినం గలుగు శ నాయతకీర్తియశంబులంచు నా
రదముని ప్రోత్సహింపఁగ భరం దనయంతటివారు వృష్ణులే
గద యనువార్త వీనుల నిశకామము బ్రద్దలుచేయ నోర్వలే
క దను రణాంగణంబున నొకం దెదిరింపఁగలాడు కల్లినన్. ౪౪ 61

ఉ. ఊరకయుండవచ్చునె? మహోద్యమ మొప్పుఁగ వానిగిట్టి దు
ర్వారపరాక్రమం బలర శ వారిజమిత్రునిసూతి గేహమున్
జేరఁగఁబంపు టొప్పు నని శ చిత్తమునం దలపోసి లోకమం
దేరుఁ దనంతవార లను శ టేర్పడ నోర్వనివాడు గావునన్. ౪౫ 62

తే. మూఁడుకోటుల మ్లేచ్చులఁ శ గూడి వచ్చి
మథుర నొక్కట నరికట్టె; శ మాధవుండు
హలధరుంగూడి చింతించె శ నప్పని కెటు
బదులుచేయంగ నగునని శ పలువిధముల. ౪౫ 63

చ. కటకట! వృష్ణివీరులకు శ గాఢతరంబగు దుగ్ధ మిట్టు లొ
క్కట నిరువంకలం గలిగెఁ శ గాని యిదెంత యనంగరాదు సూ;
పటుతరశక్తి మ్లేచ్చనరశపాలకుఁ డీయవనుండు పత్తనం
బిటు కడుముట్టడించె జనులెల్ల మహార్తిని గుందురీతిగన్. ౪౬ 64

చ. అతిబలశాలి వీఁడు, మగధావనిపాలుఁడు నేఁడొ రేపా యు
ద్ధతిమెయి రాఁగలండు నియతంబుగ నమ్మునాఁడొ వచ్చు నీ
క్షితిపతితోడ సంగరముచేయుచు నుండఁగ మాగధుండు వీ
రతతులఁగూడి వచ్చిన భరంబగు సంగర మెన్నిచూచినన్. ౪౭ 65

ఉ. వచ్చెడు నాజరాసుతుఁ డశవార్యపరాక్రమశాలి యీసునం
జొచ్చి వరూధినింగలఁచి శ శూరులబంధువులన్ వధించు, లే
కిచ్చమెయిన్ స్వకీయపురికేనియు బల్కిని గొంచుఁబోవు లో
హెచ్చు పరాభవజ్వలనుఁ శ డేచుట న్యాయముఁజూడఁ డింతయున్. ౪౮ 66

చ. కనుకనె యిప్పు మర్త్యులకశగమ్యముగాఁ దగుదుర్గ మొండు నే
ర్పున జలరాశిలో నడుమఁ శ బొంకముగా రచియింత మందుజ్ఞా

తనికరమంతయున్ నిలిపి శ తీవ్రమతిందగు మ్లేచ్ఛవీరు నీ
తని బొలియింత మంచు మురదానవసూదనుఁ డగ్రజన్తుతోన్. ౪౯

67

తే. చక్కయోజించి వే ద్వాదశశమితములగు
యోజనమ్ములయంత ద శ వ్యాప్తు దుర్గ
మబ్ధియంతరమున విచిత్రాకృతఁ దగు
నట్లు నిర్మింప శిల్పికి శ నాజ్ఞ యిడియె. ౫౦

68

సీ. విశ్వకర్తయు మహావిష్ణునానతిఁ దలఁదాల్చి సంద్రంబు నంతరమునందుఁ
బురము నిర్మించె నైపుణ్యము మెఱయంగ వీధులు చత్వరశవితతి రథ్య
లెవ్విధి వాస్తుశాస్త్రేష్టమౌ నట్టులె; నగర మయ్యది చూడఁదగి చెలంగెఁ;
గల్పదుమంబు లశనల్పపుష్పొల్లసద్వీరు ద్రవజంబులు శ వెలయుచుండఁ

తే. జిత్రములగు సుద్యానముల్ శ సిద్ధఫలము
లెపుడు తగియుండ నెంతయు శ నెసఁగుచున్న
యువనంబులు నందొప్పునచుండె; మఱియుఁ
జారుసౌధంబు లొప్పారెఁజాలుగఁ దగి. ౫౧

69

చ. కనకమయంబులై కొస లగధనభంబును దాఁకుచుండ నొ
ప్పిన ఘనశృంగముల్ గలిగి శ ప్రీతిని గల్గఁగఁజేయఁజాలి చ
క్కనిపటికంపుటాలఁ బొసఁగం గయిచేసినయట్లు చూడఁగా
ననువగునట్టి యట్టడులు శ నట్టులె గన్పడు గోపురంబులున్. ౫౨

70

సీ. రజతారకూట నిర్మాణనైపుణ్యము గలిగిబంగరుకుంభములను వెలయు
నశ్వశాలలు మఱియన్న శాలలుఁ జూడఁ దగియుండె; మఱియు రత్నంపుఁగుంభ
వితతుల మరకత శవృతసుస్థలంబుల నలరారు హేమగేహములఁ జక్క
నాపురం బొప్పారె శ నందు సొంపుగ దేవతాలయంబులుఁ జంద్రశాలలు యదు

తే. వరుల దేవాలయంబులు శ వరుస నాల్గు
జాతు లుండంగఁ దగినట్టి శ సద్దములును
గన్నులకుఁ బండువుగ నందుఁ శ గ్రాలుచుండె;
నాపురము ద్వారకాహ్వయ శ మమర వెలసె. ౫౪

71

చ. హరికి మదిం బ్రియంబొదవునట్లు సుధర్మను బారిజాతమున్
హరిహయుఁ డందుఁజేర్చె; బురశమం దటనుండు మనుష్యులెల్లరున్
నరులకు నై జధర్మము లనంగఁ బొసంగెడుక్షుత్పిపాసలున్
జర, మృతి శోకమోహములు శ స్వప్నమునందును లేకయుం ద్రొగిన్. ౫౫

72

* "సురదుమలతోద్యాన విచిత్రోప వనాన్వితమ్." అని మూలము. "ఉద్యానోపవనయోః
పుష్పఫలప్రధానత్వేనభేదః." అని టీక.

చ. నలు పొకకర్ణమందునఁ గననంబడఁ దక్కినదేహ మెంతయుం
దెలుపుగ నుండఁగా మనసుఁతీరునఁ బోవఁగఁజాలి యున్నవీ
తుల వరుణుండు పంపె; దమితో నిధినాథుఁడు లోకపాలుఁడై
యలరు కుబేరుఁడత్తఱినె శ యష్టనిధుల్ పనిపెం గ్రమంబునన్. ౫౬ 73

సీ. అవిపద్ధమనియు మహాపద్ధమనియును గుండకూర్తములు ముఁకుందనీల
శంఖౌదకములని శ సంజ్ఞలఁ బెంపొందు నవ్వాని నగరభాగ్యంబు వెలయుఁ
గాక యంచని పంపె; శ లోకపాలకు లెల్లఁ దమవిభూతులఁ బంపి శ తమకుఁగల్గు
భక్తిని జూపిరి; శ భగవంతుఁ డీరితి ధరణిగతుండైనఁ శ దమకు మున్ను

తే. హరి యొసంగిన స్వాధికారార్థసిద్ధి
కొఱకుఁ దగియున్న విభవముల్ శ కోర్కెమీఱ
సిద్ధముఖ్యులు మరల నాశ్రీహరికిని
భక్తి నర్పించి ధన్యులై శ వఱిరంత. ౫౭ 74

*చ. హరి పరమేశ్వరుండగుట శ నద్భుతరీతి స్వయోగమాయదౌ
నిరుపమశక్తి నమ్మధుర శ నిల్చినస్వీయజనంబు ద్వారకా
పురమునఁ జేర్చి వారలను శ బూనికఁ గావఁగ రామునిల్పి యా
దరముమెయిం దదాశయము శ దాఁ గొని చక్కని యూహ లొప్పుగన్. ౫౭౪

చ. వనజదళాతుఁ డాక్షణమె శ ద్వారకఁబాసి యొకండె పత్తనం
బును మధురాహ్వయంబు నొకఁపోలికఁ జొచ్చి ప్రలంబసూదనుం
డనుమతి చేసినట్టిగతి శ నంబుజమాలికఁదాల్చి యాయుధా
ళిని ధరియింప కాత్మఘనశలీలను గోపురసీమ వెల్వడెన్. ౫౮ 76

యే బ ది యొ క ట వ అ ధ్యా య ము.

కాలయవనుఁడు ముచుకుందునిచేఁ బోలియుట.

చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి నరేంద్రున కిట్లు తెల్పెనో
జనవర! కృష్ణమూర్తిదగు శ సాధుచరిత్రము నాలకింపు; మొ
య్యన నుదితోడునాథుఁడన శ హారిరుచుల్ దగఁ బత్తనోత్తమం
బునఁ దగుద్వారమున్ విడిచి శ పోయెడువానిని గాంచె గృష్ణునిన్. ౪ 77

చ. హరియును దర్శనీయతమ శ మై కనుపట్టెడు దేహ మెంతో శ్యా
మరుచిఁ దగంగ పస్త్ర మతిఁమంజులమై కనకప్రకాశమై
పరఁగుచుఁ బట్టుచే నమరుఁపంబడియుండెడుదానిఁ దాల్చి సుం
దరతరకౌస్తుభంబు రుచిఁధామము కంఠమునం జెలంగఁగన్. ౧ 78

* “తత్ర యోగప్రభావేణ నత్వా సర్వజనం హరిః.” అని మూలము.

- క. ఉరమున శ్రీవత్సంబను, వరచిహ్నము కన్పడంగ శ భాసిలుచుండెన్;
బరమములు దీర్ఘములునై, బరికింపందగిన నాల్గుబాహువు లొప్పన్. ౧౪ 79
- క. అనుపమ నవకంజయుగం, బన నెఱ్ఱనికన్ను లెన్న శ హరితరములై
కనులకుఁ బండువు చేయుచు, వనజాక్షుం డన్న పేరు శ వసుధ వెలయఁగన్. ౨
- మ. జలజాక్షానన మెల్ల వేళలను హర్షస్ఫారమై శ్రీయుతిన్
వెలయం జాలుచు సత్కపోలమగుచున్ శ బిభ్రన్తహాకుండలో
జ్వలమై హరిశుచిస్థితం బగుచు నుత్సాహంబు పైఁబొంగఁగా
నలరెన్; మ్లేచ్ఛవిభుండు కృష్ణుఁగని యిట్లాత్తం దలంచెం దగన్. 3 81
- మ. పురుషుం డీతఁడు నాల్గుచేతు లలరన్ శ బొల్పాటు శ్రీవత్ససుం
దరవక్షం బమరన్ సరోజసమనేత్రద్వంద్వ మొప్పున్ మనో
హరరూపంబు గనంబడంగ వనమాళాలంకృతిం జూడనొ
నుర మెంతోరమణీయమై తగ మునీంద్రోక్త ప్రకారంబుగన్. ౪ 82
- చ. కనఁబడు, వాసుదేవుఁ డనఁగఁగా దగియుండెడు వేటొకండు కాఁ
డని మదిదోచుచున్నది; నిరాయుధుఁ డై రథ మెక్కకే జవం
బునఁ బరుగెత్తుఁగాడ పదమూల్ ధరఁజక్కఁగ మోపకుంటయే
కనఁబఱచెన్ నిరాయుధుఁడఁ శ గా ననిసేయుదు వీనితో నిటన్. ౫ 83
- చ. అని మది నిశ్చయించి యవనాధిపుఁ డట్టె పరాఙ్ముఖంబుగాఁ
దను నొకలెక్క చేయక నితాంతము పాటెడు కృష్ణుఁగాంచి యా
తని వెనుకన్ జనంబమరఁ శ దాఁ బరువెత్తెను యోగిరాజికే
గనుఁగొనఁ బట్టఁగా నలవిశగాని పరాత్పరుఁ బట్టుకోరికన్. ౬ 84
- చ. ప్రతిపదమందు నాయవనశపాలుని చేతికిఁ జిక్కునట్లు శ్రీ
పతియును దోడఁజేయుచును శ బాలిశు నాతనిఁ జాలదూరమే
మతిప్రభఁ గూడఁ గొంచుఁ జని శ త్కాధరకందరసీమఁ జేరెన్; ను
ద్ధతుఁడగు మ్లేచ్ఛనాయకుఁడు శ తామరసాక్షుని వెన్కఁ బోవుచున్. ౭ 85
- చ. యదుకులమందు సంభవమునందిన నీ కిటు పాటిపోవు టొ
ప్పదు గదయంచు నుల్లసపురబల్కులు పల్కుచు వెంటఁబాటెఁ గా
ని దనదు కర్తముల్ చెడక శ నిల్చిన హేతువునన్ బరాత్పరున్
సదమలునిన్ స్మృశింపఁగను శ జాలఁడ యెంత యదృష్టహీనుఁడో? ౮ 86
- చ. యవనుఁ డదెంత యుల్లసము శ లాడుచునుండిన శ్రీనివాసుఁ డే
మి వలుక కానుడుల్ గొనక శ మించినవేడుక శైలకందరం
బవితథవాంఛఁ జొచ్చె యవనాధిపుఁ డాహరి వెన్కఁజొచ్చి యం
ధు వసుధ నిద్రఁబోవు నొకనూతనపూరుషుఁ గాంచె నొయ్యనన్. ౯ 87

- చ. కనుఁగొనినంతనే యితఁడు శ కంజదళాక్షుఁడు దూరభూమికిఁ
ననుఁ గొనివచ్చి యిట్లు సుజనక్రియ నూరక పవ్వళించి నాఁ
డని తలపోసి కృష్ణునిగ శ నాత్మ దృఢంబుగ నమ్మి మూఁడుఁడౌ
టను బదమెత్తి దాఁచెను గడఁకను బిట్టుగఁ గ్రోధవేగతన్. ౧౦ 88
- క. చరణాహతుఁడై యపు డా, పురుషపరుం డట్టై లేచి శ పూనిక నచటం
జిరకాలమునుండియె నిద్దురఁ గాంచుచునుంట నేత్రతోయజయుగమున్. ౧౦౪
- క. మెలమెల్లఁ దెఱచి దిక్కులు, కలయంగాఁ గనుచు సంతోకంబునఁ బార్శ్వ
స్థలమున నుండిన యవనుఁ, ఖలునిం గన్గొనియె రోషకలితుం డగుచున్. ౧౧
- క. ఆతని రోషావిలదృ, క్పాతంబునఁ గాలయవను శ భవ్యాంగమునం
దాతఱి జనించి హుతవహుఁ, డాతతరశ్శులను గాలై శ నంగం బపుడే. ౧౨ 91
- క. తనువది యాక్షణమున న,య్యెను భస్మముగాఁగ ననుచు శ నీవిధి శుకమా
ని నృపతి పల్కఁ బరీక్షి, జ్ఞనపాలుఁడు ప్రశ్న మడిగె శ సాధువతంసా!. ౧౨ 92
- క. పురుషుం డతఁ డెవ్వం డగు?, బరుండియుండంగ నేల? శ పట్టి యెవనికా
నరుఁ డగు? బ్రభావ మదియె, క్కరణిఁదగు? గుహను జేరఁ శ గారణమేమో!.
- క. కతమేమో శయనింపఁగ, క్షితిపాలునిఁ గాలయవను శ శిక్షింపఁగ నే
కతమో యెవ్వని కాతఁడు, సుతుఁడగు? నెఱిఁగింపవయ్య శ శుకయోగింద్రా!. ౧౩

— ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని గుహలో దర్శించుట. —

- క. అనుటయు శుకుఁ డను నిత్యో, కునికులమున జన్తమందె; శ గొమరుఁడు మాంధా
తృనరేశున కగు; ముచుకుం, దునిగాఁ దలపోయు మతఁడు శ ధూర్తహరుండు.
- క. ఖ్యాతింగని బ్రహ్మణ్యం, డీతం డని పొగడఁబడుచు శ ఋతసంగరుఁడై
భూతల మేలెను మును పురు, హూతాది త్రిదశు లసురు శ లుద్ధతి నేచన్.
- క. మనసులు భీతిం గుందం, గ నాత్మసంరక్షణై కశకార్యార్థ మ్మా
జనపతిఁ బ్రార్థింపఁగ న, ప్పని యొనరిచె జిర మతండు శ బద్ధాదరుఁ డై. ౧౪ 97
- చ. అమరులు కార్తికేయుఁ ద్రిదశశాలయపాలకుగా వరించి యా
కుమతుల భీతివాసి ముచుకుందునితోఁ గరుణాకరా! నృపా
మముఁ జిరకాల మేలితి క్రమంబునఁ గష్టము లొందకుండ నె
య్యమునకు మెచ్చునచ్చె నిక శ నప్పనిమానఁ దగున్ విశంకతన్. ౧౬ 98
- ఆ. నిహతకంటక మగుసీరాజ్యమును వీడి, మనుజులోక మట్టైమాని మమ్ముఁ
బాలనంబుచేయుపనిఁ బూనియుండుటఁ, గామములు త్యజింప శ గలిగె నిన్ను.
- *చ. తనసుఖముం ద్యజించి సురభామముఁ గాచితి వింతకాల మో
జనవర! యట్టులౌటఁ దనుజాతులు భార్యలు జ్ఞాత్యమాత్యు లిం

* “జ్ఞాతయోమాత్యమంత్రణః.” అని మూలము. “అమాత్యాః సమీపవర్తినః.” అని టీక.

- కనుగల మంత్రులుం బ్రజలు శ కాలవశంబున జీవితాంతముం
గనిరి భవత్సమానులును శ గానఁగ నొక్కఁడు లేడ యి త్తఱిన్. ౧౮ 100
- క. కాలంబన నే దని జన,పాలా! తలపోయుదేమొ శ భగవంతుఁడె యాఁ
గాలమన నవ్యయుండగు, శ్రీలలనేశుండె యనుచుఁ శ జింతింపు మెదన్. ౧౮౫
- క. బలవంతులలో నీశుఁడె, బలవంతుం డగును గేళిపరతఁ బశుగణం
బులఁ బశుపాలకు నట్టులె, లలి జనులన్ లోఁగొనున్ విలాసముమీఱన్. ౧౯
- క. కావున నోరాజేంద్రా!, కై వల్యము దక్క మఱొకకాంక్షిత మేదో
మావలనఁ గొనుము దానిని, శ్రీవిలసిల్లేడును గాక! శ చెప్పుము కోర్కిన్. ౧౯౫
- క. వినుమా కై వల్య మొసంగను భగవంతుండు చ్యుతినిగొంచక తగునా
వనజాక్షుఁ డొకఁడె శ క్తుం, డనఁదగు నన్యుల కశక్య శ మది యొసఁగుటకున్. ౨౦
- చ అని త్రిదశుల్ వచింపఁగ మహాయశుఁడౌ ముచుకుందుఁ డాదృతిం
గొని యభివాదనంబు లిడి శ క్షోణినిబాసి నిరంతరంబు దే
వనికరరక్షణార్థముగ శ వారనికష్టముచేఁ గృశించెఁ గా
వున నడిగెన్ వరంబుగను శ బూనిక నిద్రను జక్క నెంచియే. ౨౧ 105
- చ అడిగెడు నపు నాదయిన శ యాగురునిద్ర కు భంగమెట్టు లె
వ్వఁడు కలిగించెనేనియు జశవంబున నీటగుఁగాక వాఁడు నే
నడిగిన యీవరం బొసఁగుఁ శ డాదృతి దేవతలార! యన్న న
ట్లఁడఁగు నతండు సు. వ్తునఁగ శ నానరపాలుఁడు కోర్కిదీఱఁగన్. ౨౧౫ 106
- చ. అమరవరప్రద త్త మగునాఘననిద్రను బూని పర్వతో
త్తమగుహయందుఁ జేరి సుఖసథామముగాఁ దగుచోటఁ బవ్వళిం
చె మమత; రాజు వచ్చుతఱి శ జెందినవేడుక దేవవర్యుల
శ్రమముగ నిద్రపొమ్ము; నిదురం గను నిన్నెవఁ డుద్ధతుండు నై. ౨౨౫ 107
- తే. మేలుకొలుపంగఁ బూను నాశబాలిశుండు, నీదు దృక్పాతమాత్రన శ నీటగుఁజుము
చను మనిరి; కాలయవనుఁ డీచందముననె, భస్మమయిపడ నాభగవంతుఁడపుడె.
- సీ. బుద్ధిమంతుండయి శ పొలుచు నమ్ముచుకుందునకు దర్శనం బిచ్చె శ సకలలోక
నాయకుండయిన శ్రీనారాయణుం గాంచి ధారాధరశ్యాముఁ శ జారుపీత
కౌశేయవస్త్రుని శ గమ్రకౌస్తుభధరు శ్రీవత్సవక్ష సుశ్రీనిలయుని
బాహుచతుష్కవిభ్రాజితుని వై జయంతి నా నొప్పారునట్టి దైన
- తే. భవ్యవనమాలికం దాల్చి శ ప్రభలు దెసలఁ, గప్పనొప్పెడు వానిని శ గమ్రమకర
కుండలంబులఁ దగువానిఁ శ గోమలప్రసన్నవదనుని లోకేశు శ సన్నుతాంగు.
- క. నరులకుఁ గన్నులపండువు, గర మొనరించెడు మహాత్ముఁ శ గరుణాన్విత సుం
దరసుస్తి తేక్షణుని శ్రీవరు నూత్న వయఃప్రశస్తు శ భాసురమూర్తిన్. ౨౨ 110

- తే. మత్తపంచాననోదార శ మహితవిక్ర,ముని బరాత్పరు శ్రీకృష్ణః శ గని తదీయ
తేజమున ధర్మితుండయి శ తీవ్రబుద్ధి, నలరు ముచుకుందుఁ డిట్లని శ యడిగె భక్తి.
- క. మెలమెల్లనఁ దత్తేజో,జ్వలనుఁడు తన్నావరింప శ సంశయపడుచున్
బలికెన్ మహితాత్మా! యీ,స్థలమును జేరుటకుఁ గార్యసరణి య దెదియో?.
- క. నీ వెవ్వఁడవో గహనం, బేవారికిఁ జేరరాని శ దీభూధ్రదరిన్
నీవేటికిఁ జొచ్చితివో, పావనపంకజపలాశభవ్యపదములన్ ౨౯ 113
- క. ఉరుతర కంటక ధరణిం, దిరుగుచు నున్నాఁడ వేల? శ తెల్పు మధీశా!;
నిరుపమతేజస్సుల దౌ, వరతేజంబవొ తలంప శ భగవంతుం డై. ౨౯౪ 114
- తే. మఱి మహాభూతనాథుఁ డై శ మాననీయుఁ
డగు విభావసుఁడవొ! సూర్యుఁడుగ గణింపఁ
దగుదువో! సోముఁడవొ! మహేంద్రప్రశస్తి
గన్న దిక్పాలవరుఁడవో! శ కాక యింక. 30 115
- క. లోకేశులలో వేటొక, లోకేశుఁడవగుదొ! మనసులో యోజింపం
శ్రీకాంతుండు దేవా, నీకమునకు విభులుగాఁగ శ నెగడుచు ఘనులై. 30 116
- ఆ. మూఁడుమూర్తు లనఁగఁజాలుచు మహాత్ముల, కరయ విభుఁడవగుచునచ్యుతుఁడ
వెలయునట్టి పురుషవృషభునిగా నిన్నుఁ, దెలియనయ్యె వేటుపలుకు లేల. [న
- క. నిరుపమతేజస్సులఁ గం,దరగతమా ధ్వాంతరాజి శ దహియించితి వో
పురుషోత్తమ! సేవకు లనఁ,బరఁగెడు మా కవ్యభీకరపద్ధతి మీఱన్. 3౧౪ 118
- క. వినిపింపు సమృతంబే, జననముఁ గర్తంబుఁ గులము శ సరగునఁ గృపతో;
మనుజవరా! యిత్సౌకుం, డనుభూపతికులజులని యిలాధిపు లనఁగన్. 3౨౪
- ఆ. పేరుగన్న వార శ మోరమానాయకా!, యశావనాశ్వుఁ డనఁగ శ నవనిఁ బేరుఁ
గన్నయట్టి ధరణీకాంతునకుం బుత్తుఁడ ముచుకుంద నాముఁ శ డను మహాత్త!.
- క. చిరకాలము మేల్కొని త,త్పరిగతకష్టంబువలన శ బడలిబడలి ని
ద్దుర నొంది దాన నంగో,త్కర మాత్మ వ్యాపృతిం దశగం గోల్పోవన్. 33౪
- క. జనశూన్యమైన యీగుహ, మన మెట్లొ సుఖంబు గన్నమాడ్కిం జెలఁగన్
వనజాక్ష! శయనించితి, జనుఁ డెవ్వఁడొ మేలుకొలిపెఁ శ జావఁ దలఁచియే. 3౪
- చ. అతఁడు స్వకీయపాపమున శ నంతమునొందెఁ దదీయదేహ మీ
వితమున భస్తమయ్యెఁ; గడువెంతగ శ్రీనర! శత్రుశాతనా
హిత మొనఁగూర్చుగోరి యిటు శ లిచ్చటఁ గన్నడినాఁడ వెంతో య
ద్భుతమయి దుర్నిరీక్ష్యమయి శ తోఁచెడు నీదగుతేజ మోప్రభూ!. 3౫౪ 123
- చ. కనుఁగొనఁజాల; నట్టిదయి శ క్రాలు మహత్తరతేజమొప్పు నీ
వనయము హీనతేజులగునట్టి శరీరులకెల్ల దిక్కుగాఁ

- గను దగి మానసీయుడవు శ గాఁ దలపోయఁగఁ జాలినాఁడ వో
వనరుహనేత్ర! యంచు నిటువర్ణన మొప్పఁగఁజేయ నాదృతిన్. 3౬ 124
- సీ. భూతభావనుడయి శ పొలుచు నాభగవంతుఁ డప్పు డిట్లనియెఁ బ్రహర్షసూచ
కమగు సుస్థిత మాస్యశకంజంబునం దగ నంబుదధ్వనివలె శ నతిగభీర
మైన వా క్కమరంగ శ నార్య! జన్తమ్ములు కర్తము లాఖ్యలు శ కలవు; నాకు
వెనవేలుగ నవ్వి శ వివరింపఁగా ననంతములౌట లెక్కింపఁదరముగాక
- తే. యుండు నెవ్వరికే నాకు శ నుండునల్లె, సుమతియగువాఁడు పెక్కుజన్తములనెత్తి
భూరజస్సుల లెక్కింపఁనేరుచు నన, వచ్చు నంతియగాని యెవ్వరుననై న. 3౭౫
- క. నావగు గుణకర్తాఖ్యల, నేవాఁడు గణింపఁజాలఁ శ డీమాట నిజం
బోవసుధాధిప! వినుమా, నావచనము దాని నీమనమున నిలుపుమా. 3౯ 126
- క. పరమర్షులు గుణకర్తౌ, త్కరము మదీయంబునుం ద్రిశకాలములను గో
చరమగుదాని వచింపఁగ, దొరకొని యంతం బి దనుచుఁ శ దోషమిఁ జింతన్.
- ఆ. ఆకసంబుఁ జూచు శ చారయుచున్నారు, సాధువర్య! యైనఁ శ జక్కఁ జెప్పు
వాఁడ నద్యతనభవంబుల గుణకర్త, ముల మదీయములను శ బూన్కిమీఱ.
- చ. వినుము విరించి మున్ను నను శ వేడఁగ భూమికి భారభూతులై
జని గని రాజరూపులుగ శ సంతతముం బరవంచనంబుచే
యనె జతనంబుపూనిన మహాసురులన్ వధియించి ధర్మ మొ
య్యన నిలువంగఁ జేయ జనినందితి నయ్యదువంశమం దిలన్. ౪౧ 129
- క. అనకదుందుభి భార్యకు, సూనుడనైతిన్ గణింతు శ సుజనులు నన్నో
భూనాథ! వాసుదేవుని, గానే జనకాఖ్య తెలియఁగల దనునూహన్. ౪౨ 130
- క. ధర గాలనేమి కంసా, ఖ్యరహిన్ జన్తించె నతఁడు శ హతుఁ డయ్యెను స
త్పరిపంథు లౌచు నతిభీ, కరులైన ప్రలంబముఖులు శ కదలిరి దివికిన్. ౪౩ 131
- క. జననాథ! కాలయవనుం, డనఁబడు నీదుష్టచరితుఁ శ డత్యుగ్రంబై
కనరాని నీదునేత్రం, బున నాహేతువున నయ్యె శ బూదిగ నిచటన్. ౪3 132
- క. అనుకంపామయదృష్టిం, గని నిన్నుఁ గృతార్థుఁజేయఁ శ గా నీగుహలోఁ
గనఁబడితి నీకు నానే, నని యెన్నుము పూర్వజన్తశమం దతిభక్తిన్. ౪3౫ 133
- క. ఆరాధించితివి ననున్, గోరినభక్తులకు సుంత శ కొదువపడనియ
ట్లారసి కోర్కులఁ దీర్తును, భూరమణార్హీ! వచింపుము వరముల నిఁకన్. ౪౪
- క. కోరెడు నీకామంబులఁ, దీరుతు వరదానమున క్షీతిన్ జనుఁ డెవఁడే
గోరికఁ బ్రపన్నుడగు నా, ధీరుఁడు తనకోర్కు లెల్లఁ శ దీఱనికతనన్. ౪౪౫
- క. మరలన్ శోకింపం డె, క్కరణి నటం చెన్నఁదగును శ త్సౌవర! యని శ్రీ

హరి పల్కఁగ ముచుకుందుఁడు, పరమప్రమదంబుమీఱఁబ్రణతుం డగుఁ
క. మునిపతి గర్గుఁడు మునుచెప్పిన వాక్యము దలఁచుకొనుచుఁ శ్రీ బీతాంబరు
వనజేక్షణుఁడగు నారా, యణుఁడేయని నిశ్చయించియపు డిట్లనియెన్. ౪౧

సీ. ఈశ్వరా ! జగమున శ్రీ నింతులు పురుషులు భవదీయమాయ కళప్పంగ నే
తెలియక పరమార్థములు స్వరూపముగాఁగ వెలయు నిన్దనఁజాలకెలమి
భజింపఁజాలక శ్రీ వంచితులయి యనర్థములందె తమబుద్ధి శ్రీ దవుల వాని
నెల్ల నమ్ముచు నవ్వినయే పురుషార్థము లనితలంతురు దుఃఖమునకు నెలఁ

తే. లగుచు సుఖముల నించుకొనైన నొసఁగ, కవ్వి యున్నట్లు తొఁచెడునట్లు
సద్దముల విశ్వసించు రోశచక్రపాణి !, యఘవిమోచనశీల !, మహానుభ

*క. ఇదికర్తృభూమి యగు నిం, దుదయించియు మనుజుజన్త్ర మొందియు మఱి
దు దృఢాంగము జతనం బె, య్యదిలేకయె పొందియు మహామతి లే

క. భవమయ మహాంధకూపము, నివాసముగ నొప్పియుండ శ్రీ నీదివ్యసదా
బ్జవరము భజింపఁజాలక, యవమతియై సంచరించు శ్రీ ననవరతంబున్. ౪౨

తే. తృణసమావృతమైన నూతిని బళు వటు
భవ మహాంధకూపంబునఁ శ్రీ బడును నిజము;
విను మజిత! నాదుమాట నింకను వచింతు
రాజ్యసంపన్నదంబు నిర్భరతఁ గప్ప. ౪౩

సీ. ముగ్ధుండనయి దేహమును దీని నాత్మయే యని యభిమానించి శ్రీ యాత్త
జాయాధనంబుల శ్రీ క్షౌముఖంబుల మహాసక్తిచేఁ గాంచుచునతము దిరుగ
నాకింతదనుక నోనారాయణా ! దురంతమగు చింతాతురతను నిరర్థ
కముగఁ గాలంబెల్లఁ శ్రీ గడచె నేమాత్రమే దాన లాభంబును శ్రీ గాననై

తే. ఘటము కుడ్యంబువలె నాత్మశ్రీగాని యట్టి
తనువునం దిందు క్షౌఁపతి శ్రీ ననెడు నిట్టి
చెడుగునభిమాన మూనియె శ్రీ సింధురతుర
గరథపత్తి యుతుండనై శ్రీ క్షమఁ దిరుగుచు. ౪౪

క. అతిశయదుర్మద మొలయఁగ, గతిరగు పరమేశు నిన్నుఁ శ్రీ గననైతి; విభు
యితికృత్య చింతచేతనె, మతిలోభముమించ విషయమండలని దమిన్. ౪౫

క. కనుచున్నయిట్టి ప్రాణిని, నను నీవేమాత్రము మహానంబున మఱిపుం
గన కంతకరూపుడవై, పెనునాకటఁ దూలి చింత శ్రీ పెంపొందంగన్. ౪౬

* “లభ్యా జనో దుర్లభ మత్రమానుషం.” అనిమూలము. “అత్ర కర్తృభూతా.” అని
చార్యులు.

*క. తనపెదవులు నాకెడు నహి,యును మూషికమున్ గ్రసించునొప్పునఁ దగువం
చన మ్రింగుదువు తటాలున, నినుఁ గానసిఫలమె యిద్ది శ నీరజనాభా!. ౧145

చ. కనకపరిష్కృతంబులయి శ క్రాలు రథంబుల నెక్కియున్ మదిం
చినగజరాజి నెక్కియును శ స్వేచ్ఛమెయిన్ నరదేవసంజ్ఞచే
దనరినయాకళేబరమె శ దారుణకాలము వైకొనంగ జ
య్యనఁ బడి వంచకాళి భిషకావళియుం దిన విష్ణు నాఁబడున్. ౧16

సీ. అవియు భక్షింపమి శ నది కృమిసంజ్ఞమై యొప్పు నయ్యదె దహానోగ్రుచుల
దగ్ధమై భస్తాభిధానముఁ గను; మహాపూరుషా! దిక్పక్రమమును జయించి
వెదకిన శత్రువు శ విశ్వంబుననులేక సార్వభౌమార్హసంస్థాన మొంది
మున్నుసమానులన్ శ పొగడికకుం దగు భూపతుల్ వందనములు పొనర్చు

తే. చును దనుంగొల్వఁ దగుపూరుషునినె గ్రామ్య
ధర్మ మె సుఖంబుగాఁగ నిశతాంత మొప్పు
సద్గమలయందు మగువలు శ సతము క్రీడ
కొఱకుఁ బెంచినమృగములకూటము బలె. ౧17

క. వలసినరీతుల నిట్టటు, కలయంద్రిప్పుదురు చూడఁ శ గా నచ్చెరువౌ
జలజాక్ష! దిగ్విజంబుల, గెలిచిన భూపాలుఁ డిట్లు శ క్రీడామృగమా. ౧18

చ. సురుచిరభోగ్యవస్తువుల శ శోభిలు రాజగృహాళినిం దిర
స్కరణముచేయుదే యనెదొ శ కంజవిలోచన! యాలకింపుమా
ధరణివిభుండు హెచ్చెడుముదంబున రాఁగలజన్మమందు నీ
వరుసనె చక్రవర్తినయి శ వర్ధిలఁగాదగు నన్నయాశచేన్. ౧19

చ. అనుపమనిష్ఠఁబూనుచు శ మహాతపముల్ సుఖవర్జనంబునం
బొనరుచు ముందుభోగములఁ శ బొందఁగఁగోరియె వర్తమానభో
గనికరముంద్యజించి సురకాంతుపదంబును దా జయించువాం
ఁచను గడుఁ గామ్యకర్తముల శ సల్పునుగాని యతండు సుంతయున్. ౧20

క. కనఁజాలఁడు సుఖముల; నో,వనజాక్ష! భవమహాబ్ధి శ భ్రమియించెడు న
మ్మనుజునకు నెట్టిజన్మంబున సాధుసమాగమంబుఁ శ బొందఁగలుగునో?. ౧21

క. భవమున నందే సంసృతి, నివృత్తిపాడచూపు నద్ది శ నెలకొను నెపు డా
యవసరమున సద్గతియున్, భవభయవినివృత్తియు మదిఁ శ బర్వం జుమ్మా!. ౧22

తే. కార్యకారణములకు నికృపునియంత
వైన నీయందు భక్తియు శ నపుడె కల్లు

* “క్షుల్లేలిహానోఽహిరివాఖుమంతకః” అని మూలము. క్షుధాస్పృక్తిలేలి హానోఽహిరివ”

నవల ముక్తియుఁ గల్గు; బ్రహ్మాండనాథ!
సాధుసంగతీకృ మున్నె శ సత్వరముగ. ౫౫

153

సీ. రాజ్యభోగాద్యసాశరస్థారసంగ నివృత్తి కల్గెను గద! యెన్న నద్ది
భవదనుగ్రహలతాఫలముగాక మతేమి? యమరులకెల్ల సహాయ మొనరు
పరగఁ బ్రోత్సహించి యశునియె నెపంబుగా దైవికంబుగ నన్నుఁడగిలియున్న
రాజ్యపాశము. సత్వరముగఁ దొలంగించి తదియె మహానుగ్రహ మని నేను

తే. దలఁచుచున్నాఁడ శ సువివేకతం జెలంగి
తపము నేయఁగ వనికేగఁ శ దలఁచుచక్ర
వర్తు లేకాకతను బూని శ వర్తనంబు
సలుపు రాజ్యపాశంబు వదలఁగ నెంచి. ౫౬

154

క. నినుఁ గోరుచుందు రది నా, కును గష్టములేక కలిగె శ గోవింద! హరి!
యనుపమభవదనుకంపయె, గనుక భవద్దర్శనమునశకంఠె మునుపే. ౫౬ 155

ఆ. నీయనుగ్రహమును శ నేఁగంటి నోవిభూ!, వరము లడుగుమంటి శ వరసి నేను
దురభిమానవర్జితములు వివేకులు కోరు, నట్టి యుష్మదున్నశతాంఘ్రినేవ. ౫౬౪

క. వరముగఁ గోరెద నింకొక, వర మడుగఁ దలంప నార్యవర్యుం డెవఁడే
నురుముక్తిదుండ వగు నీ, కరుణకుఁ బాత్రుండె యగుచుఁ శ గాంచనచేలున్.

క. సినుఁగాంచి యాత్మకుఁ బంధనమగు వేటొక్కవరముఁ శ దాఁ గాంక్షించున్?
గనుకం బరమేశ! యో, వనజాక్ష! నాదుకాంక్ష వరుసఁ దెలిపెదన్. ౫౭ 158

సీ. సత్వరజస్తమ శ సంజ్ఞికగుణముల కనుబంధములయిన శ యట్టిధర్మ
మైశ్వర్య మరిజనాహంకృతి మారణముఖరూపములునయి శ పాలయుకామ
ములఁ బాఱఁద్రోలి యిష్టుల నిరంజనుఁడును బ్రాకృతగుణసమవాయ శూన్యుఁ
డగుట నిర్గుణుఁడనఁదగి సజాతీయ విజాతీయభేద మేఁచండమునను

తే లేక యద్వయుఁ డనుపేరు శ ప్రాకటముగ
నొంది జ్ఞానఘనుం డయి శ యొప్పి పరమ
పురుషుఁ డనుసద్యశంబునఁ శ బొలిచి యలరు
నట్టి నిన్ను శరణ్య నే శ నాశ్రయింతు. ౫౮

159

చ. అని వచియించి భోగముల శ నాదృతిమీఱఁగఁ బొందు మవ్వలన్
ఘనతమముక్తి హస్తతలశగంబ యగున్ గద యంచు నింకనుం
దను వరముల్ గొనందగు విధంబున నెంచఁగఁజేయఁ బూనునో
యని మది నెంచి యిట్లనియె శ నాముచుకుందుఁడు భక్తిమీఱఁగన్. ౫౮ 160

మ. చిరకాలం బొగి గర్తవాసనలకుం శ జిత్తంబు సంతప్తమై
పరఁగంగా ననుతాపముల్ కలఁచి నొంపం జిక్కి పట్నంఖ్యభీ
కరులౌ నంతరయిల్ చెలంగి మిగులం శ గాఁటింప నోడింప నె

- క్కరణిం జాలక శాంతిలేక మది నిశ్కం బెంతయుం గుండంగన్. ౧౫౪ 161
- చ. శరణద! యోపరాత్త! గురుసంస్మృతిభీతిని బాపజాలి యీ
శ్వరతఁ జెలంగి సూన్యతము శ వర్షముగా నమరంగ నెల్లెడం
బరఁగెడు నీపదాంబుజము శ భక్తిభరంబున నాశ్రయించితిన్
నిరతిని దీప్రకప్టములు శ నిర్భరరీతి నలంపఁ గుందుచున్. ౧౫౫ 162
- క. నిను నమ్మియున్న నన్నున్, గొని కావు మటంచును ముచుకుందుఁడు ప్రార్థిం
చిన నాలకించి శ్రీహరి, యనియెం గరుణాబ్ధి యనెడునాఖ్య తగంగన్. ౧౫౬
- ¹తే. సార్వభౌమ మహారాజ శ సద్వరముల
గోరుమా యని పేరాసకొలుప నెన్ని
భంగులం బ్రోత్సహించినఁ శ బరవశంబు
గాక కామహతంబునుగొక మనసు. ౧౫౭ 164
- క. విమలము దృఢవహులమునై, యమరెను; నినుఁ బ్రోత్సహించు శ టాశాపాశౌ
ఘమునం జిక్కి ప్రమాదము, ఊమఁ గాంచక యుండఁజేయఁగ నని తలఁపుమా!
- క. అదియేటి పరీక్షయొ యని,యెదవేమో నిశ్చలమయి శ యెసఁగెడు భక్తి
మది భాసిల్లఁగఁ దగు వా, రెదియే గామంబు బుద్ధి శ నేఁచఁ దలఁచినన్. ౧౬౧
- క. ఒక్కయెడనైన చానికిఁ, జిక్కకయుందురు; తలంప శ ఊతిపవరా! పెన్
మక్కువఁ బ్రాణాయామము, లక్కరణిం దగినసాధనా వళిఁ గొనుచున్. ౧౬౪
- క. మనసు నియమింపఁబూనిన, జను లెల్ల మదీయభక్తజాలమ్మునఁ జే
రనివారెయైన వాసన, యనునది ఊణింపకుంట శ నన్విషయాళిన్. ౧౬౨ 168
- క. మరలం బ్రేమింతురు సూ, ధరణిం గనుపట్టుచుండుఁ శ దద్వాంఛలు; భూ
వర వర్య! నీవు మనసును, స్థిరముగ నాయందునిల్పి శ చెందినవేడ్కన్. ౧౬౪
- క. ధరణిఁ జరింపుము నిత్యము, నిరపాయం బైనభక్తి శ నీకుఁ గుదురుఁ బో
పరమేశుఁడ నగునాయం; దురుతరకరుణన్ వరంబు శ నొసఁగితి నిట్టుల్. ౧౬౩
- చ. జనవర! నీవు పూర్వ మొగిక్షత్రియజాత్యుచితైక ధర్మముం
గొని మృగయాదిమార్గములఁ శ గొంకక భూతములన్ వధించి తీ
వనుపమ మత్పదాంబుజ సహమాశ్రయణంబున నిష్ఠఁబూని చి
త్తనియతి యొప్పు సత్తపము శ తప్పుకచేయు మఘంబు దూలెడున్. ౧౬౮ 171
- ²క. మనుజేంద్ర! నీవు రాఁగల, జననంబున భూతవితతి శ సాహార్దముగ
ల్గిన బ్రాహ్మణుండవైన, న్ననువుగఁ బొందుదు వటంచు శ నానతియిచ్చెన్. ౧౭౧

1 “సార్వభౌమ మహారాజ మతిస్తే విమలార్జితా.” అని మూలము. “సార్వభౌమేష్వసి మహారాజ.” అని టీక. 2 “జన్మన్యనంతరే రాజన్ సర్వభూతసుహృత్తమః, భూత్వాద్విజవరస్త్యంజై మామపైష్యసికేవలమ్.” అని మూలము.

ఏ య బ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

జరాసంధుఁడు ప్రవర్షణిరిని గాల్పుట. ౧౭౩

క. అని తెలిపి పరీక్షిత్తును, జనపాలున కిట్లు తెలివె శ సాధునృపుం డై
తనరు శుకయోగి! వినుమా, వనజాక్షుం డిట్లు కరుణ శ వర్ధిలుచుండన్. ౫ 173

క. అనుమతిచేయఁగ నిత్యోక్తునివంశము కీ ర్తివెలయఁ శ గోరి జననమొం
దిన ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణునకున్ వలగొనుచు మ్రొక్కినూత్న తనురుచిన్.

తే. తాఁ బరుండిన గుహనుండి శ తరలె; నంత

మానవులు పశుతతియుఁ బ్రతాననీవ్ర

జము వనస్పతిగణము హ్రస్వమ్ములైన

యాకృతింగొంచి యుండుట శ యతఁడు చూచి. ౧౫

175

క. కలియుగ మాసన్నం బని, తెలిసికొనెం గానఁ దానుదీచికిఁ జనఁగాఁ
దలపోసి పోయె; ధీరత, వెలయన్ నిస్సంగుండగుచు శ విమలాత్మకుఁ డై. ౨౫

క. గతసంశయఁడై తపమున, వితతశ్రద్ధయు జనింప శ విష్ణుండగు న
చ్యుతునందు మనసుఁ జేరిచి, మతి శాంతివహింప గంధమాదనమునకున్. 3

క. అరిగి యటనిల్చి పూర్వము, నరనారాయణు లనంగ శ నారప్రగులై
పరమమునీంద్రులు నయితగు, నిరుపము లేస్థలమునందు శ నిల్చిరొ యందున్. 3౫

తే. బదరికాశ్రమ మననొప్పి శ పరమపావ

నమయి తగుచోటఁజేరి ద్వంద్వముల కోర్చి

శాంతుఁడై గోపికారాధ్యు శ సకలనాథుఁ

దపముచేత నారాధించె శ దగినవిధుల. ౪

179

చ. హరియును గందరంబు విడి శ యామధురాపురి కేగుదెంచిని

ర్భరబల మొప్పుఁగా యవనుసంపున ముట్టడిసల్పియున్న భీ

కరులను మ్లేచ్ఛయోధులను శ గ్రన్ననఁ జంపి తదీయవిత్తమున్

ద్వరగనె ద్వారకాపురికి శ దా నొగి జేర్చెను వేడ్క-సంధిలన్. ౫

180

సీ. శ్రీకృష్ణభృత్యులు శ చెలఁగి తద్ధనమెల్ల గోవులపై నిడి శ కొంచుబోవు

చుండఁగా, నత్తటి శ నిండువేడుక జరాసంధుఁడు పూర్వపురజందముననె

యిరువది మూడన శ నెసగుసఖ్యులఁ దగు నత్యౌహిణులఁగూడి శ యనియొనర్చు

నుత్సుకంబున వచ్చె; శ నుద్ధతునిన్ జరాసంధుని గని వాని శ సైన్యవేగ

తే. మును విలోకించి యాపదునెనిమిదవన

మరమునందు మనుష్యులమాడ్కిఁ జేష్ట

లనుగనంబడఁ జేయంగ శ మనసు లొక్క

చందమున నొప్పు రాముఁడు శ చక్రధరుఁడు. ౭

181

- చ. మనమున లేనిభీతిగొనుమాడ్కిఁ బలాయన మిచ్చుగించి; రా
వనరుహనేత్రు లాయవనబాహుసమార్జిత విత్తమెల్ల నొ
య్యన విడి పద్మపత్రముల శ యట్టులు చెల్వగు పాదముల్ రణా
వనిని గనంబడం బరుగువాటిరి చూపలు లద్భుతంపడన్. ౮ 182
- ఆ. పెక్కుయోజనంబు శ లొక్కమొగిం బాట
మాగధుండు వారిమహితశక్తి
నెఱుంగ కట్లు పాటుటెంచి నవ్వుచు సైన్య
ములనుగూడి తఱిమె శ ముగ్ధుఁ డగుచు. ౯ 183
- క. ఆరామకృష్ణు లివ్విధి, దూరము పరుగెత్తి యలపుతో విశ్రాంతిం
గోరినయట్లు ప్రవర్షణ, భూరిమహీధ్రంబు నెక్కి శ పోయిరి వేడ్కన్. ౧౦
- క. భగవంతుఁడు పర్జన్యుఁ, డగవర్యముపైన నిత్య శ మతివృష్టిని బూ
న్కిఁ గురియుచుండు మహాత్ముం, గ గిరింద్రముదాని నెక్కఁగా దహనార్చుల్.
- క. తముబాధింపక యుండెడు, తుమాధవుని యత్న మెల్లఁ శ గడు వ్యర్థంబౌ
నమరుల కార్యము ఫలవం,తమె యగునని తలఁచె బురుషతల్లజుఁ డంతన్.
- క. దానినె గోమంతంబని, మానపు లొకకొంద అండ్లు శ మాగధుఁ డగభూ
జానిపయిఁ దత్పదాంకము, లౌ నెలవులఁ గనియెఁ గాన శ నట వారుంటన్. ౧౦౫
- చ. తనమది నిశ్చయించి గిరితల్లజమం దెట వారుదాఁగిరో
కనుఁగొనఁ జాల కాగ్రహము శ కన్నులఁగప్పఁగ నింధనంబులన్
దనివి చనంగఁ జేర్చి నలుదట్లను వహ్నిఁ దగిల్చి కాలెపు; నా
జనపతియత్న మెల్లఁగని శ సారసనేత్రుఁడు రాముఁ డత్తఱిన్. ౧౧ 188
- సీ. పర్వతతటములు శ పావకజ్వాలల దహింపఁబడుచుండఁ శ దత్తణంబ
పదిపైన నొకసంఖ్యఁ శ బరఁగుయోజనములయంత యెత్తునఁదగు శ నద్రినుండి
లాఘవం బేపార శ లంఘించి మాగధునకుఁగాని వానినేనలకుఁ గాని
కనరాక యుండంగఁ శ గడచి యదూత్తము లంబుధిపరిఖచే శ నావృతమగు
- ఆ. ద్వారకాపురంబుఁ శ జేరిరి; వారందు, దగ్ధులై రటంచుఁ శ దలఁచి రిత్త
గొప్ప బలములెల్లఁ శ గొలువంగ మాగధుఁ, డాత్మ దేశమునకు శ నరిగె నెలమి.
- క. త్వానాథ! పరీక్షిత్తూ!, వీనుల కింపైన యవలి శ విష్ణుచరిత్రం
బానర్తదేశనాయకుఁ, డై నెగడెదురై వతుం డశహార్యబలుం డౌ. ౧౦౫ 190
- క. పరమేష్ఠియాజ్ఞ నాతఁడు, వరపుత్రిక రేవతియనఁ శ బరఁగెడు దానిన్
హరి సోదరునకు రామున, కురుముదమునఁ బత్ని గాఁగఁ శ నొసఁగె నటంచున్.
- చ. *మునుపె వచించినాడఁగద శ పూజ్యతముండు విదర్భనాథుఁడై

* “వైదర్భీం భీష్మకసుతాం శ్రీయోమాత్రం స్వయంవరే” అని మూలము.

యనఘుండునైన భీష్మకుండు శ నా జగదీశ్వరి యంశభూతయా
తనసుత రుక్మిణి హరికి శ ధర్మసతీమణిగా నొసంగఁ జా
లిన గురుభాగ్యముం గనియె శ లీలసరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. ౧౬

192

చ. సరసిజనేత్ర రుక్మిణిని శ సాల్వుండు మున్నగు చైద్యపక్షపా
తరతిఁజెలంగు భూపతులు శ తన్నుఁ గనుంగొనుచుండఁగా స్వయం
వరమున వైరులం గెలిచి శ బాహుబలం బలరారఁగా సుధన్
గరుడుండు తెచ్చినట్లుగనె శ గైకొని వేడుకఁ బెండ్లియాడెఁ దాన్. ౧౭

193

చ. అని విని యాభిమన్యుండును శ నార్యవరా! భగవంతుడైన యా
వనరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ వారిరుహానన భీష్మకాత్మజన్
వనితలమిన్నరుక్మిణిని శ భవ్యమనస్కును రాక్షసాహ్వయం
బునఁ దగుపద్ధతిన్ గొనియె శ భూరిబలంబున నంచు వింటి మున్. ౧౮

194

క. భగవంతా! శుకయోగీ, శ! గణింపఁగరాని పౌరుషమునం దగునా
భగవంతుండు శ్రీకృష్ణుండు, మగ ధేశ్వరముఖ్యువైరి శ మండల మెల్లన్. ౧౮౫

195

క. తనునొంపఁ బ్రయత్నింపం, గను వారి జయించి యొకఁడె శ కన్యారత్నం
బును గొని తెచ్చెనొ యావిధ, మును విన నేఁ గోరువాడఁ శ బొందుగఁ జెపుమా

చ. పరమపవిత్రముల్ వినఁగఁ శ బాడఁగఁ బుష్పరసంబుపోల్కిగా
సురుచిరముల్ శ్రుతిద్వయికి శ శుభ్రము లెంతయు లోకపాపసం
హరణచణంబు లెన్నఁ బరశమాత్తుని దివ్యచరిత్రముల్ నిరం
తరము శ్రుతంబునం గల యుదారసుఖంబు నెటుంగువాఁ డిలన్. ౨౦

197

చ. వినివిని తృప్తినొందు? నవి శ వింతలుగా మఱి కొత్తకొత్తలై
యనుపమశర్మదంబులయి శ హారితరంబులు నై చెలంగుఁ గా
వున వినువేడ్కయే మిగులఁ శ బొల్చుచునుండును యోగివర్య! యా
వనరుహనాభుగాథలను శ వర్ణనచేయుమ యింకనుం దమిన్. ౨౦

198

— రుక్మిణీ కల్యాణము. —

చ. నరపతి యిట్లు సంతసమునం దనుఁ బ్రశ్న మొనర్పఁగా మునీ
శ్వరుఁ డిటుపల్కెఁ; బూర్వ మొకశత్రుపతి భీష్మకనామకుండు ధ
ర్మరతుఁ డుదారుఁ డుండె జననమాన్యుఁ డతండు విదర్భదేశముం
బరినుతిఁ గాంచ నేలె నలసపార్థివసద్యుండు పంచపుత్రులన్. ౨౦౫

199

చ. కనియెను వారివెన్న నొక శ కన్నియగల్గెను సుందరాననం
బున వెలుఁగొండె బుత్రతతిఁ శ బూర్వుండు రుక్మియె వాని వెన్ననే
జని గనువాడు రుక్మరథసంజ్ఞుండు తత్సహజన్తుఁ డయ్యెఁ జే
రను ధర రుక్మబాహువన శ రమ్యతనూరుచి నొప్పి రెల్లరున్. ౨౦౫

200

- సీ. రుక్త కేశుఁడు మఱిరుక్తమాలియు వానితరువాతి వారైరి యతనయపంచ
కమునకుఁ దర్వాతఁ యగన్నియ జనియించె; నారుక్తిణియు స్వగృహమున కప్పు
డప్పుడు వచ్చెడునట్టి మహాత్ములు శ్రీకృష్ణమూర్తివో యశ్రీసురూప
వీర్యగుణంబుల యేడ్కొమై వర్ణింప విని విని యాముకుండునినె తనకుఁ
- తే. దగినప్రాణేశునిగ నాత్మఁ యదలఁచె నవ్విధముననే కృష్ణమూర్తియుఁడనను గాన
వచ్చుమానులు భీష్మ కుశవరకుమారి, వర్ణనముచేయ నాలించి యవనితమిన్న. ౨౩౪
- చ. అనుపమబుద్ధి, లక్షణము యలట్టియుదారత, హరిరూపశీ
లనిఖిలసద్గుణంబులఁ జేలంగుట నెంతయు శాత్త్వ నెన్నియే
తన కనురూపయాట నిల యదారనుగాఁ గొన నిశ్చయించె; నె
మ్మనముల నిర్వు రిట్లుగ సమానలసత్ప్రమదంబు నొందఁగన్. ౨౪ 202
- ఉ. క్షౌవరుబంధువుల్ పాలఁతిఁ యజక్రికిఁ బత్నిగనీయ నెన్నఁగా
నావిధ మాలకించి హరియందు విరోధముగల్గియున్న భీ
ష్మావనిపాలు నగ్రసుతుఁ యడై తగు రుక్తియుఁ జైద్యుడే మహా
శ్రీవిలసత్ప్రభుం డగుటఁచేఁ దనచెల్లెలి కెన్నఁ దుల్యుడౌ. ౨౫ 203
- ౧చ. అని మది నూహచేసియె ప్రయత్నము చేయుచునుండె నవ్విధం
బును నిలుపంగఁజాల కొక యపోలిక భీష్మకుఁ డూరకుండె; గృ
ష్ణునియెడ నేయపాంగములఁజొన్ని చెలంగెడు రుక్తిణీసరో
జన యన యవ్విధం బెఱిగి యస్వాంతము మిక్కిలి దూల నార్తయై. ౨౯ 204
- శా. మందాక్షంబును వీడి యింక నిట నేమాత్రంబు సంకోచ మా
త్తం దా వొంది యెసంగఁజేసినఁ జెడున్ యమత్పార్థితార్థం బటం
చుం దత్కార్యమహత్త్వ మెన్ని యలకృష్ణున్ సమ్ముఖుండేయు నూ
హం దాంతుండయి యాపుండై సకలవిద్యాపారగుం డౌ ద్విజున్. ౩౬ 205
- ౨చ. త్వరపడి పంపె గృష్ణునకు యవార్తల వేనిని దెల్పనొప్పునో
సురుచిరరీతి నేర్పి; యలఁగోణిసురుండును ద్వారకాఖ్యమా
పురమును గానఁబోయి హరిపూజ్యతమప్రియమందిరంబు సుం
దరతమముం గనుంగొనియె యధన్యుడనైతి నటంచు నెంచుచున్. ౩౮ 206
- ఉ. ద్వారముగాచు సద్భటులు యబ్రాహ్మణు నాతని నర్హరీతిగా
శ్రీరమణాంతికంబునకు యశీఘ్రమై దోడ్కొనిపోవ నందు శృం
గారహిరణ్యశీతమున యగాధముదంబునఁ గూరుచున్న యా
పూరుషవర్యు నాద్యుడయి యపొల్చెడువాని నుపేంద్రు నాదృతిన్. ౪౨ 207

1 “తదవేత్యాసితాపాంగీ” అని మూలము. “అసితే శ్రీకృష్ణే తద్వర్ణని. అపాంగం యస్యా
స్సా” అని టీక. 2 “కృష్ణాయప్రాహిణోద్ధృతమ్” అని మూలము.

- క. సర్వారాధ్యం డయ్య సు, పర్వనుతుండయ్యఁ జక్రీ బ్రహ్మజ్ఞాని నా
యుర్విసురుఁ గని నంతనె, సర్వజ్ఞుండౌట శాస్త్రసరణి జరపఁగన్. ౨౭౪ 208
- చ. తనదగు నాసనోత్తమముఁ శ దత్తుణమే విడనాడి ప్రీతిమైఁ
జని కొనితెచ్చి భూమిసురశసత్తమ! యిచ్చటఁ గూరుచుండుమా
యని నిజపీఠసంస్థితుని శ నాతనిఁ బూజలఁ దన్నెఁ దన్ను నా
యనిమిషకోటిపూజల మహాదృతిఁ దన్నెడు నట్టిరీతిగన్. ౨౮ 209
- చ. ధరణిసురోత్తముండు ప్రమదంబునఁ జక్క భుజించి విశ్రమిం
పరహితపాపులౌ జనులపాలిటి దేవమహీరుహంబు శ్రీ
హరి మెల్లమెల్లఁజేరి మృదుశలాత్మకరంబులఁ దత్పదంబు లా
దరమున నొత్తుచున్ బలికె; శ ధారణినిర్జరవర్య! చెప్పమా. ౨౯ 210
- సీ. సంతుష్టమై తగుస్వాంతంబుగల నీకు మాననీయులకు సశ్చతముగాఁగ
నలరు ధర్మమది శ యనతికష్టమున వ ర్తిల్లుచుండునే శ వదలకుండ;
1 నెద్దియే లభియించు శ నెలమి దానం బొందునేని బ్రాహ్మణుఁడు విశిధీరిత మగు
తనధర్మముననుండి శ తలఁగఁడావిప్రున కట్టిధర్మంబె సర్వార్థములను
- ఆ. గామధేను వట్లు శ గాఁ బిండుచుండును, దగినతుష్టిలేని శ ధరణిసురుఁడు
శక్రవిహితభోగశాలమ్ము గలిగినఁ, దనివి లేక లోకశతతులఁ దిరుగు. 3౧ 211
- క. తనకున్ సంతుష్టిమహా, ధన మొదవిన నిస్సృఁడైన శ దాపం బది స్వాం
గనిచయమున నెందేనియుఁ, గనరాకుండంగ నిద్రఁ శ గాంచుచునుండున్. 3౨
- చ. దొరకినయంతమాత్రమునఁ శ దుష్టిని బొందుచు భూతరాజి నా
దరమున సాధుబుద్ధిమెయిఁ శ దన్నుచు సాధువులౌచు శాంతిచేఁ
బరఁగి యహంకృతీవదలి శ భాసిలువిప్రులకేఁ దమిన్ నమ
స్కరణము మస్తకంబున నిశామము భక్తినొనర్తుఁ బల్కఱున్. 3౩ 213
- మ. మనుజాధీశ్వరునుండి భావుకము లోశక్త్యాదేవతేంద్రా! పాసం
గునె మీ కెవ్వనిపాలనంబున జనుల్ శ కోర్కుల్ చెలంగన్ సుఖం
బును గాంచంగల రాన్మపుండె ప్రియుఁడౌఁ శ బో నాకు నత్యంతమున్
మనసొప్పారఁగ నాస్వధర్మరతు నే శ మన్నింతు నం చెన్నుమా. 3౪ 214
- క. చనుదెంచినారు మీరే, జనపదములనుండి! యిట్టిశజలనిధిదుర్గం
బును దాఁటి యిచటి కేతెం, చినకార్యం బెట్టిదో వశింపుము ప్రాజ్ఞా! 3౪౫
- ఉ. వచ్చినకార్య మిట్టిదని శ వల్కఁగ నయ్యది యుక్తమేని యే

1 “సంతుష్టో యర్హి వర్తేత బ్రాహ్మణోయేన కేనచిత్” అని మూలము. 2 “అసంతుష్టోఽసక్య
ల్లోకానాప్నోత్యపి సురేశ్వరః, అహింసతోఽపి సంతుష్టశ్చేతే సర్వాంగవిజ్వరః” అని మూలము.

మిచ్చుఁ దలంచివచ్చితివొ శ యేర్పడఁ దెల్పుము భూసురోత్తమా!
పొచ్చెములేక చేయుదుము శ భూసురకార్యముఁ దీర్చుటన్ననో
ముచ్చటగాదె మాకు ననిమోమున సుస్థిత మంకురింపఁగన్. 3౫. 216

క. మానవదేహము లీలఁగఁ, దానే కైకొనుచు లోకతత్త్వ మెఱిగి స
త్పాలకుఁ డగుపరమేష్ఠియు, నీలాగున నడుగ విప్రుఁ శ డెంతయుఁ బ్రీతిన్. 3౬

మ. తనదౌ నాగమనంబు రుక్మిణిమనః స్తత్త్వంబునుం దెల్పి యి
ట్లను వైదర్భివచించినట్టివిధ మాశ్రయా! చక్క నాలించి యే
పనిచేయందగు నంచుదోచునొ; యెటో శ భక్తార్థినిం బాపుటో;
వనజాక్షా! తలపోయవయ్య మదిలోఁ శ బత్త్రం బిదే చూడుమా. 3౬ 218

క. అని పత్రికఁ జదువఁగ న,వ్వనజాయతనేత్రు నాజ్ఞాపడసి మొదలిడెన్
వినుమా! త్రిభువనసుందర!, విన మోదం బిడెడునీదు శ విమలగుణంబుల్. 3౬

సీ. ఆలకించెడు వారికా కర్ణరంధ్రము లనుద్వారములమూలముననె లోనఁ
దగఁ బ్రవేశించి హృదయగత తాపంబు హరియించుఁగద యట్టివౌ భవత్సు
గుణములనున్; దమకోర్కి దీఱఁగఁ గనువారినేత్రములకు శ వాంఛితార్థ
ముల ఫలింపఁగఁ జేయుముగ్ధభవద్రూపమును విని విని నాదుఃఖము లజ్జ

తే. వదలి నీయందె యాసక్తి శ వలలె; నీదు
మహిమ మెక్కడ? కులరూప శ మహితశీల
ములను వెలసియు నించుక శ తెలియఁజాల
నట్టి నేనెంత? యని యెంచదయ్యె మనసు. 3౭ 220

*క. కులకన్యల కీదైర్యం, బొలయుట తగునే యటంచు శ నోయచ్యుత! లోఁ
దలఁచకుము; ముకుందా! గుణ,ముల రూపముచేత శీలమున సద్విద్యన్. 3౭౪

క. ధనవృద్ధిచే వయస్సున, ననుపమతేజంబుచేత శ నాత్మసమానుం
డనఁజను వాని మనోహరుఁ, గని గొప్పదనంబు శ ధృతియుఁ శ గమ్రకులంబున్.

క. కలిగి న యేసీమంతిని, యిలఁ బతిగ వరింపకుండు? శ నృహరి! నరలో
కలలితు నినుఁ గోరుట ని, మ్ముల నెన్నఁగ నర్హమె యగుఁబో మహితాత్మా!

చ. కనుకనె ప్రాణనాయకునిగా వరియించినదాన నోవిభూ. !
వనజదళాక్ష! పెంపెసఁగువాంఛ మదాత్మ సమర్పణంబు చ
క్కనివిధిఁ జేసితిన్; ద్వరగ శ గాఢకృపం జనుదెంచి నన్ను భా
ర్యనుగ బరిగ్రహింపుము; మహాత్మా! రవంతయు నాలసించినన్. 3౮౪ 224

* “కా త్యా ముకుంద మహతీ కులరూప శీలవయో ద్రవిణధామభిః” అనిమూలము. “అవో
కులకన్యనా మిదమతి ధార్షణ్యమితి మాశంకీరిత్యాహుః; అను దానిభావ మిందుఁగలదు.

1 మ. హరిభాగం బనియుంచినట్టి బలినిఁ శ హర్షంబునఁ గ్రోష్టు వె
క్కురణిం గైకొను నట్లు వీరవరవిఖ్యాతిఁ గడుం గ్రాలు నీ
తరుణీరత్నము నన్ను నీచుఁడగు చైతన్యత్వావరుం డేడ్డెఱు
హరియింపఁ వడి వచ్చి ముట్టు నటులౌ శ టర్హంబుగా దారయన్. 3౯ 225

2 చ. పనియది సాగకుండునటు శ పంకజలోచన ! చేయుమా దయఁ
జని మును నేను బూర్తమసుశసంజ్ఞఁ జెలంగుతటాకకూపము
ఖ్యనియతకార్యముఁ మఱి మహాధ్వరరూపత నొప్పు నిష్టముఁ
గనకముఖప్రదానములఁ శ గ్రాలెడు దత్తము శాస్త్రరీతిగన్. 3౯ 226

నీ. ఒనరించి మఱియు మహాత్తమదీర్ఘయాత్రాదుల నొప్పు నియమములఁ దగు
నట్లుగాఁ గృచ్ఛ్చిచాం ద్రాయణాదికములఁ దగు ప్రతంబును, దేవధరణిదేవ
గురుపూజనంబును శ గోరి యొనర్చితి నేని యింకనుగల శ మాననీయ
భగవదారాధన శ ప్రముఖ కార్యంబుల నొనరించితి న యేని శ యుద్యమమున

తే. నాగదాగ్రజుఁడే వచ్చి శ యర్హరీతి
నాకరంబును గ్రహించుచుఁగాక మఱియు
నన్ను దమఘోషసుతముఖుల్ శ కన్ను లెత్తి
యైనఁ గనకుండుగాక పుణ్యాతలి శక్తి. ౪౦ 227

చ. నిను దమఘోషసూనునకు శ నెమ్మి నొసంగిరిగాదె బంధు; లిం
క నిపుడు నేను జేయఁదగుకార్య మదేమియొ యందువేమొ నా
మనవిని బ్రీతిచే విను మహమానుషశక్తివి నిఁ జయింప నె
వ్వనికి నశకృమాటను శ వివాహము రేపని నిశ్చయించుటన్. ౪౦౪ 228

చ. ఒరు లెవరే నెటుంగనటు శ లోపరమేశ్వర ! నీవు సైనికో
త్కరపతిసంయుతుండవయి శ క్రాలుజరాసుతముఖ్యసైన్యముం
ద్వరగఁ గలంచి భీతిఁగొని శ వాఱఁగఁజేయుచు రాక్షసాఖ్యమై
పరఁగు వివాహపద్ధతిని శ బౌరుషశుల్క ననుఁ గ్రహింపుమి. ౪౧ 229

తే. పెండ్లియాడుము శత్రుల శ పీఠ మడఁచు
టద్ది యటులుండనిమ్ము; మీనాక్షి ! యంతి
పురమునందున్న నినుఁగొని శ పోవుతఱిని
బంధు లడ్డుపడంగఁ జంపక యదెట్లు. ౪౧ 230

1 “మావీర భాగవతి మర్శతుచై ద్య ఆరాధ్యోమాయువన్త్యగపలేర్బలిమంబునాక్ష” అని మూ
లము. 2 “పూర్తేష్ట దత్తనియమ ప్రతదేవ విప్రగుర్వర్చనాదిభిరలంభగవాన్ పరేశః” అని మూలము.
“పూర్తం కూపాది. ఇష్టం అగ్నిహోత్రాది. దత్తం హిరణ్యాదిదానం నియమస్తీర్థాట నాదిః. ప్రతం
కృచ్ఛాది” అని వ్యాఖ్య.

*చ.నినుఁ గొనిపోవవచ్చు? నని శ నీరజనేత్ర! వచింతువేమొ చ
క్కనిది యుపాయ మొండలరుఁ శ గాన వచించెదఁ బెండ్లి నాఁటికి
మునుపటినాఁడు మంచుమలపుత్రిని గొల్వఁగఁ బెండ్లి కూతు రొ
య్యనఁ బురబాహ్యసీమఁ గలయంబిక యున్నెడ కేగి భ క్తితోన్.

231

తే. అంబఁ బూజించు టనెడుసదాచరణము
కలదు; కులదేవయాత్ర నాఁ శ బిలువఁబడెడు
నదియు, నాచారమును దాని శ ననుసరించి
వత్తు నంతిపురింబాసి శ వారిజాక్ష. ౪౨

232

క. సమయం బదియే ననుఁ గొని, యమరులు మెచ్చంగ నరుగనర్హము నిర్భం
ధమిదింత యేటికొ? యన,ర్థము లెన్నియొ గల్గు దీనఁ శ దప్పవు తలచన్. ౪౨

తే. ఖ్యాతగుణకర్తుఁడౌజైద్యు శ డీతటి నతఁ
డర్హుఁ డగునుగదా యంచు శ ననెదవేమొ
యంబుజాయతలోచనా! శ యాత్మతమముఁ
బాపుకొనుటకు మానాధుశభంగి సతము. ౪౩

234

చ. ధరణిగలట్టి సాధుజనతల్లజు లెవ్వని దిన్యపాదపం
కరుహరజంబుఁ గోరుదురొ శ కంజభ వార్చిత! యట్టిసీమనో
హరకరుణావిశేషముల శ నందఁగ నోచనిదాన నైనచో
నిరతిని నామనంబునను శ నిన్నె తలంచుచుఁ బూన్కిమీఱఁగన్. ౪౩

235

చ. వ్రతము లొనర్చి నాదయినవర్షము స్రుక్కఁగఁ బ్రాణరాజి య
ట్లై తనుత నొందఁగా విడుతు శ నీయది సత్యము కృష్ణ! మాధవా!
శతజను లెత్తియైన నిను శ సమృతిభ ర్తగఁ గాంచుదాన నే
వితముననైన రుక్మిణియుఁ శ బెండ్లియగున్ నిను నంచు నెన్నమా.! ౪౩

236

చ. అనుచుఁ బఠించి విప్రవరుఁ శ డాకమలేక్షణుఁ గాంచి యింక ని
ట్లనియె యదూర్వహా! యివె రహస్యముగా వచియింపు మంచుఁ దె
ల్పిన నుడు లాసుపత్త్రమును శ ప్రీతిగఁ దెచ్చితి నీకు నిచ్చిరో;
గనుఁగొనినాడ; వింక నెదిరకార్యమొ చక్కఁగ లోఁ దలంపుమా! ౪౩

237

చ. తలఁచి ఫలించులాగున ద్రుతంబుగఁ గార్యము చేయఁబూనుమా;
జలరుహనేత్ర! కష్టపడుశచందముఁ గాంచినవాడ నౌట దు
ష్టులు చెలరేఁగుచుంటఁ గనుశచున్ వగ నొందినవాడ నౌట ని
ప్పలుకుల విన్నవించితి నుపాయము చెప్పఁగ నేవలంతినే. ౪౪

238

ఏఁ బ ది మూఁ డ వ య థ్యా య ము.

❧ శ్రీహరి రుక్మిణిబెండ్లియాడఁ బ్రయాణమగుట. ❧

- చ. అని వచియించి యాశుకమశహర్షి నృపాలున కిట్లుతెల్పె; నో
జనవర! యవ్వలం దగినశచక్రిచరిత్రముఁ దెల్పువాడ; నా
వనరుహనేత్రుఁ డిక్కరణి శ బ్రాహ్మణవర్యుఁడు రుక్మిణీప్రియో
క్తినిచయమాలకించి తన శ కేలను విప్రునికై గ్రహించుచున్. ౧ 239
- క. దరహాసమొప్పు నిట్లను, సరసిజముఖరీతి నాదుశస్వాంతమ్ము నిరం
తర మలరెడు రుక్మిణిపై, ధరణీసుర! నిద్ర లేదు శ దానన్ నాకున్. ౧౪ 240
- క. ఊపయెల్లఁ బుత్తు నెట్లొ, నృపతికుమారుండు రుక్మి శ యెంతయు ద్వేషం
బు పరఁగ రుక్మిణి నాకిచ్చుపనిని వారించి చేయుశచొప్పు నెఱుఁగుదున్. ౨ 241
- మ. నరపాలాధములన్ రణాంగణమునన్ శ దర్పంబునం జెండి యా
యరణిన్ జక్కమధించి యగ్నిఁగొనున శ ట్లాసుందరిన్ సుంత యె
క్కరణిం గాంచిన దోషమే కనని యంగశ్రేణిఁ జెల్వారుమ.
త్పరఁ దోడ్తెచ్చెన నమ్ముమా యనుచు నోశప్పం బల్కి స్వాంతంబునన్ 3 242
- చ. తనదుప్రతిజ్ఞఁ దీర్పఁగ నితాంతము పట్టుదలం జెలంగి యా
దనుజనిషాదనుండు వనితామణి పెండ్లిముహూర్త మేర్పటిం
చిన విధమెన్ని సారధిని శ జెచ్చెఱఁ బిల్చి జవంబుమీఱస్యం
దనమును బూన్పుదారుక! యశన్ హరియానతి మకాళిఁ దాల్చుచున్. ౪ 243
- తే. శై బ్యసుగ్రీవమేఘపుశప్పకవలాహ
కము లనంబొల్పు వాజివశర్యములఁ బూన్చి
యరద మాయ త్తపఱచి ముశరారికడకుఁ
దెచ్చి నిలుచుండఁ గై మోడ్పు శ తేటపడఁగ. ౫ 244
- మ. తనమ్రాలం దగుస్యందసంబు హరియుం శ దా నెక్కి విప్రోత్తముం
డును దోనెక్కఁగ వాహనంబులు కడున్ శ నూత్నోత్సవం బొప్పఁగాఁ
జన నాన ర్తమునుండి రాత్రినొకటన్ శ సంతోషమొప్పున్ విద
ర్భను జేరంజనెఁ; గుండినాధిపతి పుత్రున్నహలోలాత్తుఁ డై. ౬ 245
- తే. తా స్వతంత్రించి చేయంగఁ శ దలచనట్టి, వాఁడు గావున శిశుపాలుఁ శ డీడు రుక్మి
ణికి నటం చేయఁగా నెంచినిగమవరముఁ, జక్కఁ గై సేయఁగాఁ బంచితక్కుపనుల.
- క. త్వరగా నొనరుపఁ బంచెను, బరిణయ మాసన్నమగుటఁ శ బార్ధిపునాజ్ఞన్
శిరములఁ దాలిచి సేవకు, లరుదుగఁ గై చేసి రాపురరాంతర మెల్లన్. ౭ 247
- సీ. మార్గాళిరధ్యల శ మహితచత్వరములఁ జక్కఁగా నూడ్చి వాసనగలట్టి
జలములు చల్లరి శ చారువిచిత్రధ్వజములఁ గేతనతోరణముల నెల్ల

తావులఁ గైచేసి శ రావిధంబునఁ బురమంతయు శృంగారశవంత మగుచుఁ
జూడఁగాఁ దగియుండె శ సుదతులు పురుషులు పుష్పహారమ్ములఁబూన్కిదాల్చి

తే. కలపము లలంది రత్నసంఖచితభూష
ణములు ధరియించి వెలలేక శ యమలములయి
తనరు నంబరములఁ గట్టి శ కనుఁగొనంగఁ
దగినయ ట్లుండి రెంతో ముదంబుపొదల. ౯

243

క. భవనవరములు నగురుధూ,పవాసనల నొప్పుచుండెః శ బార్ధివవర్షం
డవలం బితృదేవతలకు,ను విబుధులకు భూసురులకుశను భ క్తిమెయిన్. ౯౪

క. సవిధిగనర్చనలిడి శు,భ్రవస్తువారంబు వెలయ శ బంధురత్నప్రి
సవరించు భోజనం బిడి, నవవధువునకును శుభం బశనారత మొందన్. ౧౦

¹ఆ. స్వస్తివాచనంబు శ త్వాసురవర్షులు, చేయఁ దృప్తినిండెఁనన్యాయరీతి
స్నాతయగుచుఁ బెండ్లిశసమయమునం గట్టు,కొనఁగదగిన సూత్రమునుధరించి.

సీ. మూల్యమింతని పల్కుఁబోలని నూతనవస్త్రయుగ్మముఁదాల్చి శ భాసమాన
భూషణంబులచేత శ భూషితయై యొప్పుసుదతి రుక్మిణిఁ గన్య శ శోభనాంగి
నలరించి రాభీష్టశకాజ్ఞఁ జేడియలెల్ల నంత బ్రాహ్మణవర్షు శ లర్హరీతి
సామర్థ్యజుర్తంత్రసమితి రక్షాబంధనమను కృత్యమ్మున శ నాతిమిన్నఁ

ఆ. పెండ్లికిఁ దగినట్టివిధమున నలరించి, రటఁ బురోహితుండు శ పటుతరమగు
నయ్యధర్వవేద శ మంతయెఱుంగును, గాన ²భేటశాంతి శ బూనిచేయ ౧౨

క. తలపోసి యుచితమంత్రంబుల హోమముచేసె; నంత శ భూపతి విధివే
త్తలలో నగ్ర్యుడుగావున, నిలామరోత్తములఁ బిల్చిహోమమ్ముఁ దగన్. ౧౨౪

క. శ్వేతము నమూల్యవస్త్ర, వ్రాతము గుడమిశ్రితముగ శ వఱలుతిలల సం
ప్రీతిగ నొసఁగెను గోసం,ఘాతము దానంబుచేసె శ గ్రహశాంతికి నై. ౧౩254

చ. తనసుతమేలుకోరి నృపతల్లజుఁ డివ్విధి నిట్లుచేయఁగా
వినయవిదుండు చేదిపృథివీపతియా దమఘోషుఁ డచ్చటం
బనిగొని పుత్రుడైన శిశుపాలుని యభ్యుదయంబుగోరి మం
త్రనికరవేత్తలం బిలిచి శ తత్కృతి కర్హములౌ క్రియావళుల్. ౧౪ 255

క. వరుసగఁ జేయించె; ననంతర మాదమఘోషుఁడు మదచ్యుతిఁదగు భీ
కరదంతిసంతతులు కర్బరమాలా జాలములను శ బొల్చురథంబుల్. ౧౪౪ 256

క. వీతివరంబులు సుభట, వ్రాతంబులు గలుగునై న్యవారము కొలువన్

1 “కృతకౌతుకమంగళాం” అని మూలము.” కృతం కౌతుకేన వివాహసూత్రేణ మంగళం
యస్యాస్తాప్” అని శ్రీధరాచార్యులు. |2 “భేటశాంతి” గ్రహములను బ్రసన్నులనుగాఁ జేయు
కార్యము.

- బ్రీతుండై కుండినపురి, కేతెంచెం బెండ్లి వేడ్క శ యెంతయుఁ బొదలన్. ౧౫
- ఉ. కుండినపత్తనంబు తనశకున్ సుఖవాసముగాఁ జెలంగ దో
ర్దండబలాధికుండయి విదర్భుల నేలెడుభీష్మకుండు రా
ణ్డండనుఁ డాధరాపతి సమస్తవిధంబులఁ బూజ్యుడౌట నా
ఖండలతుల్యుడౌటఁ గనఁగఁ జని పూజలఁ దన్ని చక్కఁగాన్. ౧౫౪ 258
- ఉ. సంతస మట్టెపొంగ నొకసద్వరంబు తదర్థకల్పితం
బెంతయు సుందరంబునయి శ యెల్లవిధంబుల వాసయోగ్యమై
వెంతగ నొప్పు నందుఁ బృథివీపతి నుండఁగఁజేసె; నంతటం
బంతముమీఱ సాల్వనరశపాలజరాతనయుల్ ససైన్యు లై. ౧౫౫ 259
- తే. దంతవక్త్రవిదూరథ శ ధరణిపతులు
పౌండ్రకాదులు శిశుపాలశపక్షనృపులు
వేనవేలుగ వచ్చి యాశవీట విడిసి
రాహలిజనార్దనులకుఁ దాశరలుగాన. ౧౬ 260
- చ. హరిచనుదెంచి యాదవబలనృతుఁ డై హలి తోడుగాఁగ భూ
వరు తనయామణిన్ బలము శ సర్థిలఁగా హరియించునేమొ భీ
కరబలయుక్తి మార్కొని నికామము విక్రమ మొప్పుచుండ సం
గర మొనరించి చైద్యునకుఁ శ గన్నియఁ గూర్త మటంచు నెన్నుచున్. ౧౮
- ఉ. ఒక్కటిగాఁగనుండి మన శ ముద్ధతిఁ గార్యముదీర్పనౌ మదం
బెక్కిన రామకృష్ణుల జయింప నిదే సమయం బటంచు వా
రక్కటికంబుమీఱఁ జతురంగబలంబులఁగూడి వచ్చి రే
దిక్కునఁజూడఁ దారెయయి శ తీవ్రనుతుల్ దగ భూవరోత్తముల్. ౧౯ 262
- ఉ. నేనకొంతలేక తమశచేరువరా నితరక్షమాపతుల్
పూనిక వచ్చి రాన్మపతిపుంగవుఁ జూడఁగ నంత భీష్మకుం
డాన్మపతీశులన్ రుచిరహర్ష్యములన్ విడియంగఁజేసె; ని
ట్లానరనాథు లొక్కమొగి శ నం దొనరింపఁగఁ బూనుయత్నమున్. ౧౯౪ 263
- చ. విని భగవంతుఁ డౌ హలియు శ వీరవిరోధిచయంబుగూడె నా
యనుజుడు కన్నియన్ బలిమి శ నందటుచూడ గ్రహింప నొక్కఁడే
చనియెను సంగరం బచట శ సాగెడుచిహ్నము లెల్లఁదోచె నం
చును మది నెన్ని కృష్ణుపయిఁ శ జొప్పడున్న హము తన్నుఁ గ్రమ్మఁగన్. ౨౦౪
- మ. చతురంగంబులుగాఁ జెలంగుబలముల్ శ స్ఫారోత్సవంబొప్పు రా
నతివేగంబునఁ గుండినంబున కహార్యప్రాభవంబొప్పు ను
ద్ధతశత్రుప్రతతిన్ గలంపఁ జని సోదర్యున్ హరిం గూడె; న

చ్యుతు రాకన్ దమిఁగోరు రుక్మిణియు నాశయుర్విసురుం బంపి తాన్. ౨౧౪

చ. హరి యరుదెంచునంచు మది శ నాతురతం గనుచుంట శ్రీమనో
హరుడగు కృష్ణునాశయము శ నంతయుఁ గైకొని విప్రు డింకనున్
మరలి గృహంబుచేరమికి శ మానసమం దిటులెంచె; నక్కటా!
పరమకృపాపయోధియయి శ భాసిలు శ్రీహరి రాఁడు నేటికిన్. ౨౨౪ 266

ఉ. కారణమేమొ యంచరయఁగఁగఁ గనుపట్టదు నాకుఁ బెండ్లిదొ
మూరుత మెల్లియే యనుచు శ భూసురవర్యులు నిశ్చయించి రిం
కీరజనిం బురంబునకు శ నిచ్చటికిన్ హరి రాకపోవునే
గోరిక యెల్ల వృథమె యశగున్ దురదృష్టమె యంచు నెన్ననొ. ౨౩ 267

తే. రేయి యిది యొక్కటియె యంతఃరితముగా వి
వాహ మున్నది; దురదృష్టవంతురాల
నొదు హరిరాకతక్కిన శ నస్తదీయ
మైన సందేశమును గొని శ యాద్విజుండు. ౨౩౪ 268

చ. వనరుహనేత్రు నాశయము శ వైఖరిఁ జక్క నెఱింగి తాను నిం
కను జనుదేరఁ డేమొకొ; యశకల్తపచిత్తుఁడు శ్రీనివాసుఁ డా
త్మను ననుఁగూర్చి శంకఁగొని శ మానెనొకో, యిదియేటికంచు న
న్గొనఁ దగదంచు; విప్రవరుఁగూడియె తాఁ జనుదేఁదలంచెయున్. ౨౪ 269

*క. దురదృష్టవంతురాలను, బరికింపఁగ నేను గనుక శ బ్రాహ్మణుఁడును రాఁ
డురుమతికి హరికి ననునిచ్చురతిం గనువాఁ డొకండుఁచూపట్టఁ డిటన్. ౨౪౪

మ. అనుకంపానిధి యామహేశ్వరుఁడు నోయ్యంబొప్ప నావాంఛితం
బును బూరింపఁడొ? దేవియంచు గిరిరాట్పుత్రీవతంసం బటం
చును రుద్రాణి యటంచు గౌరియు నటంఁచున్ భ్యాతిఁగన్నట్టి యీ
శునిసాధ్వీమణియైన నాపయిఁ గృపం శ జూపంగ వాంఛింపదో?. ౨౫ 271

మ. అని చింతించుచుఁ గృష్ణమూర్తిపయి నోయ్యంబట్టె యుప్పొంగ నె
ప్పున మాశ్రీశునియందె నిల్వ నిపుడే శ మానాయకుం డేగుదెం
చిన జాడల్ గనరా నటంచుఁ దనదృష్టిద్వంద్వమశ్రూదబిం
దునికాయాకులమై తగంగ మొగిచెం శ దోడ్తోనఁ బె న్నంతచేన్. ౨౬ 272

క. గోవిందు శుభాగమనం, బీవిధిఁ గాంక్షించునట్టి శ యెలనాగకు న
డై వామభుజదృగూరువు, లావంత యడంగ శుభము శ లగు నని తోచన్.

క. అదరెను బలుసారులు స, మృద మయ్యెడ నంకురింప శ మటుక్షణమునఁ బ

* “దుర్భగాయా న మే ధాతా నానుకూలౌ మహేశ్వరః” అని మూలము. “ధాతాహిరణ్య
గర్భేనా పాలకే ధారకేపిత ఇతిధరణిః” అని టీక.

ద్వదశాక్షుకడకు మును దా, నెదికోరి వచించి పంపెఁ శ బృథ్వీసురునిన్. ౨౭

*చ. అతఁడు ముకుందునాశయము శ నల్లనఁ గైకొని కుండినంబు సం
గతిఁదగు నావిహారవనశకమ్రతలంబున వీడి వచ్చి రా
జతనయసౌధసీమఁ గనె శ త్త్వాసురుఁ డాతఁడు మోమునందు సు
స్థితము చెలంగ మోదమును శ మిక్కిలిదెల్పెడు దేహ మొప్పఁగన్. ౨౮౪ 275

చ. కనఁబడినంత నే సుదతి శ కార్యగతుల్ తెలుపంగఁ జాలుదూ
తనిఖిలలక్షణంబులనిశితాంతమెఱింగిన ప్రోడగాన మో
మునఁ జిటునవ్వు వెల్వడఁగఁ శ బొంకముగా నడిగెన్ సమస్తమున్
వనజదళాక్షుఁ డిచ్చటికి శ వచ్చెను రామునిగూడి సుందరీ. ౨౯౪ 276

చ. అని తెలియంగఁ జెప్పి వసుధామరుఁ డాయదునందనుండు నిన్
గొనిచనువాడ నంచుఁ దనశోర్కి యిదే యని పల్కినట్టి చ
క్కనిదగుసూన్యతోక్తిని దశగన్ వినిపించెను; భీష్మకక్షతీ
శుని ప్రియపుత్రి రుక్మిణియుఁ శ జుక్కపుఁబ్రితని నాశుభోక్తినిన్. ౩౦ 277

చ. అరుదుగ నాలకించి వనశజాక్షుని యాగమనం బెఱింగి యా
ధరణిసురోపకారమును శ దాఁ దలపోసి మహోపకార మ
త్తరుణమునందు వేటొకఁ డెదం దలపోసి యొనర్పఁ గాన కా
ధరమున మ్రొక్కె; నేమిడిన శ దానికి నీడగునేతలంపఁగన్. ౩౧ 278

సీ. భీష్మకుండును దనప్రియపుత్రి కోద్యాహదర్శనోత్సుకులయి శ ద్వారకాపు
రమునుండి కృష్ణుఁడూరాముండు వచ్చుట విని వాద్యఘోషముల్ శవలయ నెదురు
చని యథావిధిగఁ బూజలుసల్పె; మధుపర్క మిడి మహార్హములని శ యెన్నఁబడిన
యంబరముల నిచ్చి శ యవల నభీష్టములగు నుపాయసముల శ నాదరమున

తే. నొసఁగి పూజించె; భీష్మకుండురుతరమతి,యగుట నానోదరులకు పై న్యమ్ములకును
దదనుచరులకు సద్వస్తుతతులఁ దగిన, విడుదులను గూర్చె నాతథ్యశవిధిని జరప.

క. ఈరీతిగూడి యున్న మహీరమణులకెల్ల శౌర్య శ మెట్టిదో ప్రాయం
బేరీతియొ బల మెట్టిదో, సారథనంబెట్లొ తదనుసారము గాఁగన్. ౩౪౪ 280

క. తగినవిధానంబున నా, జగతీరమణుండు పూజ శ సంతసమునఁ జే
యఁగ వారు సంతసించిరి, తొగచెలుపునిబావ నేసఁగతో నరుదేరన్. ౩౪౫ 281

ఉ. వీనులవిందుగా విని ప్రవృద్ధముదంబున నవ్విదర్భలో
మానవులెల్ల నొండొరుల శ మానక చీరుచు “రండు రండు శ్రీ
జానిని జూడఁగా” ననుచుఁ శ జయ్యన వచ్చి ముకుందుపావన

* “సా తం ప్రహృష్టవదన మవ్యగ్రాత్తగతిం సతీ” అనిమూలము. “నవ్యగ్రా అత్తనోదేహస్య
గతి ర్యస్య తం” అని వ్యాఖ్య.

- శ్రీనిలయాననాంబుజ విసృత్వరపుష్పరసంబుఁ దృష్టిగన్. ౩౫౪ 282
- క. ఈక్షణరూపాంజలులన్, దక్షత మీఱంగ నట్టెత్రావిరి; మఱియున్
వీక్షించి లోకసుందరు, నక్షిఫలం బిదియె యనెడునాశయ మొలయన్. ౩౬
- ఉ. ఈమహనీయమూర్తికె మహిపతి పుత్రిక యెల్లభంగులం
జేమకుఁ బాత్రమై తగినప్రేయసి కాదగు నీముకుందుడే
భామకు నీడుజోడయిన శ ప్రాణవిభుండయి యొప్పఁగాదగున్
నోముఫలం బనంగ నిదె శ నుత్య మగుంగద యిట్లు కూడినన్. ౩౭ 284
- చ. పురుషలలాముడౌ నితఁడె శ పో మనరుక్మిణి కెన్న నర్హుడౌ;
దరుణియె వీనికిం దగు; విధాతయు నిట్లొడఁగూర్చెనేని య
చ్చెరువుగఁ జూచి మెచ్చఁదగు; శ శీఘ్రమ పెండిలియైన మేలె; యీ
ధర నికనొక్క రిద్వరకుఁ శ ద త్వముగాఁ దగ రెంత చూచినన్. ౩౮ 285
- మ. మనమేదే సుకృతం బొనర్చిన మహామాన్యుండు లోకత్రయం
బును నిర్మించినధాత దాననె సుత్యుండుడ్యోనే రుక్మిణి
వనజాతాయతనేత్ర నీహరి తమిన్ శ భావించి చేపట్టు న
ట్లనుకంపామతిఁ జెయుఁగా! కని ప్రహర్రాస్త్రాదకంబుల్ త్వరన్. ౩౯ 286
- క. ఒక్కట గళముల నాపఁగ, నొక్కరితో నొకరుఁగాఁగ శ నురుయత్నమునన్
జక్కఁగను దెల్పుకొని రి, ట్లిక్కడ సల్లాపములవి శ యెసఁగుచు నుండన్. ౪౦ 287

— రుక్మిణి గౌరిని దర్శింపఁబోవుట. —

- చ. నవవధు వెట్టివేషము గొనందగు నట్టులె రుక్మిణీసరో
భవదళనేత్ర యొప్పి భటవర్యులు నల్లడలం జెలంగిరా
భవసతి యాలయంబునకుఁ శ బాదగతుల్ చెలువంబుసూప రా
డ్భవనవరంబు వెల్వడియెఁ శ బర్వతజాపదపద్మముల్ గనన్. ౪౧ 288
- చ. పరశివురాణినిం గొలువ శ భద్రము లబ్బు నటన్ననమ్మికన్
స్థురుచిరగాత్రి రుక్మిణి ప్రసూనశరుం గొననట్టి యాకృతి
స్ఫురణమునం జెలంగుమధుసూదను పాదసరోజయుగ్మ మా
దరమున నెమ్మనంబునను శ ధ్యానముచేయుచు మాననిష్ఠమై. ౪౨ 289
- ఉ. తల్లులు నెచ్చెలుల్ తనదూదాపున నల్లడలం జెలంగిరా
నుల్లము శ్రీహరిం దలఁచుచుండఁగ నాయుధముల్ కరంబులం
దెల్లెడ రొచులంబఱపి శ యెంతయు భీతిని గొల్పుచుండ రా
జిల్లుచు శూరు లౌభటులు శ చెంతనె హెచ్చరికల్ తగంగ రాన్. ౪౩ 290
- చ. చనుచున్ రాడ్భటరక్షిత, యనఁ దగుచు మృదంగపణవహారిరవము శం
ఖనికరరవములు లోనగు, ఘనతూర్యధ్వనులు భేరికానినదంబుల్. ౪౪ 291

- క. ధరణిని దివముఁ జెవుడ్పడఁ, బరిపరి నొనరించుచుండఁ శ బయనము సాగిం
చె రమాధవు నెదఁ దలఁచుచు, ¹నిరుపమలావణ్యయుగ్గఃశణిక లొక్క మొగిన్.
- క. నానోపహారబలులన్, జానుగఁ గైకొనుచుఁ దోడఁ శ జనుదేరఁగ భూ
జానిసుత యేగె నల్లన, భూనిర్జ్వరపత్ను లమల శ భూషణయత లై. ౪౨ 293
- సీ. గంధమాల్యంబులఁ శ గమ్రభూషణవస్త్ర
ములను గైకొని రాఁగ శ లలితగేయ
ములను బొడుచు గాయశకులు వెంటరా; సూత
వందిమాగధులు స్తవములు చేయు
చును దోడఁజనుదేరఁగను; వాద్యగాండ్రు మం
గళవాద్యరవము లొక్క మొగి దిక్కు
లెల్ల నిండఁగఁజేయు శ చల్లనరా; నవ
వధువు మెల్లనఁ బోయెఁ శ బార్వతివిజ
- తే. యంబుచేసినచోటికి శ నంత రుక్మిణియు; నుమాలయమును గని శ నియతి హస్త
పదసరోజంబులను శుద్ధపాథసులను, గడుగుకొని యాచమించి నిశకామభక్తి.
- క. పరిశుద్ధచి త్తయై గురు,తరశాంతి చెలంగ నంబదాపున కేగెన్;
వరవిధుల నెఱుఁగుముదుసలి, పురంధ్రు లాబాల నెంతో శ పాలు పమరంగన్.
- ²చ. తొలుత భవాని కవ్వల విశధుప్రియభూషణుఁడై చెలంగి ని
స్తులకృప నొప్పు శంభునకుఁ శ దొయ్యలి మ్రొక్కఁగ నొ నటన్న చొ
ప్పులఁ దలపోసి శంకరుని శ పొందిక వేడ్కఁ జెలంగు నంబకున్
లలితకు మ్రొక్కఁజేసిరి కుశలక్రమరీతి నభీష్టసిద్ధికై. ౪౩ 296
- చ. నరవరపుత్రి యాదరమునం బ్రణమిల్లి తలంచె నిట్టులం
బరొ! శుభమూర్తివైన భవపత్నికి నీకును ద్వత్కుమారకో
త్కరమునకున్ మహేశునకు శ గాదిలిప్తీతిని మ్రొక్కు నాకు శ్రీ
వరుడగు శ్యామసుందరుడై శ భర్తగ నొగతి సమృతింపుమా!. ౪౪ 297
- క. ఆత్మారాముడై యగుపర,మాత్మ భవత్పతి యదెట్టు శ లగు ననెదవొ నీ
యాత్మఁ దలంచినచోఁ బర,మాత్మ యు మన్నించు దాని శ ననియె యెఱుఁగుదున్.
- మ. అనిప్రార్థించుచు లేచి విప్రసతు లశత్యంతప్రమోదంబునం
దనవెంటం దగ శాస్త్రయుక్తముగ రుద్రాణిం గృతస్నాతఁగా

1 “వారముఖ్యాస్సహస్రశః” అని మూలము. “వారముఖ్యాః గణికోత్తమాః” అని శ్రీధరా
చార్యులు. 2 “భవానీం పందయాంచక్ర ర్భవపత్నీంభవాన్వితాం” అని మూలము. “భవసోమసర్వనత్వం
స్త్రీకర్తోచితముక్తం” అని శ్రీధరాచార్యులు. “స్త్రీకర్త సుస్త్రీణామేవ ప్రాధాన్యమిద్యోతనాయేతి
భావః. విధిజ్ఞాః స్త్రీకాస్త్రకుశలాః” అని వంశీధరి.

నొసరించెన్ మఱి చందనాక్షతలచే శ నొప్పారు మాల్యంబులన్
గనకప్రాంచితరత్న భూషణములం శ గమ్రాంబరశ్రేణులన్. ౪౭

299

క. అలరించి ధూపఢిపం,బుల నిచ్చి య నేకరూపములఁ దగుభక్ష్యం
బుల బలుల సమర్పించుచుఁ, బలువిధముల హారతులను శ బ్రత్యేకముగన్. ౪౭౪

సీ. అర్పించెఁ; బతియ క్తలగు విప్రసతులకు భక్తిని లవణసంఘము క్తములగు
నయ్యపూపంబుల శ నట్లే తాంబూలంబులను గంతసూత్రంబులను ఫలములఁ
జేఱకుదండముల నశచ్చెరువుగ నొసఁగుచుఁ బూజించె ముత్తైదువులును దేవి
కర్పించినట్టి మాల్యముల నొసంగుచుఁ బెండ్లికూతునకు సంప్రీతి నొసఁగు

తే. నాశిషంబు లొసంగి రశయ్యబల యంబి
కకును ముత్తైదువులకు నికమగుభక్తి
వందన మొనర్చి నిర్తాల్యముం దమిఁ గొని
మున్ను పూనిన యష్టాననముద్ర వదలి. ౪౯

301

*క. ఆలయమునుండి వెడలం, గొ లలనామణి యొకర్తుక ¹చిరత్న మణి
జాలించిత ముద్రారుచు, లోలిం దగుపాణిఁగొనుచు శ నుద్యమ మలరన్. ౪౯౪

చ. తనకరపల్లవం బలరఁ శ దామెలమెల్లన వెన్క వెన్కకుం
జనఁగ మరాళరాజగతిఁ శ జక్కఁగనొప్పఁగఁ బోవుచుండె; నా
మనుజపతీంద్రపుత్రిక సుమధ్యమఁ గుండలమండితాననన్
గనుఁగొని రెంతోచిత్రముగ శ త్ప్రాపతిసూనులు నిండువేడుకన్. ౫౦

303

సీ. ఆరుక్తిణీకన్య శ యమలరత్నాంచిత కనక మేఖలయు సొగసును జిలుకు
చునునితంబము పయిఁ శ గనఁబడుచుండంగఁ బ్రాయంపుబిగువునుబయలుపడఁగఁ
జేయుపాలిండ్లు విశచిత్రంబులుగ నొప్పఁ; గుంతలమ్ములు పయిఁకొనునొ యనుచు
శంక నొందినయట్లు శ చపలమ్ములగు నీక్షణము లొప్పుచూపంగ శ నమరు సుస్తి

తే. తమునఁదగిబింబఫలసమారధరరుచులను

మొల్ల మొగ్గలఁబోలుచు శ నుల్లసిల్లు
దంతములు రక్తనర్ణత శ నెంతయుఁ దగ

వీరసమ్మోహిని యగుచు శ వెడలె నెలమి. ౫౧౪

304

చ. గలగలమ్రోఁగు నందియలకాంతులు నగ్రతలంబుఁ గ్రమ్ముచున్
వెలికిని బాటుచుండ నొకవింతగఁ బాదము లుర్వి మోపుచున్
లలితమరాళరాజగుళన్ మఱపించుగతుల్ చెలంగ నా
లలనయు శ్యామ నాఁదగి విలాసము మూర్తి ధరించినట్లుగన్. ౫౨

305

* “ప్రగృహ్యశాణినాభృత్యాంరత్నముద్రోపణోభినా” అని మూలము. “రత్నముద్రా =
రత్నాంగుళీయకప్” అనివ్యాఖ్య. 1 చిరత్నము = చిరంతనమని యర్థము.

1చ. కనఁబడి దేవమాయయొక్కొ శ కానియెడన్ ధర నిట్టిరూప మొ
ప్పునె యని గుంపుగూడి యశశముల్ దిశలందగు వీరులెల్ల మో
హినియె యటన్న యూహ తము శ నెంతయు నేచగఁ జూచి చూచి నె
మ్మనముల మోహమొంది రభిమానము వీడి తదేకదృష్టులై. ౫౩ 306

మ. కులదై వంబును బ్రా క్తనాచరణభంగుల్ పూన్కిఁబాటించు నా
చలముం బన్ని స్వకీయశోభలను గృష్ణస్వామి కర్పించుచున్
గలహంసై కగతుల్ చెలంగఁ జను నాశకంజాక్షి వీక్షించి రా
జిలు తద్ధాసముచేఁ ద్రపామిళితమై శ చెల్వారువాల్చుపులన్. ౫౩౪ 307

2మ. తమచి త్తంబులు ధైర్యమున్ వదలి వింతం బూనియుండంగ భూ
రమణుల్ కేల ధరించియున్న గురుశశస్త్రవ్రాతముల్ జాటి వే
గ మహిం బర్వఁగ దంతిఘోటకశతాంగ శ్రేణిపైనుండి మో
హము ముంపన్ ధరణీస్థలిం బడిరి యంత్రాళిన్ విడంబించుచున్. ౫౪ 308

వ. అప్పుడు. 309

మ. తరుణీరత్నము పద్మకోశనిభ పాదద్వంద్వమున్ మెల్లనన్
ధరణిన్ సోకఁగఁ జేయుచున్ మనమునన్ శ దైత్యారిరాకన్ నిరం
తరముం గోరుచుఁ జూర్ణకుంతలవితానం బాస్యపద్మంబుపైఁ
బరఁగన్ డాపలిచేతి గోళ్లతుదలం శ బల్తాటుపోఁ ద్రోయుచున్. ౫౪౫ 310

3ఉ. వామకటాక్షదృష్టులను శ వచ్చి తనుంగని మోహమొందు నా
భూమిపతివ్రజంబు నొకశపోలక సిగ్గునఁ గాంచె; నంతలో
నే మహనీయమూర్తిదగు శ కృష్ణునిఁ దా నెదఁ గోరుసంతత
శ్రీమహితుం గనుంగొనియెఁ శ జిత్రమనోరథముల్ ఫలింపఁగన్. ౫౪౬ 311

— శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణిఁ దనరథంబుపై నెక్కించుకొని ప్రయాణముసాగించుట. —

చ. తనయరదంబు నెక్కఁగ నితాంతకుతూహల మొందుచున్న రా
ట్టనయనుగాంచి కృష్ణుఁ డహితక్షితిపాలుర లెక్కచేయ కా
జనపతు లట్టై కన్గొనఁగ శ సాహసమూని సుషర్ణ కేతనం
బునఁ దగు స్యందనంబుపయిఁ శ బొల్పుఁగ నెక్కఁగఁజేసి వేడ్కమై. ౫౪౭ 312

1 “యశస్విన స్తత్కృతహృచ్చయాద్విశాః” అని మూలము. “తత్కృతోమయాప్రతీతిజని
తోయోహృచ్చయఃకామస్తేనాద్విశాః” అనిటీక. 2 “పేతుక్షిత గజరథాశ్వగతావిమూఢా” అని
మూలము. 3 “ఉత్సార్య వామకరజైరలదైకానపాంగైః ప్రాప్తాః ప్రియైశ్చతన్మహా దదృశేఽచ్యు
తంసా” అని మూలము.

- ఉ. వంచకమధ్యసంస్థనిజభాగముఁ గైకొనిపోవు సింగమ
 ఘ్రేంచక రాజలోకము నశహీనపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగాఁ
 గాంచనచేలుఁ డాబలముఖప్రకటాహవశూరు లెల్లఁ బొ
 మ్మం చొగిఁ బ్రోత్సహింపఁగ నృపాత్మజఁ గైకొని పోయె మెల్లఁగన్. ౫౬ 313
- మ. దురహంకారము గ్రుష్టియున్న జననాథుల్ మాగధాదుల్ తమున్
 హరి లెక్కింపక రుక్మిణి గొనుచు నొకయ్యారంబునం బోవఁగా
 స్థిరమా స్వీయయశంబు తగ్గుననుచుం ఁ జింతించి యోర్వంగలే
 క రయంబొప్పుగ నొక్కటం గలిసి రక్తకార్యంబుఁ జింతింపఁగన్. ౫౬౪ 314
- క. ఔరా! ధానుష్కులలోఁ, బేరుంగని యున్నమనలఁ ఁ బృథివీశ్వరులం
 జీరికిఁ గొనక మృగేంద్రుని, సారయశంబున్ వృకాళి ఁ చక్కఁ గొనుగతిన్. ౫౭
- క. తరుణిన్ హరించి గోపులు, పరుగిడు చున్నారు వారె ఁ పరికింపుఁ; డిసీ!
 ధర నస్తద్యశ మేటికి, బరాక్రమం బేటి? కనుచు ఁ వగచిరి పెలుచన్. ౫౮

ఏఁ బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము

శ్రీకృష్ణు నడ్డగించి రాజు లోడుట. ౧౭

- క. వారెల్ల రిట్లు చింతా,వారిధి మున్దుచు నితాంతభయకృత్క్రొధ
 స్ఫారపరీవృతమతు లై, యారోహించిరి స్వవాహనాళిఁ గడంకన్. ౪ 317
- ఆ. ఉరవడించి తమమహాన్నత కవచముల్, దొడిగి బలము లెల్లఁదోడఁ గొలిచి
 నడువ ధనువు లూనినారాయణుని వెంటఁ, దగిలి రేపుసూపి ఁ తన్నిఁగొనఁగ. ౧
- మ. యదుసేనాపతు లావిధం బెఱిగి యత్యంతోత్సవంబొప్ప భీ
 తిదయత్నంబునఁ జాపధారులయి పృథ్వీనాయకుల్ మార్కొనం
 గ దగన్ వచ్చుటఁ గాంచి కార్తుకములన్ ఁ గాఢంబుగా దీటుచున్
 బ్రదర వ్రాతముఁ గూర్చి వారి కెదురై ఁ పంచాస్యనాదంబులన్. ౨ 319
- క. ధరణిన్ వ్యోమము నింపుచు, నరులన్ మార్కొనిరి; వారిదగుసన్నాహం
 బరయుచు శత్రుమహీపతు, లురుపౌరుష మొప్పు దాకి ఁ రుద్ధతిమెఱయన్.
- సీ. అశ్వపృష్ఠంబులయందు గజస్కంధములయందు స్యందనములకు నడుమ
 నుండి యుద్ధముచేయు ఁ నుద్యమమందు నేర్పలులుగావున ముదిరములుభూధ్ర
 ములపయి వర్ష ధారలు గురియించెడు నట్లు మార్గణవృష్టి ఁ యాదవాళి
 పయిఁ గురియించిరి ఁ పటుతరసాయకచ్ఛన్నమై తగుపలి ఁ సేనఁగాంచి
- తే. చారుమధ్యమ రుక్మిణి ఁ సాధ్వసమున
 విహ్వలాంబకయుగళయై ఁ వ్రీడయుఁ దనుఁ

గూడఁ బ్రాణేశుమోమును శ గోర్కిఁ దీర్చు
నన్న భావముతోఁచంగ శ నపుడు గాంచె. ౪

321

చ తనుఁగనువామనేత్రఁ గని శ తామరసాక్షుఁడు ప్రేయసీ! మనం
బున భయమొందఁబోకుము; రిశపుప్రకరంబుల నీదుబంధులం
దునిమెద; నిప్పుడే కనుము శ ధూర్తులు గావున మార్కొనంగ ని
న్దొని చన వచ్చినా రనుచుఁ శ గోమలసుస్థిత మొప్పుఁ బల్కుచున్ ౫

322

క. సతి నూఱడించె; గదఁ డ,చ్యుతు నగ్రజఁ డాదియైన శ శూరవరుల్ స్వ
ప్రతిపక్షుల శూరత య,వ్వితమునఁ దమనేన నొంచువిధముం గనుచున్. ౫౪

క. దానిన్ సైరింపక రిపు, నేనలవౌ దంతివితతి శ సింధుజరథసం
తానముల బాణవర్షము,చే నెంతయు దీనతఁ గనఁ శ జేసిరి పూన్కిన్. ౬ 324

సీ. అరదమ్ములం దున్న శయాశూరులయు నాశ్వికులయు గజాళులఁ శ గూరుచున్న
వారలయుఁ దలలు శ వరకుండలకిరీటములను జారూష్టిషమములను వెలుఁగు
నవి బాణములచేత శ నపుడు ఛేదింపఁగఁబడి కోటులుగ ధరఁప్రాలె; మఱియు
నసిగదాచాపయు శ ఘ్నస్తముల్ ముంజేతు లూరువుల్ పాదముఁ లురుశరాభి

తే. హతులఁ దునుఁగుచుఁ గూలె నశయ్యవనియందు;
ఘోటకాశ్వతరవ్రాత శ కుంజరోష్ట్ర
ఖరశిరంబులు మఱియును శ గాలుబంట్ల
శిరము లట్టులె పడి కడుఁ శ దొరలుచుండె. ౮

325

చ. అరుల జయించుకోరికల శ నాయదువీరులు వృష్టిముఖ్యు లా
దురమున నుగ్రపౌరుషముతోఁ గడు నొంపఁగ బీర మాఱఁగా
నరిశరహన్యమానమగు శ నాత్మబలంబును గాంచి చాల సం
గరవిముఖత్వ మొంది నృపకాంతులు మాగధముఖ్యు లార్తు లై. ౯

326

చ. వెనుకకుఁ బోయి యొక్కయెడ శ వేడుక లెల్ల నడంగ రుక్తిణిం
దనకు నొసంగు వారమని శ ధారణిపాలుఁడు భీష్మకుండు నా
తని తనయుండు రమ్మనఁగఁ శ దాను విభూతిచెలంగ వచ్చి య
వ్వనితను గృష్ణుఁ డెత్తుకొని శ వారనిపౌరుష మొప్పుఁ బోవఁగన్. ౯౪

327

చ. కనుఁగొని తేజమెల్లను వికావికలై చన నాతురంబు పై
కొనఁ బ్రమదంబు వీడిచనఁ శ గోరికయంతయు వమ్ముగాఁగ నా
ననమొగి నెండిపోవఁగ మనంబునఁ గుగదుచునున్న చైద్యుని
తనివచియింపరాని బహుశార్తిని బ్రుంగినవానిఁ జూచుచున్. ౧౦

328

చ. పలికిరి వార లెల్లనొకభంగిగ నూఱడఁజేయు కోర్కితో;
నిల నిటు దొర్తనస్థము వశహించుట యర్హమె పూరుపోత్తమా!

తలఁగుము దాని నింకఁ దనుకధారుల కెల్లఁ బ్రియాప్రియంబు లి
మ్ముల వరుసం గనంబడుచుఁ శ బోవుచు నుండున వస్థిరంబులే. ౧౧

329

మ. స్థిరతం గాంచదు వానిలో నొకటియున్ శ సిద్ధం బిదౌ; నమ్ము మో
ధరణీశా! విను నర్తకుం డొకఁడు విద్యానైపుణం బెల్ల నె
ల్లరకుం జూపఁగఁబూని దారువున బాళన్ లీల నిర్మించి య
బ్బురమకా నంచు జనుల్ గనంగ నెటు త్రిప్పున్ స్వేచ్ఛమై నట్లుగన్. 330

క. జనుఁ డీశ్వరపరతంత్రతఁ, గనుటన్ సుఖదుగిఖములను శ గాలవశమునన్
గనుచుండు నింతియే; మఱియును గ్రొత్తదిలేదును శ మ్మొకండును తేఁడా! 331

చ. అని వచియించి; రంతట జర్రాత్మజుఁ డోశిశుపాల! కృష్ణుతో
మును పదునేడుసార్లు బలముల్ గొలువన్ హరి నొంప నెంచియే
చని పురి ముట్టడించితిని శ శౌర్యముఁ జూపితి న న్నెఱుంగవే
విను మిఁక నేమిచెప్పుదును శ వింతగ నోడితి నన్ని సారులున్. ౧౨౪ 332

క. ఇరువదిమూఁ డఁటౌహిణు, లురుబలసంపన్నులును మధుద్యమమునఁ జూ
పిరి సాహస మోరాజా!, పరాజితుఁడనైతి నైనఁ శ బట్టు వదలకేన్. ౧౩ 333

క. మఱియును సేనలతో నే, డైఱఁ బోయి రణంబుచేసి శ దివిజులు భేదం
బఱిముఱి గాంచఁగ గెల్చితి, నెఱి సోదరయుగము నెట్లొ శ నిజమిది తేఁడా!.

క. ఐనఁ బరాజయమప్పుడు, కాని జయంబంది నపుకాని వగఁ దమిన్
నే నొందలేదు సుంతయు, నైన నదృష్టాన్వితమగు శ నాకాలంబే. ౧౩౪ 335

క. మనుజులను సుఖమొదుగిఖమొ, కనఁ జేయఁచునుండు నని నిశకామమెఱిఁగి యే
మన కుండితి నని యెఱుఁగుము, కనుకనె యీసాంపరాయకంబున యందున్.

*సీ. వీరయూధపన్యసావితతికి యూధపులముగాఁ జెలంగియు శ సమరమందు.

నత్యల్పబలులగు శ యాదవుల్ శ్రీకృష్ణపాలితులౌట నిశ్వాట మనల
నోడింపఁ గల్గిరి శ చూడ నీయది దైవతంత్రమే యనఁదగుఁ శ దప్ప దనుచుఁ
దోఁచుచు నున్న దీనీచశత్రువులును దమకుఁ గాలము శుభ శ మమరుపంగఁ

ఆ. దగినదౌట మనలఁ శ దఱుమంగఁ గల్గిరి, మనకుఁ గూడ నట్టిమాడ్కి సమయ
మరుగుదెంచి నప్పు శ డరుల జయింతము, డెందమందుఁ గుందుఁ శ బొంద నేల.

చ. అనియిటు మేలుకోరు తనశయాస్త్రులు పల్వరు బోధచేయఁగా
మనము కలంకఁదేఱ ననుమానము వాయఁగ స్వీయపత్తనం
బునకును సానుగుం డగుచుఁ శ బోయెను జైద్యుఁడు మృత్యువక్త్రముం
గనని మహీశు లెల్ల స్వనిశకాయములం గన నేగి; రంతటన్. ౧౭ 333

చ. తనసహజ మురాంతకుఁడు శ తా బలిమిం గొనిపోయె రాక్షసం

బనఁ జను నవ్విధానమున శ నన్ననుడిన్ విని పైఁజలేక కృ
ష్ణునిపయి వైరముం గొనిన శ శూరుఁడు రుక్తియు సంగరంబుచే
యను మదిఁగోరి యప్పుగ జరయంబునఁ బాపుకొనంగ నెంచుచున్. ౧౭౪ ౩౩౯

తే. ఒక్కయత్నోపహీనీసేన శ యుక్కుమిగిలి

వెంటరాఁ బోయెఁ గృష్ణుని శ వెన్నుదన్ని;

యమ్మహాబాహు వపుడు శశరాసనంబుఁ

దాల్చి కవచంబుఁదొడిగి యెంతయును బూన్కి. ౧౮

340

క. హరికృత్యంబున కోర్వక, దుర మొనరింపంగ వెడ్క శ తొందఱపెట్టెన్
బరుగిడుచు నెల్లభూభృద్వరులు వినం బల్కె నిట్లు శ బవరమున హరిన్. ౧౮౪

క. పొరిపుచ్చక యీరుక్తియు, మరలం డని నమ్మవలయు శ త్నావరులారా!

పురిఁ జొరఁ బ్రతిజ్ఞఁదీర్పక, యరుదుగఁ గనుఁగొనుఁడు నామహాహావ మిచటన్.

క. ప్రతిన యిది సూనృతం బని, మఱి నెన్నుం డనుచుఁ బల్కె శ మండిపడుచు దు
ర్గతియాటఁ గృష్ణు నెటుఁగక, శతాంగమునఁ గూరుచుండి శ సారథి కనియెన్.

క. ఘోటకవర్యంబుల నే, చోటం గృష్ణుండు మెలఁగుఁ శ జోద్యంబుగ నా
చోటికిఁ బోదోలుమ యొక,యాటగ సంగర మొనర్తు శ నాతనితోడన్. ౨౧

చ. చెలిమిలిఁ బల్కిమీఱఁ గొని శ చెచ్చెఱఁ బోయెడు దుష్టబుద్ధి గో

వుల నిరతంబు గాచుటను శ బుద్ధియెలేని యతండు నొట దో

ర్బలమున విఱ్ఱివీఁగెడిని శ వాని బలం బడఁగించెదన్ మదు

జ్వలపటుసాయకంబులను శ జక్కఁగఁ జూడుము నాదుపంతమున్. ౨౨ 345

చ. అని యిటు లాకుబుద్ధి పరమాత్ముని యదృష్టతశక్తి యిట్టదో

నని తెలియంగలేక తనశయాగ్రహమే కడుఁ బల్కరింప నే

పున నిటు తుచ్చవాక్యములఁ శ బూని వచించి రథం బొకండు పే

చనఁగ మహాత్ము వెన్నొనుచు శ శౌర్యముమీఱఁగఁబయి యంతటన్. ౨౩

చ. నిలునిలు మెందుఁ బోయెదవు శ నీవిక నంచు మురారిఁ బిల్చె; దో

ర్బలమునఁ జాపముం దిగిచి శ బాణవరంబుల మూఁట లక్ష్యశు

ద్ధులు వెలయంగ నాట నృపభూర్తుఁడు శ్రీపారిమేన నంతటన్

నిలువక పల్కె నిట్లు లిట శ నిల్వమ యోయదువంశపాంసనా!. ౨౪

347

ఉ. ఒక్కక్షణంబు మాయెదుట శ నుండుము నిల్చియె యోరి మోషకా?

యెక్కడి కింకఁ బోయెదిటు శ లేపు చెలంగ హవిస్సుగాక మ

ట్టిక్కడఁ బొంచియుండియె కుశలేశ్వరిఁగొల్వఁగ రాఁగ మత్స్వసన్

జిక్కి నటంచు మ్రుచ్చిలితి శ సీ! యిది పంతమె యెన్నిచూచినన్. ౨౪౪ 348

ఉ. మందమఱి! త్వదున్నదము శ మాన్వేద నిప్పుడె మాయకాడవై

యెందును గూటసంగరము శ నే యొనరించు స్వభావమొప్పి నీ
వుందువు కాన మామకమహాగ్ర శరంబులు నీదుమేనుఁ జీ
ల్పం దొరలాడ భూమిపయిఁ శ బాతముఁ గాంచక ముందె చెల్లెలిన్. ౨౫౪ 349

చ. వదలినఁ బ్రాణముల్ నిలుచుఁ శ బాటిన నయ్యవి పాయుఁ దప్పదం
చదలిచె; నాదురుక్తులకు శ నమ్మధుసూదనుఁ డేవగింపకే
వదనమునందు సుస్థితము శ వర్ధిలుచుండఁ దదీయచాపముం
బ్రదరములేసి త్రుంచి మఱి శ బాహుబలంబున బాణషట్కమున్. ౨౬ 350

చ. ధనువునఁగూర్చి వైచి గురుదర్పమునం దగురుక్తి మేను నొం
చెను మఱి సాయకాష్టకముశచేతనె నాల్గుతురంగమంబులన్
దునిమెను రెంట సారథిని శ ద్రుంచె శరత్రితయంబుచే ధ్వజం
బును బడనేసె; నంతఁ గ్రుధ శ భూపతిపుత్తుఁడు క్రొత్తచాపమున్. ౨౬౪ 351

చ. త్వరపడి యెక్కుపెట్టి గురుబాణము లైదొగి దానఁగూర్చి శ్రీ
హరి నలయించె; మార్గణము శ లంగము గాఁడినమాత్రనే భయం
కరశరమేసి తద్ధనువుఁ శ గ్రమ్మఱఁ ద్రుంచెను రుక్తియున్ మహా
త్తర ధనువొక్క దానిఁగొనఁ శ దానిని రెండుగఁ జేసె గృష్ణుఁడున్. ౨౮ 352

చ. పరిఘము శూలచర్మములు శ పట్టిసశక్త్యసితోమరంబు లా
తురమున రుక్తి కైకొనినఁ శ దోడనె వానిని జెండె నాయుధం
బురుగతి దేని వాఁడుగొను శ నుగ్రశరంబుల దానిఁ బూన్కి నా
హరి దునుమాడుచుండె; నతఁ శ డాగ్రహమాని జిఘాంస పైకొనన్. ౨౯

చ. పటుతరమాకృపాణమును శ బాణి ధరించి రథంబునుండియు
త్కట గతిమీఱఁగా నుఱికి శ దావహతాశను మ్రింగఁ గోరి యొ
క్కట శలభంబు పోవుగతిఁ శ గంజవిలోచను స్యందనంబ దె
చ్చటఁదగియుండు నచ్చటికె శ సత్వర మొప్పుగఁ బాటె బూనికన్. 30 354

చ. హరి తనపైకి వచ్చు నృపునగ్రతనూజుని యుద్యమంబుఁ గా
వరమును లోఁ దలంచి శితబాణములం బరఁగించి చర్మమున్
గురుతరఖడ్గమున్ దునిమె శ ఊఁడిపయిం దిలలంతలై పడన్
ద్వరపడి తీక్ష్ణఖడ్గమును శ వాని పధించెడుకోర్కిఁ గైకొనెన్. 3౧ 355

ఉ. దానవహంత సోదరుని శ ధర్మగృహంబును జేరఁ బంపఁగాఁ
బూను నటం చెటింగి భయముం గని చిత్తము తత్తఱింపఁగా
మానిని యన్నఁ గావ మురమర్దనుపాదసరోరుహద్వయిన్
దా నెదఁ గోరి వ్రాలి కృపదప్పక కల్గ వచించె నీవిధిన్. 3౨ 356

సీ అప్రమేయాత్త!, దేవవాదిదేవా! ప్రభూ! కల్యాణ! యోగేశ! శ కమ్రదీర్ఘ

బాహూ! జగత్పతీ! శ్రీ భ్రాతను వధియింప నర్హముగాదు నీకనియె; నిట్లు
 లతిభయంబునఁ దనశయంగముల్ వడఁకంగ వగ మోముదమ్మియు శ్రీ వాడిపోవ
 గద్గదస్వర మొప్పుఁగా సాధ్వసంబునఁ గనకమాలయు జాఱఁగా గృహీత
 తే. పాదపంకజయుగళయై శ్రీ పత్నియుండఁ
 గాంచి కరుణించి రుక్మి వశధించుయత్ను
 మచ్యుతుఁడు మానె; నంత నాశహరి యసాధు
 కారియగు వానిఁ గైకొని శ్రీ కరుణమాని. 3౪

357

క. తనవసనంబున బంధిం, చెను జంపఁగఁ బూను కత్తిరచేతనె గడ్డం
 బును మీసలఁ గేశములను, గొనకొని యవశిష్టములుగ శ్రీ గొఱిగి కడంకన్.

క. ఒనరించె విరూపునిగా, వనజాక్షుం డిట్లు చేయ శ్రీ వారనిపూన్కిం
 గొని యాదవవీరులు శ్రీ, త్రునికాయములం గలంచి శ్రీ తోలిరి వెలుచన్. 3౫

క. సరసీరుహలతలను గుం, జరసంతతి గలఁచు నట్టిశచందంబున నా
 పరవీరులఁ దోలి వెసన్, హరిచెంతకు వచ్చి రుక్మి శ్రీ నటఁ గాంచి తగన్. 3౫౪

చ. 'వనరుహనేత్రు చెంతఁదను శ్రీ వైభవమాట వికారరూపతం
 గనఁబడుచున్ హతుండె యనఁ శ్రీ గాఁ దగినట్టి యవస్థనున్న రు
 క్మినిగని లోకనాథుండయి శ్రీ మించుహాలాయుధుఁ డాత్మలోఁ గృపం
 గని వసనాభిబంధనము శ్రీ గ్రక్కునఁ బాయఁగఁ జేసి యంతటన్. 3౬

361

క. భగవంతుని శ్రీకృష్ణుని, నగధారిం గాంచి కృష్ణ! శ్రీ యర్హ మనంగాఁ
 దగ దీ వొనరిచినపని యి,ది గడు జుగుప్సితమె యా మ్రదిం దలపోయన్.

క. తలగొఱిగి చుబుక కేశం, బుల వపనముచేసి రూపమునకున్ విస్మయం
 గలిగించుటయన వధ మగు, నిల సుహృదయులకు నిజంబుయే యగుఁ గృష్ణా!.

చ. అనియిటు వాక్చమత్కృతుల శ్రీ నయ్యనుజుం గని దూఱి రుక్మిణిం
 గనుఁగొని పల్కె సాధ్వీ వినఁ శ్రీ గాఁ దగు నాపలుకొండు భ్రాతకున్
 చనువుపయిన్ వికారత గళనంగ నొనర్చె నటంచు మ మ్మసూ
 యను గనఁబోకు మాత్మకృతశ్రమై తగు కర్తము సర్వభంగులన్. 3౭౪

364

చ. ఫలము లొసంగుఁబూరుషుఁడు శ్రీ పాపఫలంబులఁ బుణ్యకర్తస
 త్ఫలములఁ గాంచుచుండు నొకభంగి మఱొక్కఁడు చేయఁజాలఁ డీ
 పలుకు నిజంబు; రుక్మి కిటఁ శ్రీ బాటిలనట్టి ఫలంబు స్వేచ్ఛమైఁ
 దొలిజనిఁజేసినట్టి దగు శ్రీ దుష్కృతసంభవమే యగుంజుమీ!. 3౮

365

చ. అని యనుజన్తుఁ గాంచి యిటు శ్రీ లాహలి పల్కె వధార్హదోషముం
 బొనరిచియున్న బంధువును శ్రీ బూని వధింపఁగరాదు; చిక్కినం
 జను మనిపంపఁగా వలయుఁ శ్రీ జచ్చినవాఁడె సుమీ యతండు తా
 నొనరిచినట్టి దోషమున శ్రీ నుద్యమ మింక నదేల చంపఁగన్. 3౯

366

- క. అని సోదరుతోఁ బల్కుచు, వనితామణిఁ గాంచి మఱియుఁ శ బల్కెను ధర్మం
బును దీని ఊత్రియులకున్, వనజాసనుఁ డర్హమనుచు శ వారక పలికెన్. ౩౬౫
- క. ఘోరతర ధర్మమ య్యది, భూరమణుఁడు చంపుఁ దోడఁబుట్టువు నైనన్
ధారణి నీధర్మంబే, వారిజనేత్రా! చెలంగు శ బాహుజపంక్తిన్. ౪౦ 368
- వ. అని పలికి సోదరుఁగాంచి యిట్లనియె. 369
- సీ. శ్రీమదాంధులుగాఁగఁ శ జెలఁగు రాజులు రాజ్యభూవిత్తముల హేతువునను
దభిమాన తేజస్సమాయత కారణముననువేటొక హేతువునను బంధు | యోషి
వులఁ దూలపుత్తురు శ జలజాక్ష! మన కిది యర్హమా యనిపల్కియతివతోడఁ
బలికె; సాధ్వీమణి! శ వపువున నాత్మాభిమానము గల్లుపామరుని యట్టు
- తే. లనుదినము సుహృదులకు నశత్యంతభద్ర
ముల నహితుల కమంగళములను గలుగఁ
దలఁచుచుందువయే భూతములపయి నొక
విధముగాకయె త్వద్బుద్ధి శ విషమమె యగు. ౧౪౫ 370
- క. మతివిషమత గాంచిన నో,యతివా! సాధారణులగు శ నట్టిజనులతో
జతచేయం దగు నిను నే, వితమందువొ తెలియఁ బఱతుశవిను మిఁక శ్రద్ధన్.
- సీ. దేహాత్మమానులై శ స్థిరఁ దగునరులకు సుహృదుఁ డీతఁడువీడఁసుహృదుఁడితఁడు
నగు నుదాసీనుఁ డొఁచమరు నీమతిమోహ మలదై వమాయచేఁగలుగజేయఁ
బడియుండుఁదలపోయఁభామిసీ! యీయదిమాయయేయగుఁజుమీశయీయనంత
జీవరాసులకెల్లఁ శ జెలఁగునంతర్యామి యాత్మ యొక్కండగు శ నైన నుదక
- ఆ. ములను బ్రతిఫలించు శ నలచంద్రుఁ డొకఁడయ్యుఁ
బెక్కుబింబములుగ శ లెక్కనేయఁ
దగియెయుండుఁ గాదె శ గగనము ఘటముఖ
ములను బెక్కుచందములుగ నట్లె. ౪౩౫ 372
- క. పామరులు దేహభేదము,చే మఱి యొక్కరునిగాఁగఁ శ జింతింతురు సు
ష్టామాన్యుఁ బరంజ్యోతిని, శ్రీమహితుని శుద్ధ సర్వశేష్య ననంతున్. ౪౪
- వ. ద్రవ్యప్రాణగుణరూపాధిభూతాధ్యాత్మాధిదైవతాత్మకంబై యుత్పత్తివినాశ
ములు గలిగిన యీదేహ మవిద్యామోగమున నాత్మయందుఁ గల్పితంబై
దేహికి సంసారమును గలిగించుచుండు. పురంధ్రీమణి! ప్రకాశ్యంబుప్రకాశకంబు
నయి యుండుదృగ్రూపములకుఁ బ్రకాశకంబు భాస్కరాధీనంబై యున్నచందం
బున భూతేంద్రియాదుల ప్రకాశ మాత్మచైతన్యాయత్తంబే యయియుండు.
అట్టులౌట నాత్మభిన్నద్రవ్యంబులెల్ల మిథ్యాభూతంబులు గావున నవ్వానితో
నాత్మకు సంయోగవియోగములు కలుగఁజాలవు. కుహూనామకామావాస్యా
యోగమునఁ జంద్రకళలకు ఊయము కలిగినను జంద్రునకు నాక్షయము కలుగక

యుండుచందమున జన్మవృద్ధ్యాదులెల్ల దేహవికారములగుం గాని నిర్వికారుఁ
డగు నాత్మకు నవికలుగవు. స్వప్నమునందలి పదార్థము లస్థిరములై నను నిద్రించు
పురుషుఁడు భోగభోగ్యభోక్తలను గనుచుండుతెఱంగున జ్ఞానహీనుఁ డగు
పురుషుండు సంసారమును బడయును. అట్లుగావున నోసాధ్వీమణి! యజ్ఞానజని
తంబై యాత్మశోషణమోహనములం గావించు నట్టిశోకమును దత్త్వజ్ఞానము
చేతఁ ద్యజించి శాంతము గలిగియుండు మని యిట్లు భగవంతుఁడగు బలరా
ముండు సంబోధించుటయు నావైదర్భి దుఃఖింబువదలి తత్త్వజ్ఞానము నిర్ణయించు
బుద్ధిచేత మనశ్శాంతింగాంచె నంత. ౫౧

374

చ హరి తనసత్త్వతేజముల ॥ నట్లుహరింపఁగ రుక్మియుం గళే
బరమునఁ బ్రాణముల్ నిలుచుభంగి నొనర్చుట లోఁదలంచుచున్
గరము విరూపతం గలుగఁగా నొనరించుట కుమ్మలించుచున్
బరునిఁ బరాభవింపఁ దనఁపట్టినపట్టుచెడం గృశించుచున్. ౫౨

375

సీ. దుర్మతిఁ గృష్ణుని ॥ దురమునఁ జంపక యనుజాతఁ గొనిరాక ॥ యాత్మనగర
మగు కుండినపురంబునందుఁ గాలూనంగఁ దలపోయ ననుచుఁ బంతమునఁ బ్రతిన
పట్టి నిర్భరకోపపరివృత స్వాంతుఁడై యట భోజకటకాహ్వాయమున నలరు
పురమున నివసించె; ॥ భూపతులన్ యుద్ధమున నిట్టులోడించి ॥ మురహారుండు

తే. భీష్మరాజకుమారిక ॥ విమలసుగుణ, రత్న భూషితరుక్మిణి ॥ యత్న మొప్పు
ద్వారకాపురిఁ జేర్చి శాస్త్రహితరీతిఁ, బెండ్లియాడెను మౌనులు ॥ విబుధులలర.

ఉ. అంతట ద్వారకానగరమందుఁ జెలంగెడు యాదవోత్తముల్
సంతస ముప్పతిల్లదనుజప్రవరాంతకుఁడైన కృష్ణునం
దెంతయు భావముల్ తనర ॥ నెప్పుడు మేలగు నంచుఁ గోరుటన్
వితగ నెల్ల గేహముల ॥ వీధులఁ జక్క నలంకరించుచున్. ౫౪

377

తే. వేడుకలుచేసి రెల్లెడ ॥ వెలదిమిన్న
లల్లె పురుషులు మిక్కిలి ॥ హర్ష మలర
వెలయు మణికుండలమ్ములఁ ॥ నలరి తాల్చి
తమమనోభావములఁ దెల్పి ॥ రమలగతుల. ౫౫

378

క. హరికిని రుక్మిణికి నునో, హరవస్త్రాభరణ ముఖములగు కానికలన్
బరమాదరమున నొసఁగిరి, పుర మయ్యది శక్రకేతు ॥ పుంగాన్వితమై. ౫౬ 379

చ. అనుపమచిత్రమాల్యముల ॥ నంతట నొప్పుచు రత్న తోరణా
ళిని గడుమించి స్వర్గపురశలీలల నెల్లఁ దృణీకరించి యొ
ప్పెను *సకలారవంబులును ॥ బెంపును సొంపును గూర్చునట్టి శో
భనసుమలాజలం గలిపి ॥ భవ్యతమాంకురరాజి చల్లుటన్. ౫౭

380

* సకలారవంబులును=అన్ని ద్వారములయందు.

క. అలరారుచుండె నెంతయు, జలపూరితకుంభములను శ జాలుగనిడి మం
గళదాగురుధూపంబుల, వెలయించిరి దీపము లొగి శ వింతగ నలరెన్. ౫౬

సీ. పుర మిట్లు శృంగారముల విలసిల్లెను బెండ్లికిం బిలువ సంప్రీతివచ్చి
నట్టిభూభుజులవౌ శ హస్తీవర్యంబుల మదజలములఁ బురమార్గము లొగి
దడుపంగఁ బడియుండె శ ద్వారభాగంబులఁ గదళి కాపూగవృక్షములు నిలువఁ
బడి చూడఁదగియుండె శ వై వాహికోత్సవములఁ బురవీధులఁ శ గలయఁ దిరుగు

తే. చున్న కురుస్సంజయవిదర్భసన్నత యదు
కుంతిదేశీయకై కేయు శ లింత యనఁగఁ
దగని సంతోషమున నొప్పి శ తారుసకల
జనుల విలసిల్లఁజేసి రా శ సమయమందు. ౫౭

382

చ. హరి యిటు రుక్మిణి బలిమి శ నందఱుచూడ హరించి భూధవో
త్కరముఁ గలంచి ద్వారకకుఁ శ దాఁ జనె నంచును వందిబృందముల్
ధరణిసురోత్తముల్ హరి యుదారచరిత్రముఁ బాడుచుండ నా
దరమున నాలకించి నృపతల్లజు లచ్చెరువొంది రెంతయున్. ౫౮

383

చ. మనుజవతీంద్రకన్యక లమానుషమా హరికృత్య మెన్ని నె
మ్మనముల విస్తయంపడిరి శ మానిని రుక్మిణి శ్రవ్యంశజాతఁ జ
క్కనివిధిఁ బెండ్లియాడి తగుకాంచనచేలుని గృష్ణుఁ గాంచుటన్
జను లటనుండు వారు కడు శ సంతసమంది చరించి రున్నతిన్. ౬౦

384

ఏఁ బ ది యై ద వ య ధ్యా య ము.

— రుక్మిణీకుమారోదయము. —

చ. మును పలభాలలోచనుని శ భూరిరుడగ్నిని దగ్ధుడైన యా
రునసిజుఁ డీశ్వరాంశమహిమంబున నొప్పెసలారువాఁడు సం
హననము నొందఁగోరి హరి శ నత్తఱినే శరణంబుఁ జొచ్చెనం
త నతఁడు రుక్మిణీసతికిఁ శ దా సుతుడై జనియించెఁ గ్రమ్మఱన్. ౧౫

385

మ. హరివీర్యంబున జన్మమంది కడు విఖ్యాతుండు ప్రద్యుమ్నుఁ డై
హరికేమాత్రము తీసిపోవక సమఖ్యాతి విడంబించె; శం
బరుడన్ దానవుఁ డాచునోభవునకున్ శ బ్రత్యర్థి తా నొటఁ ద
త్సరుడే భూమిజనించె నం చెఱిఁగిస్వచ్ఛారూపుఁ డై పొల్చుటన్. ౨౫

386

సీ. పురుడువాయకమున్నె శ మ్రుచ్చిలి కొనిపోయి సంద్రంబులోవైచి శ శత్రుబాధ
తప్పెనంచుఁ దలంచి శ తనగృహమున కేగె నాశిశువును బలమలరు నట్టి [మత్స్య
మత్స్య మొక్కఁడు మ్రొంగె శ మత్స్యజీవులు కొందఱు దెంచి వలయొడ్డియబ్ధి

- ములను బట్టుచు దాని శ బలమునఁదగుదానిఁ బట్టిరి; కై వర్తు శ లిట్టులొక్క
తే. కొన్ని చేఁచలబట్టి యందున్న వాని, లోనఁ బెద్దదిగానున్న శ మీను దానిఁ
గానికగ శంబరాసురశకాంతునకు సమర్పణముచేసి రెంతయు శ నర్హ మనుచు.
- ఉ. పాచకు లార్ఘ్యోత్తమము శ బల్విడి పాకగృహంబుఁ జేర్చి లోఁ
దోఁచు కుతూహలంబునను శ దోడనె శస్త్రీక దానియంగ మెం
తోచతురత్వ మొప్పుఁగ మహాద్యమమూనియె తున్నలై పడన్
వే చవి గైకొనం జదిపి శ వింతగఁ గాంచిరి బాలు నొక్కనిన్. ౫ 388
- క. ఉదరాంతరమున బాలకుఁ, డుదయాద్భునిబోలి యొప్పుశచుండం గని ప్రీ
తిదగ్గ మాయాఘటికీ, సదయం గొనిపోయి యిచ్చి శ చని రవ్వారల్. ౫౪
- చ. రతియగు నాపడంతి మును శ రాక్షసనాథుఁడు శంబరుండె యా
సతిఁ జెఱపట్టి యుంచెఁ బరిశచారికగాఁగ మహానసంబునన్
బతి మరలన్ జనించునను శ నమ్మక మూనియె యుండె నామె య
ప్రతిముని బాలకుం గనుచు శ రమ్యతనూరుచిలోఁ దలంచుచున్. ౬ 391
- చ. ఇతఁ డెవఁడౌనొ యంచు హృదశయేశుఁడు గాఁ గనుపట్టునంచు నా
రతి పతి యీతఁడౌనె యని శ రామయు సంశయమాత్మ నంద న
య్యతివ తలం పెఱింగి యమృతాశనమానియు నేగుదెంచి యీ
సుతుఁడు స్మరుండె యించుకయుఁ శ జోద్యము నొందకు మమ్మ యం చొగిన్.
- చ. జననము మత్స్యకుక్షి నెటు శ చక్కఁగఁజేరెనొ యావిధంబు నె
మ్మనమునఁ గల్గుసంశయము శ మానఁగ నంతయుఁ జెప్పె; నా యశ
స్విని పనిక తైగా దనుజశవీరుఁడు తన్నునుపంగ నుండెఁ గా
వున ముని భర్త చందమును శ బొంకముగా నెఱిగింప నంతటన్. ౬౪ 392
- చ. పతి మరలన్ జనించు ననుభావముతో నెపు డట్టికాలము
న్నతి గలిగించుదానిని గగనం దగునో యని వేచియున్న యా
సతి మదనుం డితండె మును శ శంకరనేత్రశుచిప్రదగ్ధుఁడీ
క్షీతి జనిగాంచె నం చెఱిగి శ స్నేహముచూపఁగఁ బూనె వానిపై. ౮ 393
- మ. హరిపుత్రుం డటనుండి వేగిరమ ప్రాయంబట్టె తన్ బొంద నే
తరుణుల్ గాంతురొ వారికెంతయు మరుల్ శ దైవారఁగాఁ జేయుచున్
బరివృద్ధిం గనుచుండె; నారతియు సభృతాయతాక్షున్ బతిన్
గురుబాహున్ నరలోకసుందరుని గోరొక్కల్ మీఱఁగాఁ గాంచుచున్. ౯౪ 394
- తే. అలతి మందాక్షమున నొప్పునట్టి నవ్వు
నివ్వటిల్లఁగ భూభంగనియమ మలరఁ
ప్రేమ మతిశయమై తగ శ నామరాశ
గమన నేవించె రతసూచకమగు బుద్ధి. ౧౦ 395

మ వనజాతాక్ష కుమారకుండు మతిమోద్వర్యుండు ప్రద్యుమ్నుఁ డా
వనితారత్నముతోడఁ బల్కె జననీ! శ త్వద్బద్ధి చూడంగ నీ
తిని మానెం గడు నంచుఁ దోచెడిని మాతృస్నేహమున్ పీడి కా
మినివోలెన్ జరియించుచుంట తగునే శ మేలే యి దెబ్బంగిగన్. ౧౧ 396

మ. అని దూఱన్ విని యిట్లుపల్కె రతి యాశ్రయా! నీవు శ్రీకృష్ణనం
దనుఁ డంచున్ నుతిగాంచు మన్తభుండవే శ తథ్యంబు నిన్ శంబరుం
డనయం బొప్పు గృహంబునుండి తనమాశయాస్ఫూర్తిమైఁ దెచ్చె నే
ననఁగా నీప్రియపత్ని నౌ రతిని సత్యం బంచు భావింపుమా. ౧౨ 397

నీ : పుట్టిన పదిదినములకెన్న లోపల శంబరుండును నిన్ను శ సంద్రమందుఁ
బడవై చె నోవిభూ! శ వడి నిన్ను నొకచేజ మ్రింగెను దాని నాశచెంగటికిని
గొనివచ్చి మత్స్యజీవనులు ఛేదించిరి తదుదరమున నీవు శ పదిలముగనె
శయనించి యుంట దుశర్జయుండు దుర్ధర్షుండు నగు శత్రువును వీని శ నఖిలమాయ

ఆ. లెఱిగినట్టి దుష్టు శ ని త్తటి నానుండి, మోహనాదులై న శ భూరిమాయ
లోగి గ్రహించి చంపు శ మోనాథ! నీతల్లి, వగచుచున్నయ దనశవరతమందు.

క. ద్వారకలో రుక్మిణి నీ, వీరీతి గ్రహింపఁబడుట శ యే యెఱుంగక లో
నారాటము గని కురరి య, దేరితిన్ శిశువుఁబాసి శ యేడ్చునొ యట్లే. ౧౪౫ 399

క. క్రేపును బాసిన ధేనువ, దేపగిదిన్ గుందు నట్టులే దీనతయుం
బ్రాపింప వందురెడు నీ, వీపాపిని జంపు మనుచు శ నిట్లు పలుకుచున్. ౧౪౬ 400

క. మాయావతి మహితాత్మం, డై యలరెడుకామునకు మహామాయలనున్
వే యడఁపఁ జాలెడిమహా, మాయామంత్రంబుఁ దెలిసె; శ మన్తభుం డంతన్.

— ప్రద్యుమ్నుఁడు శంబరాసురుం జంపుట. —

చ. దనుజవరేణ్యు శంబరునిఁ శ దాఁ గనఁబోయి రవంతయే సహిం
పను దగదట్టివాక్యముల శ భర్తృనముం గడుఁజేసి సంగరం
బొనరుపఁబూను బుద్ధియెటు శ లొప్పునొ యాగతిఁజేసి పిల్చె వే
యనికిని రమ్మటంచు; దనుశజాధిపుఁ డప్పుడు క్రోధమూర్తి యై. ౧౭౫ 402

ఉ. ధిక్కృతులన్ సహింపకయై శ తీక్ష్ణగదాయుధపాణియై మదం
బెక్కి పదాహతిం దనునందెంతయుఁ గుందఁగఁజేయు సర్ప మె
ట్లుక్కు దగంగఁ బైకొనఁగ శ నూల్కొనునో యటు లత్యమర్షఁ గెం
పెక్కిన నేత్రముల్ వెలయ శ నేడ్డెఱఁ జూపఁగ వచ్చె నుగ్రుఁ డై. ౧౮ 403

చ. కులిశసమాహతిం దెగడు శ క్రూరగదాయుధ మట్టె త్రిప్పుచున్
దెలివి యొకింతలేక యతిధీరుని శ్రీహరిపుత్రుఁ గొట్టె ని
మ్ముల భయదాట్టహాసమును శ బూన్కి నొనర్చెను; మన్తభుండు దో

- ర్బలముచెలంగఁ బైనిగుడువవైరి గదం దిలకించి నవ్వుచున్. ౧౯ 404
- చ. తనగదఁ ద్రిప్పికొట్టి భయదంబగు దాని నడించి శత్రుసూ
దనుఁ డగుటన్ స్వకీయగద శ దానవువైఁ బరఁగించి బిట్టుగా
నొనరిచె సింహనాదము మహాగ్రుడుగ్రుడు శంబరుండు మా
యను మయదర్శితంబును మహాసురరక్షిణి నాశ్రయించుచున్. ౨౦౪ 405
- తే. గగనముననుండి ప్రద్యుమ్నుఁ శ డగపడకయె
పొడవడంగను జేయంగఁ శ బూని యస్త్ర
మయసువృష్టిని గురియించె శ మాధవాత్మ
జన్ముఁ డతిబలశాలి యశస్త్రము లిట్లు. ౨౧ 406
- క. తను బాధించుట కెంతయు, మనమునఁ గ్రోధంబు గదుర శ మండిపడుచుఁ జ
య్యన సత్త్వమయంబై జగ,మునఁ గల్గిన మాయలను సమూలముగాఁగన్.
- ఆ. పొడవడంగఁజేయు శ పూజ్యమహావిద్యఁ, బటపె; నంత దైత్యపతీయు గుహ్య
కాఖ్యమాయల నురశగాసురపై శాచ,ములనుమాయలను బ్రభూతశక్తి. ౨౨౪
- క. మఱియును గాంధర్వములను, బటపెం బ్రద్యుమ్నుమీఁదఁ శ బద్ధాక్షుసుతుం
డఱిముఱి వానిం జెండుచు, బిటుసగు నొకఖడ్గ మెత్తి శ పృథురస మడరన్.
- మ. అరుణశ్శశ్రువు లొప్పుఁ దోచెడు మహాహంకారు నాశంబరుం
గరముగ్రాకృతి నొప్పువానిఁ గని యింకన్ వీఁడు జీవింప నె
ల్లరకున్ బీడయెకల్లు నంచు సరిగా శ లక్షించి వైవంగ శం
బరుశీర్షంబుఁ గిరీటకుండలయుతీన్ శ భాసిల్లుదానిం ద్వరన్. ౨౪ 410
- క. హరియించె ఖడ్గ మయ్యది, సుర లెల్లం బుష్పవృష్టి శ స్తుతిపూర్వముగాఁ
గురియించిరి ప్రద్యుమ్నుఁడు, సురవర్తమునుండి యెట్టి శ చోద్యముగాఁగన్.
- క. తనసతి మాయావతి య,త్యనుపమ మాయాబలమున శ నాద్వారకకుం
గొనిపోవఁగ నంతఃపుర,మును జేరెను స్త్రీసహస్రములు తనుఁ గనఁగన్. ౨౫౪
- క. సౌదామనీసమన్విత, మైదగు మేఘంబుమాడ్కి శ నలరుచు నతఁడా
శ్రీదయితు సౌధ మొందెను, బ్రోదిగ నందున్న స్త్రీసమూహము వానిన్. ౨౬
- మ. జలదశ్యామునిఁ గాంచనాంబరధరున్ శ జారుస్థితున్ సుందరో
జ్వలవక్త్రాబ్జుఁ బ్రలంబబాహుయుగళున్ శ బద్ధాక్షునిన్ నీలవ
క్రలసద్వల్లుతరాలక ప్రకరసంక్రాంతస్ఫురద్వక్త్రమం
జులపంకేరువచుఁ గాంచి శ్రీహరియె యంతున్ శ్రీంతి తష్టేచఁగన్. ౨౭ 414
- క. మందాక్షము తముఁ బైకొన, నందందె యడంగియుండి శ రంతట యోషి
ద్భృందము కొండొకవడి కా, సుందరునందున్ మురారి శ శుభలక్షణముల్. ౨౮
- క. ఒకకొన్ని కానరామికి, బ్రకటముదం బొప్పుచుండ శ వనితారత్నం.

...బొకప్రక్కనుండ నొప్పెడు, సుకపోలుని వానిఁజేరి శ చొక్కపుఁబ్రీతిన్. ౨౯

క. అచ్చెరువునొంది రప్పుడు, ముచ్చట లూరంగఁ బలుకుముగుడ హరికిఁ బెన్
మెచ్చుగలిగించు రుక్మిణి, యచ్చటఁ దనయసితలోచ శ నాంతములఁ దమిన్.

చ. పురుషలలాము వానిఁగని శ ము న్నెటులో కనరాకయున్న సుం
దరతముఁ బుత్తు నట్టితరుణంబునఁ దా స్తరియించె నయ్యనం
తరమె యెసంగున్న హమున శ దైవగతిన్ జనుదోయిచేపె నీ
వరుసనె లక్షణంబులవి శ వాని సుతుండని తోఁపఁజేయఁగన్. 30 418

మ. తనలో నిట్లుతలంచె రుక్మిణియు; నీతం డెన్నఁ బుంరత్న మే
యనఁ జెల్లుంగద యెవ్వఁడో; వికసితాశ్వాతుండు నొ వీఁ డదె
వ్వనికిం బుత్తుఁడో? యెయదృష్టవతి యీశ్వానిన్ స్వకుక్షిన్ ముదం
బున మోయంగను నోచి కన్నదియె? యీశ్వాఁబోడియెం దబ్బెనో. 31 419

మ. మునునేగన్న యనంతరంబదెవరో శ మూర్ఖుల్ మదీయాత్మజ
న్తుని గొంపోయిరి సూతికాగృహమునందుం బ్రీతినుండంగ నం
దనుఁ డాతం డసుయుక్తుడే యయిన నీతం డెంతప్రాయంబునం
దనరున్ వాడును నంతప్రాయమున నీతార్కాణమే రూపునన్. 32 420

క. జీవించి యుండునా యతఁ, డేవిధి నెందైన; నీతఁ శ డెవ్విధి నొందెన్
శ్రీవాసుదేవు సామ్యము, వావిరి దేహమున నవయవప్రాతమునన్. 33 421

క. గమనస్వరహాసంబుల, నమలంబగు దృష్టిఁ గృష్ణు శ నట్టులె తగుని
ట్లమరుటకు హేతువేమో, కమలజు యత్నంబుఁ దెలియఁగా వశమగునే. 33 422

క. అర్భకుఁ డెవండు నాదగు, గర్భంబునఁ బెరిగి పుట్టె శ గడుసుందరుఁ డా
యర్భకుఁ డీతఁడు కాదగు, నిర్భరమోదంబు వీనిని గనఁ గలిగెన్. 34 423

ఉ. అంతియకాక సవ్యభుజ శ మట్టె స్ఫురించెడు నంచు రుక్మిణీ
కాంతయు నెన్ని యోగతులు శ గాఁ దలపోయుచు నుండ లోకవృ
త్తాంతము నెల్లఁ దానెఱుఁగు శ తత్త్వవిదీద్యుఁడు కృష్ణమూర్తి తా
వింతగఁ దల్లిదండ్రులును శ వెంటనె రాఁ జనుదెంచె నత్తఱిన్. 35 424

సీ. విమలతరస్లోకుఁ శ డమలాత్ముఁడౌ భగవంతుఁ డావృత్తాంత శ మంతయు మది
నెఱిగిన వాడయ్యు శ నెఱుఁగనియట్టులే పలుకకయుండె; నశ్వలఁ దనంత
నరుదెంచి నారదశసురముని రుక్మిణికాశంబరాసురుఁ శ డర్భకు మును
కైకొని చను టాదిగఁగల వృత్తాంతమంతయు నెఱిగించె; శ నతివిచిత్ర

తే. మైన వృత్తాంత మద్దాని శ నాలకించి
కృష్ణు నంతఃపురాంగనల్ శ మృతుఁడు మరల
నరుగుదెంచినరీతి బహ్వాబ్ధములుగఁ

గనఁబడక యప్పువచ్చిన శ తనయుఁ గాంచి. 32

425

క. మనముల నభినందించిరి, వనజాక్షుఁడు హలధరుండు శ వసుదేవుఁడు త
ద్వనితయు టక్తిణియును దక్కిన కాంతలు దంపతుల నశక్తిమిమఘఁ దమిన్.

చ. కనుఁగొని కౌఁగిలించుకొని శ గాఢముదంబును బొంది; రాపురం

బునఁగల పెద్దలెల్ల నెటా శ పోయిన యాహరిపుత్రకుండు న

చ్చెను దనయంతనే మరలఁ శ జేడియఁ గూడి యటన్న వార్తలన్

వినుచు నయారె ! సంయమనిపీటికిఁ బోయినవాఁడు క్రష్ణుఁడన్. 3౮౪ 427

క. చనుదెంచెఁ బూర్వభాగ్యం, బున నింటికి నంచుఁబొంగి శ పొరలెడు మోదం

బునఁ జెప్పుకొనిరి తమలోఁ, దనజనకుని రూపమట్లు శ తా నుండుటచే. 3౯ 428

సీ. ప్రద్యుమ్నుజననులు శ పతియగుశ్రీకృష్ణుఁ డనుమతి యలంగ శ నంతరంగ

ముల వేడ్క లూరంగ శ లలితభావంబులు కలుగఁగాఁ గనుచుంటఁబలుకవలెనె

చిత్రం బటంచు నాశ్రీహరి బింబంబునకుఁ బ్రతబింబమైన మదనుఁ గని

నంత నట్లౌట సహజమే యనందగు, వారలే యిట్టైన శ బరవనితల

తే. మాట యిఁకఁ జెప్పనేటికి? శ మానితంబి

నికిని స్థానంబు హరియగు శ నిక నతనిని

బోలురూపంబు గలవానిఁ శ బొలఁతులు గన

నుబ్బితబ్బిబ్బులగుట యేమబ్బురంబు. ౪౦

429

ఏఁ బ ది యా ప వ య థా వ్య య ము.

—●— స్యమంతరత్నోపాఖ్యానము. —●—

చ. అని శుకయోగికృష్ణుని మహాత్వము తత్సతుగాఢచిత్తమం

దనువుగఁబల్కి యవ్వలీదిశయా హరిచిత్ర చరిత్రమున్ వచిం

పను దలపోసి యిట్లనియెఁ శ బార్థునిపాత్రునితోడ రాజ! యిం

కను వినుమా వచింతు మునుఁకాంచనచేలునకుం గుబుద్ధి యై. ౪

430

క. ఒనరిచె సత్రాజిత్తోక, ఘనాపకారంబు నట్టి శ కల్పషమును ద

నును బాపుకొనం దలఁచి స్వతనయామణి సత్యభామదలగుణధామన్. ౧

క. ప్రకటించిం దగిన స్యమంతకరత్నము హరి కొసంగెఁ శ దగువిధి నన భూ

పకుమారుఁ డిట్లు లడిగెను, శుకయోగీంద్రుని మహత్త్వ! శచోద్య మిది యగున్.

సీ. హరికి సత్రాజిత్తుగురుతరకిట్టెష మెద్దాని నొనరించె శ నిర్ధరత్న

మగు నాస్యమంతక శ మతని కెట్లబ్బెను? హరికేల యొసఁగెను శ స్వాత్మజాత?

నని ప్రశ్నమునుజేయ శ నాయోగియిటుపల్కెఁ దాననవరతంబు శ భానునకును

బరమభక్తుం డయ్యె శ భాస్కరుఁ డతనికిఁ బ్రియసఖుండై యుండిఁప్రీతిదాన

తే. దక్షమైనట్టి యాస్యమంతకమణి నొసఁ
గెను; మహిపతి యారత్నమును గళమునఁ
దాల్చి వెలిగెను భానుచందమున నొకట
ద్వారకాపురిఁ బొచ్చె నెంతయును వేడ్క. ౪

433

క. అతిశయ తత్తేజంబున, నితరులకుం జూడఁదగక శ యే యుండె; మహి
పతి నతనిఁగాంచి దవ్వుల, హృతదృష్టులు నగుచు లోకు శ లినుఁ డితఁ డనుచున్.

క. శంకించి హరిఁగనఁ జని వి, శంకటవృత్తిం జెలంగి శ సఖులుం దానున్
బింకమున నక్షకేళి, సంకుచితాన్యక్రియావిశారదుఁ డగుచున్. ౫ 435

క. వనజోదరుఁ డుండన్ దమ, మనమునఁ గలశంకపోవుమాడ్కిఁ దెలుపఁ బో
యినవారలౌట నారా,యణ! వందన మొనరుతుము మహాత్మా! నీకున్. ౫౫

క. దరచక్రగదాపాకజ, ధర! దామోదర! సుపద్మదళనయనా! శ్రీ
వర! గోవిందా! లోకోత్కరనాయక! సూర్యుఁ డిదిగో శ తమ్ముం గనఁగన్. ౬

క. వాడిమయూఖంబులఁ దనుఁ, జూడఁగఁ దలపోయు వారిచూడ్కుల కెంతో
పీడ గలుగంగఁ జేయుచు, బోడిమిగా నిదిగో వచ్చె శ మురదనుజహరా!. ౭

క. సురవరులు త్రిలోకంబులఁ, బరమంబగునీదు సాధుపదము వెదకుచుం
దురుగాదె యచుకులంబునఁ, బరులకు నెవ్విధి నెటుంగఱబడని వడువునన్. ౮౫

క. మానవవేషంబునఁ దగు, జ్ఞానాత్మకు నిన్ను నెఱిగి శ సరసిజమిత్రుం
డోనీరజాక్ష! పచ్చెడుఁ, గా నెఱి దర్శింపఁగ ననఁగా నరహరియున్. ౯ 440

క. జ్ఞానవిహీనతఁ బలికెడు, మానవసంభాషణముల శ మన్నించిన చం
దానఁ దెలిసవ్వు పొలయం, గా నిట్లను రవి యతండు శ కాడు నిజముగన్. ౧౫

క. అనుపమరత్నప్రభలన్, దను వాసూర్యప్రకాశ శ తన్ వెలయంగాఁ
గనుపట్టెడు సత్రాజి, త్తని యెటుఁగుడు మీర లనియె శ నంత నతండున్. ౯

చ. తనసదనంబుఁ జేరి ప్రమోదంబునఁ దేలుచు మంగళధ్వనుల్
వినఁబడుచుండ దేవగృహవేదికయందు మహిసురాళివం
కను వరపీఠమం దునుచి శ గాఢతరంబగు భక్తిఁ గొల్పుచుం
డెను; రవిదత్తరత్న మది శ నిత్యము నీనుచునుండు హేమమున్. ౯౫ 443

*సీ. ఇరువదితులలంత శ హేమము భారసంజ్ఞం దగు నట్టి వశష్టసమ సంఖ్య [డు
ననుదిన మిచ్చు చుండెను; మణియయ్యది యెందుఁబూజితమయి శ యెసఁగుచుం
నచ్చోట నించుకొనైన దుర్భిక్షము మారికారిష్టముల్ శ మఱియు నెల్ల
నాధులు వ్యాధులు శ నహిక్యతబాధలు నింక నేయశుభంబులేని గలుగ

తే. వందు మాయికు లెవ్వరే శ నరయనుండఁ

జాల రియ్యది యమ్మణిసత్ప్రభావ;

మంత నొకనాఁడు కృష్ణుండు శ యదునృపతికి

మణినొసంగుమ యని వేడుకమాట వినక. ౧౧౫

444

చ. ధనమునఁ జాలఁ గాంక్షగల శ తా హరివేడెను దాని నిష్ఫలం

బునుగ నొనర్పరాదనియుఁ శ బోలఁ దలంపక యాయఁ డయ్యె; నా

తనియనుజన్తుఁ డొక్కట నితాంతరుచుల్ తగ నొప్పు నమ్మణి

దనగళసీమఁ దాల్చి ప్రమోదంబున గుట్టుము నెక్కి పూనికన్ ౧౨౫

445

— స్యమంతకమణికొఱకు హరి వనమున కరుగుట. —

క. మృగయాభిరతిఁ బ్ర సేనుఁడు, మృగయులు తనవెంటరాఁగ శ నేగె నడవి; కం

త గహనసీమల నొక్కఁడు, గఁ గనంబడఁగాఁ బ్ర సేనుఁ శ గలితతురంగున్. ౧౩౫

శా. పంచాస్యం బొకఁ డుద్ధతిం బొదివి కోశపస్సూ ర్తిమైఁ జంపి ద్యో

తాంచద్భ్రత్తుము సంగ్రహించి తనదౌ శ నద్రిం బొరం బూనఁగాఁ

గాంచెన్ భల్లుకనాయకుండు మది నాశకమ్రస్ఫురద్రత్నముం

గొంచుం బోవలె నంచుఁ దోచుట నఖిక్రూ రాయుధాళిన్ హరిన్. ౧౪ 447

క. మృతినొందఁ జేసి రత్నం, బతిశయితప్రీతిఁ గొనుచు శ నాతండును బ

ర్వతబిలముఁ జొచ్చి పట్టికిరతనము నద్దాని నొసఁగె శ రమ్యం బగుటన్. ౧౪౫

తే. అద్ది క్రీడకు సాధనం శ బగు నటన్న

యూహ నొసఁగె; సత్రాజిత్తు శ సోదరుండు

చనియె నెచటికొ? రాఁడయ్యె శ నని తలంచి

మిగుల వగలను బొగిలె నేమి యిది యనుచు. ౧౫

449

ఉ. రత్నము కంతమందు నలరంగఁ బ్ర సేనుఁడు వేటలాడఁగా

యత్నముమీఱఁగాఁ జనిన శ యప్పుడు నెమ్మదిఁ బొంగుచున్న యా

రత్నముమీఁది యాసమెయి శ రాముని తమ్ముఁడు కృష్ణుఁ డొక్కఁడు

ర్యత్నముచే వధించి తనయంతన యుండు నెటుంగనట్లుగన్. ౧౬ 450

క. అని చెప్పుకొనియె దానిని, వనజాతుఁడు వినియె నొకట శ వార్త యొకరితో

డ నొకరుగా జను లెంతయు, ననుకొనుచుండన్ రహస్యమకా విధమొప్పున్.

క. హరి భగవంతుఁడు తను నిటు, లొరనెడుదుర్యశము తొలఁగునద్యమ మాత్మం

బరికించి ప్ర సేనుని చొ, స్ఫురయుచు నాగగులఁగూడి శ యరిగెన్ వనికీన్. ౧౭

క. వనమున నొకటఁ బ్ర సేనుఁడు, తన వాజివరంబుతోడ శ దారుణమృగరా

జ నిహతుడై పడియుండఁ, గనుఁగొనియెన్ సింహ మద్ది శ త్వాధరముపయిన్.

సీ. జాంబవంతునిచేత శ సమయింపఁగాఁబడి పడియుంట గాంచె నాశపౌరు లవ్వి

ధమును గాంచిరి; సమస్తము నెఱింగినప్రోడ హరి యంత భీతికృ శ దంధకార

నిబి.

వచ్చి

1 తే. బ

మణి

నపఱ

నిలి

మ. ము.

తిని

రని

డు

మ. భగ

కగల

త గ

2 క్క

చ. ఇరు

మిరు

కరర

వ్వర

సీ. ఒకరి

ఘా

పూ

జాం

తే. గలు

గాఁ

స్వే

విస్క

3 చ. పలి

క్తుల

బలఱ

1

రివ" అని

ఓజస్సహ

నిబిడమా భల్లుకశనృపుఁ డున్న బిలమును దా నొక్కరుఁడె చొచ్చెఁ శ దనవెను
వచ్చిన పౌరుల శ నచ్చటనే నిల్పి; కొంతదూరము పోయియంత నందు [కనె

1తే. బాలునకు నాటబొమ్మగాఁ శ గ్రాలుదానిఁ
మణివరంబును గన్గొని శ మదిని దాని
నపహరింపం దలంచి యాయర్భకుకడ
నిలిచియుండెను త్షణమాత్ర శ నిశ్చలముగ. ౨౦

454

మ. మును తాఁజూడని మానవుం డొకఁడు రాఁ శ బూఁబోడి తద్ధాత్రి భీ
తిని గాంచెన్; మఱి కూసె గట్టిగను; ధాత్రీధ్వాన మాలించి ధీ
రనికాయంబున జాంబవంతుఁడు ధరం శ బ్రఖ్యాతిగన్నట్టి వాఁ
డు నితాంతక్రుధఁ బాలుతెంచెను; నతండున్ గ్రోధవేగంబునన్. ౨౧

455

మ. భగవంతుండు నిజేశ్వరుండనుచుఁ దా శ భావింపఁగాలేక లో
కగతుండౌ నొకపూరుషుం డనుచు నిక్కంబైన తత్సత్త్వ మిం
త గణింపం దలపోయకే ప్రథన ముద్యచ్ఛక్తిమై జేసె, నొ
2క్కగతిన్ శ్వేనయుగంబు పోరెడుగతిం శ గ్రవ్యార్థ మత్యుద్ధతిన్. ౨౨

456

చ. ఇరువురు వార లొక్కగతి శ నేపుచెలంగఁగ నాయుధాశ్శభూ
మిరుహావితానయు క్తిఁ గడంఁమించెడు పౌరుషమూని పోరి భీ
కరరణముం బొనర్చుచును శ గాఢతరంబగు బాహుయుద్ధ మ
వ్వరుస నొనర్చి రయ్యది ప్రవర్తిలె నెంతయు వింతఁగా నటన్. ౨౩

457

సీ. ఒకరినొక్కరు గెల్పుటూహాలు పొలయంగఁ బోరుచు నంతట శ భూరిముష్టి
ఘాతంబులన్ వజ్రకఠినంబు లనఁ దగువానిచే నించుకే శ వదలనట్టి
పూనిక నొకరీతిఁ శ బోరి రిర్వదిపయి నెనిమిదిదివసంబు శ లనవరతము
జాంబవంతుం డంతఁ శ జక్రాయుధుని ముష్టిఘాతంబులఁ దనయంగములయందుఁ

తే. గలుగు పెనుసంధిబంధముల్ శ కదలి పిండి
గాఁగ సత్త్వంబు క్షీణింపఁ శ గాయ మెల్ల
స్వేదబిందుయుతంబయి శ చేష్ట లుడుగ
విస్తయం బెంతొ గదుర నశ్వభుని జూచి. ౨౪

458

3చ. పలికె మహాత్మ ! భూతములపంక్తికిఁ బ్రాణము నీవె, ప్రాణ పం
క్తులకుఁ బ్రవృత్తి సత్త్వమును శ దోరపువేగము ధారణాఖ్యమా
బలమును నీవె, యం చెఱుఁగువాడ సనాతనపూరుషుండవై

1 “తత్రదృష్ట్యా మణిశ్రేష్ఠం బాలక్రీడనకం కృతమ్” అని మూలము. 2 “క్రవ్యార్థేశ్వేనయో
రివ” అని మూలము. “క్రవ్యార్థే=అమిషార్థే” అని వ్యాఖ్య. 3 “జానేత్వాం సర్వభూతానాం ప్రాణా
ఓజస్సహోబలం” అని మూలము.

చెలఁగి యధీశ్వరుండవయి శ జిష్ణుఁడవై తగు దీవె సత్ప్రభూ! ౨౬

459

తే. మఱియుఁ బ్రభవిష్ణుఁడవు నీవె శ మాధవుఁడవు

విష్ణువును నీవె; స్రష్టయై శ వెలయు బ్రహ్మ

కరయ స్రష్టవునీవె సృజ్యంబులకుఁ ద

గంగ నీవె యుపాదానశకారణమవు. ౨౭

460

క. విలయం బొనరించెడు వా,రలకుం గాలాత్మకుఁడవు శ రహిమీఱఁగ నా

త్తులకుం బరమాత్మకుఁడవు, జలజాతా! యిప్పు తెలియఁజాలితి దీనిన్. ౨౮ 461

ఉ. ఎవ్వఁడు సుంత రోషమున శ నేచి కటాక్షదృగున్నతిన్ దగన్

నివ్వటిలంగఁ జేయఁగనె శ నిర్భరభీతినిగూర్చు నక్రముల్

నెవ్వగఁ బెంచు మత్స్యములు శ నిండఁజెలంగుచునుండి యంతలోఁ

జివ్వనఁ దత్తఱంపడఁగ శ సింధువు భీతిని మార్గ మిచ్చెనో? ౨౯

462

క. ఎవఁ డాత్మయశము శాశ్వత, సువిస్తృతిం గాంచ నబ్ధి శ సొంపుగ నొకసే

తువు బంధించెనో? రావణు, నివసతి దహియించి కీర్తినిల్పెనొ క్షితవై.? ౩౦ 463

సీ. ఎవ్వానివాడియకా శ నిషుసంహతుల దనుజాధిపశీర్షంబు శ లననిబడియె

నో? యట్టినాస్వామియే యగు శ్రీరాముఁ డవునీవె యని యిప్పు శ డవగతంబ

యయ్యె; నంచిటు భల్లుశకాధిపుఁ డాత్మవిజ్ఞానంబుచేఁ దన్నుఁ శ జక్కనెఱిగి

విన్నవింపంగ గోవిందుండు దేవతీతనయుండు భక్తసంతతికి సుఖము

తే. గలుగఁజేయు నట్టిశకరమునఁ దడవుచు, నేత్రపద్మములను శ నెమ్మిదనరఁ

గనుచుఁ గరుణఁ దెలుపుశక్రవ్రచస్సుల, భక్తు నలరఁజేయఁ శ బలికె నిట్లు. ౩౧

క. విను మీఁక నావృత్తాంతంబును భల్లుకరాజ! రత్నశమును చొంగిలి న

ట్లు ననున్ దుర్యశ మొక్కఁడు, దనంతనే పొందెఁ గాన శ చాని విధిగతిన్.

క. తొలఁగించుకొనఁగ నీదగు, బిలముం బొచ్చితిని; మణిని శ వేగమ కొనిపోఁ

దలఁచితి వంచని నీ నె,వ్వునమున నెఱుఁగంగవలయు శ మహితస్వాంతా!. ౩౨

— జాంబవంతుండు న్యమంతకమును బుత్రికను హరికొనంగుట. —

చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనశయాగమనంబు వచింప భక్తిఁ గాం

చనవసనుం గనుంగొనుచుఁ శ జారుమతిందగుపుత్రికామణిన్

ఘనమణితోడఁ గాన్కఁగ నిశకామముదంబున నిచ్చె నంతఁ ద

న్ననుపమరత్నహారముల శ నన్యములై తగునట్టి కాన్కలన్. ౩౩

467

*క. పూజింప నాత్మ మెచ్చుచు, నాజాంబవతిన్ న్యమంతశకాఖ్యమణిపరం

బోజ గ్రహియించి మోక్షం, బాజగదీశ్వరుఁ డొసంగె శ నయ్యనఘనమన్.

* “అన్యైశ్చ మణిముఖైశ్చ పూజితో భక్తవత్సలః, దదౌ తస్యై పరాం ముక్తిం ప్రీత్యా జాంబ వతే హరిః” అధికపాఠము.

- చ. హరి బిలముం జొరంగ నరసరాంతికమందున నున్నమానవుల్
మురహరి రాకఁ గోరి యొకసహోలిక ద్వాదశరాత్రముల్ నిరం
తరముగఁ గాచియుండి ప్రథనంబున నేమియొ కీడుమూడె నం
చరయుచు నెవ్వగల్ పొలయ శ నల్లన ధ్వారక కేగి రందలున్. 33 469
- క. ఆనకదుండుభి దేనకి, మానిని రుక్మిణియు బంధుమండలమును స
న్తానసము గల్గుజ్ఞాతులు, దానవవై రియు బిలంబుఁ శ దాఁ జొచ్చుటయున్. 334
- క. వెలువడి రాకుండుటయును, వెలుపలఁ దా రుండి జనులు శ విసికి మరలి యా
ర్తులగుచు వచ్చుటయును విని, జలజాతునిరామి కెంతో శ సంకటపడుచున్. 38
- క. శోకార్తులైన స్థానీ, యాకసులంగూడి కృష్ణు శ నాగమనమునే
వేకోరి మహామాయను, శ్రీకలితఁ దుర్గఁ గొల్వఁ శ జేరిరి భక్తిన్. 384 472
- క. పురజను లొకకొందలు శ్రీ, హరికిఁ దుర్యశముఁగూర్చె శ ననుకోపమునఁ
ద్వారపడి సత్రాజిత్తును, బరిపరి నిందించి దుర్గ శ భక్తిఁ గొలువఁగన్. 385 473
- క. చని నేవింపఁగ నంబయు, జనులకుఁ బొడసూపి చక్రీసందర్శనమా
నని యాశిషంబు లిడఁగా, వనజాతుఁడు పోయినపని శ వరుస ఫలింపన్. 386 474
- ఉ. దారనుగూడి పౌరులు ముదంబునఁ దేలఁగఁ దల్లిదండ్రులు
గోరిక లుల్లసిల్లఁ గనుఁగొంచు వడిం జనుదెంచి కౌఁగిటం
జేరిచికొంచుఁ బుణ్యఫలసిద్ధులు గల్గినయట్టు లెంచఁగా
శ్రీరమణుండు ద్వారకను శ జేరెను బంధువు లామురారినిన్. 38 475
- క. మృతుఁడై మరలం బ్రాణా, నిర్వతుఁడై చెలువారునట్లు శ విష్ణుని గని రా
భితమున వచ్చిన హరిఁ బొ, రతతుల్ పరికించి వేడ్కరంజిలి రంతన్. 32

— స త్య భా మా ప రిణ య ము. —

- క. వనజాతుఁడు సత్రాజి, త్తును సభకుం బిల్వబంచి శ ద్యుమణికరుణ నొం
దిన మణి మరలఁ వనిదొర, కినవిధముం దెలియఁజెప్పి శ క్షితిపులమ్రాలన్. 39
- క. ఆరత్నవరము నొసఁగెను, సారెకు నాతండు సిగ్గుసాంద్రముగాఁ జే
కూర నవాఙ్ముఖుఁడై మణి, తో. రయమున నింటికిఁ స్వదోష మిదనుచున్.
- క. అనుతాపంబును బల్కలు, గనుచుఁ భయమొప్పు నేగెఁ; శ గాని యతండుఁ
మనమునఁ దనయపరాధంబునె యెంచుచు నెట్లు చేయఁ శ బోలునటంచున్.
- క. బలవంతులతోఁ గలిగెను, గలహంబను చింత మదిని శ గలవిలపెట్టఁ
మలమలమాడుచు దీనిం, దలఁగించుకొనంగ నెవ్వీధమొ యనుకొనుచున్. 40
- క. హరిసుప్రసన్నుఁ డగునె, క్కరణిన్ యని యెంచుచుఁ సుకార్యం బెది యీ
తరుణమునఁ జేయ మేలగుఁ; ధరఁగలవారెల్ల న న్నరధర్మరతునిగన్. 404
- క. తలపోసి తిట్టకుండఁగఁ, గలదే కార్యం బెదైనఁ శ గాని యొనరుపఁ;

- బలుమాటలేల? ధనమునఁ, గల కూరిమినన్ను ముంపఁగా నజ్ఞుడనై. ౪౧
- క. దూరాలోచన మొనరుప, కీరీటీ తుద్ర కార్యమే నొనరిచితఁ
వారిజనాభుని కృపకుఁ, దూరస్థుడనైత నింక శ దోషముపాయన్. ౪౧ 483
- మ. వనితారత్నముగాఁ జెలంగు దుహితఁ శ భాస్వత్కృపాలబ్ధపా
వనరత్నంబు స్యమంతకాహ్వాయమునుఁ శ బద్ధాతు సంప్రీతకై
మనమారంగ నుపాయనం బొసఁగినఁ శ మన్నింపుమోదెవ! యం
చనుమానంబును వీడి వేఁడెద నిదే శ యర్హంబు నే జేయఁగన్. ౪౨ 484
- క. ఇంకొకవిధమున నాదుక, శంకము హరికోపముం దొలంగదు పోయం
చుంకెక్కినమది నెంతయు, నుంకించి సునిశ్చయమున శ నూహయు వెలయన్.
- క. అనుపమ శుభలక్షణములఁ, గనుపట్టెడు సత్యభానుఁ శ గన్యామణి నాఁ
దనరెడు దుహిత స్యమంతక,మును గొనిచని హఠ కొసంగెఁమోదం బలరన్.
- క. రూపాదార్యగుణంబుల, నాపగిదిఁ రూపముననె శ యసదృశ యగుచుఁ
భూపాలకుమారులు పలు, తేపలు ప్రార్థింప నలరు శ తేజవలమిన్నన్. ౪౪ 487
- తే. సత్యభామను శ్రీహరి శ సవిధిఁ బెండ్లి
యాడె; నంత సత్రాజిత్తు శ నాదరమునఁ
గాంచి భూపాల! యీమణి శ క్రమ్మఱ గొను
మద్ది గ్రహియింపఁగాఁ గోర శ మాత్మ మేము. ౪౪౪ 488
- క. వనజాప్తుని భక్తుండవు, కనుకఁ దల్లబ్ధమైన శ కమ్రమణి యిదౌ
ననఘా! నీకడ నుండఁ, జనుఁ గైకొననయ్యె; మేము శ సర్వవిధములన్. ౪౪౬
- *క. ఫలభాక్కులమే యగుదుము, సులలేతరత్నం బిదౌనుశుభఫలములనుఁ గన్.
గలకాల మొసఁగు; మేమా, ఫలములఁ బొందుదుము ముందఁ శ బహుభంగులు

ఏఁ బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— శతధన్వని శ్రీహరి పఠించుట. —

- క. అని తెల్పి యోగివర్యుం, డనియెఁ రాజేంద్ర! యవలిహరికథ విను మం
త నళిననయనుడు కుంతియుఁ, దనయులతో లక్కయింట శ దగ్ధు లయి రనఁ.
- చ. ధరణిఁ జరించువార్త విని శ దానియథార్థముఁ దా నెఱింగియుఁ
బరముడు నయ్యుఁ బామరులపద్ధతఁ గైకొని చింత బూనిన
ట్లరయఁగఁ జాలి వంశమున శ కర్ణములై తమపెద్దలెల్ల నా
దరమునఁ జేయువాడుకలఁ శ దా నొగి దీర్పఁగఁబూని యన్నతోన్. ౧ 492

* “వయంచ ఫలభాగినః” అని మూలము. “తవాశ్రుత్తత్వా త్వదీయం ధనమ్యస్తాకమేవేతి
సూతోభిప్రాయః” అని వ్యాఖ్య.

- క. కురుదేశములకుఁ బోయెను, హరియున్ బలభద్రుఁడందు శ నతిదుఃఖమునన్
బరితప్తస్వాంతులు నగు, ధరణిపు గాంధారి విదురు శ ధర్మవిదగ్ర్యున్. ౧౪ 493
- క. గాంగేయుఁ గృష్ణద్రోణులనుం గని తీర్పుగఁ దరంబుననుం గానిశ్రమం
బుం గాంచి నట్టులుగఁ బొసఁగెం గాదే కష్ట మిద్ది శ కృతకవిధిగతన్. ౨ 494
- క. అని యూఱడించి; రంతట, వనజాక్షుం డూరలేని శ వార్త నెఱిగి యిం
తనరాని యీసు మనములఁ గనుపట్టుట నిదియె తగినకాలం బనుచున్. ౩౪
- సీ. అక్రూరకృతవర్త శ లాశతధన్వుని కడకు పేగమపోయి శ పుడమితేడ!
యాస్యమంతకమణి శ యఖిలరత్నవరంబుఁ గైకొన కూరక శ కాలమేల
గడపుచునున్నావా? శ కన్యకారత్నమౌ సత్యభామను మనఃస్పాక్షికముగ
మన కొసంగఁ బ్రతిజ్ఞ శ నొనరించె గాదె సత్రాజిత్తు మనల సరకుఁ గొనకయె
- ఆ. హరి కొసంగె నిప్పు; శ డట్లాట నమ్మణి, సంగ్రహింపవలయుఁ జంపి శ యతని
ననుజు చెంతఁజేరు శ నట్లుజేయఁగ రాదొ, యనుచుఁ బ్రోత్సహింప శ నప్పుడతఁడు.
- చ. తనమది వారిమాటల నితాంతము మార్పుగనంగ రత్నముం
గొనఁదగు నన్నలోభమునఁ శ గొంకక పాపమనస్కుఁడౌటఁ జెం
తను మృత్యుండు నట్లెయని శ దారుణకర్తము ప్రోత్సహింపఁగాఁ
జని శయనించి యున్నతఁడే శ జక్రి కలం డనుమాట యెంచకే. ౫ 497
- క. శతధన్వుఁడు సత్రాజితు, మృతి గనఁగాఁజేసె; తేయి శ నిట్లు వధింపన్
మతిదూలి యచటి కాంతలు, వెతఁ గుందుచు దిక్కుమాలి శ బిగ్గఱ నేడ్వన్. ౫౪
- క. పశుహింసకుఁ డకరుణుడై, పశువుల హింసించునట్లు శ పాపాత్ముఁడు దు
ర్యశమును గోరెడు నాతఁడు, విశసించెం జక్రిమామ శ విషమపథమునన్. ౬
- చ. మృతిగనఁజేసి రత్నమును శ మేలని గైకొని పోయె; నివ్విధిన్
బిత హతుఁడౌట నింతయని శ నిర్ణయమొప్పుగఁ జేయరాని దౌ
వెతఁ గని సత్యభామ పృథివీపతి! యోజనకా! పితా! కటా
మృతిఁగనితిం గదే యనుచు శ మే నొగి మ్రాన్పడ నేడ్చె నెంతయున్. ౭ 500
- చ. జనకకళేబరంబు నొకచందమునం జెడకుండ నూనెనిం
పినయొకపాత్రమం దునిచి శ భీతమృగాక్షియు హస్తీపత్తనం
బునకుఁ బ్రయాణమై చనియె శ భూతవిభుండయి సర్వవేత్తయ
య్య నెఱుఁగనట్లు లున్నపురుషోత్తమమూర్తికిఁ దెల్పె నంతయున్. ౮ 501
- చ. హలధరకృష్ణు లీశ్వరులెయయ్య నృలోకవిచేష్టితంబు లి
మ్ములఁ గొని సంచరించుటను శ బొక్కుచుఁ గన్నులనుండి యశ్రువుల్
వెలలఁగ నక్కటా! మనకు శ విచ్యుతిలేనివగల్ పొసంగఁగాఁ
బలుకఁగనేల? యంచుఁ బలుకభంగుల దీనతఁబొంది రెంతయున్. ౯ 502

- మ. తరువాతఁ హరి సత్యభామయును సోదరుండునుఁ వెంటరాఁ
బురముంజేరి వధింపఁబూనె శతధనుర్వృత్ రత్నముం గైకొనఁ
మరలఁ; వాఁడును దత్ప్రవృత్తి విని వేఁ మ్రందించు నన్నింక నె
వ్వరుసం బ్రాణములూని నిల్వఁదగు? నాభాగ్యం బ దె ట్లున్నదో? ౯౪ 503
- ప. అని తలపోసి యాతఁడు భయంబుతగం గృతవర్తపాలికిం
జని తనుఁగావఁ గోరె హరిసత్త్వ మెఱింగినయాతఁ డప్పు డి
ట్లనియెను వార లీశ్వరులెఱయాదురు హేళన మేసుజేయ నో
పను, ధర వారి కెగ్గొనురుశపం బనిపూనిన యెవ్వఁడేసియున్. ౧౧ 504
- క. క్షేమమునొందం జాలం, డామురహరిపై న ద్వేష శ మాత్మనిలిపి కా
దే మును కంసుం డనుగ, స్తోమముతో సిరికిఁ జాల శ దూరస్థుం డై. ౧౨ 505
- క. మృతికి సమీపస్థుండై, క్షీతఁ బాసె జరాసుతుండు శ సేనాబహుళా
న్వితుండై పదేడువారము, లతిలోకుల సోదరులను శ హత మొనరింపన్. ౧౩
- క. పనిపూని యుద్ధ మొనరిచి, తనుమాత్రము దక్కఁబాటెఁ శ దత్త్వ మ్మిదియే
యని తెలిపి సాగ నంపఁగఁ, జని యక్రూరుఁ వరించె శ సాయపడంగన్. ౧౪
- సీ. అక్రూరుఁ డంత నిట్లనియె నీశ్వరులగు నాసోదరుల సత్త్వమాత్మ నెఱుఁగు
నెవ్వఁడు పగఁగొన శ నెంచును వారితో; హరియన సామాన్యుఁ శ డౌనరుండె?
విశ్వంబు సృజియించువలయించు హరియించుఁదన్తాయ కప్పంగఁదమ్ము నెఱుఁగ
కావిశ్వనాథుని శ యద్భుతచేష్టల నరయంగఁజాల కుండురు మనుష్యు'
- తే. లెవ్వఁ డేడేండ్లబాలుండై శ యేకహస్తముననె గోవర్ధనము సెత్తి శ తనవిలాస
మున శశువు పుట్టగొడుగునుబోలెఁ దాలె, నట్టియద్భుతకర్తున శ కఖిలవతికి.
- మ. మనుజాకారముఁ బూనియున్న హరికిఁ శ క్త్యాదేవమానీంద్రహృ
ద్వనజాంతస్థునకాదిభూతున కనంతఖ్యాతగన్నట్టిదే
వునకుఁ సర్వవికారశూన్యునకు నంతభోజాతపత్రాయతా
తునకుఁ మ్రొక్కుదు నంచుఁ బల్కె యిటు లక్రూరుండు పో పొమ్మనన్. ౧౭
- మ. శతధన్వుండు నిరాశుండై యింకఁ దనుం శ జక్రాయుధుం డే డైఱఁ
మృతినొందించు నటంచు రత్నవరముఁ శ మీచెంతనే యుండనిం
డితరాసాధ్యము గాకయుండ ననియెంతేఁ బల్కె యొప్పించి వే
గ తురంగోత్తమ మెక్కి భీతమతియై శ కాలుండు త న్నంపగఁ. ౧౮ 510
- క. శతయోజనములు పోయెను, శతధన్వుండు పోవు తుంచిశక్రియు హలియుఁ
బతగేంద్రధ్వజవరసం,యుతరథవర్యంబు నెక్కి శ యుద్ధతమిఱఁ. ౧౮౪ 511
- మ. జవనంబుల తమపేరు సార్థకముగాఁ శ జంచద్గతిం బాఱఁ గే
శవరాముల్ వెనువెంటఁ బోయి రఘుయుక్తాన్వితుఁ గురుద్రోహి న

య్యవసీనాథు పధింప; నంత మిథిలాఖ్యఖ్యాతపూర్వర్య కో

పవనంబందు హయంబు క్రిందఁబడఁ జంపన్ వచ్చు సోదర్యులన్. ౧౯౫ 512

చ. కనుఁగొని భీతుఁడై పఱచెఁ శ గాల్నడకన్ శతధన్వుఁ డవ్విధం

బునుగని కృష్ణుఁ డాగ్రహముఁ శ బూని వెసం బరుగెత్తెఁ గాల్నడకన్

జనిచని తీక్షణ నేమియగు శ చక్రముచేఁ దలఁద్రుంచి వాడు క

ట్టిన వసనంబులం దొగిఁ గడిందిరుచుల్ తగురత్న వర్యమున్. ౨౦౫ 513

క. వెదకె నదెందును రత్నం, బది చిక్కకపోవ మరలి శ యన్నకడకు వ

చ్చి దనదు ప్రవృత్తిఁ దెలుపుచు, నదయత వ్యర్థముగఁ జంపి నట్లయ్యె నరిన్.

క. దొరకదు రత్నం బాతని, పరిసరమున నన్న వినుచు శ బలరాముడునా

వరమణి శతధన్వుండె, వ్వరికడనో దాచియుండు శ వారిజనాభా!. ౨౧౫ 515

క. ఋతమిది యారత్నంబును, వెతకంగఁ బురికిఁ బొమ్ము శ వెస నేజనక

క్షీతిపతి ప్రియతముఁడౌటన్, జతనంబునఁ జూడబోదుఁడయ్యన వత్తున్. ౨౩౫

క. అనిపలికి హలధరుఁ డా, జనకుని గన మిథిలఁజొచ్చె; శ సంతసమొప్పుం

గను బలునిఁ గాంచి జనకా,వనిపాలుం డెదురుగాఁగ శ వచ్చి విధియుతిన్. ౨౪

ఆ. ఆతిథేయవిధుల శ నాచరించె బ్రలంబ, హంత యందుఁ గొన్ని హాసనమ్ము

లుండెఁ బ్రీతిమీఱఁనుర్వీశుఁ డాదృతిఁ, దనను జూచుచుండఁగను సుఖముగ.

మ. ధృతరాష్ట్రాత్మజుఁడా సుయోధనుఁడు తదవ్యతాంత మాలించి య

చ్యుతునన్నం గనుకోర్కి వచ్చి మహానీయుండైన యష్టేదిసీ

పతిచే సత్కృతుఁడై ప్రియంబుతగఁ దన్ శ బాలింపఁగా రేవతీ

పతి యొద్దన్ గదఁ బూని వైరుల నడంపంజాలు జన్యం బొగిన్. ౨౬ 519

ఆ. చక్క నభ్యసించె; శ శౌరియు బలదేవు, నాజ్ఞ మరలి వచ్చియాత్మపురము

నందునున్న పత్ని శ కాసత్యభామకుఁ, బ్రియముచేయుకోర్కివెలయుచుండ.

క. శతధన్వుమృతియు రత్నం, బతనికడన్ లేకయున్కియంతయుఁ దెలిపెన్;

హతుఁడగు సత్రాజితునకు, మతిమంతులఁగూడి లోకమర్యాద తగన్. ౨౭౫

క. పరలోకగతుల కెల్లన్, వరసుఖముం గలుగ నరకభాధ లడఁగ నె

వ్వరుసం జేయందగు నా, కరణిం గ్రియలెల్లఁ జేయఁగాఁ బంచె విధిన్. ౨౮

క. కృతవర్తయు నక్రూరుఁడు, శతధన్వుఁడు తెగుట యెఱిగి శ సన్తణిహృతికిన్

జతనము తమవంకనె సం, గతమాటన్ భయము తమ్ముఁగాఁటియపెట్టన్. ౨౯౫

క. ద్వారకనుండియె యెటకో, వారిర్వురు పోయి రంతవరుసఁగ జనులం

జేరెను మానసికంబులు, శారీరములై న యట్టి శ సంతాపంబుల్. ౩౦౫ 524

సీ. దైవిక భౌతిక శ తాపంబు లొందెను మఱియు నిట్టియరిష్టమండలంబు

పయిఁబయిఁ గ్రమ్మంగఁ శ బరమేశుమహిమంబు మఱచినవారౌటమాధవునకుఁ

దెలిపి రక్త్రాగుడు శ తొలఁగిపోవుట నిట్టి విపరీతములు చాలవిస్తరిల్లె
నని యద్ది యజ్ఞానుశలనుకొనుమాటలే కాని ప్రాజ్ఞులనుడుల్ శకావు సుమ్ము

తే. మునుల కావాసభూతుఁ డై శ తనరు కృష్ణుఁ
డున్న చోట నరిష్టము శ లుండు ననుట
యెట్టి యవివేకమూలమో శ యెన్నవలెనె
విజయపాత్రా! యవలిదగు శ వృత్తి వినుము. 30

525

మ. మును కాశీపురియం దవృష్టి యడరన్ శ భూపాలుఁ డింకేమి చే
యనగున్ దీని కటంచు నెంచుతఱిఁ గార్యంబేదియో పూని పో
యెను వారాణసికిన్ శ్వఫల్కుఁ డదిభూమిశుండు చింతించి వే
తనయన్ వాని కొసంగె గాందినియనన్ శ దా నొప్పు కన్యామణిన్. 31 526

క. అవ్వల వర్ష ము కురిసెను, నవ్వరగుణు నాత్మజన్తుడగు నక్రూరుం
డవ్వానిదౌ ప్రభావ మ, దెవ్విధమునఁ గనిననుండునీతనియందున్. 32 527

చ. కనుక నితండ దెందుఁ జనఁగా నట పృష్టి నొసంగు మేఘుఁ డిం
కను బరితాపజాలములు శ కల్గకయుండు నకాలమృత్యువుల్
గనఁబడకుండు నంచుఁ బురిఁగల్గిన వృద్ధులు పల్కుచుండఁ గా
విని యిదె కాదు కారణము శ వేటొకఁ డున్నది దీని కారయన్. 33 528

క. జను లక్రూరుఁడలేమియె, యనుదురు మణిలేమి దీని శ కగుహేతు వటం
చును గృష్ణుఁ డెంచి దూతలఁ, బనిపెశ్వఫల్కాత్తభపునివడిఁ దోడ్కొనిరాన్.

క ఆతఁడురాఁగా శ్రీహరి, ప్రీతిం బూజించి పల్కినప్రియకథల జన
వ్రాతాభిప్రాయజ్ఞుఁడై తగుటన్ సుస్థితము ముఖాబ్జము నొందన్. 34 530

క. పలికెన్ దానవతీ! విను, మలశతధన్వుండు శ్రీసకమన్వితమై రో
చులమించు స్యమంతక ని, స్తులమణి నీయొద్దదాచి శ తొలఁగెం గాదే. 35

క. అది నీకడనే యున్నది, కద యీవృత్తాంతమును దగగన్ వింటిమి ము
న్నె; దుహితపుత్రులు తాతకు, నుదకక్రియ లాచరింతు శ రొప్పుగ విధిచేన్.

సీ. ఋణముఁ దీరిచి తగ శ గణించియున్నట్టి ధనశేషమును దీసికొనుదు; రట్టు
లైనను మణివర్య శ మయ్యది యొరులకు ధరియింప శక్య మేసరుసగాక
యుండు సువ్రతుండవై శయొప్పు నీకడనే యామణి యుండుఁగాక యశమ్మణినిగూర్చి
మాయన్న నన్ను నశమ్మకయున్న వాఁ డట్లు గాన మహాభాగ! శ మాననీయ

ఆ. మణిని దాని నొక్కశమటి కనఁబఱపుమా, బాంధవులకు శాంతివఱలఁ జేయు
మిప్పు డీవు భక్తి శ హేమవేదికలతో, సవిధి జన్నములను శ సంతతంబు. 36

క. జరపుచు నున్నాఁడవుకద, యురుమోదమె మాకు; నైన శ నొకమాటు జనో
త్కర మొగిఁ జూడఁగఁ జేయుము, పరికించి యొసంగువాడఁ శ బరమగుణాధ్య!

చ. అనియిటు సామవాక్యముల శ నాహరి చిత్తము సోకునట్లు చె
ప్పిన విని సంతసిల్లి మదిఁ శ బెంపెసలారెడు ప్రీతిమై శ్వఘ
ల్కుని తనయుండు వస్త్రమున శ గుప్తము చేసినరత్న వర్యమున్
వనజహితప్రభాయుతిని శ భాసిలుదాని నొసంగె శౌరికిన్. ౪౦

535

ఉ. జ్ఞాతులకెల్ల నమ్మణిని శ జక్కఁగఁ జూపి వృథాపవాదసం
జాతమనోరుజంబుఁ బరిశ్రాంతిని బొందఁగఁజేసి యాజగ

ద్వాతవిభుం డొసంగె జనశవారము మ్రొలను గ్రమ్మఱంగ వి
ఖ్యాతము నాస్యమంతకముఁ శ గమ్రయశోవృతసర్వలోకమున్. ౪౧

536

సీ. భగవంతుడై మహేశ్వరుడయి విష్ణువై తగుదేవదేవుని శ దర్పవిస్త్ర
తమగుచుఁ బాపసంతతులఁ బోదోలుచు మంగళకరమయి శ మహితమునగు
నీచరితంబు నశదెవ్వఁడు పరియించు శ్రద్ధతో విను మఱి శ సంస్కరించు
వాఁడు దుష్కీర్తిని శ బాపజాలంబును బోఁగొట్టుకొని శాంతిఁ శ బొంది యుండు;

ఆ. ననుచుఁ దెలిపి యర్జునుని పౌత్రునకుఁ దరు, వానిదైన పంకశజాతనయను
చరితమెల్లఁ దెలుప శ సమకట్టి శుకయోగి, చంద్రుఁ డిట్లుపలికె శ శ్రద్ధమీఱ.

ఏఁ బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— కా శిం దీ క ల్యాణ ము. —

మ. తరువాతం బురుషోత్తముండు జనవృత్తజ్ఞుండునై యొప్పిపా
మగులంబోలి చరించుచున్ ద్రుపదుసదృశం బందుఁ గౌంతేయు ల
చ్చైరువుం బుట్టఁగ నున్న వారు మును లక్షీంపంగరాకుండి యి
త్తరుణంబందు వెలుంగువా రనెడు వాశర్తల్ వీనులం జొచ్చినన్. ౪

538

క. దానును వారిం జూడఁ, గా నెంచుచు సాత్యకిమొదలుగఁ గలవారల్
తో నడువఁగఁ బోయెను స, మ్మానింపఁగఁ బాండవులను శ మాధవుఁడు త్వరన్.

క. చని యింద్రప్రస్థంబునఁ, గనియెం బాండవుల; వారు శ కమలాక్షు మహే
శుని లోకనాథుఁ బొడఁగని, యనుపమ సమ్మోద మొలయ శ నంద తొకమొగిన్.

ఆ. ఇంద్రియములు పంచశృత్తికమై ముఖ్యమనెడు ప్రాణమొకట శ నరుగుదేర
వెలయునట్లు లేచి శ వెస నెదుర్కొని యంత, వీరులైన పాండవేయులు హరి.

క. బిగి కౌఁగిలించుకొని యా, జగదీశ్వరు కోమలాంగసంగమమునఁ బా
పగణము విడిపోవఁగ హరి, మొగముం జిటునవ్వు మోదశమును గలదానిన్.

చ. కనుఁగొని సంప్రమోదమును శ గాంచిరి; శ్రీహరి యాయుధిష్ఠిరుం
డనిలఁజుఁ డొక్కకొంతగ వశయస్సునఁ బెద్దలు గాన వారి యం

- ఘ్రీనళినయుగ్మమున్ వినతిరీతిని గొల్చె; ధనంజయున్ ముదం
బున బిగిగొంగిలించుకొనె శ ముగ్ధులు మాదికుమారు లల్లనన్. 3౪ 543
- క. తనకున్ వందన మొనరుపఁగను దీవించెను; మురారిశక్రమ్రాసనమం
దునఁ గూరుచుండి యుండఁగ, ననిందితస్వాంతయైన శ యాద్రౌపదియున్. ౪ 544
- ఆ. తా నవోధగానఁ శ ద్రవ వెల్లివిరియంగ, నల్లనల్లన నట శ కరుగుదెంచి
వందన మైనరెప్ప శ వారిజాతుని తమ్ముఁ, డల్లె పార్థులెల్ల శ నాదరింప. ౫ 545
- క. వారల కాదృతిని నమ,స్కారము లొగిజేసి మెల్లశగాఁ గూర్చుండెన్
గారవము వడసి యితరులు, చారుతరాసనములందఁ శ జక్రికిఁ జెంతన్. ౬ 546
- ఆ. కూరుచుండి; రంతఁ శ గుంతిచెంతకుఁ బోయి, వాసుదేవుఁ డెలమి శ వందనంబు
సలిపెఁ గుంతి స్నేహశసాంద్రాతులం దెడ,తెగక నీరుగ్రమ్మ శ దీనమిత్రు. ౭౪
- క. హరిఁ గొంగిలించుకొనియెన్, ద్వరపడి వసుదేవముఖ్యబంధుకుశల మా
దరమున నడిగెన్; బిత్తపో,దరిఁ గుంతిం గాంచి హరియుఁ శ దాత్పర్యమునన్. 2
- తే. కోడలును నీవు నుందురే శ కుశలముగను
గష్టములు వానెఁగా యనఁ శ గమలనేత్రుఁ
గాంచి కుంతియుఁ బ్రేమవైశక్ల్యబృదుద్ధ
కంఠయై యశ్రుపూర్ణదృశక్కులిత యగుచు. 2౪ 549
- క. మునుఁ దాఁ గాంచిన కష్టము,లను బెక్కింటిని వగం దశలంచుకొనుచు వా
వినిబాయఁ జేయుదర్శన,ముననొప్పెడు వాసుదేవశ్రమూర్తిని గనుచున్. ౮ 550
- క. ఓకృష్ణా! బంధులమగు, మాకుశల మ్మాత్మ నొక్కశమాటు తలఁచుకొం
చీకడ కక్రూరుని నీ,వేకాలమునం దనిపితో శ యెలమి వెలయఁగెన్. ౯౪ 551
- క. అపుడే మాకుం గుశల,మ్ము పొసంగెన్ నీసహాయశముననే యీకా
శ్యపియందు సనాథులమై, సుపూజ్యులమె యైతి మిట్లు శ శుభగుణనిలయా! ౯
- సీ. ఈప్రపంచములకు శ నెల్లను సుహృదుఁడ వాత్సరూపుఁడవయి శ యలరుదీపు
కాన స్వీయుండని శ కాని పరుండనికాని భ్రాంతియు నీకుఁ శ గలుగకున్నఁ
ననవరతము నిన్ను శ నాత్మస్థరించెడు వారి నిర్మల హృదయారవింద
మున వసించుచుఁ గ్లేశశములఁ బాటఁదోలుదు వని కుంతివచియింప శ విని యుధిష్ఠి
- తే. రుఁదు పరాత్పరు శ్రీకృష్ణుఁ శ గడఁడమిఁ గని
పలికె సర్వేశ్వరా! యోగిపార్థివులకు
నైనఁ గనుఁగొన శక్యమేకాని నిన్ను
నల్పమేధసులము మేము శ హర్షమలర. ౧౦౪ 553
- క. కన నోచితి మేపుణ్యం,బును దొలిజనిఁ జేసితి మొకొ? శ పోల దెలుంగం
గ ననుచుఁ బ్రార్థించుచు మఱి,యును బల్కెను సర్వనాథ! శయురుకృపమీఱన్.

క. వానలు గురియం దగియెడు, నీనాలుగు నెలలు ప్రీతి శ నిందుండఁ దగున్
మానేలవు పూజ్యమైతగ, నా నందుల కొప్పుకొని యశనంతోత్సుకతన్.

క. ఆపురమునఁ గలవారల, చూపుల కానంద మొసఁగుశచున్ సుఖయుక్తిన్
గాపురముండెను నొకనాఁ, డాపురుపోత్తముఁడు సాయశమై యుండంగన్.

సీ. అర్జునుం డొక్కనాఁ శ డగ్నిదత్తంబగు గాండీవచాప మశ్మయశరములఁ
వెలయు తూణంబుల శ నెలమిఁగై కొని కవచంబును దొడిగి ధ్వజంబు హనుమ
దంకింబుఁ దనరారునట్టి స్యందనమెక్కి దుర్గమారణ్యవీధులను స్వేచ్ఛ
విహరించువేడుక శ వెడలెను బరవీరహంత కాపున బహుశవ్యాళమృగగ

తే. ణముల నాకీర్ణమైన వశనంబుఁ జొచ్చి
వాఁడినారాచములపిండు శ వైచి వ్యాఘ్ర
ములను గిటిమహిషంబుల శ భూరిశరభ
ములను రురు నామకంబులఁ శ బొలియఁజేసె. ౧౪౫

557

వ. మఱియు నయ్యర్జునుండు పెంపుమిగులు పౌరుషంబున గవయఖడ్గహరిణశశ
శల్యంబులం దునిమె. అంతఁ బరమపర్వదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు నందుఁగల
మేధ్యతరములగు వానినేర్చికింకరులమూలమున నగ్రజుండగు యుధిష్ఠిరునకుం
బంపె; డప్పిగలుగ శ్రీకృష్ణునింగూడి యమునానదికిం బోయె నంత. ౧౬ 558

క. యమునాపావనజలముల, నమలవిధిం బూని వార్చి శ యంభస్సుల స్వ
చ్ఛములగువానిం ద్రావిరి, శ్రమముల్ వాయంగ నరుఁడుశౌరియుఁ బ్రీతిన్.

తే. అమృహారథు లంతట శ నందు నొకటఁ
దిరుగునెలనాగ నత్యంత శ సురుచిరాంగి
గనిరి సుకటియు సుదతియుఁ శ గమ్రవదన
శశధరయు నొచు నొప్పంగ శ శౌరి యలరి. ౧౭

560

క. కనుఁగొను మేవ్వతయో యా, వనితామణి యంచు సఖుని శ బార్థునిఁ బంపం
జని యాయన్నులమిన్నం, గని యోసుచరిత్ర! యిట్టిగహనం బందున్. 561

క. చరియించుచున్న దాన వె,వరికూతువా? పేరదేమొ? శ వచ్చితి విట కే
ధరనుండి? యేమిచేయఁగ, నరయుచు నిందున్న దానశవాదృతిఁ జెపుమా. ౧౮౫

క. సుకుమారాంగీ! నీకోరిక పతినిన్ వెదుక నని పరిగణించితి నే
నికఁ జెప్పు మున్నదున్న, ట్లకలుషమతి వొదు వన్న శ నాసుందరియున్. ౧౯

క. ఋత మిట్లు చెప్పె ననఘా!, పతిగోరియె తిరుగుదాన శ భారాశియనన్
క్షీతఖ్యాతిం గను రవికిన్, సుతనౌదును నేను వరయశశుండగు విష్ణున్. ౧౯౫

క. వరదు వరేణ్యుని గోరియె, పరమంబగు తపముచేయఁ శ బాల్పడితిని నిం
కొరునిం గోరను వీరా!, పరమేశుని శ్రీనివాసుఁ శ బంకజనేత్రున్. ౨౦౫ 565

- క. మనమున వరించితిని ద, ద్వనజాతుఁడు దుర్లభుఁ డనివలుకుదు పేమో
యనఘా! యనాథు లనఁదగు, జనులకు సంశ్రయఁడు సర్వశక్తుఁ డతఁడౌ. ౨౧
- క. కాపున నట్టిముకుందుఁడె, యీవనితను గాచుఁగాక శ హిత మిది యని లో
భావించుఁగాక యమునా, పావననీరములనుండు శ భవనం బందున్. ౨౧౫ 567
- సీ. వసియించుదాన నీవసతి మాజనకుండె కల్పించె; నిందుండికంజనేత్రు
మదినిల్పి తపము సమృద్ధిఁజేయుదాన నేఁ గాళిందియని పిల్వఁ శ గాఁ జరింతు
నిందని తెలిపిన శ నింతివృత్తాంతము నాలించి చని హరికోలిఁ దెల్పె
విన్నదివిన్నట్లె శ వెన్నుఁడు తద్వృత్తి నాత్మ నెఱింగిన శ యట్టిప్రోడ
- తే. కాన నాలేమ రథము నొక్కంగఁజేసి, వడిగఁ బోయె యుధిష్ఠిరుకడకు; నంతఁ
బాండుతనయులు ప్రార్థింపఁ శ బద్ధనాభుఁ, డమరశిల్పిని రావించియతనిఁగూడి.
- క. అతిచిత్రము కనుఁగొన న, ప్రతిమానము నౌపురంబుఁ శ బాండవులకు ని
ర్మితిఁజేసి యొసంగెను స,మృతి వారల కెంతయో ప్రమదముం గూర్చున్. ౨౧౫
- క. తలపోసి ఖాండవంబన, విలసిల్లు పనంబు జాతశవేదసునకు ని
మ్ముల నీయఁగోరి దానికి, ఫలముగ సారథిగ నుండె శ ఫల్గుసు తేరన్. ౨౧౬
- చ. అనలుఁడు తుష్టినొంది ధవళశాశ్వచతుష్కము నక్షయాంబకం
బనఁదగు తూణయుగ్మము మహాస్త్రధరావళికే నభేద్యమా
ఘనకవచంబు భూరితరశకార్తుకవర్యము నిచ్చె నప్పు డ
ర్జునునకు; ఖాండవంబు స్వరుశచుల్ వెలయన్ దహనుండు కాల్పుచోన్. ౨౧౭
- క. నరుచేఁ దప్పింపంబడి, సురరిపు శిల్పియన నొప్పి శ శుంభచ్చక్తి
బరఁగెడు మయుండు సఖుఁడని, సురహతి పుత్రునకుఁ జక్కశశోభిలుసభనున్.
- తే. నేర్పుమెఱయంగ నిర్మించి శ నీకుఁ దగిన
దిద్ది యనియిచ్చె దానియందే సుయోధ
నునకు జలమిది స్థలమిది శ యనెడు చిత్త
విభ్రమము గల్గె నట్టిదై శ వెలయునద్ది. ౨౧౮ 573
- చ. వనరుహలోచనుం డవలఁ శ బాండుసుతాగ్రజునుండి గొట్టులో
యనుమతి నొంది సద్ధృదయు శ లందలు సమ్మద మొంది సాగనం
పను జతనంబుచేయఁ దనశ్రాతయుఁ దక్కినవారు వెంటరాఁ
జనియెను ద్వారకాపురికి శ సంతసమొంది జనుల్ తనుంగనన్. ౨౧౯ 574
- సీ. అంత శ్రీకృష్ణుండు శ హర్షప్రదంబులౌ ఋతుతారకిలు గల్గిపితతథేట
బలమొప్పుచుండు సులలితలగ్నంబునఁ గాళిందిఁ బండ్లాడె శ గడుశుభంబు
లోసఁగు వాఁడౌటఁ బురోత్తమమునఁ గల జనులకెల్లను సంతసమ్ము గూర్చు
చుండె; గాళింది యోయు త్తమపూరుషుఁగూడి సంతోషాబ్ధిఁ శ గొడువలేక

ఆ. మునిగి తేలుచుండె; శ ఘను లవంతీదేశ, మునకధీశులైన శ భూరిబలులు
విజితరిపులునైన శ విందానువిందులు, ధార్తరాష్ట్రునకు నితాంత సఖులు. ౨౯

❖ మిత్రవిందాదుల వివాహము. ❖

క. రాజాధిదేవి యనఁగా, నాజగదీశునకు మేనశయత్త యగును ద
దూభజానుల కాదేవియె, యశా జనని తదాత్మజాత శ యలరు గుణాళిక. 30

ఆ. మిత్రవింద యనఁగ శ మించె విఖ్యాతి నా, కన్యకయును మదిని శ గాంచనాంబ
రుని దలంచుచుండె; శ మనుజేంద్రు లవ్వారు, చెలయలికిని బెండ్లి శ చేయఁగోరి.

సీ. భవ్యరీతిని స్వయంవరము గావించిరి; మిత్రవిందయుఁ గృష్ణమించుదమిని
వరియింపఁ దలఁపఁగా శ వారించి; రాకన్య హరిఁగోరఁ దగదను శ నాశయమునఁ
బరమేశ్వరుండు నావరవర్ణినీవాంఛ నెఱిగి భూపాలకు శ లెల్లఁజూచు
చుండఁగా బలిమి నామొప్పులకుప్పను గైకొనిపోయి నగరముఁజేరి

తే. పెండ్లియాడెను; గోసలశృంగికొడయఁ
డైన యానగ్నజిత్తు భరతాభిరతుఁడు
కలఁడు నిరుపమతేజంబు శ వెలయుకన్య
సత్యయనునది కలదు తఱజ్జనపతికిని. 31

578

చ. జనపతి యాతఁ డాత్మజకుఁ శ జక్కనిభర్తను గానఁజాల కొ
క్కనియతిచేసె నేనృపతి శ కాంతుఁడు గోవృషసప్తకంబు శ
క్తిని గెలువంగనోపు నతిశధీరుఁ డతండె మదాత్మజాత భా
ర్యనుగ గ్రహింపఁగల్గు నని; శ యావృషభంబులు భూరిసత్త్వముల్. 324

క. అతితీక్ష్ణశృంగములు నే, క్షితిపతులకుఁ జెనకరాక శ చెలఁగును వీర
ప్రతతుల గంధము నోర్వవు, మతిదుష్టములొచు నొప్పు శ మాటు గనకయే. 33

చ. ధరణిపు లట్టివార్తవిని శ తత్పురికిం జని వానిఁ గాంచి యె
వ్వరుసను గెల్వఁజాలకయె శ వచ్చిన త్రోవనె పోవుచుండి; రా
పరమముసీంద్రవంద్యుఁడు నృపాలకపుత్రియు దుష్టగోవృషో
త్కరము జయించినం బడయఁగఁగల దంచొగి నాలకించుచున్. 334 581

చ. బలములు తన్నుఁగొల్వఁగ నశవార్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁ గో
సలధరణీశుఁ డున్నపురసత్తమముం గనఁబోయె; నంత శ్రీ
జలరుహనేత్రు రాక విని శ క్త్యాపతి వే యెదురేగి యాసనా
దులొసఁగి పూజచేసి పరితుష్టునిగా నొనరించె గృష్ణునిన్. 38 582

ఉ. భూవరపుత్రి నాగ్నజితి శ పొంకముగాఁ దనచిత్తమందు నే
పావనమూర్తి గోరుచును శ భద్రము లొందఁగ నెంచుచుండె నా
శ్రీవనితావిభుం డతఁడె శ చేరఁగవచ్చె నటంచు వించు నా

- పూవిలుకాని తండ్రి గని పొంగుచు భర్తగ నొందఁగోరుచున్. 3౫౪ 583
- క. మనసునఁ గామించుచు ని, ట్లని యెంచె నితండు నన్ను ప నర్థాంగిగఁ గై
కొనుఁగాక నేను బుణ్యము,లను సల్పినదాననే జెలంగుత! వాంఛల్. 3౬
- క. విబుధుల యాశీర్వాదము, లబద్ధములుగాక సూన్యతార్థము లగునే [గన్.
విబుధారాధ్యుండు హరి య,గుఁ బతి యటం చెంచుచుండఁ పగోర్కెలు పొం
- ఉ. అంతట నగ్నజిత్తు విధి ప నర్చితుగా నొనరించి కృష్ణు న
త్యంతముదంబునం బలికె ప నచ్యుత! లోకవిభూ! మహాత్మ! నే
నెంతయు నల్పుడ౯ మఱియు ప నేమియెటుంగని మూఢుడ౯ గదా!
సుంత భవన్తహత్త్వమును ప సూటిగ నేఁ దెలియంగఁ జాలఁజూ! 3౬౪ 586
- క. అమలంబగు నాత్మానం,దమునం బూర్ణుండవొచుఁ ప దగునీ కత్య
ల్పమతినగు నేనదెట్టి ప్రి,యముచేయఁగ నేర్తు దేవతాధిప వంద్యా! 3౭ 587
- ఉ. ఏమహనీయు పత్సరసిఁజేడ్యరజంబును లక్ష్మీ బ్రహ్మయు౯
శ్రీమహనీయకంఠుడయి ప చెల్వువహించెడు శంకరుండు సు
త్రామముఖామరుల్ తమ శిరంబులఁ దాల్తురొ యేమహాత్ముండు
ద్దామ నిజైకశక్తి మును ప దా నిలనిల్చిన ధర్మమార్గమున్. 3౭౪ 588
- తే. సాధుమర్యాదలను గావ ప స్వాంత మెలమిఁ
బొంద లీలావతారముల్ ప పూన్కి నెత్తు
చుండునో యల భగవంతుఁ ప డొగి నదెట్టి
నేవచేఁ బరితుష్టుడై ప చెలఁగునొక్కొ. 3౮ 589
- క. అని విన్నవింపఁ గృష్ణుఁ డ,తనిపూజలనుం గ్రహించి ప తగుపీఠమునం
దునఁగూరుచుండి చిటున,వ్వున మో మలరంగఁ బల్కుఁబూసెం బ్రీతిన్. 3౮౪
- క. జలధరగంభీరంబుగ, విలసిల్లె౯ నినద మద్ది ప వినుమో రాజా!
యిల స్వీయధర్మ నిరతం, జెలువా రెడు క్షత్రియునకుఁ ప జెల్ల దడుగుటల్. 3౯
- క. సుకవులు నిందింతురు సు, మ్మకలుషమతివంచు నిన్ను ప యాచించెద నీ
దుకుమారి నిమ్ము వియ్యము,నకు నర్హుడ వీవు నామనము నల్లెంచున్. 3౯౪
- క. మేమనఁగా శుల్కదులము, గాముసుమీ యనఁగ పనుచు ప త్నాకాంతుఁ డను౯
శ్రీమహిత! సుగుణముల కీ,వే మేటి నిధానమ పని ప యెటుఁగుదుఁ గృష్ణా!
- క. ఏనీయంగము వదలక, శ్రీనారిమణి వసించు ప క్షుత నీకంఠ౯
మానితుండు వాంఛసీయుడ౯, గానంబడువాడ౯ వరుడ౯ ప కన్నియ కరయన్.
- ఉ. ఐనను నేను దొల్లియె మహాత్మజకుం దగినట్టి వల్లభు౯
గానఁగఁగోరి పూరుషుల ప గాఢపరాక్రమము౯ బరిక్షచే
మానస మట్టె తృప్తిగనుమాడ్కిఁదగ౯ సమయంబుచేసి యు

న్నాను యదుప్రవీర! సురనాథసమర్చిత! సాత్వతర్షభా! ౪౨

595

చ. కనుఁగొను గోవృషంబు లివె శక్రాుచునున్నవి సప్తసంఖ్యచే
తను దగుశిక్షలేమిఁ గడు శదర్పముగల్గిన వారినైన లె
క్కనుగొనకుండు లోఁబడక శ కావరమూని చరించుచుండు రా
ట్టనయులు పెక్కు రీవృషభశతల్లజశక్తి నెటుంగలేకయే. ౪౨౪

596

ఉ. చెంతకుఁబోయి మారుకొని శ చెచ్చెఱఁ దీప్రవిషాణకోటిచేఁ
బంతముమీఱఁగా నవియశభంగురవిక్రమ మొప్పుఁగుమ్మఁ గా
నెంతయు భిన్నగాత్రులయి శయేపటి పాటిరి గాని యొక్కఁడే
సుంతయు నిల్వఁజాలఁ డిది శ చోద్యముగాదె రమాధినాయకా! ౪౩

597

మ. ఇవి నీచేత నడంపఁగాఁబడినచో శ నీనాతనూజాత కీ
వపు దోసాత్వతనాథ! సమృతుడవే శ యైనట్టియాత్మేశ్వరుం
డవు నా నాతనియాశయంబెఱిఁగి మానాథుండు లోకప్రభుం
డవు నాకృష్ణుఁడని స్వావలగ్నమునఁ బైదౌ పంచీయం జుట్టుచున్. ౪౪౪

598

క. తనను సప్తాకృతులుగఁ, గనుపట్టం జేసికొని నిశామవిలాసం
బున వానిఁబట్టి యడఁచెన్, వనజాతుం డంతట వృషభములం బూన్కిన్.

క. హతవీర్యజస్సుల వృషభతల్లజములన్ గడంగి శ ప్రగ్రహములఁగ
ట్టి తగుచమత్కృతి నీడ్చెను, ఊతి బాలుఁడు మ్రానిబొమ్మఁ శ జే లాగుగతిన్

మ. నరపాత్రా! హరి యేడురూపములఁ గానఁగాఁబడం గారణం
బరయం జూచెదవేమొ “నేనొకఁడఁ బూర్ణానందుడన్ జుమ్ము భా
మరొ! నాకెన్న సపత్ను లుందు రింక నేమాడ్కిన్ సుఖింతుం గటా!
పరమేశా!” యనుచింతఁ బూనఁదగ దన్ శభావంబునుం దెల్పుచున్. ౪౬ 601

ఆ సత్య నూటడింపఁ శ జక్రి దా గ్రహియించె, ననుచు నిశ్చయింపు శ మవల వినుము
భూమినాథ! యంచుఁ శ బూజ్యుఁడౌ శుకయోగి, తెలుపఁబూనె శౌరిశలితకథల.

చ. మనమున విస్తయంబొదవ శ త్వాపతి ప్రీతియెసంగఁగా నొసం
గెను దనకూతు నాగ్నిజితిఁ శ గృష్ణునకున్ హరి యెల్ల భంగులన్
దనకుసమానురాలయిన శ తన్నిని శాస్త్రవిధిన్ గ్రహించె; నం
త నృపతిపత్ను లాత్మజకుఁ శ దద్దయుఁ నీడగుభర్త యబ్బుటన్. ౪౭ 603

మ. పరమానందము నొంది రప్పురమునన్ శ భవోత్సవంబుల్ తగెన్
దరముల్ భేరులు నానకంబులను వాద్యంబుల్ కడున్ మ్రోసె; సుం
దరు లాటల్ తమిసల్పి పాడిరి; మహీశదై వాశిషంబుల్ నిరం
తరరీతిం దగె; స్త్రీలుఁ బూరుషులు మోదంబొంది యత్యంతమున్. ౪౮ 604

చ. వరుస దుకూలవస్త్రముల శ భాసిలి పూవులమాలికల్ మునో

హరవరభూషణావళి హాసయల్ మెఱయన్ ధరియించి యుండి; రా
ధరణిపుఁ డాత్తజాత కయుతంబగు సంఖ్యఁజెలంగు ధేనువుల్
నిరుపమరత్న హారముల శ నిండుమనంబున నిచ్చె నత్తటిన్. ౪౯౫

605

శా. గాంగేయోత్తమహారముల్ గళములంగ్రాలన్ దుకూలాంబరా
భంగశ్రీయుతి నంగముల్ వెలయ విభ్రాజత్కలాపంబులు
త్తుంగానంగజసంపదం దెలుప సంస్తుత్యప్రవృత్తుల్ దగన్
శృంగారాస్పదలై చెలంగురుచిరశ్రీలన్ నృపుం డాదృతిన్. ౫౦

606

ఆ. మూఁడువేల నిచ్చె శ ముగ్ధకుఁ జేటిక, లై సవర్యసలుప శ హస్తీవర్య
ములను నవసహస్రములను వానికిఁ ద్రిగుణముల నొసఁగె స్యందనవరములను.

క. అరదములకు శతగుణముల, హరులను మఱి యశ్వములకు శ నన్నిగుణములై
పరఁగు పదాతులఁ గొమరిత, కరణముగా నొసఁగె మానసవాధిపుఁ డెలమిన్.

చ. మనమునఁ బొంగున్న హమున శ మాధవునిన్ సకళత్రుగా రథం
బున సుఖసంస్థితన్ వెలయుఁపోల్కి నొనర్చి మహాబలంబు ముం
దు నడువ పాగనంపె; మును శ ధూర్తవృషంబులచేతఁ బౌరుషం
బునఁ గడుమెప్పుగన్న యదుపుంగవసంతతిచేత నోడుటన్. ౫౧౫

609

క. హతపీద్యులై యశం బీ,క్షితిఁ జెడ వగఁగుందుచున్న శ క్షితిపతు లీర్వ్యా
చ్యుతిగనని చిత్తముల నుద్ధతిమైఁ గృష్ణుండు కన్యఁ శ దాఁ గొని చనఁగన్.

క. త్రోవ నిరోధించిరి; త,ద్భూవిభు లొనరించుయత్నమును గని నరుఁడుం
జేవమెయి బంధువగు నా, శ్రీవిభునకుఁ బ్రియముఁ దాను శ జేయుతలపుతోన్.

మ. సురద త్తంబగు గాండివంబుఁ గొని రాజుల్ వైచుతీవ్రాంబకో
త్కరమున్ జూర్ణముచేసి తుద్రమృగసంతానంబు హర్యక్ష మే
కరణిం దోలునొ యట్టు లొక్కదెసనేఁ శ గాలూనకుండంగనే
పరువెత్తంగ నొనర్చెఁ గృష్ణుండు నరున్ శ బ్రజ్ఞానిధిన్ మెచ్చుచున్. ౫౪ 612

ఉ. ద్వారకఁ జేరెఁ గానుకను శ దానిగ్రహించి ముదంబుమీఱ గం
భీరమృదుస్వభావుఁడగు శ వెన్నుండు దేవకి కెంతొ ముద్దులం
గూరుచు నేర్పుకాఁడు యదుకుంజరుఁ డంతట నాగ్నజిత్తితో

• హరివిహారముల్ సలిపె శ నందలు తన్గని సంతసింపఁగన్. ౫౫

613

క. శ్రుతకీర్తి యనఁగ శ్రీహరి, పితృసోదరి యొప్పు నామోప్రియపుత్రిక స
న్తతిగల కేకయరాజదు,హిత భద్ర యనంగఁ గీర్తి శ నెనఁగెడు లేమన్. ౫౫౫

క. సంతర్దనాదిసహజులు, వింతగఁ దనుఁ బిల్వఁ బంచి శ వియ్యము గోరన్
సంతసమున నట్లే యని, యింతయనందగని వేడ్క శ నెంచి గ్రహించెన్. ౫౬

- సీ. మద్రే శుతనయను శ మంగళలక్షణసంయుత లక్షణాశసంజ్ఞాదనరు
కొమలాంగిని దాను శ గోర్కి స్వయంవరమందు గరుత్మంతుఁ శ డమృతముబలె
నొక్కండె కొనిపోయె శ నుద్ధతు నర కాఖ్యు నసురుని బొలియించి శ యతనిచెఱును
దిక్కులేకుండిన శ తెఱవమిన్న లఁగూడ వరియించె గావున శ హరికిముఖ్య
- ఆ. పత్ను లట్టివారు శ పరికింపఁగా సహ, స్రములు గలరు వారు శ సదమలగుణ
వృత్తములఁ జెలంగి శ యీశుని సేవింపఁ, జాలు భాగ్యముగల శ సతులు సుమ్ము.

ఏఁ బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

— నరకాసురసంహారము. —

- చ. అను శుకయోగిచంద్రునకు శ నాయభిమన్యునిపుత్రుఁ డిట్లనున్
మును భగవంతుఁ డై నరుని శ మూర్తిధరించిన కృష్ణుఁ డెవ్విధం
బున నరకాసురుం దునిమె శ భూపతసూజల నాతఁ డేల యుం
చెనొ చెఱపెట్టి యవ్విధము శ శ్రీహరి శౌర్యము నాకుఁ దెల్పుమా. ౧ 617
- చ. వరముని యిట్లుపల్కె నృపవర్యునిప్రశ్నముఁ జాల మెచ్చుచున్
నరకసురారి మున్ జలధిసాధుని ఛత్రముఁ దా హరించె ని
ర్జరపతి తల్లియా నదితి శ రత్న వినిర్మితకుండలంబులం
ద్వరపడి బల్కిఁ గైకొనియెఁ శ దర్పమునం దన కీడుగల్గమిన్. ౧౪ 618
- క. అమరుల పర్వతమనఁ దగిన మణిత్వాభృద్వరంబునం గలస్థానం
బమరులు చూడఁగఁ గొనిచనఁ, గ మఘవుఁ డావార్తలెల్లఁ శ గడు దుగ్గిమునన్.
- చ. ధరణికి వచ్చి ద్వారకను శ దా మనుజాకృతిఁ దాల్చియున్న శ్రీ
హరికిని విన్నవించె; నపు శ డాపరమేశుఁడు సత్యభామమం
దిరమున నుండె; వృత్రహరు శ దీనతఁబాపఁగ నెంచి పూర్వమే
ధరణికి నీయనుజ్ఞఁ గొని శ త్వత్తనయున్ నరకున్ వధించెదన్. ౨ 620
- చ. అని వరమిచ్చియుంట నపు శ డాత్మను దానిఁ దలంచి సత్యభా
మను క్షితిభాగజాతగ సకమస్తవిధంబుల నొప్పియుంట లో
ననువుగ నిశ్చయించి యలఁకయంగనతో గరుడాధిరూఢుఁ డై
దనుజునిఁ జంపఁబోయె; మధుసూదనవసూదనుఁ డెంతో పూనికన్. ౨౪ 621
- సీ. సత్యభామావాంఛ శ సకలవిధంబులఁ గిర్ప నెమ్మది నెంచి శ తెఱవమిన్న
తనవెంటరాఁ దలంపను సమ్మతించి ప్రాగ్జ్యోతిషంబను నగరోత్తమంబు
గిరివరదుర్గమై శ పరులకు భేదింప నలవిగాకుండుట శ నాసుపర్ణ
పై నెక్కిపోయెను; శ బర్వతదుర్గము శస్త్రదుర్గముమఱి శ సలిదుర్గ
ఆ. మగ్ని వాయుదుర్గమయి యభేద్యంబు నై, వెలయుచుండెఁ జాల శ భీతిదమ్ము

లతిదృఢములునైన శ యమ్మరదానవు పాశతతులు చుట్టు శ పరఁగియుండె. 3

శా. దానిం గాంచి గదాప్రహారముల నాశధాత్రీధరాళి రజం
బొనట్టుల్; ఘనశస్త్రదుర్గముల బాణాళిం బ్రయోగించియే
వానిం ద్రుంచు సుదర్శనాయుధముచే శ వైశ్వానరవ్యాపృతిం
గానంగాఁబడు దుర్గమున్ జవమునన్ శ ఖండించె నేర్పొప్పఁగన్. ౪ 623

చ. అరిభయదంబుగా నమరు శ నాజలదుర్గము వాయుదుర్గమున్
బొరిబొరి ద్రుంచె జక్రమున శ భూరితరాసిని భీమభంగులౌ
మురదనుజేంద్రపాశముల శ ముత్తునియల్గ నొనర్చె; నంత భీ
కరతరపాంచజన్యముఖకల్పిత శబ్దము లట్టె సోఁకఁగన్. ౫ 624

వ. ద్వారకవాటనిరోధార్థనిర్మిత లోహాదియంత్రంబులు చూర్ణంబు లయ్యె. వీర
మానసంబులు వ్రక్కలయ్యె. అంత శ్రీకృష్ణుండు గదాప్రహారంబులఁ బ్రాకార
మును జూర్ణంబుగావించె నప్పుడు శి 625

చ. ప్రళయమునందుఁ బైపయిని శ బర్చెడు నాయశనిప్రహోషమున్
బలె భయదంబుగాఁ జెవులఁ శ బర్విన కృష్ణుని పాంచజన్యని
స్తులనినదంబుచే నిదురసొక్కిన యామురదానవుండు భీ
తిలి వడి లేచె వాఁడు కడుఁదీవ్రపరాక్రమశాలి దుష్టుఁడున్. ౬ 626

క. పంచశిరస్కుండు నై తగుఁ, జంచలమణి నీటియందె శ శయనించును; వాఁ
డెంచి రిపుశంఖరవ మిదు,దంచితముగఁ బర్చెడునని శ యాత్మఁ దలఁచుచున్. ౭

చ. జలములనుండి లేచి లయసప్తహయానలు లట్టు లెంతయున్
వెలుగుచు దుర్నిరీక్షణుండు శ భీతికరాకృతియూచుఁ గేల న
ర్థిలెడు త్రిశూలమొప్పు శుచిదీధితులన్ భయదంబులౌ ముఖం
బుల నయిదింట లోకముల శ మూడిటి మ్రింగఁగ నెంచు చాడ్పునన్. ౮ 628

చ. గరుడునిమిఁది కేగుభుజగంబువలె హరిపైకిఁ బూన్కిమైఁ
బరుగిడె; నంత శూలమును శ బల్విడిఁ ద్రిప్పి సుహృద్దైని ని
ర్భరబలయుక్తి వైచి తనవక్త్రము లైదును గందరాకృతిన్
వరుసఁ గనంబడంగ బహూభంగుల నార్చెను; దత్తహాధ్వనుల్. ౯ 629

సీ. ధరణి నాకాశదిక్కుతుల నంతరమా బ్రహ్మాండకటాహంబు శ నావరించి
భయదంబుగాఁ దోచె; శ వాఁడు గరుత్మంతుఁ జంపవైచిన యట్టిశాతశూల
మును గృష్ణుఁ డటఁ గనుఁగొని రెండు తూపులఁ దోడనె వైచి ముత్తునియలు
జెండి తన్ముఖముల శ నిండ బాణంబుల గాఁడనేసెను; వాఁడు శ కనలి గదనుగను

ఆ. విసరివైచె గృష్ణు శ దెస నంత హరి తన, పైకి వచ్చుచున్న శ భయదగదను
దనదుగదను వైచి శ తత్త్వణమే వేయి,తునుకలై పడంగ శ నొనరిచె గ్రుధ, ౧౦

- చ. కరములుసాచి మార్కొనగఁ శ గ్రక్కునఁ బైబడవచ్చుచుండు నా
మురసురవైరి పంచశిరముల్ భయదాకృతి నొప్పుచక్రమున్
హరి యపు డంపఁ ద్రుంచె నొకశయాటగ దేవతలెల్ల మెచ్చి సుం
దరతరకల్పభూజ సుమదామములన్ గురియించుచుండఁగన్. ౧౦ 631
- క. వినికృత్తశీర్షుడై యిం, ద్రుని తేజోరూప మగుచుఁ శ దోచెడు వజ్రం
బున శిఖరంబులు తెగఁబడు, ఘనభూధరమట్టు లసునిశకాయము పాయన్. ౧౦౪
- క. సలిలంబులయందుం బడె, ఖలదానవు నాత్మజులు నిశకామబలాధ్యుల్
కలఁగినమదులం బితృమృతి, కలఘురుషన్ మించి యేడ్చు శ రతిదుఃఖితు లై. ౧౧
- వ. తాముం డంతరిక్షుండు శ్రవణుండు విభావసుండు వసువు నభస్వంతుం, డరు
ణుండు ననువారు పగఁదీర్చుకోరికల నరకాసురుండు ప్రోత్సహింపఁ బీతనామక
సేనాధిపతిం బురస్కరించుకొని యుద్ధమునకు వచ్చి యంత. ౧౨ 632
- చ. హరిపయి సాయకాళి గద శ లట్లసిపుత్రిక లుగ్రశక్తు ల
వ్వరుసనె యష్టిశూలములు శ బల్వీడి వైచిరి తీవ్రకోపులై
గురుతరవీర్యుడౌ హరియుఁ శ గోమలి చూచుచునుండ విస్ఫుర
చ్ఛరములు వైచి చూర్ణముగ శ త్కౌఠిపై బడఁజేసె లీలగన్. ౧౩ 633
- ఉ. అంతట మాన కేదైట మురారియుఁ బీతుండు లోనుగాఁగ దు
ర్దాంతుల దానవేశ్వరులఁ శ దార్కొని శీర్షభుజోరుపాదముల్
వంతగఁ ద్రుంచి సంయమనిపీటికిఁ బంపెను; భూసుతుండు కా
లాంతకుఁబోలి రోషమున శ నాత్మచమూపతు లారణావనిన్. ౧౪ 634
- మ. దనుజార్యుగ్రశరాళి బ్రుంగుటకుఁ జిత్తంబూని యంతన్ గ్రుధం
గొని యోర్వంగనుజాల కబ్ధిజములై శ క్రూరంబులై సంతతం
బును దానోదకముల్ ప్రవాహముల యుష్పంబూని పాటంగఁ బొ
ల్చినయేనుంగులఁగూడి సంగరముఁ దాఁ శ జేయంగ వచ్చెం ద్వరన్. ౧౫ 635
- చ. ఖరకరుమండలంబుపయిఁ శ గ్రమ్ము తటిద్రవ్యతతీయుతాభ్ర మ
ట్లరుదుగ వైనతేయుపయి శ నంగనఁగూడి చెలంగుచున్న శ్రీ
హరిఁగని వే శతఘ్నియను శ నాఖ్య వెలింగెడు శక్తివైచె; న
త్తరుణమునందె యోధు లొగి శ దారుణబాణముఖాయుధంబులన్. ౧౬ 636
- మ. హరి నొప్పించిరి; నిర్జరారి ఘనసైశ్రవ్యవ్రాతమున్ గాంచి క
ర్పరప్రత్రాన్వితశాతసాయక గణంబున్ వైచి తద్బాహువుల్
శిరముల్ పాదము లూరువుల్ గళములున్ శ చిన్నంబులై యుర్విపైఁ
దొరలం జేసె మదాంధసింధుర హయస్తోమంబుఁ ద్రుంచెం వడిన్. ౧౭ 637
- మ. ఎవి యోధప్రహితంబులౌ శరము, లేయేయస్త్రముల్ పర్వు నా

యవి యెల్లం దనతీవ్రసాయక సమూహాస్పర్శతః మూఁడుగా
భువిపైఁ ద్రైశ్లంగజేసె శ్రీహరియు నేర్పున్ మెచ్చ దేవాళు; లా
హవమందున్ వినతాసుతుండు ప్రబలుం శ డై వీపునన్ భక్తిచేన్. ౧౭ 638

చ. వనజదళాక్షు మోయుచు నశవార్యబలాన్వితపక్షచాలనం
బున గజబృందమున్ యముని శ పొంతకుఁ బుచ్చుచు నంతఃబోక ప
క్షనఖరతుండసంహతులఁ శ గంధిజ నాగములన్ హరించె నం
త నతనిశక్తి కోర్వక వేతంగనుచున్ హతశిష్ట నాగముల్. ౧౮ 639

చ. పురవరముం జొరంగఁ జనఁ శ బూనెను, భూసుతుఁ డొక్కడే మహా
త్తర రణకౌతుకంబున మృగభంబున సెల్చి పనంగుచుండి యా
గరుడునిచేఁ గలంపబడి శ క్రన్ననఁ బాటెడు నాత్మసైన్యమున్
హరిదగు విక్రమంబుఁ గని శ యాగ్రహ మెంతయూ దన్ను ముంపగన్. ౧౯

చ. శతమఖు మున్ను నొంచిన ప్రశస్తిసిగాంచిన శక్తి య మహా
ద్ధతుని సుపర్ణు నొంచె; వినతాసుతుఁ డించుక దూలఁడయ్యెఁ ద
ద్ధతులకుఁ బూలమాలఁగొని శ దంతిని గొట్టిన యట్టులయ్యెనా
జతనము; నిష్ఫలోద్యముఁడు శ క్షుసుతుఁ డత్తతీ నాగ్రహంబునన్. ౨౦ 641

మ. వినతానందనుఁ డించుకేఁ గదలకే శ విత్త్రాసముం గాంచకుం
డిన చందంబు నెఱింగి శూలమున నాసీరేజపత్రాక్షు నొం
పను గై నందెను దానివైచుటకుఁ బూర్వంబే ముకుందుండు భూ
తనయున్ ఘోరనిశాతనేముల దురంతంబైన చక్రంబునన్. ౨౧ 642

ఆ. చంపనెంచి వాని శ సాహసక్రియలను, మనమునన్ స్మరించి శ మఘువు నుడుల
మరల సంస్మరించి శ మత్తగజస్థుఁడొ, నతని గాంచి తత్ప్రేయత్న మెంచి. ౨౧

చ. నిరుపమశక్తిఁ జక్రమును శ నింగి వెలుంగఁగఁజేయుదాని స
త్వరముగ వైచి కుండలవిభాసురమై మకుటోజ్జ్వలంబునొ
నరకు శిరంబుఁ ద్రుంచె నది శ నైజరుచుల్ దగ భూస్థలస్థమై
వరరుచులం గనందగియె; శ వానివధంబును గాంచి పైనికుల్. ౨౧౪ 644

క. వెతగని పరువిడఁ జొచ్చిరి, క్షితిసురమానులు సురాళి శ సిద్ధులు గంధ
ర్వతతులు సాధురవంబుల, జతనమునన్ నింపి రెల్ల శ క్షాభాగములన్. ౨౨

క. హరిపై సుమవర్షములం, బరమామోదంబుమీఱి శ భవ్యనుతులతో
సరసాలాపములతోఁ, బరఁగంగఁ జేసి; రంతఁ శ ద్వరపడి వెతచేన్. ౨౨ 646

చ. ధరణియు నైజరూపమున శ దానవవైరిని జూడవచ్చి యా
నరకుఁడు బల్కి గైకొనిన శ నాకపమాతధరించుచున్న సుం
దరమణి హేమకుండలవశతంసయుగంబుఁ దరంగిణీశ్వరే

శ్వరుని సితాతపత్రమును శ భాసురమైతగు వై జయంతినిన్. ౨౩

647

చ. కనకమహీధరాంశమయి శ కన్పడు మందరశృంగ మంచు నొ
ప్పిన మణివర్యమున్ హరికి శ బ్రీతి నొసంగెను; భక్తిభావనన్
మనము చెలంగఁగా నమరకమండలపూజితు విశ్వనాథుఁ గృ
ష్ణుని గనుచున్ బ్రణామ మిడి శ చొక్కుచు నంజలిపట్టి యీవిధిన్. ౨౪ 648

— భూదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. —

మ. సురసంఘేశ్వర! నీదుపాదములకున్ శ జోహారులం గూర్తు నో
పరమాత్మా! దరచక్రముల్ గదయుఁ దాల్పుం బ్రీతి నీజాలు భా
స్వరహస్తంబులు నాల్గుగల్గు దివిజనస్వామీ! నమస్కార మీ
శ్వర! భక్తాశయతుల్యరూపములచే శ వర్తించు విశ్వేశ్వరా! ౨౫ 649

చ. నతు లొనరింతుఁ; బంకరుహానాభ! మనోహరపద్మమాలికా
వితతిధరా! నమస్సు లివె శ విస్ఫుటపంకజనేత్ర! వందన
ప్రతతు లొనర్తుఁ బంకరుహాపాద! నమస్కృతు లివ్వె సర్వమం
దతిశయశక్తి నుండుపరమాత్మా! గ్రహింపుము వందనంబులన్. ౨౬ 650

సీ. భగవంతుడవు మఱి శ వాసుదేవుండవు కార్యమునకు ముందెకలిగియుండు
వాడవు నీ కివె శ వందనములు; జగత్కారణమునకును శ గారణుడ వు
పూర్ణబోధుండవు శ పుట్టుకయే లేక జగములకెల్లను శ జనకుడవయి
బ్రహ్మంబవై వేదవర్ణనాతీతశక్త్యతిశయంబున నొప్పి శ యఖిలలోక

తే. రక్షణాదృతిగల్గి పరంబ వగుచు
నలరు నీకు నమస్కార శ మాచరింతు
మోపరాత్పర! పరమేశ! శ యోముకుంద!
సర్వభూతాత్మకా! నమస్కార మభవ. ౨౭ 651

చ. మరల సృజింపనొ ననెడిమాట మనంబునఁ దోచినంత ని
ర్భరగురుతద్రజోగుణ విరాజితమూర్తివిగాఁ జెలంగి సం
హరణము చేయఁగాఁ దమసునట్టులె తాలిచి సత్త్వమున్ మనో
హర కరుణాతిరేకమున శ నట్టులె కావఁగఁ దాల్తు వోప్రభూ!. ౨౮ 652

క. నీవు గుణాసంవృతుడవె, భావింపఁగ నట్టులయ్యు శ వాని గొనుదు వ
య్యైవరుసల నవి నిన్నున్, జేవమెయి నదేమియేని శ చేయఁగలవాకో?. ౨౯

క. కాలప్రధాన పూరుషు, లోలి విభూ! నీవ యగుచు శ నురుశక్తిలస
శ్రీలల వానికిఁ బరుడవ, యై లలిఁ జెలువారుచుండు శ వబ్బదళాక్షా!. ౩౦ 654

సీ. నేను నాపగపవమానులుఁ దేజస్సు నభ్రంబుఁ దన్తాత్ర శ లమరవరులు
మనము నింద్రియములు శ మఱి యహంకారమహత్తత్త్వములునుజరచరాత్మ

కప్రపంచము శక్తి శ కలితుడ వద్వితీయుడవగు నీయందునొప్పియున్న
దను మాటభ్రమ మగునానరకునిపుత్తుడగుభగదత్తుడీయర్భకుండు

తే. భీతుడై నీదు నంఘ్ర్యంబుజాత యుగము

శరణుచొచ్చిన వాఁ డిదె శ సాధుభక్త

జనమహర్తిహారా! వీని శ ననుపమాన

కరుణఁ గాపాడుమా నీవె శ కాదె దిక్కు?. 304

655

క. సకలవిధ కల్తషహరణ, మకృత్రిమము నైననీదు శ హస్తాబ్జ మ్మ
ర్భకుడగు వీనిశరంబున, సకలేశా! యనుపవయ్య! శ జానుగఁ బ్రోవన్. 30656

మ. అని ప్రార్థించుచు భక్తి నమ్రముఖయై శ యాభూమిపేదోక్తులన్

వినుతుల్ చేయఁగ నె పరాత్పరుఁ డనన్ విఖ్యాతి గన్నట్టి శ్రీ

వనజాతుం డభయం బొసంగి యతనిం శ బాలించి సంపత్సమృ

ద్ధిని జెల్వారెడు నామహీసుతునిదౌ శ ధిష్ణ్యంబుఁ జొచ్చెం దమిన్. 31 657

❧ పదాఱువేలరాజకన్యల శ్రీహరి పరిగ్రహించుట. ❧

మ. ధరణీపాలకులన్ జయించి బలిమిం శ దా భూతనూజుండు భీ

కరదర్పంబునఁ దెచ్చియుంచిన ధరాశకాంతాత్మజాతావ్రజం

బరుదొనట్లు పదాఱువేలుగను దుగళఖాక్రాంతమై యుండఁగాఁ

బరికించెన్ హరి; యంతఁ గన్యకలు దేవస్వామి శ్రీకృష్ణునిన్. 33 658

మ. తమ భాగ్యాతిశయముచే నచటికిం శ దా వచ్చె నంచెంచి యా

ప్రమదల్ మోహితలై యభీష్టవరుడే శ ప్రాప్తించె నం చాత్తులన్

మమతల్ వైకొనఁగా వరించి మఱియున్ శ మారుండు నానొప్పు నీ

కమలాతుండె విభుండు మాకు నిపుడొఱగా కంచు ధ్యానించుచున్. 34 659

క. మాయీ కోర్కిని వ్యర్థము, చేయక సిద్ధించునట్లు శ చిత్తమునందే

యాయజుడఁ తలఁచుఁగా కని, యాయతీవలు వేటువేట శ నాకృష్ణుపయిన్. 35

క. సంతసమునఁ దమచిత్తము, లెంతయు నాసక్తిగనఁగ శ నెలమి నిలిపి, రా

వంతయుఁ గాలముపుచ్చక, యింతుల యాశయము నాత్మనెఱిగిన హరియున్.

క. స్నానంబున దివ్యాంబర, దానంబున నాదరించి శ తరుణుల వారిన్

దానవసూదనుఁ డత్తఱి, మానవయానముల నెక్కుమాడ్కిం జేసెన్. 36

క. ద్వారవతిం జేర్పుడు మీ, సారసనేత్రల నటంచుఁ శ జక్కఁ దెలిపి య

ద్వారలతోడనె స్యందన, వారము కోశస్రజంబుఁ శ బంపెం గడఁకన్. 37

క. ఐరావతకులభవములు, సారాంగము లున్నతములు శ సాధువులు చతు

స్సార్థతరదంతములు నగు, వారణములఁ బంపె హరియుద్వారక కెలమిన్.

తే. అవ్వీ యటువదినాలుగై శ యశమునఁ దగి

యుండె; నంతట శ్రీకృష్ణుఁ ఁ డువిదఁగూడి
యింద్రుమందిరమున కేగి ఁ యెలమి నదితి
గొసఁగెఁ గుండలముల రత్నశ్రవీసరరుచుల. 324.

664

చ. హరిహాయుఁడుం బులోమజయు ఁ నచ్యుతునిం దమి సత్యభామనున్
బరమ సవర్యలం దనిపి ఁ భవ్యతమోక్తుల గారవించి; రా
హరియును సత్యభామ తను ఁ నత్తఱినిం బురికొల్పఁ గల్పభూ
మిరుహముఁ బారిజాత మనశమించెడు కీర్తినిగన్న దానినిన్. 325

665

క. పెకలించి గరుడుపయి నుంచి కడుం గ్రోధంబు మీఱి ఁ జిష్టుముఖులు మా
రుకొని యనిసేయ వారల, నొక క్షణమున గెల్చి పురికి ఁ నొప్పుగఁ జేర్చెన్.

చ. తనప్రియురాలి మందిరవశతంసమునం దగునిష్కుటంబునన్
జనుల పొగడ్తలొప్పనటు ఁ స్థాపనచేసెను షట్పదంబు లా
యనుపమపారిజాత కుసుమాసవగంధమునందుఁ గల్లునా
సను వెనువెంట వచ్చె నదె ఁ చాలవిచిత్రముగాఁగఁ దోఁచెడున్. 326

667

చ. తొలుత మహేంద్రుఁ డెంతయును ఁ ధూర్తతమాని కిరీటకోటులా
జలరుహనేత్ర పాదజలశంబులు సోకఁగ మ్రొక్కి వేడి త
త్ఫలముగఁ గల్పపాదపముఁ ఁ దాఁ గొని యాహరితోడ నవ్వలన్
గలహమొనర్చి యోడె; వగఁగ్రమ్మట వేడి మహాధ్యుఁడై తగెన్. 327

668

ఆ. అక్కటకట! నిర్జరరాధిపునకుఁ గల్లు, నయ్యహంకృతియును ఁ నాధ్యతయును
బలుకవలెనె వారిపరమాజ్ఞతను నిసీ! యనఁగ వలయుఁగాదె ఁ యరసి చూచి.

— రాజకన్యల బదాఱువేల శ్రీహరి పెండ్లియాడుట. —

ఉ. అంతట నవ్యయుండు పరమాత్మ శుభక్షణమందు నొక్కటం
గాంతల భూమిసూనుని యగారమునుండి విముక్తి గాంచఁగా
నెంతయు శక్తిజేసి తనయేడ్డెఱమీఱి గ్రహించి తెచ్చి గే
హింతరరాజి నుంచిన మహారుచిరాంగము లొప్పువారలన్. 328

670

చ. వరుసగఁ గాక యొక్కతఱి ఁ వారలసంఖ్య యదెంతో యంతకున్
సరియగునట్లు రూపములఁ ఁ జక్క నమర్చియె వారివారి మం
దిరములఁ బెండ్లియాడెను; సుగ్రీజనసంతతికే నెఱుంగఁగాఁ
దరములుగాని కృత్యములఁ ఁ దా నొనరించు మహాత్ముఁ డత్తఱిన్. 329

671

సీ. స్వానందపరిపూర్ణుడై యిండుకంతయు నొకగేహమునకు వేఱొక్కగేహ
మునకు నేవిధమునఁ ఁ బోల నాలోచింప భేదమేలేనియా ఁ యాదయితల
మందిరంబులయందు ఁ మానవతులఁగూడి యెడఁబాటులేకయె ఁ పుడమిఁగల్లు
సాధారణగృహస్థు ఁ చందమునన్ గృహస్థోచితకర్తవ్యు ఁ లొప్పుమీఱి

- ఆ. నాచరించుచుండి శ యాసుందరులతోడఁ, దాఁ జరించుచుండె శ దగినయట్లు;
బ్రహ్మముఖ్యు లెల్లఁ శ బరికించి యెవ్వని, పదముఁ దెలియలేరొ శ పరము నతని.
- క. పతిగాఁ బడసి తుమాపతి, సుత లాజవరాండ్రు వరుస శ సొంపారుచు ను
న్నతిగను ననురాగమ్మున, స్థితములఁ దగుచూపు లొక్కశచెలువము గులుకన్.
- సీ. నవసంగమ ఫలంబు శ లవునర్త భాషణములును వ్రీడాభేదములు తగంగఁ
బ్రమద మంతంతకుఁ శ బరిధవిల్లుచునుండ నతని నేవించి రాశయతివలకును
దాసీశతంబులు శ తగియుందు రట్టైనఁ బ్రాణేశ్వరునకు సదృశక్తిమీఱ
నెదురేగి పీఠంబు శ నెలమిమీఱఁగ నిచ్చి పదములు గడుగుచుఁ శ బచ్చకప్పు
- తే. రమునుగూర్చిన తాంబూలము ముద మలర
నొసఁగి బడలిక లుడుగంగ శ విసరి గంద
ములను బూయుచు సుమహారములను వైచి
నెఱి కురులు దువ్వి నెజ్జలు శ పఱచి మఱియు. ౪౪౪ 674
- క. జలకము లార్పుచు మఱియును, వలయు నుపాయనము లొసఁగివై భవమునఁ జి
ప్పిలుచున్న ప్రీతిమెయి నా, జలజాతులు నేవలెల్ల శ సల్పిరి విధిగన్. ౪౪౫ 675

అ ట వ ది య వ య థ్యా య ము.

— రుక్మిణీతోఁ గృష్ణుడు సరసములాడుట. —

- మ. ఒకనాఁ డాదృతి స్వీయతల్పమునయం శ దొప్పారఁ గూర్చున్నయా
సకలాజాండగురుం బతిన్ గరసరోజప్రోల్లసచ్ఛామరం
బకలంకప్రమదంబునం గొనుచు నొశయ్యారంబుగా వీచుచున్
సకియల్ నేవకుఁ దోడ్పడం గొలిచె శాస్త్రప్రోక్తమార్గంబునన్. ౧ 676
- చ. తనయొనరించినట్టి దగుశధర్మమయో త్తమసేతు వేక్షతిం
గనక చెలంగునట్లు తమిఁ శ గావఁగ నయ్యదువంశమందు సం
జననము గాంచి లోకగణసర్గసుఖస్థితినాశహేతువై
ఘనుఁ డజుడైన యీశ్వరుడు శ గాని మఱొక్కఁడె కృష్ణుఁ డారయన్. ౨ 677
- సీ. అంతర్గమంబునశయం దాణిము తైంపుసరులు వ్రేలాడంగ శ నిరవమాన
ముగ నొక్కెడ వితానము చెలంగుచుండె; సన్త ణిమయ దీపముల్ శమహితమంగ
శాకరములుగాఁగ శ నలరారుచుండెను; బరిమళవిసరై కశభార మూను
మల్లి కాకుసుమదాశమములుఁ దాలాగురుధూపముల్ తగియుండె శ దోయజారి
- తే. విశదకాంతులు జాలాళివివర మార్గములఁ బ్రవేశించి యాచోట శ లలితరీతి
చెలయుచుండె నుద్యానమం శ దలరుపారి, జాతవనవాసనలు వింతరీతిఁ బర్వె.

ని.

క.

74

జ

75

క. మకరందసమాస్వాదన, వికచహృదజ్ఞాతమ త్రృభృంగంబుల వౌ

ప్రకటధ్వను లొక్కమొగిన్, సకలస్థలములను నిండి సంతస మొసంగెన్. ౫

క. ఊరమ్ముల నురుగువలెన్, జారుతరశ్వేతవర్ణ సంకలిత మనో

హారివసనాభిరంజిత, మై రమ్యం బుత్తమంబునౌ పాన్పుపయిన్. ౫౪ 679

క. జగదీశ్వరుండు హరి సుఖముగఁ గూర్చుండంగ భీష్మభూపతనయయున్

మగనిన్ నేవింపఁగ మెల్లఁగ వచ్చె సఖియుతిన్ విలాసముమీఱన్. ౬ 680

చ. తన చెలికత్తె యొర్తు కరతామరసంబునఁ దాల్చియున్న ర

త్తునికరభూషితామలకసత్కనకాంచితదండచామరం

బును గ్రహించి వీచుచు విభుం బ్రమదంబునఁ గొల్పుచుండె; నె

మ్మనమునఁ బూరుపోత్తముండు స మాటికిమాటికి మెచ్చుచుండఁగన్. ౭ 681

నీ. మణినూపురంబులు స మంజులధ్వనిసేయ నంగులీయకవలయములు చామ

రమును ముంజేత విశరాజిల్లుచుండంగఁ బయ్యెదచాటునఁ స బరమగూఢ

ముగ నొప్పువటుకుచుముల కుంకుమపుటూత రక్తిమ వ్యాపింప సరమ్యనవ్య

హారకాంతులు మెఱయంగ సత్కటితటిపయి దాల్చియున్నట్టి స పరమమూల్య

తే. కాంచికయు సొంపుగుల్కంగఁ స గాంచనాంబ

రుని సమీపంబునన్ నిల్చి స యనుపమాన

విలసనంబున నొప్పి యశ్వైలఁదిమిన్న

నేవ చేయుచునుండె సదృశ మలర. ౮ 682

చ. తన యవతారజాలములఁ స దా విడనాడక పత్నియాచు నొ

ప్పినసతి; మానుషాకృతిని స బెంపెసలారెడు పద్మలీలచే

దనధరియించు రూపములఁ స దా ననురూపసురూపముల్ ధరిం

చు నెలఁతమిన్న రుక్మిణిని స జూచి సరోరుహనేత్రుఁ డాదృతిన్. 376 683

ఉ. భాలమునందు ముంగురులు స పర్వతగ సన్నణికుండలప్రభా

జాలము దిక్కులన్ వెలయఁ స జారుమణిపదకంబు కంఠమం

దోలిఁ జేలంగ వక్త్రమున స నొప్పున్చితామృతఘారలొందు నా

శ్రీలలామణిం గనుచు స శ్రీహరి ప్రీతి వచించె నవ్వచున్. ౯ 377 684

క. ఓరాజపుత్రి! మును నినుఁ, జారుతమంబైన రూపసంపద బలమున్

బొరుషము దిగధిపాలక, సారై శ్వర్యంబు గలుగు స జనపతులు తమిన్. ౧౦ 378 685

క. కోరిరి గద! వారలు ను, శ్రీరంజితు లాఘ్య లందు స శిశుపాలాదుల్

భూరమణేంద్రులు గద! య, వ్యారలు నినుఁ బెండ్లియాడునాంధలు వెలయన్.

క. స్మరమదము పొంగఁగా వచ్చిరిగాదే? మఱియు నీదుఃఖ్యేష్టప్రియ పో.

దరుడగు రుక్మిణుఁ దండ్రియు, ధరణిశుల కీయ మదిని స దలఁచిరి కాదే. ౧౧ 379 686

చ. సములగువారి భూమిపతిశస త్తములన్ విడనాడి వారితో
సములముగాని మమ్ముఁ దమి శ సంధిలఁగా వరియించి తేలొకో?
ప్రమదలయందు మేటివయి శ భాసిలుసుభ్రు! నిరంతరంబు భూ
రమణులకు భయంపడుచు శ రత్ననిధిన్ శరణంబు వేడుచున్. ౧౧౫ 688

ఉ. అందె వసించువారము బలధ్యులుగాఁ దగియున్న యాజరా
నందనముఖ్యులైన నరశనాథులతోఁ బగఁగొన్న వారమో
సుందరి! చాలకాలముగ శ ఊణివరాసనముం ద్యజించి రా
జ్యేంద్రిర వాసినట్లు చరియింతుము వేటొకకారణంబునన్. ౧౨ 689

1సీ. ఏవిధంబున నీకు శ నీడుజోడుంగాని మమ్ము గ్రహించితి శ సమ్మదమున
నేటికో; మావగునెల్ల యాచారముల్ తెలియంగఁబడ వెట్టిశధీయుతులకు
మావ ర్తనములు సమస్తలోకములందుఁ గలయట్టివే కావు శ లలనలకును
బరతంత్రులమె యగుపరిపాటియే లేదు సు; వ్విట్టియీపూరుషులను జెట్టి

తే. వట్టి మామార్గమును ద్రొక్కువనితలకును
సుభ్రు! తఱచుగ వెతలగుఁ శ జుమ్ము; మేము
తలఁచ నిష్కించనులము సతంబు ప్రియము
మాకు నిష్కించనులగు సుమతులనైన. ౧౩౫ 690

చు. తనుమధ్యా! తలపోయఁగాఁ దఱచుగా శ ద్రవ్యాధిపుల్ మమ్ము నా
త్తను సేవింపఁగ నెంచ; రన్వయము నశర్థంబున్ సురూపంబు నొ
క్కనియం దెక్కుఁడుగాక యిర్వరకు నిశ్కం బెన్నఁ దుల్యంబుగాఁ
గనుపట్టున్ ధర వార లిర్వరకె సఖ్యంబొప్పు నుద్వాహమున్. ౧౪౫ 691

2తే. ఉ త్తమాధములగు వారి శ కొప్ప వివ్వి
యెచ్చటను సత్యమివిధి; శ నెఱుఁగ కీవు
దూర మాత్మ విచారింప శ కోరమణిరొ!
మమ్ము వరియించితివి భూపమాన్యుల మని. ౧౫౫ 692

క. అతివా! గుణహీనులమై, ఊతి నుందుము గాన ద్రవ్య శ సిద్ధితగని భి
క్షుతతియె గుణవంతుల మని, శివితధ్యముగ సన్నుతించు శ వివిధవిధములన్.

క. అదివిని నిజమను నూహను, ముదితా! వరియించితివి మఱమున్ శ్రాంతిమెయిన్
మది నెన్ని యింకనైనను, సదమలగుణశాలియైన శ త్వాపతిపుత్రున్. ౧౬ 694

1 “అస్పృష్టవర్తనాం పుంసా మహాకపధమియుషామ్” అని మూలము. 2 “యయోరాత్త
సమంవిత్తం జన్తైశ్వర్యాకృతిర్భవః, వయోర్వివాహో మైత్రీచ నోత్తమాధమయోః క్వచిత్” అని
మూలము. 3 “వైదర్భ్యేతధవిజ్ఞాయ త్వయాఽదీర్ఘ సమీక్షయా, పృతావయం గుణై ర్హీనా భిక్షుభి
శ్లాఘితాముధా” అని మూలము.

క. వరియింపు మెట్టివానిం, గరపీడనవిధి గ్రహింపఁ గా నిహమందుం
బరమందు నీదుకామిత, పరంపరలు నిశ్చయముగఁ గ బండునొ వానిన్. ౧౭ 695

శా. వామోరూ! యటులేని నన్ను నిటకుఁ గ బాహుబలం బొప్పుగా
భూమిశుల్ గన నేలతెచ్చితివొ తెంపుంబూని యం చాడెదో?
మామాటఁ విను వీర్యగర్వముల నేమాడ్కిఁ బరుంగాన కు
ద్దామైశ్వర్యమునఁ జెలంగుదురుసూ గ ధాత్రీశు లత్యంతమున్. ౧౭౪ 696

సీ. వారెవ్వ రందువో గ వామాక్షిరో! జరాసంధుఁడు శిశుపాల గ సాల్వు లట్లె
రుక్తియు దంతవశక్తుండును లోనుగాఁగలుగు వారలు నన్నుఁ గ గావరమున
ద్వేషించుచుందు రాతీరున నుండునవ్వారి గర్వం బడపంగబూని
తనుమధ్యమా! శుభదాయినీ! కుమతులతేజంబును హరింపఁ గ దివురు నేను

తే. నిన్నుఁ గొనితెచ్చితిని మఱి గ యన్నమిన్న!
యరయ మేమన గేహదేశహులందు
నిజ ముదాసీనులము కోర్కె గ నెగడ దందు
సుంతయైనను నమ్ము మోససుందరాంగి! ౧౯౪ 697

క. మేమాత్మ లాభముననే, యామోదము తృప్తిగల్గి గ యన్యవిషయ మం
దేమాత్మ మాసపడ ము, ద్దామజ్యోతిస్సువోలెఁ గ దగుదుము సతమున్. ౨౦

క. వినుము క్రియారహితులమై, తనరుచు నుందుము ప్రపూర్ణతఁ భావింపం
గను లలితవిలాసంబుల, కనుమోదము నొందుచున్నయట్టి మదవతుల్. ౨౦

క. మముఁ గోరుటసంగతమే, సమానులముగామి; నంచు గ సకలేశుఁడు పూ
ర్ణమనస్కుఁ డింతదనుకఁ, బ్రమదామణికిఁ వచించి గ పరమార్థముగన్. ౨౦౪

*క. తానే శ్రీకృష్ణునకుఁ, మానసమున కింపుఁబెంచుమానిని ననిసుం
తైన నెడఁబాయకుండుదు, నేనని గర్వించు రుక్తిశణిమదము నడచున్. ౨౧ 701

క. తలపోసి మానసంబునఁ, బలికి మఱేమియును దాను గ బల్కకయుండె
లలనారత్నము త్రిభువన, పులలోనఁ వర్షుడగు విభుం డీరీతిన్. ౨౧౪ 702

మ. శ్రుతపూర్వంబులుగాని యప్రియములఁ గ శ్రోతృద్వయం బెంతయుఁ
వెతనొందం బలుకంగఁ దాను విని వెఱఁభీతిఁ హృదబ్జంబు కం
పత గాంచఁ బలవించుచుఁ నుడులఁ దెల్పఁ శక్యమేగాని య
ట్లతిదుగిఖార్ణవమగ్నయయ్యె; నపు డాయబ్జాక్షి లోనెన్నుచున్. ౨౨ 703

సీ. పాంకమ్మలై మంచినపుట్టువుగలవియై కోమలములునైన గ గోళ్ల రక్త
కాంతిమించఁగ నొప్పు గ కమ్రపదంబున నవనిలిఖించుచు గ నంజనమున

* “ఏతావదుక్త్వా భగవానాత్మానం వల్లభామివ, మన్యమానా మవిశ్లేషాత్తద్ధర్మమ్ను ఉపార
మత్” అని మూలము. “తద్ధర్మహ్నో రుక్తిణీదర్పహరః” అని టీక.

నసితంబులై నట్టి యశ్రువుల్ చిమ్ముచుఁ గుంకుమచర్చచేఁ య గొమరుమిగులు
వక్షోరుహంబుల య బాగుగఁ దడుపంగ మో మట్టెవాంచి యశబ్బరముఁదోషఁ

తే. జేయుదుగిఖము పెల్లునఁ య జెప్పఁబూసు, పలుకు డగ్గుత్తికనురామి య నిలిచియుండె
నేమియుం దోషమిన్; భరియింపరాని, భీతి దుఃఖశోకంబులఁచేతఁ దూలి. ౨౩

చ. అతివమనస్సు మిక్కిలి వ్యభాకులమై తగఁజారుకంకణ

ప్రతతి ధ్వనింప నొప్పుకరకంకజ విచ్యుతమాచుఁ జామరం

బు తగనిభంగి నేలఁబడె; య భూరితరాత్రిని బుద్ధి ధైర్యవి

చ్యుతిఁగన నాతలోదరి మృదూత్తమదివ్యశరీరవల్లియున్. ౨౩౪

705

తే. ఆలసంపక స్మృతితప్పి యచటనిల్వ

కట్టె నెఱికురులున్ విరియంగఁ బొలు

బవనహతిఁ గూలురంభాతరువువలె ధరఁ

బడియె; నప్పాటుగని భగవంతుఁ డపుడు. ౨౪

706

మ. పరిహాసోక్తుల ప్రాధిమ్య దెలియ కరప్పాటన్ వగం గుందునా

తరుణీరత్నము ప్రేమబంధన మొగిం య దాఁ గాంచి వాత్సల్యము

బ్బరయంబెంతయుఁ బ్రోత్సహింపఁ బరికంఠం బట్టె తన్ బైకొనన్

హరిపర్యంకము డిగ్గి కోమలములౌ య హస్తంబులం జక్కఁగన్. ౨౫

707

ఉ. పైదలి లేవనెత్తి కచకబంధముఁ జక్క నమర్చి కోమలం

బౌ దనకేలుఁదమ్మి జవరాలిముఖంబును దువ్వుచున్ గటా!

మోదమునొందఁజాలు ననఁబోడికి శోకముఁగల్గఁ బల్కితిన్

గాదన కంచు నెంచుచు వగం బ్రవహించెడు నశ్రుధారలన్. ౨౬౪

708

క. కరపద్మంబునఁ దుడుచుచు, నురోజములఁ గ్రమ్మియున్న యురుదుఃఖాశ్రూ

త్కరమును దుడుచుచుఁ దనునే, నిరతని భావించు చొక్కఁనిం బరపురుషున్.

క. మనమున భావింపని సా,ధ్విని రుక్తిణిఁ బంకజములఁ య దెగడుకరములం

దనివారఁ గొఁగిటం జే,ర్చెను; సాంత్యనముల నెటుంగుశ్రీహరి యంతన్. ౨౭౪

ఉ. మేలములందు సొంపు దగఁమించిన భావముఁ జక్క నారయం

జాలక భ్రాంతి నొంది తనసాంతము దూలఁగ నట్టిచింత కీ

వేళ ననర్హురాలయిన య భీతమృగాక్షి సతీమతల్లికన్

జాలఁగ దీనతం గనినఁచానను సద్గతియాటఁ దా నటన్. ౨౮

711

క. కరుణాధ్యండును యశమునఁ, బరిపూర్ణుడైన కృష్ణకురమేశ్వరుఁ డ

త్తరుణమున నూటడించెను, బరమాదృతిమై వచించె య భావం బలరన్. ౨౯

క. ఓవైదర్భి! నాపై, నేవం గొనఁబోకు మేను య నెటుఁగుదుఁ జమ్మి!

నీ వరయ మత్పరాయణ, వై వర్తిల్లుదు వటంచు య నాత్మ నిరూఢిన్. ౩౦౪

- క. ఐనను నీయాశయముం, గానన్ వాంఛించి యెట్టిక మ్రొక్తులతో
నీనానుడులకు బదు లే, మే నిత్తువొ యంచు నర్తమే నిటఁ గొనుచున్. ౨౯
- క. పలికితి మఱియున్ వినుమీ, పొలయలుకను నీదు నధరము వడఁకుచుండన్
బలితంపుఁ గోపవశతఁ గ,దలునరుణ కటాక్షములును న దై వారంగన్. ౨౯౪
- క. నిరుపమసుభ్రుకుటి తట, మరుదుగ నొప్పంగఁ జూడ న తిసుందరతం
బరఁగెడు నీనెమ్మోమును, దరుణీ! కనఁగోరి నర్త న ధర్మయుతో క్తుల్. ౩౦ 716
- క. ఒకరీతిఁ బల్కినాడను, జకితమృగాక్షీ! యవెల్ల న సత్యములని న
మ్మకుమా! కలహములను నే,మికలదు కుతుకంబు సుఖముమీ కనియెదవో? ౩౦
- ఉ. భీతమృగాయతాక్షీ! విను న ప్రేయసితోడను నర్త భాషణ
వ్రాతము లాడుచుం బ్రియమునవర్ధిలఁ గాలముపుచ్చుటే కదా
యేతఱి నే గృహస్థులకు న నింపగులాభము గేహజాలమం
దాతతసౌఖ్యదం బనుచునాత్మఁ దలంపుము భామినీమణి! ౩౧ 718
- చ. అని భగవంతుఁ డిట్లు తనునల్లన నూఱడఁగాంచఁ బల్కఁగా
విని విరిబోడి యట్టె యవి న వేడుక కాడినమాట లంచు నె
మ్మనమున నమ్మి తన్వదలుమాధవుఁ డన్న భయంబు మానె; రా
ట్టనయయు నంత శ్రీశుముఖతామరసంబును వేడ్కయుబ్బఁగన్. ౩౨౪ 719
- ఉ. కోమలలజ్జ యట్టె తనుఁగూడఁగ సుందరమందహాసమున్
వేమలు ప్రోత్సహింపఁ గనఁవెంతగు స్తేరకటాక్షవీక్షణం
బామెతఁగూర్పఁ జూచుచు నయంబునఁ బల్కె; సరోజనేత్ర ! నీ
వేమెయిసాటిగాని ననునేల వరించితివంచుఁ బూన్కిమై. ౩౩ 720
- *చ. అడిగితి వద్ది సత్య మగు న నారయ నెవ్వరికే వచింప నె
ప్పుడు తగనట్టి తావకవిభూతికి నేనెటు సాటివత్తు, శ్రీ
శుండు పరమేష్ఠి శంభుఁడనశోభిలు మూర్తుల కీశ్వరుండవై
యుడుగని స్వప్రభావమున న నొప్పెడు నీకును నే సమాననే? ౩౩౪ 721
- నీ. త్రిగుణస్వభావనై న తెలియనివారలు పాదసేవయొనర్పఁ న బరఁగునట్టి
దానను గద నేను; న ధరణీశులకు మది వెఱచి చొచ్చితిఁగద న విషధినంటి;
వోయురుక్రమ! యగారోధాధి నిశ్చలుఁడవె యాచు నున్న నీ న కవనినాథ!
భయముగల్గునె భూమిపాలకతుల్యగుణములకు భయపడినవిధ మొరుల
- తే. కగపడం జేయుదువు సలీలలాధిపునకుఁ
గల యగాధత్వముఖగుణములను బోలు

* “కృష్ణేమహిమ్న్యుభిరతోభగవాన్స్త్యధీశః క్వాహం గుణప్రకృతి రజ్ఞ గృహీతపాదా” అని
మూలము. “త్ర్యధీశః త్రయాణాం బ్రహ్మాదీనా మప్యధీశః.” అని శ్రీధరాచార్యులు.

విషయరూపగుణాలి కేళవిధిని లోను

గాక వర్తింతు వమలవిఖ్యాతి వెలయ. 3౪౪

722

క. అనుపమచైతన్య ఘనుం, డన నొప్పుదు వాత్సరూపుడను విఖ్యాతిం
గనినాడవు; బలయుతులగు, జననాథులతోడ నాకు శ శత్రుత యనెదో. 3౪౪

క. అదియును సత్యంబే యగు, మదయుతులై కుత్సితాంగమండల మొప్పుం
గఁ దగినవారలతోఁ బగ, కుదురును నిత్యంబు నీకుఁ శ గువలయనేత్రా! 3౪౫

క. ధరణీశార్వాపదము మముఁ, బరిత్యజించె ననుపల్కు శ భావ్యంబె యగున్
నరవరసింహాసన మది, పరికింపఁగ గాఢతమము శ పాటిదె యగుఁజూ! 3౪౫ 725

క. నీసేవకులే దానిఁ గ, నీసముగాఁ దృణముపోల్కినీని గందు రనం
గా సరసీరుహలోచన, నీసంపన్నహిమ నదియు శ నింద్యమకాదే? 3౪౫ 726

క. మావర్తనముల కలరూ, పీవిధమని తెలయరా దశదెస్వరి కనుచున్
నీవన్నమాట సత్యమె, యశా విశ్వేశా! భవత్పదాబ్జమధువునున్. 3౪౫ 727

చ. మనసులు తృప్తినిం గనెడుమాడ్కిని గ్రోలు మహర్షులే భవ
జ్ఞనముఖంబులం గనఁగఁజాల రనంగను దక్కువారిఁ బే
ర్కొన నిక నేల? లోకమునఁ శ గ్రుమ్మరుచుం బశుతుల్యులైన య
మ్మనుజులకున్ దురూపా మనుమాట యథార్థముగాదె యారయన్. 3౪౬ 728

క. మా నడవడి లోకమునం, గానంబడుదానితోడఁ శ గలియ దనుచు నీ
వోనాథ! యంటివి గదా, యేనరులు నినున్ భజింతు శ రెంతయుఁ బూన్కిన్.

క. నిను ననువర్తింతురొ యే, జనులు తదీయంబులయి యుసంగఁగి చేష్టల్
గనరాకయుండు నన నీ, యనుపమచేష్టితము లెట్టులవు లోకముల్. 3౪౬ 7౨0

క. వానిం దెలియఁగ నెట్లొ, మానిని! నిష్కించనులము శ మహి మే మనునా
నీనుడి సత్యమె! ప్రాప్యం, బౌ నది యేదియును లేమి శ నధనుడవె సుమీ! 3౪౬

చ. ఇతరులనుండి పూజల నశహీనవిధిం గొను బ్రహ్మముఖ్యదే
వతతులు నేమహాత్మునకు శ భక్తిభరంబునఁ బూజ లేన్నియో
వితములఁజేసి కొల్తు రలశవిష్ణుడవై తగునీకు ద్రవ్య మె
ట్లితరుల కున్నయట్లుతగు శ నెన్నఁగ నిస్సర్వఁడ వెట్టులోకదే. 3౪౭ 7౪2

సీ. నిష్కించనులె మాకు శ నెయ్యు రంబవిదేవయదిసూన్యతం బెయాశాఢ్యులమని
విట్టివీఁగుచు స్వేచ్ఛవలయ వర్తించుచు నింద్రియప్రియులయిహీనులైన
వారు నిన్నంతకాకారుడ పని తెలియంగఁజాలరు పూజకర్తులైన
బ్రహ్మాదిదేవతా శ వరులకుఁ బ్రియుడవు వారునీకును ప్రియులారయంగ;

తే. విత్తముఖములు సమములై శ వెలయుచుండు
నెట్టి యిర్వుర కవ్వారికే చెలిమియు

బెండ్లియును దగునంటివి శ వేదవేద్య
సకలపురుషార్థమయుండవు శ సకలదుండవు. 32

733

క. ఫలరూపుడవై తనరుదు, వలఘుతమానందరూపుఁ శ డననొప్పుదు వో
జలజాక్ష! బుద్ధిమంతులు, ఖలహరణుండవైన నిన్నుఁ శ గను వాంఛమెయిన్.

తే. తమకుఁగల సర్వధనముల శ దారె వదలు, కొందు రవ్వారితోడ నీకుం బొసంగు
సేవ్యసేవకభావతఁ శ జెలఁగుచున్న, యట్టిసంబంధ మోపరమాత్మ! సతము. 3౮

తే. అంతియేకాని మిథునధర్మార్థాదృతిఁ గని, తిరుగుచున్ సుఖదుఃఖసంబీదిపితాకు
లాత్తులగు వారితోడఁ బొందమరుట యన, నర్హమే కాదు నీకు నెఱ్ఱైనఁగాని.

క. మము భిక్షులు ముగ్ధగా నుతు, లమరం జేయుదు రటంచు శ నాడితి దేవా!
కమలాక్ష! త్యక్తదండులు, నమలాత్తులునైన మౌను శ లనిశము నిన్నున్ 3౮

క. కొనియాడుదు రనియున్ లో, కనిచయమున కాత్మవగుచుఁ శ గ్రాలుదు వనియున్
వనజాక్ష! యాత్మదుండ వని, యును నిన్ను వరించితిన్ మహాద్యమ మొప్పన్.

*చ. కనుబొమ లార్చినంతటనె శ కాలముపుట్టును దానియుర్వడిన్
మనసులఁ గల్గువాంఛ లణుమాత్రములై నశియించు నట్టి యా
వనరుహసంభవాదులను శ వారక మానితి వార లెంతవా
రనియె; మహానుభావుండను శ నాస నినున్ వరియించితిం జుమీ! 3౯ 739

క. పరమేష్ఠిముఖ్య దివిజే, శ్వరులన్ మానితిని గానఁ శ జై ద్యాదిమహీ
శ్వరులఁ గలనైన వలతునె, నరపతులకు వెఱతునంటి శ న్యాయమె యదియున్.

ఉ. సారధనుర్ని నాదమున శ శాత్రవభూపులఁ బాటఁదోలుచున్
బొరుష ముప్పతిల్లఁ బశువారముఁ దోలి స్వకీయభాగ మే
తీరున సింహముం గొనున్ శ ధీరత నట్టులె నన్నుఁ దెచ్చె నే
భూరిబలుండు నాకపతిపూజితుఁ డట్టిడవైన నీయెదన్. 3౯౪ 741

తే. సాధ్వసము గల్గినట్లు వశచస్సు లొప్పు
బలుకుటయు విన్న వారల శ తెలివిఁ దూలఁ
జేయునేగాని పొసఁగునే శ యేయెడలను
సంద్రమును జొచ్చితి నటన్న శ సరణియెల్ల. ౪౦ 742

క. పరిహాసాస్పదమే యగు, ధరణిన్ జననాదికముల శ తత్త్వ మెఱుంగ నె
వ్వరికిం దగ నట్లొప్పుచు, జరించుమముఁ గొల్చువారు శ శ్రమపడుదు రిలన్. ౪౦

సీ. అనిపల్కితివి గాదె శ యంబుజాయతనేత్ర! ధరణీధవోత్తముల్ శ పరమకీర్తి
సంయుతులు నగుచు శ సతతంబు ధర్మాత్తులునగు నంగుఁడు పృథువును భరతుఁడు

* “హిత్యాధవద్భవశీరీష కాలవేగధ్వస్తా శిషోఽబ్జ భవనాకపతీన్ కుతోఽన్యే” అని

గయుఁడు యయాతి యింకనుగల్గు రాజేంద్రు లేకాధిపత్యమా శ నిధరాజ్య
మునువీడి కాననములఁ బ్రవేశించి నీపదవినిొందిరె కాని శ పరమకష్ట

తే. ములకుఁ బాలైరె; యీలోకముననె యున్న
వారె; యిక్కనైన నీడైన శ భూరమణుని
నీవు వరియింపు మంటి వో శ దేవదేవ!
న్యాయమే యిట్లుపల్కుట శ నన్ను నీకు. ౪౧

743

1.చ. అనుపమమంగళాస్పదము శ నర్హజనాళికి ముక్తిదంబు ల
క్షీనిలయమార్యసన్నతము శ గేయగుణాలయమై తనర్చునీ
ఘనతరపాదపంకరుహ శ గంధము మూర్కొని యర్థమందుఁ జ
క్కనిరసమున్ గ్రహింపఁగల శ కాంత యదెవ్వతె నిన్ను మానెడున్. ౪౧౫

ఆ. మరణశీలుఁ డగుచు శ మానని భయములఁ, గలుగుచున్న మనుజు శ లలిగ్రహింపఁ
దలఁచు? నట్టికాంత శ గలుగునే నది హితా,హితములను దగంగనెఱుఁగకుండు.

చ. కనుక జగత్ప్రభుండవయి శ కారణభూతుఁడ వాత్స వౌచు నిం
దును బరమందుఁ గామములనుం బరిపూర్ణముగా నొసంగు ని
న్లని యనురూపతం దగిననాథుఁడవే యనినమ్మి కొల్చితీ
వనరుహనేత్ర! ఘోరభవవార్ధి ప్రమించుచు నిన్నె కొల్చుచున్. ౪౨౫ 746

క. పరివర్తించెడు నాకున్, శరణంబగుఁ గాక నీదుఃఖరణాబ్జమె సం.
సరణహారంబయి భక్తులఁ, బరిపాలింపంగఁ బట్టు శ పట్టిన దౌటన్. ౪౩ 747

2.సీ. అచ్యుతా! పెక్కుసంఖ్యల రాజు లొగినిన్నుఁ గామించిరని వారిదౌమహిమము
వర్ణించితివి గాదె? శ వనితలుపెత్తనమును జేయఁదగు గృహముల నదెవరు
ఖరములరీతిని శ బరువులు మోయుచు వృషభంబులను బోలి శ యెపుడు నేవ
చేయుచు, భిషకమ్ములో యన నీచతఁ గావలికాచుచుఁ శ గాలఁదన్ని

తే. ననుబిడాలంబులటు మరలను దగంగ, ననుసరించియె తిరుగుచు శ నాజ్ఞ నెల్ల
నేవకులభంగిఁ దప్పక శ చేయుచుండు, నట్టి రాజులు పాపాత్ము శ లనఁగఁబడుచు.

చ. అరిగణసూదనా! కుమతి శ యై తగునాతికి నాథులౌదు రే
తరుణికి శంకరాబ్జభవధర్మసభాస్థలులందు గీతమై
పరఁగు భవత్కథామృతము శ పర్వదౌ శ్రోత్రములందు నట్టినీ
చరతిఁ జెలంగుకాంతలకు శ క్తౌపతు లట్టిరు ప్రాణనాథులై. ౪౪ 749

1 “కాన్యశ్రయేత తవపాదసరోజగంధ మామ్రాయ నస్తుభరితం జనతాఽనపర్కమ్.” అని
మూలము. 2 “తస్యాస్పృశచ్యుత వృషా భవతోపదిష్టా స్త్రీణాం గృహేషుభరగోశ్వ విడాలభృత్యాః”
౪౪ అని మూలము. “స్త్రీణాంగృహేషు—స్త్రీప్రధానమందిరేషు” అని సారము.

- తే. ధరణి వర్తింతుగాక; నీచరణసరసి, జాతమకరందము దురదృష్టమున మూరు
కొనక నిర్భాగ్యురా లనఁగను దగు వని, తయగు దుష్పథగామిని శ దానవారి, -
- సీ. వెలుపలఁ దోలు మీశసలును గేశమ్ములు గోళ్లును రోమముల్ గూడి యుండ
నంతరంబున మాంసమస్థివారము రక్తమును గృములును మలమ్మును గఘమ్ము
వాతపిత్తములును శ బరఁగజీవచ్ఛవంబగు కళేబర మొప్పు శ దగిననీచ
పురుషుని దనకెన్న శ బూవిలుకానితో సముడగు కాంతుగా శ స్వాంతమందుఁ
- ఆ. దలఁచి కొలుచుచుండు శ జలజాక్ష! మే ముదా, సీనులమని మున్ను శ చెప్పినారు
గారెమీరు సత్య శ కలితంబె యగునది, యాత్మయందె రతియు శ నమరుమీక్కు
- క. అనుకంపాధిక దృష్టిని, ననుఁ గనక యకాముడవయినన్ నీమృదుప
ద్వనరుహయుగమున నామది, కనురాగముఁ గల్గుఁగాక శ యనిశమ్ము హరీ! ౪౫౪
- ౧క. లోకమునకు నభివృద్ధిం, జేకూర్ప రజోగుణమును శ జేకొనుదొ కడున్
బ్రాకటదృష్టిని ననునపు, డే కాంతువు పరమకృప యదేకద దేవా! ౪౬ 753
- క. అనురూపుఁ డెవ్వఁడగు నో, వనితా! యవ్వాని నిపుడు శ భర్తగఁ గొనుమా
యనియంటి వోమహాత్మక!, జనార్దనా! యట్టిపలుకు శ సత్యమెసుమ్మా! ౪౬ 754
- క. ధరఁగొందలు కన్యలకుం, బరికింపం గొందఱియెడ శ భావము ప్రీతి
స్ఫురణం బొందియెయుండుట, యరుదన రా దది తఱచుగ శ నట్లేయుండున్. ౪౬౪
- క. గాంగేయుండు కొనివచ్చిన, యంగనలం దొక్కతెయగు శ నంబిక యాసా
ల్వుం గోరదె యట్లే ధర, నంగనల కొకానొకరుని శ యందభిరతియున్. ౪౭
- ౨తే. కలిగియుండుట యందందుఁ శ గలదు; పెండ్లి
యాడినదియయ్యుఁ బుంశ్చలి శ యరసి క్రొత్త
క్రొత్తపూరుషునే పొందఁ శ గోరుచుండుఁ
గానఁ బండితుఁ డట్టిదౌ శ కన్య నెపుడు. ౪౭౪ 757
- క. పరిణయమాడం దగ దే, వరుసనొ యట్టిదగునాతి శ భరియించిన నా
పురుషుం డిహపరములలోఁ, బరఁగెడు సుఖములకుఁ గాక శ భ్రష్టుండె యగున్
- చ. అనియిటు విన్నవింప విని శ యాభగవంతుండు రాజవర్యునం
దన! సతి! నీమృదూక్తుల ముదంబలరారఁగ నాలకింప నె
మ్మనమునఁ గోరి యిట్టు లనుమానము వీడియె నవ్వటాలకున్
నినుఁగని పల్కినాడను విశీతపు గాన దదంతరార్థమున్. ౪౮౪ 759
- క. పరికించి న్యాయసమ్మత, సరణిన్ బదులాడితి వది శ సత్యంబె సుమీ;

1 “యర్హ్యస్యవృద్ధయ ఉపాత్తరజోఽతి మాత్రః” అని మూలము. 2 “వ్యూధాయాశ్చాపి
పుంశ్చల్యా మనోభ్యేతి నవంనవం, బుధోఽసతీం నభిభృయా త్తాం బిభ్ర దుభయచ్యుతః” ౪౮. అని
మూలము.

- తరుణీరత్నమ! నాపై, నిరతిశయైకాంతభక్తి శ నిల్పిన నీకున్. ౪౯ 760
- 1క. కోరంగదగిన వాంఛలు, సారంబగు ముక్తియందె శ సఫలమ్ము లగున్
గోరిక లుడుగుటయే కద, యారయఁ గళ్యాణి! భక్తికర్తృఫలంబౌ. ౫౦ 761
- క. అనఘాత్తురాల! నర్తము, గనఁబఱచెడు నాదుపల్కు శ గమికిన్ నీదౌ
మన మించుకేని చెదరక, వినిశ్చలముగాఁగ నిల్చి శ వెలయుట కతనన్. ౫౦౫
- క. నాపై నీకుంగల్గిన, యాపాతివ్రత్య మతిశయ ప్రేమమ్మున్
జూపట్టె విశదరీతిని, వే పల్కులిఁ కేల నీవె శ విమలాత్మ వనన్. ౫౧ 763
- 2చ. జనులు సకామచిత్తులయి శ సంసృతిరూపసుఖంబుఁ గోరి నె
మృనములు దూషితంబులయి శ మార్పడఁగా నపవర్గనాయకుం
డనయి చెలంగు దేవపతి శ నన్నుఁ దపోవ్రతచర్యలం గడుం
దనియఁగఁజేయఁ బూనుదురొ శ తప్పక వారల నేను మాయచేన్. ౫౨ 764
- ఆ. మోహితులగు నట్టు శ లూహించి చేయుదు; మానినీ! తలంప శ నేను ముక్తి
సంపదీశ్వరుఁడనుసంపత్తు లింకనే, యేవి కలవౌ వాని శ కెల్లఁ బతిని. ౫౨౫
- సీ. ఇట్టినన్నుంబొంది శ యెవరు మోక్షముదప్పఁ దక్కినకోర్కులఁ శ దవిలికోరు
దురొ వారు ఊతిమీఁదఁవిరహితభాగ్యులే యగుదురు; నరకంబు శ నందుఁగూడ
విషయసుఖములు లభించునేకద వాని నర్థించు దంపతు శ లట్టివారె
యగుదు; రీవిషయమునందు నాశ్చర్య మేమున్నది? సాధుగుఁడోత్తమవయి
- తే. యోగ్యహేశ్వరి! తనరారు శ చుందు వీవు
సంసృతివిబంధజాలమోచని యయితగు
నట్టియనువత్తి నాయందు శ నమరనుందు
విదె యదృష్ట మనంజను శ నిది నిజంబు. ౫౩౫ 766
- క. అనువర్తన మిట్టిది దుర్జనులకు నేశ్రమమునను నశశక్యము సల్పం
గను నంచు నెన్నుమా దుర్జనభావము గలిగి విషయ శ సంతృప్తి గనన్. ౫౩౫
- క. నిరతిని గోరుచు నిష్క్రూతి, పరాయణత్వము వహించు శ పడఁతికి నిదియే
వరుసను సల్ప నశక్యమె, తరుణీ! సుచరిత్ర! ఊతిని శ దగుగేహములన్ ౫౪ 768
- క. నీమాడ్కిఁ బ్రేమవతియా, భామిని యిల్లాలుగాఁగ శ భాసిల్లుట నే
నేమెయిఁ గన నేరను నిజ, మోమంగళరూపిణీ! త్వ శ దుద్వాహమునన్. ౫౪౫
- మ. ధరణీనాయకు లెందఱో యరుగుదే శ దద్వైభవం బెన్న కే
యరుదౌ నీవగు సత్కథల్ నుడువఁగా శ నాలించుచున్ బ్రీతి నీ

1 “యాన్యాన్ కామయసే కామాన్త య్యకామాయమానిని” అని మూలము. “అకా
మాయ కామనివృత్తయే మోక్షపర్యవసాయిన ఇత్యర్థః” అని వ్యాఖ్య. 2 “కామాత్మానోఽపవర్గేశం
మోహితా మమ మాయయా” అని మూలము.

- కరముంగైకొన నున్ననాకడకు నిక్కంబైన నీభావమున్
సరిగాఁజెప్పఁగఁ బంచినావుగద స య త్నామర్థ్యునిం గోవిదున్. ౫౫ 770
- క. కనుకన్ నినుఁ బోలినభా, ర్యను నొక్కెడఁ జూడఁదరమె; యనిమొన నీయ
న్నను రుక్తి గెల్చి మాన క,తనిని విరూపునిగఁజేసి య తగ విడుచుటయున్. 771
- మ. అనిరుద్ధాఖ్యకుమారు పెండ్లిసమయంబుం దక్షుసంక్రీడనం
బున రుక్తిన్ సమయించినట్టి యదియున్ య భూరివృధం గల్గఁజే
సిననున్ మ మ్మెడఁబాయ భీతిగొని నీచిత్తంబునందే మహా
ర్తిని జక్కంగ నిమిడ్చికొంటివిగదే య ధీశాలిని! రుక్తిణీ! ౫౬ 772
- మ. ఒకపల్కేనియుఁ జెప్పవై తివికదా య యోసాధ్య! యీకారణం
బొకఁడే మేమొగి నీకులోఁబడుచు నిట్లుండంగఁ జేసెన్, జుమీ!
సకలేశుండని యెంచి యూహలను విస్తారంబుగాఁ గూర్చి న
న్నెకదా పెండిలియాడుకోర్కెదగు నీహృద్భావముం దెల్పుగన్. ౫౬౫ 773
- శా. దూతం బంచితి వట్టివార్తవినియుం య దోడ్తోననే రాక నే
జేతం బందెదొ యెంచి జాగొనరుపన్ య సీమంతినీరత్నమా!
యేతద్విశ్వము శూన్యమన్న తలఁపుల్ య హృద్విధిఁ జొప్పించి యీ
పూతాంగంబు ననన్యయోగ్యము విడన్ య బూన్కిన్ గడుం గొంటిగా. ౫౬౭
- క. నీయందుఁ బొడమునట్టి య,మాయికభావంబునకుఁ బ్రమద! మేము బదుల్
చేయంగలేక యెంతయు, నీయనువున సంతసెందు య మిది సూన్యతమా. ౫౬౮
- క. తనయందె రతియుఁ గల్గిన, వనజాక్షుఁడు లోకగురుఁడు య వసుదేవసుతుం
డన నొప్పెడు భగవంతుం, డనుగత లక్ష్మ్యంశయైన య యారుక్తిణితోన్. ౫౬౯
- ఉ. మానవలోకపద్ధతుల య మానక తాఁ గయికొంచు సమ్మదా
నూనరతైక నర్తయుత య నూతనభావ మనోజ్ఞభాషలన్
గానిక లిచ్చుచున్ సుదతి య కమ్రసుఖాంబుధిఁ దేలఁజేయుచున్
శ్రీనిధియుండె; నల్లె తనశచేడెలఁ దక్కినవారి నెల్లరన్. ౫౭౦ 777
- క. గృహమేధుల ధర్మంబుల, గ్రహియించుచుఁ గోర్కె లూరఁగఁగాఁ జేయుచుఁ ద
ద్గృహముల నెల్ల వసించుచు, విహరించెను లోకగురుఁడు య వేడుకమీఱన్. ౫౭౧

అ టు వ ది యొ కఁ ట వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి పదాఽమలభార్యల నానందింపఁజేయుట.

- చ. హరిసతు లంత నొక్కరొక య రాత్రివిభుం దలపించు రూపవై
ఖరి గలపుత్రరత్నములఁ య గమ్రగుణాబ్ధులఁ గృష్ణుఁడే యగున్
సరిగ నటంచుఁ జెప్పుటకుఁ య జాలినపద్ధుర వేడ్క గాంచి రా

- సరసిజనాభుఁ డాసతుల శ సద్దములందె వసించి యుండుటన్. ౧ 779
- మ. పరమేశుం డితఁడౌను మానవతనే శ పాటించు చున్నాఁడు స
ర్వరతుం డంచుఁ దదీయత త్వలవమున్ శ స్వాంతంబులం దెన్నఁగాఁ
దరముంగామి నొకొక్కపత్నియును మోదస్థానమాఁ దానె శ్రీ
హరి కంచుం దలపోయుచుండెఁ దల మెట్లొ వార లీశుంగనన్. ౨ 780
- సీ. సర్వమార్గంబులఁ శ జక్కఁగాఁ దలఁచినఁ బరిపూర్ణుడై యున్న శ పంకజాక్షు
నాభగవంతుని శ నరయంగఁ జాలక చారుపంకజసమాసస్యంబు దీర్ఘ [ఙ్ము
బాహు నేత్రయుగంబుఁ శ బరికించి ప్రియమును వెలిపుచ్చునుస్థితంబులను జూ
లను నర్తభాషల శ మనసులు మోహితములగుటఁ దమవగు శ లలితవిభ్ర
తే. మముల శ్రీకృష్ణమనసు నేమాత్రమే జ
యింపనేరక యుండి రాఁయింతు; లంత
హరియు నాపూవుఁబోఁడుల శ యంతరంగ
మును గలంపఁగఁ బూనెఁ బ్రీతిని మఱింత. 3 781
- *చ. అనువగు గూఢహాసమున శ నాత్మదృగంచలముల్ మనంబునం
దనరెడు భావ మీయ దని శ తప్పక చెప్పఁగ దానిచే మఱిం
త నెగడు భ్రూలతాచలనశతం దళుకొత్తగ సాగనంపు నా
మనసిజకేళి మంత్రగతశమండిత మారశరాళి సంహతిన్. 3౪ 782
- మ. స్తరశాస్త్రప్రకటంబులై తనరి యంచద్వీతి నొప్పారు నే
కరణవ్రాతములన్ బరేశుమనమున్ శ గాఢింప నేమాత్రమే
దరుణీరత్నము లేప్రయత్నముననుం శ దారున్ బదార్థేలుచా
లర యిందేమి విచిత్ర మున్నయది లీలామానుషుండౌ గదా! ౪ 783
- తే. ఎవనితత్త్వంబు బ్రహ్మాదు శ లెఱుంగలేరొ
యట్టిశ్రీపతి భర్తగా శ నాపదాటు
వేల కాంతలు పడసి యావిశ్వనాథుఁ
డుత్తరోత్తర మభివృద్ధి శ నొందుప్రీతి. ౪౪ 784
- క. అనురాగహాసములఁ జక్కనిచూపులఁ గ్రొత్తగ్రొత్తగాఁ గన్నడు మా
రునికేళుల నింకనుగల, ననూనలీలలను దమ్ము శ నలరింపంగన్. ౪౫ 785
- క. పరమామోదము నొందుచు, బరమేశుని గృష్ణు నతనిఁ శ బతిగాఁ గని కొ
ల్పిరి ముద ముప్పొంగఁగ నా, పురంధ్రు లెల్లరును సిరులుపొదలుచునుండన్.
- క. పనికత్తెలు నూలుల కొలఁదిని గల్గినఁ బతికి దేవదేవునకుం గృ

* “స్తాయావలోక లవదర్శిత భావహరి ప్రామండలప్రహిత సౌరతమంత్రకాండై” అని
మూలము. వీనిసారమే యిందుగలదు.

ష్ణునకుం దమరే యెదురుగఁ, జని దివ్యాస్తరణమునిచి శ సంతస మలరన్. ౫౪

చ. చరణసరోజముల్ గడిగి శ చక్కనిపీడె మొసంగి దివ్యమై
పరిమళవంతమై కనులపండువుచేసెడు గందముం గళే
బరవరమం దలంది ప్రసవప్రియదామకయుక్తి వేడుకన్
వరుస నలంకరించి ప్రియభావముపైఁ బయిఁ బొంగుచుండఁగన్. ౬ 788

తే. శ్రమమువాయమనోహర శ చామరముల
విసరుచున్ నెఱికురుల దుఃఖి మృదుహంస
తూలతల్పంబు లమరించి శ లీల జలక
మార్చి కానుక లర్పించి శ యమలభక్తి. ౬ 789

క. ఒనరించిరి దాస్యంబును, వనితలు దశపుత్రకులను శ బడసి రనుచుఁ బే
ర్కొనియుంట మున్ను నీకో, జనపాలక! వారితో నెఱసంగెడు వారిన్. ౬౪ 790

క. తెలిపెద నెనమండ్రుసతుల్, గల రెంతయు ఖ్యాతిమించఁ శ గాఁ బట్టపురా
ణులనన్ బరఁగిరి తత్పుత్రులనుం బ్రద్యుమ్నముఖుల శ ధూతరిపులనున్. ౭ 791

వ. వివరితునాలకింపుము. ప్రద్యుమ్న, చారుదేష్ట, సుదేష్ట, చారుదేహ, సుచారు,
చారుగుప్త, భద్రచారు, చారుచం, ద్రాతిచారు, చారువులను పదుగురు రుక్మి
ణియందుఁబొడమి శ్రీకృష్ణసమానులై రి. భాను, సుభాను, స్వర్భాను, ప్రభాను,
భానుమంతులును, జంద్రభాను, బృహదాభాను, రతిభాను, శ్రీభాను, ప్రతిభాను
వులను పదుండ్రు సత్యభామయందు జనించిరి. సాంబ, సుమిత్ర, పురుజి, చ్చతజి,
త్సహస్రజి, ద్విజయ, చిత్రకేతు, వసుమ, ద్ద్రవిడ, క్రతువులను పదుగురుజాంబవతి
కింబుత్తులైరి. వీరెల్ల, దండ్రీకెల్లవిధంబులం దీసిపోవరనియెఱుంగవలయు. వీర,
చంద్రా; శ్వసేన, చిత్రగు నామకులును, వేగవంతుఁడు, వృషా, డామ, శంకు,
వసు, కుంతి నామకులు పదుగురు నాగ్నజిత్తికింగుమారులై రి. శ్రుత, కలి, వృష,
వీర, సుబాహు, భద్ర, శాంతి, దశ, పూర్ణమాస, సోమకులను పదుగుండ్రు
కాళిందికిం దనయులై రి. ప్రఘోష, గాత్రవ, త్సింహబల, ప్రబ, లోర్ధ్వగ,
మహాశక్తి, సహజస్సులు, నపరాజితుండను దశసంఖ్యాకు లాత్తజులు మాద్రీ
కిం బుట్టిరి. వృక, హర్షా, నిల, గృధ్ర, వర్ధ, నాన్నాద, మహాశ, పావన, వహ్ని,
తుధులనుకుమారులు మిత్రవిందాత్తభవులు. సంగ్రామజి, ద్భృహత్సేన, శూర,
ప్రహర, తారిజి, జ్వయ, సుభద్ర, వా,మాయు, సత్యకులను దశపుత్రులు భద్రా
దేవియందుఁ గల్గిరి. *దీప్తిమంతుఁడు, తామ్రతప్తుఁడు లోనగుకుమారులు
రోహిణియందు జనించిరి. ౧౭ 792

నీ. భోజకటం బనుసపురి రుక్మికాత్మసంభవయైన యారుక్మివతి కళత్ర

* “దీప్తిమాం స్తామ్రతప్తాద్యా రోహిణ్యా స్తనయా హరేః” ౧౭. అని మూలము.

మయ్యెఁబ్రద్యమ్మున శ కాతన్ని యతిబలశాలియా ననిరుద్ధసాధుమతిని
 దనయునిఁ గాంచెను శ వనజాతు తనయులు తత్పుత్రకులు వారితనయులవనిఁ
 బెక్కండ్రు వ్యాపించి శ పెంపునొందిరి; పదియాఱువేలుగ భార్యలహరికిని
 తే. గలుగు టవ్వార లెల్లఁ బుత్రులనుగనుట
 వారిసంఖ్యయు నింతని శ వరుసమీఱఁ
 గా గణింపఁగ రాకుండు శ క్తాపతీంద్ర!
 యనుచు శుకయోగి పలుక రా శ జనియె నిట్లు. ౧౯

793

చ మునివర! రుక్తిపూర్వ మొకసోలికఁ గృష్ణుఁడు తన్ బరాభవం
 బున వెతనొందఁజేయ హరిశబూన్కి వధింపఁగ రంధ్ర మెన్నుఁ గా
 వున నతఁడేల వైరికిని శ బుత్తుఁ డటంచు నెఱింగి యుండియున్
 దనప్రియపుత్రి నిచ్చెనొకొ? శ దాని వినం గను గోర్కి పుట్టెడున్. ౨౦ 794
 క. ఇరువురు శత్రులకుఁ బర,స్పర మీయుద్వాహరూపసంబంధ మదే
 వరుసం గల్గెనొ యోగీ,శ్వర! మీకుఁ ద్రి కాలభవవిషయము లవెల్లన్. ౨౦౪
 క. తెలిసియెయుండెడు నింద్రియ,ములనెల్ల జయించినట్టిప్రోడవుగానన్
 బలుకుము దవ్వుగ సాగం, గలయవి యంతరము సుంతగల్గు నవియునున్. ౨౧
 ఆ. జరగుచున్న యవియుఁ శ జక్కని యోగంబు,నభ్యసించు వారలౌటమునులు
 గనుదు రందు మీరుకడుఁ బ్రౌఢిమం గన్న, వారలౌట నాకువరుసఁ జెప్పుడ.

— ప్రద్యుష్నాదికుమారుల వివాహము. —

చ. అన శుకయోగి యి ట్లనియె శ నావిషయం బెఱిఁగించు వాఁడ నో
 జనవర! రుక్తిపుత్రి సుమసాయకుఁ డీతనువున్ ధరించిన
 చెచ్చె ననుచు నెంచి కృష్ణసుతుఁ శ జిత్తమునం బతిగా గ్రహించెఁ గ
 న్యను గొన నెందఱో ధరణినాథకుమారులు వచ్చి రంతటన్. ౨౨ 795
 క. హరిచే నవమానితుడై, పరాభవవ్యథను దానిఁ శ బరిపరి మదిలో
 స్థరియించుచు నారుక్తియుఁ, గరము సహోదరికిఁ బ్రీతిఁ శ గావింపంగన్. ౨౨౪
 క. తనమది నెన్నుచుఁ బ్రద్యుమ్నునకుం దనకూతునిచ్చె శ మురహరతనయుం
 డును దన్నుఁ గోరియుండిన, వనిత స్వయంవరమునందు శ బాహుబలములన్.
 క. ఏకరథుడయ్యు ననిమొనఁ, భూకాంతులనెల్ల గెల్చి శ పూఁబోడిని దాఁ
 జేకొనిపోయెను; రుక్తిణి, దొకొమరితఁ జారుమతిని శ ననుపమశీలన్. ౨౩౪ 801
 క. కృతవర్త తనూజుండై, క్షతలేనిబలంబు గలవిశాలాక్షుఁడు ప్రీ
 తి తగం బెండిలియాడెను, మతి వైరముకృష్ణునందు శ మానకయున్నన్. ౨౪
 సీ. రుక్తిసోదరియగు శ రుక్తిణికిం బ్రీతిగూర్పగాఁ దలపోసి శ కూతుకొమరుఁ
 డగు ననిరుద్ధున శ కాత్మజతనయయై నట్టిరోచనయను శ నంగనామ

ణి నొసంగ నెంచెను; శ స్నేహపాశములకుఁ దాఁగట్టుపడి తనదాయతోడ
నుద్వాహసంబంధ శ మొప్పదంచు విధించు న్యాయ మెఱింగియు శ నావివాహ
తే. మహామునకు రుక్మిణీదేవి శ మాధవుండు, హలధరుండును బ్రద్యుమ్నుఁడాదియైన
బంధువులు నింకనుంగల్గువారు భోజ, కటకపురమున కేగిరి శ కడు ముదమున.

— బలభద్రుఁడు రుక్మి పఠించుట. —

- ఉ. ఆమహమెల్ల వేడుకల శ నద్భుతరీతిని సాగె నంత ను
ద్దామబలంబు గర్వమును శ దమైఁగి మున్నఁగ విజ్ఞప్తఁగు నా
భూమహిళాపతుల్ మిగులుపూన్కిఁ గళింగధరేశుఁ డాదిగా
నేమెయి రుక్మి నూల్కొనునొ శ యింపుగ నవ్విధిఁ బ్రోత్సహించుచున్. ౨౭ 814
- క. బలభద్ర నక్షకేళి, గెలుపుము రుక్మీ! యతండు శ గెలువంగా నె
ట్టులుచాలఁడు ని న్నక్షం, బులయాటను నేర్పులేదు శ పో యాతనికిన్. ౨౭
- క. ఐనను దద్వ్యసనము మెం, డౌ నెట్లును గెల్తు వీవె శ యని పురికొలుపం
గా నొనని రుక్మియు విధి, తానై నృపరూపమునను శ దన్ ద్వరపెట్టన్. ౨౮
- క. హలధరు నక్షక్రీడకుఁ, బిలువంగా నతఁడు రాఁగఁ శ బ్రియమున నక్షం
బులఁ దొరలించుచు నాడెను, బలభద్రుఁడు శతము వేయి శ పదివేలు తగన్.
- క. పందెము పెట్టెను రుక్మియు, సందియ మొకయింతలేక శ సరగున గెల్పెన్
డెందమునఁ గల్గుప్రమదం, బుం దగఁ గాళింగనృపతిపుంగవుఁ డంతన్. ౨౯
- క. తనదంతపంక్తియంతయు, గనఁబడఁగా నట్టెనవ్వె శ గానిపనియటం
చును దాని నైఁడఁడయ్యెను, వనజాక్షునియగ్రజుండు శ వరుసఁగ నవలన్. ౩౦
- క. ఒడ్డెను బందెము రుక్మియు, నడ్డములేకుండ గెల్పె శ నది నియుతంబౌ
నెడ్డెలగెల్పెడు బలుఁ డా, యెడ్డినపందెమును మోస శ మూనినమదితోన్. 810
- క. నేనేగల్చితి ననుచుం, బూనిక రుక్మియు వచించె; శ భూరిక్రధచే
మానస మెంతయొ టుభితం, బై నెగడన్ సిరులనొప్పు శ నాహలధరుఁడున్. 3౦౪
- క. జలనిధి పర్వదినంబులఁ, జెలఁగెడు గతినొప్పి కిన్నఁగేఁ గన్గవ మి
క్కిలియెట్టికాఁటఁ బూర్వము, వలె నక్షక్రీడవేడ్క శ వర్ధిల్లంగన్. 3౧ 812
- క. జరపుచుఁ బదికొట్లు పణం, బరుదుగఁ దానొడ్డి గెల్పె శ నది. ధర్మంబై
పరఁగినను మోసముంగొని, ధరణీశులు వినఁగ రుక్మి శ తనకె గెలుపనెన్. 3౨
- ఆ. ఇందుఁ గూడియున్న శ యీసదస్యులు దీనిఁ, దెలుపఁ జాలుదురని శ పలుక నభ్ర
తలమునుండి దీని శ బలభద్రుఁడే గెల్పె, ధర్మముననె; రుక్మి శ ధర్మ మెడలి. 814
- క. అన్యతములాడెడు గెల్చితి, నని పలికె; రుక్మి వాని శ నాదృతిమీఱం

- గొనకయె దుష్టనృపాలకు, లనూనగతిఁ బ్రోత్సహింప శ నాబలదేవున్. 33 815
- మ. పరిహాసోక్తుల నేచుచున్ గుమతితం శ బల్కెం దనుం గాల మెం
తో రయంబొప్పంగఁ బ్రోత్సహింప హలితో శ నుద్వృత్తిమై మీరు భీ
కరకాంతారనివాసి యాదవులుగా శ కాబట్టి మీకెట్లు ల
క్షరతుల్ గల్గును రాజయోగ్యములె యాఁగగా యివ్వి యూహింపంగన్. 34
- క. శరవరములతో నక్షో,త్కరములతో నాడుచుండు శ ధరణీశులు మీ
కరయఁగఁ గౌశల మిందే, వరుసం గల్గంగఁజాలు శ బల్కు లిక్కేలా? 35 817
- చ. అనియిటు రుక్తి తదెగడ శ నందలిభూపతు లెల్ల లెక్కచే
యనియటుహాస్యవాగ్వితతి శ నట్టులె పల్కఁగఁ గ్రుద్ధుడై మనం
బునఁ దెగటార్చుచే తగినపూన్కి యటంచుదలంచి రాముఁ డొ
య్యనఁ బరిఘంబుఁగైకొని భయంపడి యందటు చూచుచుండఁగన్. 36 818
- క. మంగళసభయం దందు న,భంగప్రకృమము మీఱ శ బలరాముఁడు త్రుం
చెం గడుఁ బూనిక రుక్తిత,లం గట్టాయనుచు మోసలన్ జను లార్వన్. 37
- చ. కనుఁగొని రుక్తిచావు వడి శ గాఁ బరుగెత్తు కళింగభూపతిన్
దనుఁగని దంతపంక్తి వెలితట్టు కనంబడ మున్ను నవ్వెగా
యను పెనురోష మూని దశమాంఘ్రితలంబున నెద్ది పట్టి దం
తనిచయ మట్టె డుల్లెడువిధంబునఁ గొట్టెను బౌరుషంబునన్. 38 820
- ఉ. అంతటఁ బోక యార్చి పరిఘాయుధముం గొని యవ్వహీశులం
బంతముమీఱఁ గొట్టి యురుబాహువు లూరువు లుత్తమాంగముల్
వితగ భూమిపైఁబడఁగ శ వేగమ చేయఁగఁ దక్కురాజు ల
త్యంతభయంబునం బఱచి శ రాబలదేవుని లోఁ దలంచుచున్. 39 821
- సీ. భార్యతోఁబుట్టు వీరపగిడిఁ జావఁగఁగృష్ణుఁ డనుఁగుబత్ని కిఁ దనయన్నకు మది
గలప్రీతి కెట్లుభంగము గల్గినో యనుభయమున నిది మంచిదియని కాని
చెడుకార్య మనికాని శ చెప్పఁ బూనక యూరకుండె; రామాదులై యొప్పుచున్న
యాదశార్వాలు కృష్ణు శ నాశ్రయించిన వారలౌట సిద్ధార్థులై శ యభినవోధ
- తే. యైన యమ్మించుఁబోడి నాహరిమనుమని
స్యందనం బెక్కఁగాఁజేసి శ సరభసమున
ద్వారకకుఁ బోయి రాత్త నుత్సాహ మంత
కంత కుప్పొంగకున్న వియ్యముఁ దలంచుచు. 40 822

అ టు వ ది రె ం డ వ య థ్యా య ము.

— ఉ షా క శ్యా ని ము. —

- చ. అని తెలుపంగ నింద్రజుని శ యాత్మజపుత్రుఁడు యోగిచంద్రుతో
ననియె మహాత్మా! కృష్ణతనశయాత్మజుఁ డయ్యనిరుద్ధుఁ డెట్లొ బా
ణుని తనుజాతయైన యుషసనుం దమిమిఱుగఁ బెండ్లియాడె నం
దని జరఁగెన్ మహాభయదశమానటు చక్రికి సాంబమూర్తికిన్. ౧ 823
- క. మునిచంద్రా! యాకథ యెల్లను నాకుం జెప్పవయ్య శ లలితభణితి నా
విని వ్యాసపుత్రుఁ డిట్లని, వినిపించెన్; మహిమ మూని శ వెలసి ఘనుండై. ౧౫
- క. వామనమూర్తిం దాల్చిన, దామోదరునకు సమ స్తభరణి నొసఁగె నో
యేమాన్యుఁ డలవిరోచన, నాముండగు దనుజునకుఁ దశనయుండగు బలికిన్. ౨
- చ. తనయులు నూర్పు రందు సుతశతల్లజుండై తగె బాణుఁ డాతఁ డీ
శుని పదపంకజద్వయముఁ శ జొక్క పుభక్తిని గొల్పువాఁడు మ
న్నన గనువాఁడు దాతయు నశనంగ యశంబును గన్న వాఁడు బు
ద్ధినియతి గల్లువాఁడు కడు శ ధీరుఁడు సత్యరతుండునై తగున్. 3 826
- క. వ్రతముల నొనరుపదార్థ్యము, మతిగల్గిన మేటియగుచు శ త్కాస్థలిపై వి
స్తృతకీర్తి గనియె; మును నా, దితిజేంద్రుఁడు శోణితపురిఁ శ దేకువమిఱున్.
- క. నివసించి రాజ్య మేలెను, నవనిం గలప త్తనముల శ యం దది రమ్యం
బు విమలజనాఢ్య మగు దా,నవనాథుఁడు శంకరాంఘ్రి శ నళినంబులపై. 3
- చ. నిరతిని భక్తిగల్గి హరునిం దమి నొందఁగఁజేసి తన్నహ
త్తరకరుణైక పాత్రుఁడయి శ తాను మెలంగెను, దాన దేవతో
త్కరములు కింకరుల్వలె సశతంబును గొల్పుచునుండి రాతనిన్;
గరములు వేయిగల్గె నొకశకారణముం గల దట్టికల్పికిన్. ౪ 829
- క. కరములవేయింటను శంకరుఁ డొక్కటఁ దాండవము నిశామప్రీతిన్
సురలెల్లఁ జోద్యపడఁగ నొ,నరింప వాద్యముల మృదునిశాద మలరఁగన్. ౪
- తే. శాస్త్రమర్యాద యిసుమంత శ చనకయుండఁ
దానె వాయించి మృదుని సంతసమునొందఁ
జేసె; భగవంతుండై భక్తసిద్ధిదుండయి
భూతపతియు శరణ్యుండై శ పాలుచు శివుఁడు. ౪౫ 831
- క. అనుకంపాతిశయంబున, దనుజేంద్రా! వరము గోరఁదగు నీవని యా
జ్ఞ నొసంగె వాఁడు పురహరుఁ, దనపురముం గావఁగోరెఁ శ దా వరముఁ దమిన్.
- చ. అతఁ డొకనాఁడు వీర్యము మహాత్తరమౌటను దుర్బదుండునై
వితతమణిమరిచుల రశవిం బురుడించు కిరీట మట్టె భూ

తతలికి నాథుడై తనదుదాపున నున్న గిరీశు పాదసం
గతిఁ జెలువారఁజేసి తమకంబున నిట్లని వేడె నోప్రభూ! ౬

833

సీ. శంభూ! మహాదేవ! శ సకలజగద్గురుండవు నాథుడవు నీవె శ వివిధగతులఁ
బరికించినన్ మఱొక్కరుఁడు కానంబడఁ డిద్ది సూన్యతము నీ శ వెంచిచూడఁ
గాన సంపూర్ణహృత్కాములౌ పురుషుల కఖిలార్థముల నీయ శ నమరభూరు
హంబవై యుండుదు శ వట్టి నీకివె నమస్కారముల్ పరమశంకర! కృపాబ్ధి

తే. వగుట బాహుసహస్రయుక్తాంగు గాఁగ
నొసరిచితి నన్ను; నవి నాకు శ నురతరమగు
భరముగా నయ్యె వేఱొక్కపనికి నించు
కంతయే గావు లోకత్రయంబునందు. ౭౪

834

శా. నన్నున్ మార్కొని పోరువాఁ డొకఁడె యైశనన్ నీవు తక్కంగ లేఁ
డెన్నం దుల్యుఁడుగా నెసంగుపురుషుండే కానరాఁ డట్టులౌ
ట న్నాకిచ్చిన వేయిబాహువులు తీరటంగాంచి యేచన్ రణం
బు న్నేగోరుచు దిగ్గజాళి కడకున్ శ భూధ్రాళిఁ జూర్జించుచున్. ౮౪

835

చ. అరిగితి దిగ్గజంబు లవి శ యాహవశూరుని నన్నుఁ గాంచి వే
పురుగిడెఁ గాని నిల్వవొకశభంగిని బోరఁగఁ జాలవయ్యె; నా
హరుఁ డది యాలకించి తనశయాత్మను జక్కఁదలంచి క్రోధవి
స్ఫురణత నివ్విధిం బలికె శ మూఢ! మహాసుర! యాలకింపుమా. ౯౪

836

క. ఎప్పుడు నీకేతువు ధరఁ, గుప్పఁగఁ గూలంగఁ గలదొ శ కోరిన యట్లే
యప్పుడె నీదోర్దర్పము, తప్పక యడఁగించువాఁడు శ తలఁచడు నిన్నున్. ౧౦౪

క. నాతో సమానుడై తగు, నాతనితో సంగరంబు శ నగుఁ బొమ్మని యా
భూతేశుఁడు పల్కిన నా, దై తేయేశుండు కుమతీతం దగియుంటన్. ౧౧ 838

క. పరమామోదంబున సాం, పరాయికము గల్గునంచు శ భావించుచు నీ
శ్వరు నాదేశ మ దెత్తటిఁ, బరిణతినిం గాంచునొ యని శ పట్టుదల తగన్. ౧౧

క. మతిచెడుట నెదురుచూచుచు, నతఁడు గృహంబునకుఁబోయి శ యాహవమునఁ గ
ల్గుతమిని హరువాక్కునఁ గల, వితతార్థం బెఱుఁగ లేక వేచియె యుండెన్. ౧౧

ఉ. ఆతని కొక్కపుత్రి గల శ దంబుజనేత్ర యుషాఖ్య యొప్పు సం
ప్రీతి నదొక్కరాతిరి హరిప్రియపాత్రుని గమ్రూపవి
ఖ్యాతునిఁ గాంచికాని వినిశకాని యొకప్పు డెఱుంగనట్టి లో
కాతిశయప్రకాశుఁ దనశయంతన వచ్చినవాని నిద్రలోన్. ౧౨

841

తే. కాఁగిటం జేర్చినట్లుగాఁ శ గలఁ గనియెను;
బిదప మేల్కొంచి యచ్చోటఁ శ బ్రియుని వానిఁ

గనఁగఁ జాలక నాథ! యెక్కడకుఁ బోయి

తివా? యదెక్కడ నున్నావా శ తెలియఁ జాల. ౧౨౫

842

క. తనచిత్త మవశమైయుం,ట నెన్నియో భంగులన్ మనగిప్రియుఁ జూడం
గను గోరి పలుకుచుం ద్వరఁగ నెచ్చెలులయంతరమునఁ శ గడు విహ్వలయై.

క. తాలేచి నిలిచి యింతనఁ, గా లేని త్రపాభరంబుఁ శ గాంచెను; విను భూ
పాలా! యలబాణాసుర,పాలునకున్ మంత్రి గలఁడు శ పటుధీరుండౌ. ౧౩

843

క. కుంభాండకుఁ డనుపేరునఁ, గుంభిని దగునతని కొక్కకొమరిత కల దా
యంభోజనేత్ర సొగసున, జంభారిప్రియాంగనలను శ జక్కఁగ మించున్. ౧౩౪

ఉ. పేరునఁ జిత్తరేఖ యనఁ శ బెంపు వహించె; నుషం బ్రియంబునం
జేరి యటం జెలంగు సరసీరుహనేత్రలయందుఁ బ్రితిచే
కూరఁగ నామెచిత్తమునకుం దగియుండుట నిట్టుపల్కె నో
చారువిలాసినీ! యెవనిజాడ గనన్ జతనంబు పూనెదో. ౧౪౫

845

క. నీదు మనోరథ మేమో, కాదనక వచింపు మెట్టి శ కాంతుఁడు నీకైఁ
జేఁ దడవెనొ యతఁ డెట్టిఁడొ, యోదయితా! తెలియరాకరయున్నది నాకున్.

చ. అని తనుఁ బల్కరింప విని శ యాయుష నెచ్చెలి స్వప్నమందు నేఁ
గనితిని సుందరాకృతిని శ గ్రాలెడు మర్త్యలలాము నొక్కనిన్
వనరుహనేత్ర దీర్ఘభుజుఁ శ బచ్చనివస్త్రము దాల్చి శ్యామమా
తనువుచెలంగఁ జూడఁదగు శ ధన్యుని స్త్రీహృదయంగమున్ ఘనున్. ౧౬

847

ఉ. కాంతుని వాని నిప్పు డిటఁ శ గానకయే వెదకంగఁ బూనితిన్
వెంతగఁ జేరవచ్చి కడుపేడుక వాతెఱతేనెఁ ద్రావ నొ
క్కింతయొసంగి తన్ వలచు శ నీనను భూరివియోగ శుక్పము
ద్రాంతరమందుఁ ద్రోచి చనె శ నవ్వు య దెక్కడికో జవంబునన్. ౧౭

848

చ. అనియిటు వెచ్చనూర్చుచు మహాతురతం బలుకంగఁ జిత్తరే
ఖ నియమమొప్పుఁ బల్కె నినుఁ శ గాంతుఁడు వాసి చనంగ నింతవం
తను గననేల? నీదగువ్యసథం దొలఁగించెద నూఱడిల్లు నీ
మనసు హరించినట్టి నవమన్తధర్మూర్తిని దోడితెచ్చెదన్. ౧౮౪

849

క. లోకంబుల మూఁడింటన్, నాకాంతుఁ డితండె యని మనంబున నెన్నన్
నీకలవియైనఁ జెప్పుమ, యాకమనీయాంగుఁ దెత్తు శ నానతి యివ్వా. ౧౮

850

మ. అని యానెచ్చెలి యూఱడం బలికి నెయ్యం బొప్పుఁగా నడ్డె చ
క్కనిరీతిం బటమందు దేవవితతిన్ శ గంధర్వవిద్యాధరా
హినికాయంబును సిద్ధచారణుల యశ్మేశ వ్రజంబున్ మహా
దనుజస్తోమము మానవాళిని యథార్థం బిట్టులే యన్నటుల్. ౧౯

851

- చ. జతనముమీఱ వ్రాసె; మనుజుల ప్రజమందును వృష్టిసంతతిన్
 ఊతిపయి శూరుడన్ యశముచేఁ దగునానకదుందుభిన్ హలిన్
 జ్యోతియనలేని శ్రీహరిని శ సుందరకాయముపొల్చుమారు న
 య్యతివ లిఖింపఁ గృష్ణుని ప్రయాత్నజనాయుషకాంచి నంతటన్. ౨౦ 852
- 1క. మందాక్ష మొందె ననిరుద్ధుం దత్సుతు వ్రాయఁ గాంచి శ తోరపుద్రవఁ దా
 నొంది తలవాంచి యిట్లనె, సుందరి యితఁడే యితండె శ సుమి యాతండౌ! 853
- 2చ. అని చిటునవ్వు నెమ్మొగమునం దొగిఁ దాండవమాడుచుండఁగాఁ
 దనమది కింపుగాఁదనరు శ తత్ప్రియుఁ జూపెను; జిత్రరేఖ యా
 తనిహరిపౌత్రుఁగా నెఱిగి శ తా నపుడే తగుయోగవిద్యయం
 దు నిపుణయశాటఁ దద్బలముతో జవమార నభగిపథంబునన్. ౨౧ 854
- చ. అరిగి కనుంగొనెన్ దరుణి శ యాదట ద్వారకఁ గృష్ణపాలితన్;
 బురవరమందు నందు సుఖముం గనఁజేసెడు హంసతూలశ
 య్య రహిఁ బరుండి నిద్రఁగను శ నాయనిరుద్ధుని యోగవిద్యదౌ
 స్థిరబలమూని యెత్తుకొని శ చేర్చెను శోణితపత్తనం బటన్. ౨౨ 855
- చ. తనదగు రాకనే కనుచుఁ శ దత్పరయై దగఁగుందు నెచ్చెలిం
 గనుఁగొని నీప్రియుం డితఁడె శ కైకొనుమా యని చూపె; నాయుషాం
 గనయు నుతింపఁగాఁ దరముగని మనోహరరూప మొప్పునా
 మనుజులలాముఁ గాంచి తనమానస మెంతయుఁ దృప్తి నొందఁగన్. ౨౩ 856
- తే. ప్రముదితాననపద్మంబు శ భాసిలంగఁ, బురుషులకు నెవ్వరికి నెట్టిపొల్కిఁ జూడఁ
 దరముగాని స్వకీయ సదృష్టునందు, నతనిఁగూడి సుఖించె నెయ్యమ్ము పెరుంగ.
- సీ. అనిరుద్ధుఁ డంత నశయ్యన్నమిన్నయుఁ దనుధరియింప మేలివశస్త్రంబు లొసఁగి
 చందనచర్చల శ సంతసంబునుగూర్చి పూలదండల మేను శ పొందుపఱచి
 ధూపదీపముల హృత్తోయజ మానందపరవశతం గాంచుపగిదిఁ జేసి
 భవ్యాసనంబులఁ శ బాసభోజనముల బహువిధసుస్వాదుభక్ష్యములను
- ఆ. దృష్టి నొందఁగూర్చి శ తీపారు పలుకుల, మనసుగరఁగఁ జేసి శ మఱియు మమత
 శుభతమంబులైన శ శుశ్రూషలం బూజ, నమరఁ జేయ నుండె శ నాత్మయలర.
- క. అనిరుద్ధుఁ డంతిపురమున, ననుక్షణము వృద్ధి నొందునట్టి మమత గాం
 చిన యాయుషతో నొరు లెఱుఁగనిరీతిం గూడియుండి శ కామశరా ర్తిన్. ౨౪ 857
- క. వనితాపహృతేంద్రియుఁ డై, దినముల వెన్నియొ గతింపఁ శ దెలియం డయ్యెన్;

1 “సోఽసాపసావిలి ప్రాహ స్తయమానా మహిపతే” అని మూలము. 2 “చిత్రలేఖా త
 మాళ్ళాయ శాస్త్రం కృష్ణస్యయోగిసీ, యయా విహాయసా రాజన్” అని మూలము. “యోగిసీ
 దౌత్యాత్తజత్వా స్తాయా యోగవికారదా” అని టీక.

వనజాక్షి! తనదు జవ్వన, మనిరుద్ధం డనుభవింప శ హాయిగ నుండెన్. ౨౬ 860

ఉ. కన్నియశాస్త్రపద్ధతి నిశకామము పూనఁగ నౌవ్రతంబులే
మున్నవొ వానినిన్ వదలి శ యొప్పునె యిప్పుని దోషమాఁ గదా
యన్న సదాశయంబు గన శ కాగతి నయ్యుష సౌధమధ్యమం
1దున్నను గప్పిపుచ్చుటకు శ నొప్పుకయుండెడు కొన్నిచిహ్నముల్. ౨౬౫ 861

చ. కనఁబడసాగె; ద్వారమును శ గాచుచునున్న భటేంద్రు లెట్టులో
మనముల సంశయించి ప్రభుమండనుపుత్రిక యిప్పు సద్వృత్తం
బును దిగనాడె నన్నవిధముం గనఁజేసెడు నివ్వె చిహ్నముల్
మన మిఁక దాచరాదు క్షణమాత్రము దాచిన ముప్పు గల్గెడిన్. ౨౭ 862

చ. భటు లిటు లాత్మ నెంచి తనుశస్వామిని గానఁగఁబోయి మ్రొక్కి ప్ర
స్ఫుటవినయంబునన్ దనుజశృంగవ! స్వామి! పరాకు; నీదుచెం
గట వినిపింపరానిదిగఁ శ గన్నడుచున్నను దాచరానిదౌ
కటుతరవార్త నేమయినఁగాని యటం చొగి విన్నవింపఁగన్. ౨౭౫ 863

ఉ. వచ్చితి మిప్పు రాజగణవర్య! భవత్సుత కన్యయయ్యుఁ దా
సచ్చరితంబు మాని వరసంతతిదూషణమా ప్రవర్తనం
బిచ్చకుఁ దోచినట్లు చరియించినభంగిగ మే మెఱింగి యి
ట్టిచ్చటి కేగుదెంచితి మశదేమనఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా. ౨౮ 864

ఉ. ఒక్కనిమేషమాత్ర మెటులో పొరపా టొకయింతలేక యే
దిక్కును జూడకే నృపతిధిష్ఠ్యముఁ జక్కఁగఁ గాచువార మే
మిక్కరణిం బ్రయత్నమున శ నేమట కెంతయుఁ గాచుచుండఁగా
నొక్కఁడు గానిచూచుటకు శ నోపని రాజగృహంబు దీనినిన్. ౨౯ 865

తే. ఆవరిశుద్ధం బొనర్చిన శ యట్టిజూడ
మేమెటుంగము దనుజేంద్ర! శ మీసముఖము
నందు నింతకుమించిన శ యట్లు మనవి
చేయఁగా నేరమని మ్రొక్కి శ చిత్త మనఁగ. ౩౦ 866

మ. వినుచున్ బాణుఁడు స్వీయపుత్రిదగు దురవృత్తిక్రమం బెంచి నె
మ్మన మెంతో వ్యధితంబుగాఁగ నిలువన్ శ మాటాడనున్ లేక వే
చని కన్యామణి హర్ష్యముంగని యటన్ శ సంతోషముప్పొంగ నుం
డినవానిన్ యదువర్యునిం గనె దళశన్నీ రేజపత్రేక్షణున్. 3౦ 867

సీ. ఇందీవరంబు నానెసఁగు చామనచాయ తనువు రాజిల్లభువనములందు

1 “హేతుభిర్లక్ష్యానాంచక్ర రాశీతాం దురవచ్ఛదై” అని మూలము. “దురవచ్ఛదైః ఆచ్ఛా
దయితు మశక్త్యై” అని వ్యాఖ్య.

మూడింట సుందరశమూర్తియై తగి పిశంగాంబరమును దాల్చి శ యతివిశాల
బాహువు లొప్పార శ భవ్యకుండలరుచుల్ గండభాగంబులఁ శ గ్రమ్ముకొనఁగఁ
గుంతల కాంతులు శ కోమలస్థితదీప్తు లమలసుందరపీక్షాశాంతిశయము

తే. లందములఁ గుల్కు నెమ్మోము శ నధికదీప్త
ముగ నొనర్పఁగ నొప్పు నా శ సొగసుకాడు
తనదు ప్రేయసితోడ నెంతయును బ్రీతి
1 నెత్తమాడుచు నుండె నాయత్తమతిని. 30

868

క. మంగళకరచిహ్నంబులఁ; బొంగెడు నాలేమ యంగముల పొందిక స్వీ
యాంగంబు లలరఁ 2 బృథుకుచ, సంగతకుంకమలసత్ప్రజంబులఁ బ్రీతిన్. 304

క. బుజములనడుమం దాలిచి, యజపాత్రుం డుషకు నెదుర శ నందముగూర్పం
గ జగతిఁ ద న్నెదిరింపం, గఁజాలు వాడెన్న లేడు శ గా యనునూహన్. 31

క. పాచిక లాడుచు నుండఁగ, నే చూచెన్; బాణుఁ డంత శ హృదయాంతరమం
దీచర్య యెట్టు లనుచు ని, దేచిత్రము సాగ నెట్టు శ లీపనియనుచున్. 32 871

చ. తనమది సుంత నెంచి వివిధప్రబలాయుధధాదులౌ భటుల్
వెనుకొని రాఁగ నంతిపురి శ వేగమ చొచ్చెను; గృష్ణపాత్రుఁ డం
త నిశితలోహనిర్మితనితాంతభయంకర సాధనంబుఁ గై
కొనెఁ బరిఘంబనంగఁ దగి శ క్రూరవధార్హమునౌ న దెంతయున్. 324 872

చ. కరమున దానిబట్టుకొని శ గాఢపరాక్రమ మొప్పు గాలుఁడే
వరుసను గాలదండము ప్రభల్ పరఁగంగ ధరించి యుండున
క్కరణిని దాఁ గనంబడుచుఁ శ గయ్యమునన్ దనుజాళిఁ జంపునా
తురమున నిల్చె; నంతటను శ ధూర్తులు యోధులు తజ్జిఘాంసచేన్. 33 873

చ. నలుఁగడలన్ ద్వరంపడుచు శ నై జగుణంబుల సూకరేంద్రుఁ గు
క్కలువలెఁ జుట్టుకొంచుఁ దనుఁ శ గ్రన్ననఁ బట్టుకొనం దలంచువా
రల దనుజేంద్రుయోధుల నశరాతిభయంకరుఁ డాతఁ డప్పు డు
జ్వలపరిఘంబుచేఁ జదియఁ శ జావఁగఁ గొట్టెను దోర్బలంబునన్. 334 874

చ. పరిఘహతిం దలల్ పగుల శ బాహువు లూరువు లట్టెనుగ్గుగా
ధరఁబడఁ జచ్చి రందు మృతీతప్పిన కొందలు హర్షమట్టె యా
తురమున వీడి పాటి రది శ ధూర్తమహాసురనేత నై నికో
త్కరమును ద్రుంచు యాదవవశతంసునిఁగోపవరీతచిత్తుఁ డై. 34 875

మ. బలమొప్పారఁగ నాగపాశవితతిన్ శ బంధించె వే యిట్టు లా
బలిపుత్రుం డనిరుద్ధఁ గట్టుటయు నశవ్వార్తల్ వినఁరాఁగ నే

1 నెత్తము=పాచికలతోడియాట. 2 “తదంగసంగస్తనకుంకుమస్తజమ్” అని మూలము.

జలజాతాయతనేత్ర యశానుష మదిన్ శ సంధిల్లుశోకార్తులన్
నిలువం జాలక యశ్రుబిందువితతుల్ శ నేత్రంబులన్ నిండంగన్. ౩౫ 876

తే. ఒక్కక్షణమున నయ్యవి శ యురుతరప్ర
వాహములరీతిఁ బాఱంగ శ స్వాంత మెంతో
ధైర్యమును వీడ బిట్టురోదనము చేసెఁ
దనదుకోరిక వ్యర్థమై శ చనియె ననుచు. ౩౫ 877

అ టు వ ది మూఁడ వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి బాణాసురునిపై కరుగుట. ౧౯

క. ఈరీతిఁ బలికి శుకముని, భూరమణా! ద్వారకాఖ్యోపురి ననిరుద్ధం
డారేయి కానఁబడక య, దేరీతినొ పోవ బంధులెల్ల మహర్షిన్. ౪ 878

క. మనములు గుండఁగ నుండఁగను వార్షికమాసము లవి శ గడచెను దుగ్గిఖం
బునఁ బొగులుచుండ నాలుగు, మునిపతి యగునారదుండుఁమురహరుకడకున్. ౧

క. ఏతెంచి బాణదనుజుని, చేతన్ బంధింపఁ బడియెఁ శ జిత్రముగా స
ర్పాతతపాశంబుల నని, యాతం డొనరించినట్టి శ యద్భుతరణమున్. ౧౪ 880

క. వినిపించి శోణితపురం, బున ననిరుద్ధండు గలఁడు శ పొం డనికి నటం
చును దెల్పు వృష్ణీవీరులు, వనజాక్షహాలాయుధులు ప్రభావమ్ము తగన్. ౨ 881

క. తము రక్షింప సుఖంబుల, నమరుట శోణితపురంబునందుఁగల పరే
శుమనుమనిన్ గొని వచ్చుట, కమితోత్సాహంబు లొప్ప శ నరిగిరి కడఁకన్. ౨

సీ. ప్రద్యుమ్న, సాంబ, సాగరణ యుయుధానులు
నందుఁడు గదుఁ డుపనందుఁడు మఱి
భద్రాదులును గృష్ణబలభద్ర యుతులయి
ద్వాదశాక్షోహిణుల్ శ తమ్ముగొలిచి
చనుదేర శోణితమును నాల్గుప్రక్కల
ముట్టడించిరి తమభుజబలములు
పరులకు మిక్కిలి శ భయము గల్పింపంగ
నంతఁ బురోద్యానసంతతులను

తే. బాడుచేయుచుఁ బ్రకారపటలములను
గూలఁ జేయుచు నట్టల్లఁ శ గూల్చి మఱియు
గోపురంబులఁ బడఁదన్ని శ కోరినట్లు
బాడుచేయంగ నిర్భరపౌరుషమున. ౫ 883

క. కోపం బావేశించిన, రూపంబునఁ బరబలానురూపం బగునే

- నాపరివృతుడై బాణుం, డాపురముననుండి వెడలె ॥ నంతకుపోల్కిన్. ౫ 884
- చ దనుజవరేణ్యురక్షణము ॥ దా నొనరింపంగఁ బూని సర్వముం
గను భగవంతుఁ డాశివుఁడు ॥ కార్తుకమూని సమస్తయుద్ధసా
ధనములఁ దాల్చి స్వప్రమథతల్లజు లవ్విధిఁ గూడి రాఁగఁ బు
త్రనికరసంయుతుండయి పురంబును వెల్వడి వచ్చె వేడుకన్. ౬ 885
- తే. నందివృషభంబు నెక్కిరాముం దదనుజు
మార్కొనఁగఁ బూనె వారు నశమ్మాడ్కి మారు
కొనిరి శంకరకృష్ణులకును, గుమారు
నకును బ్రద్యుమ్నునకును రణంబు సాగె. ౭ 886
- క. కర మద్భుతావహమయి గ,గురుఁ బుట్టింపంగఁ దగిన ॥ గురుసంగర మ
త్తరుణమున సాగె నాహల,ధరుఁ డప్పడు పౌరుషమ్ము ॥ దై వారంగన్. ౮
- సీ. కూర్చకర్ణుని మఱి ॥ కుంభాండకుని దాకి సంగ్రామ మొనరించె ॥ సాత్యకియును
బాణుని మార్కొని ॥ బవరంబు సాగించెనంత సాంబుఁడు బాణునాత్మభవునిఁ
దలఁపఁడె; నాయుద్ధమెలమిఁ గాంచంగ బ్రహ్మముఖ్యులౌ నిర్జరుల్మునులుసిద్ధ
చారణుల్ గంధర్వసత్తము లచ్చరల్ యటులు దేవయానాళి నెక్కి
- తే. వచ్చియుండిరి; శౌరి యశవార్యశౌర్య
మలరఁ జాపంబు సారించి ॥ యలఘుతీవ్ర
సాయకంబులు పరఁగించి ॥ శంకరాను
చరులఁ బ్రమథుల గుహ్యకసంతతులను. ౯ 888
- క. భూతాళిని డాకినులను, బేతాళుల యాతుధానశవితతుల మఱియుం
బ్రేతపిశాచవినాయక, మాతృకలను భీకరముగ ॥ మంటలు గ్రమ్మన్. ౧౦ 889
- సీ. కూశ్మాండగణములఁ ॥ గ్రూరులౌ బ్రహ్మరక్షస్సుల మఱియునుగల్లువారిఁ
బాఱఁగాఁ జేసె; నశ్వడువున హరి విక్రమింపఁ బినాకియు ॥ మించువేడ్క
బహువిధాస్త్రంబులఁ ॥ బరఁగించె హరిపై న శార్ఙ్గయుఁ బ్రత్యస్త్రసంతతులను
వైచి మరల్చె నశవాని విస్తయ మింతయైన నొందక మఱిహరవిముక్త
తే. ములగు బ్రహ్మస్త్రవాయవ్యములకుఁ బ్రతిగ
బ్రహ్మ పార్వతనామాస్త్ర ॥ నర్యములను
వైచి మరలించె; నాగ్నేయశబాణమునకు
సరిగఁ బర్జన్యనామ కాస్త్రమును వైచె. ౧౨ 890
- క. హరుఁ డంతఁ బాశుపతమను, పరమాస్త్రము వైవ హరియు ॥ భావితతులచే
నిరుపమమగు నారాయణ, శరవర్యము వైచి చేసె ॥ శాంతింపంగన్. ౧౩ 891
- క. హరియంత జృంభణాస్త్రము, హరుపైఁ బరఁగించి మోహమందఁగఁ జేసె
ద్వరపడి బాణుని బలముల, బరిమార్పఁగఁ బూని గదల ॥ బాణప్రతతి. ౧౩

క. శితఖడ్గంబులను వై, చి తగం జూర్ణంబుగాఁగఁ శ జేసెన్; భూతే
శు తనూజుఁడు గుహఁ డని న, చ్యుతసూనుని బాణములు మహాధృతిబర్వన్.

ఆ. వీడితాంగుడగుచుఁ శ బృథుర క్తధార లం, గములనుండి వెడలఁగా మయూర
వాహనంబుతోడ శ బవరంబు వీడి య, త్తటినిబోయెఁ దనదుఃదర్ప మెడల. ౧౫

సీ. కుంభాండుఁడును మఱి శ కూపకర్ణుండును బలరాముముసలహాతులను బడిరి
వారిసైన్యంబులు శ వరుస నల్లడలకుఁ బరుగిడె; నంత స్వబలము లిట్లు
కలగుండుపడుచుంటఁ శ గలయంగఁ గన్గొని భరియింపరాని కోపమునఁ గృష్ణు
ననుజుఁడౌ సాత్యకి శ యనిసేయుచుండిన నాతని గ్రేడించి శ యచ్యుతుపయి

తే. కడరె; దానవపతి యప్పు శ డైదునూలు
విండ్ల నొక్కట సారించి శ విగ్రహైక
దుర్త్తుడుండయి పొల్చుటఁ శ దొడిగి యొకొక
చాపమునయందు రెండేసి శ సాయకముల. ౧౮.

895

క. హరిపైఁ బటపెన్; బాణా, సురుకోదండముల నెల్లఁ శ జూర్ణంబులుగా
ధరఁబడఁ జేసెఁ బరాక్రమ, మరుదుగఁ గన్నడఁగఁ గృష్ణుఁ శ డాక్షణముననే.

ఉ. అంతటఁ బోక తద్ద్రోణము శ నశ్వగణంబును సారథిన్ వడిన్
బంతమెలర్పఁ గూల్చి హరిభావుకసూచనమైన శంఖ మ
త్యంతరవంబునన్ రిపుహృదంతరముల్ పగులంగ నొత్తె దు
ద్ధాంతరణంబు నివ్వధిఁ బరస్పరబాధక మౌచు సాగఁగన్. ౧౯

897

చ. దనుజవరేణ్యు తల్లి తనభర్తము పుత్రునిఁగాచు టొక్కఁడే
యని తలపోయుకోటరయు శ నాత్మజు ప్రాణములన్ స్వశక్తిఁ గా
వను దలపోసి వస్త్రమునుఁబాసి శిరోరుహబంధ మూడి వీఁ
పునఁ బరఁగంగఁ గృష్ణునకు శ ముందట నిల్చె మహాతురంబునన్. ౨౦

898

చ. హరియును వస్త్రహీనయగు శ నంగనఁ జూడఁగ నొల్ల కాస్యమున్
మరలుచుకొన్న బాణుఁడు ప్రమాదము తప్పె నటంచు నెంచి స్వీ
యరథముపోవఁ జాపములు శ నట్టులెకాఁగఁ బురంబుఁ జొచ్చె శం
కరుఁడును భూతవారములు శ కాలికిబుద్ధి వచించుచుం జనన్. ౨౧

899

క. శైవజ్వరమును బటపెన్, గోవిందునిమీఁద నదియుఁ శ గ్రూరతరంబై
చేవం దగి త్రిశిరస్సుల, చే వటులుచుఁ బత్రయమునఁ శ జెలఁగుచు నుండెన్. ౨౨

క. అతిభీకర రూపంబున, జతనమ్మున దశదిశలను శ జ్వాలావళిఁ గా
ల్చుతమిం బాటెడు నటు ల, చ్యుతుపైకిం బోయె జవము శ నుద్ధతియుఁ దగన్.

క. నారాయణుండు దేవుం, డారీతిం బైకిపచ్చు శ నాజ్వరమును దా
నారసి స్వీయజ్వరమును, ఘోరాకృతిఁ బొల్చుదానిఁ శ గొని వైచె గ్రుధన్.

- క. శైవం బన వైష్ణవ మనఁగా వసుధం బేరుఁగాంచి శ కడువెల్లెడు నా
దేవజ్వరములు రెండును, వేవేగ జయేచ్చ లొలయ శ విక్రమ మలరన్. ౨౩
- క. పోరాడఁ జొచ్చె నంతట, నారాయణసంప్రయుక్త శ నానారూప
శ్రీరంజితమా జ్వర మది,సారబలం బొప్ప నొంప శ శైవజ్వరమున్. ౨౩౪ 904
- క. పరిపీడితమై యేడ్చుచు, బరిరక్షింపంగఁజాలు శ వాని నొకని దా
నరయం జాలక భీతిని, హరిని శరణ్యం గనంగ శ నరుదెంచి వెసన్. ౨౪ 905
- చ. కరములు మోడ్చి యి ట్లనియెఁ శ గంజదళాయతనేత్ర ! కృష్ణ ! యా
సరసిజసంభ వాదులకు శ స్థానము సర్వగతుండు శుద్ధుఁడుం
బరముఁడు విశ్వజన్మపరిపాలననాశన హేతుభూతుఁడున్
నిరుపమశక్తిసంయుతుఁడు శ నిర్మలమూర్తియు నౌ నదెవ్వఁడో. ౨౪౪ 906
- సీ. చైతన్యఘనుఁడయి శ సకలవేదైక వేద్యస్వరూపుండయి శ యమలశాంతుఁ
డయి యొప్పు నెవ్వఁడో శ యానీకు వందనములు గూర్తుఁ; బరమేశ్వరమురహర శివ
కాలము దైవము శ కర్తము జీవుఁడు సంస్కార భూతసూక్ష్మములు ప్రకృతి
యారీతిఁ బ్రాణ మహంకారమును షోడశవికారములును దశత్సంఘరూప
- తే. మైన లింగదేహము మఱియట్టిదేహ, జన్యకర్తము మఱి కర్తజన్యదేహ వి.
మనెడు సంసారమును భవదమలమాయ,వలనఁ గలుగును గాదె యోవాసుదే
- వ. తన్ని షేధావధిభూతుండవైన నిన్నాశ్రయించెద. లీలామాత్రగృహీతంబులగు
బహువిధావతారములచేత నీవు దేవమానులను ధర్మనిబంధనములను బాలిం
తువు. హింసావృత్తినవలంబించి యున్తార్దులనం బరఁగుదుష్టులను జెండాడుదువు.
మహాత్మా ! నీయవతారంబు భూభారహరణార్థంబు. ఎట్టివారికే దుస్సహంబగు
భవదీయతేజోవిశేషంబునఁ బుట్టిన శీతజ్వరంబునఁ దపించెద ఆశాపాశములచేఁ
గట్టుపడి నీదివ్యపాదారవిందమూలముచేరక దూరముగ నుండునంతపర్యం
తంబెకదా దేహధారులకుఁ దాపంబు వీడించు నని వేడుటయు భగవంతుఁ
డంగీకరించి యి ట్లనియె. ౨౮ 908
- క. కరుణించితి నినుఁ ద్రిశిరా,జ్వర మీయది నీకు భూరిబాధం గూర్పం
బరికింపకుండు నింకన్, బరితాపము వాయు; మొక్కపలుకును వినుమీ. ౨౯౪
- క. మన యిరువురసంవాదం,బును దీని స్మరించు నెవఁడు శ పొందఁడుపో యా
మనుజుఁడు నీదౌ తాపం,బు నంచుఁ బల్కంగ నదియు శ మురహరు భక్తిన్.
- క. కొనియాడి మ్రొక్కి వలగొని, చనియెన్; బాణాసురుండు శ స్యందనవర మె
క్కి నిజబలంబులు గొల్వంగనువచ్చెన్ శౌరితోడఁ శ గదనముచేయన్. ౩౦
- క. నానావిధాయుధంబులఁ, బూనిన బాహువులు వేయి శ భూరిభయంబున్
సేనలకుం గల్పింపం,గా నాబాణాసురుండు శ కడుఁ గ్రుద్ధుం డై. ౩౦౪ 912

- చ. హరిపయిఁ బెక్కుభంగుల శరరావళి వైచుచు నుండఁ జక్రియుం
ద్వరపడి యాసుదర్శనము శ వైచిన నయ్యది భీకరాకృతిం
బరుగిడి తీవ్రధారలను శ బాహువులం దునుమాడెఁ బెద్దదా
తరువునఁ గల్గు శాఖలను శ దా నొగిఁ ద్రుంచుకుతార మట్లుగన్. 3౨ 913
- చ. తన ప్రియభక్తుబాహువుల శ దైత్యహరుం డిటు త్రుంచుచుండఁగాఁ
గని భగవంతుఁ డౌశివుఁడు శ గాఢకృపం దను నమ్మువారిఁ బ్రో
వను దలపోయుఁ గావున జరవంబున శ్రీహరిఁ గాన వచ్చి యి
ట్లనియె; మహాత్మా! నీవు శ్రుతులందు నిగూఢముగాఁ జెలంగుచున్. 33 914
- క. పరమజ్యోతి స్సనఁగాఁ, బరినుతిఁ గాంచుచు నెసంగు శ బ్రహ్మాంబవు శ్రీ
వర! నిర్తలాత్తుఁడ వగుచుఁ, బరఁగెడు నిను నాకసంబువలె నెల్లెడలన్. 33౪
- సీ. వ్యాపించి యున్నట్టిరవానిగాఁ గాంతురు; నభము నాభిగ, వదనముగ వహ్ని
వనము రేతస్సుగ శ దినము మూర్ధంబుగ దిక్కులు శ్రుతులుగఁస్థిరయుఁ బాద
ములుగాఁగ, శీతాంశుఁ శ డలమనస్సుగ భానుఁ డటులుగా శివుండనెడు నేనె
తలఁప నహంకారతత్త్వంబుగా సంద్ర ముదరంబుగా వృత్రహుఁడు మొదలగు
- తే. నట్టి దిక్పాలకులు భవదమలబాహు
వులుగ నోషధిసముదయములును రోమ
ములుగ నంబుదములు కేశములుగ బ్రహ్మ
బుద్ధిగా నొప్పియుండంగఁ శ బొలుతు నీవు. 3౪౪ 916
- వ. ప్రజాపతి పురుషావయవంబుగా, ధర్మము హృదయముగా లోకావయవకల్ప
నుండగు పురుషుండవై నీవె యెసంగుదువు. అని పలికి మఱియు. 3౬ 917
- క. ఇసుమంతయేని చ్యుతిఁగన, కెసఁగు స్వరూపంబు గల్గు శ నీశా! ధర్మం
బు సరిగ రక్షింపఁగ లోకసమితికిఁ మేలు గూర్చఁగఁ ట్లితిమిఁదన్. 3౬౪
- తే. నీదునవతారములు గల్గు శ నీరజాక్ష
తావకానుభావంబున శ నేవరుసఁగ
నేడు భువనంబులను మేమ శ యేలువార
మనుచు భావించుచున్నార శ మాత్మలందు. 3౭ 919
- వ. మహాత్మా! నీవు సజాతీయరహితుఁడవై యాద్యపురుషుఁడవై శుద్ధుఁడవై స్వప్ర
కాశజ్ఞానస్వరూపుఁడవై విజాతీయరహితుఁడవై సర్వహేతువై కారణాంతర
మేదియుఁ గానక పరమేశ్వరుండవై వెలయుదువు. సమస్తవిషయప్రకాశ
నార్థంబు నిజమాయాయోగమునం జేసి ప్రతిశరీరమునందును విభేదముగల
వానిరీతిం గనఁబడుచుండువు. మేఘసమాచ్ఛాదితుండగు భాస్కరుఁ డానీడచే
లోపలిరూపంబులనెల్లఁ బ్రకాశింపఁజేయుచందంబున నీవాత్మకార్యమైన యహం

కారముచే నావృతుండవయ్యు సర్వదా స్వప్రకాశుడవుగావున నుపాధి
భూతములైన గుణములచేత నుపహితులగు గుణయుక్తులను బ్రకాశింపఁ
జేయుదువు భవంతాయావిమోహితులై మానవులు పుత్రకశత్రుగృహదులయం
దాసక్తులై సంసారమహాదుఃఖసాగరమున మునుంగుచుఁ దేలుచు మరల
మునుంగుచుఁ దేలుచు నిట్లుపరిభ్రమించు చుందురు. కర్తాధ్యక్షుండ వగునీచే
నొసంగఁబడిన యీమానవశరీరముం బొందియు నిర్జితేంద్రియుడై భవదమల
పాదపద్మముల నారాధింపని వాఁ డాత్మవంచకుండగుటయే గాక శోచనీయుండు
నగు. అనాత్మభూతవిషయములకై యాత్మయుఁ బ్రియుండు నీశ్వరుండునగు
నిన్ను విడుచువాఁడు విషమే యగునని యమృతమును బరిహరించినవాఁ డగు
నని మఱియు నిట్లనియె. ౪౨

920

చ. వనజదళాక్ష! నేను సురభవర్యులు బ్రహ్మయు నిర్తలాత్తులౌ
మునులును నిన్ను నాత్మమయు శ భూరితరప్రియు నీశ్వరున్ ముదం
బున సకలప్రకారములఁ శ బూనికమీఱఁగ నాశ్రయింతు; మీ
వనఁగ జగంబు పుట్టుటకు శ నయ్యదివృద్ధిని బొందు మాడ్కికిన్. ౪౩

921

ఆ. విలయమొందుటకును శ వెలయుదు కారణ
మవయి సముడ వనఁగ శ వివిధభూత
సుహృదుడ వన మఱియు శ శుభదుడ వనఁ బ్రశాం
తుడ వనంగఁ బొగడఁబడుదు వభవ! ౪౩౪

922

సీ. నీవ చూడఁగ భూరిశదైవతంబ వనన్య మనఁగ నొప్పారుదు శ వద్వితీయుఁ
డవు చరాచరనామక వివిధప్రాణుల కరయ నధిష్ఠాన శ మగుదు పీఠ
యిట్టిమహాత్వంబున నే పొందియున్నట్టి నిను భవమోక్షార్థ శ మనయ మేము
భజించుచుందుము; బాణుఁ డీతఁడు నన్ను భజించువాఁడు నేవకులలోన

తే. నిష్ఠుడగు వాఁడు నావెంట శ నెప్పుడుతిరుగు
వాఁడు గావున దేవా! యశభయ మొసఁగితి
మున్ను ప్రహ్లాదుపై నిడి శ యున్నసుప్ర
సాదమును వీనిపైఁ జూపు శ సరసిజాక్ష! ౪౩౫

623

చ. అనుటయుఁ గృష్ణమూర్తి యను శ నాదృతి నోభగవానుఁడా! మనం
బున నెదికోరి పల్కితివా శ పోలఁ దలంపఁ బ్రియంబు నీ కెదో
యొనరుతు మేము దాని మహిమోజ్జ్వల! నీ కెదియూఁ బ్రియంబు మా
కును నదియేప్రియం బగును శ గోరి య దెవ్విధి నిశ్చయించితో. ౪౬

924

క. అనుమోదించితి దానినె, వినుమా బలిపుత్రుఁడౌను శ వీడు గనుక నా
కును వీనిఁ జంపరా దే,లన నేఁ బ్రహ్లాదునకు మహాభక్తునకున్. ౪౬౪

925

- మ వరముం బ్రీతి నొసంగినాడ మును నీవంశంబుఁ ద్రుంపం జుమి
నిరతిన్ మించి మహేశ! యట్టులయినన్ శ నీకిష్టుఁడేయైనఁ గా
వరముం బూనిన వీని నిట్లడఁపఁగా శ వాంఛించి యీవీనివౌ
కరముల్ త్రుంచితి భూమికిన్ భరముగాఁ శ గన్పట్టు సైన్యంబులన్. ౪౭ 926
- క. పారిపుచ్చితి నోదేవా, కరుణన్ బాహువులు నాల్గు శ ఖండింపక యా
శరునకు వీనికి నిచ్చితి, జరామరణహీనుఁడౌచుఁ శ జరియింపఁ దగున్. ౪౮౪ 927
- ఆ. భయము దేనివలనఁ శ బడయక నీపార్ష, దులను ముఖ్యుఁడౌచుఁ శ జెలఁగుఁగాక
యనియె; బాణుఁ డిట్టు శ లభయమిచ్చిన హరి, కపుడు శిరసు నేలనంట మ్రొక్కి.
- మ. అనిరుద్ధాఖ్య నుషాసమేతముగ దివ్యస్యందనం బెక్కివ
చ్చునటుల్ యత్నముచేసి తోడ్కొనుచుఁ గృష్ణుం జేరవచ్చెన్ జనా
ర్దనుఁ డక్షౌహిణినేన తన్మౌలువ నంతన్ దివ్యవస్త్రాదికం
బునఁ జక్కంగ నలంకృతుండయి యుషం శ బూబోడిమిన్నం దమిన్. ౫౦౪ 929
- క. జతగాఁ గొని యనిరుద్ధుఁడు, మతి మోదము పొంగ రాఁగ శ మన్ననలన్ ద
ద్దితిజేంద్రు నిలిపి పురమున, కతిజవమునఁ బోయె హలధరరాదియుతుం డై. ౫౦౮
- చ. హరుఁడును సాగనంపె; హరి శ యంత ధ్వజంబులఁ దోరణంబులన్
బురము స్వలంకృతంబగుచుఁ శ బొంకముగాఁ దగియుండ మార్గచ
త్వరములఁ గుంకుమోదకము శ బాగుగఁ జల్లి యలంకరించియుం
డ రమణఁ జేరఁబోయెను జనంబులు సంతస మబ్బుచుండఁగన్. ౫౧౨ 931
- క. ఆనకదుందుభి శంఖ,ధ్వజంబులు చెలఁగ వచ్చి శ త న్నైదురుకొనం
గా నెలమి సత్కరింపం,గా నళినాటుండు ద్వారకా నగరంబున్. ౫౧౪ 932
- క. పురజనులు సుహృదయులు భూ,స్మరవర్యులు గౌరవింపఁ శ జొచ్చె; నెవం డీ
హరివిజయము శంకరుతో, జరగిన సంగ్రామకథ నుపగికాలమునన్. ౫౧౬ 933
- క. మేలుకొని సంస్మరించునొ, చాలన్ మేలొందు నతఁడు శ జయమొందు నదే
వేశఁ బరాజయ మెన్నం, గాలేకుండంగ మెలఁగుఁ శ గంజాతుకృపన్. ౫౧౮ 934

అ టు వ ది నా ల్గ వ య థ్యా య ము.

— నృగమహారాజచరిత్రము. —

- చ. అని హరిదౌచరిత్రము మహాసుకృతప్రదమున్ వచించి యి
ట్లనియె శుకుండు సాంబముఖు శ లై న యదుప్రవరాత్తజన్తు లె
ల్ల నొకదినంబునందు సువిలాసము మీఱఁగఁ జారుభానుఁ డిం
కను గదముఖ్యులుం గలిసి శ కాననమందునఁ గ్రీడ సల్పఁగన్. ౪ 935
- సీ. ప్రద్యుమ్నముఖ్యులు శ రమణమీఱఁగరాఁగఁ జని యుపవనమునఁ శ జాలసేపు

విహరించి విహరించినవే జలముంగ్రోలు నాసక్తి త్వరపెట్టె నందునందు
సలిలాశయంబుల నజాడల నరయుచు బాధోవిహీనకూశలమున నొకట
నత్యద్భుతాకృతీయగు జంతు మొకఁడుండఁ గాంచి; రాజంతువు నత్తాధరంబు
తే. వలెఁ గనంబడెఁ గృకలాస న మలఘుభయద
మద్ది యగు దానిఁగాంచుచు నచ్చెరువును
దయయుఁ బురిగొన దాని నెత్తంగఁ దలఁచి
జతన మొగిఁజేసి యంతట న సాహసమున. 3 936

క. ఇదిపైకి రాఁగఁ జాలదు, గదయని చర్మంపుఁద్రాళ్లఁ న గట్టియు దృఢతఁ
గదిరిన తాంతవపాశస,ముదయమునం గట్టియుం బ్రమోదముపొంగన్. 34

ఆ. పైకి లాఁగఁజూచి న పౌరుషమెల్ల వ్యర్థముగాఁగ నింకఁ న దమరు దాని
నెత్తి పైకిఁజేర్చు నెత్తఁజేరి దగ మని, తలఁచి పోయి హరికిఁ న దెలిపి రద్ది. ౪ 938

సీ. పరమోత్సుకంబున న బాలకుల్ పలికిన విని భగవంతుండు న విశ్వభావ
నుఁడు పద్మదళనయననుఁడు కృష్ణుఁ డప్పుడె యాచోటికిఁ వచ్చి న యందు నున్న
యూసరవెల్లిని నొగి లీలనే సవ్యకరమునఁ బయికెత్తె న బరమకీర్తి
యగుహరి నిరుపమహస్త సంస్పర్శమాత్రమున నూసరవెల్లి న తత్క్షణంబ

తే. తనువు దానిని విడనాడి న తప్తహరి, భర్తవర్ణంబునం దగు న వపువు గ్రాల
నద్భుతకలాపములు తగనంబరములు, మాల్యములు మిగులం దాల్చినమహితరీతి.

చ. తను వమరంగ దివ్యుడయి న తద్దయుఁ బొల్చె ముకుందుఁ డాత్మ నా
తని జననప్రకారమును న దాను సమగ్రముగా నెఱింగియున్
జనులకుఁ దచ్చరిత్రమునఁ న జాల నెటుంగఁగఁ దెల్పవచ్చు క
ర్మనియతి నన్నకోర్కి బహుమానము మీఱఁగఁ బల్కె నివ్విధిన్. ౬4 940

తే. ఓమహాభాగ! యెవ్వడనో? సమస్త, జనసమాధృత రూపంబునను వెలుంగు
చున్నవాడవు నిన్ను నేనొక్క దేవ, వర్కుఁగా నెన్నువాడ ద్రువంబుగాగ.

చ. ఒనరిచి తెట్టికర్తము? నదొప్పనియీస్థితి నిన్నుఁ బొందఁ జే
సెను, గడు మంగళంబులఁ బ్రసేదించి గాంచినవాడ వంచు దోఁ
చెను నినుఁగన్నయంతనె వశింపుమ యున్నదియున్నయట్లు దా
నిని వినఁగోరువార మది న నీవెఱిగింపఁగ నర్హమైనచోన్. ౮ 942

చ. నరపతి యయ్యనంతుఁడు జనంబులకెల్ల నెటుంగఁజేయ నీ
చరితముఁ జెప్పుమం చడుగ న సారసమిత్రసమానకాంతి వి
స్ఫురదురు సంతోషమకుట న శోభితశీర్షము మాధవాంఘ్రిపం
కరుహయుగంబు సోకునటు న గాఁ బ్రణమిల్లి వచించె భక్తితోన్. ౯ 943

మ. నరభేషంబును వేడ్కఁబూనిన జగన్నాథా! నృగుం డన్న భూ

వరుడన్ భూరియశంబునన్ వెలసి యిత్తోకుండు నానొప్పు రా
డ్వరుసూనుండ వదాన్యు లింద అనుచుం శ బల్కంగ నావేశ నా
చరితం బించుక సోకియుండు భవదశ్చశ్రోత్ర రంధ్రంబులన్. ౧౦ 944

సీ. అన్ని భూతములకు శ నాత్మ సాక్షిగ నొప్పి కాలబలమున వ్యాఘ్రభూత మొంద
నట్టి దృష్టిజెలంగు శ నట్టి నీకుం దెలియని దేమియుండు నశ్చైత్య న నీదు
నానతిఁ దలఁదాల్చి శ పూనెదఁ జెప్పంగ నిసుకలు భూమియం శ దెన్నిగలవొ
యాకసంబునఁ జుక్కలమరియుండునొ యెన్ని వర్ష ధారలసంఖ్యవఱలునెంతో
తే. యన్ని గోదానములఁ దగినట్టివారి, కేను జేసితి ధేనువు శ లెట్టివనుచు
సంశయించెదొపాలనొసంగునవియు, వయసు మిక్కిలి వెలయంగవఱలునవియు.

*క. ఎవ్వరి కేబాధయు లే, కివ్వసుధం దిరుగు సాధువృత్తి గలిగియే
మవ్వపుగుణములు రూపము, నివ్వటిలఁగ నొప్పునవియు శ నీరజనాభా! ౧౨౫

తే. కపిలవర్ణము గలవియుఁ శ గాంచనంపుఁ
బూత శృంగంబులం దగఁ శ బొలుచునవియు
గౌరిజలన్ రూప్యభూషానికర మలరఁగ
మంచి వస్త్రంబులం గప్ప శ మించునవియు. ౧౩ 947

క. సుమమాలాలంకృతిచే, నమరియు నొప్పారువాని శ న్యాయముగా ద్ర
వ్యమునిచ్చి కొన్న వాని ని,యమునన్ నే నిచ్చినాడ శ నంబుజనేత్ర! ౧౩

సీ. సాధ్వలంకృతులయి శ సచ్చలగుణములు గలిగి సత్యవ్రతముల నొనరిచి
తపమున విఖ్యాతి శ తగ బ్రహ్మవాదులై సాధువులై వయస్సాంద్రులగుచుఁ
జాల దరిద్రులై శ సత్కుటుంబముగల్గి వెలయు బ్రాహ్మణులకుఁవిమలభక్తి
దాన మొసంగితి శ ధేనువారంబుల నావులనే కాక శ యవనిభాగ

తే. ములను స్వర్ణంబులన్ గృహామ్ముల హయముల
గజములను దాసి కాయుతిఁ శ గన్నియలను
దిలల రజతంబు మఱియు శరయ్యలను వస్త్ర
ములను మణులను గృహవస్తువుల నొసంగితి. ౧౪౫ 949

క. క్రతువుల నొనరించుచు విధి, హితములుగఁ దడాకవాపి శ కేష్టక్రియలన్
జతనమునం జేసితి శ్రీ, పతి! భగవత్ప్రీతిఁగోరి శ పాడుపడితిఁ జూ! ౧౪౬ 950

చ. ధరణిసురోత్తముం డొకఁడు శ దానము నావలనన్ గ్రహించి మం
దిరమున కేగఁ దృప్తిమెయి శ ధేను వదెట్టులొ తప్పిచేరె శ్రీ
వర! మును పున్నమచ్చికను శ వచ్చి మదీయములై న గోవులన్;
జరగినకార్య మీయది నిజంబుగ నే నెఱుంగన్ రవంతయేన్. ౧౪౭ 951

* “పయస్విని భరణీశ్శీల రూప గుణోపపన్నాః కపిలాహేమశృంగీః” అని మూలము.

- చ. అనుదిన మిచ్చుదానములయందును దానినిగూడ నొక్కవి
 పునకు నొసంగితికా నియతఁ శ బూనియె యాద్విజపుంగవుండు దా
 నిని గొనిపోవుచుండ నిది శ నీకెటు లబ్బెను నాదియే సుమీ
 యని మును దానిఁగైకొనిన శ యాద్విజుఁ డాతనితోడఁ బల్కుఁగన్. ౧౬౫
- ఉ. రెండవసారిధేనువుఁ బరిగ్రహరీతిని గొన్న భూసురేం
 ద్రుండు నృగుండు దానముగ శ ధూర్త! యొసంగెను దీని నిప్పుడే
 యొ డనకుండఁ బొమ్మనియె శ నుద్ధతిమీఱఁగ వార లిర్వు రో
 యండజవాహనా! తగవులరాడఁగఁ బూనిరి తన్ని మిత్తమే. ౧౭ 953
- చ. తమతమపంతముల్ నెఱుప శ దా రెదలందును నిశ్చయించి వా
 దములను సల్పి నాకడకు శ దానిని గొంచును వచ్చి యిచ్చి యా
 ది మరల నీవె దొంగిలితి శ దీనిని ధర్మ మే యిద్ది నీకు నం
 చు మఱియు నిన్ని సారులనఁ శ జొప్పడనట్లు వచించిరోహరీ! ౧౮ 954
- క. ఆమాటలు చెవిపోకిన, నామది భ్రమ మంకురించె శ నళినాథా! నే
 నీమాడ్కి ధర్మసంకట, మే మది నేచంగ వార శ లిర్వురఁ గనుచున్. ౧౯౫955
- సీ. ప్రార్థించితిని మేటియావుల నొకలక్ష మీకొసంగెద నాకు శ మీర లిండు
 ధేనువు నిద్దాని శ నేను మీకింకరుండను సుంతయేఁ దెలియను నిజంబు
 వార్త నిద్దాని నావలన సాగినయపరాధమాటను ననుగ్రహ మునుపుడు
 ఘోరమా నరకమౌకూపంబునంబడు చున్న యీదాసుని శ నన్ను నిట్టి
- తే. ధర్మసంకటమున నుండి శ తగు సముద్ధ
 రింప మీకని యెంతప్రార్థింపఁ దగునో
 యంత వేడితి మును గొన్న శ యవనిసురుండు
 కోపసంయుక్తిఁ బల్కె నో శ ఊణినాథ! ౨౦ 956
- క. ధేనునియుతము నొసంగిన, నేనంగికార మాన శ నిది నిజ మనుచుం
 దా నేగెను రెండవయతఁ, డోన్మప! పదివేల నాల శ నొగి నిచ్చిననున్. ౨౦౫
- ఆ. దీని మాని వాని శ నేను గైకొన నని, పలికి వెడలిపోయె; శ జలజనేత్ర
 కాలయోగమునను శ గాలుని దూతలు, యముని కడకు నన్ను నతిజవమున.
- క. కొనిపోయి రాదిదేవా!, వనజాతా! లోకనాథ! శ వైనస్వతుఁ డం
 త ననుం గన్గొని రాజా!, మును పాపం బనుభవింపఁబూనఁ దలఁచితో? ౨౧
- క. మును పుణ్యా మసుభవింపం, గను దలఁచితో? చెప్పవయ్యోత్తౌపాలక! నీ
 వొనరించినదాన వ్రజ, జనిత మహాపుణ్యఫలము శ సమధికము సుమీ. ౨౨౫
- క. ఇది యంతము దానికి ననఁగఁ దగక యెంతయును లోకకళగణమున వెలయు
 మది నెన్ని పలుక వయ్యా!, మొదట నదే ఫలము నొందఁ శ భూనెద వనినన్.

చ. తొలుతనె పాపముం గుడువఁగ దోచెడు నా కని పల్కినాడ; నా
పలుకు వినంగనే యముఁడు శ పల్కెను వే పడవయ్య యంచు నో
జలరుహనాభ! యంతటనె శ ధృష్టలిపైఁ బడునప్పు డేను ని
మ్ములఁ గృకలాసమైన విధముం గనుఁగొంటిని మాటలేటికిన్. ౨౪ 962

చ. ధరణిసురేంద్రభక్తుడ వదాన్యుడ నీకును దాసుడన్ మహా
పురుష! యివిన్నియుం గలుగఁ శ బూజ్యుడవై తగు నిన్నుఁ జూడ ని
ర్భరసుశృతంబునన్ మదిని శ బర్వెడువేడుక నుండునాకు నీ
కరుణను బూర్వసంస్మృతి తగఁ జెలువారెడు నిప్పుడున్ విభూ! ౨౫ 963

సీ. యోగీశసమితికి శ నుపనిషద్జ్ఞానంబునను బరిశుద్ధమై శ తనరుచిత్త
మునఁ దలంపఁగఁదగి శ యనుపమానుడవయి పరమాత్మవగు నీవు శ భక్తవరులు
కొకయుండెడు వారికన్నుల కగపడ వరయ భవాపవగ్రార్హులైన
వారికే యగపడువాడ వట్లయ్యును భూరిశోకమహాంధ శ బుద్ధియైన

తే. నాదు కన్నుల కగపడి శ నావొ యెట్లు
తెలియఁజాలక యున్నాడ శ దేవదేవ!
యోజగన్నాథ! గోవింద శ యోమహాను
భావ! పురుషోత్తమా! మహాపావనయశ! ౨౬ 963

క. చ్యుతిలేక వెలయు దేవా!, ప్రతిలేక వెలుంగుతేడ! శ పరమాత్మా! లో
కతతికిఁ బ్రాపగు నృహరి!, దితిజాంతక కృష్ణ! దివ్యతేజా! శౌరీ! ౨౭ 965

క. సురనాథ! హృషీకేశా, పరమేశా! దివ్యగతికిఁ శ బల్విడి పోవన్
గరుణ ననుజ్ఞ నొసంగుము, హరి! నే నెందున్న నీపదాంభోజములన్. ౨౮

చ. అనవరతంబు నామది మహాదృతిమై స్థరియించునట్లు నా
కును వరమిమ్ము బ్రహ్మమన శ గోపతియేయన సర్వభూతసం
జనననిదానమం చనఁగ శ సర్వవిభుండన వాసుదేవుఁ డం
చనఁగ ననంతశక్తి యన శ నచ్యుతుఁ డంచన నొప్పు వాడవై. ౨౯ 967

క. సతము వెలుంగుచు యోగ, ప్రతతికి నాథుండవగుచు శ భాసీలైడు న
చ్యుత! నీకొనరింతు నమ, స్కృతు లని యానృగమహిశశశేఖరుఁ డంతన్. ౩౦ 968

చ. వలగొని మస్తకంబు హరిభవ్యతమాంఘ్రి సరోజయుగ్మసం
కలితముగాఁగ మ్రొక్కి చనఁగఁ దగు రాజ! యటంచుఁ గృష్ణుఁ డి
మ్ములఁ దన కాజ్ఞ చేయఁ గొని శ భూరివిమానము నెక్కి యెంతో వే
డ్కులఁ దను నెల్లరుంగనఁగఁ శ గ్రన్నన నేగను నాకసీమకున్. 3౦ 969

సీ. దేవకీతనయుండు శ దేవదేవుండు బ్రహ్మణ్యదేవుండు కృష్ణుఁ శ డంత ధర్మ
మతియాట భూపాలకుండలముం దానె శాసించుటకుఁ బరిజనులఁ గాంచి

భగవంతుడౌట నివ్వడువున భాషించె; గంటిరే నృగమహీశకాంతుని గతి
 బ్రహ్మస్వ మించుకే శ భావింప కెవ్వడే ననుభవించిన నది శ యగ్నివంటి
 తే. తేజ మొప్పారువానినే శ దీప్రశక్తి
 నాశ మొందించుఁ గాని యోన్నంగ దక్క
 దింతవట్టు నిజంబు; మే శ మీకుల మను
 కొనెడు నవ్వారిమాట యోమనఁగవచ్చు. 32

970

*క. వినుడే హాలాహలమును, మనమున విషమంచుఁ దలచు శ మహి దానికి నొ
 ప్పును గాంచఁ బ్రతీకార, మ్మనునది; బ్రహ్మస్వమె విష శ మనఁబడుఁ జుండీ! 33
 క. దానికిని బ్రతీకారము, గానంగా రా దదెట్లు శ గాంచిన విషమో
 తా నడఁచుఁ దిన్న వానిఁ గృ, శానుఁడు చల్లారు నీరుశచల్లిన మాత్రన్. 334
 సీ. బ్రహ్మస్వ మనుపేరఁ శ బరఁగెడునరణియం దుద్భవించినయట్టి శ హుతవహుండు
 సహమూలముగనె వంశంబును వహియించు; ననుమతివడయక శ యనుభవింపఁ
 బడిన బ్రహ్మస్వము శ వరుసఁ దన్నుం బుత్తుఁ బొత్తు నీమువ్వరఁ శ బాడుచేయు
 బలవంతముగఁ గొన్న శ బ్రహ్మస్వమో వానిఁ దండ్రియాదిగఁ బదితరములవఱ
 తే. కంతమానక తరువాత శ నతనికొడుకు

మొదలుగాఁ బదితరములఁ శ బూనిచంపుఁ;
 గాన దానిని గోరెడు శ మానవులును
 నారకముఁ బొందఁ గోరెడుశవారె తలచు. 334

973

చ. కనుకనె రాజలక్ష్మీయు నశుండత నున్నదటన్న యమ్మదం
 బునఁ దమనాశముం దెలియఁబూనరు నారకహేతు వంచునున్
 మనమున నెన్న రట్లగుట శ త్కృపతు లెంతయు మూఢులౌదు; రా
 త్తనియతిఁ గల్గి శాంతులయి శ మంచికుటుంబము లొప్పునద్విజుల్. 334 974

క. ధరనుండ వారిద్రవ్యము, హరించినన్ వార లేడ్వ శ నతులవలనం
 దొరఁగెడు నశ్రుకణంబుల, ధర పాంసువు లెన్ని చక్కఁదడుపంబడునో? 324

ఆ. అన్ని వత్సరంబు శ లారాజులును వారి, కులమువారు నరకకూపములను
 బడి సమస్తఘోరశబ్దలఁ గాంచుచు, నుందు రామహార్తి శ యుగ్రమగును.

౧. యాతనాకూపము శ లతిఘోరరూపమ్ము లగుచుఁ గుంభీపాకశముగ గణింపఁ
 బడునవి యాఖ్య నెవ్వఁడు బ్రాహ్మణునకు జీవనముగాఁ దా నొసంగినదిగాని

* “నాహం హాలాహల మ్మనో విషయస్యప్రతిక్రియా, బ్రహ్మస్వంహివిషంప్రాక్తంనాస్యప్రతి
 ధిర్భువి.” 33. “హినస్తి విషమత్తారం వహ్నిరద్భిఃప్రశామ్యతి, కులంసమూలందహతి బ్రహ్మస్వారణి
 గావకః.” 34. “బ్రహ్మస్వందరనుజ్ఞాతం భుక్తంహంతిత్రిపూరుషం, ప్రసహ్యతుబలాద్భుక్తం దశ
 ార్యాదశాపరాన్.” 35. అని మూలము.

- పరులిచ్చినదిగాని శ హరియించునో యటువదివేలవర్షముల్ శ వాడు మలము
నందును గృమిజన్తశమంది యుండును; బ్రహ్మధనమున కాశించు శ మనుజపతులు
తే. స్వల్పమగు నాయువొంది రశణాంగణముల
నపజయంబును బొంది రాశజ్యంబునుండి
భ్రష్టులయి దీనతంబొందుశవారు గాన
వలదు వల దట్టిద్విజుల ద్రవ్యంబునాకు. ౪౦ 977
- క. మనుజేంద్రులు దానిం గొని, జననాంతరములను వారు శ సర్పంబులుగా
జనియింతురు గావున నా,ధన మింతయు వలదు నాకు శ దారుణ మగుటన్. ౪౦
- క. మీరు మదీయులె యేనిక, ధారణిసురు లెట్టితప్పు శ దా రొనరిచినక
వారికి ద్రోహముసేయకు, డారీతిం గొట్టువానిశనై నం గ్రుధచేన్. ౪౦౪ 979
- క. అనిశము శపించుచుండిన, ననుమానములేక భక్తిశనవ్వారికి వం
దనము లొనర్చుచు నుండుడు, ధనమే జ్ఞానంబుగాఁగఁ శ దగుదురుగానన్. ౪౧
- *క. ప్రతిసమయంబునను సమా, హితమతినై భూమిసురుల శ కె ట్లేను నమ
స్కృతు లొనరుతునో మీర, వివితమునఁ బ్రణమిల్లుఁ డెవఁడుశవిధి నిద్దానిన్.
- తే. ఆదరింపక స్వేచ్ఛమై శ నవనిదిరుగు
నట్టివానిని దండింతు శ నని యెటుఁగుడు;
బ్రహ్మణధనం బపహరింపఁబడు నదెవరి
వంకఁ దెలియకయేని యశవ్వాని నదియు. ౪౨ 982
- క. నరనాథు నృగుని భూసుర, వరుగో వట్లుగ నధోభువనమునఁబడి భీ
కరకష్ట మొందఁజేయును, బరికింపుం డివ్విధంబు శ భావములందున్. ౪౩ 983
- చ. అని యిటు లోకపావనుఁ డశఘాంతకుఁ డాభగవంతుఁ డాదృతిక
ఘనతరధర్మమార్గము నిశకామము ద్వారకయందు నున్నయ
మ్మనుజులకెల్లఁ దెల్పి నిజశమందిర వల్లనఁ జొచ్చె వారలుం
దనదగు దివ్యబోధమున శ ధర్మముఁ బూనుదు రన్న నమ్మికన్. ౪౪ 984

అ టు వ ది యై ద వ య ధ్యా య ము.

— బలభద్రుడు గోకులమున కరుగుట. —

- చ. హరిచరితంబు తెల్పి యిటు శ లాశుకయోగి పరీక్షిదాఖ్యభూ
వరునకు రామువార్తలను శ భవ్యతమంబులఁ దెల్పుఁబూని యో
ధరణిప! యీశ్వరుండు బలదర్పసమగ్రుండు రాముఁ డొక్కనాఁ
డరిగె రథంబునెక్కి సుహృదావళిఁ గన్గొనుకాంక్ష పైకొనన్. ౧ 985

* “యథా హం ప్రణమేమిషా ననుకాలం నమాహితః” అని మూలము.

- క. గోకులముఁ జొచ్చి యటఁ బ్రీత్యాకలితమనస్కు లగుచు శ నరుదెంచి త్వరన్
జేకూరెఁ గనఁగ నిప్పటి, కీకమనీయాంగు ననుచు శ నెల్లపురుషులున్. ౧౪ 986
- క. వనితామణులున్ బిగ్గం, దనుఁ గౌఁగిటఁజేర్చ భక్తిఁ శ దలిదండ్రుల ప
ద్వనజములకు మ్రొక్కి ముదం,బున వారలు దీవనలను శ బొదలెడు వేడ్కన్.
- క. ఒనరిచి సంతృప్తిం గన, మనమునఁ దా నలరె; నంత శ మహిళామణి య
న్ననుతిం గనిన యశోదయు, జనకుఁడు నందుండు మదుల శ సంతస మొప్పన్.
- సీ. దాశార్వా! జగదీశ! శ తల్లిదండ్రుల మగు మమైప్పు నీవు నీతమ్ముఁ డెలమిఁ
గాపాడుచుండుండు శ కన్న వారముగద యని పల్కుచుం బుత్త్రునంకపీఠ
ములఁ జేర్చుకొనుచుఁ గౌఁగిళుల ముద్దాడుచుఁ గన్నులనీ రొగిఁగలువలుగఁ
బ్రవహింప మదిఁగలఁప్రమదంబుఁ జూపిరి; రాముఁడు తనకంటెఁ బ్రాయమందుఁ
తే. బెద్దలగు వారికెల్లను శ విధియుతముగ
వందనము చేసి పిన్నలొ శ వారు మ్రొక్కి
వయసునకుఁ దగురీతి నశవ్వారి కెల్ల
జరపె మర్యాదలను బంధుసమితి యలర. ౮ 989
- క. తనయీడుగల్గు గోపకు,లను గని హాస్యోక్తులను విలాసంబున నె
మ్మనము లలరంగ నాడుచుఁ,గనుచుం ప్రేమార్ద్రదృష్టిఁ శ గరములఁ గొనుచున్.
- తే. మఱియు నెన్నోవిధంబుల శ మమతఁ దెలుపు
నట్టిచేష్టల సాగించి శ యంత మార్గ
కష్టమది వాయ విశ్రాంతిఁ శ గైకొనుటయు
సుఖసమాసీనుఁడగు రాము శ చుట్టుఁజేరి. ౧ 991
- క. బలభద్రుఁ డసామయమును, సలలితవాక్కులను బ్రశ్నశసలపఁగఁ దమబు
ద్ధులు సరసిజనేత్రునిపయి, నలముకొనం ప్రేమ గద్గ శ దారవమొప్పన్. ౧౪ 992
- చ. పలికిరి గోపకుల్, త్వరను శ భద్రగుణాకర! రామ! యస్తదీ
యులు సుఖమున్న వారె తనశయుల్ సతు లెల్లరు మీరు మమ్మునుం
దలఁతురె యెప్పుడై న; గురుశదై వవశంబునఁ బాపచిత్తుడై
వెలసిన కంసభూమిపతి శ వీరరణంబునఁ జంపఁగాఁబడెన్. ౬౪ 993
- మ. మనవారెల్ల రదృష్టయోగమున దుశ్చింతానంబునం బొల్చుకం
సుని బాధావళినుండి ముక్తులయి రంభచున్ వింటి మోరామ! దు
ష్టనికాయంబును జంపి శత్రువులనున్ శ శౌర్యంబునన్ గెల్చి మీ
రనఘుల్ గావున దుర్గమాశ్రయముగా శ నందుంట భాగ్యంబెయా! ౭౪ 994
- మ. అనునంతన్ బలభద్రుదర్శనముచే శ నానంద ముప్పొంగఁ జ
క్కని నవ్వుల్ పొలయంగ గోపికలు పల్కంబూని రో రామ! ప

- త్తననారీజనవల్లభుండు శతపత్రస్ఫారనేత్రుండు స
జ్జనతాథారుండు కృష్ణుండు సుఖయే శ సత్యంబు వాక్రువ్వమా. ౮౪ 995
- చ. అతఁ డెపుడేఁ దలంచుకొను శ నాతలిదండ్రుల బంధుజాలమున్
మతిఁగల ప్రీతిఁ దల్లిఁ గన శ మాధవుఁ డొక్కపుడేని వచ్చునా?
సతతము తన్నుఁ గొల్చు మము శ సంస్కరియించునె? యమ్మహాభుజుం
డతిశయభక్తి మాదయిన శ యాపరిచర్యఁ దలంచునా? ప్రభూ!. ౧౦ 996
- చ. ఎవనినిమిత్త మేము జనశయిత్రులఁ దండ్రుల భ్రాతలన్ దనూ
భవులను సోదరీమణుల శ భర్తలనున్ వదలంగరానిబం
ధువులఁ ద్యజించినారమొ తననున్ మది నెప్పుడు నమ్మినామొ యా
సువిమలచిత్తలన్ మమునుఁ శ జొక్కపునార్తిని గుండునట్లుగన్. ౧౧ 997
- చ. ఘనమగు నెయ్యమున్ సడలఁ శ గా విడనాడియె పోయెఁగాదె; పో
వను సమకట్టునడై ప్రతిబంధ మదేటికిఁ గల్గఁజేయ రం
చనుదువొయ్యెమొ యాతఁడు మహాదృతిమీఱఁగ వేగ వత్తు న
న్న నుడిని మాదృశల్ సతులు శ నమ్మకయుండఁగ నేర్తు రెట్టులో. ౧౨ 998
- చ. అనిపలుకంగఁ గొందఁ అని, శ రల్లన మాటలనేర్పు కన్నడన్
మన సొకచోట నిల్వక సమస్తవిధంబులఁ బర్విడంగఁ జే
సిన యుపకారమున్ మఱచి శ చెప్పఁగరాని గతుల్ చెలంగ నొ
ప్పిన యలకృష్ణు నెట్లు పుటభేదనకాంతలు తెల్విగల్గియున్. ౧౨౪ 999
- ఉ. చిత్తములందుఁ గైకొనిరొ శ చెప్పఁగఁజాల మటన్నఁ, గొందఁ టొ
బిత్తరు లిట్లు పల్కి రభివృద్ధిని బొందెడు వేడ్కమీఱఁగాఁ
జిత్తముపల్లవించునటు శ చేసెడుమాటల సుందరస్థితా
యత్త మనోజ్ఞ దృగ్వితతి శ నాత్మగతస్థరతాప మెంతయున్. ౧౩ 1000
- క. చెలరేఁగి తమ్ము నేఁచఁగ, నలకృష్ణుని మాట లెల్ల శ ననృతమ్ములుగా
విల సత్యములని నమ్మిరి, జలజాతులు నాగరికత శ చాలఁగలిగియున్. ౧౩ 1001
- చ. అని పలుకంగఁ గొందఁఅని శ రంగనలార! మఱొక్కసుద్దులే
మనము వినంగ నర్హములు శ మాధవుముచ్చట లింకఁజాలు నా
వనరుహనేత్రుఁ డీమనలఁ శ బాసి యదెట్టులు ప్రొద్దుపుచ్చునో
మనకును శ్రీమనోహరునిమానినఁ గాలము సాగెడుంగదా! ౧౪ 1002
- క. అతనికి సుఖముగ నీమన, కతికష్టముగాఁగఁ గాల శ మరిగెడు ననుగూ
ధతమార్థము దేటపడన్, జతనంబునఁ బల్కిరిట్లు శ సమ్మద మలరన్. ౧౪ 1003
- చ. హరిచిటునవ్వులన్ నుడుల శ హరితరాయతపీక్షణంబులన్
సురుచిరభావముం దెలుపుఁజొక్కపు నెన్నడలన్ స్మరించుచున్

- బరమముదంబుఁ గూర్చుదగి శ భద్రదమా పరిరంభణంబునున్
బరిపరి సంస్కృతిం దగుల శ భామిను లేడ్చిరి ప్రేమభారతన్. ౧౫ 1004
- .మ. బలభద్రుండు బహుప్రకారముల సంభాషింప నాశ్వాసముం
గలుగంజేయ వలంతిగాన హరియుం శ గాంతాళికిం జెప్పు మం
చలరం బల్కిన నెన్నుడుల్ మిగుల సోహార్దంబు గల్గించువా
ని లలిం బల్కి యడంచె దాపభరమున్ శ నిర్దుల మానట్లుగన్. ౧౬ 1005
- సీ. రాముఁ డచ్చోటఁ జైత్రంబు వైశాఖంబు ననెడుమాసద్వయ శ మాదరమున
నివసించియుండి యానిశలందు నందున్న గోపికలకుఁ గలకొర్కులెల్ల
ఫలియించునట్లు నిశ్చలభాషణంబుల హరిచరిత్రంబుల శ నంతరంగ
ములు తృప్తి నొందెడుపోలిక వచియించుచుండెను; మఱియు నాతండుపూర్ణ
- తే. చంద్రకళల నెసంగుచు శ సాంద్రకుముద, పరిమళమిళ న్నరుత్తులు శ పర్వ నొప్పు
యామునోపవనంబుల శ నన్నుమిన్న, లాదరంబునఁ గొలువ నెయ్యమున నుండె.
- క. వరుణప్రేషిత వారుణి, పరమాదృతి వచ్చి యాయుపవనంబందుం
దరు కొటరంబునుండియుఁ, దొరఁగుచు వాసనలఁ దొప్పఁదోఁగఁగఁ జేసెన్.
- మ. బలభద్రుండును గోటరాంతరగళ శ ధృవ్యాసవోద్దామ థా
రలదౌ వాసనలన్ మరుత్తు కొనితేరన్ మూరుకొం చాదృతుల్
వెలయంగా నటకేగి శ్రీగణయుతిన్ శ వే త్రావె సంతృప్తిగా;
హలి యంతం దనుఁ గామినీమణులు గేయస్ఫూర్తి వర్ణింపఁగన్. ౨౦౪ 1008
- శా. దానున్ వారలఁగూడి పాడుచును జిత్రం బాసవస్ఫూర్తినెం
తే నామోదమునొంది మత్తిల లసద్దృష్టుల్ మదవ్యాకుల
త్వానూనారుణవర్ణతన్ వెలయఁగా శ నై రావతం బేగతిన్
శ్రీనాగాన్వితమై చెలంగు నటుగాఁ శ గ్రీడించె నిచ్చారతిన్. ౨౧ 1009
- సీ. సురదుందుభులు మ్రోగె శ సుమవృష్టిఁ గురియించి రమరులు గంధర్వులలాడిపాడి
రాబలభద్రుఁ డాయాసవమదమునఁ గుసుమదామము దాల్చి శ కుండలమ్ము
నొక్కదానిం దాల్చి శ చక్కని వైజయంతిని ధరియించి మోమును సరోజ
మును గేలినేయ నశ్వును జిందులాడఁగ నేదహిమాంబుభూషితుఁడు నగుచు
- తే. నీశ్వరుండౌట సలిలకేళీచ్చ యెసఁగ, యమునఁ బిలిచెను జెంతకు శ నరుగుదెమ్ము
త్వరగ; ననిపిల్వ నానది శ సురనుగ్రోలి, మత్తుఁ డయ్యె నితం డని శ మదిఁ దలంచి.
- క. ఆతనిమాటం గైకొన, కాతటి రాదయ్యెఁ జెంత శ కది గని బలుఁ డ
త్యాతతకోపము గదురఁగ, భీతికరంబైన హలము శ వెసఁ గొని పూన్కిన్. ౨౩
- క. దానిదగు నగ్రమును యము,నానదికిం దగులఁజేసిననుఁ దృణముగ నీ
మానసమునఁ బాపమతీ!, కానక భావించి తీవుఁగావున నింకన్. ౨౩౪ 1012

- క. నే నెవ్వడనో తెలియం,గా నొనరుతు నిప్పటికిని శ గాని తలంపుం
బూనవుగద రా నిచ్చా, ధీనముగాఁ దిరుగు నిన్ను శ దృష్టమతి నిదే. ౨౪ 1013
- క. హలముఖమున శతశకలం,బులుగా నొనరింతుఁ జూడు శ ముగుదా! యని భీ
తిలఁ బల్కుచు నదలింపఁగ, నలశై వలినీవతంస శ మతిభయ మొప్పన్. ౨౫ 1014
- క. గడగడ వడఁకుచుఁ జిత్తము, తడఁబడఁగా యదుకుమారశతల్లజు మ్రొలన్
వడి నడుగులు సోకఁగాఁ, బడి రామా! రామ! దీర్ఘశబాహూ! ధీరా! ౨౬
- ఆ. నీపరాక్రమమును శ నే నెఱుంగనుజుమి, జగదధీశ! సత్వశాలి వగుచుఁ
దనరు నీవె యంశమున జగంబంతయు, దాల్తు వోమహాత్మ! శ తరమె పొగడ.
- సీ. భగవంతుడవగు నీపరమభావ మెఱుంగఁ జాలను విశ్వాత్మ! శ సకలభక్త
వత్సలా! శరణంబు శ భక్తితో వేడుచు దీనురాలనయిన శ తెఱవ నన్ను
వదలంగఁ దగుఁజుమ్ము శ సదమలకరుణచే ననుచుఁ బ్రార్థింప నాహలధరుండు
షడ్గుణైశ్వర్యైకశాలి కావున యమునాప్రదినీ ప్రార్థనమ్ము నాత్మ
- ఆ. నవధరించి వదలె శ నంత నాతఁడు దాని, జలములం గరేణు శ సమితిఁగూడి
గజవిభుండు వోలెఁ శ గాంతామణీయుతి, జలక మాడె వేడ్క శ సందడింప.
- చ. హలధరుఁ డిట్లు కేళి సలిలలాంతరమందు నొనర్చి యంతటన్
వెలువడి రాఁగ నయ్యమున శ వీరవతంసున కంబరద్వయం
బలఘమహార్హభూషణము శ లచ్చపుఁగాంతిని వెల్లువాని ను
జ్వలసుమహారముం బ్రియముసంధిల నిచ్చెను శ్రీలతాంగి యై. ౨౯ 1018
- చ. వరుణుండు హెచ్చరింప నిటు శ వస్త్రయుగం బసితాభ మీయ నా
దరమున వానిఁ గట్టుకొని శ తద్దయు వెల్లు సువర్ణహారమున్
గర మనురాగ ముప్పతిలఁగా మెడఁ దాల్చి సుగంధచర్పలన్
నిరుపమకాంతి నొప్పి యలనిర్జరనాయక హస్తీ నాదగెన్. 30 1019
- చ. యమునయు నిప్పుడున్ దను మహాబలశాలి హలాయుధుండు వి
క్రమమున నీడ్వఁగా నతులశగాఢబలుండగు రాముదోర్బలం
బు మనుజుకోటికిం దెలుపఁ శ బూనినయట్లు తదీయమార్గమం
దె మలయుచున్న; దిప్పగిది శ నిద్ధవిహారమునందుఁ దేలుచున్. 31 1020
- క. స్వవశీకృత చిత్తుండై, పువ్రుబోడుల మృదువిలాసములఁ జొక్కుచు మా
ధవు జ్యేష్ఠుఁ డుండఁగా గో,పవధూసంతతికి రేలు శ బహుశములయ్యున్. 3౧౫
- ఆ. ఒక్కరాత్రి వోలెఁ శ జక్కఁగా సాగెను;
భగవదంతికమ్ము శ పరమపురుష
దాయకంబె యగుట శ తథ్య మన్నవిధంబు
దెలుపు చుండుఁగాదె శ పలువిధముల. 3౨ 1022

అ టు వ ది యా అ వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుని గాశీరాజును వధించుట. ౧౦

- క. బలదేవుడు గోకులమున, కెలమి జనఁ గరూశ జనపదేశుడు సుంతే
దెలివిం గనమిం దానే, యిలలోనన్ వాసుదేవుఁ ఁ డెన్నఁగ ననుచున్. ౫ 1023
- క. ఇతరులు పొగడఁగ నిజమని, మతిఁ దలఁచుచుఁ బొండ్రకుండుఁ మాధవుకడ కు
ద్ధతి నొక్కదూతఁ బంపెను, ఊతి నజ్ఞులు కొంద అతనిఁ ఁ జేరి ముదమునన్. ౧
- సీ. వాసుదేవుడవయి ఁ వసుమతి నవతరించిన భగవంతుడఁ ఁ వనుచు; నీవె
జగదీశ్వరుఁ డవని ఁ సన్నుతుల్ చేయఁగ నవి సత్యములె యని ఁ యాత్మ నమ్మి
వాసుదేవునిగఁ దన్ ఁ భావించుచుంట నామందమనీషుండు ఁ మానులకును
దెలియశక్యముకాని ఁ యలఘుమార్గముగల హరికడకున్ దూత ఁ నంపి కృష్ణ!
- తే. ద్వారకానగరంబున ఁ బాలు రొక్క
బాలునిన్ రాజుగాఁ జేయుభంగిఁ దెల్పి
మాలినట్టి నినున్ దెల్వినమాలినట్టి
వారు ప్రభువుగఁ జేసినవార లనుచు. 3 1025
- క. తెలుపుందగు నని పనిచిన, నలఘుజవం బొప్పుబోయి ఁ యాదూతయు నా
జలజాతు ద్వారకాపురి, లలితసభాసీనుడయి చెరలంగెడు ప్రభునిన్. 3౪ 1026
- చ. కనుఁగొని తేఁడుచెప్పినది ఁ కాదన కంతయుఁ దెల్పె నిట్టు; లు
ర్విని విను వాసుదేవుడను ఁ విశ్వమునంగల భూతరాజిఁ గా
వ నవతరించినాడఁ దగుభంగిని గాచుచు నున్న వాడ నిం
క నొకఁడు వాసుదేవుఁ డనఁగఁ దగఁ డింతయు సత్యమకాఁ జూమి! ౪ 1027
- సీ. నిన్ను లోకులు పల్కుచున్న వారలుగద వాసుదేవుండని ఁ వార కద్ది
వ్యర్థమా సాత్వతా! ఁ యాత్మ నెటుంగక మాచిహ్నముల ననుమాన మెడలి
వేనిని దాల్చితో ఁ వాని వే వదలి నన్ శరణు వేడుమ యట్లు ఁ జరపవేని
సంగర మొనరుపఁ ఁ జనుదెచ్చు నామిఁది కని తెల్పె; నివ్విధి ఁ నల్పబుద్ధి
- తే. పాండ్రకుడు కాటులాడి తేల్పంగఁ బనుప
విని సభంగల యుగ్ర సేననృపముఖ్యు
లట్టై పకపక నవ్వి ఁ రా హరియు దూతఁ
గాంచి పరిహాసవచనముగఁ వచించె. 2౪ 1028
- క. ఓమూఢా! యేచిహ్నము, లే మెటుంగక తాల్చి కాటు ఁ లిట్లాడెదవో
శ్రీమద మయ్యది వదలఁగ, నే మాయఁగఁ జేయువాడఁ ఁ నెల్లన్ వానిన్. ౮
- క. నీమోముఁ గంకగృధ్ర, స్తోమమ్ములు కప్పి వేడఁ ఁ జిట్టును మూఁగం
గా మృతిగని శయనించిన, నామోదముమీఱఁ గుక్క ఁ లలముకొనంగన్. ౯

క. శరణ మ్మవి నీకగుఁజుము, పరికింపు మటంచు నీసుభాషితముల భూ
వరునకుఁ దెల్పు మటంచున్, హరి పంపిన దూత యెల్లఁగఁజేపొక్తుల్. ౧౦

క. కొని చనియె నేలికకుఁ దెల్పును; గృష్ణుఁడు రథమునెక్కి శ వడిఁ గాశీప
త్తనమును జేరెను; బౌండ్రకుఁ, డనూనకృష్ణప్రయత్న శ మది యెటుకపడన్.

తే. తా మహారథుఁ డౌటను శ దనబలంబు, లెన్నొ యతౌహిణులు వెంట శ నేగుదేర
పురము వెలువడి వచ్చె; నాభూమిపతికి, గాశిరా జెన్న మిత్రుండుఁగాన నపుడు

క. బలములు మూఁ డతౌహిణు, లలరెడు సంగ్రామకౌతు శ కాంచన్తతులన్
బలుపూన్నిరాఁగ వెనుకనె, కలహము చేయంగఁ దోడుఁగా వచ్చె వెసన్. ౧౧

సీ. హరి యంత నచ్చోట శ వరశంఖచక్రఖడ్గంబులు శార్ఙ్గంబు శ గదయు మఱియుఁ

శ్రీవత్సనామక శ చిహ్నంబు మొదలగు లలితలక్షణములఁ శ బొలుపుమిఱి

కౌస్తుభమణిఁ దాల్చి శ కమనీయవనమాలికాభిరాముండయి శ యమలరీతిఁ

బచ్చనిపట్టుదుఁవ్వలువలు ధరియించి గరుడకేతనమునఁ శ గ్రాలి దివ్య

తే. మకుటరత్నంబు మెఱయంగ శ మకరకుండ

లములు తళతళలాడంగ శ లలితరీతి

గానఁబడు పౌండ్రకుని భూమికాంతంఁ గాంచె

గృతకవేషమునం దనఁగతిఁ జెలఁగుచు. ౧౧౫

1035

క. రంగస్థలమున నర్తకు, భంగిం గన్పడెడువానిఁ శ బరికించి మహా
సంగరభూమిని నచ్చెరువుం గనుచున్ నవ్వె జడుఁ డశవుంఁగద! యనుచున్. ౧౧౬

క. పౌండ్రక కాశీరాజులు, వేండ్రము శత్రుక్షమేశవీరుల కెల్లం

దీండ్రముగాఁ గూర్చెడునట్టిండ్రౌటన్ గూడుకొని కడిందిమగటిమిన్. ౧౧౭

క. పరిఘంబులు శక్తులు తో,మరములు శూలములు గదలు శ మఱియుం బ్రాసో
త్కరయష్ట్రులు ఖడ్గంబులు, శరపట్టిసములును వైచి శ చక్రిఁ గలఁచినన్. ౧౧౮

చ. హరియును శత్రుయుగ్ద బల శ మల్లన నవ్వచుఁ జంపువేడ్కమైఁ

గరిహయరాజి స్యందననికాయముఁ బత్తిగణంబు నట్టె స

త్వరముగ ఖడ్గచక్రశరభారగదాహతులన్ యుగాంతభీ

కర దహనుండు భూతములఁ శ గాల్చువిధంబున నీటు చేయఁగన్. ౧౧౯ 1039

క. సేనలు విడిగిన వానిం, బోనీయక చక్రమునను శ భూరి రథములన్

దా నపుడు కూల్చె; ద్విరదవి,తానంబును హయవితతిని శ దటిగెం బెలుచన్.

సీ. కాల్బలంబులఁ జెండె శ ఖరములఁ ద్రుంచె నుష్ట్రంబులఁ జంపె నాసంగరమున

నయ్యవి కూలఁగా శ నాహవస్థల మది శూరులకుం దమిఁగూరుపంగఁ

జాలి కల్పాంతపువేళ భూతేశుని కేళికాస్థలమునుబోలి దారు

ణాకృతిగా నుండె శ నంతఁ గృష్ణుఁడు పౌండ్రకునిగాంచియోరోరికుమతివగుచు

తే. దూతముఖమునఁ జెప్పినరీతి నస్త్రములనె నీపైఁ బ్రయోగింతు శ మూఢ! నీవు
రిత్యదాల్చిన నాదుపేరిని సయితము, వదలునట్లుగఁ జేసెదఁబొరుషమున. ౧౯౫

క. అనిచేయలేక వెఱచిన, నినుఁ జొత్తును శరణ మనుచు శ నెఱి నాక్షేపిం

చెను గృష్ణుఁ డంతఁ దీవ్రశరనికరమున వానినిఁ విరఘుఁ జేసి వెసన్. ౨౦

చ. హరిహాయుఁ డుగ్రవజ్రమున శ నద్రినిబోలె సుదర్శనంబునఁ

శిరమును ద్రుంచె గాశిపతిశీర్షము కాయమునుండి సాయకో

త్కరమున వేలుచేసి ధరఁ శ గ్రక్కునఁ ద్రెళ్లగఁజేసి కాశికా

పురిఁ బడఁజేసె దామరపుష్పమొగ్గను వాయువువోలె లీలఁగన్. ౨౧ 1043

ఉ. ఈవిధి మచ్చరించిన మహిషునిఁ బొండ్రకు వానినెచ్చెలి

శ్రీవిభుఁ డట్టై త్రుంచి తమి శ సిద్ధులు స్వీయకథామృతంబు నే

ర్పావహిలంగ గానము మహాదృతిఁ జేయఁగ ద్వారకాపురి

బావనయాదవప్రకరభవ్యముఁ జేరెను వేడ్క పైకొనన్. ౨౩

1044

చ. అనిశము పొండ్రకుండు హరి శ నాత్మఁ దలంచుచు దానఁ గర్తృబం

ధనములు నాశమొందఁగను శ దామరసాక్షుని రూపమున్ ధరిం

చినయొక కారణమ్మునను శ జెచ్చెఱఁ దన్తయతం గనెన్ మహి

శనికరవర్య! కాశికను శ త్కాపతిదై తగుద్వారమం దొగిన్. ౨౪

1045

చ. నరపతిమస్తకంబు పడినం గని యేమిది యంచు విభ్రమం

బురుగతిఁ గాంచి కుండలము శ లొప్పుట నెవ్వరి మోమొ యంచు నీ

శిరమిట వ్రాలఁ గారణము శ చెప్పఁగఁ దోడ దటంచు సంశయా

తురులయి; రంత వారలకుఁ శ దోచెను భూపతిదే యటం చెదన్. ౨౫ 1046

చ. క్షీణిపతిమస్తకంబె యని శ చిత్తములం దగ నిశ్చయింపఁగా

నతని సతీమణుల్ తనయు శ లాపులు బాంధవు లెల్లపౌరులున్

హతుఁడగు రాజుఁగాంచి యిటులై తివె యోయవనీశ! నాథ! యం

చతిశయదుగ్ధివేగమున శ నందలు నేడ్చిరి దీనులై కడున్.

1047

ఉ. భూపతనూజులందుఁ గడుఁబూజ్యుఁడు శూరుఁడు నొసుదక్షిణం

దోపికమీఱఁ దండ్రికిఁ దిలొదకముల్ విధిమీఱ నిచ్చి నే

నీవితఁ జంపినట్టి రిపునేడ్డెఱఁ జంపి పితౄణ మీఁగెదన్

నాపరితాప మంతట విశనాశమునొందు నటంచు నెన్నుచున్. ౨౬

1048

చ. జతనము నిశ్చయించుకొని శ సత్వరమే సపురోహితుండు నై

వితతము పావనంబు విధివిశ్రుతమై తగుధ్యానయోగసం

గతిని మహేశ్వరున్ శివుని శ గామహారు హరుఁ బూజచేసి సం

తతమగు నిష్ఠనుండె; దనతండ్రిని జంపినవానిఁ జంపఁగన్. ౨౭

1049

చ. వర మడుగంగఁ బూనె; భగవంతుఁడు రుద్రుఁడు ప్రీతుఁడై నిరం
తరజపనిష్ఠనున్న నృపనాథతనూజుని మ్రోలదోచి య
వ్వరమిటు లిచ్చె భక్తవర! శ వారక సద్విజసంఘయుక్తి న
ధ్వరమొకఁ డాభిచారిక విధానమునం బొనరింపు మిత్తటిన్. ౨౯ 1050

సీ. ఋత్విజుల్ విధివిచారించి దక్షిణ హుతవహునందువేల్వఁగాఁ శ బంపు మట్టు
లగ్ని నారాధింప శ నాతఁడు ప్రమథులఁ గలిసియేతెంచు సంకల్ప మిద్ది
యరిది యబ్రహ్మణ్యునందుఁ బ్రయుక్తమై సాధింపఁగల్గు నీసరణి ననుచు
బ్రహ్మణ్యునం దిదేవరుసఁ బ్రయుక్తమై యైనఁ గర్తను జంపు శ ననెడుభావ

తే. మంతరస్థంబు గాఁ దగునట్లు పలికి
హరుఁ డదృశ్యుఁడు కాఁగ నాయర్థ మెఱుఁగ
కతఁడు దుర్బుద్ధి గావున శ హరికి ద్రోహ
మొనరుపం బూనె నేమగు శ నని యెఱుఁగక. 30 1051

చ. క్రతువున నందు మూర్తిగొని శ క్రౌర్యము కన్నడఁ గుండమందు నా
హుతవహుఁ డట్టై తోచెను; మహాగ్రములై పరితప్తతామ్రవ
ర్ణతఁదగు శ్శశ్రుకేశములు శ రాజిల నిప్పులఁ గ్రక్కునేత్రముల్
వితతములై కనంబడఁగ శ భీషణదంష్ట్రలు నట్టిభ్రూకుటుల్. 3౨ 1052

చ. కనుగొన భీతిదంబయి ముఖం బమరన్ దననాల్క నాకుకొం
చును దగు సృక్కిణీద్వయముఁ శ జొక్కుచు వస్త్రవిహీనుఁడై కఠో
రనిశితభీతికృద్రుచి విరాజితమైన త్రిశూలముం గరం
బునఁ గొని త్రిప్పుచున్ వెడలె శ భూతము లెల్లను బాటునట్లుగన్. 33 1053

క. తాళద్రుమములరీతిగఁ, గాళులు తగియుండ భూమి శ గ్రక్కదలంగా
నోలి దిశల్ దహియించెడు, పోలికఁ జూచుచును దన్ను భూతప్రమథుల్. 33౪

క. పరివేష్టింపఁగ ద్వారక, కరిగెను వడి; నాభిచారికాగ్నియుఁ బురిపై
కరుదెంచు టెఱిగి పౌరులు, పరమార్థిని బొంది రదియె శ ప్రళయం బనుచున్.

చ. వనము దహించునగ్నిఁ గని శ బల్విడిఁ బాటుమృగంబులట్లు లా
జనులు వడంకఁ జొచ్చిరి; వెసం జని వారు సభాస్థలంబునన్
వనరుహనేత్రుఁ డక్షముల శ వాంఛలుపైకొన నాడుచుండఁగాఁ
గని త్రిజగత్పతీ! కరుణఁ శ గావుము కావుము వహ్నిభీతులన్. 3౩౪ 1056

— శ్రీహరిచక్రము కాశీపురింగాల్పుట. ౩౩ —

క. పురిఁగాల్చు నగ్ని యియ్యదె, యరుదెంచెడు ననుచు మొట్టొలడలుచుఁ బెట్టన్
బరికించి వారిదై న్యము, పరికంపించుటయు భీతి శ బడలువడుటయున్. 3౬౪

చ. పకపక నవ్వి యెల్లరకుఁ శ బ్రాణభయంబును ద్రోచి కాచుశ

క్తి కలుగు వాడు తానెయ్యి శ దీనులపాలిటి కల్పభూజమై
సకల జగద్విభుండనుచు శ సాధునుతిం గనువాడు కాన నిం
చుక యెఱుంగంగఁ జాలని యశుద్ధమనస్కుల వారిఁ గాంచుచున్. 32 1058

తే. భీతి మానుడు రక్షింతు శ నీతటి మిము
ననియె సర్వమునందుఁ దా శ నాత్మరూపుఁ
డగుచు లోపల వెలుపల శ నలరి సాక్షి
యగుచు నుండుమహాత్మకుం శ డగుట నపుడు. 324 1059

తే. అది మహేశ్వరు కృత్యయం శ చరసి దానిఁ
బాఱఁగాఁ దోలి త్రుంపంగఁ శ బ్రక్కనఁ దగు
చక్రమున కాజ్ఞ చేసె నశ్వక్రవిక్ర
మమునఁ దగి రవికోటితేజములఁ గ్రాలి. 3౨ 1060

క. ప్రళయానలు చందంబున, వెలుగుచు నాచక్ర మాత్మశవి స్తృతతేజం
బుల దిక్కుల భూమ్యంబర,ముల నింపుచు వచ్చి యగ్నిఁ శ బోల నడంచెన్.

సీ. ఇట్లు లాకృత్యాగ్ని శ యీశ్వరుచక్ర తేజమునఁ దూలుచు వేగశమ మరలి చని
కాశికిం బోయి యశక్కుడ నున్న యాసుదక్షిణుని ఋత్విజులను శ గెరలి యాభి
చారికహోమము శ జరపిరిగా యను కోపంబునం గాల్చి శ కోర్కికిఁ దగి
నట్లుపోయెను; జక్ర శ మావెంటనే పోయి కాశిఁ బ్రవేశించి శ కమ్రగేహ

తే. ములను నట్టళ్ల సభల నంగళుల గోపు
రములఁ గోశములను గజాశ్వముల శాల
లను రథాలయముల భుక్తులకును దగిన
శాలలం గాల్చెఁ దేజ మాభీలతఁగన. ౪౦ 1062

మ. హరిచక్రంబు సుదర్శనం బిటులు శౌర్యంబొప్ప వారాణసీ
పురముం గాలించి యెట్టికార్యమయినం శ బూన్కిన్ విలాసంబుగాఁ
బరిపూర్ణక్రమ మొప్పుఁ జేయుహరిదౌ శ పార్శ్వంబునం జేరె; ని
క్కరణిం బొల్చిన చారుకీర్తిగల యాశకంజాటు చారిత్రమున్. ౪౧ 1063

క. మనుజుం డెవ్వఁడు వినిపిం,చునొ యెవ్వఁడు చిత్తమెంతో శశుద్ధముగాఁగన్
వినునో యతండు ఘనపా,ప నికర నిష్క్రు, డగును శ బరమాత్మ కృపన్. ౪౩

అ ట వ ది యే డ వ య ధ్యా య ము.

❀ ద్వివిదుడనువానరుని రాముడు వధించుట. ❀

చ. అని హరిచిత్రగాథల మహర్షి వచింపఁగ నాపరీక్షితుం
డనియెను యోగివర్య! పరమాద్భుతకర్తుఁ డనంతుఁ డింతయా

నని యెఱుంగంగరాని దగునట్టి మహత్త్వముగన్న మేటి లో
కనిచయసత్ప్రభుండు నయిక్రాలెడు నాబలదేవుఁ డీధరన్. ౧

1065

క. ఏమేమి కృత్యతతిఁ దా, నేమెయి నొనరించె మఱియు శ నిది వినఁగా నా
దౌమదిఁ గోరెడు నన విని, యామానివతంసుఁ డిట్టు శ లనియెం బ్రీతిన్. ౧

మ. ధరణీశా! నరకాసురేంద్రునకు మిత్రంబై చెలంగె వనే
చరుఁ డొక్కండు ప్రతాపశాలి యతఁ డాసప్తాశ్వపుత్రప్రియుం
డురుకాయుండును మైందుసోదరుఁడు నై శ యొప్పారుఁజు మ్మాతఁ డు
ర్వరఁ బేరన్ ద్వివిదుండు నాఁ బరఁగు స్ఫారక్రోధుఁ డౌనారయన్ ౨ 1067

క. తనమిత్రు నరకుఁ జంపిన, ఘనవైరముఁ దీర్చుకొనఁగ శ గాంక్షించి తగన్
జనపదములకున్ విప్లవమును గూర్చుచుఁ దిరుగుఁ గ్రామముల నగరములన్.

సీ. మఱియు ఘోషంబుల శ మాననిపగచేత నగ్ని నొసంగి భస్మాకృతులుగ
నొనరించుచున్ మఱి శ యొక్కచోఁ బర్వతములను బెకల్చి చేతుల ధరించి
వానిచే దేశాలిఁ శ బాడుగఁజేయుచు వైరుల నుఱుమాడు శ వాసుదేవుఁ
డాది దేవుం డుండునట్టి యానర్తకజనపదముల నెల్లఁ శ గనికరంబు

తే. సుంతయేలేక భస్మమై శ యంతమొందు
నట్టులొనరిచె; వనచరుఁ శ డాతఁ డొక్క
సమయమున సాగరాంతరస్థలి వసించి
కరయుగంబునఁ దద్వారిఁ శ గైకొనివెస. ౪౪

1069

క. శతదశకరిబలమొప్పుట, కతనన్ వేలాంతికమునఁ శ గనఁబడుదేశ
ప్రతతిని ముంచె మునీశ్వర, తతి యుండం దగినపర్ణధామములందున్. ౫ 1070

చ. అలరెడు భూరివృక్షముల శ నగ్ని దహించెను భస్మమట్లుగాఁ
బొలిసెను వృక్షరాజములు శ పూజ్యతమాహావనీయముఖ్యులౌ
జ్వలనుల మూత్రమున్ మల మసాధుమతిన్ గదియించి యధ్వరం
బులకు ననర్హమాగతిని శ బూని యొనర్చెను సంతసించుచున్. ౬ 1071

సీ. కడుఁ గ్రొవ్వి యాకీశశకాంతుఁడు పురుషుల వనితలం గైకొని శ వచ్చి పర్వ
తద్రోణులందుఁ గంఠదరములయందును వైచి తుష్టైద పువ్వభంగి వారి
శృంగంబులం దెచ్చి శ యెసఁగువేడుకఁ గప్పిపుచ్చు; నీవిధమున హెచ్చుచున్న
కావరంబున దేశగణముల కపకారమును జేయుచున్ గులవనజనేత్ర

తే. లను బ్రతారించుచున్ శీలమునకు భంగ
మును గలుగఁజేయుచున్ స్వేచ్ఛఁగను దిరుగుచు
రైవతక పర్వతంబునఁ శ బావనమగు
మధురగీతంబు విని పోయె శ మఱియు వినఁగ. ౮

1072

- ఉ. అందును బద్ధమాలికల శ సాదృతిఁ దాలించి యంగసంతతుల్
విందును గూర్చ నందమనఁ శ బృథ్విపయిన్ దగియుండ నౌ నిదే
చందముగా నటంచు బలుసాకులు తెల్పుచునుండఁ గామినీ
బృందము చుట్టుచేరి కడుశవితగఁ గొల్పగ నొప్పు రామునిన్. ౯ 1073
- చ. కనుఁగొనియెన్ బలుండు సుర శ గాఢముదంబునఁ ద్రావి తన్నదం
బునఁ గనుజంట యొక్కగతిఁ శ బొల్పెనఁగం దనుకొంటి యెంతయుం
గనఁదగియుండ గీతములఁ శ గాంతగళధ్వని యొప్పు బాడుచున్
వనితలలోన మత్తకరివల్లభు పోలిక నుండె హాయిగన్. ౧౦ 1074
- ఉ. అత్తఱి దుష్టవానరుఁ డశహంకృతిమీఱఁగ భూరుహంపు శా
భోత్తమ మెక్కి యందుఁగల శ యుగ్రమహిజములం గదల్చుచున్
జిత్తము పల్లవింపఁ దనఁచేష్టలు కన్నడ మేనుఁ జూపుచున్
బిత్తరు లద్భుతంపడఁగ శ వింతగ నార్చుచు నుండెనంతటన్. ౧౧ 1075
- చ. కిలకిలయంచుఁ గూయు నలఁకీశగళస్వనముల్ వినంబడన్
ఖలుఁడగు వాని ధార్షణ్యమును శ గన్గొని తత్సతు లాత్మజాతిచా
పలమును బట్టి హాస్యరసభాషణముల్ మిగులం బ్రియంబులై
చెలఁగుట నవ్వి రంద తొగి శ జేరినకోఁతిని గాంచు చెంతయున్. ౧౨ 1076
- సీ. ద్వివిదుండు రాము సతీరత్న సంతతిఁ గనుచు భ్రూభంగముల్ శ కనఁబఱచుచు
నెదురుగావచ్చి పండ్లిగిలించుచున్ రాముఁ డట్టెచూచుచునుండ శ నాత్మ దేవ
మార్గముఁ జూపుచు శ మఱియు నిట్లేయెన్నొ దుశ్చేష్టలంజూపఁ శ దోడనె బల
రాముండు సంప్రహృత్తలలోన మేటియశాటను వానిమీఁద నిం శ తనఁగరాని
- ఆ. కోపమూని తాఁతఁగొని యేసె; నాకపి, దానిఁ దగులకుండఁ శ గా నదెట్టొ
మెలఁగి రాముమద్యశకలశంబుఁ గొనిపోయి, యతనికెంతో కోప శ మంకురింప.
- క. తిరుగుచు నవ్వుచు నవమతిఁ, బరిపరి సమకూర్చె; నంత శ వానరుఁ డెంతో
బరవసమునఁ దత్కలశముఁ, బరువడి విటుగంగఁ గొట్టి శ పంతముమీఱన్. ౧౩
- క. చెలువలు కట్టినవస్త్రంబుల బలిమిన్ లాగి రామశూర్తిని దనదో
ర్బలమున లెక్కింపక మద, మొలయుట బలశాలియనుచు శ నూహింపకయే ౧౪
- క. ఎంతయు నవమతిఁ గూర్చెను, జింతింపఁడు వాఁడు మృతియు శ సిద్ధింపఁగ వే
చెంతకు రాఁగా రాముం, డంతట నవ్వాని యవినశయంబుం గనుచున్. ౧౫
- చ. అతఁ డొనరింప దేశములకై న యుపద్రవ మాత్త నెంచి దు
ర్మతియగు వైరి నాతనిని శ మానక చంపఁ దలంచి యట్టె యు
ద్ధతుఁడయి వైరిజంపఁగ నితాంతము శ క్తిగలట్టిదౌ హలం
బతిజవ మొప్పు గైకొనియె శ నాముసలంబు నవార్యసారమున్. ౧౬ 1080

- మృద్ధివిదుండుఁ గురుబాహుసారుఁ డగుటఁ శ వే వృక్షశాఖఁ బలం
బ్రవలంబించి తటాలునం బెఱికి హస్తాగ్రంబునం దాల్చి పీ
రవతంసుండగు రాము మార్కొని యవార్యస్థార శౌర్యంబునఁ
బవి నా నొప్పెడు దాని మూర్ధ మడలఁ శ వైచే మహాహుంకృతిన్. ౧౭౪
- చ. బలుఁడును మూర్ధమందు ఘనపర్వతమట్లుగ వ్రాలుచున్న యా
బలువిటపంబుఁ గైకొనియె శ బాహుబలంబలరార నంత ని
మ్మల ముసలాయుధంబుఁగొని శ పోల నడంచెను దాన వానిదౌ
తల పగులంగ శోణితపురధారలు కాటంగ జొచ్చె నయ్యెడన్. ౧౮౪ 1032
- క. గైరికముఖ ధాతువులఁ, సారత్కథరము వెల్లు శ చందంబుననే
యారయఁ గనబడె నతఁడుఁ, చోరుషమున దాని సుంత శ పాటింప కనిన్.
- క. ఘనవృక్ష మొండు వెకలిం,చి నిఖిలపత్తములు రాలఁజేసి మహాజ
స్సన సంక్రద్ధుండై వై,చెను రామునిమీఁద; నతఁడు శ శీఘ్రమ దానిన్. ౨౦
- క. శతధాభిన్నాంగం బై, టీతిఁ బడఁగాఁ జేసె వాఁడు శ చెట్టొక్కం డు
ద్ధతి లాగి దాన రాముని, హతుఁడవు కమ్మనుచుఁ గొట్టె శ నతఁ డద్దానిన్. ౨౦౪
- క. బనరించె నూలుతునుకలు,గను వాఁ డారాముతోడఁ శ గలహమ్ము బలిమిం
బొనరించుచు వృక్షంబులఁ, గొని వచ్చుచుఁ బోరిపోరి శ భూరతరముగన్. ౨౧
- సీ. అవియెల్లఁ దునిసి పోవ వనాంతరములకు నరిగి వానిం దెచ్చి శ యవియుఁ ధువియ
మఱియు మానక పోయి శ మ్రాకులఁ దెచ్చుచు నివ్విధి వనమెల్ల శ వృక్షహీన
మగునట్లు లొనరించె శ నంతఁ బోవక కపి బలదేవుఁడయి నీర్వృత్తి కలిగి యశ్శ
వర్షంబు గురియించె శ బలభద్రుఁ డద్దాని ముసలాయుధమ్మును శ బూని లీల
- తే. మొయి నివారిం చె; నవ్వలఁ మేటికపియుఁ, దాశసంకాశము లగునుఁద్దామబాహు
పులను ముష్టిగ నమరించి శ బలునిజేరి, పొడిచె నవ్వానిచేఁ గ్రుధఁ శ బూని యంతః
- చ. యడుతిలకుండు నాహలము శ నమ్మసలంబును గ్రిందవై చి దు
ర్మదఁ గపి బాహుయుగ్మమున శ మర్దనశక్తి చెలంగఁ బట్టుకొం
చుదిత మహాగ్రహంబున మహాద్యమ మొప్పుఁగ జత్రుదేశమం
దదిమెను దాన వాఁడు ధర శ నప్పుడె కూలెను నల్లఁ గ్రక్ముచున్. ౨౫ 1083
- క. ధరణీధర మత్తఱిఁ దరు,వరములతో జలములున్న శ భాగంబులతోఁ
బరికంపించెను గాలి వి,సరినఁ జలచుండు నొకకాడప్పన సధిపా!. ౨౬ 1089
- చ. సురలును సిద్ధమాసులునుఁ శ జొక్కపువేడ్క వియత్తునుండి 'యా
శ్వర! జయ' 'యంచు భద్రకరవందన సంతతి' యంచు 'మేలుమే
ల్పరహరణా' యటంచు బహుభంగులఁ బల్కుచుఁ బుష్పనర్మముఁ
గురిసిరి; రాముఁ డాద్ధివిదుఁ శ గూలిచె నీవిధి సత్త్వసంపదన్. ౨౭౪ 1090

తే. జగములకు నెల్లఁ బీడలఁ శ జాలఁగూర్చు, కపిని నుగ్గాడి ప్రజలు నిశకామమెలమిఁ
దన్ను వినుతింపఁ జేరెనుఁద్వారకాపురమునుగాంతలు మనసులఁ బ్రమదమంద.

అ టు వ దె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

— రాముఁడు హస్తినగరమును గంగలోఁ ద్రోయఁబూనుట. —

- చ. బలుని చరిత్ర మీపగిదిఁ శ బల్కి శుకుం డనునిట్లు ధార్తరా
ష్ట్రులు గలరేకదా! సిరులశోభిలు వారలయందు జ్యేష్ఠుడై
వెలసె సుయోధనుం డతఁడు శ భీరువులందును రత్నమౌసుతన్
లలితగుణాన్వితం గనియె శ లక్ష్మణ యందురు తత్కుమారికన్. ౪ 1092
- క. జాంబవతీ తనయుండగు, సాంబుండు స్వయంవరమునఁ శ జక్కనలరు నా
బింబోష్ఠి బలిమిఁగైకొని,యెం బల్వరు రాజులుండ శ నెంతో మగటిమిన్. ౧
- ఉ. కౌరవు లెంతో క్రుద్ధులయి శ గర్వముమీఱఁగ నర్భకుండు వీఁ
డౌర! యకామయా సుదతి శ నస్తదుదారమహత్త్వ మెన్నకే
పౌరుషమూని బల్కిఁగొనెఁ శ బట్టి చెఱన్ వెసనుంపుఁ డీతనిన్
గారవమే యెఱుంగని విశకారపువర్తను మత్తు నిత్తఱిన్ ౨ 1094
- ఆ. ఏమిచేయఁ గలరు శ వృష్ణులెల్లను గూడి, విక్రమంబుపేర్చి శ విమతనృపుల
నడఁచి నేకరించి శ యభివృద్ధిఁగావించి, మన మొసంగినట్టి శ మహిని వీరు ౨౪
- తే. అనుభవించుచు నున్నవా శ రంతెకాదె?
ధరణి నాయకు లగుదురా శ దర్పమొప్పు;
నని యొనర్పఁ గలారె; పురత్తు నిటు లేచి
మనము బంధించియుంచితి శ మనియెఱింగి. 3 1096
- క. ఆయాదపు లిచ్చటికిన్, వే యరుదేరంగ దర్పవృత్తి నుడిపి మ
మ్మియెడఁ గాపాడుండని, పాయక ప్రార్థించునట్లు శ బవరం బందున్. 3౪ 1097
- సీ. మనవిక్రమంబును శ గనఁబలుతము వార లంతఁ బ్రాణాయామ శ మాదియైన
యోగమార్గముల నెంతో యత్న మునుజేసి యడఁపఁగాబడు నవశయవము లట్లు
విక్రమశూన్యులై శ వెఱఁగంది పోదురుగాక! యంచును శబ్యకర్ణులు మఱి
భూరిశ్రవుండును శ నారీతిగాయజ్ఞ కేతుదుర్యోధసుల్ శ కెరలి సాంబు
- ఆ. వృద్ధు లనుమతింప శ వెసఁగట్టి వేయంగ, బూసి రిట్లు గట్టి శ భూపతనయు
లెల్ల వెంటనంటి శ యేతేఱఁగని మహా, రథుఁడు సాంబుఁ డపు డశరాతు లడల్ప
- చ. మనమున సమ్మదం బొలయుమాడ్కి జయంబు నొసంగు కార్ముకం
బును గ్రహియించి యొక్కరుడై శ పూనిక సింహమువోలె నిల్చె; నా
తనివెసఁ గట్టివేయఁగ నితాంతము కోరుచు నెందుఁబోయె డిం

- క నిలుపు మం చదల్చును శ గార్తుకథారులలోన మేటులై. ౬౪ 1099
- చ. పొలిచెడు యోధు లర్కసుతు శ మున్నిడుకొంచును జెంతకేగి తూ
పుల జడివానయట్లు హరిపుత్రునిపైఁ గురియించి; రాతఁడున్
బెలుచన వారిచేత నపవద్ధుఁడునయ్య నచింత్యుఁడైన యా
జలరుహనేత్రపుత్రుఁడయి శ శౌర్యధనుండయి యొప్పియుండుటన్. 2౪ 1100
- తే. అల్పమృగసంతతులచేత శ నావరింపఁ
బడిన పంచాననం బట్లు శ వారిశౌర్య
మోర్వఁ డయ్యె నించుకయే; మహాగ్రమూర్తి
యగుచు భూరిశరాసనం శ బంది యపుడు. ౮ 1101
- క. ఎక్కిడి కర్ణప్రముఖుల, నక్కొరవవీరవరుల శ నార్వరఁగని యం
దొక్కొక్కరి షట్పరముల, నొక్కగతిఁ గాఁడనేసి శ యురుశక్తితగన్. ౯
- సీ. నాలుగుతూపుల శ లీలగా వారల ఘోటకంబులనేసి శ క్రూరబాణ
మున సారథులనొంచి శ ఘనశరంబున రథికులనువేర్వేలుగాఁ శ గుదియవై చెఁ,
గణ్ణాదులగు రథిశకప్రవరులు సాంబుఁ డొనరించినట్టి యాశయురుతరకృతిఁ
గొనియాడి; రంతటఁ శ గోపంబు దీపింప వారిలో నల్వరు శ వానివాహ
- తే. నముల నాల్గింటినిం గూల్చిరి మఱియొకఁడు
కూలఁగానేసె సారథిఁ శ జాలవేగ
- మొగ మతోక్కఁడు కోదండశమును విలుగఁగఁ
జేసె; నీరీతి విరథునిఁజేసి వారు. ౧౧౪ 1103
- క. ఆతనిఁ దమకన్నియనుం, జేతో మోదంబుమీఱఁ శ జేకొని జయవి
ఖ్యాతిం బ్రకటించుచుఁ బురి, కాతతవాద్యస్వనంబు శ లలరఁ జని రొగిన్. ౧౨
- చ. సురముని నారదుండు యదుశూరులఁ గానఁగనేగి హస్తీపూ
ర్వరమున సాగినట్టి యలశవార్తను దెల్పఁగ యాదవుల్ మహా
త్తరరుడుదగ్గులై నృపవశతంసుఁ డనం జను నుగ్రసేనుఁడుం
బురికొలుపంగఁ గౌరవుల శ ప్రోలికి నెత్తిచనంగఁ గోరుచున్. ౧3 1105
- మ. జతనంబుల్ కడుఁ బూన్కిఁజేయ మది నాశచందంబుఁ జింతించుచున్
శతపత్రేక్షణపూర్వజుండు హలి యాశనన్యంబు మాన్పింపఁగా
మతి నూహించి యదుప్రవీరకుల సశస్తానంబునం గాంచి యా
జతనంబున్ నిలుపంగఁజాలినవిధిన్ శ శాంతంబుఁ గల్గించుచున్. ౧3౪ 1106
- *క. కురుయదుకులజనితుల కి, త్తరుణంబున సంగరంబు శ తగదని దానన్
బరమాత్మి గల్గునని భీ, కరకలిమలనాశకుండు శ గావునఁ దెల్పెన్. ౧౪ 1107

- చ. దినపతిభంగి బ్రజ్వరిలు శ దివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి
ప్రనికరవంశవృద్ధతతి శ రంజిలుచుం దనచుట్టునుండఁ బో
యెను గ్రహయుక్తచంద్రుక్రియ శ నెంతయు నొప్పుచు హస్తినాఖ్యప
త్తనమున; కిట్లు రాముఁడు మతంగజపత్తనసీమఁ జేరి తాన్. ౧౫ 1108
- క. వెలుపలఁదగు నుపవనమున, నిలిచెన్; ధృతరాష్ట్రకడకు శ నిజభావం బి
మ్ములఁ దెల్ప నుద్ధవుని శీ,తలమానసుఁ బంపె; జనె నతండును బ్రీతిన్. ౧౬
- చ. చని యట నాంబికేయునకు శ శంతనసూనున కట్లె శస్త్ర వి
ద్యను గ్రహించుచువారలను శ దానె గురుం డనుఖ్యాతినొంది యొ
ప్పినయలద్రోణనామునకు శ భీమబలుండయి బాష్ణికాహ్వయం
బునఁదగు వీరవర్యునకు శ మ్రొక్కి యథార్హముగా సుగూఢనున్. ౧౭ 1110
- ఆ. గారవించి మ్రొక్కి శ శ్రీరాముఁ డేతెంచి
యుపవనంబునందు శ నున్న వార్తఁ
దెలిపె; వారు రాముఁ శ డలఘుగుణాధ్యుండు
సుహృదయుండు వచ్చె శ శుభము లెసఁగ. ౧౮ 1111
- చ. అని తలపోయుచుం జని మహారత్నపదార్థము లెల్లఁగొంచు రా
ముని కడఁజేరి భక్తిమెయిఁ శ బూజలఁ దన్నిరి; శాస్త్రరీతి గో
వు నొసఁగి యర్ఘ్యమిచ్చి రటఁబోయిన వారలలోన రోహిణీ
తనయుమహత్త్వముం దెలిసి శ ధన్యులు గాఁదగువార లాదృతిన్. ౧౯ 1112
- చ. శిరములు తత్పదాబ్జములఁ శ జేరఁగ వందన మాచరించి; రా
మురరిపుసోదరుండు తమిఁపొంగఁగ బంధువు లెల్లభద్రముల్
పొరిఁబొరిఁ గాంచువారె రుజఁబూనరుగా యని ప్రశ్న చేసి యా
దరమున వార లుత్తరము శ తత్పరతం దెలుపంగ నెమ్మదిన్. ౨౦ 1113
- తే. సంతసించుచువారు ప్రశ్నము నొనర్ప
బంధుకుశలంబుఁ జెప్పె; నిశ్చయిది గొంత
కాలముం బుచ్చి రాముండు శ గౌరవంబు
వెలయుమాటలఁ దెల్పె వారలకు నిట్లు. ౨౧ 1114
- మ. నరనాథోత్తముఁ డుగ్రసేనుఁ డిపు డీనామాటగా మీకు ని
క్కరణిన్ దెల్పెడుఁ దాఁ బ్రభుండగుట వ్యత్రం బింతయుంగాక శాం
తిరతిం బొల్పెడుబుద్ధు లొప్పు విని యాతీరొప్పుఁగాఁ జేయుఁడి
త్వరఁ బూనుం డిది జాగుచేయఁదగ దెబ్బంగిన్ విచారించినన్. ౨౨ 1115
- క. పెక్కండుగూడి త్పత్రియు, డక్కజముగఁ జేయఁదగినయల ధర్మముం
జక్క నొనర్చిన సాంబుని, నొక్కని ధర్మేతరముగ శ నొప్పుపథమునన్. ౨౩

సీ. ఓడించి బంధించుటాప్పునే దానిని బంధుజనై క్యంబు పరమ మనుచు
భావించి యోర్చితి ప చ్చితి మీకిద్ది తెలుపంగ నంచని ప హలధరుండు
స్వబలవీర్యోదగ్ర ప శౌర్యంబులకుఁ దగినట్లుగ శక్తి కర్హమగునట్లు
పలుకఁగా విని కౌరవులు చాలఁ గుపితులై పలికిరి; ట్టారార! కలదె యిట్టి

తే. దెందునేని విచిత్ర మిట్టిదియుఁ గలదె

దాట రానట్టి కాలగతంబుచేత

వింత లిట్టివి గల్గెడు ప వేయునేల?

తలచినం జిత్రమయ్యెడుఁ ప బలుకు లివ్వి. ౨౩౪

1117

ఉ. చారుకిరీటసేవితము ప సాధుతరంబగు నుత్తమాంగముం

గోరుచు నున్న వెక్కుటకుఁ ప గొంకక పాదుక లద్దిరే! యదూ

ద్ధారున కల్లనాఁడు పృథఁ ప దా రెటులో మనవార లిచ్చిపెం

పారఁగఁ బెండ్లి సేసిరి; తదాదిగఁ జుట్టములై యథేచ్ఛమున్. ౨౪౪

1118

క. మనతోడ భుజించుచు నా, సనశయ్యలఁ బొత్తుకలిసి ప త్నాపతు లట్లే

మన మిచ్చినరాజ్యముఁ గై, కొని తుల్యతఁగాంచి రిదియొక్కో హేతు వనన్. ౨౪౫

సీ. చామరవ్యజనముల్ పశంఖముల్ శ్వేతాతపత్ర ముల్ ముకుటముల్ పభవ్యములగు

నాసనంబులును శశయ్యలు స్వేచ్ఛమీఱఁగాఁ గైకొనిమనయు పేక్షనుముదమున

ననుభవించురు వీరు; ప యదువుల కింక రాజచిహ్నముల్ చాలు నిచ్చినమన కవి

ప్రతీకూలములై యయ్యెఁ ప బాముల కమృతంబుఁ బోసినరీతి; విభూతు లివ్వి

ఆ. మనయనుగ్రహమునఁ ప గనిన యాదవు లిప్పు, ప్రీతివర్జితులయియీమనలనె

యాజ్ఞఁ దప్పకుండ ప నాచరింపుఁ డటంచు, శాసనంబుచేయఁ ప జాలినారు. ౨౪౬

క. ఇదియేమి చిత్రమోతలఁ, పఁ దరం బెవ్విధిని గాదు ప పద్మదళాక్షి

సుదతిని లక్ష్యణఁ గైకొను, మిదె యని భీష్టుండు, ద్రోణుఁ ప డింద్రసుతుండున్.

చ. కురుకులజుల్ మఱెవ్వరునుగోరి యొసంగని కన్నెమిన్నఁ; గే

సరి తొలుతం గ్రసించినది ప శౌర్యధనం బని యెన్నఁజాల కా

యురణము సంగ్రహించునటు ప లుద్ధతి సాంబుఁడు కైకొనెన్; సురే

శ్వరుఁడును దాను గైకొనఁగ ప జాలు రవంతయు భీతినొందకే. ౨౪౭

1122

చ. అనియిటు జన్తబంధువుల ప దౌబలిమిన్ సిరిపెంపునన్ మదం

బనిశము హెచ్చఁ గన్నెఱుగనట్టి యసభ్యులుగాన వారు రా

ముని ననరానిమాటలను ప బూజ్యుఁ డటంచుఁ దలంప కెంతయున్

మనమున నాగ్రహం బొలయుమాడ్కిని బల్కి పురంబుఁజేరఁగన్. ౨౪౮ 1123

మ. కురువంశోద్భవు లిట్లు పల్కి చనఁ దనత్తోణిశదౌశ్శీల్యమున్

గరువంబున్ స్మృతిగోచరం బగునటుల్ ప గావించు తుచ్ఛోక్తులన్

సరిగాఁ దా విని క్రోధవేగమునఁ గృష్ణజ్యేష్ఠుఁ డింతే గనం
దర మెబ్బంగిని గాక పల్కలును వింతల్ దెల్పు నవ్వాప్పఁగన్. 30 1124

*తే. పెక్కు తెఱఁగుల గరువంబు పేర్చి నొప్పు
తులువ లింతయు శాంతిని శ గలుగవలయు
నని తలంపరు పశువులకును లగుడము
వలెనె దండంబు తగినదౌ శ వారల కిల. 31 1125

శా. బౌరా! యాదవులప్పు క్రుద్ధులయి యుద్ధారంభయత్నంబులన్
శూరత్వంబునఁ జేయఁ గ్రుద్ధుడయి కృష్ణుం డుండఁగా మెల్లఁగా
నావారిం గతకోపతన్ మెలఁగఁగా శ యత్నంబు నే జేసి యే
వీరిన్ శాంతిలఁ జేయఁగా నిచటికిన్ శ వేవచ్చితిన్ బూన్కిమై. 32 1126

ఉ. వీరలు మందబుద్ధు లవిశవేకులు కావున సంగరంబునం
గోరికమీఱ వర్తిలుచుఁ శ గొం కొకయింతయులేక యున్న వా
రారయలేరు యోగ్యతల శ నట్లగుటన్ దగవూని శాంతి చే
కూరుప వచ్చినట్టి ననుఁ శ గుండఁగఁజేసి రహంకృతిం గడున్. 33 1127

చ. తమదగు సత్త్వముం దెలియఁ శ దా రసమద్ధులె యాట గర్వయు
క్తములగు కూతలం బలుకఁగఁదగి; రింద్ర ముఖుల్ దిశాపతుల్
క్షమఁదగు నుగ్ర సేనుఁ డిడుశాసనమున్ దలఁదాల్చి యట్టిచం
దమునఁ జరించువారొ యలభన్యుఁడు కాడట భూవిభుం డహః!. 34 1128

సీ. వృష్టిభోజాంధ కాశీశ్వరుండగు నుగ్ర సేనునే దెగడిరేమానసమున
సుంతయుఁ గొంకకశసురసాధుని సుధర్మ మెవఁ డాక్రమించి గ్రహించెనొ మఱి
యమరభూరుహమగు శ నాపారిజాతంబు బలిమిమై దెచ్చి యెవ్వఁడు స్వేచ్ఛ
ననుభవించుచుఁ బ్రీతినందుచు నున్నాడొ యలమదనుజుఁడుపదాక్షుఁడధిప

ఆ. సింహపీఠ మెక్కఁ శ జెల్లఁడుగా సర్వ, జగదధీశ్వరియయితగిన లక్ష్మీ
తానె యూడిగములఁదత్పదాంబుజముల, దన్పుచుండునో సతంబుప్రీతి. 35

క. అలశ్రీనాథుఁడు భూమిప, తులవగు చిహ్నములఁ దాల్చితోఁపఁ దగఁడొకో
జలజాక్షు పాదకమలం,బుల రజమును భక్తిరసముపొంగుచునుండన్. 36

తే. తీర్థములనెల్ల సేవించి శ సార్థజన్తు
లైన యోగులకున్ దీర్ఘమైన దాని
దిక్పతులు మాళులందు సంతృప్తిమీఱఁ
దాల్చుచుందురుగద మేము శ ధన్యుల మని. 37 1131

* “నూనంనానామదోన్నద్ధాః శాంతిం నేచ్ఛంత్యసాధవః, లేహంహి ప్రశమోదండః పశూ
నాంలగుడోయథా” అ. 38. అని మూలము.

- సీ. జగదీశుడైన యాచక్రి యంశాంశభూతుల మగునేనును శ జలజసూతి
భార్గవీదేవియు శ బరమాదరంబున నద్దానినే దాల్తుమాదలలను
నట్టివాడైన సర్వాధిపుడెక్కడ? నరపాలయోగ్యాసనం బదేడ?
దానికి మాహరి శ తగడఁట! యిస్సిరో; కౌరవుల్ దయయుంచి శ త్వాస్థలమునఁ
తే. నొక్కఖండం బొసంగినఁ శ జక్కదాని
వృష్ణు లాదృతిఁ గుడుచుచు శ నృపులనఁ దగి
యున్న వారఁట మేమెల్ల శ నెన్నఁ బావ
లమఁట కౌరవులనఁగ శీర్షములె యంట. 3౮ 1132
- క. సురద్రావి యొడలు తెలియక, శిర సొక్కెడ నిలువకుంటఁ శ జేరి వదరు కా
వరము గలవారిపోలిక, సిరిచే మత్తిల్లి యొడలె శ స్థిర మనునూహల్. 3౮౫
- క. పలుగాకులై న వీరలు, పలికిన యీపరుషవాక్యపటలమ్ముల దు
ష్టులనేఁచఁ జాలుసత్త్వము, గలవాఁ డెవ్వండు సైచుఁ శ గాని మ్మనుచున్. 3౯
- చ. అనియిటు పల్కుచున్ మనమునందు నమర్షము రేఁగ నిప్పుడే
జనపతులందుఁ గౌరవుల శ సంజ్ఞయె లేనటు లేనొనర్తునం
చును ద్వరఁబూని దీప్తులను శ శోభిలు నాహలమున్ గ్రహించి లో
కనిచయమున్ దహించునటు శ క్రన్నన నిల్చెను బూన్కిమిఱఁగన్. ౪౦ 1135
- చ. బలమునసాటిలేని హలి శ వారణపత్తన మింక గంగలోఁ
గలిపెద నంచుఁ గ్రోధమున శ గాఢతరంబుగ నొప్పి భీమమా
హలమును వే కదల్చుచుఁ దదగ్రము దక్షిణభాగమందు ని
మ్ములఁదగు సాలమూలమునఁ శ బూనికఁ గ్రుచ్చి పెకల్చెఁ జెచ్చెఱన్. ౪౧ 1136
- చ. సురనదిలోపలం బడఁగఁ శ జోద్యము గల్గఁగలాగె; నంత నా
పురవర మిట్టు లీడ్చుచుఁ బ్రభుత్వము గానఁబడంగఁజేయ శ్రీ
హరివరసోదరుం డొగిఁ బ్రయత్నము చేయుచు నుండఁ దెప్ప యె
క్కరణిని దాటుమాఱగునొ శ గాలికి నట్టులె పత్తనంబునున్. ౪౨ 1137
- శా. గంగాశైవలినీవతంసమున ముగ్ధం బోవుచున్నట్టు మ్రొ
గ్గంగాఁ గాంచి కురూత్తముల్ భయమునం శ గంపించుచున్ బృథ్వి నిం
కం గొన్నాళ్లు మనం దలంచుచును నిక్కం బీతఁడే ది క్కటం
చుం గాంతాయుతి రామునే శరణ మఁశచుం జేరి ప్రార్థించుచున్. ౪౩ 1138
- ఉ. అంతట సాంబుతోడ జనులందఱు లక్షణతోడఁ దోడుకొం
చింతనరాని చింతఁగని శ యేగి కరంబులు మోడ్చి యోప్రభూ!
యింతటి నీప్రభావముల శ నేమెఱుంగం దగువార మాదు మే
చింతలఁ బాప నర్హుడవు శ చిత్రచరిత్రుడ వెన్నిచూచినన్. ౪౪ 1139
- క. ఓరామ ! రామ! యఖిలా,ధారుండవు గాదె మూర్ఖతల్లజలము మే

మారయ దుర్బుద్ధులము సు,మీ రామా! యట్లుగాన శ మే మిట నీకున్. ౪౩౪

క. ఒనరించితి మపకారం,బును దాని ఊమింపవలయు శ ముజ్జగములకున్
జనపతివి నీవె సర్గం,బును బాలనమున్ లయంబు శ భువనంబులకున్. ౪౪ 1141

క. కలిగింప నీవె హేతువు, జలజాతౌ! యాశ్రయింపఁ శ జాలినయది యెం
దులలేదు నీకు; లోకం,బుల కీశ్వరుఁ డవుగ నీవె శ పాలుతువు దేవా!. ౪౪౪

సీ. క్రీడింప మదిని సశక్తింగొను నీకు లోకములెల్లఁ గ్రీడనశకములు గాఁగ
మతిమంతులేకదా శ నుతియింతు రోయనంతా! నీవె భూలోక శ మూనువేడ్క
వేయిశిరంబులలో యథార్థంబుగ నొక్కశిరంబున శ నునిచి యున్న
వాఁడవు, ప్రళయంబు శ వారక చేకూర జగముల నన్నింటిఁ శ జక్కలోనఁ

తే. జేర్చుకొని యొక్కరుఁడవె, శేషించి స్వేచ్ఛఁ
బవ్వలింతువు; ఊతిని గావంగనిరతి
నూని సత్త్వగుణంబును శ బూనినట్టి
నీదయిన కోప మది శిక్షకే దలిర్చు. ౪౬

1143

క. కాదది ద్వేషమువలనం, గాదది మత్సరమువలన శ ఖలశిక్షణ మా
మోదంబునఁ జేయంగా, శ్రీదయితా! కోప మద్ది శ చెలఁగుంజుమ్మా!. ౪౬౪

వ. సర్వభూతాత్మవు. సర్వశక్తిధరుఁడ వవ్యయుండవు. విశ్వకర్తవు. ఇట్టి నీకు నమస్కరింతుము. మే మందఱము నీశరణుఁ జొచ్చితిమి. అని పలుకుచుఁ బ్రపన్నులై వడంకుచు దిటవుచెదర శరణుఁజొచ్చి రామునిచిత్తంబు సుప్రసన్నముగా నొనరింప నాతండు భయంపడకుఁడని యభయదానముచేసిన దుర్యోధనుండు కూతునకుఁ బ్రితితోఁ బారిబర్హంబుగా నటువదివత్సరముల యీడుగల *యేనుఁగుల ద్వాదశసహస్రంబులను, బదివేలతురంగంబులను, షట్సహస్ర సంఖ్యందనరి కనకమయంబులయి భాస్కరవర్చస్సుగలిగినరథంబులను, సువర్ణ పతకాంచితగ్రీవలై నదాసికలనుసహస్రసంఖ్య నొసంగి గారవించె. భగవంతుఁడై సాత్వతశ్రేష్ఠుఁ డగుబలరాముఁడు వాని నన్నింటిని బరిగ్రహించి కొడుకుం గోడలిం దోడుకొని సుహృదు లభినందింపఁ బ్రయాణంబుసాగించె. అంతనాహల ధరుండు స్వపురంబుఁబ్రవేశించి యనురక్తచిత్తులగుబంధువులంగూడి పేరోలగంబునఁ గౌరవులయెడఁ దాఁ జేసినకృత్యంబును సమగ్రంబుగా నెఱింగించె. పరిక్షిప్తహీపాలా! నేటికి మీపురవర మియ్యది బలదేవపరాక్రమం బిట్టిదని తెలుపుచు దక్షిణభాగంబు గంగానది దిక్కుగాఁబొడవయి యుండుట కనంబడు చున్నదని తెలిపి మఱియు నిట్లనియె. ౪౮

1145

* “దదౌ ద్వాదశసహస్ర మయుతాని తురంగమాన్” అని యాంధ్రలిపి. “దదౌ చ ద్వాదశ యుతా న్యయుతాని తురంగమాన్” అని నాగరలిపి.

అ టు వ ది తో మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

శ్రీకృష్ణమహిమమునెఱుంగ నారదుఁ డరుదెంచుట. ౧౦

- చ. నరకుని సంహరించి లలనామణులన్ సురవైరి బల్కిఁ బూ
ర్వరమున నుంచి యుంట విని శ వారలనుం బదియాటువేల నొ
క్కరుఁడె సహోజనేత్రుఁడు తగన్ వరియించె నటన్న వార్త నా
దరమున నాలకించి యది శ దాఁ గనఁగోరెను నారదుం డెదన్. ౧ 1146
- మ. తనలో నొర! పదాటువేల వరసదృష్టానరత్నంబులన్
వనితారత్నము లుండఁ గృష్ణుఁడొకఁడే శ వారిన్ సమారాధ్యసం
హననం బూనియె యొక్కవేళనె వివాహంబయ్యె వేర్వేలుగా
నన నెంతో మదిఁదొంచె జిత్రముగ నే శ నచ్చోటి కేగం దగున్. ౨ 1147
- మ. అనియూహించి హరిం బరాత్తుఁ గనఁగా శ యత్నంబుగావించి తా
జనియెన్ ద్వారక; కప్పరంబు స్ఫుటపుష్పస్ఫారతం బొల్చుపా
వన దివ్యోపసనంబులన్ గృహములన్ శ భాసిల్లుపూఁదొటలన్
మనమెంతో సుఖమందనుండెడు గరుతత్సంఘముల్ వేడుకన్. ౩ 1148
- చ. కలరవముల్ చెలంగఁ దమకమ్రసువాక్కుల నాలకించువా
రలు ప్రమదంబు నొందఁగ నిరంతర మొయ్యనఁ జేయుచుండె; ని
మ్ముల వికసించి నీలరుచి శ బొల్చుచు నెఱ్ఱనికాంతి మించుచున్
గలువలు మించుచుండె సితకాంతిని గొన్నియుఁ జూడఁ జక్కఁగన్. 3౪ 1149
- చ. అలరుచునుండె నుత్పలము శ లంబుజముల్ నిబిడంబుగా సర
స్సులఁ గనుపట్టుచుండె; నటఁ శ బొక్కపువేడుక సందడింప హం
సలు మఱి సారసంబులును శ జక్రముఖంబులు సంతతం బొగిన్
బలుకుచు హాయిఁగూర్చుచును శ బర్చుచునుండె దదంతరంబులన్. ౪ 1150
- నీ. స్ఫాటికరాజత శ ప్రాసాదములు నవనియుతమ్ము లట నింద్రనీలతప్త
హాటకమయము లట్లనృతత్నాళి వినిర్మితములునయి శ నెగడు నుపక
రణములు వింతగా శ రాజిల్లుచుండెను; దీర్చినయట్లు విస్తృతినిమించి
యలరు రథ్యాపథంబులు, చత్వరమ్ములు నంగడుల్ శాలలునట్లె సభలు
- తే. కనఁదగినయట్లుగా విభక్తంబు లగుచు
నుండె దేవాలయమ్ములు శ మెండుగరుచి
రాకృతుల మించుచుండె; మార్గరాంగణముల
వీధులందు ద్వారములందు శ వేడ్కమిగుల. ౫౪ 1151
- క. పరిమళజలములు చల్లియు, సురుచిరముగ మ్రాగ్గులిడియు శ సొంపుగఁ జూడం
దిరముగ నుండఁగఁ జేయుటఁ, గర మధుదుగఁ బట్టణమది శ కనఁదగి యుండెన్

క. మరుదుచ్చలిత పతాకో, త్కరముల ధ్వజరాజిఁ బద్మకాంతాతప మె
వ్వరికిని సోకకయుండ నొ, నరింపఁబడి యుండెఁ బ త్తనంబున నందున్. ౬ 1153

మ. పరమేశుండు వసింప సౌధము కడున్ శ భాసిల్లునద్వస్తువుల్
పరిపూర్ణంబులుగాఁగ నుంపఁబడి దిశ్కృపలస్తుతిం గాంచు న
ట్లరుదై యొప్పఁగఁ గట్టఁగాఁబడియె నం శ దత్యంతసంతోష మే
వరుసన్ హొచ్చుచునుండు దానిఁ గనఁగా శ వాంఛించు నవ్వారికిన్. ౬౪ 1154

చ. హరి నలరింపఁ ద్వష్టయను శ నయ్యమరేంద్రునిశిల్పి పాండితీ
గరిమను శిల్పమందు మును శ గాంచినదానిని జూపఁగోరి మం
దిరమునుదానిఁగట్టె; నట శ నీరజనేత్రునిపత్ను లుండ సుం
దరదశపట్నహస్త సదనంబులు సొంపుగ నుండె మౌనియున్. ౭౪ 1155

తే. అట్టి యంతగిపురమునందుఁ హరికళత్ర, మలరు భవనోత్తమముఁ జేరఁనరిగె; నద్ది
విపులతమము నతిస్వచ్ఛవిద్రుమ విర, చితమహాస్తంభ గణమునఁ శ జిత్రతరము.

క. వానికి నాశ్రయములుగా, జానగు వైదూర్యఫలక శ సంతతి వెలయం.
గా నింద్రనీల జాలక, మానిత కుడ్యములఁ జాల శ మందిర మొప్పున్. ౯ 1157

ఉ. భూమిక యింద్రనీలమణి శ పూగముతో నలరారుచుండు సు
త్రాముని శిల్పి త్వష్ట తనఁధర్మము దీర్పఁగ మేలుకట్లు ము
క్తామణిదామముల్ తుదలఁ శ దద్దయు వ్రేలుచునుండఁ గూర్చె దాం
తామలశయ్యలాసనము శ లర్హమణీఖచితంబులై తగన్. ౧౦ 1158

చ. ఒనరిచె నందుఁ గంఠముల శ నొప్పుచెలంగఁగ మేలిహాటకం
బున నొనరించు నప్పతకశపుంజము దాల్చి యమూల్యవస్త్రముల్
మనమునఁ గల్గువేడ్కలను శ మంజులరీతిని దెల్పఁదాల్చి రం
భను బరిహాసమున్ సలుపు శ భవ్యతమాంగముగల్గు దాసికల్. ౧౦౪ 1159

చ. వెలయుచునుండి రందుఁ; గడు శ వింతగఁ గంచుకముల్ ధరించి పా
గలు జతనంబుగాఁ దలలఁ శ గ్రాలఁగ మేలగురత్నకుండలం
బులు శ్రుతులందు నొప్పఁగ నశమూల్యమనోహర వస్త్రముల్ ధరిం
చి లలితవిభ్రమంబులను శ జెల్వగుచుండిరి పూరుషుల్ కనన్. ౧౧ 1160

సీ. మణిదీపముల చాలు శ గణుతింపఁగారాని యంధకారము మాయు శ నట్లొనర్ప
వలభులయందు నెఱమిళులు పర్వెడునట్టి యగురుధూపమ్ముల శ వైన పొగలు
జాలవారమునుండి శ చాలుగా వెడలంగ ఘనములంచును బుద్ధులను దలంచి
కోరిక గట్టిగాఁ శ గూయుచు నర్తన మొనరించునుండ సదనవర మది.

- తే. యెంతయును జూడఁజూడంగ శ వింతగొలుపు
చుండె; నందొక్క సుదతి మహా త్తమగుణ
రుక్మిణి యనంగ విఖ్యాత శ రూప సుగుణ
వేషవయసులఁ దుల్యయై శ వెలసి పతికి. ౧౨౪ 1161
- క. తనవంటి సుగుణముఖములఁ, దనరాచెడు వేలకొలది శ దాసిక లెపుడు
దను గొల్వనుండె నాసతి, వనజాక్షుని సాత్వతపతి శ భక్తిభరమునన్. ౧౩
- క. కనకమయ దండమున నొప్పిన చామర మట్టెగొనుచు శ బ్రియ మలరారం
గను మెల్లగ వీచుచు నుండెను నారదుఁ డావిధము గనెం దమిపొంగన్. ౧౩
- చ. మునిపతిరాకఁ గాంచి వెసఁ శ బూరుషవర్యుఁడు పద్మజైకల
క్షిని జేలువొందుచుండు హరి శ శ్రీపతి రుక్మిణిశయ్యనుండి లే
చి నియతి ధార్తి కావళుల శ్రేష్ఠుఁడు గావున మానిపద్యుగం
బును సకిరీటమస్తకము శ బొందుగ పోకఁగ మ్రొక్కి భక్తిమై. ౧౪ 1164
- చ. తరములు మోడ్చి నారదుని శ గ్రన్న న స్వాసనవర్యమందు నా
దతమునఁ గూరుచుండెడు విధంబున మన్న నమీఱఁజేసి మా
నిరమణరాజికిఁ బలఁడు శ నిక్కపు దేశికవర్యుఁడయ్యు స
త్పురుషుల కెల్ల నాధుఁడయి శ పొల్చియు నమ్ముని పాదయుగ్మమున్. ౧౪౫ 1165
- క. పూతజలంబులఁ గడుగుచు, నాతోయములన్ శిరంబునందుం దాత్మ
భూత ప్రాతము లెలుంగన్, శ్రీతరుణీపతికి నాహారికే బావనమై. ౧౪౫ 1166
- సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుఁడన్ శ భవ్యతమంబగు గుణనామ మొప్పు నిక్కువముగాఁగ
నద్దానిఁజేయంగ శ నమ్మాని పాదములను భక్తి గడిగి తలను బవిత్ర
ములని చల్లుకొనియె శ మురహరి; తనపాదయుగళంబు గడిగిన శ యుదకములె జ
గత్పావనములై న శ గంగాదితీర్థము లగుంగదా యటులయ్యు శ దగునని హరి
- ఆ. వానిఁ జల్లుకొనుట శ బాగుగాదే; మఱి
మునులలోఁ బురాణమునియు నరుని
సఖుఁడు నై చెలంగుచక్రీ నారాయణుఁ
డర్హవిధిని బూన్కి శ నమరమునిని. ౧౪౫ 1167
- క. అతిశయభక్తిని బూజిం
చి తగన్ భీయూషరసమై శ సిద్ధమిది యనన్
హితమయి మితమయి తగు వా
క్తయలరఁ బ్రభూ! మునీంద్రతల్లజ! మీకున్. ౧౬ 1168
- క. మే మొనరింపం దగినది, యేమే గలదేని యాజ్ఞ శ యిప్పింపు డనం
గా మానివరుండు నారదుఁ, డోమానిసమర్చితా! విభూ! సకలేశా! ౧౬౫

- చ. జనసముదాయమందు స్ఫుటసారసలోచన ! మైత్రి నీమదిం
బొనరుట వింతగాదు ఖలశృంజము నొంచుట వింతగాదు చ
క్కని నుతిగాంచునీశ్వర ! జగంబులవౌ స్థితిరక్షణంబు లౌ
య్యన నొనరింప మేల్గుగునట్టులు చేయగ న్వేచ్ఛమీఱగన్. ౧౭ 1170
- చ. ధర నవతారమందు దనుతత్త్వ మెటుంగుదు మేము కాన దు
ప్పురుషుల జక్కడంచి మతిఁ శ బూజ్యుల మన్నన లొప్పు గాచు టీ
శ్వర ! తగు కార్యమాను; భగవంతుడవై తగు నీమనోజ్ఞుప
త్సరసిజయుగ్మముం గనితి శ సాధుజనాళికి ముక్తిదం బదే. ౧౭౫ 1171
- సీ. అపరిమితంబగు శ నట్టిబోధము గల్గుబ్రహ్మాదులకుఁ గానఁబడక వారి
మనములం జింతింపఁగను దగినదియౌచు సంసారఘనకూప శ సంపతితుల
నుద్ధరింపఁగఁ దానె శ యూతయై యలరుచు నుండుభవత్పాదశృంధరీక
యొగ్మంబుఁ గనుగొంటి శ నోపరమేశ్వరా ! యద్దానిఁదలఁచుచు శ ననవరతము
- ఆ. దిరుగుచుందు నట్టిదీవ్యపదాబ్జంబు, నందె నాకు స్పృథియు శ నమరియుండు
నట్లనుగ్రహింపవయ్య సర్వేశ్వరా !, యనుచు వేడె భక్తి శ యాత్మనిండ. ౧౮
- ఉ. అంతట నారదుండు పరమాత్మునిదై తగుయోగమాయ నొ
క్కింత యెటుంగఁగోరి మది శ యెంతయుఁ దొందఱపెట్టుచుండ శ్రీ
కాంతుని యన్యపత్ని దగు శ కమ్రమహాన్నతహర్ష్యముం గనన్
వింతగఁబోయె నందుఁ గడు శ వేడుకమీఱఁగఁ గృష్ణుఁ డట్టులే. ౧౯ 1173
- ఉ. ప్రేయసిఁ గూడి యుద్ధవుండు శ ప్రీతికిఁ బాత్రుండు కానఁ జెంత నో
హో ! యనురీతిఁ బాచికల శ నొప్పుగ నాడుచునుండఁ గన్పడెన్;
గాయజాతండ్రి దేవమునిఁ శ గాంచి మహత్తరభక్తి లేచి య
ట్లే యెదురేగి తోడుకొని శ యెంతయు నాదృతిఁ జూపుమాటలన్. ౧౮౫ 1174
- క. మనమూఱడిల్లఁ బల్కుచు, మునివర్యా ! యాసనవరశమున నిందుం గూ
రినప్రీతిఁ గూరుచుండుమ, యనుచుం గూర్చుండ నంత శ నర్హ్యదులనున్. ౧౯
- ఆ. పూజచేసి మౌనిపూజ్యుండు వచ్చుట, మున్ను తెలియనట్టి శ పోల్కి నెపుడు
వచ్చినార లంచుఁ శ బరిపరి నడ్డుచు, నపరిపూర్ణలమయి శ నట్టిమేము. ౨౦ 1176
- క. పరిపూర్ణులైన మీకు నొనరుపందగి యున్ననది యొనరుపఁ దగుదుమే
సురమానినాథ ! యైనను, బరికించి వచింపు మీభవమునకు శుభముల్. ౨౧
- క. కలుగంజేయుము; నా విని, జలజాతునిఁ గాంచి యట్టై శ స్వాంతంబున ని
మ్ముల విస్తయంబుఁ దోచినఁ, బలుకక వేఱొక్కకాంత శ భవనముఁ జేరెన్. ౨౨
- ఉ. అందును జిన్నిపిల్లలను శ నాత్మజులన్ గడుఁ బ్రీతిమీఱ గో
ఖిందుండు సంతసించునటు శ వింతగఁ బల్కుచు బుజ్జగించుచున్

సుందరమూర్తులార! యిటుకచూడుఁ డటంచును బిల్పుచుండె నా
నందమయాత్ముఁ గాంచి మునినాథుఁడు వేటొక యింటి కేగెఁ దాన్. ౨౩ 1179

చ. మురహరి మజ్జనార్థముగఁ శ బోనఁగ యత్నము చేయుచుండఁగా
నరుదుగఁ గాంచె; వేటొక గృహంబునకుం జనె నారదుండు నం
దురుతరభక్తితో హుతహాహున్ ద్రివిధంబుగ నొప్పువాని సుం
దరియును జెంతనుండ విధిదప్పక వేల్పుచు నుండఁగాఁ గనెన్. ౨౩౪ 1180

మ. చని వేటొక్కమనోజ్ఞహర్ష్యమున నేచందంబునంబ్రాణిహిం
సను జేకూరని బ్రహ్మయజ్ఞముఖయజ్ఞవ్రాతముం జేయుచుం
డిన శ్రీకృష్ణునిఁ జూచె; వేటొకట నానీరేజనేత్రుండు భో
జన ముర్విసురరాజికిం బ్రియమునన్ శ సంతృప్తిఁ బెట్టించుచున్. ౨౪ 1181

తే. వారుభక్షింప మిగిలిన శ సారవస్తు
పులను భక్షించుచుండ నిశ్చుల మునీంద్రుఁ
డట్టె పరికించె; వేటొక శ హర్ష్యమందు
సంధ్యవార్పుచుఁ గూర్పున్న శ శౌరిఁ గనియె. ౨౪౪ 1182

సీ. వేటొక్కగృహమున శ వృష్టికులోద్ధారకుఁడు వాగ్యతుండయి శ కోరి బ్రహ్మ
మును లోకశిక్షార్థముగ జపించుచు నుండఁ బరికించె; మఱియొక శ భవనమందు
వాలును బలుకయుఁ శ బట్టి వేడుక ఖడ్గపద్ధతులను జరింపఁగఁ గనుఁగొనె
మఱొకగృహంబున శ మత్తగజంబుల నశ్వవరంబుల శ నరదములను

తే. నెక్కుచున్ విహరింపఁగఁ శ జక్కఁ జూచె
నొకగృహంబున శయనించుచున్న హరిని
గనియె మఱియొక్కచో వందిజనులు పొగడ
నలరుపరమాత్మఁ గృష్ణుని శ నతఁడు గాంచె. ౨౬ 1183

*చ. అనుపమ హర్ష్యమం దొకట శ నార్యులు భక్తులునైన యుద్ధవా
దినిఖిలమంత్రిసత్తములు శ ధీమహిమంబునఁ దన్నుఁగొల్వ మం
తన మొనరించు శ్రీహరిని శ దాఁ గనె నారదుఁ; డొక్కచో నికే
తనమున నొప్పుమితెడు హ్రదంబున వేశ్యలుప్రీతిఁ గొల్వఁగన్. ౨౬౪ 1184

మ. జలకేళిం దగునాదరంబు వెలిఁబుచ్చుంజూచు గోవిందుఁ గ
న్నులు తృప్తింగనఁ గాంచె; వేటొకయెడన్ శ న్మాతోత్సవంబొప్పు వి
శ్రులలో నుత్తములైన వారలకు సొంపుల్ గుల్కఁ గై సేసి దూ
డలతో నొప్పెడు గోసహస్రమునువేడ్కన్ దానముం జేయుచున్. ౨౭౪

ఉ. వారువచించు ప్రాక్తనపుఁ శ బావనగాథల నాలకించుచున్

- సారసనేత్రుఁ డుండఁ గనె శ సంయమి; వెండియు నొక్కచోఁ జమ. 1186
- తూరపుమాటలాడు ప్రియశకాంతను గూడి హాసించు శ్రీహరిన్
నారదమాని గాంచె; సదశనంబున వేటొకటన్ యథావిధిన్. 1187
- క. వలయునని ధర్మసముదయములఁ దా లోకులకుఁ దెల్పుపూనికతో నాఁ
జలజాతుఁ డాచరింపుగ, నలరెడుమదిఁ గాంచె; నొకగృహంబున హరియున్.
- అ. అర్థకామముల మహాదృతి నేవించు
చుండఁ జూచె; మఱియు శ నొండుచోట
బ్రకృతికంటె మిగులఁ శ బరుడగు పురుషుని
నొకఁడె కూరుచుండి శ యుద్యమమున. 1188
- క. ధ్యానించుచుండఁ గాంచెను, మానియు వేటొక్కచోట శ మంచిగురువులన్
దా నెంతో వేడ్క నేవల, మానసకామముల భోగమండలములఁదేన్. 304
- క. నేవించుచుండె; వేటొకచో విగ్రహమొప్పు జేయుచున్ వేటొకటన్
బావనమతులన్ సంధిని, గావించి ముదంబు నొందఁగాఁ జేయఁ గనెన్. 305
- నీ. ఒక్కచో హలధరు శ నుద్యమంబునఁగూడి సాధుజనంబుల శ బాధ లడఁగ
శివము వారికిఁ జక్కఁజేకుర నూహించుచుండఁగాఁ జూచె; వేటొక్కచోట
సుతులకుఁ దగినయుగవతులను, దుహితల కల్లభర్తలను శాస్త్రానుసరణ
పద్ధతి నుద్వాహ శ పరమోత్సవము లొనరించుచునుండఁగఁ శ గాంచె; మఱియు
- తే. పారిఁ దనయింటనుండి యశ్వారియిండ్ల
కనుపుచున్ వారియిండ్లనుండిన స్వజనులఁ
బిలువ నంపుచు నీరీతి శ వేడ్క నుత్స
వములఁ గావించుచుండఁ గాంచె ముని యంత. 306 1191
- క. యోగేశ్వరేశ్వరుం డగు, నాగజరక్షకుని చర్య శ లన్నియుఁ గనఁగా
నేగతి నీయుత్సవములు, సాగినవని యచ్చెరువును శ జనులొందఁ దగెన్. 307
- చ. హరియొకచోట నూర్జితము శ లౌ మఖరాజిని దేవతోత్కరం
బరుదుగఁ దృప్తినొందు నటు శ లర్హవిధానమునన్ యజించుచున్
నరులకు నర్హమియదె యశనందగు బోధ మొనర్చుచుండె; సుం
దరసదనంబునం దొకట శ దామరసాక్షినిగూడి భక్తితోన్. 308 1193
- క. బావులు చెఱవులు తోటలు, దేవాలయమతము లిట్టితీరునఁ దగుధ
ర్మావళి పూర్తఖ్యాతముఁ, గావించుచునుండె మర్త్యశకాయార్హముగన్. 309
- చ. ఉదవసితంబునం దొకట శ నూహచెలంగఁగ నశ్వ మెక్కి వే
యదువరు లెల్లఁ గొల్వ మృగయాభిరతిం జని పావనాంగతం
బొదలు మృగాళిఁ జంపుచు విభుప్రవరామలధర్మ మిట్టులే

కద యని తెల్పుచుండె; నొకకమ్రగృహోత్తమమందుఁ బూనికన్. 3౫౫ 1195

చ. ప్రకృతులు ధర్మతత్పరులొ శ ద్రవ్యముగోరిచరించువారొ ణో
యకుటిలవృత్తి నుండుదురొ శ యర్థముఁగూర్పఁగ న్వేచ్చచేఁ గువృ
త్తికలిత చిత్తులొదురొకొ శ తెల్లముగాఁ బరికింపనొఁ గదా

యొక నని వారిభావముల శ నెల్ల నెటుంగఁగఁగోరి తా నటన్. 3౫౫ 1196

చ. తనతను వేరికేఁ గనువిశ్రధంబుననుండక యొప్పు సంచరిం
చు నిఖిలయోగనాయకుని శ శూరకులాభరణంబుఁ గాంచె; నా
మునివరుఁ డాపరాత్పరుని శ భూరితరామలయోగమాయ దౌ

ఘనతమశక్తిఁ గాంచి నరకాయ విడంబన మెంచి నవ్వుచున్. 3౫౬ 1197

సీ. ఆహృషీ కేశుని శ నత్యద్భుతాత్మునిఁ గనిపల్కె యోగేశశ్రవినుత! యోగ
పారంగతులకై నఁ శ బరికింప నెటుఁగంగఁ దరముగానట్టి నీపరమయోగ
మాయావిలాసంబు శ మహితభవత్పాద పరిచర్యచే నలవడినశక్తిఁ
గనుఁగొంటి నంతియొకాని నీపరమార్థ మిదియని తెలియంగ శ నించుకేని

తే. యోగ్యుడనుగాను; నీదగు శ ను త్తమయశ
మునను నిండిన యీలోకములను భువన
పావనియెయైన నీలీలఁ శ బాడుచుఁ దమిఁ
దిరుగుచుండఁగఁ గరుణింపు శ దేవ! యనిన. 3౫౭

1198

చ. జనులకు ధర్మముం దెలుపఁజాలిన వాఁడ సమాచరింప నే
ర్తును; మఱి దానిఁజేయఁ బరితోషము నొందుదు; బ్రహ్మమాని! దా
నిని గఱపంగఁ గోరికద శ నీరసమానవదేహ మిద్ది నేఁ
గొనియిటు సంచరింతు నిదిగూఢతమార్థమునున్తు పుత్రకా! ౪౦

1199

తే. మోహమొందకు మని తెల్పె; శ మునియు భగవ
దాజ్ఞఁగొని గృహమేధుల శ కర్మములయి
పావనములైన సద్ధర్మపటిల మాచ
రించుచు హర్ష్యవితతిఁ జరచుచుఁ దమి. ౪౦౫

1200

క. ఒకఁడయ్యు నన్ని తావుల, సకలాత్ముం డగుటఁ దాను శ జరియింపఁగఁ దా
నొకకాలమందె గాంచెను, బ్రకటితరానంత వీర్యభాసితుఁ డగుచున్. ౪౦౬ 1201

క. వెలసెడుశ్రీకృష్ణుని యుజ్జ్వలతరమా యోగమాయ శ చంచచ్చక్తి
గలుషహరంబును మోనియుఁ, బలుమాటుం గనుచుఁ గుతుకపరవశుఁ డయ్యెన్.

చ. ధనమున ధర్మకామములఁ శ దద్దయు నాదృతిఁ గల్గినట్లు లో
కనికరబోధనార్థము నికామము వర్తిలుచున్న శ్రీనికే
తనుఁడును సత్కృతి దనను శ దన్వఁగ నారదు డెంతో ప్రీతుడై

- వనజదళాక్షుభక్తి బహుళవారము నాత్మఁ దలంచుచుం జనెన్. ౪౩ 1206
- ఉ. ఎల్లర వృద్ధిగోరి సకలలేష్టదరూపములన్ ధరించి యా
 పుల్లసరోజనేత్రుఁ డెదఁబొల్చెడు కౌతుక మొప్పుఁ దాను శ్రీ
 వల్లభుఁడయ్య మానవుల శ వర్తనముల్ పనిపూని చేయున
 ట్లెల్లెడఁ గన్నడంగ ననుభవృత్తి నెసంగుచు ద్వారకాపురిన్. ౪౩౪ 1207
- మ. మృదుమందాక్షము సౌహృదంబు హితమున్ శ మిశ్రంబులై వేడుకం
 బొదలన్ జేయువిలాసదృష్టులఁ దమిం బొంగారు హాసంబులన్
 బదియార్యైల నితంబినీమణులు తన్ శ భక్తిప్రమోదంబులన్
 గదురం గొల్వ సుఖించుచుండె దనదౌ శ కర్తవ్య మూహించుచున్. ౪౪ 1208
- సీ. విశ్వోద్భవస్థితవిలయ హేతువు హరి మనుజులొకంబున శ నొనరిచిన య
 నన్యసాధారణ శ నవ్యకర్తముల నదెవ్వఁడు పాడునో శ యెవఁడు వినునొ
 పూజ్యుఁ డెవ్వం డనుమోదించుచుండునో వానికి మోక్షంబుమాన కొసఁగ
 నట్టి యాభగవంతునందు నిశ్చలభక్తి కుదురును గావునఁ శ గుతుకమలర
- ఆ. వాసుదేవుకథలఁ శ బాడుచు సంతృప్తి నాలకించుచున్ మహాత్ము లెట్లు
 తెలిపినారొ యట్లే శ ధీమంతులగు వారి, కెటుకపటుపవలయు శ నిదియె మేలు.

దె బ్బ ది య వ య థ్యా య ము.

శ్రీహరి సభామండపము నలంకరించుట.

- చ. తేలతెఱవాఱ నంత వసుదేవు ప్రియాత్మజు కంఠమట్టై కౌఁ
 గిళుల బిగించి సుందరులు శ కేళులఁ దేలుచు హాయిమీఱఁ బా
 న్పులఁ బవళించి తద్విరహమున్ ఊణమైన సహింపఁజాల కి
 మ్ముల జతగూడి యుండఁగనె శ బుద్ధుల నెంచెడు వారుగావునన్. ౪ 1207
- చ. అరుణుఁడు తోచె లెం డనుచు శ నందఱ లేపఁగఁ కొక్కురో యటం
 చురుగళనిస్వనం బలర శ నొక్క తెఱంగునఁ గోల్లుకూయ నా
 తరుణులు సౌఖ్యహానికయి శ తద్దయుఁ గోపముతో శపించి రి
 క్కరణిని గూసి మాదగు సుఖంబు నడంపఁగ నేల యం చొగిన్. ౧ 1208
- క. మందార వనమునుండియె, మందగతిం బొలయుచున్న శ మరుదోఘవ్యా
 ప్తిం దగ మేల్కని పట్టద,బృందంబులు మదముపేర్చి శ వేడుకమీఱన్. ౧౪
- క. ఝంకారమ్ములఁ బాటలు, జంకను నదిలేక పాడసాగఁ బతత్రుల్
 పొంకముగ వందిజను లటు, పంకరు హేక్షుని నిద్రఁ శ బాయఁగఁ జేయన్. ౨
- చ. కలకలనాదముల్ వెలయఁ శ గా సుకుమారగళంబు లెత్తి ని
 స్తులగతిఁ బ్రీతఁదెల్పె; నిటు శ తోరపువేడ్కల మీలునట్టిదౌ

- నలసమయంబునందు జలశజాతునిపత్నులు రుక్మిణీప్రథా
నలు తమకాంతుకొగిట మనంబులు సంతసమందఁ జొక్కుచున్. ౨౪ 1211
- చ. పతివిరహంబు దుస్సహము శ భారతమంబగు కార్యమంచు నే
వితముననైన నోర్వఁగలవృత్తిని బూనక తన్ముహూర్తము
న్నతపరితాపదాయియె యనందగు నంచని దానిఁబుచ్చు న
ట్లే తదురు బాహుమధ్యముననే తమి నుండిరి; కృష్ణుఁ డంతటన్. 3 1212
- ఆ. బ్రాహ్మమనెడుపేరఁ శ బరఁగు ముహూర్తము
దట్టెమేలుకాంచి శ యమృతములను
విధిగ నాచమించి శ విమలాంతరంగుఁ డై
యద్వితీయ మగుచు శ నకలుషమయి. 3౪ 1213
- సీ. స్వప్రకాశంబయి శ శాశ్వతంబయి యనన్యంబయి యవ్యయంబయి స్వసత్త
వలనఁ గల్గిషజాలములకు దూరంబయి విశ్వోద్భవస్థితివిలయ హేతు
వులను స్వశక్తులవలన లక్షితభావనిర్వృతియయి తగి శ నిత్యమునగు
బ్రహ్మము ధ్యానించె; శ బంకజనేత్రుఁ డవ్వల నిర్మలములగు శ జలములందు
తే. శాస్త్రమర్యాద వచలక శ స్నానమాడి
చేయఁదగినట్టి క్రియలను శ జేసి ధాత
వస్త్రములఁ గట్టుకొని మధువైరి యంత
సంధ్యఁ జక్కనుపాసించె శ స్వాంత మలర. ౪౪ 1214
- చ. జ్వలనుని వేల్చెఁ గాణ్యమనుశాఖకుఁజేరిన వృష్టివంశ మం
దిల జనిఁగాంచుటన్ జలరుహేక్షణుఁ డర్కుఁడు ప్రాగ్గిరిందుపై
వెలయక మున్నె యయ్యనలు శ వేల్చెను; శాస్త్రముతప్పరా దఘం
బొలయును దాననంచు హితమొప్పుఁగఁ జెప్పెడువేడ్క సంధిలన్. ౬ 1215
- ఉ. మానముఁబూని యంతటను శ మంత్రగణంబున కెల్లమూలమై
తా నఘనాశనంబునను శ దక్షమునై తగుబ్రహ్మమున్ విధిన్
మానసమం దొగిన్ జపము శ మానక చేసెను వేదమాతయే
యా నదె బ్రాహ్మణత్వమున శ కద్దియె మూలము రాజపుంగవా! ౬ 1216
- క. గాయత్రి యనఁగ నద్దియె, యీయవనిం బేరుఁగాంచె శ నినుఁ డుదయాద్రిన్
మాయఁగఁ దిమిరంబులు తన, వేయికరంబులు చెలంగ శ వింతగఁ దోచెన్. ౬౪ 1217
- క. ఉదయించుచున్న సూర్యున, కిదియే తగువేళ యనుచు శ నెంచి మదిని భ
క్తిదగంగ నుపస్థానము, సదమలరీతిగ నొనర్చి శ చక్రియు నంతన్. ౬౪ 1218
- క. తనయంశభూతులై తగు, ననిమిషులకు ఋషివరులకు శ నట్లై పితృగణం
బునకుం దర్పణకర్తంబును జేసెం బిదప వృద్ధభూసురవరులన్. ౭ 1219

సీ. నిత్యపూజనముల శ నెమ్మి నొందఁగఁజేసి మఱియు నలంకృతశ్చాసురులకు
సాధువృత్తిం గాంచి శ చక్కఁగఁ బాలిచ్చునలవాటుగలిగి మోదలి దయితగు
చూలు గల్గినయట్టి శ యాల దూడలతోడఁ బట్టువస్త్రములతో శ భవ్యములగు
నజినతిలలతోడ శ ననుదిన మింతనఁబడనిసంఖ్య నొసంగుపద్ధతిమెయి

తే. నిచ్చె నయ్యవి సంత ప్తహేమశృంగ
ములుగ మఱి రూప్యమయఋరములుగ మౌక్తి
క స్రజంబులఁదగు నవిగఁగ సాధు
వర్ణభూషితములుగాఁగ శ వఱుచుండెన్ 1220

క. ధేనువులకు భూసురులకు, మానితులకు నమరులకును శ మఱివృద్ధులకు
జ్ఞాన మిడు గురువులకు నె, న్నే నగు భూతములకుఁ దమి శ నింపుదలిర్పన్ 1221

తే. తనవిభూతులె యవియగుఁ శ గనుక వాని
కాదృతిఁ మ్రొక్కి భద్రపదార్థములగు
కపిలలోనగు వానిని శ గరతలములఁ
దాఁకె; నవ్వల మురహరి శ తగిన్నరీతి. 1222

క. నరలోకభూషణము దన, శరీరమును జారువస్త్ర శ సన్నభిభూషణ
త్కరమునఁ గైచేసె మనోహరమాల్యములఁ ధరించె శ నందః పురఁగన్. 1223

క. అనులేపనములఁ గైకొని, తననీడనుఁ ఘృతమునం బ్రథమమున నవలఁ
వినుతాదర్శమునందుం, గనుఁగొని యానంద్య మంది శ కడు మోదమునన్. 1224

తే. గో వృష ద్విజ దేవతాకూటము గని
సర్వవర్ణంబులకుఁ బురఃజనుల కంతి
పురమునం దుండువారికిఁ శ బూజ్యులయిన
మంత్రిముఖులకు నీడగుమాడ్కి నొసఁగి. 1225

క. తనమది నానందమునొందెను; మ్రోల వసించియున్న శ ధీమద్వరులఁ
వినుతగుణాధ్యుల విప్రుల, ననూనతాంబూల పుష్పహారాదులచేన్. 1226

క. సంతృప్తులఁ గావించెను, సంతోషమె భూషణ మనుసాధూక్తిని దా
నెంతయుఁ బోషించుచు హిత, సంతతి సేవకులఁ బ్రీతిసత్కారములన్. 1227

ఆ. గారవించి తనదు శ కామినీమణులతో, మెలఁగుచుండె; సూతుఁ శ డెలమిమీఱ
శుభతమంపురథము శ సుగ్రీవముఖహయములఁ జెలంగుదాని శ లలితతమము.

క. కొనివచ్చి నిలిపి మ్రొక్కెను దనమ్రోలఁ నిల్చినట్టి శ దారుకు కైదం
డనుగొని సాత్యకితోడఁ, వనజాక్షుం డుద్ధవుండు శ భక్తిఁ గొలువఁగన్. 1228

క. తేరెక్కె నుదయభూధ్రము, సారససఖుఁ డెక్కునట్టి శ చందంబున; నం
భోరుహనేత్రలు లజ్జా, స్ఫారప్రేమైకదృష్టిసంతతిచేతన్. 1229

క. అంతఃపురములనుండియె, వింతఁగఁదను గారవింపఁ వెలఁదుల దృష్టా
లాంతరములఁ జిక్కక యెటొ, కాంతలచిత్తములఁ జూఱఁగఁగొని వేడ్కన్.

క చిలునవ్వు మోముఁదమ్మిన్, నెఱి నాట్యముచేయుచుండఁ నిత్యోత్సవముల్
గుఱుతుపడునట్లుచేయఁగ, నఱిముఱిఁ బొరులు కనం బ్రయాణముచేసెన్.

*ఉ. ఒక్కొక్కయింటినుండి హరిఁ యొక్కరుఁడే పయనంబు చేసి న
ట్లొక్కొక్కయింతియుం దలఁపఁ నొయ్యన వెల్వఁడి రూపసంఘ మ
ట్లొక్కటియై రథంబుపయిఁ నొప్పఁగఁజేసి పరాత్పరుండు త
న్నొక్కరుఁడే గనందగకరయుండ జవంబునఁ బోయె నేర్పునన్. ౧౬ 1233

చ. తనవగు పార్శ్వభాగములఁ ఁ దద్దయుఁ బ్రీతిచెలంగ వృష్టు లె
ల్లను గుమిగూడిరాఁగ సువిశలాసముమీఱ సుధర్మ నాఁగ నొ
ప్పిన సభఁజేరె నందుఁగలఁ వెద్దల కాఁకలి దప్పి శోకమో
హనిధనముల్ జరాహ్వాయమునన్న షడూర్తులు గల్గ వెత్తఱిన్. ౧౭ 1234

చ. నిరుపమతత్సభాభవనఁ నిత్యసుఖాకరపీఠమందు శ్రీ
హరి జగదోఘనాయకుఁ డరహార్యవిభూతి నివాసభూమి యా
దరమునఁ గూరుచుండి తనుఁధామములన్ దెసలెల్ల వెల్లగాఁ
బురుషవరుల్ యదూద్వహులుఁ పొంగుచుఁ దన్మోలువంగ నెంతయున్. ౧౮

క. తారాగణ పరివృతుఁడౌ, రేరాజు వెలుంగునట్టిరీతిం జెలఁగెన్;
శ్రీరమణు నంత వేడుక,చే రంజిలఁజేయఁ బూనుఁచి త్తము లొప్పన్. ౧౮౫

క. పరిహాసకులును బహుహాస్యరసములన్ గుల్కువాక్యసంతతి నలరిం
చిరి మఱియు నటాచార్యులు, పరమేశ్వరు నేవచేయుఁ పద్ధతు లొప్పన్. ౧౯

ఆ. నర్తకీజనంబుఁ నానావిధంబులౌ, నర్తనముల ముదమునం బొదలఁగఁ
జేసి; రట్లై వీణెఁ న జేఁబూని వైణికు, లలరఁజేసి రెలమిఁ న హరిఁ బరేశు. ౧౯౫

సీ. మురజతాశమృదంగఁ దరనిస్వనంబులఁ గొందలు గొల్పిరాఁ నోపవేషు
సూతమాగధవందుఁ నాతఱి నెగురుచుఁ బొగడుచుఁ బాడుచుఁ న దగినరీతి
నేవించి; రందున్న నక్షితిసురోత్తములందు బ్రహ్మవాదులు గురుభవ్యకీర్తు
లగు పూర్వరాజులవగు గాథలను జెప్పుచుండిరి; కొందలు నెందువేడ్క

తే. వాని వినుచుండి రిట్లు లాశవాసుదేవుఁ
డతిముదంబున నుండ; నాయదనునందు
ద్వారపాలకు లరుదెంచి న తమ రిదివఱ
కెపుడు చూడని పురుషుఁ డిరయ్యెడకు వచ్చి. ౨౦ 1239

క. జగదీశ ! తమసుదర్శన, మగునా యని యున్నయతని నభ్యంతర భా

* పూర్వోక్తప్రతిపాదిత సర్వవ్యాపకత్వ మిట సూచితమని యెఱుంగఁదగు.

గగతుని చేయఁగ నిప్పుడు, తగునని తమనెలవయేని శ దాసులు వీరల్. ౨౧౫

తే. కాచియున్నార లనునుడిఁ శ గాంచనాంబ
రుఁడు మనంబున నూహించి శ తడయనేల
తోడుకొని రండు నాఁబోవఁ వాఁడువచ్చి
పరమపురుషునకున్ మహా త్తరయశునకు. ౨౨

1240

చ. కరములువెఱాడ్చి మ్రొక్కి నృపశ కాండము మాగధుఁ డెంతో దుష్టుడై
కరుణ యొకింతలేక కడు శ గర్వమునం జెఱసాలనుంచి వ

త్సరము లవెన్నియేఁ గడువఁసాగిననున్ వదలంగఁ బూనఁ; డీ
శ్వర! యిఁక నీవె దిక్కనుచుఁ శ బంపినవార్తలఁ దెల్పె నెవ్వగన్. ౨౩ 1242

క. వనజాక్ష! జరాసంధుఁడు, మును దిగ్విజయంబుచేయఁ శ బూనిన యపు డే
జనపతులు లోఁబడరొ త, జ్ఞననాథుల ద్వ్యయుతవిహిత శ సంఖ్యల బలిమిన్.

క. కొనివచ్చి చెఱను బంధిం, చెను జుష్టు గిరివ్రజమున శ ఊతినాథులు నీ
కును విన్నవింపు మిట్లని, ననుఁ బంపిరి వారినుడు లనంగ నివి యగున్.

సీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ శ శ్రితజనసాధ్వసభంజనా! కరుణను శ భక్తజనులఁ
బాలించు వాఁడవు శ భద్రము విడువాఁడ వప్రమేయాత్ముఁడ శ వగుదు వీవు
భవభీతులము మేము శ బహుభిన్నదర్శనులము నిన్నె శరణంబుగ మది నమ్మి
యాశ్రయించిన వార శ మవని నిషిద్ధకర్తాశక్తి గలిగి నీవతిశయ కృపఁ

తే. దెలిపినట్టి త్వత్పూజలఁతీరు మఱచి
తమ్ముఁ గృతకృత్యులనుచేయఁ శ దగినకర్త
ములను స్తరియింపకుండు లోకకులకుఁ గల్గు
జీవితాశను బల్కిఁ ద్రెంఁచెదవు దేవ! ౨౪

1245

క. కాలస్వరూపుఁడవు మఱి, బాలుఁడవుగఁ దోచుచుండు శ వాఁడవు కృష్ణా!
కేలుముకుళించి మ్రొక్కుదు, మోలోకేశా! పరేశ! శ యోభూతేశా! ౨౬

చ. కరుణను సాధువారమును శ గావ ఖలావళి నిగ్రహింప నీ
శ్వర! భగవన్తహంశమున శ త్త్వాస్థలిపై మనుజాంగ మూనితే
నరుఁడు త్వదాజ్ఞ దాటుటయు శ నాథుఁడవైతగు నీయపారమా
కరుణకుఁ బాత్రమయ్యు నిజ శ కర్తజదుగిఖము నొందుచుంటయున్. ౨౭

తే. తగునటంచు నెఱుంగుము శ జగదధీశ
తాను చేయుకర్తమునకుఁ శ దగినఫలము
ననుభవించు నరుండని శ యనుట యుక్తి
యుక్తముగ నున్నదని యెఱుఁతు శ మోముకుంద. ౨౮

1248

క. పరమేశ్వర పరికింపం, బరతంత్రము నృపసుఖంబు శ స్వప్నాయితమై

త్వరగ నశించును భయ మే, తరుణంబున గల్గజేయఁ శ దగి శవమువలెన్. ౨౭

క. సారవిహీనంబైన శ,రీరముఁ జింతాదిభరపరీతముఁ గృష్ణా!

సారసనేత్రా! మోయుదు, మీరీతిం దెల్వితేకఁయే సంతతమున్. ౨౮ 1250

సీ. నిష్కాములకు నీదు శ నిర్మలానుగ్రహపాత్రులకు లభింపఁదగి మఱియుఁ
జింతింపఁగా స్వతఃస్సిద్ధమై యలరు నాత్మసుఖంబును దృఢించి శ మహితమైన
నీదుమాయకుఁ జిక్కి శ యేదియుఁ దెలియక దీనులమై యిట్లు శ తీవ్రకష్ట
ములఁబొందుచున్నారమిల సింహమజములవలెఁగుంజరాయుతఃబలుఁడయిఖలుఁ

తే. డ్డాజరాసంధుఁ డతిశక్తి శ యలరఁ బట్టి, చెఱును బెట్టిన మమ్మల శ క్షీతిపకర్త
పాశములఁ జిక్కి కష్టముల్ శ పంతమూని, యేచఁ గుం దెడువారిగా శ నెంచి నీవు.

క. దీనులవెతలన్ వేగమ, మానుపఁగాఁ జేయఁజాలు శ మహితాంఘ్రిసరో
జా! నెమ్మిన్ విడిపింపుమ, శ్రీనిలయా! ఖలమహీశశచిత్తమహాగ్రా! ౨౯ 1252

క. పదునెనిమిదిపర్యాయము, లుదితామద్వండు గాన శ యుద్ధతి మీఱు
గదనము నీతోఁ జేయఁగఁ, బదాతీముఖనేనఁగూడి శ వచ్చెం గాదే! ౩౦ 1253

చ. కరమునవెల్లు చక్రమును శ గాంచి పరాభవ మొందిపాతె; నీ
శ్వరుఁడ వనంతవీర్యుఁడవు శ భక్తులపాలిటి కల్పవృక్షమై
సరియగు వాఁడులేని గురుశస్త్రయతుండవు నయ్యు మర్త్యలో
కరతిని బొందియుండుదువు శ గాన జయించె నదొక్కమాతె తాన్. 3౦ 1254

క. తావ స్తాత్రంబునకే, కావరమున నీదుప్రజలు శ గాఁ దగుమమ్ముం
గావలెనని పీడించెడు, నీవజితుఁడవని యెఱుంగఁనేరఁడు స్వామీ! 3౦ 1255

క. దీనికిని బ్రతీకారము, మానసమునఁ జేయ నెన్ని శ మాన్వింపుమ యీ
భూనాథ బాధ లనుచున్, భూనాథులు తెల్పు మనిరి శ భూతాధీశా! 3౦ 1256

సీ. మాగధసంరుద్ధ శ మానవాధీశులు భవదంఘ్రిదర్శనఃపాంశమీఱు
నున్నారు; దీనులై శ యున్నవారల నీదుశరణుఁ జొచ్చి నభక్తజనులఁ జేరఁ
గాఁదీసి సుఖము గల్గం జేయుమాయని యాదూత మనవిచేయంగ; నపుడె
నిరుపమానద్యుతి శ నెగడుదేవమునీంద్రుఁ డాహరిదర్శించు శ నాదరమున

తే. వచ్చెఁ బింగజటాభార శ మిచ్చు దాల్చి, భానుఁడో యనవెల్లుచుఁ శ బరమశాంత
ముట్టిపడరాఁగ శ్రీకృష్ణుఁ శ డుగ్రదసుజ, శాసకుఁడు సర్వలోకపఃస్వామి యపుడు.

— నా ర దా గ మ న ము. —

చ. మునిపతిఁ గాంచినంతనె ప్రమోదము తన్ బురికొల్పుఁగా నెదు
ర్కొని తనుఁగూడి సభ్యులును శ గోరికరాఁగను సేవకోత్కరం
బును జనుదేరఁ బాదములు శ మూర్ధముసోఁక నమస్కరించి చే
యను దగినట్టిపూజల మహార్హవిధిం బొనరించి భక్తిమై. 33

- క. సముచితపీఠంబున దేవమునిం గూర్చుండఁజేసి య భవ్యతరవచ
స్సముదయమున సంతృప్తియు, సమస్తవిదుఁడౌటఁ గల్గఁ య జక్కఁగఁ బలికెన్.
- చ. మునివర! దేననుక భయము య మూఁడుజగంబుల కెప్పులేదుగా
యనిశము మీరు క్రుమ్మరుట య నన్ని జగంబుల వార్తలు మనం
బున నిలువంగఁజాలుటయె య భూరితరంబగు లాభమౌజుమీ!
మనవి యొనర్తు నీశ్వరుని య మాయనుగల్గిన యీజగంబులన్. 3౫. 1260
- క. నీకుం దెలియని దొక్కఁడు, లేకుండుంగాదె జ్ఞానశ్రీలాదృష్టి
భూకాంతులు పాండవు లిపు, దేశకార్యము చేయఁబూని య రెఱిగింపు మనన్.
- సీ. సర్వలోకేశ్వరా! య సర్వజగద్వ్యాప్తసత్ప్రకాశా! హరి! య సర్వకార్య
కరణదక్షములగు య గురుశక్తులను భూతజాలములందుఁ బ్రశ్చన్నవృత్తి
దారువులందు హితవహించందంబున వర్తింతు వీవిట్టివాడ వనుచు
దెలియశక్యముగాదు య జలకాక్ష! యలనీదురంతమాయాదేవి య బ్రహ్మదేవు
- తే. నకును వ్యామోహమును గల్గి య నైజశక్తి
జేయు నద్దానిగాంచితి య నీయపార
సత్త్వమిసుమంత యెఱుఁగుట య స్వాంతమందుఁ
బ్రశ్నమిది చిత్రమని తలంపను మహాత్మ. 3౬ 1262
- క. విను పారమార్థికంబనఁ, జను దృష్టిని గాంచఁగా నసత్తయ్యును బై
కిని సత్పదార్థమట్లుగఁ, గనఁబడు నీజగములను నికామము శక్తిన్. 3౭౪ 126౩
- క. కలిగించుచుఁ ద్రుంచుచు ని,స్తులమాయాయోగమునను య దోచుచు నుండం
గలనీదు చేష్టితంబును, దెలియక శక్తుం దెవండు య త్రిజగములందున్. 3౮
- తే. అపరిచింత్యాత్మకుండవయి య యలరునీకు
నివె ప్రణామంబు; లోజగదీశ! యీశ్వ
రా! యవిద్యావరణము సంహ్వస్తమగుట
భవతమస్సునఁ దిరుగుచు య భయముఁ గనుచు. 3౯ 1265
- క. కనఁగ ననర్థావహమా, తనువును విడఁజాలుటకును య దగినయుపాయం
బు నెఱుంగకుండు జీవున, కనూనదీపంబువంటి య దగు సద్యశమున్. 3౯౪ 1266
- తే. పరమలీలావతార విసరముల వెలిగించుచున్నట్టి ని న్నాశ్రయించువాడ;
బ్రహ్మమా! పాండుభూపాల య వరతనయుని, చేష్టితంబెల్ల విదితంబె య చిత్తమునకు.
- క. నరలోకవర్తనం బను, కరించుచున్నట్టి నీకుఁ య గాంక్షఁ గలుగుట
బ్బుర మెట్లగు? గావుననె వి,వరింతు ధర్మాత్మజుండు య భక్తుఁడు నీకున్. ౪౦
- క. ఆతఁడు చేయం బూనిన, రీతిక వివరయ్య సర్వరీతిజ్ఞా! లో
కాతీతు నిన్ను బ్రహ్మత, నీతఁడె బొందంగఁగోరియె యర్చింపన్. ౪౦ 1269

చ. మనమునఁ గోరువాఁడు సుము శ మాధవ! సర్వగ! రాజసూయమం
చును మిగులన్ యశంబుగని శ ఊణిని మించు మఖేంద్రరూపతన్
నిను భజియింపఁ గోరెడిని శ నీరజనేత్ర! యజింపఁ గోరునా
తనికృతి కీవు సవృత్తి నితాంతము నొందఁదగున్ మనంబునన్. ౪౧ 1270

క. విచ్చేయవలయుఁ గృష్ణా! యచ్చటికిన్; దన్తఖేంద్రమందు నినుం బె
న్దుచ్చటమీఱఁ గనుదురు వి,యచ్చరు లధ్వరగణేశు శ నఖిలాండేశున్. ౪౧౫

క. పరిశుద్ధయశులు నిను భూ,వరులట దర్శింపఁగోరి శ వత్తురు కార్యాం
తర మందుఁగలదు నీకున్, బరమేశా! కీర్తనశ్రవణములఁ బ్రీతిన్. ౪౨ 1272

*ఆ. ధ్యానమునను శ్వపచుశ్చై నఁ బాపము పోవఁ, బావనులగుదు రనశబ్రహ్మమయుని
నిన్నుఁ గాంచువారు శ మన్న న స్పృశియించు, వార లొందుఫలముఁ శ బలుక నేల?

సీ. భువనమంగళరూప! శ భూతేశ! దిమ్మల కెల్లనలంకారమే యయితగు
నీయశం బిబ్బామి శ నాయమరాళి నివాసమందు నధోభువనమునందుఁ
బరమపావనమయి శ ప్రఖ్యాతమై యుండు; లలితభవత్పాదశబల మనంగ
మందాకిని యని యశమరలోకమున నధోభువనంబునందును శ భోగవతి య

తే. నంగ, నీలోకమునయందు శ గంగ యనియు,
నలరి భువనత్రయంబు నిశ్చులఁ బవిత్ర
ముగ నొనర్చుచునున్నది శ మురహర! యనె;
నంతఁ గేశవుఁ డందున్నయదువరు లొగి. ౪౪ 1274

క. మనములను జరాసంధుని, నని మొనను జయింపవలయు శ ననుసూహలు చే
యను మొదలిడి యప్పలకులఁ, గొనకుండు తెఱింగి వారి శ కుతుకము దీర్పన్.

క. మదినెంచి యుద్ధవునితో, మృదుమధురాలాపములను శ నిట్లను నార్యా!
విదితాఖిలమంత్రుండవు, గద పరమంబైన నేత్రకల్పుండవుగదా! ౪౫ 1276

సీ. మంత్రివి మాపయి శ మంచిభావము గల్గువాఁడవౌటెట్లు నీ శ భావ మలర
వచియింతువో యదే శ వడువునఁ గృత్యంబుఁ జేయనౌ నని యల్లెశచేయశ్రద్ధఁ
బూను వారము మేము శ మానసంబున దాని విశ్వసింతు; మటంచుశవిభుఁడుసర్వ
జగదధీశుఁడుసర్వ శ జంతుహృదంతర సంవ్యాప్తతేజుండు శ చక్రకృష్ణఁ

ఆ. డఖిలవేత్తయయ్యు శ నజ్ఞనివలెఁ దనుఁ, గార్యమడుగ నతఁడు శ కడఁగి దానిఁ
దలధరించి యిట్లు శ పలికె భక్తుండౌట, భగవదాజ్ఞఁ జేయుశవాఁడు గాన.

* “శ్రవణా శీర్తనా ధ్యానా త్పాయం లేం లేవసాయిసః” అని మూలము. “అంలే
వసాయిస శ్వపచాః” అని వ్యాఖ్య.

డె బ్బ ది యొ కఁ డ వ య థ్యా య ము.

— ఉద్ధవుఁడు కృష్ణునకు రాజసూయవిషయము నెఱింగించుట. —

- చ. గురుమతి యుద్ధపుండు మునిశకూటమునందుఁ బ్రసిద్ధిగన్న ని
ర్జరముని నారదుండు నయశాలి వచించిన వార్తనెల్ల నా
దరమున నాలకించి నృపతల్లజరక్షయె ముఖ్యమంచు న్యా
యరతిఁ దలంచుసభ్యుల మహాశయ మాత్మఁ దలంచి యంతటన్. ౧ 1278
- క. వనజాక్షున కీయుభయంబును సమ్మత మగునటంచుఁ శ బూన్కి నెఱింగి యి
ట్లని పల్కె లోకనాథా! మునిపతి న్యాయం బెఱింగి శ పూజ్యవిధమునన్. ౧౫
- క. మేన త్తొకొడుకు ధర్మజ, భూనాథుఁడు తాను జేయఁబూనిన మఖమున్
గానంజని సాహాయ్యము, పూనిక మెయిఁ జేయఁటయును శ భూపతు లార్తిన్. ౨
- తే. శరణువేడిరి గాన రక్షణముచేయు
టయును ముఖ్యంబులే దిగ్విజయమహంబు
మును పొనర్చియె యోవిభూ! శ భూతలమున
రాజసూయాఖ్యమగు నధ్వరము నొనర్ప. ౨౫ 1281
- క. శ్రుతినియమించెడుఁ గావునఁ, గ్రతువర్యము దానిజేయఁ శ గడఁగినచో భూ
పతిరక్షణంబు సాగును, శతపత్రేక్షణ! యి దొక్కసరణి యగుటచేన్. 3 1282
- క. తొలుతన్ ధర్మజుఁ గనఁబో, వలయున్ మఱి దిగ్విజయము శ వరుస నొనర్పం
గలవారి నంపఁదిగు నా, కలహమున జరాత్మజన్తుఁ శ గడు శౌర్యమునన్. 3౪
- క. శమనునికడకుం బంపు; జ,యము దానంగల్లు భూధరవావనసత్కృ
త్యము సాగు దాన నీయు, గ్గము సార్థక మగునటంచు శ మదిఁ దోచు విభూ!
- క. మనమున్ సాధింపఁ దలం,చిన యట్టిప్రయోజన మది శ సిద్ధించుఁజుమీ
వనజాక్షా! గోవిందా, జనపతులకు బంధము క్తి శ సాగించినచోన్. ౪ 1285
- క. దానన్ నీకు యశస్సును, మానితగతిఁ గలుగు; యదుసమాజము లింతే
మానసములఁ బరికింపక, భూనాథు జరాత్మజన్తుఁ శ బోల నబలుగాన్. ౪౫ 1286
- క. తలపోసి మార్కొనంగఁ, దలంచుచునున్నార కాని శ దంత్యయుతబలుం
డలఘు పరాక్రముఁ డేరికి, దలపడరాకుండు వైరిధర్మఁ డతండా. ౫ 1287
- సీ. ఉగ్రబలుండుగ శ నొప్పు భీముం డొక్కరుఁడు తప్పఁ దక్కినశకదుబలాధ్యు
లకు నెట్టివారికే శ బ్రకటాహంబున నాజరాసంధు నోట్టున మారు
కొనరాదు; నిశ్చయ శ మని నమ్మఁదగుదీని బాహుయుద్ధమున నోర్వఁదగు వాని
మఱియొక్కవిధమునశమార్కొని జయమందఁగాఁగోర నూర్లసంఖ్యగల బలము
- తే. లెంతయత్నించినన్ శక్య శ మెప్పుడైనఁ
గాదు ; పృథునైర్యములఁగూడి శ క్రాునతని

ద్వంద్వయుద్ధంబున జయింపవచ్చు నెట్లు
లనుదువో లోకనాథ ! సర్వాత్మ! దేవ! ౫౪

1288

క. నిరతిని బ్రాహ్మణభక్తుడు, జరాసుతుండౌట సద్విజప్తవరు లదే
తరుణమున నేమికోరిన, నిరసింపక దాని నొసగు శ నెమ్మి దలిర్పన్. ౬ 1289

క. కాన వృకోదరుఁ డొక్కట, భూనిర్జరవేష మూని శ పోయి రణంబున్
దా నర్థించిన మాగధుఁ, డౌనను ద్వంద్వాహహమున శ నతనిం బెలుచన్. ౬౪

క. గోవిందా! నీసన్నిధి, నేవిధ మగుసందియ మదియే లేక ధరం
బావనయశ మొప్పంగా, వైవస్వతుగృహముఁ జేరఁబంపుం జుమ్మా! ౭ 1291

క. తలచ నకించిత్కరుడన, వెలసిన నాసన్నిధి యది శ భీమునకేమే
ఫల మెట్లు లిచ్చు ననెదో, జలజాక్ష! యరూపుడవయి శ సర్వేశుడ వై. ౭౪

*సీ. కాలాత్మకుడవయి శ క్రాలునీకున్ జగన్నిర్మితిలయముల శ నీరజభవ
పరమశంకరులు సంభావింపఁగా నిమిత్తంబైన యట్లుగాఁ దావకమగు
సన్నిధానమ్మున శ శ్వసనపుత్రుఁడు భీముఁ డాజరాసంధు సంహారకర్త
మున నిమిత్తంబయ్యాఁ శ గనుక శీఘ్రంబె యప్పనిని సాగింపఁ దగును మహాత్మ

తే. యిట్లు లొనరుప నగులాభ శ మేమియనెదో?

మాగధుఁడు చెఱఁబెట్టిన శ త్కృపతులక

శత్రుములు భీతికృదరివిలయము నాత్మ

పతివిమోక్షము ననువీని శ నతిముదమున. ౮౪

1293

క. తమతమ గేహంబుల శిశు, సమితుల నాడించువేళ శ జలజాక్షుఁడు దు
ష్టమహీశు జరాసంధున్, గ్రమమొప్పఁగఁ జంపఁగలఁడు శ కాలాత్మకుడై. ౯

క. ఏడువకుఁ డేడువకుఁ డని, యాడించుచుఁ బాడుచుందు శ రంబుజనాభా!
పాడుదురెగాదె ప్రేతల, కోడం డ్రొగి నుత్సవములఁ శ గోరికమీఱన్ ౯ 1295

సీ. శంఖచూడవధంబుఁస్వవిమోక్షణముఁ బాడుచున్నట్లు పూర్వ మీవొనరిచిన గ
జేంద్రమోక్షణ మసురరేళుఁ డారావణు సంహరించుటయును శ సాధుమాను
లాదృతిఁ గీర్తించు శ టల్లె కంసునిజంపి తల్లిని దండ్రి బంధనమునుండి [కద
ముక్తులఁజేయు తేము గొనియాడుటయును జనులకుఁ దెలియు విషయములె

తే. యట్లుకావున నీపని శ సార్థకముగ, నొనరుపం దగు; మాగధు శ నని వధించు
కార్యమయ్యది బహ్వర్థగణసుసాధనమగుఁ జైద్యాదివధసాధనమగు తెన్న.

క. జనపతుల పూర్వసుకృతము, లనూనగతిచే ఫలించు శ టది హేతువుగా
వనజాక్ష! రాజసూయం, బనునది నీకభిమత మగు శ నర్థం బిడెడున్. ౧౦ 1297

*“నిమిత్తం పరమీశస్య విశ్వసర్గనిరోధయోః, హిరణ్యగర్భశ్శర్వశ్చ కాలస్యాపిణస్తవ.”౮.

- చ. కనుకనె ముందు ధర్మసుతుఁ ఁ గానఁగఁ బోదగు నంచు నామతం
బని సకలార్థసిద్ధిదము ఁ హరితరంబునునైన వాక్కుఁ జ
క్కనిగతి నుద్ధవుండు పలుకక విని దేవమునీంద్రుఁ డందునొ
ప్పు నిఖిలవృద్ధయాదవులు ఁ పుష్కరనేత్రుఁడు కృష్ణుఁడుం గడున్. ౧౧ 1298
- క. అనుమోదించిరి మేలనియు నుతించి; రనంతరంబ ఁ యురగాశనకే
తనుఁడు భగవంతుఁ డఖిలంబునకున్ నాథుండు నగుచుఁబొలిచెడు హరియున్.
- క. గురువులయనుజ్ఞఁ గైకొని, కరిహయరథపత్తివితతిఁ ఁ గడువడిఁ గూర్చు
సురనాథప్రస్థమున, కరుగన్ దారుకుని జైత్రు ఁ నట్లె యితరులన్. ౧౨ 1300
- క. పురికొలిపెం ద్వారఁ జనఁగా, సరసిజనేత్రుండు జ్యేష్ఠసహజన్తు యదూ
త్కరనాథుఁ గొలిచి వారలు, సరియగు నిక్కార్యమనుచు ఁ సమ్మతిఁజూపన్.
- చ. అరిజనసూదనుం డగుట ఁ నప్పయనంబున వేడ్కఁబూని సుం
దరులను బుత్రసంయుతిని ఁ దాసిక లట్టులె సేవకుల్ మహా
బరికరయుక్తిఁ గొల్వ రథవర్యము లెక్కఁగ వేగ ద్వారకా
పురమును వెల్వడంబనిచి ఁ పూజ్యమనస్కుఁడు దారుకుం డొగిన్. ౧౩ 1302
- సీ. గరుడకేతన మెత్తి ఁ తురగవర్యంబులఁ బూన్చితెచ్చిన రథంబుఁ దమినెక్కె
స్యందనద్విపవరాశ్వపదాతి సాదినాయక బృందభయదమై ఁ నట్టిస్వీయ
బలములు బలసి తన్ ఁ గొలుచుచు రా భేరు లానకములు మృదంగాలి గోము
ఖములులోనైన వాద్యములు ఘోషింపఁగ నాధ్వని దిక్కులనలముకొనఁగఁ
- తే. బయనమయ్యెను శ్రీహరి ఁ పట్టణమ్ము, నుండి వెడలె; బాతిన్రత్యఁ మొప్పవెలయు
భీష్మపుత్రిక లోనగు ఁ వెలదిమిన్న, లపుడు ప్రాణేశు వెనువెంటనరుగుకొర్కి.
- క. నరయానంబులఁ గొందలు, హిరణ్యశిబికంబులందు ఁ నెలమిం దురగో
త్కరములఁ గొందలు పోయిరి, పురవరమును వెడలి యాత్మపుత్రులతోడన్.
- చ. అనుపమవస్త్రమాల్యముల ఁ నాభరణాలివిలేపనంబులన్
దనులతికల్ వెలుంగ వనితామణు వేగఁ గరంబులందుఁ జ
ర్మనిశితఖడ్గముల్ వెలయ ఁ మానధనుల్ భటపుంగవుల్ త్వరం
జని రలవామనేత్రల నెసంగెడుశ్రద్ధను గాంచువేడుకన్. ౧౪ 1305
- చ. అతివలవెంట దాసికలు ఁ నచ్చరలం బురుడించు వేశ్యసం
తతియును సేవకుల్ బహువిధంబులఁ బొల్పెడుభూషణంబులన్
జతనము మీఱఁ దాల్చి మహిషంబుల నుష్టములన్ గరేణుగో
తతిని ఖరాశ్వతర్యళి నితాంతముదంబున నెక్కి శ్రీహరిన్. ౧౫ 1306
- క. వెనుకొని పోయిరి కొందలు, మనుష్యవాహ్యంబు లెక్కి ఁ మమతఁ జనిరి వే
యనుపమ శకటంబులపైఁ, జని రొకకొందలు మునీంద్రులసంస్తుతు వెనుకన్.

- వ. వారివెంట నేవకులు శీరతృణవంశవస్త్రములు మొదలగు శిబిరాదిసాధనముల
బలీవర్దాదులపై నిడుకొని వెడలిరి. మఱియు నాసేనాసముదయంబు తుముల
ధ్వనులు వెలయ. భూరితరధ్వజపటచ్ఛత్రచామరములును దివ్యాయుధములు
నాభరణములు ముకుటంబులు కవచములును గలిగి పట్టపగటివేళఁ దిమితిమింగి
లాదిబృహత్తత్స్వంబులచేఁ గల్లోలములు తటంబుల నావరింప భానుకిరణంబులు
పై వ్యాపింపఁ బ్రకాశించు మహార్ణవంబు చందంబున నమరియుండె నంత. ౧౭
- చ. మునిపతి నారదుండు హరిఁ పూజితుఁడై పరమేశు నిశ్చితం
బు నెఱిగి సంతసించి పరిపూర్ణుని దర్శనలాభ మెన్నుచు
దనవగు నింద్రియంబులు మూడంబున మ్రాన్పడఁ జిత్తమందు వం
దనములొనర్చి యభ్రమునఁ శ దాఁ జనియెం గమలాక్షుఁ బాడుచున్. ౧౮
- చ. హరి భగవంతుఁడంత మనుజాధిపదూతను గాంచి నీమదిం
బొరయకు భీతి భద్రమగుఁ శ బొమ్మిఁక మాగధుమ్రందఁ జేయుదున్
ద్వరపడి యంచుఁ బంపఁగ నతండును బోయి యదెట్లు సాగెనో
ధరణిపతీంద్రసంతతికి శ దాచక తెల్పెను వార లుబ్బుగన్. ౧౯ 1310
- క. వారును బంధవిముక్తిం, గోరుచు హరి యెప్పువచ్చు శ గ్రూరుఁగృతఘ్నున్
బోరి వధించునొ యంచును, గోరికఁ బరమేశుఁ జూడఁగోరుచు నుండన్. ౨౦
- వ. శ్రీకృష్ణుం డానర్తసౌపీరమరువినశననామకదేశంబులం గడచి మఱియునందందుఁ
బొడచూపు పర్వతంబుల నదులందాఁటి పురగ్రామప్రజాకరంబుల నుత్తరించి
యవ్వల దృషద్వతియనుమహానదిని బహుమానపూర్వకంబుగాఁ దరించి
సరస్వతిప్రాదిని నుత్తరించి పాంచాలమత్స్యదేశంబులం గడచి యింద్రప్రస్థ
నగరంబుఁ జేర నరుదెంచుటయు. ౨౧ 1312
- క. సామాన్యనరులు చూడఁగ, నేమాడ్కిఁ దరంబుగాని శ యీశుఁడు వచ్చెం
బ్రేమమున నన్న వార్తను, భూమిశుఁ డజాతరిపుఁడు శ పొంగెన్ వినుచున్.
- క. సోపాధ్యాయసుహృత్తముఁ, డై పోయెన్ హరిని గనఁగ శ నఖిలప్రకృతులున్
శ్రీపతిఁ గనుకొరికతో, వే పరివేష్టించి రాఁగ శ వేదధ్వనులున్. ౨౩ 1314
- తే. గీతముల నాదములును మిక్కిలిచెలంగ
వాద్యఘోషము లెల్లెడఁ శ బర్వఁ బ్రాణ
యుతములౌ నింద్రియములట్లు శ లలిముదమున
నాహృషీకేశుచెంతకు శ నరిగి యచట. ౨౪ 1315
- మ. వనజాక్షుం గని స్నేహభారమున సుసంస్కృతంబు విక్లిన్నతం
గనఁగా స్నిగ్ధతముండు శ్రీహరి పురిం శ గాలంబు దీర్ఘంబు పు
చ్చినవాఁడౌట నవీనదర్శనము నిశ్చింతంబు నీవచ్చిన

- ట్లనుమోదంబున గన్నడం గనుచు నాహా! యంచుఁ గౌంతేయుఁడున్. ౨౪౫
- క. మరలన్ మరలం బ్రీతి, స్ఫురణము గన్నడెడు నట్టి శ పోలిక నాశ్లే
షరతిం దృష్టిం గాంచెను, ధరణీశుం డంత వనజదళనేత్రు నటన్. ౨౫ 1317
- చ. సిరికిఁ బ్రియాలయం బగుచుఁ శ జెల్వగుగాత్రముతో వెలుంగ నా
దరమునఁ గాంచి యాతనులతన్ గయిజంటను గౌఁగిలించి ని
ర్భరగతిఁ గన్నులన్ సఖునిరక ముదశ్రుకణాళి నిండ గ
ద్గురు తనువెల్ల నిండఁగ ముకుందుని నచ్యుతుఁ జక్రిఁ గాంచుచున్. ౨౫౫
- తే. లోకవృత్తాంత మెట్టిదో శ యేకరణిని
దెలియకయె యుండెఁ; బావని శ జలజనయను
మాతులేయుని నతిశయప్రీతిఁ గౌఁగి
లించుకొని సుస్థితంబు లలిం జెలంగ. ౨౬ 1319
- క. ఆనందబాష్పములుఁ దన, వౌ నేత్రములం గలంప శ నట్లే నిలిచెన్
శ్రీనిలయుఁ గవలు విజయుం, డానినతమి స్నిగ్ధతముని శ నొప్పుగఁ గనుచున్.
- క. ప్రమదాశ్రుకణములన్ నేత్రములట్టె కలంగఁగఁ బరిరంభణమున ను
త్తమలాభ మొందఁ జేసిరి, రమాధవుం డంత ధర్మరక్షాద్భిములకున్. ౨౭
- సీ. వందనమొనరించి శ వాసవిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుకొంచుఁ గవలశచేత వంద
నముచేయఁబడి వారిఁ శ బ్రమదమునం దేల్చె బ్రాహ్మణులకు వృద్ధరాజి కుచిత
మగురీతిఁగా మ్రొక్కియవల సృంజయ కేకయులు కురుభూమిపశతులును వేడ్కఁ
దన్ బహుమానింపఁ శ దా వారి మన్నించె మాగధసూతులు శ త్కూడివిజులు
- తే. వినుతిచేయంగ విధిగ దీవింప వంది
జనులు కీర్తింప నెంతయు శ సంతసించె
శంఖపటహమృందంగవంశముల వీణి
యలను జేఁబూని గాయకుల్ శ హరిఁ బొగడిరి. ౨౯౫ 1322
- మ. అరవిందాక్షుని దివ్యగాథలను నెయ్యంబొప్పుఁగా నర్తకుల్
పరికీర్తించుచు నాడి; రిప్పగిది నాభవోత్తమశ్లోకుఁడౌ
పరమేశుండు సుహృత్తముల్ వెనుకొనన్ శ భవ్యాత్మరా మానవుల్
సరి లే రంచు నుతించుచుండ రుచిరస్థానీయముం బొచ్చెఁ దాన్. 3౧ 1323
- మ. పురమార్గంబులు గంధసింధురమదసూర్పర్వద్భవాంభకణో
త్కరసంసిక్తములై చెలంగె మఱి చిత్రత్విద్భజ వ్రాతభం
ధురమై హాటకతోరణావళులతో శ నూత్నప్రభం బొల్చి క
ర్పరకుంభంబుల నొప్పుగుల్కుచుఁ దగెం శ బూర్వర్య మప్పట్టునన్. 3౧౫ 1324
- చ. వనితలు పూరుషుల్ రుచిరవారిని స్నాన మొనర్చి మూల్యమిం

తనఁదగనట్టి వస్త్రముల శ నర్హవిభూషణరాజినెంతయుం
దనువులు చెల్వమీఱ సుమదామములుం గలపంబు లొప్పుబ
త్తనము నలంకరించి హరిదర్శనలాలసచిత్తు లై తగన్. 32

1325

*సీ. ప్రతిగృహంబున దీపపంక్తుల వెలిగించి ప్రసవముల్ లోనగు శ బలులు చల్లి
పురము నలంకరించిరి పౌరు లత్తటిఁ బ్రతిసద్దజాల మాశర్గములనుండి
పరిమళమిళిత ధూపముల ధూమములు వెల్వడుచుండరుచిరమైకడుఁ దనరై;
మఱియుఁ బతాకలాశమందిరంబుల నెత్తఁబడియుండ శిఖరముల్ శభవ్యరజిత

తే. మయములై గేహములయందు శ మలయుచుండఁ

బైన బంగరుగిండ్లు సొంపూనియుండ

ముద్దుగులికెడు నప్పరి శ మురహరుండు

కనియెఁ గన్నులపండువు శ గా వెలయఁగ. 33

1326

చ. మనుజులు నేత్రపాత్రముల శ మంజుతనుద్యుతిఁ గ్రోల నద్వైడౌ

వనరుహనేత్రుఁ డప్పరికి శ వచ్చె నటంచొగి నాలకించి యిం

తనఁదగనట్టి సంతసమునంది పడంతులు క్రొమ్ముడుల్ తమం

తన విడిపోవ జాఱఁ బ్రమదంబునఁ బోకముడుల్ క్రమంబునన్. 334 1327

ఆ. ఇంటిపనులు మాని శ యింపుగుల్కెడు తల్ప,మందునున్న పతుల శ నట్టె వదలి
సకలలోకనాథుఁ శ జక్రిని జూడ రా,ట్పథముఁ జేర నెలమిఁ శ బాటి రపుడు.

క. చనుదెంచి పూవుఁబోడులు, సవకాదిమునీంద్ర నిత్యసన్నతుఁ గనువాం

ఛను మేడలెక్కి యట స్యం,దనదంతిపదాతి హయవితతి నిబిడం బై. 335

క. పరికింప సంతసంబున, కిరవై తగుమార్గమందు శ నింతులతో శ్రీ

హరివచ్చుచుండఁ గాంచిరి, తరుణీమణు లంతఁ గుసుమదామము లెలమిన్.

ఆ. కృష్ణుపైనఁ జల్లి శ హృదయంబుచేతనే, కౌగిలించుకొనుచుఁ శ గమ్రసుస్థి

తమును గూడియున్న తళుకుఁజూపుల స్వాగ,తము నొసంగి రంతఁబ్రమదలెల్ల.

చ. నరపతిమార్గమందు నుడునాథునిగూడి చెలంగుతారణో

త్కరమును బోని శ్రీహరి నితంబినులం గని యిట్లు పల్కి రి

తరుణులు పూర్వజన్తమునఁ శ దత్పరతం గని యెట్టిపుణ్య మే

వరుస నొనర్చిరో కద? నెబా! సనవచ్చును దాని నెంతయున్. 336 1332

చ. పురుషలలాముఁ డైనహరి శ పొంకముమీఱ నుదారహాసయు

జ్జీరుపమచారుదృష్టికళ శ నెమ్మి నిగుడ్చుచు వీరినేత్రపం

కరుహము లెంతో సంతసము శ గాంచఁగఁ జేయుచునున్న వాడు ని

ర్భరసుఖ మబ్బుపుణ్యముఁ బురంధ్రులు వీర లొనర్చియుండుటన్. 337 1333

* “ఉద్దిష్టదీపబలిభిః ప్రతిసద్దజాలనిర్యాత ధూపరుచిరం” అని మూలము.

చ. అని వినుతించుచున్ మిగుల శ హర్ష మునొందుచుఁ జూచుచుండఁ బ
త్తనముననున్న పెద్దలు సతంబును శిల్పముచేత జీవనం
బొనరుచు వారలందును మహా తగులున్ బలుతావులందు శ్రీ
వనరుహనేత్రునిం దఱిసి శ వర్ణ్యశుభావహావస్తుహస్తు లై. 32 1334

చ. హరిని సవర్యలం దనిపి శ యాత్మ మహాఘములన్ క్షణంబునన్
బొరిఁబొరిఁ దూలఁజేసికొని శ పూజ్యమనస్కులుగాఁ జెలంగి; రం
సరసిజనేత్రుఁ డంత నృపశత త్తమసౌధమునన్ వసించువా
రురుముద మొప్ప నీక్షణము శ లోయ్యన విస్తృతి గాంచిమించఁగన్. 3౩ 1335

తే. సంభ్రమంబున నెదురుగాఁ శ జని సవర్య
లొనరుపం గృష్ణమూర్తి యోయుర్వి నాథు
మందిరంబుఁ బ్రవేశించె; శ నిందిరేశుఁ
ద్రిభువనేశ్వరుఁ గాంచి కుంతియును మదిని. 3౪ 1336

క. తనయన్న కొడుకువచ్చెను, దినముల కిన్నాళ్ల కనుచుఁ శ ద్రిగుణితమోదం
బున ద్రౌపదియు సుభద్రయుఁ, దనవెంటన్ రాఁగ లేచితత్పరతదగన్. 3౫

తే. ఎదురుచని కౌఁగిటంజేర్చి శ కృష్ణు గార
వించె; రాజగుధర్మజుం శ డంచితవిధి
నీర్జరేంద్రేంద్రు గోవిందునిన్ గృహవర
మునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి ప్రమోదవశత. 3౬ 1338

క. ఆతిథ్యమందు శాస్త్రం, బేతీరున ముందువెనుక శ లివి యని తెలిపెన్
జేతమునఁ బొంగునాదృతి, నాతీరును మఱచి యెట్లొయప్పనిఁ దీర్చెన్. ౪౦ 1339

సీ. హరియును దనమేనయ త్తయా కుంతికే దనకంటెఁ బెద్దలై శ తనరునట్టి
వనితలకున్ విధివందన మొనరించి ద్రౌపదియును సుభద్రయును మ్రొక్క
సామోదమును బొందెన త్తయాకుంతి యాజ్ఞాపింప ద్రౌపదిచక్రధరుని
సాధ్వలౌ రుక్మిణీసత్యభామాభద్రలనుమఱిజాంబవతినిని లక్ష్మ

తే. శాఖ్యఁ గాళింది మిత్రవిందాఖ్య నాగ్న
జిత్తి మఱివారితోడ వచ్చిన కళత్ర
ములను దక్కినవారి నశమూల్యవస్త్ర
భూషణాదుల నలరించెఁ శ బూజనముల. ౪3 1340

చ. నృపతియుఁ గ్రొత్తకొత్తలయి శ నెమ్మిని దెల్పెడుపూజలన్ మహ
ర్షిపతిసుపూజితాంఘ్రిసరసీరుహ యుగ్మునిఁ గృష్ణుఁ దన్నెఁ ద
త్కృపకును బాత్రులైన సచివేశులకున్ భటసేవకాళికె
సవరికరంబులై వెలయు శ సద్గములన్ వసియింపఁ గూర్చె దాన్. ౪౪ 1341

- క. హరితరుణీ రత్నములకు, సురుచిరసుఖయోగ్యములయి శ శోభిలుసౌధో
త్కరమును జూపెను; శ్రీహరి, సురనాథునితనయుఁ గూడి శ సురలునుతింపన్.
- క. నివసించె నవ్వలన్ ఖాండవమను నారామమున ధనంజయుఁ దృప్తున్
సవిధి నొనరించి మయుఁడను, దివిజారులశిల్పి యందుఁ శ దెగక బ్రదుకఁగన్.
- క. ఒనరించి వానిచేతనె, మనుజేంద్రున కెల్లవిధుల శ మహితంబై యొ
ప్పిన దాని సభను దివ్యంబును జక్కఁగఁజేయఁబంచి శ బుధులు పొగడఁగన్.
- ఆ. ఒసఁగె నంతఁ గృష్ణఁ శ డుర్వీశునకుఁ బ్రియ, మొనరుపంగఁ గోరి శ యురురథంబు
నెక్కి విజయుఁగూడి శ పెక్కురు రథికులు, బలసిరాఁగఁ గ్రీడ శ సలుపుచుండి.
- క. ఆందందుం దిరుగుచు సంక్రందననందనుఁడు ప్రీతి శ రాజిల్లంగా
నందుండఁ గొన్ని నెల లా,నందమె తనరూపమగుట శ నైజ మహిమచేన్. ౪౬

దెబ్బదిరెండవ యధ్యాయము.

—● ధర్మరాజు హరికి రాజసూయయాగము నేయఁతలంపుఁ దెలుపుట. ●—

- క. అని తెల్పి యాపరీక్షి, జ్ఞనపాలున కవలికృష్ణుఁడరితముఁ దెల్పిం
గనుబూని శుకమహాముని, వినవయ్యా! యొక్కనాఁడు శ విప్రప్రవరుల్. ౪
- చ. మునులును రాజు లూరుజులు శ భూరిపరాక్రమమొప్పు సోదరుల్
తనగురువుల్ స్వవంశమునఁ శ దద్దయు వృద్ధులుగాఁ జెలంగు మే
దినిపతు లట్లై బాంధవులు శ దీనులఁబ్రోచెడుజ్ఞాతులున్ సభం
దనుఁగొలువంగ ధర్మజుఁడు శ తాఁ బలికెన్ హరిఁ గాంచి భక్తితోన్. ౧౪ 1343
- ఆ. సభను గూరుచున్న శ త్కౌపాలకప్రభృతులును శ్రద్ధవినఁగ శ జలజనాభ!
యజ్ఞములను మేటియగు రాజసూయంబు, చే ద్వదంశజులయిఁచెలంగు సురల.
- క. ఆరాధింపం బూనెదఁ, గోరిక నిద్దాని సుంత శ కొఱత గనకయే
యేరీతిం గొనసాగు నొ, శ్రీరమణా! యట్లొనర్పు శ శీఘ్రమే దయతోన్. 31350
- సీ. సరసిజనాభ! నీసురుచిరపాదుక లశుభముల్ నిరసించు శ నట్టివాట
నవ్వానిఁ దనువున శ నర్పింతురో మది ధ్యానింతురో భాషితములఁ బ్రీతిఁ
గీర్తింతురో వారు శ కేవలముక్తి నేగాక వాంఛితములఁ శ గాంతు రమల
తమచిత్తులౌదు రుత్తమకార్యముల వాని నొనరింపరేని భూపాత్తములయి
తే తగియు నామేలుపొందంగఁ శ దగరు సుష్టు, కాన నోదేవదేవ! లోకమున నిందు
భవదమలపాదకంజముల్ శ భక్తిమీఱఁ, గొలువ నమరుప్రభావ మిట్లలరుననుచు.
- క. కనుఁగొందుగాక! మానవు, లనయము నీవిషయమును మహాత్తమ మనుచున్
మనములఁ దలంతు గాక! భువననాథా! సృంజయకురు శ వసుధేశులలోన్. ౫
- మ. నినుసేవింపని వారలెవ్వరొ ధర్మ శ నీసేవ చేయంగఁ బూ.

- నినవారెవ్వరొ వారిదైన స్థితినికొ నీవిప్పుడే తెల్పు; మో
ఘనరూపా! సమదర్శనుండవయి లోక స్థాఖిల ప్రాణులం
దును నాత్మప్రభనొప్పి సర్వగతులందఱు నీవెయ్యె యొప్పుచున్. ౫ 1353
- *క. స్వసుఖానుభూతిని దగ వి,లసిల్లుచుకొ బ్రహ్మమన వికలాసమునకొ లో
కసమితి వర్తించెడు నీ,కసఖుఁడు సఖుఁడకొ విభేద న మరయం గలదే. ౫౪ 1354
- క. సేవించుచు నిన్నెప్పుడు, భావించుచు నున్నయట్టి న భక్తులకు సదా
సేవానురూప మగుఫల, మావిబుధావనిరుహంబు న ననుకంపవలెన్. ౬ 1355
- క. మనమునఁగల్గిన వాంఛల, కనురూపం బైనరీతి న మమరుచు నుండుకొ
మనమున వైషమ్యము నీ,కును గలుగునె యెప్పుడైన న గువలయనేత్రా! ౬౪
- మ. ధరణీశుం డిటుపల్కుఁగా విని పరంధాముండు శ్రీకృష్ణుఁ డో
యరిసంఘాంతక! నీదునిశ్చితము సకమ్యకృపద్ధతిం బొల్పు న
ధ్వరవర్యం బిది నీవొనర్చినఁ గడుకొ న భద్రప్రదంబై మనో
హరమా కీర్తిపాసంగు నయ్యది ధరకొ న వ్యాపించి రాజిల్లెడున్. ౭ 1357
- మ. క్రతురాజం బిదియా సమస్తవిధులం న గళ్యాణదంబై తగుకొ
బిత్తదేవాళికి మానివర్చులకు నీరపెంపుకొ సదా వర్ధిలకొ
మతులం గోరెడుమాకు భూతముల కానందంబు గూర్పం దగుకొ
క్షీతిపాలప్రకరంబు నొంచి యశముకొ న సిద్ధింపఁగా నెల్లెడన్. ౮ 1358
- క. జగమంతయుఁ జక్కంగ వ,శగతముగా నుండఁజేసి న సంభారములం
దగుభంగికొ సమకూర్పఁగఁ, దగు నుద్యోగులను బంచి న తత్క్రతువరముకొ. ౯
- క. సవిధిగ నొనరింపుము భూ,ధవుల జయింపంగ శక్తితగు నెట్లనుదో
భువనాళిపాలకాంశో,ద్భవులగుదురు సుమ్ము నీదు న తమ్ములు వీరల్. ౯౪ 1360
- నీ. అకృతాత్ములకు గెల్వ నలవియేగాని నే నాత్మవంతుఁడవయి న యలరునీదు
వశముననున్నాడ న భక్తుఁడవగునీకు సాధింపఁదగని దేశచందమునను
గల్గునే; నన్ను నికకముగ నమ్మినవాని దేవుఁడేయైనను న దేజమునను
యశమున సంపత్తి నతులసేనాదికసాధనంబుల నదేశసరణినైనఁ
- తే. జెనకఁజాలరు రాజులు న నినుఁ జెనకుదు
రనుట యపహాస్య భాజనంబగును గాదె;
యనుచు భగవంతుఁ డాజ్ఞనీయంగ వినుచుఁ
బ్రీతుఁడై మోముఁదమ్మియు న విరియఁబాట. ౧౧౪ 1361
- క. హరితేజంబున నెంతయుఁ, బరిపూర్ణులుగాఁ జెలంగుభ్రాతల నెల్లకొ
బరికించి దిగ్విజయమునఁ, బరమాదృతిఁ గాంచఁబంచె న బరమేశాజ్ఞన్. ౧౨

* “నబ్రహ్మణ స్వపరభేదమతిస్తవస్యాత్” అని మూలము.

సీ. సహదేవు యామ్యదిశఁ జెలంగుసృంజయ భూమిపాలురతోడఁగి బోరఁ బంపె
నకులుఁ బశ్చిమదిక్కునకుఁ బంచె నర్జును ను త్తరదిశకేగి యుర్విపతుల
నోడించి రమ్మని యొప్పుమీఱఁగఁ బంపె మాతస్య కేకయులను యమద్రకులను
గెలిచి రమ్మని భీమబలుఁడైన భీమునిఁ బ్రార్థిక్కునకుఁ బంచె యవారలెల్ల

ఆ. ధర్మరాజునాజ్ఞఁగి దలఁదాల్చి యాయాయి, దెసల కరిగి యందు నెనఁగు వీర్య
మలరనున్న భూమిపుల గెల్చి తేజంబు, వెలయ యజ్ఞదీక్షఁగి గలనృపతికి. ౧౩౪

క. ధనరాశిఁ దెచ్చియిచ్చిరి, మనుజేంద్రుం డంత నృపవిమర్దనదీక్షం
గని యున్న జరాసంధుని, ననుజాతులు గెల్వ కునికి యనార్తిం గనఁగన్. ౧౪

క. వనజాతుఁ డెఱిఁగి పూర్వము, తనతో నుద్ధవుఁడు వాని యదండించుపథం
బును దేనిదెల్పె దానినె, వినిపించె; ననంతరంబ యభీముఁడు నరుఁడున్. ౧౫

చ. హరియును విప్రవేషముల యనల్లనఁ దాల్చి జరాతనూజుఁ డే
పురముననుండు నచ్చటికిఁగి బోయి రదొప్పు గిరిప్రజంబు నా
ధరణిఁ బ్రసిద్ధమై సిరులఁగి దద్దయు మించును; వీర లిట్లు భూ
సురవరవేషముల్ పొలయఁగి జొచ్చి గిరిప్రజపత్తనంబునన్. ౧౬ 1366

సీ. అంతగిపురంబులయందుండి గృహమేధి ధర్మంబునడపుచుఁగి దనను జూడ
నరుగుదెంచినవారి యనతిధేయంబున సత్కరించుచు విప్రసత్తములకు
హితము గోరుచు నున్న ఖీతిపపూజ్యుని జరాసంధుని జూచు నుత్సాహ మలర
బ్రాహ్మణవేషముల్ యపరిధవిల్లఁగఁగి బోయి యాతిభ్య మొనరించు యనట్టితఱిని

తే. జేరి యోభూమిపాలకా! యదూరదేశ,మును వదలి నీదుకడకు వచ్చినయతిథుల
మగుదు మేమట్టి మాకోర్కిఁగి దగ ఫలింపఁ,జేయ నీకును మేలగు యసిద్ధమిద్ది.

*క. ఓరుపు చక్కఁగఁగి గల్గిన, వారికి దుర్తర్ష మెద్ది యవసుధఁ గలుగు? నె
వ్వార లసాధువులో యవ్వారి కకార్యం బదెద్ది? యవసుధాధీశా! ౧౮౪ 1363

క. దాతలకు నదేయము గల,దే? తలఁప సమత్వదృష్టి యెసఁగెడు సాధు
వ్రాతమునకుఁ బరుఁ డనఁగా, నేతఱినేఁ గలఁడె? యెఱుంగనే యిది రాజా! ౧౯

మ. జనుఁ డెవ్వఁడు సమర్థుడయ్యు స్థిర మేఘచంద్రమునంగాక యుం
డిన యీదేహముచేత సద్వినుతమై యనిత్యంబునౌ సద్యశం
బును జేకూర్చుకొనఁడౌ నిందుఁడనఁగా యభూలోకమం దాతఁడే
యనఁజెల్లు మఱి శోచ్యుఁ డొక్కయతఁడే యయాజుమ్ము యోజించినన్. ౨౦

* "కిం దుర్తర్షం తితిక్షాణాం కిమకార్యమసాధుభిః, కిం నదేయం వదాన్యనాం కఃపరస్యమ
దర్శనాత్" ౧౯. అని మూలము,

- *సీ. విను హరిశ్చంద్రుడ౯మనుజేంద్రుడ౯ రంతిదేవుండు నుంఛవృత్తిని జెలంగు
ముద్దులుండను విప్రముఖ్యుండు శిబియును బలిచక్రవర్తియు శ వ్యాధ కలర
వమ్ములు లోనగు శ బహుసంఖ్యలగు వార లధ్రువమైన దేహమున దీన
శాశ్వతమైన మోక్షమును బొందిరి గాదె యనుచు యాచించిన శ నాజరాత్మ
- ఆ. జుడును వారిగాంచి శ సుస్వరమ్ముల దేహములను నారిరాపిడులఁ గలిగిన
యట్టిగుఱుతు లున్నయవ్వారి ముంజేతు,లను క్షితీశబంధులనుగ నెఱిగి. ౨౧౪
- క. మున్నే వారలఁ దాఁగని, యున్నట్టు లెఱింగి యాత్మ శ నూహించెను; వీ
రన్న౯ నృపబంధువులే, సన్నత భూదేవవేషశాలురు గాఁగన్. ౨౨౪ 1372
- క. చనుదెంచినారు వీరల, మనములఁ గలవాంఛ యెట్టిమాడ్కిగనే యు
న్నను లేదనకే యిత్తును, దనువిది దుస్యజమెయైనఁ శ దమి వేడినచోన్. ౨౩
- క. కాదనకయె లేదనకయె, యీదగు నంచొసఁగువాడఁ శ నిది తుచ్చమగుం
గాదే; పూర్వము శ్రీహరి, భూదేవప్రవరవేషమున వచ్చి బలిన్. ౨౩౪ 1374
- క. యాచించిన నిచ్చెద నని, యాచితిమిఱుగఁ బల్కి శ యయ్యది స్వశ్రీ
నేచునదియైన సఫలం, బైచనఁగాఁ జేయఁ గీర్తి శ యతినిర్మలమై. ౨౪ 1375
- క. నలుదెసల౯ వ్యాపించుట, తెలిసినదది కాదె వినమె శ దితిజేంద్రుఁ డతం
డలవిష్ణువు ద్విజవేషం,బలరంగా వచ్చితనదు శ నైశ్వర్యంబున్. ౨౪౪ 1376
- క. తా నపహరించి యింద్రున, కీనెంచుట మదిని జక్క శ నెఱిగియు నొరులీ
దానము హానికరంబగుఁ, గాననె యీవల దటంచుఁ శ గడఁకం బలుకన్. ౨౫
- క. లెక్కింపక తనపల్కును, దక్కించుకొనంగ భూమిదానముఁ జేసెన్;
నిక్కముగాఁ దలపోసిన, నెక్కెవడినే నశించు శ నీదేహమ్మున్. ౨౫౪ 1378
- ఆ. విశ్వసించి భూమివిబుధుల కొఱకుగా, క్షత్రబంధు వొకటఁ శ గడు శ్రమించి
యమలతరయశంబు శ నార్జింప నొల్లఁడే,నతని బ్రదుకువలన శ నగు నదెద్ది? ౨౬
- చ. అనుచు నుదారచిత్తుడగు శ నాధరణీశుడు పల్కి యంతనా
వనజదళాక్షు నర్జునుని శ వాయుకుమారుని గాంచి విప్రులా
ర! నియతి మీరుకోరెడు వశరంబుల నింకడుగుండు మూర్ధమే
మనమున జంక కిచ్చెద సకమస్తవిధంబుల నెంచి యంచనన్. ౨౭ 1380
- చ. హరి భగవంతుఁ డి ట్లనియె శ నల్లన నోమనుజేంద్ర! ద్వంద్వసం
గరమునొసంగు సమ్మతముగఁ దగునేని రణంబుఁ గోరి నీ
దరికరుదెంచినట్టి వసుధాపరిపాలకులే యటంచు మ
మృరయుమ, యన్న కాంక్షుడగు శ నర్థలమై యటరాము నిన్దనన్. ౨౮ 1381

* “హరిశ్చంద్రరంతిదేవ ఉంఛవృత్తి శ్చిది ర్భులిః” అని మూలము. “ఉంఛవృత్తిః ముద్గళః
అని వ్యాఖ్యి.”

- చ. ఇతఁడు వృకోదరుండు మనుజేంద్ర! పృథాసుతుఁ డర్జునుండు వీఁ
డితని సహోదరుండె యని శ యెన్ను ము వీరల మేనమామకుఁ
సేతుండను నీడువైరి మధుసూదనుడం జుము నన్నె టుంగు మ
చ్యుతునిగ నన్న మాగధుఁ డోహో! యని బిట్టుగ నవ్వి యంతలోన్. ౨౯
- క. భరియింపరాని క్రుధ భీ, కరరవ మొప్పంగ నిట్లు శ గాఁ బల్కెను సం
గర మిత్తు మందులారా!, పరిగ్రహింపుడు మఱొక్కపల్కు వినుండి! 3౦
- ఉ. సంగరమందు సుంతయును శ శౌర్యముఁ జూపఁగ లేక భీతిచే
తం గడుదూలి స్వీయపురతల్లజమా మధురం దొఱంగి యే
యంగద నీవె చిక్కనుచు శ నంబునిధి శరణంబువేడి యం
దుంగల్కాల్ ముండు నిను శ దొంగనుగాఁగ నెఱింగి యుండియున్. 3౦౪
- క. నటవురు నవ్వఁగ నీతోఁ, గలహము నేయంగఁ బూనఁ శ గాఁ దగునే; మి
క్కిలి సత్త్వహీనుఁ డీడునఁ, దలఁపఁగ నీయర్జునుండు శ తగఁడు సముడనన్.
- క. కనుకన్ నాతో యుద్ధంబును జేయ ననర్హుఁడౌటఁ శ బో రొనరింపం
గనుబూన వీనితోఁ బావని యీతఁడు మత్సమానబలశాలి యగున్. 3౧
- చ. అని వచియించుచున్ భయదశమా గద నొక్కఁడు వాని కిచ్చియిం
క నొకఁడు తాను జేకొని నికామజవంబునఁ బూర్బహిస్థలం
బునకును బోయె; నంత సమభూమిగ నున్న రణాంగణంబునన్
బనిగొని వీరవర్యులగు శ వారిరువు ర్వడి నొక్కరొక్కనిన్. 3౩౪ 1387
- చ. తలఁపడి యుద్ధదుర్తదులు శ దారుణసంగరకేళియందుఁ బ్రీ
తులు నగుటన్ బవిద్వయముతో సరివచ్చు గదాద్వయంబునన్
బలుగతులౌ ప్రహారములఁ శ బంతము లొప్పఁగఁ గొట్టుకొంచు మం
డలగతులన్ విచిత్రము లనందగు నట్లుగ సంచరించుచున్. 3౪ 1388
- క. వలపట దాపటగా స్వేచ్ఛలుమీఱఁ జరించుచుండు శ సమయమునందున్
సులలిత నాటకరంగ, స్థలమున నటులాడు నట్టిచందం బొప్పెన్. 3౫ 1389
- క. ఇతరేతరమ్ము వజ్ర, ద్వితయము దార్కొనినయట్లు శ ద్విపములు దంత
ద్వితయముచే డీకొనియెడు, గతి వారిర్వురును భీతికరముగఁ డాఁకన్. 3౫౪
- *తే. చటచటాశబ్ద మొక్కటి శ సంభవిల్లె;
నంత వారలు భయదగదాయుధముల
బలముకొలఁదిఁ బ్రయోగించి శ కలహరంగ
మందు గట్టిగఁ గొట్టఁగా శ నాగదలొగి. 3౬ 1391
- సీ. మూపులఁ గటిభాగములఁ జరణంబులఁ గరముల నంసయుగ్తమ్ము సంధి

* “తతశ్చటచటాశబ్దో వజ్రనిష్పేష శన్నిభః” అని మూలము.

యందుండునెముకల శ నంకభాగములను దగిలి కోపంబున శ దారుకొనిన
గజములఁ దగిలి యశర్కద్రుమశాఖలు విఱిగెడురీతిగా శ వింతగూర్పఁ
దునుకలై పడియె; నాశునగదల్ విలుగంగఁ బురుషవీరులు వారలరువు రెంతో

తే. క్రుద్ధులై లోహములభంగి శ క్రూరములుగ

గానఁబడు ముష్టిఘాత నికాయములను

బిష్టముగ దేహముల్ తగఁ శ బెనఁగి రిట్లు

పోరుచున్ హస్తతలఘాతములను బెలుచ. 324

1392

క. త్వరపడి చఱచుకొనంగా, నురుశబ్దం బొక్కఁ డప్పు శ దుప్పతిలెన్ భీ

కరవజ్రాశనిరవముల, వరుసం జెలరేఁగె; నిట్టిభంగిన్ వారల్. 3౨

1393

క. బలముననున్ శిక్షౌజస్సులఁ దుల్యులుగాఁగ మెఱయుశుచున్ క్షీణత యె

ట్టులు గాంచని బలములతోఁ, గలహ మైనరింప సమతఃగాంచుచునుండెన్.

*సీ. ఇట్లుపోరాడఁగ శ నిరువదియేడుదినములు చెల్లెను సుహృత్సముదయమ్ము

నిశలందుఁ జూచు చుండెరి; పూర్వ మొకనాఁడు పావని మాతులుపట్టియైన

హరిఁగాంచి మాధవా! శ యాజరాసంధునిఁ బ్రథనంబునన్ జయింపంగఁజాల

నని తానుజెప్పి యుండెను దానవారియు నరిభాగయుగముగ శ నవనిబడియెఁ

తే. బుట్టువేళ నె రెండంశములుగఁ జచ్చు

మృతీసమయమున నని యాత్మనెఱుంగుఁ గాన

జరయు నాతనిబ్రదికించె శ శకలయుగము

గలిపి యనియు నెఱుంగునుగన నపుడు. ౪౦4

1395

చ. తనదగు దివ్యతేజమునఁ శ దత్పవనాత్మజుఁ బుష్టినొందు న

ట్లనువుగఁ జేయుచున్ బ్రబలుఁ శ డౌ నరిఁద్రుంచు నుపాయ మెట్టులో

యని తలపోయుచున్ సఫలమై తగుదర్శనుఁడౌటఁ జాలఁ జ

క్కని వెరవెంచి కొమ్మఁగొని శ క్రన్ననఁ జీలిచె బోధనార్థమై. ౪౨4

1396

తే. నేను జీలుచునట్లు పెంపూని వీనిఁ

జీలుపుము వేగ యని సైఁగశచేసె; దాని

భూరిసత్త్వండు ప్రహరించువారియందు

మేటియును గాన భీముండు శ మించుశక్తి. ౪34

1397

సీ. పగవానిపాదముల్ శ తగునట్లుగాఁ బట్టుకొని భూమిఁ బడవైచి శ కోపమడర

నరిపాద మొక కాలనడఁగంగఁ ద్రొక్కి వేటొక కాలఁ గనదుబాహువులఁబట్టు

కొని మహత్తరదంతి శ కోరిక నవలీల వృక్షశాఖనుబోలె శ నాక్షణంబ

క్రిందియంగమునుండి శ రెండుగాఁ జీలిచె; నంతట నొక కాలు శ నంక మొకఁడు

* నాగరపుస్తకమునఁగల ౪౦-౪౧-వ శ్లోకము తెలుగక్షరములప్రతియందు లేవు.

తే. ముష్క మొక్కఁడు కటియొండు శ మూఁ పొకండు
స్తనమొకఁడు నేత్ర మొక్కఁడు శ కనుబొమయును
జెవియు నొక్కొక్కఁడుగఁ దగ శ క్షీతిని బడిన
వానిగా మానవులుగాంచి శ రూనువేడ్క. ౪౬

1398

చ. అనిమొన మాగధుండు మృతినందినఁ గాంచిన పౌరు లెల్లరున్
బెనువగ నక్కటా! యనిరి శ భీముని గౌఁగిటఁజేర్చికొంచు నా
వనజదళాక్షుఁ డానరుఁడు శ బాగుగ నాదృతిగారవించి; రం
త నిఖిలభూతభావనుఁడు శ ధాతృముఖస్తుతుఁ డచ్యుతుం డెదన్. ౪౭

1399

తే. చక్కయోజించి యాజరాశంధతనయుఁ
డైన సహదేవు మగధదేశశాలి కధిపు
గాఁగ నభిషిక్తుఁజేసె నిశక్క మైఱుంగు
ప్రోడయాట నమేయాత్మఁ శ బొల్చిముంట. ౪౮

1400

క. నరపతుల మాగధేశ్వర, పరిబద్ధుల విడిచిపుచ్చె శ బాధ లడంపన్
ధర నవతరించి యొప్పెడు, పరిపూర్ణుండౌట సర్వపతి తా నౌటన్. ౪౯

1401

డె బ్బ ది మూఁ డ వ య ధ్యా య ము.

రాజులు శ్రీహరిని స్తుతించుట.

క. మగధేంద్రుఁడు చెఱలో నుం,పఁగ బాధలనొందుచున్న శ పార్థివు లెల్లన్
వగలం గుందుచు మోక్షం,బు గల్గునేయంచుఁ జాలఁ శ బొగులుచు నుండన్. ౫

క. హరి యెఱిఁగి విడిచిపుచ్చెను, ధరణీశుల మాగధుండు శ దారుణమౌ సం
గరమున లీల జయించెను, బరాక్రమోపేతుఁడౌటఁ శ బంత మ్మలరన్. ౬

1403

సీ. చెఱలోన నుంచె నాక్షితిపాలకులు పెక్కుసంఖ్యలుగాఁ జెఱసాల నుండి
వస్త్రముల్ మాసిపోవఁగ మలినాంగులై తూలుచు నాగిరిద్రోణినుండి
వెడలిరి; మఱియు నావిశ్వంభరేశులు తుదబాధ తప్తేఁచఁ శ గుందుచు మఱి
మోములెండఁగ దేహములు చిక్కియుండంగ వెలువడివచ్చి వే శ విశ్వనాథుఁ

తే. బీతకాశేయవాసు జీరమూతమట్లు
తనువు శ్యామవర్ణంబుగాఁ శ దనరుచుండఁ
గనఁబడిన కృష్ణమూర్తిని శ గనిరి; హరియు
నురమునందు శ్రీవత్సాంక శ మొప్పుచుండ. ౭

1404

చ. కరములునాల్గు దీర్ఘతను శ గ్రాలగఁ బంకరుడంతరారుణా
భరుచిఁ జెలంగునేత్రములు శ భాసీల సుందరమై ప్రసన్నమై
నిరుపమమై ముఖంబు దగ శ నిర్మలకాంతులఁ జల్లునమ్మనో

హరమక రాభకుండలము శ లద్భుతరీతిని జెన్నుమీఱఁగన్. 3

1405

ఉ. తామరతూఁడు లట్లుగ నితాంతము దీర్ఘత నొప్పుచున్న యా
కోమలహస్తముల్ వెలయఁ శ గోర్కులనీను గదారథాంగశం
ఖామలపద్మచిహ్నములు శ హస్తములం గనుపట్ట నెంతయున్
శ్రీమహితుండు భక్తజనసిద్ధిదూఁ డొప్పె ననూనసంపదన్. 34

1406

సీ. తారహారము లంగదములును ముకుటంబుఁగటిసూత్రమును జారుకటకములును
గనుపట్టుచుండఁగఁ శ గంతమ్మనం గొస్తుభంబను రత్నము శ భాసిలంగ
వనమాల వక్షమ్మనను వ్రేలుచుండఁగఁ జూడఁగాఁదగియున్న శ సుందరాంగుఁ
గాంచి రాభూమిశశ కాంతులు; మఱివారు కన్నులచేఁ ద్రావుకరణి జిహ్వా

తే. జుట్టునట్లును ముక్కుల శ సొంపుమీఱ
మూరుకొనునట్లుగా హస్తములను గొఁగి
లించుకొనుభంగిఁ గననయి శ పంచశరుని
తండ్రి యడుగుల భక్తి నోదలలు చేర్చి. ౬

1407

క. వందనములు చేసిరి; యర,విందాతునిదర్శనమున శ విధ్వస్తములై
ముందున్న బాధ లన్నియుఁ, గ్రందుగఁ దొలఁగంగఁ జాలఁగొతుక మొలయన్.

చ. కరములు మోడ్చి యాదివిజృంభితశరణ్య నుతించి; రిట్లుని
ర్జరసముదాయనాథ! పడఁరానివెతల్ గనువారినెల్ల నా
దరమునఁ బ్రోచుదైవమవు శ దారుణసంస్కృతిరూప సాగరాం

తరపరిమగ్నతః స్మృతి విశనాశము నొందఁ దపించు మమ్ములన్. 24

1409

క. శ్రీకృష్ణ! యుద్ధరింపుము, భూకాంతుఁడు మాగఁధుండు శ పూని యవకృతి
మా కొనరించెనుగద యని, యేకీడును వానియెడల శ నెంచము నాథా! ౩4

అ. రాజులమగు మాకు శ రాజ్యవిచ్యుతిగల్గు,టరయ మాగఁధేంద్రుఁడను నెవమున
నీవు చూపినట్టి శ నిర్మలానుగ్రహ, మింతెకాని వేఱ శ దెన్నఁగలదె? ౯

1411

క. రాజ్యశ్రీమదమత్తుఁడు, పూజ్యశ్రేయంబు నొందఁబోఁడు సురేశా!
ప్రాజ్య భవంతాయాయుతి,చే జ్యాస్థలి మోహితుఁడయి శ స్మృతిలేకయె తాన్.

క. అతిచంచలముల సంప, త్తతులన్ నిత్యమ్ములనుచుఁ శ దలఁచుం జుమ్మి!
క్షీతి బాలుఁ డెండమావుల,మఱి సుదకాశయమె యంచు శ మన్నించు గతిన్.

సీ. అవివేకులగు వారశలు వికారజనిత మా

యామోగమున భ్రాంతినంది వస్తు
పుగ నవస్తువును జక్కఁగ నెంతు; రోప్రభూ!
మేమెల్లఁ బూర్వ మీభూమి గెల్పు

తలఁపున మతిసెడి శ యలయక యన్యోన్య

సంస్పర్థ నూని యేచందమునను

గాంచిన దయయె లేకయె మృత్యురూపము

నను ముందుఁ దగు నిన్నుఁ శ గనుఁగొనంగఁ

ఆ. జాలునేర్పు లేక శ లీల మాప్రజలఁగూర్చిన మదాంధులము; విశచిత్ర రూప! యట్టిమేమె యిప్పు శ డతిగభీరంబు దురంతవీర్యమునయి శ యలరి మఱియు.

క. నీమూర్తియెయగు కాలము, స్వామి! యాసంపదలను శ సమయింపఁగ నీ దౌ మానితకృపచేతనె, యీమాడ్కిఁ గర్వమెడల శ నెంతయు భక్తిన్. ౧౩

ఆ. నీదు దివ్యచరణ శ నీరజంబుల నెప్పు, దలఁచుచుందు మిదియె శ తావకాను కంపయాను; సర్వశకాలంబు సకలరో, గాలయముగ నొప్పు శ నంగ మిదియు.

క. అనవరతము నశ్వరమౌ, దనువిది యిద్దానిచేతఁ శ దలఁపఁగ మృగతృష్ణను బోలు రాజ్యమును గొల్వను రాదు సమస్తలోకభవనాథ! హరి! ౧౪

క. మృతినొందిన పిదపఁ సం, గతమయి వీనులకు విందుఁగాఁదగి కర్తా తతఘలమగు స్వర్గాది వి, తతలోకములందు నుండఁదలఁచుము దేవా! ౧౪ 1418

ఆ. అవియుఁ బతన మొందు శ నట్లుగాఁజేయును, గాదె కానవానిఁ శ గనఁగ మాకు వాంఛగల్గ; దీశ! శ భవపూజ్య! సంసార, మందుఁ దిరుగుచున్నయట్టి మాకు.

క. భవదమల దివ్యపద జల, భవముల సంతతము స్పృతియుఁ శ బరఁగ నుపాయంబు విభూ! యుపదేశింపుము, సవిధిగ! నోకృష్ణ! నృహరి! శ సరసిజనేత్ర! ౧౫

క. పరమాత్మ! వాసుదేవా!, నిరుపమమహనీయరూప! శ నిత్యప్రణతోత్కరకష్టహరణ! గోవింద! రమేశా! వందనము లొనర్తుము భక్తిన్. ౧౬ 1421

మ. అని యీరీతిఁ బ్రముక్తబంధనులు హస్తాంభోధిమగ్నుల్ నృపుల్ తనుఁ గీర్తించుచునుండ సర్వజన సంశ్రాంతైకదత్తుండు శ్రీ వనజాత్తుండు శరణ్యుఁడౌటఁ గరుణా శ వారిం గటాక్షించి యిట్లనియెఁ దీయనిపల్కు లొప్పు; నృపులారా! యీదినం బాదిగాన్. ౧౭ 1422

క. మీరలు కోరినచొప్పున, భూరిబ్రహ్మాండజాలముల కధిపతినై యారయఁ బరమాత్ముఁడనై, సారసగర్భదులకును శ జనకుఁడ నగుచున్. ౧౭౪

ఆ. ముక్తిదాతనగుచుఁ శ బొలుచునాయందు సు, దృఢముగాఁగ భక్తియెసఁగుఁగాక; భాగ్యవశముననె సుభద్రమౌ నిశ్చయ, మిట్లు చేసికొంటి శ రిది తగుఁ దగు.

క. సూన్యత భాషణులగుదురు, గానఁ భూపాలురార! శ కడు భాగ్యంజేయకానిది; శ్రీసంపదలఁ, మానసములు మత్తతఁగను శ మనుజుల కరయన్. ౧౮౪

క. అందం దీవిషయంబును, గందును నే నప్పుడపుడు శ గానఁ మీవా గృబ్ధంధము సత్యంజే యగు, విందురుగద మున్ను కాత్తవీర్య నహుషులున్. ౧౯

- క. వేనుఁడు రావణనరకులు, భూనాథు లనేకు లమరశఘాగము దిలిపు
త్రాసీకము సంపన్నద, మూని పదభ్రష్టులౌటయను బ్రథితమెకా! ౨౦ 1427
- సీ జన్మించునది వినాశమునొందునని నిశ్చయించి ప్రమాదంబు శ నెట్టులేని
పొందక యధ్వరముల నన్ను భక్తిచేఁ బూజించుచుఁ ధర్మమునఁ బ్రజలను
గాపాడుచుఁ మీరు శ కంజభవాజ్ఞయై తనరుప్రజాసంతతిని జగతిని
వృద్ధిచేయుచు జన్మమృతులను సుఖదుఃఖములను గాలప్రాప్తములని తలఁచి
తే. యనుభవించుచు బుద్ధినాయందె నిలిపి, సంచరింపుఁడు; దేహాదిసంచయముల
యం దుదాసీనులై యాత్మయైన నన్ను, మదిని నిల్పుచు మీరు ప్రమాదపడక.
- చ. వ్రతముల భక్తి సల్పుచును శ బ్రహ్మము గాఁ దగు నన్నుఁ గాంతు రా
మృతీసమయంబునం; దనుచు శ మేదినినాథుల కానతిచ్చి లో
కతతి కధీశ్వరుండు హరి శ కంజవిలోచనుఁ డెల్ల వార్తలఁ
మతిని గడుఁ స్మరించి బహుశమానముమీఱఁగ వారి కాదృతిన్. ౨౩౪ 1429
- క. తలలంటిచక్క మజ్జనములు లోనగువానిజేయఁ శ బోలినపురుషా
వళుల నియమించి శ్రీలకు, లలనల నియమించె బుద్ధులం దగువారిన్. ౨౪
- ఉ. వారలకెల్ల భంగుల నశవారితగౌరవ మల్లె హెచ్చు న
ట్లారసి భూవరోచితము శ లై తగునంబరహారభూషలఁ
జారువిలేపనంబులను శ సమృతిచే సహదేవుఁ డిచ్చి యిం
పారుసపర్యలఁ నడుప శ నత్తఱిఁ జేసెను వేడ్కయుబ్బుఁగన్. ౨౫ 1431
- సీ. మజ్జనకృత్య మహ్మాడ్కిగ సల్పి సువస్త్రభూషణముల శ వరుసఁ దాల్చి
యున్నవారికి మంచీయన్నము పెట్టించి భోజనముల్ చేసిభూవరోచి
తములగుకర్పూరతాంబూలముఖ భోగములఁ దృప్తినొందంగఁ బూనిఁజేసె;
త్సౌపతుల్ వారు లక్ష్మీపతిచే ముక్తి నొందింపఁబడి పూజ శ లొంది చక్క
- ఆ. మెఱుఁగు పెట్టఁబడిన శ మేలికుండలములు, శ్రుతులనొప్ప ఖచరశవితతి వృష్టి
కాల మరుగ వెలుఁగుకరణి నొప్పారిరి; కృష్ణుఁ డంత వారి శ నెలమిఁ గాంచి.
- చ. కనకమణీకలాపయుతిఁ శ గ్రాలుచు సాధుతురంగ సంయుతిం
దనరు రథాల్పై నునిచి శ దారుణబాధలదోలు వాక్తరిఁ
దనుపుచుఁ బోవఁ బంచె నృపతల్లజు లెల్లరు స్వీయదేశముం
గనఁజని; రిట్లు చక్రధరుఁగాఢకృపఁ బరిముక్తులై త్వరన్. ౨౬౪ 1433
- మ. పరమేశుఁ మహితాత్మునిం దలఁచుచుఁ శ బ్రఖ్యాతతత్కృత్యముల్
పరికీర్తించుచు సేవకప్రతతికీఁ శ బద్ధాతుకృత్యంబు లా
దరణం బుట్టిపడంగఁ దెల్పుచు నితాంతజ్ఞానదంబైన శ్రీ
వరునాజ్ఞం దలఁదాల్చి వర్తిలి రదే శ భద్రప్రదం బం చొగిన్. ౨౯౪ 1434

- క. వనజాక్షుం డిటు శ్వసనుని, తనయునిచే మగధపతిని ఓ దారుణకృత్యున్
మనుజేంద్రు లలరఁ జంపిం, చెను దత్సానుండు పూజఁచేఁ దనుఁ దన్నన్. 304
- తే. భీము నద్దనునిం గూడి ఓ వెడలె నిట్లు, వారుమూపురు వై రిసంహారమునను
సంతసించుచు స్వపురికిఁజని సుహృత్తే, ములకు సంతృప్తి దుర్హృదశయులకువగను.
- క. కలిగించుచు శంఖారవ, ములఁ బిక్కటిలంగఁజేసి ఓ మోదముగూర్పం
గలిగిరి ధర్మజునకు నం,దలివారు తదీయనిస్వనంబున కెలమిన్. 31 1437
- చ. మనసులు మోదవార్ధిపరిమగ్నములై తగ మాగధుండు చ
చ్చినయటులే తలంచిరి; ప్రశస్తియుధిష్ఠిరవాంఛితంబు చ
క్కనిగతిఁ బండె; భీమనర ఓ కాంచనచేలురు భక్తిమీఱ వం
దనము లొనర్చి శత్రుపురిఁ ఓ దా రొనరించిన కృత్య మేర్పడన్. 334 1438
- ఆ. ధర్మజునకుఁ దెల్పు ఓ దామోదరుని యను, గ్రహము నొంది విని నిఁకామమోద
బాష్పబిందువులను ఓ వదలుచు సుంతయుఁ, బలుకఁజాల కట్టేనిలిచియుండె. 34

డె బ్బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

రాజసూయప్రవృత్తి. ౧౧

- ఉ. పాండునృపాలనందనుఁడు ఓ పద్మదళాక్షుప్రభావయుక్తి ను
ద్దండభుజాబలుండయి నిఁతాంతదురాత్మతఁ బొల్చువైరి వే
భండనమందు సోదరునివంక మృతిం గను టాలకించి ప్రీ
తుండయి యాజనార్దనునితో నిటుపల్కెను బ్రీతి వర్ధిలన్ ౧ 1440
- క. త్రిజగద్గురువులు విధిచి, త్తజులగు సనకాదిమానితల్లజు లట్లే
ప్రజలును లోకేశులు పం,కజనాభా! యేమహాత్ముఁగాఢతరాజ్ఞన్. ౧4 1441
- తే. దుర్లభంబని తలఁచి యెంద్రున్ శుభంబు
లొసఁగు నని నమ్మి శిరముల ఓ నొగి ధరింతు
రోసరోజాక్ష! యట్టిసీ ఓ వీసరణిని
దీనులగు నీశుమానులదైన యాజ్ఞ 24 1442
- క. తలఁదాల్చెదు సర్వాత్మా! తలపంగ విడంబనముగద యిది నిజముగా;
లలితాకృతి బ్రహ్మమవై, చెలఁగుచు నేకంబవగుచు ఓ స్థిరమహిముండవై. 34
- క. పరిపూర్ణుడవద్వయుండవు, పరమాత్ముడ వన్న నీవెఁపావనరూపా!
యరవిందమిత్రతేజం, బరయఁగ నుదయా స్థమయములను కర్తములన్. ౪ 1444
- సీ. అభివృద్ధిప్రాసములను వొంద నొందున ట్లమలభవ త్తేజఃమాచరించు
కర్తములన్ వృద్ధిగనదు క్షీణింపదు మాధవాయజితా! యశమానుషాత్మా!
యజ్ఞులకుం బోలే ఓ విజ్ఞులౌ త్వద్భక్తులగువారల కిది నాశయదియె నేను
నీవు నీయదియని ఓ యీవిధి దేహవిషయకబుద్ధి తగం బోసంగ ధనినఁ

- ఆ. గలుగునెట్లు నీకుశజలజాతు యని విన్నవించి ధర్మసుతుఁడు శ విధిహితమయి
యజ్ఞమునకుఁ దగినయక్కాలమునఁ గృష్ణు, ననుమతమునఁబూన్కినవధరించి.
- క. క్రతువునకుఁ దొడరి ఋత్వి,గ్వితతిని వరియించె నందుశవేదవిదుల్ సఁ
యతచిత్తులు పెక్కండ్ర,చ్యుతదర్శన కాంక్ష లాత్మనొలయుచు నుండన్ ౬
- సీ. చేరియుండిరి వేదసిద్ధార్థవాదులు ద్వైపాయనుఁడు భరద్వాజమునియు
నసితసుమంతులునాగౌతమ వసిష్ఠ కణ్వా మైత్రేయులు శ కవషమునియుఁ
జ్యవన, త్రితులును, విశ్వామిత్ర, వామదేవ, సుమతి జైమినులసమశక్తి
కలితులుగాఁ దగుక్రతు, పరాశర, పైలులల్లె వైశంపాయనాఖ్యమునియు
- తే. గర్గ, ధౌమ్య, లభద్వండు శ కశ్యపముని,
పరశురాము, డాసురి యనఁ శ బరఁగుమునియు,
వీతిహోత్రమధుచ్ఛందు శ లాతతగుణుఁ
డైన యవ్వీరనేనుఁ డౌశమానివరుఁడు. ౯
- 1447
- వ. మఱియు నకృతప్రణుండు లోనుగాఁగల బ్రహ్మర్షి లాహూతులై వచ్చియుండిరి.
ఇతరులగు ద్రోణకృపభీష్మప్రభృతు లధ్వరసందర్శనార్థ మరుదెంచిరి. ధృత
రాష్ట్రుండును దత్సుతులును మతిమద్వరిష్ఠుఁడగు విదూరుండును, విప్రక్షత్రియ
వైశ్యశూద్రులు రాజసూయదిదృక్ష నేతెంచిరి. మఱియుఁ బుడమింగల రాజు
లెల్ల సపరివారులై యేతెంచి రంత. ౧౧
- 1448
- క. ధరణిసుధాశనవరు లధ్వరభూమిని లాంగలమున శ స్వర్ణమయముగాఁ
బరఁగెడుదానన్ దున్నుచు, సరిచేసిరి వేదవిహితసరణిని శ్రద్ధన్. ౧౨.
- 1449
- క. క్షితిపాలు యుధిష్ఠిరుఁ దత్క్రతుదీక్షాయుక్తుగాఁగఁ శ గావించిరి; స
మృతిఖిల వరుణనకు నె, వివితమునయజ్ఞోపకరణావితతి క్రతువునన్. ౧౩
- క. అమరింపఁబడియెనో యీ, సమయంబునఁ బరికరములుస్వర్ణమయములై
సుమహితములునై రాజిల, నమర్పఁగాఁబడియె వీరులగు ప్రకృతులచేన్ ౧౩
- వ. అంత నింద్రాదులగు లోకపాలకులు బ్రహ్మశంకరులంగూడి యరుదెంచిరి. దేవ
గణంబులు సిద్ధులుగంధర్వులు విద్యాధరమహారగులును, మహర్షులును యక్ష
రక్షగిపక్షులును, గిన్నరచారణులును, రాజులు రాజపత్నులును, ధర్మరాజుచేయు
నమృహధ్వరంబుచూచువేడ్క నేతెంచిరి. శ్రీకృష్ణభక్తుండగునప్పొందుతనూపుని
రాజసూయంబునక *విస్తితులై విధివిహితముగా నదిసాగుననియేభావించిరి. దేవ
వర్చస్సులగు యాజకులు పూర్వము దేవతలు వరుణునిచేత యజ్ఞముచేయించి
నట్లు యుధిష్ఠిరునిచే యథావిధి నారాజసూయమును జేయించిరి. ధర్మతన
యుండును సోమాభిషవదినంబునందు సదస్యులను యాజకులను దక్కుంగల
మహాభాగులను శ్రద్ధాభక్తియుక్తుడై పూజింపం దొడంగు నప్పుడు. ౧౪

* “వేనిరే కృష్ణభక్త్య సూపపన్న మవిస్తితాః” అని మూలము.

- చ. జనపతి యగ్ర పూజఁ గొన శ శాస్త్రవిధిం దలపోయ నర్హతన్
గనఁదగు నాతఁ డెవ్వఁడని శ త్వాదివిజేంద్రుల నాసదస్యులన్
గనుఁగొనుచున్ దదర్హతను శ గాంచిన వా రటఁ బెక్కురుంట నొ
క్కనిగను నిర్ణయించుటకుఁగా నసమర్థుఁడె యయ్యెనెంతయున్. ౧౭౪ 1453
- క. అంత సదస్యులు నాభూ, కాంతునిదొ నూహనెఱిగి శ కడు నారసి యొ
క్కింతయు నేర్పుగనకయే, వింతగ నుండంగ వారివిధ మెఱిగి మదిన్. ౧౮
- క. పలికెన్ సహదేవుం డో, యిలాసురాధీశులార! శ యింతవిచారం
బుల నేల మీమనస్సులఁ గలంపఁగా సాధుగుణనిశ్చయము లొప్పన్. ౧౯
- సీ. వాసుదేవుండనఁ శ బ్రఖ్యాతిగాంచి సాత్వతులకు నాథుఁడై శ ధరణినవత
రించిన యట్టియాశ్రీకృష్ణుఁడే యగ్ర పూజ కర్తుండగుఁ శ బోలఁదలఁచ
సకలనిర్దరమయుం శ డకలుషమూర్తి దేశార్థకాలాత్మకుం శ డఖిలవిశ్వ త్రరమగు
మయుఁడు యజ్ఞములు తనన్తయములె యగు నగ్ని హోత్రముల్ మంత్రమ్ములురు
తే. జ్ఞాన మట్లె యుపాసన శ యశాను దన్త, యములు నదై వ్యత మద్వితీయమగు నట్టి
పరమపూరుషఁ డితఁడె ప్రపంచ మెల్ల, నేతదాత్మకమే యంచునెఱుఁగవలయు.
- క. తనకుం దానే యాశ్రయ, మునగుచు సృష్ట్యాదికార్యములఁ జేయుచుఁ దా
జని గాంచక వెలయు నదె, వ్పనికృపచే వివిధకర్తృవారమ్ము జనుల్. ౨౧ 1457
- తే. ఆచరించుచు నమలధరాదిలక్ష, ణమగు శ్రేయం బదే విశ్వనాథువలనఁ
బడయఁగోరుదురో యట్టిపరమపురుషుఁ, డైన శ్రీకృష్ణమూర్తి కర్తృణము నిండు.
- క. చేయంగఁ దగినపని యిది, యే యగు నిట్లొనరుపంగ శ కెల్ల మునులకున్
న్యాయవిధిన్ దేవతలకు, నేయేభూతాలియుండు శ నీలోకములన్. ౨౩ 1459
- క. ఆయాభూతమ్ములకున్, ధ్యేయంబై చెలఁగునాత్మ శ కెల్ల విధములన్
బాయనిభక్తిం జేసిన, దే యశాన్త్యణము దీని శ నెఱుఁగరెమీరల్. ౨౩౪ 1460
- తే. సర్వభూతాత్మ భూతుఁడై శ శాశ్వతుం డ, భేదదర్శనుఁడై దాంతుఁడై దలంపఁ
బూర్ణుఁడగు కృష్ణునకు దత్తమున కనంత, ఫలముగోరిన నీయంగవలయు భక్తి.
- చ. హరిమహిమంబుఁ జక్కఁ దనశయాత్మ నెఱింగిన మాద్రిపట్టి యీ
కరణి వచించి సభ్యులను శ గాంచుచు నూరకయుండె; భూమిని
ర్జదులు తదుక్తులన్ విని యోసంగెడువేడుక బాగుబా గటం
చురునినదంబు లొప్పఁ దమయూహలఁ దెల్పి నుతించి రాతనిన్. ౨౪ 1462
- చ. పలుకుల సభ్యులెల్లఁ దమభావము లిట్టిరటంచుఁ జక్కఁగాఁ
దెలిపిన నాలకించుచు యుధిష్ఠిరుఁ డర్చిలి వెంపునొంది చే
ప్తల నుడువంగ శాస్త్రవిధి శ సారసనేత్రుఁ బరాత్పరున్ జగం
బుల సృజియింపఁ బెంప మృతిఁబొందఁగఁజేయు మహాత్ముఁ గృష్ణునిన్. ౨౬ 1463

- తే. భక్తి నర్పించె; మఱియుఁ దశత్పాదసరసి, జములఁ గడిగిన పావనసలిలములను
భార్యయుం దాను సోదరవర్గమంత్రు, లాదిగాఁ గల్గువారు నెయ్యిమ్ముమీఱ.
- క. తలల ధరించిరి; మఱియున్, విలువగలట్టివియుఁ బచ్చవియుఁ గోమలతం
జేలఁగునవియు నగువస్త్రం, బులఁ గౌశేయముల దివ్యభూషణరాజిన్. ౨౭౪
- క. హరికిం గాన్కల నొసఁగెను, బరమేశుం గనుచుఁ గనులబాష్పమ్ములు ని
ర్భరముగఁ గ్రమ్మఁగఁ జూడం, దరమ్ముగానట్టి స్థితిని శ దాఁ గనియుండెన్. ౨౮

— శ శ ప ల వ ధ ము. —

- చ. నరహరి యిట్లు పాండుజననాయకు జ్యేష్ఠకుమారుచేత భ
క్తిరతిని బూజితుండగుటఁ శ దేఱి కనుంగొని సభ్యులెల్లరుం
గరములుమోడ్చి మ్రొక్కు లివె శ కైకొనవయ్య! యటంచుఁ జక్క మ్రొ
క్కిరి జయశబ్దపూర్వముగఁ శ గేశవుపై సుమవృష్టి నయ్యెడన్. ౨౯ 1467
- క. కురియించిరి గీర్వాణులు, హరినెల్లరు నిట్లుపొగడ శ నాలించి మహా
త్తరకోప మూని చేదీ, శ్వరుఁ డాదమఘోషనుతుఁడు శ వారనిపూన్కిన్. ౩౦౪
- సీ. ప్రథమపూజం గొనెఁ శ బార్ధి వాంతరమున ననియోర్వజాలక శ తనదుపీఠ
ముననుండి లేచి పెంపునబొల్చి చేయెత్తి భయమనునదిలేక శ పరుషభాష
ణము లిట్లుపల్కె శ్రీనాథునిగూర్చి; సర్వనియామకమయి యేవరుసనైన
దాటంగ నేరికిఁదరము గానిదియయి తనరుకాలం బని శ వినబడు శ్రుతి
- తే. వచన మద్దిసూనృత మగు; శ బాలభాషి
తముల వృద్ధుల బుద్ధి యిత్తఱిని నిట్లు
మార్పునొందుటయే చక్క శ మానసమున
నెన్న దృష్టాంత మగుఁగాదె శ హితమె యిద్ది?. 3౧ 1469
- ఉ. మీరలు పాత్రవిద్యతతి శ మించినశక్తిఁ జేలంగువార లో
సారమనీషులార! సభఁ శ జాలఁ బ్రసిద్ధిని గాంచిమించువా
రారసి బాలభాషితము శ లాదృతిపాత్రములంచు నెంచకుం
డూరకె త్రోసిపుచ్చుఁడు; యదూర్దవహుఁ డీహరి యీ సభాస్థలిన్. 3౨ 1470
- క. తొలిమరియాదకుఁ దగు నన్, పలుకులు పాటింపకుఁడు; తపస్సును విద్యన్
బలుభంగులఁ దగునువ్రత,ముల విధిగా నాచరించి శ పూజ్యులు నగుచున్. 3౩౪
- ఉ. జ్ఞానహుతాశనార్చుల నెసంగెడు కల్పషశుష్కభీతికృ
త్కాననమున్ దహించి శ్రుతికాండము నేర్చి దిశాధినాయకుల్
పూనికఁ బూజలం దనుప శ భూరితరంబగు బ్రహ్మతేజముం
గానబడంగ నొప్పు మునికాంతుల సభ్యుల వీరి నిందఱన్. 3౩ 1472

ఉ. ఊరకే త్రోసివైచి యెటు శ లొప్పని యిక్కులపాంసనున్ మహా
దారునిగాఁ దలంచి విధిఁదప్పక పూజలఁ దన్ను టర్హ మే
ధారణి గొల్లఁ డీతఁడగుఁ శ దధ్యము మీరు నెటుంగరో కులొ
ద్ధారకుఁడంచు నర్హణము శ తద్వసభాస్థలిఁ జేయు టొప్పునే. ౩౪

1473

క. కాకి పురోడాశంబును, నైకొనఁగాఁ దగు నదెట్లు? శ త్వాసురులారా!
యేకరణిఁ దలఁచ వీనికిఁ, బ్రాకటగోత్రాశ్రమములు శ వర్ణము గలదే? ౩౫

క. తలపోయ సర్వధర్మంబులకున్ వెలియా నితండు శ బుద్ధి నెటుల యూ
హలుసాగు నట్లే వర్తిలు, కలుగవు సద్గుణము లేవిగొని వెదకినన్. ౩౫

1475

క. వీనిని బూజింపంగా, నేనీతియొ యెటుఁగఁజాల శ నే నిప్పటికిన్

వీనికులంబు యయాతిమ,హీనాథుఁడె మున్ శపించె శ నెంతయుఁ గినుకన్. ౩౫

1477

క. కనుకనె కుల మయ్యది స,జ్ఞనవితతి బహిష్కృతమయి శ సద్వంశములన్
జనియించిన ధీరులచే,తను వర్జింపంగఁబడియె శ ధాత్రీస్థలిలోన్. ౩౬

క. ఆకులమున జనియించిన, యీకృష్ణుఁడు వ్యర్థముగ నదెప్పుడు మద్యం
బే కడుఁదమిఁ ద్రాగుచు ము,ల్లోకంబులు నవ్వఁ జోరులం దనుఁ గొల్వన్.

క. తిరుగుచునుండు నభాస్థలి, దురితాత్మకుఁ డీతఁ డిపుడు శ తొలిపూజకు నె
క్కరణిగ నర్హుఁడొ? చెప్పుఁడా, ధరణీదివిజర్షి నేవితము లనఁబడుచున్. ౩౬

క. ఆర్యావర్తము లనఁగా, మర్యాదంగొంచి వెలయు శ త్వాభాగములన్
దుర్యశమునఁ దగువీరలు, పర్యటనము చేయమాని బాలిశు లగుచున్. ౩౬

1481

తే. బ్రహ్మవర్చస్సువిడిచి దుర్గమసముద్ర
మును నిషిద్ధ మటంచెన్నఁదబూన కద్ది
యాశ్రయముగాఁ దలంచియాశ్రయాహితముగ
నందు నివసించుచుండు మర్యాదఁదూలి. ౩౭

1482

సీ. దుష్టసత్త్వములరీతుల నెల్ల జనులను బాధించుచున్నారు శ పార్థివాధ
ములగు యాదవులు నీమూర్ఖుఁడు తద్వంశభవుఁడౌటఁదొలిపూజఁబడయ నెట్టు
లర్హుఁడో; యని యిట్టులాశిశుపాలుఁడు తనశుభంబులు నితాంతము నశించు
ట నభద్రములు వెక్కులనరానిపల్కులు పలికె, నవ్వానికి శ నలుకఁగొనక

తే. తాను భగవంతుఁడౌట శివవానినాద
ములకు సింహంబురీతిని శ బలుకఁడయ్యె;
బరమపురుషుని దుస్సహభంగి నిట్లు
కాటు లాడంగ విని సభఁగల సుజనులు. ౩౮

1482

చ. శ్రుతులను గేల మూసికొని శ ఊణిపతిన్ శిశుపాలుఁ దిట్టుచున్
మతులు రుడావిలంబులయి శ మంచిదిగా దిటనుండ నంచు వే

వితములఁ దొందఱింప సభసీపిడి తటాలునఁ బోయి; రొక్కఁడే
ని తగ దటంచుఁ బల్కు రవసీపతి భీతియొ? వేఱహేతువో? ౩౯

1483

1౪. పరమేశ్వరు డూషించిన, హరిభక్తుని డూఱినవిని యది తగదని యె
వ్వరు వారింపరొ తొలగరొ, నిరయంబునఁ బుణ్యామెడల యనిల్తురు వారల్.

చ. వనజదళాక్షుఁ డిట్టుట నశవార్యరుషణ్ గొని యట్టై పాండునం
దనులును మాతస్యసృంజయులనం దగువీరులు కేకయుల్ సమ

స్తనిశిత శస్త్రపాణులయి యచైద్యుని జంపుతలంపు లూని లే

చిన; శిశుపాలుఁ డించుకయుఁ యజెడ్పడ కుగ్రతఁ జర్తఖడ్గముల్. ౪౦ 1485

చ. కరములఁ బట్టి యాసభను యగల్గినవారలఁ గృష్ణపక్ష మా

దరమునఁ గొన్నవారలను యధారణినాథుల నట్లదల్చుచున్

స్థిరముగ నిల్చె; నంత సరసీరుహనేత్రుఁడు లేచి నిల్చి భూ

వరులను స్వీయపక్షమును యభక్తిని గైకొనువారి నిల్పుచున్. ౪౧ 1486

2చ. మనమునఁ బొంగుకోపమునశమండుచు సీతఁడు పార్షదుండు కా

వున ననుబోలు శౌర్యమునఁ యబూనికమీఱఁగ మిమ్ము నెల్లఁ జం

పనుదగువాఁడు నేనె కడుఁబంతముమీఱఁగ వీనిఁగూల్తు నం

చనుకొనుచున్ తురాంతమగునట్టి సుదర్శన మాన్యపాలుపై. ౪౨ 1487

౪. పరఁగించె నామహాస్త్రం, బరిశీర్షముఁ బైఁబడంగవచ్చు తఱిని ద్రుం

చె రయంబొప్పుఁగ; నీవిధి, ధరణిశుఁడు చైద్యుఁ డిట్లు యదానవరిపుచేన్. ౪౩

చ. అనిమొనఁ జంపఁగాఁబడిన యంతనె యొక్కమహారవంబు గ

ల్గెను సభయందు; దుఃఖపరిశీర్ణమనస్కులు చేదిదేశరా

డనుచరభూపతుల్ బ్రదుకునాసలఁ బర్వులుపాటి; రంతఁ జై

ద్యునిదగు దేహమున్ వదలిజ్యోతియొకండు చెలంగుచున్ వడిన్. ౪౪ 1489

శా. భూతవ్రాతము లట్టై కన్గొన సభంబున్ వీడి భూమింబడన్

భీతిం గొల్పుచు వచ్చునుల్కకరణిన్ యెల్లల్ దెసల్ పర్వఁగా

నేతన్తాత్రుఁ డనంగరాక తగుసర్యేశున్ హరిం జూచె; నెం

తో తాత్పర్యముమీఱఁ జేదిపతి యెట్లొ మూఁడుజన్తంబులన్. ౪౫ 1490

3మ. హరితో వైరముఁగొన్న వాఁడగుటచే నవైరబుద్ధిన్ నిరం

తర మాచక్రిఁ దలంచుచున్ హరిమయత్యం బొందె నీజన్తమం

1 “నిందాంభగవత శృంగ్విం స్తత్పరస్య జనస్యవా, తతోనాపైతి యస్సోసి యా త్యధస్సు
కృతాచ్ఛ్యుతః” అనిమూలము.

2 “శిరఃకురాంత చక్రేణ జహః రావతతోరిహః” అనిమూలము.

3 “ధ్యాయంస్తన్తయతాం యతో భావోహి భవకారణం” ౪౬. అనిమూలము. భావో
భావనా అనుధ్యానం భవస్య ధ్యేయాకారజన్తనః కారణమ్” అని శ్రీధరాచార్యులు.

- దరయన్ భావమే ధ్యేయరూపజనికే శ యాఁ గారణం బెప్పుడున్;
 దరువాతన్ యమనందనుండు విధిమంతంబై సవం బవ్విధిన్. ౪౬ 1491
- క. పరిపూర్ణతఁ గన ఋత్వి,గ్వరులకు సభ్యులకు వారివాంఛకు హెచ్చా
 కరణిన్ దక్షిణలిచ్చెను, బరమాదృతి గారవించె శ వారి సవర్యన్. ౪౭ 1492
- తే. అవభృథస్నాన మొనరించె శ నంత నేక
 రాట్టనఁగ ఖ్యాతిగాంచె; ధర్మసుతుచేతఁ
 గ్రతువరం బిట్లు చేయించి శ కంజనయనుఁ
 డఖిలయోగీశ్వరేశ్వరుం శ డగుహరియును. ౪౭౪ 1493
- క. సుమనస్కులు తనువేడఁగ మాసములు కొన్నియందె శ గడపి మఱియు నా
 యమతనయుఁడు వేడిన స్వపు,రమునకుఁ బోఁ దలఁచియుంటఁరమోక్షులచేన్.
 ఆ. సమ్మతింపజేసి శ సారసాక్షుఁడు సభా,ర్యుండు సచివవర్యుఁడును తుఁడు నగుచు
 ద్వారవతికిఁ బోయె; శ వైకుంఠవాసులౌ, జయవిజయులు విప్రశాపమునను.
 క. మరలన్ మరలం బుట్టుచు, హరిచేతం దెగిరి వారిదౌ చరితంబున్
 విరివిగ నీకుం దెల్పితి, ధరణీశా! యని శుకుండు శ తమిఁ దెల్పి నృపున్. ౪౭౪
 క. కనుఁగొని యవ్వలిచరితంబును దెల్పఁదలంచి యనియె శ భూపలలాముం
 డన ఖ్యాతి నొంది శమనుని, తనయుం డవభృథము నాఁగఁదగు స్నానమునన్.
 క. పరిశుద్ధుండై భూసుర, ధరణీశ్వర సాంద్రమైన శ తత్సభ నడుమన్
 సురరాజువలె వెలింగెను; సురలును మానవులు ప్రమధశూరులు తమిచేన్. ౪౭౫
 సీ. తమ్ము ధర్మజుఁడు నితాంతము పూజింప హరి నధ్వరవరంబు శ నతిశయముగఁ
 బొగడుచుఁ దమనెలఁపులకుఁ బోయిరి; పాపమనసుండై కల్యంశమున జనించి
 కురుకులమునకు నిర్భరరోగమయి యొప్పు దుర్యోధనుడె చాల శ దుష్టఁడౌటఁ
 బాండునందనుల యపారసంపదఁ గాంచి పైరింపఁడయ్యె; శ్రీచక్రధరుఁడు
 తే. చైద్యు వధియించుటయు నృపశత్రుములను
 బంధముక్తులఁ జేయుట శ పరమసవము
 సాగుటయు లోనుగాఁగల శ సాధుకథల
 వీనిఁ బఠియింప నఘములు శ విలయమొందు. ౪౭౮ 1499

దె బ్బ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

— సభల దుర్యోధనుడు భ్రమమొందుట. —

- చ అని వచియింప భూమిపతి శ యాశుకమానివరేణ్యుఁ గాంచి యి
 ట్లనియె నజాతశత్రుఁ డగునాయమసూనుని రాజసూయపున్
 ఘనవిభవంబుఁ గాంచి యది శ కన్తోనవచ్చిన రాజులున్ మునీ
 శనికరమున్ ముదంబుఁగనె శ జక్రిదయన్ విధినద్ది సాగుటన్. ౫ 1500

- మ. ధృతరాష్ట్రగ్రతనూజుఁ డొక్కరుఁడె యాదివ్యక్తుస్ఫారభూ.
తితతిం గాంచి సహింపఁడయ్యె ననుచున్ శ దెల్పంగ నే వింటి నా
క్రతుభుగ్వారము సంతసించెగద యొక్కం డాతఁ డీర్ష్యం గొనన్
గతమేమో వివరింపుఁ డంచడుగ నాత్మపాలుప్రశ్నంబునన్. ౨ 1501
- చ. మది ముదమొంద నిట్లనియె శ మానివతంసుఁడు నీపితామహుం
డుదితయశుండు యజ్ఞము మహాన్నతవై భవ మూనిచేయున
య్యదనున బాంధవుల్ పనులయం దొగి బ్రేమకు లోకువై యొన
ర్పఁడగు విధంబునన్ నృపతిపాలకుచేత నియుక్తులై తగన్. ౩ 1502
- క. కావించుచుండి రందుం, బావని పాకాలయంపుఁబాలకుఁ డయ్యెన్
భూవరుల నదిమితెచ్చిన, యావి త్తము వ్యయమొనర్చు శ నధికారమునన్. 3 1503
- క. కానుకలం గైకొనఁగాఁ, దానె నియోగింపఁబడియె శ ధర్మాత్తజుఁచే
బూని సుయోధనుఁ; డట్లే, మానీశుల వచ్చునట్టిమాన్యుల నెల్లన్. ౪ 1504
- సీ. గారవింపఁగ మాద్రీకడగొట్టు సూనుండు నియమింపఁబడియె వానిసహజుండు
వలయుద్రవ్యంబులఁ శ గలయంగ సమకూర్ప నర్జునుండును సజ్జనాళి నెలమిఁ
జందనచర్చాదిసాధుశుశ్రూషలు గావింపఁ గృష్ణుండు శ నావిధమున
నరుగు దెంచినవారి శ యంఘ్రులఁ గడుగంగ నియమింపఁబడిరి; పూనిక దగంగ
తే. నోగిరంబును వడ్డింప శ నొప్పుకొనియె
ద్రుపదసూనుండు బుద్ధిమంతులను మేటి
యైన కర్ణుండు పూనెను శ దానమొసఁగు
కార్యమున ధర్మజుఁడు వేడఁగ మఱియును. ౫ 1505
- వ. సాత్యకియు, వికర్ణకృతవర్తవిదురులు లోనగువారును, బాష్టీకుండును, వాని
సూనులు భూరిశ్రవ స్సంతర్దనప్రభృతులు ధర్మజునకుఁ బ్రియంబుసేయుకొర్కి
నాయాపనులయందుఁ బ్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఋత్విక్సదస్య బహుశాస్త్రవిద్వరులు
ప్రియతమవాక్కులచేతను, బూజలచే దక్షిణలచేతను విధిగఁ బూజితులైరి. శిశు
పాలుఁడు చక్రియందైక్యమైన పిదప నెల్లరు నాకాశగంగను నవభృథన్నాన
మొనరింపఁబోయిరి. తత్సమయంబున మృదంగశంఖపణవదుండుభిగోముఖానక
ప్రభృతి వాద్యములు చెలంగెను. నర్తకీజనంబు హృష్టాంతరంగంబున నాడె.
గాయకులు గుంపులుగూడి పాడిరి. వారువాయించు పీఠాపణు తాళధ్వనులు
నింగిముట్టె. విచిత్ర ధ్వజపతాకలం గొని కొందఱు ముందునడువ భద్రదంతా
వళంబులు స్వందనము లాజానేయంబులు వివిధాలంకృతుల నొప్పిరాఁగా
సమలంకృతాంగులగు భటులు వెంటరా యదుస్సంజయ కాంభోజ కురు
కోసల కేకయులు తమకుఁ బ్రభువగు యుధిష్ఠిరుని మున్నిడుకొని సేనాప్రతతి
పుడమి యద్రువ వచ్చుచుండ సువర్ణహారములం దాల్చి బయలువెడలిరి. సద

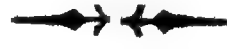
స్వలు ఋత్విగ్విప్రవర్యలు లోనగువారు వేదఘోషము చెలరేగుచుండు వెంటఁబోయిరి. దేవర్షిపితృగంధర్వులు పూవులవానలు కురియించుచు వినుతిం చిరి. శ్రీపురుషులు గంధపుష్పమాలికాభరణవస్త్రవిభూషితులై వివిధౌషధిరస ములఁ బరస్పరము పూయుచు నొకరిపై నొక్కరు వసంతములు పోయుచు విచ్చలవిడిఁజరించిరి. వెండియుఁ బూరుషులు తైలగోరసంబులఁజందనజలములను హరిద్రాజలంబును సాంద్రకుంకుమసలిలంబులను బయిఁబయిఁ బూసి వసంతము లాడఁగా వారశ్రీలు మరల వారికి వానింబూయుచు వసంతోత్సవ మొనరిం చిరి. అంభరతలంబున దేవకాంతామణులు దివ్యవిమానంబులచేతం బలెఁ బట్ట పురాణులు భటసంఘసంరక్షితలై స్యందనాదియానములనెక్కి యవభృథస్నానో త్సవసందర్శనార్థముబయలువెడలిరి. వెండియు నారాజపత్నులు మేనమామకొడు కులును సఖులును వసంతములు పయింజల్ల మందాక్షహాసవిలసన్తుఖతామరసలై విలసిల్లిరి. ఆముద్గియలు మఱియు మఱదండ్రను జెలిక త్తియలను జర్తభస్త్రికలచే వసంతములు చల్లితడుపుచు వారు నట్లొనర్పఁ దడియుచు సకలాంగకంబులు వలి పంపువస్త్రంబులనుండి కనఁబడుచుండ నాపెనువేడుకచేఁ గ్రొన్ముడులనుండి కుసు మములు జాఱ సయ్యాటములఁ గాముకులఁ గలంగఁ జేయుచుండి రంత గరి

- చ. అరదము స్వర్ణమాలికల శ నందముగుల్కఁగ సాధుఘోటకో
త్కరము వహింపఁ బాండునృపకాంతుని జ్యేష్ఠసుతుండు మండలే
శ్వరుఁడయి డిగ్గి దారయుతిఁ శ జక్కని యంగసమూహసంయుతిం
బరఁగెడు రాజసూయ మటు శ భాసీలెఁ జూపటు సంతసింపఁగన్. ౧౮ 1507
- క. సుమహితపత్ని సంయా,జములనఁబడు యాగములను శ సవముతుదిని శా
స్త్రమురీతి నవభృథస్నానమునను సత్క్రియల బ్రాహ్మణప్రవరయుతిన్. ౧౯౪
- క. ధరణీశునిచేఁ జేయిం,చిరి; యాజకు లపుడు నృపతిఁజిష్టుని గృష్టా
పరిభూషితపార్శ్వని భూ,సురయుతి నాచమనవిధిని శ సురనదియందున్. ౧౯
- క. స్నానముచేయించిరి దివి, నానిర్జర దుందుభులును శ జ్యాస్థలియందున్
మానవులవాద్యములు సరి,గా నాదముపిక్కటిల్లఁగఁ జేసెఁ గడున్. ౧౯౪
- క. సురలును మౌనులుఁ బితరులు, నరులును బూవులనుబోరనన్ నరపతిపైఁ
కురియించిరి; వర్ణాశ్రమ, పరిశుద్ధులు మానవు లటఁ శ బావనగంగన్. ౨౦ 1511
- క. స్నానం బొనరించిరి త,త్స్నానమునన్ భూరిపాపసహితుండైనం
గాని పరిశుద్ధుడే యగు, నా నిఖిలాఘములు పాటు శ నప్పుడెభీతిన్. ౨౧ 1512
- చ. నరపతి త్నామనూత్న వసనంబులఁ దాలిచి దివ్యభూషణో
త్కరమున భూషితాంగుఁడయి శ తా నొగి యాజకులన్ సదస్యులన్

- ధరణిసురోత్తమాళి మఱి శ తక్కినయందుఁగలట్టి వారి నం
బరముల భూషణంబులను శ వారక తృప్తులఁ జేసె నేర్పునన్. ౨౨ 1513
- క. నారాయణవరుఁడై తగు, ధారణినాథుం డతండు శ తగుబంధువులన్
భూరమణుల జ్ఞాతుల స్నేహరూఢుల సాధుమతుల శ నటఁ గలయొరులన్. ౨౩ 1514
- క. పలుభంగులఁ బూజించెను, సులలిత మణికుండలముల శ సుమమాలికలన్
దలచీరలఁ గంచుకవర,ములను దుకూలముల రత్నముల హారములన్. ౨౪ 1515
- సీ చక్క భూషితులయి శ సమధికరీతిని గ్రాలిరి; వామనేత్రులును రుచిర
రత్నకుండలయుగ శ రమ్యకాంతులు పర్వ నలకలసొంపు వక్త్రాబ్జబింబ
రుచు లుల్లసిల్లఁ గరద్బురమేఖలలకాంతు లరుదుగఁ గన్పడనొర! యనఁగఁ
దగియుండి; రంత నశద్వరముఁ జేయించిన బ్రహ్మవాదులు సుస్వభావులు నగు
తే. యాజకులును సదస్యులు శ నవనిసురులు
క్షత్రియులు వైశ్యశూద్రులు శ క్షాపతులును
యజ్ఞమును జూడవచ్చినశయమర ముని పి
తరులు భూతము లటు హరిద్వరులు మఱియు. ౨౫ 1516
- క. వారల యనుచరులును దమి, ధారణినాయకునిచేతఁ శ దగఁబూజితులై
చేరిరి స్వీయాలయముల, గారవమున నృపతిఁ బంపఁగ వేడుకలన్. ౨౬ 1517
- క. హరిదాసుఁడు రాజర్షియుఁ, బరహితకారియునునైన శ పాండుసుతుని య
ధ్వరము మహాదయమును నెవ్వరుసఁగ నెంతగను జనులు శ వర్ణించిననున్.
- ఆ. తనివి చెందరైరి శ తా మానవుఁడు సుధ, నెంతత్రాగినను వితృప్తి చెంద
నట్టు; లంత ధర్మనాత్మజుఁ డెడఁబాయఁ,జాల కెంతో జంకి శ సాధుమతుల. ౨౭ 1518
- క. తనసంబంధుల బంధవులను గృష్ణునిబోవఁగా వలదటంచు ముదం
బున వారించెను; సర్వంబు నెఱింగిన శ్రీహరియును శ భూపతికోర్కిన్. ౨౮ 1519
- చ. మనమున నెంచి యాతనికి శ మంచియొనర్పఁ దలంచి సాంబము
ఖ్య నిఖిల యాదవోత్తముల శ నంపె గుశస్థలి కందుఁ దానుని
లెచు; యమసూనుఁ డీకరణి శ స్వీయమనోరథవార్ధి దు స్థరం
బును వడిదాఁటెఁ గృష్ణుదయఁ శ బోయెను దద్ధృదయజ్వరం బొగిన్. ౩౦ 1521
- సీ. దుర్యోధనుం డచ్యుతనియందు మదినిల్పి యలరారుధర్మజు శ నంతిపురిని
గలయట్టిసంపద శ నలఘుతరక్రతు మహిమముఁ గని తనశమనసునందు
మిక్కిలి తపియించె; శ మేదినీశునిదగు శౌద్ధాంతమున మయుం శ డిద్ధశక్తి
నలవరించిన సభాభవ్యంతరమునఁ గలమనుజేంద్రదివిజేంద్రదనుసుతేంద్ర

- తే. సంపదలఁ గాంచె వానితో శ సాధ్విద్రుపద
మనుజనాయకు తనయ భర్తను మనోజ్ఞ
పద్ధతిని బరిచర్యల శ బహువిధములఁ
దనుపుచుండె నాసతియందు శ మనసు నిలిపి. 3౨ 1522
- క. పరితప్తచిత్తుడై యా, కురుపతి యం దుండె; మఱియు శ గోవిందుని సుం
దరుల సహస్రము శ్రోణీభరమునఁ గ్వణదంఘ్రిరుచులు శ పర్వటచేతన్. 3౩ 1524
- క. మెలమెల్ల నడుగు లిడుచున్, బలితపువక్షోజయుగళపటుకుంకుమచ
ర్చల నెఱ్ఱినై న హారంబులు కన్నడ వక్త్రపద్మములు భాసిల్లన్. 3౩ 1524
- చ. చలకుండలమృదుకుంతల,ములు సొంపులఁ గ్రువ్వురింపఁ శ బొంకంబుగ నం
దలరుచుఁ దిరుగం గనియా,ర్తుల మునైను స్వల్పమతియు శ దుష్టుఁడు నొటన్.
- ఉ. దానవశిల్పి యామయుఁడు శ తత్పరుడై యలరించియున్న యా
మానితసత్సభన్ సకలమండలనాథుఁడు ధర్మరాజు పెం
పూనిన సోదరుల్ సుమతిఁనొప్పెడు బాంధవులున్ హితాహిత
జ్ఞానయుతాక్షిపద్మఁడగు శ సారసనేత్రుఁడు కూడియుండఁగన్. 3౪ 1526
- క. పరమేశ్ఠితుల్యభాగ్యం, బరుదుగ నొప్పార వందిహారితరనుతుల్
పరఁగన్ స్వర్ణాసనమున, సురపతియే యీతఁ డనఁగ శ శోభిలుచుండెన్. 3౫
- చ. వరముకుటంబు హారములు శ భవ్యకలాపము లొప్పు దాల్చి సో
దరపరివేష్టితుం డగుచు శ దారుణఖడ్గముఁ గేలఁబూని భూ
వరులను ద్వారపాలకుల శ వార కదల్చుచు నాసుయోధనుం
డురుగతిఁ జేరె రోషమున శ నోలగమున్ గనువారు నవ్వఁగన్. 3౬ 1528
- ఉ. వైరుల కోలగం బదియు శ వారి స్థలంబనుచున్ స్థలంబునన్
వారి యటంచు విభ్రమ మహారిగఁ దోఁప మయుండు దేవతా
వైరులశిల్పి కూర్చె మణివారముతో; మయమాయచేత నా
ధారణినాయకుం డట నితాంతవిమోహితనై జచిత్తుడై. 3౬౪ 1529
- చ. స్థలము జలంబుగా వగచి శ తా ధరియించిన యంబరాంతమున్
గలఁగుచుఁ బైకి ద్రోచుకొనె శ గానక వారి యటంచు నెంచుచున్
స్థలమును దాఁబడెన్ జలము శ సత్యముగా స్థలమంచు నెన్ని యం
దలరుచుఁ బోవఁగాఁ దడిసె శ నావసనం బది చూచి భీముఁడున్. 3౭ 1530
- చ. వనితలుఁ దక్కినట్టి నృపనన్యలు ధర్మజుఁ డెంత హెచ్చరిం
చిన హరిప్రోత్సహింప నిది శ చేటును గూర్చునటంచు సుంతయై
నను దలపోయ కొక్క మొగి శ నవ్విరి; దానికి నాసుయోధనుం
డనుజయుతుండు సిగ్గుపడి శ యానన మెంతయు వాల్చి దీనుడై. 3౮ 1531

- మ. పెనురోషంబున మండుచున్ సభను శిశిల్పిస్తోమవర్యుం డొన
ర్చినదానిన్ విడనాడి హస్తీపురినిన్ శ జేరంగఁ దాఁబోయె నా
తనికిం గల్లుపరాభవంబునకు నంతం గల్లె హాహాధ్వనుల్
జనసందోహమునందు ధర్మసుతుఁడున్ శ స్వాంతంబునం గుండఁగన్. 3౯ 1532
- చ. హరియును భూమిభారహరణాయత కార్యము ముందుఁదా నదె
క్కరణి నొనర్పఁగాఁ దగునొ శ కాలము దానికి నెట్లు పక్వమై
యరయఁగఁ దా నిమిత్తమనునాశయ మెల్లరకుం జెలంగ నె
వ్వరుసను జేయునో యది శుభంబగునంచుఁ దలంచి యుండుటన్. 3౯ 1533
- క. భీమాదుల పరిహాసం, బామాడ్కి సుయోధనునకు శ నవమతిఁ గూర్పం
దామానుపఁ బూనకయే, యామోదముఁ జూపుచుండె శ నవనీనాథా!. 3౯౪
- వ. నీవు నన్నడిగిన ప్రశ్నంబునకు రాజసూయమహాక్రతువున దుర్యోధను
దౌరాత్మ్యంబుఁ దత్పరాభవంబుఁ దెల్పితి నని శుకయోగి మఱియు నిట్లనియె.

దే బ్బ ది యా అ వ య థ్యా య ము.

— సా ల్వ క థా ర ం భ ము. —

- క. విను మనుజేంద్రా! లీలా, మనుజాకృతిఁ దాల్చియున్న శ మాధవుఁ డొనరిం
చిన చిత్రకర్తమును నే, వినిపించెద సౌభపతిని శ వీరవతంసున్. ౧ 1536
- చ. అనిమొన సంహరించె నది శ యచ్చెరువైతగు రుక్తిణీసతిం
గొన హరిపోయి యున్నతటి శ ఊణిపతుల్ చనుదెంచి రందుఁ జై
ద్యునిసఖుఁ డైనసాల్వుఁడు మహాద్యమ మొప్పఁగ వచ్చియుండె నా
తని యదువీరు లుద్ధతి మృతంబున గెల్చిరి కృష్ణసన్నిధిన్. ౨ 1537
- క. అందు జరాసంధాదుల, బృందం బటు లోడిపోయె శ వివిధనృపతిసం
క్రందనులు వినఁగ శపథంబుం దా నొనరించె సాశ్వతభూపతి కినుకన్. ౩౪
- క. యాదవవిహీనముగ నీ, మేదిని నొనరింతు నాదుఁమేటి శపథమున్
గాదనక వినుఁడు విక్రమ, మాదటఁ గన్గొనుఁ డటంచు శ నమ్మాధుండున్. 3
- చ. ప్రతినయొనర్చి ముష్టిమితఁపాంసువునే యొకపూట లోనికిన్
జతనముమీఱఁ గైకొనుచు శ శంకరు లోకవిభున్ నిరంతరం
బతులితభక్తిఁ గొల్చె; నొకశహాయన మేగఁగ నాశుతోషుఁడన్
వితతయశంబుగన్న మునిబృందసమర్చితుఁ డౌ హరుం డెదన్. ౪౪ 1540
- క. శరణాగతుఁడౌ సాశ్వుని, వరమునఁ దన్పంగ నెంచి శ వచ్చె నచటి; కా
ధరణీధ్రసుతాయుతుఁడై, యరుదెంచిన శంకరుఁగని శ యాతఁడు భక్తిన్. ౫
- క. సురదితిసుత గంధర్వుల, కురగులకున్ రాక్షసులకు శ సుర్విఁగల సరో
త్కరమునకు నభేద్యము భీకర మాయదువృష్ణులకును శ గామగమనమున్. ౬

- క. అనుపమమునైన యానంబును గోరెను గృష్ణమీదఁ శ బూనినవగ నె
మనమున స్మరించి సంతసమును గాంచక శివుఁడు సుంత శ మోద మగపడన్.
- క. కాని మృత్యు యాన, మృతానని మయుఁగాంచి వీని శ కట్టిదియగు న
య్యానము నిర్మించియె యి,మ్మా నీవని హెచ్చరించి శ యరిగె నిజేచ్ఛన్. ౬౪
- చ. పరశివునాజ్ఞ మౌళినిడి శ పట్టుదలం గొని యమ్మయుండు వే
పరపురముల్ జయింపఁదగు శ ప్రాధిమగాంచిన వాఁడుగాన సుం
దరము నయోవికారము నితాంతవిపక్షభయంకరంబు నొ
పురమును సౌభనామకముఁ శ బొల్పుగ నిర్మితజేసి యిచ్చెఁ దాన్. ౭ 1545
- మ. తనయిచ్చన్ వడిఁబోవుచున్ బరులకున్ శ దా నొక్కమా తైననున్
జెనకన్ శక్యముగాక చీకటులకున్ శ జిత్రాలయంబొచు నొ
ప్పిన యానంబును బొంగి సాల్వుఁడనుపుశధ్వీనాయకుం డాత్మ వృ
ష్టినికాయం బొనరించినట్టి పగనున్ శ జింతించి క్రోధోగ్రుఁడై. ౮ 1546
- ఉ. ద్వారకమీదికిం జనియె; శ దారుణభూరిబలంబుచేత దు
ర్వారపరాక్రమం బడర శ వచ్చెడువారికిఁ బోవువారికిన్
భూరితరశ్రమం బొలయుఁబోల్కిని సాల్వుఁడు ముట్టడించి యెం
తోరమణీయమా నుపవనోత్తమ నిష్కుటపంక్తిఁ బూనికన్. ౯ 1547
- సీ. ఉద్యానములను, మహాహాసతగోపుర, ప్రాసాదములను, ద్వారముల మణియు
నట్టాలకముల విహారమునకుఁ దగినట్టు లేర్పఱచిన శ యాస్థలంబు
లను బ్రతాళికలను శ లయమొందఁగాఁ జేసె; నమ్మేటివ్యోమ యానాగ్రమందు
నిలిచి శస్త్రంబుల శ నలఘుపాషాణంబులను దరువులఁ బాములను బిడుగుల
- తే. వడిగ నాసారములుగాఁగఁ శ బడ నొనర్చె, గులకఱాలను గురిపించెఁఘోరవాత
మట్టె యద్దానఁ బుట్టి మహాత్తరగతి, వీచె బాంసువులను దెసల్ శ తోచకుండె.
- చ. పురమది సౌభషీడలను శ బూర్వమొగిం ద్రిపురంబు లేచఁగా
ధరణివిధంబునన్ బడలి శ తా సుఖముం గనఁజాలదయ్యె; వ
త్తరుణమునందు బాధల నితాంతము చేడ్పడియున్న ద్వారకన్
హరితొలిపుత్రకుండును మహారథుఁడున్ మతిమద్వతంసుఁడున్. ౧౦ 1549
- క. వీరుఁడునగు ప్రద్యుమ్నుఁడు, దా రయమునఁ గాంచి ప్రజల శ తతకష్టములన్
శ్రీరమణుఁడు లేకుండుట, నారసి యభయం బొసంగి శ స్యందన మెక్కెన్. ౧౩
- చ. తనయశ మెల్ల దిక్కులను శ దద్దయు వ్యాప్తిగనంగ సాల్వుతో
నని యొనరింపఁబోయె; మఱి శ యాతనితోడనె చారుధేష్టుఁడున్

జనియెను సాల్వు మారుకొన శ సాత్యకి సాంబులు పోయి రట్లై యిం
కనుగల సోదరుల్ కడిమి శ గ్రాలగఁ దోడ్పడఁ బోయి రేడ్డెఱన్. ౧౩౪ 1551

సీ. అక్రూర హర్దిక్కు శ లాభానువిందుఁడు గదుఁడు శుకుండు నుగ్రబలశాలి యు
సారణుండును దక్కుపౌరుషస్ఫూర్తులు విలుకాండ్రు రథయాధశవిభులుమఱి
యోధవీరులు కవశచోత్తమములఁ దాల్చి గజహయస్యందన శ కలితులగుచుఁ
గాల్బలంబులు తమ్ముఁ శ గాపాడుచున్ రాగఁ బయనమై; రంత సాల్వభటతతికి

తే. యాదవులకును సురలకు శ నసురులకును

జరగుసంగ్రామ మట్లు భీకరరణంబు

రోమహర్షణ మొదవంగ శ రోషయుక్తి

సాగుచుండఁ బ్రద్యుమ్నుండు శ సాహసమున. ౧౬

1552

క. పటుతర దివ్యాస్త్రంబుల, దటుకున నాసాల్వుమాయఁ శ దపసుండును జీఁ
కటులంబోలెన్ ఊణమున, మటుమాయముగా నొనర్చె శ మాననిపూన్కిన్.

ఉ. అంతటఁ బోక తప్తకనకాంచిత పుంఖములై యయోముఖా

త్యంతభయంకరంబులయి శ యానతపర్వములై చెలంగి బల్

వింతగనున్న పంచయుతశివించితి బాణములేసి వైరిదు

ద్ధాంత చమూపతిన్ మిగులఁ శ దత్తఱమందగఁ జేసి నేర్పునన్. ౧౮

1554

మ. శతబాణంబుల సాల్వునొంచి మఱి తశతైస్సన్యంబునం గల్లును

ద్ధతులౌ వీరుల నొక్కొక్కరుని బాధల్ చెంద నొక్కొక్కతీ

ప్రతరానూనశరంబు వైచెఁ బదియా శ బాణంబులన్ సారథి

ప్రతతిన్; వాహనపంక్తి మూడిటను జేవల్ దూలవైచెన్ నడిన్. ౧౯ 1555.

చ. అతిశయ మద్భుతంబునగు శ నామహితాత్ముని కృత్యమెన్ని రెం

డు తెగలనున్న సైనికులు శ నూతన మీయది యెందుఁ గానమం

చతని బహూకరించిరి; మహాత్తరమాయ నొనర్చి యమృతముం

డితరదురాసదం బనుచు శ నెంచియె సాల్వున కిచ్చియుండుటన్. ౨౦

1556

తే. అవ్విమానమ్ము నొకచోట శ నపరిమితము

లైన రూపంబులుగను స్థలంతరమున

నొక్కరూపంబుగను మఱి శ యొక్కచోటఁ

గనఁబడుచు మఱియొకచోటఁ శ గానఁబడక. ౨౧

1557

క. పరులకు నేమాత్రంబే, నరయంగఁ దరంబుగాని శ యట్లుండె; ధర్మ

బరికింప నొచు నొక్కపు, డురుసురమార్గమున నద్ది శ యొక్కపు డుండున్. ౨౧౪

స. సలిలంబుల గిరిశృంగ, స్థలమున నొక్కపుడు తోచుచందమునఁ దగున్

వలయాకృతిగాఁ దిరిగెడు, నలాతచక్రంబుపోల్కి శ నది చరియించున్. ౨౨

- తే. ఒక్కతావున స్థిరముగ శ నుండకద్ది
తిరుగుచుండెను సాల్వుడు శ దివ్యసౌభ
యానమున నెందునెందును శ సైనికులను
గలిసి కనుపట్టునో శ యదుకాంతు లందె. ౨౨౪ 1560
- చ. శరముల లక్ష్యశుద్ధి తగుచందమున బరగించుచుండి ర
య్యరివరసంప్రయుక్త నిశితాశుగముల్ దహనాద్భు లట్లు గా
ల్ప రవివిధంబున మిగుల శ బాధనుగల్గఁజేయఁగా భయం
కర భుజగంబులట్లులు నిశకామదురాసదతం జెలంగఁగన్. ౨౩౪ 1561
- తే. సాల్వుడేమియుఁ బ్రతిచేయఁజాల కట్టె
సైన్యములు పీడితములయి శ చాలఁదూలఁ
గాంచుచుండెను; దమసేన శ గలఁగుచుండ
సాల్వు సేనాధినాథులు శ సాహసమున. ౨౪ 1562
- చ. అడరి మహాస్త్రజాలముల శ నాయదువీరుల నొంప వారల
ప్పుడు భృశపీడితాంగులయి శ పోక పెనంగుచు స్వస్థలంబులన్
విడువక యుండి రిజ్జగము శ విక్రమసంపద నూర్ధ్వలోకమున్
గడు సుకృతంబుచే గెలువఁగాఁ దలపోసెడు దిట్టలొటచేన్. ౨౫ 1563
- క. మును ప్రద్యుమ్ను శరంబులఁ, దనయంగము లార్తినొందఁదర్ప మ్ముప్పొం
గను మరలివచ్చి మాసాల్వునిమంత్రి ద్యుమంతుఁ డతనిఁబొంగుచుఁదాఁకెన్.
- చ. ఇనుమునఁ జేయఁగాఁబడి యశహీననిజాకృతిచేఁ గడుభయం
బును గలిగించు నగ్గదను శ బూని యరిన్ బలమెల్లఁజూపి మోఁ
దెను; గదతాకు వక్షమును శ దెప్పుననొంప నరిందముండు న
య్యును హరిపుత్రకుండు రథమొయ్యన నూతఁగ సోలె నంతటన్. ౨౬౪ 1565
- ఉ. దారుకు నాత్మజుండు రణధర్మ మెఱింగిన ప్రోడ సూతుఁ డ
ద్వే రణభూమినుండి కొనియేగెఁ దొలంగఁగఁ గృష్ణునాత్మజున్;
సారథితోడఁ బల్కెనిటు శ సంజ్ఞ ముహూర్తములోనె కాంచి య
వీరుఁడు సూతుఁడా! యకట శ వీరులునవ్వఁగ నిట్లు తెచ్చితే. ౨౭౪ 1566
- క. తగునే సంగర రంగంబు గడువఁగాఁ దెచ్చు పెన్నఁబోలినపనియే
జగమున యదుకులజుఁ డెవం,డుగాని నేడప్ప నొక్కఁడున్ యశ మేగన్.
- క. సారథితొలఁగింపఁగ ని, ట్లారయ దూ తొందినాఁడె శ యది వినఁబడునే;
శ్రీరామకేశవులు నా, కూరిమి పితృపాదు లొకటఁ శ గూడినవేశన్. ౨౯ 1568
- చ. అని మొననుండి ధర్మ మిటులొఱడిపుచ్చి తొలంగి వచ్చితిన్
గనుక ననుందగం బిలిచి శ నాజనకుల్ రణవార్త లెవ్వినా

యన! యనిప్రశ్న చేయ నెది శ యర్హమటంచు వచించువాడ; నా
యనుజులపత్ను లిద్ది వినినంతన నాదు నసత్ప్రవృత్తినిన్. 30

1569

క. పరిహాసంబుగ నొకరొక్కరితోఁ జెప్పుకొనకుండఁగా నోపుదురే;
పరులును నవ్వుచుఁ బల్కరె, సరియే యిది సూడ! చెపుమ శ సాధుభణితులన్.

క. అనవిని యాయుష్షంతా, వినవయ్యా! ప్రభువరేణ్య శ విగ్రహధర్మం
బును దెలిసియె యివ్విధిగా, నొనరించితి నంచుఁ దలఁపు శ మొగి నీమదిలోన్.

క. రథికుని కష్టంబుల సా, రథియును దత్కృతములను శ రథికవరుండున్
బ్రథనంబునఁ దీర్పం దగుఁ, బథమిది నీత్యన్వితంబు శ పండితమతమున్. 31

చ. ఇది తలపోసియే గుదియ శ యెంతయునొంపఁగ మూర్ఛమున్దు ని
న్లదియగవచ్చు నాపదలఁ శ గాంచియె యిట్లు తొలంగఁ దెచ్చితిన్
మది రణధర్మపద్ధతుల శ మానినవాడనుగాను వేటుగాఁ

గఁ దలఁపరాదు దీని బుధశకాండము మెచ్చిన మార్గమాటచేన్. 33

1573

డె బ్బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

— సాల్వని గృష్ణమూర్తి పథించుట. —

క. అనఁగావిని శ్రీకృష్ణుని, తనయుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁ డట నుదకముల విధిగా
నొనరించి యాచమనమును, ఘనకవచం బొందుదాల్చి శ కార్తుకథగూడై. 4

క. సారథిఁగని యిట్లనియెన్, వీరుండు ద్యుమంతుఁ డెచట శ విలసిల్లునొ యా
ధారణికి నన్నుఁ గొనిపొమ్మా రయమున నన్న నాతఁ శ డట్టు లొనరువన్. 5

ఉ. అంతట రుక్మిణీతనయుఁ శ డాత్మబలంబుల నేఁచుచున్న దు
ద్ధాంతు ద్యుమంతు మార్కొని స్థితంబు ముఖమ్మున కట్టెనూత్నమా
కాంతిని గూర్ప నెన్నిది నిశకామరయం బలరారుబాణముల్
పంతముమీఱఁగా నతని శ బాహుబలం బడఁగంగ వైచుచున్. 2

1576

ఉ. మానక నాలుగొ నిశితశమార్గణముల్ పరఁగించి వాజిసం
తానముఁగూల్చి సారథిని శ దారుణబాణముచే నడంచి పెం
పూనినచాపమున్ విశిఖశయుగ్మమునన్ మఱి కేతువాక్కటన్
బూనికమై ద్యుమంతు శిరశమున్ వడిఁ ద్రుంచెను బెద్దతూపునన్. 3

1577

చ. గదుఁడును సాంబసాత్యకి ముఖప్రతిపేరభయంకరుల్ క్రుధం
బొదలుచు సౌభనాయకుని శ భూరిబలంబులఁ జెండి; రంతన
దుఁ దగుబలంబు లెల్ల బలుతూపులఁ గంధరముల్ తెగంగ వే
యుదధిజలంబులం బడియె శ నుగ్రతరంబుగ నద్ది కన్నడన్. 4

1578

- చ. ఒకరొక రిట్లు పౌరుషము శ లొవ్వఁగ యాదవసాల్యభూప సై
నికులు రణంబుచేయఁగ న శ నీకమ దిర్వదియేడురాత్రులన్
సకలభయంకరంబుగను శ సాగెను సంకులయుద్ధ మన్నయా
ఖ్యకుఁ దగినట్లు; లాహరియు శ యాగనిమిత్తము ధర్మపుత్రుచేన్. ౫ 1579
- క. ప్రీతికిఁ దగినట్లుగ నా, హూతుండై పోయి యధ్వ శ రోత్తమ మది వి
ఖ్యాతిగఁ జెల్లఁగఁ జై ద్యుత్పాతలపతి హతుఁడుకాఁగ శ సంతోషమునన్. ౫
- క. కురువృద్ధుల భీష్మాదుల, వరమానులఁ గుంతియాత్మ శ భవులం గుంతి
బురగమనంబుతఱిన్ సా, దరముగ వీడ్కొలిపి దార శ తతియున్ రాఁగన్. ౬
- మ. చనుచున్ ఘోరనిమిత్తపూగములనున్ శ సంభ్రాంతుండై కాంచుచున్
దనరాకన్ మదిఁగోరు యాదవుల సం శ తానంబు లున్నట్టిప
త్తనమున్ ద్వారవతీసమాఖ్యమును దు శ ద్ధాంతంబుఁ గాంచన్మనం
బున నుత్సాహము పొంగఁ బోయెఁ జనుచో శ భూపాలకున్ ధర్మజున్. ౭
- ఉ. చేరఁగఁబిల్చి యివ్విధిని శ జెప్పెను నేబలభద్రుఁగూడి యే
తేరఁగఁ జై ద్యపక్షపుక్షి శ తిప్రభులెల్లను బూన్కిమీఱఁగా
ద్వారవతిం గలంతు రిది శ తథ్యము కావున వేగపోవనొ
వైరులఁ జెండనొ నని యె శ వారక యట్టులె యయ్యె నిక్కడన్. ౮ 1583
- చ. తనమది నెంచినట్లే ప్రవి శ దారణ ముద్ధతి సాగుచుండఁగాఁ
గని పురరక్షణంబునకుఁ శ గాఁ దనయగ్రజువేడి నిల్చి సా
ల్వునతని సౌభయానమును శ బొంగెడుదానిని గాంచి దారుకా!
మనయరదంబుఁ జేర్చుము తు శ మాపతి సాల్వుని చెంత కిప్పుడే. ౯ 1584
- క. పలుభంగుల నొప్పెడు మా, యలుపన్నఁగ నేర్చునీతఁ శ డటులొటను నేఁ
గలహం బీతనితో ని,మ్ములఁ జేయఁగ వలయు నన్నఁ శ బొంగెడుకాంక్షన్. ౧౦
- చ. అరదము వేగపోవునటు శ లాతఁడు తోలెను గేతనంబుపై
గరుడుని రెండుపక్షములు శ గాఁదగునై నికు లెల్లఁగాంచి యీ
పురికరుదెంచెఁ గృష్ణుఁడని శ బుద్ధులనెంచిరి; సాల్వుఁ డంతశ్రీ
హరిఁగని స్వీయసై నికబ శ లాధిపతుల్ దెగినట్టు లొటచేన్. ౧౦ 1586
- మ. శతప్రతేక్షణ మార్కొనం దగినయంచదాబ్బహుశౌర్యండు సై
న్యతతిన్ లేడొకరుం డటంచు మదిలో శ నం జక్కనూహించి యు
ద్ధతి భీమారవమొప్పు శక్తిఁ గొని వే శ తత్సారధిన్ గూల్పనెం
చి తగన్వై చె; మహోల్క నా నభమునన్ శ జిత్రంబుగా శక్తియున్. ౧౧
- చ. దెసల వెలుంగఁజేయుచు మృ శ తిన్ ఘటియింపఁగ వచ్చుచుండ నా
భిసరుహనేత్రుఁ డారసి వి శ భీతికృదాశుగపం క్తి నూలుగా

- వెసఁ బడవై చె భూమిపయి; శ విక్రమసంపద పొంగ సౌభమం
దెసఁగెడు సాల్వుఁ డార్తిగన శ నేసె బదాటు శరంబు లొక్కటిన్. ౧౩
- మ. శరసందోహము వైచి సౌభమును భా శ స్వంతుండు స్వీయప్రభో
త్కరయుక్తిన్ నభమున్ బలెన్ బడలఁగాఁ శ గావించె; సాల్వుండుశ్రీ
హరినిన్ శార్దూధనుర్ధరున్ గనుచు స శ వ్యంబై నహస్తంబు ని
ష్ఠురబాణంబుల నొంచె దోశ్చలనతన్ శ ఊణింబడెన్ జాపమున్. ౧౪ 1589
- చ. అది యొకయద్భుతంబుననె శ యత్తటిఁ గన్పడె దద్రణంబు నా
యదనునఁ గాంచుభూతములఁయా ర్తనినాదము లొక్కపెట్టునన్
గదిరెను; సాల్వభూపతియుఁ శ గ్రందుగనార్చి జనార్దనున్ ముదం
బొదవఁగజూచి మూఢ! యపు శ డొక్కటి మేమును జూచుచుండఁగన్. ౧౫
- సీ. మాస్నిగ్ధనకుఁ జైద్య శ మహిపున కీనున్న కన్యకారత్నంబుఁ శ గానిపని యి
దంచునెంచక దొంగి శ లించి కొంపోయితి; వారాజసూయ మ శ హాధ్వరమున
యందు సభామధ్య శ మందున్న మాసఖుఁ జంపితి; విక్కార్య శ సంచయముల
నొనరించి జగతియం శ దొక్కెడ ననుగెల్వఁ దరముగా దేరికం శ చురుతరమగు
- ఆ. గర్వమూని యున్న శ ఖలు నిన్ను నిపుడె మన్ని శితబాణములను శ నీవుమరలి
రానిగతికే బంపఁ శ బూనితి నెదుర నిల్వంగఁ బూనుదేని శ వార కనిన. ౧౬
- చ. అనవిని శౌరి యిట్టులను శ నక్కటఁ మందుడవౌట నీవు తోఁ
చినగతి ప్రేలె దేమిటికొ? శ చెంతను జేరఁదలంచు మృత్యువున్
గనుఁగొననేర వృద్ధిని శ గాటులు పల్కరు శూరులెల్లరున్
గనఁబలుపంగఁ జూతురు మగంటిమి ప్రాజ్ఞులుగాన నంచొగిన్. ౧౯ 1592
- చ. పలుకుచుఁ దీవ్రవేగమునఁ శ భాసిలుచున్న గదాయుధంబు మి
క్కిలిక్రుధ చిత్తమం దొలయఁ శ గృష్ణుఁడు సాల్వుని జత్రభాగముం
గలయఁగఁజూచి కొట్టుటయుఁ శ గ్రక్కున నెత్తురుగ్రక్కుచున్ మహా
ర్తులఁగనుచున్ వడంకె; హరి శ తోడనె దానిగ్రహించె నంతలోన్. ౨౦ 1593
- క. కనఁబడకపోయె నెచటికొ, జనపతి; యొకక్షణము సాగ శ సరగునఁ బురుషుం
డనుపమగతి వచ్చిమహా, త్తునకున్ శిరమట్టె వంచి శ మ్రొక్కి యిటులనున్. ౨౧
- క. దేవకిపంపఁగ నీకడ, కే వచ్చితి ననుచు మిగుల శ నేడ్చుచుఁ గృష్ణా!
శ్రీవత్సాంకా! పితృహిత, భూవిభుఁ డాసాల్వుఁ డీపుడు శ పూని యకరుణన్.
- ఆ. సౌనికుండు పశువిసరమును గొనిపోవు, నట్లు కట్టి కొంచు శ నరిగె ననిన;
నప్రియోక్తి వాని శ నాలించి మనుజస్వ, భావమూనియుంటవగఁ బొగులుచు.
- చ. కరుణ తనంత పైకొనఁగ శ గాఢతరంబగు ధైర్యమెట్టులో
యరుగఁగఁ బ్రాకృతుండవలె శ నార్థిని గాంచుచుఁ బల్కె నిర్ణయో

- త్కరములు గెల్వఁజాలని నితాంతబలాధ్యు మదగ్రజన్తు సం
గరమునఁ దొట్టుపాటు గనఁగఁగాఁ దగనట్టి మహాత్మ్యరామునిన్. ౨౩౫ 1597
- చ. గెలిచి యదెట్టు లల్పుఁ డవశకీర్ణియునై తగు సాల్వఁడామహా
త్మలఁ బితృపాదులం గొనుచుఁ శ బోయినవాఁ డకటా! మనంబునం
ధలఁపఁగ దై వమే బలయుతం బనితోఁచెడు నంచునెన్నో యూ
హలఁ గనుచుండునంత హరియ గ్రతలంబున సాల్వభూపుఁడున్. ౨౪ 1598
- మ. వసుదేవుం గొనివచ్చినట్టు లొకనికఁ శబంధించి తోడ్చెచ్చియిం
పెసఁగం బల్కెను నీదుతండ్రి యితఁడే శ యేతన్నిమి త్తంబె కా
వసుధకఁ బ్రాణములకఁ ధరించి కుమతీ! శ వర్ధిల్లుచున్నాఁడ వీ
వసుదేవుకఁ వధియింతు నీవుకనఁగా శ బాహుబలం బొప్పఁగన్. ౨౫౫ 1599
- క. కాపాడ సమర్థుఁడవే, నీపట్టునఁజూపు శక్తిగనేఁ జూతు నటం
చీపగిదిగఁ బల్కుచు మా,యాపాటవ మొప్ప నిశితశ్రమగు ఖడ్గముచేన్. ౨౬ 1600
- క. ఆనకదుందుభి మస్తక, మానిముసమునందె నటికి శ యద్దానిని గైఁ
బూని నభంబునఁదగు తన, యానమ్ముం జేరె; నంతనాశ్రీహరియున్. ౨౭ 1601
- చ. తనజనులందు మిక్కిలి ముగ్ధంబు గలాఁడగుటక ముహూర్త మా
త్మనియతదివ్యబోధమును శ మానియె తాఁ బ్రకృతిస్థుఁడై త్షణం
బుననె మహానుభావతను శ బొల్పుట నయ్యదియుక మయుండు సా
ల్వునకు నెటుంగఁజెప్పినది శ భూరితరాసురిమాయయం చొగిన్. ౨౮ 1602
- క. తలపోసె; నంతలోనే, కలహింగణమందు మున్ను శగాంచిన యలమా
యలదూతఁ గానిజనకుని, క శేబరముగాని కానఁగఁగాఁ జాలమిచేన్. ౨౯౫ 1603
- ఆ. స్వప్నమందుఁ దోఁచు శ వస్తువులంబోలి, యవ్వె మాయమయ్యె శ నం చెటింగి
యంబరమునఁ దిరుగునాసౌభముననున్న, వైరి సాల్వఁగాంచినవాని నపుడె.
- క. అనిమొనఁ జంపఁగ నెంచెను, విను మోరాజర్ని వర్య! శ విమలమతులు న
య్యును మకానులు కొందఱు చెప్పినపల్కులువెనుకముందుశవిషమమ్ములుగన్.
- నీ. తోఁచుచున్న ను వానిఁ శ దోరంపుటూహలఁ బరికింప కెట్టులొ శ పల్కుచుండు
రియ్యది సత్యమకా శ నెట్లన శోకమోహమ్ములు గాని స్నేహమ్ముగాని
యజ్ఞానకృతమగు శ నాసాధ్యసముగాని యెక్కడ? యింతయంతచెఱుగఁ దగని
జ్ఞానవిజ్ఞానవిశాలసంపద లొప్పు పరమేశుఁ డెక్కడ? శ పలుకఁ దగునె.
- తే. యిట్లు లాహరి భావించె శ నెద నటంచు
నెవనిపాదాబ్జసేవచే శ వృద్ధిదమగు
నాత్మవిద్య తనంతన శ యలముకొనఁగ
శాం-భాగ-64

ధరణి నసమానులగుచు నుండదు సుజనులు. 30

1606

ఆ. మఱి యనాదియగుచునులయు దేహాత్మవిభ్రాంతి వాయుఃజుష్టుశవారలంత
నింత యనంగరానిదే యయియాత్మీయమునగు నవ్విభూతిగనుదు రెలమి.

క. పరమైశ్వర్య స్థానము, పురుషోత్తముఁ డెల్లసాధుపురుషులకు నిరం
తరసద్గతియగుఁ గావున, హరి కతనికి మోహ మెట్టులగు? తలఁపంగన్. 31

చ. కనఁబటచెన్ మహాత్ముఁడగు శ కాంచనచేలుఁడు మానవాకృతిం
గనిన తెఱంగు లోకులకు; శ ట్వాపరిపాలక! కృష్ణమూర్తిచే
సిన మహనీయకార్యమును శ జెప్పెదఁ జక్కఁగ నాలకింపు మా
జనపతి సాల్వుఁ డంతఁ దనుశస్త్రసమూహముచేత నొంచుచున్. 32 1609

క. పౌరుషమును జూపుచుఁ దనఁ, ద్వారవతిం గైకొనంగఁ శ దా నెంచఁగ నా
శౌరి యమోఘపరాక్రముఁ, డారిపుతోఁ బోరుచుండి శ యంబకవితతిన్. 33

మ. కవచంబున్ ధనువున్ శిరోమణిని వేడఁకం జెండి క్రోధంబుచే
త విమానంబును సౌభకంబు గదచేతన్ భగ్నముంజేసె ని
ట్టి విధానంబున నగ్గదాయుధము దండంపంగ సౌభంబు నొ
క్కవడిన్ వేయిగఁ దున్నలైపడియె నాకంఠిన్ విరావంబుతోన్. 34 1611

చ. తనదగు వ్యోమయానము గదాహతి భగ్నముగాఁగ సాల్వుఁ డం
త నిలకు వచ్చి నిల్చి గదదాను ధరించి జవంబుమీఱఁగా
ననుపము నద్యుతుం బొడుచు శ నాశమెయిం బటతెంచె నిట్లు వ
చ్చునతనిఁ గాంచి యంగదవిశోభితమైతగు వానిబాహువున్. 35 1612

మ. ఒకభల్లంబునఁ ద్రుంచి తద్ధతికినై శ యుద్యోగముంజేసి యా
త్మకరం బందు లయార్కసన్నిభముఁ జిత్రంబున్ మహాభీతిదం
బకశంకంబును నొసుదర్శనము నోయ్యారంబునం దాల్చి చి
త్రకళన్ రాజిలె నుద్యదర్కయుతమాప్రాగ్భాధరం బట్లుగన్. 36 1613

క. అతిశయమాయా భూషితుఁ, క్షీతిపుని వధియింపఁగోరి శ శీర్షంబు మణి
యుతకుండల మకుట విభూ, పితమును జక్రాయుధమునఁ ఛేదించె వడిన్. 37

క. హరిహయుఁ డావృత్తుని దగు, శిరమును వజ్రాయుధమునఁజెండినగతి నా
హరి సాల్వుశిరము ద్రుంచినఁ, బరఁగెన్ హాహారవంబుపటుతర మగుచున్. 38

చ. హరి యిటు చక్రధారల మహారిపుఁ ద్రుంచిన నగ్గదాహతిన్
సురరిపుశిల్పిచిత్రితముఁ శ బోద్యమునై తగుసౌభ మబ్ధి యం
తరమునఁ జొర్లమై పడినఁ శ దద్దయు నిర్జరదుందుభుల్ మహా
త్తరరవమొప్పు వెల్లె నిటు శ దస్యఁడు గూలినవార్త యెల్లెడన్. 39 1616

వ. వ్యాపించిన విని సఖులగుశిశుపాలాదులకు మహాపకారము చేయఁబూని దంత
వక్త్రుండు పట్టరానికోపంబున నాకృష్ణునిపై నెత్తివచ్చెనని పల్కిశుకయోగి
యిట్లనియె. 32 1617

దె బ్బ ది యె ని మి ద వ య థ్యా య ము.

—●— దంతవక్త్రుని హరి వధించుట. —●—

మ. విను ముర్వీశ్వర! చైద్యసాల్వులును దురర్వృత్తిం బ్రవర్తిల్లుపాం
ద్రనృపాలుండును భూతలంబు విడి స్వర్గస్థానముం జేర వా
రిని బారోక్ష్యసుహృత్వపద్ధతిని సంప్రీతాత్ములన్ జేయఁగా
మనమందెంచుచు దంతవక్త్రుండు హరిన్ శ మర్దింప నుద్యుక్తుడై. ౧ 1618

ఉ. ఒక్కడె తాఁ బదాతియయి శ యుగ్రతరక్రుధఁ బూని యుర్వియుం
గ్రక్కదలంగఁ జేయునటు శ కాల్గిడుచున్ గదఁ గేలఁబూని వే
యక్కితవుండు భూరిబలుఁ శ డాహరి మార్కొన వచ్చె; నిట్లు పే
రుక్కునఁ బైకివచ్చు రిపునధతుఁ గాంచి జవంబు మీఱఁగన్. ౨

చ. గదఁగొని స్వందనంబు డిగి శ కంధిని వేలయుఁ బోలె నిల్వరిం
పఁదలఁచి తా నెదుర్కొనియెఁ శ బద్ధదళాతుని గాంచి దంతవ
క్త్రదనుజసత్తముండు మది శ గర్వముపొంగఁగఁ నిట్లుపల్కె నో
యదువర! నాదుభాగ్యము మహాత్తరమే యనవచ్చు నీయెడన్. 34 1620

చ. కనుకనె యోముకుంద! ననుఁ శ గ్రన్నన మార్కొన వచ్చినాడ వీ
వనఁగను మాతులేయుడవె శ యశాదువు కాని మదీయమిత్రులన్
దునిమితి వంతెకాక ననుఁ శ ద్రుంపఁగఁ గోరుచు నున్నవాడ పే
మనఁదగు మందబుద్ధిగలయట్టి నినున్ బ్రథనాంగణంబునన్? ౪4 1621

క. దంభోళి విడంబించెడు, శుంభద్గద యిద్ది రుచులశోభిల్లెడుఁ జూ
జృంభించు నిన్ను వృత్తుని, జంభారివధించు మాడ్కిఁ శ జంపెద దీనన్. ౫ 1622

చ. అటులొనరించి యాయదనునందె వయస్యులదౌ ఋణంబు నొ
క్కటి సఖివత్సలుండ ననఁగాఁదగు నే నొగి బాపుకొందు ను
త్కటమగు రోగ మంగమునఁ శ గల్గఁగ నౌషధసంప్రయుక్తిచే
నెటుతెగఁ బాపుకొందు రటులే తలపోయఁగ బంధువయ్యునున్. ౬ 1623

క. పగవాడవె యశాదువుగా, పగఁ దీర్చుకొనంగ నిదె నెఱపంబగుఁ జుమ్మి!
తగినట్లె శాస్త్రిచేయుదు, మగటిమివాటించి యనెడు శ మాటలచేతన్. ౬4

క. మునికోలలచే నేనుం,గునుబోలెన్ దూలనాడి శ గుదియంగొని కృ

* “పరలోక కృతానాం చ ధర్మకా పారోక్ష్యసౌహృదమ్” అని మూలము.

- ష్ఠుని శీర్షము నొప్పించెను, ఘనసింహధ్వని నొనర్చె శ గర్వముపొంగన్. 2
- క. యదుకులనాథుఁడు హరి యా, గదచేతంగొట్టువడియుఁ శ గంపింపకయే
కదలక యచ్చొనుండెను, మది నెంచెను వానినపుడె శ మ్రందింపంగన్. 24
- క. హరియటఁ గౌమోదకియను, గురుగదచే నురమునడుమఁ శ గొట్టంగా నె
త్తురు నోటనుండి వెడలఁగ, ధరఁబడి కేశాలిజాతి శ దనుజుం డార్తిన్. ౨౫
- క. కరపదములఁ జూచుచు భీ,కరరూపము గానబడఁగఁ శ గ్రక్కున బ్రాణో
త్కరమేగ శవంబయ్యెన్, బరికింపఁగ నపుడు భూతఃపటలం బెల్లన్. ౯ 1628
- క. చేదిపతిఁ జంపువేళల, నేదియొ చిత్రంపుజ్యోతి శ యెటులు వెడలెనో
యీదంతవత్తు వధమున, నాదేహమునుండి జ్యోతి శ యతిసూక్ష్మంబై. ౧౦
- క. కనఁజిత్రముగా వెల్వడి, వనజాక్షునియందుఁ జొచ్చె శ వానియనుజుఁ డ
న్నను జంపఁగ శోకంబున, వనరి విదూరథుఁడు వాలుఁ శ బలుకను గొనుచున్.
- సీ. నిట్టూర్పు లొగిబర్వ శ నీరజనేత్రుని జంపఁగాఁగోరి యా శ జక్రధరుఁడు
క్షురనేమియై రుచుల్ శ పరఁగఁగ్రాలెడు చక్రమునుగొనికుండలముకుటములను
వెలయు విదూరథు శ తలఁ ద్రుంచె; నీరితి సౌభయానమ్మును శ సాల్వు దంత
వత్తు విదూరథు శ వానిబంధువులను దుర్విషహుల నెల్లఁ శ దునిమివైచి
- తే. సురలు మానవులెల్లను శ స్తుతు లొనర్ప
మునులు సిద్ధులు గంధర్వముఖ్యు లవ్వి
ధమున విద్యాధరులు ఫణితతులు దేవ
కన్నియలుఁ గిన్నరులు యక్షగణము మఱియు. ౧౪
- 1631
- క. చారణులును బితృముఖ్యులు, సారోపనిషత్తులను నెసంగెడుభక్తి
జేరి నుతించుచు వరసుమ,వారముఁ గురియించి; రంత శ వనజాక్షుండున్. ౧౪
- చ. యదువిభు లెల్లఁగొల్వ విజయంబు నుతించుచు వందిబృందముల్
సుదతులు సేనలఁ గురియుఁచుఁ దను నెన్నఁగ ద్వారకాపురిం
బొదలెడువేడ్కఁ జొచ్చెఁ బురఃముఁ గయిసేసియె పౌరులెల్ల స
మ్మదమునుబొంది రిట్లు హరి శ మత్తరిపూత్కరముఁ జయించుటన్. ౧౫ 1633
- మ. జగదీశుండును యోగనాయకుఁడు నంశచ్చక్తిపూర్ణుండు నై
భగవంతుండయి యొప్పు కృష్ణుఁడు పశుప్రాయుల్ తనుంగల్పె నో
డఁ గదా యంచుఁడలంప నుండె నని నోడఁ గల్పెనన్నట్టి దే
కద విభ్రాంతి తలంపఁగా నజితుఁడౌ శ కంజాక్షుఁ డెట్లోడునో. ౧౬ 1634
- చ. హరికిఁ బరాజయం బమరునంటయె యజ్ఞత; భూమిపా! యనం
తరకథ నాలకింపుము; నితాంతము పాండవకౌరవుల్ మహా
త్తరరణకాంక్ష నుంట విని శ తా బలరాముఁడు స్వాంతమందుని

- ద్వరపయి నొక్కరీతిఁ దమిఁ శ బూనినవాఁడుగ నుంట నత్తఱిన్. ౧౬ 1635
- తే. తీర్థయాత్రామిషంబుననదివ్యదేశ, ములను గనబోయె; నాతండు శ తొలుత భక్తి
తగఁ బ్రభావతీర్థంబునఁ శ దానమాడి, యందు దేవర్షిపితృమనుజాళి కెలమి. ౧౭
- సీ. తర్పణంబులు చేసి శ ధరణీసురాన్నితుండై ప్రతిస్తోతమై శ యలరునట్టి
నది సరస్వతిని గానంజనె; నంతఁ బృథూదకమనెడు తీర్థోత్తమంబు
బిందుసరంబును శ విమలమ్రకూటంబు మఱి సుదర్శనము బ్రహ్మమనుతీర్థ
మును విశాలాహ్వయంబును జక్రతీర్థంబుఁ బ్రాచి సరస్వతీఁబరమభక్తి
- తే. తనరసేవించి యమునానదినీ వియద్దు
నిని విధిన్ గొల్చి స్నాతుండై శ నిఖిలమాని
సేవ్యమా నైమిశంబును శ తేత్రమునకుఁ
జనియె; నట సత్రయాగంబు శ సాగుచుండు. ౨౦ 1637
- చ. మునివరు లట్లువచ్చిన విభున్ బలభద్రుని సన్నుతించి వం
దనములు శాస్త్రపద్ధతి నొనర్చిరి వారలు దీర్ఘసత్రముం
బొనరుచుచుందు; రి ట్లితఁడు శ మోదమునన్ మునులెల్లఁ బూజలం
దనుపఁగ సానుగుండయి నితాంతసుఖాసనమున్ గ్రహించుచున్. ౨౧ 1638
- తే. మునులతోఁ గూరుచుండి యందొ నొకయాస
నమునఁ గూర్చున్న వాని వ్యాసమునిశిష్యు
సూతునిన్ రోమహర్షణ శ ఖ్యాతనాముఁ
గనియె; బ్రతిలోమజాతుఁ డశయ్యును నతండు. ౨౨ 1639
- చ. తనుగని లేచి రాకయు యథావిధి మ్రొక్కకయున్ సుఖాసనం
బున వసించియుండుటయు శ భూసురవర్యులకంటె నున్నతా
సనము గ్రహించియుండుటయుఁ శ జక్కఁగఁ జూచి సహింపలేక యిం
తనఁడగనట్టి కోపమును శ దాఁ గని యిట్లనియెన్ మహోగ్రతన్. ౨౩ 1640
- క. ప్రతిలోమజాతుండై తగు, నితఁ డిందును విప్రవరుల శ కెల్లవిధుల ధ
ర్మతతిని గాచెడు మాకును, గతి యున్నతమై తనర్చు శ గద్దయపైనన్. ౨౩౪
- తే. కూరుచుండుట యెట్లు? దుర్ధరుఁడు వీఁడు
వధమునకు నర్హుఁడగు; భగవంతుండైన
వ్యాసమునికిని శిష్యుండై శ బహువిధములు
గాఁగ విలసిల్లు నితహాసకాండములను. ౨౪౪ 1642
- క. విమలపురాణంబులధర్మములన్ బోధించు శాస్త్రమండలమును బూ
ర్ణముగాఁ బఠించియున్ విన, యము దాంతయు లేక నీతి శ యమరని మదితోన్.
- క. తను బండితునిగఁ దానే, యనుకొనుచున్ విష్ణువీఁగు శ నకటా! యిటు శా

- స్త్రనికరమును జదివియుఁ దన, మనస్సునుం గెల్వలేక శ మౌనివిధమునన్. ౨౬
- క. కనఁబడు నీతఁడు చదివిన, ఘనవిద్య లవెల్ల నీచగణమునకువలెన్
మునులారా! దోషమున క,గునుగాని రవంతయైనగణమున కెట్లా? ౨౬ 1645
- చ. ఇతఁ డెటులున్న నేమనకుఁ శ డెంతయు ధర్మమనీషు లట్టులు
ధతులును వేషధారులయి శ ధాత్రిఁ జరింతురు గాన వారలన్
మృతి గనఁజేయఁగా వలయు; శ నిందులకే యవతార మేను నె
త్తితి నిటు భూరిపాపులయి శ తెంపున స్వేచ్ఛఁజరింతు వీరలే. ౨౭ 1646
- చ. అని వచియించి దుర్జనులనైన వధింపఁగఁ మానియుండియున్
మునుమును సాగఁగాఁదగిన శ భూరివిధిప్రబలప్రయత్నముం
దనుఁ బురికొల్పఁ జేతఁదగు శ దర్భకొసన్ ముని రోషహర్షణున్
మునివరులెల్లఁ జూడఁగనె శ భూరితరక్రుధ వ్రేసె; దాననే. ౨౮ 1647
- ఉ. ఆతఁడు చచ్చె; నందుఁగల శ యమ్మును లక్కట! యక్కటా! యటం
చాతతదుఃఖ మొంది రిటు శ లమ్మునిఁ జంపిన రాముఁ గాంచి యి
ట్లీతటిసీ యధర్మ మిటు శ లెన్నకయే యొనరించినాఁడ వీ
సూతుఁడు సత్పురాణములసౌంపువచియించును శాంతమూర్తియకా. ౨౯ 1648
- క. కనుకనె బ్రహ్మసన మిచ్చినవారము సత్రయాగశిద్ధి చెలఁగుదాఁ
కను దేహము శ్రమమొందక,యె నిల్చునటు లాయువుఁ దమి శ నిచ్చితిమి విభూ!
- క. తెలియకయే యీవిధమును, హలధరణా! బ్రహ్మహత్య శ యంతటిదగు నీ
కలుషమును దెచ్చుకొంటివి, పలుకులు వేయేల యోగపతి వీ వరయన్. 3౦౪
- నీ. కావున నామ్నా యగణము నిన్నును జక్క శాసింపఁజాలదు; శ సర్వలోక
పావనా! యట్లయ్యు శ బ్రహ్మహత్యను దీనిఁ బాపుకొనంగనా శ పాచితంబు
చేసికొనందగు; శ ఊతి నెవ్వరును నిన్నుఁ బురికొల్పకున్నను శ భూతములకు
ధర్మమార్గముఁ దెల్పఁదగుఁ గాన స్వేచ్ఛగాఁ జరియింతు; వట్లయ్యు శ సరగఁదన్ని
- తే. వృత్తి నొనరింప నొరులకు శ నిదిసుమార్గ, మనుచుఁ దెల్పినయట్లగుననఁగరాముఁ
డెల్లరకు మేలుచేయుట శ కెలమినీవ,ధమున కీడగు నప్పాచితము నొనరుతు.
- క. దీనికిబాచిత మెయ్యది,యే నిర్దేశింపుఁ; డిప్పు శ డీసూతునకున్
నేనీయఁ దగిన దేదో, మానసమున నెన్ని చెప్పుడు శ మానితులారా! 3౩ 1652
- క. చిరకాలజీవితం బో, వరబలమో దేహమునకుఁ శ బాటవమో మీ
రరసి మతేమియుఁ వలతురొ, సరగన్ వచియింపుఁ డేను శ సాధింతుఁ ద్వరన్.
- తే. యోగమాయాబలంబున శ నొగిఁ దగంగఁ, జేయుఁవాఁడ నటంచననాయమోఘ
శ క్తిగని పల్కి రమ్మునుల్ శ సంతసమున, నీదు శ స్త్రవీర్యములకు శ నేది హితమొ.
- క. ఇతనికిఁ గల్గినమృతికిన్, గ్రతు చెప్పుడు పూర్ణమగునొ శ రామా! యాయు

- శ్చ్యతి గలుగఁ దంతవఱకును, ఊతినను మావాక్యమునకుఁజే టొదవ నటుల్.
- క. ఇవియన్నియు సూన్యతములె, యవు నెట్లో యట్లుచేయు శ మనిపల్కుఁగ మా నివరులఁ గని రాముం డనియె వేదవాక్యమ్మరీతి శ నెంచి కనుఁగొనన్. 3౫1656
- క. జనియించుఁ దానె పుత్తుఁడు, గ నటంచుం దెలియనగును శ గాదే, యటు కా వున నితనిసుతుఁడు చెప్పఁ, గనుజాలుఁ బురాణములను శ గలకాలంబున్. 3౫౪
- క. అతఁ డుగ్రశ్రవసుండన, ఊతి ఖ్యాతి గాంచునుజుఁడి! శ చిరకాలము జీ వితమును గాంచుచు నింద్రియ, తతిపాటవ మొప్పుగా నతండు వెలయుతన్.
- చ. మునివరులార! యేవిషయమున్ మఱికోరుదురో వచింపుఁ డీ తనితనయుండు వక్తయయి శ తత్త్వముఁ జెప్పుటఁజేసి మీరుతె ల్పినయవి సిద్ధిగాంచెఁగద! శ బేలతనంబున నిప్పు డేను జే సిన యఘరాశినిమ్మతిని శ జెప్పుడు చక్కఁగ నెంచి సత్కృపన్. 3౭ 1659
- మ. అని ప్రార్థింపఁగ మాను లిట్టులని రోశయాశ్యా! యఘం జేగు చ క్కనిమార్గంబు వచింతు మిల్వలుఁ డనఁగా నొప్పుదైత్యుండు త త్తనయుం డొక్కఁడు పల్వలుం డనఁగ దుర్ధాంతుండు ఘోరాకృతి గనువాఁడొ బ్రతిపర్వమందును మమున్ శ గాఁటింప నేతెంచెడున్. 3౭౪1660
- క. మేమొనరించెడు సత్రం, బేమాడ్కిన్ సాగకుండు శ నెంచి దితిసుతుం డామాడ్కిఁ జతనమానును, జీమును రక్తంబుఁ గురియుఁజిత్రముగాఁగన్.
- క. మూత్రపురీషంబుల నా, సత్రంబునఁ బడఁగ వదలు శ శౌర్యాధ్యా! యో జైత్రా! యప్పాపాత్తుని, థాత్రీసురబాధకుని మృతంబున నిపుడే. 3౮౪ 1662
- క. పారిపుచ్చుమదియె మాకుం, బరమంబగు లాభమగును శ బాపాత్తుఁ డతం దురుమాంసమద్యముల నుం, గురియును దాశార్వా! యతనిఁగొంకక చంపన్.
- క. అది మాకగు శుశ్రూషణ, మదయుం డతఁడొటఁ జంప శ నర్హుం డవలన్ బొదలు మహింసావ్రతమున, మది శాంతిం బొందఁ దిరుగుమహి నెల్లెడలన్.
- క. ప్రతితీర్థంబునఁ గ్రుంకుచు, ఊతికిఁ బ్రదక్షిణము నీవునీయుము విధిగా జతనమ్మున నొకయబ్దం, బతిశుద్ధుడ వౌదు వనిరి శ హర్షముగలుగన్. ౪౦1665

—◆—
డె బ్బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—◆ రాముఁడు పల్వలుంజంపి తీర్థయాత్ర చేయుట. ◆—

- చ. అని వచియించి యాశుకమహర్షి యనంతరగాథ నివ్వధం బునఁ దెలుపంగఁబూనె నృపపుంగవ! పర్వదినంబు రాఁగ భీ తిని గలిగించు నాయనిలదేవుఁడు ధూళిని వృష్టిరీతిగాఁ గనులను గప్పుజేయుచు నిశామము కంపు ధిశాళి నిండ్ఁగన్. ౧ 1666

- క. పీఠాగసాగెను; సత్రం, బౌవసుధ నమేధ్యవృష్టి శ నంతట బడున
 ట్లే వర్షించుచు బల్వలు, డేవచ్చెను శూలము కయి శ నెసగుచునుండన్. ౨
- మ. వెనుకాయం బమరంగఁ జూడఁబడియెం; శ బృథ్వంజనత్కాధరం
 బనఁగాఁ జాలిన మేనికాంతి తగఁ దామ్రాభంబుగా శ్చక్ర కే
 శనికాయంబు కనంబడంగ ఘనదంష్ట్రాభీతికృ ద్భాకుటీ
 కనదుగ్రాస్యముతో నిశాచరుఁడు వేడ్కన్ నింగి గానంబడన్. ౩ 1668
- చ. దితిజుని గాంచినంత బలదేవుఁ డెదన్ ముసలాయుధంబు ద్వి
 ద్వితతివిదారణక్ష మముః వింతరుచుల్ దగుదాని దానవ
 ప్రతతిహరంబు నాహలముః శ బంతమునన్ స్థరియించె నంత నా
 ద్వితయము తోఁచె; నపు పటువిక్రమసంపద పొంగుచుండఁగన్. ౪ 1669
- మ. బలదేవుండు హలాయుధాగ్రమున నశ్రస్థానమందున్న ప
 ల్వలదైత్యున్ వడిలాగి బ్రాహ్మణుల కెల్లన్ హానినే చేయు దో
 ర్బలమత్తున్ ముసలాయుధంబున నమర్షం బొప్పఁగా మోదినం
 దలయుం దుత్తుమురై యస్మక్తటిని యంతం బాటఁ బట్టార్చుచున్. ౫ 1670
- క. అదుణరుచిన్ భాసెలుత్తా; ధరవర్యము వజ్రనిహతిఁ శ దా బడునట్లే
 సురవైరినేలఁ గూలెను, ధరణీసురమాను లతనిఁ శ దత్పరమతులై. ౬ 1671
- చ. వినుతులఁ దన్ని యెన్నఁదగు శ వృత్తి జెలంగఁగ నాశిషంబులం
 దనువుచు పృథ్వుజంపిన శతక్రతునిన్ సురలట్టు లమ్మహా
 త్తున కట మజ్జనంబు క్రమశముం దగినట్టులు సన్ని రంత; నా
 తనికిని బద్ధమాలను ముదంబున నిచ్చిరి మౌను లందఱున్. ౭ 1672
- క. అదివాడ దెప్పుడున్ సం, పదలకు సంస్థానమానుభానికరం బ
 య్యది నించు నెల్లయెడలన్, సదమలమై వైజయంతిసంజ్ఞం దనరున్. ౮ 1673
- ఉ. అంతియగాక మానివరు శ లంబరయుగ్త మమూల్య మిచ్చి ర
 ట్లంతట దివ్యకాంతులను శ హరితరంబగు భూషణాళి యా
 వంతయు దోషమేకననియట్టి మణిప్రకరంబు నిచ్చి దు
 హ్లాంతకుఁ డంచు బేర్కొనిరిహర్ష మునన్ బలభద్రుఁ డంతటన్. ౯ 1674
- చ. అనుమతిగోరి వారలు మహాదృతిఁ బంపఁగ బ్రాహ్మణోత్తముల్
 తనదు పిఱుందరాఁగఁ బ్రమోదం బిడుకౌశికి నాఁ దనర్పు హా
 దిని గనఁబోయి క్రుంకులిడి శ దివ్యతరంగిణితో సమానమా
 ననఁ దగియున్న యాసరయు శ వాది నెటన్ జనియించె దానినిన్. ౧౦ 1675
- క. కనఁబోయె నాసరోవర, మునఁ గ్రుంకెను సరయు వెట్లుపోవునె యాత్రా
 వనె పోయి ప్రయాగముఁ గాం, చెను స్నానముచేసె నందుఁసిద్ధులఁ గనఁగన్.

సీ. అందు దేవాదుల శ కాదృతిమీఱంగఁ దర్పణంబు లొనర్చితరలి పులహు
నాశ్రమంబున కేగి యవ్వల గోమతి యందుఁ గండకియందునావిపాశ
యను తీర్థమందును శ మునిఁగి శోణాఖ్యమా నదవరమ్మునను స్నానంబొనర్చి
గయకేగి తనపితృగణములకెల్లను దర్పణంబులుచేసి శ తరలి గంగ

తే. సాగరంబున నెచ్చోట శ సంగమించు
నచటికిం బోయి మున్గి నియతి విధులను
జరపి యవల మహేంద్రమఁ శ శైలమందుఁ
బరశురాముని గని భక్తి శ వందనమిడి. ౧౭౪

1677

వ సప్తగోదావరిని వేణీపంపాభీమరథీనదులంగాంచి స్నానముచేసి స్కంధదేవుని
దర్శించి శివునకు నాలయంబగు శ్రీశైలంబున కరిగి ద్రవిడదేశములయందు
మిక్కిలి పుణ్యంబులొసఁగువేంకటాచలమును దర్శించి కామకోటిని గాంచినగ
రంబును గావేరీమహానదిని గాంచి స్నానాదులొనర్చి యెందుశ్రీహరిసన్నిహి
తుండై యుండునట్టిశ్రీరంగక్షేత్రమునకు నరిగి ఋషభాద్రిం గని దక్షిణమధు
రను సందర్శించి మహాపాతకములందోలు సముద్రనేతువునకుం బోయె. హలా
యుధుం డందు బ్రాహ్మణప్రవరులకు నయుతసంఖ్యాకధేనువుల దానంబుచేసి
యచ్చోటువాసి కృతమాలాతామ్రప్రస్థలయందు స్నాతుండై కులాచలంబగు
మలయపర్వతంబునుగని యందువేంచేసియున్నయగస్త్యమునిచంద్రు దర్శించి
నమస్కరించి యతఁ డనుగ్రహించిన యాశిషంబుల గ్రహించి యనుమతి
వేడి యమ్ముని యంగీకరింప దక్షిణోదధికిం బోయె. అందునెలకొనియున్న
కన్యాఖ్యందగు దుర్గాదేవింగాంచి యందుండి యనంతపురవరమును గనఁబోయి
యత్యుత్తమపంచాప్పర స్తీర్థమున విష్ణుదేవుండు సన్నిహితుండై యుండుఁగావున
నామహాతీర్థంబున స్నానంబొనర్చి యయుతధేనుదానంబులొనర్చి యటనుండి
ప్రయాణమై యమ్మహాత్ముండు కేరళ త్రిగర్తదేశములఁ గాంచుచుంబోయి పరమ
శివక్షేత్రంబగుగోకర్ణమును దర్శించి యవ్వలద్వీపవాసినియగు నార్యామహా
దేవింజూచిశూర్పారకమునకరిగి పిదపదాపీనదినిబయోక్షిణదినినిర్వింధ్యనుగాంచి
స్నానంబొనర్చి దండకారణ్యమునుబ్రవేశించి నర్మదనుజూడఁబోయెను. దాని
తీరంబునమాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామం బుండును. తద్దర్శనంబున నానందించి
పిదప మనుతీర్థమందుఁ గ్రుంకులిడి ప్రభాసమునకు మరలివచ్చె నంత. ౨౧ 1678

తరళము. హలధరుండట బ్రాహ్మణోత్తము శ లాకురుక్షితిపాలవం
శ్యులును బాండవు లాహవంబును శ శూరతం బొనరింప భూ
పులును బెక్కురు వారిపక్షముఁ శ బూని పోరి మహాస్త్రమం
డలహతిం గని స్వర్గమొంది రశనంగ నెంతయుఁ జింతిలెన్.

1679

తరళము. ధరణిభారముఁ బాసె నంచును శ దాఁదలంచె; సుయోధనుం

దురుబలుండగు భీమనేనుఁడు శ నుద్ధతిఁ గదలూని భీ
కరరణం బొనరించుచుండుట శ త్కృసురుల్ వచియింపఁగా
నరిగె సంగరమాపఁ గోరుచు శ నామహాహవభూమికిన్. ౨౩

1681

చ. యమతనయుండు మాద్రిసుతు శ లద్భనుఁడుఁ హరియుఁ దనంత నె
య్యము తగ వచ్చినట్టి హలి శ కాదృతివందనముల్ పొనర్చి యు
ద్ధమునిలుపంగ నేమయినఁ శ దాఁ బలుకం జనుదెంచెనేమొ యీ
సమయమునందు నంచెదల శ సంశయమందుచు నూరకుండఁగన్. ౨౪

1681

చ. హలి యచటఁ సుయోధనుఁడు శ నయ్యనిలాత్తభవుండు నొండొరుఁ
గెలువఁగఁగోరి పెఁగదలఁ శ గేలధరించి విజృంభణంబునఁ
బోలుచుచు మండలాకృతులఁ శ బోలువిచిత్రగతుల్ తగంగ ని
మ్ముల ననిసేయుచుంటఁ గనిపోయి సమీపముఁజేరి యిట్లనున్.

1682

క. మనుజాధిప! యోదుర్యోధన! యోయివృకోదరా! నితాంతము సమతం
గను బలము గల్గు వీరులు, గనున్న వా రిర్వురిట నొకం డరయంగన్

1683

చ. బలమున నెక్కుఁ డొక్కరుఁడు శ భారగదాయుధశిక్ష నెక్కుఁడై
తులనిడినట్లు లొప్పుగతిఁ శ దోచెడు నామది కిట్లు తుల్యవీ
ర్యులరయి యుంట నెవ్వనికి శ నొప్పుజయంబొ పరాజయంబొ యి
మ్ములనని చెప్పనొప్పు దనఁబోలును? బోరిది నిష్ఫలంచె యా. ౨౭

1684

క. కావున నుడుగుం డనఁగా, భూవరసుతు లట్లుగ గురువు నయంబుగఁ ద
మ్మివిధి నని మానుండనఁగా విని తమరాడుకొన్న శ గరువపుఁబలుకుల్. ౨౭౪

ఆ. దుష్టకార్యములును శ దోచుట ననోన్య, బద్ధవైరులగుచు శ బలముచూపి
విజయమందఁ గోరి శ విష్ణువీఁగుచునుంట, నప్పలుకులఁ గొనక శ యనికిఁ గడఁగ.

క. బలుడయ్యది విధికృతమని, తలపోయుచు ద్వారవతికిఁ శ దా నేగను ని
స్తులసంపద లొప్పారఁగఁ, జెలఁగుచునున్నట్టి యుగ్రసేనాదులతోన్. ౨౭౫

నీ. ప్రమదంబునంగూడి శ పరిధవిల్లుచునుండె, జ్ఞాతులెల్లను మోదసాగరమున
మునుఁగంగ; దరువాతఁ శ జనియెను మరల నైమిశమునకుఁ బ్రీతి శ మిగులనందుఁ
గలమాను లాతనిఁగనిదూరితాఘాఘుఁ గ్రతుమూర్తినతనిచేఁ శ గ్రతువిసరము
విధిగఁ జేయించిరి; శ విభుఁడౌట నారాముఁ డాత్మవిజ్ఞానంబు శ నామునులకు

తే నిచ్చె నేవిద్యచే విశ్వమెల్ల నాత్మ
యందనుస్మృతమై యున్న శయట్లుగాఁగఁ
గాంతురో యెంతో శుద్ధమై శ వింతనొప్పు

జ్ఞానమయ్యదియే సుమ్ము శ మానవేంద్ర! ౩౧

1688

సతిఁగూడి జ్ఞాతిబంధు, ప్రతతియు మిత్రాలియుఁ దనుఁ శ బరివేష్టింపఁ

గ్రతువుల తుది నవభృథమన, ఊతిఁ దగుస్నానంబు దానిఁజేసెను విధిగన్.

క. మేలైనవస్త్రములచేఁ, గ్రాలుచు భూషణనికాయకమనీయుండై
చాల వెలింగెఁ సితకర, జాలంబున వెలయుచుండ్రు శ కరణిన్ రాజా! 3౨

క. బలశాలి యనంతుఁడునగు, బలభద్రునికృత్యతతులు శ బలుభంగులుగా
నలరారు నిట్టివెన్నో, తలమే యవ్వానిఁ దెలుప శ ధాతకునైనన్. 3౨౪ 1691

తే. అప్ర మేయుఁడు మాయానశరాంగుఁ డతఁడు
కనుక నద్భుతతత్కర్తగణము పొదలు;
నట్టి యద్భుతకర్తుని శ వగుచరితము
లెవఁడు మాపును రేపును శ సవిధిఁదలంచు. 3౩౪ 1692

క. అతఁడేగు విష్ణుపదమున, కతఁడే శ్రీవిష్ణుమూర్తి శ యాదృతి పాత్రుం
డితరాలభ్యసుఖంబుల, నతఁడొందున్ మాటలేల శ యవనీనాథా! 3౪ 1693

ఎ ను బ ది య వ య ధ్యా య ము.

— ఓ కు చే లు ని చ రి త్ర ము. —

చ. అని శుకయోగి తెల్పివిని శ యాయభిమన్యుసుతుండు ప్రశ్నమి
ట్లొసరిచె మానినాథ! మహిమోన్నత! యచ్యుతవీర్యుఁడై తనం
తనదగు నమ్ముకుందు చరితంబుల వీర్యమహత్త్వయుక్తిచే
తను బొలుపొందు వాని వినఁదద్దయుఁ గోరెద నెమ్మనంబునన్. ౧ 1694

చ. మునివర! బ్రహ్మతేజమునఁ శ బొల్చెడు యోగివతంస! కామువా
సన లను సాయకాహతి విషణ్ణత నొందుచు సారవేత్తయా
మనుజుఁ డెవండు పావనతఃమంబయి యొప్పు యశంబుగల్గు శ్రీ
వనరుహనేత్రు సత్కథల శ భక్తి నొకప్పుడు నాలకించినన్. ౧౪ 1695

క. ఇఁకఁజాలు నంచుమానును?, సకలేశుఁ డనంతుఁడునగుచక్రధరుగుణ
ప్రకరముఁ గీర్తించెడువా, క్కుకదా వాక్కనఁగఁ బడునుఁడోణీస్థలిలోన్. ౨

చ. హరిపరిచర్యఁజేయఁ దగుహస్తములే కదహస్తముల్, చరా
చరములయందు నుండుసురశస్త్రము నాపరమాత్ము భక్తి సం
స్మరణముచేయుమానసమే శ మానసమా, హరిపుణ్యసత్కథో
త్కరములఁ జక్కఁగావినెడు శ కర్ణములే కద కర్ణముల్ ప్రభూ! 3 1697

క. స్థిరజంగమంబు లెల్లన్, హరిలింగంబులె యటంచు శ నరసి తమి నమ
స్మరణము చేయుశిరంబే, శిరస్సనంగఁ జెలంగు శ ఊతిసురమానీ! 3౪ 1698

మ. శతపత్రేక్షణమూర్తులం గనున్ యేఁచఱుస్సు లవ్వేకదా
ఊతిఁ జఱుస్సులు, విష్ణుభక్తులమహాఁశ్రద్ధంద్వంద్వనీరంబు స

మృతి నేవించెడు నట్టి యంగములె యోమానీశ! యంగమ్ము ల
ప్రతిమానాకృతియైన యాహరిచరిత్రంబున్ తగ్గ జెప్పమా. ౪

1699

మ. అని యారీతి నరాత్మజాత్మజుండు తనన్నర్థింపఁగా వ్యాసనం
దనుఁడున్ శ్రీవసుదేవనందనుని హృత్పద్మంబునంజేర్చి యా
తనియం దాత్మ లయింపఁజేసి పలికెన్ శ ధాత్రీశ! యాలింపు మీ
శునిగాథన్ వచియింతుఁ బూర్వమొకఁ డాక్షోణీసురేశుం డిలన్. ౫ 1700

చ. వనరుహపత్ర నేత్రునకు శ బాల్యసఖుండయి యుండె బ్రహ్మవి.
ద్భనుఁ డతఁ డింద్రియార్థములఁ శ గాంచి విరక్తిని బొంది చిత్తశాం
తిని వహియించియుండె నతిధీరత నింద్రియరాజిగెల్చె దా
ననుపముడై చెలంగె సకలార్థవిదుండన నొప్పె నెంతయున్. ౬ 1701

క. దైవోపపన్న మగునో, యేవస్తువు దానితోడనే గార్హస్థ్యం
బేవిధిలో సాగించుచు, దా వర్తించెను మునీంద్రతతి పొగడంగన్. ౭ 1702

*క. అతఁడు కుచేలుం డనఁగఁ బ్రథితనాముండయ్యె నతని శ దేవియు నట్లే
క్షీతిఁ బిల్వబడుచు నింద్రియ,తతి గెల్చి నితాంతక్షీర్తి శ తగవర్తిలైన్. ౮ 1703

చ. పతికిఁ గలట్టిసాధుగుణపద్ధతియుం దనయందు నొప్పు దా
నతివలయందు మిన్నయనునాఖ్యను దాల్చి ధనంబులేమి నే
వితమునఁ గుండ కెయ్యది లభించిన దాననె తృప్తిఁగాంచుచుం
బతికిని దొల్త నన్నమిడి శ భవ్య విశిష్టపదార్థముం డమిన్. ౯ 1704

క. తా నాకటఁ గృశియించుచు, మానసమున భర్తృచింత శ మానక యుండెన్;
గాని యొకనాఁడు తుదగతి, మానస మగలించి మోముమాడఁగఁ జేయన్. ౧౦ 1705

క. దీనత్వముతోఁచుగఁ బతి, గానంజని నిస్సృత తనుఁ శ గాతీయపెట్టం
గా నొకసుఖమును గూర్పం, గానాథున కేమిశక్తి శ గననికలంతన్. ౧౧ 1706

క. మనమెంతో యార్తిగన భీతిని దేహము వడకుచుండఁ శ దిన్ననియెల్లా
ప్ప నిలిచి యిట్లు వచించెన్, దనమది బతిభక్తియు స్థిరతం గాంచంగన్. ౧౨

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ! శ భగవంతుడౌ లక్ష్మీశుఁ డగుఁగాదె నెచ్చెలి శ యరయమీకు
నామహాత్ముఁడు విప్రులందు వాత్సల్యంబు గలవాఁడు శరణాగతులను గాచు
మేటియు గురుశక్తి శ మించుప్రోడయు మఱి సాత్వతర్షభుఁడునై శ త్వాతలమున
వేంచేసియున్నాఁడు శ విశ్వమునం గలవార్తల నెఱుఁగు; సర్వవిధశక్తు

తే. లామహాత్మనకుం గల్గు శ నట్టులౌట
సాధువుల కాశ్రయంబగు శ చక్రధరుని

* “తస్యభార్యా కుచేలస్య త్కుత్సామాచ తథావిధా” అని మూలము. “తథావిధాకుచేలా” అని
ధరాచార్యులు.

గానఁ బొమ్మ కుటుంబియుఁ శ గడుదరిద్రుఁ
డని యెటుంగును గరుణించు శ నట్టిమిమ్ము. ౧౦

1708

క. ధనమొసఁగుఁ బుష్కలముగా; వనజాక్షుం డాతఁ డిపుడు శ ద్వారవతీప
త్తనమున భోజుల కంధక, జనపతులకు వృష్టితతికి శ సత్ప్రభు వగుచున్. ౧౦౫

చ. అలరుచునున్నవాఁడు కద! శ యట్టిమహాప్రభుఁ గానఁబొమ్ము; భ
క్తుల నిజపాదపద్మములఁ శ గూర్చి దలంచెడువారినెమ్మదిం
దలఁచి యొసంగుఁ దన్నయినఁ శ దత్పరతం దనుఁ గానవచ్చున
ర్థలకనతిప్రియంబులుగఁ శ దోచెడునట్టి యభీష్టజాలముల్. ౧౦౫

1710

*క. సమకూర్పఁ డొక్కొక్క! మఱి యర్థముకామము నీయఁడే పరాశత్పరుఁడయి వి
శ్వము లేలుకృష్ణుఁ డచ్యుతుఁ, డమలాత్ముఁడు వాని నిచ్చు శ టబ్రమే నాథా!

చ. అనియిటు పెక్కుభంగులఁ బ్రియంబుగఁ గర్ణహితోక్తు లొప్పఁగాఁ
దను బతిమాలు ప్రేయసి యుదారతరాశయ మెన్ని చక్కనెం
చినఁ బరమం బటంచును వశచింపఁగ నొప్పిన లాభ మిద్దియే
యనఁదగు నుత్తమోత్తమమెయకా యశమొప్పెడు వాసుదేవునిన్. ౧౧1712

చ. కనుఁగొను భాగ్యమబ్బు నికఁగల్గునె దీనిని మించుభాగ్య మెం
దు ననుచు లోడలంచి హరిఁ శ దోయజనేత్రుని జూడఁబోవఁగా
మనమున నిశ్చయించుకొని శ మంజులవాణిని సాధ్య గాంచి యి
ట్లనియెను మంగళాంగళి! గృహంబునఁగల్గునె కాన్క యేమియేన్? ౧౧౫ 1713

క. పరమేశ్వరుఁ జూడఁగ నే, నరిగెద ని మ్మేమియున్న శ నది యొసంగు సదా
చరణము నెటుఁగవె యన నా, తరుణియు విప్రోత్తముల సదనముల కెలఱున్

క. చని యాచించి యదెట్లొ, కొనితెచ్చెను జిపిటములను శ గోరికమెయి వా
నిని ముష్టిచతుష్టయమిత,మును నాథుని చైలఖండమున నేర్పొలయన్. ౧౩౫

ఆ. ముడిచి కాన్కగాఁగఁగమురహునకు నీయఁ, బంపె; నంత విప్రవరుఁడు వానిఁ
బదిలముగనె గొనుచు శ ద్వారవతీపురి, కరిగె మనమునందు శహరిఁ దలఁచుచు.

చ. మురహు నెవ్విధిం గనఁగఁబోలునొక్కో! యనుచింత పైకొనక
ద్వారఁ జని ద్వారకానగరతల్లజముం గని రక్షణార్థ మ
పురమున నున్నగుల్తములు శ మూఁడును దాటుచు మూఁడుకక్ష్యలక
వరుసఁగదాటి యవ్వలను శ బ్రహ్మణవర్యులుకూడ నుండఁగన్. ౧౫౫ 1717

మ. వనజాక్షప్రతిమాన ధర్మములచే శ భాసిల్లు నయ్యంధవృ
ష్టిన్యపాలాగ్రుల సౌధరాజి నెవరే శ జేరంగరానట్టివా

* “కింత్వర్థకామాక్ భజతే నాత్యభీష్టా జగద్గురుః” అని మూలము. నాత్యభీష్టా”పరి
పాకవిరసత్వాత్” అని క్రిధరీయము.

నిని గృష్ణ బ్రియకాంతలుండుటకుగా శ నిర్మించియున్నట్టి సౌ
ధనికాయంబును గాంచె రత్న నికరస్థానంబుగా నొప్పగన్. ౧౬

1718

సీ. పదునాటువేలుగ శ భవనంబులయ్యవి తనరారె; వానియంతరమునందు
సకలసంపదలచే శ బ్రకటమై తగియున్న హరి నిశాంతవరంబు శ నాద్విజుండు
కనుచు బ్రహ్మనందకలితుడై చొచ్చెను; గాంచనచేలు డశక్కాలమందుఁ
బ్రాణేశ్వరింగూడి శ పర్యంకవరముపై వేంచేసియుండి యశస్విప్రవరుని

తే. దవ్వలంగాంచి లేచి యశత్యంతమోద

మొప్పు నెదురేగి దీర్ఘ బాహువులు సాచి

బిగియఁ గొంగిటఁజేర్చెను; శ బ్రియసఖుండు

భూసురర్షి యునగు భ క్తముఖ్యుఁ గాంచి. ౧౮

1719

క. ఆతని యంగస్పర్శము, చేతం బ్రమదంబు చాలశిద్ధింపఁగ న

బ్రాతేక్షుఁ డశ్రుకణ, వ్రాతము నేత్రములనుండి శ వరుసన్ జాఱన్. ౧౯

క. అనుపమ ముజ్జలనిధిలో, మునిఁగెన్; దరువాత స్నిగ్ధముఖ్యుని శ్రీదా

ముని దనపర్యంకముమీఁదను గూర్చుండంగఁజేసి శ తాఁ గానికలన్. ౧౯౪

తే. భ క్తి నర్పించి మునివరుపాదములను

గడిగి యెంతయుఁ దమి మ స్తుకమ్మనందుఁ

దజ్జలంబులఁ దాల్చె నెంతయును లోక

పావనుఁడు తానె యదిసాధుపథ మటంచు. ౨౦౪

1722

క. కుంకుమ మగురువుఁ జక్కఁగఁ, సంకలితముగా నొనర్చిచందనమును ల

క్త్యంకితవక్షస్థలుఁ డా, పంకేరుహనయనుఁ డలఁది శ బహువినయమునన్. ౨౧

క. పరిమళధూపము లొసఁగుచు, ధరణీసురవరున కెలమిశదై వారఁగ సుం

దరదీపతతి నివాళిం, చి రమాపతి నియతిమీఱఁ శ జేసెం బూజన్. ౨౧ 1724

క. ఉపచారములఁ బదాటిటఁ, బ్రపంచనాథుండు మిత్రుఁబ్రముదితమతిఁ జే

సి పరమవస్తువితతిని స, లిపినట్టి విడెంబొసఁగి లలితమగు గోపున్. ౨౨

క. సవిధి నివేదించుచు లో, కవిభుండు స్వాగతముఁ జక్కఁగఁ బ్రశ్నించెన్;

వివిధసపర్యలు పతి మా, నివర్యునకుఁ జేయుచుంటనెఱిఁ గనుఁగొనుచున్. ౨౨౪

క. తనువెల్ల ముఱికి గ్రమ్మం, గను జిక్కియు జీర్ణవస్త్రకలతంబయియున్

గనుపట్టు బీదనరములఁ, దనదౌర్భాగ్యంబుఁ దెలుపఁదగు విప్రేంద్రున్. ౨౨౪

క. పరికించి కుచేలాహ్వయుఁ, దరుణీమణి భీష్మభూపతనయయుఁ దమి జా

మరమును గైకొని తానె, పరిచర్య యొనర్చుచుండెఁబతి యలరంగన్. ౨౩

చ. అమలయశుండు శ్రీహరియు శ నాయవధూత నతిప్రియంబునన్

విమలవిధాన మొప్పునటు శ వేడుకఁ బూజలఁ దన్ముచుండఁ గాం

- చి మదుల విస్తయం బొలయఁజేరి యటంగలవార లెల్లరుం
బ్రమదముగ్రమ్మ నివ్వధిని శ బల్కిరి చిత్ర మిదోఁ దలంపఁగన్. ౨౪ 1729
- ఉ. ఎంతటిపుణ్యకర్తముల శ నీధరణీసురుఁ డె ప్పొనరెన్
వితగఁ దోఁచెడున్ గనఁగ శ వీఁ డవధూతయు బిచ్చగాఁడునౌ
సుంతయు భాగ్యముం గనక శ చూడ జుగుప్సితమైనవేష మి
ట్లెంతయు నొప్పఁగా నధముఁడే యనఁగాఁ దగియున్న నీతనిన్. ౨౫ 1730
- క. లోక త్రితయమునకు గురుఁడై కమల నివాసినికి సదాధారుఁడునౌ
నీకృష్ణుఁడు శయ్యందగు, శ్రీకాంతనుగూడ వదలి శ చిత్తం బలరన్. ౨౫౫ 1731
- క. తనయగ్రజన్తునిన్ బలె, దనివిచనన్ గౌఁగిలించి శ తత్పరమతియై
కనుపట్టుచున్న వాఁ డిది, ఘనపుణ్యులకే లభింపఁగాఁ దగు నదియో! ౨౬ 1732
- చ. అనియిటు పెక్కుచందముల శ నాడుచు వారలు చూచుచుండ; నా
వనజదళాయతేక్షుఁడు శ బ్రాహ్మణవర్యుఁడు; దారు మున్ను వి
ద్యను గ్రహియింపఁగా గురుగృహంబున వాసముచేయువేళఁ జే
సిన లలితంపుఁగార్యములఁ శ జెప్పుకొనంగఁ దొడంగి రివ్వధిన్. ౨౬౫ 1733
- క. ఒక్కనికర మింకొక్కరు, చక్కంగాఁ బట్టుకొనుచు శ స్వాంతములు దమిం
జిక్కఁగఁ జెప్పుకొనన్ హరి, యిక్కరణిం బల్కె నోద్విజేంద్ర! యచటన్. ౨౭
- చ. గురునకు నర్పదక్షిణను శ గోర్కినొసంగి సమస్తధర్మవి
ద్యుఁడవుగాన నీవు గురువర్యునియానతి నొంది కాశికా
పురమున కేగి విశ్వపతి శ భూరికృపానిధిఁ గాంచి జాహ్నవీ
వరతటిసీనిమజ్జన నీవారితపూర్వభవాఘరాశివై ౨౭౫ 1735
- క. చనుదెంచి సమావర్తన, మనుకర్తము నాచరించి శ యర్హగుణాధ్యక్ష
వనితన్ వివాహవిధిఁ జే, కొనినాడవె తుల్యయగునె శ గుణముల నీకున్. ౨౮
- చ. అనియిటు లప్రమేయుఁడు గృహస్థుల కుండెడునట్టిచిహ్నముల్
*గని సుఖమొందు చిహ్నమునుగానక లోకులపోల్కి సంశయం
బునుగని ప్రశ్న చేసి తగుఁపోలిక నింకను బ్రశ్న చేసె ని
ట్లని; ధరణీసురేంద్ర! నిగమాగమవిద్వర! మిత్రరత్నమా! ౨౮ 1737
- నీ. ప్రాయీకంబుగ భవతత్పరమచిత్తము గృహధర్మంబులందును శ దగిలియున్నఁ
గామాద్ధికిం జిక్కఁకయె యుండు; విద్వాంసుఁడవు గాన ధనమందుఁడవులుప్రీతి
నీకు లేదనుచును శ నే నెటుంగుదుఁజుమీ; జనులు కొందఱు కామసమితచేత
స్వాంతముల్ పీడింపఁ శ బడకయుండఁగ నీశ్వరునిమహా మాయచేతను రచింపఁ
తే. బదువిషయవాసనలకు లోఁబడక వాని, సంత్యజించియు సత్కర్మజాలములను

- లోకసంగ్రహమునకుగా శ నేకరణి నొనరుతునో నేను వారు నొనర్తురట్లే.
- చ. ధరణిసురోత్తమా! మనము శ తద్గురుసన్నిధి నుంటిమేకదా!
నిరుపమమైన యాయునికి శ నీవు స్మరింతువె? యానివాసవి
స్ఫురణమునుండియేకద ద్విజుం డెఱుంగం దగినట్టిదైన యీ
శ్వరపరమార్థముం దెలిసి శ సంస్మృతిపారమునందెడుం జుమి! 30 1739
- 1^{సీ}. సంసారమున నిందు శ జననమెం దగునొ యాతడె పితయగును బ్రథమగురు వన
నతడొప్పు; ద్విజుండగు శ నట్టిపూరుషునకు సుపనయనాదిక శ మొప్పుజేసి
వేదమునేర్పిన శ విమలచిత్తుం దుపాధ్యాయుండగును ద్వితీయగురు; వాది
గురువునకంటె నెక్కురణి నారయఁ బూజ్యుండతడగు నఖిలాశ్రమాధిగతుల
తే. కమలవిజ్ఞానదుండగు శ నతఁ డెవండో
యతఁడు నావలెనే గురుశవగునుజుష్టు
గురు వతఁడుపూజ్యతముఁడు పేరొక్కనినయట్టి
పూర్వగురువులకంటెను శ భూసురేంద్ర. 31 1740
- క. కుల మాశ్రమములు గలవా,రలలో నెవ్వారు గురువరఖ్యాతుండనై
చెలఁగెడు నాయుపదేశం,బులఁ గొని న న్నాశ్రయించి శ పూనికమీఱన్. 32 1741
- క. భూరిభవార్ణవమును వే,సారక సుఖముగఁ దరింపఁజాలుదురో య
వ్వారలె సుబుద్ధిమంతులు, ధారణి నిర్జరవరేణ్య! తథ్యము సుమ్మి! 33 1742
- 2^చ. క్రతువుల మంచివంశమున శ గాఢశమంబున సత్త్వస్సునక
మతిఁ బరితుష్టినొంద ననుమానము లే దిట సర్వభూతసం
తతులకు నాత్మ నే నగుటఁ శ దత్త్వముఁ దెల్పుగురూత్తముక సతం
బతులితభక్తి నేవలఁ బ్రహర్షునిఁజేసినఁ దుష్టినొందుదున్. 34 1743
- చ. అవనిసురోత్తమా! గురువునంతికమం దొగి నీవు నేను స్ని
గ్ధవరులఁగూడి యుండ గురుశదారయు నొక్కదినంబునందు దా
రువులను గొంచు రామనలఁ శ గ్రూరతఁబంపిన యాయుదంతమొ
క్కవరుస సంస్మరింతువె? యశకాలముగా నపుడుండెగా శదున్. 35 1744
- ఉ. ఏనునునీవునుక గలిసి శ యెవ్విధినే జొరరానియట్లుగఁ
గానఁగ వచ్చుచున్న యొకశకాననముక గురుశత్ని యాసతి
బూనికమీఱఁ జొచ్చితిమి శ భూతభయంకరవాతసం గుఱి
వానయు వచ్చె వారిదనినాదము లొప్పెను నిష్కరంబుల్. 36 1745

1 "నవై సత్కర్తాం సాక్షాద్ద్విజాతే రిహ సంధవః, అహోంక! యత్రాశ్రమిగాం యథా
హం జ్ఞానదోగురుః." 32. అని మూలము. దీనివ్యాఖ్యానమునకుసరించి యిది తెనిగింపఁబడినది.

2 "నాహ మిద్యా ప్రకాతిభ్యాం తపసోప శమేనచ, తుష్టేయం సర్వభూతాత్తా గురుశుక్రూషయా
యథా" 34 అని మూలము.

- చ. ఖరకరుఁ డ స్తభూమిధరశకాంతుని చెంతకుఁబోయి యేటికో
యరిగె నదేస్థలంబునకొ శ యంధతమస్సులు పర్విదిక్కులన్
ద్వారపడి ముంచివై చె నట శ ధారణిభాగము నీటమున్లుటం
దర మెటుగాకయుండె నిదిత గ్గిది యెత్తిది యంచెఱుంగఁగన్. 32 1746
- మ. జలపూరంబున వాతచక్రనిహతిన్ శ జాలంగ నంగవ్రజం
బులు పీడంగనుచుండ నిర్వరము దిక్కుగంబు గుర్తింపలే
క లలిన్ బాసి గృహీతహస్తులముగాఁ శ గన్పట్టుచున్ దారువుల్
గలయంజేరిచి మోపుకట్టుకొని సంక్రాంతత్వరా ర్థిన్ వనిన్. 3౩ 1747
- ఆ. దాని మోచికొనుచు శ వానకుఁ దడియుచు, దిరిగినారము గద; శ తెలిసి మనము
వనికి నేగియుంట శ మనగురువైన సాం,దీపనియు మనంబు శ తాపమొంద 3౪౫
- నీ. భాస్కరుం డుదయాద్రిపైకి రాఁగా శిష్యుల మయితగిన మనలను గనంగ
నాచార్యుఁడౌట దిగంతరములనెల్ల నరయుచు వచ్చి యశత్యాతురులము
గానుండుటం జూడఁగా లేదె; యక్కటా! మత్సుతులార! యాత్మయను నద్ది
ప్రాణులకెల్ల నాశరయఁ గడుఁ బ్రియమగు దానినే బాటింపఁదలచు కిట్లు
- తే. మీరు నాయందె తాత్పర్యసార మునిచి, శ్రమపడితి రిట్టు లీమదశర్థంబుఁ గోరి;
సాధుభావము వెలయంగ శ సర్వవిధుల, గురువునకు నాత్మనర్పింపఁ శ గోరుటెతగు.
- క. అదియొక్కఁడె సచ్చిష్యులు, ముదమున నాచార్యునకును శ బూని యొనరుపం
గఁ దగిన ప్రత్యుపకారము; మది మీవలనం బ్రమోదశమగ్నం బయ్యెన్. ౪౧
- తే. ఓద్విజశ్రేష్ఠులార! యీయ్యుర్వి మీమ,నోరథములెల్ల సత్యంబుగా రయమునఁ
జక్క ఫలియించుఁగాక!; నాశనని ధాన,మందు నేర్చినశ్రుతు లెల్ల శ నిందునందు.
- క. తమశక్తి వీడకయె సార్థములై తనరారుఁగాక శ ధన్యులరై మీ
రమలయశంబులఁ గ్రాలుం,డు మదీయాశీస్సులను గగడుం బెంపొదవన్. ౪౨
- చ. అని వచియించెఁగాదె గురు శ వాదృతిమీఱఁగ నిట్టి వెన్నియో
మనము మహాత్ముఁడైన గురుశమందిరమందు వసించియుండఁగా
నొనరిచినట్టి వోక్షితిసురోత్తమ! యొక్కపుడే దలంతువా?
ఘనకృప దేశికోత్తముఁడు శ కాంచిననే నరుఁ డొప్పుఁ బూర్ణుఁడై. ౪3 1753
- మ. మురదై త్యాంతకుఁ డిట్లు పల్క విని యాశభూమిసురుం డిట్లనున్
సురపూజ్యా! త్రిజగద్గురూ! గురుగృహాక్షోణి నివాసంబు నిం
బరమున్ సత్యమనోరథుం గలిసి యొప్పుం జేసియున్నట్టి మా
కరయన్ లభ్యముగాని దుండునొకొ సర్వాభీష్టముల్ చేకురెన్. ౪౪ 1754
- తే. వేదమయమయి పురుషార్థవితతి కాల,వాలమయి యొప్పుదేహ మోవ్యానికమరు
నట్టి నీవెన్న గురుకులశమందు నుంట, తత్త్వ మద్ది విడంబనాశర్థంబె సుమ్ము. ౪౫

ఎ ను బ ది యొ కఁ డ వ య థ్యా య ము.

— శ్రీకృష్ణుడు కుచేలుని యడుగులు భక్షించుట. —

చ. అని శుకయోగివర్యుఁ డిటు శ లర్జునుపౌత్రునకుం గుచేలువ
ర్తనమును దెల్పి శిష్టచరితంబును జెప్పఁగఁబూని పల్కె; నా
వనజదళాక్షుఁ డిప్పగిది శ బ్రాహ్మణవర్యునితోడఁ బూర్వగా
ధను వచియించుచున్ స్థితము శ తాండవ మాడఁగ నొప్పుమోముతోన్. ౧

తే. సకలభూత మనోభిజ్ఞఁ శ డకలుషాత్త
రక్షకుండునగుం గాన శ బ్రాహ్మణేంద్రుఁ
గాంచి యిట్లను; ప్రేమ ముతకటముగాఁగ
నీక్షణంబులఁ గారుణ్యమేచి పర్వ. ౧౪

1757

1చ. ధరణిసురేంద్ర! నాకొఱకుఁ శ దావకగేహమునుండి తెచ్చితే
పరమకృపాతిరేకత నుశపాయన మేదయినన్ వచింపు భ
క్తిరతిని గాంచుమానవులు శ కేవల మాయణువంతయైన ని
ర్భరమగుప్రేమయుక్తి నది శ భవ్యము భూరితరంబె నాకగున్. ౨౪

1758

క. కానుకయది భూరితరం, బైనను సద్భక్తిలేని శ యవ్వారిదయే
మానసత్ప్తి జేయం,గా నదిచాలదని యెన్నఁగఁ దగుఁజుమ్మా!. 3

1759

క. ఆకయినఁ బుష్పమైనం, గాక ఫలంబైన వారికణమేయైనన్
నా కద్ది ప్రియోపాయన, మై కన్నడు శుద్ధచిత్తుడై భక్తి నిడన్. ౪

1760

క. దానినె యుపయోగింతును, మానసమునఁ దృప్తిగనుచు శ మన్నించుచు నం
చానలినాకుం డడుగన్, భూనిర్జరవర్యుఁ డాత్మఁ శ బూనిన లజ్జన్. ౫

1761

2క. తలవాంచి శ్రీశునకు నడు,కులఁ జేరెడుమాత్ర మీయఁ శ గోరండయ్యెన్;
జలజాక్షుఁ డెల్లభూతం,బుల యంతఃకరణసాక్షిభూతుం డగుటన్. ౬౪

1762

చ. అతఁ డరుదెంచినందులకు శ నొతగుకారణ మాత్మనెన్ని వే
గ తెలిసికొంచు నివ్విధముగఁ దలపోయఁగఁ జొచ్చె నీద్విజుం
డు తొలిభవంబునన్ సిరి గళడున్ మదిఁగోరి భజింపఁడయ్యెఁగా
పతి నెద దైవమేయనుచు శ భావనచేసెడుపత్నిఁ బంపఁగన్. ౬

1763

మ. చనుదెంచెం బ్రియ మామెకుం బొనరుపన్ శ స్వాంతంబునం గోరినన్
గనఁగానైన నమర్త్యదుర్లభములై శ కన్నట్టు సత్సంపదల్

1 “అబ్బా పుష్పాకృతం భక్తైః ప్రేక్షా భూర్యేవమేభవేత్” అని మూలము. 2 “పృథుకప్రసృ
తిం రాజన్నప్రాయచ్చ దవాఙ్ముఖి” అని మూలము. ‘అర్థాంజలాకుప్రసృతిః’ అని యాదవః,

తనివొందంగ నొసంగి యీద్విజవరున్ శ ధన్యాత్ముఁ గావొంటు నం
చని యీరీతిఁ దలంచి కృష్ణుఁడు గతాశాహంకారు సద్భక్తునిన్. ౭

1764

క. పరికించి జీర్ణవస్త్రాంతరమున నొకచోటఁ బృథుకశతండులముల నే
వరుసనొ కట్టినమూటను, గరసరసీరుహమునఁ గొని శ కడు ముద మొదవన్.

క. ఇదియేమి యనుచుఁ దా నే, పదిలముగా సంగ్రహించెఁ శ బంకజనయనుం
డిది నాకుఁ గాన్కఁ దెచ్చిన, యదిగాదే మిత్రమ! యని శ యడుగుచు మఱియున్.

క. స్వాంతంబున కిది యెంతయు, సంతసముం గూర్పఁజాలె; శ జగదంగుడనై
యెంతయుఁ గ్రాలెడు నా కివి, సంతృప్తిం జేయుఁజుమ్ము శ త్కాదివిజేంద్రా! ౯

చ. అని వచియించుచున్ ముడియశయందును గల్గినవానిలోన ము
ష్టి నిముడునంతమాత్రమును శ జేకొని వేగ భుజించి యింకనుం
దినఁ దమి ముష్టిఁ గైకొనఁగఁ శ దీవర మొప్పఁగ నిందిరాంబ భై
ష్టి నియతి సర్వలోకపతిశచేయిఁ గరద్వయి సంగ్రహించుచున్. ౧౦

1768

సీ. (ఇహపరములయందు శ నింతమాత్రముననే మత్కటాక్షవిలాసమండితమ్ము
లగు సర్వసంపద శ లొగిఁ జాలు ననుభవింపఁగ నింక నీముష్టిని గొని తినిన
నన్ను నీతని యధీనగఁ జేయఁ దగియుండు ననునాశయముతోఁపూననియె నిట్లు)
విశ్వరూపా! మునిశిఖున కీపిడికెడు నడుకులు గొన్నంత శ నందునిందు

*తే. నొక్కరూపున నీస్వాంత శ మురుముదంబు

గాంచునట్లుగ సంపదల్ శ మించ ననుభ

వింపఁ జాలును మఱియు భుజింపనేల

యనుచు వారించె శ్రీకృష్ణుఁ శ డలరె మిగుల. ౧౧

1769

చ. ఓలిసురుఁ డానిశన్ గడపె శ శ్రీహరిమందిరమందె యుండి శ్రీ
పతిసహపంక్తిగాఁ గుడిచి శ భవ్యరసాయనముల్ సుఖంబుగా
జతనముమీఱఁ ద్రావి సురసత్తముపత్తనమందు నున్నయ
ల్లె తలఁచుచున్ బ్రయంబుఁ దగ శ నెంతయు దన్ మరియాదఁ దన్వగన్. ౧౨

చ. తెలతెలవాఱఁగా నహిమదీధితి ప్రాగ్గిరిదోఁప విప్రుఁడున్
జలరుహనేత్రుఁ డాదృతిని శ సర్వజగద్గురుభావనుండు గాఁ
జెలఁగుట నించుకే విమతిఁజెందక దుర్లభసంపదల్ సురా
వళికి నొసంగరానియవి శ వారక యిచ్చియు సంస్తుతించుచున్. ౧౩

1771

చ. తనవెనుకం బ్రయంబలరఁ శ దాఁ జనుదెంచి నమస్కరించి యిం
క నిలుతు నంచుఁ బంపఁగ స్వకంబగు గేహముఁ జేరఁబోయె శ్రీకృష్ణుఁ డత్ర

* “తావధీ) ర్థగృహేహస్తం తత్పరా పరమేష్ఠిః” అనిమూలము. దీనివ్యాఖ్యానభావమే
యీపద్యమునఁగలదు.

- శునివలనన్ ధనం బెదియుఁ శ జొప్పడకున్నను దీనుభంగి యా
చనఁ దనయంత సిగ్గుపడి శ స్వాంతము దూలఁగఁ గోరఁ డింతయున్. ౧౩౪
- ఉ. ఐన మహాత్ముడై వెలయునాభగవంతుని గాంచఁగల్గితే
శ్రీనిధిదర్శనంబె ఫలశిద్ధుల నిచ్చెడు నన్న భావమే
మానసశర్మదం బగుట శ త్వాసురుఁ డింటికిఁబోయె దృష్టుడై
తా నిటులెంచె నెమ్మదిని శ ధన్యుడ వేయుతెఱంగులం గనన్. ౧౪ 1773
- సీ. బ్రహ్మణ్యదేవుడౌ శ పద్మాక్షునకుఁ గల బ్రహ్మణ్యతయుఁ గనఁబడియె నౌర!
యదియెట్టులన, సిరి శ నలవరించిన యెదగలకృష్ణుడు నను మిగుల దరిద్రు
బిగియారఁ గొఁగిట శ వెలయించె గద బలి, నిస్వతముండను శ నీచుడ నగు
నే నన నెక్కడ? శ నిందిరారమణుడౌ శ్రీకృష్ణుఁ డెక్కడ? శ క్షితిసురాన్వ
- తే. యమున జన్మించితి నని నశన్నాదరమున
జిక్కఁగొఁగిటఁ జేర్చెఁగా శ చెప్పవలెనె
హరిసమాదృతి యింతని; శ యంగనామ
తల్లి శ్రీ దేవి యుండెడుతల్పమందు. ౧౬ 1774
- చ. ననుఁ దనసోదరుంబలె నశనంతముదంబునఁ గూరుచుండఁ జే
సెనుగద శ మార్గభేదమునఁ శ జిక్కితి నంచెద నెంచి శ్రీనితం
బిని మృదుహస్తపద్మమున శ వేడుకఁ జామరమూని వీచె; నా
వనరుహనేత్రుఁ డెల్లసురవల్లభవంద్యుడు భూసురేశుడున్. ౧౭ 1775
- ఉ. దైవముభంగి నన్ దలంచి శ తత్పరతన్ దనకేలుదోయిచే
బావనశాస్త్రపద్ధతిని శ బాదములన్ బిసుకం దొడంగె ని
ట్లే వివిధోపచారముల శ నెంతయుఁ దన్నెను; స్వర్గమోక్షుల
క్షీవసుధా రసాతల విజృంభిత సంపద లెల్ల సిద్ధులున్. ౧౮౪ 1776
- క. ఒనఁగూర్చుఁగ మూలం బా, వనజాక్షుని పాదపద్మభజనం బొకఁడే
మనమున నెంచినఁ జాలును; గనరాదు మఱొక్కత్రోవ శ కడు ఫలదంబున్.
- చ. హరి కరుణామహాంబునిధియౌట దరిద్రుడు గాన నీమహీ
సురుడు ధనంబునే పడయుచో మదయుక్తి జెలంగి నన్ను సం
స్మరణము చేయ మానునని శ స్వాంతమునందుఁ దలంచి విత్తముం
బరిమితిమించున ట్లిడఁడు శ భద్రమె యా నిది యంచు నెంచుచున్. ౨౦ 1778
- చ. మనమున సంతసంబు బహుశమానముఁ బెన్గొనుచుండ నింటిదా
పున కరిగెన్; గుచేలుఁ డటకమున్ను గనంబడినట్లు పర్వతా
లను గనఁడయ్యె; నందుఁ గమల, ప్రియచంద్ర హుతాశనులేవలెన్
గనదురుకాంతిఁ దేజరిలు శ కమ్రవిమానము లావరింపఁగన్. ౨౦౪ 1779

*క. కలకల మనియెడు రుతములు, పులుగులు చేయంగఁ జప్పు శ పొడలంగఁ జిత్తం
బులుగాఁ దోచెడు నుపవనముల నుద్యానముల నెంతో పాలుచుచునుండెన్.

సీ. ఆవనంబులయందు శ నతిమనోహరముగ వికసించియున్నట్టి శ బిసకుసుమము
లుత్పల కుముదంబు శ లొప్పుకష్టారము లివ్వి లోనుగఁగల్గు శ నెల్లజలకు
సుమములు నిండాఁర శ శోభిల్లు సరసుల నిర్మలోదకములు శ నెఱి జెలంగ
నాశ్రమం బయ్యది శ హారితరంబుగఁ జూపట్టుచుండెను; శ సోయగమున

తే. నలరు పురుషులు భీతమృగాక్షులైన
నాతిమిన్నలు సదృశపక్షణముల నొప్పి
యందుఁ జెలఁగుచునుండి రీయద్భుతముల
నెల్లఁ గాంచి కుచేలుం డిదేమియొక్కొ. ౨౨౪

1781

ఉ. ఎవ్వనియాశ్రమస్థలమొ? శ యెట్టివిధంబున నానివాసమా
నవ్వన మిట్లుమాటినదొ? శ యంచు ననేకవిధంబులకా మనం
బెవ్విధిఁ దత్త్వముం గనక శ యెన్నియొ సందియముల్ పొసంగ న
ట్లవ్వనభాగ్యముం గనుచు శ నారయుచుండఁగ నంతలోపలన్. ౨౩

1782

ఉ. దేవత లట్లుగా మిగులఁ శ దేజమునం దగియున్న పూరుషుల్
భావజురాణినిం దెగడుభామిను లల్లన గీతవాద్యసం
రావము లట్టె పర్వగను శ రమ్యగతుల్ దగఁ బొయి యవ్వి చి
త్రావసథోత్తమంబునకు శ నల్లనఁ దోడ్కొనిపోయి రమ్మునిన్. ౨౪

1783

ఉ. ఆమునిసత్కళత్రము మహామతి యాత్మవిభుండు వచ్చెనం
చామహిళామణుల్ తెలుప శ హర్షముపొంగఁగ సంభ్రమంబుతోఁ
దామరసాలయంబు విడి శ తాఁ జనుదెంచు రమాంబయో యనం
గా మహనీయమందిరముఁ శ గ్రన్నన వెల్వడివచ్చె భక్తితోన్. ౨౫

1784

చ. పతిగని యాసతీమణి యభంగురమా ప్రణయంబుపొంగ దృ
ద్వితయమునుండి మోదజలబిందువు లెంతయుఁ జిప్పిలంగ నా
దృతిఁ గనులట్టె మోడ్చి యితఁడేగద వంద్యుఁ డటన్న నిశ్చయం
బుతగ నమస్కరించి మతిఁ శ బొందుగఁ గౌగిటఁ జేర్చికొం చొగిన్. ౨౬

1785

క. ఆనందించుచు నుండెను; భూనిర్జరమాళి హేమభూషణరాజిం
జానగు కంఠము లొప్పెడు, చానలు నలుదెసలనిల్చి శ సంసేవింపన్. ౨౬౪

1786

మ. సురనారీనుణి వోలె నెంతయును సంశోభిల్లు నాత్మేశ్వరిం
బరమామోదము నొందియుండుటను దాఁ శ బల్కాటు వీక్షించి య
చ్చెరువుం గాంచెను; వాసుదేవసఖుఁ డాచిత్రంబు లో నెంచి ని

శ్రీ

- ర్భరమాప్రీతిని బూని యాసతియుఁ బాశర్వంబందుఁ గన్పట్టగన్. ౨౭౪ 1787
- సీ. మణిమయ స్తంభాళిమండితంబయి దేవపతిసౌధమట్లుగ ఓ భాసిలు నిజ
మందిరంబునుజేరె; ఓ నందున్న శయ్యలు చిక్కనిపాలవైఁ ఓ జేలఁగునురుగు
చందంబుగా సితశాచ్ఛాయలఁ దగియుండె; హస్తీదంతంబులనమరుపఁబడి
బంగరుపూతల ఓ బరఁగుచున్నట్టివౌ పరికరములతోడ ఓ నిరుపమాన
- తే. ములగు పర్యంకములు నందు ఓ వెలయుచుండె;
జారుచామరగణము వ్యోజనములు నట
హేమదండాన్వితములయి ఓ యెసఁగుచుండె
నాసనంబులు హేమ మయంబులగుచు. ౨౯ 1788
- ఉ. తూలముమున్ను గాఁ గల మృదుప్రియవస్తువులన్ రచింపఁగాఁ
గ్రాలుచుఁ గోమలంబులయి ఓ కన్పడుశయ్యల నొప్పుచుండె; ము
త్యాలుగలట్టి దండలు నితాంతము వ్రేలఁగ మేలుకట్లు భా
జాలము పర్వ నుండె; గనఁ ఓ జాల విచిత్రము గల్గునట్లుగన్. 3౦ 1789
- క. గురుమరకతయుత నిర్మల, తరభూరిస్ఫటిక కుడ్యతతయందు మనో
హరమణిదీపము లొప్పుగ, సురనారిమణిసమాన ఓ సుందరు లలరన్. 3౧ 1790
- చ. కనఁబడుచున్న సౌధమును ఓ గ్రాలఁగఁ గాంచుచు హేతువేదియుం
గనఁబడ కిట్లు సంపదలు ఓ కల్లుట యెట్లని యద్భుతంబు నె
మ్మనమునఁ దోఁప సుంతయును ఓ మ్రాన్పడకే యిటులెంచఁ జక్కఁగా
ననుపమసంపదోఘ మిటు ఓ లబ్బుట యెట్లొ? తనంత నొక్కటన్. 3౨ 1791
- ఉ. ఇంతనిచెప్పఁగా నను వదెవ్విధిఁగాని దరిద్రదోష మ
త్యంతముఁ గ్రమ్మ నేజననమందును భాగ్యములేకయున్న నా
కింతటి సంపదున్నతి యిదేర్పడఁ జూడ మహావిభూతి శ్రీ
కాంతుని నాయదూద్వహునిఁగాంచుటయొక్కడె హేతువైతగున్. 3౩ 1792
- ఉ. శ్రీపతిదర్శనంబె యిది ఓ చేకురఁ గారణ మంచుఁజెప్పఁగా
నోపును గాని వేటొకటి ఓ యుండదు నిక్కము; పద్మలోచనుం
డాపరిపూర్ణభోగుఁడు దయానిధి కృష్ణుఁడు సర్వయాదవ
త్తౌపతి నాసఖుండు సురస త్తమపూజితపాదపద్మదౌ. 3౩౪ 1793
- చ. కనుక మహేంద్ర భోగము నిఁ కామము తుచ్ఛముగాఁ దలంచుఁజ
మ్మనితర సాధ్యభోగముల ఓ నందుచునుండుట నట్లుగానఁ ద
న్ననుపమభక్తిఁ గొల్పు సుజననాళికి సుంతయుఁ దెల్పునుండ ని
చ్చును సిరులన్ మహాల్పములఁ ఓ జూచును వానిని స్వీయదృష్టిచేన్. 3౪ 1794
- ఉ. ఇంతటి యల్పభాగముల ఓ నిచ్చుట యెట్లని లజ్జనొంది యా

వంతయుఁ దెల్పకుండఁగ దళయామతిఁ గర్షకులెల్ల నిద్ర న
త్యంతము నొందియుండుతఱి న నాయతవృష్టిని వారి క్షేత్రముల్
వంతగఁ జల్లఁ జేయుజలభృత్తువలెఁ జలజాయతాక్షుఁడున్. 3౪ 1795

చ. ఎదుట రవంతయేఁ దెలుపకే సిరు లిచ్చుచుఁ బ్రోచు భక్తులన్;
యదుకులనాయకుండు తనశయాశ్రితులిచ్చెడు గాన్క సుంతయై
నఁ దలఁచు గొప్పఁగాఁగఁ గరుణం దనయిచ్చున దెంతగొప్పదై
నఁ దలఁచుఁ గొద్దిదేయనుచు నై జమెకా యిది సర్వసాక్షికిన్. 3౪౫ 1796

సీ. కానుకగాఁ బృథుకంబులు పిడికెడు గైకొని నేఁబోవఁగ మహాత్ముఁ
డాదేవకీపుత్రుఁ న డతిశయప్రీతిమైఁ జక్క గ్రహించెఁగా న సాధుభూష
ణములు వచించుచు; న నాకింకఁ బ్రతిజన్తమున నమృతహనుభావని పదాంబు
జములందుఁ ప్రీతియుఁసౌహృదమును హితాశంసనంబును మైత్రి సతతదాస్య

తే. మమృతహత్తుని భక్తులదైన సంగతియును గల్గునుగాక యధికతరమగు
ధన మదేటికి? నదృఢభక్తునకు నాకుఁ, సంపదలఁ జిత్రరూపతఁజాలువాని. 3౬

క. అనుపమ రాజ్యవిభూతుల, వనరుహనేత్రుం డొసంగఁ న వాంఛింపం డే
లన ధనవంతులకుం గల, ధనమదమును గాంచి దానిఁ న దప్పించుటకై. 3౬

క నే నవివేకుడ నౌటను, మానసమున నెంచి కడుఁ జరమత్కృతియలరం
గా నిట్టి సంపదలనే, తా నిచ్చెను గాన నేనె న ధన్యుడ నరయన్. 3౬౫ 1799

క. కావునఁ దద్భక్తియే నా, భావంబున దృఢముగాఁగఁ న బాదుకొనెడుఁ గా
కేవిధమునఁ జలియింపక, శ్రీవిభుని కృపావిశేషసిద్ధి నటంచున్. 3౭ 1800

మ. అని చింతించుచు బుద్ధిశక్తిదగు నశ్లారీతి సిద్ధాంత మొ
ప్పు నితాంతంబు జనార్దనాహ్వయ పరశ్రబ్రహ్మంఘ్రపద్మద్వయం
బునఁ జెల్వారెడు భక్తిమై విషయముల్ న పోనాడు నేర్పొప్పు మె
ల్లనఁ ద్యాగం బొగిఁజేయుచున్ గడపెఁ గాఁలం బంగనాయుక్తుడై. 3౮ 1801

*తే. త్యాగపద్ధతి నేర్చి సుఖాలి ననుభ
వించుచుండెను; రాజేంద్ర! న విబుధపతియు
యజ్ఞనాథుఁడు నగు హరి న కరయఁ బుట్టు
కయును దైవంబు బ్రావ్ఢాణగణమెసుమ్ము. 3౮౫ 1802

క. ఆవిప్రవరులకంటె, భావింపఁగ దైవ మొందుపద్ధాతున కె
ట్లేవేళఁ గలుగకుండును; శ్రీవిభుఁ డన్యులకుఁ దా నశితుఁడే యయ్యున్. 3౯

క. తననేవకులగు భక్తుల, కనయమ్ము పరాజితుండె న యయిలోబడు; న
వ్వనజాతుని సన్నిత్రం, బనఘుఁడునగు నాకుచేలుఁ న డట్లాపురినిన్. 3౯౫ 1804

* “బ్రాహ్మణః ప్రభవో దైవం నతేభ్యో విద్యతేపరమ్” అని మూలము.

- క. పరమేశ్వరు డర్పించియు, హరిరూపము సంతతంబు శ ధ్యానించియు స
త్వరముగ సంస్కరింబంధన, విరతిం గని నిరుపముడగు శ విష్ణునియందే. ౪౦ 1805
- తే. అభిరతుండయి సద్గతియైన యతని, ధామమొందెను; బ్రహ్మణ్యదైవమైన
వాసుదేవుని బ్రాహ్మణవత్సలత్వ, మమలగతిఁ దెల్పు నీయుపాఖ్యానవరము.
- క. విను నతఁడు భక్తియలవడఁ, దనకర్తము ననుసరించి శ తగుబంధనరా
జిని జిక్కక ముక్తుండగు, నని శుకముని తెలిపి మఱియు శ నాదృతిఁబలికెన్.

ఎ ను బ ది రె ం డ వ య ధ్యా య ము.

❖ శ్రీకృష్ణుడు కురుక్షేత్రమునకు సూర్యగ్రహణనిమిత్త మరుగుట. ❖

- ఉ. ద్వారకయందుఁ గృష్ణబలభద్రులు వేడ్క వసింప నొక్కనాఁ
డారవిబింబముం దనదుఃనాకృతి శీతమయాఖుఁ డడ్డమై
ధారణి నున్న మర్త్యసముదాయము చూడఁగ రానియట్లుగాఁ
జేర మహాపరాగ మది శ చెల్లె లయంబునఁ గల్లునట్లుగన్. ౧ 1808
- మ. మును వెన్నండును దానియంత గ్రహణంబుం జూడకున్నట్టి యా
మనుజశ్రేష్ఠులు జ్ఞానిమూలమునఁ దగ్గర్వాద నాలించి యుం
డినవారొటను బుణ్య మట్టితఱిఁ బూర్ణిం జాల నార్జింపఁగా
జని రత్యుత్తమపుణ్యరాశియను విస్తారప్రభావాధ్యమై ౧౪ 1809
- సీ. మునిజనసాంద్రమై శ తనరు స్యమంతపంచక మనునాఖ్యచే శ జగతిఁ బరఁగి
మఱి కురుక్షేత్ర నామమునఁ బిల్వంబడు తీర్థంబునకు; మున్ను శివవ్యాచాప
ధరులందు మేటియశా శ పరశురాముడొ భూమితలమున నొక్కఁడే శ ధారణీశుఁ
డుండక యుండఁగా శ నుద్ధతిఁ జేయుచు నాస్థలంబునయందు శ నవనిపతుల
- *తే. ర క్తధారలచేతనే శ హ్రదవరముల, దాను నిర్మించె; నట్టిహ్రదంబులందే
నామహాత్ముడొ కర్తాళి శ నంటనట్టి, పరమపూరుషుడయ్యును శ బ్రభువునయ్యు. 3
- క. జనులకు శిష్టాచారము,లను దెల్పఁగఁగోరి విద్యలం బాండితిఁ గాం
చని పామరులట్లుగఁ బాపనికరము లడంపఁగోరి శ భవ్యమనీషన్. 3౪ 1811
- తే. యాగ మొనరించె; నట్టిపుణ్యప్రద మగు, క్షేత్రమున కెల్ల వారును శ జేరఁబోయి;
రామహాతీర్థయాత్ర పుణ్యావహమ్ము, కనుక భారతులందఱు శ మనసు లలర.
- క. చని రట్లె వృష్టివర్షులు, ఘనమతి యత్రురుఁ డాహుకప్రభ్యాతిం
గను యాదవవర్షుడొ కృష్ణుని తండ్రియు నింకఁగల్గు శ శూరవరేణ్యుల్. ౫

1 “సూర్యోపరాగ స్సమహానాసీ త్కల్పక్షయే యథా” అని మూలము. “కల్పక్షయేయథా
నర్వగ్రాసత్కర్థః” అని శ్రీధరియము. దీనివివరణమే యిందుఁగలదు. 2 “ఈజేతభగవాన్ రామో
యత్రాస్పృష్టః కర్తా” అని మూలము.

సీ. సాంబుఁడు ప్రద్యుమ్న సారణుల్ శుకసుచంద్రగదులు నొకటిగఁ శ దరలి వేగ
యాత్త పాపావళి శ నపనయించుకొనంగ నాత్మేత్రమున కేగి శ రట్టితరుణ
మం దనిరుద్ధుఁడు శ నఖిలయూధేశుఁడౌ కృతవర్తయును నిల్చి శ యెల్లవిధుల
నగరంబు రక్షింపఁ శ దగియుండి; రాయాత్ర కరిగినవారలు శ సురవిమాన

తే. ములను బోలురథంబులు శ వెలయ నలల

వధువునం బాటు హయములు శ వఱల నంబు

దము లనందగి ఘీంకృతు శ లమర నొప్పు

గజము లొప్పుగఁ బోయి రుత్యంతపాలయ. ౬౪

1814

క. మనుజులు విద్యాధరులనఁగను గాంతింబొల్చువారు శ కదలి వెనుకరాఁ
జని రంత వారు భాగ్యంబున నసములుగాన హేమభూషాన్వితులై. ౮

క. సురుచిరదామంబుల నంబరముల ధరియించి కవచవర్యంబులతోఁ
బరఁగుచు భార్యాన్వితులై, సుర లట్లుగ మార్గమందు శ శోభిల్లిరొగిన్. ౮౪

చ. పరమపవిత్రతీర్థముల శ బాగుగ స్నాన మొనర్చి శ్రద్ధయా
దరమును బొంగుచి త్తములఁ శ దా రొగి నం దుపవాసముండి భూ
సురులకు వస్త్రమాల్యముల శ శోభిలి బంగరుదండ లొప్పుసుం
దరబహుధేనువర్యముల శ దానము లిచ్చిరి భక్తి పైకొనన్. ౯౪

1817

క. ఆరామహ్రదవరముల, వారలు మరలఁ మునింగి శ వసుదేవసుతుం
డై రహి మించెడు హరియం, దేరితిఁ భక్తి గల్గి శ యెపు డుండఁ దగున్. ౧౦

చ. అని మదియందుఁ గోరుచు మహామతులై తగువిప్రవర్యులం
గనుఁగొని పిల్చి చారుతమకాంచనపూగము దానమిచ్చి; శ్రీ
వనజదళాతుఁడే తమకు శ భద్రము లిచ్చెడుదైవ మంచు న
మైనవరభక్తులౌటను దళమిఁ భగవంతుఁ డనుజ్ఞనీయఁగన్. ౧౧

1819

ఆ. భోజనములు చేసి శ పూర్ణ కాములునయి, దట్టమైన నీడ శ దనరవెలయు
భూరుహముల క్రిందఁ శ బూనికఁ గూర్చుండి, రంత వార లామహంబు గనఁగ.

సీ. అరుగుదెంచిన తమయనుఁగుమిత్రుల బంధువులగు రాజుల స్పృహయులను మ
కాశల్యుల, విదర్భకాంభోజ కేకయ కుదుల నొసినరసనరసతులను తస్య
మద్ర కేరళ కుంతిమగధరాజుల మఱి యానర్తనృపతుల శ నట్లే మఱియు
నాత్మపక్షము వారలగు వారి నితరపక్షమువారి సంబంధిజనపతులను

తే. వందలకొలంది వచ్చినవారిఁ గనిరి

మఱియు నందాది నిర్మలమానసులను

జాల నుత్కంఠితలగుచుఁ శ గ్రాలు గోపి

కలను గాంచిరి తన్మహాస్థలమునందు. ౧౪

1821

- క. చిర కాలమ్మన కచ్చటఁ, బరస్పర ప్రేక్షణములఁ శ బర్వినతమి న
బ్బురముగ వికసించిన ముఖ, సరోరుహంబులు ప్రకాశసంపద నొసఁగన్. ౧౪౫
- క. ఇతరేతరంబు వనితల, నతివలుఁ బూరుషులఁ బూరుషాళియు హెచ్చై
న తమకమున నాశ్లేష, ప్రతతులఁ గావించుకొనిరి శ బంధుత మిగులన్. ౧౪౬
- చ. కనుఁగవలందు హర్ష యుతిఁ శ గ్రాలుపయగకణరాజి పొంగఁగాఁ
దనువులు హర్ష వేగమునఁ శ దద్దయుఁ గంపమునొంద మాటరా
క నిలిచి యుండ సంతసము శ కాంక్షకుమించిన యట్టులొంది; రం
గనలు పరస్పరం బచటఁ శ గాంచుచు నెయ్యము చక్క నుబ్బుగన్. ౧౪౭ 1824
- చ. స్థితయుతి నిర్మలత్వమును శ జెందినయట్టి యపొంగవీక్షణ.
ప్రతతి చెలంగఁ గుంకుమపుష్పబంకమునం దగుక్షీరగేహముల్
జతనముమీఱఁ దాకునటు శ సంతస ముబ్బుట లోచనాశ్రుసం
తతి వెడలంగ బాహువులఁ శ దద్దయుఁ గొఁగిటఁజేర్చికొంచొగిన్. ౧౪౮ 1825
- తే. చాల కాలంబునకుఁ గన్న సంతసంపు
ఫలమునొందుచు నుండిరి; శ చెలఁగి యాద
వులును మత్స్యదిదేశనాథులును వృద్ధు
లకు నమస్కార కృత్యంబులన్ నడపుచు. ౧౪౯ 1826
- తే. పిన్న వారలు మ్రొక్కంగఁ శ బ్రీతి నాశి
షములొసంగుచుఁ గుశలమ్ముఁ శ జక్క నడిగి
యందఱుచ్చటఁ గూర్చుండి శ యచ్యుతకథ
లనువదించుచు నుండిరి శ హర్ష మలర. ౧౫౦ 1827
- ఉ. కుంతియు నన్నదమ్మలను శ గోరికమై భగినీవ్రజంబుఁ ద
త్సంతతిఁ దండ్రులన్ సహజసాధ్వల నవ్వనజాతుఁ గాంచి య
త్యంతము సాధుభాషణము శ లాడుటచే గతశోకయయ్యె; నా
వంతయు మాని యిట్లనియె శ వత్సలతన్ మన సట్టె యుబ్బుగన్. ౧౫౧ 1828
- సీ. భ్రాతృవర్యా! మనోరథములు నాయవి ఫలియింప నట్టులే శ తలఁచుదాన
నదియేటి కందురో శ యమలమానసులార! యాపదలెల్ల నశన్నలముకొనిన
యప్పుడుకూడ మీశరాత్మ నావార్తను దలడరై తిరిగద శ ధరణియందు
దైవము ప్రతికూల శ మేవానికయియుండు వానిని సుహృదులుగాని జ్ఞాతి
- ఆ. వితతిగాని భ్రాతృసుత పితృ ప్రముఖులు, గాని మనసునందు శ నైనఁ దలచు
రుగద; యనిన నతఁడువగఁ బాయునట్లుగఁ, బలికె; నంబ! వగలఁబాయు మింక.
- చ. కరములఁబట్టి దైవము నిశామము త్రిప్పఁగ నాడుచుందురీ
నరు లన నాటబొమ్మలే యశనం దగియుందురుగాదె! యట్టిమ

మృరయ కసూయఁ బూనఁదగ ॥ దాపరమేశ్వరుఁ డట్టె మానవో
త్కరమును గైవసంబయి తగఁగ మెలఁగంగ నొనర్చి స్వేచ్ఛఁగన్. ౨౦౪ 1830

క. పనులను జేయించును గా,వున మానవు లస్వతంత్రభూతంబులఁ జే
తినవారు గాన స్వేచ్ఛఁగఁ, బనిదేనిం జేయలే రవశులౌట సతీ! ౨౧ 1831

చ. విను మిఁక మాప్రవృత్తి నిట ॥ భీతికరుండగు కంసువంక భీ
తిని గని మేము దిక్కెడలి ॥ దిక్కులకుఁ వడిఁ బాటిపోయి యా
ర్తిని గనుచుంటి మోసహజ! ॥ దీనతవాయఁగ నిప్పు డిప్పుడే
మనముల సుంత సంతసము ॥ మైకొనఁ జేరితి మాత్త గేహముల్. ౨౨ 1832

ఉ. దైవము తోడ్పడఁ మరల ॥ స్థానములందు వసించువార మం
చీవిధి శౌరితండ్రి వగఁలెల్లను బాయఁగ నూఱడించె; నా
భూవిభు లుగ్ర సేననృపపుంగవుఁ డావసుదేవముఖ్యులుఁ
వేవిధులం దముఁ మిగులఁ ॥ ప్రీతిని బూజలఁదన్నఁ దృప్తులై. ౨౩ 1833

చ. హరిదగుదర్శనంబు తమకబ్బుటఁ బట్టగరాని ప్రీతిచే
బరవశులైరి; భీష్ముడును ॥ బ్రహ్మవిదు త్తముడైన ద్రోణుడుఁ
గురువరుఁ డాంబికేయుడును ॥ గోమలులందు మనోజ్ఞకీర్తిచేఁ
బరఁగెడు తత్సతీమణియు ॥ వారితనూజులుఁ బాండునందనుల్. ౨౪ 1834

సీ. వారలభార్యలు ॥ వారితల్లియుఁ గృపవిదురసంజయులును ॥ వీరుడైన
యాకుంతిభోజుండు ॥ నవ్విరాటుడు నగ్న జిత్తును, భీష్మకక్షితివరుండుఁ
బురుజిత్తు, ద్రుపదభూవరశల్యకాశీశు లాధృష్టకేతుండు ॥ నల్ల జనక
దమఘోష, మద్రభూధవులుఁ, గేకయ, విశాలాక్ష, యుధామన్యులనుశర్మ

తే. బాస్తికాదులు తత్సుతుల్ ॥ పాండవాగ్ర
నందనానుచరుల్ మహీనాయకులును
దత్సుతుల్ శ్రీనికేతనోద్దామ వాసు
దేవవిగ్రహమును గాంచి ॥ భావ మలర. ౨౫ 1835

క. మనములు విస్తయమున నొప్పిన నిర్భరహర్ష మొంది ॥ వెలసిరి; భీష్మా
దినిఖిలవృద్ధులు బలరా,మునిచే శ్రీకృష్ణుచేతఁ ॥ బూజితు లగుచున్. ౨౬ 1836

క. పరమామోదంబును గని, హరికరుణాపాత్రులైన ॥ యావృష్టిసము
త్కరముల నివ్వఁగి బొగడిరి, వరభోజపతీ! సమస్తభంగులఁ దలచున్. ౨౭ 1837

చ. మనుజులలోన మీజనియె ॥ మంచిదియా సఫలంబునో, నదే
లన వరయోగిసంతతికి ॥ నైనఁ గనుంగొనశక్య మెవ్విధం
బునఁ దలపోయరాని హరిఁ ॥ బూగుషసత్తము సర్వకాలముం
గనుఁగొను చున్నవారుగద! ॥ కావున మీరలె ధన్యు లిద్ధరన్. ౨౮ 1838

- చ. మునినుతమైన యేమహితుభూరితమాయతకీర్తి దివ్యపా
దనళినయుగ్మము గడుగ శ దా బ్రభవిల్లిన భవ్యనీరము
ఘనతరవాజ్ఞయ శ్రుతియుఁ శ గంజభవాండసమూహ మెల్లఁ బా
వనతఁజెలంగఁ జేయునో యభంగురకాలము భూమి నేఁచఁగన్. ౨౯౫ 1839
- మ. తనమాహాత్మ్యము దగ్ధమకాట మహి యేధన్యాంఘ్రిపద్మంబు సో
కినఁ దచ్చక్తిని బొందెనో మరల నాకృష్ణుండు మీచెంత ని
త్యైనుగాదే యలదేవదేవుఁ గనుచుఁ శ జేఁ దాఁకుచుఁగూడ నే
చనుచుఁ బల్కుచుఁ గూరుచుండుచుఁ దమిఁ శ శయ్యాస్థలిఁ గూర్చుచున్.
- క. ఒనర భుజించుచుఁ బెండ్లిండ్లను దగు కృత్యంబులందు శ లలిఁ గూడుచు నిం
కను దైహికసంబంధము,లను గాంచుచుఁ గూడియుండుశ్రీలావణ్యానిధిన్. 3౦౪
- *చ. హరి భవమార్గమందుఁ దగునట్టి భవద్వహమందు భూమిదౌ
బరువు నడంపఁ బుట్టె భగవంతునిసంగము మూలకంబునఁ
సురపురమందు మోక్షమునఁ శ జూడఁగ మీకు ననిష్ట మొప్పెఁగా
యరయఁగ దీనిమించిన శుభభాంతర మెయ్యది యుండు నిర్ధరన్. 3౧ 1842
- ఉ. నందుఁడు నందునున్న నళినస్ఫుటపత్రవిలోచనాఖ్యు నిం
కం దగుయాదవేశ్వరులఁ శ గాంక్షలు పొంగఁగఁ జూడఁగోరి సు
త్యుండనరాజి గోపకులు శ హర్షముతోఁ జనుదేర వచ్చె; నా
నందునిగాంచి యాదవజనంబులు మోదరసంబు పొంగన్. 3౨ 1843
- తే. ప్రాణములఁ గాంచి లేచు విగ్రహములట్టు
లలరుచుఁ లేచి చిరకాలమకాట నతని
గనుట కాతురపడువారు శ గాన బిగ్గఁ
గౌఁగిటం జేర్చుకొని హాయిఁగనిరి మిగుల. 33 1844
- మ వసుదేవుండును ప్రేమవిహ్వలతచే శ స్వాంతంబు నిండార నం
దసమీపంబున కేఁగి కౌఁగిట నితాంతం బట్టె కీలించి కం
ససమారోపిత కష్టజాలములనుం శ జాలంగఁ జింతించి యా
త్మసుతద్వంద్వము నెంచె గోకులమునం శ దా నుంచుట వంతచేన్. 3౪ 1845
- క. రాముండు కృష్ణుండు యశో,దామానిని నందు గోపతల్లజుఁ గనుచుం
ప్రేమాతిరేకమున విధి,గా మస్తకములు తదంఘ్రికమ్ములు సోకన్. 3౪౪
- చ. నతులొనరించి కౌఁగిట మనంబులు పొంగఁగఁ జేర్చి చారు దృ
ద్వితయము సాశ్రుబిందుకయురలి బొలుపొందఁగ మాటరాక య

* “యేషాంగృహే నిరయవర్తని వ ర్తతాం మా” అని మూలము. “నిరయవర్తని శ్రవ్యతీ మాన్” అని వ్యాఖ్య.

- వీతమున నిల్చియుండిరి; సుఖవిస్తృతభాగ్యము గల్గు నాయశో
ద తనయయుగ్మముగ గని ముదంబున నంకముపైకి జేర్చుచున్. 3౫ 1847
- చ. కరముల బిగ్గఁ బట్టుకొని య గొగిటఁ జేర్చి విశోకయయ్యె న
క్కరణినె నందుఁడున్ సుతులఁ య గొగిటఁజేరిచి సంతసించె; న
త్తరుణమునందు దేవకి ముదంబున రోహిణియున్ యశోద గో
పరమణుదేవి గొగిటను య బాగుగఁ జేరిచికొంచు వింతగన్. 3౬౪ 1848
- ఉ. ఆతనుమధ్య మున్ను తమయందు నెసంగఁగఁ జూపియున్న సం
ప్రీతిని సంస్మరించుకొని య ప్రేమభరాక్షి కబంధబిందుక
వ్రాతము కంఠముల్ దగిలి య వాక్కుల వెల్వడనీకయుండ నె
ట్లో తగినట్లు పల్కిరి; మహాత్తమచిత్త! ప్రజేశ్వరి! సతీ! 3౭ 1849
- మ. మును మీయిర్వరు చూపియున్న చెలిమిన్ య బూబోడి యెవ్వర్తుకై
న నదెట్లే మటువంగఁజాలు? దను వెందాఁకన్ జెలంగున్ మనం
బున నందాఁక స్మరింపఁగాఁ దగుఁగదా? య పూతాత్మ! యద్దాని కిం
ద్రుని యైశ్వర్యము మాటొసంగినను దోడ్దో నాముణం బాటునే? 3౮ 1850
- సీ. ఈకుమారకు లిర్వు య రెవ్వరు తలిదండ్రు లనియెటుంగక మిమ్ములనె జనకులఁ
గాఁ దలంచుచును మీకడనె యిల్లడయుండ మీరు ప్రేమంబునఁగోరిన యవి
యెల్ల నొసంగుచు య నుల్లమ్ములలర నామకరణముఖములౌ య మహాముల నొన
రించి చక్కని రీతిఁ య బెంచుచు రక్షింప నేవిషయంబుననెని భయము
- తే. నొందకయె కన్నులను తెప్పలొప్పు గాచు
నట్లు కావంగ మీచెంత య నధివసించి
యుండి; రెన్నంగ సుజనుల య కొకఁడు పరుఁ డొ
కండు తనవాఁడు ననుభేద య ముండ దవని. ౩౯ 1851

— శ్రీహరి గోపికలకు శ్లాగోపదేశము చేయుట. —

- చ. అని వచియింప గోపికలు య నాపరమేశుని జాలకాలముం
గననికతంబునన్ మరలఁ య గాంచుట మోదరసంబు పొంగఁగాఁ
గనుఁగొనుచుండ నడ్డుపడఁగా విధి తెప్పల నేలసృష్టి చే
సెనొ యని యాతనిం బదటి య చిత్తగతుండగు చిన్నికృష్ణునిన్. ౪౦ 1852
- చ. మనములఁ గొగిలించుకొని య మానక నిత్యము ధ్యానపద్ధతిన్
గనుఁగొనఁ జూచుయోగులకుఁ య గాంచఁగ దుర్లభుడైన మాధవున్
గనుచుఁ దదాత్మతం బడసి య కాంచనచేలుని గాంచు నయ్యవ
ఘను గని; రట్టిగోపికలఁ య జక్రి కృపాభరితాంతరంగుఁ డై. ౪౦ 1853
- క. ఏకాంతమునఁ జేరెను, శ్రీకాంతుం డంత వారిఁ య జెచ్చుట గరుణన్

- వే కాగిలించుకొని యోహో కుశలంబే యటంచు శ నొప్పుగ నడిగెన్. ౪౦౪
- క. అలఁతినగవాస్యపద్మం, బలరింపఁగ వారితోడ శ నాదృతిమీఱన్
బలికె; సఖిమణులారా!, తొలఁగితి మిన్నాళ్లు స్వజన శ తుష్ట్యర్థం బై ౪౧ 1855
- క. మనవారల కార్యంబుల, ననుపమఫలసంయుతంబు శ లగునట్టులు చే
యను బోయియుండు మమ్ముల, ననుస్మరింతురె యొకప్పుడైనను మీరల్. ౪౧౪
- మ. అరిపక్షక్షపణం బొనర్ప మదు లత్యంతంబు సంసక్తి గాం
చ రయంబొప్పుఁగ రాక కొంతతడ వాస్తానంబులం బుచ్చి యీ
పురి కిట్టే చనుదెంచినారము మిముం శ బోనాడునూహల్ మదిన్
స్ఫురియింపంగను లేదు నమ్ముఁ డిది యోహూబోడులారా! కడున్. ౪౨ 1857
- క. వీరు కృతఘ్నులె యనుచున్, వారక శంకించి మ మ్మవజ్జత దూఱం
గోరకుకడ; వదలంగా, గోరితిమని యందురేమొ శ కోమలులారా! ౪౨౪ 1859
- క. భగవంతుఁడు ప్రాణులఁ గూర్పుఁగ నెంచు నొకపు వాపఁ శ బరికించు నొక
పు గణనకున్ మించిన శ, క్తిగలాఁడు నిజంబు దీనిశ్చలెఱఁ గిట్టిదయా. ౪౩ 1859
- *చ. అనిలుఁడు మేఘబృందముల శ నల్లె తృణంబులఁ దూలమున్ రజం
బును సరిగాఁగఁ గూర్చుచును శ బొందును వీడఁగఁజేయుచుం దనం
తన విహరించు; నట్లుగనె శ దైవము భూతగణంబుఁ గూర్చు బొం
దును విడఁజేయు న ప్దపుడు శ తోచినయట్లుగఁ గర్తసంగతిన్. ౪౪ 1860
- క. భూతములకు మద్భక్తియె, యేతఱినే ముక్తినిచ్చు శ నితఱి మీదొ
నాతత భాగ్యవశంబున, నే తమి నాయందు మీకు శ నెసఁగెంజొండీ! ౪౫ 1861
- సీ. అంగనామణులార! శ యంబరాదిక మహాపంచభూతంబులు శ భౌతికమ్ము
లగుపదార్థంబుల శ కరయ నెట్టులొ యల్లె యేను నాద్యంతముల్ శ నా నెసంగు
కార్యమ్ము లగుదును శ గలుగుదు లోపల వెలుపల; నాల్గురీతులఁ జెలంగు
భూతంబులును నైజమలగు కారణములై పరఁగుమహాభూత శ పంచకమ్ము
- తే. నందువ ర్తించు ననియు నందాత్మభోక్తృ
రూపమున నిండియుండు నం శ చాపగిదిగ
భూతభౌతికరూపమా శ భోగ్య మద్ది
భోక్తయగు నాత్మ యివి రెండుఁ శ బూన్కిఁదలఁచ. ౪౬౪ 1862
- తే. అక్షరుఁడఁ బరిపూర్ణుండ శ నై చెలంగు
నట్టి నాయందు రజ్జాపునందు భుజగ
మటు ప్రతీతంబులై యుండు శ ననియు మీరు
గనుఁగొనుఁ డటంచుఁ బలికె; నశక్కాంతలెల్ల. ౪౭ 1863

* “నాయు ర్యథా ఘనానీకం తృణం తూలం రజాంసీ చ” అని మూలము.

*చ. తమ కిటు లాపరాత్పరుడు శ తత్త్వముఁ జక్కఁగ బోధచేయఁగాఁ
బ్రమదమునొంది సర్వగతు శ భాసురతేజుని సంస్మరించి దా
నిమహిమ లింగదేహాయుతిని విడనాడి మహానుభావుని
గమలదళాక్షు ముక్తిదుని శ గ్రన్ననఁ బొంది వచించి రివ్విధిన్. ౪౮ 1864

సీ. కమలనాభా! యశారమగు బోధముగల్గు నట్టియోగీశ్వరు శ లాత్మనియతి
ధ్యానింపఁగాఁ దగి శ దారుణభవకూపమగ్నులై యున్నట్టి శ మానవాళి
నుద్ధరింపందగు శ నుత్తమభవదంఘ్రి పద్మద్వయంబును శ భవమునందుఁ
మునిగియేయున్న మామనముల నెల్లప్పు పొడసూపు నట్టిదౌ శ పూజ్యమార్గ

తే. మును గృపాతిశయంబున శ వనజనేత్ర!

వరము దయచేయు మిదియె మామహాంఘ వేలు

కామ్యములు లేవుసుమ్ము నిక్క మిది యంచు

గోపికలు వేడి రెంతయు శ గోపవిభుని. ౪౯

1865

ఎ ను బ ది మూఁడ వ య ధ్యా య ము.

హరిపత్నులు పాంచాలికిఁ దమపెండ్లివార్తలం దెల్పుట. ౧

చ. హరి భగవంతుఁ డిట్లు తనునాదృతిఁగోరిన గోపికాళికిం
జరణసరోజసంగతిని శ సమృతిచేత ననుగ్రహించి యా
తరుణమునకా యుధిష్ఠిరుని శ దక్కినయట్టిసుహృత్తతి మనో
హరతరభాషలం గుశల శ మాదృతిఁ బ్రశ్న మొనర్చి సద్విధిన్. ౧ 1866

ఆ. సత్కరించె నంత శ సర్వరాజులు తత్ప, దాబ్జదర్శనమున శ నఘము లడఁగ
హర్ష మొప్పుఁ బల్కి శ రఖిలలోకప్రభూ! మునివరార్చితాంఘ్రివనజయుగ్మ!

సీ. తనుధారులకు నలమిన యవిద్యను దొలఁగించుచు నసమతఁ శ గాంచి వెలయు
భవదీయపాదాంబుభవమకరందము మహనీయులై నట్టి శ మౌనులముఖ
పథముననుండియె శ బహిరాగతంబగుదానిఁ గ్రోలెడునట్టి శ మానవులకుఁ
గుశలంబె పొసఁగు నశకుశల మెవ్విధిఁగల్గు? బుద్ధిక్రతంబయి శ భూరితరము

తే. నైన యట్టియవస్థాత్రయంబు నాత్మ, దగుప్రకాశంబునకా బొలియంగఁ జేసి
శాశ్వతానందరూపుడై శ సంతతం బ, ఖండతం బొల్చి యసమతఁ గ్రాలి మిగుల.

క. అపరిమిత బోధుడై వేదపథమునకుఁ గాలమున నితాంతచ్యుతి గ
ల్లుపగిదిగఁ దోచినకా వే,గ పరిహరింపంగఁ బూని శ కరుణాపరతన్. ౪ 1869

తే. యోగమాయావిలాసం బదొప్ప నిట్లు, లవతరించిన పరమహంసాళిగమ్ముఁ

*“తదనుస్మరణధ్వస్తజీవకోకాస్తమధ్యగ్” అని మూలము. “జీవకోకో లింగం యాసాంతాః”

అని వ్యాఖ్య.

- దైన యాదేవదేవున శ కఖిలపతికి, నెలమి మ్రొక్కుదు మీసీకుఁ శ గృష్ణమూర్తి.
- క. అనియిట్లు వారు వినుతుల, వనజాతునిఁ గొల్చుచుండ శ వరవృష్టిసరో
జనయనలుం గౌరవభా,మినులును సంతోషమున గుఱమిగఁగూడి యటన్. ౪౪
- క. ఇతరేతరసల్లాప వి,తతులన్ ముల్లోకముల నితాంతము భ క్త
ప్రతతులచే బాడంబడు, దిలిజాంతకు సత్కథల నుఱిించుచు వేడ్కన్. ౫ 1872
- క. పరమాదరమున వేటొక్కరితో నొక్కరుగఁ బల్కుఁ శ గా సాగఁగ న
త్తురుణమున ద్రౌపదియు శ్రీ,హరిభార్యలఁ గాంచిపల్కె శ నాదృతిమీఱన్. ౫
- సీ. ఓరుక్తిణీ! భద్ర! శ యోజాంబవతి! సత్యభామ! కాళింది! శైవ్యయనునట్టి
యంగనామణి! లక్ష్మణాఖ్య! సూరోహిణీ! హరిపత్నులార! సర్వాబ్జజాండ
పతి భగవంతుఁడు శ పరమేశ్వరుఁడు నిజమాయచే లోకంబు శ న్యాయరీతి
ననుకరించెడు పరమాత్మ మిష్టెల్లర నెట్లు పెండిలియాడె శ నెఱుంగ జెప్పుఁ
- తే. డనుచుఁ బ్రశ్నింప రుక్తిణి శ యనియె నిట్లు, ద్రౌపదీ! శిశుపాలభూషధవునకు నను
నప్పగింప జరాసంధుఁ శ డాదియైన, భూపతులు చాపపాణులై శ యేపుమెఱయ.
- చ. హరియు నజేయవీరుల మహాత్తరమ స్తకరాజిఁ బాదపం
కరుహపరాగ మెంతయును శ గ్రాలఁగ నుంచుచు స్వాంశమాంసమున్
హరి యెటు లాయజావినివహంబుననుండి గ్రహించునో, మహీ
శ్వరుఁ డగుటన్ మహీధవుల శ సంతతినుండియె యల్లె శూరతన్. ౮ 1875
- చ. ననుఁ గొనిపోయె నట్టిఁడగు శ నాకవిభుప్రభుపాదపంకజా
ర్చనము నిరంతరంబుగ నెసంగెడుఁ గాక! యనంగ సత్య యి
ట్లనియెను; నాదుతండ్రియుఁ బ్రియానుజు వీరుఁ బ్రసేనుఁ జంపెఁగా
వనమున సింహామంచు వెతవర్ధిల శ్రీహరి నిందచేయఁగన్. ౯౪ 1876
- క. దానిని దప్పించుకొనం, గా నెంచి వనంబుఁజేరి శ కడఁక మృగపతి
దా నొంచి మణిని గైకొని,యే నెలవును జేరియున్న శ యిద్ధబలాధ్యున్. ౯
- ఆ. జాంబవంతు గెల్చి శ సరగ స్యమంతక, మణివరంబుఁ దెచ్చి శ మామకపిత
కొసఁగ నాత్మభీతి శ యొప్పు సత్రాజిత్తు, నన్ను నొరులకీయ శ నున్నవాఁడు. ౯
- క. నళినాటున కిచ్చె ననన్, బలికెన్ జాంబవతి యిట్లు శ పద్మాతుం దై
జలజాసనాది నుతుండై, ఖిలహరణుఁడునైన హరి జగత్పతి నాత్మన్. ౯౪ 1879
- క. నాతండ్రితనకుఁ బ్రభువో, సీతాపతియంచు మఱచి శ చెలఁగుచు యుద్ధం
బోతన్వి! సప్తవింశతి, యై తగుదివసంబు లొప్పునట్లుగఁ జేసెన్. ౧౦ 1880
- క. తరువాత రాముడే యవ,తరించె భూభారహరణతత్త్వ విబోధా
ద్యురుతరకార్యము లొనరుప, ధర యాదవకులమునందుఁ శ దా నని యెఱిగెన్.

చ. తనదు నహంకృతిం దెలిసి ఓ తత్త ణమే పదయుగ్తమున్ శిరం
బున ధరియించి రత్నవరమున్ ననుఁ గాన్కగ నిచ్చె దాసి నై
తిని హరికే నటంచుఁ దనశతీరు వచించిన నాలకించి శ్రీ
వనజదళాక్షుఁడే తనను ఓ వచ్చి వరించినగాథఁ దెల్పుగన్. ౧౦ 1882

క. తలపోసి యప్పు డిట్లని, పలికెం గాళింది; కృష్ణుఁడపదపంకరుహం
బుల స్పృశియింపం గోరిక, చెలఁగన్ దప మేనుభ క్తిఁ ఓ జేయుచునుండన్. ౧౦౪

చ. తెలిసి కిరీటితోడఁ దనుదీప్తులు పర్వఁగ నేగుదెంచి శ్రీ
జలజదళాక్షుఁ డెంతయును ఓ సంతసమొప్పు మదీయపాణి ని
మ్మల గ్రహియించె నేను గృహముం దుడువందగు దాననైతి నం
చలరుచుఁ బల్క; నిట్లనియె ఓ నల్లన నాదృతిమీఱ భ ద్రయున్. ౧౧ 1884

సీ. ననుఁ దా స్వయంవరమునకేగుదెంచి శ్రీహరి మృగేంద్రము శునకాంతరమున
నున్నట్టి తనబలిఁ ఓ గ్రన్ననఁ గొని పోవుచందంబునన్ రిపుఁక్షౌపతులను
నపకారులై యున్న యట్టి నాసోదరులను గెల్చి శ్రీనికేతనుఁడు ద్వార
*కకుఁ గొనిపోయె నేనకలుషమతి హరి పాదావనేజనశపరత నుండు

తే. నదియె ప్రతిజన్తమందు నా ఓ కిమరుగాక!
యనగఁ గౌసల్య సత్యాహ్వారయాంతరమున
నలరు సాధ్వియు నిట్లనె ఓ నస్తదీయ
జనకుఁ డుర్విపతుల శౌర్యమును గనంగ. ౧౨ 1885

చ. బలము నగాధవీర్యమును ఓ బాగుగ నొప్పుగ నుండు నేడునె
ద్దుల నతితీక్షణశృంగములతోఁ దగువానిని సంతరించి యే
బలియుఁడు వానిగెల్చు నను ఓ వానికి నీయఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె; దు
ష్టుల చెడుగర్వమున్ గలఁచి ఓ శూరతమించెడు నావృషంబులన్. ౧౨౪ 1886

తే. మేఁకపిల్లల శిశువులు ఓ కైకొనునటు
లశ్రమంబున నోడించి ఓ యమలవీర్య
శుక్లయగు నన్నుఁ గైకొని ఓ ఊణిపతులు
దారి మార్కొన లీలగఁ ఓ దరిమివైచి. ౧౩౪ 1887

క. చతురంగబలము దాసీ, ప్రతతియుఁ దోడ్తోనరాఁగఁ ఓ బద్ధాక్షుండా
దృతిఁ బురిఁజేరిన యాశ్రీపతి దాస్యం బెపుడు నాకుఁబాయ కలరుతన్! ౧౪

చ. అన విని శైబ్య యిట్లనియె ఓ నాహరియందె మనంబునిల్చి యు
న్న నను నెఱింగి మాతులుని ఓ నందనుఁడై తగు కృష్ణమూర్తి ర
మ్మని మరియాదఁ బిల్చి ముదఁగమారఁగ నిచ్చె సఖిజనంబుతో

* “అంశ్చురవశేనశ్వః” అని మూలము.

- ధననివహంబుతోడ బలదర్పసమగ్రభటప్రజంబుతోన్. ౧౫ 1889
- తే. కర్తవశమున సంసారకంధిఁ దిరుగు, నాకు శ్రేయస్సులకుఁ గారణమగు కృష్ణు
చరణపంకజయుగ్తసంస్పర్శ మెల్ల, జన్తములఁ గల్గుఁగాత నిశ్శంకముగను. ౧౬
- చ. అనుటయు లక్ష్మణాఖ్య ద్రుపదాత్మజ కిట్లను రాజ్ఞి! నాకును
మునిపతి నారదుండు పలుకపోకల నచ్యుతు జన్తకర్తరా
జని మది పొంగ గానమునుజేయఁగఁ జక్కఁగ నాలకించుటన్
మనము ముకుందునందె పరిమగ్నత నొందెను బుణ్యసంగతిన్. ౧౭ 1891
- చ. సరసిజహస్తి లక్ష్మీ సురసత్తములై తగులోకపాలురన్
గరము త్యజించి సద్గుణనికాయము నారసి శ్రీహరిన్ మహా
పురుషునిఁ గోరె నంట, ననుభవోలిననాతి వరించు టబ్రమే;
గురుతరబుద్ధి నాదుజనకుండును నాయెడఁ బ్రీతిమించఁగన్. ౧౮ 1892
- సీ. ఈ ననుఁబెంచె నామానవనాథుండు చెలఁగునుజుము! బృహత్సేనుఁ డనఁగ
నాకాంక్ష నెఱిఁగి విన్నాణి గావున నొక్కసమపాయ మెంచె; నీడినకుఁడైన
ద్రుపదుఁ డర్జునుని గోరుచు నెట్లునిర్మించె మత్స్యయంత్రమునఁజ్ఞేయత్పితయును
శుల్కముగా దానిసొంపుగ నిర్మించె; నీస్వయంవరమందు నియతమైన
- తే. యంత్ర మదియు బహిర్భాగమందుఁ గానఁ
బడుచునుండె నీయదియు లోపలను వెలుప
లను గనన్ రాక క్రిందుగ ననునుపబడిన
కలశజలములఁ దోచు సూక్ష్మముగ దేవి! ౧౯ 1893
- క. ఈరెంటికిఁ గలభేదం, బారయ నీమాత్రమే; సమస్తాస్త్రవిదుల్
భూరమణు లుపాధ్యాయుల,తో రయమునవేలకొలఁదితోరపువేడ్కన్. ౨౦ 1894
- క. అరుదెంచిరి నాజనకుని, పురమున కవ్వారి నర్హముగ సత్కృతులన్
బరమముదం బొదవంగ నొనరిచెం బిత; యంతఁ గొల్వొనన్ వారెల్లన్. ౨౧ 1895
- ఉ. నాపయి బుద్ధినిల్పి జతనంబున యంత్రము మత్స్యరూపమున్
వే పడఁగొట్టి బాణమును నవిల్లును గైకొన సాగి; రందునున్
భూపతు లొక్కకొంద టలభూరిశరాసనమున్ గ్రహించి యం
దేవున నారిగూర్ప నొకయంతయుఁ జాలకయే తొలంగఁగన్. ౨౨ 1896
- చ. మఱియొకకొంద టుద్ధతిని నమానక యెట్లొ గుణంబు కోటి డ
గ్గలునటు లాగి యవ్వలను నగట్టిగఁ బట్టుకొనంగలేకయే
బిఱబిఱ జాఱి తాఁక నది నవిహ్వలులై ధరద్రెల్లి యప్పుడం
దటు నగ సిగ్గు నొందిరి; నితాంతభుజాబలశాలి చైద్యుడున్. ౨౩ 1897
- క. మాగధుఁ డంబష్టాఖ్యుం, డై గడు విఖ్యాతిగనిన నయవనీపతి య

- శ్లే గంధవహుని పుత్రుడు, నాగఁ దనరు భీముడు^౧ ఘనప్రకృతన్. ౨౨౪
- క. ధృతరాష్ట్ర నగ్రపుత్రుడు, శతపత్రప్రియసుతుండు & క్షమ నింక భుజో.
ధృతి గలరాజులు కొందఱు, జతనంబున నెక్కుపెట్టఁ & జాలియు దానిన్. ౨౩
- ఆ. జంత్రమున్న చోటుఁ & జక్కఁ గనుంగొనఁ, జాలరైరి లక్ష్యమోలిఁ గూర్చి
నెట్లుశక్తులగుదు & రేపున నర్జునుం, డొకఁడుమాత్ర మచటి & కురుజవమున. ౨౩
- చ. కలశజలంబులందుఁ గనఁగఁదగు జంత్రపుచాయఁ జక్కఁగాఁ
దెలిసి ప్రయత్న మొప్పు నొకశదివ్యశరంబును గూర్చివై చె నా
బలుశర మార్షపాకృతిని & బద్ధలుచేయఁగలేక ముట్టుటే
ఫలమని క్రిందవ్రాలె; నిటు & బాహుజు లెల్లరు భగ్నమాను లై. ౨౪. 1901
- చ. తమకుఁగలట్టి కీర్తికరదర్పము బ్రుంగఁగ వచ్చినట్టి త్రో
వ మరలి పోవఁ గాంచి భగవంతుండు కృష్ణుండు లీలఁగా ధను
స్సమరఁగఁ బట్టి యెక్కిడి మహాశర మొక్కఁడుదానఁ గూర్చి యం
త్రము నొకసారి నీటఁగని & దానిరహస్య మెఱింగి వేడుకన్. ౨౫ 1902
- ఉ. నాలవమూరుతంబదె జనంబుల కిష్టఫలాళి నీయఁగాఁ
జాలును గాన నట్టిదగుశత్రుమయంబున వానిఁగొట్టి వే
తూలఁగఁజేసి భూమిపయి; & దుందుభు లంబరమందు భూమిపై
నోలిజయధ్వనుల్ చెలఁగుచుండెను హర్షముపొంగ దేవతల్. ౨౬౪ 1903
- తే. కుసుమవర్షంబు గురియించి & రెసకమెసఁగ;
నుత్తమదుకూలములఁ దాల్చి & యొప్పునేను
గబరిసుమహారములు చక్కఁ & గ్రమ్మఁ జేసి
పదములందందియలు సుశోభము లొనర్ప. ౨౭౪ 1904
- చ. కనకమరిచు లెల్లెడలఁ & గ్రమ్మఁగఁ బొల్పెడురత్న హారముం
గొని నునుసిగ్గు సుస్థితముఁగూడి మొగంబున నాట్యమాడఁగాఁ
జని యలరంగముం జొరఁగఁ & జాలితే; ముంగురులట్టె గ్రమ్మర
త్ననికరకుండలప్రభలు & తద్దయుఁజెక్కఁళులందుఁ బర్వగన్. ౨౮ 1905
- ఉ. ముద్దులుమాటగట్టు విధముంగనఁజేయుచు నాదునెమ్మొగం
బద్దెసఁ జూడనెత్త శిశిరామలవఃసకటాక్షసంధయం
¹బుద్ధియమీఱఁ బట్టినటు & లొప్పుగఁజేయుచు నేను ద్రాపడి
యద్దిర! యంచు నన్గనెడు & నానరనాథుల నెల్లఁజూచుచున్. ౨౯౪ 1906
- ఉ. అంతమనంబునం దొలయు & నయ్యనురాగభరంబుచేత దై
త్యాంతకు కంధరంబునను & హారము వైచితి నీవె దిక్కటం

చంత మృదంగశంఖపటహంబులు భేరులు నానకాదు లొ
క్రింతయు నంతరంబుగనకే మొరసెం బెలుచన్ సభాస్థలిన్. ౨౯౪ 1907

సీ. నర్తకీజనములు శ నటులు నృత్యముచేసి రామోద మొప్ప గాయకులుపాడి
రోద్రాపదీ! యిట్టులరుతర బ్రహ్మాండ పటయైన శ్రీకృష్ణు శ జతనమూని
యేను వరింపఁగా శ నితరరాజన్యులు మన్తధవళులయి శ మచ్చరించు
చును నాదుకార్యంబు శ మనసుల నించుకే నై రింపరైరి; శ్రీచక్రధరుఁడు

తే. హయవరచతుష్టయముఁ బూన్చినట్టి రథము
నన్ను నెక్కించి శార్ఙ్గమనంగ నొప్పు

చాపమును గేలనందుచు శ సాంపరాయి
కమునకున్ సిద్ధముగనుండెఁ శ గరముఁ బూన్చి. ౩౨ 1908

క. ద్రుపదసుతా! దారుకుఁడును, దపనీయోపస్కరముగఁ శ దగుస్యందనమున్
నృపవరులు చూచుచుండఁగ, ద్విపవైరి మృగాళిచూడఁ శ దెగువఁ జనుగతన్.

క. జవమునఁ దోలెను; గొందఱు, నృవరులు మార్గమ్మునందు శ నీరజనాభుం
డు వనితఁ గొనిపోయెడు నం,చు విక్రమము జూపనెంచుచు నిరోధింపన్.

ఉ. వారల శార్ఙ్గము క్తపటుబాణచయంబుల నొంచుచున్ విరా

దూభరిక రాంఘ్రి కంధరల శ భూమిపయిం బడఁజెండి కృష్ణుఁ డె

వ్వారికినే భయంబొదవుభంగిగ యుద్ధముచేయఁ గూలి; ర

వ్వారలపాటు గాంచి వెఱబాహుజు లెల్లరుఁ బాటి రాత్తుల్. ౩౫ 1911

వ. అంత యదువీరశిఖామణి మా ర్తండమండలము నాచ్ఛాదించు ధ్వజపటంబులు
మెఱయ విచిత్రతోరణంబులంగలిగి సురపురంబున భూలోకంబున మిగులఁ
బ్రశస్తిఁగాంచిన ద్వారకానగరంబు సర్వవిధాలంకృతంబు భాస్కరుండు
స్వకీయపత్తనభూతోదయ మహీధరంబునుబోలెఁ బ్రవేశించె. అంత నాతం
డ్రీయు మిత్రబంధుసంబంధుల నమూల్యాంబరాభరణంబుల శయనాసనాదికం
బుల నొసంగి గారవించె. మఱియుఁ బరిపూర్ణుండగు శ్రీహరికి సద్భక్తింజేసి
దాసీజనంబుల సర్వసంపదల భటగజహయరథ మహార్థాయుధవిశేషంబుల
నొసంగె. ఎనమండ్రు భార్యలనం బరఁగు మేమెల్ల సర్వసంగంబులంబాసి తపో
బలంబునంజేసి యాత్మారాముండగు యమ్మానసీయునకు గృహదాసీజనంబుల
మైతిమని పలుకుటయుఁ బదాటవల పట్టపురాఘు డ్రాపది కట్టనిరి. ౩౯ 1912

చ. మును నరకాసురుండు జయముం బడయం దలపొసి దిక్తుల్

గనఁజని యందుఁగల్గు నృపకాంతుల నెల్ల జయించి తత్తనూ

జనితల మమ్ము బల్కిగొని శ చాల భరింపఁగరాని బాధలం

గనఁ జెఱసాలనుంచె నని శ కాంచనచేలుఁ డెఱింగి యాఖలున్. ౩౯౪ 1913

- మ. పరివారంబులతోడ సంగరమునం శ బ్రాణాళి బాయంగఁ జే
య రమాకాంతుని, ఘోరసంస్మృతిని బాశయంజేయు సర్వేశు నీ
శ్వరునే నెంచుచుఁ దత్పదాబ్జము నజస్రం బాత్త ధ్యానించు మ
మ్మదుదుగిఖాబ్ధినిమగ్నలఁ దలఁచి మాశయాహల్ ఫలింపం దమిన్. ౪౦ 1914
- క. తా నాప్తకాముఁడయ్యును, మానినులఁ బెండ్లియాడె శ మమైల్ల; సతీ
మానసముల సామ్రాజ్యం, బేని సురాధీశపదమునే నొకమాటున్. ౪౦౫ 1915
- 1సీ. తలఁపము పొందఁగా శ నలినాక్ష! యణిమాదిసిద్ధులనే సురశ్రేష్ఠుపదముఁ
గాని మోక్షంబునుశగాని యింకేదియే గాని కోరము పయగిరకంధితనయ
పటుకుచకుంకుమపంక పరీమళ భరితమా హరిదివ్య శ చరణరేణు
శకలంబుఁ దలలందుఁ శ జక్కఁదాల్చుగఁ గోరువారము; గోపికాసారసాక్షు
తే. లడవిఁగల్గు పుళిందుల శ యంగనలును
దృణలతల్ గోవులంగూడి శ తిరుగుగోప
కులును గోరుదురో యెట్టు శ లెలమి నల్లె
మేముఁ గోరుచునున్నాము శ మించుత్వరను. ౪౩ 1916

ఎ ను బ ది నా ల్గ వ య ధ్యా య ము.

— మునులు హరింజూడ నరుదెంచుట. —

- క. అనిపలికి శుకమునీంద్రుఁడు, జనపతితో మఱియుఁ జెప్పెఁ శ జక్రిచరిత మి
ట్లని; కుంతీయు గాంధారియు, వనజాక్షసహోదరియునువదలనిప్రీతిన్. ౫ 1917
- క. ద్రుపదాత్మజయును దక్కిన, నృపపత్నులు గోపికలును శ నిఖలాత్మం దై
యపరిచ్ఛిన్నుఁడు నౌహరిఁ, గపటం బిసుమంతలేక శ క్రాలెడుప్రీతిన్. ౧ 1918
- క. కొనియాడుచు నాపల్కులు, విని యానందాశ్రుసలిలబిందువు లొకటం
గనుఁగవల నిండ విస్తయ, మును గాంచిరి మఱియు స్త్రీలుఁబూఁబోలులతోన్.
- క. పురుషులు పురుషులతోడఁ, హరిగాథలఁ జెప్పుకొనుచు శ నానందములోఁ
బరఁగుచునుండఁగ నుండిరి, తరుణంబున నందె పద్మదళలోచనునిన్. ౨ 1920
- క. శ్రీరాముని దర్శింపఁగఁ, గోరిక లూరంగ మానికువలయపతులుఁ
జేరిరి తత్తేత్రమ్ముఁ, నారదుఁడుఁ బరాశరమునినందనుఁ డొకటన్. ౨ 1921
- సీ. చ్యవన దేవల మును శ లసిత కౌశిక గౌత
ములు భరద్వాజ రామములును వారి
శిష్యులు మఱియు వసిష్ఠ గాలవ, భృగు
మును, లత్రి, కశ్యపులును, బులస్త్య

* “కామయామహ ఏతస్య శ్రీమత్పద రజశ్చియః, కుచకుంకుమగంధాధ్యం మూర్ధ్నా
కోడుం గదాభృతః” అని మూలము.

మునియు, మార్కండేయుఁడును, బృహస్పతియును,

* ద్వితుఁడు, త్రితుఁడు, నేకతుఁడు, బ్రహ్మ
పుత్రుఁ, డంగిరసుఁడన్ శ మునిపతియు, నగస్త్య
యాజ్ఞ్యవల్క్యులుమహా ర్హమతు లైన

తే. వామదేవాదులగు మౌనిశవరులు రాఁగ
సర్వలోకవందితులగు శ సాధుమునుల
వారలం గాంచి మును పండుఁగూరుచున్న
నరపతులు నల్లె పాండునందనులు హరియు. ౫౪

1922

క. బలరాముఁడు వేగంబున, నెలమి మనస్సులను బొంగ శ నింగితముఁ దగం
దెలియుట దిగ్గన లేచిరి, విలసిల్లెడుభక్తి మ్రొక్కి శ వినయం బడరన్. ౬ 1923

క. హరియగ్రజుతోఁ దక్కిన, ధరణీశులతోడఁ గూడి శ తా స్వాగత మా
దరమునఁ బ్రశ్నించుచు ముని,వరులకుఁ బాద్యార్ఘ్యములనుశవరుసనొసఁగుచున్.

తే. ఆసనములిచ్చి మాల్యంబులల్లె ధూప,ములను ననులేపనములనుబూజ్యభంగిఁ
జక్కనర్పించి; రంతట శ సత్యధర్మ,రక్షణార్థమే ధాత్రి విగ్రహముఁ దాల్చి. ౭

చ. తనమహిమంబు దాచి గురుతత్త్వము తా నయి వెల్లుచున్న యా
వనజదళాతుఁ డాసభను శ భాసిలువా రొకరైనఁ బల్కకే
వినుటకు వేచియుండ మునిశబ్దందము హాయిగఁ గూరుచుండఁగాఁ
గనుఁగొని పల్కె నిట్టులని శ గౌరవ ముప్పతిలంగ భక్తితోన్. ౮

1926

క. అయ్యారే! మాజన్తమె, యియ్యెడ సఫలంబుజన్తమెత్తిన ఫలముం
జయ్యనఁ గాంచితి మిత్తటి, నయ్యమరులకే నలభ్యులగుమిము గనుటన్. ౯౪

¹తే. పరమయోగేశదర్శనభాగ్య మబ్బె,జన్తవంతులలో మేమె శ సఫలులముగఁ
దలచువారము విగ్రహములపయిఁ గడు,దేవతాబుద్ధి గల్గివశ్శింతు మెపుడు.

క. కనుకనె యల్పతపస్సుల, నొనరించినవార మగుదు శ మో మునులారా!
కన నిట్టి మాకు మిమ్ముం, గనుఁగొన స్పృశియింప నతులఁగవింపంగన్. ౧౦

సీ. కుశలంబుఁబ్రశ్నింపఁగోరి పాదార్చన మాదిగాఁగలపూజలచరింప
²వినయంబుమీఱంగవేడుకమాటాడ నెట్లులభించెనో శ యెఱుఁగఁదరమే!

* “ద్వితస్త్రీతత్రైకతత్త్వ బ్రహ్మపుత్రస్తథాంగిరాః” అని మూలము.

1 “నహ్యస్తుయాని తీర్థాని నదేవా మృచ్ఛిలామయాః, తే పునః క్షుధితాశన దర్శనా దేవ
సాధవః” శ్లో. 2 కింస్వల్ప తపసాం నృణా మర్చాయాం దేవచక్షుషా” శ్లో. “అర్చాయాం ప్రతి
మాయాం దేవ ఇతి చక్షుర్ద్వస్త్రీ క్యేషాం.” వ్యాఖ్య.

జలమయతీర్థములో శిలలుగా మృత్తికగా నున్న ప్రతిమలు శ గనిన యంతః
బావనతం బొందుభంగిఁ జేయంజాల వయ్యవి చిరకాల శ మరుగ నట్లు

తే. చేయఁజాలును; సాధువులో శ చేరి భక్తిఁ

గనినయంతనె వారలక్షణములోనఁ

బావనులఁ జేయుదురు మహాత్త్వంబు నెన్న

శక్యమే మాదృశులకు నే శ చండమునను. ౧౧

1930

చ. హుతవహసూర్యచంద్రులు మహాత్తమతారక లుర్వి వారి మా
రుతములు నంబరాంబువులు రూఢమనస్సును వాక్కు నివ్వియున్
సతతము భేదమై వెలయు శ జ్ఞానము గల్గఁగఁ గారణంబులౌ
హితమతులార! వీని నెవఁడెంత యుపాసనమొప్పు జేసినన్. ౧౧౫

1931

ఆ. భేదమూలమౌచు శ వితతమౌ నజ్ఞానమున హరింపఁజాలవనఘు లౌ మ
హాత్ము లొకముహూర్తమంతమాత్ర మెకొల్వ, నయ్యఘంబుఁద్రోతురనుటనిజము.

*సీ. వాతపి త్తశ్చేష్టవంత మస్థిరమునౌ నట్టిక శేబరమందు నాత్మ
బుద్ధియు, మఱి సతీపుత్రాదులెల్ల స్వీయులను బుద్ధియును, మృతొన్నపలమయ
విగ్రహంబులయందు శ విబుధబుద్ధియు, జలములఁ దీర్థబుద్ధియుఁ శ గలిగి మిమ్ము
బోలు సాధువులపై శ బుద్ధి యట్టిది నిల్పనట్టియజ్ఞాఁడు చక్కనరయఁ బశువు

తే. లందు గర్భభ మేయగు శ ననుచుఁ బలుక

నసమమేధస్సుగల యట్టిరయాపరాత్ప

రుని నుడుల నాలకించి కృష్ణునకు నవ్వి

యననురూపంబు లని యాత్మ శ నరసి మునులు. ౧౩౫

1933

క. మనసులు భ్రాంతిని బొందఁగను గొండొకసేపు చింతఁగాంచి యవల నీ
వనజాతుఁడు లోకవ్రజమును గావఁగఁ బూని తన్ను శ భూతేశునిగన్. ౧౪

క. నరులెల్లఁ దెలియకుండఁగఁ, బరతంత్రుని యట్టు లిట్లు శ పలుకుచు నున్నాఁ
డరచే! యని తలపోయుచు, హరిని జగద్గురుని సుస్థితాస్యము లలరన్. ౧౫

చ. పలికిరి; దేవనాయక ప్రపంచములన్ సృజించు వారిలో

పలఁ గడునేర్పు గల్గినప్రభావమునం దగుదీపు, తత్త్వవే

త్తల గణమందు నెన్నిక నితాంతము గాంచినవారమయ్యు నీ

యలఘుతరైకమాయ మము శ నల్లనఁగప్పఁగ మోహ మొందుచున్. ౧౬౫

* “యశ్చాత్మబుద్ధిః కృపణే త్రిధాతుకే స్వధీః కళత్రాదిషు భావ ఇజ్యధీః, యతీర్థబుద్ధి స్సలి
తేన కర్మ చిజ్జనేవ్యభిజ్ఞేష సవీవగోభరః” అని మూలము. “భాషే భూవికారే. ఇజ్యధీః దేవతాబుద్ధిః.
గోభరః=గోవ్యపిభరః, దాతుణోఽత్యవిసేకీ” అని వ్యాఖ్య.

ఉ. మానుష వేషమూని తగు శ మాన్యతమున్ నిను గూఢతత్త్వనిన్
గానఁగ నేరమైతి మిటఁ శ గాదె విచిత్రము మీచరిత్ర, మో
దానవసూదనా! ధరణి శ తా ఘటముఖ్యవికారపంక్తిచే
గానఁగనౌ ననేకవిధశ్రాత్రసమాఖ్యల నల్లె నీవునున్. ౧౬

1937

తే. అద్వితీయుడవే యయ్యు శ నక్రియుండ
వయ్యు నాత్మేచ్ఛచే బెక్కులవాహ్యములు
రూపములు నేర్పడన్ బహురూపములుగ
జగము నిర్మించి పాలించి శ సంహరించి. ౧౬౪

1938

క. పలుమలు నిట్లేచేయుచు, వెలయుచు నద్దానియందు శ వింతగ బంధం
బుల నొందుచుందు; వారయ, జలజాక్ష! పూర్ణుడవయి శ సర్వజ్ఞుడవై. ౧౭

క. సకలేశుడవై యొప్పెడు, ప్రకటైశ్వర్యునకు నీకుఁ శ బట్టుబడిన యీ
సకలజననాదికమ్ములు, నొకయాటయెగాక యుండు శ నొక్కో దేవా! ౧౭ 1940

క. నీవనఁగఁ బరమపురుషుడ, వై వెలయుచు నై జలీల శ ననవరతము నిన్
నేవించు భక్తజనులను, బ్రోవను దుష్టాళిన్లెల్ల శ బొడవడఁగింపన్. ౧౭౪ 1941

క. కులముల నాశ్రమముల నీ, యిలనిల్పును దేహమును గ్రహించితి వారా!
జలజాక్ష! సనాతనమై, చెలంగు నామ్నాయపథము శ చెడక నిలువఁగన్. ౧౮

క. పరిరక్షింతువు; మఱి యో, పరమేశా! నీదుమహిమ శ భావింపఁగాఁ
దరమగునె? కార్యకారణ, పరమై సంతాత్రమైన శ బ్రహ్మం బరయన్. ౧౮ 1943

సీ. తపము సంయమము స్వాధ్యాయము ననువీనియందుపలబ్ధమా శ నట్టివేద
మగును నీదౌ నమశాంతరంగము; కాన వేదప్రమాణకుఁ శ ధై దలిర్పు
నీ కెన్న నుత్తమశనియతోపలబ్ధి సంస్థాన మై మఱియు వేదప్రవర్త
కమునయి యెసఁగెడు శ త్వాదేవకులమును బూజింతు వీవు; కాశవున మహాత్మ

తే. నీవు బ్రహ్మణ్యవరుడవై శ నియమ మూని
కర్తముల నాచరింతువు శ కమలనాభ!
యరయ నిశ్చేయసములకు శ నవధి వగుచు
సాధుగతివయి యెసఁగి యశసమతఁ దనరి. ౨౦

1944

క. అమలుడవునైన నీతో, సమాగమం బాత్మపుణ్యసంగతిఁ గనుటన్
గమలాయతాక్ష! మాజన్మమునకు విద్యకుఁ దపంబునకు నేటి కిలన్. ౨౦౪

క. జ్ఞానమునకు సఫలత్వము, మానుగ సిద్ధించె; యోగమాయాచ్ఛన్నం
బౌ నిజమహిమం బొప్పుగ, నేనెలవున వెలయుచున్న శ హితరూపునకున్. ౨౧

క. అతులితమేధస్సున క, ప్రతిహతశక్తికిని గృష్ణభగవంతునకున్
నతు లొనరింతుము; దేవా!, క్షీణినాథులు వీర లిట వశించియు నీతోన్. ౨౨

- క. నినుఁగూడి యెప్పు డుండెడు, ఘనపుణ్యముగల్గి మిగులఁ గ్రాలెడు యదువీ
రనికరము మాయయనెడు య,వనిక మటుఁగునందు నున్నభగవంతు నినున్.
- క. కాలాత్మకుఁ బరమేశ్వరు, నేలీలం దెలియఁజాల కిటు లున్నా రో
పాలితలోకేశ్వర! నతి, జాలం బిదె కొనుము, భక్తిసరణిగ నెలమిన్. ౨౩
- వ. మహాత్మా! నిద్రించువాఁడు స్వప్నావస్థయందుఁ దన్నుసింహవ్యాఘ్రాదినామ
రూపములం గని తద్రహితుం డైనవానిగా నెటుంగంజాలనిరీతి మానవుఁడు
నామమాత్రసారంబులగు నింద్రియాఘ్రంబులం దగిలి భవన్తాయకుఁ దనచిత్తంబు
విభ్రాంతినొంద వివేకరహితుండు నిన్నెటుంగనేరఁడు. సకలపాపవిధ్వంసన పరమ
పవిత్ర తీర్థాశ్రయంబై సమ్యక్పరిపక్వయోగీంద్రమానసధ్యేయం బై వెలయు
నీపాదపంకజంబును నేఁడు గనుంగొనం జాలితిమి. భక్త్యుద్యేకంబున యోగులు
లింగశరీరమును వదలి భవదు త్తమగతిం బొందిరి. కావున నీపాదభక్తుల మగుమ
మ్మనుగ్రహింపు మనిప్రార్థించి శ్రీకృష్ణుని ధృతరాష్ట్రయుధిష్ఠిరప్రముఖభూపాల
కుల నామంత్రణంబునేసి యమ్మునులు స్వాశ్రమంబుల కరుగందలంచి రంత. ౨౭

— మునులను వసుదేవుఁడు జ్ఞానమునడుగుట. —

- చ. అనుపమమా యశంబుగల క యావసుదేవుఁడు వారిచెంతకుం
జని ప్రణమిల్లి వారిపదసారసముల్ తమి సంగ్రహించి నె
మ్మనము సమాహితంబయి యశమానుషతత్త్వము సంగ్రహించుకాం
క్ష నమరియుండ నిట్లనియె క సర్వసుసర్వవరాత్తులై ధరన్. ౨౮ 1951
- తే. ధర్మ రక్షణతత్పరతం జెలంగు, నోమహామానులార! మీకురుతరంపు
భక్తి వందనములఁ జేయుఁవాఁడ నెట్టికర్త మొనరుపఁ దొలఁగునో కర్తవితతి.
- క. ఆయర్థము తేటపడం, జేయుఁడు నా కిప్పుడందుఁ క జేమోడ్పు తగ్గ
న్యాయవిధిఁ బ్రశ్న చేసిన, నాయెడఁ దగుమునుల కిట్టులను నారదుఁడున్. ౨౯
- ఉ. ఈవసుదేవుఁ డోక్షితిసురేశ్వరులార! రమేశు నర్భకుం
గా వగచె మనంబునను క గావున నాత్మకు శ్రేయ మెట్లుగా
నావహిల్లు వచింపుఁ డని క యర్థము దాని నెటుంగఁ గోరియే
యీవిధిఁ బ్రశ్న సేసెడి నిదెన్న విచిత్రముగాదు సుంతయున్. ౩౦ 1954
- క. తలఁచ ననాదరకారణ, మిల సామీప్యంబై నరులకెపు డగు గంగా
జలములకుఁ జెంతనుండు ప్రజలు పావనతజ్జలము లసారము లనుచున్. ౩౦౪
- తే. వాని విడనాడి యాత్మపావనతఁ గోరి
యితరచీర్థంబులకుఁ బ్రీతి క నేగునట్లు
లున్న దిది తలపోయఁగ; క నుర్వి నింత
కన్నఁ జిత్రంబుగలదె యొక్కరణిఁ గనిన. ౩౧ 1956

సీ. కాలలయోత్పత్తికముఖంబులను మఱిదనయంతఁ గారణాంతరముచేత
గుణమున నెవనియశకుంతితాత్మవిభూతి చెడకుండునో యట్టిశ్రీనివాసు
హరిని గర్తకేశపరిపాకములచేత నవ్యాహతంబగు ననుభవంబు
గల యీశ్వరుని ఘల్లకమలపత్రాక్షుని నద్వితీయుని స్వకార్యములయి తగ

తే. నట్టి ప్రాణాదులను దుహితానాంబుదోప

రాగములఁ బద్మబాంధవుఁ న డేగతిఁ దగు;

నట్లే ప్రచ్ఛన్నుడైన యీశయచ్యుతుని న

రునిగ నితరుండు దలఁచు నంతచని వచింప. 33

19

చ. విని మునులెల్ల నిట్టులగు న వింతయె లే దిసుమంత యిందు నం
చని వసుదేవుని బిలిచి న యందలు రాజులు కృష్ణరాములు
విన నిటుపల్కి; రార్య! యిఁక న వీనులవిందుగ నాలకింపు శ్ర
ద్ధను గని సర్వయజ్ఞవిభుఁ న దామరసాక్షుని గృష్ణ నీశ్వరున్. 34

19

చ. క్రతువులఁ దృప్తిచేయుటను న గర్త మొనర్చినఁ గర్త శాంతియా
హితమగు మార్గమిద్ది యగు న నెల్లవిధంబుల నంచుఁ బెద్దలా
దృతిమెయి నిర్ణయించి; రిదియే తగియుండును జిత్తశాంతికై
చ్యుతిగననట్టి సత్పదము న నొందఁగఁజేయు నుపాయ మిద్దియే. 35

19

క. సులభోపాయం బాత్మకుఁ గలుగం దగుతుష్టి కిదియె న కారణమా ని
స్తులధర్తము నగునని పెద్దలు శాస్త్రము లెల్ల సరసి న తత్త్వజ్ఞులు నై. 36

19

తే. నిర్ణయించిరి; దొరకిన న నిర్మలధన

ముననె నిష్కాముడయి శ్రద్ధఁ న గనుచు సర్వ

యజ్ఞపతిని నారాధించు న టనెడుకర్త

మదియె ద్విజుడగు సాధుగృహస్థువునకు. 37

19

క. శ్రేయోమార్గం బిదియే, యశా; యజ్ఞప్రతతి యీవి న యనువానిని శా
స్త్రాయతనియతి నొనర్చుచు, బాయఁ దగు ధనేషణనుబ్ర బాధక మగుటన్.

సీ. గృహములయందుండి న యెలమిఁబొందఁగఁదగు భోగంబులను దారశ్చక్రదు
మగునీషణను; దనునంతముఁ గాంచఁగఁ గాలముచేతఁ గల్లంగఁదగిన
స్వర్గాదిలోకేచ్ఛఁ న జను వదలంగ; విజ్ఞానసంపద గల్గుసాధుమతులు
గ్రామములందు నీక్రమమగు నిచ్చాత్రయంబును వదలి తపంబు నేయ

తే. వనములకుఁ బోయి; రిల ద్విజుఁ న డనెడువాడు

దేవమానులకుఁ బితృతపతికిని మూడు

ఋణములు గలాడుగాఁ బుట్టు న నిట్లు పుట్టి

వానిఁ దీర్పంగవలయు సదాభావ మూని. 38

19

- క. క్రతువుల నధ్యయనంబున, సుతోదయంబునను వాని శ సొరిదిం దీర్పక
హితమగు; వానిందీర్పక, ఊతిఁ దిరుగునతండు దుర్గతిం బడుఁజుమ్మా! ౩౯-1964
- క. మునిపితరుల ఋణములఁ దీర్చినవాడవె యజ్ఞములనుజేసి సురలయ
ప్పునుదీరిచి యన్యఁడువై, తనరి నికేతనము వే వదలుము మహాత్మా! ౪౦-1965
- చ. పలుకులు వేయునేల? దృఢభక్తిని బూర్వభవంబునందు నా
జలరుహనాభుఁ దన్నితివి శ చక్కనిపూజలఁ గాన దానికి
ఫలముగ దేవదేవుడగు శ బ్రహ్మము మీ కిపు డాత్మజుండుగా
వెలసె నటంచు మాను లిటు శ వేడుకఁ జెప్పిరి చిత్తశాంతికై. ౪౧ 1966

❖ వసుదేవుడు జన్మము లొనర్చుట. ❖

- తరలము. అనుచు మానినరేణ్యు లాదృతి శ నర్హమా విధిఁ దెల్పఁగా
వనజనేత్రుని తండ్రి తత్పదశవారిజంబుల కెంతో వే
డ్కను బ్రణామము లాచరించి తగం బ్రసన్నులఁ జేసి మీ
రనుమతింపుఁడు నాయొనర్చెడు శ యజ్ఞముక విధియుక్తిగన్. ౪౨ 1967
- తే. నిర్వహింప ఋత్విజులయి శ నియతిమీఱ
నుండఁ దగునంచు వరియించె శ ను త్తమమ్ము
లైన కల్పమ్ము లగునట్టి శ యజ్ఞములను
వార లాక్షేత్రమునయందె శ వరుసమీఱ. ౪౩ 1968
- సీ. సర్వవస్తువులను శ సత్వరంబుగఁగూర్చి చేయింపఁబూసంగ శ నాయదుకుల
వరులు సుస్నాతులై శ నిరుపమాలంకారముల నొప్పి క్రతువస్తువుల గ్రహించి
సాయమై నిలువంగ శ సారసహారముల్ వారికంతంబుల శ భాసిలఁ గని
నర్హవస్త్రంబుల శ నాదృతి ధరియించి ధరణీశ్వరులు మణిదామములను
- తే. జక్క ధరియించియుండిరి శ సాయపడఁగ, నంత వసుదేవపత్నులు శ నమలరత్న
పదకములు కంతములఁ గ్రాల శ భవ్యవస్త్రములను గట్టి సుగంధచోర్చల నలరుచు.
- *క. కనకము పెండిని గ్రముకములను హస్తములక ధరించి శ లలితగతుల శా
లను జొచ్చిరి; తత్సమయంబున భేర్యానకమృదంగములు శంఖములున్. ౪౪
- క. మొరయించిరి నటవర్షులు, సురుచిరముగ నాటలాడు శ సుదతులు సభ్యుల్
కర మానందము నొందెడు, కరణిగ నాట్యంబు చేయఁగా మాగధులున్. ౪౫
- క. సూతులు నట్టి నుతించిరి, చేతోముద ముబ్బుచుంటచే గంధర్వి
వ్రాతము పఠియుతి గళరవ, మాతఱి నెల్లరు నుతింపనలరుచు బాడన్. ౪౬
- క. క్రతుశాల రాణులం గని, హితమగు నియమంబుమీఱ శ నెలమిని ఋత్వి

* "వస్తుపాణయః" అని మూలము. "హిరణ్యం రజతం చాపి గృహీత్వాక్రముకంఠం,
కాలాంతే దృష్టిపత్నీ శృశేయు స్త్వన్యథా సురాః." అని వ్యాఖ్య.

- గ్వితతియు వారలనేత్ర, ద్వితయము నంజనముఁ బూసి శ దిద్దిరి చక్కన్. ౪౬౪
- క. నవనీతలేపనముచేత వపువులకు లేపనంబుఁ శ దగినవిధిం జే
య వఱలు పదునెనమండ్రను, సవిధిం గూడుకొని కృష్ణజనకుం డపుడున్. ౪౭
- క. తారాసంయుక్తుం డౌ, నీరజరిపుమాడ్కి నొప్పె; శ నియతిఁ బుత్వి
గ్వార మ్మభిషేకం బ, వ్వారికిఁ గావించి తగినవస్త్రము లిడియన్. ౪౭౪ 1975
- చ. వలయములుఁ మణిఖచితభాసురహారము లట్టెనూపురం
బులు మణికుండలంబులును శ బూజ్యతమేతరసత్కలాప మి
మ్ముల నొసంగంగ వానిఁగొని శ భూపతి భార్యలతో ధరించి ని
స్తుల విభవాభిరాముడయి శ శోభిలె నిట్టులు దీక్షఁ బూనఁగన్. ౪౮ 1976
- సీ. ఎలమి బుత్వికృదశస్యులు నూత్న కౌశేయవస్త్రముల్ ధరియించి శ వాసవాధ్వ
రమునందు నెట్లువిశరాజిల్లిరో యట్లె యలరారి; రంత జీవాళి కధిపు
లగు రామకృష్ణులు శ నాత్మజాతకళత్రబంధు సంయుతులయి శ పరమనైజ
విభవానురూపత శ విలసిల్లి; రంతట మునివగు లార్త్విజ్యమును యథార్హ
- ఆ. గతిని నిర్వహింపఁ శ గ్రతువున నుత్తమ, నియమమూని కృష్ణుని జనకుడును
సర్వవిధులఁ గ్రతువుసాగించి హరిఁ దృప్తుఁ, జేయఁ దలఁచె ముక్తిసిద్ధి గోరి.
- వ. జ్యోతిష్టోమ దర్శపూర్ణమాసాదులగు ప్రాకృతములను, వానివలన వైకృతము
లగు సౌర్యసత్రాదికంబులను ద్రవ్యమంత్రతంత్రేశ్వరుం డగుయజ్ఞపురుషుం బ్రతి
యజ్ఞమున నారాధించి శాస్త్రవిధిని మీఱక బుత్విజులకుసంపూర్ణదక్షిణల నమూ
ల్యగోభూములను గన్యకల నొసంగి సంతుష్టులం గావించె. అంత నాబుత్విజులు
పత్నీసంయాజావభృథవిధానంబుఁ బడసి రామహృదంబున యజమానపురస్సరు
లై యవభృథస్నానంబుచేసిరి. వసుదేవుం డిట్లు లవభృథస్నానంబునొనరించి వం
దిజనులకు వస్త్రాలంకారాదులనిచ్చె; శ్రీలునట్లే దానంబులొసంగి యలంకృతలైరి.
అంతవారు సర్వవర్ణములకును *శునకములకుంగూడ నన్నదానంబు దీసి బహు
మానంబుల నొసంగి సంతుష్టులం గావించిరి. మఱియు నాపసుదేవుండు విదర్భ
కోసలకురుకాశికేకయస్మంజయాదు లైనబాంధవులకును దత్పత్నులకును దత్పు
త్రులకును సదస్యులకు బుత్విజులకును దేవతలకును మానవులకు భూతపితృ
చారణులకు నుచితరీతి నుత్తమపారితోషికంబు లొసంగె. ఆసత్కారంబుల నం
గీకరించి మహానందమునొంది శ్రీనివాసుం డగుకృష్ణమూర్తి పీడుకొని యధ్వ
రంబులఁ బ్రశంసించుచుంబోయిరి. ధృతరాష్ట్రవిదురులును, బాండవులును, గుంతి
దేవియు, భీష్మద్రోణప్రముఖులును, దక్కుంగలసుహృద్బంధువులును, నారద
వ్యాసమహర్షులును స్నేహాతిశయంబున యాదవులం గొంగిలించుకొని సౌహృద

* "తత స్త్వలంకృతోవర్ణానాశ్వభ్యోఽన్నేన పూజయన్" అని మూలము.

బలంబున వారివదలిపోవ నొల్లక యెంతోకష్టంబునం బోయిరి. తక్కుంగలజనులు
నట్లే వారినెడఁబాయఁజాలక మరలిమరలి చూచుచుం దమతమనెలవుల కరిగిరి.
నందగోపాలుండు రామకృష్ణుగ్ర నేనాదులచే నర్చితుండై బంధురవాత్సల్యంబున
నాగోపాలకులంగూడి యందే కొన్నిదినంబులుండుటయు వసుదేవుండు మనో
రథమహార్థవంబుం దరించి సుహృదులుం దానుం బ్రియంబంది నందుని హస్తంబు
పట్టుకొని యిట్లనియె. ౬౦ 1978

శా. అన్నా! మానవకోటి కీశ్వరుఁడు స్నేహంబన్న పాశంబుఁ దా
నెన్నఁరాని నిజోరుశక్తియుతి నెఱ్ఱేమీఱరా నట్లుగా
విన్నాణంబున నేర్పఱింఁచె గద! యీశ్వరంబునం గీర్తిసం
ఘన్నుల్ శూరులు బల్కి వానిఁగొని త్రైంపంజాల రొక్కింతయున్. ౬౧ 1979

ఉ. జ్ఞానముచేత యోగిగణసత్తములైనను వానిఁ ద్రైంపఁగాఁ
బూన రశక్తులౌట నని శబ్ధిఁదలంచెద; నుత్తమోత్తముల్
గా నెఱివొప్పు మీరలు నొకం డొనరించిన మేలి దంచు నే
మే నెఱుంగఁజాల కిటులెట్టులొ గాలముపుచ్చు మాపయిన్. ౬౧౪ 1980

చ. ఉనిచినమైత్రి యిట్టిదని శ యూహనొనర్పఁ దరంబుగానిదౌ
నన నిక దానికీ బదు లిదంచు నొనర్పఁగలామె! దానికీ
డనఁ దగునద్ది యెద్దిగల శ దట్టులె యయును మైత్రియద్ది యిం
కను జెడకున్నదే పొగడఁగఁ దగియుండెడుఁగాదె యెప్పుడున్. ౬౨ 1981

మ. మును కంసక్షితిపబ్రువుం డొగి మముం శ బోనీక యేఁచంగ నే
పనికిఁ మే మసమర్థతం గనుటచే శ భద్రంబులన్ మీకుఁ జే
యను లేకుంటిమిగాదె యిప్పుడు ప్రభూశతైశ్వర్యగర్వాంధతం
గనులంగానఁగఁ జాల మేరినయినం శ గానన్ సుహృత్సత్తమా! ౬౩ 1982

క. మీమేలుం బరికింపక, యీమెయి నున్నార మింతశయే మాచరితం;
బోమానద! యిల శ్రేయస్కాముల కీరాజ్యభూరిశంపద లెప్పుడున్. ౬౩౪

ఆ. కలుగ కుండుఁగాక! శ కన్నుగానక దాన, సాధుజనుల బంధుజనుల నతఁడు
గానకుండు; ననుచు శ గాఢసౌహృదమున, మనసు విన్నఁబోవ శ మాటరాక.

క. ఆనకదుందుభి తత్కృత,మౌ నుపకారము స్మరించి శ యక్షియుగము పై
పైసీటు గ్రమ్మఁ జింతం, గానం జేయంగ నేడ్చె శ గడు నాతురుండై. ౬౪1 1985

ఉ. నందుఁడు మిత్రవర్యుండె యశనందగు కృష్ణునితండ్రి కట్లెగో
విందునకున్ బ్రలంబుడను శ వీరునిజంపిన రామమూర్తి కా
నందముఁగూర్చుచుం బ్రతిదిశనంబుఁ బ్రయాణముచేయుచున్ సుహృ
ద్భృందము లిప్పు మానుడని శ యెంతయు వేడగ నాదరించుచున్. ౬౪౪ 1986

క. నేడని రేపని పయనం, బూడనిబాడంగ యదువు శ లొప్పుగఁజేయన్
మూఁడునెలల్ నివసించెను, దోడం జరియించు సుతులతో త్షణ మట్టుల్. ౬౬

సీ. అంతట వసుదేవుఁ శ డాయుగ్ర నేనుండు కృష్ణోద్ధవులు హలి శ యింకఁగల్గు
ను త్తమబంధువు శ లొప్పుగ మేలగు నాభరణమ్ముల శ నంబరముల
బహుపరిచ్ఛదములఁ శ బారిబర్హంబుగ నిచ్చి కామితములనెల్లఁ గూర్చి
సాగనంపఁగ బంధుసమితితో గోపాలకులతోడ నానందుఁ శ డెలమి మిగులఁ

వ.

తే. బయనమై పోయె; నందగోపకులు వారి
వనితలు ముకుందచరణాంబుభవ యుగమున
మనసు లెంతయుఁ దవిలియుండ నెటు వాని
మరలుపం జాల కేగిరి శ మధుర కెట్లొ. ౬౯

1988

[తే. పాండవులు కుంతియును బ్రీతిఁబడ నేత్రుఁడనుమతింపఁగ నేత్రములందు బాష్ప
వారినిండ డగ్గు త్తికఁ శ బలుకురామి, జనిరి స్వపురంబునకు బంధుజనులగూడి.]

వ. ఇట్లుబంధువు లెల్లఁ బయనముచేయ వానకాలం బాసన్నమగుట యెఱింగి
హరిదేవతలగు యాదవులెల్ల ద్వారకానగరంబునకుం జని యందుఁ గలవారల
కెల్లఁ దీర్థయాత్ర యందుసాగిన వసుదేవుని యజ్ఞానుష్ఠానము సుహృజ్ఞనదర్శనము
లోనగు గాథలం దెలియంజేసి రంత. ౭౦

1990

ఎ ను బ ది యై ద వ య థ్యా య ము.

చ. అని హరిశక్తితెల్పుఁ దగునాచరితంబు వచించి యాశుకుం
డనియె మహితలేశ! యిడ శ నవ్వలిదౌ హరిసచ్చరిత్రమున్
విను మొకనాఁడు రాముఁడును శ వెన్నుఁడు వచ్చి యడంకువన్ దమం
తన యభివాదనంబులఁ బడంబులఁ బూజలఁ దన్వఁ దండ్రీయున్. ౪

1991

చ. పరమముదంబునన్ సుతుల శ భవ్యగుణాకరు లంచు మెచ్చుకొం
చురుతరతత్ప్రభావముల శ నొప్పుగఁ దెల్పు మునీంద్రవాక్కులన్
నిరుపమతత్పరాక్రమము శ నెమ్మదిఁ జక్కఁదలంచి వారినా
దరమునఁ జేరఁబిల్చి వితఱతం బగునాశయమొప్ప నిట్లనున్. ౨

1992

సీ. శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! శ సిద్ధయోగీశ్వరా! సంకర్షణా! మహాసత్త్వ! యోస
నాతనా! మీర లీభూతలమునకుఁ బ్రధానపూరుషు లని శ నే నెఱుఁగుదు
నీజగం దెవనియం శ దెవనిచే నెవ్వని సాధనత్వంబునఁ శ ఒక్క నెవని
వలన, నెవరికొఱ శ కలదు నెవ్వనిదయి యెట్టికర్తంబుగ శ నెట్టిదగుచు

క.

తే. నేర్పడునొ యట్టిదానికి శ నెల్లఁ గార
ణమయి తగుచును భోక్తృభోగ్యముల కరయ

క.

గా నియామకుడగుచు నశుండతేజః

డైన యీశ్వరుడవు నీవె యగుదువుగద! ౪

1993

వ. అథోక్షజా! యిట్లు నానాప్రకారంబులఁ బ్రపంచమును సృజించి యాత్మేచ్ఛం జేసి యందుఁ బ్రవేశించి ప్రాణం బనంజనుక్రియాశక్తిచేతను జీవుండనంజను జ్ఞానశక్తిచేతను భరింతువు. విశ్వమ్ములఁ బుట్టించు ప్రకృతిముఖ్యంబులగు శక్తులన్నియుఁ బరతంత్రత్వంబును, బరస్పరవిసదృశత్వంబును గారణంబులుగాఁగా నాత్మశక్తులే యగు. ప్రకృతి లోనగు వానివ్యాపారంబు చేష్టామాత్రంబ కాని శక్తిగాదు. చంద్రునికాంతియు, నగ్ని తేజంబును, సూర్యునిప్రభయు, నక్షత్ర తటిల్లతల స్ఫురణసత్తయు, బర్వతములస్థిరతయు, భూమియాధారత్వగంధములును, జలముల తర్పణప్రాణనంబులు, నాజలములును, రసంబు నీవేయగుదువు. దేవాదిదేవా! వాయువు నోజస్సహచేష్టాగతులు నీవ యగుదువు. దిక్కులును, వానియవకాశంబు నీవకాదే? ఆకాశంబును, దదాశ్రయంబగు స్ఫోటంబు నీవే? నాదము, వర్ణ, మోంకారము, నాకృతిపృథక్కరణంబగు వైఖరియు నీవేయగుదువు. మఱియు నింద్రియములవిషయప్రకాశనశక్తియు, దదధిష్ఠాతృదేవతలును, దదధిష్ఠానశక్తియు, బుద్ధిధర్మంబులగువ్యవసాయప్రతిసంధానశక్తులును, భూతకారణంబగు తామసాహంకారమ్ము నీవే? మహత్తా! ఇంద్రియకారణంబగు రాజసాహంకారము నీవే? దేవకారణం బగుసాత్వికాహంకారమును, జీవసంసారకారణంబగు ప్రధానమును నీవేయగుదువు. పరమేశ్వరా! ఘటకటకకుండలాదివికారద్రవ్యములు నశించినను మృత్తికాసువర్ణాది ప్రకృతిద్రవ్యము నిత్యముగ నుండులాగున నీభావములన్నియు నశించినను నీవు శాశ్వతుండవై విలసిల్లుదువు. సత్త్వరజస్తమోగుణంబులును వానివృత్తులును బరబ్రహ్మస్వరూపుడ వగునీయందు యోగమాయాకల్పితంబులు. కాబట్టి నీభావములు మిథ్యాభూతంబులేయయ్య వికల్పంబు లగుచు నీలోపలం బ్రతీతిమాత్రంబునం దోచుచుండు. నీవును వీనిలోనం గారణత్వమున ననుగతుడ వగుదువు. అంతియకాని పరమార్థదర్శనమున వికల్పరహితు డవగునీవే శేషింతువు. నిష్ప్రపంచంబగు నీసూక్ష్మగతిం దెలియంజాలక యవిద్యాంసులు కర్మముల గుణప్రవాహంబున సంసరింతురు. యాదృచ్ఛికంబుగా దుర్లభంబగు సన్తనుష్యజన్తముం గాంచియు నీమాయవలన నాత్మార్థమున నేమటుచు నింత కాలము వ్యర్థముగఁబుచ్చితిని. వీడు నేను నాయది యనుదేహసంబంధిపుత్రాది విషయకస్నేహపాశముల నీవీజగంబులను బంధింతు వనిపలికి మఱియు నిట్లనియె.

క. ధరణీభరము హరింపఁగ, ధరణీశుల రూపుమాపఁ ౩ దలఁచి మహిమముం గరముఁ గనంబడనీ కవ,తరించితిరి మీరు మాయ ౩ తా నొడఁగూడన్. ౧౭౪

క. అరయఁగఁ బ్రధానపురుషేశ్వరు లగుదురు గాని యాత్మభవు లీనా కే

- వరుసం గా రీవిషయము, హరి; నీవే చెప్పితివి గదా! యొకచోటన్. ౧౮ 1996
- తే. ఆ ర్తబాంధవ! యాపన్నుశలైన వారి, కమరుసంసారభయము నోయ్యమునఁబాపు
నీపదాబ్జయుగమ్మును శ నేను భక్తి, నాశ్రయించితిఁ గాపాడవయ్య నన్ను. ౧౯౫
- చ. తనువున నాత్మబుద్ధియును శ దద్విషయంబునఁ బుత్రబుద్ధియున్
గని యిట నింతదాఁక మదిఁ శ గాంచినయీవిషయైకతృప్తి యో
వనరుహనేత్ర! చాలు నిటువంటిది వేటొకఁ డుండఁబోదు నే
ర్పున భవకూపమందుఁ బడఁద్రోయఁగఁ గావునఁ జాలు నిద్దియున్. ౧౯
- తే. ప్రతియుగంబున నాత్మధర్మంబుఁ గావ
మాకుఁ గొడుకుగ జన్తించు శ నీకడింది
విషయ మానాఁడు సూతికావేశమునను
నీవె వచియించినాడవు శ గావె కృష్ణ! ౧౯౫ 1999
- మ. సురమార్గం బటులే యసంగుడవుగా శ శోభిల్లుచున్ నీవె యీ
శ్వర! నానాతనువుల్ ధరించుచును వే శ వానిం గ్రియాంతంబునన్
బరివర్జించుచు నుండు వెల్లయెడలన్ శ వ్యాపించు నీదై మహ
త్తరమై యొప్పు విభూతిమాయ నెటుగన్ శ దత్వాత్త! శక్యంబొకో! ౨౦ 2000
- చ. అని వసుదేవుఁ డివ్విధి మహామతి నెంచి వచింపఁ జక్కఁగా
విని వనజాయతేక్షణుఁడు శ విష్ణువు దండ్రినిఁగాంచి యెంతయున్
వినయవినముఁడై స్థితము శ వింతగ మోమునఁ గన్నడంగ ని
ట్లనియె మృదూక్తు లుల్లసిలునట్లుగ; నోజనకా! మహామతీ! ౨౧ 2001
- చ. సుతులను మమ్ముఁగూర్చి యిటు శ శుభ్రతమాయతత త్వ సారవా
క్తతి నుపదేశ మిచ్చితిరి; శ ధన్యుల మైతిమి; సర్వవేదస
మృతమగు నద్ది; యార్య! యొకమాట వినందగు; నేను మీర లీ
హితమతి నాదునగ్రజుఁడు శ నీపురవాసులుఁ జక్క నెంచినన్. ౨౨ 2002
- క. స్థావరజంగమ రూపం, బౌవిశ్వం బిదియు బ్రహ్మమగు నని మది సం
భావింపం దగియుండును, భూవావ్యాకాశముఖ్యభూత వరంబుల్. ౨౩
- వ ఘటాదిభౌతికపదార్థంబుల నావిర్భావతిరోభావంబుల బహుభంగులం దోచు
చందంబున నద్వితీయుండును, స్వప్రకాశుండును, ¹నిత్యం డన్యుండు నిర్గుణుండు
నగునాత్మయు నాత్మసృష్టములగు గుణంబులచేతఁ దత్కృతదేహంబులందు బహు
ప్రకారంబులం దోచుచు నావిర్భావతిరోభావాల్పత్వానల్పత్వైకత్వ నానా
త్వంబులఁ గాంచు నని భగవంతుఁడు బోధించిన వసుదేవుం డాకర్షించి భేద
బుద్ధిం దొలంగి సంప్రీతచేతస్కుండై మిన్నకుండెనంత. ౨౬ 2004

1 "నిత్యోఽనోఽనిర్గుణో గుడైః" అని మూలము. "అన్యః ఆన్యత్వేన" అని వ్యాఖ్య.

— రామకృష్ణులు తల్లికి మృతపుత్రులనుజూపుట. —

సీ. ఒకనాడు సుగుణాలి శ నొప్పినదేవకి సర్వదేవాత్మయై శ యమజనించి
నదిగాన దనపుత్రు శ లాదృతి గురునకు మృతపుత్రుకుని దెచ్చి శ యిచ్చిరనుట
విని విస్తయంబంది శ మును కంసుఁ డదయుండై చంపిన తొలి తనుజునికరంబుఁ
దలఁచుకొంచును దుఃఖిసలిలంబు లతుల నిండియుండఁగ రాముని హరిఁ బిలిచి

తే. దైన్య మొప్పుగ నిట్లనుదలచ నెట్లు, తగనియాత్మ చెలంగు నోరధన్యమూర్తి!
రామ! శ్రీరామ! యోగీశ్వర ప్రభూ! వ, నరుహలోచన! కృష్ణ కృష్ణ పరమేశ.

చ. మనసులఁ దోచినట్లు బహుమానముమీఱఁగ సంచరించుచున్
మునిమతమైన శాస్త్రతతిఁ బూనికమీఱఁగ దాటికాల మొ
య్యనఁ దమనత్వముం జెటువ నారయ భూమికి భారభూతులే
యనఁదగియున్న భూవిభుల శ నందఱఁ గూల్పఁగ మీర లిర్వురున్. ౨౯౪ 2006

తే. జగములన్ సృష్టిచేసెడు శ సరసిజభవ
పూగమున కీశులై యాదిపూరుషు లగు
మీరు నాగర్భమునఁబుట్టినార లంచు
నే నెఱుంగుదు మున్ను నీయెడను మదిని. 30

2007

వ. ఎవ్వనియంశాంశాంశభాగమున విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయంబు లగుచుండు నట్టి నిన్ను
శరణుచొచ్చితిని. గురువునానతిఁ జిరకాలమునకు మున్నే మృతినొందిన తత్కు
మారుం దెచ్చి గురువర్యునకు గురుదక్షిణ యర్పించితిరి. అట్లే కంసునిచే హతు
లగు నాప్రభమకుమారుల మీమూలమునం జూడఁగోరియున్న దాన యోగీశ్వ
రేశ్వరులుగాన నీనావాంఛితంబుఁ దీర్పందగునని దేవకిదేవి పలుకుటయు. 33

చ. జనని మనోరథం బెఱిగి శ చయ్యన వారలు యోగమాయనుం
గొని సుతలంబుఁజేరి; రటఁ శ గూర్చి వసించెడు దైత్యనాయకుం
డనుపమశక్తిరాజితుఁడు శ నొ బలివిశ్వగణాత్మభూతులై
తనకుఁ బ్రియంబు గూర్పఁదగు శ దైవములై తగు రామకృష్ణులన్. 3౪౪ 2009

చ. కనుఁగొని వారిదర్శన ముఖండమనగప్రమదంబుగూర్పది
గ్గనఁ బరివారయుక్తుడయి శ గాఢతరం బగుభక్తి లేచి వం
దన మొనరించి పీఠములఁ శ దప్తసువర్ణమయంబులన్ సుఖం
బున వసియింపఁజేసి పదముల గడిగెన్ సలిలంబులన్ విధిన్. 3౪౫ 2010

క. కమలజముఖులకుఁ దత్పద, కమలంబులఁ గడిగినట్టి శ కమలములు శుచి
త్వముఁ గూర్చుగాదె వానిని, దమవారింగూడి తలనుధరియించె దమిన్. 3౪౬

సీ. ఉత్తమాంబరముల శ నుగుతరాభరణాలి ననులేపనముల మాళ్యముల ధూప
దీపాదులకు మఱిదివ్యామృతోపమభక్త్యభక్షణమునబహువిధములఁ

బూజించి తనకులమును ధనంబును దన్ను నర్పించి ప్రేమార్ద్రమైన చిత్తమున భగవత్పదవనరుహంబుల మాటిమాటికిఁ దలఁచిసమృద్ధముఁ బొంగఁ

తే. గనుల నానందజలములు ॥ గ్రమ్ముచుండ
బహుళరోమాంచములు మేనఁ ॥ బర్వ గర్భ
దస్వరంబున నిటుపల్కెఁ ॥ దత్పరతను
సకలలోకాధినాయకా! ॥ చక్రహస్త! 3౮

2012

వ. అనంతుడై, ఫణైకదేశమున విశ్వమును ధరించు నీకునమస్కారము. జగద్విధాతయై సదానందరూపుడై, సాంఖ్యయోగవితానస్వరూపుడై పరమాత్మయగు నీకువందనము. మీదర్శనము భూతములకుఁ బరమదుర్లభంబయ్యు సాధువులకు సులభంబగు. కావుననే రజస్తమస్వస్వభావులగు మాకు యాదృచ్ఛికంబుగ అభింఛె. దైత్యదానవ గంధర్వులు సిద్ధవిద్యాధరచారణులు యక్షరక్షగిషికాచంబులు భూతప్రమథనాయకులు మేమును శాస్త్రగమ్యుండవై శుద్ధసత్త్వ ధాముఁడు ననందగునీయందు నిత్యవైరముం బాటించి భవదీయసాలోక్యాదిసాత్త్వత్వములం గాంచిరి. సంసారకారణంబు భావంజేకదా.* నిర్భరవైరంబునం బుట్టిన భక్తింజేసి శిశుపాలాదులు కొందఱును, గామంబునంజేసి గోపికాదులు కొందఱును నీకుసన్నిహితులై నట్లు సత్వావిష్టులగు దేవాదులు కారు. యోగేశ్వరేశ్వరా! యోగేశ్వరులుంగూడ నిది యిట్టులని నీయోగమాయనెఱుంగనేరరు. ఇంక మావంటివారలం జెప్పుకొననేటికని పలికి మఱియు నిట్లనియె. ౪౪ 2013

సీ. కంజాతనేత్ర! నిశ్కాములకుంగూడ సంమృగ్యమైన నీచరణపద్మముల యాశ్రయముకంటె ॥ దలఁచు నన్యంబయి యాలయంబను పేరనమరునంధకారావృతంబగు ॥ కఠినకూపముఁ బాసి సాధువిశ్వమునకు ॥ శరణములగు తరువులమొదటఁ దగద్దయు నివాసముచేసి తమయంత రాలినశవిమలఫలము

తే. ఖములచే దేహయాత్రను ॥ గడపుకొనుచు
శాంతిసూనుచు నొకడనే ॥ సర్వసఖుల
గూడియేఁ జరియింప నాకుఁ గృపమీఱ
ననుమతి నొసంగుమా? కృష్ణ! ॥ యమరవంద్య! ౪౫

2014

క. పరమేశ! సకలజీవేశ్వర! మాకుం బనియొసంగి ॥ సరగునఁ బాసోత్కరములఁ దొలఁగింపుము నీ, పరమాజ్ఞను దలధరించి ॥ భక్తి వెలయఁగన్.
ఆ. సంచరించు పురుషసత్తమునకు విధి, బంధనము నిషేధబంధనమ్ము
వదలి పోవు ననిన ॥ భగవంతుఁ డవ్వాసు, దేవుఁ డిట్టు లనియె ॥ భావమలర.

* “కేచనోద్బుద్ధవైరేణ భక్త్యాకేచన కామతః, నతథాసత్త్వసంరథా స్సన్నికృష్టా మృతాదయః” ౪౩ అని ఋషాలము. “కేచన చైద్యాదయః. కామతోభక్త్యా గోప్యాదయః”. అని వ్యాఖ్య.

- క. స్వాయంభువుమన్వంతర, మేయెడఁ దగియుండె నప్పుడే మునినాథుం
డై యలరు మరీచికి నూ,ర్ణాయోషారత్నమునఁ దనయపట్కు మొగిన్. ౮౬౪
- క. జనియించి రట్టియమరులు, వనజాసను స్వాత్మజయయిఁ శ వాసి మిగులఁ గాం
చినయట్టి సరస్వతివాం,ఛను గూడంగోరువాని శ జాల్పునిఁ గనుచున్. ౮౭ 2018
- తే. పరిహసించిరి; తద్దుష్టభావముననె, యసురయోనిని బొంది రక్తయ్యదనునందె
పుట్టిరి హిరణ్యకశిపునిఁపుత్రు లగుచు, వారినే యోగమాయ యభంగశక్తి.
- క. కొనివచ్చి దేవకీ కు,క్షిని జేర్చెను వార లంతఁ శ జెచ్చెట జననం
బునుగాంచి కంసహతులై, చనుదెంచిరి నీదుకడకు శ సద్భక్తవరా! ౮౮ 2020
- క. నీకడనున్న వా రిపుడు శ నిర్భరశోకపరితచిత్త యై
యేకరణిం దదంతము నశదేవిధిఁ గానఁగలేక తల్లి మ
మ్మోకరుణాధ్య! పంపఁగ మహోద్యమ మూనియె వచ్చినార మా
శోకము దీర్ప నామెతోలిసూనులఁ దోడ్కొని పోవు కోర్కితోన్. ౮౯ 2021
- వ. స్వరుఁ, డుద్గీధుండు, పరిష్వంగుండు, పతంగుండు, తుద్రభృత్తు, ఘృణియు
నను నీయాటుగును మత్ప్రసాదమున శాపసంతాపంబుఁబాసి సద్గతింగాంతు
రని పలికిన నాబలిచక్రవర్తియు వారి నర్పించుచు నవ్విధంబున నొసంగె.
సోదరు లంత వారిందోడ్కొని ద్వారకానగరంబున కరుదెంచి తల్లికి నివేదించి
రంత. ౯౦ 2022
- చ. తనయులఁ గాంచి స్నేహమునఁ శ దత్తుణమే చనుజంట చేఁపఁ గై
కొని తమిఁ గొంగిలించుకొని శ గ్రుచ్చి తొడన్ వసియింపజేసి చ
క్కని తల మూయకొంచు వడిఁ శ గాతెడుపాల్గుడువంగఁ జేసి లో
కనిచయస్పష్టిహేతువయి శ క్రాలెడు శ్రీహరిమాయ కప్పఁగన్. ౯౩౪ 2023
- క. సమ్మోదముగాంచెను; వా,రమ్మాధవపీతశిష్టమగు పయసుఁ గడున్
నెమ్మనము లలరఁ ద్రావియు, సమ్మదమున హరిశరీరసంస్పర్శమున్. ౯౪౪ 2024
- క. పలుమటు గాంచియు నాపు,త్రులు నాత్మజ్ఞానయుక్తితోఁ గృష్ణునకున్
హలికిఁ దలిదండ్రులకుఁ గర,ములు మోడ్చి నమస్కరించి శ భూతాళిగనన్. ౯౪౫
- క. సురధామ మొంది; రంతటఁ, జిరకాలము క్రింద మృతినీజెందిన పుత్రో
త్కర మేతెంచుట పోవుట, పరికించి సువిస్తయంబు శ పర్వఁగ మదిలోన్. ౯౬
- తే. దేవకీదేవి యదియెల్లఁ శ బావనతమ
విష్ణుమాయాప్రభావమే శ వేటుగాద
టంచుఁ దలఁచె; ననంతవీర్యముననలగు
నట్టి పరమాత్మ శ్రీకృష్ణఁ శ డగనియందా. ౯౭ 2027
- క. జనరించిన యద్భుతకా,ర్యనిచయ మెంతేని గలదు శ రాజేంద్ర! యం

చును శుకయోగివరుం డొగి, వినిపించుట సూతమునియు శ వేడ్క మునులకున్.
 సీ. తెలిపి యారీతిని శ బలికె నోమునులార! నిర్మలకీర్తియకా శ నీరజాక్షు
 చరిత మీయది యెన్న శ జగదఘహర మగు సద్భక్తకర్ణైకశచారుభూష
 ణమగు సుఖావహ శ మమలాత్మవిజ్ఞానదము నగు; వ్యాసపుత్రవర వర్ణి
 తమగు నిద్దాని నాదరమున నెవ్వండు వినునొ వేటొకరికి శ వేడ్కమీఱఁ
 తే. దెలుపునో వాఁడు హరియందు శ దృఢముగ మది
 నిలిపి భయరహితంబయి శ నిర్మలమగు
 తత్పదముఁ బొందు నని తెల్పి శ తా నిమిలి
 తాక్షుఁడయి యుండె; నంత నాయవనివిభుఁడు. ౧౯ 2029

ఎ ను బ ది యా ట వ య థ్యా య ము.

— సు భ ద్రా క ల్యా ణ ము. —

- చ. విని శుకయోగిచంద్రుఁ గని శ వేగమ యిట్లని ప్రశ్న మొప్పఁజే
 సెను బలభద్రకృష్ణులకుఁ శ జెల్లెలు నాజనకాంబయకా సుభ
 ద్రను మునినాథ! ¹యద్భుతుఁడు శ తాను వరించె వివాహమయ్యె నె
 ట్లని వినఁగోర్కి యయ్యె నన శ నాశుకయోగి వచించె నివ్విధిన్ ౧ 2030
- మ. వినవయ్యా! విజయుండు తీర్థముల నేరింపంగ లోనెంచి భూ
 మిని సంచారముచేయుచున్ గనుచు మేలత్తేలంచుఁ గీర్తించుచున్
 జనుచున్ వెడ్కఁ బ్రభాసతీర్థవరమున్ శ జక్కంగ దర్శించి యా
 త్మను దా నెంచెను మాతులాత్మజ సుభద్రా భద్రచారిత్రనున్. ౨ 2031
౩. తక్కుంగల వారలపలు, కొక్కటియుం గొనక రాముఁ శ డుద్యమమునఁ దా
 నొక్కఁడె దుర్యోధనునకు, నక్కన్నియ నీయఁదలఁచె శ ననియన్ వినియెన్. ౨౪
- ఉ. మాతులపుత్రి నెట్లయిన శ మానక తాఁ బడయంగఁ గోరికం
 జేతము పొంగ రాముఁ డటఁ శ జేయుప్రయత్నము నిష్ఫలంబుగా
 నీతటిఁ జేయనొ ననుచు శ నెంచి త్రిదండిగ నొప్పుభిక్షువై
 యాతతరూపగోపనము శ నద్భుతశక్తి నొనర్చుచున్ జనెన్. ౩ 2033
- క. తనకార్యము సాధింపంగను బూనియె యందు వార్షికములను భ్యాసిం
 గను నెలలునాల్గు నివసి, చెను బోరులు తన్నుఁ బూజఁచే దనుపంగన్. 3౪
- క. ఈతం డిట్టిండనుచుం, జేతమునం దెన్ననట్టి శ శ్రీరాముండున్
 బ్రీతిమెయిం బూజించె మ, హతిథియని నమ్మి విధిగ శ నతిభక్తమెయిన్. ౪ 2035

1 “యథోపయోగే విజయో యా మమాసీ త్పితామహీ” అని మూలము. 2 “దుర్యోధనాయ
 రామస్తాం దామ్యసీతీ నచాపరే” అని మూలము.

- చ. బలుఁ డొకనాఁడు గేహమును శ బావనమా నటుచేయుఁడంచు ని
ముల యతివర్య నాకపటమూర్తి నెటుంగక వేడి శ్రద్ధచే
నిలయముఁ జేర్చి భైర్యమిడ శ నెమ్మి భుజించెను సంయమిండుఁడై
వెలసినయర్జునుండు మది శ వింత గదా యిది యంచు నెంచుచున్. ౫ 2036
- *ఉ. వీరవతంసచి త్తముల శ వేడుక నిట్టటు లూఁగులాడఁగాఁ
జారుతరాంగసంగతిని శ జాణతనంబునఁ జేయు కన్య కా
కారమహార్హ రత్నము నోగాదిగఁ గాంచుచు నేత్రకంజముల్
భూరితరంపుఁబ్రీతిమెయిఁ శ బొంకముగా వికసిల్ల నల్లనన్. ౫౪ 2037
- ఉ. జవ్వనులందు మిన్నయగు శ త్వాస్థలి నూతనసృష్టియా నిదే
యివ్వనితావతంస మొకఁడే లభియించినఁ జాలదే సుఖం
బవ్వల వేటొకండు గలదంచుఁ దలంపఁగనొనె యంచు లో
జవ్వనిపై విరాళిగొని శ స్వాంతము నిల్పెఁ గలంగుచున్ గడున్. ౬ 2038
- ఉ. ముద్దులగుమ్మ యామె ననఁబోడులమె త్తని మానసంబులం
దద్దిర! సమ్మదామృతము శ హరితరంబుగ నిండఁజేయుచున్
ముద్దుఁడువోలె నున్న యలఁమోసపుసంయమిఁ గుంతెసూను న
ట్లోద్దికఁ గాంచి కన్గొనల శ నొప్పెడు సిగ్గున సుంత నవ్వుచున్. ౭ 2039
- ఉ. ఆనవమోహనాంగుపయి శ నాత్మహృదక్షిసరోజయుగ్గమున్
బూనికమీఱి నిల్పి పతిబుద్ధిఁ జెలంగినదయ్యె నిట్టు లా
మానిని మోహనాంగుఁడును శ మాననికోర్కులనుండి; రాప్యథా
సూనుఁడు నన్నుమిన్నయయి శ శోభిలునట్టి సుభద్ర నెంతయున్. ౭౪ 2040
- చ. మదిని దలంచుకొంచు నొకఁమాడ్కి మరల్పఁగ రాక యెప్పుడున్
గదురునితాంతకామమున శ గాఢతరం బగుతాప మొందుచున్
మదవతి సంగ్రహించి చనుఁమార్గ మదెయ్యదొ యంచు నెంచుచుం
టఁ దనకు రామముఖ్యులు కడంగి యొనర్చుదునట్టి పూజలన్. ౮ 2041
- తే. సుంతయేఁ గాంచఁ డయ్యెను శ సుఖ మతండు;
దైవయోగంబునంజేసి శ తానె వచ్చె
దేవతోత్సవ మొక్కండు శ భావిసత్ఫ
లమును సూచించుచున్; దుములముగ నపుడు. ౮౪ 2042
- ఉ. యాదవులెల్లఁ బత్తినము శ యాత్రనుజూడఁగ వెల్వడంగ స
మ్మోదమునన్ సుభద్ర రథమున్ వడిసిక్కి పురైకభూరిదు

* "సోఽపశ్య త్తత్ర మహారీం కన్యాం వీరమనోహరాం, ప్రీత్యుత్పల్లక్షణా భస్యాం భావతు
ర్థా మనోదధే" అని మూలము.

గ్రాదిమతోరణస్థలము శ నల్లన దాఁటెడు నంతలో నరుం

డాదిమపూరుమానుమతి శ నంతకుఁ బూర్వమె పొందియుండుటన్. ౯ 2043

క. దేవకియున్ వసుదేవుఁడు, భావము లలరంగ మంచితబంధుత్వమె యా
నీవిజయున కిచ్చుటయని, శ్రీవిభునాశయమె తారు శ చెందియు నుంటన్. ౯

చ. సమయ మిదే యటంచు హరిసంజ్ఞను దెల్పుట వేగపోయి యా
కమలద శేషణ్ బలిమి శ గైకొనిపోయె; మహారథుం డతం
డమరపతిప్రద త్తమగు శ నాపెనుచాపము గాండివంబు స
జ్యముగ నొనర్చి స్యందనమునందుఁ జెలంగుచు వేడ్కమీఱఁగన్. ౯౪ 2015

మహాస్రగ్ధరః—

ఇదియేమో హేతువా నంతచితని బలిమి నెఱ్ఱేని పోనీకపట్టం

గఁ దగుంగా యంచు శూరుల్ శ కదిసి నలుగడల్ శ గానరాకుండఁ మూఁగన్
మదినెంతే బూన్కిమీఱన్ శ మదవతి కనియాశత్తన్ ముదం బందుచుండన్
బ్రదరంబుల్ గూర్చి వైవన్ శ బరుగిడిరి భటుల్ శ పంతముల్ వీడి యార్తిన్.

ఉ. వారలపాటుగాంచి యదువర్యులు బిట్టుగ మొట్టపెట్టఁగా
భూరిమృగాళినుండి మృగభూపతి స్వాంశముఁ గొంచుబోవు న
ట్లారమణిన్ సుభద్రఁ గొని శ యర్జునుఁ దేగెను; వార్త యద్దిదు
ర్వారబలాధ్యుడైన బలభద్రుని కర్ణములం బొరంబడెన్. ౧౦౪ 2042

*చ. తనప్రియసోదరిన్ బలిమి శ దాఁ గొనిపోయెఁ బృథాసుతుండు నాఁ
వినఁబడినంత రాముఁ డెద శ భీతికరంబగు కోపమూనెఁ బె
ల్చిన జలరాశిపర్వదినసంతతిఁ బొంగెడుమాడ్కి; నట్టులే
వనరుహనాభుఁ డాగ్రహము శ స్వాంతమునం గనఁడయ్యె సుంతయున్. ౧౧

ఉ. అంతియగాక మిత్రయుతుడై చని రాముని పాదయుగ్మ మ
త్యంతరుడగ్ని యాట వినయంబలరారగఁ బట్టుకొన్న దు
ర్దాంతపరాక్రముండయియుఁ శ దమ్మునిభక్తికి సంతసించి వే
శాంతి వహించె నాహలియుఁ శ జక్రధరుండును బొంగె నంతటన్. ౧౧ 2049

చ. హలధరుఁ డాసహోదరికి శ నాయమనాభున కెంతో సమ్మదం
బలరంగఁ బారిబర్హముల శ నర్హములేని విభూషణప్రజం
బుల హయభద్రదంతిరథసృంజములన్ మఱి దాసికాజనం
బులఁ బనిపెన్; యదూద్వహులు శ మోదమునొందిరి బంధుకోటులున్. ౧౨

* “తచ్చృత్యా ఘభితోరామః పర్వణీవ మహార్హవః, గృహీతపాదః కృష్ణేన మహృద్భి శ్చాన్య
కాన్యక” అని మూలము.

శ్రీహరి శ్రుతదేవమిథిలాధిపతుల ననుగ్రహించుట. ౧౧

- క. అని యీవిధి హరిచరితం, బును బల్కి శుకాఖ్యయోగిశుంగవుఁ డింకన్
వినిపింతు హరియనుగ్రహ, మును బొందిన వారిచరితమును రాజేంద్రా! ౧౨
- మ. శ్రుతదేవుండను విప్రసత్తముఁడు కృష్ణుఁ డభక్తి ధ్యానించి యే
యితరార్థంబును గోరకుండ నిసుమంఠేఁ గోర్కీలేకుంటఁ బూ
ర్ణతఁ బెంపొందుచు నుండె శాంతియనుసద్యవ్యంబె సాయంబుగా
నతఁడౌ సత్కవి తృప్తిచెందనిమదిన్ ౧౩ 2052
- క. ఆతఁడు మిథిలానగరం, బే తనకున్ వసతిగాఁగ ౧ నెనఁగు విదేహ
ఖ్యాతవిషయమ్మనందున్, బూతచరిత్రం డతఁడు ౧ పూజ్యయశుఁడు నౌ. ౧౩
- సీ. అతఁడు గృహశ్రమమందునుండియు సుంతయేఁ బ్రయత్నముచేయకేసమయ
బుచ్చుచుఁ దనయంతఁబూజ్యభంగిని దైవవశమున దొరకినవస్తువితతి [ముఁ
చేతనె యతిథులఁ ౧ బ్రీతీసత్కృతులను దన్పుచుఁ దాఁ జేయఁదగినయట్టి
సత్క్రియలను విధిఁజక్కసాగించుచు నుండె; నావిప్రవశ్యుండు దేహ
- ఆ. యాత్ర సాగవలయు ౧ నంత యాహారంబు
బ్రతిదినంబు దైవవశత దొరక
వలయు ననుచుఁ గోరువాఁడు దానికి మించి
కోరఁ దెన్నఁదేని ౧ ధారణీశ! ౧౪ 2054
- చ. దొరకిన దానిచేత మదిఁ ౧ దుష్టిని గాంచుచు నర్హసత్క్రియౌ
త్కర ముచితంపుభంగిగనె ౧ తత్పరుడై యొనరించుచున్ వ్రజే
శ్వరచరణారవిందములఁ ౧ బాయనిభక్తిఁ జెలంగుచుండె; నో
ధరణిప! యావిదేహపతిదాంతుఁడు శాంతుఁడు నై యెసంగెడున్. ౧౫ 2055
- క. పేరున బహుశాశ్వుండని, భూరిప్రఖ్యాతిఁ గాంచె ౧ భూపాలుఁ డతం
డారయ జనకునిసంతతిఁ, జేరిన వాడంచు నెఱుఁగుఁగీతిపవరేణ్యా! ౧౫ 2056
- క. నిరహంభావుండై తగు,, నిరువురుఁ దన్నగరవాసులే యచ్చుతుప
త్సరసిజభక్తులె యాదుదు, హరి భగవంతుండు వారిశనాదృతిఁ బ్రోచన్. ౧౬
- చ. మనసున నెంచి విప్రవరు ౧ మైథిలునిం గనఁబోన నెంచుటన్
గనుఁగొని దారుకుండు ఘనశకాంచననిర్మితమౌ రథంబుఁ దె
చ్చినఁ దమినెక్కి మానియుతిఁ ౧ జెచ్చెఱు బోయెను; వామదేవుఁడన్
మునిపతియ త్రినారదులుపూజ్యచరిత్రుఁడు వ్యాసమానియున్. ౧౭ 2058
- సీ. భార్గవరామ గీష్పతులు కణ్వాసితు లరుణమైత్రేయులు ౧ చ్యవనముఖ్యు
లాకృష్ణుతో నేనునరిగితి మన్వలీ వార్త యాలింపు భూవరవరేణ్యా!
మార్గమం దందందుఁభార్గవాదిగ్రహములఁగూడి భాస్కరుం ౧ డలనునట్లు

మునివ రేణ్యులఁగూడిఁపుండరీకాతుండు చనుదేరఁగాఁ బౌరుషులును జనపద

తే. వాసులును హస్తముల నర్ఘ్యవస్తువులను

బట్టుకొని యెదురుగ వచ్చి శ భక్తి బూజ

చేసి; రానర్తమునఁ గురుక్షేత్రమందు

వంగపాంచాలములను ధనన్వవిషయమున. ౧౯

2059

వ. కుంతి మధుకేకయతోసలార్ణవముఖదేశంబులందును మఱియుఁ దక్కినదేశ

ములయందును గలపూరుషులును నారీమణులు నమూల్యపూజాద్రవ్యంబులం

గొని స్తేరవిలోకనంబుల సుస్థితంబులం జేలువారు నాశ్రీకృష్ణుని ముఖసరోజ

లావణ్యరసంబుం దమిదీఱ నేత్రములం గ్రోలి రంత. ౨౦

2060

క. లోకత్రయగురుఁ డగునా, శ్రీకృష్ణుఁడు తన్నుఁజూడఁ శ జేరినవారిన్

శ్రీకలితదృష్టులం గని, కైకొనియెన్ వారిపూజఁ శ గడుఁ దృప్తిమెయిన్. ౨౦౫

*క. వారలకన్నులఁ గ్రమ్మిన, భూరితరాజ్ఞానరూపమునఁ దగుధ్వాంతం

బారసి కరుణాదృష్టుల, శ్రీరమణుఁడు పోవఁజేసిశ్రేయంబొసఁగెన్. ౨౧ 2062

క. నరసురగీతంబు దిగం, తరసంవ్యాప్తంబు మిగులభవళం బశుభో

త్కరనిర్వాపణ దక్షము, పరమము నౌ స్వీయయశముఁబాగుగ వినుచున్. ౨౨

క. మెలమెల్లన మునిజనులం, గలిసి విదేహములఁ జేరెఁ శ గమలాతుఁడు మా

నులఁగూడి వచ్చెనని విని, యలరుచుఁ బౌరుషులును బల్లెలందలివారున్. ౨౨౫

చ. కరములఁ గాన్కలొప్పుఁ గొని శ కంజదళాతుని బూజనేయు నా

దరమునఁ బూజకుం దగు నుదారసువస్తువులన్ గ్రహించి వ

చ్చిరి తమిపాంగఁగా నెదురు శ శ్రీహరి నుత్తమచారుకీర్తి శ్రీ

వరు మును విన్నయమ్మునుల శ భక్తిభరంబునఁ గాంచి యంతటన్. ౨౩ 2065

చ. ప్రమదమునన్ హృదతులు తొరన్ వికసిల్లఁగ నంజలుల్ స్వశీ

ర్షములఁజెలంగ మ్రొక్కిరి; విశాలకృపం దము నుద్ధరింప లో

కములకు నెల్లఁ దా గురుఁడుగఁగా దగు శ్రీహరి వచ్చె నంచు న్యా

యమె యగు నిద్ది యంచు నెదలందుఁ దలంచిరి వార లెల్లరున్. ౨౩౫ 2066

క. శ్రుతదేవమైథిలులు శ్రీ, పతిపాదసరోజయుగళిఁ శ బడి; రంతట భూ

పతియున్ శ్రుతదేవుఁడు సం, హతాంజలులె యాచుమ్రొక్కియతిశయభక్తిన్.

చ. యదుకులనాథు నమ్మునులనందఱఁ బ్రీతిని నాతిథేయ మీ

సుదినమునందు నాగృహము శ శోభిలజేయుచుఁ గైకొనుం డటం

చుఁ దగినయట్టు లిద్దఱునుఁజొక్కపుభక్తిని వేడి; రంత న

బ్బదళవిలోచనుండు భగవంతుఁడు వారికిఁ బ్రీతిఁ గూర్పఁగన్. ౨౪ 2068

* “తేభ్య స్స వీక్షణవినష్టతమిప్రదృగ్భ్యః” అని మూలము.

- క. ఇరువుర యామంత్రణమును, సరిగానంగీకరించి శ సాధుమునులతో
నరిగెన్ వారిగృహంబుల, కిరువురు మోదంబునొంది శ కృతకృత్యులు నై. ౨౫౪
- మ. చని రవ్వారినిగూడి మాసదనమే శ సౌభాగ్యవంతంబు న
య్యె నటంచెంచిరి గాని వారెఱుగ రీవృత్తంబు శ్రీకృష్ణుఁ డె
చిన దేమంచు; దురాత్మకుల్ వినుటకే శ సిద్ధింపదో యట్టిపా
వనచారిత్రము గల్గుమౌనులును శ్రీవైకుంఠుఁడున్ వచ్చినన్. ౨౬౪ 2070
- చ. ధరణిపమాళి యాసనవతంసములందు వసింపజేసి భ
క్తిరతిని స్వీయసద్యశము శ దిక్కులమించెడువాఁడు గాన శ్రీ
హరిఁగని మోద మాత్మఁదగ శ నక్షుల హర్షజలంబునిండఁ ద
చ్చరణసరోజముల్ గడిగి శ సాధుకుటుంబముఁగూడి శ్రద్ధతోన్. ౨౭ 2071
- సీ. విశ్వపావనములన్ శ విఖ్యాతిఁ గాంచిన యాజలంబులఁ దలఁయందుఁ దాల్చి
గంధమాల్యాంబరాశకల్పకృష్ణాగురుధూపమ్ములను మఱి శ దీపముల మ
హర్ఘ్యగోవుషముల శ నర్హవిధానము నమరునట్లుగ నీశ్వరరాత్మకులను
వారలఁ బూజించె శ వార లాదృతిమీఱ నన్నంబుగుడిచిన శ యంతఁ దృప్తుఁ
- తే. దైన శ్రీహరి దివ్య పాదాంబుజములఁ
నంకభాగముఁ జేర్చి కొం శ చప్పు డల్ల
నల్లనొత్తుచు హర్షంబు శ వెల్లివిరియ
మృదుమధుర వాక్కులం బల్కె శ నిట్లు నృపుఁడు. ౩౦ 2072
- క. భూతాళి కంతరాత్మవు, చేతోభవజనక! కృష్ణ శ శ్రీహరి! కార్య
వ్రాతమునకు సాక్షివి సు, మ్మేతటి నీయంత నీవె శ యెసఁగుదు ప్రభలన్. ౩౦౪
- చ. అమలభవత్పదాబ్జముల శ నాత్మస్థరించుచు నున్నమాకు నో
కమలదళాక్ష! దర్శన ముఖండశుభప్రద మిచ్చినావు; ము
న్ను మధురవాక్య మొక్కపుడు శ నూత్నముదంబు నొసంగుదాని లో
కములకు మేలుగూర్పఁదగిఁ గ్రాలెడుదాని వచించితేకదా! ౩౧౪ 2074
- క. ఏకాంతభక్తులే నా, కేకరణిఁ దలంచిచూడ శ హితులె యగుదు రా
శ్రీకాంత యనంతుం డజుఁ, డాకరణిం గారు ప్రీతికర్షు లటంచున్. ౩౨ 2075
- క. ఆమాట సత్య మొనరిచి, తోమాధవ! మామకాక్షి శ యుగమునకున్ నీ
వీమాడ్కిఁ గాననైతివి, భూమిని నీమాత్ర మెఱుఁగుపురుషుం డెవఁడేన్. ౩౩
- క. తావక చరణాంభోజం, బేవిధమున విడువఁ డనుటయే నిక్కంబౌ
నోవిశ్వేశ! యకించను, త్తి నశగతచిత్తులైన శ యట్టిమునులకున్. ౩౩ 2077
- ఆ. అత్తడుండ వాడు శ వనతరించితి విల, యదగులంబునందు శ నతిభయభవ
తప్పులకు మహాగ్రతాపముఁ దొలఁగింప, జగదఘాళిహర నిజయశము హరి!

- క. వెలయించితి వోదేవా!, జలజాతా! నీకు నతివిసర మిదియే యి
ములఁ గైకొను దేవా! జగములకుఁ సుఖకారకుడగు న భూతేశునకున్. 38
- ఆ. శాంతతపము సలుపు న సాధుమానీంద్రున
కనుపమానమేధసనునకుఁ గృష్ణు
నకు మహాత్మునకును న నారాయణునకు వం
దనము లివిగొ దేవ!దయను గొనుచు. 39 2080
- క. అనుపమరుచిరానందా!, దినములు మఱికొన్ని నాదు న ధిష్ణ్యమున నీ
మునివరులతో వసించుచు, ఘనచరణసరోజ రేణుకణములచేతన్. 39 2081
- క. ఈ మా నిమిషంశమ్మును, భూమిని బావనతఁ గాంచునపోలికఁ జేయం
గా మిముఁ బ్రార్థించెద నం, చామిథిలాధీశుఁ డిట్టు న లభ్యర్థింపన్. 39 2032
- క. వీని లోకభావనుఁడు శ్రీ, వనజాతుఁడు మిథిలయందు న వసియించెడు న
వ్వనితలకుఁ బురుషులకుఁ జక్కని కల్యాణంబు గూర్చుకాంక్ష వసించెన్. 39 2032
- క. శ్రుతదేవ ద్విజవరుఁ డ,చ్యుతుఁ డాదృతి మునులతో స్వశుభసద్దమునన్
హితమతి విజయంచేయఁగఁ, గృతకృత్యుడనైతి ననుచు నెంచుచు భక్తిన్.
- చ. జనకమహీంద్రుఁడొక్క మునిసంతతికిఁ హరికిఁ యథార్హునం
దనములు సల్పి హర్షము నితాంతముపొంగ విదుల్బు చంబరం
బు నొడ లెటుంగకుండ నటుపొందుగ నృత్యముచేసె; నంత నొ
య్యనఁ దృణముఖ్యకల్పిత మహాసనముల్ పచరించి వానిపై. 39 2085
- తే. వారి నాసీనులంజేసి న భవ్యవచన
ములను స్వాగత మడిగి వారలచరణము
లను గళత్రముగూడి పావనజలములఁ
గడిగె; హర్షము పొంగ నాత్మసురుండు. 39 2086
- సీ. తనమనోరథము లెల్లను ఫలించినయట్లు తలపోయుచుం దదుదకములఁ గొని
భార్యను వంశంబు న వారిని స్నానముఁ జేయించి మఱి తనశీర్షమందుఁ
జల్లుకొనియె; నంత న సత్ఫలంబులు గంధపుష్పధూపాదికములగు వాని
వట్టివేళ్లను జేర్చినట్టి పావనతమశీతలామృతముల న భ్యాతమృగమ
- తే. దంబుఁ దులసియు దర్భలు న తామరలును
సత్వగుణవృద్ధిదాన్నంబుఁ న జక్క నొసఁగి
యింకఁ గలయుపచారమ్ము న లేమియు శ్రమ
ము గనకుండ నారాధించె న బూజ్యవతిని. 40 2087
- చ. ధరణిసురేంద్రుఁ డెంచె మది న ధామమయోగ్రమహాంధకూపకాం
తరమునయందుఁ ద్రెల్లి తగు న నాకు రమాధిపుతోడనుం, బరా

త్పరునకు నుండఁ జోటొసఁగు శ భవ్యమతుల్ దగి తీర్థరాశికి
శరణములైన యంఘ్రుల రజస్తతి నొప్పుమునీంద్రకోటితోన్. ౪౨

2088

క. కలిగెనొ సమాగమం బెట్టులు? చిత్ర మిదంచు లోఁ గగడుం బూనికమై
దలపోసె, నంత సుఖముగ, జలజాక్షముఖుల్ భుజించి శ సంతృప్తి తగన్. ౪౨౪

క. తమతమపీఠమ్ముల నుండ మహిదేవుండు పద్మనాభునిఁ దనగే
హమునకు వచ్చిన కరుణా, సమగ్రునిం జేరి తనదుసాధ్వియు సుతులున్. ౪౩

క. తనరక్షణమున నొప్పిన, జనులును దన్ననుసరింపఁ శ జరణయుగము మె
ల్లనఁ బుడుకుచు నిట్లనియెన్, వనజాక్ష! పరమపురుష! శ భవభయహరణా! ౪౩

సీ. శయనించువాడు తనయవిద్యచే మది మఱొకలోకము క్షణమాత్రముననె
స్వప్నమ్మున సృజించి శ సరగ నందుంజొచ్చి చరియించు నట్టులీ శ జగముల నిజ
మాయామహాశక్తు శ లేయెడఁ గన్పడఁ గల్పించి నీదగుఁడునతరమగు
నాత్మ సత్తారూప శ మమరగా నందువెంబడిగఁ బ్రవేశించి శ వఱులు నట్టి

తే. శాశ్వతుండ వీవు మాకు దశర్శన మొసఁగితి;
వంబుజాక్ష భవత్కథ శ లాలకించు
వారికిని సన్నుతించెడు శ వారి కట్టు
లర్చనముచేయు వారికి శ నాదరమున. ౪౩౪

2092

క. ఇతరేతరసంవాదం, బతిశయముగఁ జేయువారి శ కభినందనస
త్కృతిఁ దగులువారికిం గృప, మతి వెల్లుదు వీవు సతము శ మహనీయగుణా!

వ. హృదయగతుండ వయ్యుఁ గర్తములచే విక్షిప్తమగు చేతస్సుగలమానవులకు
మిగుల దూరమున వర్తింతువు. అహంకారాదివ్యవహితుండవయ్యు శ్రవణ
కీర్తనాదిసేవాసక్తులకు సమీపమునందే యుందువు. చుహత్తా! నీవుకార్య
కారణోపాధి నియామకుండవు. దేహాద్యభిమానముగల జీవునకు నప్రకాశం
డవు. సంసారప్రవర్తికుండవు. దేహాద్యభిమాన విరహితజీవతాదాత్మ్యాపన్ను
డవు. అధ్యాత్మపేత్తలకు మోక్షదాతవు. ఇట్టిసీకు నమస్కారములు. ౪౪ 2194

క. పరమేశా! నీకును గింకరులము శాసింపు మేమిశకార్యము మే మి
త్తరుణముఁ బేయఁదగునో, త్వరమఱి దేయఁగుము; నీదుదర్శన మబ్బెన్ ౪౪౪

క. దానన క్లేశము లేవియు, మానవులకుఁ గల్గి వింక శ మాయాతీతా!
యోనీరజాక్ష! యని యా, భూనిర్భరవద్యఁ డిట్లు శ పొంగెడుభక్తిన్. ౪౪

తే. విన్నవించిన నాలించి శ వేదపేద్యుఁ
డగుచు బ్రణతార్తిహారుడయి శ యలరుక్మిష్ణుఁ
డలఁతనవ్య ముఖాబ్జంబు శ నలరఁజేడు
నతని కరమాత్మకరమున శ నమరఁ గొనుచు. ౪౫

2097

- చ. పలికె మహీసురేంద్ర! తమపాదసరోయహరేణురాజి ని
 మ్ముల సకలప్రపంచములఁ శ్రీ బూతములై తగునట్లుచేయుచుం
 గలయఁ జరింతు రీమును లఖండముదంబున నన్నుఁగూడి యి
 ష్టలరుచు వచ్చినారు నిను శ్రీ నాదృతిఁ జక్క ననుగ్రహింపఁగన్. ౧౯ 2098
- 1క. దేవతలును క్షేత్రంబులు, పావనతీర్థములు భక్తి శ్రీ స్పర్శనపూజా
 సేవా దర్శనములచే, నేవారలు తమ్ముఁ గొలుతు శ్రీ రెలమి వారిన్. ౧౯౫
- క. చిరకాలమునకుఁ బావన,తరులుగ నొనరించు నవ్విభంబగుశక్తిం
 బరఁగుట యెట్లన సాధూ,త్కరదర్శనముననె యనుచుఁ శ్రీ దలఁపన్ వలయున్.
- చ. ధరణిసురుండు జన్మమునఁ శ్రీ దక్కినప్రాణులలోన శ్రేష్ఠుఁడౌ
 బరమతపంబుఁ దుష్టియును శ్రీ బావనవిద్యయు నాయుపాసనా
 దరమును గల్గియున్న నిక శ్రీ ధన్యతరుండని చెప్పనేల? యీ
 కరములు రెండొ నాల్గొ కలకాయము చక్కఁగలోఁ దలంచినన్. ౧౯౩ 2101
- క. క్షీతిసురకాయముకంటెన్, మతిమద్వర! ప్రియము కాదు శ్రీ మహితశ్రుతిసం
 తతిమయుఁడు విప్రుఁడమరవి,తతిమయుఁ డను నే నటంచుదలఁప దగుఁజుమి.
- 2సీ. ప్రతిమాదులందు నిర్జ్వరదృష్టియేగల్గి కుమతు లీషద్ధతిఁగూడ నెఱుఁగఁ
 జాలకయే విప్రసత్తమమూర్తి నై గురుఁడనై యాత్మనై శ్రీ వరఁగుచున్న
 నాపై నసూయ మనములందుఁ జొప్పింతు రర్చాదులందుఁ; జరచరాళ్ళ
 కమగు నీవిశ్వంబుఁ శ్రీ గడఁగి దీనికిఁ గారణములగు మహదాదిసమితి మన్త
 తే. యములుగా నెంచి మన్తయుం శ్రీ డగుక్షీతిసురుఁ
 డాదృతిం గాంచు నితరు లట్లరయలేరు
 బ్రాహ్మణోత్తమ! యిప్పు డీ బ్రహ్మమునుల
 శ్రద్ధ నర్చింపుమా యెల్ల సమయములను. ౧౯౬ 2103
- క. ఈరీతిం బూజించిన, నారాధన మద్ది మత్ప్రీయంబు నిజముగా
 భూరివిభూతుల నన్నే, యారాధించినను హర్ష శ్రీ మది నాకిడునే? ౧౯౭ 2104
- చ. అనిహరి యానతీయఁగ రసమాధిపు నమ్మునివర్యులన్ ముదం
 బున మదినొక్కరీతిగనె శ్రీ పోలఁ దలంచుచు సద్గతిం గనెన్;
 జనపతి యెల్ల శ్రీహరిని శ్రీ సాధుమునీంద్రులఁ బూజితేతఁ దృ
 ప్తిని గనఁజేసి ముక్తిఁగనె శ్రీ దెప్పున భక్తిభరంబు పెంపునన్. ౧౯౮ 2105

1 “దేవాః క్షేత్రాణి తీర్థాని దర్శనస్పర్శనార్పణైః, శస్త్రైః పునః తి కాతేన తదవ్యర్హతమేషయా.”

౧౯౧. అనిమూలము. 2 “బ్రాహ్మణో జన్మనా శ్రేయాన్ సర్వేషాంప్రాణినా మిహ, తపసావిద్యయాతుష్టిర్వి
 కిముతుత్కలయాయుతః” ౧౯౩. అని మూలము.

వ. పరీక్షిజ్ఞనపాలకా! భక్తవత్సలుండగు భగవంతుఁ డాయువురకుం బ్రీతిగావించి
వసియించి స్వయంప్రమాణములగు శ్రుతులకుఁ బ్రవృత్తిప్రకారం బెఱింగించి
వారలఁ నాశ్వాసించి యెట్టకేలకుఁ దనపయనంబునకు వారు సమ్మతింప ద్వారకానగ
రంబున కరిగె నని తెలుపు శుకయోగీంద్రుంగని రాజేంద్రుం డిట్లనియె. ౫౯

ఎ ను బ ది యే డ వ య థ్యా య ము.

శ్రుతిగీతలు.

మ. ధరణీనిర్జరమాని! బ్రహ్మవిదులం ధ దధ్యంబుగా నెన్ననీ
పురువిఖ్యాతిని గాంచినాఁడవుగదా? ధ యొక్కండు ప్రశ్నింప ని
త్తరుణం బుత్తమ మెద్దియన్న శ్రుతిసంతానంబు లేపద్ధతిం
బరికింపఁ గుణవృత్తులై యెసఁగుఁగా ధ బ్రహ్మం బనిర్దేశ్యమా. ౪ 2107

ఆ. కరము నిర్గుణంబు ధ కార్యకారణముల, కది యతీతమె యగు ధ నట్టిబ్రహ్మ
విషయమందు నవి ప్రవృత్తినెట్లుగఁ గాంచె, నెలుపవలయుఁ గరుణఁదేటఁగ నన.

చ. విని శుకయోగి యిట్లనియె ధ విశ్రుతకీర్తిధురంధరా! తమిఁ
వినఁదగుఁ దద్విధంబు హరి ధ విశ్వమునంగల జీవకోటి క్కా
య్యనఁ దగు నర్థధర్మములు ధ నట్టులై కామము మోక్షమన్నఖ్యా
తినిగని నాల్గు సంఖ్యఁదగి ధ దివ్యములౌ పురుషార్థముల్ త్వరన్. ౧౪ 2109

సీ. సిద్ధింపఁ దనఁదగు ధ చిత్తమందుఁ దలంచి సృజియించె నెట్లన ధ క్షితిప! విషయ
భోగము సత్కర్మములయనుష్ఠాన మాయాలోకభోగము ధ నమలతమము
గా నొప్పియుండెడు ధ కైవల్యమను నివ్వెయకాఁ జతుర్విధపురుషార్థము లిల;
నివ్వి సిద్ధింప బుధ్ధింద్రియములు మనగిప్రాణము లనుపేళ్లఁ ధ బరఁగుచున్న
తే. యాయుషాధుల సృజియించెనని యెటుంగ, నగు స్వరూపోపపాదనమందు లేక
యున్న మోక్షార్థసృష్టియునను తముగ, నన్వయింపదు నిక్క మీయదిమహాత్మ!

వ. పేదములు రూఢ్యాదులసాక్షాద్వృత్తిని బ్రహ్మబోధకములుగావు. ఐనను భగవ
దుద్దిష్టంబగు నపచర్మసమన్వయంబున గౌణవృత్తికల్పనంబు కర్తవ్యమేయగు. జహ
దజహత్సార్వభౌమకావృత్తిగ్రహించి విపరీతాంశమును దొలఁగించి యనుగతం
బగు చిదర్థముమాత్రము పరిగ్రహించి యుపనిషత్సహవాక్యములకు సమన్వ
యము సమకూర్పవలయు. ఈరీతిగా పేదములు నిర్గుణబ్రహ్మమును బోధించె
డిని. ఉపనిషత్తు లివిధముగ బ్రహ్మపరములని యతిప్రాచీనులగు మహాత్ములు
సిద్ధాంతముచేసిరి. కావున వితండానుతర్కానభినివేశమున నెవ్వఁడు శ్రవ
ణాదులచే నీసిద్ధాంతమును మనస్సున ధరించునో యతండు నిరస్తదేహాద్యు
పాధికుడై పరమపదముం బ్రాప్తించునని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 3 2111

- క. నారాయణమకానీంద్రుడు, నారదముని కెటుగఁ దెలిపినన్ భువి నదియున్
నారాయణగీతం బను, పేరం బ్రఖ్యాతిఁ గాంచెఁ శ బృథులార్థంబై. ౪ 2112
- క. ఇతిహాస మద్ది యిట స, మృతిఁ దెల్పెద నీదు ప్రశ్నమండలికి నుదా
హృతమైన సమాధానము, ఊతినాథా! యమరియుండుఁ శ జెప్పెద నింకన్. ౪
- క. వినుమీ భగవత్ప్రియుఁడౌ, మునిపతి వారదుఁడు లోకములఁ గ్రుమ్మరుచున్
దినమున నొక్కట నారా, యణమునిపతిఁ గాంచు వేడ్కు శ నరిగెం ద్వరగన్.
- చ. అతఁడు సనాతనుండు మహితాత్ముఁడు గానఁ దదీయదర్శనం
బతులఫలం బొసంగునని శ యాశ్రమ మాదృతిఁ జేరె; నందు భా
రతమను వర్ష మందలి నరప్రకరంబున కెట్లు తేమ మ
ప్రతిహత మోక్షలక్ష్మీ యలరం దగు నావిధమెంచుచున్ మదిన్. ౫౪ 2115
- క. జ్ఞానము ధర్మశమంబులు, నా నెగడెడు వానిఁగూడి శ నారాయణుఁడన్
మానీశుం డాకల్పముఁ, బూనికఁ దపమొప్పఁజేయఁ శ బూని నియతిమై. ౬ 2116
- నీ. పరమమానులు కలాపగ్రామవాసులు తనచుట్టునుండ నుద్దామతేజ
మమరఁగా బదరికాశ్రమమునఁ గూర్చుండి యున్న నారాయణు శ సన్నతగుణుఁ
గాంచి వందనములు శ గావించి యాయర్థమే ప్రశ్న చేయంగ శ నెల్లమునులు
వినుచుండ నాత త్వ శ విద్వరుఁ డిట్లని యనువదించెను; బూర్వమున నొకప్పు
తే. డల్ల జనలోకసంవాసులైన పెద్దలకు సనందాది బ్రాహ్మణులకు జరగిన
యట్టిసంవాదమునె యిట శ ననువదింతు, శ్రద్ధ వినవయ్య నారదశసంయమింద్ర!
- చ. సనకసనందముఖ్య మునిస త్తము లాపర మేష్ఠిమానసం
బునఁ దలపోసినంతనె సుపుత్రులుగా జనియించి స త్తపం
బున నుతిగాంచి యింద్రియసమాహము నెల్లవశీకరించి మిం
చినయశ మొప్పఁ గాంచి రలసిద్ధతపస్వులు వార లొక్కటన్. ౯ 2118
- క. జరపిరి బ్రహ్మవిచార, స్ఫురణంబున బ్రహ్మసత్రముగఁ బ్రఖ్యాతిన్
గరమొందినదాని నదే, తరుణంబున నీవు పుణ్యధామము లెల్లన్. ౯౪ 2119
- క. కనుగొని శ్వేతద్వీపం, బున నొప్పుతదీశుఁ జూడఁబూని చనితి వం
దునుగల భూసురవర్యుల, కనూనవాదంబు సాగె శ న త్తరుణమునన్. ౧౦ 2120
- క. శ్రుతులై కకంఠ్య మొందియె, యతిసుఖముగ నుండె; నన్ను శ నడిగిననీప్ర
శ్న తతియుఁ బరిహారము సం, స్తుతముగఁ గల్గె; నవి చెప్పుదున్ మునివర్యా! ౧౦
- క. శ్రుతశీలతపస్సుల సము, లతమాన్యులు స్వీయుఁ డరియు శ నటుమధ్యముఁడన్
ఊతిగల భేదములెంచక, మతినెల్లర సములటంచు శ మన్నించు మునుల్. ౧౦౪
- క. ప్రవచనయోగ్యులు వార, య్యు వ క్తగా నందునొకని శ నొప్పించి సభా
భవనమునఁ దక్కువారలు, సవిధిగ వినుచుండి రెంతోసహజకరుణచేన్. ౧౧

- చ! అపుడు సనందనుండు సనకాదులప్రశ్నము లాలకించి యిట్లుపలికె ను త్తరంబుగ గోడుంగడు శ్రద్ధయెసంగుచుండ స్వీయపరమశక్తు లెల్లవెలయన్ మును దా సృజించియున్న విశ్వపటలమున్ లయంబుతటిఁ వారక తా నుపసంహరించుచున్. ౧౧౫ 2124
- క. పరమాత్మ యోగనిద్రా, పరతన్ శయనించియుండఁ బ్రశయాంతమునన్ మరలం దన్ని శ్వాసోత్కర నిర్గతములగు శ్రుతినిఁకాయము లెల్లన్. ౧౨ 2125
- క. భగవత్ప్రతిపాదిత వాక్యగణంబున నివ్వభమునఁ నాపరమేశుం దగురీతిన్ బోధించెను, జగతీశేంద్రుండు నిద్రఁ జక్కఁగ నొందన్. ౧౨౫ 2126
- క. అనుజీవులు స్తుతిపాఠక, జనులెల్ల నుపస్సుతఱినిఁ సన్నిధిఁ జేరం జని తత్పరాక్రమాదిక, మును దెల్పుచు మేలుకొలుపుఁ పోలికమీఱన్. ౧౩
౨. అజిత! సర్వోత్కర్షఁ మావిష్కరింపు మావిష్కరింపుము సర్వవిబుధవినుత పాద! యానందాదీపటల మాచ్ఛాదింప గుణజాలములను గైకొని చరాచరాంగముల్ గల్లుజీవాళివ్యాపించిన యలయవిద్యను వేగఁపాలియఁ జేయు సర్వశక్తులకునుఁ జక్కని యుద్బోధ మొనరించుచున్న నీవోమహాత్మ!
౩. యాత్మరూపముననెఁ యవ్త్తాయవశమున, నుండఁ జేసికొనుచుఁ నురుతరంబులై చెలంగుచున్నఁ యైశ్వర్యముల నెల్లఁ బడసినట్టి లోకకపటివి గావె? ౧౩౫
- పరమేశ! సృష్టిలోనుగఁ, బరఁగెడు కార్యంబు లపుడుఁ పరికించియె నీ పురుషాయాయోగమ్మున, నిరుపమమగు నాత్మవాంఛఁ నెఱి విహరింపన్. ౧౪
- మనసునఁ గోరుదు వంటియ, యనఁగాఁదగుఁ గాని వశుఁడనై దానికి నీ పును పర్తింప వటంచున్, ఘనముగ బోధించు నిగమకాండము లీశా! ౧౪
- వికృతులగు ఘటాదులకుం, బ్రకృతిద్రవ్యమగు మృత్స్వభవలయములు గల్లుకరణి నీజగములకు న, వికారమగు బ్రహ్మరూపవిధివలనఁ దుదిన్. ౧౪౫ 2131
- ఉత్పత్తిప్రళయంబులుగలుగు. వినర్తాధిష్ఠానత్వమునంజేసి బ్రహ్మం బవికారంబె యగు. అట్లగుటంజేసి బ్రహ్మవశిష్టంబగు కారణమ్మున జగదీశ్వరు లనుచు నిరూపింపఁబడు నింద్రప్రముఖులెల్ల బ్రహ్మంబెకాని వేటుగాదని పరతత్త్వదర్శనకుశలులగు ఋషులు మనంబున నిన్నే సర్వదా ధ్యానించుచు వచనముల నిన్నే సన్నుతించును. భూమిమీఁదం దిగుగు మానవులు మృత్యాపాణేష్టకాదులయందు నెచ్చోటఁ బాదముపెట్టిన నడ్దిభూమిపయింబెట్టి నట్టిదేయగుంగదా. కావున నీవే సృజించినవాగుగాన నెవ్వని బోధించిన నిన్నే బోధించినట్లగును. ౧౫ 2132
- వనజాక్ష! సర్వకారణ,తను బరమాత్మంబు నీవెఁ ప తత్త్వం వినియే యని నిశ్చయించి పండిత,జనములు లోకాలిక్షలుషణజాల మడఁచుచున్. ౧౫౫
- పరమంబై నిరుపమమై, పరదానక్షమము నాభవద్వివ్యక్తః

- త్కర పీయూష సరిత్పతిః, బరమాదృతః జౌచ్చి దుగభిపాపవ్రజమున్. ౧౫౫
- ఆ. అచిరకాలముననె శ యవ్యయా! త్రిగుణమా,యామృగీసున ర్తకా! మహాత్త! వాపికోనిరి; మఱియుఁ శ బరమపూరుష! నీదు, కరుణఁ గనినవారుశ కాంత్తు సుగతి.
- సీ. పరమా! స్వరూపసంస్ఫురణంబుచే మనోధర్మములనఁబడఁ శ దగినయట్టి రాగాదుల మఱి జరరాప్రముఖంబులఁ గాలధర్మంబులఁ శ గడఁకమీఱ నిరసించి యవ్యయశనిరుపమానందానుభవమైన సీస్వరూపమును భక్తి నేవించు వారికిఁ శ జెప్పంగవలయునే పాపదాగిఖంబులు శ పాయు ననుచు;
- ఆ. నీదుభక్తిగల్గు శ నృతతి జీవనసఫలత్వ మెలమిఁ గాంచు శ సత్వరముగ భక్తి లేకయున్న శ శ్వాసమాత్రమే గల్గు, తోలుతిత్తులట్లు శ తోఁచుచుండు.
- క. జననం బానరులకు ఫల,జనకం బేరితిఁగాదు శ సర్వక్రియలుఁ గను నిష్ఫలతఁ వారికి, ఘనభక్తియే కల్గియున్న శగల్గు ఫలంబుల్. ౧౭ 2137
- వ. వైశ్వానరాగ్నిరూపంబున జరరానలభూతుఁడగు బ్రహ్మంబుచే నధిష్ఠితంబగుట నుదరంబు బ్రహ్మ మనంబడు. ఋషిసంప్రదాయమాన్దంబులయం దెవ్వారు స్థూల దృష్టులగుదురో వా రుదరాలంబనంబగు మణిపూరకచక్రస్థితుఁడగు బ్రహ్మము నుపాసించురు. ఈస్థూలదృశులు శార్కరాక్షులని శ్రుతులుప్రతిపాదించు రజగి పిహితదృష్టులగుట శార్కరాక్షు లనంబడుదురు. ఉదరము హృదయాపేక్షచే స్థూలంబగుట వీరు స్థూలదృష్టులైరి. కూర్పశబ్దము సూక్ష్మార్థమునం బ్రయోగింపఁ బడు. హృదయస్థసూక్ష్మమునే లక్షీకరించి తత్ప్రవేశంబుకొఱకుఁ దొలుత నుద రస్థుండుగు బ్రహ్మము నుపాసించురని యెఱుంగందగు. ఆరుణులు సాక్షార్థద యస్థంబయి సూక్ష్మమగు దహరము నుపాసించురు. నాడులు పరిసరంబు లనంబడు. వానిమార్గము పరిసరపద్ధతి యని విఖ్యాతంబు. అనంతా! యాహృదయమునుండి నీయుపలబ్ధి స్థానము సుషుమాఖ్యంబై పరమంబై యుత్కృష్టమై జ్యోతిర్మయంబై మూర్ధమునం బోదలు. మూలాధారమునుండి యారంభమై హృదయమధ్యము నుండి నిర్గమించి బ్రహ్మరంధ్రము నొందియుండు. ఆమూర్ధమునఁ బోయిన నీధా మము గననగును. ఆనీస్థానమునొందినవారు మరల మృత్యుముఖంబునం బడి సంసారంబునొందరు. ౧౮ 2138
- ఆ. ఆత్మనిర్మితంబులైన యుత్తమమధ్య, మాధమంబు లగుచు శ నమరి బహువి ధముల నొప్పు కార్యతనువులయం దుపా,దానకారణతఁ బ్రథమమునందె.
- సీ. కలిగియుండిన నపురగాఁ బ్రవేశించినయట్టులు తోఁచుచు శ నగ్నివైజ ముగఁ దారతమ్యముఁ శ దగ లేకయుండియు దారువులకుఁ గలతారతమ్య ములఁబట్టి తద్ధర్మముల నెట్టులొందునో యట్టులే యాత్మకృతాకృతులను ననుకరించుచు మఱియును దారతమ్యంబుఁ బ్రకటించువీవె యోసరమపురుష!

- ఆ. వితథములగు దేహావితతియం దొప్పుచు, సత్యమగుచు మఱియు శ శాశ్వతంబు
నగుచు నిర్విశేషమగుచు సంతాత్రమై, యలరు నీస్వరూప శ మంబుజాక్ష! ౧౯
- క. ఆ నీస్వరూపవర్యము, మహానీశులు నిర్మలతమహానసు లిహలో
కానూనఫలముఁ బిమ్మటి, దౌ నామష్టి కఫలంబునం దనభిముఖుల్. ౧౯ 2141
- క. కనుకనె యెఱుంగఁ జాలుదు;
రనఘా! నిజకర్తముల నుపార్జించిన సం
హననముల భోక్తృరూపం
బునఁ బురుషుఁడు వర్తనమునఁ శ బొలుచుచునుండున్. ౧౯ 2142
- వ. ఎట్లనఁ; గార్యకారణావరణశూన్యందై పురుషుఁడు సర్వశక్తిపరిపూర్ణుడగు
నీయంశముంబోలి వర్తించునని జీవుని తత్త్వమును బరిశోధించి విజ్ఞానసంపత్తి
గలమహాత్ములు నిగమోక్తసర్వకర్తార్పణవిషయము సంసారతాప నివారకము
నగుభవత్పాదారవిందముల నన్ని మానవలోకమున నుపాసించుదురు. ౨౦ 2143
- చ. దురవగ మాత్మతత్త్వమును శ ధూతమహాఘముఁ జక్కఁ దెల్పు నీ
శ్వర! తనువున్ ధరించితివి శ శాశ్వతశర్మదతావకీనస
చ్చరిత మహామృతాంబునిధి శ సన్తతి మున్గి మహాత్తరశ్రమో
త్కరములు వాసికొంద టిల శ ధన్యులు ప్రాగ్జనిపుణ్యసంగతిన్. ౨౦౪ 2144
- క. భవదమల చరణవిస్ఫుట, భువనప్రభవమ్ములందుఁ శ బొల్పెడు కలహం
స వితతి వడువునఁ దగుభ, క్తవరుల సంగతిఁ ద్యజించి శ ధామముల వెసన్. ౨౧
- క. అపవర్గమేని కోరక, యెపుడు భవద్భక్తిఁగోరియే యుందురు; లో
కపతిశా! నిన్నే భ, క్తిపరతచే ననుసరించి శ దృఢమగు పూన్కిన్. ౨౧౪ 2146
- వ. నిరతంబునేవింప సాధనంబైన యీదేహ మాత్మసుహృత్ప్రియసమముగానున్నను
హితుఁడవై ప్రియుఁడవై పరమాత్మవై నీ వభిముఖుండవై యున్నను భవద్భక్తి
ని వదలి దేహాదులపైఁ బ్రాకర్మవాసనచే నుపలాలనంబు చేయుచు
నాత్మఘాతుకులై నీచశరీరములం దాల్చుచు భయసాంద్రంబగు సంసారమునం
బరిభ్రమింతురు. వారిదలంచి దుఃఖింపవలసియుండు. ౨౨ 2147
- క. మనసును బ్రాణేంద్రియముల, ఘనయోగాభ్యాసమున నిశామము నియమిం
చిన మునులు హృదయకమలం, బున ధ్యానముచేయు నిన్నుఁభూతతతీశా! ౨౨౪
- *క. వైరులు సంస్తరణంబున, సారసనేత్రులును భోగీసత్తమ! భోగం
జేరితిం దగునట్టులు, గా రంజిలు నీభుజంబుఁ శ గాంచుచుఁ బ్రీతిన్. ౨౩ 2149
- క. అనురాగంబున సేవిం, పనుగల్గిరి మేము సమతఁ శ బాటించి న ద
ర్శనమున నీయనుకంపం, గని సమతం గాంచి పూర్వకర్తఫలముగన్. ౨౩ 2150

* “స్త్రియః కిరగేంద్రభోగభూదండవిషక్తధియః” అని మూలము.

క. నిరుపమ భవత్పదాంబుజ, మరందముం గ్రోలితిమి; సశమస్తజగదధీ
శ్వర! సృష్టికిఁ బూర్వంబే, పరఁగెడు నిను దేవదేవుఁ య బరమపురుషునిన్. ౨౩

సీ. సృష్టికిఁ బదప నేయిలఁబుట్టి చచ్చుచు నుండువాఁ డెవ్విధి య నోమహాత్మ
నిను నెఱుంగఁజాలు య నీవలననె బ్రహ్మ జనియించిన పిదప య వనజభవుని
ననుసరించియె కాదె య యాధ్యాత్మికాధిదైవికదేవతౌఘంబు య వెలసె; నవల
భూతగణంబులు య పుట్టె; నీసర్వంబు నుపసంహరించి నీవొక్క మొగిని

ఆ. యోగనిద్రఁ బూని యున్న పుష్టాలంబు
లనఁగఁ బడెడు నంబరరాదు లట్లె
సూక్ష్మములను ఖ్యాతి య శోభిల్లు మహదాదు
లఁడగి యుండుఁగాదె య యఖిలనాథ! ౨౩౪

2152

వ. సదసత్తులచే నారబ్ధంబగు శరీరంబును, దానికి నిమిత్తభూతంబగు కాల
వైషమ్యంబు, మఱి యింద్రియప్రాణాదులు జ్ఞాపకంబగు శాస్త్రంబును లేక
యుండె. సృష్టికిం బిదపఁగలిగి దేహాద్యుపాధికృతాంతరములై కాలవశంబున
మలినసత్త్వములగు వానికి భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబులేదని యెఱుంగవలయు.

ప్రళయకాలంబున బహ్వాంతరంబు లేదనియు నప్పుడును సాధనాభావమున
భగవద్జ్ఞానసామర్థ్యంబు లేదు. కావునఁ ద్వదేకశరణత్వమున, శ్రవణకీర్తనాదుల
చేత భక్తియే సుకరమని యెఱుంగుట తెఱుగు ఇట్టులుండ బుద్ధ్యాదిసంరుద్ధుండ
నగునే నెక్కడ? అపారమగుభగవత్సహత్వమెక్కడ? వర్ణింప నేర్తునే. ౨౪

సీ. తలచు నసత్తయి య వెలయు జగంబున కుత్పత్తిగలిగె నంశచోగి వచింతు
వైశేషికులు; మఱి య బ్రహ్మసత్తగుఁ గాన నదియె యుత్పత్తియో య ననియు; సత్తై
యగు నిరుపదియొకఁ య డగు భేదములఁదగు నట్టిదుగిఖమునకు య నరయ ధ్వంస
మే మోక్షమనియు వశచింతు నైయాయికు; లాత్తస్వరూప మయ్యుద్ది భేద

తే. ఘటితమగు నంద్రు సాంఖ్యులు; య కర్మఫలము
లను గుఱించినవ్యవహార య మనృత మనఁగఁ
దగదు సత్యంబె యనుదురు య తత్త్వ విదుల
వలె నటించెడు మీమాంసకులు సతంబు. ౨౪౪

2154

తే. ఔర! యారోపితభ్రాంతు య లై పలువురు
వివిధరీతులఁ దత్త్వంబు య వెల్లడింతు
రంతె కా కుపదేశింతు య రఖిలవేద
విదులు వారయ్య భ్రాంతిచే య వెట్టులగుచు. ౨౪౫

2155

క. పురుషుండు త్రిగుణమయుఁ డనఁ, బరఁగెడు భేదంబు నిన్నుఁ య బరమేశ్వరుగా
నరయని యజ్ఞానమునకా, నిరంతరం బుండుటనె యనంద్యచరిత్రా! ౨౪౬ 2156

- క. అల యజ్ఞానంబున క,వ్వల నిస్సంగుండు జ్ఞానభాసురుఁడును నై
వెలనెడు నీయందో వా,రలదైన యబోధమే యశరయఁ జెల్లదుగా! ౨౫ 2157
- సీ. మానాయకా! మనోమాత్రవిలసితమై త్రిగుణాత్మకంబయి శ తగు ప్రపంచ
మిది శాస్త్రరీతిగా శ నెన్న నసత్తయ్యు నీవధిష్ఠానమై శ నెలకొనుటను
సత్తుగాఁ దోఁచు నీజగ మొక్కఁడేకాదు పరికించిచూచినఁ శబురుషుఁ డట్టి
వాఁడగు; నాత్మవిద్యర్యులు భోక్తృభోగ్యాత్మకంబగు విశ్వమంతయుఁ బర
ఆ. మాత్మరూపముననె శ యాత్మకార్యం బౌట,నాత్మనకు నభిన్నమా నటంచు
బలుకుచుండు వా రుపాదానకారణం, బాత్మయాటఁ జక్క శ నరసి యరసి.
- చ. కనకము గోరువారలు వికారము దానికిఁ గుండలాదికం
బనుచు నెటుంగువార లిది శ హాటక మెట్లగు నంచుఁ బాటవై
వను మదినెంతురే యటులె శ భవ్యతమాత్మకృతంబు విశ్వమే
యని యెఱుఁగం దగున్ గనుక శ నయ్యది యెన్నఁగ నాత్మరూపమా. ౨౬
- వ. ఆత్మకృతం బనుప్రవిష్టంబునగు విశ్వం బాత్మరూపం బనుటకు సంశయంబులేదు.
సకలభూతసంవాసుండని నిన్నారాధించువారు మృత్యువును లెక్కగొనక
మృత్యువు శీర్షంబునఁ బాదంబు నిడుదురు. ౨౬ 2160
- సీ. నీయందు విముఖులై శ నిన్నెఱుంగఁగ లేని యట్టియభక్తుల శ నఖిలశాస్త్ర
విదులనైనను బశువిసరంబురీతి భవద్వేదవాక్కునఁ శ బట్టి కట్టి
వైతువు; సకలేశ! శ భద్రసౌహృదము నీపైఁగలవారలో శ పావనతను
దమకు నన్యులకు నితాంతము గావించు; శ్రీనికేతన! స్వతఃసిద్ధమైన
- ఆ. జ్ఞానవిలసితుఁడవు శ కాన నీవింద్రియ
సముదయముల బంధనము గనకయె
యున్నఁ బ్రాణికోటి శ కెన్న నింద్రియశక్తు
లకుఁ బ్రవృత్తిఁ గూర్చువు కద సతము! ౨౬౫ 2161
- వ. అవిద్యాసంవృతులై యింద్రాదిదేవోత్తములును, విశ్వంబులను బుట్టించుబ్రహ్మ
ప్రముఖులును నీచే నియమింపఁబడిన స్థానంబుల నధివసించి నీవలని భయం
బున స్వల్పరాజ్యాధిపతు లఖిలక్షులపాలునకుంబోలే భవదాజ్ఞాపాలన రూపం
బగు బలిని సమర్పించి మర్త్యలోకవాసులు తమకోసంగిన హవ్యకవ్యాదిరూప
మగు బలిని భుజింతురు. నిత్యముక్తుండ పగునోమహాత్మా! మాయాతీతుఁడవై
నిస్సంగుఁడవగు నీవాప్రకృతిం గూడి విహరింపఁ దలంపుఁగొన్నయపుడు నీ
యీక్షణలేశంబున నుదయించిన కర్మములంగూడి స్థిరచరదేహశ్రయులగు
ప్రాణులు కనఁబడుదురు. పరమకారుబకుఁడవై యాకాశంబుభాతి సర్వసముఁ
డవై శూన్యతుల్యుండవై యవాజ్ఞానసగోచరుండవు నగు నీకు స్వపరభేదంబు

గలుగదు. శాశ్వతా! పరమాత్మా! యనంతులు నిత్యులు సర్వగతులును జీవులగుదురేని వారందఱు సములగుటంజేసి శాస్యత సంగతము కాదని నీకుఁ దన్నియమనంబు కలుగకయుండుఁ గాని వేటువిధంబునం జెలంగు. ఉపాధి యోగంబున జీవాఖ్యము యద్వికారప్రాయంబగు నెయ్యది సమము తెలిసితిమని తలంచువారి కెయ్యది జ్ఞాతదోషశ్రవణమున నవిజ్ఞాతమునగు నయ్యది కారణత్వంబు వదలక యాత్మవికారంబునకు నియామకంబగు. జన్మములేని ప్రకృతికిఁ బురుషునకు సంయుక్తంబులగు నారెండింటికి జీవరూపమున నుత్పత్తి ఘటించదు. మఱి యితరేతరాధ్యాసమునం బ్రకృతి నిమిత్తముకాఁగాఁ బురుషుఁ డుపాదానంబుగాఁగా జలమును వాయువునుగూడిన జలముల బుద్బుదములు కలుగుచందమున సోపాధికజన్మంబు సంఘటించు. కావునఁ దేనియలో సకలపుష్ప రసము లెట్లో యట్లు సుషుప్తిప్రళయంబులందును, సముద్రమున నదులవలె ముక్తిదశయందును నిరుపాధికుడవగు నీలో నాజీవులు బహువిధకార్యకారణోపాధులతో లయింతురు. 30

2162

సీ. ఇట్టి జీవులయందు ధ నీక్షంపఁ దగియున్న మాయాభ్రమంబును ధ మదిని దెలిసి మతిమంతులగు వార ధ లతిశయభవనివర్తకుడవౌ నీపయిఁ ధ దగినయట్లు గా ననుసూతమా ధ ఘనతరభావమ్ము గల్గియుందురు; దేవ! ధ కాంత! నీదు భ్రూభంగరూపమై ధ పొలిచి శీతోష్ణవర్షములను నేమిత్రయమునఁ దగుచు

ఆ. వత్సరాత్మకమయి ధ వఱలు కాలము నిన్ను
నాశ్రయింపకున్న ధ యలసులకె భ
వమృతిభయముఁ గూర్చు ధ వారక యటుగాన
నిన్ను ననుసరించు ధ సన్నతులకు 31

2163

క. భవభయ మేరీతిం దగు, జవమునఁ బరుగిడుచు నంగసమితిం బ్రాణా
ళి వరుసగెల్చిన యట్టిము, నివరులకే మనసు సుంత ధ నిలువఁదగనిదౌ! 32

2164

చ. అతిశయచంచలంబయిన ధ యట్టిమనస్తురగంబు నిగ్రహిం
చి తమవశంబునన్ నిలువఁజేయఁగ సద్గురుపాదసేవయే
హితమగు; దానినిన్ వదలియే మఱి యొక్కయుపాయ మెన్న సం
తతము గడంగువార లుచితంబగు మార్గముగాన కాత్తులై. 33

2165

క. పలువిధములైన వ్యసనంబుల నాకులులగుచు నౌకఁ ధ బొంకముగా న
వ్యలిదరిఁ జేర్చెడు నేర్పున, నలరెడు నాకర్ణ ధారుఁ ధ డలవడకున్నన్. 33

ఆ. ఓడలోని వణిజు ధ లుదధి నెవ్విధమునఁ
బడుదు రట్లై భూరిభవసముద్ర
మందుఁ బడుదు రనుట ధ సందేహ మననేల?
నిశ్చయముగఁ బడి మునిగి చెడుదురు. 33

2167

సీ. పరమేశ! నిను భక్తి యభిజయించువారల కాత్మభూతుడవయి యఖిలరూప
ములఁ దగు నానందము రివై తగిన నీవుండఁ దుచ్చములన నొప్పుపుత్ర
దారాంగమందిర యభనబంధు భూమిసుఖాదుల ఫలమేమి యనుచు నిరుప
మానంబుగాఁ దగు యమహితార్థసుఖమును దెలియక సుంతయు ఫలములేని

తే. యట్టికాంతాసహాయ సుఖాప్తి గోరి
యద్ది మాయామయంబని యరయలేక
సంచరించెడు వారికి సర్వలోక

సుఖద! నీరూపమే సర్వసుఖము లొసఁగు. 3౪

2168

వ. ప్రకృతिसంబంధ తరోహితం బై నిరస్తాసామాన్య జ్ఞానైశ్వర్యప్రముఖంబు నగు
భవత్స్వరూపంబు పెన్నిధివలె నుండ జనులకు నీలోకమున నర్థకామములలో
నెద్దిసుఖంబు గల్గింపఁగలదు? సర్వసుఖాస్పదంబు నీరూపం బని యెఱుంగు మును
లహంకారమును దృఢించి నిర్మలభవత్పాదారవిందద్వంద్వంబు చిత్తపీఠంబునం
జేర్చి యాత్మపాదోదకంబు లోకపావనంబుగాఁగ నలరుచుఁ బరమపావనతీర్థ
యాత్రలు సత్సంగతులు గావించుచుఁ బురుషులకు వివేకధైర్యక్షమాదుల
సారము నపహరించు గృహములపైఁ బ్రీతి నునుపకుందురు. 3౫

2169

క. అనుపమసుఖస్వరూపుడ, వనఘుడ వఖిలాత్మపునయి యలరెడు నీపై
న నొకపరి మనసు నిల్పిన, మనుజులె సంసారసక్తి మానుదురుగదా! 3౫౪

క. సామాన్య లిట్టులైనకా, గామంబుల మానియున్న యునుల విషయ మిం
కేమని తలంపఁజను? నీ,దా మహిమము నెన్నఁదరమె యఖిలాండవతీ! 3౬

వ. సదుత్పన్నంబగుటంజేసి యీవిశ్వము సత్తగు నన్నచోఁ దర్కమునఁ గార్య
కారణములకు భేదము నిర్దేశముననే సంభవించు కతన నాయుక్తిఫలింపదు.
కావున విశ్వమునకు సదుత్పత్త్యంబు సాధింప నశక్యంబగు కార్యకారణభేదము
సాధింపఁ దగకయున్నను వానిభేదప్రతిషేధము సాధింతుమన్నను గొన్ని కార్య
కారణముల విషయమున నయ్యడియుఁ బొసంగదు. రజ్జుసర్పజ్ఞానమునందు గుణ
ముపాదానకారణముగాఁగల సర్పము మిథ్యయగుట స్పష్టంబగు. ఈవిషయము
నందుఁ గేవలము గుణమే కారణముకాదనియు, నవిద్యాసంయుతగుణమే
కారణంబగుననియు, దానిచేత నట్టిది వస్తువు గానందున నందుమిథ్యాత్వముప
పన్నమగు నన్న నిందఁ నవిద్యాయుక్తమగు సత్తే యుపాదానముగావున నట్టి
యుభయయోగికారణము కార్యమునకు స్వాత్మత్వమును గావింపఁజాలదు.
అట్టివస్తువునకుఁ గారణత్వమును, దానికార్యములకు నర్థక్రియాకారిత్యము
ననుసరిండు నంధపరంపరాన్యాయము ననుసరించి లోకవ్యవహారముకొఱ కేర్ప
డిన భ్రాంతిపలనం గలుగును. మహత్తా! నీవేదవాక్కు కర్తృజడులగు వారికి
బహువృత్తుల భ్రాంతిని గల్గించుచుండు. 3౭

2172

సీ భూతేశ ! సృష్టికిఁ బూర్వము ప్రళయమునకుఁ దరువాతఁ గనఁబడకున్న
యట్టి విశ్వంబిద్ది యంతరమునను మిథ్యాభూతమయ్యు నాత్మవయి కేవ
లుడవగు నీయందు యగడఁగి తలంపఁ బ్రతీతిమాత్రమే యనుకీర్తి దోచు
ననుట యథార్థమాఁ యగుక మృదాదికార్యము లైనట్టి ఘటాదు లెట్లా

తే. యట్టులే బ్రహ్మకార్యము యైన యంబ

రానిలాదులు నామమాత్రైకసార

ములే గనుక మృత్తికాదుల యపోల్కినందు

నిందు బ్రహ్మంబె సత్యమా యనిదిరేశ! 3౬౪

2173

క. ఈవిశ్వమెల్ల వితథ మనోవిలసనమాత్ర మనఁజూనుం గద రాజా!

యావిశ్వమే సత్యంబని, యేవారు తలంతు రజ్జులే వారెల్లన్. 3౭

2174

క. వార లవిద్వాంసులే యని, సారమతుల్ నిర్ణయింపఁజాలుదు రభవా!

భూరిభవంతాయావ్యాపారమున నవిద్య దవిలి యబడలుపలుపఁగన్. 3౭

2175

క. తనువుపయి నవయవములప,యిని నాత్మాధ్యాస మొలయ యెసఁగెడు తద్ధ

ర్శనికరమొంది యనంతర,మున నానందాదిగుణసమూహము లెల్లన్. 3౭౪

2176

ఆ. ఆవరింపఁబడఁగ యంత జీవుడు భవ,సాగరమున మునుఁగు సకలలోక

పాలకా! మహానుభావ! నీవన్ననో, శాశ్వతైకవిభవశాలి వగుచు. 3౭౪

2177

క. కాళోదరవర్యము నిర్మోకమువలె నట్టిమాయ యపొడవడఁగంగా

నేకరణిజేయఁ దగున,ట్లే కడఁగి యొనర్చియుందు యెంతో సుఖముగన్. 3౮

3౮

సీ. అపరిమితైశ్వర్య యహర్ష మొప్పుఁగ నష్టసంఖ్యాగుణిత మహైశ్వర్యయుక్తి

నలరుదు; వోదేవ యతివర్యులును హృద్గతనికామకామ వాసనల నెల్ల

బూని నిర్మూలింపఁరేని వారికి నీవు హృదయగతుండవై యెసఁగియు గళ

మందున్న మణి నున్న యట్టు లెంచనివాని కదియెట్లా యట్టులే యరయ దుర్ల

తే. భుండవు; సర్వేశ్వరేశ్వర! యభూతనాథ! యింద్రియంబులతృప్తి నే యెంచువారి

కెవ్విధిని దప్పిపోనట్టి మృత్యువునను, దృత్పదారాధనము చేయుతలఁపుఁగొనమి.

వ. ఇహపరంబులయందు దుగిఖమే కలుగుఁగాని సుఖలేశంబులేదు. షడ్గుణైశ్వర్య

మహితా! భవదీయవిజ్ఞానముగలవాడు సకల కర్మఫలప్రదాతవగు నీమూల

మున లభించిన ప్రాకృత్యాపాపఫలములగు సుఖదుఃఖములను దేహాభిమాను

లగు వారికిఁగల్గెడు విధినిషేధచోదనల ననుసంధింపఁడు. ౩౯

2180

చ. ప్రతియుగమందు నీ వెలమి యభక్తులకుం దెలియంగఁజేయు న

ప్రతిమమహార్థమున సుజనరాజిని జక్కఁగఁ గొల్చి పొంది సు

తతము నుతించు మానవుల యధన్యతమంబులఁ గీర్తనంబుల

శ్రుతిపుటశర్మదంబులను యబోద్యముగా విని నీవు వారికిన్. 3౯౪

2181

వ. అపవర్గగతివే యదుగువు. దేవాదిదేవా! యుత్తరోత్తరదశగుణ సప్తావరణ సం
యుతంబులగు బ్రహ్మాండజాలంబులు నభంబునఁ బరాగములచందంబునఁ గాల
చక్రంబునఁ దనలోపలం జరింప నలరునీయంతమును బ్రహ్మాదులును బరికింప
నేరరు. ఇతరులప్రస్తావ మింక నేల? పరమేశ్వరా! యవస్తువగు నీయంతము
ననంతత్వంబు నీవే పరికింపఁ జాలవు. ఈరీతి సగుణపక్షమున గుణానంతత్వంబు,
నిర్గుణపక్షంబున నగోచరత్వంబును హేతువులగుట వేదంబులు తద్భిన్ననిరాస
మున నవధిభూతుఁడవగు నీయందుఁ బర్యవసన్నంబులై తాత్పర్యవృత్తిచే
నీయందు ఫలించునని తెలిపెడునని తెలిపిన నాయాత్మానుశాసనము నాలకించి
సనకాదిసిద్ధులెల్ల నాత్మగతిం దెలిసి సనందనుండు బ్రహ్మవిద్యర్యుఁడని విశ్వసించి
యామానివరుం బూజించి రంత. ౪౨

2182

తే. ఆసనాతనసన్తును శ లీసరణిని, సకలవేదపురాణ సంస్థ మతిగోప్య
మునగు సారంబు నుద్ధరించిన విధ మిది, యనుచు వచియించి నారదశమునినిగాంచి.

సీ. మునివరా! మర్త్యసహమాహమునకుఁ గామభంజనంబయి నిరుపమమునైన
యాత్మానుశాసనం శ బనుదీని శ్రద్ధమై గ్రహియించి తోచినశగతి జగతిని
దిరుగు మీ యని తనశగురు వ్రపదేశింప విని కృతకృత్యుఁడై శ ఘనతరార్థ
మును దానిఁ బూన్కిమై శ మనసున గ్రహియించి నిర్జితేంద్రియుఁడయినర్కలవ్ర

తే. తపరుఁడయి యొప్పు నానారదమునివరుఁడు
తనదు గురువర్యుఁ డయి మహాతత్త్వవేత్త
యైన నారాయణమునికి శ నంజలి ఘట
యించి మనమున శ్రీహరి శ నెంచిభక్తి. ౪౩

2184

తే. సర్వభూతాభయార్థంబు శ సత్వమూర్తులను ధరించుచు సత్కీర్తులను జెలంగు
కృష్ణపరమాత్మ కే నమశస్కృతు లొనర్తు, ననుచు నారాయణముని శిష్యతతి నెల్ల.

క. మనసునఁ దాపము గదురం, గను వీడ్కొని వ్యాసమహానికాంతుని యుటజం
బునకుఁ జను దెంచి భవ్యాసనముఖములఁ బూజితుఁడయి శ చక్కని బ్రుసిపై.

ఆ. కూరుచుండి భక్తి శ నారాయణమునీంద్రుఁ, డాదరమునఁ దెలిపినట్టి విషయ
మింతయేని వదలకే వివరించె మా, జనకుసన్నిధానమున నృపేంద్ర! ౪౪

సీ. ఇయ్యది యిట్లులే శ యెన్నఁగ ననుచు నిర్దేశింపఁగారాక శ తేజరిల్లు
బ్రహ్మమునందు నేత్రభంగిగా శ్రుతి ప్రవర్తించునో యనుచుఁ బ్రశ్నించినట్టి
నీకు నీశ్రుతివాక్యనిచయ ముత్తరముగ వచియించినాఁడ; నెవ్వఁడు విశ్వ
ములకు వీనికి జన్మముల స్థితిలయములఁ గర్తవ్య మెంచునో శ కరుణ నెవ్వఁ

తే. డవిధిం జక్క నూహించి శ యట్టివిశ్వములకు జన్మస్థితిలయములలవడు నటు
లొనరుచునో మాయకుం బురుషునకు నెవ్వఁ, డీశ్వరుండగు నట్టిసర్వేశు హరిని.

వ. ఏమహాత్ముడు జీవునితోఁ బ్రవేశించి భోగస్థానంబులగు శరీరములం బుట్టించి పాలించునో, నిదురించు పురుషుడు శరీరముం బోలె నెవ్వనింబొంది జీవుండు కార్యకారణలక్షణంబైన యవిద్యం బాయునో, యప్రచ్యుతస్వరూపావస్థానమున మాయను నిరసించు భయనివర్తకు శ్రీహరి నెల్లప్పుడు ధ్యానింపవలయునని శుకయోగింద్రుడు తెల్పిన విని పరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె. ౫౦ 2189

ఎ ను బ దె ని మి ద వ య ధ్యా య ము.

— విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము. ౧ —

క. మునివర్య! విషయభోగము,లను మానిన శివుని గొల్పి శ లలిసురదనుజుల్ మనుజులు ధనవంతులుగాఁ, గనఁబడుదురు గాని లక్ష్మీకాంతుని హరినిన్. ౪

క నేవించువార లవ్విధిఁ, శావలవదె యట్టిరీతిఁ శ గనఁబడ దెందున్ భావింపఁ గారణం బెది,యో వరుసం దెలుపవయ్య శ యోగింద్ర! కృపన్. ౧

సీ. తలపోయఁగా విరుద్ధస్వభావముగల ప్రభువుల నేవించు శ ప్రజల కెల్ల నట్టివిరుద్ధపాలావళి గలుగు నీవిషయంబునన్ నాకుఁ శ బెద్దనంది యంబు గల్గెడునని శ యడిగిన నాపరీక్షింపఁజూపతిఁ గాంచి శ చిత్తమలర శుకయోగి యిట్లను శ ఓోణీశ చంద్రమా! శివుఁడెన్నఁగా శక్తిశచే వృతుఁడయి

ఆ. త్రిగుణసంవృతుఁడయి శ దీపించి వైకారి

కమనఁ దైజస మనఁ శ గా మఱియును

దామస మనగఁ ద్రివిధములుఁగాఁ దగు నహం

కారములను దానుఁ శ గనుచు నెప్పుడు. 3

2192

క. అలరును ద్రిలింగుఁ డనఁగాఁ, గలుగు నహంకారమున వికారము లవియుం జెలఁగుఁ బదాఱుగ ననుచుం, బలుకుదు రారోత్యములు స్వభావ మెఱుఁగుటన్

క. సుంత వికారోపాధికు, నంతికమును జేరి కొల్వ శ నద్దానికి నీ డెంతయునగు విభవంబుల, సంతతిగతి నతఁడు పొందఁజాలు మహీశా! ౪

చ. హరియన నిర్గుణుండు పరుఁడై తగు మాయకు, సాక్షిభూతుఁ డీ శ్వరుఁడయి యెల్ల వేశలను శ సర్వముఁ దాఁ గనుచుండుఁ గాని శ్రీ హరి నతనిన్ భజించునతఁ శ డట్టులె నిర్గుణుఁడౌ నటంచునో ధరణిపతీంద్ర! నెమ్మదిని శ దప్పక యెన్నుము తత్త్వ మిద్దియే. ౫

2195

చ. మునుపు భవత్ప్రతాపహుఁడు శ భూతదయాగుణశాలి ధర్మరా

జనుపమసత్ఫలం బిడెడునాహయ మేధమఖంబు పూర్ణతం

గనిన యనంతరంబున నీకామ ముదంబును భక్తియుం దగం

గను భగవత్సుధర్మములఁ శ గర్ణయుగం బొగి దృష్టి నొందఁగన్. ౫౪ 2196

తే. ఆలకించుచుఁ బరమాత్ముఁ ఁ నచ్యుతు హరిఁ
గాంచి యీవిషయంబె ప్రశ్నించె; నరుల
కెల్ల నిశ్చేయసంబుల ఁ నెలమిఁగూర్చు
యదుకులంబున జనియించినట్టి హరియు. ౬౪

2197

మ. తనుసేవించెడు ధర్మరాజునకు నర్థం బద్ది పూర్ణంబుగాఁ
గను దెల్పం దలపోసి ప్రీతుడయి లోకస్వామి తానొట ని
ట్లని బోధించె; యుధిష్ఠిరా! వినుము నే ఁ నత్యంతమోదం బదె
వ్వనిపైఁ బర్వఁగఁజేయఁ బూనుదునొ యాభక్తార్థ సంతానమున్. ౭౪ 2198

మ. తొలుదొ ల్తఁ హరియింతుఁజుమ్ము! పరుసఁ ఁ దుగిఖంబు వెంటఁ వెతల్
గలుగఁ నిర్ధనులైన భక్తులఁ గనంగఁ బంధువుల్ మానుచుఁ
దొలఁగం ద్రోయుదు; రంత వారలును దోడ్తో నర్థముంగోరి వ
ర్తిలఁగాఁ బూనియు యత్న మెల్లఁజెడఁగా ఁ దీనత్వముం బైకొనన్. ౮౪ 2199

ఉ. విత్త మిదెట్టి దంచు మది ఁ వే తలపోయుదు; రంతలోన నే
యుత్తమమామకానుచరు ఁ లొప్పెడుచోటికిఁ బోవఁజేసి యే
యుత్తలపాటుగల్గనటు ఁ లొప్పుఁగఁజేయును నాయనుగ్రహం
బత్తటి భక్తమైత్రి దృఢమై ధనసంగతి మానఁ జేసెడున్. ౯ 2200

క. తరువాతం జిన్నాత్రము, పరమము సూక్ష్మంబు సత్తు ఁ భాస్వరతమముఁ
మరణవిరహితమునగు నా, పరతత్త్వము నన్నుఁ గొల్వఁ ఁ బాల్పడుదురుగా!

క. నను నెటుఁగుదు రారాధ్యుని, గను రాజా! భక్తగోష్ఠిఁ ఁ గనువారలు న
న్ననయము భజింప నేర్తురు, మనుజులు సామాన్యులు నను ఁ మాధవు నభవున్.

క. తెలియంగనేరకే యా, ర్తుల మున్లుచు నితరనిర్జరుల సేవింపం
దలపోయుదు రిదియే యిటఁ, గలతత్త్వము ద్రవ్యమందుఁగల యాసక్తిన్.

చ. ఇతరసుధాశనాధిపుల ఁ సంతయుభక్తిని గొల్చి శీఘ్ర మ
ప్రతిమముదంబునం దగుసుపర్వులమూలమునఁ నరేంద్రభో
గతతిని గాంచి మత్తెలుచు ఁ గర్వమునఁ వరదామరాళినిఁ
మతులఁదలంప కెంతో యవశమానముఁ గూర్తురు వారి కోన్మపా!. ౧౧ 2204

చ. అనియిటు కృష్ణమూర్తి శమనాత్మజు సంశయముల్ దొలంగు న
ట్లనుపమతత్త్వముం దెలిపె ఁ నంచు వచించి మహామునీంద్రుఁ డి
ట్లని మఱియుఁ వచించెఁ గమలాసనశంకరవిష్ణుముఖ్య లో
మనుజవరా! శపింపఁ గృపమైకొనఁ గావఁగ నీశ్వరుల్ సుమీ!. ౧౧౪ 2205

చ. హరుఁడు విరించి వేగముగ ఁ నాద్వయముం గలిగించునట్లు లా
హరి యొనరింపఁ; డీవిషయమై తగియున్న పురాణగాథ నా

దరమున నేవచింతు; మును శ దారుణకర్తుడు దుష్టచిత్తుఁ డా
శరుఁడు వృకాఖ్యుఁ డొక్కరుఁ డెసంగెడుపూన్నిఁ దపంబు చేసెఁ దాన్.

క. మనమునఁ దపంబున కీశ్వరుఁ, డనూనమోదంబునొంది శ యప్పుడె వర మి
చ్చెను దానఁ గష్టమొందెను, గనుక నుదాహృతికిఁ దగునుఁగాథ యదియిటన్

— వృకాసురునకువరమిచ్చి శివుఁడు శప్తముఁగనుట. —

క. మునుశకునితనయుఁ డౌవృక,దనుజుఁడు మార్గమున నారదమునిం గని దు
ర్జనసుం డగుటనె ప్రశ్నిం, చెనిటుల్ ముమ్మూర్తులందు శ శీఘ్రప్రమదున్.

క. వివరింపు మంచు నడిగిన, దివిజమునీంద్రుండు దుర్జతం గని పల్కెన్
జవమునఁ గార్యము సిద్ధిం, ప వలచినన్ శంభుఁ గొల్పు శ భక్తి మెఱయఁగన్.

తే. అల్పగుణదోషములకె యాహూరుఁడు మోద

మందుఁ గోపించు వందిజనాళి యట్లు

వినుతిచేసిన దశవదననునకు బాణ

దనుజునకుఁ బ్రీతుఁడై సంహదల నొసంగి. ౧౫

2210

క. తరువాత శ్రమము నొందెను, హరుఁడని తెలుపంగ నావృకాసురుఁ డపుడే
పరుగిడి కేదారంబున, నురుముదమునఁ దపముచేయ శ నూల్కొని శ్రద్ధన్. ౧౬

క. అనలునిముఖమున హరు నొ,య్యన నావాహనముచేసి శ యాత్మశరీరం
బునఁ గలమాంసముఁ గోయుచు, ననలునిలో వేల్చి శంభునారాధించెన్. ౧౭

చ. హరునిప్రసాదముం గనక శ యాతఁడు సప్తమవాసరంబునన్
బరమపవిత్ర తీర్థవరభవ్యజలార్ద్ర శిరోజయుక్తమా
శిరమును గోసి ఖడ్గమునఁ శ జెచ్చెఱ వేల్వఁగఁ బూనె; నంతలో
హరుఁడు దయాసముద్రుఁ డపు శ డాకృతిఁదాల్చిన యగ్ని యోయనన్. ౧౮

చ. మృతిగన నెంచువానిఁ గనియే మొగిఁ గావను బూనినట్లు లా
దితిజుని మర్తుకాముని నశిస్థిరయత్నుని గాంచి తత్కర
ద్వితయము నట్టె పట్టుకొని శ తీవ్రకృపాణకృతప్రయత్నమా
పి తనకరంబునం దడవె శ ప్రీతిఁ దదంగము రక్షణాదృతిన్. ౧౯

2214

క. హరహస్త స్పర్శంబునఁ, బరిపూర్ణాంగుఁడయి దైత్యవల్లభుఁ డొప్పుం
బరికించి చంద్ర శేఖరుఁ, డురుకరుణం బల్కె రాక్షసోత్తమ! యింకన్. ౧౯ 2215

క. చాలును జాలును లెమ్మా, యీలీలన్ ఘోరయత్న శ మేలాచేయన్
జాలింపు మేను జలముల, నోలి సమర్పింపఁ ప్రీతి శ నొందుదుఁజుమ్మా!. ౧౯౪

క. నీవన దేహమునే నా, కీవలచిలి వింత జతనమేలా? యసురే

శా! వరమడుగు మొసంగం, గా వచ్చితి ననినఁ బాతకస్వాంతుం డై. ౨౦ 2217

చ. దనుజుఁడు కోరె నిట్లు గిరిధన్వ! మహాత్మక! నేను హస్త మె
న్వని శిరమందుఁ బెట్టుదునొ శ వాఁడు మృతిం గనునట్లుగా వరం
బును గృహచేయుమీ యనిన శ భూతభయావహమైన యవ్వరం
బును విని విన్ననయ్యు సురభృంగవనాథుఁడు సుంత నవ్వుచున్. ౨౧ 2218

క. ఉరగములకుఁ బాల్వోసిన, కరణిఁ దద్వర మొసంగెఁ శ గ్రవ్యాదుఁడు త
ద్వరము పరీక్షింపఁగ నా, తురపడి దుష్టాత్ముఁడౌట శ ధూర్జటితలపై. ౨౨ 2219

చ. కరమును మోపఁబూన గిరికార్తుకుఁ డాత్మకృతాపరాధ మ
త్తరుణమునన్ ఫలించెనుగదా యని తత్తటపాటుతోఁ గళే
బరము వడంకఁగా వడిగఁ శ బాతెను దోడనె పాటఁజొచ్చె నా
శరుఁ డిటు రక్కసుం డరుగ శ శంకరుఁ డాశలకెల్లఁ బోవుచున్. ౨౩౪ 2220

చ. ప్రతివిధి దీని కియ్య దని శ భావనచేయక యుత్తరాశకుఁ
జతనముమీఱఁ బాట సురసత్తము లూరక చూచుచుండి రా
శితిగళుఁ డంత భాస్వరము శ సిద్ధమహర్నిగణై కసేవ్య మ
చ్యుతము తమగవరంబు నయి శ యొప్పుపురంబున కేగెఁ బూన్కిమై. ౨౪ 2221

సీ. అదియె శ్వేతద్వీప శ మనఁబడు పైకుంత మనియుఁ జెప్పంబడు; శ నందుఁ బ్రీతి
నారాయణుండు సంతతము వాసముచేయు సంసారరహితులౌ శ సజ్జనులకుఁ
బరమమా గతియగుఁ శ బరమేశుఁ డనఁబడు శాంతసన్నాహిని విసరమునకును
యోగులకు నతంఁడె శ యుత్తమగతియగు నందుఁ జొచ్చినవార శ లమలచిత్తు

తే. లగుచు నానందమును గాంతు శ రంతెకాని
మరలి రారెప్పుడైన నశమ్మాడ్కి నొప్పు
స్థానమున కేగి శ్రీహరిఁ శ జక్రిఁ గనియె
నట్టి వ్యసనంబునందిన శ హరుఁ గని హరి. ౨౬ 2222

చ. నలినదళాక్షుఁ డంత వ్యసనంబున నెంతయు నొచ్చివచ్చుశ్రీ
గళుఁ గని తన్ని వారణము శ గ్రక్కునచేయఁ దలంచి దండమే
ఖల లజినాక్షమాలికలు శ గ్రాలుచు నుండఁగ యోగమాయ చె
య్యులుడగ బ్రహ్మచారియయి శ యుగ్రహృతాశను తేజ మొప్పుగన్. ౨౭౪ 2223

క. కనఁబడుచు దూరమాఝంబుననుండియెఁ దచ్చనట్టి శ పోడిమివెలయం
గను వచ్చి కుశకరుండయి, వినయంబునభక్తిమొక్కివృషభధ్వజునిన్. ౨౮ 2224

క. కొనియాడి మహాదేవా!, దనుజున కీన్ద్రకున కిట్టితరుణంబునఁ జి
క్కినకతన శ్రమమునొందితి, వనఘా! సర్వార్థసాధకాంగముదీనిన్. ౨౯౪ 2225

క. వెతలం బెట్టఁగరా దీ, వితమున నెందుండి యిటకు శ విశ్వేశా! వ
చ్చితి విందు విశ్రమింపుము, హితమగునే దెలుప నీదుఃవృత్తముఁ జెపుమా.

క. ఏయుద్దేశమున నీ, వీయెడ కరుదెంచినావో శ యెఱిగింపుము నే
నాయది వినఁదగునే నిటఁ, బ్రాయికముగఁ బూరుషు లితరసహాయమునన్.

సీ. సకలార్థముల నొగి శ సాధింపఁ గోరుదు రట్లుకావునఁ జెప్పవయ్య యనుచు
భగవంతుఁడగు హరి శ పరమసుధారసవర్షము గురిపించువాక్కు లలరఁ
బ్రశ్నింపఁగా గతశ్రముఁ డయిశంకరుఁ డాయుదంత మైల్లహరికిఁ దేట
తెల్లముగాఁ జెప్పె; శ ఘల్లారవిందాక్షుఁ డౌహరి యవ్వార్త శ నాలకించి

తే. దనుజునిం బిల్చి యోయి యీతండు దక్ష

శాపమును గాంచుటఁ బిశాచత్య మొంది

ప్రేతములకుఁ బిశాచసంఘాతములకుఁ

బలియగుట విశ్వసింప మేమితని నుడుల. 3౨

2228

చ. మనమున నీవు శంకరునిమాటల నమ్ముదువేని నీశిరం

బునఁ జెయినుంచుకొంచు వరముఁ బరికింపుము; శంకరోక్తి స

త్యనియతిఁ గాంచదే నిటు లతథ్యము లాడకయుండఁగా వధిం

పను జను బొంకులేపలుకు శ బాలిశుఁ డౌననుకారణంబునన్. 3౪

2229

చ. అనియిటు చాలఁ బేళలము శ లై కడుఁజిత్రములైన వాక్కులఁ

దనుజుని నూఱడించెడువిధంబున నచ్చవచించినఁ గడుఁ

మనసు చెడంగ విస్తయము శ మైకొనఁగాఁ దనమస్తకంబుపై

నునుచుకొనెఁ గరంబు దనుజోత్తముఁ డెంతో కుబుద్ధియాటచేన్. 3౪౫

చ. కులిశముతాకునం బగులుకొండవిధంబున మస్తకంబు బ్ర

ద్దలగుట నాక్షణంబె విధి శ తన్నొగి వంచనచేయఁగాఁ బడెఁ

దులువ వృకాసురుండు తనదోషముచే మృతినొందఁగా సుర

వళులు దివంబునఁ నిలిచి శ భవ్యసుమంబుల వృష్టి నెంతయున్. 3౪౬

2231

క. కురియించుచు జయశబ్దోత్కరము నమశ్శబ్దవితతి శ గావించిరి శ్రీ

హరి! మంచిపని నొనర్చితి, పరమాదృతి ననుచు సాధుభాషణములచేన్. 3౬

క. వినుతించిరి గంధర్వులు, మునివర్యులు భక్తిభావములఁబొగడిరి శ్రీ

వనజాక్షు నంత శంకరుఁ, డనూనకప్తంబు పోవ శ హాయిం జెందెన్. 3౭ 2233

క. అత్తరుణంబున నాపురు,షోత్తముఁ డాగిరిశుఁ జూచి శ యోహో! సురసం

ఘోత్తమ! శంకర! యీదు,ర్వృత్తుఁడు తనపాపముననె శ యీల్లెం గంట. 3౮

తే. ఎవఁడు పెద్దలకపకార శ మిట్లొనర్చు, నెట్లుసుఖియింప నేర్చువాఁ శ డిద్ధుణి

జగములకు నెల్ల గురువయి శ సకలలోక,పతివయిన నీకు నచ్యుతి శ మతిఁదలంచి.

క. చిరకాలము సుఖియింపఁ, గర మాకాంక్షించువాని శ కథయేటికి శం

కర! యంచు బ్రియవచస్తతి, హరు నూఱడిలంగఁజేసి శ యగపడకుండెన్. 3౯

- క. మనసునకు వాక్కునకుఁ దెలియని భూరిమహాత్మ్యమునకు శ నంబుధియగు నా
వనజాక్షుఁడు శంకరునకు, నొనరించిన యార్తిహారణ శ మొప్పెడు గాథన్. ౩౯౪
- చ. వినినఁ బఠించినన్ మఱియు శ వేడుకమై వచియించినన్ భవా
భిని దరియించు శత్రుకృతశభీతియు నొందకయుండుఁ గాన నీ
యనుపమ పుణ్యగాథఁ బ్రియశమాటఁగఁ బావనకాలమందుఁ జ
క్కని మతిచేఁ బఠింపఁదగుఁ శ గాంక్షితముల్ ఫలియించు నన్నియున్. ౪౦

ఎ ను బ ది తొ మ్మి ద వ య థ్యా య ము.

—●— త్రిమూర్తులలో హరి యుత్కృష్టఁ డనుట. —●—

- క. అనితెల్పి మఱియు నిట్లను, మునిచంద్రుఁడు రాజవర్య! మును సాగె మునీ
శనికరకృతసత్రమఖం, బనూన విధి మీఱ నద్భుతావహ మగుచున్. ౪ 2239
- తే. భూరిసార సరస్వతీతీరమందు
సాగె నాసత్రయాగంబు శ సకలమౌని
వరసమన్వితముగ నందుఁ శ బ్రభువులైన
బ్రహ్మవిష్ణుశులందు నెవ్వఁడు వరుండు. ౧ 2240
- చ. అనెడు వితర్కమొందు తగె శ నవ్విషయంబు నెటుంగఁగా భృగుం
డను మునిఁ బంపి రెల్ల; రతఁడాదిని బ్రహ్మసభం గనంగఁ బో
యె నచట వందనంబు నుతి శ నించుకయే నొనరింపకుండె నా
తనియెడ సత్వమెంతదగు శ దానిఁ బరీక్షయొనర్పు వాంఛచేన్. ౨౪ 2241
- ఉ. అందుల కెంతయుం గినిసి శ యాపర మేష్టి మహాగ్రతేజుఁ డ
య్యుం దనపుత్రునందు సతఁ మొప్పడు స్నేహముచేత నప్పుడే
డిందఁగఁజేసె దానిని గడిదివిహితాశను నీటనార్చు రీ
తిం దగ; నంత నాభృగువు శ ధీమహిమంబున దాని నెన్నుచున్. ౪ 2242
- మ. చని కైలాసముఁజేరి శంకరుని గాంఛన్ సోదరప్రీతి నె
క్కునఁగా నీశుఁడు కౌగిటంబొదువఁ బోఁ శ గోపించి సన్తార్థవ
ర్తన మావంతయు నీయెడంగలుగ దంతశ్శుద్ధిలేకుండు నీ
వనుమానింపక నన్ను ముట్టఁ జనునే శ యంచాడి వారింపఁగన్. ౫ 2243
- శా. ఆమాటల్ శ్రుతులం బొరం గనలి యత్యాచారుఁ డంచెంచి యెం
లేమాన్యుండని యెంచకే శివుఁడు ని శ న్నిష్ఠే గతాహంకృతిం
గా మచ్చాలనిపాతనంబునఁ దగంగఁగాఁ జేయుదుం జూడుమం
చామౌనిన్ వధియింపఁబూన నుమ యస్తాత్మేశు వారింపుచున్. ౬ 2244

- మ. చరణాబ్జంబులవ్రాలి పేశలవచో శ జాలంబులకా శాంతకో
పరతుంగా నొనరించె; నాభ్యగువు వే శ పద్మాతునిం జూడఁగా
నురువై కుంతపురంబుఁ జేరె నట నెంతో ప్రీతిమై నున్నశ్రీ
వరుఁగాంచెం దల లక్ష్మీయంకమున నొప్పుంగా రమాధీశుఁడున్. ౨ 2245
- ఆ. పవ్వళించియుండె శ బరమాత్ము నాతని, సత్త్వమెఱుంగఁ గోరి శ సాధుమునియుఁ
గాలఁ దన్నె నురముఁగాడఁగా హరి సిరి, గూడి లేచి యెంతో శ కుతుకమలర.
- ఉ. పానుపుడిగ్గి యమ్మునికి శ భక్తిని శీర్షమువంచి మ్రొక్కి యెం
తో నయ మొప్పు సాధువుల శ కున్నతమాపద మిచ్చువాఁ డనం
దానయి యొప్పియుం బలికె శ ధన్యుడనైతి మునీంద్ర! స్వాగతం
బౌ నిటనాసనంబుపయి శ నర్తిలి మీఱఁగఁ గూరుచుండుమా. ౯ 2247
- తే. త్రోవఁగల్గిన శ్రమములు శ తొలఁగ నొక్క
క్షణమయిన విశ్రమింపుము శ కరుణ మీరు
వచ్చు టెఱుంగకయుంటి నావలనితప్పు
నైచి కాపాడుమా మము శ సంతతంబు. ౯౪ 2248
- క. అతికోమలములు నీపా,దతలము లోమానిపా! నితాంతపరుషమై
క్షీతిఁబోలి యెచ్చుతగ్గుగ, నితరులకుం దోచు నాదుఃఖాదయము సోఁకన్. ౧౦
- *తే. ఎంతగా గాసినొందెనో శ యెఱుంగఁజాల
ననుచు నమ్మునియంఘ్రుల శ నల్లనల్ల
నఁ గరముల నొత్తుచున్ మునినాథ! తీర్థ
ములకుఁ దీర్థతఁ గూర్చుపూజలముల నను. ౧౦౪ 2250
- సీ. నాలోకమును మఱి శ నాయందు విశ్వాసముఁగను లోకేశులపూగములను
నాదు నేవకులను శ నాగృహంబులఁ జక్కఁ బావనతం గాంచు శ పగిదిఁజేయు
మిప్పుడే లక్ష్మికి శ నేకాంతభాజనం బైతిని నీదుపాదారవింద
సంస్పర్శనంబున శ సకలపాపంబులు తొలఁగుట నాయురశస్థులమున నిక
- తే. భార్గవీదేవి సతతసంవాస మొప్పు, నలరు నని యిట్లు వైకుంఠుఁ శ డలిగభిర
భాషణంబుల సత్కరింపఁగ ముదంబు, నొంది భక్తిభరంబున శ డెంద మలర.
- క. కను లశ్రువులం దడువన్, ముని యేమియుఁ బల్కుకుండి శ మురహారుని మనం
బున నెన్నుచు మరలన్ స,త్రనికేతనమునకు వచ్చి శ బ్రహ్మబులకున్. ౧౩౪ 2252
- ఉ. తానటఁ గన్న వార్తల నితాంతము తేటపడంగఁ జెప్పి; నా
మానులు నాలకించి తమమానససంగతసంశయంబు ల

స్తే నిధనంబునొందఁ బరశమేశ్వరుఁ డాహరియే యటం చొగిన్
మానససీమలందు బహుళమానము నిండఁగ నిశ్చయించుచున్. ౧౮౪ 2253

సీ. అభయశాంతులు ధర్మ శ మల్లె జ్ఞానంబును దత్సంయుతంబయితగిన యట్టి
వైరాగ్య మల్లె యైశ్వర్య మప్తవిధంబు నాత్మ మలాపహంబగు యశంబు
నెవ్వనివలననే శ యెసఁగునో; శాంతులు సమచిత్తులును మఱిసాధువులు న
కించును నగుచు శ నెంచ సన్న్యాసులై తగువారి కెవ్వఁ డుత్తమగతియగు

తే. నెవనికిం బ్రియమూర్తి యై శ యెసఁగునత్వ
మవనిసురు లెవ్వనికిని బ్రియంబుఁగూర్చు
దై వతములొదరో శాంతశధనులు నిపుణ
మతులు నిష్కాము లెవనిసమృద్ధిఁ గొలుతురొ. ౧౮ 2254

క. అతని మహనీయు హరి న,చ్యుతు నుత్కృష్టునిగ నమ్మి శ రొక్క తెఱఁగునన్
వితతగుణాత్మయనిర్మిత, దితిజాసురదివిజు లనెడుత్రివిధాంగంబుల్. ౧౮౪ 2255

క. కల వాశ్రీహరి కమ్మూ,ర్దులలోపల స్తత్వగుణమె శ తొందఱఁ గార్యం
బుల సాధింపం దగునని, యిలాధిపా! యల్ల మానులెల్లరు పూన్కిన్. ౧౯

ఆ. సంశయంబు వీడి శ సాధుసరస్వతీ, తటమునందు మనుజుతతుల సుశ
యములు వీడఁజేయ శ హరిత త్వమును బయ,ల్పఱచి విష్ణుపాదపద్మయుగము

క. నేవించి పరమగతినిన్, శ్రీవల్లభు కరుణఁ గాంచి శ చెలఁగి రనుచు స
ద్యావమున సూతుఁ డాధర,ణీవిబుధన్వలకుఁ దెల్పి శ నిశ్చలభక్తిన్. ౨౦ 2258

చ. మునులను గాంచి పల్కె మునిపుంగవుఁ డై తగు వ్యాసయోగినం
దను ముఖపద్మనిర్గత సుధారసమున్ భవభీతి నాశకం
బును శ్రుతిసంపుటంబులను శ బూనికమీఱఁగఁ గ్రోలువాఁడు చ
య్యన భవబంధనార్తి తనయంతనపోవ సుఖించు నెప్పుడున్. ౨౦౪ 2259

క. హరిచరితము సుశ్లోకము, పరమాద్భుత మానుగాన శ భక్తి శ్రుతిపుటాం
తరమునఁ జొనుపం దగు నే, పురుషుం డటుచేయు నతఁడె శ పో ముక్తుఁడనన్.

తే. ఘోరసంసారమను భూరికూపమందుఁ
దిరుగకుండెడు భాగ్యంబు శ నిరుపమంబు
గాంచు నని పల్కి శుకయోగి శ త్కృపతి కిటు
తెలిపె నని మఱియుం బ్రీతిఁ శ దెలిపె నిట్లు. ౨౧ 2261

— శ్రీకృష్ణార్జునులు చచ్చినవివ్రుత్తులఁ దెచ్చించుట. —

క. ఒకనాఁడు ద్వారకాపురి, సకలేశుం డుండునట్టి శ సమయంబున వి
ప్రకళితము ప్రసవించిన, యొకక్షణమునకే కుమారుఁ శ దుర్విత్తుగులఁగన్. ౨౧

క. మరణించె నంతట భూ,సురుఁ డామృతశిశువుఁ గొనుచు శ క్షోణీశుని మం

- దిరమున ద్వారముకడన్, ధరణిం బడవైచి యిట్లు శ తా విలపించెన్. ౨౨
- క. విలపించుచు దీనాత్మత, వెలయఁగ నాతురతమీఱి శ విన్నజను లెదం
గలవిలపాటొందఁగ నిటు, పలికెన్; శతబుద్ధియగుచుఁ శ బరహింసకుఁ డై. ౨౩
- క. ధరణీదివిజ ద్వేషియు, నిరతిని దనుసుఖముగోరు శ నీచుఁడు నగుభూ
వరుదోషంబున నాసుతుఁ, డరయఁగ మృతినొందె ననుచు శ నాత్మం దోచెన్.
- సీ. హింసావిహారుఁ డై శ హీనశీలుండయి విజితేంద్రియుఁడు కాక శ విశ్వమెల్లఁ
బాలించు నరపతి శ పాలనంబునఁ బ్రజ లతిదరిద్రులనయి శ సతతదుఃఖ
భాగులై కుందుదు శ రేగతినైనను శాంతినొందక యని శ త్వాసురుండు
విలపించి విలపించి శ వేసరి గృహమున కరిగి యవ్వల నట్లై శ యంతమొందు
- తే. చున్న కొడుకుల నెనమండ్ర శ నొగి నరపతి
సౌధమున ముంగిటం బెట్టి శ జనులు వినఁగఁ
బూర్వరీతినె వచియించి శ పోవుచుండె
నట్లై తొమ్మిదవసుతుండు శ నంత మొంద. ౨౬
- 2266
- ఉ. వానిశవంబుఁ దెచ్చి నృపుఁవాకిటఁ బెట్టి యథాప్రకారమే
తాను వచించుచుం బొగులు శ థాత్రిసురేశ్వరు నార్తనిస్వనం
బానిఖలేశు చెంతఁదగు శ నర్జునుఁ డొక్కట నాలకించి పెం
పూని వచించె; విప్రవర! శ యూరక యేడ్చెదవేల యిచ్చటన్. ౨౭
- 2267
- ఉ. నీవు వసించు నిట్టిపురినిన్ ధను వృద్ధతిఁబెట్టి నట్టిఁడొ
భూవిభుఁ డొక్కఁడేఁ గనఁగఁబోలఁడు మందునకై న వీరలో
భూవిబుధాళి సత్రమనుఁపూజ్యమఖంబున భోజనార్థమై
యేవిధిఁగూడు నావిధిగ శ నిందు వసింతు రపౌరుషంబునన్. ౨౮
- 2268
- ఉ. ఎవ్వరి దేశమందు ద్విజు శ లెల్లరు దారసుతార్థహీనులై
నెవ్వగలం గలంగుదురొ శ నిశ్చిత మానరపాలకుల్ మనం
బువ్విభులూరఁగాఁ గడుపు శ నొయ్యనఁబ్రోవ నృపాలవేషు లై
యివ్వసుధం జెలంగునటులే యని యెంచఁగ నష్టలో ద్విజా!. ౨౯
- 2269
- క. వగలం బొగిలెడు మీకింకఁ గలుగఁగల ప్రజను నేను శ గాతు నిచట ని
ల్చి గడిమిమెఱయఁగఁ బ్రతినన్, దగునట్లుగఁ దీర్పనేని శ నహనుం బొత్తున్.
- క. దానన్ నాపాపములు, పో నెంతయు సుఖముఁ గాంతుఁ శ బో యన విని యా
భూనిర్జరుండు సుంతగ, మానసమునఁ జింతనొంది శ మఱి యిట్లనియెన్. ౩౦
- మ. బలదేవుండును వాసుదేవుండును జాపంబున్ ధరింపంగ నే
ర్పులు విఖ్యాతియుఁ గాంచనొప్పుక్షితిభృత్పూగంబునం దెన్న ని
స్తులమై పొల్చుయశంబుఁగన్న యలప్రద్యుమ్నుండు శౌర్యంబునన్
దులలే కెంతయుఁ గీర్తిగన్న యనిరుద్ధండున్ బ్రయత్నించియెన్. ౩౧
- 2272

క. ఒనరింపఁ జాలరై రీ,పని మూర్ఖతఁ జేయనీవు శ పాల్పడితివి లో
కనిచయవిభులకుఁ జేయఁ ద,గనిపని నీవూన నమ్మఁగా నేర ననన్. 32 2273

చ. విని యపు డద్దునుండనియె శ విప్రవరా! హలిఁగాను నందనం
దనుఁడనుగాను గార్జియన శ ధాత్రి నెసంగినవాఁడఁగాను నే
ననఁగ యుధిష్ఠిరానుజుఁడ శ నర్జుననాముఁడ, గాండివంబు నా
ధనువు నెవండు తాల్చునొ యతండునె నే నని యెన్నఁగాఁ దగున్. 33 2274

మ. హరు మెప్పించితి యుద్ధరంగమున శౌర్యం బప్రతిద్వంద్వమై
ధరనొప్పారెడు దాని నీవవమతిఁ శ దర్శింపకే చేయ భూ
సురవర్యా! తలపోయఁగాఁ దగునె నీసూనున్ వడిం దెత్తు భీ
కరమామృత్యువునొంచి నాపలుకు నిక్కంబంచు నూహింపుమా. 34 2275

మ. అని యిట్లబ్ధునుఁ డాధరామరుని శౌర్యంబొప్పు వాక్యంబులన్
మన ముప్పొంగెడునట్లు చేయుటయు నాశ్చర్యదేవుఁ డప్పాద్ధునిం
గని యెంతో ముదమంది శౌర్యమును నిక్కంబంచు లోనమ్ముచున్
జనియెన్ పేగనికేతనంబునకు; గృహస్థస్వామి లో నవ్వఁగన్. 35 2276

శా. అంతం గొన్ని దినంబులేగ మఱి యాశ్చర్యమర్హుఁ డర్థాంగియున్
సంతానంబు గనంగ నున్నతఱి విశ్వాసంబుపైఁ బొంగఁగా
స్వాంతం బెంతయుఁ దొందఱింపఁ జని యోసత్త్వాధ్య! యోపార్థ! నా
సంతానంబును మృత్యుబాధతోలఁగన్ శౌర్యంబునం గావుమా. 36 2277

ఉ. ఆతురుఁడై యతం డిటు లహార్యబలుండని నమ్మి యర్జునున్
జేతము భీతిచేఁగలఁగఁ శ జేరి వడిం జనుదెమ్మటం చొగిం
ద్రాతపు నీవెయంచు గురుధర్మ మె యశానిది యంచు వేడఁగా
నాతఱి నమ్మనుండు విధి శ నాచమనం బొనరించి శుద్ధుఁడై. 37 2278

*చ. మనమున నామహేశ్వరు నుమాపతి నిల్పి నమస్కరించి దే
వనికరద త్తమై మహిమ శ భాసిలు నస్త్రగణంబు సంస్థరిం
చి నియతి సజ్యచాపమును శ జిత్తముపొంగ గ్రహించి గాండివం
బన విలసిల్లుదాని జనె శ నాద్విజునింటికి సత్వరంబుగన్. 38 2279

తే. సూతికాగారమునకును శ జుట్టుఁ బెక్కు
విధములగు నస్త్రములచేత శ వీర్యమలరఁ
గ్రింద మీఁదను గట్ట నేరికిఁ జొరంగ
ననువు గానట్లుగాఁ బంజరరాకృతిఁ దగ. 39 2280

మ. ఓతిదేవోత్తముభార్య యంతఁ బ్రసవించెన్ సూను నేడ్వొప్పు వాఁ

* “న ఉపన్యాయ శుచ్యంభో నమస్కృత్య మహేశ్వరమ్” అని మూలము.

డతివేగంబ యదృశ్యుడై తనువుతో నభ్రంబునం బోయె మున్
సుతుదేహంబయినం గనంబడెడు నానొప్పైనలే దిప్పుడ

ప్రతిమంబౌ విధి పూన్కికిం బ్రతియొనర్ప వచ్చునే యేరికిన్. 3౯ 2281

క. ఆవిధ మెఱింగి వే యా, భూవిబుధుడు పోయి కృష్ణమూర్తికడం బెం
పావహిలంగ నెసంగెడు, నావిజయున్ బదలుచు నిటు న లలుకం బలికెన్. 3౯౪

*తే. అకటకట! 'నాదుమౌఢ్యంబు నరయుఁ డింక

నే నపుంసకుమాటల నెల్లనమ్మి

మోసపోయితి నాకంటె న మూఢుఁ డొకఁడు

గలఁడె వెదకిన నెప్పు లోకముల నెందు. ౪౦

2283

సీ. ప్రద్యుమ్నుఁ డనిరుద్ధబలదేవ కేశవు లెవ్వని బ్రదికింప నించుకంత
యే నశక్తులె యైరొ నసూను నవ్వానిని బ్రదికింప శక్తుఁడెవ్వఁడు మఱొకఁడు
దైవోపసృష్టుని నేవిధినైనను గాపాడుదు నటంచు న గడంగి యన్మత
ములుపల్కి తన్నుఁ దాళబొగడుకొనిన యట్టి యర్జునుండే నిందుఁడౌనుగాదె

తే. యతని ధనువైన గాండీవ న మగ్నిలోన

వైవనే యిట్లుపల్కిన న వాఁడు తలఁచ

దుర్మతియుఁగాఁడె యని యిట్లు న దూఱుచుండఁ

బార్థుఁ డాలించి యోజించి న పరమనియతి. ౪౨౪

2284

ఉ. ఎందుఁజనంగ నెమ్మదికి న నిష్టమొ యచ్చటి కడ్డెపోవఁ జే
యం దగు నాత్మవిద్యఁ గొని న యాయముఁ డుండెడు వీటికేగి యం
దెందునుగాని యామృతమహిమసరపుత్తుని గానకల్లె సం

క్రందను పత్తనంబునకుఁ న గ్రన్ననఁబోయెను బూన్కిమీఱంగన్. ౪౩౪ 2285

సీ. భగ్నాశుఁడై మఱి న జ్వలన రాక్షస జలపతి వాయు ధననాథ న పత్తనముల
స్వర్గరసాతల న భవ్యస్థలంబుల నింకనుగల యట్టియెల్లపురము
లను జూడబోయెను న ధనువు సజ్యము చేసికొని యందు నెచ్చటఁజూచినురుని
సంతానమును గానఁజాలక తనదగుప్రతిదీర్పంగరామి న బావకునకుఁ

తే. దనదుదేహము నాహుతిగ నొనరింప

దలఁచె; నంతట శ్రీహరి న దయ మెఱయంగ

వచ్చి యగ్నిఁ బ్రవేశింప న వలదు పార్థ

యని నిషేధించి మఱియు ని నట్లనుచుఁ దెలిపె. ౪౪౪

2286

చ. ధరణిసరేంద్రసూనులను న దర్శనయోగ్యులఁ జేయువాఁడఁజు
మృరయక నీకు నీవె తగనట్లు లవజ్ఞను గూర్చుబూన కి

* "మాధ్యం పశ్యత మే యోగహం శ్రద్ధభే క్షీణకర్తవమ్" అని మూలము,

త్తరుణమునందు శాంతిగను శ దాన మనుష్యులు నీదునాదాకి
ర్తిరమను సుస్థిరంబుగ ధరిత్రి నెసంగ నొనర్తు రర్జునా! ౮౬౪

2237

చ. అని వచియించి యానరుని శ నాత్మరథస్థునిగా నొనర్చి చ
య్యనఁజనియెం బ్రతీచికి నశహార్యగతుల్ దగ నట్టులేగుచున్
వనధుల ద్వీపశైలముల శ వైశమ దాఁటెను సప్తసంఖ్యలన్
వనరుహనాభుఁ డవ్వలఁ బ్రభావమునందగు చక్రవాళమున్. ౮౭౪

2238

క. కనుఁగొని దానికి నవ్వల, ఘనతరమా తమసుఁ జొచ్చెఁ శ గాని యచట స్వం
దనమునులాగు మహాశ్వము, లనుపమవేగంబు గలుగునవియే యైనన్. ౮౮

నీ. నడువఁజాలకయె యుండఁగ వానిశై బ్యాఖ్యమును మేఘపుష్పకశమును బలాహ
కమును సుగ్రీవముఁ శ గనుగొని యోగేశ్వరేశ్వరుండైన శ్రీకృష్ణమూర్తి
వేయి సూర్యులరీతి శ వెలుఁగుస్వచక్రము ముందుగఁ జనఁ బంచె శ భూరిశక్తి
నల రెడుప్రకృతిచేఁ శ గలిగి సుహౌరమై గహనమై తగునంధశకారముఁ దన

తే. యనుపమానతేజస్సుల శ నట్టె విరియఁ
జేయుచుం గడువేగమె శ యాయమోఘ
రామబాణము రాక్షస శ రాజిబోలె
నాసుదర్శన మరుగంగ శ నశ్వము లొగి. ౯౧

2290

క. హరిచక్రదర్శితం బగు, సరణిం జనుచుండె; నంత శ స్వందనమునకున్
గురుపథముఁ జూపుతేజముఁ, బరమ మపారంబుఁ జూడఁ శ బార్థుం డోడెన్.

క. కనుయుగము మూసికొనియెన్, వనజాతుని స్వందనంబు శ వడిఁ బాటుచు స్ప
ర్శనవేగవర్ధితోర్తుల, గనఁ భీతిదమైన జలముఁ శ గడఁకం జొచ్చెన్. ౯౨ 2292

ఉ. అందొకదివ్యమందిరము శ హారితమంబయి పేలస్తంభముల్
సుందరరీతిఁ గన్నడఁగ శ శోభిలుచున్ బలుచిత్రరీతు లొ
ప్పుం దగియుండె నట్టిదయి శ భర్తమయంబగు సౌధవర్య మా
స్వందన మట్టె చొచ్చె రుచిఁజాలము లెల్లెడఁ బర్వచుండఁగన్. ౯౩ 2293

ఉ. ఆమహనీయమందిరమునందు సహస్రఫణామణి వ్రజో
ద్దామమరీచు లుల్లసీల శ దారుణదృష్టులు రెండువేలు ర
క్తామలతేజముల్ దగ మహాత్మరభీతి జనింపఁ జేయఁగా
నామెయి శ్వేతకాంతిఁ దను శ వద్భుతముం గన జేయుచుండఁగాన్. ౯౪ 2294

నీ. కైలాసశైలంబుకరణి వెలుంగుచుఁ గంఠఁగిహ్వలయందుఁ శ గానబడెడు
నీలత్వ మెన్నంగఁ శ జాలియుండఁగ నొప్పు భోగికులేశుండు శ భూరితేజఁ
డగు ననంతుండొప్పు శ నతనిభోగమె సుఖాసనముగఁ గూర్చుండి శ యనుపమాని
తాంబుదచ్ఛాయ మై శ నలముకొనంగ సుందరపీతవస్త్రంబుఁ శ దాల్చి దాని

తే. లలితకాంతులు దిగ్విదిశక్కులఁ జేలంగ
నుండఁ బురుషోత్తముండు లోకోత్తరుండు
సురుచిరాయతవీక్షణుఁడగుమణిగణ

ఖచితముకుటంబు వింతగఁ శ్ర గ్రాలుచుండ. ౫౫

2295

చ. సురుచిరకుండలద్వయము శ్ర శుభ్రమణిద్యుతులన్ వెలుంగ నా
భరణగణంబు రత్న రుచివారము నీనుచునుండఁ గుంతలో
త్కరము కిరీటకుండలసుకాంతుల నెంతయుఁ గూడుచున్ మనో
హరముగ నొప్ప నాయతభుజాష్టక మాశ్రితతృప్తి చేయఁగన్. ౫౫౪ 2296

క. వనమాలయు శ్రీవత్సం,బును గౌస్తుభమణియు వక్షసమునఁ గ్రాలి ముదం
బును భక్తుల కిడఁగ సునం,దనందముఖ్యాశ్రితులు నితాంతముఁ గొల్వన్.

క. తనువుల ధరించి చక్రా,దినిఖిలదివ్యాయుధములు శ్ర దీపింపఁగ శ్రీ
యును బుష్టి కీర్తి సంపద,లును మాయయు లోనుగాఁ గలగు దేవతలున్.

మ. తనుఁ గొల్వం బరమేష్ఠి ముఖ్యుల కొగిం శ్ర దా నీశ్వరుండై నిరం
జనుండై యుండు మహాత్ముఁ గన్గొని మనఃస్సంజాతభీతన్ సుద
ర్శనహస్తుండు నరుండు మ్రొక్కి; రపు డాచక్రాయుధున్ సవ్యసా
చిని జేమోడ్పులనొప్పఁగాఁ గని వచింపఁచెన్ దేవదేవుం డిటుల్. ౫౫౭ 2299

ఉ. మోమున సుస్థితంబొలయ శ్ర ముగ్ధగభీరగళస్వనంబు స్వా
త్తామలవృత్తిఁ దెల్పఁగ మహదంశమునన్ జనియించినట్టి యో
శ్రీమహితాత్ములార! మిము శ్ర సిద్ధతపస్సులఁ జూడఁ గోరియే
త్తామరవర్యపుత్రకులనప్పుడె రాఁ దలపోసితిన్ మదిన్. ౫౫౮ 2300

తే. అవని ధర్మంబు రక్షింప శ్ర నవతరించి,నారు నాయంశముంగొని శ్ర మీరువేగ
యప్పనిం దీర్చి నాకడ శ్ర కరుగుదెండు, భూమిభారుల దితిజులపాం గడంచి.

క. మును నరనారాయణులను, మునులయ్యున్ మీరు లోకమున ధర్మంబున్
మనుజులు సమాచరింపంగ నుదాహరణముగఁ జేయఁ శ్ర గల్గితిరి విధిన్. ౬౦

ఆ. పూర్ణకాములయ్యుఁ శ్ర బురుషులకు న్నేర్ప
మఱియు నాచరింప శ్ర మైకొనుఁ డని
యానతీయఁ గృష్ణుఁ శ్ర డర్జునుండును “దధా
స్త”నుచు విప్రసుతులఁ శ్ర గొనుచుమ్రొక్కి. ౬౧ 2303

క. మరలి మహామోదంబున, నరుదెంచిరి పోయినట్టు శ్ర లాత్మవసతికన్
ధరణీసురునకుఁ బుత్రోత్కర మొసఁగిరి వారు తొంటికరణి వెలయఁగన్.

చ. కనుఁగొని యద్భుతంపడుచు శ్ర త్కొనురుఁ డౌర! వయస్సు రూపముం
గన నదియే యటంచుఁ దమిఁగొంచుచు నుండెను; విష్ణువాసమై

- యనుపమమా పురంబుగని శ యర్జునుఁ డెంతయు విస్తయాంబుధిన్
మనము మునుంగఁ బొరుషము శ మాధవుసత్కరుణన్ ఫలించెడిన్. ౬౨౪ 2305
- క. అదెలేకయున్న నిష్ఫల, మదియా ననునిశ్చితంబె శ యాత్మన్ మిగులం
బొదలఁగ నుండెను; శ్రీహరి, ముదమున నేతాదృగమలభూరి క్రియలన్. ౬౩
- క. అతిమానుష విక్రమముల, మితిమీరిన వానిజేసి శ మించినతమి న
చ్యుతుఁ డొగిని విషయసుఖసం,తతిమానవు లెట్టు లట్లు శ తాఁ గనుచుండెన్.
- క. యాగంబులుపెక్కు మహా,భాగుం డొనరించి ధరణిఁ శ బామరులకుఁ దా
నే గతిజూపుచు మించెను, యోగీశ్వరనాథుఁడయ్యు శ నుద్యమ మలరన్. ౬౪
- తే. మఱియు శ్రీహరి పర్జన్యమాడ్కిఁ దఱిని
సకలపురుషార్థదూషవర్జంబుఁ గురియు
చును ధరామరముఖ్యులౌ శ మనుజులఁ దమి
నొందఁ జేయుచు శ్రేష్ఠత్వ శ మొప్ప వెలసె. ౬౫ 2309
- ఉ. కొందఱు ధర్మదూషకుల శ ఊణిపతీంద్రులఁ బూన్కిమీఱఁ దా
మ్రందఁగఁ జేసె జిష్ణుపవనమానతనూజులవంక మ్రందఁగాఁ
గొందఱఁజేసె ధర్మజముఖుల్ గురుధర్మపథంబు నూనియుం
డం దనవర్తనంబును గనంగ నొనర్చెను నేర్పుమీఱఁగన్. ౬౬ 2310

తొంబదియవ యధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణలీలావర్ణనము.

- చ. అని యభిమన్యుసూనునకు శ నాశుకయోగినరుండు తెల్పి యి
ట్లను మఱియుం బరాత్పరుని శ దౌచరితంబు వచించువేడ్క నో
జనవతివర్య! యిక్కరణిఁ శ జక్రధరుండు రమాధవుండు చ
క్కనిదగు ద్వారకాపురిని శ గాలము పుచ్చుచునుండె లీలతోన్. ౪ 2311
- సీ. సంపత్సమృద్ధంబు శ సకలయాదవవృష్టి వరసంకులంబు భాస్వద్విభూష
ణావళిచే, నూత్న హరి యావనముచే మెఱిపుఁదీవియలను శ మించునట్టి
తనుకాంతి వితతిచేతను బొల్పు సుందరీరత్నముల్ హరిహరార్త్యంబులందుఁ
గందుకక్రీడలఁ శ గడుఁబూన్కి విహరింప నెంత సుందరముగ శ నెసఁగుచుండె
- తే. ద్వారకాపుర; మందు భక్తద్రగజవితతి
మదజలంబులఁ దడువంగ శ మార్గములును
బంకలంబులుగొ నుండు శ భవ్యభూష
ణాళిచే నొప్పి భటతతి శ యశ్వములును. 3 2312
- క. అరదంబులు చూడందగి, తరుగొడుచునుండు మఱియు శ దివ్యద్యానో

- త్కర ముపవనములు గన్నడు, సురుచిరముగ నందునుం గుశసుమతరువులపై.
- క. తుమ్మెదకదుపులు మఱి విహ,గమ్ములు పూఁదేనె లానఁగఁ బల్లవబృం
దమ్ములు కొఱకఁగ మూఁగి ర,వమ్ములు చేయంగ దెసలు ఓ బదులు ధ్వనింపన్.
- క. కనవిన వేడుకగా నుండును శ్రీకృష్ణుండు కామినలు పోడశసం
ఖ్యను బొల్చుసహస్రంబులు, తను నెప్పుడు కొల్వ నొకఁడె ఓ తా వల్లభుడై.౨౪
- మ. సకలైశ్వర్యయుతంబులై తనరు తత్సద్భంబులం దద్భుతం
బు కనంజెయు తనూవిలాసముల నాపూఁబోడులంగూడి తా
నొకఁడే యందఱ కన్నిరూపములతో ఓ నొప్పారుచున్ బొల్చెన
న్నొక తెం గూడియె యుండు భర్తయని లో ఓ నూహింప వా రందఱున్. ౫
- సీ. విరియంగఁ బూచిన ఓ సరసిజకన్లారకుముదోత్పల పరాంగసముదయముల
పరిమళమిళిత పుష్కరముల సంపూర్ణ ములగు సరోవరములను మఱియు
నట్టివా హ్రదినులందును దమిమించు నట్లురుతంబుల ఓ నాచరించు
జలవిహంగమ రాజములఁ గాంచి మెచ్చుచు నిందుబింబాస్యలనందఱఁ దగఁ
- ¹తే. గలిసి విహరించె విభవము ఓ లలిఁ జెలంగ
నన్నుమిన్నలు కౌఁగిట ఓ నదుముకొన్న
గుబ్బపాలిండ్ల నలఁదిన ఓ కుంకుమంపుఁ
బంకమున మేను వింతయై ఓ పరిధవిల్ల. 2
- 2317
- క. అత్తఱి గంధర్వులు తమి, నుత్తమగీతములు పాడుచుండఁగ మోదా
యత్తమతులై న మాగధు, లత్తెఱఁగున సూతవందులలాహరిభక్తిన్. 2౪ 2318
- క. ఆనక మృదంగ పణవ, స్వానంబులు వీణియల రసంబులు దిశలన్
మ్రానుపడన్ వాయించుచు, శ్రీనిలయు నుతించుచుండఁసీమంతినులున్.౨ 2319
- ²చ. అలరుచు నవ్వచున్ సరసిజాతుని నంజలులన్ జవంబునన్
జలముల నింపి చల్లుచును ఓ జర్తవినిర్మిత యంత్ర రాజిచే
సలిలము లేచి వైఁబడఁగఁ ఓ జల్లుటయున్ హరియున్ సరోజనే
త్రలపయి దోయిలించి యమృతంబులఁ జల్లెను సుస్థితాస్యుడై.౯
- 2320
- క. యక్షప్రమదలతో నా, యక్షవిభుం డట్టు లప్పు ఓ హరియు వెలిగెఁ బ
ద్మాక్షులు చుట్టును దగఁ బ్రత్యక్షశ్రీదేవి వెలసె ఓ ననియుం దోచెన్. 2321
- చ. తరుణులు మేటివల్వ లమృతంబులచేఁ దడియంగ స్పృష్టమా
కరణిఁ గుచంబు లూరువులుఁ ఓ గన్నడుచుండఁగఁ బ్రీతిమీఱు సుం

1 “కుచకుంకుమలిప్తాంగః పరిరబ్ధశ్చ యోషితాప్” అని మూలము. 2 “సీద్యమానోఽచ్యుత
స్తాభిర్హ సంతీభిశ్చరేచకైః” అని మూలము. “రేచకైః జలక్షేపణయంత్రవిశేషైః చర్మానిర్మిత సేచన
యంత్రై రిశ్యర్థః.”

దరకబరీచ్యుతప్రసవ శ దామము లల్లన వీడి రాల నీ

శ్వరుడగు కృష్ణమూర్తిపయిఁ శ జల్లిరి జీవనముల్ వడివడిన్. ౯౪ 2322

ఉ. కాంతలు కృష్ణమూర్తి తమశకంబుమెయిన్ దమవై జలంబులం

బంతముమీఱఁ జల్లు ననుభావమునం బతిచేతి జంత్రి మా

వంతయు శంకలేక గొనునట్లు నటించుచు నల్లనల్లనం

జెంతకుఁబోయి కౌగిటను శ జిక్కఁగఁ గైకొని రెంతోనేర్పునన్. ౧౦ 2323

ఉ. ఆమెయిఁ గౌగిలించుకొని శ యాత్మభవోదయ మగ్గలంబు కాఁ

గా ముఖపద్మముల్ మిగులఁ శ గాంతిని రాజిల నొప్పి; రప్పుడా

శ్రీమహిళావిభుండు తనుఁ శ జేడియ లవ్విధిఁ గౌగిలించి యెం

తో మురిపెంబు చూపఁ దమి శ నొయ్యనఁ జొక్కుచు వారిఁ గూర్చిమై. ౧౧ 2324

*తే. ఆదరించుచు నవ్వారి శ యలఘుతర ప

యస్సదనమండలాలగ్న శహరికుంకు

మపరిమళములు పుష్పదాశమములు మేను

నిండ నలముకొనం గేళినిరతి నపుడు. ౧౨ 2325

చ. తనువుచలింపఁ గుంతలవిశతాన మొగిం జలియింప నాననం

బున మురిపెంపు నవ్వరుచిఁ శ బొల్చి నటింప విలాసిసీతతుల్

తను నెదిరింపఁ గమ్రజలశధారలు పర్వఁగఁ జల్లులాడుచున్

వనగజ మక్కరేణుయుతిభంగిని దా విహరించె నొయ్యనన్. ౧౩ 2326

ఉ. వల్లభు నావిలాసినులు శ వారక వైబయి నీటిధారలం

జల్లుచు ముంచుచున్ విభుండు శ సంతసమందఁగఁ గేళిసల్పఁగా

నుల్లములందుఁ గల్లుప్రమోదోర్తులు పొంగఁగ నర్తకీతతుల్

సల్లలితస్వరం బమరు శ చందము గన్నడఁ బాడి యాడఁగన్. ౧౪ 2327

సీ. నటులు నృత్యముచేయ శ నానాప్రకారగీతములువాద్యంబులు శ దమకు జీవ

నమును గల్పింపఁగా శ సమయంబుఁ బుచ్చెడు వారును సేవింప శ వారి కెలమి

నావిహారమునకు శ నర్హమృతగు నలంకారములను వస్త్రశరణము నొసఁగె

నతివలు పతియాజ్ఞ శ నల్లెయొసంగిరి; హరియిట్లు విహరింప శ నతనిబెడఁగు

తే. నడకలును ముద్దుపల్కులు శ గడుమనోజ్ఞ

ములగుచూపులు సుస్థితంబులు ప్రియోక్తి

హాస్యవచనపరీరంభశణాదు లతివ

మిన్నల మనముల హరించె శ మేదిసీశ!. ౧౫ 2328

- చ. అతివలు వారలెల్ల వనజాతుని యందె మనంబు లెంతో యా
దృతిఁ గనమేనులకొ మఱచి శ కృష్ణుని నెంచుచుఁ బల్కకుండి యిం
త తడవు; లోనఁ బొంగుప్రమోదంబున వేడుటగొన్నయట్టి దా
జతనముమీఱఁ బల్కి రిటు శ త్సావర! వాని వచింతు నీకిటన్. ౧౪ 2329
- చ. హరిప్రియపత్నులం దొకతె శ యల్లన నోకురరీ! యటంచు నొ
క్కరితను బిల్చి యిట్లనియెఁ శ గంజదళాతుఁడు గుప్తబోధుఁడై
పరఁగి జగంబు నిద్రగొన శ భవ్యతమోత్తమతల్పమందు ని
ద్దురఁ గొనియున్నవాఁడు వగఁ శ దొయ్యలి నీవును నిద్ర మానుచున్. ౧౪
- క. విలపించు చున్నదానవు, జలజాతున కిట్లు నిద్ర శ జాఱగఁ జేయం
గలుగుట తగవే నీయెడఁ, గలుగదు తప్పింతయే నికామ మరయఁగన్. ౧౫
- తే. పుల్లనీరేజనేత్రుఁడు శ పాలయఁ జేయు, చారుతరహాసలీలావిశాలదృష్టి
పాతమునఁ జొక్కఁ జిత్తముఁపవ్వళింప, మాని మానలె విలపించుదానవుకద.
- నీ. మఱియొక్కసుందరి శ మానిని నొకతుకఁ బరికించి యనుఁ జక్రశవాకే! రేయిఁ
బ్రాణేశుఁగానక శ పరమకరుణముగ నతుల మూసికొంఁచార్థమింప
వాపోయె దవదేల? శ వనజాతుదాస్యము మావలెనే పొంది శ నీవు నతని
పాదసేవితమగు శ పావనమాల్యముఁ గబరీభరంబునఁ శ గమ్రభూష
- తే. ణముగఁ దాల్పంగఁ గోరుదో శ ప్రమదమార
ననియె వేటొక్కపత్ని యిట్లను; సముద్ర
మా రవంతయు నిద్ర నేమాడ్కి గనక
మేలుకొని ధ్వనిచేయు దేవేళయందు. ౧౬ 2333
- క. మావలెనె దురత్యయమయి, యేవిధిఁ దప్పింపరాని శ యీయాపదయే
యోవారిధి నీ కమరెనె, శ్రీవల్లభుఁడు రతిఁ దేలిచియె సుప్రీతిన్. ౧౬౪
- క. స్తనకుంకుమాది చిహ్నము, లను దొంగిలి నట్టిరీతి శ లక్ష్మీమొదలుగాఁ
దనరారు నీదుచిహ్నము, లనువుగ దొంగిలినవాఁడె శ యల్లనఁ జెప్పుమా. ౧౭
- చ. సరసిజనేత్ర యింకొకతె శ చంద్రునిగూర్చి వచించె మార్పఁగా
దర మెటుగాని యత్త మను శ దారుణరోగము నిన్నుఁ బట్టి దు
ర్భరముగ వేచుచున్నయది శ వర్షము ఊత నొందుచుంటయే
సరియగు కారణం బనుచు శ స్వాంతము నవ్వెడుఁ జంద్రుఁడొ యిటన్. ౧౭౪
- చ. కనుకనె నీదుచంద్రిక లగఁగాఢతమస్సును మాఁజాలకొ
య్యనఁ గృశియించువాడవొకొ! శ యావనజాతుఁడు పల్కినట్టి చ
క్కని వచనావళికొ మఱచి శ కాంచనచేలునియందె నెవ్వనం
బునిచిన మావలెకొ బలుకకుండెద వంచును దోచె నిత్రటిన్. ౧౮ 2337

ఆ. మలయపవన! నీవు శ జలజేక్షణాపాంగ, ములఁ గలఁగిన మాసుశలలితహృదయ
ములను స్తరుని తాపమును జెందుచున్నావు, చేసినామె నీవు శ గాసిలుకృతి.

క. అపకృతిఁ గావింపని మ,మిపు డీగతి నార్తినొంద శ నేలాచేయన్
గృప నూనకుండు టుచితమె, కపటాత్ముల కెప్పు మేలు శ గలదే చెపుమా? ౧౯

చ. అని వచియింప వేటొకతె శ యార్తిని గుందుచు నిట్లుపల్కె నో
ఘన! సిరిగుల్కుదీవు యదుశకాంతునకున్ హరి కాతపంబుసోఁ
కున తనువిత గ్లానిగని శ కుండకయుండఁగఁ జేయుచుండు కా
వునఁ జెలువుండవే యనఁగఁ శ బొల్తువు పావనమూర్తి వందునన్. ౧౯౫ 2340

తే. కనుక శ్రీవత్సచిహ్నునందు నరయంగ
మావలెనె ప్రేమబద్ధుడ శ వై వఱలుచు
నిశ్చలాత్మత వాని ధ్యానింతువేమొ
తమకమొప్ప జలార్ద్రహృదయుడ వగుచు. ౨౦ 2341

క. హరిఁ దలచి తలచి బాహ్యోత్కరమును బలుసారు లీవు శ ధారలుగా నీ
ధరఁబడ వదలుచు నున్నా, వరయఁ దదీయప్రసంగ శ మార్తిదమె కదా!. ౨౦

సీ. అనునంత వేటొక శ యన్నమిన్నయుఁ బల్కె మధురస్వరముగల్లు శ మత్తకోకి
లమ! ప్రియంబదఁడగు శ నమరేంద్రపూజితు పదములఁ బోలుశశబ్దముల నీవు
పలుకుచు నున్నావు శ పలుమలు మృతులను బ్రదికించు మృదులశశబ్దములచేత
నాకుఁ నెల్పుమ యికశశీకేప్రియ మొనఁగ్తు; క్షితిధర! యున్నతశమతిఁ జెలంగు

తే. వాడవౌటను గదలవు శ పలుక వీవు
భూరితరమగు నర్థంబు శ కోరి యెదియొ
మదిని దలపోతుచున్నావు శ మాధవాంఘ్రి
యుగము మీము పాలిండ్లఁ దొల్పఁగఁ దలతుము. ౨౧ 2343

క. గుహితగతిభరంబుల మా, కరణిని దాల్పంగ నీవు శ కాంక్షింతువె; నాఁ
దనుటియొక క్షుక పల్కినను, సరిదధిపతిపత్నులార! శ చక్కఁగ వినుఁడి. ౨౨ 2344

చ. హరిప్రణయూవలోకనములందమి, నెమ్మనముల్ కలంగ ని
ర్భరమనఁగ్గఁ జిక్కి వగఁపర్వఁగ స్రుక్కియె యున్నవార మ
క్కరణిగ నీవు శ్రీష్టమునఁ శ గర్భిణయమ్మడుఁగుల్ కృశింపఁ దా
మరసవికాస మాఱు ప్రియుశమన్న ననుం దగుచూడ్కి కల్గమిన్. ౨౩ 2345

తే. అక్కట! కృశించియాన్న పా శ రనఁగ నొక్క
సారసాక్షి పదించె; హంససవర! యిందుఁ

గూరుచుండుము త్రాగుము శ క్షీరములను
శౌరికథల వచింపుమా శ కోరి కలర. ౨౩౪

2346

ఆ. కృష్ణదూతవనుచు శ నెలుఁగుదు మయ్యజి,తునకు సుఖమె యతనితోడి మైత్రి
చంచలమ్ముసుమ్ము శ స్వాంతమ్మునన్ మమ్ముఁ, దలఁచువాఁడె నాఁటి శ తనపలుకుల
సీ. తుద్రదూతవు నీవు శ కోరి మేమాతని నేలభజింతు మీశవేగి యిటకు
వానిఁ దోడ్కొని రమ్మనవడిఁబోయెదవా యేమొ మమ్మువంచియియేయె మైలాడి
తా నొకర్తుకయె యశవానితోడ సుఖించు చున్నదోయాసిరి శ నొక్కదాని
వదలి యాకృష్ణ మావల్లభుఁ దోడ్కొని ర మ్మనపాయని శ రమ యనియెదొ

తే. యన్నుమిన్నలమైన మామందు నామె
మాత్రమే యేకనిష్ఠ యామాధవునెడఁ
గల్గి యున్నదియే మేము శ కాదొ యనుచు

నొక్కరొక్కరుగాఁ బల్కి శ రుద్యమమున. ౨౪

2348

ఉ. శ్రీపతి భామినీమణులు శ చెందినవేడ్కను యోగిరాడ్విభుం
డౌ పరమాత్మనందు నిటు శ లాయతనిర్మలభావ మొప్పుఁగా
నాపరమేశు సద్గతినె శ యందటు పొందిరి; పెక్కురీతులన్
బాపహరంబులౌ స్తుతులఁ శ బాటలఁ గీర్తితుండై చెలంగుచున్. ౨౫

2349

తే. భక్తమందారమైన శ్రీపతియుఁ దనదు
చరితముల నాలకించెడు శ తరుణుల మన
సులను దనవంకలాగెడు శ సురనుతుఁ డల

హరి తనుం గన్నులార నోయ్యమునఁ గనుచు. ౨౫౪

2350

క. తనుఁ బొగడుచు నుండెడునా, వనితల చిత్తములఁ దనదునైపునకున్ నే
ర్పున లాగు ననఁగఁ జిత్తమె, వనజాతుని లోకగురుని శ వల్లభబుద్ధిన్. ౨౬

చ. నిరుపమపాదపద్మముల శ నిత్యము నొత్తుచు నింక నెన్నియో
వరుసల సేవలం దమిని శ వారనిపూన్కి నొనర్చుచుండు రా
తరుణులదౌ తపోనియతి శ ధాత్రి నుతింపఁగ నేరికై ననుం
దరమె? మహీశ! యీగతి నితాంతము సద్గతియైన చక్రియున్. ౨౭

2352

చ. శ్రుతిహితకర్తృజాలముల శ రూఢిగఁ దా నొనరించుచున్ గృహం
బతులితధర్మకామములు శ నర్థము నాఁ దగు వానికిం బదం
బితరము గా దటంచు మము శ నెల్లర నమ్మఁగఁ జేసె నెన్నియో
గతుల; గృహస్థధర్మములఁ శ గావలె నంచు నొనర్చుచుం దమిన్. ౨౮

2353

సీ. వర్తించుచున్న యశవాసుదేవునకుఁ బదార్థేలుశతము శ నష్టాధికంబు
గాఁదగుసంఖ్యలఁగాంత లుండిరి; వారియం దష్టసంఖ్యలనలరు పత్ను;
లారుక్తిణీసత్యలదిగాఁ దగువారు సుతులఁగాంచిరి వారె; శ వితతమైన
విఖ్యాతిఁ గాంచిరి శ వెన్నుఁ డప్రతిహతసంకల్పుఁడౌట నాసతులు నొక్క

తే. రొకరు పదుగురఁ బుత్రుల శ సకలసుగుణ
మండితులఁ గాంచునట్లుగ శ మదిఁ దలంచె
నట్లే ఫలియించె నదియె మహాత్ముశక్తి
యనుచు నెఱుంగఁగఁ దగియుండు శ నవనినాథ !. 3౧

2354

వ. ఉద్దామవీర్యులగు నాపుత్రులలోఁ బదునెనమండుగురు మహారథులు నుదార
యశస్కులు నై యుండిరి. వారినామధేయములువచించెద నాలకింపుము. ప్రద్యు
ముం, డనిరుద్ధుఁడు, దీప్తిమంతుఁడు, భానుండు, సాంబుఁడు, మధుఁడు, బృహ
ద్భానుఁడు, చిత్రభానుఁడు, వృకుం, డరుణుఁడు, పుష్కరుఁడు, దేవబాహుఁడు,
శ్రుతదేవుఁడు, సునందనుఁడు, చిత్రబాహుఁడు, విరూపుఁడు, కలి, న్యగ్రో
ధుఁడు ననువారలని యెఱుంగుము. త్రివక్త్రయనఁబరఁగు కుబ్జయందు నుప
క్రోశుండు పుట్టె. ఆతఁడు నారదునకుఁ బ్రియశిష్యుండయ్యె. ఆయుపక్రోశుఁడు
కృష్ణున కనువ్రతుఁడై భగవంతునియం దఖండితచిత్తమునిచి సాత్వత తంత్రము
రచించె. దానినెఱింగిన ముక్తిగలుగు. స్త్రీశూద్రదాసులకు వైష్ణవసంస్కార
మాతంత్రమునందే విధింపబడియె. మధుసూదనుని పుత్రులయందెల్ల రుక్తిణీ
ప్రథమపుత్రుండగు ప్రద్యుముఁడు పితృతుల్యుడనం బ్రఖ్యాతి వహించె.
అమృతహారథుఁడు రుక్తికూతుం బెండ్లియాడె. ఆపురంద్రియం దాతం డని
రుద్ధుం డనుకుమారుం గాంచె. ఆతండు పదివేలయేనుంగుల బలముగలవాడయ్యె.
అనిరుద్ధుఁడు రుక్తిదౌహిత్రుండగుట రుక్తిపౌత్రిం బెండ్లియాడె. ఆతఁ డాపత్ని
యందు వజ్రనామకుని గొడుకుంబడసె. అక్కుమారుడే మహాసలక్షయమునం
జెడకవంశకర్తయై నిలిచె. వానికొడుకుప్రతిబాహుఁడు వానితనయుఁడు సుబా
హువు. ఆతనికి ధర్మసేనుండును, వానికిశ్రుతసేనుండును గొడుకులైరి. ఏతద్వంశ
జాతులు ధనహీనులు, బహుపుత్రహీనులు, నల్పాయుష్కులు, నల్పవీర్యులు నబ్ర

* “త్రివక్త్రాయాముపక్రోశఃపుత్రః, కృష్ణమనువ్రతః, శిష్యస్సాత్మసార్దశ్య దధాచిత్తమఖండి
తం. ౩౫. తేనోక్తంసాత్వతం తంత్రం యత్ జ్ఞాతా ముక్తిమాపుయాత్. యత్ర స్త్రీశూద్రజాతా
సాం సంస్కారో వైష్ణవస్తన్పుతః.” ౩౬. ఈరెండుశ్లోకములు సాగరప్రతియందులేవు. శ్రీధరా
చార్యులవ్యాఖ్యయు లేదు.

హ్మణ్యులు ననబడరు. యదువంశ ప్రసూతులై విఖ్యాతగుణకర్తులగు పురుషుల
లెక్కింప నయుతవత్సరములకై న శక్యంబుగాకయుండు. ౪౦ 2355

*తే. యదుకుమారుల కాచార్యులై న వారె, వమాడుకో ట్లెనిమిది వేలఁగూడి యున్న
యెనిమిదిశతంబులని గణింపఁ బడియె, ననుచు వింటిమి పెద్దలే యనువదింప.

క. విను మొక్కయాహుకునకే, తనయులు శంఖత్రయంబు య తగుదు రనఁగఁ బే
ర్చినిగను యాదవులకుఁ గల, తనయుల లెక్కింపవశమే య ధాతకునైనన్. ౪౧

క. దేవాసురసంగరమున, నేవారలు నిహతులై రొ యెల్లదితిజులం
దావారె భీషణాకృతు, లై వసుధంబుట్టి నరుల య నందఱు గినుకన్. ౪౨ 2358

తే. వరుస బాధింపఁ దొడగిరి య హరియు వారి, నిగ్రహింపఁగ ధరణిజనింప నాజ్ఞ
నీయ దేవతలు యదువృష్టికులము, లందుఁబుట్టిరి శ్రీహరియాజ్ఞఁ బూన్కి.

క. కులమేకాధిక శతమై, యిలఁ బరఁగెన్ వారలకు మహేశ్వరుఁ డగుచున్
జలజాతుఁడు శ్రీహరియై, చెలఁగెన్ ధర నవతరించి య శ్రీ సతీతోడన్. ౪౩ 2360

క. హరి ననుసరించి యాదవ, వరులెల్లన్ వృద్ధి నొంది య భవ్యయశమునన్
ధర నిండిరి వారెల్లరు, బరమేశ్వరుఁ గృష్ణమూర్తిఁ బరమప్రీతిన్. ౪౪ 2361

స్తీ. శయ్యాసనంబుల య సంచరణంబున నాలాపకేళుల య నట్లె స్నాన
మాదియాకర్తములందు మనస్సుల నిలిపి తమైలుఁగక య వెలసియుండి;
రింతకుఁ బూర్వ మీయిలఁ దీర్థములనెల్ల స్వర్ణది యుత్తమసంజ్ఞ నలరు
తీర్థంబుగా నుండె య స్థిరయదుకులమందు నవతరించినహరి య మలకీర్తి

ఆ. రూపతీర్థ మతని య శ్రీపదశౌచమై, నట్టి గంగ యనఁగ య నమరు తీర్థ
ము నొనరించె నల్పముగ నాహరి యశంబె, యెల్ల తీర్థములకు య నెక్కుఁ డరయ.

క. వనజాతుని ప్రేమించెడు, జనులును ద్వేషించువారు య సారూప్యంబున్
గనిరను టదేమిచిత్రము, వనజాయతనేత్ర లక్ష్మీ య భక్తేష్టదయున్. ౪౫ 2363

క. పరిపూర్ణయుఁ దా నయ్యున్, నిరపేక్షుని లోకనాథునిన్ గొల్చుచుఁ దా
నిరతినివసించుఁగద యల, పరమేశ్వరుఁ డాత్మనామభజన మొనరుపన్. ౪౬

క. తనపేరువిన్న నర్థం, బనునదియే యెలుఁగ కెట్లొ యాదృచ్ఛికరీ
తిని బల్కిన నశుభంబులఁ, జనఁజేయును దూరముగ నెసంగెడు కరుణన్. ౪౭

చ. మునివరవంశధర్మముల య మూలమునన్ జలమెల్ల వృద్ధి నొంది
దు ననెడికారణంబు మది య దోచుట వానిని విస్తరింపజే

* “లిస్ట్రోట్యస్సహస్రేణా మష్టాశీతికతానిచ, ఆసన్ యదుకులాచార్యాః కుమారాణా మితి
శ్లోకమ్” అని మూలము.

- సెను; మఱి కాలచక్రమును శ జే ధరియించినయట్టి కృష్ణుఁ డే
పున ఊతిభారముం దొలఁగి శ పోవఁగఁజేయుట చిత్ర మెట్లగున్. ౪౭ 2366
- శా. భూతవ్రాతములన్ ధరించి తగుచుం శ బూతాత్మయా దేవకిం
బ్రీతిం దల్లిగఁ బిల్చుచున్ యదువరుల్ శ వేడ్కం దనుం గొల్వ వి
ఖ్యాతంబౌ యదుపీఠసంఘమును హస్తాబ్జద్వయిన్ ధర్మమున్
జేతోమోదము నొంద నిల్చుచును సంసిద్ధాఘ్నఁడై పొల్చుచున్. ౪౭౪ 2367
- తే. మఱియధర్మము రూపఱ శ మహితశక్తిఁ
జేయుచుండెను వేడుకఁ శ జెంది హరియుఁ
దత్తదధికారభేదముల్ శ తలఁప కెలమి
మీఱ బృందావనమునందు శ మించువేడ్క. 2368
- సీ. తరుతృణాదులకును శ స్థావరజంగమములగునప్పశుపక్షి శ పూగములకుఁ
గలుగుసంసారదుఃఖమును బోగొట్టుచు సుస్తేరవదనంపు శ సొంపుచిత
వ్రజవిలాసినులకుఁబంచశరామోదమును వృద్ధిసండు నశ్లఱ్ఱొనరిచి తన
మహిమమ్ముఁ దెలియకకహానులు వెఱగందఁ జేయుచు నుండఁడొశ్రీహరి ఊతి
- తే. నలరుఁగాక! సర్వోత్కృష్టుఁడగుచు నిట్టు, లాత్మధర్మంబు రక్షింప శ నాత్మ నెంచి
లీల నవతార మెత్తినబాలరూప, పరమపురుషుండుశ్రీహరికరుణ ములయ. ౪౭౪
- క. ఒనరించిన మానవచ,ర్యసికర రూపములయిన శ యమలతమవిడం
బనముల వినఁ గీర్తించిన, జనియించున్ భక్తియనెడుసద్యోగ మిలన్. ౪౯
- ఆ. దుష్టకర్తములను శ దూలించుహరి చర్య,లను దదంఘ్రయుగ్మశవనజములను
భక్తి గొల్చువాఁడె శ భావింపఁ జాలును, మూఁడు పేళలందుఁబురుషుఁడెలమి.
- చ. సిరులనొసంగు పాదసరసీరుహాయుగ్మము గొల్చుచున్ బరా
త్పరుని చరిత్రముల్ వినుచు శ భావమునందుఁ దలంచుచుండ న
పురముని వర్తనంబె యలవాటగు వానిని డాయనోడు భీ
కరతనుఁడౌ యముండు కలకాలము సంపద లొప్పు వానికిన్. ౪౯౪ 2372
- చ. ఊతిపతు లాపరాత్పరునిఁ శ జిత్రచరిత్రుని సంస్మరించుచున్
జతనముమీఱఁగా నతులశర్మము లిచ్చెడుపత్తనంబులన్
సతతసుఖంబు లిచ్చువరశసౌధములన్ విడనాడి కానలన్
హితముగ సంచరింతు రిదియే తపమంచుఁ బ్రమోదమొప్పుగన్. ౫౦ 2373
- తే. అట్టిహరి నవ్యయునిఁ గొల్చునట్టి వారు
ముక్తినిొందుదు రనుట యబ్బురమె యనుచు

శుకమహాయోగి పావనక్షోణిపతికిఁ

దెలియఁగాఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుఁ ఁ దలఁచుచుండె. ౫౦

2374

క. బలభిన్నాళికిరీటో, జ్వలరత్నచయప్రభావిభాసురచరణా!

ఖలశిష్టహరణభరణా, మలనందకచక్రదరకమలగురుహస్తా!

2375

చ. దురితమహాంధకారపరిధూతమనస్థిరతార్తమానవో

త్కరపరిరక్షణాదరనికామవిరాజితనామతారకే

శ్వర! వరయోగిహృత్కమలవాస! నిరంజన! నిర్వికల్ప! దు

స్తరభవసాగరోత్తరణసాధుతరోడుప! దివ్యసత్కృపా!

2376

మాలిని. అతులితగుణధామా! ఁ హరిసంపత్తిభూమా!

కృతమునిజనరక్షా! ఁ కీర్తితన్యాయపక్షా!

వితరణమణిభూషా! ఁ విశ్వకాండాత్తవేషా!

పతగపతితురంగా! ఁ భార్గవీనిత్యసంగా!

2377

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచి వంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మణ్య
మనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన
శ్రీతాండవకృష్ణభాగవతంబున నుత్తరభాగము సంపూర్ణము.

దశమస్కంధము సంపూర్ణము.

పూర్వభాగమునఁగల శ్లోకసంఖ్య ౧౦౧౦

ఈయుత్తరభాగమునఁగల శ్లోకసంఖ్య ౧౯౩౨.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ప్రకటనము.

ఆర్యులారా !

శ్రీరామావతారతత్త్వమునకుఁ దోడుపడఁ గోరువార లీనిబంధనములఁ బాటింపవలయును.

25 రూప్యముల నొసంగువారు రాజపోషకు లనఁబడుదురు. వారల కిద్దాని ప్రకరణముల నన్నింటిని దారికర్చులు భరించి పంపఁబడును.

10 రూ॥ ఒక్కసారి యొసంగువారు పోషకు లనఁబడుదురు. ఒక్కొక్క ప్రకరణ మొక్కరూప్యమువంతున దారికర్చులు భరించి వారికిఁ బంపఁబడును. ఈ రెండు తెగలమహాశయుల పవిత్రనామధేయము లిందుఁ బ్రకటింపఁబడుచుండును.

1 రూప్యము ముందుగాఁ బంపువారు చందాదారు లనఁబడుదురు. వారికిఁ బ్రతిప్రకరణము వీ. పీ. రూ॥ 1-4-0 లకు పంపఁబడును.

చందాదారులు కాని వారలకుఁ బ్రకరణమొక్కొక్కటి రూ॥ 1-4-0 లకు నీఁబడును. పోష్టుకర్చులు ప్రత్యేకము.

శ్రీరామావతారతత్త్వము, 1 మొదలు, 7 భాగములు అచ్చయి సిద్ధముగా నున్నది. ఒక్కొక్కభాగము ధర రూ॥ 1-4-0

ఇతర గ్రంథములు

— వచనము —

	ప్రతి 1-కి రూ॥ అ.
శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము, 12 సంపుటములు. ఒక్కొక్కటి	... 1 8
12 సంపుటములు ఒక్కసారి కొనినవారలకు	... 16 0
భగవద్గీత, వచనము, మూలముతోటి	... 1 0
ఉత్తమమార్గము, భక్తిరసము	... 0 10
స్వప్నయాత్ర, నవల	... 0 10
నీతిసింధువు	... 0 10
నీతిరత్నాకరము	... 0 8
నీతికథావళి	... 0 8

❖ పద్యములు - నాటకములు. ❖

	ప్రతి 1-కి రు. అ.
ఆంధ్ర శ్రీమద్రామాయణము, నిర్వచనము, 3 సంపుటములు డిటో	... 12 0
7 " "	... 14 0
ఆంధ్ర బ్రహ్మాండపురాణము	... 5 0
తెలుగు బ్రహ్మపురాణము	... 4 0
ఆంధ్ర లలితోపాఖ్యానము	... 1 8
హనుమద్విజయము	... 0 8
విహంగవిజయము	... 0 4
హాలాస్యమాహాత్మ్యము	... 1 0
విచిత్ర పాదు కాపట్టాభిషేకనాటకము	... 0 12
పాండవాజ్ఞాతవాసనాటకము	... 0 12
రామవనవాసనాటకము	... 0 12

తాండవకృష్ణభాగవతము, దశమస్కంధమున కిది తెలుగు. మూలము వదలకుండఁ దెనిగింపఁబడినది. అయిదువేల రెండువందల పద్యములు గలవు. తే 31-3-1935 ది లోపల 3-8-0 రు. పంపువారలకు కర్చులు భరించి పోస్టుద్వారా పంపఁబడును.

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ,

క డ ప.

(Handwritten signature)

